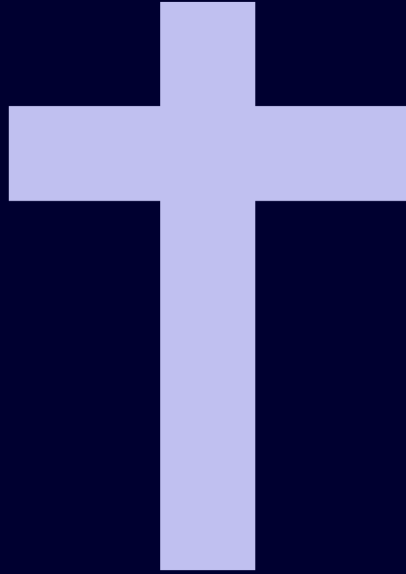

Logo (Logoti)

Logoti (Logo): BUKU TA TĪDHĪ//RU YIZO DHĪ ADHYA New
Testament

Logoti (Logoti)

Logoti (Logoti): BUKU TA TIDHI//RU YIZO DHI ADHYA New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source files dated 10 May 2025
942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b

Contents

MATAYO	1
MAROKO	66
LUKA	107
YOWANI	174
TA 'OLE DHI I	223
ROMABHA I	284
1 KORITOBHA I	312
2 KORITOBHA I	339
GALATIYABHA I	357
EFESOBHA I	367
FILIPOYIBHA I	377
KOLOSAYIBHA I	384
1 TESALONIKEBHA I	391
2 TESALONIKEBHA I	397
1 TIMOTEYO	401
2 TIMOTEYO	409
TITO	415
FILEMONA	419
EBERE I	421
YAKOBHO	442
1 PETERO	450
2 PETERO	458
1 YOWANI	463
2 YOWANI	470
3 YOWANI	472
YUDA	474
TA TADHALE DHI I	477

Rúbí Tani Mátáyò dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Mátáyò 'i. Akódhi nda tá mèdáyì lagílèpi 'i. Di, Yésu dré akódhi ni azizó adrélé áyi àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ki àlo ró. Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani longó tadházóá dhi, Yésu Gíká ni Mvágó 'i, ìndì Mèsíyà dré tá lazilé kínó lésè dhi 'i. Gíká amù akódhi nda tà bǐ í dré tá lazilé pròfètà i tí áyi Kúlí na dhi ki 'o, kitswázó móndí ki tidrí àyi ki tàkonzì lésè. Lavulé dhi, Mátáyò adré Rúbí Tani kòdhi ni tisì Yúdà ànzì i dré. Di, Rúbí Tani nda kókpà móndyá tíí i dré.

Búkù kònìdhi léna dhi, Mátáyò adré Yésu ni lídrì ni tà tíí mǐbhalé tí kònìni: akódhi ni tìma, akódhi ni bàtìsimò dòma, akódhi ni tabhìma, akódhi ni àzì Gíká ni kúlí longózó dhi, tsàle akódhi ni àzì móndí ki tidrízó àyi ki drà i lésè dhi íbe. Amvolásà dhi, Mátáyò adré Yésu ni atsí dré tòle kidhólé Gàlìláyà lésè tsàle Yèrúsalemà na dhi ni tà tíí, akódhi ni pòsò kùdù ni tà íbe, tsàle akódhi ni dràma ìndì akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ki tà íbe.

Mátáyò adré kpà tadhá dhi, Yésu dhya kàdrì adrélèpi Gíká ni tà tadhá dhi 'i. Tàko ko, adré Gíká ni tàtrírì kúlí ni tà àndu ngì, adrézó kpà Opì bhù àdhya ni tà tadhá ngádra 'á móndyá tíí i dré. Mátáyò adré tà kàdrìkàdrì Yésu dré tadhálé dhi ki lanzì kònìni: (1) tà Yésu dré tadhálé kóngó drìna dhi i (Mátáyò 5-7); (2) tà Yésu dré lazilé áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi i dri àyi ki mùzo lile Rúbí Tani longóbe dhi i (Mátáyò 10); (3) Opì bhù àdhya ni tà lùzu ró dhi i (Mátáyò 13); (4) Yésu ni lebèbhá ki adrema ni tà (Mátáyò 18); (5) lókyá kùdù ni tà, ìndì Gíká ni Opì ni atsama ni tà (Mátáyò 24-25).

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu Krísto ni kómvo ìndì akódhi ni tìma (1:1-2:23)
- 2) Yòwànì Bàtìsimò fèlepi ni àzì (3:1-12)
- 3) Yésu ni bàtìsimò dòma, ìndì akódhi ni tabhìma (3:13-4:11)
- 4) Yésu ni àzì bvò Gàlìláyà àdhya na dhi (4:12-18:35)
- 5) Yésu ni atsí ngàzo Gàlìláyà lésè lile Yèrúsalemà na dhi (19:1-20:34)
- 6) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (21:1-27:66)
- 7) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi (28:1-20)

*Yésu Krísto ni kómvo
(À kònò kpà Lúkà 3:23-38)*

¹ Yésu Krísto angá Dàwíđì ni sùrú lésè, ìndì Dàwíđì angá ína Abàramà ni sùrú lésè. Kònìdhi Yésu Krísto ni tábhí ki tìma ni tà tisìle dhi 'i:

² Abàramà ti tá Ísákà, Ísákà dré Yàkóbhò ni tìzo gò, Yàkóbhò dré Yúdà ki tìzo adrùpi ni íbe.

³ Yúdà i Tàmàrà be dhi i dré Fàrésà ki tìzo Zàrà be. Fàrésà dré Èsèrómà ni tìzo, Èsèrómà dré Arámà ni tìzo.

⁴ Arámà dré Amìnàdábà ni tìzo, Amìnàdábà dré Nàsónà ni tìzo, Nàsónà dré Sàlòmónà ni tìzo.

⁵ Sàlòmónà i Rábà be dhi i dré Bòwèsà ni tìzo. Bòwèsà i Rútà be dhi i dré Yòbédè ni tìzo. Yòbédè dré Yésè ni tìzo,

⁶ Yésè dré ópí Dàwíđì ni tìzo.

Dàwíđì i Uríyà ni tòkó be dhi i dré Sòlòmónò ni tìzo.

7 Sòlòmónò dré Ròbòwámà ni tìzo, Ròbòwámà dré Abíyà ni tìzo, Abíyà dré Asáfà ni tìzo.

8 Asáfà dré Yòsàfátà ni tìzo, Yòsàfátà dré Yòrámà ni tìzo, Yòrámà dré Ozíyà ni tìzo.

9 Ozíyà dré Yòwátámà ni tìzo, Yòwátámà dré Akázà ni tìzo, Akázà dré Ezèkíyà ni tìzo.

10 Ezèkíyà dré Mánásè ni tìzo, Mánásè dré Amónà ni tìzo, Amónà dré Yòsíyà ni tìzo.

11 Yòsíyà dré Yèkòníyà ki tìzo adrúpi ni íbe, lókyá Ìsèrélè ànzì ki rùzo dòle Bàbìlónà na àdzú sè dhi 'á.

12 Ayi nda ki dòma Bàbìlónà na dhi àmvolésè dhi, Yèkòníyà dré Sàlàtìyélè ni tìzo, Sàlàtìyélè dré Zòròbàbèlè ni tìzo.

13 Zòròbàbèlè dré Abìyúdà ni tìzo, Abìyúdà dré Èlìyàkímà ni tìzo, Èlìyàkímà dré Azórà ni tìzo.

14 Azórà dré Sàdókà ni tìzo, Sàdókà dré Akímà ni tìzo, Akímà dré Èlìyúdà ni tìzo.

15 Èlìyúdà dré Èlèyàzàrà ni tìzo, Èlèyàzàrà dré Mátánà ni tìzo, Mátánà dré Yàkòbhò ni tìzo,

16 Yàkòbhò dré Yòséfà ni tìzo. Yòséfà nda tá Màríyà ni agó 'i. Di Màríyà nda dré Yésu, adrélé zìle Mèsíyà dhi ni tìzo.

17 Kìdhólé Abàrámà rú atsálé Dàwídì rú dhi, máti tá mudrí-drì-su. Kìdhólé Dàwídì rú atsálé Ìsèrélè ànzì ki dòma Bàbìlónà na dhi rú dhi, máti kpà mudrí-drì-su. Kìdhólé àyi nda ki dòma rú atsálé Mèsíyà ni tìma rú dhi, máti kókpà mudrí-drì-su.

*Yésu Krísto ni tìma
(Á kònò kpà Lúká 2:1-7)*

18 Yésu Krísto ni tìma tá kònìni: A zì tá Yésu ni andre, Màríyà, Yòséfà dré tòko ró. Di, drìdrì ì dré ru amúzó dhi kandrá dhi, Màríyà kisú tá ína 'a Tírí Lólo ni rìnyí sè.

19 Di agó ni Yòséfà dré adrélé mómí gyägya 'i dhi sè dhi, lè tá kanyò fèle drá mómí i mi ko gò, dré kisùzoá dhi, í ni akódhi ni tayí kòlyà.

20 Di dré tá adrérà'a tà nda ni kisù dhi 'á dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó akódhi kandrá toróbí na, tàá drá dhi: «Yòséfà, Dàwídì ni mvá, mí ro Màríyà ni dòma mòle dhi ko. Tàko ko, 'a dré kisúlé kòdhi, kisú Tírí Lólo ni rìnyí sè.

21 A ni mváagó ti. Mí ni akódhi ni rú zi Yésu. Tàko ko, akódhi ni áyi mómíyá ki tídrí àyi ki tàkonzì i lésè.»*

22 Di tà nda kòdhi ì atsá títi kònìni, kítswálé tà Mírì dré tá longolé áyi pròfétà tí dhi ì kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

23 «Mì nò rè ká! Kyánzi àgo tà nìlepi rè ko dhi ni 'a kisú gò, dré mváagó tìzo.

A ni rú ni ni zi Èmànùwélè.»†

Rú nda kòdhi adré lèá tàle dhi «Gìká tùmání àma íbe».

24 Di Yòséfà kòlaró dre dhi, dré Màríyà nda ni dòzo mòle ngóro ángéló Mírì àdhya dré tá tàle akódhi dré dhi tìni.

25 Di, ayí ína akódhi be ko, tsàle lókyá dré mváagó tìzo dhi 'á. Gò dré mváagó nda ni rú zìzo Yésu.

* **1:21 1:21** Rú «Yésu» Gíríkì ti sè dhi, ìndì rú «Yòsúwà» Eberé ti sè dhi ì adré lèá tàle dhi «Mírì adré mómí ki tídrí». † **1:23 1:23** A kònò Esáyà 7:14.

2

Tògyabhá ì alì Yésu ni kitó

¹ A ti tá Yésu Bètèlémè, bvò Yùdáyà àdhyà lé dhi na, ópí Eródè ni lókyá 'á.* Akódhi ni tìma àmvolésè dhi, tògyabhá bhìbhínyà tà ndabhá nìle dhi ì dré angázó kítú dré apfòrà lésè, alìle atsálé Yèrúsalémà le.

² Ì dré lizizóá dhi: «Mvámvá tìle Yúdà ànzì ki ópí ro dhi ángwà? Tàko ko, mà nò tá akódhi ni bhìbhínyà kítú dré apfòrà lésè gò, mà dré alìzo kitswálé akódhi ni lindrì bha.»

³ Dì ópí Eródè kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni drì dré abízó, ngóro mónnyá títí Yèrúsalémà le dhi kya tìni.

⁴ Dré Yúdà ànzì ki kòwánà kàdrì ki kimózó tátrítrí kúlí tadhábhá ìbe gò, lizizóá àyi tí dhi: «Pròfétà ì adré tá taa dhi, à ni Mèsíyà ni ti ángolé ya?»

⁵ Ì logó drá dhi: «Bètèlémè, Yùdáyà le dhi na. Angyá ko, pròfétà ki àlo tìsì kònìni:

⁶ «Dì mì, Bètèlémè bvò Yúdà àdhyà lé ni, ámi tà tsà bhàandre kàdrìkàdrì Yùdáyà le dhi kya ì kòfalé ko. Tàko ko, ópí àlo dhi ni apfò mí lésè.

A ni áma mónnyá, Ìsèrélè ànzì ki drì ko kábilígyà likílépi tìni.»†»

⁷ Eródè kòyi tà nda dre dhi, dré tògyabhá nda ki zìzo lùzu ró gò, àyi ki lizizó lókyá bhìbhínyà nda dré tá kidhózó apfòle dhi ni nìzo.

⁸ Gò dré àyi ki mùzo Bètèlémè na, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kòlì mónnyá kònàle dhi ki lizí, mvámvá nda ni tà nìzo dóro. Dì mì kòkisú akódhi dre dhi, mì kàmù kúlí má dré, má kòkitswáro kpà lile akódhi ni lindrì bha be dhi bvó.»

⁹ Dì tògyabhá nda ì kòyi ópí nda ni kúlí dre dhi, ì dré ngàzo lile. Ì dré tá adrèrà'a láti 'á dhi, bhìbhínyà ì dré tá nòle kítú dré apfòrà lésè nda adrè tá lile àyi kandrána, tsàle àyi kíkí àrà mvámvá nda dré tá adrézó dhi drìle.

¹⁰ Dì ì kònò bhìbhínyà nda àyi kíkírà'a dre dhi, ì dré lenzézó lavulé.

¹¹ Ì kòfì dzó na dre dhi, ì dré mvámvá nda ni nòzo andre ni Màríyà be gò, ì dré dhèzo àyi ki kórókó títì mvámvá nda kandrá, akódhi ni lindrì bhàzo. Dì ì dré ngá làgí be kàdrì ì dré adólé dhi ki kinzízó fèle drá. Ì fè tá óro, béndélé, ìndì màlàsì ledélé mirè sè dhi be.

¹² Amvolásà dhi, Giká dré tà longózó àyi dri toróbí na tàzoá dhi, ì kògò nzìle Eródè vélésè ko. Dì ì dré láti àzya dòzo, nzìzo àyi ki bvò na.

Yòséfà ì lapá Ezèpétò na

¹³ Tògyabhá nda ì kòlì dre dhi, ángéló Mírì àdhyà dré agázó Yòséfà kandrá toróbí na, tàá drá dhi: «Mí nga mvámvá kòdhi ni do andre ni be, lapázó àyi ìbe Ezèpétò na. Mì kàdré kònàle tsàle lókyá má dré dra tàzoá mí kàgò dhi 'á. Tàko ko, Eródè adrè 'òle mvámvá nda ni nda pfùle dràle.»

¹⁴ Dì Yòséfà dré ngàzo ngátsi kítógá sè mvámvá nda ni do andre ni be gò, lapázó àyi ìbe Ezèpétò na.

¹⁵ Ì dré adrézó kònàle tsàle lókyá Eródè dré dràzo dhi 'á. Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà Mírì dré tá longolé àyi pròfétà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi: «Má azí áma mváagó apfòle Ezèpétò lésè.»‡

Eródè 'o ànzìago ì tupfúlé todràle

¹⁶ Eródè kònò dhi, tògyabhá nda ì lití tá ì dre dhi, akódhi ni togó dré aswázó tà tàndì ró. Dì dré móndí ki mùzo lile Bètèlémè na ìndì bhà làgásà

* **2:1 2:1** «Bètèlémè» kònìdhi, bhàandre Dàwídì àdhyà 'ì. A kònò 1 Sàmùwélé 16:1. † **2:6 2:6** A kònò Míké 5:1. ‡ **2:15 2:15** A kònò Oséyà 11:1.

dhi i 'ásè, ànzìàgo tí tí kóná íbe rì dhi kì tupfú todràle, tùmáńí àyì kóná tsabhá rè rì ko dhi íbe. Kì tá kóná nda kì bvó lókyá dré tá yìle tògyabhá nda i vélèsè dhi sè.

¹⁷ Dì tà Mírì dré tá longólé pròfètá Yèrèmíyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kúlí adré angálé Rámà lésè.

A adré ngòle adrézó tongólé.

Ràkélè adré àyì ànzìmvá kì ngo nì.

Adré leá à kòtìndrì àyì togó wà dhi ko,

ànzìmvá nda i dré adréle vélé yó dhi sè.»[§]

Yòséfa i lè bhà mo Nàzàrétà na

¹⁹ Eródè ni dràma àmvolésè dhi, ángéló Mírì àdhya dré agázó toróbí na Yòséfa kandrà Èzèpètò na, tàá drá dhi:

²⁰ «Mí nga mvámvá do andre ni be, nzìzo àyì íbe Ìsèrélè ànzì kì bvò na. Tàko ko, mónyá adrèbhá tá láti nda mvámvá nda ni 'òzo dràle dhi i todrà akílè dre.»

²¹ Dì Yòséfa dré ngàzo mvámvá nda ni do andre ni be gò, nzìzo àyì íbe Ìsèrélè ànzì kì bvò na.

²² Dì, dré yìzoá tàle dhi, Arèkèlávò atsa tá ópí ro Yùdáyà drìle àyì atá Eródè ni àrà 'a dhi, dré ína adrézó ngá ro nzìma kònàle dhi sè. Dì Giká dré gòzo tà longó drá toróbí na gò, i dré lizo bvò Gàliláyà àdhya na.

²³ I kòtsa kònàle dre dhi, i dré bhà mòzo adrézó bhàandre rú zìle Nàzàrétà dhi na. Tà nda kòdhi atsa kònìni, kitswálé tà longólé pròfètá i tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. I longó tá dhi: «À ni akódhi ni zi Nàzàrétà mvá ro.»*

3

Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ledé láti Mírì Yésu dré

(À kònò kpà Márokò 1:1-8; Lúkà 3:1-18; Yòwánì 1:19-28)

¹ Lókyá nda àmvolésè dhi, Yòwánì Bàtìsimò fèlepi dré pfòzo adréle Giká ni kúlí longó duku Yùdáyà àdhya na.

² Adré tá tàá dhi: «Mì kòladzá àmi kì togó agòzo Giká vélé. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsa ànyì dre.»

³ Yòwánì nda tá dhya pròfètá Èsáyà dré tá tà ni ni tàzo dhi 'i. Akódhi tà tá dhi:

«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhi:

<Mì kòledé láti Mírì dré alìzo!

Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhi dré!>*

⁴ Yòwánì asó tá kítá ledélé kàmílò bhí sè dhi í rú, káfà ledélé kà'wá kíní sè dhi ni 'ìzo àyì kípílé 'á. Akódhi ni mányàngá tá kisa 'i, tùmáńí apé mbì na dhi be.

⁵ Mónđì zyandre dhi i adré tá apfòle Yèrúsalmà lésè, bvò wáyi Yùdáyà àdhya lésè, indì bvò wáyi Yòròdánè làgásè dhi lésè, alìle Yòwánì vélé.

⁶ I adré tá àyì kì tàkonzì kì ta ngádra 'á gò, akódhi dré adrézó bātìsimò fe àyì dré yìandre Yòròdánè àdhya na.

⁷ Dì, akódhi kònò Fàrìsáyò i, Sàdùkáyò íbe bí dhi i adrérà'a alìle kitswálé bātìsimò do í vélé dre dhi, dré tàzoá àyì dré dhi: «Àmi, nì àtrá kì àrèbhá

[§] 2:18 2:18 A kònò Yèrèmíyà 31:15. * 2:23 2:23 Lókyá àruka i sè dhi, à adré Yésu ni zi dhya angálépi Nàzàrétà lésè dhi ró. A kònò Mátáyò 21:11. * 3:3 3:3 A kònò Èsáyà 40:3.

ni i, àdhi tadhá àmi dré dhi, mì kòlapá Giká ni kombà adrélépi alìle dhi sílésè dhi nì?

⁸ Lè mì kàdré tà adrèbhá tadhá dhi, mì ladzá àmi kì togó dre dhi kì 'o kòdhya.

⁹ Mì kòbhà àmi adrélé kisùá àmi léna dhi <Ama àmakya Abàràrà ni ànzì 'i> dhi ko. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Giká rìnyí íbe kitswázó ànzì 'o topfòle Abàràrà dré kírà kòni i lésè.

¹⁰ Á ga kùbalú fa kómvo i rú dre. Dì à ni fa títi adrèbhá lò'wa dóro 'a ko dhi kì togá lebhélé àtsí na.

¹¹ Má adré mána bàtisimò fe àmi dré yí sè tadházóá dhi, mì ladzá àmi kì togó dre. Dì, dhya àlo áma lavúlépi rìnyí sè dhi ni ína adhé má bvó. Má kitswá akódhi nda ni lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà tìngí bwà ko. Akódhi ni bàtisimò fe àmi dré Tírí Lólo sè, ìndì àtsí sè.

¹² Akódhi ndàkpá íbe í drígá. Asà dhi, a ni ngánò àngbó ína drìna dhi ni awá, lò'wa ni ni lomvózó dàle kòbhó na gò, kúyí ni ni kùzo zàle àtsí adrélépi adrálé ko dhi na.»

Yésu ni bàtisimò dòma

(Á kònò kpà Mároko 1:9-11; Lúka 3:21-22)

¹³ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré angázó Gàliláyà lésè alìle Yòwánì véle kitswále bàtisimò do Yòròdánè na.

¹⁴ Dì, Yòwánì lè tá ína bàtisimò fèle Yésu dré ko gò, dré tàzoá drá dhi: «Adré tá leá dhi, mí kòfè bàtisimò má dré mì. Dì, mí gò mína alìle bàtisimò do má véle ngínìngínì ró?»

¹⁵ Dì Yésu logó drá dhi: «Mí kòka'í tà kòdhi kàdré kòni lókyá kòndhi sè. Tàko ko, adrè leá dhi, mà kò'o tà gyágya títi Giká dré adrélé lèle mà kò'o dhi i kitswále títi.» Dì Yòwánì dré bàtisimò ka'izo fèle drá.

¹⁶ Yésu kòdo bàtisimò dre dhi, dré apfòzo yí lésè. Dì gbá kòdhwa, bhù dré ru lanzízo gò, Yésu dré Giká ni Tírí nòzo asírà'a kòbhòlà tìni adhéle í dri.

¹⁷ Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhi: «Kòndhi áma Mváagó má dré lèle tò dhi 'i. Ama togó adrè kiníle akódhi ni tà sè tò.»†

4

Dzaborò tabhì Yésu ni litíle duku na

(Á kònò kpà Mároko 1:12-13; Lúka 4:1-13)

¹ Amvolásà dhi, Tírí Lólo dré Yésu ni drìzo lizo akódhi be duku na, Dzaborò kòtabhìró akódhi litíle be dhi bvó.

² Kònàle dhi, Yésu dré tàbirí mvòzo kítú nyadhi-rì ìndì ngátsi nyadhi-rì gò, tàbirí dré akódhi ni 'òzo.

³ Dì Dzaborò dré áyi kisízo ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí kàdré Giká ni Mváagó 'i bàti dhi, mí kòtà kírà kòni i dré dhi, i kòladzá ru atsále mápà rò.»

⁴ Dì, Yésu logó drá dhi: «Giká ni Kúlí adrè tàá dhi: <Móndí adrè ngbà 'í adrélé lídrì íbe mápà sè ko. Be ró dhi, adrè lídrì íbe kúlí títi adrèbhá apfòle Giká sílésè dhi i sè.>»*

⁵ Gò Dzaborò dré akódhi ni drìzo lizo ába Yèrúsalemá, bhàandre lólo dhi na, akódhi ni bha tépelò ni drì kákú na.

⁶ Dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré Giká ni Mváagó 'i bàti dhi, mí wa dhèle bvò dri. Angyá ko, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi: <Giká ni tòlí fe áyi ángéló i dré ámi tà sè.

† 3:17 3:17 A kònò Longó i 2:7; Esàya 42:1. * 4:4 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3.

Ayi nda ki ámi ko kító,
mí kòdheró ámi pá si kírà dri ko.>†»

⁷ Di Yésu gò logóá drá dhi: «Gìká ni Kúlí adré kókpa tàá dhi: <Lè mí kòtabhì Mírì ámi Gìká ko.>‡»

⁸ Gò Dzáborò dré gòzo akódhi ni dri mbàzo ába kòngó àlo mvumvù lavulé dhi drìna, òpì wáyi bvò àdhya ki tadházó drá àyi ki rúku íbe.

⁹ Dré tàzoá drá dhi: «Má ni òpì títi kòdhi ki fe mí dré, mí kàdhé ámi kórókó títi má kandra áma lindrì bhàzo dhi.»

¹⁰ Di Yésu tà drá dhi: «Sàtánà, mí nga kònwásè! Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: <Lè mí kàdré ngbà 'í Mírì ámi Gìká ni lindrì bha kòdhya. Mí kàdré kpà lèsámbò 'o ngbà 'í akódhi ni rú sè kalóma.>§»

¹¹ Di Dzáborò dré ngàzo akódhi ni tayí. Gò ángéló ì dré alìzo akódhi ni ledé.

Yésu kidhó Gìká ni kúlí longó

(A kònò kpà Márokò 1:14-15; Lúkà 4:14-15)

¹² Amvolásà dhi, Yésu dré yìzoá tàle dhi, à ru tá Yòwánì bhèle bádzó na gò, dré gòzo gòle Gàliláyà na.

¹³ Dré rè zyà tsàzo Nàzàrétà na gò, dré bhàandre nda ni tayízó lizo bhà mo Kàpàrànwúmà na. Bhàandre nda tãpãriandre Gàliláyà àdhya mìle, bvò Zàbùlónà ànzi kya Nèfátàlì ànzi íbe dhi na.*

¹⁴ Tà nda kòdhi atsá kònìni, kítswalé tà longolé pròfétà Esáyà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

¹⁵ «Móndyá bvò Zàbùlónà ànzi kya Nèfátàlì ànzi íbe dhi na dhi ì, àyi adrèbhá tãpãriandre mìle, ìndì Yòròdánè ni ta'á na dhi ì, àyi adrèbhá Gàliláyà, bvò móndyá sùrú twá ro dhi kya na dhi ì,

¹⁶ ì adré tá lirilé tìnìmvá na gò,

ì dré ngádra kàdrì dhi ni nòzo.

Ì adré tá lirilé líndrì dràdrà àdhya zàle gò,

ngádra dré apfòzo ngá kazá àyi kòfalé.»†

¹⁷ Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu dré ngàzo adrélé Gìká ni kúlí longó, adrézó tàá dhi: «Mì kòladzá àmi ki togó agòzo Gìká vélé. Tàko ko, Opì bhù àdhya atsá ànyi dre!»‡

Yésu kidhó àyi lebhébhá ki azí

(A kònò kpà Márokò 1:16-20; Lúkà 5:1-11)

¹⁸ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsilé tãpãriandre Gàliláyà àdhya mìlésé dhi 'á dhi, nò tá móndí rì adrúpi ró dhi ì. Ayi nda ì tá Símónà adrélé kpà rú zìle Péteró dhi, túmánì adrúpi ni Andréyà be dhi 'i. Ì adré tá kimbá bhe yí na. Tàko ko, àyi tá kosyá bhebhá 'i.

¹⁹ Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì alì má vèsè. Kidhólé nyànomvá dhi, mì gò vélé adrélé kosyá bhebhá ì ró ko. Má ni àmi ki 'o adrélé móndí ndabhá ì ró.»

²⁰ Di gbá lókyá nda sè dhi, ì dré àyi ki kimbá ki tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

²¹ Yésu kòlì drìdrì tsà dre dhi, dré móndí rì àruka adrèbhá kpà adrúpi ró dhi ki nòzo. Ayi nda ì tá Yàkòbhò ì Yòwánì be, Zèbèdáyò ni ànzi 'i. Ì adré

† **4:6 4:6** A kònò Longó ì 91:11-12. ‡ **4:7 4:7** A kònò Dùtèrònómè 6:16. § **4:10 4:10** A kònò Dùtèrònómè 6:13. * **4:13 4:13** «Zàbùlónà» ìndì «Nèfátàlì» kònì ì tá sùrú rì sùrú mudrì-drì-rì Ísèrèlè ànzi kya ì kòfalé dhi 'i. † **4:16 4:16** A kònò Esáyà 8:23-9:1. ‡ **4:17 4:17** Búkù Mátáyò àdhya léna dhi, «Opì bhù àdhya» kònìdhi adré leá tàle dhi «Gìká ni Opì».

tá bwátù na tùmǎní àyi kɪ atá Zèbèdáyò be, adrélé àyi kɪ kimbá kɪ mǐ ledé. Gò Yésu dré àyi kɪ azízó.

²² Di gbǎ kòdhwa, ì dré àyi kɪ bwátù tayízó àyi kɪ atá be gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

*Yésu tatsí tà tadhábe, Rúbí Tani longóbe, ìndì dràbhá kɪ tidríbe
(A kònò kpà Lúkà 6:17-19)*

²³ Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bvò wǎyi Gàliláyà àdhya 'àsè, tà tadhábe Yúdà ànzi kɪ lísámò dzó ì 'àsè, Rúbí Tani Gìkà ni Opì àdhya ni longóbe, ìndì móndí kɪ tidríbe àyi kɪ drà tíí ì lésè.

²⁴ Di akódhi ni rúbì adré tá la'úlé bvò nda 'àsè tíí, tsàle byá bvò Sírìyà àdhya na. A adré tá móndyá tíí drà twátwa íbe ìndì ngáaswa twátwa íbe dhi kɪ adzí akódhi vélé, tùmǎní móndí tirí kònzi íbe dhi íbe, móndí àgílíí íbe dhi íbe, ìndì móndí pá be àbvò ro dhi íbe. Di akódhi adré tá àyi kɪ tidrí tíí.

²⁵ Móndí zyandre angábhá Gàliláyà lésè, bhàandre zìle Mudrí dhi ì lésè, Yèrúsalmà lésè, Yúdáyà lésè, ìndì Yòròdánè ni ta'á lésè dhi ì adré tá akódhi ni lebè.

5

Tà Yésu dré tadhálé kòngó drìna dhi ì

¹ Kítú àlo, Yésu kònò móndí zyandre adrèbhá tá ru kímó dhi ì dre dhi, dré mbàzo kòngó àlo drìna gò lírìlé. Akódhi ni lebèbhá ì dré àyi kɪ kisízó ànyi akódhi làga gò,

² dré kidhózó adrélé àyi kɪ tadhá kònini:

*Tà adrézó lenzélé ásà dhi ì
(A kònò kpà Lúkà 6:20-23)*

³ «Kólénzé móndyá adrèbhá àyi kɪ no lemerè ro àyi kɪ togó na dhi ì dré. Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'ì!

⁴ Kólénzé móndyá adrèbhá àwó ngo dhi ì dré.

Tàko ko, Gìkà ni àyi kɪ togó tindrì!

⁵ Kólénzé móndyá adrèbhá àyi kɪ tà bha kìnì mi dhi ì dré.

Tàko ko, ì ni bvò Gìkà dré lazilé dhi ni kisú tàyilé ro!

⁶ Kólénzé móndyá adrèbhá lovó íbe adrézó tà gyǎgya 'o dhi ì dré.

Tàko ko, Gìkà ni tà ì dré adrézó lovó ni íbe nda ni 'o kítswalé àyi dré tíí!

⁷ Kólénzé móndyá adrèbhá àyi kɪ àzya kɪ kizà bha dhi ì dré.

Tàko ko, Gìkà ni àyi kɪ tàndi kɪ kizà bha!

⁸ Kólénzé móndyá adrèbhá togó lólo íbe dhi ì dré.

Tàko ko, ì ni Gìkà ni no!

⁹ Kólénzé móndyá adrèbhá tà kìdrìkìdri bha móndí ì kòfalé dhi ì dré.

Tàko ko, à ni àyi kɪ zi Gìkà ni ànzi ì ró!

¹⁰ Kólénzé móndyá adrélé mǐ pfole ì dré adrélé tà gyǎgya 'o dhi sè dhi ì dré.

Tàko ko, Opì bhù àdhya àyikya 'ì!

¹¹ Kólénzé àmi dré, à kàdré àmi kɪ lodhá, adrézó àmi kɪ mǐ pfo, adrézó tà kònzi ta àmi rú kìnzò sè áma tà sè dhi.

¹² Mǐ kàdré lenzélé, adrézó arí íbe tà nda ì sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmi kɪ letè bhù na. A pfo tá kpà pròfètà atú àmi kandrà dhi kɪ mǐ kònini.»

*Tà tadhálé tà'í ni tà rú, ìndì tálà ni tà rú dhi ì
(A kònò kpà Márokò 9:50; Lúkà 14:34-35)*

¹³ Yésu gò tàá dhi: «Àmi tà'í bvò kòndi àdhyà 'i. Di, tà'í nda ni aswaaswa kòtì akílè lásà dhi, à ni kitswá logóá ngíni? Tà'í nda kitswá gòle véle tà àlo 'o ko. A adré kutúá gò, móndí ì dré adrézó atóá àyi pálé.

¹⁴ Àmi ngádra bvò kòndi àdhyà 'i. A kitswá bhàandre sìle kòngó drìna dhi ni zu bwà ko.

¹⁵ À dhi gà kpà tálà bhàle lèdrí zàna ko na. Be ró dhi, à adré dhíá bhàle zá kuru mísá drìna gò, dré adrézó ngá kazá móndyá títi adrébhá dzó lé dhi ì dré.

¹⁶ Di mì kàdré kókpà àmi kì ngádra tayí adrélé ngá kazá móndí ì kòfalé kònini, ì kàdréro tà dóro mì dré adrélé 'òle dhi kì no, adrézó àmi kì Atá bhù na dhi ni rú bha kùle.»

Tà tadhálé tatrítrí kúlí ni tà dri dhi

¹⁷ «Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má alì kitswále tatrítrí kúlí Mósè àdhyà ìndì tà pròfètà ì dré tisìle dhi kì pfu dhi. Má alì tà nda kì pfu ko. Be ró dhi, má alì mána tà nda kì 'o kitswále títi dhi bvó.

¹⁸ Má adré tà bàti ta àmi dré: Tsàle bhù kì kùdù bvò be dhi na dhi, tatrítrí kúlí nda ni wárágà pá mvá tsà dhi 'i yà, kó ngalè tà mvá tsà tisìle lána dhi 'i yà dhi kitswá tàdzí akílè ko, tsàle lókyá tà títi nda ì dré dra ru 'òzo kitswále títi dhi 'á.

¹⁹ Di ásà dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà mvá tsà àlo tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi ni ño gò, adrézó áyi àzya ni tadhá adrélé kpà 'óá kònini dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí tàko ró lavulé móndyá títi Opì bhù àdhyà na dhi ì rúsè. Di, dhya ángùdhi adrélépi tà tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi kì 'o gò, adrézó tà nda kì tadhá móndí ì dré dhi, à ni akódhi nda ni zi móndí kàdrì ro Opì bhù àdhyà na.

²⁰ Di, má adré tàá àmi dré dhi: Àmi kì tà gyàgya kòlavú tatrítrí kúlí tadhábhá kya Fàrisáyò kya be ko dhi, mì kitswá tàdzí file Opì bhù àdhyà na ko.»

Tà tadhálé togóaswa ni tà dri dhi

²¹ «Mì yi tàle dhi, à tà tá àma kì tábhi ì dré dhi: <Lè mí kòpfu móndí dràle ko.* Dhya ángùdhi móndí pfùlepi dràle dhi ni pfo áyi totó tàbvó tàlepi kandrà.>

²² Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi áyi togó tayílépi adrélé aswále áyi adrúpi rú dhi ni pfo tàbvó tàlepi kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi móndí tàko ró dhi ni pfo Yúdà ànzì kì bhàgo kàdrì ì kandrà. Dhya ángùdhi adrélépi áyi adrúpi ni zi tirí kiza líyí ro dhi kitswá ína lìle líferò ni àtsí na.

²³ Di ásà dhi, mì kàdré 'òle ngá fe Gíká dré àlètàrì kandrà gò, tà àmi kòfalé àmi adrúpi be dhi dré agázó mí léna dhi,

²⁴ lè mí kòtayí ngá mína nda àlètàrì kandrà. Mí kòlì rè zyà mì dré àmi kì kòfalé ledézó àmi adrúpi nda be 'íká, gò mí kàgòró ngá nda ni fe Gíká dré ndò.

²⁵ Mì kàdré lìle dhya adrélépi àmi asíkì dhi be tàbvó tǎrà na dhi, lè mì kòyi ru mbèlè akódhi be mì dré rè dhu adrérà'a láti 'á dhi 'á. Mí kò'o kònini ko dhi, akódhi ni àmi fe tàbvó tàlepi drígá, tàbvó tàlepi nda dré àmi fèzo pòlísì drígá gò, àmi bhèzo bǎdzó na.

²⁶ Má adré tà bàti ta mí dré: Mí kitswá apfòle kònalésè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda ni logózó akílè títi dhi 'á.»

Tà tadhálé múná tà dri dhi

* 5:21 5:21 A kònò Pfòma 20:13; Dùtèrònómè 5:17.

27 «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kò'o múná tà ko.>†

28 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi tòkó àlo dhi ni no gò adrézó rúbhá lovó bha akódhi ni tà sè dhi, 'o ína múná tà tòkó nda be áyi togó na dre.

29 Àmi mǐ dríágó lésè dhi kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí ámi mǐ nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayílé abílé dhi dóro lavúlé, ámi rúbhá wǎyi dhi ni bhèle líferò na dhi rúsè.

30 Àmi dríágó kàdré kó ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli ámi dríágó nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré ngá àlo mí rú dhi ni tayílé abílé dhi dóro lavúlé, ámi rúbhá wǎyi dhi dré lile líferò na dhi rúsè.»

Tà tadhále tòkó tìngama ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 19:9; Mároko 10:11-12; Lúkà 16:18)

31 «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè dhya adrélépi áyi tòkó ni le tìngalé dhi kòfè drá wárágà adrélépi tadhá dhi, í tìngá akódhi dre dhi.>‡

32 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Kàdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhi, dhya ángùdhi áyi tòkó ni tìngalépi dhi 'o ína akódhi atsálé tòkó zàràbhù ro dhi ró. Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi tòkó tìngalé dre dhi ni adólépi mòle dhi, adré kpà múná tà 'o.»

Tà tadhále mòmndrà sìmá ni tà dri dhi

33 «Mì yi kpà tàle dhi, à tà tá àma kí tábhi í dré dhi: <Lè mí kònò mòmndrà mí dré sile dhi ko. Di, mí kàdré be mòmndrà mǐ dré sile Mírì kandrà dhi kí 'o títí.>§

34 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Lè mǐ kòsì mòmndrà àlomvá ko. Mǐ kòsì mòmndrà bhù ni rú sè ko. Tàko ko, bhù nda Gíkà ni lírìrà adrézó òpì nya dhi 'i.

35 Mǐ kòsì kpà mòmndrà bvò ni rú sè ko. Tàko ko, bvò nda àrà Gíkà dré adrézó áyi pá bha dríá dhi 'i. Mǐ kòsì kpà mòmndrà Yèrúsalmà ni rú sè ko. Tàko ko, bhàandre nda bhàandre Ópí kàdrì àdhya 'i.

36 Mǐ kòsì kpà mòmndrà ámi drì ni rú sè ko. Tàko ko, mí kitswá ndìndì ámi drìbhí àlo dhi ni ladzá atsálé kini yà, kó ngalè kemve yà dhi bwà ko.

37 Mǐ kàdré di tà ka'í 'òle dhi, mǐ kòtà ngbà 'í <Ayíya> kòdhya. Mǐ kàdré tà ka'í 'òle ko dhi, mǐ kòtà ngbà 'í <Kóko> kòdhya. Tà àzya kitswálé bhàle kúlí nda í dri dhi, adré ína angalé Dhya kònzì vélésè.»

Tà kònzì logoma tà kònzì 'òle dhi tí dhi

(A kònò kpà Lúkà 6:29-30)

38 «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Mǐ kí ru kisú mǐ be. Sí kí kpà ru kisú sí be.>*

39 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Dhya àlo kò'o tà kònzì àmi rú dhi, mǐ kògò ligilé akódhi rú ko. Be ró dhi, dhya àlo kòsa ámi kòbhólé dríágó lésè dhi dhi, mí kògò mína àzya ni ni alá akódhi dré kpà sàle.

40 Dhya àlo kòlè ámi drìle tàbvó tàlepi kandrà ámi kítá agá lésè dhi ni dòzo dhi, mí kòtayí kpà akódhi ámi kítá kidhì àdhya ni do.

41 Dhya àlo kòru mǐ 'òle atsí to í be kílóméterè àlo dhi, mǐ kòlì túmǎní akódhi be kílóméterè rǐ.

† 5:27 5:27 A kònò Pfòma 20:14; Dùtèrònómè 5:18. ‡ 5:31 5:31 A kònò Dùtèrònómè 24:1. § 5:33 5:33 A kònò Lèvitikè 19:12; Ngá nàma 30:3; Dùtèrònómè 23:22-24. * 5:38 5:38 A kònò Pfòma 21:24; Lèvitikè 24:20; Dùtèrònómè 19:21.

⁴² Mí kàdré ngá fe dhya ángùdhi adrélépi ngá zi mí tí dhi dré. Dhya àlo kàdré ngá le zìle mí tí màri ró dhi, mí kògà ngá nda ni fèma drá dhi ko.»

Dhya ki kàribhá ki lèma

(A kònò kpà Lúka 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Mì yi tàle dhi, à tà tá dhi: <Lè mí kàdré àmi àzya ni le, adrézó àmi kàribhá ni ga.>†

⁴⁴ Di, má adré mána tàà àmi dré dhi: Lè mì kàdré àmi ki kàribhá ki le. Mì kàdré kpà tà zi Gìkà tí mómndyá adrébhá àmi ki m̀ pfo dhi i dré.

⁴⁵ Mì kàdré 'òá kònini dhi, mì ni adré àmi ki Atá bhù na dhi ni ànzi i ró. Tàko ko, akódhi adré kítú 'o kàle mómndí kónzi i dri, ìndì mómndí dóro i dri. Adré kpà kozya 'o dhìle mómndí gyágya i dri, ìndì mómndí gyágya ko dhi i dri.

⁴⁶ Mì kàdré ngbà 'í mómndyá adrébhá àmi ki le dhi ki le kòdhya dhi, mì ni àdho làgí kisú ásà? Ndìndì mèdáyì làgíbhá i adré 'òá kònini.

⁴⁷ Mì kàdré ngbà 'í mòdo fe àmi ki adrúpi i dré dhi, mì adré àdho tà dóro 'o mómndí àruka kya ki lavú? Ndìndì págánò i adré 'òá kònini.

⁴⁸ Adré di làá dhi, mì kàdré mómndí dóro kitswálé títi dhi i ró, ngóro àmi ki Atá bhù na dhi dré adrélé dóro kitswálé títi dhi t́ni.»

6

Ngá fema lemerèbhá i dré dhi

¹ Yésu gò tàà dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro ngbà 'í àmi ki tà gyágya ki 'o mómndí i mi, i kàdréro àmi ki no dhi ko. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònini dhi, mì kitswá àmikya làgí kisú àmi ki Atá bhù na dhi vélésè ko.

² Mí kàdré di ngá fe lemerèbhá i dré dhi, lè mí kòyo tà nda drìdrì ngóro túrúpfúbhá i dré adrélé 'òle dhi t́ni ko. Tàko ko, àyi nda i adré gòká vo Yúdà ànzi ki lísambò dzó i 'ásè ìndì láti i 'ásè, mómndí i kàdréro àyi ki tà bha kuru ngá i dré adrélé fèle dhi ki tà sè. Má adré tà bàti ta àmi dré: I kisú àyikya làgí wáyi i dré kitswálé kisúlé dhi dre.

³ Di, mi ró dhi, mí kàdré ngá fe lemerèbhá i dré dhi, mí kòtayí àmi lídzi tà àmi dríagó dré adrélé 'òle dhi ni ni ko.

⁴ Be ró dhi, mí kàdré mána àmi ngá fe lùzu ró. Di àmi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi ki no dhi ni làgí múrúngú fe mí dré.»

Tà zìma Gìkà tí dhi

(A kònò kpà Lúka 11:2-4)

⁵ «Mì kàdré tà zi Gìkà tí dhi, mì kò'o túrúpfúbhá kya t́ni ko. Tàko ko, àyi nda i adré tà le zìle Gìkà tí i dré adrérà'a àyi ki totó kuru lísambò dzó i 'ásè ìndì láti andre i 'ásè dhi 'á, mómndí i kàdréro àyi ki no be dhi bvó. Má adré tà bàti ta àmi dré: I kisú àyikya làgí wáyi i dré kitswálé kisúlé dhi dre.

⁶ Di, mi ró dhi, mí kàdré tà le zìle Gìkà tí dhi, mí kòfi kalóma dzómvá na, dzóti asé mí vélé gò, adrézó tà zi àmi Atá tí lùzu ró. Di àmi Atá adrélépi tà adrélé 'òle lùzu ró dhi ki no nda ni làgí múrúngú fe mí dré.

⁷ Mì dré adrérà'a tà zi Gìkà tí dhi 'á dhi, mì kàdré tà àlo ta rà págánò kya t́ni ko. Angyá ko, àyi nda i adré kisúá dhi, i kàdré kúlí ta bí dhi, Gìkà ni àyi ki yi.

⁸ Di mì kò'o tà àyikya t́ni ko. Tàko ko, àmi ki Atá ǹi tà mì dré adrélé lèle zìle dhi i drìdrì, mì dré tà nda ki zirà'a tíá ko dhi 'á.

⁹ Di ásà dhi, mì kàdré tà zi Gìkà tí kònini:
<Ama ki Atá bhù na dhi,
lè mómndyá wáyi dhi i kònì dhi, mi Gìkà lólo 'i dhi be.

† 5:43 5:43 A kònò Lèvítikè 19:18.

10 Ami Opì kàtsá móndyá wǎyi ì kòfalé wà.

Tà mí dré adrélé lèlè 'òlè dhi ì kò'o ru kònwa bvò dri,
ngóro dré adrélé 'òlè bhù na dhi t́ni.

11 Mí kàfè àma dré mápà kitswálépi àma sè kitú ándrò kònìdhi sè dhi wà.

12 Mí kòtrì àma ki tàkonzì i,

ngóro mà dré kpà adrélé móndyá tàkonzì 'obhá àma rú dhi kya ki tri dhi
t́ni.

13 Mí kòtayí àma tà dré tabhìle, àma ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.

Be ró dhi, mì kápá àma Dhya kònzì drígàsè.»*

14 Mì kàdré móndyá tàkonzì 'obhá àmi rú dhi ki tàkonzì tri dhi, àmi ki
Atá bhù na dhi ni kókpà àmi ki tàkonzì tri.

15 Di, mì kàdré àmikya móndí ki tàkonzì tri ko dhi, àmi ki Atá kitswá kpà
àmi ki tàkonzì tri ko.»

Tàbirí mvòma adrézó tà zi Gíká tí dhi

16 «Mì kàdré tàbirí mvo adrézó tà zi Gíká tí dhi, mì kòtayí àmi ki m̀bhalé
adréle kizà ro túrúpúbhá kya t́ni dhi ko. Angyá ko, àyi nda ì adré àyi ki
m̀bhalé ladzá atsálé kizà ro tadházóá móndí ì dré dhi, ì adré tàbirí mvo.
Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì kisú àyikya làgí wǎyi ì dré kitswálé kisúlé dhi
dre.

17 Di, mì ró dhi, mí dré adrérà'a tàbirí mvo dhi 'á dhi, mí kàdré àmi
m̀bhalé dzi, adrézó kpà dò da mí dri,

18 dhya àlo kònìró ko tàle dhi, mí adré tàbirí mvo dhi. Ngbà 'í àmi Atá
adrélepi tà adréle 'òlè lùzu ró dhi ki ni dhi ni nǎa nì. Di àmi Atá adrélepi
tà lùzu ró nda ki no nda ni làgí múrúngú fe mí dré.»

Ngá làgí be kàdrì dhi ki lokoma bhù na dhi

(À kònò kpà Lúkà 12:33-34)

19 «Lè mì kòndà ngá làgí be kàdrì dhi ì lokólé àmi dré kònwa bvò dri
ko. Tàko ko, bvò kònìdhi àrà órò dré adrézó ngá si, kàndrì dré adrézó ngá
mbe, ìndì kùgú ì dré adrézó file ngá kugú dhi 'i.

20 Di, mì kàdré àmikya ngá làgí be kàdrì dhi ki nda lokólé àmi dré bhù
na. Kònàle dhi, órò sì ngá ko na, kàndrì mbe ngá ko na, kùgú ì fì kpà ngá
kugú ko na.

21 Tàko ko, àrà ángùdhi àmi ki ngá làgí be kàdrì dhi ì dré adrézó lána
dhi na dhi, àmi ki togó ni adré kókpà kònàle.»

Dhyá ki m̀ tálà rúbhá àdhya 'i

(À kònò kpà Lúkà 11:34-36)

22 «Dhyá ki m̀ tálà adrélépi ngádra fe rúbhá dré dhi 'i. Àmi m̀ kàdré
dóro dhi, àmi rúbhá wǎyi dhi ni adré ngádra 'á.

23 Di, àmi m̀ kàdré drà ro dhi, àmi rúbhá wǎyi dhi ni ína adré t́nìmvá
na. Di ngádra adrélépi mí léna dhi kàdré ína t́nìmvá ro dhi, t́nìmvá nda
ni adré kàdrì lavúlé!»

Gíká yà, kó ngalè làfa yà dhi

(À kònò kpà Lúkà 16:13)

24 «Dhya àlo kitswá m̀rì rì dhi ki tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko,
kàdré 'oá kònìni dhi, a ni àlo ni ni ga, adrézó àzya ni ni le. Kó ngalè, a ni
tro àlo ni rú, adrézó àzya ni ni ayizè. Di mì kitswá adrélé Gíká ni tà 'o,
adrézó kpà làfa ni tà 'o àyi ki màràbà t́ni lókyá àlo sè bwà ko.»

* 6:13 6:13 Wárágà àruka Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri dhi ì léna dhi, à adré kpà kúlí kòni ki kisú
kònwa: [Tàko ko, òpì, rǐnyí, mìlanzilanzì be dhi ì mína 'i kóná vèsè kólyá! Kònìni.]

Dhyá ki togó bhàma lanzìle ko dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:22-31)

²⁵ «Di àsà dhi, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòbhà àmi ki togó adréle lanzìle àmi ki lídrì ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì ni dra àdho ngá mvu ya dhi. Mì kòbhà kpà àmi ki togó adréle lanzìle àmi ki rúbhá ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho asó àmi rú ya dhi. Ami ki lídrì lavú tsì mányàngá ko? Ami ki rúbhá lavú tsì kítá ko?

²⁶ Mì nò rè àrí i ká. I kidhí ngá ko na, ì akónà ngá ko na, ì lokó kpà ngá kòbhó na ko na. Di, àmi ki Atá bhù na dhi adré ína ngá fe àyi dré tèle. Di àmi ki tà lavú tsì àrí kya ko?

²⁷ Ami kòfalé dhi, àdhi ni kitswá áyi lídrì ni lókyá ni drì timbà tsà, dré adréle áyi togó bha lanzìle dhi sè bwà dhi nì?

²⁸ Mì adré kpà àmi ki togó bha lanzìle kítá ni tà sè àdho tà sè? Mì nò rè ngalè p̄fò mbì na dhi ì adré topfòle ngíni ya dhi ká. I 'o àzì ko na. I ledé kpà kítá ko na.

²⁹ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Ndìndì ópí Sòlòmónò rúku ni íbe títi dhi asó tá kítá aveave p̄fò nda ki àlo àdhya tíni dhi ko.

³⁰ Giká kàdré kó mbì adrélepi ándrò kònwa gò k̄idru dra bhèzoá àtsí na dhi ki tosó kònìni be dhi, a ni di véle àmi ki tosó dóro àyi ki lavú ngíni? Ami àmikya móndí tà ka'ika'í íbe tsà dhi 'i!

³¹ Mì kòbhà di àmi ki togó adréle lanzìle, adrézó tàá dhi <Mà ni dra àdho ngá nya?> ya, <Mà ni dra àdho ngá mvu?> ya, kó ngalè <Mà ni dra àdho asó?> ya dhi ko.

³² Tàko ko, pàgánò ì adré àyikya ngá títi nda ki nda kòdhya landè àko ró. Ami ki Atá bhù na dhi n̄i kpà tàle dhi, àmi lovó íbe ngá nda ki kisúzó dhi be.

³³ Di mì kàdré rè zyà Giká ni Opì nda akódhi ni tà gyägya íbe 'íká, gò akódhi kòtimbaró kpà ngá nda i títi àmi dré ndò.

³⁴ Di àsà dhi, mì kòbhà àmi ki togó adréle lanzìle tà adrébhá alile k̄idru dhi ki tà sè dhi ko. Angyá ko, tà k̄idru àdhya ki kitswá k̄itú k̄idru nda sè. K̄itú àlo àlo títi dhi ki kizà kitswá k̄itú nda sè.»

7

Móndí ki tàbvó tàma ko dhi
(A kònò kpà Lúkà 6:37-38, 41-42)

¹ Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré móndí ki tàbvó ta ko, Giká kòtáró kpà àmi ki tàbvó ko dhi bvó.

² Tàko ko, Giká ni àmi ki tàbvó ta ngóro mì dré adréle móndí ki tàbvó ta dhi tíni. A ni kpà àmi ki tà tabh̄i ngóro mì dré adréle móndí ki tà tabh̄i dhi tíni.

³ Mí adré mína kayísá kórònyá mvá àmi adrúpi m̄ina dhi ni no gò, adrézó fa gú mí m̄ina dhi ni atógyà ko àdho tà sè?

⁴ Mí adré àmi 'o ngíni tàá àmi adrúpi dré dhi <Mí 'o má kàpèro kayísá kórònyá mvá mí m̄ilésè> dhi, tákò fa gú dré adrérà'a àmi tàndi m̄ina dhi 'á dhi?

⁵ Mí túrúpfú líyí 'i! Mí kàpè rè zyà fa gú nda mí m̄ilésè 'íká, gò mí kògòro ngá no dra kitswázó kayísá kórònyá mvá nda ni apè àmi adrúpi m̄ilésè ndò.»

Tà lólo fema móndyá dra tà nda ki gabhá dhi i dré ko dhi

⁶ «Mì kòfè tà lólo kòkí i dré ko, ì kògòro àyi ki alá àmi ki titsí ko sè. Mì kòbhe àmi ki màyìkà aveave dhi i tìgà i kandrá ko, ì kàtóro àyi pálé ko sè.»

*Tà zìma, ngá ndàma ìndì dzóti gàma
(A kònò kpà Lúkà 11:9-13)*

⁷ «Mì kàdré tà zi Gĩká tí gò, kò'oró tà nda àmi dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkisúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzìró àmi dré.

⁸ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà zi Gĩká tí dhi adré kisúá. Dhya adrélépi ngá nda dhi adré kisúá. Dhya adrélépi dzóti ga dhi dré dhi, à adré kpà nziá.

⁹ Ami ànzi ki atá ro ni i, àmi ki mvá kàdré mápà zi àmi tí dhi, mì ni tsì kírà fe drá kòdhya?

¹⁰ Ami ki mvá kàdré kosyá zi àmi tí dhi, mì ni tsì nì fe drá kòdhya?

¹¹ Di àmi móndí kònzi ró ni i, mì kònì adrélé ngá dóro fe àmi ki ànzimvá i dré dhi be dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni ngá dóro fe dhya adrèbhá zìá í tí dhi i dré tà tándì ró!»

Tà dóro 'òma móndí i dré dhi

¹² «Di tà títi i sè dhi, mì kàdré tà 'o móndí i dré ngóro mì dré adrélé lèlè i kò'o àmi dré dhi tìni. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì adré tà títi Mósè ni tátítrí kúlí ìndì pròfétà i dré adrélé tàlè à kò'o dhi ki 'o kòdhya.»

*Fìma dzóti wàlepi ko dhi 'ásè dhi
(A kònò kpà Lúkà 13:24)*

¹³ «Mì kòlavú dzóti wàlepi ko dhi 'ásè fìlè Gĩká ni Opì na. Tàko ko, dzóti adrézó fìlè 'ásà ìndì látì adrézó lavúlé 'ásà lèlè dràdrà kisú dhi wawà. Móndí zyandre dhi i adrè fìlè dzóti wawà nda 'ásè dhi àyi.

¹⁴ Di, dzóti adrézó fìlè 'ásà ìndì látì adrézó lavúlé 'ásà lèlè lídrì kisú dhi wa ína ko. Ngbà 'í móndí àlò àlò dhi i adrè dzóti nda ni kisú àyi.»

*Fa i lò'wa ni íbe dhi
(A kònò kpà Lúkà 6:43-44)*

¹⁵ «Mì kàdré àmi ki líkì pròfétà kinzò ro dhi ki tà sè. Angyá ko, àyi nda i adrè àyi ki ladzá alìlè àmi vélé ngóro kábilígyà i tìni. Tàkò àyi léna dhi, àyi kàlagí àtrá 'i.

¹⁶ Mì ni kitswá àyi ki ni lò'wa i dré adrélé 'àlè dhi i sè. A adrè tsì vínò lò'wa ki kùtsí sílè 'í? A adrè kó fìgì lò'wa ki áyìdhá sílè 'í? Tàdzí ko.

¹⁷ Fa dóro títi dhi i adrè lò'wa dóro 'a kòdhya. Di, fa kònzi i adrè àyikya lò'wa kònzi 'a kòdhya.

¹⁸ Fa dóro kitswá lò'wa kònzi 'a bwà ko. Fa kònzi kitswá kpà lò'wa dóro 'a bwà ko.

¹⁹ Fa títi adrèbhá lò'wa dóro 'a ko dhi i, à adrè togá lebhélé àtsí na.

²⁰ Di ngóro mì dré adrélé fa ki ni lò'wa i dré adrélé 'àlè dhi i sè dhi tìni dhi, mì ni kókpà pròfétà kinzò ro dhi ki ni, tà i dré adrélé 'òlè dhi i sè.

*Tà tàma ìndì tà 'òma
(A kònò kpà Lúkà 13:25-27)*

²¹ Móndyá títi adrèbhá áma zi <Mírì, Mírì!> dhi i kitswá fìlè Opì bhù àdhya na ko. Ngbà 'í àyi adrèbhá tà áma Atá bhù na dhi dré adrélé lèlè à kò'o dhi ki 'o dhi ki fì lána àyi.

²² Kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi, móndí bí dhi ki tàá má dré dhi: <Mírì, Mírì, mà longó tá tsì ámi kúlí pròfétà kya tìni ámi rú sè ko? Mà dro tá tsì tírì kònzi i ámi rú sè ko? Mà 'o tá tsì tà líndrìga ró bí dhi i ámi rú sè ko?>

²³ Di, má ni go tàá àyi dré dhi: <Má nì àmi tàdzí ko! Ami tà kònzi 'obhá ni i, mì nga má mìlésè!»>

Dzó sɪma kírà dri dhi
(*A kònò kpà Lúkà 6:47-49*)

²⁴ «Di dhya ángùdhi adrélèpi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle dhi, sù ngóró agó tògya ró áyi dzó silepi kírà dri dhi tɪni.

²⁵ Kozya dré dhizo, yí dré tizo gò, lyá dré dzó nda ni vizo dhi, dzó nda dré arízó ko, pá ni ni bhàle kírà dri dhi sè.

²⁶ Di, dhya ángùdhi adrélèpi áma kúlí kòdhi ki yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóró agó azaaza áyi dzó silepi sɪnyí dri dhi tɪni.

²⁷ Di kozya dré dhizo, yí dré tizo gò, lyá dré dzó nda ni vizo dhi, dzó nda dré arízó akílè nyɪnyɪ.»

²⁸ Yésu kòtà tà nda i akílè dre dhi, mónnyá zyandre ì dré adrézó véle síbhálè be ngbo tà dré tadhálè nda ki tà sè.

²⁹ Tàko ko, akódhi ni kúlí i tá lanzilanzi ro. Adré tá ina àyi ki tadhá ngóró àyi ki tátrítrí kúlí tadhábhá kya tɪni ko.

8

Yésu tidrí agó àlo kàrí dré rùle dhi
(*A kònò kpà Márokò 1:40-45; Lúkà 5:12-16*)

¹ Yésu kàsí kòngó nda drílèsè dre dhi, mónnyá zyandre lavúlè dhi ì dré ngàzo adrélè akódhi ni lebè.

² Di agó àlo kàrí dré rùle dhi dré alizo adhéle áyi kórókó titi Yésu kandrá, tàzoá drá dhi: «Mírì, mi rɪnyí íbe kitswázó áma temvé tidrílé, mí kòlè dhi.»

³ Di Yésu dré áyi drígá kidzizo akódhi ni tabè gò, tàzoá drá dhi: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpírìkpírì wà!» Gbã kòdhwa, agó nda dré adrízó kàrí drà nda lésè.

⁴ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòlongóró tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mí lì mína ámi tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá Giká dré ngóró Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélè tàle dhi tɪni, tadházóá mónnyá ì dré dhi, mí adrí dre káyà dhi.»

Sòdá kí kàdrì àlo dhi ka'í Yésu bàti
(*A kònò kpà Lúkà 7:1-10; Yòwánì 4:43-54*)

⁵ Yésu kògò tsàle Kàpàrànwúmà na dre dhi, Rómà ki sòdá kí kàdrì àlo dhi dré áyi kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni ti lizí

⁶ tàzoá dhi: «Mírì, áma màràbà adré ayilé drà be bhà na. Akódhi ni pá àbvò ro, ìndì rúbhá ni adré aswálè tò.»

⁷ Yésu tà drá dhi: «Má ni lì akódhi ni tidrí.»

⁸ Di, sòdá kí kàdrì nda logó drá dhi: «Mírì, má kitswá mána ámi lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì mí dré fizo áma dzó na dhi ko. Di, mí kòtà ndiri kúlí àlo gò, áma màràbà nda kàdríró.

⁹ Tàko ko, áma tàndi, ma áma kàdrì ki rɪnyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyi ki àlo dré dhi <Mí lì!> dhi, adré lile. Má kàdré tàá àzya ni dré dhi <Mí alì!> dhi, adré alile. Má kàdré kó tàá áma màràbà dré dhi <Mí 'o tà kòdhi!> dhi, adré 'òá.»

¹⁰ Di Yésu kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni lindrì dré gàzo. Dré áyi alázó tàá mónnyá adrèbhá áyi lebè dhi ì dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Má kisú rè dhya àlo adrélèpi tà ka'íka'í íbe kònini dhi Isèrélè ànzi i kòfalè ko.

¹¹ Má adré tàá àmi dré dhi: Mónnyá zyandre dhi ki angá kítú dré apfòrà lésè ìndì kítú dré ndìrà lésè, lirílé mísá làgàsè túmánì Abàràrà íbe, Ísákà be, ìndì Yàkòbhò be Opì bhù àdhya na.

12 Di, kàdré móndyá kitswábhá tá file Opì nda na dhi ki tà sè dhi, à ni àyi ki bhe kivì na, àrà tínímvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adrè tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi.»

13 Gò Yésu dré tàzoá sòdá ki kàdrì nda dré dhi: «Mí nzi mí bhàna. Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé ka'ile dhi tínì!» Di akódhi ni màrábà nda dré adrízó gbă lókyá nda sè.

Yésu tídrí dràbhá bǐ dhi í
(A kònò kpà Mároko 1:29-34; Lúka 4:38-41)

14 Amvolásà dhi, Yésu dré lizo Péteró ni dzó na gò, akódhi ni àdrá ni kisú lángá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè.

15 Di Yésu dré tòkó nda ni drígá tabèzo gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo rúásà. Gò tòkó nda dré ngàzo kidhólé ngá fe Yésu dré nyàle.

16 Ìndró kàndrì dre dhi, à dré móndí bǐ tirí kònzì íbe àyi léna dhi ki adzízó Yésu véle. Di akódhi dré tirí kònzì nda ki dròzo topfòle àyi lésè kúlí sè. Dré kpà móndí drà íbe dhi ki tídrízó títi.

17 Di tà longolé pròfètà Èsáyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Longó tá dhi: «Akódhi ni tàndi do àma ki tà yàyà dhi í, àma ki drà ki dòzo kpà í rú.»*

Móndyá adrèbhá Yésu ni le lebèle dhi í
(A kònò kpà Lúka 9:57-62)

18 Yésu kònò móndí zyandre ru kimóbhá í làgàsè kúru dhi í dre dhi, dré tàzoá àyi lebèbhá í dré dhi, ì kòzya tǎpǎriandre ni ta'á na.

19 Gò tǎtrírí kúlí tadhábhá ki àlo dré àyi kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Tadhálépi, má ni ámi lebè àrà títi ángùdhi mí dré adrézó lile dhi í 'ásè.»

20 Yésu logó drá dhi: «Kìlìwá í àyi ki bhú íbe. Arí í kpà àyi ki bhà íbe. Di, Móndí ni Mvá ína àrà í dré kitswázó àyi drì la lovózó dhi àko.»

21 Go Yésu ni lebèlepi àzya dhi dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí kòtayí rè zyà ma lile àma atá ni si 'íká.»

22 Di, Yésu logó drá dhi: «Mí lebè ma! Mí tayí móndí dràbhá dre dhi í àyi ki àbvò ki si.»

Yésu kíkí kàgùmá
(A kònò kpà Mároko 4:35-41; Lúka 8:22-25)

23 Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá ni íbe gò, ì dré kidhózó adrélé zyàle tǎpǎriandre ni ta'á na.

24 Gbă kòdhwa, kàgùmá dré ngàzo adrélé vǐle tǎpǎriandre nda mi gò, yǐ adrélépi longalé dhi dré adrézó lodàle bwátù na. Di, Yésu adrè tá ína ayí ko.

25 Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi làgá, akódhi ni toró tàzoá dhi: «Mírì, mí tídrí àma wà! Mà adrè dràle!»

26 Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi tà ka'íkà'í íbe tsà ni í, mì adrè ngá ro àdho tà sè?» Di dré ngàzo ligilé lyǎandre nda ì dri tǎpǎriandre nda be gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii.

27 Di àyi ki líndrì dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá ína móndí kára be ngíni dhi 'í, ndìndì lyǎandre ì tǎpǎriandre be dhi ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'í 'òle ni?»†

* 8:17 8:17 A kònò Èsáyà 53:4. † 8:27 8:27 A kònò Longó ì 65:8; 89:10; 107:23-32.

Yésu tídrí àgo rì tírì kònzì íbe àyì léna dhi í
(*A kònò kpà Mároko 5:1-20; Lúka 8:26-39*)

²⁸ Yésu kòzya tǎpǎriandre ni ta'á na tsàle bvò Gádàrà kya na dre dhi, àgo rì tírì kònzì íbe àyì léna dhi ì dré apfòzo mógó lésè alìle ru kisú akódhi be. Ayì nda ì dré tá adréle mómí tòmbátòmba ì ró tò dhi sè dhi, dhya àlo kitswá tá lavúlé àrà nda 'àsè bwà ko.

²⁹ Gò ì dré ngàzo loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Gìká ni Mváagó, àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'í? Mí alì tsì kònwa àma kí 'o kònzì lókyá bhàle dhi kandrà?»

³⁰ Ayì làgana vwàvwà ro tsà dhi, tìgá kí pǎri andre adré tá ngá nya.

³¹ Dì tírì kònzì nda ì dré Yésu ni tí lizízo tàzoá dhi: «Mí kàdré 'òle àma kí dro dhi, mí kòmù àma lile tífilé tìgá kòna ì léna.»

³² Yésu tà àyì dré dhi: «Mì lè!» Dì ì dré topfòzo àgo rì nda ì lésè, lile tífilé tìgá nda ì léna. Gbá kòdhwa, tìgá nda ì dré ndìzo títi kóngó nda ni gòlòko 'àsè, ledhélé tǎpǎriandre na todràle.

³³ Gò tìgá nda kí líkíbhá ì dré ngàzo ràle tà títi lavúbhá nda kí rúbí longó bhàandre na. Í longó tá kpà tà atsálépi àgo rì tá tírì kònzì íbe àyì léna nda ì rú dhi.

³⁴ Gò mómíyá títi dhi ì dré apfòzo bhàandre nda lésè alìle ru kisú Yésu be. Dì, ì kònò akódhi dre dhi, ì dré akódhi ni tí lizízo, kòngaró àyì kí bvò 'àsè be dhi bvó.

9

Yésu tídrí agó àlo pá be àbvò ro dhi
(*A kònò kpà Mároko 2:1-12; Lúka 5:17-26*)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré mbàzo bwátù na gòle zyàle tǎpǎriandre ni ta'á na, tsàle áyì tándi ni bhàandre na.*

² Kònàle dhi, mómí áruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhi ni adózó kíndri dri alizo ába akódhi véle. Yésu kònò àyì kí tà ka'ika'í dre dhi, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma mvá, mí tsi togó! A trì ámi tàkonzì ì dre!»

³ Dì, tǎtrítí kúlí tadhábhá áruka ì dré dhèzo adréle kisúá àyì léna dhi: «Dhya kòndi adré ína Gìká ni dha kúlí kòdhi sè!»

⁴ Yésu dré tà ì dré tá adréle kisùle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá dhi: «Mì adré àmíkya tà kònzì kisù àmi léna àdho tà sè?»

⁵ Tà kitswále tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, ángùdhi 'i: «A trì ámi tàkonzì ì dre» dhi, kó ngalè, «Mí nga, mí kídhó atsí to» dhi?

⁶ Má adré leá mì kònì dhi, Mómí ni Mvá rìnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Dì dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí nzi mí bhàna!»

⁷ Dì agó nda dré ngàzo nzìle í bhàna.

⁸ Mómíyá zyandre ì kònò tà nda dre dhi, àyì kí togó dré gàzo tírì dré. Gò ì dré ngàzo adréle Gìká ni rú bha kùle, dré rìnyí múrúngú afèle mómí ì dré kònìni dhi sè.

Yésu azí Mátáyò
(*A kònò kpà Mároko 2:13-17; Lúka 5:27-32*)

⁹ Yésu kàpfò kònalésè gò adréle lile dre dhi, dré agó àlo rú be Mátáyò dhi ni no adrérà'a lírìlé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhi: «Mí lebé ma!» Dì Mátáyò nda dré ngàzo adréle Yésu ni lebé.

* **9:1 9:1** Bhàandre Yésu dré bhà mòzo lána dhi tá Kàpàrànwúmà 'i. A kònò Mátáyò 4:13; Mároko 2:1.

¹⁰ Bvóá dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni íbe Mátáyò ni dzó na gò, ì dré lírízó mísá làgàsè adrélé ngá nya. Di mèdáyì lagíbhá bí dhi ì, ìndì móndí bí adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe dhi ì alì tá kpà lírílé mísá làgàsè tùmání àyi íbe.

¹¹ Di Fàrìsáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré ngàzo lizíá Yésu ni lebèbhá ì tí dhi: «Àmi ki tadhálépi adré ngá nya tùmání mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

¹² Yésu kóyi tà lizilé nda dre dhi, dré tàzoá dhi: «Móndyá rúbhá be dóro dhi ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhi, móndyá drà ro dhi ì adré àyikya ndàà àyi.

¹³ Di, mì kòlì àmikya tà tisìle Gíká ni Kúlí na kònìdhi ni àndu nda nìle: «Má adré móndyá adrébhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi ki nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi ki nda kòdhya ko.»† Tàko ko, má alì móndyá adrébhá àyi ki no gyägya dhi ki azí kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá ki azí kòdhya.»

*A lizí Yésu tàbirí mvòma ni tà dri
(A kònò kpà Mároko 2:18-22; Lúka 5:33-39)*

¹⁴ Amvolásà dhi, Yòwánì Bátisimò fèlepi ni lebèbhá ì dré alizo Yésu véle lizíá tíá dhi: «Àma Fàrìsáyò íbe dhi ì, mà adré kó tàbirí mvo rä, adrézó tà zi Gíká tí dhi, ámi lebèbhá ì adré di àyikya tàbirí mvo ko àdho tà sè?»

¹⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá azilé gwányá làmó àdhya lé dhi ki kitswá tsì adrélé kizà ro, ì dré adrèrà'a tùmání tòkó liyí be dhi 'á? Tàdzí ko! Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à ni tòkó liyí nda ni tingá àyi kòfalésè gò, ì dré kídhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda sè.

¹⁶ Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílépi dhi íbe dhi, dhi kítá tídhí ro dhi kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, kítá tídhí nda ni kítá àku nda ni asé gò, kítá àku nda dré gòzo véle lasíle lile drìdrì.

¹⁷ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhi kíní dhìle adrézó vínò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vínò tídhí nda ni abhò kíní àku nda ki lasí gò, vínò dré kutúzó gò, kíní nda ì dré abízó títi. Àsà dhi, à adré vínò tídhí ro dhi ni da kíní tídhí ro dhi ì léna, adrézó ngá rì nda ki líkí dóro.»

*Yésu tídrí tòkó àlo dhi, ìndì tingá mvátòkó àlo dhi dràdrà lésè
(A kònò kpà Mároko 5:21-43; Lúka 8:40-56)*

¹⁸ Yésu dré tá adrèrà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Yúdà ànzì ki kàdrì ki àlo dré alizo adhéle àyi kórókó títi akódhi kandrá, tàzoá drá dhi: «Àma zapi drà nyànomvá kòndì. Di, mí alì ámi drígá bha akódhi dri wà, kàdríró be dhi bvó!»

¹⁹ Di Yésu ì dré ngàzo lebèbhá ni íbe adrélé lile agó nda vésè.

²⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drì-rì dhi dré àyi kisízó ànyi Yésu àmvolésè gò, akódhi ni kítá ti tabè.

²¹ Angyá ko, adré tá ína kisùá dhi: «Má kòtabè ngbà 'í akódhi ni kítá ti kòdhya dhi, má ni adrí.»

²² Di Yésu dré àyi alázó tòkó nda ni no gò, tàzoá dhi: «Àma zapi, mí tsi togó! Àmi tà ka'ika'í tídrí mi dre.» Di akódhi nda dré adrízó gbã lókyá nda sè.

²³ Di Yésu kòlì tsàle Yúdà ànzì ki kàdrì nda bhàna dre dhi, dré lãrí tswabhá ki nòzo tùmání móndí zyandre adrébhá tongólé dhi íbe.

† 9:13 9:13 A kònò Oséyà 6:6.

²⁴ Dré tazoá àyi dré dhi: «Mì nga kònwàsè. Tàko ko, mvátòkó kòdhi drà ko. Adré ína ayí ko.» Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu.

²⁵ A kòdro mónnyá zyandre nda ì topfòle kivì na dre dhi, Yésu dré fizo dzó nda na, mvátòkó nda ni drígá ru gò, akódhi dré ngàzo kuru.

²⁶ Gò tà nda ni rúbí dré la'úzó bvò nda 'àsè tíí.

Yésu tidrí àgo rì mǐ kùdúkùdu ró dhi ì

²⁷ Yésu kàpfò dzó nda lésè adrélé lile dre dhi, àgo rì mǐ kùdúkùdu ró dhi ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè loyóába dhi: «Dàwídì ni Mvǎ, mí bhà àma kí kizà wà!»

²⁸ Yésu kòtsa bhàna file dzó na dre dhi, àyi nda ì dré àyi kí kisízó ànyi akódhi làga. Dì akódhi dré àyi kí lizízó tazoá dhi: «Mì adré ka'íá dhi, má ni kitswá àmi kí tidrí bwà?» Ì logó drá dhi: «Àyíya, Mírì.»

²⁹ Gò Yésu dré àyi kí mǐ tabèzo, tazoá dhi: «Tà nda kò'o ru àmi dré ngóro mǐ dré adrélé ka'ile dhi tǐnǐ!»

³⁰ Dì àyi kí mǐ dré ru nzizo adrélé ngá no. Gò Yésu dré àyi kí bí sèzo tazoá dhi: «Mì kònò dóro, mǐ kòlongóro tà kòdhi dhya àlo dré ko.»

³¹ Dì, ì kòpfò dzó nda 'àsè dre dhi, ì dré àyikya lizo Yésu ni rúbí longóbe la'ulé bvò nda 'àsè tíí.

Yésu tidrí ábhǎbhǎ àlo tirí kònzǐ íbe dhi

³² Ì dré tá adrérà'a apfòle dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré agó àlo tirí kònzǐ íbe í léna, adrélépi kpà ábhǎbhǎ ro dhi ni adzízó Yésu vélé.

³³ Dì Yésu dré tirí kònzǐ nda ni dròzo pfòle ábhǎbhǎ nda lésè dhi, dré kidhózó adrélé kúlí ta. Mónnyá zyandre kònàle dhi kí líndrí dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «À nò rè tàdzí tà 'òle làsú be kònìni dhi Ìsèrélè 'a ko!»

³⁴ Dì, Fàrisáyò ì adré tá àyikya tàá dhi: «Dhya kòdhi adré tirí kònzǐ kí dro topfòle móndí ì lésè, tirí kònzǐ kí kàdrì ni rǐnyí sè.»

Lànyá líyí ni ti lizima, kòmùró àzibhá ì lile áyi lànyá lokó dhi

³⁵ Gò Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bhàandre tíí ì 'àsè ìndì bhà tíí ì 'àsè, tà tadhábe Yúdà ànzǐ kí lèsámbo dzó ì 'àsè, Rúbí Tani Gíká ni Opì àdhya ni longóbe, ìndì móndí kí tidríbe àyi kí drà tíí ì lésè.

³⁶ Dì dré tá adrérà'a móndí zyandre dhi kí no dhi 'á dhi, adré tá kizà do áyi togó na àyi kí tà sè. Tàko ko, ì adré tá landèle tò, ìndì tà adré tá àyi kí lavú. Áyi tá ngóro kábilígyà adrèbhá àyi kí líkílépi àko dhi ì tǐnǐ.

³⁷ Dì dré tazoá áyi lebèbhá ì dré dhi: «Lànyá ka amvú na lavulé dre. Dì, àzibhá adrèbhá lànyá nda ni lokó dhi kí àbvò yókódhó.

³⁸ Mǐ kàdré dì lànyá nda ni líyí ni ti lizí, kòmùró àzibhá ì lile áyi lànyá lokó be dhi bvó.»

10

Yésu tibhù àpóstolò mudrí-drǐ-rǐ dhi ì lile àzǐ na

(A kònò kpà Márokò 3:13-19; 6:7-13; Lúkà 6:12-16; 9:1-6)

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré áyi lebèbhá mudrí-drǐ-rǐ dhi kí azízó gò, rǐnyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzǐ kí dro móndí ì lésè, ìndì kitswázó móndí kí tidrí àyi kí drà tíí ì lésè.

² Apóstolò mudrí-drǐ-rǐ nda kí rú ì tá: Símónà (adrélé kpà rú zǐle Pétèro dhi), adrúpi ni Andréyà, Yàkóbhò Zèbedáyò ni mvá, adrúpi ni Yòwánì,

³ Filípò, Bàràtòlómáyò, Tòmá, Mátáyò (mèdayì lagílépi dhi), Yàkóbhò Aláfáyò ni mvá, Tàdayò,

4 Simónà (adrélépi àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi), ìndì Yùdásì Ìsìkàrìyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

5 Di Yésu dré dhya mudrí-drì-rì nda ki tibhùzo, tà lazizó àyi dri kònini: «Mì lè móndyá sùrú twá ro dhi i véna ko. Mì fì kpà bhàandre àlo Sàmàríyá kya na ko.

6 Be ró dhi, mì lè àmikya Ìsèrélè ànzi avìbhá kábilígyà i tíni dhi i véna.

7 Mì dré adrérà'a lile dhi 'á dhi, mì kàdré longóá móndí i dré dhi: <Opè bhù àdhyà atsa ànyi dre!>

8 Mì kàdré dràbhá ki tidrí, adrézó móndí dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè, adrézó móndí kàrí dré rùle dhi ki tidrí, adrézó tirí kònzì ki dro topfòle móndí i lésè. Mì kàdré tà 'o móndí i dré àngyá, ngóro mì dré kisúlé àngyá dhi tíni.

9 Mì do óró 'i yà, àrezá 'i yà, kó ngalè làfa lò'wa mvá 'i yà dhi àmi rú ko.

10 Mì kòdo kòmvo atsi sè dhi 'i yà, kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà, kámókà àzya 'i yà, kó ngalè kùtù fa 'i yà dhi ko. Tàko ko, adrè léá dhi, dhya àzì 'òlepi dhi kònya áyi landè.

11 Bhàandre ángùdhi yà, ngalè bhà tsà ángùdhi yà mì dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòndà rè zyà móndí kitswálépi àmi ki ka'í dòle dóro dhi 'íká gò, mì kàdréro ayilé akódhi nda bhàna tsàle kítú mì dré dra ngàzo àrà nda 'àsè dhi tú.

12 Mì kàdré fìle dzó àlo dhi na dhi, mì kòtà dhi: <Tà kìdrìkìdri kàdré dzó kòndhi 'á.>

13 Móndyá dzó nda lé dhi i kàdré àmi ki ka'í dòle dóro dhi, tà kìdrìkìdri àmikya nda kàdré àyi dri. Di, i kàdré àmi ki ka'í dòle dóro ko dhi, mì kò'o tà kìdrìkìdri àmikya nda agòle àmi véle.

14 Dzó ángùdhi yà, ngalè bhàandre ángùdhi yà dra àmi ki ka'izo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmi ki kúlí yizo ko yà dhi na dhi, mì kòpfò 'àsà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà títi dre.

15 Má adrè tà bàti ta àmi dré: Kítú Gìká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño móndyá bhàandre nda lésè dhi i dri, móndyá Sòdómà i lésè Gòmóra be dhi kya ki lavú.»

Kizà adrèbhá alile dhi i

(A kònò kpà Mároko 13:9-13; Lúka 21:12-17)

16 «Mì yi rè ká! Má adrè àmi ki mu ngóro kábilígyà i tíni trú kàlagí i kòfalé. Àsà dhi, lè mì kàdré tògya ró ngóro ñi i tíni, adrélé kpà tà àko àmi rú ngóro kòbhòlè i tíni.

17 Mì kàdré àmi ki likí móndí ki tà sè. Tàko ko, i ni àmi ki 'o topfòle tàbvó tãrà i 'àsè, adrézó àmi ki bhwa àyi ki lèsámbo dzó i 'àsè.

18 Àma tà sè dhi, à ni àmi ki tidrì topfòzo àmi ìbe gùvèrènerè i kandrásè ìndì ópí kàdrì i kandrásè, mì kòkitswáro áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi ki longó àyi dré, ìndì móndyá sùrú twá ro dhi i dré.

19 Di, à kàdré àmi ki dri tàbvó tàle dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzile tà mì dré dra tàle àmi rúsè yà, kó ngalè mì ni tà nda ni ta ngíni ya dhi dri dhi ko. Gìká ni tà mì dré kitswálé tàle dhi ni fe àmi dré gbá lókyá nda sè.

20 Àngyá ko, mì ni adrè tà nda ni ta àmi ko. Be ró dhi, àmi ki Atá ni Tirí ni adrè tàá àmi tí dhi ñi.

21 Móndí ki àyi ki adrúpi ki lefè todràle kàribhá i drígá. Ànzi ki atá ki kpà àyi ki ànzi ki lefè todràle. Ànzimvá ki ligí àyi ki tibhá i rú, adrézó àyi ki 'o todràle.

22 Mòndyá títí dhi ki togó kònzì bha àmi rú áma tà sè. Dì, dhya adrélépi ína togó tsi, adrézó áyi totó tātā tsàlè kùdù na dhi ni adrí.

23 A kàdré àmi ki mì pfo bhàandre àlo dhi na dhi, mì kòlapá lile àzaya ni léna. Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kitswá tādzi tatsilé bhàandre títí Ìsèrélè ànzi kya i 'àsè drìdrì Mòndí ni Mvā dré dra agòzo dhi kandrā ko.

24 Dhya adrélé tadhálé dhi lavú ína dhya adrélépi áyi tadhá dhi ko. Dhya adrélépi mārábà ro dhi lavú kpà áyi mírì ko.

25 Adré leá dhi, dhya adrélé tadhálé dhi kàtsá dhya adrélépi áyi tadhá dhi tìni. Adré kpà leá dhi, mārábà kàtsá áyi mírì tìni. A kàdré dzó líyí zi Bèlèzèbùlè ro be dhi, à ni di vélé mòndyá akódhi ni dzó lé dhi ki lodhá ngíni?»*

*Dhya kitswálépi mì dré ròle dhi
(A kònò kpà Lúkà 12:2-9)*

26 «Dì mì kòro mòndí àlomvá ko. Tàko ko, à ni tà títí lùzu ró dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpà tà títí zùlè zùzù dhi ki 'o apfòle mòndí ì dré nìle dóro.

27 Dì tà má dré adrélé tàle àmi dré tìnìmvá na dhi i, mì kàdré tàá ngádra 'á. Tà adrélé tàle àmi bina kòyàyà sè dhi, mì kàdré longóá dzòdrì ì lésè.

28 Mì kòro dhya adrébhá mòndí ki rúbhá ki tupfú todràle gò, ì dré kitswázó áyi ki lídrì pfu bwà ko dhi i ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya Giká kitswálépi mòndí ki lídrì ki tupfú todràle áyi ki rúbhá íbe líferò na dhi ni ro kòdhya.

29 A adré zakó tsì kìtsìkìrìnyà rì dhi ki lagí làfa lò'wa mvá àlo dhi sè? Dì tágba dré adrézó kònzìni dhi, áyi nda ki àlo kitswá dhèle kìnì mi, Giká àmi ki Atá dré tà nda ni ni àko ró ko.

30 Kàdré di àmi ki tà sè dhi, akódhi nà ndìndì àmi ki drìbhí i títí nàna.

31 Mì kàdré di ngá ro ko. Àmi ki tà lavú kìtsìkìrìnyà zyandre dhi kya byá!

32 Dhya ángùdhi adrélépi tàá mòndí i kandrā dhi í ka'ì ma dre dhi, má ni kókpà tàá áma Atá bhù na dhi kandrā dhi, má ka'ì akódhi nda dre.

33 Dì, dhya ángùdhi adrélépi ína áma ga mòndí i kandrā dhi, má ni kókpà akódhi nda ni ga áma Atá bhù na dhi kandrā.»

*Yésu alì tà ru lanzízo dhi ni bha mòndí i kòfalé
(A kònò kpà Lúkà 12:51-53; 14:26-27)*

34 «Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má alì kitswálé tà kìdrìkìdrì fe bvò dri dhi. Má alì kitswálé tà kìdrìkìdrì fe ko. Be ró dhi, má alì mána kitswálé àdzú so mòndí i kòfalé.

35 Tàko ko, má alì mváagó ki kòfalé lanzí atá ni be. Má alì mvátòkó ki kòfalé lanzí andre ni be, adrézó kpà àdramvá ki kòfalé lanzí àdrá ni be.

36 Dhyá ki kàrìbhá ki adré mòndí dhyá ki tàndi ni dzó na dhi 'i.†

37 Dhya ángùdhi adrélépi áyi atá 'i yà, kó ngalè áyi andre 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko. Dhya adrélépi áyi mváagó 'i yà, kó ngalè áyi mvátòkó 'i yà dhi ni le áma lavú dhi, kitswá má sè ko.

38 Dhya ángùdhi adrélépi áyi fa kípakipa do, adrézó áma lebè dhi ko dhi, kitswá kpà má sè ko.

39 Dhya ángùdhi adrélépi áyi lídrì likí áyi tàndi dré dhi, ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Dì, dhya adrélépi áyi lídrì fe áma tà sè dhi ni áyi lídrì nda ni kisú.»

*Làgí à dré dra kisúlé dhi
(A kònò kpà Mároko 9:41)*

* 10:25 10:25 Rú «Bèlèzèbùlè» kònzìni, rú fèle Sàtánà, tirí kònzì ki kàdrì dré dhi 'i. † 10:36 10:36 A kònò Miké 7:6.

⁴⁰ «Dhya ángùdhi adrélépi àmi kɪ ka'í dòle dóro dhi, adré áma tàndi ni ka'í kòdhyà. Dhya adrélépi áma ka'í dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'í kòdhyà.

⁴¹ Dhya ángùdhi adrélépi pròfétà àlo dhi ni ka'í dòle dóro, dré adrélé pròfétà 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle pròfétà i dré dhi ni kisú. Dhya adrélépi móndí àlo gyăgya dhi ni ka'í dòle dóro, dré adrélé móndí gyăgya 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí adrélé fèle móndí gyăgya i dré dhi ni kisú.

⁴² Di má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndìndì kópò àlo yí kàdrí àdhyà ni fe áma ànzimvá kɪ àlo dré mvùle, dré adrélé áma lebèlepi 'i dhi sè dhi, akódhi nda ni làgí ína ni kisú bàti.»

11

Yòwánì Bâtisimò fèlepi mù móndí i Yésu véna (A kònò kpà Lúkà 7:18-35)

¹ Yésu kòlazí tà nda i áyi lebèbhá mudrí-drí-rí dhi i dri akílé dre dhi, dré ngàzo adrélé tatsílé tà tadhábe ìndì Gíkà ni kúlí longóbe bhàandre bvò Gàliláyà àdhyà lé dhi i 'ásè.

² Di Yòwánì Bâtisimò fèlepi, adrélépi tá bãdzó na dhi kòyi tà Krísto dré tá adrélé 'òle dhi i dre dhi, dré áyi lebèbhá kɪ mùzo

³ akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mì Mèsíyà adrélépi tá alìle dhi 'i? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhyà àzya ni letè kòdhyà?»

⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì gò tà mì dré adrélé yìle, ìndì mì dré adrélé nòle kòni kɪ títì Yòwánì dré:

⁵ Mì kùdúkùdu i adré ngá no, mèrèkpè i adré atsí to, móndí kàrí dré rùle dhi i adré adrílé, móndí bíbhálé be kùdúkùdu ró dhi i adré tà yi, móndí dràbhá dre dhi i adré angálé dràdrà lésè, ìndì à adré Rúbí Tani longó lemerèbhá i dré.

⁶ Kólénzé dhyà ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhi dré!»

⁷ Di Yòwánì ni lebèbhá nda i dré tá adrérà'a lèle dhi 'á dhi, Yésu dré kidhózó adrélé Yòwánì ni tà ta móndyá zyandre i dré, adrézó tàá dhi: «Mì lè tá duku na àdho no? Mì lè kòzó lyá dré tá adrélé vèle dhi ni no?

⁸ Mì lè tá àdho no? Mì lè móndí kítá aveave asólépi í rú dhi ni no? Mì yi rè ká! Móndyá adrébhá kítá aveave dhi kɪ tosó dhi i àyikya ópí kɪ dzó kàdrì i 'ásè be.

⁹ Mì lè tá dɪ àdho no? Mì lè pròfétà ni no? Ayíya! Má adré tàá àmi dré dhi: Yòwánì nda lavú pròfétà byá.

¹⁰ Tàko ko, akódhi dhyà tà kònìdhi ni tisìzo tà ni dri Gíkà ni Kúlí na dhi 'i:

«Mì nò ká! Má ni dhyà dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lèle mí kandrána. Akódhi nda ni láti ledé mí dré mí kandrána.»*

¹¹ Má adré tà bàti ta àmi dré: Móndyá títì tókó dré tìle dhi i kòfalé dhi, dhyà àlo kàdrì Yòwánì Bâtisimò fèlepi nda ni lavúlépi dhi apfò rè tàdzí ko. Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, dhyà tàko lavulé Opì bhù àdhyà na dhi lavú ína akódhi.

¹² Kidhólé lókyá Yòwánì Bâtisimò fèlepi dré kidhózó Gíkà ni kúlí longó dhi sè atsálé ándrò kònìdhi dhi, à adré ru pfu Opì bhù àdhyà be, ìndì móndí rínyi ró dhi i adré láti nda topázóá.

¹³ Tàko ko, pròfétà títì dhi i Mósè ni tátírítrí kúlí be dhi i longó tá Opì nda ni tà, atsálé Yòwánì ni lókyá 'á.

* 11:10 11:10 A kònò Màlákì 3:1.

14 Mì kàdré áma kúlí le ka'ile dhi, Yòwánì nda Elíyà adrélépi tá alíle dhi 'i.

15 Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yǐzo dhi kòyi!

16 Má ni kitswá mónnyá ándrò kòni ki tà tadhá àdho ngá rú? Ayi nda ì sù ngóro ànzimvá lírìbhá ngá lagírà na, adrélé kúlí loyó àyi kòfalésè dhi ì tíni. Ì adré loyóá dhi:

17 <Mà tswà lāri àmi dré wóyá,

mì to àmikya lāri nda ko.

Mà ngo àwó longó wóyá,

mì tongó àmikya ko.>

18 Tàko ko, Yòwánì nda dré alizo dhi, nya tá ngá ko, mvu kpà ngá ko gò, à dré adrézó tàá dhi: <Akódhi tírì kònzì íbe í léna.>

19 Di, ma, Móndí ni Mvá, má dré alizo dhi, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, à dré adrézó tàá dhi: <Dhya kòdhi kòvongbolo líyí 'i, wá lítsí líyí 'i, ìndì mèdáyì lagíbhá ki arúpi tàkonzìbhá íbe dhi 'i!> Di, à adré Gíká ni tògyá no gyägya, tà adrélé 'òle tògyá nda sè dhi ì sè.>

Kizà bhàandre Yésu ni gabhá rè dhi kya

(A kònò kpà Lúkà 10:13-15)

20 Gò Yésu dré ngàzo adrélé lawàle bhàandre í dré tá tà líndrìga ró bí dhi ki 'òzo 'ásà dhi ì dri, mónnyá 'ásà dhi ì dré àyi ki togó ladzálé ko dhi sè.

21 Tà dhi: «Kizà àmi ki ngá 'i, àmi Kòràzínàbhá ro ni ì! Kizà kpà àmi ki ngá 'i, àmi Bètèsàyídàbhá ro ni ì! Angyá ko, má kò'o tá tà líndrìga ró má dré 'òle àmi véna dhi ì Tírè na ìndì Sídónà na dhi, kònò mónnyá bhàandre nda ì 'ásè dhi ì asó tá kítá lírì àyi rú kínó, àyi ki drì pfòzo tópfó sè tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó káyà dhi dre.

22 Má adré di tàá àmi dré dhi: Kítú Gíká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Tírè ì lésè Sídónà be dhi kya ki lavú.

23 Di àmi Kàpàrànwúmàbhá ro ni ì, mì adré tsì kisùá dhi, Gíká ni àmi ki tà tingá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzí ko! A ni àmi ki tà tírì tsàle byá mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà na. Angyá ko, má kò'o tá tà líndrìga ró má dré 'òle àmi véna dhi ì Sòdómà na dhi, kònò bhàandre nda ni tá adré ngbú rè be atsálé ándrò kòndhi.

24 Má adré di tàá àmi dré dhi: Kítú Gíká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Sòdómà lésè dhi kya ki lavú.>

Tà kìdrìkìdri kisuma Yésu véna dhi

(A kònò kpà Lúkà 10:21-22)

25 Lókyá nda sè dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Mírì bhù kya bvò be ni, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi ki zùle tògyabhá ì dré ìndì mónnyá tà nibhá ì dré gò, mí dré tà nda ki tadházó ànzimvá ì dré dhi sè.

26 Ayíya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òle nda tá dóro mí mìlésè.

27 Áma Atá tayí tà títi dhi ì má drígá dre. Dhya àlo Gíká ni Mváagó ñilepi bàti dhi yókódhó, ngbà 'í Gíká Atá ñì ñì. Dhya àlo Gíká Atá ñilepi bàti dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi ni Mváagó ñì ñì, ìndì dhya Mváagó nda dré adrézó àyi Atá ni le tadhálé àyi dré dhi ì ñì àyi.

28 Àmi títi adrèbhá ngá lanzi do adrézó landèle ni ì, mì alì má véle wà, má kò'oró àmi adrélé lovólé be dhi bvó.

29 Mì kòtayí àmi má dré adrélé tidrìle, mì kàdréró áma tà nda ñìle. Tàko ko, áma togó yàyà ànzimvá kya tíni, ìndì mì ni tà kìdrìkìdri kisú àmi ki togó na.

³⁰ Angyá ko, àmi ki tayima má dré adrélé tidrìle dhi dóro, ìndì ngá má dré adrélé fèle àmi dré dòle dhi lanzi ko.»

12

Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i

(À kònò kpà Márokò 2:23-28; Lúkà 6:1-5)

¹ Amvolásà, sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavúle amvú ngánò àdhya ì 'àsè. Tàbirì dré akódhi ni lebèbhá ki 'òzo gò, ì dré kidhózó adrélé ngánò lò'wa vu, adrézó tsiá.

² Fàrisáyò ì kònò tà nda dre dhi, ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mí nò rè ká! Àmi lebèbhá ì adré àyikya tà àma ki tátrítrí kúlí dré adrélé logalé sàbátù tú dhi ni 'o!»

³ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tà Dàwídi dré tá 'òle ì dré adrerà'a tàbirì ìbe akódhi ni arúpi ìbe dhi 'á dhi ko?»

⁴ Akódhi fì tá Gíkà ni dzó kàdrì na gò, ì dré mápà fèle Gíkà dré dhi ni adózó nyàle arúpi ni ìbe. Tákò àma ki tátrítrí kúlí adré tá ìna mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà ki tá kitswá nyàá dhi àyi.

⁵ Mì nà rè kpà Mósè ni tátrítrí kúlí na ko tàle dhi, kòwánà ì adré àyikya àzì 'o tépelò na gba kàdré sàbátù tú gò, adrézó tà bha àyi dri ko dhi?

⁶ Dì má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya kàdrì tépelò nda ni lavúlépi dhi be kònwàrè!

⁷ Gíkà ni Kúlí adré tàá dhi: «Má adré mónnyá adrébhá àyi ki àzya ki kizà bha dhi ki nda kòdhya. Má adré mána mòbòmà adrélé fèle má dré dhi ki nda kòdhya ko.»* Kònò mì kònì tá kúlí kòdhi ki àndu be dhi, mì kitswá tá tà bha mónnyá tà àko àyi rú dhi ì dri ko.

⁸ Tàko ko, Mòndí ni Mv́, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

(À kònò kpà Márokò 3:1-6; Lúkà 6:6-11)

⁹ Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo fìle Yúdà ànzi ki lísambò dzó na.

¹⁰ Kònàle dhi, agó àlo drígá ni dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be. Fàrisáyò àruka ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ni asíkì àsà dhi ni nda gò, ì dré lizízóá tíá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí ka'ì, à kàdré mòndí ki tidrí sàbátù tú dhi 'í?»

¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kábilígyà àlo dhi ìbe gò, kábilígyà nda dré dhèzo bhú na sàbátù tú dhi, dhya nda kitswá tsi aséá gbà kítú nda sè ko?»

¹² Dì mòndí ki tà lavú kábilígyà kya byá! Àsà dhi, àma ki tátrítrí kúlí adré tà dóro 'òma sàbátù tú dhi ni ka'ì.»

¹³ Dì Yésu dré tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi drígá.» Akódhi dré kidzìzóá gò, drígá ni nda dré adrízó atsálé dóro àzya ni tíni.

¹⁴ Dì Fàrisáyò nda ì dré pfòzo ru yi, kitswázó láti nda Yésu ni pfùzo dràle dhi bvó.

Yésu m̀aràbà Gíkà dré zìle dhi 'i

¹⁵ Dì Yésu dré tà nda ni yìzo gò, àrà nda ni tayízó lizo. Mòndí zyandre lavúle dhi ì dré ngàzo lile akódhi vèsè gò, dré àyi ki dràbhá títi dhi ki tidrízó.

¹⁶ Dré àyi ki logázó, ì kòtadháro mòndí ì dré ì àdhi 'i ya dhi ko.

¹⁷ Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà Gíkà dré tá longolé pròfètà Esáyà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

¹⁸ «Kònìdhi àma adhemakandra má dré zìle dhi 'i.

* 12:7 12:7 A kònò Oséyà 6:6.

Akódhi dhya má dré adrélé lèle tò, ìndì áma togó dré adrézó kinlèlè tà ni ni sè dhi 'i.

Má ni áma Tirí bha akódhi dri gò, dré áma tà gyägya longózó sùrú títi dhi i dré.

¹⁹ Akódhi kitswá lawàle móndí íbe ko, kitswá kpà trèle ko.

Kitswá áyi kúlí loyó móndí i dré yìle láti i bhálésè ko.

²⁰ Kitswá kòzó bhèlebhéle dhi ni ño ko.

Kitswá kpà tálà adrélépi 'òle adrélé dhi ni avó adrélé ko, tsàle lókyá dré dra áma tà gyägya 'òzo tà kònzì lavú dhi 'á.

²¹ Di sùrú títi bvò dri dhi ki áyi ki mǐ bha akódhi véna.»†

Yésu ni tà, tirí kònzì ki kàdrì àdhya be dhi

(A kònò kpà Márokò 3:22-30; Lúkà 11:14-23)

²² Amvolásà dhi, à dré agó àlo tirí kònzì íbe í léna, adrélépi kpà mǐ kùdúkùdu ró ìndì ábhábhá ro dhi ni adzízó Yésu véle. Di Yésu dré akódhi nda ni tidrízó gò, akódhi dré kidhózó adrélé kúlí ta, adrézó kpà ngá no.

²³ Mòndyá zyandre títi dhi ki líndrí dré gàzo bhwábhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi tsì Dàwídì ni Mvá, Mèsíyà ro dhi 'i ko?»

²⁴ Di, Fàrísáyò ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré àyikya tàzoá dhi: «Dhya kòdhi adrè ngbà 'í tirí kònzì ki dro topfòle móndí i lésè, Bèlèzèbúlè, tirí kònzì ki kàdrì ni rǐnyí sè.»

²⁵ Di, Yésu dré ína tà ì dré tá adrélé kisùle nda ni nǐzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Òpì ángùdhi mòndyá zàlá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, òpì nda ni tà ni akí títi. Bhàandre ángùdhi yà, kó ngalè dzó ángùdhi yà mòndyá lána dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, kitswá kpà áyi totó bwà ko.

²⁶ Sàtánà kàdré Sàtánà ni dro dhi, adrè ína ru pfu áyi tàndi be. Akódhi ni òpì ni di áyi totó ngíningíni ró?

²⁷ Má kàdré mána tirí kònzì ki dro Bèlèzèbúlè ni rǐnyí sè dhi, àmi ki mòndyá ì adrè di àyi ki dro àdhi ni rǐnyí sè? Di ásà dhi, àyi nda ki tà mǐ dré adrélé tàle nda ki bvó ta àyi.

²⁸ Di, má kàdré mána tirí kònzì ki dro Giká ni Tirí ni rǐnyí sè dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, Giká ni Opì atsá àmi kòfalé dre káyà dhi.

²⁹ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo kitswá file agó kòmbá àlo dhi ni dzó na akódhi ni ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bã sè 'íkà ko dhi. Di kàdrò akódhi dre dhi, a ni kitswá ngá títi akódhi ni dzó na nda ki wu.

³⁰ Dhya ángùdhi adrélépi túmání má be ko dhi adrè ína ru pfu má be. Dhya adrélépi móndí ki kimó túmání má be ko dhi, adrè ína àyi ki lapé.

³¹ Di ásà dhi, má adrè tàá àmi dré dhi: Giká ni kitswá tàkònzì títi móndí ì dré adrélé 'òle dhi ki tri, túmání làdhá títi ì dré adrélé dhàle í rú dhi íbe. Di, kitswá ína làdhá dhàle Tirí Lólo rú dhi ni tri ko.

³² Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzì ta Móndí ni Mvá rú dhi, Giká ni akódhi nda ni tàkònzì tri. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína kúlí kònzì ta Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkònzì tri lókyá kòndhi sè yà, kó ngalè lókyá adrélépi alìle dhi sè yà dhi ko.»

Fa i lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Lúkà 6:43-45)

³³ Yésu gò tàá dhi: «Fa kàdré dóro dhi, lò'wa ni ki kókpà adrè dóro. Fa kàdré kó kònzì dhi, lò'wa ni ki kókpà adrè kònzì. Tàko ko, à adrè fa ni lò'wa ni i sè.

† 12:21 12:21 A kònò Esáyà 42:1-4.

³⁴ Ami, nǐ àtrá kǐ àrèbhá nǐ ì, àmi kó kònzǐ dhi, mǐ nǐ ì kitswá tà àlo dóro dhi nǐ ta ngínìngínì ró? Angyá ko, ti adré tà adrélépi gale togó na dhi kǐ ta kòdhya.

³⁵ Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro tíí dré zùle áyi togó na dhi ì lésè. Dì, dhya kònzǐ adré ìna tà kònzǐ 'o apfòle tà kònzǐ tíí dré zùle áyi togó na dhi ì lésè.

³⁶ Má adré tàá àmi dré dhi: Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, móndyá tíí dhi kǐ kúlí tàko àlo àlo tíí ì dré tàle dhi kǐ tà ta Gǐká kandra.

³⁷ Tàko ko, kúlí mí dré tàle dhi kǐ tà sè dhi, a nǐ àmi tàbvó ta ngalè àmi nòzo gyàgya yà, kó ngalè tà bhàzo mí dri yà dhi.»

Tà tadhále pròfètà Yónà nǐ tà rú dhi

(À kònò kpà Mároko 8:11-12; Lúka 11:29-32)

³⁸ Amvolásà dhi, Fàrisáyò àruka ì tatrítrí kúlí tadhábhá àruka ìbe dhi ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálepi, mà adré leá dhi, mí kò'o tà línđrìga ró dhi àma dré nòle.»

³⁹ Dì Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Móndyá ándrò adrèbhá kònzǐ ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà línđrìga ró dhi nǐ nda nòle. Dì, à kitswá tà àzya línđrìga ró dhi nǐ 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdrè ngbà 'í pròfètà Yónà àdhya 'ì ko dhi.

⁴⁰ Tàko ko, ngóro Yónà dré tá ayílé kítú na ìndì ngátsi na kosyá àgá léna dhi tǐni dhi, Mónđí nǐ Mvá nǐ kókpà ayí bvò na kítú na ìndì ngátsi na.

⁴¹ Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, Nínívèbhá kǐ nga tà bha móndyá ándrò nǐ ì dri. Tàko ko, Nínívèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyi dré dhi nǐ yǐzo dhi, ì ladzá tá àyíkya àyi kǐ togó 'í. Dì mǐ nò rè ká! Dhya kàdrì Yónà nda nǐ lavúlèpi dhi be kònwàrè!

⁴² Kòdhi ìbe dhi, kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhi drìle dhi nǐ nga tà bha móndyá ándrò nǐ ì dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ìna làwú làvo lésè àlìle ópí Sòlòmónò nǐ tògyakúlí yì 'í. Dì mǐ nò rè ká! Dhya kàdrì Sòlòmónò nda nǐ lavúlèpi dhi be kònwàrè!»

Tírí kònzǐ nǐ gòma fìle mónđí léna dhi

(À kònò kpà Lúka 11:24-26)

⁴³ Yésu gò tàá dhi: «Tírí kònzǐ àlo dhi kòpfò dhya àlo lésè dhi, adré anyalé àrà fà ro dhi ì 'ásè, àrà ì dré kitswázó lovólé lána dhi nǐ ndabe. Dì, kòkitswá kisúá bwà ko dhi,

⁴⁴ adré tàá dhi: «Má nǐ go fìle áma dzó má dré apfòzo lásà dhi na.» Kògò tsàle dre dhi, adré kisúá dhi, dzó nda ngbo: A awá 'alé nǐ, ngá lána dhi kǐ tobhàzo kpákpa dre.

⁴⁵ Dì adré lǐle tǐrì kònzǐ áyi lavúbhá nzi-drì-rì dhi kǐ nda lǐzo àyi ìbe gò, ì dré adrézó tǐfíle adréle dhya nda léna. Dì dhya nda nǐ tà kùdù ro dhi véle kònzǐ wáláká nǐ nǐ lavú. Dì tà nda nǐ adré kókpà kònìni móndyá ándrò adrèbhá kònzǐ nǐ ì dré.»

Yésu nǐ andre ì adrúpi nǐ ìbe dhi

(À kònò kpà Mároko 3:31-35; Lúka 8:19-21)

⁴⁶ Yésu dré tá adrèrà'a tà ta móndyá zyandre ì dré dhi 'á dhi, akódhi nǐ andre ì adrúpi nǐ ìbe dhi ì dré atsázó adréle àyi kǐ totó kǐvì na. Ì adré tá tà le tàle akódhi be.

⁴⁷ Dhya àlo dré tàzoá Yésu dré dhi: «Àmi andre ì àmi adrúpi ìbe dhi ì adré àyi kǐ totó kǐvì na. Ì adré tà le tàle mí be.»

⁴⁸ Yésu logó dhya nda dré dhi: «Áma andre àdhi 'ì? Áma adrúpi ì àdhibhá 'ì?»

⁴⁹ Dré dríga bhèzo áyi lebhéhá i véna, tàzoá dhi: «Mì nò rè áma andre i áma adrúpi íbe kòni i ká!

⁵⁰ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà áma Atá bhù na dhi dré adrélé lèlè à kò'o dhi kì 'o dhi ína áma adrúpi 'i, áma amvúpi 'i, ìndì áma andre 'i.»

13

Pídhígo agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Márokò 4:1-9; Lúkà 8:4-8)

¹ Kítú nda sè dhi, Yésu dré apfòzo dzó lésè lile lirilé tãpãriandre mïle.

² Mòndí zyandre lavulé dhi ì dré ru kimólé akódhi lágàsè kúrú dhi sè dhi, dré mbàzo lirilé bwátù na kitswálé tà tadhá, mòndyá zyandre títi nda ì dré adrérà'a àyi kì totó yí mïle dhi 'á.

³ Dì dré kidhózó tà bí dhi kì tadhá àyi dré pídhígo sè, adrézó tàá dhi: «Mì yi rè ká! Kítú àlo dhi, agó àlo dhi pfò tá lile kórì rì áyi amvú na.

⁴ Dré tá adrérà'a kórì rì dhi 'á dhi, kórì àruka ì ledhé tá láti mïle gò, àrí ì dré adàzo tetéá títi.

⁵ Kórì àruka ì ledhé tá bvò kírà ro adrélépi kìnì íbe tsà dhi dri. Ì dré apfòzo mbèlè, kìnì dré nzìle ko dhi sè.

⁶ Dì, kítú kòka dre dhi, dré àyi kì zàzo 'yòle, àyi kì kídri dré file kìnì na dóro ko dhi sè.

⁷ Kórì àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo àyi kì amó.

⁸ Dì, kórì àruka ì ledhé tá àyikya kìnì dóro dri gò, ì dré lò'wa 'àzo dóro. Alo ni 'a lò'wa nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-drì-mudrí.»

⁹ Yésu gò tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi!»

Yésu ngi tà í dré adrézó tà ta mòndí i dré pídhígo sè dhi ni àndu
(A kònò kpà Márokò 4:10-12; Lúkà 8:9-10)

¹⁰ Amvolásà dhi, Yésu ni lebhéhá ì dré àyi kì kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mí adré tà ta mòndí i dré pídhígo sè àdho tà sè?»

¹¹ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Gìká fè àmi dré tògyá Opì bhù àdhyà ni tà lùzu ró dhi kì nìzo. Dì, fè ína tògyá nda àyi dré ko.

¹² Tàko ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bí dhi dré dhi, à ni tà dré nìle nda kì drì timbà gò, akódhi dré adrézó vélé tà nìni íbe bí lavulé. Dì, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à ni ndìndì tà tsà dré nìle dhi ni tingá.

¹³ Tà nda sè dhi, má adré tà ta àyi dré pídhígo sè. Tàko ko, tágba ì dré adrézó ngá no dhi, ì adré ngá nda kì no dóro ko. Tágba ì dré adrézó tà yi dhi, ì adré tà nda kì yi dóro ko, adrézó kpà tà nda kì àndu ni ko.

¹⁴ Dì tà Gìká dré tá longólé pròfétà Esáyà tí dhi ì 'o ru àyi léna kòni. Akódhi longó tá dhi:

<Mì ni adré tà yi 'í,

dì, mì kitswá tà mì dré adrélé yìle nda kì àndu ni tàdzí ko.

Mì ni adré ngá no 'í,

dì, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda kì atógyà tàdzí ko.

¹⁵ Tàko ko, mòndyá kòdhi kì togó andírì dre.

Ì tabhó àyi kì bíbhálé, àyi kì mì dròzo dròdrò.

Ì kò'o tá kòni ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi kì mì sè,

adrézó tà yi àyi kì bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi kì togó na,

ì dré àyi kì togó adzázó má vélé gò,

má dré àyi kì tidrízó.>*

* 13:15 13:15 A kònò Esáyà 6:9-10.

16 Di, kólénzé ína àmi dré, àmi ki mǐ dré adrélé ngá no, ìndì àmi ki bíbhálé dré adrélé tà yi dhi sè!

17 Má adré tà bàti ta àmi dré: Pròfétà bí dhi ì móndí gyăgya bí dhi íbe dhi ì tá lovó íbe tò kitswázó tà mǐ dré adrélé nòle dhi ki no gò, ì dré àyikya nòzoá ko. Ayi tá kpà lovó íbe tò kitswázó tà mǐ dré adrélé yǐle dhi ki yi gò, ì dré àyikya yǐzoá ko.»

*Yésu ngi pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu
(A kònò kpà Mároko 4:13-20; Lúka 8:11-15)*

18 «Di mǐ yi rè pídhígó agó kórì rìlepi dhi àdhya nda adré leá tàle ngíni ya dhi ká.

19 Móndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé láti mǐle nda ì tǐni. Ì kòyi Giká ni Opì ni tà dre dhi, ì adré àndu ni ni ni ko gò, Dhya kònti dré adrézó atsálé kórì rìle nda ni tǐngí àyi ki togó lésè.

20 Móndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé bvò kírà ro dhi dri nda ì tǐni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ndiri ka'íá arí sè.

21 Di, ì dré adrélé kúlí nda ni tayí adrélé tǐle àyi ki togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í tròle rúa lókyá tsà sè. Di kàdré tà ì dré adrézó kizà nya ásà dhi 'i yà, ngalè tà adrézó àyi ki mǐ pfo kúlí nda ni tà sè dhi 'i yà dhi, ì adré àyi ki tà ka'íka'í nda ni tayí mbèlè.

22 Móndí àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kùtsí kòfalé nda ì tǐni. Ì kòyi kúlí nda dre dhi, tà bvò kòndi àdhya adrèbhá àyi ki togó 'o lanzile dhi ì, ìndì ngá lovó adrélépi àyi ki lití dhi íbe dhi ì adré kúlí nda ni amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko.

23 Di, móndí àruka ì adré àyikya Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kǐnì dóro dri nda ì tǐni. Ayi nda ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré àndu ni ni ni gò, ì dré adrézó lò'wa 'a dóro. Alo ni adré lò'wa 'a nyadhi-nzi, àzya ni nyadhi-na, àzya ni nyadhi-àlo-dri-mudrí.»

Pídhígó mbì ngánò kòfalé dhi ni tà dri dhi

24 Yésu dré gòzo pídhígó àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro dhya àlo kórì dóro rìlepi àyi amvú na dhi tǐni.

25 Di, móndyá títí dhi ì dré tá adrérà'a ayí ko ngátsi sè dhi 'á dhi, akódhi ni kàribhá dré ína atsázó mbì kórì ri ngánò kòfalé gò lizo.

26 Di ngánò nda kòmba adrélé lò'wa 'a dre dhi, mbì nda dré kpà apfòzo.

27 Gò amvú líyí nda ni mǎràbà ì dré alizo akódhi véle tàá drá dhi: «Mírì, mí ri tsǐ kórì dóro ámi amvú na kòdhya ko? Mbì angá di ína ángolésè?»

28 Akódhi logó àyi dré dhi: «Kàribhá 'o tà kòdhi nǐ.» Di mǎràbà nda ì gò akódhi ni lizí: «Mí lè mà kòlì mbì nda ni akú?»

29 Akódhi logó àyi dré dhi: «Kóko! Mǐ kòlì mbì nda ni akú dhi, mǐ ni dra akúá tǔmánì ngánò íbe.

30 Mǐ tayí àyi rǐti dhi ì adrélé mbàle tǔmánì tsàle lókyá dra lànyá lokózó dhi 'á. Di lókyá nda sè dhi, má ni tàá dhya dra lànyá lokóbhá dhi ì dré dhi: Mǐ akú rè zyà mbì todròle kitswálé zàle 'íká, gò mǐ kòlokóro ngánò tobhàle áma kòbhó na ndò.»

*Pídhígó mùtádi lò'wa ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mároko 4:30-32; Lúka 13:18-19)*

31 Yésu dré gòzo pídhígó àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro mùtádi lò'wa dhya àlo dré dòle rìle àyi amvú na dhi tǐni.

³² Lò'wa nda konyókonyó mvá lavulé lò'wa àruka títi dhi i rúsè. Di, kàpfò dre dhi, dré ína mbàzo atsálé kàdrì ngá àruka títi kidhílé amvú 'á dhi ki lavú. Atsá fa tíni gò, àrì ì dré adrézó alíle bhà si kólá ni i drína.»

*Pídhígó tàkú ni tà dri dhi
(A kònò kpà Lúkà 13:20-21)*

³³ Yésu dré gòzo pídhígó àzya pi àyi dré, tàzoá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amulé fónδρο kàdrì dhi be gò, tàkú nda dré fónδρο nda ni 'òzo avólé títi dhi tíni.»

³⁴ Di Yésu tà tá tà nda kòdhi i títi móndyá zyandre i dré pídhígó sè. Tà tà àlo àyi dré pídhígó àko dhi ko,

³⁵ kitswálé tà longólé pròfètà tí kònìdhi kò'oró ru be dhi bvó:
«Má ni tà adó tàle àyi dré pídhígó sè.
Má ni tà zùle kínó kidhólé bvò ni bhàma lésè dhi ki longó.»†

Yésu ngi pídhígó mbì ni tà dri dhi ni àndu

³⁶ Amvolásà dhi, Yésu dré móndyá zyandre nda ki tayízó gò, nzìzo bhàna. Akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí ngi àma dré pídhígó mbì amvú na dhi àdhya ni àndu wà.»

³⁷ Akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya kórì dóro rìlepi nda, Móndí ni Mv́ 'i.

³⁸ Amvú nda bvò 'i. Kórì dóro nda, Gíká ni ànzi akódhi ni Opì na dhi 'i. Mbì nda, Dhya kònzi ni ànzi 'i.

³⁹ Kàribhá mbì kórì rìlepi nda, Dzáborò 'i. Lókyá lánýá lokózó nda, lókyá kùdù 'i. Dhya adrèbhá lánýá lokó nda i, ángéló 'i.

⁴⁰ Di ngóro à dré adrélé mbì nda ni akú kitswálé zàle àtsí na dhi tíni dhi, a ni kókpà adrè kònìni lókyá kùdù sè.

⁴¹ Móndí ni Mv́ ni áyi ángéló ki amù, tà títi adrèbhá móndí ki 'o ledhéle tàkonzì na dhi ki akú túmánì móndyá títi adrèbhá tà kònzi 'o dhi íbe, àyi ki tingázó pfòle Gíká ni Opì 'ásè.

⁴² Di ángéló nda ì dré àyi ki bhèzo àtsí adrélépi adrálé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adrè tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsì.

⁴³ Di, móndyá gyágya dhi ki adrè àyikya lagulé kítú tíni àyi ki Atá ni Opì na. Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yízo dhi kòyi!»

Pídhígó ngá làgí kyàkyà zùle dhi ni tà dri dhi

⁴⁴ «Òpì bhù àdhya sù ngóro ngá làgí kyàkyà zùle amvú àlo na dhi tíni. Agó àlo dhi kisú tá ngá làgí kyàkyà nda gò, gòzo zùá tódhyá. Di togó kìnì dré dhi, dré lizo àyi ngá títi dhi ki lagí gò, amvú nda ni gìzo í dré.»

Pídhígó màyìkà làgí kyàkyà dhi ni tà dri dhi

⁴⁵ «Òpì bhù àdhya sù kpà ngóro agó àlo adrélépi tá màyìkà aveave dhi ki nda dhi tíni.

⁴⁶ Akódhi kòkisú màyìkà àlo làgí kyàkyà dhi dre dhi, dré lizo àyi ngá títi dhi ki lagí gò, gìzoá.»

Pídhígó kimbá ni tà dri dhi

⁴⁷ «Òpì bhù àdhya sù ngóro kimbá à dré bhèle yíandre na gò, dré kosyá ki kára títi dhi ki turúzó dhi tíni.

⁴⁸ Kimbá nda kòga kosyá sè bí dre dhi, kosyá bhebhá ì dré asézóá apfòle yí mīle. Di ì dré lírízó kosyá dóro dhi ki kipè tobhàle kánzi ì 'ásè gò, kosyá kònzi dhi ki bhèzo.

† 13:35 13:35 A kònò Longó ì 78:2.

⁴⁹ Tà nda ni kókpà adré kònini lókyá kùdù sè. Angéló ki alì móndyá kònzi ki kòfalé lanzí móndyá gyägya íbe gò,

⁵⁰ ì dré móndyá kònzi nda ki bhèzo àtsí adrélépi adrálé ko dhi na. Kònàle dhi, ì ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrà tsi.»

Ngá làgí be kàdrì tídhí ro ìndì àku ró dhi i

⁵¹ Di Yésu lizí àyi tàzoá dhi: «Mì yi tà kòdhi i títi, àndu ni ki nìzo vélé?» Ì logó drá dhi: «Àyíya!»

⁵² Akódhi gò tàá àyi dré dhi: «Di dhya ángùdhi adrélépi tátrítrí kúlí tadhá gò Opì bhù àdhya ni tà tadházó drá dhi, dhya nda ngóró bhà líyí adrélépi ngá làgí be kàdrì dhi íbe gò, dré adrézó ngá tídhí dhi ki adó lásà ngá àku dhi íbe dhi tíni.»

Nàzàrètàbhá ì ka'í Yésu ko

(A kònò kpà Mároko 6:1-6; Lúka 4:16-30)

⁵³ Yésu kòpi pídhígó nda i akílé dre dhi, dré àrà nda ni tayízó gò,

⁵⁴ lizo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.‡ Di dré kídhózó adrélépi tà tadhá Yúdà ànzì ki lisámbo dzó na. Gò móndyá nda ì dré adrézó akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ina tògyá kòdhi túmánì rinyí adrézó tà líndrìga ró dhi ki 'o dhi be dhi ángwà?»

⁵⁵ Akódhi kòndi tsì dhya adrélépi fa ledé dhi ni mvá 'i ko? Andre ni ni rú tsì Màríyà ko? Adrúpi ni i tsì, Yákóbhò, Yòséfà, Sìmonà tsàle Yúdà ko?

⁵⁶ Amvúpi ni i títi àma kòfalé ko? Akódhi kisú di tà kòdhi i títi dhi ángwà?»

⁵⁷ Di tà nda sè dhi, ì kitswá tá Yésu ni ka'í bwà ko. Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í pròfètà ni lindrì bha ko dhi akódhi ni tàndi bha ìndì akódhi ni tàndi ni dzó 'á.»

⁵⁸ Di akódhi 'o tá tà líndrìga ró bí dhi i kònàle ko, ì dré akódhi ni ka'ile ko dhi sè.

14

Yòwànì Bàtìsimò fèlepi ni dràma

(A kònò kpà Mároko 6:14-29; Lúka 9:7-9)

¹ Lókyá nda sè dhi, Eródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàliláyà àdhya drìle dhi dré Yésu ni rúbí yìzo.

² Dré tàzoá àyi màràbà i dré dhi: «Dhya kòdhi Yòwànì Bàtìsimò fèlepi 'i! Angá ina dràdrà lésè nì. Asà dhi, akódhi rinyí íbe adrézó tà líndrìga ró dhi ki 'o.»

³ Tàko ko, Eródè nda 'o tá Yòwànì rùle adròle, bhèle bádzó na dhi nì. 'O tá kònini àyi adrúpi Fílípò ni tòkó, Eròdíyà ni tà sè.

⁴ Angyá ko, Yòwànì adré tá tàá Eródè dré dhi: «Kitswá mí dré adrézó àmi adrúpi ni tòkó íbe dhi ko.»

⁵ Asà dhi, Eródè adré tá Yòwànì ni le pfùle dràle. Di, adré tá ina mómí zyandre dhi ki ro, ì dré adrélé Yòwànì ni no pròfètà ro dhi sè.

⁶ Di, kitú Eródè ni tìzo ásà dhi sè dhi, Eròdíyà ni zapi dré apfòzo ngá to Eródè i kandrà móndyá dré azilé gwányá lé dhi íbe gò, tà nda dré Eródè ni togó 'òzo kinílé tò.

⁷ Di akódhi dré mòmndrà sìzo tàzoá dhi, ì ni ngá ángùdhi mvátòkó nda dré lèlè zìle í tí dhi ni fe drá.

‡ 13:54 13:54 Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kònndhi tá Nàzàrètà 'i. A kònò kpà Lúka 4:16; Mároko 6:1.

⁸ Di andre ni kòtá akódhi ni drì dre dhi, akódhi dré tazoá Eródè dré dhi: «Mí kàfè má dré Yòwánì Bátisimò fèlepi ni drì kònwa sǎnì na.»

⁹ Gò ópí nda ni togó dré kizà nyàzo tà nda sè. Di, mònndrà dré tá sìle mónnyá azilé nda i kandrà dhi i sè dhi, dré ína tòlí fèzo tà zìle nda ni 'òzo gò,

¹⁰ móndí mùzo lile Yòwánì ni drì li bǎdzó na.

¹¹ Gò akódhi ni drì nda ni adózó sǎnì na alìzo fèá mvátòkó nda dré. Di akódhi nda dré fèzoá áyi andre dré.

¹² Bvóá dhi, Yòwánì ni lebèbhá ì dré tsàzo akódhi ni àbvò do sìle. Gò ì dré lizo tà nda ni longó Yésu dré.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi i dré

(A kònò kpà Márokò 6:30-44; Lúkà 9:10-17; Yòwánì 6:1-14)

¹³ Yésu kòyi rúbì nda dre dhi, dré mbàzo bwátù na kitswálé lile kalóma àrà móndí àko dhi na dhi bvó. Di, móndí zyandre dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo bhàandre bí dhi i lésè lile akódhi vésè pá sè, tǎpáriandre mlésè.

¹⁴ Di Yésu kàsì bwátù lésè dre dhi, dré mónnyá zyandre lavulé nda ki nòzo, kizà dòzo áyi togó na àyi ki tà sè gò, dré àyi ki dràbhá ki tidrízó.

¹⁵ Ìndró kàndrì dre dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Kònìdhi àrà bhà àko dhi 'i, ìndì lókyá lavú dre. Mí kòfè dì látì mónnyá zyandre kòni i dré lizo mányàngá gí nyàle bhà àma làgásè dhi i 'ásè wà.»

¹⁶ Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Kitswá ì dré lizo dhi ko. Ami ki tàndì, mì kòfè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.»

¹⁷ Di, ì logó drá dhi: «Àma ngbà 'í kònwa dhi mápà íbe nzi, ìndì kosyá íbe rì.»

¹⁸ Yésu gò tàá dhi: «Mì alì ngá nda íbe má vélé.»

¹⁹ Gò dré tazoá mónnyá zyandre nda i dré dhi, ì kòlirí mbì dri. Di kádó mápà nzi nda i kosyá rì nda íbe dre dhi, dré mǐ tingázó kurú na bhù na, tà tanì zìzo Gíká tí ngá nda i dri. Dré mápà nda ki tonòzo lanzílé áyi lebèbhá i dré gò, ì dré lanzízóá mónnyá zyandre i dré.

²⁰ Di àyi títi nda ì dré nyàzoá pìzo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbí ni ki lokózó gàle kánzì mudrì-drì-rì dhi i sè bíbi.

²¹ Ago ngá nda ki nyabhá dhi i tá ànyíànyì ngùlù-nzi. (A nà tá tòkó i ànzimvá íbe ko.)

Yésu to atsí tǎpáriandre drìsè

(A kònò kpà Márokò 6:45-52; Yòwánì 6:15-21)

²² Gbǎ lókyá nda sè dhi, Yésu dré áyi lebèbhá ki 'òzo lile mbàle bwátù na, ì kòzyaró drìdrì í kandràna tǎpáriandre ni ta'á na. Tàko ko, lè tá rè zyà látì fèle mónnyá zyandre nda i dré lizo 'íká.

²³ Kòfè látì àyi dré dre dhi, dré mbàzo kalóma kòngó àlo drìna kitswálé tà ta Gíká be. Gò ngá dré anízó akódhi ni ki kònàle kalóma.

²⁴ Di, bwátù nda lè tá ína vwàle kìnì rúsè vwàvwà ro. Lyǎandre adrè tá vǐle sínyà dri rúá gò, yǐ adrélèpi longálé dhi dré adrézó ru tswa rúá.

²⁵ Di ngátsi kítógá àmvolésè dhi, Yésu dré ngàzo adrélé atsí to tǎpáriandre drìsè, adrézó lile áyi lebèbhá nda i véna.

²⁶ Ì kònò akódhi adrérà'a atsí to tǎpáriandre drìsè dre dhi, tirì dré gàzo àyi léna bí gò, ì dré tazoá dhi: «Kòdhi móndí líndrì 'i!» Gò ì dré ngàzo adrélé tetrélé tirì dré.

27 Di, gbă kòdhwa, Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì tsi togó! Ma 'i. Mì ro ngá ko.»

28 Pétèró logó drá dhi: «Mírì, kàdré mì 'i bàti dhi, mí tà má dré má kòlìró mí véna yí drìsè wà.»

29 Yésu gò tàá drá dhi: «Mí alì!»

Di Pétèró dré pfòzo bwátù 'àsè gò, kidhólé atsí to yí drìsè, adrézó lile Yésu véna.

30 Di, kònò lyãandre nda dre dhi, tirì dré akódhi ni 'òzo gò, dré kidhózó adrélé tandrùle. Di dré loyózóá dhi: «Mírì, mí tidrí ma wà!»

31 Gbă kòdhwa, Yésu dré àyi drígá kidzìzo akódhi ni ru gò, tazoá drá dhi: «Mì tà ka'ika'ì íbe tsà ni, mí kayí tà mí léna àdho tà sè?»

32 † kòmbà fìle bwátù na dre dhi, lyãandre nda dré rìzo adrélé kíri.

33 Di Yésu ni lebèbhá bwátù na nda ì dré ledhézó àyi ki kórókó tití akódhi kandrá, tazoá dhi: «Mì Gìká ni Mvágó 'i bàti!»

*Yésu tidrí dràbhá i Gènèsàrètè na
(A kònò kpà Mároko 6:53-56)*

34 † kòzya tãpãriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrètè àdhyà na.

35 Mòndyá kònàle dhi ì kònò Yésu nìle kyá dre dhi, ì dré ngàzo akódhi ni rúbí 'o ayílè bvò wáyi nda 'àsè. Di móndí ì dré àyi ki dràbhá títi dhi ki adzízó akódhi véle gò,

36 akódhi ni ti lizízó, kòtayíró dràbhá nda ì adrélé ngbà 'í àyi kítá ti tabè kòdhyà. Di àyi títi akódhi ni kítá nda ni tabèbhá dhi ì dré adrízó.

15

*Gìká ni kúlí bhèma adrézó móndí ki labhi lebe dhi
(A kònò kpà Mároko 7:1-13)*

1 Amvolásà dhi, Fàrìsáyò àruka ì tãtrítí kúlí tadhábhá íbe dhi ì dré angázó Yèrúsalémà lésè alile Yésu véle gò, lizíá tíá dhi:

2 «Àmi lebèbhá ì adrè àma ki tábhí ki labhi ño àdho tà sè? Angyá ko, ì adrè àyikya ngá nya drígá dzi àko ró.»

3 Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Àmi ró dhi, mì adrè àmikya Gìká ni tòlí ño, kitswázó àmi ki labhi líkí àdho tà sè?»

4 Tàko ko, Gìká tà tá dhi: «Lè mí kàdré àmi atá ni lindrì bha àmi andre be.»* Tà kpà dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi tà kònzi ta àyi atá rú yà, kó ngalè àyi andre rú yà dhi, lè à kò'o akódhi nda dràle dràdrà.»†

5 Di, mì adrè àmikya tàá dhi, dhya àlo kòtà àyi atá dré yà, kó ngalè àyi andre dré yà dhi, «Ngá má dré tá kitswálé fèle àmi ledé dhi, ngá má dré dra fèle Gìká dré dhi 'i» dhi,

6 adrè di leá véle dhya nda kòbhà àyi atá ni lindrì àyi andre be ngá nda sè dhi ko. Di àsà dhi, mì adrè àmikya Gìká ni kúlí bhe garà dri, adrézó àmi ki tãndi ki labhi lebe.

7 Àmi túrúpúbhá 'i! Pròfètà Èsáyà dré tá adrérà'a Gìká ni kúlí longó àmi ki tà sè dhi 'á dhi, longó tá tà nda kyá tazoá dhi:

8 «Mòndyá kòdhi ì adrè àma lindrì bha ngbà 'í ti sè.

Di, àyi ki togó vwà ína má rúsè vwàvwà.

9 † adrè lisámbò 'o má dré wóyá.

* 15:4 15:4 A kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16. † 15:4 15:4 A kònò Pfòma 21:17; Lèvitikè 20:9.

Tàko ko, ì adré tòlí angábhá mómndí ì vélésè dhi ki tadhá ngóro tòlí nda ì angá tá má vélésè na t́ni.»‡»

Tà adrébhá mómndí ki 'o atsálé ndí ró Giká mìlésè dhi ì (A kònò kpà Mároko 7:14-23)

10 Gò Yésu dré mómndyá zyandre kònàle dhi ki azízó, tàzoá àyi dré dhi: «Mì yi vo rè tà kònndhi, àndu ni ni nìzo ká!

11 Ngá adrélépi file mómndí ni síbhálé 'ásè dhi adré akódhi ni 'o atsálé ndí ró dhi ni ko. Be ró dhi, tà adrélépi apfòle mómndí sílésè dhi adré ína akódhi ni 'o atsálé ndí ró dhi ni.»

12 Gò Yésu ni lebhébhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí nì, tà mí dré tàle kòdhi dhe Fàrisáyò ì léna kònzi dhi be?»

13 Akódhi logó àyi dré dhi: «Fa ángùdhi áma Atá bhù na dhi dré kidhíle ni ko dhi, à ni tingiá.

14 Mì tayí àyi nda ì. Ayi mì kùdúkùdu ki drí kobhá mì kùdúkùdu ró dhi 'i. Di mì kùdúkùdu àlo dhi kàdré mì kùdúkùdu àzya se dríle dhi, àyi ríti nda ki ledhé bhú na.»

15 Gò Pétèro dré tàzoá drá dhi: «Mí ngi kúlí alaala mí dré tàle nda ni àndu àma dré wà.»

16 Di Yésu logó dhi: «Àmi, àmi dhu rè tà nìni àko?

17 Mì nì ko tàle dhi, ngá ángùdhi adrélépi file mómndí ni síbhálé 'ásè dhi adré file akódhi ni 'a na gò, adrélé apfòle akódhi ni rúbhá lésè dhi?

18 Di, tà ángùdhi adrélépi apfòle mómndí sílésè dhi adré ína angálé akódhi ni togó lésè. Tà nda ína tà adrélépi mómndí 'o atsálé ndí ró dhi 'i.

19 Tàko ko, tà adrébhá apfòle mómndí ki togó lésè dhi ì, tà kòni 'i: tà kònzi kisùle dhi ì, mómndí ki tupfuma ni tà, múná tà, ndòtò tà, kugù tà, tà tàma mómndí ì rú kinzò sè dhi ni tà, ìndì mómndí ki rú tàma kònzi dhi ni tà.

20 Tà nda kòdhi ì adré mómndí ki 'o atsálé ndí ró dhi ni. Di, ngá nyàma drígá dzi àko ró dhi adré ína mómndí ki 'o atsálé ndí ró ko.»

Tòkó àlo sùrú twá ro dhi ka'i Yésu bàti (A kònò kpà Mároko 7:24-30)

21 Amvolásà dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo tsàle bvò Tíre ì làga Sídóna be dhi na.

22 Di Kánàna tòkó àlo bvò nda lésè dhi dré alizo akódhi vélé gò, kidhóle adrélé loyóá dhi: «Mírì, Dàwídì ni Mvá, mí bhà áma kizà wà! Áma zapi tirí kònzi íbe í léna. Adré kizà nya lavulé.»

23 Di, Yésu logó ína kúlí drá ko. Gò akódhi ni lebhébhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mí dro akódhi nzile. Tàko ko, akódhi adré tetrelé àma àmvolésè tò.»

24 Yésu logó dhi: «Giká amù ma ngbà 'í Isèrelè ànzi avìbhá kábilígyà ì t́ni dhi ì vélé.»

25 Di, tòkó nda dré ína adhézo áyi kórókó titi akódhi kandrá, tàzoá drá dhi: «Mírì, mí ledé ma wà!»

26 Yésu gò logóá dhi: «Kitswá ànzimvá ki mápà dòzo bhèle kòkí ì dré dhi ko.»

27 Di, tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, kònini bàti. Di, ndìndì kòkí ì adré àyikya mápà kórònyá adrébhá ledhélé àyi ki líyí ni mísá zàle dhi ki nya kòdhyà.»

28 Yésu logó drá dhi: «Á! Tòkó, mì tà ka'ika'i íbe kàdrè! Tà nda kò'o ru mí dré ngóro mí dré adrélé lèle dhi t́ni.» Di tòkó nda ni zapi dré adrízó gbà lókyá nda sè.

‡ 15:9 15:9 A kònò Esáyà 29:13.

Yésu tidrí dràbhá bí dhi i

²⁹ Yésu kotayi àrà nda dre dhi, dré lizo tsàle tãpãriandre Gàliláyà àdhya làgana. Di dré mbàzo kòngó àlo drina gò liriélé.

³⁰ Gò móndí zyandre lavulé dhi ì dré alizo túmání mèrèkpè íbe, mĩ kùdúkùdu íbe, móndí rúbhá be àbvò ro dhi íbe, ábhábhá íbe, ìndì dràbhá àruka bí dhi íbe, àyi ki tobhà Yésu kandrà. Gò akódhi dré àyi ki tidrízó títi.

³¹ Di móndyá zyandre nda ki líndrí dré gàzo bhwábhwa. Tàko ko, ì nò tá ábhábhá nda ì adrérà'a kúlí ta, móndyá rúbhá be àbvò ro nda ì adrérà'a adrilé, mèrèkpè nda ì adrérà'a atsí to, ìndì mĩ kùdúkùdu nda ì adrérà'a ngà no. Gò ì dré Gíkà Ìsèrélè ànzì kya ni rú bhàzo kùle.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-su dhi i dré

(À kònò kpà Mároko 8:1-10)

³² Amvolàsà dhi, Yésu dré àyi lebèbhá ki azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Má adré kizà do áma togó na móndyá zyandre kòni ki tà sè. Tàko ko, àma túmání àyi íbe kítú na, ìndì ngá ì dré kitswále nyàle dhi véle yókódhó. Di má lè àyi ki logólé nzìle tàbirí be ko, ì kòlandèró ledhézó láti bhálé ko dhi sè.»

³³ Di akódhi ni lebèbhá ì logó drá dhi: «Àrà bhà àko kònìdhi 'á dhi, mà ni kitswá mápà kisú fèle móndyá zyandre kòni ì dré nyàle pizo ásà dhi ángwà?»

³⁴ Yésu lizí àyi tí dhi: «Àmi mápà íbe ángopí?» Ì logó dhi: «Nzi-drì-rì, ìndì kosyá àruka tsàtsà dhi íbe.»

³⁵ Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre nda ì dré dhi, ì kòlirí bvò dri.

³⁶ Dré mápà nzi-drì-rì nda ki adózó kosyá nda íbe, àwoyà fèzo Gíkà dré gò, tonòzoá lanzíle àyi lebèbhá ì dré gò, ì dré lanzízóá móndyá zyandre nda ì dré.

³⁷ Di móndyá títi nda ì dré nyàzoá pizo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbí ni ki lokózó gàle kánzì nzi-drì-rì dhi ì sè bíbi.

³⁸ Ago ngá nyabhá nda ì tá ngùlù-su. (À nà tá tòkó ì ànzimvá íbe ko.)

³⁹ Gò Yésu dré láti fèzo móndyá zyandre nda ì dré nzìzo. Dré mbàzo bwátù na gò, zyàle tsàle bvò Mágàdánà àdhya na.

16*Fàrisáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì lizí Yésu tà àlo líndríga ró dhi ni 'o*

(À kònò kpà Mároko 8:11-13; Lúkà 12:54-56)

¹ Amvolàsà dhi, Fàrisáyò ì Sàdùkáyò íbe dhi ì dré àyi ki kisízó ànyi Yésu làga, kitswále akódhi ni tabhì. Di ì dré akódhi ni ti lizízó, kò'oró tà àlo líndríga ró angálèpi Gíkà vélesè dhi.

² Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Ìndró sè, bhù mĩbhalé kàdré wà dhi, mĩ adré tàá dhi: <Kìdru, kozya kitswá dhìle ko.>

³ Drùbhì sè, bhù mĩbhalé kàdré ngbàrangbàrà ro dhi, mĩ adré tàá dhi: <Àndrò, kozya ni dhi.> Mĩ nì kó bhù mĩbhalé nì làsú lanzíle dhi be dhi, mĩ kitswá di àmìkya tà adrèbhá lókyá twátwa dhi ki tadhá dhi ki ni lanzíle bwà ko àdho tà sè?

⁴ Móndyá àndrò adrèbhá kònzì ìndì zàràbhù ro dhi ì adré tà líndríga ró dhi ni nda nòle. Di, à kitswá tà àzya líndríga ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré ngbà 'í pròfétà Yónà àdhya 'i ko dhi.» Gò Yésu dré àyi ki tayízó, lizo.

Tàkú Fàrisáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi

(À kònò kpà Mároko 8:14-21)

⁵ Yésu ì lebèbhá ni íbe dhi ì kòzya tǎpǎriandre ni ta'á na dre dhi, lebèbhá ni nda ì dré atógyàzoá dhi, ì tivì tá mǎpà dòma atsí na dhi.

⁶ Gò Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro àmi kì likí tàkú Fàrísáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi ni tà sè.»

⁷ Di akódhi ni lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè adrézó tàá dhi: «Akódhi tà kònini, mà dré mǎpà adolé ko dhi sè.»

⁸ Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nizo kyá gò, tǎzoá àyi dré dhi: «Àmi tà ka'ika'í íbe tsà ni ì, mì adré àmikya tà kayí àmi kòfalésè mì dré adrélé mǎpà àko dhi sè àdho tà sè?

⁹ Mì nǐ vo dhu rè tà àlo ko? Mì tivì vo àmikya mǎpà nzi má dré lanzílé móndyá ngùlù-nzi dhi ì dré dhi kì tà dre? Mì gò tá àmbí ni kì lokó gàle kánzì ángopí?

¹⁰ Mì tivì kókpà àmikya mǎpà nzi-drì-rì má dré lanzílé móndyá ngùlù-su dhi ì dré dhi kì tà dre? Mì gò tá àmbí ni kì lokó gàle kánzì ángopí?

¹¹ Mì nǐ ko tàle dhi, má adré tá mǎpà tà ta àmi dré kòdhya ko dhi? Di, má tà tá mána dhi: «Mì kàdré àmi kì likí tàkú Fàrísáyò kya Sàdùkáyò íbe dhi ni tà sè.»

¹² Gò lebèbhá ni ì dré nizoá tàle dhi, akódhi adré tá tàá àyi dré dhi, ì kàdré àyi kì likí tàkú mǎpà àdhya ni tà sè ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi kì likí tà Fàrísáyò ì dré tá adrélé tadhále Sàdùkáyò íbe dhi kì tà sè.

Pètèró tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i

(A kònò kpà Mároko 8:27-30; Lúka 9:18-21)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo tsàle bvò bhàandre Kàyisàriyà Fìlipò àdhya làga dhi na. Gò akódhi dré lizizóá àyi tí dhi: «Móndí ì adré tàá dhi, ma, Móndí ni Mvǎ àdhi 'i?»

¹⁴ Ì logó drá dhi: «Móndí àruka ì adré tàá dhi, mi Yòwánì Bátisimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adré tàá dhi, mi Elíyà 'i. Aruka ni ì adré kó tàá dhi, mi Yèrèmíyà 'i yà, kó ngalè pròfétà kì àzya 'i yà dhi.»

¹⁵ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mì adré àmikya tàá dhi, ma àdhi 'i?»

¹⁶ Sìmonà Pètèró logó dhi: «Mì mína Mèsíyà, Gìká lídrì ro dhi ni Mvǎagó 'i.»

¹⁷ Yésu gò tàá drá dhi: «Sìmonà, Yónà ni mvǎ, Gìká bhà tà tani mí dri dre. Angyá ko, móndí tadhá tà kòdhi mí dré nì ko. Be ró dhi, áma Atá bhù na dhi tadhá mí dré nì.

¹⁸ Má adré kpà tàá mí dré dhi: Mì Pètèró 'i. Má ni Èkèlézyà mána ni si kírà kònìdhi dri.* Ndìndì dràdrà ni rǐnyí kitswá ina Èkèlézyà nda ni lavú ko.

¹⁹ Má ni Opì bhù àdhya ni lífùngúlà ànzi kì fe tayílé mí drígá. Tà ángùdhi mí dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni 'i bhù na. Tà ángùdhi mí dré dra trìle bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni trì bhù na.»

²⁰ Gò Yésu dré áyi lebèbhá nda kì logázó, ì kòtadháro dhya àlo dré dhi, ì Mèsíyà 'i dhi ko.

Yésu longó àyi dràma ni tà, àyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be

(A kònò kpà Mároko 8:31-9:1; Lúka 9:22-27)

²¹ Kìdhólé lókyá nda sè dhi, Yésu dré kìdhózó adrélé tadhá àyi lebèbhá ì dré dhi, adré tá leá dhi, í kòlì Yèrúsalemà na kitswálé kizà nya lavúlé Yúdà ànzi kì bhàgo ì drígá, kòwánà kàdrì ì drígá ìndì tàtrítrí kúlí tadhábhá ì drígá, à kòpfuró ì dràle gò, kítú nì na sè dhi, Gìká kòtìngáro ì dràdrà lésè.

* **16:18 16:18** Rú «Pètèró» kònìdhi adré leá tàle dhi «kírà».

²² Di Pétèró dré Yésu ni drizo gàrà dri gò, kidhózó adrélé tà ta akódhi dri, tàzoá dhi: «Mírì, Giká kòlikí mi! Tà nda kòdhi kitswá tàdzí atsálé mí rú ko!»

²³ Di, Yésu dré áyi alázó tàá Pétèró dré dhi: «Sàtánà, mí nga má mìlésè gòlè má àmvona! Mí adré láti nda áma 'òzo dhèlè. Tàko ko, mí adré tà kisù Giká àdhya tíni ko. Be ró dhi, mí adré mína tà kisù móndí kya tíni.»

²⁴ Gò Yésu dré tàzoá áyi lebèbhá i dré dhi: «Dhya àlo kàdré làá alìlè má vèsè dhi, lè akódhi nda kòtayí áyi tàndi ni tà, kàdó áyi fa kipakipa gò, kàdréro áma lebè.

²⁵ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tàndi ni lídrì le tidrìlé dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìlè. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína áyi lídrì fe áma tà sè dhi, a ni áyi lídrì nda ni kisú.

²⁶ Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndi àdhya i títi gò, áyi tàndi ni lídrì tayízó avìlè dhi, akódhi nda kisú ína àdho tà dóro 'i? A ni go àdho ngá fe kòdhya kitswázó áyi lídrì nda ni kisú dhi?

²⁷ Tàko ko, Móndí ni Mv́a ni agò áyi Atá ni mìlanzìlanzì na akódhi ni ángéló íbe gò, dré tà logózó móndí àlo àlo títi i dré, tà i dré 'òlè dhi i tí.

²⁸ Má adré tà bàti ta àmi dré dhi: Móndí àruka adrébhá àyi ki totó kònwa ni i kitswá dràlè drìdrì i dré dra Móndí ni Mv́a ni nòzo alìrà'a áyi Opì na dhi kandrà ko.»

17

*Yésu ni làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(A kònò kpà Ḿarokò 9:2-13; Lúka 9:28-36)*

¹ Kítú nzi-drì-àlo àmvolésè dhi, Yésu dré Pétèró ki drizo Yàkòbhò íbe ìndì adrúpi ni Yòwánì be gò, i dré lizo àyi pátí mbàlè kòngó àlo mvumvù dhi drìna.

² Kònàlè dhi, Yésu ni làsú dré ngàzo ru ladzá àyi mìlè. Akódhi ni mìbhalé dré kidhózó adrélé lagulé kítú tíni. Akódhi ni kítá i dré kpà atsázó kemve kpírìkpírì ngádra tíni.

³ Gbá kòdhwá, Mósè i Elíyà be dhi i dré agázó àyi kandrà, adrélé tà ta Yésu be.

⁴ Di Pétèró dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mírì, dóro ni mà dré adrélé kònwa dhi. Mí kàdré làá dhi, má ni wémà na dhi ki ledé kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndì àlo ni Elíyà dré.»

⁵ Dré rè dhu adrerà'a tà ta dhi 'á dhi, ndùrùku lagulagu ró dhi dré apfòzo àyi ki asó rùkù gò, kúlí dré apfòzo lásà tàá dhi: «Kònìdhi áma Mv́aagó má dré lèlè tò dhi 'i. Áma togó adré kinìlé akódhi ni tà sè tò. Mì kòyi akódhi!»

⁶ Yésu ni lebèbhá i kòyi kúlí nda dre dhi, àyi ki togó dré gàzo tirì sè bí gò, i dré ledhézó àyi ki mìbhalé bha kìnì mi.

⁷ Di, Yésu dré ína áyi kisizó ànyì àyi làga, àyi ki tabè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nga! Mì ro ngá ko.»

⁸ I kòtingá mì dre dhi, i dré gòzo vélé móndí àzya no ko, ngbà 'í Yésu 'i kalóma.

⁹ I dré tá adrerà'a asilé kòngó nda drìlésè dhi 'á dhi, Yésu dré lazízó àyi dri dhi: «Mì kòlongó tà agalépi àmi mìlè kòdhi dhya àlo dré ko, tsàlè lókyá Giká dré dra Móndí ni Mv́a ni tingázó dràdrà lésè dhi 'á.»

¹⁰ Gò akódhi ni lebèbhá nda i dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Tátrítrí kúlí tadhábhá i adré tàá dhi, lè Elíyà kalì rè zyà Mésíyà kandrà 'iká àdho tà sè?»

¹¹ Yésu logó àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, Elíyà adré alìlè tà títi dhi ki ledé.

12 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Elíyà atsa dre. Di, móndí ì nǐ tá àyikya akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Gò ì dré akódhi nǐ 'òzo ngóro ì dré tá lèlè dhi tǐni. Di Móndí nǐ Mvá nǐ kókpa kizà nya àyi drígá kònini.»

13 Di Yésu nǐ lebèbhá ì dré nǐzoá tàlè dhi, akódhi adré tá Yòwánì Bâtisimò fèlepi nǐ tà ta àyi dré kòdhya.

*Yésu tidrí mváagó àlo tirí kònzi íbe í léna dhi
(A kònò kpà Mároko 9:14-29; Lúka 9:37-43a)*

14 Ì kògò tsàlè móndyá zyandre ì véna dre dhi, agó àlo dhi dré alìzo adhéle áyi kórókó titì Yésu kandrá,

15 tàzoá dhi: «Mírì, mí bhà áma mváagó nǐ kizà wà! Agilíli adré akódhi nǐ lebhé, ìndì akódhi adré kizà nya tò. Vèsè be bǐ, adré ledhéle àtsí na, kó ngalè yǐ na.

16 Má drǐ tá akódhi lizo ába ámi lebèbhá ì véna. Di, ì kitswá tá àyikya akódhi nǐ tidrí bwà ko.»

17 Di Yésu logó dhi: «Àmi, móndyá ándrò tà ka'íka'í àko ìndì àmi ki tayíbhá litíle nǐ ì, mà nǐ adré véle àmi íbe vwàlè lókyá be ángopí? Má nǐ àmi ki tà mvo vwàlè lókyá be ángopí? Mì adrǐ mvámvá nda alìzo ába má véle.»

18 Di ì kàlì akódhi be dre dhi, Yésu dré ligízó tirí kònzi akódhi lé dhi be gò, dré dròzoá pfòlè lásà. Di mvámvá nda dré adrízó gbǎ lókyá nda sè.

19 Amvolásà dhi, Yésu nǐ lebèbhá ì dré àyi ki kisízó àyi pátí ànyi akódhi làga, akódhi nǐ lizí tàzoá dhi: «Mà kitswá tá tirí kònzi nda kònàdhi nǐ dro bwà ko àdho tà sè?»

20 Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kitswá tá bwà ko, mì dré adréle tà ka'íka'í íbe tsà dhi sè. Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kàdré tà ka'íka'í íbe tsàmvá ngóro mùtádi lò'wa tǐni dhi, mì nǐ kitswá tàá kóngó kònìdhi dré dhi <Mí kisí mì kònwásè lèlè kònàlè> gò, kóngó nda dré áyi kisízó. Di tà àlo mì dré kitswále 'òlè bwà ko dhi nǐ adré yókódhó.» [

21 *]

*Yésu gò áyi dràma nǐ tà longó, áyi ngàma dràdrà lésè dhi be
(A kònò kpà Mároko 9:30-32; Lúka 9:43b-45)*

22 Kítú àlo dhi, Yésu ì lebèbhá nǐ íbe dhi ì kimó tá ru bvò Gàliláyà àdhya na. Gò akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: «À nǐ Móndí nǐ Mvá nǐ lefè kàribhá ì drígá.

23 Ì dré akódhi nǐ pfùzo dràlè gò, kítú nǐ na sè dhi, Gíká dré akódhi nǐ tingázó dràdrà lésè.» Di kúlí nda sè dhi, akódhi nǐ lebèbhá ki togó dré gazo kizà sè bǐ.

Mèdáyì tépelò àdhya nǐ gǐma

24 Amvolásà dhi, Yésu ì lebèbhá nǐ íbe dhi ì dré lizo tsàlè Kàpàrànwúmà na. Gò dhya adrèbhá tá mèdáyì tépelò àdhya nǐ lagí dhi ì dré alìzo Pétèro véle lizíá tíá dhi: «Àmi ki tadhálèpi adré mèdáyì tépelò àdhya nǐ gǐ?»†

25 Pétèro logó àyi dré dhi: «Àyíya, akódhi adré gǐá.» Pétèro kògò file dzó na dre dhi, Yésu dré zyà kúlí dòzo tàlè nǐ. Tà dhi: «Sìmonà, mí kisù mína ngíni? Opí bvò kòndì àdhya ì adré àdhibhá ki 'o adréle mèdáyì gǐ dhi kòdhya: àyi ki tàndì ki ànzì ì, kó ngalè, móndí àruka àyi ki òpì zàlè dhi ì?»

* 17:21 17:21 Wárágá Gíká nǐ Kúlí tísizo àyi dri drǐdrǐ dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Di, à kitswá ngbà 'í tirí kònzi kára be kònini dhi ki dro pfòlè tàbirí mvòma sè ìndì tà zǐma Gíká tí dhi sè.] † 17:24 17:24 A kònò Pfòma 30:11-16.

26 Péteró logó dhi: «Móndí àruka i.» Yésu gò tàá drá dhi: «Kàdré di kònini dhi, ópí ki ànzi nda ì kitswá àyikya gàá ko.

27 Di, má lé mána móndyá kòna ki togó 'òle aswálé àma rú ko. Asà dhi, mí lì kosyá bhe tǎpǎriandre na. Mí adó kosyá mí dré dra asélé drìdrì dhi, síbhálé ni ni nzìzo gò, làfa lò'wa àlo dhi ni kisúzó sílána. Di mí do làfa lò'wa nda lìzo ába àyi véna mèdáyì gi àma dré mí be.»

18

Dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi àdhi 'i?

(À kònò kpà Márokò 9:33-37; Lúkà 9:46-48)

1 Lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, akódhi ni lízì tàzoá dhi: «Dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi àdhi 'i?»

2 Di Yésu dré mvámvá àlo dhi ni azízó bhàle àyi ki kító 'á gò,

3 tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kòladzá àmi ki togó atsázó ànzimvá i tíni ko dhi, mì kitswá tǎdzì file Opì bhù àdhya na ko.

4 Di dhya ángùdhi adrélépi àyi tà bha kìnì mi ngóro mvámvá kònìdhi àdhya tíni dhi, ni adré dhya kàdrì lavúlé Opì bhù àdhya na dhi 'i.

5 Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhi tíni dhi ni ka'ì dòle dóro áma rú sè dhi, adré áma tàndì ni ka'ì kòdhya.»

Tà adrèbhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi i

(À kònò kpà Márokò 9:42-48; Lúkà 17:1-2)

6 «Di, dhya àlo kàdré ína ànzimvá adrèbhá áma ka'ì kòni ki àlo 'o dhèle tàkonzì na dhi, dóro ni tá kírà kàdrì 'ìle akódhi nda kembé gò, akódhi ni bhèzo dràle yǎandre ni tǎlì na dhi.

7 Kizà vo ngíni bvò kòndi dri, tà adrèbhá móndí ki 'o ledhélé tàkonzì na dhi ki tà sè dhi! Tà bàti ró dhi, tà nda kòdhi ki ngbú adré be. Di, kizà ni adré kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda ki àndu bha dhi dré!

8 Àmi drígá 'i yà, kó ngalè ámi pá 'i yà dhi kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na ni dhi, lè mí kòli akódhi nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì kóná vèsè kólyá dhi na ngbà 'í drígá be àlo yà, kó ngalè pá be àlo yà dhi dóro lavúlé, ámi bhèle àtsì adrélépi adrálé ko dhi na drígá be rì ìndì pá be rì dhi rúsè.

9 Àmi mì kàdré kó ámi 'o dhèle tàkonzì na ni dhi, lè mí kàngí mì nda bhèle mí rúsè vwàvwà ro. Angyá ko, mí dré file lídrì na ngbà 'í mì be àlo dhi dóro lavúlé, ámi bhèle àtsì líferò àdhya na mì be rì dhi rúsè.»

Pídhigó kábilígyà avìlepi dhi ni tà dri dhi

(À kònò kpà Lúkà 15:3-7)

10 «Mì kònò dóro, mì kàdréro ànzimvá kòni ki àlo no móndí tàko ró ko. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Ayi nda ki ángéló ì adré ngbú áma Atá bhù na dhi ni mìbhalé no. [

11 *]

12 Mì kisù àmikya ngíni? Agó àlo kàdré kábilígyà íbe nyadhi-nzi gò àyi ki àlo dré avìzo dhi, a ni 'oá ngíni? A ni zakó tsì kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su nda ki tayí kòngó drìna gò, lìzo akódhi avìlepi nda ni ndabe.

* 18:11 18:11 Wárágá Giká ni Kúlì tìsìzo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlì kòni ki kisú kònwa ko: [Angyá ko, Móndí ni Mvá alì móndyá avìbhá dhi ki tidrí.]

¹³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Kòkisú kábilígyà nda dre dhi, a ni lenzé akódhi ni tà sè lavulé, dré adréle lenzélé kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su avìbhá ko nda ki tà sè dhi rúsè.

¹⁴ Kókpà kòdhi tíni, àmi ki Atá bhù na dhi adré leá ko, ànzimvá kòni ki àlo dré avìle dhi.»

Àmi adrúpi tàkonzì 'òlepi mí rú dhi ni tà

¹⁵ «Àmi adrúpi àlo dhi kò'o tàkonzì mí rú dhi, mí kòlì rè zyà kalóma akódhi véna, akódhi ni tàkonzì nda ni tadhá drá. Akódhi kòyi mi dhi, kòdhi mí gò àmi adrúpi nda ni kisú dre.

¹⁶ Di, kòyi ína mi ko dhi, mí kòdrì mómí àlo yà, ngalè rì yà dhi, mì kòlìró akódhi véna, <kitswálé tà títi dhi ki bvó lanzí mómí rì yà kó ngalè na yà tà nda ki nobhá mǐ sè dhi ki kúlí sè.>†

¹⁷ Akódhi kògà àyi nda ki yìma rè dhi, mí kòlì tà nda ni ta Èkèlézyà kandrá. Kògà ndìndì Èkèlézyà nda ni kúlí yìma rè dhi, mí kàdré akódhi ni no págánò tíni, kó ngalè mèdáyì lagìlèpi tíni.

¹⁸ Má adré tà bàti ta àmi dré: Tà ángùdhi mì dré dra 'ìle kònwa bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni 'i bhù na. Tà ángùdhi mì dré dra trìle bvò dri dhi, à ni kókpà tà nda ni tri bhù na.

¹⁹ Má adré kpà tàá àmi dré dhi: Mómí rì àmi kòfalé bvò dri dhi ì kàdré ru yi, tà ángùdhi ì dré adréle zìle áma Atá bhù na dhi tí dhi dri dhi, akódhi ni tà nda ni 'o àyi dré.

²⁰ Angyá ko, àrà ángùdhi mómí rì yà, ngalè na yà dhi ì dré adrézó ru kimó áma rú sè dhi na dhi, ma kókpà túmání àyi íbe.»

Tàkonzì trìma àma kòfalésè dhi

²¹ Gò Pétèró dré àyi kisízó ànyi Yésu làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mírì, áma adrúpi kàdré tàkonzì 'o má rú dhi, má ni akódhi ni tàkonzì tri tsàle vésè be ángopí? Tsàle vésè be nzi-drì-rì?»

²² Yésu logó drá dhi: «Kóko! Má adré tàá mí dré dhi, tsàle vésè be nzi-drì-rì dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré akódhi ni tàkonzì tri tsàle vésè be nyadhi-na-drì-mudrí vésè be nzi-drì-rì.»‡

Pídhi gò màrábà àyi àzizǐ ni kizà bhàlepi ko dhi ni tà dri dhi

²³ «Tà nda sè dhi, Opì bhù àdhyà sù ngóro tà kòndhi tíni: Opì àlo dhi lè tá àyi màri àyi màrábà i rú dhi ki tà 'òle akílé.

²⁴ Di kòkidhó adréle àyi màri nda ki tà 'o dre dhi, à dré màrábà àlo adrélepi tá màri kàdrì lavulé dhi íbe í rú dhi ni adrìzo alìzo ába akódhi vélé. Màri akódhi nda rú dhi tá làfa lò'wa ngùlù-mudrí.§

²⁵ Di màrábà nda dré tá kitswálé ngá logó màri nda tí bwà ko dhi sè dhi, mírì ni dré tòlí fèzo tàzoá dhi, à kòlagí akódhi, tòkó ni, ànzimvá ni i, tsàle akódhi ni ngá títi dhi íbe, kitswázó màri nda ni logó.

²⁶ Di màrábà nda dré dhèzo àyi kórókó titì àyi mírì kandrá, tàzoá drá dhi: <Mí tadhá àmi togó vwàvwà má vélé wà! Má ni àmi màri logó mí dré títi.>

²⁷ Di mírì ni dré akódhi ni kizà bhàzo gò, màri nda ni tà tayízó, akódhi ni tàndi ni tayízó kpà lile.

† 18:16 18:16 A kònò Dùtèrònómè 19:15. ‡ 18:22 18:22 Kòdhi Yésu adré tá leá tàle dhi, «tsàle vésè kitswálé nàle bwà ko dhi na». § 18:24 18:24 Gíká ni Kúlí Gíríkí ti sè dhi adré tàá kònwa dhi «tálétà ngùlù-mudrí». Tálétà àlo dhi tá làfa lò'wa adréle fèle mómí àlo dré àzi 'òle kítú ngùlù-nzi dhi i sè dhi tí dhi 'i. Di tálétà ngùlù-mudrí kòni i tá làfa kàdrì lavulé dhi 'i.

²⁸ Di, màrábà nda kòpfò dre dhi, dré ína lìzo áyi àzízǐ àlo áyi màri íbe làfa lò'wa nyadhi-nzi dhi ni kisú.* Dré akódhi ni rùzo bèle kembe 'á, adrézó akódhi ni kizí, adrézó tàá dhi: <Mí logó áma màri mí rú dhi!>

²⁹ Azízǐ ni nda dré dhèzo áyi kórókó tití akódhi kandrà, akódhi ni ti lizízó tàzoá dhi: <Mí tadhá ámi togó vwàvwà má véle wà! Má ni ámi màri logó.>

³⁰ Di, màrábà nda ka'í tá kúlí nda ko. Be ró dhi, lì ína áyi àzízǐ nda ni 'o bhèle bǎdzó na, kòlogóró màri í rú nda akílé títi be dhi bvó.

³¹ Di màrábà àruka ì kònò tà nda dre dhi, àyi kǐ togó dré kizà nyàzo tò. Gò ì dré lìzo tà títi lavúbhá nda kǐ tití àyi kǐ mírǐ dré.

³² Di mírǐ nda dré màrábà nda ni azízó, tàzoá drá dhi: <Mí màrábà kònzi ni, má tayí tá áma màri mí rú dhi, mí dré áma ti lizílé dhi sè.>

³³ Adré di tá kpà leá dhi, mí kòbhà ámi àzízǐ ni kizà, ngóró má dré ámi kizà bhàle dhi tǐni.>

³⁴ Di togóaswa dré dhi, mírǐ ni dré akódhi ni fèzo bǎdzó líkǐbhá ì drígá, ì kàdré akódhi ni rúbhá 'o aswálé, tsàle lókyá dré màri í rú nda ni logóra'a akílé títi dhi 'á.»

³⁵ Yésu gò tàá dhi: «Áma Atá bhù na dhi ni kókpà àmi àlo àlo títi dhi kǐ 'o kònini, mì kàdré àmi kǐ adrúpi kǐ tàkonzǐ tri togó wáyi sè ko dhi.»

19

Yésu tadhá tà tòkó tǐngama ni tà dri (A kònò kpà Márokò 10:1-12)

¹ Yésu kòtà tà nda ì akílé dre dhi, dré ngàzo Gàliláyà lésè, lìle bvò Yùdáyà àdhya na, Yòròdànè ni ta'á na.

² Mòndí zyandre lavulé dhi ì dré akódhi ni lebezo gò, dré àyi kǐ dràbhá kǐ tidrízó.

³ Gò Fàrisáyò àruka ì dré àyi kǐ kisízó ànyi akódhi làga, kitswálé akódhi ni tabhǐ lítílé. Di ì dré lizízóá tíá dhi: «Áma kǐ tátrírǐ kúlí ka'í, agó kòtǐngá áyi tòkó tà ángùdhi dré adrézó akódhi ni le tǐngalé ásà dhi sè dhi 'í?»

⁴ Yésu logó dhi: «Mì nà rè Gǐká ni Kúlí na ko tàle dhi, ngá títi dhi kǐ kǐdhoma 'á dhi, <Gǐká ngá títi dhi kǐ bhàlepi dhi bhà tá àyi agó ì tòkó be> dhi?»*

⁵ Gǐká tà tá kpà dhi: <Ásà dhi, agó ni áyi atá ni tayí áyi andre be, ru amúzó áyi tòkó be gò, àyi rǐti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.>†

⁶ Di ì gò véle adrélé rǐ ko. Be ró dhi, àyi ngá àlo 'i. Ásà dhi, lè mòndí ì kòlanzi ngá Gǐká dré amulé ni dhi ko.»

⁷ Fàrisáyò nda ì gò lizíá tíá dhi: «Kàdré kònini dhi, Mósè fè tá di tòlí tàzoá dhi, agó adrélépi áyi tòkó ni le tǐngalé dhi kòfè wárágà drá akódhi ni tǐngázó gò, mùzoá nzǐle dhi àdho tà sè?»

⁸ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mósè ka'í tá ína àmi kǐ tòkó kǐ tǐngama, àmi kǐ togó dré adrélé tòmbátomba dhi sè. Di, tà nda tá ína kònini kǐdhoma lésè ko.

⁹ Má adré tàá àmi dré dhi: Kàdré ngbà 'í ndòtò tà sè ko dhi, agó ángùdhi áyi tòkó ni tǐngalépi gò gòzo tòkó àzya adó mòle dhi, adré ína múná tà 'o.»

¹⁰ Yésu ni lebebhá ì dré tàzoá drá dhi: «Agó ni tà tòkó ni be dhi kàdré kònini dhi, dóro ni làmó mòle ko dhi.»

* **18:28 18:28** Gǐká ni Kúlí Gǐrǐkǐ ti sè dhi adré tàá kònwa dhi «dènári nyadhi-nzi». Dènári àlo dhi tá làfa lò'wa adrélé fèle mòndí àlo dré àzǐ 'òle kǐtú àlo sè dhi tí dhi 'i. * **19:4 19:4** A kònò Kǐdhoma 1:27; 5:2. † **19:5 19:5** A kònò Kǐdhoma 2:24.

11 Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá títi dhi ì kitswá kúlí kòdhi ni ka'í bwà ko. Ngbà 'í àyi Gìká dré rìnyí fèzo àyi dré dhi ki kitswá ka'íá dhi àyi.

12 Tàko ko, tà twátwa àgo ì dré adrézó làmó mo ko dhi i be. Aruka ni i, à ti àyi adrélé làmó lovó àko gò ì dré atsázó ùníkì i ró.‡ Aruka ni i, móndí 'o àyi atsálé ùníkì i ró dhi nì. Aruka ni ì gà kó làmó atsázó ùníkì i ró, adrélé àyi ki fe Gìká ni Opì ni tà 'o. Dhya ángùdhi kitswálépi kúlí nda ni ka'í dhi, kàdré ka'íá!»

*Yésu zi tà tani Gìká tí ànzimvá i dri
(A kònò kpà Márokò 10:13-16; Lúkà 18:15-17)*

13 Amvolásà dhi, móndí ì dré àyi ki ànzimvá ki adrìzo alìzo àyi íbe Yésu vélé, kòbhàró drígá àyi dri, tà zìzo Gìká tí àyi dré be dhi bvó. Dì, akódhi ni lebèbhá ì dré àyikya lawàzo móndyá nda i dri tà nda sè.

14 Dì, Yésu dré tàzoá dhi: «Mì tayí ànzimvá kòni i alìle má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Opì bhù àdhya móndyá adrèbhá àyi nda i tìni dhi i dré.»

15 Dré drígá bhàzo àyi dri, tà tani zìzo àyi dré gò, lizo.

*Yésu i kàdhúra àlo ngá líyí ro dhi be dhi
(A kònò kpà Márokò 10:17-31; Lúkà 18:18-30)*

16 Amvolásà dhi, kàdhúra àlo dhi dré àyi kisízó ànyi Yésu làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Tadhálépi, lè má kò'o àdho tà dóro kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?»

17 Yésu logó drá dhi: «Mí adrè áma lizí tà dóro ni tà dri àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Dì, mí kàdré lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni le kisúlé dhi, lè mí kàdré tà tatrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o.»

18 Kàdhúra nda gò lizíá dhi: «Tà ángùdhi?» Yésu gò logóá dhi: «Lè mí kòpfu móndí dràle ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko.

19 Mí kàdré ámi atá ni lindrì bha ámi andre be. Mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tìni.»§

20 Kàdhúra nda tà drá dhi: «Má líkí tòlí nda kòdhi i títi. Lè dì má kògò àdho tà 'o kòdhya?»

21 Dì Yésu logó drá dhi: «Mí kàdré lèá ámi tà kàdré dóro kitswálé títi Gìká mìlésè dhi, mí lè ámi ngá títi dhi ki lagí gò, làfa ni ni lanzízó lemerèbhá i dré, mí kàdré ngá làgí be kàdrì dhi íbe bhù na. Dì mí alì adrélé áma lebè.»

22 Kàdhúra nda kòyi kúlí nda i dre dhi, dré ngàzo lile kizà be tò, dré tà adrélé ngá íbe zyandre ró dhi sè.

23 Gò Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá i dré dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Ngá líyí ni fima Opì bhù àdhya na dhi kòkòròko.

24 Má adrè gòle tàá àmi dré dhi: Ngá líyí ni fima Gìká ni Opì na dhi ína kòkòròko lavulé, kàmìlò dré lavulé s̀ndànì ni bhálé 'àsè dhi rúsè.»*

25 Dì akódhi ni lebèbhá ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwäbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Kàdré kòni dhi, àdhi ni kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú nì?»

26 Yésu dré àyi ki nòzo dhi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Móndí i mìlésè dhi, tà nda kòdhi tà kitswálé 'òle bwà ko dhi 'i. Dì, Gìká mìlésè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókódhó.»

‡ 19:12 19:12 «Ùníkì» kòndhi, agó làmó gàlepi dhi 'i, kó ngalé agó angilé kitswálé làmó mo bwà ko dhi 'i. § 19:19 19:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20; Lèvitikè 19:18. * 19:24 19:24 «Kàmìlò» kòndhi, kà'wá kàdrì dònjí tìni dhi 'i.

27 Gò Péteró dré tazoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títi dhi i adrézó àmi lebè. Mà ni di àdho tà dóro kisú ásà kòdhya?»

28 Yésu gò logóá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Bvò tídhí ro dhi na dhi, lókyá Mónde ní Mvá dré dra lirízó áyi lirírà òpì àdhya mìlanzìlanzì ro dhi dri dhi tú dhi, àmi áma lebèbhá ni kì kókpà lirí lirírà mudrí-drì-rì adrézó òpì nya dhi i drìsè, adrélé Isèrèlè ànzi kì sùrú mudrí-drì-rì dhi kì tàbvó ta.

29 Dhya ángùdhi áyi dzó i 'i yà, áyi adrúpi i 'i yà, áyi amvúpi i 'i yà, áyi atá 'i yà, áyi andre 'i yà, áyi ànzi i 'i yà, kó ngalè áyi amvú i 'i yà dhi kì tayílépi áma tà sè dhi, a ni ngá nda kì vùdrì kisú tsàle vèsè be nyadhi-nzi. Kòdhi íbe dhi, a ni kókpà lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú tàylé ro.

30 Di, móndí bí adrébhá drìdrì nyànomvá dhi kì go adrélé bvólé ro. Móndí bí adrébhá bvólé ro nyànomvá dhi kì go adrélé drìdrì.»

20

Pídhígó àzì 'obhá vínò amvú na dhi kì tà dri dhi

1 Yésu gò tàá dhi: «Òpì bhù àdhya sù ngóro tà kònìdhi tíni: Amvú líyí àlo dhi pfò tá drùbhì kínó kitswálé móndí kì nda dòle àzì 'o áyi vínò amvú na.

2 Kòkisú móndí àruka i dre dhi, ì dré ru yìzo àyi íbe, akódhi kòfèró làfa lò'wa àlo àlo àyi àlo àlo títi i dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí.* Dré àyi kì mùzo lile àzì 'o áyi vínò amvú na.

3 Sáà nzi-drì-su drùbhì àdhya sè dhi, dré gòzo pfòle ngá lagírà na, móndí àruka kì no adrérà'a àyi kì totó àngyá gò,

4 dré tazoá àyi dré dhi: «Àmi, mì lè kókpà àzì 'o áma vínò amvú na. Má ni go làgí gyágya dhi ni fe àmi dré.»

5 Di ì dré ngázo lile.

Kítú rírì sè, ìndì sáà na kítú rírì àmvolésè dhi sè dhi, amvú líyí nda dré gòzo pfòle 'òá kònìni.

6 Sáà nzi ìndró àdhya sè dhi, dré gòzo tódhyá pfòle móndí àruka kì kisú adrérà'a àyi kì totó àngyá gò, dré tazoá àyi dré dhi: «Mì adré àmi kì totó kònwa àngyá kítú ndìle àdho tà sè?»

7 I logó drá dhi: «Àma kònwa, à dré àma kì zìle àzì 'o ko dhi sè.» Di akódhi tà àyi dré dhi: «Àmi, mì lè kókpà àzì 'o áma vínò amvú na.»

8 Ìndró kàndrì dre dhi, amvú líyí nda dré tazoá dhya adrélépi tá áyi àzì 'obhá kì drì ko dhi dré dhi: «Mí àzì àzì 'obhá i, làfa fèzo àyi dré àyi kì àzì sè. Mí kídho rè zyà àyi dòle kùdù ro dhi i vélésè 'íká, gò mí kògòró lavulé àyi dòle drìdrì dhi i véna ndò.»

9 Àzì 'obhá dòle sáà nzi ìndró àdhya sè nda ì kàtsá dre dhi, àyi àlo àlo títi dhi ì dré làfa lò'wa kisúzó àlo àlo.

10 Di àyi dòle drìdrì nda ì kàtsá dre dhi, ì adré tá kisúá dhi, ì ni tá làfa kisú bí lavulé. Di, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kpà làfa lò'wa kisúzó àlo àlo.

11 I kòkisú làfa lò'wa nda i dre dhi, ì dré dhèzo adrélé amvú líyí nda ni ndrì,

12 adrézó tàá dhi: «Dhya dòle kùdù ro kòdhi ì 'o àzì ngbà 'í sáà àlo. Di, mí fè mína làfa àyi dré ngóro mí dré afèle àma dré dhi pí, tágba mà dré àzì 'òzo landèzo kítú àtsí sè kítú ndìle dhi!»

13 Di, amvú líyí nda logó àyi kì àlo dré dhi: «Àma arúpi, má 'o mi kònzi ko. Mà yi tá tsí ru mí be, mí kò'oró àzì làfa lò'wa àlo sè dhi ko?»

* 20:2 20:2 A adré tá làfa lò'wa kònìdhi ni rú zì «dènári». Dènári àlo dhi tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i.

14 Mí do di làfa mína lizo ába. Má adré mána làfa le fèle dhya dòle kùdù ro dhi i dré ngóro má dré fèle mí dré dhi pí.

15 Má kitswá mána tà má dré adrélé lèle 'òle áma làfa sè dhi ni 'o ko? Mí adré kó mína áma no mì kònzì sè, má dré adrélé móndí kì 'o dóro dhi sè?>»

16 Di Yésu go tàà dhi: «Móndyá adrèbhá bvólé ro dhi kì go adrélé drìdrì. Móndyá adrèbhá drìdrì dhi kì go adrélé bvólé ro.»

*Yésu gò tódhyá áyi dràma ni tà longó, áyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be
(A kònò kpà Márokò 10:32-34; Lúkà 18:31-34)*

17 Yésu ì dré tá adrèrà'a mbàle Yèrúsalmà na dhi 'á dhi, akódhi dré áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi kì drizo gàrà dri gò, tàzoá àyi dré dhi:

18 «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalmà na. Kònàle dhi, à ni Móndí ni Mvá ni lefè kòwánà kàdrì i drígá tátítrí kúlí tadhábhá íbe. Ì dré tà ñòzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè gò,

19 akódhi ni fèzo págánò i drígá. Ayi nda ì dré akódhi ni gùzo, tswàzoá gò, tidízóá dràle fa kipakipa dri. Di kítú ni na sè dhi, Giká dré akódhi ni tingázó dràdrà lésè.»

*Tà Yàkòbhò kì andre Yòwànì be dhi dré zìle Yésu tí dhi
(A kònò kpà Márokò 10:35-45)*

20 Amvolásà dhi, Zèbèdáyò ni tòkó i ànzìago ni íbe dhi ì dré àyi kì kisízó ànyi Yésu làga. Gò tòkó nda dré dhèzo áyi kórókó títi akódhi kandrá, kitswázó tà zi tíá be dhi bvó.

21 Yésu tà drá dhi: «Mí adré àdho tà le zìle má tí?» Akódhi logó drá dhi: «Mí kòlazì kúlí tayílé, áma ànzìago rì ni ì kòliríró mí làga ámi Òpì na: àlo ni ámi dríágó lésè, àzya ni ámi lídzí lésè.»

22 Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nì tà mì dré adrélé zìle kòdhi ko. Mì ni kitswá tsì kópò kizà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhi ni mvu bwà?» Ì logó drá dhi: «Mà ni kitswá.»

23 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, mì ni kópò mána ni mvu. Di, kàdré ína móndí dra bhàle lirílé áma dríágó lésè yà, kó ngalè áma lídzí lésè yà dhi kì tà sè dhi, tà nda kòdhi nò ma ko. Ama Atá ledé lirírà nda i dhya dré kípèle kitswálé lirílé dríá dhi i dré.»

24 Yésu ni lebèbhá mudrí àruka ì kòyi tà zìle nda dre dhi, àyi kì togó dré aswázó adrúpi rì nda i rú.

25 Di Yésu dré àyi kì azízó títi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nì tàle dhi, móndyá bvò kòndi àdhya kì kàdrì ì adré àyíkya òpì nya àyi dri rìnyí sè dhi be. Ayi kì dhya kàdrìkàdrì dhi ì adré kpà tà 'o adrezó àyi kì rìnyí tadhá àyi dré.

26 Di, adré leá dhi, tà nda kàdré kònìni àmi kòfalé ko. Be ró dhi, lè dhya ángùdhi adrélépi leá atsálé kàdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi kì màràbà ro.

27 Lè kpà dhya ángùdhi adrélépi leá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi kì màràbà ro.

28 Kòkpà kòdhi tíni, Móndí ni Mvá alì bvò dri, móndí ì kàdré ró tà 'o í dré dhi bvò ko. Be ró dhi, alì ína kitswálé tà 'o móndí ì dré dhi bvò. Alì kpà kitswálé áyi lídrì fe ngóro làgí kàdrì fèle móndí zyandre dhi kì apázó tàkònzì lésè dhi tíni.»

*Yésu tídrí àgo rì mì kùdúkùdu ró dhi i
(A kònò kpà Márokò 10:46-52; Lúkà 18:35-43)*

29 Yésu ì dré tá adrèrà'a apfòle bhàandre Yèríkò àdhya lésè dhi 'á dhi, móndí zyandre lavúlé dhi ì adré tá alìle akódhi vésè.

³⁰ Di àgo rì mǐ kùdúkùdu ró lírìbhá láti làga dhi ì kòyi Yésu adré tá lavúlé dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Mírì, Dàwídì ni Mvá, mí bhà àma kí kizà wà!»

³¹ Móndyá zyandre nda ì dré adrézó tetrélé àyi dri, ì kòtayíró kúlí adrézó kíri. Di, ì dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni ni lavú: «Mírì, Dàwídì ni Mvá, mí bhà àma kí kizà wà!»

³² Gò Yésu dré àyi kíkízó, àyi kí azí lizíóá àyi tí dhi: «Mì adré leá má kò'o àmi dré àdho tà kòdhya?»

³³ Ì logó drá dhi: «Mírì, àma kí mǐ kònzì ru adrélé ngá no!»

³⁴ Di Yésu dré kizà dòzo àyi togó na àyi kí tà sè gò, dré àyi kí mǐ tabèzo. Gbǎ kòdhwa, ì dré kidhózó adrélé ngá no gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

21

Yésu fì Yèrúsalmà na ópí tǐni

(A kònò kpà Mároko 11:1-11; Lúka 19:28-40; Yòwánì 12:12-19)

¹ Yésu ì dré tá adrérà'a 'òle tsàle Yèrúsalmà na dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi bhà rú zìle Bètèfágè dhi kandrá, ànyi kòngó Olívè fa kya làga. Gò Yésu dré àyi lebèbhá rì dhi kí mùzo lile drìdrì,

² tàzoá àyi dré dhi: «Mì lè bhà àmi kandrá kònàdhi léna. Kònàle dhi, mì ni ndiri púndà 'ìle dhi kí kisú, mvámvá ni be. Mì atrì àyi, alìzo àyi íbe má véle.

³ Dhya àlo kòlizi tà àmi tí dhi, mì kòtà drá dhi: <Mírì adré leá nì.> Di akódhi ni ndiri púndà nda kí tayí mì dré alìzo àyi íbe.»

⁴ Tà nda kòdhi atsá kònini, kitswálé tà longolé pròfètà tí dhi kò'oró ru be dhi bvó. Akódhi longó tá dhi:

⁵ «Mì kòtà zapi Sìyónà àdhya dré dhi:

<Mí nò ká! Àmi ópí adré alìle mí véle.

Akódhi ni togó yàyà, ìndì lírí ína púndà dri,

púndà ni mvámvá dri.>*

⁶ Gò Yésu ni lebèbhá rì nda ì dré lizo 'òá ngóro dré tàle àyi dré dhi tǐni.

⁷ Ì kàsè púndà nda ì mvámvá ni be atsázó àyi íbe Yésu véle dre dhi, ì dré àyi kí kítá bhèzo àyi dri gò, akódhi dré mbàzo lírìlé drìá.

⁸ Gò mómí zyandre lavúlé dhi ì dré àyi kí kítá kí lasézó láti mǐsè. Ayi kí àruka ì dré fa bí kí tojòzo lebhélé láti mǐsè, Yésu kòlavúro drìásà be dhi bvó.

⁹ Di móndyá zyandre nda ì dré adrézó lile akódhi kandrána ìndì akódhi vésè, adrélé loyóába dhi:

«Òsánà kàdré Dàwídì ni Mvá dré!†

Tà tani kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!

Òsánà kàdré Gíká kurú na bhù na dhi dré!‡

¹⁰ Yésu kòfì Yèrúsalmà na dre dhi, móndyá títi bhàandre nda lé dhi ì dré adrézó lyàle lyàlyà, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi àdhi 'i?»

¹¹ Di móndyá zyandre adrèbhá lile Yésu íbe nda ì adré tá logóá dhi: «Akódhi Yésu 'i, pròfètà angalépi Nàzàrètà, Gàliláyà na dhi lésè dhi 'i.»

Yésu dro móndyá adrèbhá ngá lagí dhi ì topfòle tépelò 'ásè

(A kònò kpà Mároko 11:15-19; Lúka 19:45-48; Yòwánì 2:13-22)

* **21:5 21:5** A kònò Zàkàriyà 9:9. † **21:9 21:9** «Òsánà» kònìdhi adré leá tàle Eberè ti sè dhi «rúku».

‡ **21:9 21:9** A kònò Longó ì 118:25-26.

12 Amvolásà dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, mónnyá tíí adrébhá tá ngá lagí ìndí ngá gí kònàle dhi ki dro topfòle 'àsà. Dré mísá mónnyá adrébhá tá làfa topfó dhi kya ki lebhézó bvò dri, tùmání gbólókó mónnyá adrébhá tá kòbhòlà lagí dhi kya íbe.

13 Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Gìká ni Kúlí adrè tàá dhi: <A ni áma dzó zi dzó adrézó tà ta má be dhi ró.> Di, mì gò àmikya dzó nda ni bha adrélé àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi ki zu dhi ró!» §

14 Gò móndí mì kùdúkùdu ró dhi ì móndí mèrèkpè ro dhi íbe dhi ì dré àyi ki kisízó ànyi Yésu làga tépelò na gò, akódhi dré àyi ki tidrízó.

15 Di kòwánà kàdrì ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì nò tá tà líndrígá ró Yésu dré 'òle nda ì. Í yi tá kpà ànzimvá adrérà'a kúlí loyó tépelò na adrézó tàá dhi: «Òsánà kàdré Dàwídì ni Mv́á dré!» Di àyi ki togó dré aswázó Yésu rú gò,

16 ì dré lizízóá tíá dhi: «Mí adrè tà ànzimvá ni ì dré adrélé tàle kòdhi ni yi?» Yésu logó àyi dré dhi: «Áyíya! Mì nà rè Gìká ni Kúlí na ko tàle dhi, <Mí 'o ànzimvá ì ànzì kùrí íbe dhi ì adrélé àmi rú bha kùle> dhi?»*

17 Di Yésu dré àyi ki tayízó gò, pfòzo bhàandre 'ásè lile ayilé Bètànyà na.

Yésu tatrí figí fa lò'wa 'àlepi ko dhi

(A kònò kpà Márokò 11:12-14, 20-24)

18 Drùbhì kínó, Yésu dré tá adrérà'a gòle Yèrúsalmà na dhi 'á dhi, tàbirí dré akódhi ni 'òzo.

19 Akódhi dré figí fa àlo dhi ni nòzo láti mìle. Di, a ni li tsàle ànyi làgá dhi, kisú ína lò'wa ni àlomvá ko. Kisú ngbà 'í bí ni ì kòdhya. Di dré tàzoá figí fa nda dré dhi: «Mí kògò véle lò'wa 'a tàdzí ko!» Gbá kòdhwa, fa nda dré 'yòzo.

20 Akódhi ni lebhébhá ì kònò tà nda dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo gò, ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Fígí fa kònìdhi 'yo ína mbèlè kònìni ngínìngínì ró?»

21 Yésu logó àyi dré dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mì kàdré tà ka'íka'í íbe gò, adrézó tà kayí àmi léna ko dhi, mì ni kókpà kitswá tà làsú be kònìni dhi ki 'o, tùmání tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá dhi íbe. Mì ni kitswá ndìndì tàá kòngó kònìdhi dré dhi, <Mí nga kònwásè lile dhèle yíandre na!> gò, tà nda dré ru 'òzo.

22 Tà ángùdhi mì dré dra zìle Gìká tí, adrézó ka'íá dhi akódhi ni 'òá dhi, mì ni tà nda ni kisú.»

A lizí Yésu tí ngalè akódhi ni rìnyí angá ángolésè ya dhi

(A kònò kpà Márokò 11:27-33; Lúkà 20:1-8)

23 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo fìle tépelò na gò, kidhólé adrélé tà tadhá móndí ì dré. Gò kòwánà kàdrì ì bhàgo íbe dhi ì dré alizo akódhi véle lizíá tíá dhi: «Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ína ángolésè? Adhi fè rìnyí nda mí dré nì?»

24 Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpà tà àlo dhi ni lizí àmi tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhi, má ni kpà tàá àmi dré ngalè rìnyí má dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi.

25 Bátisimò Yòwánì dré fèle dhi angá tá ína ángolésè: Gìká vélésè, kó ngalè móndí ì vélésè?» Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, adrézó tàá dhi: «Mà kòtà dhi <Bátisimò nda angá Gìká vélésè> dhi, akódhi ni go lizíá àma tí dhi: <Mì ka'í dì Yòwánì ko àdho tà sè?»

§ 21:13 21:13 A kònò Esáyà 56:7; Yèrèmiyà 7:11. * 21:16 21:16 A kònò Longó ì 8:3.

²⁶ Di, mà kòtá kó dhi <Bàtísimò nda angá móndí i vélésè> dhi, mà ni go mónnyá zyandre dhi ki ro. Tàko ko, àyi títi nda ì adré ka'íá dhi, Yòwánì tá ína pròfétà 'i.»

²⁷ Di ì dré logózóá Yésu dré dhi: «Mà nì ko.» Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, má kitswá kókpà tàá àmi dré ngalè rinyí má dré adrézó tà nda ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi ko.»

Pídhígó ànzìago rì dhi ki tà dri dhi

²⁸ Yésu gò tàá dhi: «Mì kisù àmikya tà kònìdhi dri ngíni? Agó àlo dhi tá ànzìago íbe rì. Dré lizo mváagó ni àlo véna tàá drá dhi: <Áma mvá, mí lè ándrò àzì 'o vínò amvú na.>

²⁹ Di mváagó nda logó drá dhi: <Kóko. Má lè lile ko.> Di, dré gòzo áyi tà kisùle nda ni ladzá gò, lizo àzì 'o.

³⁰ Agó nda dré kpà lizo mváagó ni rì véna, tàá drá lású be kònìni. Mváagó nda dré logózóá drá dhi: <Ayíya, atálágó, má ni li.> Di, dré ína lizo ko.

³¹ Ayi rìti nda ì kòfalé dhi, àdhi 'o tà áyi atá dré tá lèle dhi nì?» Ì logó drá dhi: «Mváagó ni àlo 'i.»

Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mèdáyì lagíbhá ì tòkó zàràbhù ro dhi íbe dhi ki fì Gíká ni Opì na drìdrì àmi kandrána.

³² Tàko ko, Yòwánì alì tá láti tà gyágya àdhya ni tadhá àmi dré gò, mì dré àmikya akódhi ni ka'izo ko. Di, mèdáyì lagíbhá ì tòkó zàràbhù ro dhi íbe dhi ì ka'í tá àyikya akódhi 'í. Tágba mì dré tá àyi nda ki tà ka'íka'í nòzo dhi, mì gò àmi ki togó ladzá akódhi ni ka'í ko.»

Pídhígó vínò líkíbhá kònzi dhi ki tà dri dhi

(À kònò kpà Mároko 12:1-12; Lúka 20:9-19)

³³ «Mì yi rè pídhígó àzya ká. Amvú líyí àlo dhi bhe tá vínò áyi amvú na. Dré gàrà ni ki tobhàzo kírà sè, bhú gàzo kitswázó vínò lò'wa zwa gò, dzó mvumvù dhi ni sizo kitswázó amvú nda ni líkí. Dré amvú nda ni tayízó vínò líkíbhá àruka ì drígá gò, lizo atsí na làwú làvo na.

³⁴ Lókyá vínò lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré áyi mārábà ki mùzo kitswálé lò'wa ína tíni dhi ni adó vínò líkíbhá nda ì véna.

³⁵ Di, vínò líkíbhá nda ì dré àyikya mārábà nda ki turúzó, àlo ni ni tswàzo, àzya ni ni pfùzo dràle gò, àzya ni ni lebhézó dràle kírà sè.

³⁶ Gò amvú líyí nda dré gòzo mārábà àruka bí wáláká ni ki lavúbhá dhi ki mu lile. Di, vínò líkíbhá nda ì dré kpà àyi ki 'òzo ngóro ì dré tá 'òle drìdrì dhi tíni.

³⁷ Kùdù ro dhi, amvú líyí nda dré áyi mváagó ni mùzo lile àyi véna. Adré tá kisúá dhi: <Ì ni áma mváagó ni lindrì bha!>

³⁸ Di, vínò líkíbhá nda ì kònò mváagó nda adrérà'a alìle dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: <Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi ni kisúlépi tàyilé ro dhi 'i. Mà kòlì akódhi ni pfu dràle, amvú dré tá kitswálé kisúlé tàyilé ro nda ni dòzo àma dré!>

³⁹ Di ì dré ngàzo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'ásè kivi na gò, pfùzoá dràle.»

⁴⁰ Yésu gò liziá dhi: «Lókyá amvú líyí nda dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni 'òá ngíni vínò líkíbhá nda ki tà sè dhi?»

⁴¹ Ì logó drá dhi: «A ni drìkònzibhá nda ki tupfú todràle gò, gòzo amvú nda ni tayí vínò líkíbhá àruka ì drígá, ì kòlogóro í dré vínò lò'wa ína tíni dhi lókyá lò'wa nda ni kizo dhi sè.»

⁴² Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì nà rè tà tisìle kònìdhi Gíká ni Kúlí na ko? <Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhi,

gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó dríá dhi ró.

Kòrìdhi tà Mírì dré 'òle nì dhi 'i.

Dì tà nda líndrìga ró àma m̀lèsè!†

⁴³ Má adré dì tàá àmi dré dhi: Giká nì áyi Opì tingá àmi drígàsè gò, fèzoá mónnyá dra Opì nda nì lò'wa 'abhá dhi i dré.

⁴⁴ Dhya ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhi nì ño. Kòdhi íbe dhi, kírà nda nì dhya ángùdhi í dré dra adhézó dríá dhi nì kinyí.»

⁴⁵ Kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi i kòyi pídhígó Yésu dré pìle nda i dre dhi, i dré nìzoá tàle dhi, akódhi tà tá tà nda i àyi rú dhi be.

⁴⁶ Gò i dré ngàzo adrélé láti nda kitswázó akódhi nì ru. Dì, i adré tá àyikya mónnyá zyandre dhi ki ro, àyi nda i dré tá adrélé Yésu nì no profétà ro dhi sè.

22

Pídhígó gwányá làmó àdhya nì tà dri dhi

(A kònò kpà Lúkà 14:15-24)

¹ Gò Yésu dré gòzo tódhyá tà tadhá àyi dré pídhígó sè, tàzoá dhi:

² «Òpì bhù àdhya sù ngóro tà kònìdhi t́ni: Opì àlo dhi adré tá gwányá làmó àdhya nì 'o áyi mváagó dré.

³ Dré áyi màrábà ki mùzo lile mónnyá dré tá azilé gwányá nda lé dhi ki azí ngá nya. Dì, àyi nda i dré àyikya gàzo rè.

⁴ Dì ópí nda dré gòzo màrábà àruka ki mu lile kúlí kòni ki ta mónnyá azilé nda i dré: <Mì yi rè ká! Má 'o ngá títi dhi i ladhíle áma gwányá sè dhi dre. Má 'o áma tiágo i tilíle, áma tí ngbòlò dò ro dhi íbe. Tà títi dhi i kitswá dre. Mì alì gwányá lé wà!>

⁵ Dì, mónnyá azilé nda i dré àyikya tà nda nì nòzo tà tàko ró. Gò i dré lizo àyi ki tà 'obe kòdhya. Alo nì lè tá áyi amvú na. Azya nì lè ína áyi àzì làfa àdhya ki tà 'obe.

⁶ Àyi ki àruka i dré màrábà nda ki turúzó, àyi ki 'òzo kònze gò, àyi ki tufúzó todràle.

⁷ Dì ópí nda nì togó dré aswázó tà nda sè. Dré áyi sòdá zyandre dhi ki mùzo lile mónnyá kàrí kutúbhá nda ki tufú todràle gò, bhàandre àyikya nì zàzo vèle.

⁸ Gò dré tàzoá áyi màrábà i dré dhi: <Gwányá làmó àdhya gànzi ró. Dì, mónnyá má dré azilé nda i kitswá tá àyikya gwányá nda sè ko.

⁹ Dì ásà dhi, mì lè láti andre i 'ásè, mónnyá títi mì dré dra kisúle dhi ki azí alile gwányá lé.>

¹⁰ Dì màrábà nda i dré lizo láti i 'ásè, mónnyá títi i dré kisúle dhi ki kimó alizo àyi íbe, tágba àyi nda i kàdré tá móndí dóro 'i yà, kó ngalè móndí kònze 'i yà dhi. Gò dzó làmó gwányá àdhya dré gàzo mónnyá azilé nda i sè bí.

¹¹ Dì, ópí nda kàfí mónnyá azilé nda ki no dre dhi, dré agó àlo kítá làmó gwányá àdhya nì asólépi ko dhi nì nòzo.

¹² Dré lizizóá títi dhi: <Áma arúpi, mí afí kònwa kítá làmó gwányá àdhya àko ngínìngìni ró?> Agó nda tá kúlí logólé dhi àko.

¹³ Dì ópí nda dré tàzoá áyi màrábà i dré dhi: <Mì adrò akódhi nì pá i drígá nì íbe, akódhi nì bhèzo kivi na, àrà t́nìmvá ro dhi na. Kònàle dhi, à nì adré tongólé, adrézó kpà síkálándrà tsi.>

† 21:42 21:42 A kònò Longó i 118:22-23.

14 Tàko ko, à adré móndí zyandre dhi ki azí. Di, à adré ngbà 'í móndí àlo àlo dhi ki kipè kòdhya.»

*Kàyisàrà, Rómà ki ópí kàdrì ni mèdáyì gìma
(A kònò kpà Mároko 12:13-17; Lúka 20:20-26)*

15 Amvolàsà dhi, Fàrisáyò ì dré ngàzo ru yi, kitswázó Yésu ni 'o la'ile kúlí dré tá adrélé tàle dhi ì sílé dhi bvó.

16 Di ì dré àyi ki lebèbhá ki mùzo móndí àruka ópí Eródè àdhya íbe lile Yésu véna tàá drá dhi: «Tadhálépi, mà nǐ tàle dhi, mí adré tròle tà bàti rú dhi be. Mí adré Gíká ni tà tadhá tà bàti sè. Mí adré kpà móndí ki lindrì ni tà kisù ko, mí dré adrélé àyi ki no twátwa ko dhi sè.

17 Di mí tà rè àma dré tà mí dré adrélé kisùle tà kònìdhi dri dhi ká: Ama ki tátírítrí kúlí ka'ì, mà kàdré Kàyisàrà ni mèdáyì gì dhi 'í? Kó ngalè, ka'ì ko?»

18 Di, Yésu dré ína tà kònzi ì dré tá adrélé lèle 'òle nda ni nǐzo kyá gò, logózóá àyi dré dhi: «Àmi túrúpúbhá ni ì, mì adré áma tabhǐ litílé àdho tà sè?

19 Mì tadhá má dré làfa lò'wa adrézó mèdáyì gì ásà dhi.» Di ì dré dènári àlo dhi ni fèzo drá.*

20 Gò dré lizízóá àyi tí dhi: «Móndí lindrì kònìdhi tsàle rú tisìle dríá kònìdhi be dhi, àdhi àdhya 'í?»

21 Ì logó drá dhi: «Kàyisàrà àdhya 'ì.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré di ngá Kàyisàrà àdhya ni fe Kàyisàrà dré, adrézó kpà ngá Gíká àdhya ni fe Gíká dré.»

22 Ì kòyi akódhi ni kúlí nda dre dhi, àyi ki lindrì dré gàzo gò, ì dré akódhi ni tayízó lizo.

*Tà lizílé ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mároko 12:18-27; Lúka 20:27-40)*

23 Kítú nda sè dhi, Sàdùkáyò àruka ì dré alizo Yésu véle kitswálé tà lizí tíá. (Ayi nda ì adré tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó.) Di ì tà drá dhi:

24 «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhi: «Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrà áyi tòkó ni tayí dhi, lè adrúpi ni kòdo tàyítókó nda mòle, kitswázó ànzi tí áyi adrúpi dràlepi nda dré.»†

25 Di àma kòfalé dhi, àgo nzi-drǐ-rǐ adrúpi ró dhi ì tá be. Ayi ki kàyo dré tòkó àlo dhi ni mòzo gò, dràzo. Dré tá adrélé mvá àko dhi sè dhi, dré áyi tòkó nda ni tayízó áyi adrúpi í bvó dhi dré.

26 Tà nda dré kpà ru 'òzo kònìni adrúpi ni ni rǐ rú, adrúpi ni ni na rú, tsàle byá adrúpi ni ni nzi-drǐ-rǐ rú.

27 Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo.

28 Di kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drǐ-rǐ nda ì kòfalé dhi, tòkó nda ni adré tsítsì dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

29 Yésu logó àyi dré dhi: «Mì lití àmi ki tàndi ì dre, mì dré Gíká ni Kúlí ì rǐnyí ni íbe dhi ki nǐle ko dhi sè.

30 Kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, ì gò adrélé ru mo ko. Ì gò kpà adrélé àyi ki ànzi ki fe mòle ko. Be ró dhi, ì ni àyikya adré ngóro ángéló bhù na dhi ì tíni.

* 22:19 22:19 «Dènári» kònìdhi, làfa lò'wa adrézó tà 'o ásà Rómà ki ópí 'ásè dhi 'ì. † 22:24 22:24 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6.

³¹ Di kàdré ína ngangà dràdrà 'àsè dhi ni tà sè dhi, mì nà rè tà Gìká dré tàlè àmi dré dhi ko? Akódhi tà dhi:

³² «Ma Gìká Abàràrà àdhya 'i, Isákà àdhya 'i, ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.» † Di Gìká nda Gìká àbvò kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ína Gìká mónnyá lídrì ro dhi kya 'i.»

³³ Di mónnyá zyandre kònàle dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi kì líndrí dré adrézó gàle tà Yésu dré adrélé tadhále dhi ì sè.

Tòlí kàdrì lavúlé dhi

(A kònò kpà Mároko 12:28-34; Lúka 10:25-28)

³⁴ Fàrisáyò ì kòyi, Yésu kíkí tá Sàdùkáyò kì kúlí dre dhi, ì dré gòzo ru kimó akódhi làga.

³⁵ Gò àyi kì àlo Mósè ni tátrítrí kúlí nìlepi dóro lavúlé dhi dré tà kònìdhi ni lizízó akódhi tí, kitswázó akódhi ni tabhì:

³⁶ «Tadhálepi, Mósè ni tátrítrí kúlí na dhi, tòlí kàdrì lavúlé dhi ángùdhi 'i?»

³⁷ Di Yésu logó drá dhi: «Lè mí kàdré Mírì ámi Gìká ni le ámi togó sè wáyi, ámi lídrì sè wáyi, ìndì ámi tà kisùkisù sè wáyi.» §

³⁸ Kòdhi tòlí drìdrì dhi 'i, ìndì tòlí kàdrì lavúlé dhi 'i.

³⁹ Tòlí ni rì adrélepi kpà kàdrì àlo ni tìni dhi, kònìdhi 'i: «Lè mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adréle ámi tàndì ni le dhi tìni.» *

⁴⁰ Tà títì Mósè ni tátrítrí kúlí ìndì pròfétà ì dré adréle tadhále dhi ì adré àyi kì totó tòlí rì nda kòdhi ì dri.»

Mèsíyà ì Dàwídi be dhi

(A kònò kpà Mároko 12:35-37; Lúka 20:41-44)

⁴¹ Fàrisáyò ru kimóbhá nda ì dré rè dhu adrérà'a Yésu làga dhi 'á dhi, akódhi dré lizízó àyi tí dhi:

⁴² «Mì kisù àmikya Mèsíyà ni tà sè ngíni? Akódhi àdhi ni mvá 'i?» † logó drá dhi: «Akódhi Dàwídi ni mvá 'i.»

⁴³ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, Dàwídi dré tá adrérà'a tà ta Tírì Lólo ni rìnyí sè dhi 'á dhi, zi ína Mèsíyà nda àyi Mírì ro ngíni? Angyá ko, Dàwídi tà tá dhi:

⁴⁴ «Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi:

Mí alì lírìlé áma driágó lésè,

tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá kì bhàzo

adréle ámi pá zàle dhi 'á.» †

⁴⁵ Di Dàwídi kòzi Mèsíyà àyi Mírì ro dhi, Mèsíyà nda ni kitswá kpà adréle akódhi ni mvá ro ngíningíni ró?»

⁴⁶ Di dhya àlo àyi kòfalé kitswálepi kúlí logó Yésu tí dhi tá yókódhó. Kidhólé kítú nda sè dhi, dhya àlo dré gòzo véle tà tabhì lizilé akódhi tí ko.

23

Yésu tà tà tátrítrí kúlí tadhábhá ì rú Fàrisáyò íbe àyi kì túrúpfú tà sè

(A kònò kpà Mároko 12:38-40; Lúka 11:39-52; 20:45-47)

¹ Gò Yésu dré tàzoá mónnyá zyandre ì dré àyi lebèbhá íbe dhi:

‡ 22:32 22:32 A kònò Pfòma 3:6. § 22:37 22:37 A kònò Dùtèrònómè 6:5. * 22:39 22:39 A kònò Lèvitikè 19:18. † 22:44 22:44 A kònò Longó ì 110:1.

2 «À tayí àzí tatrítrí kúlí tadhábhá i drígá Fàrísáyò íbe, ì kàdréro Mósè ni tatrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré.*

3 Adré di leá dhi, mì kàdré àyi nda ki kúlí yi, adrézó tà títi ì dré adrélé tàle àmi dré dhi ki ka'í 'òle. Di, mì kàdré àmikya tà ì dré adrélé 'òle dhi ki 'o kòdhya ko. Tàko ko, ì adré tà ì dré adrélé tadhále dhi ki 'o kòdhya ko.

4 Ì adré àyikya ngá lanzìlanzi kitswále dòle bwà ko dhi ki todrò tobhàle móndí i dri gò, ì dré adrézó ndìndì drígámblí le sòle àyi ki ledézó dhi ko.

5 Tà títi ì dré adrélé 'òle dhi i, ì adré 'òá móndí ì kàdréro àyi ki no be dhi bvó. Ì adré àyi ki kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gíká ni Kúlí tisizo dríá dhi ki tobhà lána dhi ki kiwá, adrézó kpà àyi ki kánzò ki ti 'o atsále kàtswa.†

6 Ì adré leá liríle mísá lindrì àdhya gwányá i 'ásè dhi i làgàsè, adrézó kpà leá liríle àrà lindrì àdhya lèsámbò dzó i 'ásè dhi i 'ásè.

7 Ì adré leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagíra i 'ásè, adrézó kpà àyi ki zi <Rábbì>‡

8 Di, àmi ró dhi, mì kòtayí àmi adrélé zile Rábbì ro ko. Angyá ko, àmi ki tadhálepi ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì àmi títi dhi i adrúpi 'i.

9 Mì kàdré kpà dhya àlo bvò dri dhi ni zi àmi ki Atá ro ko. Angyá ko, àmi ki Atá ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi àmi ki Atá bhù na dhi 'i.

10 Mì kòtayí kpà àmi adrélé zile móndí ki drì kòlepi ró ko. Angyá ko, àmi ki drì kòlepi ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi Mèsíyà 'i.

11 Adré leá dhi, dhya kàdrì lavúle àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki màrábà ro.

12 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tà bha kuru dhi, Gíká ni akódhi nda ni tà tirí kìní mi. Di, dhya ángùdhi adrélépi áyi tà bha kìní mi dhi, Gíká ni akódhi nda ni tà tingá kuru.

13 Àmi, tatrítrí kúlí tadhábhá i Fàrísáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Àmi túrúpfúbhá 'i! Tàko ko, mì adré àmikya láti kíkí móndí i dré, ì kòfiró Opì bhù àdhya na ko. Àmi ki tàndi, mì adré file lána ko gò, mì dré adrézó móndyá adrébhá leá file lána dhi ki tayí file ko. [

14 §]

15 Àmi, tatrítrí kúlí tadhábhá i Fàrísáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Àmi túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya tatsíle bvò drìsè ìndì yí mǐsè, kitswále móndí àlo dhi ni 'o togó ladzá àmi ki Gíká ni ka'í. Di, akódhi nda kònì dra ka'í dhi, mì adré akódhi ni 'o atsále mvá líferò àdhya ró, adrélé kònzi àmi ki lavú vwàvwà ro.

16 Àmi móndí ki drì kobhá mì kùdúkùdu ró ni i, kizà àmi ki ngá 'i! Mì adré àmikya tàá dhi, dhya àlo kàdré mònndrà si tépelò ni rú sè dhi, mònndrà nda tà tàko 'i. Di, dhya àlo kàdré ína mònndrà si órò tépelò le dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré mònndrà dré sìle nda ni líkí.

* **23:2 23:2** Gíká ni Kúlí tisile Gíríkí ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «Tatrítrí kúlí tadhábhá i Fàrísáyò íbe dhi ì adré liríle Mósè ni liríra dri.» Kòdhi adré leá tàle dhi, àyi nda ì adré Mósè ni tatrítrí kúlí ni tà tadhá móndí i dré. † **23:5 23:5** Kpúkúbhú tsàtsà adrézó wárágà Gíká ni Kúlí tisizo dríá dhi ki tobhà lána kònì i, Yúdà ànzì àruka ì adré tá tobhàà àyi ki kàndrágá 'á, ìndì àyi drígá. ‡ **23:7 23:7** Yúdà ànzì i véna dhi, rú «Rábbì» kònndhi, rú adrélé fèle Gíká ni tà tadhábhá i dré, adrézó àyi ki lindrì bha dhi 'i. § **23:14 23:14** Wárágà Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kònì ki kísú kònwa ko: [Àmi, tatrítrí kúlí tadhábhá i Fàrísáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Àmi túrúpfúbhá 'i! Mì adré àmikya tàyítokó ki ngá títi dhi ki topá àyi drígàsè. Mì adré kpà tà ta Gíká be vwàvwà ro, móndí ì kàdréro àmi ki no. Tà nda sè dhi, Gíká ni àmi ki tàbvò ta tà tàndì ró.]

17 Ami mǒndí azaaza mǐ kùdúkùdu ró dhi 'i! Ngá kàdrì lavúlé dhi ángùdhi 'i: óró nda 'i, kó ngalè, tépelò adrélépi óró nda ni 'o atsálé lólo nda 'i?

18 Mǐ adré kpà tàá dhi, dhya àlo kàdré mǒndrà si àlètàrì ni rú sè dhi, mǒndrà nda tà tàko 'i. Di, dhya àlo kàdré ína mǒndrà si ngá fèle àlètàrì nda dri dhi ni rú sè dhi, lè akódhi kàdré mǒndrà nda ni líkí.

19 Ami mǐ kùdúkùdu 'i! Ngá kàdrì lavúlé dhi ángùdhi 'i: ngá fèle nda 'i, kó ngalè, àlètàrì adrélépi ngá nda ni 'o atsálé lólo nda 'i?

20 Di dhya ángùdhi adrélépi mǒndrà si àlètàrì ni rú sè dhi, adré sìá àlètàrì nda ni rú sè, ìndì ngá títi dríá dhi ki rú sè.

21 Dhya ángùdhi adrélépi mǒndrà si tépelò ni rú sè dhi, adré sìá tépelò nda ni rú sè, ìndì Gíká adrélépi adrélé lána dhi ni rú sè.

22 Dhya ángùdhi adrélépi mǒndrà si bhù ni rú sè dhi, adré sìá Gíká ni lírìrà òpì àdhya ni rú sè, ìndì akódhi adrélépi lírìlé dríá dhi ni rú sè.

23 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mǐ adré ngá nzǐ tsàtsà títi mǐ dré adrélé lokólé àmi ki amvú na, lanzíle 'a be mudrí dhi ki àlo fe Gíká dré: ndìndì àmi ki ménètè, àmi ki fènúwǐ, tsàle àmi ki kúmè.* Di, mǐ adré àmikya tà kàdrì lavúlé tátrítrí kúlí dré adrélé tadhále dhi ki bhe gàrà dri: tà gyágya 'òma, mǒndí ki kizà bhàma, ìndì Gíká ni ka'íma. Adré tá lèá dhi, mǐ kàdré tà nda kòdhi ki 'o, ngá fèma Gíká dré dhi ni tivì àko ró.

24 Ami mǒndí ki drì kobhá mǐ kùdúkùdu ró dhi 'i! Mǐ adré àmikya ñǒñǒ kogá àmi ki yǐ lésè gò, adrézó kàmìlò te kòdhya!

25 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mǐ adré àmikya kópò ki rúbhá dzi sǎnì kya íbe gò, àyi ki 'a dré adrézó gale ngá lovó sè bǐ, ìndì lovó kònzì sè bǐ.

26 Mǐ, Fàrìsáyò mǐ kùdúkùdu ró ni, mí kòdzì rè zyà kópò ni 'álé 'íká, gò rúbhá ni kògòró kpà atsálé ndǐ àko ndò.

27 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Ami ngóró mógó rúbhá tswàle mvèle kemve dhi i tǐni. Kivì lésè dhi, mógó nda ki rúbhá avé tò. Di, àyi ki 'a ga ína àbvò ki fà sè bǐ, ìndì ngá títi ndǐ ró dhi i sè bǐ.

28 Tà nda kòdhi kókpà kònnìni àmi ki tà sè. Kivì lésè dhi, mǒndí ì adré àmi ki no ngóró mǒndí gyágya dhi i ró. Tákò, àmi ki togó na dhi, mǐ ga túrúpúfú tà sè bǐ, ìndì tà kònzì sè bǐ.

29 Ami, tátrítrí kúlí tadhábhá i Fàrìsáyò íbe ni i, kizà àmi ki ngá 'i. Ami túrúpúbhá 'i! Mǐ adré àmikya mógó ki tobhá pròfétà i dré, adrézó kpà mógó mǒndyá gyágya dhi kya ki ledé avélé tò.

30 Mǐ adré kpà tàá dhi: <Kòno mà kàdré tá àma ki tábhí ki lókyá 'á be dhi, mà kitswá tá ru amú àyi íbe adrézó pròfétà ki kàrí kutú dhi ko.>

31 Àsà dhi, mǐ adré àmikya tadhá dhi, àmi dhya pròfétà ki tufúbhá todràle dhi ki ànzì 'i.

32 Mǐ kògò dǐ adrélé tà kònzì àmi ki tábhí ì dré kidhólé 'òle dhi ki 'o kitswálé títi.

33 Ami nǐ 'i, ìndì nǐ àtrá ki àrèbhá 'i! Mǐ ni àmikya lapá Gíká ni tàbvò tàma sílésè ngínìngìni ró, mǐ dré kitswázó file líferò na ko dhi?

34 Di mǐ yi rè ká! Má ni pròfétà ki tibhù tògyabhá íbe ìndì tà tadhábhá íbe líle àmi véna. Di, mǐ ni àyi ki àruka ki tufú todràle, adrézó àruka ni ki

* 23:23 23:23 «Ménètè», «fènúwǐ» ìndì «kúmè» kòni i, ngábí tàdzí be dóro adrélé kidhíle dhi 'i. A kòno Lèvitikè 27:30; Dùtèrònómè 14:22.

tidí fa kipakípa i dr̄isè, adrézó àruka ni ki tswa àmi ki lisámbò dzó i 'ásè, adrézó àruka ni ki ladró bhàandre àlo àlo dhi i 'ásè.

³⁵ Di àsà dhi, mónnyá gyăgya títi dhi ki kàrí kutúlé bvò dri dhi ni ngo àmi dri. Kidhólé Abélè adrélépi tá gyăgya dhi rú, tsàle Zàkàríyà, Bàràkíyà ni mvá mì dré pfùle dràle tépelò i kòfalé àlètàrí be dhi rú dhi, àyi ki kàrí ni ngo àmi dri.

³⁶ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Tà nda kòdhi ki atsá títi mónnyá ándrò ni i rú.»

*Yésu ngo Yèrusalémà ni tà sè
(A kònò kpà Lúkà 13:34-35)*

³⁷ «Á! Yèrusalémà, Yèrusalémà, mi adrélépi pròfétà ki tupfú todràle, adrézó kpà dhya Giká dré adrélé amùle mí vélé dhi ki lebhé todràle kírà sè ni! Tsàle vèsè be ángopí, má lè tá àmi ànzì ki kimólé má zàle, ngóro tà'ú dré adrélé àyi ànzimv́a ki kimó àyi kupfú zàle dhi t́ini dhi? Di, mì lè tá àmikya ko.

³⁸ Di mì yi rè ká! A tayí àmi ki dzó ngbo dre.

³⁹ Tàko ko, má adrè tàà àmi dré dhi: Kidhólé nyànomv́a dhi, mì gò vélé áma no ko, tsàle lókyá mì dré dra tàzoá dhi <Tà tani kàdré dhya adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!> dhi 'á.»†

24

*Yésu longó tépelò ni pfùma ni tà
(A kònò kpà Márokò 13:1-2; Lúkà 21:5-6)*

¹ Yésu kàpfò tépelò lésè gò adrélé lile dre dhi, akódhi ni lebhéhá i dré àyi ki kisízó ànyi làgá, akódhi ni 'o tépelò nda ni dzó kàdrì dhi ki no.

² Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mí nò tsì dzó kàdrì kòni i títi 'í? Má adrè tà bàti ta àmi dré: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à gò vélé àyi ki kírà ki àlo kisú àzya ni dri ko. A ni kírà nda ki lebhé títi ḱini mi.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi i
(A kònò kpà Márokò 13:3-13; Lúkà 21:7-19)*

³ Amvolásá dhi, Yésu i dré lizo mbàle kòngó Olívè fa kya dr̄ina gò, akódhi dré lirízó. Di akódhi ni lebhéhá i dré àyi ki kisízó àyi pátí ànyi làgá, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhi ki atsá ángutú ya dhi ká? Adho tà ni ru 'o dr̄idr̄i tadházóá dhi, àmi agòma ànyi, ìndì lókyá kùdù ànyi káyà dhi ni?»

⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kàdré àmi ki likí dóro, dhya àlo kòlitíró àmi ko.

⁵ Tàko ko, móndí bí dhi ki alì áma rú sè adrélé tàà dhi, <Ma Mèsíyà 'i!> gò, i dré móndí zyandre dhi ki litízó.

⁶ Mì ni àdzú ki kpòrò yi ànyi, adrézó kpà àdzú ki rúbí yi làwú làvo na. Di, mì kònò dóro, mì kòtayíró àmi ki togó adrélé gàle àsà dhi ko. Tàko ko, adrè leá dhi, tà nda kòdhi i kò'o rè zyà ru 'íká. Di, lókyá kùdù atsá rè ko.

⁷ Súrú ki àdzú bhu súrú àruka íbe. Opì ki kpà àdzú bhu òpì àruka íbe. Kàrábhò ni dhe, ìndì kàdíkàdi ni bvò kosé àrà twátwa i 'ásè.

⁸ Di, tà títi nda kòdhi ki ngbà 'í adrè ngóro tòkó ni mv́aswa ni kidhoma t́ini.

⁹ Lókyá nda sè dhi, à ni àmi ki lefè kàribhá i drígá gò, i dré adrézó àmi ki m̄i pfo, adrézó àmi ki tupfú todràle. Súrú títi bvò dri dhi ki togó kònzì bha àmi rú áma tà sè.

† 23:39 23:39 A kònò Longó i 118:26.

10 Mòndí bí dhi ki kpà àyì ki tà ka'ika'ì tayí, adrézó ru lefè, adrézó ru ga àyì kòfalésè.

11 Pròfètà kinzò ro dhi ki apfò bí adrélé mòndí zyandre dhi ki lití.

12 Tà kònzì dré dra atsálé kàdrì lavúlé dhi sè dhi, mòndí bí dhi ki lèlè ni kídri.

13 Di, dhya ángùdhi adrélépi togó tsi, adrézó àyì totó tātā tsàlè kùdù na dhi ni ìna adrí.

14 A ni Rúbí Tani Giká ni Opì àdhya kòdhi ni longó bvò wáyì 'àsè, tà ni ni tadházó sùrú títi ì dré 'íká, gò lókyá kùdù dré gòzo atsálé ndò.»

Kizà kàdrì lavúlé dhi

(A kònò kpà Márokò 13:14-23; Lúkà 21:20-24)

15 «Di mì ni <ngá adrélé gàlè gàgà adrélépi ngá lólo dhi ki kizá dhi> ni no adrérà'a àyì totó àrà lólo dhi na, ngóro longolé pròfètà Danyélè tí dhi tíni.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhi ni na dhi kàdré àndu ni ni ni dóro.)

16 Lókyá nda sè dhi, lè mòndyá dra adrèbhá bvò Yúdáyà àdhya na dhi ì kòlapá ràlè kòngó ì drìna.

17 Lè kpà dhya dra adrélépi àyì dzó drìna dhi kàsì file dzó na, àyì ngá ki do lapázó ába dhi ko.

18 Dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nzìlè í bhàna àyì kítá kidhì àdhya ni do lapázó ába dhi ko.

19 Kítú nda ì tú dhi, kizà ni adrè kàdrì tòkó 'a íbe dhi ì dré, ìndì tòkó adrèbhá bà fe ànzimv́á ì dré dhi ì dré.

20 Mì kàdré tà zi Giká tí, àmi ki lapama nda kàdréro kidhì lókyá sè yà, kó ngalè sàbátù tú yà dhi ko.†

21 Tàko ko, kizà kítú nda kya ni adrè kàdrì lavúlé. A nò rè kizà kára be kònini nda ko, kidhólé bvò bhàrà lésè atsálé ándrò kònidhi. A kitswá kpà gòlè véle nòá tàdzì ko.

22 Kònò Giká kòki tá kítú nda ki bvó ko dhi, dhya àlo bvò dri dhi kitswá tá adrélé bwà ko. Di, Giká ni ìna kítú nda ki bvó ki mòndyá ì dré zìlè dhi ki tà sè.

23 Lókyá nda sè dhi, à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!> dhi, mì kòka'ì ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònàlè!> dhi, mì kòka'ì ko.

24 Tàko ko, mèsíyà kinzò ro dhi ki apfò pròfètà kinzò ro dhi íbe adrélé tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá àyì ki rìnyí tadhá dhi ki 'o, kòkitswá dhi, ì dré ndìndì mòndyá Giká dré zìlè dhi ki litízó.

25 Mì yi rè ká! Má longó tà nda kòdhi ì drìdrì àmi dré.

26 Di à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònàlè duku na!> dhi, mì kòlì kònàlè ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònwa dzó 'á!> dhi, mì kòka'ì ko.

27 Tàko ko, ngóro bhù dré adrélé lagúlé ngá kazá kítú dré apfòrà lésè tsàlè kítú dré ndìrà na dhi tíni dhi, Mòndí ni Mv́a ni agòma ni adrè kókpà kònini.

28 Àrà ángùdhi àbvò dré adrézó lána dhi drìlè dhi, àrì àgáàga dhi ki kókpà ru kimó kitswále àbvò nda ni te.»

Mòndí ni Mv́a ni agòma

(A kònò kpà Márokò 13:24-27; Lúkà 21:25-28)

* 24:15 24:15 A kònò Danyélè 9:27; 11:31; 12:11. † 24:20 24:20 Yúda ànzì ki bvò na dhi, «kidhì lókyá» kònidhi, lókyá kidhì ro kóná àlo na, adrélépi gile vwávwà ro dhi 'i.

29 «Gbã kizà kàdrì kítú nda kya àmvolésè dhi, <kítú ni mǐ ni atsá tǐnǐmvá ro, mbã gò véle mvèle ko, bhìbhínyà kǐ ledhé bhù lésè, ìndì rǐnyí bhù na dhi kǐ ru kizí.>‡

30 Dì lókyá nda sè dhi, tà dra Móndé ni Mvá ni agòma tadhálepi dhi ni agá bhù mǐbhalé 'á gò, sùrú títí bvò dri dhi ì dré tongózó. Dì ì dré Móndé ni Mvá ni nòzo adrérà'a alìle ndùrùku i drìsè, rǐnyí kàdrì be ìndì mǐlanzìlanzì kàdrì be.

31 Gò akódhi dré áyi ángéló kǐ mùzo gòká kúlí 'u'ù be, lile áyi móndyá í dré zìle dhi kǐ kimó bvò ni pá su dhi i lésè, kǐdhóle bhù ni kùdù àlo lésè, tsàle byá àzya ni na.»

Tà tadhále figì fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Márokò 13:28-31; Lúkà 21:29-33)

32 «Lè mǐ kàdré tà tadhále figì fa ni tà rú dhi ni àndu ni dóro. Figì fa ni drítì kàdré atsálé mǐlímǐli gò, bí ni dré adrézó ròle dhi, mǐ nǐ tàle dhi, yǐgú ànyì dhi be.

33 Kókpà kòdhi tǐni, lókyá mǐ dré dra tà títí nda kòdhi kǐ nòzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè mǐ kònǐ tàle dhi, Móndé ni Mvá látì 'á, ndìndì àmǐ kǐ dzó tí káyà dhi.

34 Má adrè tà bàti ta àmǐ dré: Móndyá dra adrèbhá lídrì íbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràle títí drìdrì tà títí nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrà ko.

35 Bhù i bvò be dhi kǐ akí. Dì, áma kúlí ì kitswá àyikya tàdzí akíle ko.»

Gìká nǐ ngbà 'í lókyá kùdù nǐ

(A kònò kpà Márokò 13:32-37; Lúkà 17:26-30, 34-36)

36 «Dì, dhya àlo nǐ ína kítú 'í yà, kó ngalè sáà 'í yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhi ko. Ndìndì ángéló bhù na dhi 'í yà, kó ngalè Gìká ni Mváagó 'í yà dhi, ì nǐ ko. Gìká Atá nǐ ngbà 'í nǐ kalóma.

37 Lókyá Móndé ni Mvá dré adrérà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, tà kǐ adrè ngóro Nówè nǐ lókyá 'á dhi tǐni.

38 Tàko ko, kítú yǐ liti andre kandrà dhi i sè dhi, móndí ì adrè tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyi kǐ ànzì kǐ fe mòle, tsàle kítú Nówè dré fìrà'a bwátù kàdrì na dhi 'á.

39 Ayi nda ì nǐ tá tà adrélèpi tá 'òle atsálé dhi àlomvá ko, tsàle yǐ dré tirà'a àyi kǐ wu títí dhi 'á. Tà nda kòdhi kǐ adrè kókpà kònǐni kítú Móndé ni Mvá dré dra agòzo dhi tú.

40 Ago rǐ dhi kǐ adrè àzì 'o amvú na. A nǐ àlo nǐ nǐ do, àzya nǐ nǐ tayí.

41 Tòkó rǐ dhi kǐ adrè ngá 'i. A nǐ àlo nǐ nǐ do, àzya nǐ nǐ tayí.

42 Mǐ kàdré dǐ tàmǐga dri. Angyá ko, mǐ nǐ kítú ángùdhi àmǐ kǐ Mírì dré dra agòzo dhi ko.

43 Dì, adrè leá dhi, mǐ kònǐ tà kònìdhi dóro: Dzó líyí kònǐ tá lókyá ángùdhi ngátsi sè kùgú dré kitswázó atsálé ásà dhi be dhi, kònò a nǐ tá adrè tàmǐga dri, kòtayíró kùgú nda áyi dzóti ño ko.

44 Dì àmǐ ró dhi, mǐ kàdré kókpà gànzi ró. Tàko ko, Móndé ni Mvá ni atsá sáà mǐ dré adrélè kisùle ko dhi sè.»

Màrabà tògya ró mǐrì ni dré kitswálé ka'ile dhi

(A kònò kpà Lúkà 12:41-48)

45 «Màrabà tògya ró mǐrì nǐ dré kitswálé ka'ile dhi, àdhi 'i? Akódhi nda, dhya mǐrì nǐ dré bhàle áyi màrabà àruka áyi dzó lé dhi i drìle, kitswálé mánýàngá fe àyi dré nyàle lókyá kitswálèpi dhi sè dhi 'i.

‡ 24:29 24:29 A kònò Esáyà 13:10; 34:4; Ezèkyèlè 32:7; Yòwèlè 2:10; 3:4.

⁴⁶ Màràbà nda ni mírì kàtsá akódhi ni kisú adrérà'a 'òá kònìni dhi, kólénzé ni adré akódhi dré!

⁴⁷ Má adré tà bàti ta àmi dré: Akódhi ni mírì ni akódhi ni bha adrélé áyi ngá títi dhi i drìle.

⁴⁸ Di, màràbà nda kàdré ína kònzi gò adrélé kisùá í léna dhi <Áma mírì adré gile agòma sè> gò,

⁴⁹ dré kidhózó adrélé áyi àzízì ki tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhi,

⁵⁰ akódhi ni mírì ni atsa kítú dré adrélé letèle ko dhi tú, ìndì sáà dré adrélé nìle ko dhi sè.

⁵¹ Di a ni akódhi ni togá, akódhi ni tà bhàzo adrélé tùmání túrúpfúbhá kya be. Kònàle dhi, à ni adré tongolé, adrézó kpà síkálándrà tsi.»

25

Pídhígó kyánzi mudrí dhi kì tà dri dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Di Opì bhù àdhya ni adré ngóró tà kònìdhi tíni: Kyánzi mudrí dhi ì do tá àyi kì tálà, topfòzo ába kitswálé tòkó líyí ni drì letè.

² Ayi nda i kòfalé dhi, nzi dhi i tá azaaza ró, ìndì nzi dhi i tá tògya ró.

³ Ayi azaaza ró nda ì do tá àyi kì tálà 'í, di, ì do tá dò ko.

⁴ Di, àyi tògya ró nda ì do tá àyikya dò mòlàngì na tùmání àyi kì tálà íbe.

⁵ Tòkó líyí nda dré tá adrélé gile dhi sè dhi, kyánzi nda ì dré landèzo títi gò, ì dré ledhézo ayí be adrélé ayí ko.

⁶ Ngátsi kítógá sè dhi, à dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: <Mì nò rè ká! Tòkó líyí adré alìle! Mì pfò lile ru kisú akódhi be!>

⁷ Gò kyánzi títi nda ì dré larózó, àyi kì tálà kì ledé.

⁸ Di kyánzi azaaza ró nda ì dré tàzoá àyi tògya ró nda i dré dhi: <Mì afè àma dré àmi kì dò ni àruka wà. Angyá ko, àma kì tálà adré adrélé.>

⁹ Di, àyi tògya ró nda ì logó dhi: <Kóko! Dò nda kitswá àma dré àmi íbe ko. Mì kòlì be gíá àmi dré mómí adrèbhá dò lagí dhi i véna.>

¹⁰ Di, ì dré tá adrérà'a lile gíá dhi 'á dhi, tòkó líyí dré atsázó. Di kyánzi adrèbhá gànzi ró nda ì dré fizo akódhi be dzó làmó gwányá àdhya na gò, dzóti asézó.

¹¹ Amvolásà dhi, kyánzi àruka nda ì dré agòzo atsálé gò, tàá dhi: <Mírì, mírì, mí nzi àma dré dzóti wà!>

¹² Di, tòkó líyí nda logó dhi: <Má adré tà bàti ta àmi dré: Má nì mána àmi ko.>»

¹³ Yésu gò tàá dhi: «Di mì kàdré tàmbà dri! Tàko ko, mì nì kítú 'i yà, kó ngalè sáà 'i yà má dré dra agòzo dhi ko.»

Pídhígó màràbà na dhi kì tà dri dhi

(À kònò kpà Lúkà 19:11-27)

¹⁴ «Opì bhù àdhya ni kókpà adré ngóró tà kònìdhi tíni: Agó àlo dhi adré tá 'òle lile atsí na. Di dré áyi màràbà kì azízó, áyi ngá kì tayízó àyi drígá, ì kàdréro àzì 'o ásà be dhi bvó.

¹⁵ Alo ni dré dhi, fè tá làfa lò'wa rú zìle tàlétà dhi i nzi.* Azya ni dré dhi, fè tá tàlétà rì. Azya ni dré dhi, fè tá tàlétà àlo. Lanzí tá tàlétà nda ì àyi àlo àlo dhi i dré, ngóró ì dré kitswálé àzì 'o ásà bwà dhi tíni. Gò dré lizo atsí na.

¹⁶ Gbã lókyá nda sè dhi, dhya tàlétà nzi dhi kì kisúlépi nda dré lizo àzì 'o ásà gò, tàlétà nzi àruka kì kisúzó bhàle dríá.

* 25:15 25:15 «Tàlétà» kònìdhi tá làfa lò'wa ledélé orò sè, kitswálépi àzì dhya àlo dré 'òle kítú ngùlù-nzi dhi sè dhi 'i.

17 Dhya tàlétà rǐ dhi ki kisúlépi nda dré kpà 'òzoá kònini gò, tàlétà rǐ àruka ki kisúzó bhàle drǐá.

18 Di, dhya tàlétà àlo dhi ni kisúlépi nda dré ína lizo bhú dhi kǐní na, áyi mírǐ ni làfa nda ni zùzo.

19 Lókyá kòlavú vwàvwà ro dre dhi, màrábà nda ki mírǐ dré agòzo àyi ki azí, ì kòtáro í dré dhi ì 'o tá àzì áyi làfa sè ngíni ya dhi.

20 Di dhya tàlétà nzi dhi ki kisúlépi nda dré atsázó ába tùmání tàlétà nzi àruka íbe, tàá dhi: <Mírǐ, mí tayí tá má drígá tàlétà nzi kòni i. Mí nò ká, má kisú tàlétà nzi àruka i bhàle drǐá dre.>

21 Di Mírǐ ni tà drá dhi: <Áma màrábà dóro má dré kitswálé ka'ile ni, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di ásà dhi, má ni ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì i drǐle. Mí alì lenzélé ámi mírǐ vélé!>

22 Gò dhya tàlétà rǐ dhi ki kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírǐ, mí tayí tá má drígá tàlétà rǐ kòni i. Mí nò ká, má kisú tàlétà rǐ àruka i bhàle drǐá dre.>

23 Di Mírǐ ni tà drá dhi: <Áma màrábà dóro má dré kitswálé ka'ile ni, mí 'o dóro! Mí tadhá dhi, mí kitswá má dré ka'ile tà mvá tsà tayílé mí drígá dhi sè. Di má ni ámi bha adrélé tà kàdrìkàdrì i drǐle. Mí alì lenzélé ámi mírǐ vélé!>

24 Gò dhya tàlétà àlo dhi ni kisúlépi nda dré kpà atsázó tàá dhi: <Mírǐ, má nǐ tá tàle dhi, mì agó tòmbá 'i dhi be. Mí adré mína ngá akónà àrà mí dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà mí dré kórì rizo ko dhi na.>

25 Di má adré tá ngá ro gò, má dré lizo làfa mína ni zu kǐní na. Mí nò ká, ngá mína kònìdhi.>

26 Di, mírǐ ni tà drá dhi: <Mi, màrábà kònzì ìndì tòbvo ró dhi 'i! Mí nǐ tá tàle dhi, má adré ngá akónà àrà má dré ngá kidhízó ko dhi na, adrézó kpà ngá lokó àrà má dré kórì rizo ko dhi na dhi be.>

27 Adré di tá leá dhi, mí kòbhà tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrélé dhi na, kònò má kònì agò dhi, má ni tá làfa mána ni adó àmupi ni be.>

28 Di mírǐ nda gò tàá dhi: <Mi do tàlétà kòdhi akódhi drígásè, fèle dhya adrélépi ába mudrí dhi dré.>

29 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi ngá íbe dhi dré dhi, à ni akódhi ni ngá nda ki drǐ timbà gò, akódhi dré adrézó véle ngá íbe bǐ lavúlé. Di, kàdré ína dhya adrélépi ngá àko dhi ni tà sè dhi, à ni ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhi ni do drígásà.

30 Kàdré màrábà tàko ró kòdhi ni tà sè dhi, mì bhe akódhi kivrì na, àrà tìnìmvá ro dhi na. Kònàle dhi, à ni adré tongólé, adrézó kpà síkálándrá tsi.>>

Tàbvó tàma kùdù ro dhi

31 Yésu gò tàá dhi: «Lókyá Mòndí ni Mvá dré dra agòzo áyi mǐlanzìlanzì na ángeló íbe títi dhi sè dhi, a ni lírì áyi lírìrà mǐlanzìlanzì ro òpì àdhya dri.

32 Di à ni mòndyá títi sùrú títi i lésè dhi ki kimó akódhi kandrà gò, dré àyi ki kòfalé lanzízó ngóro kábilígyà líkílépi dré adrélé kábilígyà ki kòfalé lanzí ndrǐ íbe dhi tǐni.

33 A ni kábilígyà nda ki bha áyi dríágó lésè gò, ndrǐ nda ki bhàzo áyi lídzí lésè.

34 Di ópí kàdrì nda ni tàá àyi adrébhá áyi dríágó lésè nda i dré dhi: <Ámi áma Atá dré tà tani bhàzo àmi dri ni i, mì alì wà! Mí kòkisú òpì áma Atá dré ledélé àmi dré kíno bvò ni bhàma lésè dhi tàyílé ro.>

³⁵ Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle. Ma tá yí lovó íbe gò, mì dré yí afèzo má dré mvùle. Ma tá móndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmì véna.

³⁶ Ma tá kítá asólé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú. Ma tá drà ro gò, mì dré alizo áma lomí. Ma tá bãdzó na gò, mì dré alizo áma no.»

³⁷ Di móndyá gyägya nda ki go logóá drá dhi: «Mírì, mà nò tá mi adrérà'a tàbirí íbe gò, mà dré ngá fèzo mí dré nyàle yà, kó ngalè mà nò tá mi adrérà'a yí lovó íbe gò, mà dré yí fèzo mí dré mvùle yà dhi ángutú?»

³⁸ Mà nò tá mi adrérà'a móndí twá ro gò, mà dré ámi ka'izo dòle àma véle yà, kó ngalè mà nò tá mi adrérà'a kítá àko gò, mà dré kítá tosózó mí rú yà dhi ángutú?»

³⁹ Mà nò tá mi adrérà'a drà ro yà, kó ngalè bãdzó na yà gò, mà dré lizo ámi no dhi ángutú?»

⁴⁰ Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmì dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle áma adrúpi tàko lavúlé kòni ki àlo dré dhi, mì 'o tà nda áma tàndi dré.»

⁴¹ Di ópí kàdrì nda ni tàà àyi adrébhá àyi lĩdzí lésè nda i dré dhi: «Ami tátítrí íbe àmì dri ni i, mì nga àmikya má mìlèsè, lile àtsí adrélépi adrálé ko, Giká dré ledélé Dzáborò dré ángeló ni íbe dhi na.

⁴² Tàko ko, ma tá tàbirí íbe gò, mì dré ngá afèzo má dré nyàle dhi ko. Ma tá yí lovó íbe gò, mì dré yí afèzo má dré mvùle dhi ko.

⁴³ Ma tá móndí twá 'i gò, mì dré áma ka'izo dòle àmì véna ko. Ma tá kítá asólé dhi àko gò, mì dré kítá tosózó má rú ko. Ma tá drà ro ìndi bãdzó na gò, mì dré alizo áma no ko.»

⁴⁴ Di àyi nda ki kókpà go logóá drá dhi: «Mírì, mà nò tá mi adrérà'a tàbirí íbe yà, yí lovó íbe yà, móndí twá ro yà, kítá àko yà, drà ro yà, kó ngalè bãdzó na yà dhi gò, mà dré tà 'òzo mí dré ko dhi ángutú?»

⁴⁵ Di ópí kàdrì nda ni logóá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmì dré: Tà ángùdhi mì dré tá 'òle dhya tàko lavúlé kòni ki àlo dré ko dhi, mì 'o kókpà tà nda má dré ko.»

⁴⁶ Di àyi nda ki li tà nòle àyi dri kóná vèsè kólyá dhi ni kisú. Di, móndyá gyägya nda ki àyikya li lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.»

26

Yúdà ànzi ki kàdrì i yi ru kitswázó Yésu ni pfu dràle

(A kònò kpà Mároko 14:1-2; Lúkà 22:1-2; Yòwàni 11:45-53)

¹ Yésu kòtá tà nda i akílé títi dre dhi, dré tàzoá àyi lebhéhá i dré dhi:

² «Ngóro mì dré nìle be dhi tìni dhi, tayí kítú rĩ gwányá Pásikà àdhya dré atsázó. Di à adré 'òle Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá i drígá, i kòtidíró akódhi dràle fa kipakipa dri be dhi bvó.»

³ Lókyá nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì i àyi ki bhàgo íbe dhi i dré ru kimózó kòwánà ki kàdrì rú be Kàyáfà dhi ni dzó kàdrì na.

⁴ Gò i dré ru yizo kitswázó Yésu ni ru túrúpfú sè, pfùle dràle.

⁵ Di, i adré tá tàà dhi, i kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, móndyá zyandre dhi i kòligíró àyi íbe ko sè.

Tòkó àlo dhi dà màlàsì Yésu dri

(A kònò kpà Mároko 14:3-9; Yòwàni 12:1-8)

⁶ Amvolásà dhi, Yésu lì tá Bètàniyà na, file Simónà atú kàrí dré tá rùle dhi ni dzó na gò, dré lírízó mísá làga kitswálé ngá nya.

⁷ Gò tòkò àlo dhi dré afízó mòlàngì mvá ledélé àlàbásterè sè, gàlepi màlásì làgí kyàkyà dhi sè bí dhi be.* Dré àyì kisízó mòlàngì nda be ànyì Yésu làga gò, màlásì nda ni da akódhi dri.

⁸ Akódhi ni lebèbhá ì kònò tà nda dre dhi, àyì kì togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyì kòfalésè dhi: «À kizá tsì màlásì kòdhi àdho tà sè?»

⁹ Kònò à ni tá kitswá lagíà làgí be kàdrì gò, làfa ni ni fèzo lemerèbhá ì dré!»

¹⁰ Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyì dré dhi: «Mì adré tòkò kònìdhi ni drì kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi, tà avélépi tò dhi 'i.

¹¹ Angyá ko, mì adré ngbú adrélé lemerèbhá ìbe àmì kòfalé. Di, mì kitswá ngbú adrélé túmání má be ko.

¹² Akódhi dà màlásì kònìdhi má rú drìdrì, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógó na dhi bvó.

¹³ Má adré tà bàti ta àmì dré: Arà títi bvò wáyì 'àsè à dré dra Rúbí Tani kòdhi ni longózó dhi ì 'àsè dhi, à ni kókpa tà tòkò kònìdhi dré 'òle kòdhi ni títi, akódhi ni tà kisùzo.»

*Yùdásì ì yi ru kòwánà kàdrì ìbe, kòlefèró Yésu àyì drígá
(A kònò kpà Márokò 14:10-11; Lúkà 22:3-6)*

¹⁴ Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi kì àlo, rú be Yùdásì Ìsikàriyótà dhi dré ngàzo lile kòwánà kàdrì ì véna,

¹⁵ àyì kì lizí tàzoá dhi: «Mì ni àdho ngá afè má dré, má kòlefèró Yésu àmì drígá be dhi bvó dhi?» Di ì dré làfa lò'wa ledélé àrezá sè dhi kì nàzo nyadhi-àlo-drì-mudrí, fèle drá.

¹⁶ Di kidhólé lókyá nda sè dhi, Yùdásì dré kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyì drígá dhi ni nda.

Yésu ì nya gwányá Pásikà àdhya lebèbhá ni ìbe

(A kònò kpà Márokò 14:12-21; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwání 13:21-30)

¹⁷ Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya ni kítú ni àlo sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré àyì kì kisízó ànyì akódhi làga, akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mì adré làà dhi, mà kòladhí ngá mí dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo dhi ángwà?»

¹⁸ Di Yésu logó àyì dré dhi: «Mì lè bhàandre na agó dra tadhálé àmì dré dhi véna. Mì kòtà drá dhi: <Dhya tà tadhálépi dhi adré tàá dhi: Lókyá mána atsa ànyì. Mà ni Pásikà nya áma lebèbhá ìbe ámì dzó na.»

¹⁹ Di akódhi ni lebèbhá nda ì dré 'òzoá ngóro dré tá lazilé àyì dri dhi tíni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

²⁰ Ìndró kàdrì dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lirílé mísá làgàsè túmání akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ìbe.

²¹ Ì dré tá adrerà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmì dré: Àmì kì àlo ni áma lefè kàribhá ì drígá.»

²² Di kizá dré àyì kì 'òzo lavulé gò, àyì àlo àlo títi dhi ì dré kidhózó adrélé tàá drá dhi: «Mírì, zakó ìna ma 'i ko?»

²³ Akódhi logó dhi: «Dhya drígá sòlepi má be sàni àlo na dhi ni áma lefè nì.

²⁴ Tà bàti ró dhi, Mòndí ni Mv́a ni lè dràle ngóro tisìle akódhi ni tà dri Gíkà ni Kúlí na dhi tíni. Di, kizá ni ìna adré kàdrì dhya dra Mòndí ni Mv́a nda ni lefèlepi dhi dré! Dóro ni tá dhya nda ni òle ko dhi.»

* 26:7 26:7 «Àlàbásterè» kònìdhi, kírà kemve kpírikpírì làgí be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásà dhi 'i.

25 Gò Yùdásì adrelépi tá 'òle akódhi ni lefè nda dré tazoá dhi: «Rábbì, zakó tsì ma 'i ko?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndì mí tà dre.»

Mírì ni rúbhá i kàrí ni be dhi

(A kònò kpà Márokò 14:22-26; Lúkà 22:14-20; 1 Kòrìtòbhá i 11:23-25)

26 Ì dré tá adrerà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zìzo dríá Gìká tí gò, òzoá fèle áyi lebèbhá i dré gò, tazoá dhi: «Mì do nyàle. Kònìdhi áma rúbhá 'i.»

27 Dré kpà kópò adózó, àwoyà tazo Gìká dré gò, fèzoá àyi dré gò, tazoá dhi: «Ámi títi, mì mvu.

28 Kònìdhi áma kàrí adrelépi tà Gìká dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni 'o kitswálé títi dhi 'i. Kàrí nda ni kutú móndí zyandre i dré, Gìká kòtrìro àyi kì tàkonzì ásà be dhi bvó.†

29 Má adré tàá àmi dré dhi: Má gò véle vínò kòdhi tìni dhi ni mvu ko, tsàle kítú mà dré dra vínò tídhí ro dhi ni mvùzo àmi íbe áma Atá ni Opì na dhi tú.»

30 Dì ì dré longó ngòzo lenzézó Gìká ni rú sè gò, ì dré pfòzo lile mbàle kòngó Olívè fa kya drìna.

Yésu longó dhi, Péteró ni áyi ga

(A kònò kpà Márokò 14:27-31; Lúkà 22:31-34; Yòwánì 13:36-38)

31 Gò Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Ngátsi kònìdhi sè dhi, àmi títi mì ni áma tayí adrelé kalóma. Tàko ko, Gìká ni Kulí adré tàá dhi:

«Má ni kábilígyà likílèpi ni tswa dràle gò,

à dré kábilígyà nda kì pàrí 'òzo ayílé.»‡

32 Dì, má kònga mána dràdrà 'ásè dre dhi, má ni lì drìdrì àmi kandrána Gáliláyà na.»

33 Dì Péteró tà drá dhi: «Tágba móndyá títi dhi ì kòtayí mi yà dhi, má kitswá mána ámi tayí tàdzí ko!»

34 Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ndìndì ngátsi ándrò kònìdhi sè, drìdrì àgólòwa dré dra tsíra bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vèsè be na.»

35 Dì, Péteró logó drá dhi: «Tágba kòkitswá mà dré dràzo tùmání mí be yà dhi, má kitswá tàdzí ámi ga ko.» Gò Yésu ni lebèbhá àruka títi dhi ì dré kókpà tazoá kònìni.

Yésu zi tà Gìká tí Gètèsèmání na

(A kònò kpà Márokò 14:32-42; Lúkà 22:39-46)

36 Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni íbe tsàle àrà rú zìle Gètèsèmání dhi na.§ Gò dré tazoá àyi dré dhi: «Mì lírì kònwa, má kòlìró adrelé tà zi Gìká tí kònàle.»

37 Dré Péteró kì drìzo Zèbèdáyò ni ànzì rì dhi íbe í vèsè. Gò akódhi ni togó dré kidhózó adrelé kizà nya, adrezó lanzìle lavúlé.

38 Dì dré tazoá àyi dré dhi: «Áma togó adré òle kizà dré, tsàle ndìndì dràdrà mìle. Mì kàdré kònwa, adrelé tàmgà dri má be.»

39 Kòlì vwàle àyi rúsè tsà dre dhi, dré dhèzo áyi mibhalé bha kìnì mi gò, tà zìzo Gìká tí kònìni: «Áma Atá, kòkitswá mí mìlèsè dhi, mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélèsè wà. Dì, mí kò'o ngóro má dré adrelé lèle dhi tìni ko. Be ró dhi, mí kò'o ngóro mí dré adrelé lèle dhi tìni.»

† 26:28 26:28 A kònò Pfòma 24:8; Yèrèmíyà 31:31-34. ‡ 26:31 26:31 A kònò Zàkàriyà 13:7. § 26:36 26:36 Rú «Gètèsèmání» kònìdhi adré leá tàle dhi «òlívè lò'wa kì 'irà».

⁴⁰ Gò dré gòzo áyi lebèbhá nda i véna, àyi ki kisú ayí na. Dré tazoá Pétèrò dré dhi: «Mì kitswá tá tsì adréle támìga dri má be ngbà 'í sàà àlo bwà ko?

⁴¹ Lè mì kàdré támìga dri, adréle kpà tà zi Gĩká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko. Bàti, dhyá ki togó àtsi ró adrézó tà dóro 'o. Di, dhyá ki rúbhá ína yàyà.»

⁴² Gò dré gòzo lile vèsè ni rì sè, tà zi Gĩká tí kònìni: «Áma Atá, kòkitswá mí dré kópò kòdhi ni dòzo má vélésè má dré mvuá àko ró dhi ko dhi, mí kò'o tà mí dré adréle lèle 'òle dhi kòdhyà.»

⁴³ Gò dré gòzo tódhyá gòle àyi ki kisú ayí na, àyi ki mǐ dré tá adréle ayí ro dhi sè.

⁴⁴ Di dré àyi ki tayízó gò, gòzo lile vèsè ni na sè tà zi Gĩká tí ngóro dré tá zìle drìdrì dhi tìni.

⁴⁵ Gò dré gòzo gòle áyi lebèbhá nda i véna, tàá àyi dré dhi: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Mì nò rè ká! Lókyá kitswá dre. A adré 'òle Mòndí ni Mvá ni lefè tàkonzìbhá i drígá.

⁴⁶ Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélépi áma lefè dhi atsá dre!»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mároko 14:43-50; Lúka 22:47-53; Yòwàni 18:3-12)

⁴⁷ Gbǎ kòdhwà, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, Yùdàsì, akódhi ni lebèbhá mudrì-drì-rì dhi ki àlo dré atsázó. Adrì tá í vèsè mòndí zyandre angábhá kòwánà kàdrì i vélésè ìndì bhàgo i vélésè dhi i be. Ayi nda i ru tá sápi i fa íbe àyi drígá.

⁴⁸ Yùdàsì adrélépi 'òle Yésu ni lefè nda tà tá àyi dré dhi, í ni akódhi àdhi 'i yà dhi ni tadhá àyi dré dhi kònìni: «Dhya má dré dra kamulé dhi, akódhi 'i. Mì kòru di akódhi, lizo ába.»

⁴⁹ Di Yùdàsì nda dré ndrì áyi kisízó ànyi Yésu làga, tàá drá dhi: «Rábbì, mòdo mí dré!» Dré akódhi ni kamúzó.

⁵⁰ Di Yésu dré logózóá drá dhi: «Áma arúpi, mí 'o tà mí dré alizo 'òá dhi.» Gò mòndyá nda i dré dhèzo Yésu dri, akódhi ni ru.

⁵¹ Gbǎ kòdhwà, dhya adrèbhá tá tùmání Yésu be dhi ki àlo dré ngàzo áyi sápi asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màrábà ni bí bvwàzo kùle.

⁵² Di, Yésu dré tazoá drá dhi: «Mí logó sápi mína àrà ni na. Angyá ko, mòndyá títì adrèbhá sápi ru àyi drígá dhi ki todrà sápi sè.

⁵³ Mí nǐ ko tàle dhi, má ni tá kitswá áma Atá ni tí lizí gò, akódhi dré ángélò zyandre lavulé dhi ki amùzo àma ki likí dhi?

⁵⁴ Di, má kò'o tá kònìni dhi, tà tisìle Gĩká ni Kúlí na adrèbhá tàá dhi, tà kòdhi ki ru 'o kònìni dhi ki tá di ru 'o ngíni?»

⁵⁵ Gò Yésu dré tazoá mòndyá zyandre nda i dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrézó alìle sápi íbe ìndì fa íbe kitswálé áma ru ni? Kítú àlo àlo títì i sè dhi, má adré tá liríle tà tadhá tépelò na dhi, mì ru tá ma ko.

⁵⁶ Di, tà kòdhi i atsá títì kònìni, kitswálé tà pròfètà i dré tisìle dhi i kò'oró ru be dhi bvó.» Gò akódhi ni lebèbhá títì dhi i dré akódhi ni tayízó lapázó.

Yésu pfò kòwánà ki kàdrì i kandrà bhàgo kàdrì íbe

(A kònò kpà Mároko 14:53-65; Lúka 22:54-55, 63-71; Yòwàni 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Dhya Yésu ni rubhá nda i dré akódhi ni drìzo lizo ába Kàyáfà, kòwánà ki kàdrì bhàna. Kònàle dhi, tátírítrí kúlí tadhábhá i bhàgo íbe dhi i kimó tá ru.

⁵⁸ Di Pétèró ro dhi, lebè tá ína Yésu lará ro, tsàle byá kòwánà ki kàdrì nda ni bhà'álé na. Dré fizo lirílé tépelò likíbhá i kòfalé, kitswálé noá ngalè tà nda ni kùdù ni adré ngíni ya dhi.

⁵⁹ Kòwánà kàdrì i bhàgo kàdrì nda íbe títi dhi i adré tá tà adrélé tàle Yésu rú kinzò sè dhi ki nda, kitswázó akódhi ni 'o dràle dhi bvó.

⁶⁰ Di, i kisú tá àyikya tà àlo ko, tágba móndí bí dhi i dré apfòzo tà ta akódhi rú kinzò sè dhi. Kùdù ro dhi, móndí rì dhi i dré apfòzo

⁶¹ tàá dhi: «Dhya kònìdhi tà dhi: «Má ni kitswá tépelò Gíká àdhya ni pfu gò, gòzo siá kítú na ànvolésè.»»

⁶² Gò kòwánà ki kàdrì dré ngàzo áyi totó lizíá Yésu tí dhi: «Mí logó mína kúlí tà dhya kòni i dré adrélé tàle mí rú kòdhi i sè ko?»

⁶³ Di, Yésu adré tá ína kíri. Gò kòwánà ki kàdrì nda dré tàzoá drá dhi: «Má adré ámi kodzó Gíká lídrì ro dhi ni rú sè, mí kòsìró mònndrà tàzoá àma dré ngalè mi Mèsíyà, Gíká ni Mváagó 'i yà dhi.»

⁶⁴ Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre. Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Mì ni Móndí ni Mvá ni no adrérà'a lirílé Gíká rìnyí líyí ni dríagó lésè. Mì ni kpà akódhi ni no adrérà'a agòle ndùrùku bhù na dhi i drìsè.»

⁶⁵ Di kòwánà ki kàdrì nda dré áyi kítá lasízó kizà dré gò, tàzoá dhi: «Akódhi dha Gíká dre! Mà ni di go véle móndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? Mì nò rè ká! Mì yi làdhá dré dhàle Gíká rú kòdhi àmi ki bíbhále sè dre.

⁶⁶ Mì adré di kisúà ngíni?» Di i logó dhi: «Akódhi kitswá dràdrà sè!»

⁶⁷ Gò i dré tùsú lufúzó akódhi mi, akódhi ni tisìzo. Ayi ki àruka i dré akódhi ni mǐ tosázó,

⁶⁸ adrézó tàá dhi: «Mèsíyà, mí tà rè àma dré pròfétà ro dhi, ngalè àdhi sa mi nì ya dhi ká!»

Pétèró gá Yésu rè

(A kònò kpà Mároko 14:66-72; Lúka 22:56-62; Yòwánì 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Lókyá nda sè dhi, Pétèró adré tá ína lirílé kivi na, bhà'álé nda na. Gò mvátòkó àlo mārábà ro dhi dré áyi kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Mì tá kókpà túmání Yésu Gàlíláyà lésè dhi be.»

⁷⁰ Di, Pétèró dré ína tà nda ni gàzo rè mónnyá títi i kandrá, tàzoá dhi: «Má nǐ ngalè mí adré àdho tà ta ya dhi ko.»

⁷¹ Gò dré ngàzo pfòle bhà'álé nda 'ásè, áyi totó ànyi dzóti làga. Mvátòkó àzya dhi dré akódhi ni nòzo gò, tàzoá mónnyá adrébhá tá akódhi làga dhi i dré dhi: «Dhya kòndi tá túmání Yésu Nàzàrétà lésè dhi be.»

⁷² Di Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda ni ga gò, mònndrà sìzo tàzoá dhi: «Má nǐ agó kòdhi ko!»

⁷³ Gí ko, mónnyá kònàle nda i dré àyi ki kisízó ànyi Pétèró làga, tàá drá dhi: «Mì àyi ki àlo 'i bàti! Ámi kúlí kómvo adré tadhá dhi, mí angá ángolésè ya dhi nǐ.»

⁷⁴ Di Pétèró dré ngàzo mònndrà sì, tàzoá dhi: «Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kinzò ta dhi! Má nǐ agó kòdhi ko!» Gbǎ kòdhwa, àgólòwa dré tsírà bhèzo.

⁷⁵ Gò kúlí Yésu dré tá tàle dhi dré agázó Pétèró léna. Tà tá dhi: «Drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vésè be na.» Di Pétèró dré pfòzo kivi na gò, ngòle ka'ilé ka'ika'i kizà dré.

27

*A drì Yésu lìzo ába Pílatò véna**(A kònò kpà Mároko 15:1; Lúka 23:1-2; Yòwánì 18:28-32)*

¹ Ngá kòwa dre dhi, kòwánà kàdrì i bhàgo íbe dhi ì dré ru yìzo títi, kitswázó Yésu ni 'o dràle dhi bvó.

² Di ì dré akódhi ni adròzo gò, drìzoá lìzo fèá Pílatò, Rómà ki gùvèrènerè drígá.

*Yùdàsì ni dràma**(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 1:18-19)*

³ Di Yùdàsì Yésu ni lefèlepi nda kàtógyà à nò tá tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè dhi dre dhi, akódhi ni togó dré atsázó kizà ro lavúlé tà dré tá 'òle dhi ni tà sè. Gò dré làfa lò'wa nyadhi-àlo-drì-mudrí nda ki dòzo, lìzo kitswálé logóá kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe,

⁴ tàzoá dhi: «Má 'o tàkonzì dre. Tàko ko, má lefè móndí adrélèpi tá tà àlo àko í rú dhi kàribhá i drígá, ì kò'oró akódhi dràle.» Di, ì logó drá dhi: «Tà kòdhi nò àma ko. Nò mi kòdhya!»

⁵ Di Yùdàsì dré làfa lò'wa nda ki bhèzo tépelò na gò, lìzo áyi 'i dràle.

⁶ Kòwánà kàdrì nda ì dré làfa lò'wa nda ki kudhúzó, tàzoá dhi: «Àma ki tátírítrí kúlí adré làfa kònìdhi ni bhàma túmání làfa tépelò na dhi íbe dhi ni logá. Tàko ko, kònìdhi làfa fèle kàrí kutúzó dhi 'i.»

⁷ Di ì dré ru yìzo gò, làfa nda ni dòzo lìzo lìdrí rùlepi àlo dhi ni amvú gi, amvú nda kàdréró àrà adrézó móndí alialì dhi ki àbvò si lána dhi ró.

⁸ Tà nda sè dhi, à adré amvú nda ni zi «Amvú kàrí àdhya» atsálé ándrò kònìdhi.

⁹ Di tà longolé pròfètà Yèrèmiyà tí dhi dré ru 'òzo kònìni. Akódhi longó tá dhi: «Ì do làfa lò'wa nyadhi-àlo-drì-mudrí ledélé àrezá sè dhi i. Kòdhi tá làgí Ìsèrèlè ànzì ì dré bhàle akódhi ni tà sè dhi 'i.

¹⁰ Làfa nda sè dhi, ì dré amvú lìdrí rùlepi àdhya ni gìzo, ngóro Mírì dré tà tàle má dré dhi tìni.»*

*Yésu pfò Pílatò kandrà**(A kònò kpà Mároko 15:2-5; Lúka 23:3-5; Yòwánì 18:33-38)*

¹¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré pfòzo áyi totó Pílatò, gùvèrènerè nda kandrà. Gò Pílatò dré lizízoá tíá dhi: «Mí, mí ópí Yúdà ànzì kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.»

¹² Kòwánà kàdrì i bhàgo íbe dhi ì kàsíkì akódhi dre dhi, dré kúlí logózó ko.

¹³ Di Pílatò dré lizízoá tíá dhi: «Mí yi tà títi ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi ì ko?»

¹⁴ Di, Yésu logó ína kúlí àlo ko. Gò gùvèrènerè nda ni líndrí dré gàzo ásà.

*A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè**(A kònò kpà Mároko 15:6-15; Lúka 23:13-25; Yòwánì 18:39-19:16)*

¹⁵ Kóná àlo àlo títi, gwányá Pásikà àdhya tú dhi, gùvèrènerè nda adré tá dhya ángùdhi bádzó na, móndí zyandre dhi ì dré adrélé kípèle dhi ni tri àyi dré.

¹⁶ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, agó àlo rú be Yésu Bàrábà, tà ni ni nìzo dóro dhi tá bádzó na.

* 27:10 27:10 A kònò Zàkàriyà 11:12-13; Yèrèmiyà 18:2-3; 19:1-2; 32:6-15.

17 Di móndí zyandre dhi ì kòkímó ru dre dhi, Pílátò dré àyi kì lizízó tàzoá dhi: «Mì adré leá dhi, má kòtrì àmi dré dhya ángùdhi kòdhya: Yésu Bàrábà, kó ngalè, Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi?»

18 Lizí tá àyi kònìni tàko ko, nì tá tàle dhi, ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dirèma sè dhi be.

19 Pílátò dré tá adrérà'a lírílè tàbvó tǎrà na dhi 'á dhi, akódhi nì tòkó dré móndí mùzo tàá drá dhi: «Mí kò'o agó tà àko í rú kòdhi kònzi ko. Ángyá ko, ándrò kònìdhi, má abì toróbí akódhi nì tà dri gò, áma drì dré adrézó abílè tà nda sè tò.»

20 Di kòwánà kàdrì ì bhàgo íbe dhi ì dré móndyá zyandre nda kì kodzózó, ì kòziró Pílátò tí kòtrìró Bàrábà gò, Yésu nì 'òzo dràle.

21 Gò Pílátò dré gòzo lizíá àyi tí dhi: «Mì adré leá dhi, má kòtrì àmi dré dhya ángùdhi àyi rì kòni ì kòfalé dhi kòdhya?» Di ì logó dhi: «Bàrábà!»

22 Pílátò gò lizíá dhi: «Má nì di àdho 'o Yésu adrélé zìle Mèsíyà ro kònìdhi sè?» Di àyi títi nda ì logó dhi: «Mí tidí akódhi fa kípakipa dri!»

23 Pílátò gò lizíá dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzi 'i?» Di ì dré gòzo adrélé tetrélé rìnyí sè, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi!»

24 Pílátò dré nòzoá dhi, í kitswá tá vélè tà àlo 'o bwà ko, be ró dhi, móndyá zyandre nda ì adré tá 'òle ligílè í be. Di dré yì adózó, àyi drígá dzìzo àyi títi ì mi gò, tàzoá dhi: «Ma tà àlo àko má rú dhya kònìdhi nì kàrí nì tà sè! Akódhi nì kàrí nì ngo àmi dri!»

25 Di móndyá zyandre títi nda ì dré logózóá dhi: «Akódhi nì kàrí kàdrè ngòle àma dri, àma kì ànzi íbe wà!»

26 Gò Pílátò dré Bàrábà nì trizo àyi dré. Dré Yésu nì 'òzo bhwàle gò, akódhi nì fèzo kitswálè tidílè fa kípakipa dri dhi bvó.

Sòdá ì gu Yésu

(A kònò kpà Márokò 15:16-20; Yòwánì 19:2-3)

27 Gò Pílátò nì sòdá ì dré Yésu nì drìzo fizo ába gùvèrènerè nda nì dzó kàdrì na. Ì dré sòdá àruka títi dhi kì azízó ru amú àyi íbe akódhi làgàsè.

28 Gò ì dré akódhi nì kítá kì tuvùzo rúásà, kánzò ká asózó rúá.

29 Ì dré fanzì kùtsi ró dhi nì pàzo kùla ró asólè dríá gò, kòzó bhàzo dríágó nì lésè. Di ì dré àyi kì kórókó titìzo akódhi kandrà adrézó akódhi nì gu, adrézó tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya nì!»

30 Ì dré adrézó túsú lufú rúá gò, ì dré kòzó nda nì adózó adrézó akódhi nì drì tswa ásà.

31 Ì kògu akódhi kònìni dre dhi, ì dré kánzò nda nì avùzo rúásà, gòzo akódhi nì kítá kì tosó rúá. Gò ì dré akódhi nì drìzo lizo ába, kitswálè tidílè fa kípakipa dri dhi bvó.

Yésu nì tidima fa kípakipa dri dhi

(A kònò kpà Márokò 15:21-32; Lúkà 23:26-43; Yòwánì 19:17-27)

32 Ì dré tá adrérà'a apfòle kònalèsè dhi 'á dhi, ì dré drì sizo agó àlo rú be Símónà, angálèpi Kìrénè lésè dhi be.† Di ì dré akódhi nda nì 'òzo rìnyí sè adrélé fa kípakipa Yésu àdhya nì do.

33 Gò ì dré lizo Yésu be tsàle àrà rú zìle Gòlògótà dhi na. (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Àrà drífà àdhya».)

34 Kònàle dhi, ì dré vínò amúlè àlókò kùdzí dhi be dhi nì fèzo akódhi dré mvùle.‡ Di, akódhi kòtabhì ngá nda dre dhi, dré ína gàzoá rè.

† 27:32 27:32 «Kìrénè» kònìdhi tá bhàandre bvò Lìbiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afirikà àdhya lé dhi 'i.

‡ 27:34 27:34 A kònò Longó ì 69:22.

³⁵ Di ì dré akódhi ni tidízó fa kipakipa dri gò, akódhi ni kítá ki lanzízó àyi kòfalésè dzègé sè. §

³⁶ Gò ì dré lirízó adrélé tà likí akódhi làgàsè.

³⁷ A tisì tá tà tà òzo akódhi dri dhi wárágà dri gò, wárágà nda ni dzo akódhi drìle. A tisì tá dhi: «Kòndhi Yésu, ópí Yúdà ànzi kya 'i.»

³⁸ A tidí tá kpà kùgubhá rì dhi ì fa àruka ì drìsè akódhi làgàsè: àlo ni dríágo ni lésè, àzya ni lídzi ni lésè.

³⁹ Mòndyá adrèbhá tá lavulé àrà nda 'ásè dhi ì adré tá akódhi ni lodhá, adrézó àyi ki drì ya,

⁴⁰ adrézó tàá dhi: «Mí tá kitswálépi tépelò pfu gòzo sǎá kítú na àmvolésè ni, mí tidrí di ámi tándi wà! Mí kàdré Gíká ni Mváagó 'i bàti dhi, mí así fa kipakipa kòdhi drìlésè wà!»

⁴¹ Kòwánà kàdrì ì, tatrítrí kúlí tadhábhá ì bhàgo íbe dhi ì adré tá kpà akódhi ni gu kòni, adrézó tàá dhi:

⁴² «Akódhi tidrí mómí àruka ì 'í. Di, kitswá ína àyi tándi ni tidrí bwà ko! Kàdré ópí Isèrèlè ànzi kya 'i bàti dhi, kàsí nyànomvá fa kipakipa drìlésè gò, mà kòka'iró akódhi!»

⁴³ Bhà tá àyi tà ka'ika'í Gíká léna, adrézó tàá dhi: «Ma Gíká ni Mváagó 'i.» Gíká kàdré di akódhi ni le bàti dhi, kàpá akódhi nyànomvá dràdrà lésè.»

⁴⁴ Kùgubhá tidílé akódhi be nda ì adré tá kpà akódhi ni lodhá kòni.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Márokò 15:33-41; Lúkà 23:44-49; Yòwànì 19:28-30)

⁴⁵ Kìdhólé kítú rírì sè dhi, tìnìmvá dré bvò ni mǐ dòzo wáyi, tsàle sáa na kítú rírì àmvolésè dhi na.

⁴⁶ Anyiànyi sáa na sè dhi, Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Èlòyi, Èlòyi, lémà sàbàkàtànì?» Kòdhi adré leá tàle dhi: «Áma Gíká, áma Gíká, mí tayí ma àdho tà sè?»*

⁴⁷ Mómí àruka adrèbhá tá kònàle dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Akódhi adré Èlìyà ni zi.»

⁴⁸ Gò àyi ki àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhi ni adó, vǐnègáři dàzo lána, dròzoá kòzó sílé gò, tìngázóá kuru fèle Yésu dré mvùle.

⁴⁹ Di, àyi ki àruka ì dré tàzoá dhi: «Mí tayí rè akódhi, mà kònòró ngalè Èlìyà ni atsá akódhi ni tidrí yà dhi.»

⁵⁰ Yésu dré gòzo tódhyá trèle kúlí 'u'ù sè gò, àyi lídrì tayízó lile.

⁵¹ Gbǎ lókyá nda sè dhi, kítá 'ile tépelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì, kìdhólé drì lésè tsàle pá na. Bvò dré ru kosézó gò, kírà ì dré togázó.

⁵² Mógó ì dré ru lanzízó gò, mómí lólo Gíká àdhyà bǐ dràbhá dre dhi ki rúbhá ì dré ngàzo dràdrà 'ásè.

⁵³ Ayi nda ì kòpfò mógó ì lésè dre dhi, ì dré tifízó Yèrúsalémà na Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè gò, ì dré agázó mómí bǐ dhi ì mi.

⁵⁴ Rómà ki sòdá ki kàdrì ì sòdá ni íbe adrèbhá Yésu ni likí dhi ì kònò kàdikàdi nda tùmání tà títi ru 'obhá nda íbe dre dhi, tirì dré gázo àyi léna bǐ. Di ì dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ína Gíká ni Mváagó 'i bàti!»

⁵⁵ Tòkó bǐ dhi ì tá kpà kònàle, adrélé tà nda ki no lará ro. Ayi nda ì lebè tá Yésu Gàliláyà lésè, adrézó tà 'o drá.

⁵⁶ Ayi kòfalé dhi tá: Màríyà Màgàdàlènè, Màríyà Yàkòbhò ki andre Yòséfà be dhi, tsàle Zèbèdáyò ni ànzi ki andre.

§ 27:35 27:35 A kònò Longó ì 22:19. * 27:46 27:46 A kònò Longó ì 22:2.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Márokò 15:42-47; Lúka 23:50-56; Yòwánì 19:38-42)

⁵⁷ Ìndrò kàndrì dre dhi, agó àlo rú be Yòséfà dhi dré lizo Pìlátò véna. Akódhi nda tá ngá líyí angálépi Arìmátáyà lésè dhi 'i. Atsá tá kpà Yésu ni lebèlepi ró.

⁵⁸ Di akódhi kòtsa Pìlátò véna dre dhi, dré Yésu ni rúbhá zizo tíá. Gò Pìlátò dré tàzoá dhi, à kòfè rúbhá nda drá.

⁵⁹ Di Yòséfà dré lizo rúbhá nda ni do lambélé kítá kemve dóro dhi sè gò,

⁶⁰ lizo bhàá áyi tándi ni mógó tídhí í dré tá 'òle gàle kírà na dhi na. Dré kírà kàdrì dhi ni alízó bhàle mógó nda tí gò, lizo.

⁶¹ Màríyà Màgàdàlénè i Màríyà àzuya be dhi ì lírí tá mógó nda kandrá, adréle tà nda ki no.

A bhà sòdá i kitswále mógó líkí

⁶² Kítú bvóá dhi sè, kòdhi adré tàá dhi, kítú adrézó tà ledé dhi àmvolésè dhi, kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi ì dré lizo Pìlátò véna,

⁶³ tàá drá dhi: «Atálágó, tà àlo dhya mómí ki lítílépi kòdhi dré tá tàle dré adrerà'a lídrì íbe dhi 'á dhi agá ína àma léna dre. Akódhi tà tá dhi: <Kítú na àmvolésè dhi, má ni nga dràdrà 'ásè.>

⁶⁴ Di ásà dhi, mí kòfè tòlí adrézó akódhi ni mógó líkí tsàle kítú ni na tú. A kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni lebèbhá ki kitswá lile akódhi ni rúbhá kugù, gòzo tàá mómí i dré dhi, akódhi nga dràdrà 'ásè dre. Di tà nda ni go véle mómí ki lítí wáláká ni ni lavú.»

⁶⁵ Pìlátò logó àyi dré dhi: «Sòdá i be kònwàrè. Mì kòdrì àyi lizo àyi ki bha adréle mógó nda ni líkí ngóro mì dré nìle 'òle dhi tíni.»

⁶⁶ Di ì dré lizo kírà mógó nda tí dhi ni kìkpà gò, ì dré sòdá nda ki bhàzo adréle líkíá.

28

Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi

(A kònò kpà Márokò 16:1-10; Lúka 24:1-12; Yòwánì 20:1-10)

¹ Sàbátù àmvolésè, kítú ni àlo pòsò àdhya sè dhi, Màríyà Màgàdàlénè i Màríyà àzuya be dhi ì dré ngàzo drùbhì kínó lile Yésu ni mógó no.

² Gbã kòdhwa, bvò dré ru kosézó rìnyí sè gò, ángéló Mírì àdhya dré asízó bhù lésè alìle kírà lí mógó nda tíse gò, dré lírízó kírà nda dri.

³ Akódhi ni àsú tá lagulagu ró, ìndì akódhi ni kítá i tá kemve kpírìkpírì.

⁴ Di sòdá adrébhá tá mógó nda ni líkí dhi ì dré lyàzo kwàkwà tírì dré gò, ì dré ledhézó kìní mi atsálé àbvò i tíni.

⁵ Di, ángéló nda dré tàzoá tòkó nda ì dré dhi: «Mì ro ngá ko! Má nì tàle dhi, mì adré Yésu tídhí fa kípakipa dri dhi ni nda kòdhya dhi be.

⁶ Akódhi kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'ásè ngóro dré tá tàle dhi tíni. Mì alì àrà tá rúbhá ni ni bhàzo dhi ni no.

⁷ Di mì lì mbèlè tàá akódhi ni lebèbhá i dré dhi: <Akódhi nga dràdrà 'ásè dre. Adré lile àmi kandrána Gàlíláyà na. Kònàle dhi, mì ni akódhi ni no.> Nyànómvá dhi, má longó tà nda kòdhi ì àmi dré dre!»

⁸ Di tòkó nda ki togó dré gàzo tírì sè bí ìndì arí sè bí gò, ì dré ngàzo mógó nda lésè, ràle kitswále rúbí nda ni longó Yésu ni lebèbhá i dré.

⁹ Gbã kòdhwa, ì dré ru kisúzó Yésu be gò, dré tàzoá dhi: «Mòdo àmi dré!» Di ì dré àyi ki kisízó ànyì akódhi làga, ledhéle akódhi ni pá ru, akódhi ni líndrì bhàzo.

¹⁰ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì ro ngá ko! Mì lì tàá àma adrúpi i dré dhi, ì kòlì Gàlíláyà na. Kònàle dhi, ì ni àma no.»

Tà sòdá mógó líkíbhá dhi ì dré longólé dhi

¹¹ Tòkó nda ì dré tá adrérà'a láti 'á dhi, sòdá adrèbhá tá mógó nda ni líkí dhi ki àruka ì dré lizo bhàandre na, tà títi lavúbhá nda ki longó kòwána kàdrì ì dré.

¹² Di kòwána kàdrì nda ì kòkimó ru bhàgo íbe dre dhi, ì dré ru yizo gò, làfa fèzo bí sòdá nda ì dré,

¹³ tàzoá àyi dré dhi: «Lè mì kòtà dhi: <Akódhi ni lebèbhá ì atsá tá ngátsi sè akódhi ni rúbhá kugù, mà dré tá adrérà'a ayí ko dhi 'á.>

¹⁴ Di tà nda ni rúbí kòlì dhèle gùvèrènére bína dhi, mà ni àmi ki tàrà ga akódhi kandrá, tà àlo kònzì dhi kàtsáro àmi rú ko dhi bvó.»

¹⁵ Di sòdá nda ì dré làfa nda ni dòzo gò, ì dré 'òzoá ngóro tàle àyi dré dhi tíni. Di tà nda kòdhi dré la'úzo Yúdà ànzì ì kòfalé, lile drìdrì atsálé ándrò kòndhi.

Yésu tayí àzì kàdrì àyi lebèbhá ì drígá

(A kònò kpà Márokò 16:14-18; Lúkà 24:36-49; Yòwánì 20:19-23; Tà 'òle dhi ì 1:6-8)

¹⁶ Gò Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-àlo dhi ì dré ngàzo lile Gàliláyà na, mbàle kòngó Yésu dré tá tadhále àyi dré dhi drìna.

¹⁷ Di ì kòtsa akódhi ni no dre dhi, ì dré ledhézo àyi ki kórokó títi akódhi kandrá, akódhi ni lindrì bhàzo. Di, àyi ki àruka ì kayí tá àyikya tà nda àyi léna.

¹⁸ Gò Yésu dré àyi kisízo ànyi àyi títi dhi ì làga, tàá àyi dré dhi: «Gìká afè má dré rinyí adrézó tà títi bhù na ìndì bvò dri dhi ì drìle dhi dre.

¹⁹ Di àsà dhi, mì lè mómí sùrú títi ì 'àsè dhi ki 'o atsálé áma lebèbhá ì ró, bàtísimò fèzo àyi dré Gìká Atá ni rú sè, Mvágó ni rú sè ìndì Tirí Lólo ni rú sè.

²⁰ Mì kòtadhá tà títi má dré tàle mì kò'o dhi ì àyi dré adrélé 'òle. Di mì yi rè ká! Má ni ngbú adré tùmání àmi íbe, tsàle byá lókyá kùdù na.»

Rúbí Tani Márokò dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Márokò 'i. Akódhi nda tá Yòwánì Márokò, àziàmù Pólò kya Bàrànába be dhi 'i (Tà 'òle dhi ì 12:25). Akódhi tá kpà àziàmù Péteró àdhya 'i (1 Péteró 5:13). Do tá tà í dré yìle àyi nda ì véna dhi ì, búkù kònìdhi ni tisìzo. A adrè kisùá dhi, búkù su Rúbí Tani ni tà dri dhi ì kòfalé dhi, búkù Márokò àdhya kònìdhi búkù tisìle drìdrì dhi 'i.

Kidhólé búkù kònìdhi ni kidhoma lésè dhi, Márokò adrè tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i (1:1; 1:11; 3:11; 5:7; 9:7; 14:61-62; 15:39). Tàko ko, Yésu nda adrè tirí kònzi ki dro topfòle móndí ì lésè, adrézó móndí ki tidrí àyi ki drà ì lésè, adrézó tà àruka bǐ líndrìga ró dhi ki 'o, tadházóá dhi, àyi rǐnyí angá Giká vélésè káyà dhi. Rǐnyí nda sè dhi, adrè kpà tà tadhá kúlí lanzilanzì sè, adrézó ndìndì móndí ki tàkonzì tri. Dì, búkù kònìdhi ni kidhoma na dhi, adrè ìna tàá ngádra 'á dhi, ì àdhi 'i yà dhi ko. Be ró dhi, adrè àyi zi Móndí ni Mvá ro, móndí ì kòkisùró zyà tà dré adrélé 'òle ìndì tadhálé dhi ì 'iká, gò ì kòka'iró akódhi ndò.

Márokò adrè tà Yésu dré 'òle ìndì tadhálé dhi ki kipè tisìle àyi búkù kònìdhi léna. Adrè àrà do bǐ adrézó tà ru 'obhá Yésu ni pòsò kùdù sè dhi ki tití. Tàko ko, tà nda ì adrè tadhá ngádra 'á dhi, Yésu àdhi 'i ya dhi. Kùdù ro dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì bǐ dhi ì gà akódhi gágà. Dì, akódhi ni lebèbhá títi dhi ì nǐ tàle dhi, akódhi Giká ni Mvágó 'i bàti dhi be.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atima

- 1) Látì ledema Yésu dré àyi àzì 'òzo dhi (1:1-13)
- 2) Yésu ni àzì bvò Gàliláyà àdhya na dhi (1:14-9:50)
- 3) Yésu ni atsí ngàzo Gàliláyà lésè lile Yèrúsalmà na dhi (10:1-52)
- 4) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (11:1-15:47)
- 5) Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi, ìndì akódhi ni mbàma bhù na dhi (16:1-20)

Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ledé látì Mírì Yésu dré

(À kònò kpà Mátáyò 3:1-12; Lúkà 3:1-18; Yòwánì 1:19-28)

¹ Kònìdhi Rúbí Tani, Yésu Krìsto, Giká ni Mvágó ni tà dri dhi 'i.*

² Ngóro pròfétà Esáyà dré tisìle Giká ni Kúlí na dhi tíni dhi, Giká tà tá dhi:

«Mí nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lile mí kandrána.

Akódhi nda ni látì ledé mí dré.†

³ Akódhi dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhi 'i.

Adrè tàá dhi: «Mì kòledé látì Mírì dré alìzo!

Mì kòlotó látì atsálé pyà akódhi dré!»‡»

⁴ Dì Yòwánì Bàtìsimò fèlepi pfò tá duku na gò, kidhólé adrélé bàtìsimò fe móndí ì dré. Adrè tá longóá àyi dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtìsimò dòzo, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzì ì be dhi bvó.

⁵ Dì móndí zyandre dhi ì adrè tá apfòle bvò wáyì Yúdáyà àdhya lésè ìndì Yèrúsalmà lésè, alìle Yòwánì vélé. † adrè tá àyi ki tàkonzì ki ta ngádra 'á gò, akódhi dré adrézó bàtìsimò fe àyi dré yǐandre Yòròdánè àdhya na.

* **1:1 1:1** Wárágà àruka Giká ni Kúlí tisìzo àyi dri dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni ki kisú ko: «Giká ni Mvágó». † **1:2 1:2** A kònò Málákì 3:1. ‡ **1:3 1:3** A kònò Esáyà 40:3.

⁶ Yòwánì asó tá kítá ledélé kàmílò bhí sè dhi í rú, káfà ledélé kà'wá kíní sè dhi ni 'ìzo áyi kípilé 'á. Adré tá kísa nya, adrézó kpà apé mbì na dhi ni mbe.

⁷ Adré tá longóá móndeí i dré dhi: «Dhya àlo áma lavúlépi rinyí sè dhi ni adhé má bvó. Má kitswá akódhi nda ni lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì tandìle akódhi ni kámókà bǎ trì bwà ko.

⁸ Má adré mána bàtìsimò fe àmi dré yí sè. Dì, akódhi ni ína bàtìsimò fe àmi dré Tírí Lólo sè.»

*Yésu ni bàtìsimò dòma, ìndì akódhi ni tabhìma duku na dhi
(A kònò kpà Mátáyò 3:13-4:11; Lúkà 3:21-22; 4:1-13)*

⁹ Lókyá nda sè dhi, Yésu dré angázó Nàzàrétà Gàlílàyà le dhi lésè, alìle bàtìsimò do Yòwánì véle Yòròdánè na.

¹⁰ Dì gbǎ lókyá Yésu dré tá adrérà'a apfòle yí lésè dhi 'á dhi, dré bhù nòzo ru lanzirà'a gò, Tírí Lólo nòzo asirà'a kòbhòlà tíni adhéle í dri.

¹¹ Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhi: «Mì áma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Áma togó adré kinilé ámi tà sè tò.»

¹² Gbǎ lókyá nda sè dhi, Tírí Lólo dré Yésu ni drìzo lizo ába duku na.

¹³ Kònàle dhi, Sàtánà dré akódhi ni tabhìzo litíle kítú nyadhi-rì. Akódhi adré tá adrélé kà'wá mbì na dhi íbe, ìndì ángéló ì adré tá akódhi ni ledé.

*Yésu kidhó áyi lebhéhá kì azí
(A kònò kpà Mátáyò 4:12-22; Lúkà 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁴ Yòwánì ni rùma bhèle bǎdzó na dhi àmvolésè dhi, Yésu dré lizo bvò Gàlílàyà àdhya na gò, kidhóle adrélé Rúbí Tani angalépi Gíkà vélesè dhi ni longó móndeí i dré.

¹⁵ Adré tá longóá dhi: «Lókyá kitswá dre. Gíkà ni Opì atsa ànyi dre. Mì kòladzá àmi kì togó agòzo Gíkà véle! Mì kòka 'i Rúbí Tani!»

¹⁶ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a atsilé tǎpǎriandre Gàlílàyà àdhya mìlésè dhi 'á dhi, nò tá Símónà i adrúpi ni Andréyà be, adrérà'a àyi kì kimbá bhe yí na. Angyá ko, àyi tá kosyá bhebhá 'i.

¹⁷ Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mì alì má vésè. Kidhóle nyànomvá dhi, mì gò véle adrélé kosyá bhebhá i ró ko. Má ni àmi kì 'o adrélé móndeí ndabhá i ró.»

¹⁸ Dì gbǎ lókyá nda sè dhi, ì dré àyi kì kimbá kì tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

¹⁹ Yésu kòlì vwàle tsà dre dhi, dré Yàkóbhò i adrúpi ni Yòwánì be, Zèbèdáyò ni ànzi i ró dhi kì nòzo, adrérà'a àyi kì kimbá kì mì ledé bwátù na.

²⁰ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré àyi kì azízó gò, ì dré àyi kì atá Zèbèdáyò ni tayízó àzibhá ni íbe bwátù na, alìzo Yésu vésè.

*Yésu dro tírì kònzi agó àlo dhi lésè
(A kònò kpà Lúkà 4:31-37)*

²¹ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebhéhá ni íbe tsàle bhàandre Kàpàrànwúmà àdhya na. Sàbátù kàtsá dre dhi, Yésu dré fizo Yúdà ànzi kì lèsámbo dzó na gò, kidhóle adrélé àyi kì tadhá.

²² Ì adré tá akódhi ni yi síbhále be ngbo, tà dré adrélé tadhále dhi kì tà sè. Tàko ko, akódhi ni kúlí i tá lanzìlanzi ro. Adré tá ína àyi kì tadhá ngóro tǎtrítrí kúlí tadhábhá kya tíni ko.

²³ Gbǎ kòdhwa, agó àlo àyi kì lèsámbo dzó nda 'á adrélépi tírì kònzi íbe í léna dhi dré ngàzo trèle,

24 yòzoá dhi: «Á! Yésu Nàzàrétà lésè ni, tsítsi àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Mí alì àma ki tà 'o akílè? Má nǐ mi àdhi 'i ya dhi be. Mi Dhya lólo Giká àdhya 'i!»

25 Gò Yésu dré ngàzo ligílè tirí kònzì nda be, tàzoá dhi: «Mí atsú ámi tí! Mí pfò agó kòndhi lésè!»

26 Di tirí nda dré agó nda ni kizízó rǐnyí sè, trèzo kúlí 'u'ù sè gò, pfòzo lásà lile.

27 Mòndyá títi kònàle nda ki líndrí dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Kònini ni àdho tà 'i? Mì yi rè tà tídhí akódhi dré adrélè tadhálè kúlí lanzìlanzì ì sè dhi ì ká! Adré ndìndì tòlí fe tirí kònzì ì dré gò, ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'ì 'òle.»

28 Di Yésu ni rúbí dré la'úzó mbèlè bvò wǎyi Gàliláyà àdhya 'ásè.

*Yésu tídrí dràbhá ì, mómí tirí kònzì íbe àyi léna dhi íbe
(A kònò kpà Mátáyò 8:14-17; Lúkà 4:38-41)*

29 Yésu ì kàpfò lísàmbò dzó nda lésè dre dhi, ì dré lizo Yàkóbhò íbe ìndì Yòwánì be tsàle Símónà ki dzó Andréyà be dhi na.

30 Di, Símónà ni àdrá adrè tá ína ayilé lángá na, rúbhá ni dré tá adrélè àtsi ró dhi sè. Gò tà nda ni tàzo Yésu dré.

31 Di dré àyi kisízó ànyi tòkó nda làga, akódhi ni drígá ru, akódhi ni tingázó kuru gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo rúásà. Gò tòkó nda dré kidhózó ngá fe àyi dré nyàle.

32 Ìndró sè, kítú kòndì dre dhi, à dré dràbhá títi dhi ki adzízó tùmání mómíyá títi tirí kònzì íbe àyi léna dhi íbe Yésu vélé.

33 Mómíyá títi bhàandre nda 'á dhi ì kímó tá ru adrélè dzó nda tí.

34 Di Yésu dré mómí bí adrèbhá tá drà twátwa íbe dhi ki tídrízó. Dré kpà tirí kònzì bí dhi ki dròzo topfòle mómí ì lésè. Di, adrè tá ína kúlí logá tirí kònzì nda ì dré, ì dré nìle akódhi àdhi 'i ya dhi be dhi sè.

*Yésu tatsí Giká ni kúlí longóbe bvò Gàliláyà àdhya 'ásè
(A kònò kpà Lúkà 4:42-44)*

35 Drùbhì kínó, ngá pfùnìpfùnì sè dhi, Yésu dré pfòzo lile àrà mómí àko dhi na gò, kidhólè adrélè tà ta Giká be.

36 Símónà ì arúpi ni íbe dhi ì dré ngàzo adrélè akódhi ni nda.

37 Ì kòkisú akódhi dre dhi, ì dré tàzoá drá dhi: «Mómíyá títi dhi ì adrè ámi nda.»

38 Di akódhi logó àyi dré dhi: «Mà kòlì bhà àma làgásè dhi ì 'ásè, má kòlongóro kpà Giká ni kúlí kònàle be dhi bvò. Tàko ko, tà nda tà má dré alizo 'òá dhi 'i.»

39 Gò dré ngàzo tatsilé bvò wǎyi Gàliláyà àdhya 'ásè, Giká ni kúlí longóbe Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó ì 'ásè, ìndì tirí kònzì ki drobe topfòle mómí ì lésè.

*Yésu tídrí agó àlo kàrí dré rùle dhi
(A kònò kpà Mátáyò 8:1-4; Lúkà 5:12-16)*

40 Kítú àlo dhi, agó àlo kàrí dré rùle dhi alì tá adhéle àyi kórókó títi Yésu kandrá, akódhi ni ti lizízó tàzoá dhi: «Mì rǐnyí íbe kítswázó àma temvé tídrilé, mí kòlè dhi.»

41 Di Yésu dré kizà dòzo àyi togó na akódhi ni tà sè gò, drígá kidzìzo akódhi ni tabè, tàzoá drá dhi: «Má lè 'í. Mí kàdré kemve kpírìkpírì wà!»

42 Gbǎ kòdhwa, kàrí drà nda dré ngàzo agó nda rúsè gò, dré adrízó.

43 Gbǎ lókyá nda sè dhi, Yésu dré láti fèzo akódhi dré lizo, tà lazízó dríá kònini:

⁴⁴ «Mí kònò dóro, mí kòlongóro tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, mí lè mína ámi tadhá kòwánà dré nòle, ìndì mí fè ngá mòbòmà ro Gíkà dré ámi temvema sè ngóro Mósè ni tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tìni, tadházóá móndí i dré dhi, mí adrí dre káyà dhi.»

⁴⁵ Di, agó nda kòlì dre dhi, dré ína kídihózo adrélé tà atsálépi í rú nda ni longó ngádra 'á, adrézó rúbí ni ni 'o la'úlé. Asà dhi, Yésu kitswá tá gòle vélé file bhàandre àlo dhi na ngádra 'ásè bwà ko. Be ró dhi, adré tá ína adrélé àrà móndí àko dhi i 'ásè. Di, tágba kònìni dhi, móndí zyandre dhi i adré tá angalé àrà títi i lésè alìle akódhi vélé.

2

Yésu tidrí agó àlo pá be àbvò ro dhi

(A kònò kpà Mátáyò 9:1-8; Lúkà 5:17-26)

¹ Kítú àruka i kòlavú dre dhi, Yésu dré gòzo gòle Kàpàrànwúmà na gò, à dré yìzoá tàle dhi, akódhi í bhàna.

² Di móndí zyandre lavulé dhi i dré alizo ru kímó gàle dzó nda léna bǐ. Àrà adrézó dhyá ki totó ndèndì kivi na dzó nda tí dhi tá vélé yókódhó. Yésu dré tá adrérà'a Gíkà ni kúlí longó àyi dré dhi 'á dhi,

³ móndí àruka i dré atsázó agó àlo pá be àbvò ro, àyi ki su i dré adrélé adólé kíndri dri dhi be.

⁴ Di, móndyá zyandre nda ki tà sè dhi, i kitswá tá àyikya láti kisú fizo ába Yésu véna bwà ko. Di i dré ngàzo mbàle ába dzó nda drǐna gò, dzó nda ni drǐ awú. I kòlò láti dre dhi, i dré akódhi ni tirízó sǐle kíndri dré adrézó ayilé drǐá dhi dri, Yésu kandrá.

⁵ Di Yésu kònò àyi ki tà ka'íka'í dre dhi, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma mvá, à trǐ ámi tàkonzì i dre.»

⁶ Di, tatrítrí kúlí tadhábhá àruka adrébhá tá lirílé kònàle dhi i dré dhèzo adrélé kisùá àyi léna dhi:

⁷ «Dhya kòndi adré tà ta kònìni àdho tà sè? Adré ína Gíkà ni dha! Adhi ni kitswá tàkonzì tri nì, kàdré ngbà 'í Gíkà 'i kalóma ko dhi?»

⁸ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré tà i dré adrélé kisùle nda ni nǐzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mǐ adré àmíkya tà kisù kònìni àdho tà sè?»

⁹ Tà kitswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, ángùdhi 'i: <A trǐ ámi tàkonzì i dre> dhi, kó ngalè, <Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí kídhó atsí to> dhi?

¹⁰ Má adré leá mǐ kònì dhi, Móndí ni Mvǎ rǐnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Di dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi:

¹¹ «Má adré tàá mí dré dhi: Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí nzi mí bhàna!»

¹² Gbǎ kòdhwa, agó nda dré ngàzo àyi kíndri do, pfòzo lǐle móndyá títi i misè. Di àyi títi nda ki líndrì dré gàzo bhwǎbhwa gò, i dré ngàzo adrélé Gíkà ni rú bha kùle, adrézó tàá dhi: «Mà nò rè tàdzí tà làsú be kònìni dhi ko!»

Yésu azí Lévi

(A kònò kpà Mátáyò 9:9-13; Lúkà 5:27-32)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá pfòle tǎpǎriandre Gàliláyà àdhyà làgana. Móndí zyandre lavulé dhi i adré tá alìle akódhi vélé gò, dré adrézó àyi ki tadhá.

¹⁴ Dré tá adrérà'a lavulé tǎpǎriandre nda mǐlèsè dhi 'á dhi, dré Lévi Alàfáyò ni mvá ni nòzo adrérà'a lirílé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhi: «Mí lebè ma!» Di Lévi nda dré ngàzo adrélé akódhi ni lebè.

15 Bvoá dhi, Yésu ì dré lizo lebèbhá ni íbe Lévi ni dzó na gò, ì dré lírízó mísá làgàsè adrélé ngá nya tùmání mèdáyì lagíbhá íbe bí, ìndì móndí adrélé nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe bí. Tàko ko, móndí bí làsú be kònìni dhi ì adré tá Yésu ni lebè.

16 Di, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka adrèbhá tá kpà Fàrisáyò ro dhi ì kònò akódhi adrérà'a ngá nya tùmání móndí làsú be kònìni dhi íbe dre dhi, ì dré ngàzo lizíá akódhi ni lebèbhá ì tí dhi: «Akódhi adré ngá nya tùmání mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

17 Yésu kòyi tà lizilé nda dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Móndyá rúbhá be dóro dhi ì ndà gà kódzó ko na. Be ró dhi, móndyá drà ro dhi ì adré àyikya ndàá àyi. Má alì móndyá adrèbhá àyi kì no gyágya dhi kì azi kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá kì azi kòdhya.»

*A lizí Yésu tàbirí mvo ma ni tà dri
(A kònò kpà Mátáyò 9:14-17; Lúkà 5:33-39)*

18 Kítú àlo dhi, Yòwánì Bátisimò fèlepi ni lebèbhá ì Fàrisáyò íbe dhi ì adré tá tàbirí mvo. Di móndí àruka ì dré alizo lizíá Yésu tí dhi: «Yòwánì ni lebèbhá ì Fàrisáyò kya íbe dhi ì adré kó tàbirí mvo, adrézó tà zi Gíkà tí dhi, ámi lebèbhá ì adré di àyikya tàbirí mvo ko àdho tà sè?»

19 Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá azilé gwányá làmó àdhya lé dhi kì kitswá tsì tàbirí mvo, ì dré adrérà'a tùmání tòkó líyí be dhi 'á? Tàdzí ko! Ì dré rè dhu adrérà'a tòkó líyí nda be àyi kòfalé dhi 'á dhi, ì kitswá tàbirí mvo ko.

20 Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à ni tòkó líyí nda ni tingá àyi kòfalésè gò, ì dré kidhózó adrélé tàbirí mvo lókyá nda sè.

21 Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasílepi dhi íbe dhi, dhi kítá tídhí ro dhi kítá àku nda dri ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, kítá tídhí nda ni kítá àku nda ni asé gò, kítá àku nda dré gòzo véle lasíle lile drìdrì.

22 Kòdhi íbe dhi, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhi kíní dhìle adrézó vínò líkí, akùbhá dre dhi ì léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vínò tídhí nda ni abhò kíní àku nda kì lasí gò, vínò ì kíní nda íbe dhi ì dré abízó tíí. Asà dhi, à adré vínò tídhí ro dhi ni da kíní tídhí ro dhi ì léna.»

*Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i
(A kònò kpà Mátáyò 12:1-8; Lúkà 6:1-5)*

23 Sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavulé amvú ngánò àdhya ì 'àsè gò, akódhi ni lebèbhá ì dré kidhózó adrélé ngánò lò'wa vu.*

24 Gò Fàrisáyò ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mí nò rè ká! Ámi lebèbhá ì adré àyikya tà àma kì tátrítrí kúlí dré adrélé logálé sàbátù tú dhi ni 'o àdho tà sè?»†

25 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tàdzí tà Dàwídì dré tá 'òle ì dré adrérà'a lemerè ro ìndì tàbirí íbe akódhi ni arúpi íbe dhi 'á dhi ko?

26 Kòwánà kì kàdrì, Abiyátàrà ni lókyá 'á dhi, Dàwídì nda fì tá Gíkà ni dzó kàdrì na, mápà fèle Gíkà dré dhi ni adó nyàle gò, dré kpà fèzoá àyi arúpi ì dré nyàle. Tàkò àma kì tátrítrí kúlí adré tá ína mápà nda ni nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà kì tá kitswá nyàá dhi àyi.»

27 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Gíkà bhà móndí ì adrélé sàbátù dré ko. Be ró dhi, bhà ína sàbátù adrélé móndí ì dré.

28 Di àsà dhi, Móndí ni Mv́a Mírì 'i, ndìndì Mírì sàbátù àdhya 'i.»

* 2:23 2:23 A kònò Dùtèrònómè 23:26. † 2:24 2:24 A kònò Pfòma 34:21.

3

Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú

(A kònò kpà Mátáyò 12:9-14; Lúka 6:6-11)

¹ Sàbátù àzya tú dhi, Yésu dré gòzo fìle Yúdà ànzi ki lisámbo dzó na. Kònàle dhi, agó àlo dríga ni dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be.

² Fàrìsáyò àruka ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu ni asíkì ásà dhi ni nda. Di ì adré tá akódhi ni mǐ ga, nòzoá ngalè akódhi ni agó nda ni tidrí sàbátù tú yà dhi.

³ Di Yésu dré tàzoá agó dríga be à'yo ró nda dré dhi: «Mí nga ámi totó mónnyá títi dhi ki kító 'á.»

⁴ Gò dré lizízoá àyi títi nda ì tí dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí adré tà ángùdhi ni ka'ì sàbátù tú dhi kòdhya: adréle tà dóro 'o dhi, kó ngalè adréle tà kònzì 'o dhi? Adréle móndí tidrí dhi, kó ngalè adréle móndí pfu dràle dhi?» Di, ì logó àyikya kúlí ko.

⁵ Yésu dré mónnyá í làgàsè kúrú nda ki nòzo títi togóaswa sè. Di, akódhi ni togó tá kpà kizà ro, ì dré àyi ki togó 'òle tombálé dhi sè. Gò dré tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi dríga.» Akódhi dré kidzìzoá gò, dríga ni nda dré adrízó.

⁶ Gbǎ lókyá nda sè dhi, Fàrìsáyò nda ì dré pfòzo ru yi mónnyá ópí Eródè àdhya íbe, kitswázó láti nda Yésu ni pfúzo dràle dhi bvó.

Móndí zyandre lavúlé dhi ì lebè Yésu

⁷⁻⁸ Amvolásà dhi, Yésu ì dré àyi ki vùzo lyà lebèbhá ni íbe lile tǎpǎriandre Gáliláyà àdhya làgana. Di móndí zyandre lavúlé dhi ì dré akódhi ni lebèzo. Ayi nda ì yi tá tà títi akódhi dré adréle 'òle dhi ì gò, ì dré angázó bvò Gáliláyà àdhya lésè, bvò Yúdáyà àdhya lésè, Yèrúsalemà lésè, bvò Idùmáyà àdhya lésè, Yòròdànè ni ta'á lésè, ìndì bvò Tírè ì làga Sídónà be dhi lésè, alìle akódhi vélé.

⁹ Di Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi, ì kòkisí bwátù bhàle ànyi í làga adréle gànzi ró í dré, mónnyá zyandre nda ì kòkipìró ì ko dhi bvó.

¹⁰ Tàko ko, akódhi tidrí tá móndí bí dhi ì gò, móndí drà twátwa íbe dhi ì dré adrézó adàle akódhi vélé, kitswálé akódhi ni tabè dhi bvó.

¹¹ Di àyi tirí kònzì íbe àyi léna dhi ì kàdré akódhi ni no dhi, ì adré tá adhéle akódhi kandrá, adréle tetréle, adrézó tàá dhi: «Mì Gíkà ni Mvágó 'ì!»

¹² Di, Yésu adré tá ína àyi ki logá, ì kòtadháro móndí ì dré ì àdhi 'ì ya dhi ko.

Yésu bhà móndí mudrí-drì-rì dhi ì twá adréle àpóstolò ì ró

(A kònò kpà Mátáyò 10:1-4; Lúka 6:12-16)

¹³ Amvolásà dhi, Yésu dré lizo mbàle kòngó àlo drìna. Dré móndí í dré lèle azilé dhi ki azizó gò, ì dré alizo akódhi vélé.

¹⁴ Di dré mónnyá mudrí-drì-rì nda ki bhàzo twá, àyi ki zizo àpóstolò ì ró, ì kàdréro túmání í be, ìndì í kàdréro àyi ki tibhù Rúbí Tani longó be dhi bvó.

¹⁵ Dré kpà rinyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzì ki dro topfòle móndí ì lésè.

¹⁶ Ayi mudrí-drì-rì dré bhàle twá nda ì tá: Símónà (dré rú zìle Pétèro dhi),

¹⁷ Yàkòbhò Zèbèdáyò ni mvá, adrúpi ni Yòwánì be (Yésu dré àyi ki rú zizo Bwànerégè dhi ì; rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Bhù ni tadima ni ànziàgo ì»),

18 Andréya, Filípò, Bàràtòlòmáyò, Mátáyò, Tòmá, Yàkóbhò Alàfáyò ni mvá, Tàdáyò, Simónà (adrélèpi àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi),

19 ìndì Yùdàsì Ìsikàriyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

Yésu ni tà, tirí kònzi ki kàdrì àdhya be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 12:22-32; Lúka 11:14-23; 12:10)

20 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo nzìle í bhàna gò, móndí zyandre dhi ì dré gòzo tódhyá ru kimó kònàle. Tà nda sè dhi, akódhi i lebèbhá ni ìbe dhi ì kitswá tá ndìndì ngá nya bwà ko.

21 Akódhi ni aró ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré alìzo kitswále akódhi ni dri sùzo rúá dhi bvó. Tàko ko, ì adré tá taa dhi, akódhi ni drì abí véle dre.

22 Di, tátírítrí kúlí tadhábhá angábhá Yèrúsalmà lésè dhi ì adré tá àyikya taa dhi: «Akódhi Bèlèzèbùlè ìbe í léna!* Adré tirí kònzi ki dro topfòle móndí i lésè, tirí kònzi ki kàdrì ni rìnyí sè!»

23 Di Yésu dré àyi nda ki azízó gò, tàzoá àyi dré kúlí alaala sè dhi: «Sàtánà ni kitswá Sàtánà ni dro pfòle móndí lésè ngíníngíni ró?

24 Opì ángùdhi móndyá zàlá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, òpì nda kitswá áyi totó bwà ko.

25 Dzó ángùdhi móndyá lá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, dzó nda kitswá kpà áyi totó bwà ko.

26 Kókpa kòdhi tíni, móndyá Sàtánà ni rìnyí zàle dhi ì kàdré ru lanzí adrézó ru pfu àyi kòfalésè dhi, akódhi ni rìnyí nda kitswá áyi totó bwà ko. Be ró dhi, tà ni ni akí títi.

27 Kòdhi ìbe dhi, dhya àlo kitswá file agó kòmbá àlo dhi ni dzó na akódhi ni ngá wu bwà ko, kàdrò zyà rè kòmbá nda bã sè 'íká ko dhi. Di kàdrò akódhi dre dhi, a ni kitswá ngá títi akódhi ni dzó na nda ki wu.

28 Má adré tà bàti ta àmi dré: Gìká ni kitswá tàkonzì títi móndí ì dré adrélé 'òle dhi ki tri, túmání làdhá títi ì dré adrélé dhàle í rú dhi ìbe.

29 Di, dhya ángùdhi adrélèpi ína làdhá dha Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkonzì tri tàdzí ko. Be ró dhi, tàkonzì nda ni adré akódhi dri kóná vésè kólyá.»

30 Yésu tà tá tà nda kònini, ì dré tá adrélé tàle dhi «Akódhi tirí kònzi ìbe í léna» dhi sè.

Yésu ni andre i adrúpi ni ìbe dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 12:46-50; Lúka 8:19-21)

31 Lókyá nda sè dhi, Yésu ni andre i adrúpi ni ìbe dhi ì dré atsázó adrélé àyi ki totó kivi na. Gò ì dré móndí mùzo file Yésu ni azí.

32 Móndí zyandre dhi ì lírí tá adrélé akódhi làgàsè kúrú. Gò tàzoá drá dhi: «Ámi andre, ámi adrúpi i, ámi amvúpi ìbe dhi ì adré ámi letè kivi na.»

33 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Áma andre i áma adrúpi ìbe dhi i àdhibhá 'i?»

34 Dré móndyá líríbhá í làgàsè kúrú nda ki nòzo títi gò, tàzoá dhi: «Mì nò rè áma andre i áma adrúpi ìbe kòni i ká!

35 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélèpi tà Gìká dré adrélé lèle à kò'o dhi ki 'o dhi ína áma adrúpi 'i, áma amvúpi 'i, ìndì áma andre 'i.»

4

Pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 13:1-9; Lúka 8:4-8)

* 3:22 3:22 Rú «Bèlèzèbùlè» kònidhi tá rú àzya fèle Sàtánà dré dhi 'i.

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá adrélé tà tadhá tǎpǎriandre Gàliláyà àdhyà làga. Mónde zyandre lavulé dhi ì dré ru kimólé akódhi làgàsè kúrú dhi sè dhi, dré mbàzo lirílé bwátù adrélépi yǐ mǐle dhi na, mónďyá zyandre títi nda ì dré adrérà'a tǎpǎriandre mǐle dhi 'á.

² Di dré kǐdhózo tà bǐ dhi kǐ tadhá àyi dré pídhígó sè, adrézó tàá dhi:

³ «Mǐ yi rè ká! Kǐtú àlo dhi, agó àlo dhi pǎfò tá lǐle kórì rǐ àyi amvú na.

⁴ Dré tá adrérà'a kórì rǐ dhi 'á dhi, kórì àruka ì ledhé tá láti mǐle gò, àrǐ ì dré adàzo tetéá títi.

⁵ Kórì àruka ì ledhé tá bvò kǐrà ro adrélépi kǐnǐ íbe tsà dhi dri. Ì dré apǎfòzo mbèlè, kǐnǐ dré nzǐle ko dhi sè.

⁶ Di, kǐtú kòka dre dhi, dré àyi kǐ zàzo 'yòle, àyi kǐ kǐdri dré fǐle kǐnǐ na dóro ko dhi sè.

⁷ Kórì àruka ì ledhé tá kùtsǐ kòfalé. Kùtsǐ nda dré mbàzo àyi kǐ amó gò, ì dré lò'wa 'àzo ko.

⁸ Di, kórì àruka ì ledhé tá àyǐkya kǐnǐ dóro dri gò, ì dré apǎfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Alo nǐ 'a lò'wa nyadhi-àlo-drǐ-mudrǐ, àzya nǐ nyadhi-na, àzya nǐ nyadhi-nzi.»

⁹ Yésu gò tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yǐzo dhi kòyi!»

*Yésu ngǐ tà ì dré adrézó tà ta mónďí ì dré pídhígó sè dhi nǐ àndu
(A kònò kpà Mátáyò 13:10-17; Lúkà 8:9-10)*

¹⁰ Amvolásà dhi, Yésu dré tá adrérà'a kalóma dhi 'á dhi, akódhi nǐ lebèbhá mudrǐ-drǐ-rǐ dhi ì túmǎnǐ mónďyá adrébhá tá àyi kǐ kimó akódhi làga dhi íbe dhi, ì dré alizo akódhi nǐ lizǐ pídhígó dré adrélé pǐle dhi kǐ tà sè.

¹¹ Di dré logózoá àyi dré dhi: «Gǐká fè àmǐ dré tògyá àyi Opǐ nǐ tà lùzu ró dhi nǐ nǐzo. Di, mónďyá kǐvǐ na dhi ì dré dhi, má adré tà títi dhi kǐ ta pídhígó sè,

¹² kǐtswálé:

«ì kǎdré gba ngá no yà dhi,

ì kǎdréró ngá ì dré adrélé nòle nda kǐ atógyà ko,

ìndǐ ì kǎdré gba tà yi yà dhi,

ì kǎdréró tà ì dré adrélé yǐle nda kǐ àndu nǐ ko.

Kònò kǎdré tá kònǐni ko dhi, ì nǐ tá àyi kǐ togó adzá má vélé gò,

má dré àyi kǐ tàkonzǐ trǐzo!»*

*Yésu ngǐ pídhígó agó kórì rǐlepi dhi nǐ tà dri dhi nǐ àndu
(A kònò kpà Mátáyò 13:18-23; Lúkà 8:11-15)*

¹³ Di Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mǐ nǐ tsǐ pídhígó kòdhi nǐ àndu ko? Mǐ nǐ dǐ pídhígó àruka títi dhi kǐ àndu nǐ ngǐningǐnǐ ró?

¹⁴ Agó adrélépi kórì rǐ nda adré Gǐká nǐ kúlǐ rǐ kòdhya.

¹⁵ Mónďí àruka ì adré kúlǐ nda nǐ ka'ǐ ngóro kórì rǐle ledhélé láti mǐle nda ì tǐnǐ. Ì kòyi kúlǐ nda dre dhi, Sàtánà adré ndirǐ atsálé kúlǐ rǐle nda nǐ tǐngá àyi kǐ togó lésè.

¹⁶ Mónďí àruka ì adré Gǐká nǐ kúlǐ ka'ǐ ngóro kórì rǐle ledhélé bvò kǐrà ro dhi dri nda ì tǐnǐ. Ì kòyi kúlǐ nda dre dhi, ì adré ndirǐ ka'ǐá arǐ sè.

¹⁷ Di, ì dré adrélé kúlǐ nda nǐ tayǐ adrélé tǐle àyi kǐ togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í tròle rúa lókyá tsà sè. Di kǎdré tà ì dré adrézó kizà nya ásà dhi 'i yà, ngalè tà adrézó àyi kǐ mǐ pfo kúlǐ nda nǐ tà sè dhi 'i yà dhi, ì adré àyi kǐ tà ka'ǐka'ǐ nda nǐ tayǐ mbèlè.

* 4:12 4:12 A kònò Esáyà 6:9-10.

18 Mónde àruka ì adré Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kùtsi kòfalé nda ì tíni. † kòyi kúlí nda dre dhi,

19 tà bvò kòndi àdhya adrèbhá àyi ki togó 'o lanzìle dhi ì, ngá lovó adrélépi àyi ki lití dhi, ìndì lovó kònzì twátwa dhi ì adré file àyi ki togó na kúlí nda ni amó gò, dré adrézó lò'wa 'a ko.

20 Di, mónde àruka ì adré àyikya Giká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhélé kìní dóro dri nda ì tíni. Ayi nda ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ka'íá gò, ì dré adrézó lò'wa 'a dóro. Alo ni adré lò'wa 'a nyadhi-àlo-drì-mudrí, àzya ni nyadhi-na, àzya ni kó nyadhi-nzi.»

*Tà tadhále tálà ni tà rú dhi
(A kònò kpà Lúkà 8:16-18)*

21 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «À adré gà tsì tálà dhi bhàle lèdrí zàna yà, kó ngalè lángá zàna yà dhi be? Tàdzì ko! A adré zakó dhíá bhàle zá kuru mísá drìna.

22 Tàko ko, à ni tà títi zùle zùzù dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpà tà títi lùzu ró dhi ki 'o apfòle ngádra 'á.

23 Dhya ángùdhi adrélépi bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi!»

24 Gò tàá àyi dré dhi: «Lè mì kàdré tà mì dré adrélé yìle dhi ki kisù dóro! Mì kàdré tà yì dóro dhi, Giká ni àmi ki fe adrélé tà nda ki àndu ni dóro lavulé. A ni ndìndì tà mì dré nìle nda ki drì timbà.

25 Tàko ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bí dhi dré dhi, à ni tà dré nìle nda ki drì timbà. Di, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à ni ndìndì tà tsà dré nìle dhi ni tingá.»

Tà tadhále kórì adrélépi mbàle áyi tàndì sè dhi ni tà rú dhi

26 Yésu gò tàá dhi: «Giká ni Opì sù ngóro kórì dhya àlo dré rìle bvò dri dhi tíni.

27 Dhya nda kàdré ayilé ngátsi sè yà, kó ngalè kàdré ngàle kítú sè yà dhi, kórì nda adré apfòle mbàle, tágba dhya nda dré nìzoá ngalè tà nda adré ru 'o ngíni ya dhi ko dhi.

28 Bvò nda ni tàndì adré kórì nda ni 'o adrélé lò'wa 'a dhi ni. Kórì nda adré rè zyà apfòle mbì ro gò, drì ni dré adrézó pfòle gò, dré adrézó lò'wa 'a.

29 Lò'wa nda ì kòka dre dhi, dhya nda adré méngerè adó adrézó lwàá. Tàko ko, lòkyá adrézó lò'wa nda ki akónà dhi kitswá dre.»

*Tà tadhále mùtáđì lò'wa ni tà rú dhi
(A kònò kpà Mátáyò 13:31-32, 34; Lúkà 13:18-19)*

30 Yésu gò tàá dhi: «Má ni kitswá Giká ni Opì ni tà tadhá àdho ngá rú? Kó ngalè, má ni tà ni ni tadhá kúlí alaala ángùdhi sè?

31 Opì nda sù ngóro mùtáđì lò'wa tíni.† Lò'wa nda konyókonyó mvá lavulé lò'wa àruka títi adrélé rìle bvò dri dhi ì rúsè.

32 Di, à kàdré lò'wa nda ni rì dhi, adré ìna apfòle mbàle atsálé kàdrì ngá àruka títi adrélé kidhíle amvú 'á dhi ki lavú. Adré mbàle áyi kólá ki lebhé í rúsè kàdrìkàdrì gò, àrí ì dré adrézó bhà si drìlána líndrí ni ni tà sè.»

33 Di Yésu adré tá Giká ni kúlí tadhá àyi dré kúlí alaala bí làsú be kònìni dhi ì sè, tsàle ì dré kitswázó tà nda ki àndu ni bwà ko dhi na.

34 Adré tá tà àlo tadhá àyi dré kúlí alaala àko dhi ko. Di, ì dré adrérà'a lebhéhá ni íbe àyi pátí dhi 'á dhi, adré tá ìna tà títi nda ki àndu ngí àyi dré.

† 4:31 4:31 Yúdà ànzì ì adré tá mùtáđì lò'wa kònìdhi ni rì àyi ki amvú na, adrézó lò'wa ni ni lomvó, adrélé dàle manyàngá na. Tágba mùtáđì lò'wa nda dré adrézó tsámvá lavulé dhi, adré mbàle tsàle byá méterè na dhi na.

*Yésu kíkí lyãandre**(À kònò kpà Mátáyò 8:23-27; Lúkà 8:22-25)*

³⁵ Kítú nda ni ìndrò sè dhi, Yésu dré tazoá áyi lebèbhá i dré dhi: «Mà kòzya tãpãriandre ni ta'á na.»

³⁶ Di akódhi ni lebèbhá nda ì kòtombà bwátù dré tá adrézó lána dhi na dre dhi, ì dré móndyá zyandre nda ki tayízó gò, kidhózó adrélé zyàle ta'á na. Bwátù àruka ì adré tá kpà zyàle tùmání àyi íbe.

³⁷ Gbã kòdhwa, lyãandre gú dhi dré ngàzo adrélé vïle tãpãriandre nda mi. Yi adrélépi longálé dhi dré adrézó lodàle bwátù na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílé.

³⁸ Di, Yésu adré tá ína ayí ko àmvòràmvò kùsé dri. Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré akódhi ni torózó, tazoá drá dhi: «Tadhálépi, mà adré dràle! Tà nda tsì tà tàko 'i mí dré?»

³⁹ Di Yésu dré ngàzo ligílé lyãandre nda dri, tazoá tãpãriandre nda dré dhi: «Mí kíkí mi adrélé kírí!» Lyãandre nda dré rìzo adrélé kírí gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii.

⁴⁰ Di Yésu dré tazoá áyi lebèbhá i dré dhi: «Mì adré ngá ro àdho tà sè? Àmi dhu rè tà ka'íka'í àko?»

⁴¹ Tirí dré gázo àyi léna bí gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá ína àdhi 'i, ndìndì lyãandre i tãpãriandre be dhi ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'í 'òle ni?»

5*Yésu tidrí agó àlo tirí kònzí íbe í léna dhi**(À kònò kpà Mátáyò 8:28-34; Lúkà 8:26-39)*

¹ Ì kòzya tãpãriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gèràsà kya na.*

² Yésu kási bwátù lésè dre dhi, agó àlo tirí kònzí íbe í léna dhi dré apfòzo ngbò ró mógó lésè kitswálé ru kisú akódhi be.

³ Agó nda adré tá ína ayílé mógó 'àsè. Dhya àlo kitswá tá véle akódhi ni ru 'ìle ndìndì nyìrì sè bwà ko.

⁴ Tàko ko, vésè be bí, à adré tá akódhi ni pá ki tí'ì kómvé sè, adrézó akódhi ni drígá ki tí'ì nyìrì sè. Di, akódhi adré tá ína nyìrì nda ki tikí, adrézó kómvé nda ki tonò. Dhya àlo kitswálépi akódhi ni bha áyi rìnyí zàle bwà dhi tá yókódhó.

⁵ Kítú sè ìndì ngátsi sè dhi, akódhi adré tá tatsílé tetrébe mógó 'àsè ìndì kóngó i drìsè, adrézó áyi rúbhá tsì kírà sè.

⁶ Di akódhi kònò Yésu vwàvwà ro dre dhi, dré ngàzo arálé adhéle áyi kórókó tití akódhi kandrá.

⁷ Dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Yésu, Gíká kurú na dhi ni Mvágó, àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Má adré ámi ti lizí Gíká ni rú sè, mí kò'oró ma kònzí ko!»

⁸ Tà tá kònzí tákò ko, Yésu tà tá drá dhi: «Tirí kònzí, mí pfò agó kòndhi lésè!»

⁹ Gò Yésu dré lizízóá tíá dhi: «Ámi rú àdhi?» Akódhi logó drá dhi: «Áma rú <Zyandre>. Angyá ko, àma agó kòndi léna dhi bí.»

¹⁰ Di tirí kònzí nda dré dhèzo adrélé ngòle Yésu rú, kòmùró àyi pfòle bvò nda 'àsè ko dhi bvó.

¹¹ Ayi làgana kònàni dhi, tìgá ki pãrí andre adré tá ngá nya kóngó drìna.

* **5:1 5:1** Móndyá zìle Gèràsà i ró kòni i, Mátáyò adré zìá Gádàrà i ró. À kònò Mátáyò 8:28. Ayi nda ki bvò tá tãpãriandre Gàliláyà àdhya ni ta'á na, kítú dré apfòrà lésè.

12 Di tirí kònzi nda ì dré Yésu ni ti lizízó tàzoá dhi: «Mí kòmù àma lile tìgá kòna i véna wà, mà kòtifíró àyi léna be dhi bvó.»

13 Yésu dré ka'izoá. Di tirí kònzi nda ì dré topfòzo agó nda lésè, lile tiffilé tìgá nda i léna. Gò tìgá ànyíànyí ngùlù-rì nda ì dré ndizo títi kòngó nda ni gòlòko 'ásè, ledhélé tãpãriandre na, yí mvu gò, todràzo.

14 Gò tìgá nda ki likíbhá ì dré ngàzo ràle tà lavúlépi nda ni rúbí longóbe bhàandre na ìndì gbàbhú 'ásè. Di móndí zyandre dhi ì dré apfòzo tà nda ni no.

15 Ì kàtsá Yésu véle dre dhi, ì dré agó tá tirí kònzi zyandre íbe í léna nda ni nòzo adrérà'a lirílé Yésu làga. Akódhi tá kítá íbe í rú, ìndì tà kisùkisù íbe dóro. Di tirí dré àyi ki 'òzo lavúlé.

16 Gò dhya tà nda ki nobhá m̀ sè dhi ì dré tà atsábhá agó tá tirí kònzi íbe nda rú, ìndì tìgá i rú dhi ki titízó àyi dré.

17 Di àyi nda ì dré ngàzo Yésu ni ti lizí, kòngaró àyi ki bvò 'ásè be dhi bvó.

18 Yésu dré tá adrérà'a mbàle bwátù na dhi 'á dhi, agó tá tirí kònzi íbe í léna nda dré akódhi ni ti lizízó, ì kòlìró túmání.

19 Di, Yésu dré akódhi ni logázó, tàzoá drá dhi: «Mí nzi mí bhàna, ámi sùrú na. Mí títi àyi dré tà títi Mírì dré 'òle mí dré dhi i, ìndì akódhi bhà ámi kizà ngíni ya dhi.»

20 Di agó nda dré ngàzo lile tà títi Yésu dré 'òle í dré dhi ki longóbe bhàandre zìle Mudrí dhi i 'ásè. Di móndyá títi dhi ì adré tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo.

*Yésu tidrí tòkó àlo dhi, ìndì tìngá Yàyìrò ni mvátòkó dràdrà lésè
(A kònò kpà Mátáyò 9:18-26; Lúkà 8:40-56)*

21 Yésu kògò azyálé tãpãriandre nda ni ta'á lésè bwátù sè dre dhi, móndí zyandre lavúlé dhi ì dré ru kimózó akódhi làgàsè kùrú tãpãriandre mìle.

22 Yúdà ànzi ki lèsámò dzó ni kàdrì ki àlo rú be Yàyìrò dhi dré kpà atsázó kònàle. Di kònò Yésu dre dhi, dré adhézó akódhi pá,

23 akódhi ni ti lizí tà tãndì ró tàzoá dhi: «Áma zapi ànyíànyí dràdrà mìle. Mí alì ámi drígá bha akódhi dri wà, kàdríró adrélé lídrì be!»

24 Di Yésu ì dré ngàzo adrélé lile akódhi be. Móndyá zyandre lavúlé nda ì dré kpà adrézó akódhi ni lebe, adrézó àyi ki tri rúásà.

25 Di àyi nda i kòfalé dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drì-rì dhi tá be.

26 Akódhi nda nya tá kizà lavúlé kódzó bí dhi i drígá. Kizá tá ngá í drígàsè akilé títi woyá. Di, kàrí nda adré tá véle ràle rúásà lile drìdrì.

27 Di kòyi Yésu ni tà dre dhi, dré lavúzó móndyá zyandre nda i kòfalésè, atsálé ànyí Yésu àmvolésè gò, akódhi ni kítá ti tabè.

28 Angyá ko, adré tá ína kisùá dhi: «Má kòtabè ngbà 'í akódhi ni kítá ti kòdhya dhi, má ni adrí.»

29 Gbã kòdhwa, kàrí adrélépi ràle rúásà nda dré akízó gò, dré atógyàzoá í rú dhi, í adrí áyi kizà nda lésè dre.

30 Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu dré kpà atógyàzoá í rú dhi, rìnyí pfò tá í lésè dre. Dré áyi alázó móndyá zyandre nda i kòfalé gò, lizíá dhi: «Àdhi tabè kítá mána nì?»

31 Akódhi ni lebebhá ì logó drá dhi: «Mí nò zakó móndyá zyandre kòni i adrérà'a àyi ki tri mí rúsè dhi 'í! Mí adré di lizíá dhi, <Adhi tabè ma nì> ya dhi ngíni?»

32 Di, Yésu dré gòzo vélé adrélé mónnyá í làgàsè nda ki no, nìzoá ngalé àdhi 'o tà nda nì ya dhi.

33 Tòkó nda kàtògyà tà atsálépi í rú dhi dre dhi, dré alìzo lyabe tirì dré adhéle akódhi pá gò, tà í dré 'òle nda nì ta drá ngádra 'á.

34 Di Yésu dré tàzoá drá dhi: «Áma zapi, ámi tà ka'ika'í tidrí mi dre. Mí lè togó be kìdríkìdri. Mí adrí kizà mína lésè dre.»

35 Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, mónní àruka angábhá Yàyíró, lèsámbo dzó nì kàdrì nda bhàlésè dhi ì dré atsázó tàá drá dhi: «Ámi zapi drá dre. Tà adrézó gòle dhya tà tadhálépi dhi nì lagù ásà dhi àdho tà 'i?»

36 Di, Yésu dré ína kúlí nda nì ka'izo yìle ko. Gò dré tàzoá Yàyíró dré dhi: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'í ngbà 'í ka'ika'í.»

37 Di dré mónní àzya ka'izo lile í vèsè ko, ka'í ngbà 'í Pétèró, Yàkóbhò, tsàle adrúpi nì Yòwánì be dhi ì kòdhya.

38 Ì kòtsa Yàyíró bhàna dre dhi, Yésu dré nòzoá dhi, mónnyá títi dhi ki drì abíabí gò, ì dré adrézó àwó ngo, adrézó tongólé lúlù be.

39 Di kòfi dzó nda na dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Ámi ki drì abíabí gò, mì dré adrézó àwó ngo àdho tà sè? Mvámvá kòdhi drà ko. Adré ína ayí ko.»

40 Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi nì gu. Di Yésu dré àyi ki 'òzo pfole títi kivi na. Dré mvámvá nda nì atá ki drizo andre nì íbe, ìndì áyi lebébhá na nda íbe gò, fizo àyi íbe àrà mvámvá nda dré adrézó dhi na.

41 Dré akódhi nì drígá rùzo, tàzoá drá dhi: «Tàlità kúmì!» (Kòdhi adré lèá tàle dhi: «Mvátòkó, má tà mí dré dhi, mí nga!»)

42 Gbà kòdhwa, mvátòkó adrélépi tá kóná íbe mudrí-drì-rì nda dré ngàzo kidhólé atsí to. Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwábhwa.

43 Gò Yésu dré àyi ki kodzózó tà tàndì ró tàzoá dhi, ì kòlongó tà nda dhya àlo dré ko. Dré tàzoá dhi, ì kòfè ngá mvámvá nda dré nyàle.

6

Nàzàrétàbhá ì ka'í Yésu ko (A kònò kpà Mátáyò 13:53-58; Lúkà 4:16-30)

1 Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo tsàle bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na.* Akódhi nì lebébhá ì lè tá kpà túmání akódhi be.

2 Sàbátù kàtsá dre dhi, dré kidhózó adrélé tà tadhá Yúdà ànzì ki lèsámbo dzó na. Gò mónnyá zyandre nda ì dré adrézó akódhi nì yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi kisú ína tà kòdhi ì ángwà? Tògyá fèle drá kònìni nì àdho tògyá 'i? Kisú kpà rìnyí adrézó tà líndríga ró dhi ki 'o áyi tàndì nì drígá sè dhi ángwà?»

3 Akódhi kòndi tsì dhya adrélépi fa ledé dhi 'i ko? Akódhi tsì Màríyà nì mvá 'i ko? Adrúpi nì ì tsì Yàkóbhò, Yósè, Yúdà tsàle Símonà ko? Amvúpi nì ì àma kòfalé ko?» Di tà nda sè dhi, ì kitswá tá Yésu nì ka'í bwà ko.

4 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adré ngbà 'í pròfètà nì líndrì bha ko dhi akódhi nì tàndì bha, akódhi nì sùrú 'á, ìndì akódhi nì dzó 'á.»

5 Di akódhi kitswá tá tà àzya líndríga ró dhi nì 'o kònàle ko, bhà ngbà 'í àyi drígá dràbhá àruka ì dri, àyi ki tidrízó dhi kòdhya.

6 Di akódhi nì líndrí adré tá gàle, ì dré tá adrélé tà ka'ika'í àko dhi sè.

* **6:1 6:1** Bhàandre Yésu dré mbàzo lána kòndhi tá Nàzàrétà 'i. A kònò Lúkà 4:16; Mátáyò 13:54.

*Yésu tibhù áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi i lile àzì na
(A kònò kpà Mátáyò 10:5-15; Lúkà 9:1-6)*

Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé tà tadhábe bhà àlo àlo tíí bvò nda lé dhi i 'ásè.

⁷ Dré áyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki azizó, rinyí fèzo àyi dré kitswázó tirí kònzi ki bha àyi pálé gò, dré kidhózó àyi ki tibhù lile rì rì àzì 'o.

⁸ Dré tá adrérà'a àyi ki tibhù dhi 'á dhi, lazí tà àyi dri kònini: «Mì do ngá àlo dhi atsí sè ko, ngbà 'í kùtù fa kòdhya. Mì kòdo mápà 'i yà, kòmvo 'i yà, kó ngalè làfa 'i yà dhi àmi rú ko.

⁹ Mì asó kámókà, di, mì kòdo kítá agá lésè dhi ni àzya ko.

¹⁰ Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi, mì kàdré ayilé kònale tsàle kítú mì dré dra ngàzo bhà nda 'ásè dhi tú.

¹¹ Bhà ángùdhi dra àmi ki ka'izo dòle lána dóro ko yà, kó ngalè àmi ki kúlí yizo ko yà dhi na dhi, mì kòpfò 'ásà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí àmi pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà tíí dre.»

¹² Di Yésu ni lebèbhá nda ì dré ngàzo lile longóaba móndí i dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Giká vélé.

¹³ Ì adrè tá tirí kònzi bí dhi ki dro móndí i lésè, adrézó dò da dràbhá bí dhi i dri, adrézó àyi ki tidrí.

*Yòwànì bàtìsimò fèlepi ni dràma
(A kònò kpà Mátáyò 14:1-12; Lúkà 9:7-9)*

¹⁴ Di ópí Èródè dré tà nda ki rúbí yizo. Tàko ko, Yésu ni rúbí la'ú tá bvò nda 'ásè tíí. Móndí àruka ì adrè tá tàá dhi: «Yòwànì Bàtìsimò fèlepi angá ìna dràdrà lésè nì! Àsà dhi, akódhi rinyí íbe adrézó tà líndrìga ró dhi ki 'o.»

¹⁵ Aruka ni ì adrè tá tàá dhi: «Akódhi Elíyà 'i.» Aruka ni ì adrè kó tàá dhi: «Akódhi pròfètà 'i, ngóro pròfètà atú dhi ki àlo tìni.»

¹⁶ Di, Èródè kòyi tà adrélé tàle nda i dre dhi, dré ìna tàzoá dhi: «Yòwànì má dré drì 'òle lile kòdhi angá ìna dràdrà lésè nì.»

¹⁷ Tàko ko, Èródè nda 'o tá Yòwànì rùle adròle, bhèle bãdzó na dhi nì. 'O tá kònini áyi adrúpi Filípò ni tòkó, Èròdíyà, í dré tá dòle mòle tòko ró dhi ni tà sè.

¹⁸ Angyá ko, Yòwànì adrè tá tàá Èródè dré dhi: «Kitswá mí dré adrézó àmi adrúpi ni tòkó íbe dhi ko.»

¹⁹ Àsà dhi, Èròdíyà nda adrè tá togó kònzi bha Yòwànì rú. Adrè tá akódhi ni le pfùle dràle, di, kitswá tá ìna tà 'o bwà ko.

²⁰ Tàko ko, Èródè nì ìna tàle dhi, Yòwànì tá móndí gyàgya ìndì lólo dhi 'i dhi be. Di adrè tá akódhi ni ro, adrézó sùle rúá. Adrè tá kpà akódhi ni kúlí le yìle, tágba akódhi ni drì dré tá adrézó abílé tò kúlí nda i sè dhi.

²¹ Di, lókyá Èròdíyà dré kitswázó tà 'o bwà dhi dré atsázó. Kítú Èródè ni tizo àsà dhi sè dhi, akódhi dré gwányá 'òzo áyi àzibhá ki kàdrì i dré, sòdá ki kàdrì i dré, ìndì móndí kàdrì àruka Gàliláyà àdhya i dré.

²² Gò Èròdíyà ni zapi dré apfòzo ngá to Èródè i kandrà mónnyá dré azilé gwányá nda lé dhi íbe, àyi ki togó 'òzo kinílé tò. Di ópí nda dré tàzoá mvátókó nda dré dhi: «Mí zi ngá ángùdhi mí dré adrélé lèle dhi má tí, má kòfèró mí dré.»

²³ Dré mòmndrà sizo tàzoá drá dhi: «Ngá ángùdhi mí dré dra zìle má tí dhi, má ni fèá mí dré, kàdré gba áma òpì lanzílé 'a be rì dhi ni àlo 'i yà dhi.»

24 Gò mvátòkó nda dré pfòzo liziá áyi andre tí dhi: «Má kòzi àdho ngá kòdhya ya?» Andre ni logó dhi: «Mí kòzi Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ni drì kòdhya.»

25 Di mvátòkó nda dré gòzo tsàle mbèlè ópí nda véna, tàá drá dhi: «Má lè mí kàfè má dré Yòwánì Bàtìsimò fèlepi ni drì kònwa sǎnì na.»

26 Gò ópí nda ni togó dré kizà nyàzo lavulé tà nda sè. Di, mònndrà dré tá sìle mónnyá azilé nda i kandrà dhi i sè dhi, lè ína tà zìle í tí nda gàle ko.

27 Dré ndirì sòdá ki àlo mùzo lile kitswálé Yòwánì ni drì li, kògòró agòle ába be dhi bvó. Di sòdá nda dré lizo Yòwánì ni drì li bǎdzó na gò,

28 drì nda ni adózó sǎnì na, alìzo fèá mvátòkó nda dré. Gò akódhi nda dré fèzoá áyi andre dré.

29 Di Yòwánì ni lebèbhá i kòyi tà nda dre dhi, i dré tsàzo akódhi ni àbvò do lizo bháá mógó na.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi i dré

(A kònò kpà Mátáyò 14:13-21; Lúkà 9:10-17; Yòwánì 6:1-14)

30 Apóstolò Yésu dré tá tibhùle nda i kàgò dre dhi, i dré àyi ki kimózo akódhi làga, tà títi i dré 'òle ìndì tadhálé dhi ki títi drá.

31 Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì alì, mà kòlìró àma pátí lovólé tsà àrà móndí àko dhi na.» Tà tá kònìni tàko ko, móndí zyandre dhi i adrè tá alìle, adrélé gòle gò, Yésu i dré ndìndì adrézó lókyá ngá nyàzo dhi íbe ko.

32 I dré di tombàzo bwátù na kitswálé lile àyi pátí àrà móndí àko dhi na dhi bvó.

33 Di, móndí bí àyi ki nobhá lǐrà'a dhi i nǐ tá àrà i dré tá adrézó lile lána dhi be. Gò móndí zyandre dhi i dré ngàzo bhàandre títi dhi i lésè, ràle pá sè tsàle àrà nda na drìdrì Yésu i kandràna.

34 Di Yésu kàsì bwátù lésè dre dhi, dré mónnyá zyandre lavulé nda ki nòzo gò, kizà dòzo áyi togó na àyi ki tà sè. Tàko ko, àyi tá ngóró kábilígyà adrèbhá àyi ki líkílépi àko dhi i tǐni. Di dré kídhózo adrélé tà bí dhi ki tadhá àyi dré.

35 Ìndró kàndrì dre dhi, akódhi ni lebèbhá i dré àyi ki kisízo ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Kònìdhi àrà bhà àko dhi 'i, ìndì lókyá lavú dre.

36 Mí kòfè di látì mónnyá zyandre kòni i dré lizo mányàngá gi nyàle gbàbhú 'ásè ìndì bhà àma làgàsè dhi i 'ásè wà.»

37 Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi, mì fè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.» I gò tàá drá dhi: «Mà kòlì tsì làfa lò'wa kámá-rǐ dhi ki kizá ngbà, mápà gìzo kitswálé fèle àyi títi dhi i dré nyàle?»†

38 Di Yésu lizí àyi tí dhi: «Àmi mápà íbe ángopí? Mì lè nòá.» I kòlì nòá dre dhi, i dré tàzoá dhi: «Àma mápà íbe nzi, ìndì kosyá íbe rǐ.»

39 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi, i kòtukù mónnyá títi nda i lírìlé mbìlìdrì drìsè.

40 Gò àyi nda i dré lírìzó ngbungbu nyadhi-nzi, ìndì nyadhi-rǐ-drì-mudrí.

41 Di Yésu kádó mápà nzi nda i kosyá rǐ nda íbe dre dhi, dré mǐ tingázó kurú na bhù na, tà tani zǐzo Gíká tí ngá nda i dri. Dré mápà nda ki tonjòzo lanzílé áyi lebèbhá i dré, i kòlanzíró mónnyá zyandre nda i dré. Dré kpà kosyá rǐ nda ki lanzízó àyi títi dhi i dré.

42 Di àyi títi nda i dré nyàzoá pǐzo.

† 6:37 6:37 A adrè tá làfa lò'wa kònìdhi ni rú zi «dènàrǐ». Dènàrǐ àlo dhi tá làfa adrélé fèle móndí àlo dré ázi 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i. Di làfa lò'wa kámá-rǐ kòni i tá làgá kàdrì 'i.

⁴³ Gò akódhi ni lebèbhá ì dré mápà nda ki àmbí kosyá íbe dhi ki lokózó gàle kánzì mudrí-drì-rì dhi ì sè bíbí.

⁴⁴ Ago ngá nda ki nyabhá dhi ì tá ngùlù-nzi.

Yésu to atsí tǎpǎriandre drìsè

(À kònò kpà Mátáyò 14:22-33; Yòwánì 6:15-21)

⁴⁵ Gbǎ lókyá nda sè dhi, Yésu dré àyi lebèbhá ki 'òzo lile mbàle bwátù na, ì kòzyaró drìdrì í kandrána tǎpǎriandre ni ta'á na, Bètèsàydà na. Tàko ko, lè tá rè zyà láti fèle mónyá zyandre nda ì dré lizo 'íká.

⁴⁶ Kòlazi àyi tí dre dhi, dré mbàzo kòngó àlo drìna kitswálé tà ta Gìká be.

⁴⁷ Ngá kàní dre dhi, Yésu ni lebèbhá ì tá bwátù na tǎpǎriandre nda ni kítógá na. Di, akódhi tá ína kalóma bvò dri.

⁴⁸ Dré nòzoá dhi, àyi lebèbhá nda ì adré tá ru lagù kápí sè kitswálé bwátù zi lile drìdrì, lyǎandre dré adrélé vīle sínyà dri àyi rú dhi sè. Di ngátsi kítógá àmvolésè dhi, dré ngàzo adrélé atsí to tǎpǎriandre drìsè, adrézó lile àyi lebèbhá nda ì véna, adrélé 'òle àyi ki lavú.

⁴⁹ Ì kònò akódhi adrérà'a atsí to tǎpǎriandre drìsè dre dhi, ì dré kisùzoá dhi, kòdhi tá móndí líndrí 'ì gò, ì dré ngàzo tetrélé.

⁵⁰ Tàko ko, àyi títi dhi ì nò tá akódhi gò, tirì dré gàzo àyi léna bí. Di, gbǎ kòdhwa, Yésu dré tazoá àyi dré dhi: «Mì tsi togó! Ma 'i. Mì ro ngá ko!»

⁵¹ Dré mbàzo bwátù na àyi véna gò, lyǎandre nda dré rizo adrélé kíri. Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwǎbhwa.

⁵² Angyá ko, tà líndríga ró Yésu dré 'òle mápà ni tà sè nda fì tá dhu rè àyi drìna ko, àyi ki togó dré tá adrélé tòmbatòmba dhi sè.

Yésu tídrí dràbhá ì bvò Gènèsàrètè àdhya na

(À kònò kpà Mátáyò 14:34-36)

⁵³ Ì kòzya tǎpǎriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gènèsàrètè àdhya na.

⁵⁴ Ì dré tá adrérà'a apfòle bwátù lésè dhi 'á dhi, mónyá kònàle dhi ì dré ndirì Yésu ni nòzo nīle kyá.

⁵⁵ Di ì dré ngàzo tatsíle bvò nda 'àsè títi, adrélé dràbhá ki adó ká'yá ì dri, adrézó alīle àyi íbe àrà ángùdhi ì dré yīzoá akódhi lána dhi lé.

⁵⁶ Di àrà títi Yésu dré adrézó lile dhi ì 'àsè dhi, gba kàdré bhàandre 'ì yà, bhà 'ì yà, kó ngalè gbàbhú 'ì yà dhi, móndí ì adré tá àyi ki dràbhá ki adó alizo àyi íbe àrà adrézó ngá lagí dhi ì 'àsè. Di ì adré tá akódhi ni ti lizí, kòtayíró dràbhá nda ì adrélé ngbà 'ì àyi kítá ti tabè kòdhya. Di àyi títi adrèbhá tabèá nda ì adré tá adríle.

7

Gìká ni kúlí bhèma adrézó móndí ki labhi lebe dhi

(À kònò kpà Mátáyò 15:1-9)

¹ Kítú àlo dhi, Fàrìsáyò ì tǎtrítrí kúlí tadhábhá àruka angábhá Yèrúsalémà lésè dhi ì alì tá ru kimó Yésu làga.

² Gò ì dré nòzoá dhi, akódhi ni lebèbhá ki àruka ì adré tá ngá nya drígá be ndí ró. Kòdhi adré tàá dhi, ì adré tá ngá nya drígá dzi àko ró.

³ (Tàko ko, Fàrìsáyò ì Yúdà ànzi àruka títi dhi íbe dhi, ì adré rè ngbú àyi ki drígá dzi dóro 'íká, gò adrézó ngá nya ndò, ì dré adrélé tròle àyi ki tábhí ki labhi ì rú dhi sè.

4 Ì kàdré nzìle àrà adrézó ngá lagí dhi lésè dhi, ì adré ngbú àyi kì temvé yí sè 'íká, gò adrézó ngá nya ndò. Ì adré kpà labhi àruka bí dhi kì lebè, adrézó kópò kì dzi lídri íbe ìndì sǎnì íbe.*)

5 Di Fàrìsáyò nda ì tǎtrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhi ì dré lizízóá Yésu tí dhi: «Ámi lebèbhá ì adré àma kì tábhí kì labhi lebè ko àdho tà sè? Tàko ko, ì adré àyikya ngá nya drígá be ndí ró.»

6 Yésu logó àyi dré dhi: «Prófétà Èsáyà dré tá adrérà'a Gíká ni kúlí longó àmi túrúpúbhá ì ró ni kì tà sè dhi 'á dhi, longó tà nda kyá tàzoá dhi: <Móndyá kòdhi ì adré áma lindrì bha ngbà 'í ti sè. Di, àyi kì togó vwà ína má rúsè vwàvwà.»

7 Ì adré lisámbò 'o má dré wóyá.

Tàko ko, ì adré tòlì angábhá móndí ì vélésè dhi kì tadhá ngóro tòlì nda ì angá tá má vélésè na tìni.†

8 Mì tayí àmikya tòlì Gíká àdhya ì, adrézó tròle labhi móndí kya ì rú.»

9 Gò tàà àyi dré dhi: «Mì nǐ àmikya adrélé Gíká ni tòlì kì bhe gàrà dri, adrézó àmi kì tàndì kì labhi kì líkí dhi dóro.

10 Tàko ko, Mósè tà tá dhi: <Lè mí kàdré àmi atá ni lindrì bha àmi andre be.>‡ Tà kpà dhi: <Dhya adrélépi tà ta kònzì áyi atá rú yà, kó ngalè áyi andre rú yà dhi, lè à kò'o akódhi nda dràle dràdrà.>§

11 Di, mì adré àmikya tàà dhi, dhya àlo ni kitswá tàà áyi atá dré yà, kó ngalè áyi andre dré yà dhi: <Ngá má dré tá kitswálé fèle àmi ledé dhi kòròbànì 'i, kòdhi adré tàà dhi, ngá fèle Gíká dré dhi 'i.>

12 Akódhi nda kòtà kònìni dhi, mì adré di vélé akódhi ni tayí tà 'o atá ni dré yà, kó ngalè andre ni dré yà dhi ko.

13 Di àsà dhi, mì adré àmikya Gíká ni kúlí bhe gàrà dri, àmi kì labhi mì dré kisulé àmi kì tábhí ì véna dhi kì tà sè. Mì adré kpà tà bí dhi kì 'o kònìni.»

Tà adrèbhá móndí kì 'o atsálé ndí ró Gíká mìlèsè dhi ì (A kònò kpà Mátáyò 15:10-20)

14 Gò Yésu dré gòzo móndyá zyandre kònàle dhi kì azí, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títi, mì yi vo rè tà kònìdhi, àndu ni ni nǐzo ká!

15 Ngá adrélépi fìle móndí léna dhi kitswá akódhi ni 'o atsálé ndí ró bwà ko. Be ró dhi, tà adrélépi apfòle móndí lésè dhi adré ína akódhi ni 'o atsálé ndí ró dhi nì.» [

16 *]

17 Yésu kòtayí móndyá zyandre nda ì dre dhi, dré nzìzo bhàna gò, akódhi ni lebèbhá ì dré kúlí alaala nda ni àndu lizízó tíá.

18 Akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: «Ámi, àmi kókpà tà nǐnì àko? Mì nǐ ko tàle dhi, ngá adrélépi fìle móndí léna dhi kitswá ína akódhi ni 'o atsálé ndí ró bwà ko dhi?

19 Tàko ko, ngá nda adré fìle akódhi ni togó na ko. Be ró dhi, adré ína fìle akódhi ni 'a na gò, adrélé apfòle akódhi ni rúbhá lésè.» (Kúlí nda kòdhi sè dhi, Yésu adré tá tàà dhi, mányàngá títi dhi ì dóro Gíká mìlèsè.)

20 Yésu gò tàà dhi: «Tà adrélépi apfòle móndí ni togó lésè dhi ína tà adrélépi akódhi ni 'o atsálé ndí ró dhi 'i.

* 7:4 7:4 Wárágá àruka Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri dhi ì adré kókpà tàà kònwa dhi: [...ìndì lírìrà adrézó ngá nya dhi íbe]. † 7:7 7:7 A kònò Èsáyà 29:13. ‡ 7:10 7:10 A kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16. § 7:10 7:10 A kònò Pfòma 21:17; Lèvitikè 20:9. * 7:16 7:16 Wárágá Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Dhya ángùdhi adrélépi bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi!]

21 Tàko ko, tà adrébhá apfòle mómódí kǐ togó lésè dhi ì, tà kòni 'i: tà kònzì kisùle dhi ì, ndòtò tà, kugù tà, mómódí kǐ tupfuma nì tà,

22 múná tà, ngá lovó nì tà, togó kònzì nì tà, mómódí kǐ litima nì tà, tà swà, lovó kònzì bhàma mómódí ì rú dhi nì tà, mómódí kǐ rú tàma kònzì dhi nì tà, drìkàdrì nì tà, ìndì tà azaaza.

23 Tà kònzì nda kòdhi ì adré tíí apfòle mómódí kǐ togó lésè gò, adrélé àyi kǐ 'o atsálé ndí ró.»

*Tòkó àlo sùrú twá ro dhi ka'ì Yésu bàti
(À kònò kpà Mátáyò 15:21-28)*

24 Amvolásà dhi, Yésu dré àrà nda nì tayízó gò, lizo tsàle bvò Tírè làga dhi na. Kònàle dhi, dré fizo dzó àlo na lùzu ró. Lè tá à kòni ì kònàle dhi ko. Dì, kitswá tá ína tà nda nì zu mómódí ì dré bwà ko.

25 Dì tòkó àlo zapi nì dré adrézó tírí kònzì íbe í léna dhi kòyi Yésu nì rúbí dre dhi, dré ndirì alizo adhéle akódhi pá.

26 Tòkó nda tá ína mómódí sùrú twá ro tíle bvò Fòwíníkè àdhya Sírìyà le dhi na dhi 'i. Dì dré ngàzo adrélé Yésu nì ti lizí, kòdroró tírí kònzì nda áyi zapi lésè be dhi bvó.

27 Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí tayí rè zyà ànzimvá ì ngá nya pìzo 'íká. Tàko ko, kitswá ànzimvá kǐ mápà dòzo bhèle kòkí ì dré dhi ko.»

28 Dì, tòkó nda logó drá dhi: «Mírì, tágba kònìni dhi, ndìndì kòkí mísá zàle dhi ì adré àyikya mápà kórònyá ànzimvá ì dré adréle tayíle ledhéle dhi kǐ nya kòdhya.»

29 Dì Yésu tà drá dhi: «Kúlí mí dré logólé kòdhi sè dhi, mí kitswá nzìle. Tírì kònzì nda pfò ámi zapi lésè dre.»

30 Dì tòkó nda kònzì í bhàna dre dhi, dré áyi zapi nda nì kisúzó adrérà'a ayíle lángá dri. Tírì kònzì nda pfò tá lásà dre.

Yésu tídrí agó àlo bíbhále be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhābhā ro dhi

31 Amvolásà dhi, Yésu dré bvò Tírè làga nda nì tayízó gò, lizo lavúlè Sídónà 'ásè, ìndì bvò zìle bhàandre Mudrí ì ró dhi 'ásè, gòle tsàle tǎpǎriandre Gàliláyà àdhya làgana.

32 Kònàle dhi, à dré agó àlo bíbhále be kùdúkùdu ró adrélépi kpà ábhābhā ro dhi nì adzízó Yésu véle, akódhi nì ti lizí, kòbhàró drígá agó nda dri, akódhi nì tídrízó be dhi bvó.

33 Dì Yésu dré akódhi nda nì drizo lizo ába gàrà dri mómódí zyandre ì rúsè gò, áyi drígá ànzì kǐ sòzo akódhi bína. Dré túsú fùzo áyi drígámílí dri gò, akódhi nì làdra tabèzo ásà.

34 Dré mǐ tǐngázó kurú na bhù na gò, la'ázó fèèè, tàzoá dhi: «Èfátà!» (Kòdhi adré leá tàle dhi: «Mí nzì ru!»)

35 Gbǎ kòdhwa, agó nda nì bíbhále dré fùzo, akódhi nì làdra dré ru nzìzo gò, dré kidhózó adréle tà ta dóro.

36 Gò Yésu dré mómódí kònàle dhi kǐ kodzózó tàzoá dhi, ì kòlongó tà nda nì rúbí dhya àlo dré ko. Dì, kàdré véle áyi rúbí nì longoma logá mómódí ì dré dhi, ì adré véle rúbí nda nì longó lizo ába drìdrì.

37 Dì mómódí kǐ líndrì adré tá véle gàle bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Tà tíí akódhi dré adréle 'òle dhi ì dóro! Adré ndìndì mómódí bíbhále be kùdúkùdu ró dhi kǐ 'o adréle tà yi, ìndì mómódí ábhābhā ro dhi kǐ 'o adréle tà ta.»

8

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-su dhi i dré
(A kònò kpà Mátáyò 15:32-39)

¹ Amvolásà dhi, móndí zyandre lavulé dhi ì dré gòzo ru kimó Yésu làga. Ayi nda ì dré tá adrélé ngá nyàle dhi àko dhi sè dhi, Yésu dré áyi lebèbhá ki azizó, tàzoá àyi dré dhi:

² «Má adré kizà do áma togó na móndyá zyandre kòni ki tà sè. Tàko ko, àma túmání àyi íbe kítú na, ìndì ngá ì dré kitswá lé nyàle dhi véle yókódhó.

³ Má kòlogó àyi nzìle bhàna tàbirí be dhi, ì ni landè ledhézó láti bhálé. Angyá ko, àyi ki àruka ì angá làwú làvo lésè.»

⁴ Di akódhi ni lebèbhá ì logó drá dhi: «Àrà bhà àko kònìdhi 'á dhi, à ni kitswá mápà kisú fèle àyi dré nyàle pìzo ásà dhi ángwà?»

⁵ Yésu lizí àyi tí dhi: «Àmi mápà íbe ángopí?» Ì logó dhi: «Nzi-drì-rì.»

⁶ Gò Yésu dré tàzoá móndyá zyandre nda ì dré dhi, ì kòlirí bvò dri. Di kádó mápà nzi-drì-rì nda ì dre dhi, dré àwoyà fèzo Giká dré gò, tonòzoá lanzíle áyi lebèbhá ì dré gò, ì dré lanzízóá móndyá zyandre nda ì dré.

⁷ Ayi tá kpà kosyá àruka tsàtsà dhi íbe. Di Yésu dré kpà tà tani zìzo Giká tí kosyá nda ì dri gò, tàzoá áyi lebèbhá ì dré dhi, ì kòlanzí móndyá nda ì dré.

⁸ Di móndyá títi nda ì dré ngá nda ki nyàzo pìzo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbí ni ki lokózó gàle kánzì nzi-drì-rì dhi ì sè bíbi.

⁹ Móndyá ngá nyabhá nda ì tá ànyíànyì ngùlù-su. Gò Yésu dré láti fèzo àyi dré nzìzo.

¹⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu ì dré tombàzo bwátù na lebèbhá ni íbe gò, ì dré lizo tsàle bvò Dàlàmanútà àdhya na.

Fàrisáyò ì lizí Yésu tà àlo líndrígá ró dhi ni 'o
(A kònò kpà Mátáyò 16:1-4)

¹¹ Gò Fàrisáyò ì dré alìzo Yésu véle, adrélé tà kayí akódhi be. Ì adré tá akódhi ni le tabhìle gò, ì dré akódhi ni ti lizízó, kò'oró tà àlo líndrígá ró angálépi Giká vélése dhi.

¹² Di Yésu dré ngàzo la'álé fèèè gò, tàzoá dhi: «Móndyá ándrò kòni ì adré tà líndrígá ró dhi ni nda nòle àdho tà sè? Má adré tà bàti ta àmi dré: A kitswá tà àlo líndrígá ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko.»

¹³ Gò dré àyi ki tayízó, gòzo mbàle bwátù na kitswá lé zyàle tápáriandre ni ta'á na.

Tàkú Fàrisáyò kya ìndì Eródè àdhya
(A kònò kpà Mátáyò 16:5-12)

¹⁴ Di Yésu ni lebèbhá ì tivì tá mápà dòma atsí na dhi. Ayi tá ngbà 'í mápà íbe àlo bwátù na.

¹⁵ Gò Yésu dré àyi ki kodzózó tàzoá dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro àmi ki líkí tàkú Fàrisáyò kya ìndì Eródè àdhya ki tà sè.»

¹⁶ Di akódhi ni lebèbhá ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè adrézó tàá dhi, akódhi tà tá kònìni ì dré tá adrélé mápà àko dhi sè.

¹⁷ Yésu dré tà ì dré adrélé tàle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré àmikya tà kayí mì dré adrélé mápà àko dhi sè àdho tà sè? Mì atógyà dhu rè àmikya tà àlo ko? Mì nì dhu rè tà àlo ko? Àmi ki togó tsì tòmbatòmba bàti?»

¹⁸ Àmi mì íbe gò, mì dré adrézó ngá no ko? Àmi bíbhálé íbe gò, mì dré adrézó tà yi ko? Mì tivì vo tà má dré 'òle dhi ì dre?

19 Má dré tá mápà nzi dhi ki tonòzo lanzílé móndyá ngùlù-nzi dhi i dré dhi, mì gò àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopí?» I logó drá dhi: «Mudrí-drì-rì.»

20 Yésu gò lizíá dhi: «Má dré tá kó mápà nzi-drì-rì dhi ki tonòzo lanzílé móndyá ngùlù-su dhi i dré dhi, mì gò àmbí ni ki lokó gàle kánzì ángopí?» I logó dhi: «Nzi-drì-rì.»

21 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nǐ vo dhu rè tà àlo ko?»

Yésu tidrí agó àlo mì kùdúkùdu ró dhi

22 Amvolásà dhi, ì dré lizo tsàle bhàandre rú zìle Bètèsàyídà dhi na. Kònàle dhi, à dré agó àlo mì kùdúkùdu ró dhi ni adzízó Yésu véle, akódhi ni ti lizízó, kòtabèró agó nda, akódhi ni tidrízó be dhi bvó.

23 Di Yésu dré mì kùdúkùdu nda ni drígá rùzo, akódhi ni sèzo pfòzo ába bhà nda 'ásè kivì na. Dré túsú fùzo akódhi mi, drígá bhàzo dríá gò, akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mí adré ngá no?»

24 Agó nda dré mì bhèzo gò, tàzoá dhi: «Má adré móndí ki no ngóro fa i tíni, di, ì adré atsí to.»

25 Yésu dré gòzo tódhyá áyi drígá bha agó nda mi. Di akódhi nda dré gòzo mì nzi kàdrì gò, mì ni dré adrízó adrélé ngá títi dhi ki no dóro.

26 Gò Yésu dré akódhi ni logózó nzìle bhàna, tàzoá drá dhi: «Mí kògò fìle bhà kòdhi na ko.»

Pètèró tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i

(A kònò kpà Mátáyò 16:13-20; Lúkà 9:18-21)

27 Amvolásà dhi, Yésu i lebèbhá ni íbe dhi ì dré ngàzo adrélé lavulé bhà tsàtsà bhàandre Kayisàriyà Fìlípò àdhya làgàsè dhi i 'ásè. Látì 'á dhi, akódhi dré lizízó àyi tí dhi: «Móndí ì adré tàá dhi, ma àdhi 'i?»

28 I logó drá dhi: «Móndí àruka ì adré tàá dhi, mì Yòwánì Bàtìsimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adré tàá dhi, mì Èlìyà 'i. Aruka ni ì adré kó tàá dhi, mì pròfétá ki àlo 'i.»

29 Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mì adré àmikya tàá dhi, ma àdhi 'i?» Pètèró gò logóá drá dhi: «Mì mína Mèsíyà 'i.»

30 Gò Yésu dré àyi ki logázó, ì kòlongóro tà nda dhya àlo dré ko.

Yésu longó áyi dràma ni tà, áyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be

(A kònò kpà Mátáyò 16:21-28; Lúkà 9:22-27)

31 Gò Yésu dré kidhózó adrélé tadhá àyi dré dhi, adré tá leá dhi, Móndí ni Mvá kònnya kizà lavulé, ìndì Yúdà ànzi ki bhàgo i, kòwánà kàdrì i, ìndì tátítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì kògà akódhi rè. Adré tá kpà leá dhi, à kòpfu akódhi dràle gò, kítú na àmvolèsè dhi, kòngaró dràdrà 'ásè.

32 Yésu adré tá tà nda ni ta àyi dré ngádra 'á. Di Pètèró dré akódhi ni drìzo gàrà dri gò, kidhózó adrélé tà ta akódhi dri tà nda sè.

33 Di, Yésu dré áyi alázó áyi lebèbhá ki no gò, lawàzo Pètèró dri tàzoá drá dhi: «Sàtánà, mí nga má mìlèsè gòle má àmvona! Mí adré tà kisù Giká àdhya tíni ko. Be ró dhi, mí adré mína tà kisù móndí kya tíni.»

34 Gò Yésu dré móndyá zyandre kònàle dhi ki azízó áyi lebèbhá íbe, tàzoá àyi dré dhi: «Dhya àlo kàdré leá alìle má vèsè dhi, lè akódhi nda kòtayí áyi tàndi ni tà, kádó áyi fa kipakipa gò, kàdréro áma lebè.

35 Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tàndi ni lídrì le tidrìlé dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína áyi lídrì fe áma tà sè ìndì Rúbí Tani ni tà sè dhi, a ni áyi lídrì nda ni tidrí.

36 Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bvò kòndi àdhya i títi gò, áyi tándi ni lídrì tayízò avìle dhi, akódhi nda kisú ína àdho tà dóro 'i?

37 A ni go àdho ngá fe kòdhya kitswázò áyi lídrì nda ni kisú dhi?

38 Dhya àlo kàdré kanyò ro áma tà sè ìndi áma kúlí ki tà sè móndyá ándrò zàràbhù ro ìndi tàkonzìbhá ro ni i kòfalé dhi, Mòndí ni Mv́a ni kókpà adré kanyò ro akódhi nda ni tà sè, lókyá í dré dra agòzo áyi Atá ni m̀ilanzìlanzi na ángéloró lólo dhi íbe dhi tú.»

9

1 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mòndí àruka adrébhá àyi ki totó kònwa ni i kitswá dràle drìdrì i dré dra Giká ni Opì nòzo atsàrà'a rìnyí be dhi kandrà ko.»

*Yésu ni làsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(À kònò kpà Mátáyò 17:1-13; Lúkà 9:28-36)*

2 Kítú nzi-drì-àlo àmvolésè dhi, Yésu dré Pétèró ki drìzo Yàkóbhò íbe ìndi Yòwánì be gò, i dré lizo àyi pátí mbàle kòngó àlo mvumvù dhi drìna. Kònàle dhi, Yésu ni làsú dré ngàzo ru ladzá àyi m̀ile.

3 Akódhi ni kítá i dré kpà atsázò kemve kpírìkpírì, adréle lagulé kítá móndí bvò dri dhi i dré kitswále temvéle bwà dhi kya ni lavú.

4 Gò Èlìyà i Mósè be dhi i dré agázò àyi kandrà, adréle tà ta Yésu be.

5 Di Pétèró dré tàzoá Yésu dré dhi: «Rábbì, dóro ni mà dré adréle kònwa dhi. Mà kòledé wémà na dhi i kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndi àlo ni Èlìyà dré.»*

6 (Akódhi tà tá kònini, dré tá nìle í kitswá àdho tà ta kòdhya ya dhi ko dhi sè. Tàko ko, tirì ga tá àyi léna bí.)

7 Gò ndùrùku dré apfòzo àyi ki asó rùkù gò, kúlí dré apfòzo lásà tàá dhi: «Kònìdhi áma Mv́agó má dré lèle tò dhi 'i. M̀i kòyi akódhi!»

8 Gbã kòdhwa, i kònò ngá àyi làgàsè dre dhi, i dré gòzo véle móndí àzya no àyi íbe ko, ngbà 'í Yésu 'i kalóma.

9 I dré tá adrerà'a asilé kòngó nda drìlésè dhi 'á dhi, Yésu dré àyi ki kodzózò tàzoá dhi, i kòtití tà i dré nòle nda dhya àlo dré ko, tsàle lókyá Mòndí ni Mv́a dré ngarà'a dràdrà 'àsè dhi 'á.

10 Di i dré tà nda ni zùzo tayíle àyi léna, adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè kúlí «ngàma dràdrà 'àsè» nda adré tá leá tàle ngíni ya dhi.

11 Gò i dré Yésu ni lizízò tàzoá dhi: «Tátrítrí kúlí tadhábhá i adré tàá dhi, lè Èlìyà kàlì rè zyà Mèsíyà kandrà 'íká àdho tà sè?»†

12 Yésu logó àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, Èlìyà adré alìle drìdrì tà títi dhi ki ledé. Di, Giká ni Kúlí adré kókpà tàá dhi, lè Mòndí ni Mv́a kònya kizà lavulé, ìndi à kògà akódhi rè dhi àdho tà sè?

13 Di, má adré mána tàá àmi dré dhi, Èlìyà atsá dre. Gò móndí i dré àyikya akódhi ni 'òzo ngóro i dré tá lèle dhi tíni, ngóro tisìle akódhi ni tà dri Giká ni Kúlí na dhi tíni.»

*Yésu tidrí mv́agó àlo tirí kònzi íbe í léna dhi
(À kònò kpà Mátáyò 17:14-21; Lúkà 9:37-43a)*

14 Yésu i kògò tsàle akódhi ni lebhá àruka nda i véna dre dhi, i dré móndí zyandre ru kimóbhá àyi nda i làgàsè kúru dhi ki nòzo, tímáni tátrítrí kúlí tadhábhá adrébhá tà kayí àyi íbe dhi íbe.

* 9:5 9:5 Yúdà ànzi i véna dhi, rú «Rábbì» kònìdhi, rú adréle fèle Giká ni tà tadhálepì dré, adrézó akódhi ni lídrì bha dhi 'i. † 9:11 9:11 À kònò Málákì 3:23.

15 Gbã lókyá mónnyá zyandre nda ì dré Yésu ni nòzo dhi sè dhi, àyi ki líntrí dré gàzo gagà gò, ì dré arázó mòdo fe drá.

16 Gò Yésu dré lizízóá àyi lebèbhá nda i tí dhi: «Mì adré tà kayí àyi íbe àdho tà dri?»

17 Di agó àlo mónnyá zyandre nda i kòfalé dhi dré logózóá drá dhi: «Tadhálépi, má adrì áma mváagó alìzo ába mí vélé. Tàko ko, akódhi tirí kònzì akódhi ni 'òlepi atsálé ábhábhá ro dhi íbe í léna.

18 Tirí nda kàdré akódhi ni ru dhi, adré akódhi ni abhé kìní mi, kápfùtrá dré adrézó apfòle sílása gò, dré adrézó síkálándrá tsi, adrézó àyi kidzì sè adrélé tòmbatòmba. Má lizí tá ámi lebèbhá ki ti, ì kòdroró tirí nda ká. Di, ì kitswá tá àyikya bwà ko.»

19 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi, mónnyá ándrò tà ka'ika'í àko ni i, mà ni adré vélé àmi íbe vwàle lókyá be ángopí? Má ni àmi ki tà mvo vwàle lókyá be ángopí? Mì adrì mvámvá nda alìzo ába má vélé.»

20 Ì dré di alìzo ába. Di gbã lókyá tirí nda dré Yésu ni nòzo dhi sè dhi, dré ngàzo adrélé mvámvá nda ni kizí rìnyí sè. Akódhi nda dré dhèzo kìní mi, adrélé àyi lílì gò, kápfùtrá dré adrézó apfòle sílása.

21 Di Yésu dré akódhi ni atá ni lizízó tàzoá dhi: «Tà kòdhi 'o akódhi kònìni vwàle ángopí?» Atá ni logó dhi: «Kidhólé akódhi ni anzì lésè.

22 Vésè be bí, tirí nda lebhé akódhi àtsí na yà, kó ngalè yí na, kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi bvó. Di mí kòkitswá dhi, mí kòbhà àma ki kizà àma ki ledézó wà!»

23 Di Yésu tà drá dhi: «Mí adré tàá dhi, má kòkitswá yà dhi? Gìká rìnyí íbe kitswázó tà títi dhi ki 'o dhya adrélépi àyi ka'í dhi dré.»

24 Gbã kòdhwa, mvámvá nda ni atá dré yòzoá dhi: «Má adré ka'íá! Di, mí kòledé ma, áma tà ka'ika'í nda dré adrélé yà yà dhi sè!»

25 Yésu kònò mónnyá zyandre nda ì adré tá aralé àyi vélé dhi dre dhi, dré ligízó tirí kònzì nda be, tàzoá dhi: «Mì, tirí adrélépi móndí 'o atsálé ábhábhá ro ìndì bíbhálé íbe kùdúkùdu ró ni, má adré tàá mí dri dhi, mí pfò mvámvá kònìdhi lésè! Mí kògò tàdzí file lána ko!»

26 Di tirí nda dré trèzo, mvámvá nda ni kizízó rìnyí sè gò, pfòzo lásà lile. Mónnyá nda ì kònò mvámvá nda adrérà'a ayilé àbvò tìni dre dhi, àyi ki àruka ì dré tàzoá dhi: «Drà dre.»

27 Di, Yésu dré akódhi ni drígá rùzo tingázóá gò, akódhi dré àyi totózo àyi pá dri.

28 Bvóá dhi, Yésu ì kònzì bhàna lebèbhá ni íbe adrélé àyi pátí dre dhi, ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mà kitswá tá tirí kònzì nda kònàdhi ni dro bwà ko àdho tà sè?»

29 Yésu logó àyi dré dhi: «À kitswá ngbà 'í tirí kònzì kára be kònìni dhi ki dro pfòle tà zìma Gìká tí dhi sè.»

*Yésu gò àyi dràma ni tà longó, àyi ngàma dràdrà 'àsè dhi be
(A kònò kpà Mátáyò 17:22-23; Lúkà 9:43b-45)*

30 Ì kòtayí àrà nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé lavúlé bvò Gàliláyà àdhyà 'àsè. Yésu lè tá à kònì àyi tá kònàle dhi ko.

31 Tàko ko, adré tá tà tadhá àyi lebèbhá ì dré, adrézó tàá dhi: «À ni Móndí ni Mvá ni lefè kàribhá ì drígá. Ì dré akódhi ni pfùzo dràle gò, kítú na àmvolésè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè.»

32 Di, kúlí nda ki àndu fí tá ína àyi drìna ko. Ì adré tá kpà ngá ro tà nda ni lizima Yésu tí dhi sè.

*Dhya kàdrì lavúlé dhi àdhi 'i?**(A kònò kpà Mátáyò 18:1-5; Lúka 9:46-48)*

³³ Gò ì dré lizo tsàle Kàpàrànwúmà na. Ì dré tá adrèrà'a dzó na dhi 'á dhi, Yésu dré lizízóá áyi lebhèhá ì tí dhi: «Láti 'á dhi, mì adré tá tà kayí àmì kòfalésè àdho tà dri?»

³⁴ Dì, ì dré kúlí logózó ko. Tàko ko, ì adré tá àyikya tà kayí nìzóá ngalè dhya kàdrì lavúlé àyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi.

³⁵ Dì Yésu kòlirí dre dhi, dré áyi lebhèhá mudrí-drì-rì nda kì azízó, tàzóá àyi dré dhi: «Dhya àlo kàdré leá adrélé drìdrì móndí ì kòfalé dhi, lè akódhi nda kàdré dhya bvólé ro àyi títi dhi ì kòfalé, ìndì màràbà àyi títi dhi kya ró.»

³⁶ Gò dré mvámvá àlo dhi nì adózó bhàle àyi kì kító 'á. Kàdó akódhi nda rùle í drígá dre dhi, dré tàzóá àyi dré dhi:

³⁷ «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhi tíni dhi nì ka'ì dòle dóro áma rú sè dhi, adré áma tàndì nì ka'ì kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ì dòle dóro dhi, adré ngbà 'í áma ka'ì kòdhya ko, adré kókpà dhya áma amùlepi dhi nì ka'ì kòdhya.»

*Dhya adrélépi ru pfu àma íbe ko dhi, àma kì àlo 'i**(A kònò kpà Lúka 9:49-50)*

³⁸ Gò Yòwànì dré tàzóá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mà nò tá agó àlo dhi adrèrà'a tìrì kònzi kì dro ámi rú sè. Dì mà dré akódhi nda nì logázó, dré tá adrélé àma kì àlo 'i ko dhi sè.»

³⁹ Dì, Yésu logó dhi: «Mì logá akódhi ko. Tàko ko, dhya àlo tà líndrígá ró dhi nì 'òlepi áma rú sè dhi, kítswá ndiri gòle áyi alá tà ta kònzi má rú bwà ko.

⁴⁰ Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àma íbe ko dhi, àma kì àlo 'i.

⁴¹ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi ndìndì kópò yí àdhya nì fe àmi dré mvùle, mì dré adrélé móndyá Krísto àdhya 'i dhi sè dhi, akódhi nda nì làgí ína nì kisé bàti.»

*Tà adrèbhá móndí kì 'o ledhélé tàkonzì na dhi ì**(A kònò kpà Mátáyò 18:6-9; Lúka 17:1-2)*

⁴² «Dì, dhya àlo kàdré ína ànzìmvá adrèbhá áma ka'ì kònì kì àlo 'o dhèle tàkonzì na dhi, dóro nì tá kírà kàdrì 'ìle akódhi nda kembé gò, akódhi nì bhèzo dràle yíandre na dhi.

⁴³ Ámi drígá kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli ámi drígá nda. Angyá ko, mí dré fìle lídrì kóná vèsè kólyá dhi na ngbà 'í drígá be àlo dhi dóro lavúlé, mí dré lèle líferò àtsí nì dré adrézó adrálé ko dhi na drígá be rì dhi rúsè. [

⁴⁴ ‡]

⁴⁵ Ámi pá kàdré ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kòli ámi pá nda. Angyá ko, mí dré fìle lídrì na ngbà 'í pá be àlo dhi dóro lavúlé, ámi bhèle líferò na pá be rì dhi rúsè. [

⁴⁶ §]

⁴⁷ Ámi mǐ kàdré kó ámi 'o dhèle tàkonzì na nì dhi, lè mí kàngí ámi mǐ nda. Angyá ko, mí dré fìle Gíká nì Opì na ngbà 'í mǐ be àlo dhi dóro lavúlé, ámi bhèle líferò na mǐ be rì dhi rúsè.

‡ 9:44 9:44 Wárágà Gíká nì Kúlí tisizo àyi dri dhi ì léna dhi, à adré kúlí kònì kì kisé kònwa ko: [Kònàle dhi, kùbhú adrèbhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhi adrá kpà ko na.]

§ 9:46 9:46 Wárágà Gíká nì Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kònì kì kisé kònwa ko: [Kònàle dhi, kùbhú adrèbhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélépi kòle dhi adrá kpà ko na.]

48 Kònàle dhi, <kùbhú adrèbhá àbvò nya dhi ì todrà ko na, ìndì àtsí adrélèpi kòle dhi adrà kpà ko na.>*

49 A ni mónnyá tíí dhi ki tà ka'ika'ì tabhì àtsí sè, ì kàdréro tà'í íbe àyi léna.

50 Tà'í ngá dóro 'i. Dì, tà'í ni aswaaswa kòtì akílé lásà dhi, mì ni kitswá logóá ngíni? Lè mì kàdré tà'í íbe àmi ki tàndi i léna, adrézó kpà tà kìdrìkìdri íbe àmi kòfalé.»

10

*Yésu tadhá tà tòkó tingama ni tà dri
(A kònò kpà Mátáyò 19:1-12; Lúkà 16:18)*

1 Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, dré lizo bvò Yùdáyà àdhyà na gò, zyàle tsàle Yòròdànè ni ta'á na. Móndí zyandre dhi ì dré gòzo ru kimó akódhi làga gò, dré kìdhózo adrélé àyi ki tadhá, ànzyà gà dré adrélé 'òle dhi tíni.

2 Gò Fàrìsáyò àruka ì dré àyi ki kisízo ànyi akódhi làga, kitswálé akódhi ni tabhì litílé. Dì ì dré lizízoá tíá dhi: «Àma ki tátrítrí kúlí ka'ì, agó kòtingá àyi tòkó dhi 'í?»

3 Akódhi logó àyi dré dhi: «Mósè fè tòlí àmi dré 'òzoá ngíni?»

4 Ì logó drá dhi: «Mósè ka'ì tá dhi, agó kòtisì wárágà àyi tòkó ni tingázó gò, mùzoá nzìle.»

5 Yésu logó àyi dré dhi: «Mósè tisì tá ína tòlí nda kòdhi àmi dré, àmi ki togó dré adrélé tòmbatòmba dhi sè.

6 Dì, ngá tíí dhi ki bhàma ni kidhoma 'á dhi, <Gìká bhà tá àyi agó ì tòkó be.>*

7 <Àsà dhi, agó ni àyi atá ni tayí àyi andre be, ru amúzó àyi tòkó be gò,

8 àyi rìti nda ì dré atsázó rùbhá àlo ró.>† Dì ì gò vélé adrélé rì ko. Be ró dhi, àyi ngá àlo 'i.

9 Àsà dhi, lè móndí ì kòlanzí ngá Gìká dré amúlé ni dhi ko.»

10 Amvolásà, ì kòfì dzó na dre dhi, akódhi ni lebhèbhá ì dré gòzo akódhi ni lizí tà nda dri.

11 Akódhi logó àyi dré dhi: «Agó ángùdhi àyi tòkó ni tingálèpi gò gòzo tòkó àzya adó mòle dhi, adrè ína múná tà 'o tòkó ni àlo nda rú.

12 Kòdhi íbe dhi, tòkó ángùdhi àyi agó ni tayílépi gò gòzo agó àzya mo dhi, adrè kókpà múná tà 'o.»

*Yésu zi tà tani Gìká tí ànzimvá i dri
(A kònò kpà Mátáyò 19:13-15; Lúkà 18:15-17)*

13 Kítú àlo dhi, móndí ì adrè tá àyi ki ànzimvá ki adri alizo àyi íbe Yésu vélé, kòtabèro àyi, tà tani zizo Gìká tí àyi dri be dhi bvò. Dì, akódhi ni lebhèbhá ì dré àyikya lawàzo mónnyá nda ì dri tà nda sè.

14 Yésu kònò tà nda dre dhi, akódhi ni togó dré aswázó gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí ànzimvá kòni ì alìle má vélé. Mì logá àyi ko. Angyá ko, Gìká ni Opì mónnyá adrèbhá àyi nda ì tíni dhi ì dré.

15 Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélèpi Gìká ni Opì ka'ì ànzimvá kya tíni ko dhi, kitswá tàdzí file lána ko.»

16 Gò dré ànzimvá nda ki adózó rùle í drígá, àyi drígá bhàzo àyi àlo àlo tíí dhi ì dri, tà tani zizo àyi dré.

*Yésu ì agó àlo ngá líyí ro dhi be dhi
(A kònò kpà Mátáyò 19:16-30; Lúkà 18:18-30)*

* 9:48 9:48 A kònò Esáyà 66:24. * 10:6 10:6 A kònò Kìdhoma 1:27; 5:2. † 10:8 10:8 A kònò Kìdhoma 2:24.

17 Yésu kônga adrélé lile láti 'ásè dre dhi, agó àlo dhi dré arázó adhéle áyi kórókó títi akódhi kandrá, akódhi ni lizizó tazoá dhi: «Dhya dóro adrélépi tà tadhá ni, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?»

18 Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma zi dhya dóro dhi ró àdho tà sè? Dhya adrélépi dóro dhi yókódhó, ngbà 'í Giká 'i kalóma.

19 Mí ni tà tátrítrí kúlí dré adrélé tale à kò'o dhi i be: «Lè mí kòpfu móndí drále ko. Mí kò'o múná tà ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. Mí kòdo móndí ki ngá túrúpfú sè ko. Mí kàdré ámi atá ni líndrì bha ámi andre be.»‡»

20 Di agó nda tà drá dhi: «Tadhálépi, má líkí tòlí nda kòdhi i títi, kidhóle má dré tá adrérà'a kàdhúra ro dhi 'á.»

21 Yésu dré akódhi ni nòzo lèle sè wě gò, tazoá drá dhi: «Tayí ngbà 'í mí dré tà àlo kòdhya: Mí lì ámi ngá títi dhi ki lagí, làfa ni ni lanzizó lemerèbhá i dré gò, mí kàdréro ngá làgí be kàdrì dhi íbe bhù na. Di mí alì adrélé áma lebè.»

22 Agó nda kòyi kúlí nda i dre dhi, akódhi ni mibhalé dré atsázó kizà ro. Gò dré ngàzo lile kizà be tò, dré tá adrélé ngá íbe zyandre ró dhi sè.

23 Yésu dré áyi alázó áyi lebèbhá ki no gò, tazoá àyi dré dhi: «Ngábhá ki fíma Giká ni Opì na dhi kòkóròko!»

24 Gò akódhi ni lebèbhá nda ki líndrì dré gàzo gagà kúlí nda sè. Di, Yésu dré gòzo tàá dhi: «Áma ànzi i, fíma Giká ni Opì na dhi kòkóròko!

25 Ngá líyí ni fíma Giká ni Opì na dhi ína kòkóròko lavulé, kàmìlò dré lavulé sèndánì ni bhálé 'ásè dhi rúsè!»§

26 Di akódhi ni lebèbhá nda ki líndrì dré gàzo vélé wáláká ni ni lavú gò, i dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Kàdré kònìni dhi, àdhi ni kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú ni?»

27 Yésu dré àyi ki nòzo dií gò, tazoá àyi dré dhi: «Móndí i mìlésè dhi, tà nda kòdhi tà kitswálé 'òle bwà ko dhi 'i. Di, Giká adré ína tà nda ni no kònìni ko. Akódhi mìlésè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókódhó.»

28 Gò Péteró dré tazoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí tà títi dhi i adrézó ámi lebè.»

29 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi áyi dzó 'i yà, áyi adrúpi i 'i yà, áyi amvúpi i 'i yà, áyi andre 'i yà, áyi atá 'i yà, áyi ànzi i 'i yà, kó ngalè áyi amvú i 'i yà dhi ki tayílépi áma tà sè ìndì Rúbí Tani ni tà sè dhi,

30 a ni ngá nda ki vúdrì kisú tsàle vèsè be nyadhi-nzi lókyá kònìdhi sè. A ni dzó ki kisú, adrúpi íbe, amvúpi íbe, andre íbe, ànzi íbe, amvú íbe, túmánì tà adrézó áyi mǐ pfo dhi íbe. Kòdhi íbe dhi, a ni kókpà lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú lókyá adrélépi alìle dhi sè.

31 Di, móndí bí adrèbhá drìdrì nyànomvá dhi ki go adrélé bvólé ro. Móndí bí adrèbhá bvólé ro nyànomvá dhi ki go adrélé drìdrì.»

*Yésu gò tódhyá áyi dràma ni tà longó, áyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be
(A kònò kpà Mátáyò 20:17-19; Lúkà 18:31-34)*

32 I dré tá adrérà'a mbàle Yèrúsalemà na dhi 'á dhi, Yésu adré tá lile áyi lebèbhá i kandrána. Ayi nda ki togó adré tá gàle tirì dré. Móndyá adrèbhá lile àyi vèsè dhi i adré tá kpà ngá ro. Di Yésu dré gòzo tódhyá áyi lebèbhá mudrì-drì-rì nda ki dri gàrà dri gò, kidhózó adrélé tà adrèbhá 'òle atsálé í rú dhi ki ta àyi dré.

‡ 10:19 10:19 A kònò Pfòma 20:12-16; Dùtèrònómè 5:16-20. § 10:25 10:25 «Kàmìlò» kònìdhi, kà'wá kàdrì dòngí tíni dhi 'i.

³³ Tà dhi: «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalémà na. Kònàle dhi, à ni Mónde ni Mvá ni lefè kòwánà kàdrì i drígá tatrítrí kúlí tadhábhá íbe. Ì dré tà ñòzo akódhi dri kitswále dràdrà sè gò, akódhi ni fèzo pàgánò i drígá.

³⁴ Ayi nda ì dré akódhi ni gùzo, túsú lufúzó mǎá, tswàzoá gò, pfùzoá dràle. Dì kítú na àmvolésè dhi, dré ngàzo dràdrà 'ásè.»

*Tà Yàkòbhò i Yòwánì be dhi ì dré zìle Yésu tí dhi
(À kònò kpà Mátáyò 20:20-28)*

³⁵ Gò Yàkòbhò i Yòwánì be, Zèbèdáyò ni ànzì i ró dhi, ì dré àyi ki kisízó ànyi Yésu làga, tàà drá dhi: «Tadhálépi, mà adré leá mí kò'o tà mà dré dra zìle mí tí dhi àma dré.»

³⁶ Yésu tà àyi dré dhi: «Mì adré leá má kò'o àmi dré àdho tà kòdhya?»

³⁷ Ì logó drá dhi: «Àmi Opì milanžìlanžì ro dhi na dhi, mí kòbhà àma lírìlé mí làga: àlo ni àmi dríágó lésè, àzya ni àmi lídzi lésè.»

³⁸ Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Mì nǐ tà mì dré adrélé zìle kòdhi ko. Mì ni kitswá tsì kópò kizà àdhya má dré adrélé 'òle mvùle dhi ni mvu bwà? Mì ni kpà kitswá bàtísimò kizà àdhya má dré adrélé 'òle dòle dhi ni do bwà?»

³⁹ Ì logó drá dhi: «Mà ni kitswá.» Dì Yésu tà àyi dré dhi: «Tà bàti ró dhi, mì ni kópò má dré dra mvùle dhi ni mvu, adrézó kpà bàtísimò má dré dra dòle dhi ni do.

⁴⁰ Dì, kàdré ìna móndí dra bhàle lírìlé àma dríágó lésè yà, kó ngalè àma lídzi lésè yà dhi ki tà sè dhi, tà nda kòdhi nò ma ko. Gíká ledé lírìrà nda i dhya dré kípèle kitswále lírìlé dríá dhi i dré.»

⁴¹ Yésu ni lebèbhá mudrí àruka dhi ì kòyi tà zìle nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Yàkòbhò i rú Yòwánì be.

⁴² Dì Yésu dré àyi ki azízó títi gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì nǐ tàle dhi, dhya adrélé nòle móndyá bvò kòndi àdhya ki kàdrì i ró dhi ì adré àyikya òpì nya àyi dri rǐnyí sè dhi be. Ayi ki dhya kàdrìkàdrì dhi ì adré kpà tà 'o adrézó àyi ki rǐnyí tadhá àyi dré.

⁴³ Dì, adré leá dhi, tà nda kàdré kònìni àmi kòfalé ko. Be ró dhi, lè dhya ángùdhi adrélépi leá atsálé kàdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi ki màràbà ro.

⁴⁴ Lè kpà dhya ángùdhi adrélépi leá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, kàdré àmi títi dhi ki màràbà ro.*

⁴⁵ Tàko ko, Móndí ni Mvá alì bvò dri, móndí ì kàdréro tà 'o í dré dhi bvó ko. Be ró dhi, alì ìna kitswále tà 'o móndí i dré dhi bvó. Alì kpà kitswále àyi lídri fe ngóro làgí kàdrì fèle móndí zyandre dhi ki apázó tàkonzì lésè dhi tíni.»

*Yésu tidrí Bàràtímáyò mǐ kùdúkùdu ró dhi
(À kònò kpà Mátáyò 20:29-34; Lúkà 18:35-43)*

⁴⁶ Gò Yésu ì dré tsàzo Yèríkò na lebèbhá ni íbe. Ì dré tá adrérà'a apfòle bhàandre nda lésè móndí zyandre íbe dhi 'á dhi, agó àlo mǐ kùdúkùdu ró rú be Bàràtímáyò, Tímáyò ni mvá ro dhi, lírì tá láti làga adrélé ngá zi móndí i tí.

⁴⁷ Akódhi nda kòyi Yésu Nàzàrètà lésè dhi adré tá lavúle dhi dre dhi, dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Yésu, Dàwídì ni Mvá, mí bhà àma kizà wà!»

⁴⁸ Móndí bí dhi ì dré adrézó tetrélé akódhi dri, kòtayíró kúlí adrézó kíri. Dì, dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni ni lavú: «Dàwídì ni Mvá, mí bhà àma kizà wà!»

⁴⁹ Gò Yésu dré àyi kikízó tàá dhi: «Mì azí akódhi.» Dì ì dré mǐ kùdúkùdu nda ni azízó, tàzoá drá dhi: «Mí tsi togó! Mí nga! Akódhi adré àmi zi.»

* **10:44 10:44** «Màràbà» kònìdhi, móndí gile kitswále àzi 'o àyi líyi dré dhi 'i.

50 Di akódhi dré áyi kítá bhèzo gàrà dri, áyi totózó pá dri gò, alìle Yésu vélé.

51 Yésu dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mí adré làá má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Mí kùdúkùdu nda logó drá dhi: «Rábbi, má lè ngá nòle!»

52 Di Yésu tà drá dhi: «Mí là! Ámi tà ka'ika'í tídrí mi dre.» Gbã kòdhwa, akódhi dré kidhózó adréle ngá no gò, dré ngàzo adréle Yésu ni lebè láti 'ásè.

11

Yésu fí Yérusalémà na ópí t́ni

(A kònò kpà Mátáyò 21:1-11; Lúkà 19:28-40; Yòwánì 12:12-19)

1 Yésu ì dré tá adrerà'a 'òle tsàle Yérusalémà na dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi bhà rú zìle Bètèfágè ìndì Bètànyà dhi ì kandrá, ànyi kòngó Olívè fa kya làga. Gò Yésu dré áyi lebèbhá rí dhi ki mùzo lile drìdrì,

2 tàzoá àyi dré dhi: «Mì lè bhà àmi kandrá kònàdhi léna. Mì kòfì lána dre dhi, mì ni ndiri púndà mvá 'ìle, à dré dhu rè mbàzo dríá ko dhi ni kisú. Mì atrì akódhi, alìzo ába má vélé.

3 Dhya àlo kòlizi àmi tí dhi, «Mì adré 'òá kònìni àdho tà sè?» ya dhi, mì kòtà drá dhi: «Mírì adré làá nì. A ni dra akódhi ni logó kònwa mbèlè.»

4 Di ì dré lizo púndà mvá nda ni kisú. A 'ì tá akódhi láti làga, dzó àlo dhi tí. Ì dré tá adrerà'a akódhi ni atrì dhi 'á dhi,

5 móndí àruka kònàle dhi ì dré lizízóá àyi tí dhi: «Mì adré púndà mvá kòdhi ni trì àdho tà sè?»

6 Di ì dré kúlí logózó àyi dré ngóro Yésu dré tá tàle àyi dré dhi t́ni gò, móndyá nda ì dré àyi ki tayízó lile ába.

7 Ì kàsé púndà mvá nda atsázó ába Yésu vélé dre dhi, ì dré àyi ki kítá bhèzo dríá gò, akódhi dré mbàzo lirílé dríá.

8 Gò móndí zyandre dhi ì dré àyi ki kítá ki lasézó láti m̀sè. Ayi ki àruka ì dré fa bí ki tojòzo amvú ì 'ásè, lebhézóá láti m̀sè, Yésu kòlavúro dríásà be dhi byó.

9 Di móndyá zyandre nda ì dré adrézó lile akódhi kandrána ìndì akódhi vèsè, adréle loyóába dhi:

«Òsàná! Tà tani kàdré dhya adrélepi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!*

10 Tà tani kàdré òpì àma ki tábhí Dàwídì àdhya adrélepi alìle dhi dri!

Òsàná kàdré Gíká kurú na bhù na dhi dré!»†

11 Di Yésu dré tsàzo Yérusalémà na gò, lile file tépelò na, ngá títi lána dhi ki no. Di ìndró dré andrìle dre dhi sè dhi, ì dré p̀fòzo bhàandre nda lèsè akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi íbe, gòle lile Bètànyà na.

Yésu tatrí figì fa lò'wa 'àlepi ko dhi

(A kònò kpà Mátáyò 21:18-19)

12 Kítú bvóá dhi sè, ì dré tá adrerà'a apfòle Bètànyà lèsè dhi 'á dhi, tàbirí dré Yésu ni 'òzo.

13 Akódhi dré figì fa àlo dhi ni nòzo bí ni íbe vwàvwà ro gò, dré lizo nòá ngalè í ni kitswá lò'wa kisú drílana bwà yà dhi. Di, a ni li tsàle ànyi làgá dhi, kisú ína lò'wa ni àlomvá ko. Kisú ngbà 'í bí ni ì kòdhya. Tàko ko, lókyá nda tá lókyá adrézó figì lò'wa ki dhi 'ì ko.

14 Gò dré tàzoá figì fa nda dré dhi: «Dhya àlo kògò vélé lò'wa kisú nyàle mí drìna tàdzí ko!» Di akódhi ni lebèbhá ì yi kúlí dré tá tàle nda 'í.

* 11:9 11:9 «Òsàná» kònìdhi adré làá tàle Ebèrè ti sè dhi «rúku». † 11:10 11:10 A kònò Longó ì 118:25-26.

Yésu dro móndyá adrébhá ngá lagí dhi i topfòle tépelò 'ásè
(A kònò kpà Mátáyò 21:12-17; Lúkà 19:45-48; Yòwánì 2:13-22)

¹⁵ Ì kòtsa Yèrúsalmà na dre dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, dré ngàzo móndyá adrébhá tá ngá lagí ìndì ngá gi kònàle dhi kì dro topfòle 'ásà. Dré mísá móndyá adrébhá tá làfa topfó dhi kya kì lebhézó bvò dri, tùmáńí gbólókó móndyá adrébhá tá kòbhòlà lagí dhi kya íbe.

¹⁶ Dré kpà ka'izoá dhi, dhya àlo kàdré ngá do lavúzó ába tépelò 'ásè dhi ko.

¹⁷ Gò dré ngàzo adrélé móndí kì tadhá, adrézó tàá dhi: «Gìká nì Kúlí adré tàá dhi:

<À nì áma dzó zi

dzó sùrú títi dhi ì dré adrézó tà ta má be dhi ró.>‡

Di, mì gò àmíkya dzó nda nì bha adrélé

àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi kì zu dhi ró!»§

¹⁸ Kòwánà kàdrì ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì kòyi tà Yésu dré tá 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé láti nda kítswázó akódhi nì pfu dràle dhi bvó. Angyá ko, ì adré tá àyíkya akódhi nì ro, móndyá zyandre títi dhi ì dré tá adrélé tà dré adrélé tadhále dhi kì yi síbhále be ngbo dhi sè.

¹⁹ Ìndró kàndrì dre dhi, Yésu ì dré pfòzo bhàandre nda lésè lebèbhá nì íbe.

Tà tadhále figí fa 'yòlepi dhi nì tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 21:20-22)

²⁰ Drùbhì kínó, ì dré tá adrérà'a lavúlé láti 'ásè dhi 'á dhi, ì dré nòzoá dhi, figí fa nda 'yo tá tsàle kómvo nì na dre.

²¹ Di tà Yésu dré tá tàle dhi dré agázó Péteró léna gò, dré tàzoá drá dhi: «Rábbì, mí nò rè ká! Figí fa mí dré tatrílé kònìdhi 'yo dre!»

²² Di Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì kàdré Gìká nì ka'ì bàti!

²³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya àlo kàdré tàá kòngó kònìdhi dré dhi, <Mí nga kònwàsè lile dhèle yìandre na> gò, dré adrézó tà kayí í léna ko, di, adrézó ína ka'íá dhi tà í dré adrélé tàle nda nì ru 'o káyà dhi, Gìká nì tà nda nì 'o drá.

²⁴ Àsà dhi, má adré tàá àmi dré dhi: Tà ángùdhi mì dré adrélé zìle Gìká tí dhi, lè mì kàdré ka'íá dhi, mì kisú tà nda dre dhi, di mì nì kisúá bàti.

²⁵ Kòdhi íbe dhi, mì kàdré àmi kì totó adrélé tà zi Gìká tí gò, mì dré adrézó tà íbe móndí àlo rú dhi, lè mì kòtrì akódhi nda nì tàkonzì gò, àmi kì Atá bhù na dhi kòtrìró kókpà àmi kì tàkonzì be dhi bvó.» [

²⁶ *]

A lizí Yésu tí ngalè akódhi nì rìnyí angá ángolésè ya dhi

(A kònò kpà Mátáyò 21:23-27; Lúkà 20:1-8)

²⁷ Ì dré gòzo tódhya tsàle Yèrúsalmà na. Di Yésu dré tá adrérà'a atsílè tépelò nì bhà'álé 'ásè dhi 'á dhi, kòwánà kàdrì ì tatrítrí kúlí tadhábhá ì tsàle bhàgo íbe dhi ì dré alìzo akódhi véle

²⁸ lizíá tíá dhi: «Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhi kì 'o dhi angá ína ángolésè? Adhi fè mí dré rìnyí adrézó tà nda kì 'o dhi nì?»

²⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Má nì kókpà tà àlo dhi nì lizí àmi tí. Mì kòlogó kúlí má tí dhi, má nì kpà tàá àmi dré ngalè rìnyí má dré adrézó tà kòdhi kì 'o dhi angá ángolésè ya dhi.

‡ 11:17 11:17 A kònò Esáyà 56:7. § 11:17 11:17 A kònò Yèrèmfyà 7:11. * 11:26 11:26 Wárágà Gìká nì Kúlí tìsìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Di, mì kòtrì àmíkya tàkonzì móndí ì dré 'òle àmi rú dhi ì ko dhi, àmi kì Atá bhù na dhi kítswá kókpà àmi kì tàkonzì tri ko.]

³⁰ Mì tà rè má dré ká! Bâtísimò Yòwánì dré fèle dhi angá tá ina ángolésè: Gíká vélésè, kó ngalè móndí i vélésè?»

³¹ Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, adrézó tàá dhi: «Mà kòtà dhi <Bâtísimò nda angá Gíká vélésè> dhi, akódhi ni go liziá àma tí dhi: <Mì ka'í di Yòwánì ko àdho tà sè?»

³² Di, mà ni kitswá tsi tàá dhi <Bâtísimò nda angá móndí i vélésè> yà dhi?» (ƒ tà tá kònìni, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhi ki ro dhi sè. Tàko ko, àyi títi nda ì adré tá ka'íá dhi, Yòwánì tá ina pròfétà 'i.)

³³ Di ì dré logózóá Yésu dré dhi: «Mà nì ko.» Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, má kitswá kókpà tàá àmi dré ngalè rinyí má dré adrézó tà nda ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi ko.»

12

Pídhígó vîno líkíbhá kònzi dhi ki tà dri dhi (A kònò kpà Mátáyò 21:33-46; Lúkà 20:9-19)

¹ Gò Yésu dré kidhózó adrélé tà tadhá àyi dré pídhígó sè, adrézó tàá dhi: «Agó àlo dhi bhe tá vîno àyi amvú na. Dré gàrà nì ki tobhàzo kírà sè, bhú gàzo kitswázó vîno lò'wa zwa gò, dzó mvumvù dhi nì sizo kitswázó amvú nda nì líkí. Dré amvú nda nì tayízó vîno líkíbhá àruka ì drígá gò, lizo atsi na làwú làvo na.

² Lókyá vîno lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyi màràbà ki àlo mùzo kitswálé lò'wa ina tíni dhi nì adó vîno líkíbhá nda ì véna.

³ Di, ì dré àyikya màràbà nda nì ruzo tswàle gò, logózóá nzìle drígálé sè.

⁴ Gò amvú líyí nda dré màràbà àzya mùzo lile àyi véna. Di, ì dré akódhi nda nì drì tswàzo, kanyò fèzo drá.

⁵ Amvú líyí nda dré gòzo màràbà nì na mu lile gò, ì dré akódhi nda nì pfùzo dràle. Dré gòzo màràbà àruka bí dhi ki mu gò, ì dré àruka nì ki tswàzo, àruka nì ki tupfúzó todràle.

⁶ Tayí tá ngbà 'í amvú líyí nda nì mváagó dré lèle tò dhi kòdhya. Di kùdù ro dhi, dré kpà akódhi nda nì mùzo lile àyi véna. Adré tá kisúá dhi: <ƒ nì áma mváagó nì lindrì bha!»

⁷ Di, vîno líkíbhá nda ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: <Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi nì kisúlépi tàyilé ro dhi 'i. Mà kòlì akódhi nì pfu dràle, amvú dré tá kitswálé kisúlé tàyilé ro nda kàdréró àma dré!»

⁸ Di ì dré ngàzo akódhi nì ru pfùle dràle gò, àbvò nì nì bhèzo amvú nda 'àsè kivi na.»

⁹ Yésu gò liziá dhi: «Mì adré kisúá dhi, amvú líyí nda nì 'òá ngíni? Akódhi nì tsa vîno líkíbhá nda ki tupfú todràle gò, gòzo amvú vîno àdhya nda nì tayí móndí àruka ì drígá.

¹⁰ Mì nà rè tà tisìle Gíká nì Kúlí na kònìdhi ko?

<Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhi, gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó àyi totó driá dhi ró.

¹¹ Kònìdhi tà Mírì dré 'òle nì dhi 'i. Di tà nda lindrìga ró àma mìlésè!»*

¹² Gò Yúdà ànzi ki kàdrì ì dré gòzo adrélé láti nda kitswázó Yésu nì ru dhi bvó. Angyá ko, ì nì tá tàle dhi, akódhi pí tá pídhígó nda àyi rú dhi be. Di, ì dré tá adrélé móndyá zyandre dhi ki ro dhi sè dhi, ì dré akódhi nì tayízó gò, lizo.

* 12:11 12:11 A kònò Longó ì 118:22-23.

*Kàyìsàrà, Rómà kɪ òpí kàdrì nì mèdáyì gìma
(A kònò kpà Mátáyò 22:15-22; Lúkà 20:20-26)*

¹³ Amvolásà dhi, ì dré Fàrìsáyò àruka kɪ mùzo móndí àruka ópí Eródè àdhya ìbe ìlè Yésu véna, kitswálé akódhi nì 'o la'ìlè kúlí dré tá adrélé tàlè dhi ì sílè dhi bvó.

¹⁴ Ayi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Tadhálépi, mà nǐ tàlè dhi, mí adrè tròlè tà bàti rú dhi be. Mí adrè kpà móndí kɪ lín-drì nì tà kisù ko, mí dré adrélé àyi kɪ no twátwa ko dhi sè. Mí adrè kpà Gíkà nì tà tadhá tà bàti sè. Di mí tà rè àma dré ká: Ama kɪ tátírítrí kúlí ka'ì, à kàdré Kàyìsàrà nì mèdáyì gì dhi 'í? Kó ngalè, ka'ì ko? Lè mà kàdré gíá, kó ngalè mà kàdré gíá ko?»

¹⁵ Di, Yésu dré ìna àyi kɪ túrúpfú tà nǐzo kyá gò, logózóá àyi dré dhi: «Mí adrè áma tabhǐ litílé àdho tà sè? Mí afè dènári àlo dhi má dré nòlè.»†

¹⁶ Di ì dré làfa lò'wa nda nì fèzo drá. Gò dré lizízóá àyi tí dhi: «Món-dí lín-drí kòn-dhi tsàlè rú tisìlè dríá kòn-dhi be dhi, àdhi àdhya 'i?» † logó drá dhi: «Kàyìsàrà àdhya 'i.»

¹⁷ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mí kàdré di ngá Kàyìsàrà àdhya nì fe Kàyìsàrà dré, adrézó kpà ngá Gíkà àdhya nì fe Gíkà dré.» † kòyi akódhi nì kúlí nda dre dhi, àyi kɪ lín-drí dré gàzo bhwǎbhwa akódhi nì tà sè.

*Tà lizílé ngangà dràdrà 'ásè dhi nì tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 22:23-33; Lúkà 20:27-40)*

¹⁸ Amvolásà dhi, Sàdúkáyò àruka ì dré alizo Yésu vélé kitswálé tà lizí tíá. (Ayi nda ì adrè tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó.) Di ì tà drá dhi:

¹⁹ «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhi: «Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrà áyi tòkó nì tayí dhi, lè adrúpi nì kòdo tàyítòkó nda mòlè, kitswázó ànzi ti áyi adrúpi dràlèpi nda dré.»‡

²⁰ Di àgo nzi-drì-rì adrúpi ró dhi ì tá be. Ayi kɪ kàyo dré tòkó àlo dhi nì mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró.

²¹ Adrúpi nì nì rǐ dré tòkó nda nì dòzo mòlè gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró. Tà nda dré kpà ru 'òzo kòn-nì adrúpi nì nì na rú,

²² tsàlè byá adrúpi nì nì nzi-drì-rì rú. Ayi títi nda ì todrà mvá ti àko ró. Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo.

²³ Di kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkó nda nì adrè tsítsì dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòlè àyi dré tòko ró.»

²⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mí lití àmi kɪ tàndi ì dre, mà dré Gíkà nì Kúlí ì rǐnyí nì ìbe dhi kɪ nǐlè ko dhi sè.

²⁵ Kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, ì gò adrélé ru mo ko. † gò kpà adrélé àyi kɪ ànzi kɪ fe mòlè ko. Be ró dhi, ì nì àyikya adrè ngóro ángéló bhù na dhi ì tíni.

²⁶ Di, kàdré ìna ngangà dràdrà 'ásè dhi nì tà sè dhi, mì nà rè Mósè nì búkù na, tà Gíkà dré tá tàlè drá fanzǐ adrélépi kòlè àtsi ró dhi na dhi ko? Akódhi tà tá dhi: «Ma Gíkà Abàráma àdhya 'i, Isákà àdhya 'i, ìndì Yàkòbhò àdhya 'i.»§

²⁷ Di Gíkà nda Gíkà àbvò kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ìna Gíkà món-dyá lídrì ro dhi kya 'i. Mí lití àmi tà tàndi ró dre.»

*Tòlǐ kàdrì lavúlè dhi
(A kònò kpà Mátáyò 22:34-40; Lúkà 10:25-28)*

† 12:15 12:15 «Dènári» kòn-dhi tá làfa lò'wa adrézó tà 'o ásà Rómà kɪ òpí 'ásè dhi 'i. ‡ 12:19 12:19 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6. § 12:26 12:26 A kònò Pfòma 3:6.

28 Tátrítrí kúlí tadhábhá ki àlo kòyi àyi nda i tà kayírà'a àyi kòfalésè dre dhi, dré atógyàzoá dhi, Yésu logó kúlí àyi dré kyá. Di dré àyi kisizó ànyi akódhi làga, akódhi ni lizí tazoá dhi: «Tòlí tíí dhi i kòfalé dhi, tòlí kàdrì lavúlé dhi àngùdhi 'i?»

29 Yésu logó drá dhi: «Tòlí kàdrì lavúlé dhi, kònìdhi 'i: <Ìsèrèlè ànzi i, mì yi rè ká! Mírì àma ki Gìká, Mírì 'i kalóma.

30 Lè mí kàdré Mírì ámi Gìká ni le ámi togó sè wáyi, ámi lídrì sè wáyi, ámi tà kisùkisù sè wáyi, ìndì ámi rìnyí sè wáyi.>*

31 Tòlí ni rì, kònìdhi 'i: <Lè mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tìni.>† Tòlí àzya kàdrì tòlí rì kòdhi ki lavulépi dhi yókódhó.»

32 Di tátrítrí kúlí tadhálépi nda tà drá dhi: «Tadhálépi, tà mí dré tàle kòdhi, tà bàti 'i. Mí tà kyá tàle dhi, Gìká ngbà 'í àlo kwákwa, ìndì àzya ni akódhi rúsè dhi yókódhó.

33 Adrélé Gìká ni le togó wáyi sè, tà nìni wáyi sè ìndì rìnyí wáyi sè dhi, ìndì adrélé dhyá ki àzya ni le dhyá ki tàndi tìni dhi kàdrì lavulé, kà'wá tíí adrélé zàle mòbòmà ro dhi i rúsè, ìndì ngá tíí adrélé fèle Gìká dré mòbòmà ro dhi i rúsè.»

34 Di Yésu kònò akódhi logó tá kúlí tògyá sè dhi dre dhi, dré tazoá drá dhi: «Mí vwàvwà ro Gìká ni Òpì rúsè ko.»

Di kidhólé lókyá nda sè dhi, dhya àlo dré gòzo véle tà tabhì lizílé akódhi tí ko.

Mèsíyà i Dàwídi be dhi

(À kònò kpà Mátáyò 22:41-46; Lúkà 20:41-44)

35 Yésu dré tá adrérà'a tà tadhá mómí i dré tépelò na dhi 'á dhi, dré lizizóá dhi: «Tátrítrí kúlí tadhábhá i adrè tàá dhi, Mèsíyà Dàwídi ni mvá 'i dhi ngíni?

36 Tàko ko, Dàwídi ni tàndi tà tá Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi:

<Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi:

Mí alì lírìlé áma driágó lésè,

tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo

adrélé ámi pá zàle dhi 'á.>‡

37 Kòdhi Dàwídi ni tàndi adrè Mèsíyà ni zi áyi Mírì ro. Di Mèsíyà nda ni kítswá kpà adrélé akódhi ni mvá ro ngíningíni ró?»

Di mómíyá zyandre lavulé nda i adrè tá akódhi ni yi lovó sè.

Yésu se mómí ki bí tátrítrí kúlí tadhábhá ki tà sè

(À kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Lúkà 20:45-47)

38 Yésu dré rè dhu adrérà'a àyi ki tadhá dhi 'á dhi, dré tazoá dhi: «Mí kàdré ámi ki líkí tátrítrí kúlí tadhábhá ki tà sè. Angyá ko, àyi nda i adrè kánzò kàtswákàtswa dhi ki le asólé àyi rú, adrézó tatsílé ába mómí i kòfalésè. I adrè leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagírà i 'ásè.

39 I adrè leá lírìlé àrà lindrì àdhya lìsámbo dzó i 'ásè dhi i 'ásè, adrézó kpà leá lírìlé mísá lindrì àdhya gwányá i 'ásè dhi i làgásè.

40 I adrè tàyítókó ki ngá ki kàrí tíí. I adrè kpà tà zi Gìká tí vwàvwà ro, à kònòro àyi be dhi bvó. Di kítú dra tàbvó tazo dhi tú dhi, à ni tà ño àyi dri tà tàndi ró.»

* 12:30 12:30 A kònò Dùtèrònómè 6:4-5. † 12:31 12:31 A kònò Lèvítikè 19:18. ‡ 12:36 12:36 A kònò Longó i 110:1.

*Ngá tàyítòkó àlo lemerè ro dhi dré fele Giká dré dhi
(À kònò kpà Lúkà 21:1-4)*

⁴¹ Amvolásà dhi, Yésu dré lirizó tépelò na, àrà adrézó làfa fe Giká dré dhi kandrà, adrélé mómí zyandre dhi ki no adrérà'a àyi ki làfa bhe kpúkúbhú adrézó làfa líkí dhi na. Ngábhá bí dhi ì adré tá làfa bhe lána bí.

⁴² Gò tàyítòkó àlo lemerè ro dhi dré kpà alìzo làfa lò'wa nǝ tsàtsà rǝ làgǝ be tsà dhi ki bhe lána.

⁴³ Dì Yésu dré àyi lebhá ki azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Tàyítòkó lemerè ro kòdhi bhà ína kpúkúbhú na làfa kàdrǝ, mómíyá àruka títi dhi kya ki lavú.

⁴⁴ Tàko ko, àyi títi nda ì adó àyikya àyi ki ngá ki drǝ fèle kòdhyà. Dì, tòkò lemerè ro nda adó ína ngá títi ì dré tá adrézó ába kitswázó adrélé ásà dhi ì fèle kòdhyà.»

13

*Yésu longó tépelò ni pfuma ni tà
(À kònò kpà Mátáyò 24:1-2; Lúkà 21:5-6)*

¹ Yésu dré tá adrérà'a apfòle tépelò lésè dhi 'á dhi, akódhi ni lebhá ki àlo dré tàzoá drá dhi: «Tadhálépi, mí nò rè dzó kàdrǝ gú kòni ì, àyi ki kírà íbe ká!»

² Dì Yésu logó drá dhi: «Mí nò tsǝ dzó kàdrǝ kòni ì 'í? Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à gò véle àyi ki kírà ki àlo kisú àzya ni dri ko. A ni kírà nda ki lebhé títi kíni mi.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi ì
(À kònò kpà Mátáyò 24:3-14; Lúkà 21:7-19)*

³ Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo mbàle kóngó Olívè fa kya drǝna gò, akódhi dré lirizó àrà kitswázó tépelò no lásà bwà dhi na. Gò Pétèró, Yákóbhò, Yòwànì, tsàle Andréyà be dhi ì dré akódhi ni lizizó àyi pátí, tàzoá dhi:

⁴ «Mí tà rè àma dré, tà nda kòdhi ki atsa ángutú ya dhi ká? Adho tà ni ru 'o drǝdrǝ tadházó dhi, tà títi nda ì adré 'òle ru 'o káyà dhi nǝ?»

⁵ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí dóro, dhyà àlo kòlitíró àmi ko.

⁶ Tàko ko, mómí bí dhi ki alì áma rú sè adrélé tàá dhi, «Ma Mèsíyà 'ì!» gò, ì dré mómí zyandre dhi ki litizó.

⁷ Mì ni àdzú ki kpòrò yi ànyi, adrézó kpà àdzú ki rúbí yi làwú làvo na. Dì, mì kòtayí àmi ki togó adrélé gàle ásà dhi ko. Tàko ko, adré làá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dì, lókyá kùdù atsa rè ko.

⁸ Súrú ki àdzú bhu súrú àruka íbe. Opǝ ki kpà àdzú bhu opǝ àruka íbe. Kàdikàdi ni bvò kosé, ìndì kàràbhò ni dhe àrà twátwa ì 'ásè. Dì, tà nda kòdhi ki ngbà 'í adré ngóro tòkò ni mváaswa ni kidhoma tíni.

⁹ Dì àmi ró dhi, mì kàdré àmi ki líkí dóro. Tàko ko, à ni àmi ki 'o topfòle tàbvò tǝrà ì 'ásè, adrézó àmi ki bhwa lísambò dzó ì 'ásè. Àma tà sè dhi, mì ni àmi ki totó gùvèrènerè ì kandrà ìndì ópí kàdrǝ ì kandrà, mì kòkitswáro áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi ki longó àyi dré be dhi bvò.

¹⁰ Tàko ko, adré làá dhi, à kòlongó rè zyà Rúbí Tani súrú títi ì dré 'íká.

¹¹ Dì, à kàdré àmi ki dri tàbvò tàle dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle tà mì dré dra tàle àmi rúsè dhi dri dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré ndìri tà Giká dré dra fèle àmi dré tàle lókyá nda sè dhi ni ta kòdhyà. Angyá ko, mì ni adré tà nda ni ta àmi ko. Be ró dhi, Tírí Lólo ni adré tàá nǝ.

12 Móndeí ki àyi ki adrúpi ki lefè todràle kàribhá i drígá. Anzi ki atá ki kpà àyi ki ànzi ki lefè todràle. Anzimvá ki ligí àyi ki tibhá i rú, adrézó àyi ki 'o todràle.

13 Móndeýá títi dhi ki togó kònze bha àmi rú áma tà sè. Di, dhya adrélépi ína togó tsi, adrézó áyi totó tätä tsàle kùdù na dhi ni adrí.»

Kizà kàdrì lavúlé dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:15-28; Lúkà 21:20-24)

14 «Di mì ni <ngá adrélé gàle gágà adrélépi ngá lólo dhi ki kizá dhi> ni no adrérà'a àyi totó àrà kitswálépi tá kàdré lána ko dhi na.* (Lè dhya adrélépi tà kòdhi ni na dhi kàdré àndu ni ni ni dóro.) Lókyá nda sè dhi, lè móndeýá dra adrèbhá bvò Yùdáyà àdhya na dhi i kòlapá ràle kòngó i drìna.

15 Lè kpà dhya dra adrélépi áyi dzó drìna dhi kàsì file dzó na, áyi ngá ki do lapázó ába dhi ko.

16 Dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nzìle í bhàna áyi kítá kidhì àdhya ni do lapázó ába dhi ko.

17 Kítú nda i tú dhi, kizà ni adrè kàdrì tòkó adrèbhá 'a íbe dhi i dré, ìndì tòkó adrèbhá bà fe ànzimvá i dré dhi i dré.

18 Mì kàdré tà zi Giká tí, àmi ki lapama nda kàdréro kidhì lókyá sè ko.†

19 Tàko ko, kizà kítú nda kya ni adrè kàdrì lavúlé. A nò rè kizà kárà be kònini nda ko, kidhólé Giká dré bvò bhàrà lésè atsálé àndrò kòndhi. A kitswá kpà gòle véle nòá tàdzì ko.

20 Kònò Mírì kòki tá kítú nda ki bvó ko dhi, dhya àlo bvò dri dhi kitswá tá adrélé bwà ko. Di, Mírì ki ína kítú nda ki bvó móndeýá í dré zìle dhi ki tà sè.

21 Lókyá nda sè dhi, à kàdré tàá àmi dré dhi <Mì nò rè ká, Mèsíyà kònwa!> dhi, mì kòka'í ko. A kàdré kó tàá dhi <Akódhi kònàle!> dhi, mì kòka'í ko.

22 Tàko ko, mèsíyà kinzò ro dhi ki apfò pròfétà kinzò ro dhi íbe adrélé tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá àyi ki rìnyí tadhá dhi ki 'o, kòkitswá dhi, i dré ndìndì móndeýá Giká dré zìle dhi ki litízó.

23 Má longó àmi dré tà nda kòdhi i títi drìdrì. Di mì kàdré tàmgà dri.»

Móndeí ni Mv́a ni agòma

(A kònò kpà Mátáyò 24:29-31; Lúkà 21:25-28)

24 «Kítú nda i tú, kizà kàdrì nda àmvolésè dhi, <kítú ni mì ni atsá tínimvá ro, mbă gò véle mvèle ko,

25 bhìbhínyà ki ledhé bhù lésè, ìndì rìnyí bhù na dhi ki ru kizí.>‡

26 Di lókyá nda sè dhi, móndeýá títi dhi ki Móndeí ni Mv́a ni no adrérà'a alìle ndùrùku i 'àsè, rìnyí kàdrì be ìndì m̀lanzìlanzì kàdrì be.

27 Gò akódhi dré áyi ángéló ki mùzo lìle áyi móndeýá í dré zìle dhi ki kimó bvò ni pá su dhi i lésè, kidhólé bvò ni kùdù lésè, tsàle byá bhù ni kùdù na.»

Tà tadhálé figì fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:32-35; Lúkà 21:29-33)

28 «Lè mì kàdré tà tadhálé figì fa ni tà rú dhi ni àndu ni dóro. Figì fa ni dríti kàdré atsálé màlimáli gò, bí ni dré adrézó ròle dhi, mì nì tàle dhi, yìgú ànyi dhi be.

* **13:14 13:14** A kònò Danyélè 9:27; 11:31; 12:11. † **13:18 13:18** Yúda ànzi ki bvò na dhi, «kidhì lókyá» kòndhi, lókyá kidhì ro kóná àlo na, adrélépi gile vwàvwà ro dhi 'i. ‡ **13:25 13:25** A kònò Esáyà 13:10; 34:4; Ezèkyélè 32:7; Yòwélè 2:10; 3:4.

²⁹ Kókpà kòdhi t́ni, lókyá mì dré dra tà nda kòdhi ki nòzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè mì kònì tàle dhi, Mòndí nì Mv́a láti 'á, ndìndì àmi ki dzó tí káyà dhi.

³⁰ Má adré tà bàti ta àmi dré: Mòndyá dra adrèbhá lídrì íbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràle títi drìdrì tà títi nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrà ko.

³¹ Bhù ì bvò be dhi ki akí. Dì, áma kúlì ì kitswá àyikya tàdzí akílé ko.»

*Gìká nì ngbà 'í lókyá kùdù nì
(A kònò kpà Mátáyò 24:36-44)*

³² «Dì, dhya àlo nì ína kítú 'í yà, kó ngalè sáà 'í yà tà nda ì dré dra ru 'òzo dhi ko. Ndìndì ángéló bhù na dhi 'í yà, kó ngalè Gìká nì Mv́aagó 'í yà dhi, ì nì ko. Gìká Atá nì ngbà 'í nì kalóma.

³³ Adré dì lèá dhi, mì kàdré àmi ki likí, adrézó tàmgà dri! Tàko ko, mì nì ngalè lókyá nda nì atsá ángutú ya dhi ko.

³⁴ Tà nda kòdhi ngóro agó àlo adrélépi 'òle lìle atsí na dhi àdhya t́ni. Akódhi nda adré rinyí fe áyi m̀aràbà àlo àlo títi dhi ì dré adrézó àyi ki àzì 'o gò, dré adrézó tàá dhya adrélépi dzóti likí dhi dré dhi, kàdré tàmgà dri. Dì dré adrézó dzó nda nì tayí lizo.

³⁵ Mì kàdré dì tàmgà dri. Angyá ko, mì nì lókyá ángùdhi dzó líyí nda dré dra agòzo ásà dhi ko, gba kàdré ìndró sè yà, ngátsi kítógá sè yà, àgólòwa dré tsírà bherà'a yà, kó ngalè drùbhì sè yà dhi.

³⁶ Dì akódhi kàgò ngbò ró dhi, mì kòtayí àmi akódhi dré kisulé adrérà'a ayí ko dhi ko.

³⁷ Tà má dré adrélé tàle àmi dré kònìdhi, má adré kpà tàá m̀ondyá títi ì dré: Mì kàdré tàmgà dri!»

14

*Yúdà ànzi kè kàdrì ì ndà láti Yésu nì rùzo pfùle dràle
(A kònò kpà Mátáyò 26:1-5; Lúkà 22:1-2; Yòwánì 11:45-53)*

¹ Tayí tá kítú rì gwányá Pásikà àdhya ì Mápà tàkú àko dhi àdhya be dhi ì dré atsázó. Kòwánà kàdrì ì t́trítí kúlì tadhábhá íbe dhi ì adré tá láti nda kitswázó Yésu nì ru turúpfú sè, pfùle dràle.

² Dì, ì adré tá tàá dhi, ì kò'o tà nda gwányá Pásikà àdhya tú ko, m̀ondyá zyandre dhi ì kòligíró àyi íbe ko sè.

*Tòkó àlo dhi dà m̀alásì Yésu dri
(A kònò kpà Mátáyò 26:6-13; Yòwánì 12:1-8)*

³ Lókyá nda sè dhi, Yésu lì tá Bètáníyà na, file Símónà atú kàrí dré tá rùle dhi nì dzó na gò, dré lírízó m̀ísá làga kitswálé ngá nya. Gò tòkó àlo dhi dré afízó mòlàngì mv́a ledélé àlàbàsterè sè, galepi m̀alásì làgí kyàkyà dhi sè bí dhi be.* A ladhí tá m̀alásì nda tsèrèlè nárada sè.† Dì tòkó nda dré mòlàngì nda nì ti nòzo gò, m̀alásì nda nì dàzo Yésu dri.

⁴ Mòndí àruka adrèbhá tá dzó nda 'á dhi ì kònò tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó gò, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «À kizá tsì m̀alásì kòdhi àdho tà sè?»

⁵ Kònò à nì tá kitswá lagíá làfa lò'wa kámá-na sè gò, làfa nda nì fèzo lemerèbhá ì dré!‡ Dì ì dré adrézó tòkó nda nì ndrì tà tàndì ró.

* **14:3 14:3** Alàbàsterè kònìdhi, kírà kemve kpírìkpírì làgì be kàdrì, adrézó mòlàngì ledé ásà dhi 'i.

† **14:3 14:3** Nárada kònìdhi, dò àlo tàdzí be dóro ìndì làgì be kàdrì, adrézó m̀alásì ladhí ásà dhi 'i.

‡ **14:5 14:5** A adré tá làfa lò'wa kònì ki rú zi «dènàrì». Dènàrì kámá-na kònì ì tá làfa adrélé fèle m̀ondí àlo dré àzì 'òle kóná àlo sè dhi tí dhi 'i.

⁶ Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí tòkó kònìdhi. Mì adré akódhi ni drì kizá àdho tà sè? Tà dré 'òle má dré kòdhi, tà avélépi tò dhi 'i.

⁷ Angyá ko, mì adré ngbú adrélé lemerèbhá íbe àmi kòfalé, ìndì mì kitswá àyi kì ledé lókyá ángùdhi mì dré adrélé lèle dhi sè. Di, mì kitswá ngbú adrélé túmání má be ko.

⁸ Tòkó kònìdhi 'o tà dré tá kitswá 'òle dhi kòdhya. Dà màlási má rú drìdrì, kitswázó áma rúbhá ledé bhàle mógó na dhi bvó.

⁹ Má adré tà bàti ta àmi dré: Arà títi bvò wáyì 'àsè à dré dra Rúbí Tani longózó dhi i 'àsè dhi, à ni kókpa tà tòkó kònìdhi dré 'òle kòdhi ni títi, akódhi ni tà kisùzo.»

*Yùdásì ì yi ru kòwánà kàdrì íbe, kòleferó Yésu àyi drígá
(À kònò kpà Mátáyò 26:14-16; Lúkà 22:3-6)*

¹⁰ Amvolásà dhi, Yùdásì Ìsikàiyótà, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi kì àlo dré ngàzo lile tà ta kòwánà kàdrì íbe, kitswázó Yésu ni lefè àyi drígá dhi bvó.

¹¹ Ayi nda ì kòyi tà dré tàle nda dre dhi, ì dré lenzézó ásà gò, ì dré lazízó dhi, ì ni làfa fe drá. Di Yùdásì dré kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda.

*Yésu ì nya gwányá Pásikà àdhya lebèbhá ni íbe
(À kònò kpà Mátáyò 26:17-25; Lúkà 22:7-14, 21-23; Yòwánì 13:21-30)*

¹² Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya ni kítú ni àlo adrézó kábilígyà mvá Pásikà àdhya ni pfu dràle mòbòmà ro dhi sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mí adré leá dhi, mà kòlì ngá ladhí mí dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo dhi ángwà?»

¹³ Di Yésu dré áyi lebèbhá rì dhi kì mùzo, tàzoá àyi dré dhi: «Mì lè bhàandre na. Mì ni drì si agó àlo adrélépi yì do lèdrì na dhi be. Mì dhe akódhi nda bvó.

¹⁴ Dzó dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòtà dzó nda ni líyí dré dhi: <Dhya tà tadhálepì dhi adré ámi lizì: Dzó 'a kùle mà dré kitswázó Pásikà nya áma lebèbhá íbe dhi ángwà?»

¹⁵ Di akódhi nda ni dzó 'a kùle kàdrì kurú na dhi ni tadhá àmi dré. À tobhà mísá i ngá àruka íbe tayílé lána gànzi ró. Mì kòladhí ngá àma dré kònàle.»

¹⁶ Di akódhi ni lebèbhá nda ì dré lizo bhàandre na gò, ì dré tà títi nda kì kisúzó ngóro dré tá tàle àyi dré dhi tìni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

¹⁷ Ìndró kàdrì dre dhi, Yésu ì dré tsàzo lirílé mísá làgàsè túmání akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi íbe.

¹⁸ Ì dré tá adrèrà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi kì àlo adrélépi ngá nya túmání má be dhi ni áma lefè kàribhá i drígá.»

¹⁹ Di kizá dré àyi kì 'òzo gò, àyi àlo àlo títi dhi ì dré kidhózó adrélé tàà drá dhi: «Zakó ína ma 'ì ko?»

²⁰ Akódhi logó àyi dré dhi: «Akódhi nda àmi mudrí-drì-rì ni kì àlo 'i. Akódhi dhya adrélépi mápà so má be sàni àlo na dhi 'i.

²¹ Tà bàti ró dhi, Mòndí ni Mvá ni lè dràle ngóro tisìle akódhi ni tà dri Gíkà ni Kúlì na dhi tìni. Di, kizá ni ína adré kàdrì dhya dra Mòndí ni Mvá nda ni lefèlepì dhi dré! Dóro ni tá dhya nda ni tìle ko dhi.»

*Mìrì ni rúbhá i kàrí ni be dhi
(À kònò kpà Mátáyò 26:26-30; Lúkà 22:14-20; 1 Kòrìtòbhá i 11:23-25)*

22 Ì dré tá adrérà'a ngá nya dhi 'á dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zizo dríá Gìkà tí gò, ñòzoá fèle áyi lebhàhà ì dré gò, tàzoá dhi: «Mì do nyàle. Kònìdhi áma rúbhá 'i.»

23 Dré kpà kópò adózó, àwoyà tàzo Gìkà dré gò, fèzoá àyi dré. Dì àyi tí tí nda ì dré mvùzoá.

24 Dré tàzoá àyi dré dhi: «Kònìdhi áma kàrí adrélépi tà Gìkà dré bhàle ru yizo mómí ìbe dhi ni 'o kitswálé tí tí dhi 'i. Kàrí nda ni kutú mómí zyandre ì dré. §

25 Má adré tà bàti ta àmi dré: Má gò véle vínò mvu ko, tsàle kítú má dré dra vínò tídhí ro dhi ni mvùzo Gìkà ni Opì na dhi tú.»

26 Dì ì dré longó ngòzo lenzézó Gìkà ni rú sè gò, ì dré pfòzo lile mbàle kòngó Olívè fa kya drína.

Yésu longó dhi, Pétèró ni áyi ga

(A kònò kpà Mátáyò 26:31-35; Lúkà 22:31-34; Yòwánì 13:36-38)

27 Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi tí tí, mì ni áma tayí adrélé kalóma. Tàko ko, Gìkà ni Kúlí adré tàá dhi:

«Má ni kábilígyà líkílépi ni tswa dràle gò, à dré kábilígyà nda ki 'òzo ayílé.»*

28 Dì, má konga mána dràdrà 'àsè dre dhi, má ni lí drìdrì àmi kandrána Gàlílàyà na.»

29 Dì Pétèró tà drá dhi: «Tágba mómíyá tí tí dhi ì kòtayí mi yà dhi, má kitswá mána ámi tayí tàdzí ko!»

30 Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Ndìndì ngátsi ándró kònìdhi sè, drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo vèsè be rì dhi kandrá dhi, mí ni mína áma ga vèsè be na.»

31 Dì, Pétèró gò logóá drá rìnyí sè dhi: «Tágba kòkitswá mà dré dràzo tùmání mí be yà dhi, má kitswá tàdzí ámi ga ko.» Gò Yésu ni lebhàhà àruka tí tí dhi ì dré kókpà tàzoá kònìni.

Yésu zi tà Gìkà tí Gètèsèmání na

(A kònò kpà Mátáyò 26:36-46; Lúkà 22:39-46)

32 Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo lebhàhà ni ìbe tsàle àrà rú zìle Gètèsèmání dhi na. Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì lírì kònwa, má kòlìró adrélé tà zi Gìkà tí.»

33 Dré Pétèró ki drìzo Yàkóbhò ìbe ìndì Yòwánì be í vèsè. Gò akódhi ni togó dré kídhózó adrélé kizà nya, adrézó lanzìle lavúlé.

34 Dì dré tàzoá àyi dré dhi: «Áma togó adré ñòle kizà dré, tsàle ndìndì dràdrà mìle. Mì kàdré kònwa, adrélé tààmìga dri.»

35 Kòlì vwàle àyi rúsè tsà dre dhi, dré dhèzo kìnì mi adrélé tà zi Gìkà tí, kòkitswá mìlàsà dhi, lókyá kizà àdhya nda kòngaró í rúsè be dhi bvó.

36 Adré tá tàá dhi: «Ábbà, Tátá, mí rìnyí ìbe kitswázó tà tí tí dhi ki 'o. Mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélesè wà. Dì, mí kò'o tà má dré adrélé lèle dhi kòdhya ko. Be ró dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle dhi kòdhya.»

37 Gò dré gòzo áyi lebhàhà nda ì véna, àyi ki kisú ayí na. Dré tàzoá Pétèró dré dhi: «Sìmónà, mí adré ayí ko? Mí kitswá tá tsì adrélé tààmìga dri ngbà 'í sáà àlo bwà ko?»

38 Lè mì kàdré tààmìga dri, adrélé kpà tà zi Gìkà tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko. Bàti, dhyá ki togó àtsi ró adrézó tà dóro 'o. Dì, dhyá ki rúbhá ìna yàyà.»

§ 14:24 14:24 A kònò Pfòma 24:8; Yèrèmíyà 31:31-34. * 14:27 14:27 A kònò Zàkàriyà 13:7.

³⁹ Yésu dré gòzo tódhyá lile tà zi Gìká tí ngóro dré tá zìle drìdrì dhi tìni.

⁴⁰ Gò dré gòzo tódhyá gòle àyi ki kisú ayí na, àyi ki mǐ dré tá adrélé ayí ro dhi sè. Dì ì nǐ tá vélé ì nǐ kúlí logó drá ngíni ya dhi ko.

⁴¹ Bvóá dhi, dré gòzo gòle àyi lebèbhá nda i véna vésè ni na sè, tàá àyi dré dhi: «Mì adré dhu rè ayí ko, adrézó lovólé? Kìtswá dre. Lókyá atsa dre. Mì nò rè ká! A adré 'òle Mòndí ni Mv́á ni lefè tàkonzìbhá i drígá.

⁴² Mì nga, mà kòlìró! Dhya adrélépi áma lefè dhi atsa dre!»

Yésu ni rùma

(À kònò kpà Mátáyò 26:47-56; Lúkà 22:47-53; Yòwánì 18:3-12)

⁴³ Gbǎ kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, Yùdásì, akódhi ni lebèbhá mudrí-dri-rǐ dhi ki àlo dré atsázó. Adrǐ tá í vésè mòndí zyandre angábhá kòwánà kàdrì i, tatrítrí kúlí tadhábhá i ìndì bhàgo i vélésè dhi i be. Ayi nda ì ru tá sápi i fa íbe àyi drígá.

⁴⁴ Yùdásì adrélépi 'òle Yésu ni lefè nda tà tá àyi dré dhi, í ni akódhi àdhi 'i yà dhi ni tadhá àyi dré dhi kònìni: «Dhya má dré dra kamúlé dhi, akódhi 'i. Mì kòru di akódhi, drìzoá lizo ába, adrézó líkíá dóro.»

⁴⁵ Dì Yùdásì nda dré ndiri àyi kisízó ànyi Yésu làga, tàá drá dhi: «Rábbì!» Dré akódhi ni kamúzó.

⁴⁶ Gò mòndyá nda ì dré dhèzo Yésu dri, akódhi ni ru.

⁴⁷ Dì, dhya adrèbhá tá Yésu làga dhi ki àlo dré ngàzo àyi sápi asé gò, kòwánà ki kàdrì ni màràbà ni bí bvwàzo kàle.

⁴⁸ Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Ma vo kùgú 'i gò, mì dré adrézó alìle sápi íbe ìndì fa íbe kitswálé áma ru ni?

⁴⁹ Kítú àlo àlo títí i sè dhi, má adré tá àmi kòfalé, adrélé tà tadhá tépelò na dhi, mì ru tá ma ko. Dì, tà kòdhi ì atsa kònìni, kitswálé tà tisìle áma tà dri Gìká ni Kúlí na dhi ì kò'oró ru be dhi bvó.»

⁵⁰ Gò akódhi ni lebèbhá títí dhi ì dré akódhi ni tayízó lapázó.

⁵¹ Kàdhúra àlo kítá asólépi í rú ngbà 'í àlo dhi dré ngàzo adrélé Yésu ni lebè. A adré tá 'òle akódhi ni ru ká,

⁵² di, dré lapázó ràle bvólíli ro, kítá ína ni tayí.

Yésu pfò kòwánà ki kàdrì i kandrà bhàgo kàdrì íbe

(À kònò kpà Mátáyò 26:57-68; Lúkà 22:54-55, 63-71; Yòwánì 18:13-14, 19-24)

⁵³ Gò ì dré Yésu ni drìzo lizo ába kòwánà ki kàdrì bhàna. Dì kòwánà kàdrì i, bhàgo i ìndì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì dré ru kímózó títí kònàle.

⁵⁴ Dì Pétèró ro dhi, lebè tá ína Yésu lará ro, tsàle byá kòwánà ki kàdrì nda ni bhà'álé na. Dré fìzo lírìlé tépelò líkìbhá i kòfalé, adrélé àtsí yo àyi íbe.

⁵⁵ Kòwánà kàdrì nda i bhàgo kàdrì nda íbe títí dhi ì adré tá tà adrélé tàle Yésu rú dhi ki nda, kitswázó akódhi ni 'o dràle dhi bvó. Dì, ì kisú tá àyikya tà àlo ko.

⁵⁶ Mòndí bí dhi ì adré tá tà ta akódhi rú kinzò sè. Dì, tà ì dré adrélé tàle nda ì kisú tá ru ko.

⁵⁷ Gò mòndí àruka ì dré ngàzo tà ta akódhi rú kinzò sè kònìni:

⁵⁸ «Mà yi akódhi adrérà'a tàá dhi: «Má ni tépelò mòndí ì dré sǐle ni kònìdhi ni pfu, gòzo àzya ni mòndí ì dré sǐle ni ko dhi ni si kítú na àmvolésè.»»

⁵⁹ Dì, ndìndì tà ì dré tàle akódhi rú nda kisú ína ru ko.

⁶⁰ Gò kòwánà ki kàdrì dré ngàzo àyi totó àyi kandrà, lizíá Yésu tí dhi: «Mí logó mína kúlí tà dhya kòni ì dré adrélé tàle mí rú kòdhi i sè ko?»

⁶¹ Dì, Yésu adré tá ína kíri, kúlí logó àko ró. Gò kòwánà ki kàdrì nda dré gòzo lizíá tíá dhi: «Mì Mèsíyà, Gìká kitswálépi rúku sè dhi ni Mv́agó 'i?»

62 Yésu logó drá dhi: «Ma 'i. Di m̀̀ ni M̀̀ndí ni Mv́́ ni no adrérà'a lirílé Giká r̀̀nyí líyí ni driágo lésè. M̀̀ ni kpà akódhi ni no adrérà'a agòlè ndùrùku bhù na dhi i 'ásè.»

63 Di kòwánà ki kàdrì nda dré áyi kítá lasízó kizà dré gò, tàzoá dhi: «M̀̀ ni di go vélé m̀̀ndí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè?

64 M̀̀ yi làdhá dré dhàle Giká rú kòdhi àmi ki bíbhálé sè dre. M̀̀ adré di kisúá ng̀̀ni?» Di àyi títi nda i dré tà ǹ̀zo akódhi dri kitswálé dràdrà sè.

65 Gò àyi ki àruka i dré ng̀̀zo adrélé túsú lufú akódhi mi. I dré akódhi ni m̀̀ dròzo gò, adrézó akódhi ni tisi, adrézó tàá drá dhi: «M̀̀ longó rè tà pròfétà ro ká!» Gò tépelò líkíbhá i dré kpà akódhi ni dòzo, adrélé m̀̀ tosálé.

Pétèró g̀̀à Yésu r̀̀

(A kònò kpà M̀̀táyò 26:69-75; Lúká 22:56-62; Yòwánì 18:15-18, 25-27)

66 Lókyá nda sè dhi, Pétèró tá ína tàbhu na, bhà'álé nda na. Gò mvátòkó àlo kòwánà ki kàdrì ni m̀̀rábà ro dhi dré atsázó

67 Pétèró ni no adrérà'a àtsí yo. Dré akódhi ni ǹ̀zo d̀̀i gò, tàzoá dhi: «M̀̀ tá kókpà tùmáni Yésu Nàzàrétà lésè dhi be.»

68 Di, Pétèró dré ína tà nda ni g̀̀zo rè, tàzoá dhi: «M̀̀ ni ngalè mí adré àdho tà ta ya dhi ko.» Gò dré ng̀̀zo pfòle bhà'álé nda 'ásè, áyi totó láti adrézó afilé dhi 'á. Gbã kòdhwa, àgólòwa dré tsírà bhèzo.

69 Mvátòkó nda kònò akódhi kònàle dre dhi, dré gòzo tàá m̀̀ndyá adrèbhá tá akódhi làga dhi i dré dhi: «Dhya kòndi àyi ki àlo 'i!»

70 Di Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda ni ga rè.

Gí ko, àyi adrèbhá tá Pétèró làga nda i dré tàzoá drá dhi: «M̀̀ àyi ki àlo 'i bàti! Tàko ko, mi kókpà m̀̀ndí angálèpi Gàliláyà lésè dhi 'i.»

71 Di Pétèró dré ng̀̀zo m̀̀ndrà si, tàzoá dhi: «Tátrítrí kàdré má dri, má kàdré kinzò ta dhi! Má ǹ̀ agó m̀̀ dré adrézó tà ni ni ta kòdhi ko!»

72 Gbã kòdhwa, àgólòwa dré gòzo tsírà bhe vésè ni r̀̀ sè. Gò kúlí Yésu dré tá tàle Pétèró dré dhi dré agázó lána. Tà tá dhi: «Drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo vésè be r̀̀ dhi kandrà dhi, mí ni áma ga vésè be na.» Gò Pétèró dré dhèzo adrélé ngòle.

15

Yésu pfò Pilátò kandrà

(A kònò kpà M̀̀táyò 27:1-2, 11-14; Lúká 23:1-5; Yòwánì 18:28-38)

1 Ngá kòwa dre dhi, kòwánà kàdrì i, tátrítrí kúlí tadhábhá i tùmáni bhàgo kàdrì íbe títi dhi i dré ru ỳ̀zo Yésu dri. Di i dré akódhi ni adròzo gò, drìzoá l̀̀zo fèá Pilátò, Rómà ki g̀̀vèrènerè drígá.

2 Gò Pilátò dré lizízóá Yésu tí dhi: «M̀̀, mi ópí Yúdà ànzi kya 'i?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndi mí tà dre.»

3 Gò kòwánà kàdrì nda i dré dhèzo adrélé Yésu ni asíkì tà bí dhi i sè.

4 Di Pilátò dré gòzo lizíá tíá dhi: «M̀̀ logó mína kúlí ko? M̀̀ yi rè tà títi i dré adrélé tàle mí rú dhi i ká!»

5 Di, Yésu logó vélé ína kúlí ko. Gò Pilátò ni líndrí dré g̀̀zo ásà.

A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà M̀̀táyò 27:15-26; Lúká 23:13-25; Yòwánì 18:39-19:16)

6 Kóná àlo àlo títi, gwányá Pásikà àdhya tú dhi, Pilátò adré tá dhya àngùdhi b̀̀dzó na, m̀̀ndí zyandre dhi i dré adrélé z̀̀le í tí dhi ni trì àyi dré.

⁷ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, agó àlo rú be Bàrábà dhi tá bãdzó na móndí àruka íbe, ì dré tá móndí ki kodzólé ligilé dhi sè, ìndì ì dré tá móndí pfùle dràle dhi sè.

⁸ Di móndí zyandre dhi ì kòmbà tsàle Pìlátò véna dre dhi, ì dré kidhózó adrélé akódhi ni ti lizí, kò'oró ànzyà gà dré tá adrélé 'òle àyi dré dhi tìni.

⁹ Di Pìlátò dré àyi ki lizízó tàzoá dhi: «Mì adrè lèá dhi, má kòtrì àmi dré ópí Yúdà ànzi kya kònìdhi?»

¹⁰ Lizí tá àyi kònìni tàko ko, nì tá tàle dhi, kòwánà kàdrì ì fè tá Yésu í drígá ngbà 'í dirèma sè dhi be.

¹¹ Di, kòwánà kàdrì nda ì dré móndyá zyandre nda ki 'a tifízó, ì kòziró Pìlátò tí kòtrìró Bàrábà àyi dré kòdhyà.

¹² Gò Pìlátò dré lizízóá àyi tí dhi: «Mì adrè di lèá dhi, má kò'o dhya mì dré adrélé zìle ópí Yúdà ànzi kya ró kònìdhi sè ngíni?»

¹³ Di ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Mí tidí akódhi fa kipakipa dri!»

¹⁴ Pìlátò gò lizíá dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzì 'i?» Di ì dré gòzo adrélé tetréle rìnyí sè, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi!»

¹⁵ Pìlátò adrè tá móndyá zyandre nda ki togó le 'òle kinílé. Di dré Bàrábà ni trizo àyi dré. Dré Yésu ni 'òzo bhwalé gò, akódhi ni fèzo kitswálé tidílé fa kipakipa dri dhi bvó.

Sòdá ì gu Yésu

(A kònò kpà Mátáyò 27:27-31; Yòwánì 19:2-3)

¹⁶ Gò sòdá ì dré Yésu ni drizo fizo ába gùvèrènerè nda ni dzó kàdrì ni bhà'álé na. † dré sòdá àruka títi dhi ki azízó ru amú àyi íbe akódhi làgàsè.

¹⁷ Gò ì dré kánzò kǎ asózó rúá, fanzì kùtsi ró dhi ni pàzo kùla ró asólé dríá.

¹⁸ Di ì dré ngàzo adrélé mòdo fe drá, adrézó tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya ni!»

¹⁹ † adrè tá akódhi ni drì tswa kòzó sè, adrézó tùsú lufú rúá. † adrè tá kpà kórókó títi akódhi kandrá, sùle ngóro ì adrè tá akódhi ni lindrì bha na tìni.

²⁰ † kògu akódhi kònìni dre dhi, ì dré kánzò kǎ nda ni avùzo rúásà, gòzo akódhi ni kítá ki tosó rúá. Gò ì dré akódhi ni drizo pfòzo ába, kitswálé tidílé fa kipakipa dri dhi bvó.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:32-44; Lúkà 23:26-43; Yòwánì 19:17-27)

²¹ † dré tá adrèrà'a apfòle kònalèsè dhi 'á dhi, ì dré agó àlo rú be Sìmónà, angálépi Kìrénè lèsè dhi ni nòzo adrèrà'a agòle amvú lèsè. * Akódhi nda tá Alìgìzándrè ki atá Rúfù be dhi 'i. Di ì dré akódhi ni 'òzo rìnyí sè adrélé fa kipakipa Yésu àdhya ni do.

²² Gò ì dré Yésu ni drizo lizo ába tsàle àrà rú zìle Gòlògòtà dhi na. (Rú nda kòdhi adrè lèá tàle dhi «Àrà drìfà àdhya».)

²³ Kònàle dhi, ì dré vìnò amulé àlókò rú zìle mírè dhi be dhi ni fèzo akódhi dré mvùle. Di, dré ìna gàzoá rè.

²⁴ Di ì dré akódhi ni tidízó fa kipakipa dri gò, dzègé vùzo nìzoá ngalè ì ni akódhi ni kítá ki lanzí àyi kòfalèsè ngíni ya dhi. †

²⁵ Lókyá akódhi ni tidízó nda tá sáà nzi-drì-su drùbhì sè dhi 'i.

* **15:21 15:21** «Kìrénè» kònìdhi tá bhàandre bvò Lìbiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afirikà àdhya lé dhi 'i.

† **15:24 15:24** A kònò Longó ì 22:19.

26 A tisì tá tà tà òzo akódhi dri dhi wárágà dri kònini: «Ópí Yúdà ànzi kya».

27 A tidí tá kpà kùgubhá rì dhi i fa àruka i drìsè akódhi làgàsè: àlo ni driágo ni lésè, àzya ni lidzi ni lésè. [

28 †]

29 Mòndyá adrèbhá tá lavulé àrà nda 'àsè dhi i adrè tá akódhi ni lodhá, adrèzó àyi ki drì ya, adrèzó tàá dhi: «Á! Mi tá kitswálépi tépelò pfu gòzo síá kítú na àmvolésè ni,

30 mí así di fa kipakipa kòdhi drìlésè ámi tàndi ni tidrí wà!»

31 Kòwánà kàdrì i tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi i adrè tá kpà akódhi ni gu kònini, adrèzó tàá àyi kòfalésè dhi: «Akódhi tidrí mómí àruka i 'í. Di, kitswá ína àyi tàndi ni tidrí bwà ko!

32 Adré leá dhi, Mèsíyà, ópí Isèrelè ànzi kya kòdhi kàsí nyànomvá fa kipakipa drìlésè, mà kònòró tà nda akódhi ni ka'izo be dhi bvó!» Kùgubhá tidílé akódhi be nda i adrè tá kpà akódhi ni lodhá kònini.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Lúka 23:44-49; Yòwánì 19:28-30)

33 Kítú rírì sè dhi, tínímvá dré bvò ni mǐ dòzo wáyì, tsàle sáà na kítú rírì àmvolésè dhi na.

34 Di sáà na nda sè dhi, Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Èlòyì, Èlòyì, léma sàbàkàtánì?» Kòdhi adrè leá tàle dhi: «Áma Gíká, áma Gíká, mí tayí ma àdho tà sè?»

35 Mómí àruka adrèbhá tá kònàle dhi i kòyi kúlí nda dre dhi, i dré tàzoá dhi: «Mǐ yi rè ká! Akódhi adrè Èlìyà ni zi.»

36 Gò àyi ki àlo dré ràzo mbèlè ngá vòdhovódho dhi ni adó, vǐnègáři dàzo lána, dròzoá kòzó sílé, tǐngázóá kuru fèle Yésu dré mvùle gò, tàzoá dhi: «Mà kòtayí rè akódhi, nòzoá ngalè Èlìyà ni atsá akódhi ni tirí fa kipakipa drìlésè yà dhi.»

37 Di, Yésu dré trèzo kúlí 'u'ù sè gò, dràzo.

38 Gbǎ lókyá nda sè dhi, kítá 'ìle tépelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rǐ, kidhólé drǐ lésè tsàle pá na.

39 Rómà ki sòdá ki kàdrì adrélépi àyi totó Yésu kandrá dhi kònò akódhi drà tá ngini ya dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ína Gíká ni Mvágó 'i bàti!»

40 Tòkó àruka i tá kpà kònàle, adrélé tà nda ki no lárá ro. Ayi kòfalé dhi tá: Màríyà Màgàdàlènè, Màríyà Yàkóbhò kàdhúra ro dhi ki andre Yósè be dhi, tsàle Sàlómè.

41 Ayi nda i adrè tá Yésu ni lebè Gàlìláyà na, adrèzó tà 'o drá. Tòkó àruka bǐ alìbhá akódhi be Yèrúsàlémà le dhi i tá kpà kònàle be.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Lúka 23:50-56; Yòwánì 19:38-42)

42 Kítú nda tá kítú adrèzó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'i. Di ìndró kàndrì dre dhi,

43 agó àlo rú be Yóséfà angálépi Arimátáyà lésè dhi dré lizo Pílátò véna. Akódhi nda tá Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ki àlo rúku ró dhi 'i. Adré tá kpà ína Gíká ni Opì letè nòle. Di akódhi kòtsa Pílátò véna dre dhi, dré Yésu ni rúbhá zizo tíá tirí àko.

† 15:28 15:28 Wárágà Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adrè kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Di tà tisìle Gíká ni Kúlí na dhi i 'o tá ru kònini. A tisì tá dhi: «Á amú akódhi nàle drìkònzìbhá íbe.»] A kònò Esáyà 53:12.

44 Pílatò kòyi Yésu drà dre dhi dre dhi, akódhi ni líndrí dré gazo. Dré sòdá ki kàdrì azizó, lizizóá tíá ngalè akódhi drà dre bàti yà dhi.

45 Kòyi tà nda tá kònìni dhi sòdá ki kàdrì nda tí dre dhi, dré láti fèzo Yòséfa dré rúbhá nda ni dòzo.

46 Di Yòséfa dré kítá kemve gizo lizo ába gò, dré rúbhá nda ni tirízo fa kipakipa drílèsè, lambézóá kítá nda sè gò, lizo bhàá mógó àlo gale kírà na dhi na. Dré kírà kàdrì dhi ni alízó bhàle mógó nda tí.

47 Màriyà Màgàdàlénè i Màriyà Yósè ni andre ró dhi be dhi, i nò tá àrà rúbhá nda ni bhàzo dhi 'í.

16

Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi

(À kònò kpà Mátáyò 28:1-10; Lúka 24:1-12; Yòwàni 20:1-18)

1 Sàbátù kòlavú dre dhi, Màriyà Màgàdàlénè, Màriyà Yàkóbhò ni andre, ìndì Sàlómè be dhi i dré dò tàdzí be dóro dhi ni gizo, kitswázó lile dàá Yésu ni rúbhá rú dhi bvó.

2 Di kítú ni àlo pòsò àdhya sè, ngá kòwa dre dhi, i dré ngazo drùbhì kínó láti do adrézó lile mógó na.

3 Láti 'á dhi, i adrè tá lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Àdhi ni kírà li mógó tísè mà dré kitswázó file lána bwà dhi nì?»

4 Di, i kòtingá mì dre dhi, i dré nòzoá dhi, à li kírà kàdrì gú nda mógó tísè dre.

5 I kòfi mógó nda na dre dhi, i dré kàdhúra àlo kánzò kemve asólépi í rú dhi ni nòzo, adrèrà'a lirílé mógó nda na dríágó lésè. Gò àyi ki togó dré gazo tirì dré.

6 Di, akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí àmi ki togó adrélé gale tirì dré ko. Mì adrè Yésu Nàzàrètà lésè, tidílé fa kipakipa dri dhi ni nda kòdhya. Akódhi kònwa yókódhó. Nga ina dràdrà 'ásè dre! Mì nò rè àrà tá rúbhá ni ni bhàzo ni ká.

7 Di mì li tàá akódhi ni lebhèhá i dré tùmání Pétèró be dhi: «Akódhi adrè lile àmi kandrána Gàliláyà na. Kònale dhi, mì ni akódhi ni no ngóro dré tá tàle àmi dré dhi tìni.»

8 Di tòkó nda ki líndrí dré gazo bhwābhwa, i dré kpà adrézó lyàle lyàlyà gò, i dré ngazo lapalé mógó nda lésè. Di, i tà tá àyikya tà àlo dhya àlo dré ko, i dré tá adrélé ngá ro dhi sè.*

Márokò ni búkù ni kùdù

(À kònò kpà Mátáyò 28:9-20; Lúka 24:13-53; Yòwàni 20:11-23; Tà 'òle dhi i 1:6-11)

9 [Yésu kònga dràdrà 'ásè drùbhì kínó kítú ni àlo pòsò àdhya sè dre dhi, dré rè zyà agázó Màriyà Màgàdàlénè í dré tá tirì kònzi nzi-drì-rì dhi ki dròzo lásà dhi kandrá.

10 Gò akódhi nda dré ngazo lile rúbí nda ni longó dhya adrèbhá tá tùmání Yésu be gò, i dré adrézó àwó ngo, adrézó tongolé akódhi ni tà sè dhi i dré.

11 Di, àyi nda i kòyi tàle dhi, Yésu lídrì ro, ìndì Màriyà nò akódhi dre dhi dre dhi, i dré àyikya ka'izoá ko.

* 16:8 16:8 Wáràgà àruka búkù Márokò àdhya ni tisizo àyi dri drìdrì dhi i adrè akílè 16:8 àmvolèsè. Kòdhi adrè tàá dhi, à adrè Márokò 16:9-20 kisú àyi nda i léna ko. Wáràgà àruka i léna dhi, à adrè kó 16:9-20 kisú. Wáràgà àruka i léna dhi, à adrè kó kúli kòni ki kisú 16:8 àmvolèsè: [Gò i dré lizo tà títi tàle àyi dré nda ki longó tàli ró Pétèró i dré arúpi ni íbe. Àmvolásà dhi, Yésu ni tàndi dré àyi nda ki mùzo lile bvó wáyi 'ásè kidhólé kítú dré apfòrà lésè tsàle kítú dré ndrìrà na, kitswálé kúli lólo kitswálépi akílè bwà ko dhi ni longó mónnyá títi i dré, i kàdríró lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó. Kàdrè kònìni!]

¹² Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo áyi tadhá làsú be twá áyi lebhàhá rĩ dhi ì dré, ì dré tá adrérà'a lile gbàbhú na dhi 'á.

¹³ Di àyi nda ì dré gòzo rúbí nda ni longó àyi ki arúpi ì dré gò, àyi nda ì dré kpà àyi ki kúlí ka'izo ko.

¹⁴ Kùdù ro dhi, Yésu dré gòzo áyi tadhá dhya mudrí-drĩ-àlo nda ì dré, ì dré tá adrérà'a lirilé mísá làgàsè dhi 'á. Gò dré tà tàzo àyi dri, àyi ki tà ka'ika'ĩ dré tá adrélé yàya dhi sè, ìndì àyi ki togó dré tá adrélé tòmbatòmba dhi sè. Tàko ko, ì ka'ĩ tá àyikya dhya akódhi ni nobhá mì sè akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi ki kúlí ko.

¹⁵ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì lè bvò wáyi 'àsè Rúbí Tani longóbe mónnyá títi Giká dré bhàle dhi ì dré.

¹⁶ Dhya ángùdhi dra Rúbí Tani nda ni ka'ilepi gò, bàtìsimò dòzo dhi ni adrí. Di, dhya ángùdhi Rúbí Tani nda ni ka'ilepi ko dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri.

¹⁷ Giká ni tà twátwa líndrìga ró kòni ki fe mónnyá ka'ibhá dhi ì dré adrélé 'òle dhi kòdha: Áma rú sè dhi, ì ni tirí kònzì ki dro topfòle mónní ì lésè. Ì ni tí twátwa tídhí ro dhi ki ta.

¹⁸ Ì ni ní ki ru àyi drìgá. Di ì kòmvu lòmà yà dhi, lòmà nda kitswá àyi ki 'o kònzì àlomvá ko. Ì ni kpà drìgá tobhà dràbhá ì rú gò, àyi nda ì dré gòzo adrélé.»

¹⁹ Di Mírĩ Yésu kòtà tà nda ì àyi dré dre dhi, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na gò, akódhi dré lirízó Giká ni drìgá lésè.

²⁰ Di akódhi ni lebhàhá nda ì dré ngàzo lile Rúbí Tani longóbe àrà títi bvò dri dhi ì 'àsè. Mírĩ adré tá tà 'o àyi íbe, adrézó tadhá dhi, áyi kúlí ì dré tá adrélé longólé nda tà bàti 'i, tà líndrìga ró dré fèle àyi dré adrélé 'òle dhi ì sè.]

Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Lúkà 'i. Akódhi nda tá àpóstolò 'i ko. Di, akódhi tá ína móndí tà Yésu dré 'òle ìndì tadhálé dhi kì ndàlepi nìle dóro lavúlé, ngóro dhya tà nda kì nobhá mǐ sè dhi ì dré titílé drá dhi tǐni dhi 'i (Lúkà 1:1-4). Akódhi tá kókpa Pólò ni atsiàmú kì àlo 'i (Tà 'òle dhi ì 16:10, àruka ni íbe). Kònìdhi búkù ni àlo búkù rǐ Lúkà dré tisìle dhi ì kòfalé dhi 'i. Búkù kònìdhi léna dhi, akódhi adré Yésu ni lídrì ni tà àzì ni íbe dhi kì tití kòdhya. Akódhi ni búkù ni rǐ rú be «Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì» dhi léna dhi, adré Ekèlézyà ni tà tití kòdhya.

Búkù kònìdhi léna dhi, Lúkà adré tadhá dhi, Yésu Gǐká ni Mvágó 'i, ìndì Mèsíyà Gǐká dré tá lazíle gò amùzoá kitswálé móndyá tití dhi kì tidrì dhi 'i. Lúkà adré tisiá dhi, Gǐká ni Tirí zì tá Yésu nda alìle Rúbí Tani longó móndyá lemerè ro dhi ì dré (4:18). Tà bàti ró dhi, Yésu adré Gǐká ni lèle tadhá móndyá tití tà yàya dhi íbe dhi ì dré: lemerèbhá i, dràbhá i, móndyá adrélé mǐ pǒle dhi ì, tàkonzìbhá i, tsàle móndyá tití togó be ànzimvá kya tǐni dhi íbe. Tà kàdrì àruka à dré adrélé kisúlé búkù kònìdhi léna dhi ì, tà kòni 'i: Tirí Lólo ni àzì, tà zìma Gǐká tí dhi, Yésu ni lèle tadhama tòkó ì dré dhi, móndí kì tàkonzì trǐma, ìndì Yésu ni ka'ìbhá kì kólénzé.

Búkù su Rúbí Tani ni tà dri dhi ì kòfalé dhi, à adré tà àruka kì kisú ngbà 'í Lúkà ni búkù kònìdhi léna: Yòwànì Bàtisimò fèlepi ni tǐma, tà àruka Yésu ni tǐma ni tà dri dhi ì, Yésu ni lèma tépelò na mvámvá ro dhi, pídhígó Sàmàriyà agó dóro dhi ni tà dri dhi, pídhígó mvágó avìlepi dhi ni tà dri dhi, àruka ni íbe.

Lúkà adré búkù kònìdhi ni tisì agó àlo rú be Tèyòfilè dhi dré. Akódhi nda dré tá adrélé Yúdà mvá 'i ko dhi sè dhi, Lúkà adré Yúdà ànzì kì tà bǐ àyi kì labhi íbe dhi kì àndu ngì. Tà nda sè dhi, móndyá àndrò dhi kì kitswá Rúbí Tani Lúkà dré tisìle kònìdhi ni na, àndu ni ni nǐzo dóro lavúlé.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kì atǐma

- 1) Tà Lúkà dré Rúbí Tani tisìzo ásà dhi (1:1-4)
- 2) Yòwànì Bàtisimò fèlepi ni tǐma, Yésu ni tǐma, ìndì akódhi ni anzì ni tà (1:5-2:52)
- 3) Yòwànì Bàtisimò fèlepi ni àzì (3:1-20)
- 4) Yésu ni bàtisimò dòma, ìndì akódhi ni tabhǐma (3:21-4:13)
- 5) Yésu ni àzì bvò Gàliláyà àdhya na dhi (4:14-9:50)
- 6) Yésu ni atsi ngàzo Gàliláyà lésè lèle Yèrusalémà na dhi (9:51-19:27)
- 7) Yésu ni pósò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (19:28-23:56)
- 8) Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi, ìndì akódhi ni mbàma bhù na dhi (24:1-53)

Tà Lúkà dré Rúbí Tani tisìzo ásà dhi

¹ Atalágó Tèyòfilè, ngóro mǐ dré nìle be dhi tǐni dhi, móndí bǐ dhi ì tabhǐ tà ru 'obhá àma kòfalé dhi kì tisìle.

² Ì tisì ngóro dhya tà nda kì nobhá mǐ sè kidhoma ni lésè gò, ì dré atsázó Gǐká ni kúlí longóbhá ì ró dhi ì dré titílé tayílé àma dré dhi tǐni.

³ Di, atalágó, má dré tà tití nda kì ndàle nìle kyá àyi kì kidhoma lésè dhi sè dhi, má mǐlèsè dhi tá kpà dóro má dré tà nda kì tisìle mǐ dré mǐbhalé tí dhi.

⁴ Má adré 'oá kònìni, mí kòkìtswáró nǎa tàle dhi, tà tadhále mí dré dhi ì tà bàti 'i dhi be.

Angéló longó Yòwánì ni òtíma ni tà

⁵ Lókyá Èródè dré tá adrérà'a ópí ro bvò Yùdáya àdhya drìle dhi 'á dhi, kòwánà àlo rú be Zàkàríya dhi tá be. Akódhi nda tá kòwánà angábhá Abíya ni sùrú lésè dhi ki àlo 'i. Akódhi ni tòkó rú be Èlizabète dhi angá tá kpà Arónà atú adrélépi kòwánà ki kàdrì ro dhi ni sùrú lésè.

⁶ Ayi rìti dhi ki tà tá gyágya Gíká mìlésè. I adré tá tà títi Mírì ni tátírítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi ki 'o, tà àlo tivì àko ró.

⁷ Di, àyi tá àyikya mvá àko. Tàko ko, Èlizabète tá kóndó 'i, ìndì àyi rìti dhi ki kóná lavú tá dre.

⁸ Kítú àlo dhi, Zàkàríya nda adré tá àzì 'o kòwánà ro Gíká kandrà. Angyá ko, lókyá nda tá lókyá kòwánà akódhi ni sùrú lésè dhi ì dré adrézó àzì 'o dhi 'i.

⁹ Anzyà gà kòwánà ì dré adrélé 'òle dhi tíni dhi, ì kipè tá akódhi dzègé sè, file béndélé za Mírì ni tépelò na dhi kòdhya.

¹⁰ Di akódhi dré tá adrérà'a béndélé za dhi 'á dhi, mónnyá zyandre títi dhi ì adré tá tà zi Gíká tí kivì na.

¹¹ Gò ángéló Mírì àdhya dré ngàzo agalé Zàkàríya kandrà, áyi totó adrélé àlètàrì adrézó béndélé za dhi ni dríagó lésè.

¹² Zàkàríya kònò akódhi dre dhi, akódhi ni drì dré abízó nyinyi gò, tirì dré gàzo akódhi léna bǐ.

¹³ Di, ángéló nda dré ína tàzoá drá dhi: «Zàkàríya, mí ro ngá ko! Tàko ko, Gíká yi tà mí dré zǐle í tí dhi dre. Ami tòkó Èlizabète ni mváagó ti mí dré gò, mí dré rú ni ni zǐzo Yòwánì.

¹⁴ Akódhi ni arí fe mí dré kólénzé íbe. Móndí bǐ dhi ki kókpà lenzé akódhi ni òtíma sè.

¹⁵ Tàko ko, akódhi ni tà ni adré kàdrì Mírì mìlésè. Akódhi kitswá tàdzí vínò 'i yà, kó ngalè wá àtsí 'i yà dhi ni mvu ko. A ni ga Tirí Lólo sè bǐ, kídhólé í dré adrérà'a áyi andre lé dhi 'á.

¹⁶ A ni Ìsèrèlè ànzì bǐ dhi ki adrì agòle Mírì àyi ki Gíká vélé.

¹⁷ A ni adhé alìle Mírì kandrà, Tirí Lólo atú adrélépi pròfètà Èlìya le dhi ni rìnyí sè, kitswálé ànzì ki atá ki togó adzá àyi ki ànzì ì vélé, ìndì mónnyá adrèbhá ligìlé dhi ki togó adzá mónnyá gyágya ki tògyá vélé, kitswázó móndí ki tivó adrélé gànzi ró Mírì dré be dhi bvó.»*

¹⁸ Di, Zàkàríya dré ángéló nda ni lizízó tàzoá dhi: «Má ni nǎa ngalè tà kòdhi ni ru 'o bàti dhi ngíni? Angyá ko, ma màlìga 'i, ìndì áma tòkó ni kóná lavú dre.»

¹⁹ Angéló logó drá dhi: «Ma Gàbèrèyélè 'i. Má adré áma totó Gíká kandrà, adrélé akódhi ni àzì 'o. Akódhi amù ma alìle mí vélé, rúbí tani kòdhi ni longó mí dré.

²⁰ Di, mí yi rè ká! Mí ni adré ábhábhá ro tà ta àko ró, tsàle kítú tà nda dré dra ru 'òzo dhi tú. Tàko ko, mí ka'ì mína áma kúlí ì ko, tágba kúlí nda ì dré dra ru 'òzo àyi ki lókyá sè dhi.»

²¹ Lókyá nda sè dhi, mónnyá zyandre nda ì adré tá Zàkàríya ni letè gò, àyi ki líndrì dré adrézó gàle, dré tá adrélé gìle tépelò na tò dhi sè.

²² Di, kàpfò lásà dre dhi, kitswá tá ína tà ta àyi véna bwà ko. Gò ì dré atógyàzoá dhi, ngá agá tá akódhi mi toróbí tíni tépelò na dre. Angyá ko, akódhi atsá tá ína ábhábhá ro, adrélé tà ta àyi dré dríagá sè.

* 1:17 1:17 A kònò Màlákì 3:23-24.

23 Akódhi ni lókyá adrézó àzì 'o tépelò na dhi kàkí dre dhi, dré nzìzo í bhàna.

24 Amvolásà dhi, akódhi ni tòkó Èlizabétè dré 'a kisúzó gò, dré áyi zùzo 'a nda be mbă nzi. Adré tá kisúá í léna dhi:

25 «Mírì 'o má dré tà adrélépi dóro í mìlésè dhi kòdhya. Lókyá kònìdhi sè dhi, tingá má rúsè tà adrélépi tá kanyò fe má dré móndí i mí dhi dre.»

A longó Yésu ni tìma ni tà

26 Èlizabétè ni mbă ni nzi-drì-àlo sè dhi, Gìká dré ángéló Gàbèrèyélè ni mùzo lìle bhàandre rú zìle Nàzàrétà bvò Gàliláyà àdhya lé dhi na,

27 kyánzi àlo rú be Màríyà, àgo tà nìlepi rè ko dhi véna. A zì tá Màríyà nda agó àlo rú be Yòséfà, angalépi ópí Dàwídì ni sùrú lésè dhi dré tòko ró.

28 Ángéló nda kòfì Màríyà véna dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mí Mírì dré áyi togó tani bhàzo mí rú ni, mòdo mí dré! Mírì tùmání mí be!»

29 Di Màríyà ni drì dré abízó nyinyi kúlí nda sè gò, dré adrézó kisúá í léna ngalè mòdo nda tá àdho mòdo kárà 'i ya dhi.

30 Di, ángéló nda dré ína tàzoá drá dhi: «Màríyà, mí ro ngá ko! Tàko ko, mí Gìká ni togó tani íbe mí rú.

31 Mí yi rè ká! Mí ni 'a kisú gò, mí dré mváagó tìzo, rú ni ni zìzo Yésu.

32 Akódhi ni tà ni adrè kàdrì, ìndì à ni akódhi ni zi Gìká kurú na bhù na dhi ni Mváagó ro. Mírì Gìká ni akódhi ni bha adrélé ópí kàdrì ro, ngóro akódhi ni tábhí Dàwídì tìni.

33 Akódhi ni òpì nya Ìsèrélè ànzi i dri kóná vèsè kólyá.† Bàti, akódhi ni òpì ni adrè kùdù àko.»

34 Di Màríyà dré ángéló nda ni lizízó tàzoá dhi: «Tà kòdhi ni ru 'o ngíni? Tàko ko, má nì rè agó àlo ni tà ko.»

35 Di ángéló nda logó drá dhi: «Tírí Lólo ni así mí dri gò, Gìká kurú na bhù na dhi ni rìnyí dré ámi asózó. Asà dhi, à ni mvámvá lólo mí dré dra tìle nda ni zi Gìká ni Mváagó ro.

36 Di mí yi rè ká! Ámi aró Èlizabétè kisú ína 'a dre. Adré mváagó letè, tágba dré adrézó màlìga 'i dhi. Kònìdhi, akódhi tá adrélé zìle kóndó ro nda ni mbă ni nzi-drì-àlo dhi 'i.

37 Tàko ko, Gìká mìlésè dhi, tà àlo kitswálé 'òle bwà ko dhi yókódhó.»

38 Di Màríyà gò tàá dhi: «Ma Mírì ni màrábà 'i. Tà nda kò'o ru má dré ngóro mí dré tàle dhi tìni.» Gò ángéló nda dré akódhi ni tayízó.

Màríyà lì Èlizabétè ni no

39 Lókyá nda sè dhi, Màríyà dré ngàzo lìle sírí bhàandre àlo bvò kòngo ró Yùdáyà àdhya lé dhi na.

40 Dré tsàzo fìle Zàkàríyà ni dzó na gò, mòdo fe Èlizabétè dré.

41 Di Èlizabétè dré Màríyà ni mòdo nda ni yirà'a dhi, mvámvá dré ngàzo lána gò, Èlizabétè dré gàzo Tírí Lólo sè bǐ.

42 Dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Gìká bhà tà tani mí dri tòkó àruka títí dhi kya kì lavú dre. Bhà kókpà tà tani mvámvá mí dré dra tìle dhi dri dre.

43 Ma tá àdhi 'i, áma Mírì ni andre dré alìzo má véle ni?

44 Mí nò rè ká! Ámi mòdo ni kúlí dré adhéra'a má bílé dhi 'á dhi, mvámvá nga má léna arí dré.

45 Kólénzé mí dré, mí dré ka'ìle tàle dhi, Mírì ni dra tà í dré tàle mí dré dhi ni 'o káyà dhi sè.»

† 1:33 1:33 A kònò 2 Sàmùwélé 7:12, 13, 16; Èsáyà 9:6; Dànyélè 7:14. Gìká ni Kúlí tìsile Gírìkì ti sè dhi adrè tàá «Yàkòbhò ni dzó» kònwa. Kòdhi adrè lèá tàle dhi «Ìsèrélè ànzi i».

Longó Màríyà àdhya

⁴⁶ Di Màríyà dré tazoá dhi:

«Má adré áma Mírì ni tà bha kuru.

⁴⁷ Áma togó adré lenzélé Gíká áma tidrílépi dhi ni rú sè.

⁴⁸ Tàko ko, akódhi bhe mǐ áyi mǎrǎbà tàko ni ni no.

Kidhólé nyànomvá dhi, mónnyá lókyá títi i sè dhi ki áma zi kólénzé líyí ro.

⁴⁹ Angyá ko, Gíká rǐnyí líyí ro dhi 'o tà kàdrì lavúlé dhi má dré dre.

Akódhi ni rú lólo.

⁵⁰ Adré áyi togó dóro tadhá mónnyá lókyá títi i sè adrébhá áyi ro dhi i dré.

⁵¹ 'O tà kàdrì i áyi drígá rǐnyí ró dhi sè dre.

Lapé mónnyá tà kisùkisù íbe drìkàdrì ro dhi i.

⁵² Tírì ópí kàdrì i áyi ki lírìrà adrézó òpì nya dhi i drìlésè gò,

mónnyá tàko ki tingázó kuru.

⁵³ Fè ngá dóro i mónnyá tàbirí íbe dhi i dré nyàle gò,

ngábhá ki logózó nzìle drígálé sè.

⁵⁴⁻⁵⁵ Alì áyi mǎrǎbà, Ísèrélè ànzi ki ledé.

Tìvì kpà áyi togó dóro tadhama Abàràrà i dré ànzi ni íbe kóná vésè kólyá dhi ko,

ngóro dré tá lazílé àma ki tábhí i dré dhi tíni.»

⁵⁶ Màríyà dré adrézó Elizàbètè bhàna mbǎ na gò, dré gòzo nzìle í bhàna.

Yòwánì ni òma

⁵⁷ Elizàbètè ni lókyá tizo dhi kòkìswá dre dhi, dré mváagó tizo.

⁵⁸ Akódhi ni bhàzì i aró ni íbe dhi i kòyi tàle dhi, Mírì tadhá tá áyi togó dóro drá dhi dre dhi, i dré ngàzo adrélé lenzélé túmǎní akódhi be.

⁵⁹ Mvámvá nda ni kítú ni nzi-drì-na akódhi ni òma àmvolésè dhi sè dhi, i dré lizo akódhi ni 'o lwàle. Móndí i adré tá 'òle akódhi ni atá, Zàkàríyà ni rú fe drá ká.

⁶⁰ Di, andre ni dré ína tazoá dhi: «Kóko, à ni akódhi ni rú zi Yòwánì.»

⁶¹ Í tà drá dhi: «Móndí rú be kònìni dhi ámi sùrú na dhi yó.»

⁶² Gò i dré mvámvá nda ni atá ni lizízó drígá sè, nizoá ngalè akódhi lè à kòzi mvámvá nda ni rú àdhi ya dhi.

⁶³ Di Zàkàríyà dré ngá adrézó ngá tisì dríá dhi ni zizo gò, tisizoá dhi: «Akódhi ni rú Yòwánì.» Gò àyi títi dhi ki líndrì dré gàzo tà nda sè.

⁶⁴ Gbǎ kòdhwa, Zàkàríyà ni kúlí dré fuzo gò, dré kidhózó adrélé tà ta, adrézó Gíká ni rú bha kùle.

⁶⁵ Di tírì dré gàzo áyi ki bhàzì títi dhi i léna bí. Gò à dré adrézó tà nda ki títi bvò kòngo ró Yùdáyà àdhya 'ásè wáyi.

⁶⁶ Mónnyá títi tà nda ki yibhá dhi i adré tá tà nda ki kisù, adrézó lizíá áyi kòfalésè dhi: «Mvámvá kòdhi ni atsá àdhi ró?» Tàko ko, Mírì ni rǐnyí tá mvámvá nda íbe bàti.

Longó Zàkàríyà àdhya

⁶⁷ Zàkàríyà, mvámvá nda ni atá dré gàzo Tírì Lólo sè bí gò, dré ngàzo Gíká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni kònìni:

⁶⁸ «Rúku kàdré Mírì, Ísèrélè ànzi ki Gíká dré, dré alìle áyi mónnyá ki lomí, áyi ki apázó dhi sè.

⁶⁹ Tàko ko, akódhi 'o dhya rǐnyí ró dra àma ki tidrílépi dhi apfòle, áyi mǎrǎbà Dàwídì ni sùrú lésè dre.

⁷⁰ 'O kònìni ngóro dré tá lazílé kínó lésè, áyi pròfétà lólo dhi i tí dhi tíni.

⁷¹ Lazí tá dhi, í ni àma ki tidrì àma ki kàribhá i drígásè, ìndì mónnyá títi adrébhá togó kònzi bha àma rú dhi i drígásè.

- 72 Àsà dhi, tadhá áyi togó dóro àma ki tábhí i dré dre.
Tivì kpà tà lólo í dré bhàle ru yìzo mónnyá ína íbe dhi ko.
- 73 Tàko ko, sì tá mòndrà lazízóá àma ki tábhí Abàràma dré dhi,
74 í ni àma ki apá àma ki kàribhá i drígàsè,
mà kàdréro áyi tà 'o tirì àko,
- 75 ngóro móndí lólo ìndì gyăgya í mîlésè dhi i tíni, àma ki lókyá wăyi sè.
76 Di mi, áma mvá ro ni, à ni ámi zi Gíká kurú na bhù na dhi ni pròfètà ro.
Angyá ko, mí ni dhe lîle Mírì kandràna, kitswálé láti ledé akódhi dré.
- 77 Mí ni longóá akódhi ni mónnyá i dré dhi,
akódhi ni àyi ki tàkonzì ki tri, àyi ki tidrízó.
- 78 Ama ki Gíká ni 'oá kònìni áyi togó dóro ìndì yàya dhi sè.
Àsà dhi, a ni ngádra amù àma dré bhù lésè
ngóro kítú ni apfòapfò tíni,
- 79 kitswálé ngá kazá mónnyá adrèbhá lîrîlé tînimvá na dhi i dré,
ìndì àyi adrèbhá lîrîlé lîndrí dràdrà àdhya zàle dhi i dré,
kitswálé kpà àma ki tidrí láti tà kîdríkîdri àdhya 'ásè.»‡
- 80 Di mvámvá nda adrè tá mbàle rúbhá sè ìndì tògyá sè. Adré tá adrélé
duku na tsàle lókyá dré apfòrà'a Ìsèrèlè ànzi i kandrá dhi 'á.

2

Yésu ni tîma

(À kònò kpà Mátáyò 1:18-25)

- 1 Lókyá nda sè dhi, Rómà ki ópí kàdrì, Kàyìsàrà Awùgústò dré tòlí fèzo
tàzoá dhi, à kòtisì mónnyá wăyi Rómà ki òpì zàle dhi ki rú búkù na.
- 2 Rú tisìma drìdrì nda tá lókyá Kìrìniyò dré tá adrèrà'a gùvèrènerè ro
bvò Sírìyà àdhya drìle dhi 'á.
- 3 Gò móndí àlo àlo títi dhi ì dré ngàzo lîle àyi ki rú 'o tisìle àyi ki tàndi
ki bhàandre i 'ásè.
- 4 Di Yòséfà dré kpà ngàzo bhàandre Nàzàrètà àdhya bvò Gàliláyà àdhya
lé dhi lésè, lîle bhàandre ópí Dàwídì àdhya rú zìle Bètèlémè, bvò Yùdáyà
àdhya lé dhi na. Tàko ko, angá tá ína Dàwídì ni sùrú lésè.
- 5 Í lî tá kònàle àyi ki rú 'o tisìle túmánì Màríyà, tòkó zàle akódhi dré mòle
dhi be. Màríyà nda tá 'a be.
- 6 Í dré tá adrèrà'a Bètèlémè na dhi 'á dhi, Màríyà ni lókyá tìzo dhi dré
kitswázó.
- 7 Di dré áyi mváagó kàyo ró dhi ni tìzo, akódhi ni lambézó kítá sè, làle
ayílè àrà kà'wá ì dré tá adrézó ngá nya lána dhi na. Tàko ko, àrà ì dré
kitswázó ayílè kùmú ki dzó na dhi tá yókódhó.

Angéló agá kábilígyà líkíbhá i kandrá

- 8 Bvò nda na dhi, kábilígyà líkíbhá àruka ì adrè tá ayílè mbì na, adrélé
àyi ki kábilígyà ki líkí ngátsi sè.
- 9 Di ángéló Mírì àdhya dré ngàzo agalé àyi kandrá, Mírì ni lagulagu dré
ngá kazázó àyi làgàsè kúru gò, ì dré lyàzo kwàkwà tirì dré.
- 10 Di, ángéló nda dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì ro ngá ko! Mì yi rè ká! Má
alì rúbí tani longó àmi dré. Di mónnyá títi dhi ki lenzé ásà tò.
- 11 Àndrò, ngátsi kònìdhi sè dhi, à ti àmi dré dhya dra móndí ki tidrílépi
dhi bhàandre Dàwídì àdhya na dre. Akódhi nda Mèsíyà 'i, ìndì Mírì 'i.
- 12 Mì ni akódhi ni ni tà kònìdhi sè: Mì ni mvá kùrì ká lambélé kítá sè dhi
ni kisú, adrèrà'a ayílè àrà kà'wá ì dré adrézó ngá nya lána dhi na.»

‡ 1:79 1:79 A kònò Esáyà 9:1.

13 Gbã kòdhwa, ángéló lìzólìzo bhù lésè dhi ì dré agázó ángéló nda làga, adrélé Gìká ni rú bha kùle, adrézó tàá dhi:

14 «Milanzìlanzì kàdré Gìká dré kurú na bhù na!

Tà kàdríkàdrì kàdré kpà bvò dri mónnyá akódhi ni togó dré adrézó kinílé ásà dhi ì dré!»

Kábilígyà líkíbhá ì lè Bètèlémè na

15 Ángéló ì kònga kábilígyà líkíbhá nda ì vélésè gòle bhù na dre dhi, àyi nda ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Mà kòlì di Bètèlémè na, tà ru 'òlepi gò Mírì dré tà ni ni longózó àma dré kòdhi ni no wà!»

16 Di ì dré ngàzo lile sírí Bètèlémè na gò, ì dré Màríyà kí kisúzó Yòséfà íbe, ìndì mvá kùrí kã adrélépi tá ayílé àrà kà'wá ì dré adrézó ngá nya lána dhi na nda be.

17 † kònò mvámvá nda dre dhi, ì dré ngàzo tà ángéló dré tá tàle àyi dré akódhi ni tà sè dhi ni tití móndí bí dhi ì dré,

18 Mónnyá tití tà nda ni yibhá dhi kí líndrí dré gàzo, tà kábilígyà líkíbhá nda ì dré tàle àyi dré dhi ni tà sè.

19 Di, Màríyà dré ína tà tití nda kí zùzo àyi togó na, adrézó àyi kí kisù.

20 Gò kábilígyà líkíbhá nda ì dré gòzo gòle, Gìká ni m̀ì bhabe lanzìle, ìndì akódhi ni rú bhabe kùle, tà tití ì dré yìle ìndì nòle ngóro tá longólé àyi dré dhi t́ni dhi kí tà sè.

Yésu ni fema Gìká dré dhi

21 Mvámvá nda ni kítú ni nzi-drì-na akódhi ni t́ma àmvolésè dhi sè dhi, à dré akódhi ni lwàzo gò, akódhi ni rú zìzo Yésu, ngóro ángéló dré tá tàle àkò akódhi ni andre kisú rè 'a ko dhi 'á dhi t́ni.

22 Gò Yòséfà ì Màríyà be dhi ì dré àyi kí temvézó mvámvá nda ni t́ma àmvolésè, ngóro Mósè ni tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni.* Lókyá nda kákí dre dhi, ì dré mvámvá nda ni dòzo lìzo ába Yèrúsalémà na, kitswálé akódhi ni fe Mírì dré dhi bvó.

23 Tàko ko, Mírì ni tátírítrí kúlí adré tàá dhi: «Lè à kàdré ànzìago tití kàyo ró dhi kí fe adrélé lólo Mírì dré.»†

24 Kòdhi íbe dhi, ì lè kitswálé ngá fe Mírì dré, ngóro akódhi ni tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni: «À kàdré kòbhòlà rì dhi 'i yà, kó ngalè kòbhòlà ngbòlò rì dhi 'i yà dhi kí fe.»‡

Simèyónà longó kúlí pròfètà àdhyà t́ni

25 Lókyá nda sè dhi, agó àlo rú be Simèyónà dhi tá Yèrúsalémà na. Akódhi nda tá móndí gyàgya, adrélépi tròle Gìká ni tà rú dhi 'i. Adré tá Mèsíyà ni letè alìle Isèrèlè ànzì kí tidrí. Akódhi tá kpà Tírí Lólo íbe í dri.

26 Tírí Lólo nda longó tá drá dhi, kitswá rè dràle drìdrì dré Mírì ni Mèsíyà ni nòzo dhi kandrá dhi ko.

27 Di kítú nda sè dhi, Tírí Lólo drì tá akódhi lile file tépelò na. Yésu ni tibhá ì káfí kitswálé akódhi ni fe Gìká dré ngóro tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t́ni dre dhi,

28 Simèyónà dré mvámvá nda ni adózó í drígá gò, Gìká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi:

29 «Mírì rúku ró ni, nyànomvá dhi, mí ni kitswá ámi màrábà ni tayí dràle tà kàdríkàdrì na,

ngóro mí dré tá lazílé má dré dhi t́ni.

30 Tàko ko, má nò dhya mí dré dra móndí kí tidrízó ni áma m̀ì sè dre.

31 Mí bhà tá akódhi ni tà drìdrì, kòkitswáró ámi tà 'o mónnyá tití ì mi.

* 2:22 2:22 A kònò Lèvitikè 12:3, 6. † 2:23 2:23 A kònò Pfòma 13:2, 12. ‡ 2:24 2:24 A kònò Lèvitikè 12:8.

³² Akódhi ngádra dra ámi 'òlepi sùrú títi dhi ì dré nìle dhi 'i.

A ni kpà ámi m̀lanzìlanzì tadhá ámi sùrú Ìsèrélè ànzì ì dré.»

³³ Mvámvá nda ni atá ì andre ni be dhi ki líndrí dré gàzo, tà tàle akódhi ni tà dri nda k̀i tà sè.

³⁴ Dì Sìmèyónà dré tà tani z̀izo Gìkà tí àyi dri gò, tàzoá Màriyà, Yésu ni andre dré dhi: «Mí nò rè ká! Mvámvá k̀onidhi atsá kitswálé Ìsèrélè ànzì bí dhi k̀i 'o ledhélé, ìndì àyi bí dhi k̀i 'o ngàle. Akódhi ni tà ni kpà adré tà adrézó tà ta rúá k̀onzi dhi 'i,

³⁵ kitswálé tà móndí zyandre dhi ì dré adrélé kisùle dhi ì k̀apfòró ngádra 'á be dhi bvó. Dì mi ró dhi, kizà ni kpà ámi tàndì ni togó so ngóró sápi tíni.»

Anà ni k̀ulí pròfétà àdhya tíni dhi

³⁶ Lókyá nda sè dhi, pròfétà àlo tòko ró rú be Anà dhi tá kpà tépelò na. Akódhi nda tá Fànùwélè, Asèrà ni sùrú lésè dhi ni zapi 'i. Akódhi agà tá tà tàndì ró. Ì gi tá agó dré tá mòle àyi kyanzì lókyá 'á dhi be ngbà 'í kóná nzi-drì-rì.

³⁷ Agó ni ni dràma àmvolésè dhi, adré tá ngbú tàytòko ró tsàle àyi kóná dré tsarà'a nyadhi-su-drì-su dhi 'á. Adré tá ngbú adrélé tépelò na, adrélé Gìkà ni líndrí bha, adrézó tàbirí mvo, adrézó tà zi akódhi tí k̀itú vèsè, ìndì ngátsi vèsè.

³⁸ Dì lókyá Yésu ni tibhá ì dré tá adrérà'a akódhi ni fe Gìkà dré dhi 'á dhi, Anà nda dré àyi kisizó ànyi àyi làga gò, kidhóle adrélé àwoyà fe Gìkà dré mvámvá nda ni tà sè. Dì dré ngàzo adrélé akódhi ni tà ta móndyá títi adrèbhá tá Yèrúsalmà ni apama letè dhi ì dré.

Yòséfà ì nzi Nàzàrétà na

³⁹ Yòséfà ì Màriyà be dhi ì kò'o tà títi Mírì ni tátrítrí k̀ulí dré adrélé tàle à kò'o dhi ì akílè dre dhi, ì dré gòzo nzìle Yésu be bvó Gàliláyà àdhya na, tsàle àyi k̀i bhàandre Nàzàrétà na.

⁴⁰ Kònàle dhi, mvámvá nda adré tá mbàle r̀inyí sè, adrélé kpà lí'wálé tògyá na. Akódhi tá kpà Gìkà ni togó tani ìbe í rú.

Yésu mvámvá ro dhi tépelò na

⁴¹ Kóná àlo àlo títi dhi ì sè dhi, Yésu ni tibhá ì adré tá lile Yèrúsalmà na gwányá Pásikà àdhya ni tà sè.

⁴² Dì Yésu ni kóná k̀otsa mudrí-drì-rì dre dhi, ì dré ngàzo lile akódhi be gwányá nda na, ànzyà gà ì dré adrélé 'òle dhi tíni.

⁴³ Gwányá nda k̀akí dre dhi, ì dré látì dòzo nzìzo. Dì, Yésu mvámvá ro nda gò ìna adrélé Yèrúsalmà na, àyi tibhá ì dré atógyà àko ró.

⁴⁴ Ì adré tá àyikya kisùá dhi, Yésu tá àyi k̀i atsiàmù ì k̀ofalé. Ì k̀oto atsi k̀itú ndìle dre dhi, ì dré kidhózó akódhi ni nda àyi k̀i aró ì k̀ofalé, àyi k̀i arúpi ìbe.

⁴⁵ Dì, ì k̀ondà akódhi tí dre dhi, ì dré gòzo àyi k̀i tapí gòle akódhi ni nda Yèrúsalmà na.

⁴⁶ K̀itú na àmvolésè dhi, ì dré akódhi ni kisúzó tépelò na. Lírí tá tà tadhábhá ì k̀ofalé adrélé àyi k̀i yi, adrézó tà lizí àyi tí.

⁴⁷ Àyi títi nda ì adré tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo, akódhi ni tògyá ni tà sè, ìndì k̀ulí dré tá adrélé logólé dhi k̀i tà sè.

⁴⁸ Dì akódhi ni tibhá ì k̀onò akódhi dre dhi, àyi k̀i líndrí dré gàzo bhwäbhwa gò, andre ni dré akódhi ni lizízó: «Áma mvá, mí 'o tsì àma k̀onini àdho tà sè? Mí nò rè ká! Ama ámi atá be dhi, mà adré tá ámi nda togó be lanzìlanzì.»

49 Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Mì adré tá áma nda àdho tà sè? Mì nì tá ko tàle dhi, lè tá má kàdré áma Atá nì dzó na dhi?»

50 Di, tà dré tàle nda nì àndu dré ína fizo àyi drina ko.

51 Gò Yésu ì dré gòzo nzile túmání àyi íbe Nàzàrétà na. Kònàle dhi, akódhi adré tá áyi bha àyi ki rinyí zàle. Di andre nì adré tá ína tà tíí nda ki zu tayíle áyi togó na.

52 Yésu adré tá mbàle rúbhá sè ìndì tògyá sè, adréle lìle drìdrì. Akódhi nì tà tá kpà dóro Giká mìlèsè ìndì móndí ì mìlèsè.

3

Yòwánì Bâtisimò felepi ledé láti Mírì Yésu dré

(A kònò kpà Mátáyò 3:1-12; Márokò 1:1-8; Yòwánì 1:19-28)

1 Kàyìsàrà Tìbèrìyò nì kóná nì mudrí-drì-nzi adrézó Rómà ki ópí kàdrì ro dhi sè dhi, Pòtìyò Pìlátò tá gùvèrènerè bvò Yùdáyà àdhya drìle dhi 'i. Èródè tá ína ópí bvò Gàlìláyà àdhya drìle dhi 'i. Akódhi nì adrúpi, Filípò tá ína ópí bvò Itùráyà àdhya drìle ìndì Tràkònítì àdhya drìle dhi 'i. Lisàniyà tá ína ópí bvò Abilénè àdhya drìle dhi 'i.

2 Di lókyá Anà ì Kàyáfà be dhi ì dré tá adrérà'a kòwánà ki kàdrì ì ró dhi 'á dhi, Giká nì kúlí dré tsàzo Yòwánì, Zàkàrìyà nì mvá véna duku na.

3 Gò akódhi nda dré ngàzo tatsílè bvò wáyi Yòròdánè làgàsè dhi 'àsè longóába móndí ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bātisimò dòzo, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzì ì be dhi bvò.

4 Di tà nda kòdhi 'o tá ru ngóro pròfétà Èsáyà dré tá tisìle áyi búkù na dhi tíni:

«Dhya àlo adré kúlí loyó duku na, adrézó tàá dhi:

«Mì kòledé láti Mírì dré alìzo!

Mì kòlotó láti atsálé pyà akódhi dré!

5 A nì yábhu tíí dhi ki lutú,

kòngó tíí kàdrìkàdrì ro ìndì tsàtsà ro dhi ki lasézó.

A nì láti gòdhógòdho dhi ki lotó atsálé pyà,
láti bhúrobhúro dhi ki lutúzó atsálé kpàkpà.

6 Di móndyá tíí dhi ki tà Giká dré 'òle àyi ki tidrízó dhi nì no.»*

7 Di Yòwánì adré tá tàá móndyá zyandre adrèbhá apfòle bātisimò do í vélé dhi ì dré dhi: «Àmi, nì àtrá ki àrèbhá nì ì, àdhi tadhá àmi dré dhi, mì kòlapá Giká nì kombà adrélèpi alìle dhi sílèsè dhi nì?

8 Lè mì kàdré tà adrèbhá tadhá dhi, mì ladzá àmi ki togó dre dhi ki 'o kòdhya. Mì kòbhà àmi adrélé kisùá àmi léna dhi «Ama àmakya Abàrámà nì ànzi 'i» dhi ko. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Giká rinyí íbe kitswázó ànzi 'o topfòle Abàrámà dré kírà kòni ì lésè.

9 A ga kùbalú fa kómvo ì rú dre. Di à nì fa tíí adrèbhá lò'wa dóro 'a ko dhi ki togá lebhélé àtsí na.»

10 Di móndyá zyandre nda ì adré tá lizíá akódhi tí dhi: «Lè mà kàdré di àdho tà 'o kòdhya?»

11 Di Yòwánì adré tá logóá àyi dré dhi: «Lè dhya adrélèpi kítá agá lésè dhi íbe rì dhi kòfè àlo nì dhya àkoá dhi dré. Dhya adrélèpi mányàngá íbe dhi kàdré kpà lanzíá móndí tàbirí íbe dhi ì dré be.»

12 Mèdáyì lagíbhá ì dré kpà alìzo bātisimò do gò, ì dré akódhi nì lizíó tàzoá dhi: «Tadhálèpi, mà kàdré àmakya àdho tà 'o kòdhya?»

* 3:6 3:6 A kònò Èsáyà 40:3-5.

13 Yòwánì logó àyì dré dhi: «Mì kòzi mómódí kì làfa mèdáyì sè làgí nòlè dhi nì lavú dhi ko.»

14 Gò sòdá àruka ì dré kpà akódhì nì lizízó tàzoá dhi: «Mà kàdré di àmakya àdho tà 'o?» Akódhì logó àyì dré dhi: «Mì kòtopá dhya àlo nì làfa ko. Mì kàsíkì kpà dhya àlo kinzò sè ko. Ami kì togó kàdré kinílè làfa adrélé fèlè àmi dré àmi kì àzì sè dhi sè.»

15 Mómódí títí nda ì adrè tá Yòwánì nì tà letè nòlè, adrézó lizíá àyì léna ngalè akódhì tá ìna Mèsíyà 'ì yà dhi.

16 Di Yòwánì dré tàzoá àyì títí ì dré dhi: «Má adrè mána bàtìsimò fe àmi dré yí sè. Di, dhya àlo áma lavúlèpi rìnyí sè dhi adrè ìna alìlè. Má kitswá akódhì nda nì lindrì sè ko. Má kitswá ndìndì akódhì nì kámókà bá tri bwá ko. Akódhì nì ìna bàtìsimò fe àmi dré Tirí Lólo sè, ìndì àtsí sè.

17 Akódhì ndàkpá ìbe í drígá kitswázó ngánò awá àyì àngbó drìna, lò'wa nì nì lomvózó dàlè àyì kòbhó na gò, kúyí nì nì kùzo zàlè àtsí adrélèpi adrálè ko dhi na.»

18 Yòwánì adrè tá kpà Rúbí Tani longó mómódí nda ì dré, adrézó àyì kì kodzó kúlí àruka ì sè bí.

19 Kòdhi ìbe dhi, Yòwánì adrè tá ópí Èròdè nì ndrì, dré tá adrúpi nì nì tòkó Èròdíyà nì dòlè mòlè dhi sè, ìndì dré tá tà kònzì àruka bí dhi kì 'òlè dhi sè.

20 Gò Èròdè dré ìna tà kònzì kòndhì nì bhàzo àyì tà kònzì àruka títí dhi ì dri: 'o Yòwánì rùlè bhèlè bádzó na.

Yésu nì bàtìsimò dòma

(A kònò kpà Mátáyò 3:13-17; Mároko 1:9-11)

21 Yòwánì nì rùma kandrá, akódhì dré tá adrèrà'a bàtìsimò fe mómódí títí ì dré dhi 'á dhi, Yésu dré kpà alìzo bàtìsimò do. Dré tá adrèrà'a tà zì Gíká tí dhi 'á dhi, bhù dré ru lanzízó gò,

22 Tirí Lólo dré asízó rúbhá be sùlè kòbhòlà àdhya tíni adhéle akódhì dri. Gò kúlí dré apfòzo bhù lésè tàá dhi: «Mì áma Mvágó má dré lèlè tò dhi 'ì. Áma togó adrè kinílè àmi tà sè tò.»

Yésu nì kómvo

(A kònò kpà Mátáyò 1:1-17)

23 Lókyá Yésu dré àyì àzì kídhozó dhi sè dhi, akódhì nì kóná tá ànyíànyì nyadhi-àlo-drì-mudrí. A adrè tá akódhì nì nì Yòséfà nì mvá ro. Yòséfà tá ìna Èlì nì mvá 'ì,

24 Èlì, Mátátà nì mvá 'ì, Mátátà, Léví nì mvá 'ì, Léví, Mèlíkì nì mvá 'ì, Mèlíkì, Yánáyì nì mvá 'ì, Yánáyì, Yòséfà nì mvá 'ì,

25 Yòséfà, Mátátíyà nì mvá 'ì, Mátátíyà, Amósà nì mvá 'ì, Amósà, Nàwúmà nì mvá 'ì, Nàwúmà, Èsílì nì mvá 'ì, Èsílì, Nàgáyì nì mvá 'ì,

26 Nàgáyì, Mátà nì mvá 'ì, Mátà, Mátátíyà nì mvá 'ì, Mátátíyà, Sèmèyínà nì mvá 'ì, Sèmèyínà, Yòséká nì mvá 'ì, Yòséká, Yódà nì mvá 'ì,

27 Yódà, Yòwánánà nì mvá 'ì, Yòwánánà, Résà nì mvá 'ì, Résà, Zòròbàbèlè nì mvá 'ì, Zòròbàbèlè, Sàlàtíyélè nì mvá 'ì, Sàlàtíyélè, Nèrì nì mvá 'ì,

28 Nèrì, Mèlíkì nì mvá 'ì, Mèlíkì, Ádì nì mvá 'ì, Ádì, Kòsámà nì mvá 'ì, Kòsámà, Èlàmadámà nì mvá 'ì, Èlàmadámà, Èrè nì mvá 'ì,

29 Èrè, Yòsúwà nì mvá 'ì, Yòsúwà, Èlìyèzèrè nì mvá 'ì, Èlìyèzèrè, Yòrímà nì mvá 'ì, Yòrímà, Mátátà nì mvá 'ì, Mátátà, Léví nì mvá 'ì,

30 Léví, Sìmèyónà nì mvá 'ì, Sìmèyónà, Yúdà nì mvá 'ì, Yúdà, Yòséfà nì mvá 'ì, Yòséfà, Yónámà nì mvá 'ì, Yónámà, Èlìyàkímà nì mvá 'ì,

31 Èlìyàkímà, Mèléyà nì mvá 'ì, Mèléyà, Ménà nì mvá 'ì, Ménà, Mátátà nì mvá 'ì, Mátátà, Nàtánà nì mvá 'ì, Nàtánà, Dàwídì nì mvá 'ì,

³² Dàwídí, Yésè ni mvá 'i, Yésè, Yòbédè ni mvá 'i, Yòbédè, Bòwésà ni mvá 'i, Bòwésà, Sálà ni mvá 'i, Sálà, Nàsónà ni mvá 'i,

³³ Nàsónà, Amìnàdábà ni mvá 'i, Amìnàdábà, Adìmínà ni mvá 'i, Adìmínà, Arínì ni mvá 'i, Arínì, Èsèrómà ni mvá 'i, Èsèrómà, Fàrésà ni mvá 'i, Fàrésà, Yúdà ni mvá 'i,

³⁴ Yúdà, Yàkóbhò ni mvá 'i, Yàkóbhò, Isákà ni mvá 'i, Isákà, Abàrámà ni mvá 'i, Abàrámà, Tàrà ni mvá 'i, Tàrà, Nàkórà ni mvá 'i,

³⁵ Nàkórà, Sèrúkà ni mvá 'i, Sèrúkà, Ràgáwù ni mvá 'i, Ràgáwù, Fàlékà ni mvá 'i, Fàlékà, Ebére ni mvá 'i, Ebére, Sálà ni mvá 'i,

³⁶ Sálà, Kàyìnámà ni mvá 'i, Kàyìnámà, Aràfàkàsádà ni mvá 'i, Aràfàkàsádà, Sémè ni mvá 'i, Sémè, Nówè ni mvá 'i, Nówè, Làmékè ni mvá 'i,

³⁷ Làmékè, Mátúsalà ni mvá 'i, Mátúsalà, Enókà ni mvá 'i, Enókà, Yàrètà ni mvá 'i, Yàrètà, Málèlélè ni mvá 'i, Málèlélè, Kàyìnámà ni mvá 'i,

³⁸ Kàyìnámà, Enósà ni mvá 'i, Enósà, Sètè ni mvá 'i, Sètè, Adámà ni mvá 'i, ìndì Adámà tá ína Gìkà ni mvá 'i.

4

*Dzáborò tabhì Yésu ni litílé duku na
(A kònò kpà Mátáyò 4:1-11; Márokò 1:12-13)*

¹ Amvolásà dhi, Yésu gàlèpi Tirí Lólo sè dhi dré agòzo Yòròdánè lésè. Gò Tirí nda dré akódhì ni drìzo lizo ába duku na.

² Kònàle dhi, Dzáborò dré akódhì ni tabhìzo litílé kítú nyadhi-rì. Lókyá nda sè dhi, Yésu nya ngá àlomvá ko. Di kítú nda ì kòlavú dre dhi, tàbirì dré akódhì ni 'òzo.

³ Gò Dzáborò nda dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré Gìkà ni Mvágó 'i bàti dhi, mí kòtà kírà kònìdhi dré dhi, kòladzá ru atsálé mápà ro.»

⁴ Di, Yésu logó drá dhi: «Gìkà ni Kúlí adrè tàá dhi: <Móndí adrè ngbà 'í adrélé lídrì íbe mápà sè ko.>»

⁵ Gò Dzáborò dré akódhì ni drìzo mbàzo ába àrà kurú na dhi na, òpì wáyi bvò àdhyà ki tadházó drá gbà lókyá nda 'á.

⁶ Dré tàzoá drá dhi: «Má ni rìnyí fe mí dré rúku íbe adrézó òpì kòdhi ì drìle títi. Angyá ko, à tayí tà nda kòdhi ì má drígá, má kòkìtswáro fèá dhyà ángùdhi má dré adrézó leá fèle drá dhi dré.

⁷ Di mí kòtiti ámi kórókó má kandrà áma lindrì bhàzo dhi, tà nda ki adrè títi mí dré.»

⁸ Yésu gò logóá drá dhi: «Gìkà ni Kúlí adrè tàá dhi: <Lè mí kàdré ngbà 'í Mírì ámi Gìkà ni lindrì bha kòdhyà. Mí kàdré kpà lísámbò 'o ngbà 'í akódhì ni rú sè kalóma.>†»

⁹ Gò Dzáborò dré akódhì ni drìzo lizo ába Yèrúsalémà na, akódhì ni bha tépèlò ni drì kákú na. Dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré Gìkà ni Mvágó 'i bàti dhi, mí wa dhèle bvò dri.

¹⁰ Angyá ko, Gìkà ni Kúlí adrè tàá dhi: <Gìkà ni tòlí fe áyi ángéló ì dré ámi tà sè,

ì kàdré sùle mí rú be dhi bvó.

¹¹ Ayi nda ki ámi ko kító, mí kòdheró ámi pá si kírà dri ko.>‡»

¹² Di Yésu gò logóá drá dhi: «Gìkà ni Kúlí adrè kókpà tàá dhi: <Lè mí kòtabhì Mírì ámi Gìkà ko.>§»

* 4:4 4:4 A kònò Dùtèrònómè 8:3. † 4:8 4:8 A kònò Dùtèrònómè 6:13. ‡ 4:11 4:11 A kònò Longó ì 91:11-12. § 4:12 4:12 A kònò Dùtèrònómè 6:16.

13 Di Dzaborò kòtabhĩ Yésu litílé láti títi i sè kpi dre dhi, dré ngàzo akódhi ni tayí, adrézó lókyá àzya dré kitswázó tà 'o dhi ni letè.

*Yésu kidhó áyi àzì 'òle bvò Gàliláyà àdhya na
(A kònò kpà Mátáyò 4:12-17; Márokò 1:14-15)*

14 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo gòle bvò Gàliláyà àdhya na Tirí Lólo ni rinyí be wě. Di akódhi ni rúbí dré la'úzó bvó wáyi nda 'àsè.

15 Akódhi adré tá tatsílé tà tadhábe Yúdà ànzì ki lísámbò dzó i 'àsè gò, mónnyá títi dhi ì dré adrézó akódhi ni rú bha kùle.

*Nàzàrètàbhá ì gà Yésu rè
(A kònò kpà Mátáyò 13:53-58; Márokò 6:1-6)*

16 Gò Yésu dré lizo tsàle Nàzàrètà, bhàandre í dré tá mbàzo lána dhi na. Sábátù kàtsá dre dhi, dré fizo Yúdà ànzì ki lísámbò dzó na, ànyà gà dré adréle 'òle dhi tíni. Dré ngàzo áyi totó kitswálé Giká ni Kúlí na móndí i kandrà dhi bvó.

17 Gò búkù pàle pròfètà Esáyà àdhya ni fèzo drá. Akódhi kòkinzì búkù nda dre dhi, dré kúlí tisìle kòni ki kisúzó nàle:

18 «Tirí Mírì àdhya má dri.

Tàko ko, akódhi zì ma alìle Rúbí Tani longó mónnyá lemerè ro dhi i dré.

Amù ma longóá mónnyá bãdzó na dhi i dré dhi,

a ni àyi ki trì,

ìndì mónnyá mĩ kùdúkùdu ró dhi i dré dhi,

a ni àyi ki mĩ nzi.

Amù ma mónnyá adréle mĩ pfòle dhi ki apá,

19 ìndì longóá mónnyá títi i dré dhi,

kóná Mírì dré dra áyi togó dóro tadházó dhi atsá dre.»*

20 Yésu kònà tà nda i dre dhi, dré búkù nda ni pàzo logólé lísámbò dzó nda ni tà likílèpi drígá gò, lírízó. Mónnyá títi dzó nda 'á dhi ki mĩ tá akódhi dri.

21 Di dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Àndrò kònìdhi, tà tisìle kòni ì 'o ru, mè dré tà nda ki yirà'a dre.»

22 Àyi títi nda ì adré tá kúlí kìnìkìnì dré tá adréle tàle dhi ki yi síbhálé be ngbo, adrézó akódhi ni tà ta dóro. † adré tá kpà lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tsì Yòséfà ni mvá 'i ko?»

23 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má nĩ dóro tàle dhi, mĩ ni tògyakúlí kònìdhi ni ta má dré: <Kódzó, mí kòtidrí ámi tàndì.> Mĩ ni kpà tàá má dré dhi: <Mí kò'o tà títi mà dré yìle mí dré 'òle Kàpàrànwúmà na dhi i kònwa ámi tàndì bha.>

24 Di má adré tà bàti ta àmi dré: A ka'ì gà pròfètà àlo dhi dòle dóro akódhi ni tàndì bha ko na.

25 Tà bàti ró dhi, pròfètà Elíyà ni lókyá 'á dhi, lókyá Giká dré kozya kikízó kóná na tàlì sè gò, kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi 'àsè dhi sè dhi, tàyítòkó ì ga tá Ìsèrèlè ànzì ki bvò na bĩ.

26 Di, tágba dré tá adrézó kònìni dhi, Giká mù tá Elíyà lile àyi nda i véna ko. Mù akódhi lile ngbà 'í tàyítòkó àlo Sàrèpátà na, bvò Sídónà àdhya na dhi véna.†

27 Kòdhi íbe dhi, pròfètà Elisà ni lókyá 'á dhi, móndí kàrí dré rùle Ìsèrèlè ànzì ki bvò na dhi i tá be bĩ. Di, tágba kònìni dhi, Giká tidrí tá àyi nda ki àlo ko. Tidrí ngbà 'í Nàmánà angálèpi bvò Siríyà àdhya lésè dhi kòdhya.»‡

* 4:19 4:19 A kònò Esáyà 61:1-2. † 4:26 4:26 Tàyítòkó kònìdhi tá Yúdà mvá 'i ko. Akódhi tá móndí súrú twá ro dhi 'i. A kònò 1 Opí i 17:1, 7-16. ‡ 4:27 4:27 A kònò 2 Opí i 5:1-14.

²⁸ Di móndyá tíí lísámbò dzó nda 'á dhi ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi kì togó dré aswázó tà tàndì ró.

²⁹ Gò ì dré ngàzo akódhi ni dro bhàandre nda 'ásè. Ì dré drízoá lizo ába kóngó bhàandre nda ni mòzo dríá dhi ni gòlòko na, kitswálé akódhi ni tìkpó dhèle tàbhu ni na dhi bvó.

³⁰ Di, Yésu dré ína lavúzó àyi kòfalésè lyà gò, lile.

Yésu dro tirí kònzì agó àlo dhi lésè

(A kònò kpà Márokò 1:21-28)

³¹ Amvolásà dhi, Yésu dré lizo tsàle Kàpàrànwúmà, bhàandre àlo Gàliláyà le dhi na. Sàbátù kàtsá dre dhi, dré kidhózó adréle móndyá kònale dhi kì tadhá àyi kì lísámbò dzó na.

³² Ì adré tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo, tà dré adréle tadhálé dhi kì tà sè. Tàko ko, akódhi ni kúlí ì tá lanzìlanzì ro.

³³ Lísámbò dzó nda 'á dhi, agó àlo tirí kònzì íbe í léna dhi tá be. Di dré ngàzo trèle, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi:

³⁴ «Á! Yésu Nàzàrètà lésè ni, tsítsì àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Mí alì àma kì tà 'o akilé? Má ni mí àdhi 'i ya dhi be. Mí Dhya lólo Gíkà àdhya 'i!»

³⁵ Gò Yésu dré ngàzo ligilé tirí kònzì nda be, tàzoá dhi: «Mí atsú ámi ti! Mí pfò agó kòndhi lésè!» Di tirí nda dré agó nda ni bhèzo kìní mi móndyá tíí ì kòfalé gò, pfòzo lásà akódhi ni tayí líná.

³⁶ Móndyá tíí nda kì líndrí dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré adrézó tàà àyi kòfalésè dhi: «Kònzì ni àdho kúlí lanzìlanzì ìndì rinyi ró dhi 'i? Akódhi adré ndìndì tòlí fe tirí kònzì ì dré gò, ì dré adrézó topfòle!»

³⁷ Di Yésu ni rúbí dré la'úzó bvò wǎyi nda 'ásè.

Yésu tidrí dràbhá bí dhi ì

(A kònò kpà Mátáyò 8:14-17; Márokò 1:29-34)

³⁸ Yésu kàpfò lísámbò dzó nda lésè dre dhi, dré lizo Símónà ni dzó na. Di, Símónà ni àdrá adré tá ína kizà nya, akódhi ni rúbhá dré tá adréle àtsi ró lavulé dhi sè. Gò Yésu ni ti lizízó, kòtidríró tòkó nda be dhi bvó.

³⁹ Di dré tandizo akódhi dríle, ligilé rúbhá àtsí nda dri gò, rúbhá àtsí nda dré pfòzo rúásà. Gbǎ kòdhwa, tòkó nda dré ngàzo kidhólé ngá fe àyi dré nyàle.

⁴⁰ Kítú kòndì dre dhi, à dré dràbhá tíí drà twátwa íbe dhi kì adzízó Yésu vélé. Di akódhi dré drígá bhàzo àyi àlo àlo tíí dhi ì dri, àyi kì tidrízó.

⁴¹ Tirí kònzì ì dré kpà topfòzo móndí bí dhi ì lésè, adréle loyóába dhi: «Mí Gíkà ni Mvágó 'i!» Di, akódhi adré tá ína ligilé àyi íbe, adrézó kúlí logá àyi dré, ì dré nìle akódhi Mèsíyà 'i dhi be dhi sè.

Yésu longó Gíkà ni kúlí Yúdà ànzì kì lísámbò dzó ì 'ásè

(A kònò kpà Márokò 1:35-39)

⁴² Ngá kòwa dre dhi, Yésu dré pfòzo lile àrà móndí àko dhi na. Móndí zyandre dhi ì dré kidhózó adréle akódhi ni nda gò, ì dré akódhi ni kisúzó. Ì adré tá akódhi ni le kikilé, kòtayíró àyi ko.

⁴³ Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Adré leá dhi, má kòlongó kpà Rúbí Tani Gíkà ni Opì àdhya bhàandre àruka tíí dhi ì 'ásè be. Tàko ko, tà nda tà Gíkà dré àma amùzo 'òá dhi 'i.»

⁴⁴ Gò dré gòzo adréle tatsilé Gíkà ni kúlí longóbe Yúdà ànzì kì lísámbò dzó àyi kì bvò le dhi ì 'ásè. §

§ 4:44 4:44 A kitswá kpà kúlí «àyi kì bvò» kòni kì ladzá: «bvò Yúdáyà àdhya».

5

Yésu kidhó àyì lebhá kì azí

(A kònò kpà Mátáyò 4:18-22; Márokò 1:16-20)

¹ Kítú àlo dhi, Yésu totó tá ì adrélé Giká ni kúlí longó tǎpáriandre Gènèsàrétè àdhya m̀ile.* M̀ondí zyandre àyì kì kímóbhá akódhi làgàsè kúrú dhi ì adré tá àyì kì tribe rúásà, ì kòkìswáró Giká ni kúlí yì be dhi bvó.

² Yésu dré m̀ì bhèzo kòlóngbò r̀ì dhi kì no ỳandre nda m̀ile. Kosyá bhebhá ì así tá kòlóngbò nda ì lésè, adrélé àyì kì kimbá kì m̀ì dzi.

³ Gò Yésu dré mbàzo kòlóngbò nda kì àlo adrélépì Símónà àdhya ró dhi na gò, tàá drá dhi, kòkìsì kòlóngbò nda vwàle tsà ỳì g̀arà rúse. Dré l̀irízó lána gò adrélé m̀ondyá zyandre nda kì tadhá.

⁴ Kòtà tà ak̀ilé dre dhi, dré t̀azoá Símónà dré dhi: «M̀ì kìsì kòlóngbò t̀álí na, m̀ì kòbheró àm̀ì kì kimbá ì kosyá r̀uzo.»

⁵ Símónà logó drá dhi: «M̀írì, mà bhe kimbá ì ngá wàle tà wóyá, mà kìsú ngá àlo ko. Dì, m̀ì dré tàle m̀ì dhi sè dhi, má nì go kimbá nda kì bhe tódhyá.»

⁶ Dì ì kòbhe dre dhi, ì dré kosyá r̀uzo zyandre ró gò, kimbá nda ì dré kidhózó adrélé t̀ikilé.

⁷ Gò ì dré àyì kì arúpi kòlóngbò àzya na dhi kì agózó, ì k̀alìró drígá bha àyì véle. Ì k̀atsá dre dhi, àyì títi dhi ì dré kosyá lomvózó g̀ale kòlóngbò r̀ì nda ì sè b̀ibi, tsàle kòlóngbò nda ì dré adrézó 'òle ar̀ilé na t̀ini ká.

⁸ Símónà Péteró kònò tà nda dre dhi, dré adhézó àyì kòrókó títi Yésu kandrá, t̀azoá dhi: «M̀írì, m̀ì kìsì m̀ì má làgàsè. Ma t̀akonzì l̀iyí 'ì!»

⁹ Tà tá kònini t̀ako ko, àyì arúpi nì ìbe dhi kì l̀indrí ga tá gagà, kosyá zyandre ì dré tá r̀ule dhi kì tà sè.

¹⁰ Tà nda tá kòkpà kònini akódhi nì àzízì, Yàkòbhò ì Yòwánì be, Zèbèdáyò nì ànzì ì dré. Dì, Yésu dré t̀azoá Símónà dré dhi: «M̀ì ro ngá ko. Kidhólé nyànómvá dhi, m̀ì gò véle adrélé kosyá ru ko. M̀ì nì go adrélé m̀ondí kì nda kòdhyá.»

¹¹ Dì ì dré àyì kì kòlóngbò nda kì logózó ỳì g̀arà 'a, àyì kì ngá ẁayi dhi kì tayízó gò, ì dré ngàzo adrélé Yésu nì lebhè.

Yésu tìdrí agó àlo k̀arí dré r̀ule dhi

(A kònò kpà Mátáyò 8:1-4; Márokò 1:40-45)

¹² Kítú àlo, Yésu dré tá adrerà'a bhàandre àlo na dhi 'á dhi, agó àlo k̀arí dré r̀ule lavulé dhi atsá tá àrà nda 'á. Kònò Yésu dre dhi, dré adhézó àyì m̀ibhalé bha k̀ini m̀ì gò, akódhi nì ti lizízó t̀azoá dhi: «M̀írì, m̀ì r̀inyí ìbe k̀itwázó áma temvé t̀idrílé, m̀ì kòlè dhi.»

¹³ Dì Yésu dré àyì drígá kidzìzo akódhi nì tabè gò, t̀azoá dhi: «Má lè 'í. M̀ì k̀adré kemve kp̀irík̀irí wà!» Gbá kòdhwá, k̀arí drà nda dré ngàzo rúásà.

¹⁴ Gò Yésu dré lazízóá dríá dhi: «M̀ì kòlongó tà kòdhi dhya àlo dré ko. Be ró dhi, m̀ì l̀ì m̀ina ám̀ì tadhá kòwánà dré nòle, ìndì m̀ì fè ngá mòbòmà ro Giká dré ám̀ì temvema sè ngóro Mòsè nì t̀atrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi t̀ini, tadházóá m̀ondí ì dré dhi, m̀ì adrí dre káyà dhi.»

¹⁵ Dì, Yésu nì rúbí adré tá ìna la'ulé l̀ìle dr̀idri. M̀ondí zyandre lavulé dhi ì adré tá al̀ìle akódhi nì kúlí yì, kòtìdríró kpà àyì àyì kì drà ì lésè be dhi bvó.

* 5:1 5:1 Rú «Gènèsàrétè» kònìdhi tá rú àzya t̀apáriandre G̀alílàyà àdhya dré dhi 'ì.

¹⁶ Di, vèsè be bǐ, Yésu adrè tá ina pfòle kalóma, kitswálé tà ta Gǐká be àrà móndí àko dhi na.

*Yésu tídrí agó àlo pá be àbvò ro dhi
(À kònò kpà Mátáyò 9:1-8; Márokò 2:1-12)*

¹⁷ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a móndí ki tadhá dzó àlo na dhi 'á dhi, Fàrisáyò ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì lírí tá adrélé akódhi làga. Ayi nda ì angá tá bhà tíí bvò Gàliláyà àdhya lé dhi ì lésè, bvò Yùdáyà àdhya lésè, ìndì Yèrúsalémà lésè. Yésu tá rǐnyí Mírǐ àdhya kitswázó dràbhá ki tídrí dhi íbe.

¹⁸ Di móndí àruka ì dré agó àlo pá be àbvò ro dhi ni adózó kíndri dri alìzo ába. Ì adrè tá láti nda kitswázó fíle ába dzó nda na, akódhi ni bha Yésu kandrà dhi bvó.

¹⁹ Di, móndyá zyandre nda ki tà sè dhi, ì kitswá tá àyikya láti kisú fizo ába bwà ko. Di ì dré ngàzo mbàle ába dzó nda drǐna gò, dzó nda ni drǐ awú, akódhi ni tírízó síle kíndri dri Yésu kandrà móndyá zyandre nda ì kòfalé.

²⁰ Di Yésu kònò àyi ki tà ka'íkà'í dre dhi, dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Áma arúpi, à trǐ ámi tàkonzì ì dre.»

²¹ Gò Fàrisáyò nda ì tatrítrí kúlí tadhábhá nda íbe dhi ì dré dhèzo adrélé kisúá àyi léna dhi: «Dhya kòndì tá àdhi 'i, adrélé Gǐká ni dha kònìni ni? Adhi ni kitswá tàkonzì tri nì, kàdré ngbà 'í Gǐká 'i kalóma ko dhi?»

²² Yésu dré tà ì dré adrélé kisùle nda ni nìzo kyá gò, tàzoá dhi: «Mì adrè àmíkya tà kisù kònìni àdho tà sè?»

²³ Tà kitswálé tàle mbèlè agó pá be àbvò ro kònìdhi dré dhi, ángùdhi 'i: «A trǐ ámi tàkonzì ì dre» dhi, kó ngalè, «Mí nga, mí kídhó atsi to» dhi?

²⁴ Má adrè làá mì kònì dhi, Móndí ni Mvǎ rǐnyí íbe adrézó tàkonzì tri bvò dri.» Di dré tàzoá agó pá be àbvò ro nda dré dhi: «Má adrè tàá mí dré dhi: Mí nga, mí do ámi kíndri, ìndì mí nzi mí bhàna!»

²⁵ Gbǎ kòdhwa, agó nda dré ngàzo móndyá tíí ì misè, àyi kíndri í dré tá ayízó drǐá dhi ni do gò, nzìzo í bhàna Gǐká ni rú bhabe kùle.

²⁶ Di móndyá tíí nda ki líndrí dré gàzo bhwǎbhwa gò, ì dré ngàzo adrélé Gǐká ni rú bha kùle. Ayi ki togó adrè tá kpà gàle tírǐ sè bǐ gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Ándrò, mà nò tà líndríga ró dhi ì dre!»

*Yésu azí Léví
(À kònò kpà Mátáyò 9:9-13; Márokò 2:13-17)*

²⁷ Amvolásà dhi, Yésu dré pfòzo gò, mèdáyì lagílépi àlo rú be Léví dhi ni no adrérà'a lírílé mèdáyì lagírà na. Dré tàzoá drá dhi: «Mí lebé ma!»

²⁸ Di Léví nda dré ngàzo àyi ngá tíí dhi ki tayí gò, kídhózó adrélé Yésu ni lebé.

²⁹ Bvóá dhi, Léví dré gwányá kàdrǐ dhi ni 'òzo Yésu dré àyi dzó na. Gò ì dré lírízó mísá làgàsè adrélé ngá nya túmǎní mèdáyì lagíbhá zyandre dhi íbe, ìndì móndí àruka íbe.

³⁰ Di, Fàrisáyò ì túmǎní tatrítrí kúlí tadhábhá Fàrisáyò ro dhi íbe dhi ì dré dhèzo adrélé kúlí tí Yésu ni lebébhá ì rú, adrézó tàá àyi dré dhi: «Mì adrè ngá nya adrézó ngá mvu túmǎní mèdáyì lagíbhá íbe ìndì tàkonzìbhá íbe àdho tà sè?»

³¹ Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Móndyá rúbhá be dóro dhi ì ndà gá kódzó ko na. Be ró dhi, móndyá drà ro dhi ì adrè àyikya ndàá àyi.

³² Má alì mómnyá adrébhá àyi kì no gyăgya dhi kì azi kòdhya ko. Be ró dhi, má alì mána tàkonzìbhá kì azi kòdhya, ì kòladzáró àyi kì togó agòzo Gìká vélé.»

*A lizí Yésu tàbirí myòma nì tà dri
(A kònò kpà Mátáyò 9:14-17; Márokò 2:18-22)*

³³ Gò Fàrisáyò nda ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Yòwánì nì lebèbhá i Fàrisáyò kya íbe dhi ì adré tàbirí mvo rä, adrézó tà zi Gìká tí. Dì, ámi lebèbhá ì adré àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu.»

³⁴ Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nì kitswá tsì mómnyá azilé gwányá làmò àdhya lé dhi kì 'o tàbirí mvo, ì dré adrérà'a tùmání tòkó liyí be dhi 'á? Tàdzí ko!

³⁵ Dì, lókyá adrelépi alìle dhi sè dhi, à nì tòkó liyí nda nì tingá àyi kòfalésè gò, ì dré kidhózó adrelé tàbirí mvo lókyá nda sè.»

³⁶ Yésu dré kpà adrézó tà ta àyi dré kúlí alaala sè, adrézó tàá dhi: «Dhya àlo kàdré kítá àku ró lasilépi dhi íbe dhi, asì kìgá kítá tídhí ro dhi rúsè, kítá àku nda nì lebhézó ásà ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, lasí kítá tídhí nda dre, ìndì kítá tídhí nì kìgá nda kitswá ina ru amú kítá àku nda be dóro ko.

³⁷ Kòdhi íbe dhi, dhya àlo dà vínò tídhí ro dhi kíní dhìle adrézó vínò líkí, akùbhá dre dhi i léna ko na. Tàko ko, kò'o kònìni dhi, vínò tídhí nda nì abhò kíní àku nda kì lasí gò, vínò dré kutúzó, gò kíní nda ì dré abízó títi.

³⁸ Ásà dhi, à adré vínò tídhí ro dhi nì da kíní tídhí ro dhi i léna.

³⁹ Tùmání ába dhi, dhya àlo vínò àku ró dhi nì mvùlepi dhi gò ina vínò tídhí ro dhi nì le mvùle ko na. Angyá ko, adré tàá dhi: «Vínò àku ró dhi adré kìnìlé tídhí ro dhi nì lavú.»»

6

*Yésu Mírì sàbátù àdhya 'i
(A kònò kpà Mátáyò 12:1-8; Márokò 2:23-28)*

¹ Sàbátù àlo dhi, Yésu ì adré tá lavulé amvú ngánò àdhya i 'ásè. Dì akódhi nì lebèbhá ì dré kidhózó adrelé ngánò lò'wa vu, adrézó nyíá àyi drígá, adrézó tsíá.

² Gò Fàrisáyò àruka ì dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré àmikya tà àma kì tatrítrí kúlí dré adrelé logalé sàbátù tú dhi nì 'o àdho tà sè?»

³ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì nà rè tàdzí tà Dàwídi dré tá 'òle ì dré adrérà'a tàbirí íbe akódhi nì arúpi íbe dhi 'á dhi ko?

⁴ Akódhi fì tá Gìká nì dzó kàdrì na, mápà fèle Gìká dré dhi nì adó nyàle gò, dré kpà fèzoá àyi arúpi i dré nyàle. Tàkò àma kì tatrítrí kúlí adré tá ina mápà nda nì nyàma logá àyi dré. Ngbà 'í kòwánà kì tá kitswá nyàá dhi àyi.»

⁵ Dì Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Móndí nì Mv́, Mírì sàbátù àdhya 'i.»

*Yésu tidrí agó àlo dhi sàbátù tú
(A kònò kpà Mátáyò 12:9-14; Márokò 3:1-6)*

⁶ Sàbátù àzya tú dhi, Yésu dré fizo Yúdà ànzi kì lèsambò dzó na gò, adrelé móndí kì tadhá. Kònàle dhi, agó àlo drígó nì dré 'yòzo 'yo'yò dhi tá be.

⁷ Fàrisáyò ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì adré tá tà ì dré kitswázó Yésu nì asíkí ásà dhi nì nda. Dì ì adré tá akódhi nì m̀ ga, nòzoá ngalè akódhi nì agó nda nì tidrí sàbátù tú yà dhi.

⁸ Dì, Yésu dré ina tà ì dré tá adrelé kisùle nda kì nìzo kyá gò, tàzoá agó drígá be à'yo ró nda dré dhi: «Mí nga ámi totó mómnyá títi dhi kì kító 'á.» Dì akódhi nda dré ngàzo àyi totó.

⁹ Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má adré lizíá àmi tí dhi: Ama ki tátrítrí kúlí adré tà ángùdhi ni ka'í sàbátù tú dhi kòdhya: adrélé tà dóro 'o dhi, kó ngalè adrélé tà kònzì 'o dhi? Adrélé mómndí tidrí dhi, kó ngalè adrélé mómndí pfu dràle dhi?»

¹⁰ Di Yésu dré mómndyá í làgàsè kúrú nda ki nòzo títi gò, tàzoá agó nda dré dhi: «Mí kidzì ámi drígá.» Akódhi dré kidzìzoá gò, drígá ni nda dré adrízó.

¹¹ Di àyi nda ki togó dré aswázó lavúlé gò, ì dré ngàzo adrélé tà ta àyi kòfalésè, nìzoá ngalè ì ni 'oá Yésu ni tà sè ngíni ya dhi.

*Yésu kípè mómndí mudrì-drì-rì dhi i adrélé àpóstolò i ró
(A kònò kpà Mátáyò 10:1-4; Márokò 3:13-19)*

¹² Kítú nda ki àlo sè dhi, Yésu dré lizo mbàle kòngó àlo drìna gò, tà ta Gíkà be ngá wàle tà.

¹³ Ngá kòwa dre dhi, dré áyi lebhébhá ki azízó gò, mómndí mudrì-drì-rì dhi ki kípèzo àyi kòfalé, àyi ki zizo àpóstolò i ró.

¹⁴ Ayi nda ì tá: Símónà (dré rú zìle Pétèrò dhi), adrúpi ni Andréyà, Yákóbhò, Yòwánì, Filípò, Bàràtòlómáyò,

¹⁵ Mátáyò, Tòmá, Yákóbhò Aláfáyò ni mvá, Símónà (adréle zìle dhya àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi ró dhi),

¹⁶ Yùdàsì Yákóbhò ni mvá, ìndì Yùdàsì Ìsikàrìyótà (dra Yésu ni lefèlepi kàribhá i drígá dhi).

*Yésu tidrí mómndí zyandre dhi i gò, tà tadházó àyi dré
(A kònò kpà Mátáyò 4:23-25)*

¹⁷ Yésu ì kàsì àyi nda íbe kòngó nda drìlésè dre dhi, akódhi dré áyi kíkízó àrà kpàkpà na. Mómndí zyandre lavúlé adrébhá akódhi ni lebhé dhi ì tá kònàle, túmání mómndí lizólizo angábhá bvò wáyi Yùdáyà àdhya lésè, Yèrúsalémà lésè, ìndì bvò yìandre mìle, Tírè ì làga Sídónà be dhi lésè dhi íbe.

¹⁸ Ì alì tá kitswálé Yésu ni yi, kòtidríró kpà àyi àyi ki drà ì lésè be dhi bvò. Mómndí tirí kònzì ì dré tá adrélé lagùle dhi ì alì tá kpà gò, Yésu dré adrézó àyi ki tidrí.

¹⁹ Di mómndyá zyandre títi nda ì adré tá láti nda kitswázó akódhi ni tabè. Tàko ko, rìnyí adré tá apfòle lásà, adrélé àyi ki tidrí títi.

*Tà adrézó lenzélé ásà dhi i
(A kònò kpà Mátáyò 5:1-12)*

²⁰ Gò Yésu dré mì bhèzo áyi lebhébhá ì véna, tàzoá dhi: «Kólénzé àmi adrébhá lemerè ro ni ì dré.

Tàko ko, Gíkà ni Opì àmikya 'i!

²¹ Kólénzé àmi adrébhá tàbirí íbe nyànomvá ni ì dré.

Tàko ko, mì ni ngá nya pìzo!

Kólénzé àmi adrébhá àwó ngo nyànomvá ni ì dré.

Tàko ko, mì ni arí gu!

²² Kólénzé àmi dré, mómndí ì kàdré togó kònzì bha àmi rú, adrézó àmi ki ga, adrézó àmi ki lodhá,

adrézó àmi ki rú ta kònzì Mómndí ni Mvá ni tà sè dhi.

²³ Mì kàdré lenzélé lókyá nda sè, adrézó ngá to arí sè! Tàko ko, làgí múrúngú adré àmi ki letè bhù na. Ayi ki tábhí ì adré tá kpà pròfétà atú dhi ki 'o kònzì kònìni.»

Tà adrézó kizà ro ásà dhi i

24 «Di, kizà àmi ki ngá 'i, àmi ngábhá ró ni i.

Tàko ko, mì kisú àmikya tà àmi ki togó tindrèlepi dhi dre!

25 Kizà àmi ki ngá 'i, àmi adrèbhá ngá nya pìzo nyànomvá ni i.

Tàko ko, mì ni adrè tàbirí íbe!

Kizà àmi ki ngá 'i, àmi adrèbhá arí gu nyànomvá ni i.

Tàko ko, mì ni àwó ngo, adrézó tongólé!

26 Kizà àmi ki ngá 'i, móndyá títi dhi ì kàdré àmi ki rú ta dóro dhi.

Tàko ko, àyi ki tábhí ì adrè tá kpà pròfètà atú kinzò ro dhi ki rú ta dóro kònini!»

Dhyá ki kàribhá ki lèma

(A kònò kpà Mátáyò 5:38-48; 7:12a)

27 «Di, má adrè mána tàá àmi adrèbhá áma yi ni i dré dhi: Lè mì kàdré àmi ki kàribhá ki le. Mì kàdré móndyá adrèbhá togó kònzi bha àmi rú dhi ki 'o dóro.

28 Mì kàdré kpà tà tani zi Giká tí móndyá adrèbhá àmi ki tatrí dhi i dri. Mì kàdré kpà tà zi Giká tí móndyá adrèbhá àmi ki 'o kònzi dhi i dré.

29 Dhya àlo kòsa ámi kóbhólé àlo dhi dhi, mí kògò àzya ni ni alá akódhi dré kpà sàle. Dhya àlo kòtopá ámi kítá kidhì àdhya dhi, mí kòtayí kpà akódhi ámi kítá agá lésè dhi ni do.

30 Mì kàdré ngá fe dhya ángùdhi adrélèpi ngá zi mí tí dhi dré. Dhya àlo kòkàrí ámi ngá dhi, mí kògò zìá tíá ko.

31 Mì kàdré tà 'o móndí i dré ngóro mì dré adrélé lèle ì kò'o àmi dré dhi tíni.

32 Mì kàdré ngbà 'í móndyá adrèbhá àmi ki le dhi ki le kòdhya dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà kòdhya? Ndìndì tàkonzìbhá ì adrè móndyá adrèbhá àyi ki le dhi ki le.

33 Mì kàdré ngbà 'í tà dóro 'o móndyá adrèbhá tà dóro 'o àmi dré dhi i dré dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà? Ndìndì tàkonzìbhá ì adrè 'oá kònini.

34 Mì kàdré ngbà 'í ngá fe màri ró móndyá kitswábhá màri nda ni logó àmi dré dhi i dré dhi, mì ni àdho tà dóro kisú ásà? Ndìndì tàkonzìbhá ì adrè ngá fe màri ró tàkonzìbhá àruka i dré, àyi nda ì kògòró màri nda ni logó títi àyi dré be dhi bvó.

35 Di, mì kàdré àmikya àmi ki kàribhá ki le, adrézó tà dóro 'o àyi dré. Mì kàdré ngá fe àyi dré màri tà kisú àko ró. Di mì ni làgí múrúngú kisú ásà. Mì ni kpà adrè Giká kurú na bhù na dhi ni ànzi i ró. Tàko ko, akódhi adrè àyi togó dóro tadhá móndyá àwoyà nibhá tàle í dré ko dhi i dré, ìndì móndyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi i dré.

36 Mì kàdré di móndí ki kizà bha, ngóro àmi ki Atá dré adrélé àmi ki kizà bha dhi tíni.»

Móndí ki tàbvó tàma

(A kònò kpà Mátáyò 7:1-5)

37 «Mì kàdré móndí ki tàbvó ta ko, Giká kòtáro kpà àmi ki tàbvó ko. Mì kàdré tà bha móndí i dri ko, Giká kòbhàro kpà tà àmi dri ko. Mì kàdré móndí ki tàkonzì tri, Giká kàdréro kpà àmi ki tàkonzì tri.

38 Mì kàdré ngá fe móndí i dré, Giká kàdréro kpà ngá fe àmi dré. A ni ngá ko, mùzoá, kosézóá gàle bí gò, dàzoá àmi ki kánzi na. Tàko ko, Giká ni ngá ko fèle àmi dré, koma mì dré adrézó ngá ko fèle móndí àruka i dré ásà dhi sè.»

39 Yésu dré kpà tà àzya tàzo àyi dré kúlí alaala sè, tàzoá dhi: «Mì kùdúkùdu àlo dhi ni kitswá tsì mǐ kùdúkùdu àzya se drìle bwà? Kò'o kònini dhi, àyi rìti nda ki zakó tsì ledhé bhú na?

40 Dhya adrélé tadhálé dhi lavú dhya adrélépi áyi tadhá dhi ko. Di, dhya ángùdhi tà tadhálé í dré dhi ki nǐlepi títi dhi ni atsá ína dhya áyi tadhálépi dhi tǐni.

41 Mí adré mína kayísá kórònyá mvá ámi adrúpi mǐna dhi ni no gò, adrézó fa gú mí mǐna dhi ni atógyà ko àdho tà sè?

42 Mí adré ámi 'o ngǐni tàá ámi adrúpi dré dhi <Áma adrúpi, mí 'o má kàpèró kayísá kórònyá mvá mí mǐlèsè> dhi, tágba mí dré adrézó fa gú ámi tàndi mǐna dhi ni no ko dhi? Mí túrúpú líyí 'i! Mí kàpè rè zyà fa gú nda mí mǐlèsè 'íká, gò mí kògòró ngá no dra kitswázó kayísá kórònyá mvá nda ni apè ámi adrúpi mǐlèsè ndò.»

Fa í lò'wa ni íbe dhi

(A kònò kpà Mátáyò 7:16-20; 12:33-35)

43 «Fa dóro 'a gà lò'wa kònzì ko na. Fa kònzì 'a gà lò'wa dóro ko na.

44 A adré fa àlo àlo títi dhi ki ni àyi ki tàndi ki lò'wa sè. A ki figǐ lò'wa kùtsí sílé ko na. A ki kpà vínò lò'wa áyìdhá sílé ko na.

45 Dhya dóro adré tà dóro 'o apfòle tà dóro títi í dré zùle áyi togó na dhi í lésè. Di, dhya kònzì adré ína tà kònzì 'o apfòle tà kònzì títi í dré zùle áyi togó na dhi í lésè. Angyá ko, akódhi ni ti adré tà adrélépi gàle akódhi ni togó na dhi ki ta kòdhya.»

Dzó ni pá bhàma kírà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 7:24-27)

46 «Mí adré áma zi <Mírì, Mírì!> gò, adrézó tà má dré adrélé tàle àmi dré dhi ki 'o ko àdho tà sè?

47 Má ni tadhá àmi dré ngalè dhya adrélépi alìle má véle áma kúlí yi gò adrézó ka'íá 'òle dhi, sù àdhi tǐni ya dhi.

48 Akódhi nda sù ngóró agó àlo adrélépi tá dzó si gò, bhú ni ni dhǐzo fǐle fǐfǐ, pá ni ni bhàzo kírà dri dhi tǐni. Yǐ dré tǐzo áyi tswa dzó nda rú dhi, kitswá ína dzó nda ni wu bwà ko, à dré síle tátà dhi sè.

49 Di, dhya adrélépi áma kúlí yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóró agó àlo dzó sílepi bvò mònyá dri, pá ni ni bha àko ró kírà dri dhi tǐni. Yǐ dré tǐzo áyi tswa dzó nda rú dhi, dzó nda dré ndirì arízó aríarí gò, tà ni dré akízó nyǐnyǐ.»

7

Sòdá kí kàdrì àlo dhi ka'ì Yésu bàti

(A kònò kpà Mátáyò 8:5-13)

1 Yésu kòtà tà nda í mǐndí zyandre í dré akílé dre dhi, dré gòzo lǐle Kàpàrànwúmà na.

2 Kònàle dhi, Rómà kí sòdá kí kàdrì àlo dhi ni màràbà dré lèle tò dhi tá drà ro ànyǐànyǐ dràdrà mǐle.

3 Di sòdá kí kàdrì nda kòyi Yésu ni rúbí dre dhi, dré Yúdà ànzì kí bhàgo àruka kí mùzo Yésu ni ti lizí, kàlìró áyi màràbà nda ni tidrí.

4 Áyi nda í kòtsa Yésu véna dre dhi, í dré akódhi ni ti lizízó tà tàndi ró, tàzoá dhi: «Agó kòdhi kitswá mí dré lizo akódhi ni màràbà tidrí.

5 Tàko ko, akódhi lè àma kí sùrú tò. 'O kpà àma kí lèsámbo dzó síle dhi nǐ.»

6 Di Yésu dré ngàzo adrélé lǐle àyi íbe.

Dré adrérà'a 'òle tsàle dhi 'á dhi, sòdá ki kàdrì nda dré áyi arúpi ki mùzo tàá drá dhi: «Mírì, mí lagù mí ko. Má kitswá mána ámi lindrì sè ko. Má kitswá ndàndì mí dré afízó áma dzó lé dhi ko.

⁷ Má nò tá kpà dhi, má kitswá tá lile mí véna ko. Di, mí kòtà ndirì kúlí àlo gò, áma m̀aràbà kàdrìró.

⁸ Tàko ko, áma tàndi, ma áma kàdrì ki rìnyí zàle. Ma kpà sòdá íbe má zàle. Má kàdré tàá àyi ki àlo dré dhi <Mí l̀!> dhi, adré l̀le. Má kàdré tàá àzya ni dré dhi <Mí al̀!> dhi, adré al̀le. Má kàdré kó tàá áma m̀aràbà dré dhi <Mí 'o tà kòdhi!> dhi, adré 'òá.»

⁹ Di Yésu kòyi tà nda dre dhi, akódhi ni líndrì dré g̀azo agó nda ni tà sè. Dré áyi alázó tàá m̀ondí zyandre adrèbhá áyi lebè dhi i dré dhi: «Má adrè tàá àmi dré dhi: Má kisú rè dhya àlo adrélèpi tà ka'ika'í íbe kònini dhi Ìsèrèlè ànzi i kòfalé ko.»

¹⁰ Di dhya mùle nda i kògò tsàle bhà na dre dhi, i dré kisúzóá dhi, m̀aràbà nda adrì dre.

Yésu tingá tàyítokó àlo dhi ni mvá dràdrà lésè

¹¹ Amvolásà dhi, Yésu dré ng̀azo adrélè l̀le bhàandre àlo rú be Nàyínà dhi na. Akódhi ni lebèbhá i m̀ondí zyandre lavulé dhi íbe dhi i adrè tá l̀le túm̀ání akódhi be.

¹² I kòtsa ànyi bhàandre nda ni zèribàti dre dhi, à adrè tá àbvò àlo dhi ni adó apfòzo ába l̀le m̀ogó na. Dhya dràlepi nda tá tàyítokó àlo dhi ni mváagó àlo kwákwá dhi 'i. M̀ondí zyandre lavulé bhàandre nda lésè dhi i adrè tá al̀le túm̀ání tòkó nda be.

¹³ Di Mírì kònò akódhi dre dhi, dré kizà dòzo áyi togó na akódhi ni tà sè gò, tàzoá drá dhi: «Mí tayí àwó.»

¹⁴ Dré áyi kisízó ànyi sèreké tabè. Gò dhya adrèbhá tá àbvò nda ni adó dhi i dré àyi ki kikízó. Dré tàzoá dhi: «Kàdhùrà, má adrè tàá mí dré dhi, mí nga kuru!»

¹⁵ Di dhya dràlepi nda dré ng̀azo lírìlé gò, kídhólé tà ta. Gò Yésu dré akódhi ni logózo andre ni drígá.

¹⁶ Di tirì dré m̀ondyá títi nda ki rùzo gò, i dré ng̀azo adrélè Gíká ni rú bha kùle, adrèzó tàá dhi: «Pròfètà kàdrì dhi apfò áma kòfalé dre! Gíká atsá ína áyi m̀ondyá ki lomí!»

¹⁷ Gò Yésu ni rúbí nda dré la'uzó bhà títi àyi làgàsè dhi i 'àsè, ìndì Yúdà ànzi ki bvò wáyi 'àsè.

Yòwànì B̀atìsimò fèlepi amù m̀ondí i Yésu véle

(A kònò kpà M̀atáyò 11:2-19)

¹⁸ Amvolásà dhi, Yòwànì ni lebèbhá i dré tà títi Yésu dré tá adrélè 'òle nda ki titízó drá. Gò Yòwànì dré áyi lebèbhá rì dhi ki azízó

¹⁹ mùle l̀le Mírì véna, kitswálé akódhi ni lizí tàzoá dhi: «Mí Mèsíyà adrélèpi tá al̀le dhi 'i? Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè?»

²⁰ Di àyi nda i kàtsá Yésu véle dre dhi, i dré tàzoá drá dhi: «Yòwànì B̀atìsimò fèlepi amù áma ámi lizí: <Mí dhya adrélèpi tá al̀le dhi 'i. Kó ngalè, mà kàdré dhu rè dhya àzya ni letè kòdhya?>»

²¹ Gbã lókyá nda sè dhi, Yésu dré m̀ondí bí dhi ki tidrízó àyi ki drà i lésè, ìndì àyi ki rúbhàaswa i lésè. Dré kpà tirì kònzi ki dròzo topfòle m̀ondí bí dhi i lésè. Dré kókpà mì kùdúkùdu bí dhi ki mì nzìzo.

²² Gò dré logózóá dhya amùle nda i dré dhi: «Mí gò tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle kòni ki títi Yòwànì dré: Mí kùdúkùdu i adrè ngá no, mèrèkpè i adrè atsí to, m̀ondí kàrí dré rùle dhi i adrè adrìlé, m̀ondí bíbhálé be kùdúkùdu

ró dhi ì adré tà yi, móndí dràbhá dre dhi ì adré angálé dràdrà lésè, ìndì à adré Rúbí Tani longó lemerèbhá ì dré.

²³ Kólénzé dhya ángùdhi dra dhèlepi áma tà sè ko dhi dré!»

²⁴ Dhya Yòwánì dré amùle nda ì kòlì dre dhi, Yésu dré kídhózó adrélé Yòwánì ni tà ta móndyá zyandre ì dré, adrézó tàá dhi: «Mì lè tá duku na àdho no? Mì lè kòzó lyá dré tá adrélé vile dhi ni no?

²⁵ Mì lè tá àdho no? Mì lè móndí kítá aveave asólépi í rú dhi ni no? Mì yi rè ká! Móndyá adrèbhá kítá làgí be kàdrì dhi kì tosó, adrézó ngá dò nya dhi ì àyíkya ópí kì dzó kàdrì ì 'àsè be.

²⁶ Mì lè tá dì àdho no? Mì lè pròfétà ni no? Ayíya! Má adré tàá àmì dré dhi: Yòwánì nda lavú pròfétà byá.

²⁷ Tàko ko, akódhi dhya tà kònìdhi ni tisìzo tà ni dri Gìká ni Kúlí na dhi 'i:

<Mí nò ká! Má ni dhya dra áma kúlí longólépi dhi ni mu lèle mí kandrána. Akódhi nda ni láti ledé mí dré mí kandrána.>*

²⁸ Má adré tàá àmì dré dhi: Móndyá títi tòkó dré tìle dhi ì kòfalé dhi, dhya àlo kàdrì Yòwánì nda ni lavúlépi dhi yókódhó. Dì, tágba dré adrézó kònìni dhi, dhya tàko lavúlé Gìká ni Opì na dhi lavú ína akódhi.

²⁹ Móndyá títi, ndìndì mèdáyì lagíbhá, Yòwánì ni kúlí yibhá dhi ì nò tá Gìká ni tà nda gyágya gò, ì dré bàtìsimò dòzo Yòwánì véna.

³⁰ Dì, Fàrìsáyò ì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì gà tá àyíkya tà Gìká dré tá lèle 'òle àyi dré dhi gò, ì dré kpà bàtìsimò dòma Yòwánì véna dhi ni gazo.

³¹ Dì má ni kitswá móndyá ándrò kòni kì tà tadhá àdho ngá rú? Ayi nda ì sù àdhibhá ì tíni?

³² Ì sù ngóro ànzimvá liríbhá ngá lagírà na, adrélé kúlí loyó àyi kòfalésè dhi ì tíni. Ì adré loyóá dhi:

<Mà tswà lāri àmì dré wóyá,

mì to àmikya lāri nda ko.

Mà ngo àwó longó wóyá,

mì ngo àmikya àwó ko.>

³³ Tàko ko, Yòwánì Bàtìsimò fèlepi nda dré alizo dhi, nya tá mápà ko, mvu kpà vìnò ko gò, mì dré adrézó tàá dhi: <Akódhi tíri kònzi íbe í léna.>

³⁴ Dì, ma, Móndí ni Mvá, má dré alizo dhi, má adré mána ngá nya, adrézó kpà ngá mvu gò, mì dré adrézó tàá dhi: <Dhya kòdhi kòvongbolo líyí 'i, wá lítsí líyí 'i, ìndì mèdáyì lagíbhá kì arúpi tàkonzìbhá íbe dhi 'i!>

³⁵ Dì, à adré Gìká ni tògyá no gyágya, móndyá adrèbhá tògyá nda ni ka'í dhi ì rú.»

Tòkó àlo zàràbhù ro dhi dà màlāsì Yésu pá

³⁶ Kítú àlo dhi, Fàrìsáyò kì àlo zi tá Yésu lèle ngá nya í bhàna. Yésu dré tsàzo fìle Fàrìsáyò nda ni dzó na gò, lirílé mísá làga.

³⁷ Dì tòkó àlo tàkonzì líyí ro adrélépi bhàandre nda 'á dhi kòyi Yésu adré tá ngá nya Fàrìsáyò nda bhàna dhi dre dhi, dré alizo mòlàngì mvá ledélé àlàbàsterè sè, gàlepi màlāsì sè bí dhi be.

³⁸ Dré áyi kisízó ànyi Yésu àmvolésè akódhi ni pá làga. Gò dré ngàzo adrélé ngòle, adrélé mìnndra da akódhi pá, adrézó pá ni kì atrì áyi dribhí sè, adrézó pá nda kì kamú gò, adrézó màlāsì da dríá.

³⁹ Dì Fàrìsáyò Yésu ni azilépi nda kònò tà nda dre dhi, dré dhèzo adrélé kisúá í léna dhi: «Kònò dhya kònìdhi kàdré tá pròfétà 'i bàti dhi, a ni tá

* 7:27 7:27 A kònò Màlákì 3:1.

níá ngalè tòkó adrélépi áyi tabè ni àdhi 'i ya, ìndì adré atsilé ngíni ya dhi be. Angyá ko, akódhi tàkonzì líyí 'i.»

⁴⁰ Gò Yésu dré tazoá Fàrisáyò nda dré dhi: «Sìmonà, ma tà íbe tàle mí dré.» Sìmónà nda tà dhi: «Tadhálépi, mí tà wà.»

⁴¹ Dì Yésu tà dhi: «Móndí rĩ dhi ì do tá làfa agó àlo adrélépi làfa fe màri ró dhi véna. Alo ni tá màri íbe làfa lò'wa kámá-nzi agó nda véna. Azya ni tá màri íbe làfa lò'wa nyadhi-rĩ-drĩ-mudrí.

⁴² Ayi rĩti nda ì dré kitswálé màri nda kì logó bwà ko dhi sè dhi, agó nda dré màri àyi rú dhi kì tà tayízó. Dì àyi kòfalé dhi, dhya ángùdhi ni agó nda ni le lavulé dhi nì?»

⁴³ Sìmónà logó drá dhi: «Má adré kisùá dhi, dhya adrélépi tá màri kàdrì lavulé dhi íbe í rú gò, agó nda dré tà nì ni tayízó dhi 'i.» Yésu tà drá dhi: «Mí kisù kyá.»

⁴⁴ Gò dré áyi alázó tòkó nda véle gò, tàá Sìmónà dré dhi: «Mí adré tòkó kòndhi ni no? Má dré afízó ámi dzó 'á dhi, mí afè tá má dré yí áma pá dzizo dhi ko. Dì, akódhi dzì ína áma pá áyi m̀ndra sè gò, àyi kì atrizo áyi drìbhí sè.

⁴⁵ Mí kamú tá ma ko. Dì, kidhólé má dré afírà lésè dhi, akódhi tayí ína áma pá kì kamuma ko.

⁴⁶ Mí dà tá dò má dri ko. Dì, akódhi dà ína màlásì má pá.

⁴⁷ Dì má adré tàá mí dré dhi: A trĩ akódhi ni tàkonzì zyandre dhi ì dre. Àsà dhi, adré áyi lèle kàdrì dhi ni tadhá má dré. Dì, dhya ángùdhi tàkonzì ni ni trizo tsà dhi adré ína áyi lèle tadhá tsà.»

⁴⁸ Gò Yésu dré tazoá tòkó nda dré dhi: «À trĩ ámi tàkonzì ì dre.»

⁴⁹ Dì móndyá adrébhá tá mísá làgàsè tùmání akódhi be dhi ì dré dhèzo adrélé tàá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá àdhi 'i, adrélé ndìndì tàkonzì tri nì?»

⁵⁰ Dì, Yésu dré gòzo tàá tòkó nda dré dhi: «Ámi tà ka'ika'í tidrí mi dre. Mí lè togó be kìdrìkìdri.»

8

Tòkó adrébhá tá Yésu ni lebè dhi ì

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré ngàzo adrélé tatsilé bhàandre ì 'ásè ìndì bhà tsàtsà ì 'ásè, Rúbí Tani Giká ni Opì àdhya ni longóbe móndí ì dré. Akódhi ni lebèbhá mudrí-drĩ-rĩ dhi ì tá kpà tùmání akódhi be.

² Tòkó àruka dré tá tirí kònzì kì dròzo àyi lésè dhi ì, ìndì àyi dré tá tidrílé drà lésè dhi ì tá kpà tùmání akódhi be. Ayi nda ì tá: Màríyà (adrélé zìle Màríyà Màgàdàlénè, dré tirí kònzì nzi-drĩ-rĩ dhi kì dròzo topfòle lásà dhi),

³ Yòwánà (Kúzà, ópí Èródè ni dzó ni tà kì likílépi dhi ni tòkó), Sùsánà, tsàle tòkó àruka bí dhi íbe. Í adré tá Yésu ni ledé akódhi ni lebèbhá íbe àyi kì ngá sè.

Pídhígó agó kòrì rìlepi dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 13:1-9; Márokò 4:1-9)

⁴ Kìtú àlo dhi, móndí zyandre lavulé angábhá bhàandre twátwa ì lésè dhi ì alì tá ru kímó Yésu làga gò, akódhi dré pídhígó kòndhi ni pìzo, tazoá dhi:

⁵ «Kìtú àlo dhi, agó àlo dhi pfò tá lile kòrì ri áyi amvú na. Dré tá adrérà'a kòrì ri dhi 'á dhi, kòrì àruka ì ledhé tá láti mìle gò, atózóá gò, àrí ì dré tetézóá tíí.

⁶ Kòrì àruka ì ledhé tá kírà dri gò, ì dré apfòzo ndiri 'yòle, àyi kì kídri dré yí kisúlé ko dhi sè.

⁷ Kórì àruka ì ledhé tá kùtsí kòfalé gò, kùtsí nda dré mbàzo ába àyi kì amó.

⁸ Dì, kórì àruka ì ledhé tá àyikya kìnì dóro dri gò, ì dré apfòzo mbàle lò'wa 'a dóro. Àyi àlo àlo tíí dhi ì 'a lò'wa nyadhi-nzi.» Yésu kòtà tà nda dre dhi, dré yòzoá dhi: «Dhya ángùdhi adrelépi bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi.»

*Yésu ngi tà í dré adrézó tà ta móndí ì dré pídhígó sè dhi ni àndu
(A kònò kpà Mátáyò 13:10-17; Márokò 4:10-12)*

⁹ Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré lizizóá akódhi tí, ngalè pídhígó nda adré tá làá tàle ngíni ya dhi.

¹⁰ Dì dré logózoá àyi dré dhi: «Gìká fè àmi dré tògyá áyi Opì ni tà lùzu ró dhi kì nìzo. Dì, móndyá àruka tíí ì dré dhi, má adré tà ta pídhígó sè kítswalé:

«ì kàdré gba ngá no yà dhi,
ì kàdréro ngá nda kì no dóro ko,
ìndì ì kàdré gba tà yi yà dhi,
ì kàdréro tà nda kì àndu ni ko.»*

*Yésu ngi pídhígó agó kórì rìlepi dhi ni tà dri dhi ni àndu
(A kònò kpà Mátáyò 13:18-23; Márokò 4:13-20)*

¹¹ Dì Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Pídhígó nda ni àndu kònìdhi 'i: Kórì rìle nda, Gìká ni kúlí 'i.

¹² Móndí àruka ì adré kúlí nda ni ka'í ngóro kórì rìle ledhéle láti m̀le nda ì t́ni. Í kòyi kúlí nda dre dhi, Dzáborò adré ndiri atsálé kúlí nda ni t́ngá àyi kì togó lésè, ì kòka'iró adrízó ko dhi bvó.

¹³ Móndí àruka ì adré Gìká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle kírà dri nda ì t́ni. Í kòyi kúlí nda dre dhi, ì adré ndiri ka'íá arí sè. Dì, ì dré adrelé kúlí nda ni tayí adrelé t́le àyi kì togó na ko dhi sè dhi, ì adré ngbà 'í ka'íá lókyá tsà sè. Lókyá tà dré adrézó àyi kì tabhì dhi kàtsá dre dhi, ì adré àyi kì tà ka'íka'í nda ni tayí.

¹⁴ Móndí àruka ì adré Gìká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle kùtsí kòfalé nda ì t́ni. Í kòyi kúlí nda dre dhi, gí ko, tà adrébhá àyi kì togó 'o lanzìle dhi ì, ngá lovó, ìndì lovó kònzì twátwa lídrì kòndì àdhyà ì adré kúlí nda ni amó gò, ì dré adrézó lí'wálé ko, adrézó kpà lò'wa 'a ko.

¹⁵ Dì, móndí àruka ì adré àyikya Gìká ni kúlí ka'í ngóro kórì rìle ledhéle kìnì dóro dri nda ì t́ni. Àyi nda ì adré kúlí nda ni yì togó be gyágya ìndì dóro, adrézó tròle rúá gò, adrézó lò'wa 'a dóro landè àko ró.»

*Tà tadhálé tálà ni tà rú dhi
(A kònò kpà Márokò 4:21-25)*

¹⁶ Yésu gò tàá dhi: «À dhì gà tálà bhàle lídrì zàna yà, kó ngalè lánzá zàna yà dhi ko na. Be ró dhi, à adré dhíá bhàle zá kuru mísá drìna, kítswalé móndyá tíí adrébhá afilé dzó lé dhi ì kàdréro ngádra no be dhi bvó.

¹⁷ Tàko ko, à ni tà tíí zùle zùzù dhi kì 'o apfòle ngádra 'á. A ni kpà tà tíí lùzu ró dhi kì 'o móndí ì dré nìle dóro.

¹⁸ Dì ásà dhi, lè m̀ì kàdré àmi kì líkí adrelé tà yi dóro. Angyá ko, dhya ángùdhi tà nìlepi bí dhi dré dhi, à ni tà dré nìle nda kì drì timbà. Dì, dhya ángùdhi tà nìlepi ko dhi dré dhi, à ni ndìndì tà tsà dré kisùle nìle dhi ni t́ngá.»

* 8:10 8:10 A kònò Esáyà 6:9.

*Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi**(A kònò kpà Mátáyò 12:46-50; Márokò 3:31-35)*

¹⁹ Gò Yésu ni andre i adrúpi ni íbe dhi ì dré alìzo kitswálé akódhi ni no dhi bvó. Dì, móndí zyandre dhi ki tà sè dhi, ì kitswá tá atsálé rúá bwà ko.

²⁰ Gò tàzoá drá dhi: «Ámi andre i ámi adrúpi íbe dhi ì adré àyi ki totó kivi na. Ì adré ámi le nòle.»

²¹ Dì, Yésu dré logózóá dhi: «Áma andre i áma adrúpi íbe dhi i, dhya adrèbhá Giká ni kúlí yi gò ì dré adrézó ka'íá 'òle dhi 'i.»

*Yésu kíkí lyãandre**(A kònò kpà Mátáyò 8:23-27; Márokò 4:35-41)*

²² Kítú àlo dhi, Yésu tà tá àyi lebèbhá i dré dhi: «Mà kòzya tãpãriandre ni ta'á na.» Dì ì dré tombàzo bwátù na gò, ì dré kidhózó adrélé zyàle.

²³ Ì dré tá adrèrà'a zyàle dhi 'á dhi, Yésu dré dhèzo adrélé ayí ko. Gbã kòdhwa, lyãandre gú dhi dré ngàzo adrélé vîle tãpãriandre nda mi. Yí dré ngàzo adrélé gàle bwátù na gò, bwátù nda dré adrézó 'òle arílè. Ayi tá ànyìanyì dràdrà mîle.

²⁴ Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré àyi ki kisízó ànyi làgá, akódhi ni toró tàzoá dhi: «Mírì, Mírì, mà adré dràle!» Dì Yésu dré ngàzo ligílè lyãandre nda dri yí adrélèpi ru kãgbá nda be gò, ì dré rìzo gò, ngá dré gòzo bhùle ndiii.

²⁵ Dì Yésu dré àyi lebèbhá ki lizízó tàzoá dhi: «Ámi ki tà ka'íka'í ángwà?»

Tirì dré gàzo àyi léna bí gò, àyi ki líndrì dré gàzo bhwãbhwa. Dì ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòndi tá ína àdhi 'i, adrélé ndìndì tòlí fe lyãandre i dré yìandre be gò, ì dré adrézó akódhi ni kúlí ka'í 'òle ni?»

*Yésu tídrí agó àlo tírì kònzì íbe í léna dhi**(A kònò kpà Mátáyò 8:28-34; Márokò 5:1-20)*

²⁶ Ì kòzya tãpãriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré tsàzo bvò Gèrásà kya na. Bvò nda bvò Gàliláyà àdhya tãpãriandre nda ni ta'á lésè dhi kandrá.

²⁷ Yésu kàsì bwátù lésè dre dhi, agó àlo tírì kònzì íbe í léna dhi dré alìzo kitswálé ru kisú akódhi be. Akódhi nda angá tá bhàandre àlo ànyi àyi làga dhi lésè. Dì, lókyá be vwàvwà ro dhi, asó tá véle kítá ko, ayí kpà véle dzó na ko. Adré tá ína ayílè mógó 'ásè.

²⁸ Dì kònò Yésu dre dhi, dré ngàzo trèle, adhézó akódhi pá gò, yòá kúlí 'u'ù sè dhi: «Yésu, Giká kurú na dhi ni Mvágó, àma kòfalésè mí be dhi, àdho tà 'i? Má adré ngòle mí rú, mí kò'oró ma kònzì ko!»

²⁹ Tà tá kònini tàko ko, Yésu tà tá tírì kònzì nda dri dhi, kòpfò agó nda lésè. Angyá ko, vésè be bí, tírì kònzì nda adré tá akódhi ni ru. Tágba à kàdré akódhi ni drígá ki tí'ì pá ni íbe nyìrì sè, adrézó akódhi ni líkí dóro yà dhi, akódhi adré tá nyìrì nda ki tikí gò, tírì kònzì nda dré adrézó akódhi ni tikpó lìle duku na.

³⁰ Gò Yésu dré lizízóá tíá dhi: «Ámi rú àdhi?» Akódhi logó drá dhi: «Áma rú <Zyandre>.» Tà tá kònini tàko ko, tírì kònzì zyandre dhi ì tífì tá akódhi léna.

³¹ Dì tírì kònzì nda ì dré dhèzo adrélé ngòle Yésu rú, kòmùró àyi lìle bhú kùdù àko dhi na ko.

³² Ayi làgana kònani dhi, tìgá ki pãrí andre adré tá ngá nya kòngó drìna. Dì tírì kònzì nda ì dré Yésu ni ti lizízó, kòtayíró àyi lìle tífilè tìgá nda i léna. Gò Yésu dré ka'izoá.

³³ Di tirí kònzì nda ì dré topfòzo agó nda lésè, lile tífílé tìgá nda ì léna. Gò tìgá nda ì dré ndìzo tíí kòngó nda ì gòlòko 'ásè, ledhélé tǎpǎriandre na, yǐ mvu gò, todràzo.

³⁴ Di tìgá nda kǐ líkǐbhá ì kònò tà lavúlépi nda dre dhi, ì dré ngàzo ràle rúbí ì ì longóbe bhàandre na ìndì gbàbhú 'ásè.

³⁵ Gò móndí zyandre dhi ì dré apfòzo tà lavúlépi nda ì no. Ì kàtsá Yésu vélé dre dhi, ì dré agó tirí kònzì kǐ dròzo topfòle lásà nda ì kisúzó, adrérà'a lírǐlé Yésu làga. Akódhi tá kítá íbe í rú ìndì tà kisùkisù íbe dóro. Di tirí dré àyi kǐ 'òzo lavulé.

³⁶ Gò dhya tà nda ì nobhá mǐ sè dhi ì dré agó tá tirí kònzì íbe nda adrí tá ngíni ya dhi ì titízó àyi dré.

³⁷ Di móndyá zyandre tíí bvò Gèrásà kya nda 'á dhi ì dré Yésu ì ti lizízó, kòngaró àyi kǐ bvò 'ásè, tirí dré gǎle àyi léna bí dhi sè. Di Yésu dré mbàzo bwátù na kitswǎlé lile dhi bvò.

³⁸ Gò agó tirí kònzì kǐ dròzo topfòle lásà nda dré Yésu ì ti lizízó, ì kòlìró tímǎní. Di, Yésu dré ína akódhi ì logózó, tàzoá drá dhi:

³⁹ «Mí nzi mí bhàna, ìndì mí tíí tà tíí Gǐká dré 'òle mí dré dhi ì móndí ì dré.» Di agó nda dré ngàzo lile tà tíí Yésu dré 'òle í dré dhi kǐ longóbe bhàandre nda 'ásè tíí.

*Yésu tídrí tòkó àlo dhi, ìndì tìngá Yàyìrò ì mvátòkó dràdrà lésè
(À kònò kpà Mátáyò 9:18-26; Márokò 5:21-43)*

⁴⁰ Yésu kàzyá tǎpǎriandre nda ì ta'á lésè agòle dre dhi, móndí zyandre adrèbhá tá akódhi ì letè dhi ì dré akódhi ì ka'izo dòle àyi kòfalé dóro.

⁴¹ Gò agó àlo rú be Yàyìrò, Yúdà ànzì kǐ lèsámbo dzó ì kàdrì kǐ àlo ró dhi, dré alìzo adhéle Yésu pá akódhi ì ti lizí, kòlìró í bhàna.

⁴² Tàko ko, akódhi ì mvátòkó àlo kwákwá, adrélépi kóná íbe ànyíanyi mudrí-drì-rì dhi tá ànyi dràdrà mìle.

Di Yésu ì dré tá adrérà'a lile dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì adrè tá akódhi ì amó, adrézó àyi kǐ tribe rúásà.

⁴³ Di àyi nda ì kòfalé dhi, tòkó àlo kàrí dré adrézó ràle rúásà kóná be mudrí-drì-rì dhi tá be. Akódhi nda kizá tá ngá í drígàsè akílé tíí kódzó ì dré wóyá. Di, dhya àlo kitswá tá akódhi ì tídrí bwà ko.

⁴⁴ Di dré àyi kisízó ànyi Yésu àmvolésè gò, akódhi ì kítá ti tabè. Gbǎ kòdhwa, kàrí adrélépi ràle rúásà nda dré akízó.

⁴⁵ Gò Yésu dré lizízóá dhi: «Àdhi tabè ma ì?» Di móndyá tíí nda ì dré adrézó tàá dhi, ì 'o tá tà nda àyi ko. Gò Pétèró dré tàzoá dhi: «Mírì, móndyá zyandre kòni ì adrè ámi gǎrà kǐ kúru, adrézó àyi kǐ tribe mí rúsè.»

⁴⁶ Di, Yésu gò ína tàá dhi: «Dhya àlo tabè ma 'í. Tàko ko, má atógyà má rú dhi, rǐnyí pfò má lésè dre.»

⁴⁷ Di tòkó nda kònò, í kitswá vélé àyi zu bwà ko dhi dre dhi, dré alìzo lyabe tirí dré adhéle Yésu pá. Dré titízóá móndyá tíí ì kandrá dhi, í tabè tá akódhi àdho tà sè ya, ìndì í adrí gbǎ lókyá nda 'á ngíni ya dhi.

⁴⁸ Di Yésu dré tàzoá drá dhi: «Áma zapi, ámi tà ka'íka'í tídrí mí dre. Mí lè togó be kǐdríkǐdrì.»

⁴⁹ Yésu dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, dhya àlo angálépi Yàyìrò, lèsámbo dzó ì kàdrì nda bhàlésè dhi dré atsázó tàá drá dhi: «Ámi zapi drà dre. Mí kògò adrélé dhya tà tadhálépi dhi ì lagù ko.»

⁵⁰ Di, Yésu kòyi tà nda dre dhi, dré tàzoá Yàyìrò dré dhi: «Mí ro ngá ko. Mí kòka'í ngbà 'í ka'íka'í gò, akódhi kàdríró.»

⁵¹ Yésu kòtsa Yàyíró bhàna dre dhi, dré móndí àzya ka'izo file í be dzó nda na ko. Ka'ì ngbà 'í Péteró, Yòwánì, Yàkóbhò, tsàle mvátòkó nda ni atá ì andre ni be dhi ì kòdhya.

⁵² Móndyá tíí dzó nda 'á dhi ì adré tá àwó ngo, adrézó tongólé mvámvá nda ni tà sè. Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì tayí àwó. Angyá ko, akódhi drà ko. Adré ína ayí ko.»

⁵³ Gò ì dré dhèzo adrélé akódhi ni gu, ì dré nìle mvámvá nda drà tá bàti dhi sè.

⁵⁴ Di, Yésu dré akódhi ni dríga rùzo gò, tàzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mvámvá, mí nga!»

⁵⁵ Gbã kòdhwa, akódhi ni lídrì dré agòzo gò, dré ngàzo kuru. Gò Yésu dré tàzoá dhi, ì kòfè drá ngá nyàle.

⁵⁶ Di mvámvá nda ni atá ì andre ni be dhi ki líndrí dré gàzo bhwãbhwa. Di, Yésu dré lazizóá àyi dri dhi, ì kòlongó tà ru 'òlepi nda dhya àlo dré ko.

9

Yésu tibhù àyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ì lile àzì na

(À kònò kpà Mátáyò 10:5-15; Márokò 6:7-13)

¹ Amvolásá dhi, Yésu dré àyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki azizó gò, rìnyí fèzo àyi dré kitswázó tíí kònzi tíí dhi ki dro móndí ì lésè, ìndì kitswázó móndí ki tídrí àyi ki drà ì lésè.

² Dré àyi ki tibhùzo lile Gíká ni Opì ni tà longóbe, ìndì dràbhá ki tídríbe,

³ tàzoá àyi dré dhi: «Mì do ngá àlo atsí sè dhi ko. Mì kòdo kùtù fa 'i yà, kòmvo 'i yà, mápà 'i yà, làfa 'i yà, kó ngalè kítá agá lésè dhi ni àzya 'i yà dhi àmì rú ko.

⁴ Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi, mì kàdré ayilé kònàle tsàle kítú mì dré dra ngàzo bhà nda 'àsè dhi tú.

⁵ Bhàandre ángùdhi dra àmì ki ka'izo dòle lána dóro ko dhi na dhi, mì kòpfò 'àsà, ìndì mì kòtowá tàpfulíndrí àmì pásè tadházóá dhi, mì tayí àyi ki tà tíí dre.»

⁶ Gò Yésu ni lebèbhá nda ì dré ngàzo adrélé tatsíle bhà àlo àlo ì 'àsè, Rúbí Tani longóbe, ìndì móndí ki tídríbe àrà tíí ì 'àsè.

Ópí Eródè ni drì abí Yésu ni tà sè

(À kònò kpà Mátáyò 14:1-12; Márokò 6:14-29)

⁷ Lókyá nda sè dhi, Eródè adrélépi tá ópí ro bvò Gàliláyà àdhya drìle dhi dré tà tíí adrébhá ru 'o nda ki rúbí yízo gò, akódhi ni drì dré adrézó abíle àsà. Tàko ko, móndí àruka ì adré tá tàá dhi, Yòwánì Bátisimò fèlepi angá ína dràdrà lésè nì.

⁸ Aruka ni ì adré tá tàá dhi, Elíyà agá móndí ì kandrá nì. Aruka ni ì adré kó tá tàá dhi, pròfétá atú dhi ki àlo angá dràdrà lésè nì.

⁹ Di, Eródè dré tàzoá dhi: «Áma tàndì, má 'o Yòwánì ni drì lile dhi 'í. Di dhya má dré adrézó rúbí ni ni yi kòdhi àdhi 'i?» Gò dré adrézó Yésu ni nda nòle.

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi ì dré

(À kònò kpà Mátáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Yòwánì 6:1-14)

¹⁰ Apóstolò Yésu dré tá tibhùle nda ì kàgò dre dhi, ì dré tà tíí ì dré 'òle dhi ki titizó drá. Gò akódhi dré àyi ki drìzo lizo àyi pátí tsàle bhàandre rú zìle Bètèsàyída dhi na.

¹¹ Di, móndí zyandre dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo lile akódhi vèsè. Ì kòtsa akódhi véna dre dhi, dré àyi ki ka'izo dòle dóro gò, kidhózó

adrélé Giká ni Opì ni tà ta àyi dré, adrézó àyi adrèbhá tá drà íbe dhi ki tidrí.

¹² Ìndró kàtsá ànyi dre dhi, akódhi ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ì dré àyi ki kisízó ànyi akódhi làga, tàá drá dhi: «Àma àrà bhà àko dhi 'á. Mí kòfè di láti mónnyá zyandre kòni ì dré lizo manyàngá nda àrà ayízó dhi íbe, bhà àma làgàsè dhi ì 'ásè ìndì gbàbhú 'ásè.»

¹³ Di, Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi, mì fè ngá àyi dré nyàle dhi àmi.» Ì gò logóá dhi: «Àma ngbà 'í mápà íbe nzi ìndì kosyá íbe rì. Mí adrè làá dhi, àma ki tàndi, mà kòlì manyàngá gi mónnyá zyandre kòni ì dré tíí?»

¹⁴ (Angyá ko, àgo ì tá ànyíànyi ngùlù-nzi àrà nda 'á.) Di Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Mì tukù àyi lírìlé ngbungbu nyadhi-rì-drì-mudrí.»

¹⁵ Di lebèbhá ni ì dré 'òzoá kònni gò, mónnyá nda ì dré lírízó tíí.

¹⁶ Di Yésu kádó mápà nzi nda ì kosyá rì nda íbe dre dhi, dré m̀ tìngázó kurú na bhù na, tà tani zizo Giká tí ngá nda ì dri. Dré ngá nda ki toṅòzo lanzílé àyi lebèbhá ì dré, ì kòlanzíró mónnyá zyandre nda ì dré.

¹⁷ Di àyi tíí nda ì dré nyàzoá pizo. Gò akódhi ni lebèbhá ì dré àmbí ni ki lokózó gàle kánzì mudrí-drì-rì dhi ì sè bíbi.

Pètèró tà ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i

(A kònò kpà Mátáyò 16:13-20; Márokò 8:27-30)

¹⁸ Kítú àlo dhi, Yésu adrè tá tà ta Giká be kalóma. Akódhi ni lebèbhá ì tá ngbà 'í akódhi làga àyi. Gò dré lizízóá àyi tí dhi: «Móndí zyandre dhi ì adrè tàá dhi, ma àdhi 'i?»

¹⁹ Ì logó drá dhi: «Móndí àruka ì adrè tàá dhi, mi Yòwánì Bátisimò fèlepi 'i. Aruka ni ì adrè tàá dhi, mi Elíyà 'i. Aruka ni ì adrè kó tàá dhi, mi pròfétà atú dhi ki àlo angalépi dràdrà lésè dhi 'i.»

²⁰ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Di àmi ró dhi, mì adrè àmikya tàá dhi, ma àdhi 'i?» Pètèró gò logóá dhi: «Mì Mèsíyà Giká dré amùle dhi 'i.»

²¹ Gò Yésu dré àyi ki logázó tà tàndi ró, ì kòlongóro tà nda dhya àlo dré ko.

²² Dré tàzoá dhi: «Adrè làá dhi, Móndí ni Mv́ kònya kizà lavúlé, ìndì Yúdà ànzi ki bhàgo ì, kòwánà kàdrì ì, ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì kògà akódhi rè. Adrè kpà làá dhi, à kòpfu akódhi dràle gò, kítú ni na sè dhi, Giká kòtìngáro akódhi dràdrà lésè.»

Yésu ni lebèma

(A kònò kpà Mátáyò 16:24-28; Márokò 8:34-9:1)

²³ Bv́óá dhi, Yésu dré tàzoá mónnyá tíí dhi ì dré dhi: «Dhya àlo kàdré làá alìle má vésè dhi, lè akódhi nda kòtayí àyi tàndi ni tà, kàdré àyi fa kipakipa adó kítú àlo àlo tíí gò, kàdréro áma lebe.

²⁴ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi àyi tàndi ni lídrì le tidrílé dhi, a ni àyi lídrì nda ni 'o avìle. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína àyi lídrì fe áma tà sè dhi, a ni àyi lídrì nda ni tidrí.

²⁵ Angyá ko, dhya àlo kòkisú ngá bv́ò kòndi àdhya ì tíí gò, àyi tàndi ni tayízó avìle dhi, akódhi nda kisú ína àdho tà dóro 'i?

²⁶ Dhya àlo kàdré kanyò ro áma tà sè ìndì áma kúlí ki tà sè dhi, Móndí ni Mv́ ni kókpà adrè kanyò ro akódhi nda ni tà sè, lókyá ì dré dra agòzo àyi m̀lanzìlanzì na, àyi Atá ni m̀lanzìlanzì na, ìndì ángéló lólo kya na dhi tú.

²⁷ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Móndí àruka adrèbhá àyi ki totó kònwa ni ì kitswá dràle drìdrì ì dré dra Giká ni Opì nòzo dhi kandrà ko.»

*Yésu ni àsú ladzá ru atsálé lagulagu ró
(A kònò kpà Mátáyò 17:1-8; Márokò 9:2-8)*

²⁸ Anyiànyì kítú nzi-drì-na kúlí nda i àmvolésè dhi, Yésu dré Péteró kì drìzo Yòwánì íbe ìndì Yàkóbhò be, lizo àyi íbe mbàle kòngó àlo drìna, kítswálé tà ta Gĩká be.

²⁹ Dì dré adrérà'a tà ta Gĩká be dhi 'á dhi, akódhi ni mibhalé ni àsú dré ngàzo ru ladzá. Akódhi ni kítá ì dré kpà atsázó kemve kpírìkpírì lagulagu ró.

³⁰⁻³¹ Gbã kòdhwa, àgo rì, Mósè i Elíyà be dhi ì dré agázó àsú be lagulagu ró àyi kandrà, adrélé tà ta Yésu be. Ì adré tá Yésu ni àzì lizo dràle Yèrúsalmà na dhi ni akí ngìni ya dhi ni tà ta.

³² Péteró i arúpi ni íbe dhi kì m̀ adré tá ayí ro. Dì ì kòlaró dre dhi, ì dré Yésu ni nòzo lagulagu ró túmání àgo rì adrèbhá àyi kì totó akódhi làga nda íbe.

³³ Ago nda ì dré tá adrérà'a 'òle Yésu ni tayí dhi 'á dhi, Péteró dré tàzoá drá dhi: «Mírì, dóro ni mà dré adrélé kònwa dhi. Mà kòledé wémà na dhi i kònwa: àlo ni mí dré, àlo ni Mósè dré, ìndì àlo ni Elíyà dré.» (Akódhi nì tà tà ì dré adrélé tàle dhi ko.)

³⁴ Dré rè dhu adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, ndùrùku dré apfòzo àyi kì asó rùkù. Dì Yésu ni lebèbhá nda ì dré tá adrérà'a file ndùrùku nda na dhi 'á dhi, tirì dré àyi kì 'òzo.

³⁵ Gò kúlí dré apfòzo ndùrùku nda lésè tàá dhi: «Kònìdhi áma Mvágó má dré zìle dhi 'i. M̀ kòyi akódhi!»

³⁶ A kòtà tà nda dre dhi, ì dré nòzoá dhi, Yésu tá ína kalóma. Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré tà nda kì zùzo tayílé àyi léna. Lókyá nda sè dhi, ì tití tà tà ì dré nòle nda i dhya àlo dré ko.

*Yésu tídrí mvágó àlo tírì kònzi íbe í léna dhi
(A kònò kpà Mátáyò 17:14-18; Márokò 9:14-27)*

³⁷ Kítú bvóá dhi sè, Yésu ì kàsì kòngó nda drìlésè lebèbhá ni íbe dre dhi, móndí zyandre lavulé dhi ì dré alìzo ru kúsú akódhi be.

³⁸ Gò agó àlo móndyá zyandre nda i kòfalé dhi dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Tadhálépi, má adré ámi ti lizí, mí kòbheró m̀ áma mvágó véna. Tàko ko, akódhi áma mvá àlo kwákwá dhi 'i.

³⁹ Tírì kònzi àlo dhi adré akódhi ni ru rà gò, dré adrézó trèle ngbò ró. Tírì nda dré adrézó akódhi ni kizí rìnyí sè gò, kápùtrá dré adrézó apfòle sílása. Adré ngbà 'í akódhi ni tayí lókyá tsà gò, gòzo adrélé akódhi ni ató í pálé.

⁴⁰ Má lizí tá ámi lebèbhá kì ti, ì kòdroró tírì nda ká. Dì, ì kítswá tá àyikya bwà ko.»

⁴¹ Dì Yésu logó dhi: «Àmi, móndyá ándrò tà ka'ika'ì àko ìndì àmi kì tayíbhá litílé ni i, mà ni adré véle àmi íbe vwàle lókyá be ángopí? Má ni àmi kì tà mvo vwàle lókyá be ángopí? M̀ adrì ámi mvá nda alìzo ába má véle.»

⁴² Mvámvá nda dré tá adrérà'a alìle Yésu véle dhi 'á dhi, tírì kònzi nda dré akódhi ni bhèzo kìnì mi gò, kizízóá rìnyí sè. Dì, Yésu dré ína ligízó tírì kònzi nda be, mvámvá nda ni tídrízó gò, logózóá atá ni véna.

⁴³ Dì móndyá títi nda kì líndrì dré gàzo bhwábhwa Gĩká ni tà kàdrì sè.

*Yésu gò àyi dràma ni tà longó
(A kònò kpà Mátáyò 17:22-23; Márokò 9:30-32)*

Móndyá títi nda ì dré tá adrérà'a síbhálé be ngbo tà títi Yésu dré adrélé 'òle dhi kì tà sè dhi 'á dhi, dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi:

44 «Mì kòyi tà má dré adrélé tàle àmi dré kònìdhi dóro: A ni Mòndí ni Mv́a ni lefè kàribhá i drígá.»

45 Di, kúlí nda fi tá ina àyi drina ko. Andu ni zù tá i zùzù àyi dré, i kòkitswáró nǎa bwà ko. Ɔ adré tá kpà ngá ro tà nda ni lizima Yésu tí dhi sè.

Dhya kàdrì lavúlé dhi àdhi 'i?

(A kònò kpà Mátáyò 18:1-5; Márokò 9:33-37)

46 Amvolásà dhi, Yésu ni lebèbhá i dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, nǎzoá ngalè dhya kàdrì lavúlé àyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi.

47 Yésu dré tà i dré adrélé kisùle nda ni nǎzo kyá gò, mvámvá àlo dhi ni adózó bhàle í làga,

48 tàzoá àyi dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi mvámvá kònìdhi tǎni dhi ni ka'í dòle dóro áma rú sè dhi, adré áma tǎndi ni ka'í kòdhya. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'í kòdhya. Tàko ko, dhya tàko lavúlé àmi títi i kòfalé dhi ina dhya kàdrì lavúlé dhi 'i.»

Dhya adrélépi ru pfu àmi íbe ko dhi àmi kí àlo 'i

(A kònò kpà Márokò 9:38-40)

49 Gò Yòwánì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Mírì, mà nò tá agó àlo dhi adrérà'a tǎrì kònzi kí dro ámi rú sè. Di mà dré akódhi nda ni logázó, dré tá adrélé áma kí àlo 'i ko dhi sè.»

50 Di, Yésu logó drá dhi: «Mì logá akódhi ko. Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi ru pfu àmi íbe ko dhi, àmi kí àlo 'i.»

Bhà àlo Sàmàrìyà kya gà Yésu rè

51 Lókyá Yésu ni dòzo bhù na dhi kàtsá ànyi dre dhi, akódhi dré ina togó tsìzo lizo Yèrúsalmà na.

52 Di dré mòndí kí mùzo lile drìdrì í kandrána gò, i dré lizo tsàle bhà àlo Sàmàrìyà kya na kitswále àrà ledé akódhi dré.

53 Di, mòndyá kònàle dhi i dré àyikya akódhi ni ka'ima gàzo rè, dré tá adrélé lile Yèrúsalmà na dhi sè.

54 Akódhi ni lebèbhá, Yàkóbhò i Yòwánì be dhi i kònò tà nda dre dhi, i dré tàzoá dhi: «Mírì, mí adré leá dhi, mà kàzì àtsí asilé bhù lésè, àyi kí za vèle nyǎnyì?»

55 Di, Yésu dré ina áyi alázó, lawàle àyi dri.

56 Gò i dré lizo bhà àzya na.

Mòndyá adrèbhá Yésu ni le lebèle dhi i

(A kònò kpà Mátáyò 8:19-22)

57 Ɔ dré tá adrérà'a lavúlé láti 'ásè dhi 'á dhi, agó àlo dhi dré tàzoá Yésu dré dhi: «Má ni ámi lebè àrà títi ángùdhi mí dré adrézó lile dhi i 'ásè.»

58 Yésu logó drá dhi: «Kìlìwá i àyi kí bhú íbe. Arí i kpà àyi kí bhà íbe. Di, Mòndí ni Mv́a ina àrà dré kitswázó áyi drì la lovózó dhi àko.»

59 Gò Yésu dré tàzoá agó àzya dré dhi: «Mí lebè ma.» Di, agó nda tà drá dhi: «Mírì, mí kòtayí rè zyà ma lile áma atá ni si 'íká.»

60 Yésu logó drá dhi: «Mí tayí mòndí dràbhá dre dhi i àyi kí àbvò kí si. Di, mì ró dhi, mí lì mína Giká ni Opì ni tà longóbe.»

61 Gò agó àzya dhi dré tàzoá dhi: «Mírì, má ni ámi lebè. Di, mí kòtayí rè zyà ma lile lazíle bhà na 'íká.»

62 Di, Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi kibhó dòlepi kitswázó amvú 'a gò, gòzo áyi alá ngá no í àmvolé dhi kitswá ina Giká ni Opì sè ko.»

10

Yésu tìbhù áyi lebèbhá àruka nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì dhi i àzì 'o

¹ Amvolásà dhi, Mírì Yésu dré áyi lebèbhá àruka nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì dhi ki kipèzo gò, àyi ki tìbhùzo lile rì rì drìdrì í kandrána bhàandre wáyi, ìndì àrà wáyi í dré tá adrézó 'òle lile dhi i 'ásè.

² Dré tá adrérà'a àyi ki tìbhù dhi 'á dhi, tà àyi dré dhi: «Lànyá ka amvú na lavulé dre. Di, àzìbhá adrèbhá lànyá nda ni lokó dhi ki àbvò yókódhó. Mì kàdré di lànyá nda ni líyí ni ti lízì, kòmùró àzìbhá i lile áyi lànyá lokó be dhi bvó.

³ Mì lè! Mì nò rè ká! Má adrè àmi ki mu ngóro kábilígyà ànzì i tìni trú kàlagí i kòfalé.

⁴ Mì kòdo làfa 'i yà, kòmvo 'i yà, kó ngalé kámókà àzya 'i yà dhi atsí sè ko. Látì bhálésè dhi, mì kòfè mòdo dhya àlo dré ko.

⁵ Dzó ángùdhi mì dré dra fizo lána dhi na dhi, mì kòtà rè zyà dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdré dzó kònìdhi 'á.»

⁶ Dhya àlo adrélèpi tròle tà kìdrìkìdrì rú dhi kàdré kònàle be dhi, tà kìdrìkìdrì mì dré zìle nda ni adrè akódhi dri. Di, dhya kònìni dhi kàdré yó dhi, tà kìdrìkìdrì nda ni agò àmi vélé.

⁷ Mì kàdré ayilé dzó nda na, adrélé ngá i dré dra fèle àmi dré dhi ki nya ìndì mvúá. Tàko ko, adrè làá dhi, dhya àzì 'òlèpi dhi kònnya áyi landè. Di mì kòlavú dzó àlo àlo i 'ásè, àrà ayízó dhi ki ndabe ko.

⁸ Bhàandre ángùdhi mónnyá lána dhi ì dré dra àmi ki ka'izo dòle dóro dhi na dhi, mì kàdré ngá i dré dra bhàle àmi kandrá dhi ki nya.

⁹ Mì kàdré dràbhá kònàle dhi ki tidrì, adrézó tàá mónnyá nda i dré dhi: «Gìká ni Opì atsa ànyi àmi kòfalé dre.»

¹⁰ Di, bhàandre ángùdhi mì dré dra fizo lána gò, àmi ki ka'izo dòle dóro ko dhi na dhi, mì kòpfò bhà nda ni látì andre bhálé, tàá àyi dré dhi:

¹¹ «Mà adrè ndìndì àmi ki bhàandre ni tàpfulíndrì tròlèpi àma pá dhi ni towá tadházóá dhi, mà tayí àmi ki tà títì dre. Di, lè mì kònì tàle dhi, Gìká ni Opì atsa ànyi dre.»

¹² Má adrè tàá àmi dré dhi: Kítú Gìká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño mónnyá bhàandre nda lésè dhi i dri, mónnyá Sòdómá lésè dhi kya ki lavú.»

Kizà bhàandre Yésu ni gabhá rè dhi kya

(A kònò kpà Mátáyò 11:20-24)

¹³ Yésu gò tàá dhi: «Kizà àmi ki ngá 'i, àmi Kòràzínàbhá ro ni i! Kizà kpà àmi ki ngá 'i, àmi Bètèsàyídàbhá ro ni i! Angyá ko, má kò'o tá tà líndrìga ró má dré 'òle àmi véna dhi i Tírè na ìndì Sídónà na dhi, kònò mónnyá bhàandre nda i 'ásè dhi ì asó tá kítá lírì àyi rú kíno, lírìzó àyi ki drì pfo tópfó sè tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó káyà dhi dre.

¹⁴ Àsà dhi, kítú Gìká dré dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, a ni tà ño àmi dri mónnyá Tírè i lésè Sídónà be dhi kya ki lavú.

¹⁵ Di àmi Kàpàrànwúmàbhá ro ni i, mì adrè tsì kisúá dhi, Gìká ni àmi ki tà tìngá tsàle byá kurú na bhù na bàti? Tàdzì ko! A ni àmi ki tà tìrì tsàle byá mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà na.»

¹⁶ Yésu gò tàá áyi lebèbhá i dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélèpi àmi ki kúlí yi dhi, adrè áma kúlí yi kòdhya. Dhya ángùdhi adrélèpi àmi ki ga dhi, adrè áma ga kòdhya. Dhya ángùdhi adrélèpi áma ga dhi, adrè dhya áma amùlèpi dhi ni ga kòdhya.»

Móndyá nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì dhi kɛ agòma

17 Amvolásà dhi, móndyá nyadhi-na-drì-mudrì-drì-rì nda ì dré agòzo arí be Yésu vélé, tàá dhi: «Mírì, ndìndì tìrì kònzì ì adré tà mà dré adrélé tàlè àyì drì ámì rú sè dhi kɛ 'o, adrézó àyì kɛ bha àma zàlè.»

18 Di Yésu logó àyì dré dhi: «Má nò Sàtánà adhéjà'a bhù lésè ngóro bhù lagulagu tìni.

19 Mì yì rè ká! Má fè rìnyí àmì dré kitswázó nì kɛ ató dápáyà íbe, ìndì kitswázó àmì kɛ kàribhá, Sàtánà nì rìnyí wáyì dhi nì lavú. Di tà àlo kitswá gòlè àmì kɛ 'o kònzì ko.

20 Di, tágba dré adrézó kònzì dhi, mì kòlénzè tìrì kònzì ì dré adrélé àyì kɛ bha àmì zàlè dhi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya lenzélé Giká dré àmì kɛ rú tisìlè bhù na dhi sè.»

Yésu fè àwoyà Giká dré

(A kònò kpà Mátáyò 11:25-27; 13:16-17)

21 Lókyá nda sè dhi, Yésu gàlepi Tìrì Lólo nì arí sè bí dhi dré tàzoá dhi: «Á! Tátá, Mírì bhù kya bvò be nì, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré tà kòdhi kɛ zùlè tògyabhá ì dré ìndì móndyá tà nibhá ì dré gò, tà nda kɛ tadházó ànzimvá ì dré dhi sè. Ayíya, Tátá, tàko ko, tà mí dré 'òlè nda tá dóro mí mìlèsè.

22 Àma Atá tayí tà títì dhi ì má drígá dre. Dhya àlo nìlepi Giká nì Mvágó àdhi 'ì ya dhi yókódhó, ngbà 'í Giká Atá nì nì. Dhya àlo nìlepi Giká Atá àdhi 'ì ya dhi kpà yókódhó. Ngbà 'í akódhi nì Mvágó nì nì, ìndì dhya Mvágó nda dré adrézó àyì Atá nì le tadhálè àyì dré dhi ì nì àyì.»

23 Gò Yésu dré àyì alázó tàá ngbà 'í àyì lebèbhá ì dré dhi: «Kòlénzè àmì adrébhá tà mì dré adrélé nòlè dhi kɛ no nì ì dré!

24 Angyá ko, má adré tàá àmì dré dhi: Prófétà bí dhi ì ópí bí dhi íbe dhi ì lè tá tà mì dré adrélé nòlè dhi kɛ nòlè tò gò, ì dré àyìkya nòzoá ko. Ì lè tá kpà tà mì dré adrélé yìlè dhi kɛ yìlè tò gò, ì dré àyìkya yìzoá ko.»

Pídhígó Sàmàrìyà agó dóro dhi nì tà dri dhi

25 Amvolásà dhi, dhya àlo Mósè nì tatrítrí kúlì nìlepi dóro lavulé dhi dré alìzo tà kòndhi nì lizí Yésu tí, kitswázó akódhi nì tabhì: «Tadhálèpi, lè má kò'o àdho tà kòdha kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú dhi?»

26 Yésu logó drá dhi: «Mósè nì tatrítrí kúlì adré tàá ngíni? Mí adré tatrítrí kúlì nda nì na ngíni?»

27 Di tatrítrí kúlì tadhálèpi nda logó dhi: «Lè mí kàdré Mírì ámì Giká nì le ámì togó sè wáyì, ámì lídrì sè wáyì, ámì rìnyí sè wáyì, ìndì ámì tà kisúkisù sè wáyì. Lè kpà mí kàdré ámì àzya nì le ngóro mí dré adrélé ámì tàndì nì le dhi tìni.»*

28 Yésu gò tàá drá dhi: «Mí logó kyá. Mí kò'o kònzì dhi, mí nì lídrì nda nì kisú.»

29 Di, tatrítrí kúlì tadhálèpi nda lè tá ína àyì bhàlè adrélé gyàgya gò, dré lizizóá Yésu tí dhi: «Àma àzya nda ína àdhi 'ì?»

30 Yésu gò logó dhi: «Kítú àlo dhi, agó àlo dhi adré tá sìlè Yèrúsalémà lésè lèlè Yèrìkò na gò, dré tsazo file trú kùgubhá ì kòfalé. Ì dré akódhi nì ngá wáyì dhi kɛ topázó, akódhi nì bhwàzo gò, tayízóá ànyíanyì dràdrà mìlè.

31 Kòwánà àlo dhi adré tá kpà asilé láti nda 'àsè bágí ro. Kònò agó nda dre dhi, dré ína ngá kìzo làgàsà gò lizo.

* 10:27 10:27 A kònò Dùtèrònómè 6:5; Lèvítikè 19:18.

³² Bvóá dhi, agó àlo Léví ni sùrú lésè dhi dré kpà atsázó agó nda ni no gò, dré kpà ngá kìzo làgàsà gò lìzo.

³³ Di, Sàmàríyà agó àlo dhi adrè tá kpà asilé láti nda 'àsè gò, dré atsázó àrà nda 'á. Kònò agó nda dre dhi, dré ína kizà dòzo áyi togó na akódhi ni tà sè.

³⁴ Dré áyi kisízó ànyi akódhi làga, dò ki da vìnò be akódhi ni làzí i mi gò, làzí nda ki lambézó. Dré akódhi ni dòzo bhàle áyi tàndi ni púndà dri, lìzo ába tsàle kùmú ki dzó na gò, akódhi ni limvùzo kònàle.

³⁵ Kítú bvóá dhi sè dhi, dré làfa lò'wa rì dhi ki adózó fèle dzó nda ni líyí dré, tàzoá dhi: «Mí kòlikí agó kònìdhi dóro. Làfa ángopí ya mí dré dra kizálé làfa kòndi dri akódhi ni tà sè dhi, má ni mána logóá mí dré, má dré dra agòrà'a kònwàsè dhi 'á.»

³⁶ Gò Yésu dré tátírítrí kúlí tadhálépi nda ni lizízó tàzoá dhi: «Mí mìlésè dhi, dhya na nda i kòfalé dhi, dhya ángùdhi atsá ína agó fìlepi trú kùgubhá i kòfalé nda ni arúpi ró ni?»

³⁷ Di tátírítrí kúlí tadhálépi nda logó dhi: «Dhya akódhi ni kizà bhàlepi dhi 'i.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí lì, mí kàdréro kókpà 'òá kònìni.»

Yésu tsa Màràtà i bhàna Màríyà be

³⁸ Yésu ì dré tá adrèrà'a lìle lebèbhá ni íbe láti 'àsè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo bhà àlo na gò, tòkó àlo rú be Màràtà dhi dré akódhi ni ka'izo dòle dóro í bhàna.

³⁹ Mírì kòfì dzó nda na dre dhi, tòkó nda ni amvúpi rú be Màríyà dhi dré lírízó akódhi ni pá làga, adrélé akódhi ni kúlí yi.

⁴⁰ Di, Màràtà adrè tá ína landúlé àzí wáyi dré adrélé 'òle mányàngá tà sè dhi i sè. Dré áyi kisízó ànyi Yésu làga tàá drá dhi: «Mírì, áma amvúpi dré áma tayílé adrélé àzí wáyi dhi ki 'o kalóma ni, tà nda tà tàko 'i mí mìlésè? Mí kòtà di drá dhi, kàlì drígá bha má véle wà.»

⁴¹ Di, Mírì logó drá dhi: «Màràtà, Màràtà, mí adrè mína ámi togó bha lanzìle, adrézó kpà bhàá kuru tà bí dhi i sè.

⁴² Di, tà kitswálépi à kò'o dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Màríyà kipè ína tà dóro lavúlé dhi kòdhya. A kitswá kpà tà nda ni tingá vélásà bwà ko.»

11

Yésu tadhá tà zìma Gìká tí dhi ni tà (A kònò kpà Mátáyò 6:9-13; 7:7-11)

¹ Kítú àlo dhi, Yésu adrè tá tà zi Gìká tí àrà àlo dhi na. Kòzi tà akílé dre dhi, akódhi ni lebèbhá ki àlo dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí kòtadhá àma dré tà zìma Gìká tí dhi, ngóro Yòwánì dré tadhálé áyi lebèbhá i dré dhi tìni.»

² Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì dré adrèrà'a tà zi Gìká tí dhi 'á dhi, mì kàdré tàá dhi:

«Àma ki Atá, lè móndyá wáyi dhi ì kònì dhi, mì Gìká lólo 'i dhi be.

Ámi Opì kàtsá móndyá wáyi i kòfalé wà.

³ Mí káfè àma dré mápà kitswálépi àma sè kítú àlo àlo títí i sè dhi wà.

⁴ Mí kòtrì àma ki tàkonzì i.

Tàko ko, àma ki tàndi mà adrè kpà móndyá wáyi adrèbhá tàkonzì 'o àma rú dhi kya ki tri.

Mí kòtayí àma tà dré tabhìle, àma ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.»

⁵ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Àruka ni, dhya àlo àmi kòfalé dhi ni kitswá lìle áyi arúpi véna ngátsi kítógá sè, tàá drá dhi: «Àma arúpi, mí afè má dré mápà na.

⁶ Angyá ko, áma arúpi àlo dhi alì làwú làvo lésè atsálé má vélé. Di, ma ngá àlo má dré kitswálé fèle drá dhi àko.»

⁷ Di akódhi ni arúpi dzó nda lé dhi ni go logóá drá dhi: «Mí lagù ma ko. Má asé dzóti dre. Ama áma ànzi íbe dhi, mà ayí dre. Má kitswá ngàle ngá fe mí dré bwà ko.»

⁸ Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Gba dhya dzó nda lé nda kàdré ngàle ngá fe akódhi dré, dré adrélé áyi arúpi 'i dhi sè ko yà dhi, a ni nga ngá títi dré adrélé lèle dhi ki fe drá, dré adrélé zǎá landè àko ró dhi sè.

⁹ Má adré di tàá àmi dré dhi: Mì kàdré tà zi Gìká tí gò, kò'oró tà nda àmi dré. Mì kàdré ngá nda gò, mì kòkisúró. Mì kàdré dzóti ga gò, à kònzìró àmi dré.

¹⁰ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà zi Gìká tí dhi adré kisúá. Dhya adrélépi ngá nda dhi adré kisúá. Dhya adrélépi dzóti ga dhi dré dhi, à adré kpà nziá.

¹¹ Àmi ànzi ki atá ro ni i, àmi ki mvá kàdré kosyá zi àmi tí dhi, mì ni tsì nì fe drá kòdhya?

¹² Kó ngalè, àmi ki mvá kàdré tà'ú bhú zi àmi tí dhi, mì ni tsì dápáyà fe drá kòdhya?

¹³ Di àmi móndí kònzì ró ni i, mì kònzì adrélé ngá dóro fe àmi ki ànzimvá i dré dhi be dhi, àmi ki Atá bhù na dhi ni Tírí Lólo fe dhya adrébhá zǎá í tí dhi i dré tà tándi ró!»

Yésu ni tà, tírí kònzì ki kàdrì àdhya be dhi

(À kònò kpà Mátáyò 12:22-30; Mároko 3:22-27)

¹⁴ Kítú àlo dhi, Yésu adré tá tírí kònzì dro agó àlo ábhábhá ro dhi lésè. Tírí kònzì nda kòpfò lásà dre dhi, ábhábhá nda dré kidhózó adrélé kúlí ta gò, móndí zyandre kònàle dhi ki línrí dré gàzo bhwábhwa.

¹⁵ Di, àyi ki àrukabhá ì dré àyikya tàzoá dhi: «Dhya kòdhi adré tírí kònzì ki dro topfòle móndí i lésè, Bèlèzèbúlè, tírí kònzì ki kàdrì ni rǎnyí sè.»

¹⁶ Àyi ki àruka ì adré tá akódhi ni le tabhìle gò, ì dré akódhi ni ti lizízó, kò'oró tà àlo línríga ró angálépi Gìká vélésè dhi.

¹⁷ Di, Yésu dré ína tà ì dré adrélé kisùle nda ni nǎzo kyá gò, tàzoá àyi dré dhi: «Òpì ángùdhi móndyá zàlá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, òpì nda ni tà ni akí títi. Dzó ángùdhi móndyá lá dhi ì dré adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi, dzó nda ni arí nyǎnyí.

¹⁸ Kókpa kòdhi tíni, móndyá Sàtánà ni rǎnyí zàle dhi ì kàdré ru lanzí àyi kòfalésè dhi, akódhi ni òpì ni kitswá áyi totó ngíningíni ró? Má adré tà kòdhi ni ta, mì dré adrélé tàá dhi, má adré tírí kònzì ki dro Bèlèzèbúlè ni rǎnyí sè dhi sè.

¹⁹ Má kàdré mána tírí kònzì ki dro Bèlèzèbúlè ni rǎnyí sè dhi, àmi ki lebèbhá ì adré di àyi ki dro àdhi ni rǎnyí sè? Di ásà dhi, àyi nda ki tà mì dré adrélé tàle nda ki bvó ta àyi.

²⁰ Di, má kàdré mána tírí kònzì ki dro Gìká ni tándi ni rǎnyí sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, Gìká ni Òpì atsá àmi kòfalé dre káyà dhi.

²¹ Agó kòmbá àlo àdzú ngá íbe bí dhi kàdré áyi dzó líkí dhi, akódhi ni ngá títi dhi i líná.

²² Di, dhya àzya rǎnyí ró akódhi ni lavúlépi dhi kàtsá àdzú bhù akódhi be gò, lavúzóá dhi, dhya nda ni akódhi ni àdzú ngá dré áyi togó bhàzo dríá dhi ki tingá, akódhi ni ngá títi dhi ki topázó lanzílé.

²³ Dhya ángùdhi adrélépi túmání má be ko dhi, adré ína ru pfu má be. Dhya adrélépi móndí ki kímó túmání má be ko dhi, adré ína àyi ki lapé.»

Tirí kònze ni agòma file mómí léna dhi
(A kònò kpà Mátáyò 12:43-45)

²⁴ Yésu gò taa dhi: «Tirí kònze àlo dhi kòpfò dhya àlo lésè dhi, adré anyalé àrà fà ro dhi i 'ásè, àrà í dré kitswázó lovólé lána dhi ni ndabe. Di, kòkitswá kisúá bwà ko dhi, adré taa dhi: «Má ni go file áma dzó má dré apfòzo lásà dhi na.»

²⁵ Kògò tsàle dre dhi, adré kisúá dhi, à awá dzó nda ni 'alé, ngá lána dhi ki tobhàzo kpàkpa dre.

²⁶ Di adré lìle tirí kònze áyi lavúbhá nzi-drì-rì dhi ki nda lizo àyi íbe gò, ì dré adrézó tifilé adréle dhya nda léna. Di dhya nda ni tà kùdù ro dhi véle kònze wáláká ni ni lavú.»

Kólénzé mómíyá adrébhá Giká ni kúlí ka'ì 'òle dhi i dré

²⁷ Yésu dré tá adrerà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, tòkó àlo mómí zyandre i kòfalé dhi dré kúlí yòzo tàzoá drá dhi: «Kólénzé tòkó ámi todólépi í léna gò, bà fèzo mí dré ndròle dhi dré!»

²⁸ Di, Yésu logó dhi: «Lavúlé dhi, kólénzé ína mómíyá adrébhá Giká ni kúlí yi gò, ì dré adrézó ka'íá 'òle dhi i dré!»

Tà tadhálé pròfètá Yónà ni tà rú dhi
(A kònò kpà Mátáyò 12:38-42)

²⁹ Mómí zyandre lavúlé dhi ì dré tá adrerà'a ru kimó Yésu làga dhi 'á dhi, akódhi dré ngàzo taa dhi: «Mómíyá ándrò kòni i kònze. I adré àyikya tà líndrígá ró dhi ni nda nòle. Di, à kitswá tà àzya líndrígá ró dhi ni 'o àyi dré nòle dhi ko, kàdré ngbà 'í pròfètá Yónà àdhya 'i ko dhi.

³⁰ Tàko ko, ngóro Giká dré tá áyi tà tadhálé Yónà rú Nínívèbhá i dré dhi tìni dhi, a ni kókpà áyi tà tadhá Mómí ni Mv́a rú mómíyá ándrò ni i dré.

³¹ Kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, ópí kàdrì tòko ró bvò tàbhu na dhi drìle dhi ni nga tà bha mómíyá ándrò ni i dri. Tàko ko, ópí nda angá tá ína làwú làvo lésè alìle ópí Sòlòmónò ni tògyakúlí yi 'í. Di mì nò rè ká! Dhya kàdrì Sòlòmónò nda ni lavúlépi dhi be kònwàré!

³² Kòdhi íbe dhi, kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, Nínívèbhá ki nga tà bha mómíyá ándrò ni i dri. Tàko ko, Nínívèbhá nda ì dré tá tà Yónà dré longólé àyi dré dhi ni yìzo dhi, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó 'í. Di mì nò rè ká! Dhya kàdrì Yónà nda ni lavúlépi dhi be kònwàré!»

Tà tadhálé tálà ni tà rú dhi
(A kònò kpà Mátáyò 5:15; 6:22-23)

³³ «À dhì gà tálà bhàle àrà lùzu ró dhi na yà, kó ngalè lèdrí zàna yà dhi ko na. Be ró dhi, à adré dhíá bhàle zá kuru mísá drìna, kitswálé mómíyá títí adrébhá afilé dzó lé dhi ì kàdréro ngádra no be dhi bvó.

³⁴ Ámi mì, tálà adrélépi ngádra fe ámi rúbhá dré dhi 'i. Ámi mì kàdré dóro dhi, ámi rúbhá wáyi dhi ngádra 'á. Di, ámi mì kàdré ína drà ro dhi, ámi rúbhá wáyi dhi tìnímvá na.

³⁵ Mí kònò di dóro, ngádra mí léna dhi kàdréro tìnímvá ro ko.

³⁶ Di ásà dhi, ámi rúbhá wáyi dhi kàdré ngádra 'á gò, rúbhá nda ni kígá àlo dhi dré adrézó tìnímvá na ko dhi, ámi rúbhá nda ni adré rùkù ngádra kító na, ngóro tálà ni ngádra dré adréle ngá kazá mí dré dhi tìni.»

Yésu tà tà Fàrisáyò i rú tátrítrí kúlí tadhábhá íbe
(A kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Márokò 12:38-40)

³⁷ Yésu kòtà tà nda i akilé dre dhi, Fàrisáyò àlo dhi dré akódhi ni zìzo ngá nya í bhàna. Yésu dré di lizo file dzó nda na gò, lírìlé mísá làga.

38 Di, Fàrìsáyò nda dré ína nòzoá dhi, Yésu dzì dríga drìdrì ngá nyàma kandra ko gò, líndrí ni dré gazo tà nda sè.

39 Gò Mírì dré tàzoá drá dhi: «Àmi Fàrìsáyò ro ni i, mì adré àmíkya kópò kí rúbhá dzi sǎnì kya íbe gò, àmi léna dhi, mì dré adrézó gale ngá lovó sè bí, ìndì tà kònzì sè bí.

40 Àmi móndí azaaza ró dhi 'i! Gíká ngá kí rúbhá ledélépi dhi, ledé kókpà ngá kí 'álé ko?

41 Di mì kòfè ngá àmi kí kópò na ìndì àmi kí sǎnì na dhi i lemerèbhá i dré gò, ngá títi dhi i kàtsáró ndí àko àmi dré.

42 Àmi Fàrìsáyò ro ni i, kizà àmi kí ngá 'i! Mì adré ngá nzǐ tsàtsà títi mì dré adrélé lokólé àmi kí amvú na, lanzílé 'a be mudrí dhi kí àlo fe Gíká dré: ndìndì àmi kí ménètè, àmi kí rúwè, tsàlé ngábí twátwa mì dré adrélé kidhilé dhi íbe.* Di, mì adré àmíkya tà gyǎgya 'òma ìndì Gíká ni lèma dhi kí tà tivì. Adré tá lèá dhi, mì kàdré tà nda kòdhi kí 'o, ngá fèma Gíká dré dhi ni tivì àko ró.

43 Àmi Fàrìsáyò ro ni i, kizà àmi kí ngá 'i! Mì adré lèá lírìlé àrà líndrì àdhyà lísàmbò dzó i 'ásè dhi i 'ásè. Mì adré kpà lèá dhi, à kàdré mòdo fe àmi dré líndrì sè ngá lagíra i 'ásè.

44 Kizà àmi kí ngá 'i! Àmi ngóro mógó rabhá akílé gò, adrézó tatsílé dríàsà ni àko ró dhi i tíni.»

45 Gò tátrírí kúlí tadhábhá kí àlo dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mí kàdré tà kòdhi kí ta dhi, mí adré kókpà àma kí lodhá.»

46 Di Yésu logó dhi: «Àmi tátrírí kúlí tadhábhá ro ni i, kizà kókpà àmi kí ngá 'i! Mì adré àmíkya ngá lanzílanzi kítswálé dòle bwà ko dhi kí tobhà móndí i dri gò, mì dré adrézó ndìndì drígámbílí so àyi kí ledézó dhi ko.

47 Kizà àmi kí ngá 'i! Mì adré mógó kí tobhà pròfètà i dré, tágba àmi kí tábhí i dré àyi kí tupfúzó todràle àyi dhi.

48 Àsà dhi, mì adré àmíkya tadhá dhi, mì ka'í tà àmi kí tábhí i dré tá 'òle nda i. Tàko ko, i tupfú tá àyíkya pròfètà nda i gò, mì dré àmíkya adrézó àyi kí mógó kí tobhà.

49 Tà nda sè dhi, Gíká tà tá àyi tògyá sè dhi: «Má ni pròfètà kí tibhù àpóstolò íbe líle àyi véna. Di, i ni àyi kí àruka kí tupfú todràle, adrézó àruka ni kí mǐ pfo.»

50 Di àsà dhi, Gíká ni pròfètà títi kidhólé tupfúlé todràle bvò bhàrà lésè atsálé ándrò dhi kí kàrí ni tà zi móndyá ándrò ni i tí,

51 kidhólé Abélè ni kàrí rú, atsálé Zàkàríyà pfùle dràle àlètàrí i kòfalé àrà lólo be dhi ni kàrí rú. Ayíya, má adré tàà àmi dré dhi: Gíká ni àyi títi nda kí kàrí ni tà zi móndyá ándrò ni i tí.

52 Àmi tátrírí kúlí tadhábhá ro ni i, kizà àmi kí ngá 'i! Mì kíkí láti adrézó Gíká ni tà ni dhi dre. Àmi kí tàndi, mì fí láti nda 'ásè ko gò, mì dré kpà móndyá adrèbhá tá lèá file dhi kí logázó.»

53 Yésu kòtayí àrà nda dre dhi, Fàrìsáyò nda i tátrírí kúlí tadhábhá nda íbe dhi i dré ngàzo adrélé lígílé akódhi be rǐnyí sè, adrézó akódhi ni lízi tà bí dhi i sè,

54 kítswázó akódhi ni 'o la'ìle kúlí dré tá adrélé tàle dhi i sílé dhi bvò.

* **11:42 11:42** «Ménètè» ìndì «rúwè» kòni i, ngábí tàdzí be dóro adrélé kidhilé dhi 'i. A kònò Lèvítikè 27:30; Dùtèrònómè 14:22

12

*Yésu kodzó áyi lebèbhá i tà twátwa i sè
(A kònò kpà Mátáyò 10:26-33)*

¹ Lókyá nda sè dhi, mómí lizólizo lavulé dhi i kimó tá ru, tsále i dré adrérà'a àyi ki pá ató àyi kòfalésè dhi 'á. Gò Yésu dré zyà kidhózó tà ta áyi lebèbhá i dré, tàzoá dhi: «Mì kàdré àmi ki líkí tàkú Fàrìsáyò kya ni tà sè. Tàkú nda àyi ki túrúpfú tà 'i.

² Tà bàti ró dhi, à ni tà títi lùzu ró dhi ki tadhá ngádra 'á. A ni kpà tà títi zùle zùzù dhi ki 'o apfòle mómí i dré nìle dóro.

³ Di ásà dhi, tà mì dré tàle tìnímvá na dhi i, à ni yíá ngádra 'á. Tà mì dré tàle àmi ki àzya bína kòyàyà sè dzó ki 'a kàle dhi i 'ásè dhi i, à ni longóá dzódrì i lésè.

⁴ Ama arúpi i, má adrè tàá àmi dré dhi: Mì kòro dhya adrèbhá mómí ki rúbhá ki tupfú todràle gò, i dré kitswázó tà àzya 'o bwà ko dhi i ko.

⁵ Má ni dhya kitswálépi mì dré ròle dhi ni tadhá àmi dré: Mì kàdré Gíká, mómí ki rúbhá ki tupfuma àmvolésè, adrélépi rìnyí íbe kitswázó àyi ki bhe líferò na dhi ni ro kòdhya. Ayíya, má adrè tàá àmi dré dhi: Mì kàdré akódhi nda ni ro kòdhya.

⁶ A adrè zakó tsì kìtsìkírìnyà nzi dhi ki lagí làfa lò'wa nzì rì dhi i sè? Di tágba dré adrézó kònìni dhi, Gíká adrè àyi nda ki àlo ni tà tivì ko.

⁷ Kàdré di àmi ki tà sè dhi, akódhi nà ndìndì àmi ki drèbhá i títi nàna. Di mì kòro ngá ko. Àmi ki tà lavú kìtsìkírìnyà zyandre dhi kya byá!

⁸ Má adrè tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi tàá mómí i kandrá dhi i ka'í ma dre dhi, Mómí ni Mv́a ni kókpa tàá Gíká ni ángéló i kandrá dhi, í ka'í akódhi nda dre.

⁹ Di, dhya ángùdhi adrélépi ína áma ga mómí i kandrá dhi, má ni kókpa akódhi nda ni ga Gíká ni ángéló i kandrá.

¹⁰ Dhya ángùdhi adrélépi kúlí kònzi ta Mómí ni Mv́a rú dhi, Gíká ni akódhi nda ni tàkonzì tri. Di, dhya adrélépi ína làdhá dha Tirí Lólo rú dhi, à kitswá akódhi nda ni tàkonzì tri ko.

¹¹ A kàdré àmi ki dri tàbvó tàle lísámbo dzó ki kàdrè i kandrásè, ópí i kandrásè ìndì mómí kàdrè i kandrásè dhi, mì kòbhà àmi ki togó adrélé lánzile tà mì dré dra tàle àmi rúsè yà, kó ngalè mì ni tà nda ni ta ngíni ya dhi dri dhi ko.

¹² Angyá ko, Tirí Lólo ni tà mì dré kitswálé tàle dhi ni tadhá àmi dré gbá lókyá nda sè dhi nì.»

Pídígó ngá líyí azaaza ró dhi ni tà dri dhi

¹³ Gò dhya àlo mómí zyandre nda i kòfalé dhi dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mí kòtà áma adrúpi dré dhi, kòlanzi ngá áma ki atá dré tayílé dhi i áma dré tùmání í be.»

¹⁴ Di, Yésu logó drá dhi: «Arúpi, àdhi bhà ma adrélé tà àmi kòfalé dhi ki bvó lánzi dhi nì?»

¹⁵ Gò tàá mómí títi dhi i dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kàdréro àmi ki líkí ngá lovó kára be títi dhi ki tà sè. Angyá ko, dhya ki lídrè adrè ína áyi totó dhya ki ngá i dri ko, gba à kàdré ngá íbe zyandre ró yà dhi.»

¹⁶ Gò dré pídígó kònìdhi ni pìzo àyi dré, tàzoá dhi: «Ngá líyí àlo dhi ni amvú ka tá lánýa dóro.

¹⁷ Di akódhi dré ngàzo adrélé kisúá í léna dhi: «Má ni 'òá ngíni? Arà má dré adrézó áma lánýa bha líkílé dhi kitswá ko.»

¹⁸ Gò tàá dhi: «Má ni 'òá kònìni: Má ni áma kòbhó ki awú, àruka ni kàdrì àyi ki lavúbhá dhi ki sizo gò, áma lànyá wáyi bhàzo líkílé lána, áma ngá àruka íbe.

¹⁹ Di má ni go tàá má léna dhi: Ma ngá dóro má dré lokólé dhi íbe bí. Ngá nda ki kitswá áma ledé kóná bí. Nyànomvá dhi, má ni rè lovó, adrélé ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó lenzélé.»

²⁰ Di, Giká gò ína tàá drá dhi: «Mì mómí azaaza 'i! Àndrò, ngátsi kònìdhi sè dhi, à ni ámi lídrì tingá. Di ngá mí dré lokólé mí dré dhi ki go adrélé àdhi dré?»

²¹ Yésu gò tàá dhi: «Tà nda ni adré kókpà kònìni dhya ángùdhi adrélépi ngá lokó àyi tàndi dré gò, adrézó lemerè ro Giká véna dhi dré.»

Dhyá ki togó bhàma lanzìle ko dhi

(A kònò kpà Mátáyò 6:25-34)

²² Gò Yésu dré tàzoá àyi lebèbhá i dré dhi: «Tà nda sè dhi, má adré tàá ámi dré dhi: Mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki lídrì ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya dhi. Mì kòbhà kpà àmi ki togó adrélé lanzìle àmi ki rúbhá ni tà sè ko, ngalè mì ni dra àdho asó àmi rú ya dhi.

²³ Tàko ko, àmi ki lídrì lavú manyàngá byá. Àmi ki rúbhá lavú kpà kítá byá.

²⁴ Mì nò rè àrí i ká. Í kidhí ngá ko na. Í akónà kpà ngá ko na. Àyi kúkú àko, ìndì kòbhó àko. Di, Giká adré ína ngá fe àyi dré tele. Di àmi ki tà lavú tsì àrí kya ko?

²⁵ Àmi kòfalé dhi, àdhi ni kitswá àyi lídrì ni lókyá ni drì timbà tsà, dré adrélé àyi togó bha lanzìle dhi sè bwà dhi nì?

²⁶ Di mì kòkitswá tà mvá tsà kòdhi ni 'o bwà ko dhi, mì adré di àmi ki togó bha adrélé lanzìle tà àruka i sè àdho tà sè?

²⁷ Mì nò rè ngalè pfò mbì na dhi ì adré topfòle ngíni ya dhi ká. Í 'o àzí ko na. Í ledé kpà kítá ko na. Di, má adré mána tàá àmi dré dhi: Ndìndì ópí Sòlòmónò rúku ni íbe títi dhi asó tá kítá aveave pfò nda ki àlo àdhya tíni dhi ko.

²⁸ Giká kàdré kó mbì adrélépi àndrò kònwa gò, kídru dra bhèzoá àtsí na dhi ki tosó kònìni be dhi, a ni di véle àmi ki tosó dóro àyi ki lavú ngíni? Àmi àmikya mómí tà ka'íka'í íbe tsà dhi 'i!

²⁹ Mì kòbhà àmi ki togó adrélé lanzìle, adrézó ndàá nìle ngalè mì ni dra àdho ngá nya ya, kó ngalè mì ni dra àdho ngá mvu ya dhi ko.

³⁰ Tàko ko, pàgánò títi bvò kòndi àdhya ì adré àyikya ngá nda ki nda kòdhya landè àko ró. Àmi ki Atá nì kpà tàle dhi, àmi lovó íbe ngá nda ki kisúzó dhi be.

³¹ Di, mì kàdré àmikya Giká ni Opì nda kòdhya gò, akódhi kòtimbàró kpà ngá nda ì àmi dré.

Ngá làgí be kàdrì dhi ki lokoma bhù na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 6:19-21)

³² Àmi pàrí mvá pabhá má làgàsè ni i, mì kòro ngá ko. Tàko ko, àmi ki Atá mìlèsè dhi dóro àyi Opì fèzo àmi dré.

³³ Di mì kòlagí àmi ki ngá, làfa ni ni fèzo lemerèbhá i dré. Mì kòledé àmi dré tsungà kitswábhá akùle bwà ko dhi i. Mì kòlokó àmi dré ngá làgí be kàdrì, kitswábhá akílé bwà ko dhi i bhù na. Kònàle dhi, kùgú fí gà ko na. Órò sǐ kpà gà ngá ko na.

³⁴ Tàko ko, àrà ángùdhi àmi ki ngá làgí be kàdrì dhi dré adrézó lána dhi na dhi, àmi ki togó ni adré kókpà kònàle.»

Màràbà adrèbhá tàmbà dri dhi i

³⁵ «Mì kàdré gànzi ró, adrélé àmi ki káfà 'ìle àmi ki kípilé 'á dhi íbe, ìndì àmi ki tálà dhìle adrélé kòle dhi íbe.

³⁶ Mì kàdré ngóro màràbà adrèbhá àyi ki mírì ni letè anzírà'a gwányá làmó àdhya lése, kònì dra atsá dzóti ga dhi, ì kònzìró akódhi dré be dhi i tìni.

³⁷ Kólénzé ni adrè màràbà àyi ki mírì dré dra atsázó àyi ki kisú adrérà'a tàmbà dri dhi i dré! Má adrè tà bàti ta àmi dré: Akódhi ni kítá àzì àdhya ni asó í rú, àyi ki 'òzo lírìlé mísá làgàsè gò, ngá fèzo àyi dré nyàle.

³⁸ Kólénzé ni adrè àyi dré, àyi ki mírì kòkisú àyi adrérà'a tàmbà dri, gba kàtsá ngátsi kítógá sè yà, kó ngalè ngátsi kítógá àmvolésè yà dhi!

³⁹ Dì, lè mì kònì tà kònìdhi dóro: Dzó líyí kònì tá lókyá ángùdhi kùgú dré kitswázó atsálé dhi be dhi, kònò kitswá tá akódhi ni tayí àyi dzóti ño ko.

⁴⁰ Dì àmi ró dhi, mì kàdré kókpà gànzi ró. Tàko ko, Mòndí ni Mv́á ni atsá sàà mì dré adrélé kisùle ko dhi sè.»

Màràbà tògya ró mírì ni dré kitswálé ka'ìle dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:45-51)

⁴¹ Gò Pétèró dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mírì, mí adrè ngbà 'í kúlí alaala kòdhi ni ta àma dré àma pátí? Kó ngalè, mí adrè tàà móndyá títí i dré?»

⁴² Dì Mírì logó dhi: «Màràbà tògya ró mírì ni dré kitswálé ka'ìle dhi, àdhi 'ì? Akódhi nda, dhya mírì ni dré dra bhàle àyi màràbà àruka i drìle, kitswálé mányàngá fe àyi dré nyàle lókyá kitswálépi dhi sè dhi 'ì.

⁴³ Màràbà nda ni mírì kàtsá akódhi ni kisú adrérà'a 'òà kònìni dhi, kólénzé ni adrè akódhi dré!

⁴⁴ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Akódhi ni mírì ni akódhi ni bha adrélé àyi ngá títí dhi i drìle.

⁴⁵ Dì, màràbà nda kàdré ína kisúá í léna dhi <Ama mírì adrè gìle agòma sè> gò, dré kídhózo adrélé màràbà àgo ró ìndì tòko ró dhi ki tswa, adrézó ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó kpà wá tsi dhi,

⁴⁶ akódhi ni mírì ni atsá kítú dré adrélé letèle ko dhi tú, ìndì sàà dré adrélé nìle ko dhi sè. Dì a ni akódhi ni togá, akódhi ni tà bhàzo adrélé túmání móndyá Giká ni ka'ìbhá ko dhi kya íbe.

⁴⁷ Màràbà ángùdhi adrélépi tà àyi mírì dré adrélé lèle dhi ki ni gò, adrézó tà nda ki 'o ko, adrézó kpà gànzi ró ko dhi, à ni akódhi nda ni bhwa vésè be b́i.

⁴⁸ Dì, màràbà ángùdhi adrélépi tà nda ki ni ko gò, adrézó tà kitswábhá à kòbhwà akódhi ásà dhi ki 'o dhi, à ni akódhi nda ni bhwa vésè be tsà. Tàko ko, dhya ángùdhi tà b́i dhi ki fèzo drá dhi tí dhi, à ni tà b́i dhi ki zi kòdhya. Dhya ángùdhi tà b́i dhi ki bhàzo drígá dhi tí dhi, à ni tà b́i lavúlé dhi ki zi kòdhya.»

Yésu alì tà ru lanzízó dhi ni bha móndí i kòfalé

(A kònò kpà Mátáyò 10:34-36)

⁴⁹ «Má alì kitswálé àtsí so bvò dri. Má lè tá dhi, àtsí nda kòko dre!

⁵⁰ Dì, adrè lèá dhi, má kòdo rè zyà b́atìsimò kizà àdhya. Ama togó adrè kizà nya tò, tsàle lókyá tà nda dré dra ru 'òzo kitswálé títí dhi 'á.

⁵¹ Mì adrè kisúá dhi, má alì bvò dri kitswálé tà k̀drík̀dri fe kòdhya? Kóko! Be ro dhi, má adrè tàà àmi dré dhi: Má alì mána kitswálé tà ru lanzízó dhi ni bha móndí i kòfalé kòdhya!

⁵² Tàko ko, kǐdholé nyànomvá dhi, móndí nzi dzó àlo na dhi kǐ ru lanzí àyi kòfalésè: na dhi kǐ àyi kǐ alá rǐ dhi ì rú, ìndì rǐ dhi kǐ àyi kǐ alá na dhi ì rú.

⁵³ Ì ni ru lanzí: Atá ni àyi alá àyi mváagó rú, ìndì mváagó ni àyi alá àyi atá rú. Andre ni àyi alá àyi mvátòkó rú, ìndì mvátòkó ni àyi alá àyi andre rú. Adrá ni àyi alá àyi àdramvá rú, ìndì àdramvá ni àyi alá àyi àdrá rú.»

Lókyá nìma lanzílé dhi

(A kònò kpà Mátáyò 16:2-3)

⁵⁴ Yésu gò tàá móndyá zyandre nda ì dré dhi: «Mì kàdré ndùrùku no adrérà'a angalé kǐtú dré ndìrà lésè dhi, mì adré tàá dhi: <Gí ko, bhù ni dra dhi> gò, bhù nda dré dhìzo bàti.

⁵⁵ Lyá kàdré avilé tàbhu lésè dhi, mì adré tàá dhi <Kǐtú ni dra ka> gò, dré kàzo bàti.

⁵⁶ Amì túrúpúbhá 'i! Mì nǐ kó bvò kǐ làsú bhù mǐbhalé be dhi lanzílé dhi be dhi, mì kǐtswá dǐ àmǐkya lókyá ándrò kòndi ni tà ni lanzílé bwà ko àdho tà sè?»

Mì lotó àmì kǐ tà tàbvó tàma kandrá

(A kònò kpà Mátáyò 5:25-26)

⁵⁷ «Mì kǐtswá adrélé tà kǐ kòfalé ni lanzílé, adrézó tà gyägya kǐpè 'òle dhi bwà ko àdho tà sè?

⁵⁸ Mì kàdré lǐle dhya adrélépi àmì asíkǐ dhi be tàbvó tǎrà na dhi, lè mí kòndà látì mì dré kǐtswázó ru yi akódhi be drǐdrǐ mì dré tsàzo dhi kandrá. Mí kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni àmì dri tàbvó tàlepi kandrá, tàbvó tàlepi nda dré àmì fèzo pòlísǐ drígá gò, akódhi nda dré àmì bhèzo bǎdzó na.

⁵⁹ Má adré tàá mí dré dhi: Mí kǐtswá apfòle kònalésè ko, tsàle lókyá mí dré dra màri nda ni logózó akǐlé títi dhi 'á.»

13

Dhyá kǐ togó ladzama

¹ Lókyá nda sè dhi, móndí àruka ì dré alìzo Yésu vélé, móndí àruka Gàliláyà lésè dhi kǐ tupfuma ni tà longó drá. Pǐlátò 'o tá àyi nda ì tupfúle todràle, ì dré tá adrérà'a mòbòmà fe Giká dré dhi 'á.

² Dǐ Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Mì adré kǐsùá dhi, dhya Gàliláyà lésè nda ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títi Gàliláyà na dhi kya kǐ lavú, ì dré kizà nyàle todràzo làsú be kònìni dhi sè?

³ Kóko! Dǐ, má adré mána tàá àmì dré dhi: Mì kòladzá àmì kǐ togó ko dhi, mì ni kókpà todrà akǐlé títi àyi nda ì tíni.

⁴ Kàdré ngalè dhya mudrí-drǐ-nzi-drǐ-na dzó mvumvù Silòwámà àdhya dré tá arízó àyi dri àyi kǐ tupfú dhi kǐ tà sè dhi, mì adré kǐsùá dhi, àyi nda ì 'o tá tàkonzì móndyá àruka títi adrèbhá Yèrúsalemà na dhi kya kǐ lavú?

⁵ Kóko! Dǐ, má adré mána tàá àmì dré dhi: Mì kòladzá àmì kǐ togó ko dhi, mì ni kókpà todrà akǐlé títi àyi nda ì tíni.»

Pídhigó figǐ fa lò'wa 'àlepi ko dhi ni tà dri dhi

⁶ Yésu gò pídhigó kònìdhi ni pǐ àyi dré, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi bhe tá figǐ fa àyi amvú vǐnò àdhya na. Bvóá dhi, dré lǐzo lò'wa nda sílá ká, dǐ, dré kǐsúzóá ko.

⁷ Gò dré tàzoá amvú nda ni líkǐlépi dré dhi: <Mí nò rè ká! Kóná na, má landú lò'wa nda kǐle figǐ fa kònìdhi sílé ká, dǐ, má dré kǐsúzóá ko. Mí ga dǐ akódhi. Adré bvò kǐkǐ àngyá àdho tà sè?»

⁸ Di, amvú likílépi nda gò logóá drá dhi: «Mírì, mí gò rè tayíá kóná kònìdhi sè ká. Má ni kìní zàlá dhi ni agá kúru gò, mbì àṅwá dàzo dríá.

⁹ Aruka ni, a ni go lò'wa 'a kóná adrelépi alìle dhi sè. Di, kò'a ko dhi, mí ni kitswá 'òá gàle.»

Yésu tídrí tòkó àlo dhi sàbátù tú

¹⁰ Sàbátù àlo dhi, Yésu adré tá tà tadhá Yúdà ànzi ki lisámbò dzó ki àlo na.

¹¹ Di tòkó àlo tírì kònzi dré rúbhá ni ni 'òzo adrelé drà ro dhi tá kpà kònàle. Tírì nda 'o tá akódhi ni àmvò atrulé vwàle kóná be mudrí-drì-nzi-drì-na gò, akódhi dré kitswázó áyi kidzì bwà ko.

¹² Di Yésu kònò tòkó nda dre dhi, dré akódhi ni azízó, tàzoá drá dhi: «Tòkó, à atrì mi ámi drà lésè dre!»

¹³ Dré drígá bhàzo akódhi dri gò, gbá kòdhwa, akódhi dré áyi kidzìzo gò kidhólé adrelé Gìká ni rú bha kùle.

¹⁴ Di, lisámbò dzó nda ni kàdrì ni togó dré aswázó Yésu rú, dré móndí tídríle sàbátù tú dhi sè. Gò dré tàzoá mónnyá zyandre kònàle dhi ì dré dhi: «Kítú adrézó àzì 'o ásà dhi ì nzi-drì-àlo. Lè mì kàdré di alìle àmi ki 'o tídríle kítú nda ì sè, kítú sàbátù àdhyà sè ko.»

¹⁵ Di, Mírì logó drá dhi: «Àmi túrúpfúbhá 'i! Sàbátù tú dhi, àmi àlo àlo títi dhi ì, mì adré àmi ki tí 'i yà, kó ngalè àmi ki púnda 'i yà dhi ki atrì àrà ì dré adrézó ngá nya dhi lésè, adrézó àyi ki se lile yì mvu dhi ko?

¹⁶ Adré di tá leá ko, à kàtrì tòkó Abàràma ni zapi ró Sàtánà dré tá 'ìle vwàle kóná be mudrí-drì-nzi-drì-na kònìdhi sàbátù tú dhi?»

¹⁷ Yésu kòtá tà nda dre dhi, akódhi ni kàribhá títi dhi ì adré tá véle kanyò ro. Di, mónnyá zyandre títi dhi ì adré tá àyikya lenzélé, tà títi líndrìga ró dré tá adrelé 'òle dhi ki tà sè.

Tà tadhále mùtádi lò'wa ni tà rú dhi

(À kònò kpà Mátáyò 13:31-32; Màrokò 4:30-32)

¹⁸ Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Gìká ni Opì sù ngóro àdho tíni? Má ni tà ni ni tadhá àdho ngá rú?

¹⁹ Opì nda sù ngóro mùtádi lò'wa dhya àlo dré dòle rìle áyi amvú na dhi tíni. Lò'wa nda dré apfòzo mbàle atsálé fa tíni gò, àrí ì dré bhà sìzo kólá ni ì drìna.»

Tà tadhále tàkú ni tà rú dhi

(À kònò kpà Mátáyò 13:33)

²⁰ Yésu gò tàá dhi: «Má ni kitswá Gìká ni Opì ni tà tadhá àdho ngá rú?

²¹ Opì nda sù ngóro tàkú mvá tsà tòkó àlo dré adólé amulé fónδρο kàdrì dhi be gò, tàkú nda dré fónδρο nda ni 'òzo avólé títi dhi tíni.»

Fìma dzóti wàlepi ko dhi 'ásè dhi

(À kònò kpà Mátáyò 7:13-14, 21-23)

²² Yésu dré tá adrerà'a lile Yèrusalémà na dhi 'á dhi, adré tá lavulé tà tadhábe bhàandre ì 'ásè ìndì bhà tsàtsà ì 'ásè.

²³ Gò móndí àruka ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Mírì, mónnyá dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúbhá dhi ki ngbà 'í adré tsà?» Di Yésu logó àyi dré dhi:

²⁴ «Mì kàdré àmi ki rìnyí fe títi fizo Gìká ni Opì na dzóti wàlepi ko dhi 'ásè. Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Móndí zyandre dhi ki láti nda kitswázó tá file lána ká. Di, ì kitswá àyikya file bwà ko.

²⁵ Lókyá dzó líyí dré dra ngàzo dzóti asé dhi tú dhi, a ni àmi ki ki kivi na. Gò mì dré kidhózó adrelé dzóti ga, adrézó tàá dhi: «Mírì, mí nzi àma

dré dzóti wà!> Di, a ni logóá àmi dré dhi: <Má nǐ àmi ko. Má nǐ ngalè mǐ angá ángolésè ya dhi ko.>

²⁶ Di mǐ ni tǎá dhi: <Mà nya tá ngá, ìndì mà mvu tá ngá tǔmání mǐ be. Mǐ tadhá tá kpà tà àma kǐ látí andre ì 'ásè.>

²⁷ Di, dzó líyí nda ni go logóá àmi dré dhi: <Má nǐ àmi ko. Má nǐ ngalè mǐ angá ángolésè ya dhi ko. Ami tà kònzì 'obhá tíí ni ì, mǐ nga má mǐlèsè!>

²⁸ Di mǐ ni Abàràrà kǐ no, Isákà ìbe, Yàkóbhò be, ìndì pròfètà tíí dhi ìbe Gǐkà ni Òpì na gò, àmi kǐ bhèzo kivi na. Kònàle dhi, à ni adrè tongólè, adrèzó kpà síkáláandrà tsi.

²⁹ Mòndí kǐ alì kǐtú dré apfòrà lésè, kǐtú dré ndìrà lésè, kurú lésè, ìndì tàbhu lésè gò, lírìlè mǐsá làgásè Gǐkà ni Òpì na.

³⁰ Di, mǐ yi rè ká! Mòndí àruka adrèbhá bvólè ro nyànomvá dhi kǐ go adrélè drǐdrǐ. Mòndí àruka adrèbhá drǐdrǐ nyànomvá dhi kǐ go adrélè bvólè ró.»

*Yésu ngo Yèrúsalémà ni tà sè
(A kònò kpà Mátáyò 23:37-39)*

³¹ Lókyá nda sè dhi, Fàrìsáyò àruka ì dré àyi kǐ kisízó ànyi Yésu làga, tàá drá dhi: «Mǐ nga kònwásè lǐlè àrà àzya na! Tàko ko, Èródè adrè ìna àmi le pfùle dràle.»

³² Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mǐ lǐ tàá kǐlìwá kòdhi dré dhi: <Àndrò tsàle kǐdru dhi, má ni tírì kònzì kǐ dro topfòle mòndí ì lésè, adrèzó mòndí kǐ tídrì àyi kǐ drà ì lésè. Kǐtú ni na sè dhi, má ni àma àzì 'o akílè tíí.>

³³ Di, àndrò, kǐdru, tsàle kǐtú bvóá dhi tú dhi, adrè leá dhi, má kògò adrélè lǐlè drǐdrǐ. Tàko ko, kǐtswá à kòpfu pròfètà àlo dràle àrà twá Yèrúsalémà rúsè dhi na dhi ko.

³⁴ A! Yèrúsalémà, Yèrúsalémà, mǐ adrélèpi pròfètà kǐ tupfú todràle, adrèzó kpà dhya Gǐkà dré adrélè amùle mǐ vélè dhi kǐ lebhé todràle kǐrà sè ni! Tsàle vésè be ángopí, má lè tá àmi ànzì kǐ kimólè má zàle, ngóro tà'ú dré adrélè áyi ànzimvá kǐ kimó áyi kupfú zàle dhi tíni dhi? Di, mǐ lè tá àmikya ko.

³⁵ Di mǐ yi rè ká! A tayí àmi kǐ dzó ngbo dre. Má adrè tàá àmi dré dhi: Mǐ gò vélè àma no ko, tsàle lókyá mǐ dré dra tàzoá dhi <Tà tani kàdrè dhya adrélèpi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!> dhi 'á.»*

14

Yésu tídrí agó àlo dhi sàbátù tú

¹ Sàbátù àlo dhi, Yésu lǐ tá ngá nya Fàrìsáyò kǐ kàdrì kǐ àlo bhàna. Mòndyá kònàle dhi ì adrè tá akódhi ni mǐ ga.

² Gò agó àlo rúbhá tovólèpi dhi dré alìzo áyi totó Yésu kandrá.

³ Di Yésu dré lizízóá Fàrìsáyò ì tí tátírítrí kúlí tadhábhá ìbe dhi: «Àma kǐ tátírítrí kúlí ka'ì, à kàdrè mòndí kǐ tídrí sàbátù tú dhi 'ì? Kó ngalè, ka'ì ko?»

⁴ Di, ì dré àyikya adrèzó kǐrì. Di Yésu dré drígá bhàzo agó nda dri, akódhi ni tídrízó gò, látí fèzo drá dré lèzo.

⁵ Dré gòzo lizíá àyi tí dhi: «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdrè mvámvá ìbe yà kó ngalè tí àlo dhi ìbe yà gò, dré dhèzo bhú na sàbátù tú dhi, dhya nda kǐtswá tsi aséá gbǎ kǐtú nda sè ko?»

⁶ Di, ì kǐtswá tá àyikya kúlí logó tà nda dri bwà ko.

Dhya kǐ tà bhàma kǐnì mi dhi

* 13:35 13:35 A kònò Longó ì 118:26.

⁷ Gò Yésu dré atógyàzoá dhi, mónnyá azilé ngá nya nda ì adré tá àyikya lirírà lindrì àdhya ki kipè kòdhyà. Dì dré tà tadházó àyi dré kònini:

⁸ «À kàdré ámi zi gwányá lámó àdhya na dhi, mí kòlirí àrà lindrì àdhya na ko. Tàko ko, àruka ni, dhya ámi zìlepi nda zi kpà móndí àzya ámi lavúlépi lindrì sè dhi 'í.

⁹ Kàdré kònini dhi, a ni alì tàá mí dré dhi: <Mí tayí lirírà kònidhi dhya kòdhi dré.> Dì kanyò ni ámi 'o, mí dré adrérà'a lile lirílé àrà kùdù ro dhi na dhi 'á.

¹⁰ Dì, à kàdré ámi zi ngá nya dhi, mí kòlirí mína àrà kùdù ro dhi na, kitswálé dhya ámi zìlepi nda kònì atsa dhi, kòtáro mí dré dhi: <Áma arúpi, mí nga lile lirílé àrà lindrì àdhya na!> Dì tà nda ni lindrì fe mí dré mónnyá títi mí dré adrézó lirílé mísá làgàsè tùmání àyi íbe dhi i mìlésè.

¹¹ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi áyi tà bha kuru dhi, Giká ni akódhi nda ni tà tirí kìní mi. Dì, dhya adrélépi áyi tà bha kìní mi dhi, Giká ni akódhi nda ni tà tingá kuru.»

¹² Gò Yésu dré tàzoá dhya áyi azilépi nda dré dhi: «Mí kàdré gwányá 'o móndí i dré dhi, gba kàdré kítú rírí sè yà, kó ngalè ìndró sè yà dhi, mí kòzi ámi arúpi i 'i yà, ámi adrúpi i 'i yà, ámi aró i 'i yà, kó ngalè ámi bhàzì ngábhá ro dhi i 'i yà dhi ko. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònini dhi, àyi nda ki go kpà ámi zi ngá nya, tà mí dré 'òle àyi dré nda ni vúdrì logózó mí dré.

¹³ Dì, mí kàdré gwányá 'o dhi, mí kòzi mína lemerèbhá i, móndí rúbhá be yàya dhi i, mèrèkpè i, ìndì m̀ kùdúkùdu íbe kòdhyà.

¹⁴ Dì Giká ni tà tani bha mí dri àsà. Tàko ko, àyi nda ngá àko logólé mí dré. Dì, Giká ni ína tà mí dré 'òle nda ni vúdrì logó mí dré, kítú mónnyá gyàgya dhi ì dré dra ngàzo dràdrà 'àsè dhi tú dhi nì.»

*Pídhigó gwányá kàdrì ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 22:1-10)*

¹⁵ Mónnyá adrèbhá tá mísá làgàsè tùmání Yésu be dhi ki àlo kòyi tà nda dre dhi, dré tàzoá drá dhi: «Kólénzé ni adré dhya dra gwányá nyabhá Giká ni Opì na dhi i dré!»

¹⁶ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Agó àlo dhi adré tá gwányá kàdrì dhi ni 'o gò, dré móndí zyandre dhi ki azizó kitswálé ngá nya.

¹⁷ Lókyá gwányá nda ni nyàzo dhi kòkitswá dre dhi, dré áyi màràbà ni mùzo lile tàá mónnyá í dré tá azilé nda i dré dhi: <Mì alì wà! Tà títi dhi i gànzi ró.>

¹⁸ Dì, àyi àlo àlo títi nda ì dré ngàzo adrélé tàá dhi, à kòdo àyi kònzi ko. Tà logá àyi nì. Dhya drìdrì dhi tà tá dhi: <Má g̀ mána amvú. Adré làá dhi, má kòlì nòá. Má adré ámi ti lizí, mí kòdoró ma kònzi ko!>

¹⁹ Azya ni tà tá dhi: <Má g̀ mána tí mudrì dhi i. Má adré lile tí nda ki tabhì. Má adré ámi ti lizí, mí kòdoró ma kònzi ko!>

²⁰ Azya ni tà tá dhi: <Má mo rè tòkó nyànomvá. Àsà dhi, má kitswá lile kònàle bwà ko.>

²¹ Gò màràbà nda dré agòzo ta nda ki longó áyi mírì dré. Dì dzó líyí nda ni togó dré aswázó gò, dré tàzoá áyi màràbà nda dré dhi: <Mí l̀ mbèlè bhàandre ni láti andre i 'àsè ìndì láti tsàtsà i 'àsè. Mí adrì lemerèbhá i, móndí rúbhá be yàya dhi i, mì kùdúkùdu i, tsàle mèrèkpè íbe, alìzo àyi íbe kònwa.>

²² Gò màràbà nda dré gòzo agòle tàá dhi: <Mírì, má 'o tà mí dré tàle dhi dre. Dì, àrà àngyá dhi dhu rè be.>

²³ Di dzó líyí nda dré tàzoá áyi màràbà nda dré dhi: «Mí lè láti gbàbhú na dhi ì 'àsè, ìndì láti amvú làga dhi ì 'àsè. Mí 'o móndí ì afílè rìnyí sè áma dzó lé, áma dzó kògaró móndí ì sè bí be dhi bvó.

²⁴ Tàko ko, má adrè tàá àmi dré dhi: Dhya má dré tá azílè drìdrì nda ki àlo kitswá ína áma gwányá tabhì nyàle ko.»

*Tà tíí dhi ki gàma adrézó Yésu ni lebè dhi
(A kònò kpà Mátáyò 10:37-38)*

²⁵ Móndí zyandre lavúlè dhi ì adrè tá lile tùmání Yésu be láti 'àsè. Gò akódhi dré áyi alázó tàá àyi dré dhi:

²⁶ «Dhya ángùdhi adrélèpi alìle má véle gò, dré adrézó áma le áyi atá ni lavú, áyi andre ni lavú, áyi tòkó ni lavú, áyi ànzì ki lavú, áyi adrúpi ki lavú, áyi amvúpi ki lavú, ìndì áyi tàndì ni lídrì lavú ko dhi, dhya nda kitswá adrélè áma lebèlepi ró ko.

²⁷ Dhya ángùdhi adrélèpi áyi fa kipakipa do, adrézó alìle má vèsè dhi ko dhi, kitswá kpà adrélè áma lebèlepi ró ko.

²⁸ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré dzó mvumvù le síle dhi, adrè zakó rè zyà lírìlé làfa í dré dra dzó nda ni sìzo àsà dhi ni nda nìle 'íká, nòzoá ngalè ì làfa íbe kitswázó dzó nda ni si akílè tíí bwà yà dhi?

²⁹ Tàko ko, kòbhà dzó nda ni pá gò, kitswázó síá akílè bwà ko dhi, móndyá tíí dra dzó nda ni nobhá dhi ki akódhi ni gu,

³⁰ adrézó tàá dhi: «Mì nò ká! Agó kòdhi kidhó tá dzó síle gò, dré kitswázó síá akílè bwà ko!»

³¹ Kó ngalè, ópí àlo dhi kàdré 'òle lile àdzú bhu ópí àzya be dhi, adrè zakó rè zyà lírìlé kisùá 'íká ngalè àyi áyi sòdá ngùlù-mudrí dhi íbe dhi ki kitswá ópí àzya ì sòdá ni ngùlù-nyadhi-àlo dhi íbe adrèbhá alìle dhi ki lavú bwà yà dhi?

³² Akódhi kònò ì kitswá ko dhi, adrè móndí ki mu lile ópí àzya nda véna, dré rè dhu adrérà'a vwàvwà ro dhi 'á, akódhi ni ti lízì àdzú kàdréro àyi kòfalèsè yó.

³³ Kòkpà kòdhi tíni, dhya ángùdhi àmi kòfalé, áyi ngá tíí dhi ki gàlepi ko dhi, kitswá ína adrélè áma lebèlepi ró ko.

³⁴ Tà'í ngá dóro 'i. Di, tà'í ni aswaaswa kòtì akílè lásà dhi, à ni kitswá logóá ngíni?

³⁵ Akódhi ni àzì véle kìnì dré yà, kó ngalè kòròsò ànwá dré yà dhi yó. A adrè véle ndìri kutúáakutua.

Dhya ángùdhi adrélèpi bíbhálè íbe tà yìzo dhi kòyi!»

15

*Pídhigó kábilìgyà avìlepi dhi ni tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 18:12-14)*

¹ Kítú àlo dhi, mèdáyì lagíbhá bí dhi ì ìndì móndí bí adrélè nòle tàkonzìbhá ro dhi íbe dhi ì adrè tá àyi ki kisi ànyi Yésu làga kitswálè akódhi ni kúlì yì.

² Di Fàrìsáyò ì tatrítrí kúlì tadhábhá íbe dhi ì dré dhèzo adrélè Yésu ni ndrì, adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi adrè ína tàkonzìbhá ki ka'í, adrézó ngá nya tùmání àyi íbe!»

³ Di Yésu dré pídhigó kònìdhi ni pìzo àyi dré, tàzoá dhi:

⁴ «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kábilígyà íbe nyadhi-nzi gò, àyi ki àlo dré avìzo dhi, a ni 'òá ngíni? A ni zakó tsì kábilígyà nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su nda ki tayí ngálángbá 'á gò, lizo akódhi avìlepi nda ni ndabe, tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhi 'á.

⁵ Di kòkisú kábilígyà nda dre dhi, a ni adóá abhélé í kembé,

⁶ nzìzo ába í bhàna arí sè. Kòtsa dre dhi, a ni áyi arúpi ki azí áyi bhàzǐ íbe, tàzoá àyi dré dhi: «Mà kòlenzé tùmání àmi íbe wà! Ángyá ko, má kisú kábilígyà mána avìlepi ni dre.»

⁷ Má adré tàá àmi dré dhi: Kókpà kòdhi tíni, arí adré gàle bhù na bí tàkonzì líyí àlo áyi togó ladzálépi dhi ni tà sè, arí móndí gyǎgya nyadhi-su-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su avìbhá ko dhi ki tà sè dhi ni lavú.»

Pídhígó làfa lò'wa avìlepi dhi ni tà dri dhi

⁸ «Kó ngalè, tòkó àlo dhi kàdré làfa lò'wa íbe mudrí gò àlo ni dré avìzo dhi, a ni 'òá ngíni? A ni zakó tsì tálà dhi, adrézó áyi dzó 'álé awá títi adrézó làfa lò'wa nda ni nda, tsàle lókyá dré dra kisúzóá dhi 'á.

⁹ Di kòkisú dre dhi, a ni áyi arúpi ki azí áyi bhàzǐ íbe, tàzoá àyi dré dhi: «Mà kòlenzé tùmání àmi íbe wà! Ángyá ko, má kisú làfa lò'wa mána avìlepi ni dre.»

¹⁰ Má adré tàá àmi dré dhi: Kókpà kòdhi tíni, arí adré gàle ángéló Giká àdhyà í kòfalé bí, tàkonzì líyí àlo áyi togó ladzálépi dhi ni tà sè.»

Pídhígó mváagó avìlepi dhi ni tà dri dhi

¹¹ Yésu gò pídhígó kònìdhi ni pi, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi tá ànziàgo íbe rǐ.

¹² Gò mvá tùgu ró dhi dré tàzoá áyi atá dré dhi: «Tátá, mí afè má dré ngá má dré kitswálé kisulé ámi tàyilé ro dhi í.» Di akódhi ni atá dré tàyilé nda ni lanzízo áyi dré kàyo ni be.

¹³ Gí ko, mvá tùgu nda dré áyi ngá títi nda ki lagízo, làfa ni ni dòzo lizo ába làwú làvo na. Kònàle dhi, dré ngàzo tatsilé tà swà 'obe, làfa ína ni kizázó.

¹⁴ Kòkizá ngá nda akilé títi dre dhi, kàrábhò dré dhèzo bvò nda na gò, ngá dré kitswálé nyàle dhi dré véle adrézó yókódhó.

¹⁵ Di dré ngàzo lile àzì lizí 'òle bhàmvá àlo bvò nda lé dhi véna. Gò bhàmvá nda dré akódhi ni mùzo lile áyi amvú na adrélé áyi tìgá ki líkí.

¹⁶ Mvá tùgu nda tá lovó íbe tò mányàngá tìgá nda ì dré tá adrélé nyàle dhi ki adózo nyàle. Di, à fè tá drá ngá àlo dré kitswálé nyàle dhi ko.

¹⁷ Tà nda kòfi akódhi rú dre dhi, dré ngàzo kisùá í léna dhi: «Áma atá ni àzibhá ángopí dhi í mányàngá íbe bí gò, má dré mána adrézó dràle tàbirí dré dhi?»

¹⁸ Má ni nga nzìle áma atá bhàna gò, tàá drá dhi: «Tátá, má 'o tàkonzì Giká rú, ìndì mí rú.

¹⁹ Kitswá véle mí dré gòzo adrélé áma zi ámi mvá ro dhi ko. Mí kòdo véle ma ngóro ámi àzibhá ki àlo tíni.»

²⁰ Gò dré ngàzo láti do nzìzo áyi atá bhàna.

Dré rè dhu adrérà'a vwàvwà ro bhà rúsè dhi 'á dhi, atá ni dré akódhi ni nòzo, kizà dòzo áyi togó na akódhi ni tà sè gò, ràzo dhèle agá akódhi ni kamú.

²¹ Gò mvá tùgu nda dré tàzoá drá dhi: «Tátá, má 'o tàkonzì Giká rú, ìndì mí rú. Kitswá véle mí dré gòzo adrélé áma zi ámi mvá ro dhi ko.»

22 Di, atá ni dré ína tàzoá áyi màràbà i dré dhi: <Mì adó kánzò avélépi lavulé dhi asólé akódhi rú mbèlè. Mì adó trónó asólé drígá, kámókà kì adózó kpà tosólé pá.

23 Mì asé tí ngbòlò dò ro dhi lile, mà kònyaró gwányá lenzézó lavulé.

24 Tàko ko, áma mvá kònìdhi drà tá ína dràdrà gò, dré gòzo adrílé! Avì tá ína avìavì gò, má dré gòzo kisúá!> Di ì dré kidhózó adrélé gwányá 'o.

25 Lókyá nda sè dhi, agó nda ni mvá kàyo tá amvú na. Dré tá adrérà'a anzilé atsálé ànyi bhà làga dhi 'á dhi, dré làrí yìzo longó íbe.

26 Di dré màràbà kì àlo azizó gò, lizizóá tíá ngalè kònàle àdho tà 'i ya dhi.

27 Màràbà nda dré logózóá drá dhi: <Ámì adrúpi anzí nì gò, ámì atá dré tí ngbòlò dò ro dhi nì 'òzo lile, dré gòle akódhi nì kisú líná dhi sè.>

28 Di mvá kàyo nda ni togó dré ngàzo aswále gò, dré ína fíma dzó na dhi nì gàzo rè. Atá ni kòyi tà nda dre dhi, dré apfòzo akódhi nì ti lizí, kòfíró be dhi bvó.

29 Di, mvá kàyo nda dré ína logózóá áyi atá dré dhi: <Mí nò rè ká! Kóná bǐ, má 'o àzì mí dré ámì màràbà tǐnì, ámì tòlí kì àlo ño àko ró. Di, mí afè ndìndì má dré ndrǐ mvá àlo dhi, mà kònyaró lenzézó tùmǎní áma arúpi íbe dhi ko.

30 Di, ámì mváagó ámì ngá títi dhi kì kizálépi akíle tòkó zàràbhù kì tà dri kòdhi kánzì dre dhi, mí dré mína tí ngbòlò dò ro dhi nì 'òzo lile drá!>

31 Atá ni gò tàá drá dhi: <Áma mvá, áma ngbú tùmǎní mí be. Ngá títi mána i, mína 'i.

32 Di, adré tá leá dhi, mà kò'o gwányá lenzézó. Angyá ko, ámì adrúpi kòdhi drà tá ína dràdrà gò, dré gòzo adrílé! Avì tá ína avìavì gò, mà dré gòzo kisúá!>>

16

Pídhígó dhya ngá líkílépi tògyá sè dhi nì tà dri dhi

1 Gò Yésu dré pídhígó kònìdhi nì pìzo áyi lebèbhá i dré, tàzoá dhi: <Ngá líyí àlo dhi bhà tá dhya àlo adrélé áyi ngá kì líkí. Gò à dré akódhi nda nì asíkizo ngá líyí nda véna, tàzoá dhi: <Akódhi adré ámì ngá kì kizá.>

2 Di ngá líyí nda dré akódhi nì azizó, lizizóá tíá dhi: <Tà má dré adrélé yǐle ámì tà dri kòdhi, àdho tà 'i? Mí tà rè má dré, mí 'o àzì bhàle mí drígá dhi ngíni ya dhi ká! Angyá ko, mí kitswá véle adrélé áma ngá líkílépi ró ko.>

3 Di ngá líkílépi nda dré ngàzo kisúá í léna dhi: <Má nì 'òá ngíni? Tàko ko, áma mírǐ adré 'òle àzì kòndi nì tǐngá má drígásè. Áma rǐnyí kitswá ína má dré amvú 'àzo dhi ko. Ngá zizǐ nì tá kpà adré má dri kanyò ro.

4 Má nǐ tà má dré dra 'òle dhi be, à kònì dra àzì kòndi nì tǐngá má drígásè dhi, mǐndí ì kòka'író ma dòle àyi véna dóro.>

5 Di dré ngàzo mǐndyá áyi mírǐ nì màri íbe àyi rú dhi kì azí àlo àlo títi. Gò dré lizizóá dhya drǐdrǐ dhi tí dhi: <Áma mírǐ nì màri mí rú dhi ángopí?>

6 Akódhi nda logó dhi: <Dò òlívè àdhya tsímangóro nyadhi-nzi.> Di ngá líkílépi nda tà drá dhi: <Mí adó ámì wárágá, lírízó mbèlè tísíá dhi: nyadhi-rǐ-drǐ-mudrí.>

7 Gò dré lizizóá àzya nì tí dhi: <Mí, áma mírǐ nì màri mí rú dhi ángopí?> Akódhi logó dhi: <Ngánò sákì nyadhi-nzi.> Di ngá líkílépi nda tà drá dhi: <Mí adó ámì wárágá tísízoá dhi: nyadhi-su.>

8 Amvolásà, mírǐ nda kòyi tà áyi ngá líkílépi gyǎgya ko nda dré 'òle dhi dre dhi, dré akódhi nì tà bhàzo kuru, dré tá tà 'òle tògyá sè dhi sè. Tàko ko,

móndyá bvò kòndi àdhyà ì adré àyikya tà 'o tògyá sè àyi kòfalésè, móndyá ngádra àdhyà kya ki lavú.

⁹ Má adré di tàá àmi dré dhi: Mì kàdré móndí ki 'o adréle àmi ki arúpi ì ró làfa bvò kòndi àdhyà sè, kitswálé làfa nda kònì dra akí dhi, à kòka'írò àmi fíle bhà dra adrébhá kóná vèsè kólyá dhi ì 'ásè be dhi bvò.

¹⁰ Dhya ángùdhi kitswálépi adréle ka'íle tà tsà sè dhi, a ni kókpà kitswá adréle ka'íle tà kàdrì sè. Di, dhya adrélepi tà 'o gyägya tà tsà sè ko dhi, a kitswá kókpà tà 'o gyägya tà kàdrì sè ko.

¹¹ Di mì kòkitswá adréle ka'íle ngá bvò kòndi àdhyà sè ko dhi, àdhi ni àmi ki ka'í, ngá tàndi bhù àdhyà ki tayízò àmi drígá dhi nì?

¹² Mì kòkitswá kpà adréle ka'íle ngá móndí àzya àdhyà sè ko dhi, àdhi ni ngá fe àmi dré adréle àmikya ró dhi nì?

¹³ Màrábà àlo dhi kitswá mírì rí dhi ki tà 'o lókyá àlo sè bwà ko. Tàko ko, kàdré 'òá kònìni dhi, a ni àlo ni ni ga, adrézó àzya ni ni le. Kó ngalè, a ni tro àlo ni rú, adrézó àzya ni ni ayízè. Di mì kitswá adréle Giká ni tà 'o, adrézó kpà làfa ni tà 'o àyi ki màrábà tìni lókyá àlo sè bwà ko.»

¹⁴ Fàrisáyò adrébhá tá làfa le tò dhi ì kòyi tà nda ì títí dre dhi, ì dré dhèzo adréle Yésu ni gu.

¹⁵ Di akódhi dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré àmikya àmi ki bha gyägya móndí ì kandrá dhi àmi. Di, Giká nì ína àmi ki togó be. Angyá ko, tà móndí ì dré adréle bhàle kuru àyi kòfalé dhi, tà gàle gàgà dhi 'ì Giká mìlésè.»

Tà àzya Yésu dré tadhálé dhi ì

(À kònò kpà Màtáyò 11:12-13; 5:31-32; Márokò 10:11-12)

¹⁶ «À longó tá tà tisìle Mósè ni tátírítrí kúlí na ìndì pròfètà ki búkù ì 'ásè dhi ì, tsàle Yòwánì Bátisimò fèlepi ni lókyá 'á. Di kidhólé lókyá nda sè dhi, à adré Rúbí Tani Giká ni Opì àdhyà ni longó kòdhyà gò, móndyá títí dhi ì dré adrézó àyi ki rinyí fe fizo lána.

¹⁷ Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, bhù ì bvò be dhi ki kitswá akílé mbèlè lavulé tà mvá tsà tisìle tátírítrí kúlí nda léna dhi rúsè.

¹⁸ Dhya ángùdhi àyi tòkó ni tingálépi gò gòzo tòkó àzya adó mòle dhi, adré ína múná tà 'o. Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi tòkó tingálé dre dhi ni adólépi mòle dhi, adré kpà múná tà 'o.»

Pídígó ngá líyí ì Làzàro be dhi ki tà dri dhi

¹⁹ Yésu gò tàá dhi: «Agó àlo ngá líyí ro dhi tá be. Adré tá kítá aveave làgí kyàkyà dhi ki asó í rú, adrézó ngá dóro nya, adrézó kpà lenzélé kítú àlo àlo títí ì sè.

²⁰ Di, akódhi nda ni bhà'álé tí dhi, à la tá agó àlo lemerè ro rú be Làzàro, adrélepi làzì íbe bí í rú dhi.

²¹ Akódhi nda tá lovó íbe tò kitswázó ngá kórònyá adrébhá tá ledhélé ngá líyí nda ni mísá drìlésè dhi ki nya ká. Di, kitswá tá ína bwà ko. Kòkí ì adré tá ndìndì alìle akódhi ni làzì ki mì lembé.

²² Kùdù ro dhi, agó lemerè ro nda dré dràzo gò, ángélò ì dré akódhi ni dòzo lìzo bhàà ànyi Abàràrà mà làga. Ngá líyí nda dré kókpà dràzo gò, sìzoá.

²³ Akódhi kòkisú ì adrérà'a rùbhá aswálé dràbhá ki àrà na dre dhi, dré mì tingázó Abàràrà ki no làwú làvo na, tùmání Làzàro ànyi làgá dhi be.

²⁴ Di dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Tátá Abàràrà, mí bhà áma kizà wà! Mí amù Làzàro àyi drígámbílí so yí na, tìle áma làdra dri. Angyá ko, áma rùbhá adré aswálé àtsí kòndhi 'á tò.»

²⁵ Di, Abàràrà logó drá dhi: «Áma mvá, mí kisù rè ngá dóro títí mí dré tá kisulé mí dré adrérà'a lídrì be dhi 'á dhi ì ká. Di, Làzàro kisú tá ngbà 'í tà

kònzì dhi i kòdhya. Nyànomvá dhi, à adré di akódhi ni togó tindrì kònwa. Di, ámi rúbhá adré ína aswálé.

²⁶ Kòdhi íbe dhi, à bhà yábhù andre àma ki kòfalé 'á àmi íbe dre. Ásà dhi, dhya adrélépi lèá lavulé àmi véna dhi kitswá lavulé bwà ko. A kitswá kpà azyálé kònalésè àma véle dhi bwà ko.>

²⁷ Di ngá líyí nda tà dhi: <Tátá, kàdré kònìni dhi, má adré ámi ti lizí, mí kòmùró Làzàró lile áma atá ni dzó na,

²⁸ kòlongóro tà áma adrúpi nzi dhi i dri, ì kàlìró kpà àrà rúbháaswa àdhya kònìdhi lé ko.>

²⁹ Abàramà logó drá dhi: <Ayí tà Mósè ì dré tisìle pròfétà íbe dhi íbe. Ì kòyi tà nda i kòdhya.>

³⁰ Di, ngá líyí nda tà dhi: <Kóko, Tátá Abàramà! Di, dhya àlo ngàlepi dràdrà 'ásè dhi kòlì ína àyi véna dhi, ì ni àyi ki togó ladzá.>

³¹ Di, Abàramà tà drá dhi: <Ì kòyi Mósè ni kúlí pròfétà kya íbe dhi i ko dhi, tágba dhya àlo kònga dràdrà lésè yà dhi, ì kitswá kpà dhya nda ni kúlí yi ka'izoá bwà ko.>>

17

Tàkonzì i tàkonzì trìma be dhi

(À kònò kpà Mátáyò 18:6-7, 21-22; Mároko 9:42)

¹ Yésu gò tàá àyi lebhéhá i dré dhi: «Tà bàti ró dhi, tà kitswábhá móndí ki 'o ledhéle tàkonzì na dhi ki dra atsa. Di, kizà ni adré kàdrì dhya ángùdhi adrélépi tà nda ki àndu bha dhi dré!

² Akódhi nda kàdré ndìndì ànzimvá kòni ki àlo 'o dhèle tàkonzì na dhi, dóro ni tá kírà kàdrì 'ìle akódhi kembé gò, akódhi ni bhèzo dràle yìandre na dhi.

³ Di mì kàdré àmi ki líkí be!

Àmi adrúpi ki àlo kò'o tàkonzì mí rú dhi, mí kòtadhá akódhi ni tàkonzì nda drá. Akódhi kòladzá àyi togó tà nda sè dhi, mí kòtrì akódhi ni tàkonzì.

⁴ Gba kò'o tàkonzì mí rú vésè be nzi-drì-rì kítú àlo sè gò, dré adrézó agòle mí véle vésè àlo àlo títi nda i sè adrélé tàá dhi <Má ladzá áma togó dre> dhi, mí kòtrì akódhi ni tàkonzì nda i títi.>

Tà ka'ika'i ni tà

⁵ Apóstolò ì tà Mírì Yésu dré dhi: «Mí kòtimbà àma ki tà ka'ika'i wà.»

⁶ Di Mírì logó dhi: «Mì kàdré tà ka'ika'i íbe tsàmvá ngóro mùtádi lò'wa tìni dhi, mì ni kitswá tàá fa kàdrì kònìdhi dré dhi <Mí ngi mi lizo ámi bhe tìle yìandre na> gò, fa nda dré àmi ki kúlí ka'izo 'òle.>

Tà kitswálepi màrábà dóro dhi dré 'òle dhi

⁷ «Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré màrábà adrélépi amvú 'a yà, kó ngalè adrélépi kábilígyà líkí yà dhi íbe gò, akódhi nda dré agòzo amvú lésè dhi, dhya nda adré tàá drá ngíni? Adré tsì tàá drá dhi: <Mí afí mbèlè lírìlé ngá nya?>

⁸ Kóko! Di, adré be ína tàá dhi: <Mí ladhí ngá má dré kitswále nyàle. Mí topfó ámi kítá, ngá bhàzo má dré nyàle ìndì má dré mvùle 'íká, gò mí kògòro mína ni nya, ìndì mína ni mvu ndò.>

⁹ Bvóá dhi, mírì nda adré tsì àwoyà ta màrábà nda dré, dré tà tìle í dré dhi ki 'òle dhi sè 'í? Kóko!

¹⁰ Di tà nda kòdhi kókpà kònìni àmi dré. Mì kò'o tà títi tìle àmi dré dhi i dre dhi, mì kàdré tàá dhi: <Àma màrábà tàko dhi 'i. Mà 'o ngbà 'í tà kitswábhá mà dré 'òle dhi i kòdhya.>>

Yésu tidrí mǎndí mudrí kàrí dré rùle dhi i

11 Yésu dré tá adrérà'a lile Yèrúsalemà na dhi 'á dhi, adré tá lavulé bvò Gàlilàyà àdhyà ki bvò Sàmàríyà àdhyà be dhi 'ásè.

12 Dré tá adrérà'a file bhà àlo na dhi 'á dhi, mǎndí mudrí kàrí dré rùle dhi ì dré alìzo kitswálé ru kisú ába. Ayi nda ì dré àyi ki kikízó vwàvwà ro tsà gò,

13 kúlí loyó tàzoá dhi: «Yésu, Mírì, mí bhà àma ki kizà wà!»

14 Yésu kònò àyi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mì lè àmi ki rúbhá ki tadhá kòwànà ì dré.» Di ì dré adrérà'a lile dhi 'á dhi, ì dré adrízó.

15 Di àyi ki àlo kònò í adrí dre dhi dre dhi, dré agòzo Gìká ni rú bhabe kùle kúlí 'u'ù sè.

16 Dré adhézó Yésu pá, áyi mì bha kìnì mi gò, àwoyà tàzo drá tà dré tá 'òle í dré nda ni tà sè. Di akódhi nda tá ína Sàmàríyà agó 'i.

17 Gò Yésu dré lizízóá mǎndí í làga dhi i tí dhi: «Àyi adríbhá kòdhi ì tá tsì mudrí ko? Di àruka ni nzi-drì-su nda ì ángwà?

18 Dhya àlo àyi kòfalé agòlepi Gìká ni rú bha kùle dhi yókódhó, ngbà 'í agó sùrú twá ro kònìdhi 'i?»

19 Gò dré tàzoá agó nda dré dhi: «Mí nga lile. Àmi tà ka'ika'í tidrí mi dre.»

Gìká ni Opì ni atsama

(A kònò kpà Mátáyò 24:23-28, 37-41)

20 Kítú àlo dhi, Fàrìsáyò ì lizí tá Yésu tí dhi: «Gìká ni Opì ni atsá ángutú?» Di Yésu logó àyi dré dhi: «Gìká ni Opì adré ína alìle ngóro mǎndí ì dré adrelé ngá letè nòle dhi tìni ko.

21 A kitswá kpà tàá dhi <Mì nò ká, Gìká ni Opì kònwa!> yà, kó ngalè <Gìká ni Opì kònàle!> yà dhi ko. Tàko ko, Gìká ni Opì àmi kòfalé be.»*

22 Dré gòzo tàá àyi lebèbhá ì dré dhi: «Lókyá adrelépi alìle dhi sè dhi, mì ni adré lovó íbe tò kitswázó ndìndì Mǎndí ni Mvá ni kítú ki àlo no. Di, mì kitswá àmikya nòá ko.

23 Mǎndí ki tàá àmi dré dhi <Mì nò ká, akódhi kònàle!> yà, kó ngalè <Akódhi kònwa!> yà dhi. Di, mì lè àmikya ràle àyi vésè ko.

24 Tàko ko, kítú Mǎndí ni Mvá dré dra agòzo dhi tú dhi, a ni agò ngóro bhù dré adrelé lagulé ngá kazá bhù mǐbhalé ni bvò àlo lésè tsàle bvò ni àzya na dhi tìni.

25 Di, adré lèá dhi, akódhi kònnya rè zyà kizà lavulé, ìndì mǎndyá ándrò kònì ì kògà rè zyà akódhi.

26 Lókyá Mǎndí ni Mvá dré adrérà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, tà ki adré ngóro Nówè ni lókyá 'á dhi tìni.

27 Mǎndí ì adré tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ru mo, adrézó àyi ki ànzì ki fe mòle, tsàle kítú Nówè dré fìrà'a bwátù kàdrì na dhi 'á. Gò yí liti andre dré atsázó ngbõ ró àyi ki tupfú todràle títí.

28 Tà nda ki adré kpà ngóro Lótò ni lókyá 'á dhi tìni. Mǎndí ì adré tá àyikya ngá nya, adrézó ngá mvu, adrézó ngá gi, adrézó ngá lagí, adrézó ngá kidhí, adrézó kpà dzó si.

29 Di, kítú Lótò dré apfòzo Sòdómà lésè dhi sè dhi, àtsí ì bàrúti íbe dhi ì dré adàzo ngbõ ró bhù lésè àyi ki tupfú todràle títí.

30 Tà nda kòdhi ki adré kókpa kònìni kítú Mǎndí ni Mvá dré dra apfòzo dhi tú.

* 17:21 17:21 A kitswá kpà kúlí tisile Gírìkì ti sè kònì ki ladzá kònìni: «Gìká ni Opì àmi léna be.»

³¹ Kìtú nda sè dhi, lè dhya dra adrélépi áyi dzó dr̄ina dhi kàsí file dzó na, áyi ngá ki do lapázó ába dhi ko. Kókpa kòdhi t̄ini, dhya dra adrélépi amvú na dhi kògò nz̄ile í bhàna ko.

³² Mì kisù r̄e tà atsálépi Lótò ni tòkó rú dhi ká!

³³ Dhya ángùdhi adrélépi áyi t̄andi ni lídr̄i le lík̄ilé dhi, a ni áyi lídr̄i nda ni 'o av̄ile. Di, dhya ángùdhi adrélépi ína áyi lídr̄i fe dhi, a ni áyi lídr̄i nda ni lík̄í.

³⁴ Má adr̄e tàá àmi dr̄e dhi: Ngátsi nda sè dhi, móndí r̄i dhi ki adr̄e aȳilé lánká àlo dri. A ni àlo ni ni do, àzya ni ni tayí.

³⁵ Tòkó r̄i dhi ki adr̄e ngá 'i t̄um̄ání. A ni àlo ni ni do, àzya ni ni tayí.» [

³⁶ †]

³⁷ Yésu ni lebèbhá ì gò lizíá dhi: «Mír̄i, tà nda ki ru 'o ángolé?» Di Yésu logó àyi dr̄e dhi: «Àrà ángùdhi àbvò dr̄e adr̄ézó lána dhi dr̄ile dhi, ar̄í agáaga dhi ki kókpa ru kímó kitswálé àbvò nda ni te.»

18

Pídhígó tàytòkò í tàbvò tàlepi be dhi ki tà dri dhi

¹ Gò Yésu dr̄e pídhígó kònìdhi ni p̄izo, tadházóá áyi lebèbhá í dr̄e dhi, lè ì kadr̄e tà zi Giká tí landè àko ró nḡini ya dhi.

² Tà dhi: «Tàbvò tàlepi àlo dhi tá bhàandre àlo dhi na. Adr̄e tá ína Giká ni ro ko, adr̄ézó kpà móndí ki tà kisù ko.

³ Di tàytòkò àlo bhàandre nda 'á dhi adr̄e tá ína al̄ile akódhi véle rä, adr̄elé tàá dhi: «Mí lanzí r̄e tà àma kòfalé áma kàribhá be dhi ni bvò, tà gyägya 'òzo má dr̄e dhi ká!»

⁴ Lókyá be vwàvwà ro dhi, tàbvò tàlepi nda adr̄e tá tà nda ni ga r̄e. Di, kùdù ro dhi, dr̄e ína kisùzoá í léna dhi: «Gba má dr̄e adr̄ézó Giká ni ro ko yà, adr̄ézó kpà móndí ki tà kisù ko yà dhi,

⁵ má ni tà gyägya 'o tàytòkò kòdhi dr̄e, dr̄e adr̄elé áma lagù tò dhi sè. Tàko ko, má kò'o kònìni ko dhi, akódhi ni ngbú adr̄elé al̄ile áma dr̄i kizá.»

⁶ Di Mír̄i gò tàá dhi: «Mì yi r̄e tà tàbvò tàlepi gyägya ko nda dr̄e tàle dhi ká.

⁷ Di Giká kitswá ts̄i tà gyägya 'o móndyá í dr̄e z̄ile gò ì dr̄e adr̄ézó liȳilé í rú k̄itú v̄esè ìndì ngátsi v̄esè dhi í dr̄e ko? A ni ts̄i lókyá tigí àyi ki ledézó?

⁸ Má adr̄e tàá àmi dr̄e dhi: A ni tà gyägya 'o àyi dr̄e mbèlè. Di, lókyá Móndí ni Mv̄á dr̄e dra agòzo dhi tú dhi, a ni ts̄i móndyá adr̄ebhá áyi ka'ì bàti dhi ki kisú bvò dri dhi 'í?»

Pídhígó Fàr̄isáyò í mèdáyì laḡilépi be dhi ki tà dri dhi

⁹ Gò Yésu dr̄e pídhígó kònìdhi ni p̄izo móndyá adr̄ebhá tá àyi ki no gyägya gò, adr̄ézó móndyá àruka títi dhi ki aȳizè dhi í dr̄e.

¹⁰ Tà dhi: «Àgo r̄i dhi ì mbà tá tépelò na kitswálé tà ta Giká be. Alo ni tá Fàr̄isáyò 'i. Azya ni tá mèdáyì laḡilépi 'i.

¹¹ Di Fàr̄isáyò nda totó tá í adr̄elé tà ta Giká be í léna kònìni: «Á! Giká, má adr̄e àwoyà ta mí dr̄e, má dr̄e adr̄elé móndyá àruka títi dhi í t̄ini ko dhi sè. Aȳi nda í ngá lovó bhabhá 'i, tà kònzi 'obhá 'i, ìndì múná tà 'obhá 'i. Má adr̄e kpà àwoyà ta mí dr̄e, má dr̄e adr̄elé mèdáyì laḡilépi kòdhi t̄ini ko dhi sè.

† 17:36 17:36 Wáràgá Giká ni Kúlí ts̄izo àyi dri dr̄idr̄i dhi í léna dhi, à adr̄e kúlí kònì ki kisú kònwa ko: [Àgo r̄i dhi ki adr̄e amvú na. A ni àlo ni ni do, àzya ni ni tayí.]

12 Má adré mána tàbirí mvo, adrézó tà zi mí tí vèsè be rì pòsò àlo sè. Má adré kpà ngá tíí má dré adréle kisúlé, lanzílé 'a be mudrí dhi kí àlo fe mí dré.»

13 Di, mèdáyì lagílèpi nda totó tá ína í lará ro, adréle ndìndì áyì mǐ le tingálé kurú na bhù na ko. Adré tá áyì agá di kizà dré, adrézó tàá dhi: «A! Gíká, ma tàkonzì líyí 'i. Mí bhà áma kizà wà!»

14 Má adré tàá àmi dré dhi: Mèdáyì lagílèpi nda gò ína nzìle í bhàna móndí Gíká dré bhàle gyágya dhi ró dhi nì. Di, Fàrisáyò nda nzi ína kònìni ko. Tàko ko, Gíká ni dhya ángùdhi adrélepi áyì tà bha kuru dhi ni tà tírì kìnì mi. Di, a ni dhya adrélepi áyì tà bha kìnì mi dhi ni tà tingá kuru.»

*Yésu zi tà tani Gíká tí ànzimvá í dri
(A kònò kpà Mátáyò 19:13-15; Mároko 10:13-16)*

15 Amvolásà dhi, móndí ì adré tá àyì kí ànzimvá kí adó alìzo àyì íbe Yésu véle, kòtabèró àyì, tà tani zìzo Gíká tí àyì dri be dhi bvó. Akódhi ni lebèbhá ì kònò tà nda dre dhi, ì dré dhèzo adréle lawàle móndyá nda í dri tà nda sè.

16 Di, Yésu dré ína ànzimvá nda kí azizó í véle gò, tàzoá áyì lebèbhá í dré dhi: «Mí tayí ànzimvá kònì í alìle má véle. Mí logá àyì ko. Angyá ko, Gíká ni Opì móndyá adrébhá áyì nda í tíni dhi í dré.

17 Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélepi Gíká ni Opì ka'ì ànzimvá kya tíni ko dhi, kitswá tàdzí file lána ko.»

*Yésu í agó àlo ngá líyí ro dhi be dhi
(A kònò kpà Mátáyò 19:16-30; Mároko 10:17-31)*

18 Amvolásà dhi, Yúdà ànzi kí kàdrì kí àlo dré alìzo Yésu véle akódhi ni lizí, tàzoá dhi: «Dhya dóro adrélepi tà tadhá ni, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú dhi?»

19 Yésu logó drá dhi: «Mí adré áma zi dhya dóro dhi ró àdho tà sè? Dhya adrélepi dóro dhi yókódhó, ngbà 'í Gíká 'i kalóma.

20 Mí nǐ tà tátírítrí kúlí dré adréle tale à kò'o dhi í be: «Lè mí kò'o múná tà ko. Mí kòpfu móndí drále ko. Mí kòkugù ngá ko. Mí kòtà tà móndí rú kinzò sè ko. Mí kàdré ámi atá ni líndrì bha ámi andre be.»

21 Di agó nda tà drá dhi: «Má líkí tòlí nda kòdhi í tíí, kídhóle má dré tá adrerà'a kàdhúra ro dhi 'á.»

22 Yésu kòyi tà nda dre dhi, dré tàzoá drá dhi: «Tayí rè dhu mí dré tà àlo kòdhya: Mí lí ámi ngá tíí dhi kí lagí, làfa ni ni lanzízó lemerèbhá í dré gò, mí kàdré ró ngá làgí be kàdrì dhi íbe bhù na. Di mí alì adréle áma lebe.»

23 Agó nda kòyi tà nda dre dhi, kizà dré akódhi ni 'òzo lavúlé, dré tá adréle ngá íbe zyandre ró dhi sè.

24 Yésu kònò akódhi tá kizà ro dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Ngábhá kí fíma Gíká ni Opì na dhi kòkóròko!

25 Ngá líyí ni fíma Gíká ni Opì na dhi ína kòkóròko lavúlé, kàmílo ni fíma lavúlé síndánǐ ni bhálé 'ásè dhi rúsè!»*

26 Gò móndyá kúlí nda kí yíbhá dhi í dré lizízó dhi: «Kàdré kònìni dhi, àdhi ni di kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú nì?»

27 Yésu logó dhi: «Tà kitswále 'òle bwà ko móndí í mìlésè dhi, tà Gíká dré kitswále 'òle nì dhi 'i.»

28 Gò Péteró dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mà tayí áma kí ngá tíí dhi í adrézó ámi lebe.»

* 18:25 18:25 «Kàmílo» kònìdhi, kà'wá kàdrì dòngí tíni dhi 'i.

29 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi àyi dzó 'i yà, àyi tòkó 'i yà, àyi adrúpi i 'i yà, àyi tibhá i 'i yà, kó ngalè àyi ànzi i 'i yà dhi ki tayílépi Gíká ni Opì ni tà sè dhi,

30 a ni ngá nda ki vúdrì kisú tsàlè vésè be bí lókyá kònìdhi sè. Kòdhi íbe dhi, a ni kókpa lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú lókyá adrélépi àlìle dhi sè.»

*Yésu gò tódhyá àyi dràma ni tà longó, àyi ngàma dràdrà 'ásè dhi be
(A kònò kpà Mátáyò 20:17-19; Márokò 10:32-34)*

31 Amvolásà dhi, Yésu dré àyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki drizo gàrà dri gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Mà adré mbàle Yèrúsalmà na. Kònàle dhi, tà títi pròfétà ì dré tisìle Mòndí ni Mvá ni tà dri dhi ki ru 'o.

32 A ni akódhi ni lefè págánò i drígá. Ayi nda ì dré akódhi ni gùzo, lodházóá, túsú lufúzó mǎá,

33 tswázoá gò, pfúzoá dràle. Di kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'ásè.»

34 Di, tà Yésu dré tàle nda ki àlo fì tá ína àyi drìna ko. Tà nda ki àndu zù tá i zùzù àyi dré. Di ì nì ngalè Yésu adré tá àdho tà ta ya dhi ko.

*Yésu tidrí agó àlo mì be kùdúkùdu ró dhi
(A kònò kpà Mátáyò 20:29-34; Márokò 10:46-52)*

35 Yésu dré tá adrérà'a tsàlè ànyi Yèrìkò làga dhi 'á dhi, agó àlo mì kùdúkùdu ró dhi lírì tá láti làga adrélé ngá zi mòndí i tí.

36 Akódhi nda kòyi mòndí zyandre i adrérà'a lavúlè dre dhi, dré lizízóá ngalè tà nda àdho tà 'i ya dhi.

37 Gò logózóá drá dhi: «Yésu Nàzàrétà lésè dhi adré lavúlè nì.»

38 Kòyi tà nda dre dhi, dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Yésu, Dàwídì ni Mvá, mí bhà áma kizà wà!»

39 Mòndyá adrèbhá lavúlè drìdrì dhi ì dré adrézó tetrélé akódhi dri, kòtayíró kúlí adrézó kíri. Di, dré gòzo véle adrélé kúlí loyó wáláká ni nì lavú: «Dàwídì ni Mvá, mí bhà áma kizà wà!»

40 Gò Yésu dré àyi kikízó tàá dhi, à kàdrì agó nda alìzo ába í véle. Akódhi nda kàtsá ànyi dre dhi, Yésu dré lizízóá tíá dhi:

41 «Mí adré leá má kò'o mí dré àdho tà kòdhya?» Akódhi logó dhi: «Mírì, má lè ngá nòle!»

42 Di Yésu tà drá dhi: «Mí kònò ngá. Àmi tà ka'íka'í tidrí mi dre.»

43 Gbǎ kòdhwa, akódhi dré kídhózó adrélé ngá no. Gò dré ngàzo adrélé Yésu ni lebe adrézó Gíká ni rú bha kùle. Mòndyá títi dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré kpà adrézó Gíká ni rú bha kùle.

19

Yésu i Zàkáyò be dhi

1 Yésu dré fizo Yèrìkò na gò adrélé lavúlè bhàandre nda 'ásè.

2 Di agó àlo rú be Zàkáyò, adrélépi mèdáyì lagíbhá ki kàdrì ro ìndì ngá líyì ro dhi tá kpà bhàandre nda na be.

3 Akódhi nda adré tá leá nòle ngalè Yésu àdhi 'i ya dhi. Di, mòndí zyandre dhi ki tà sè dhi, kitswá tá ína nòá bwà ko, dré tá mbàle tàli dhi sè.

4 Gò dré ràzo drìdrì mbàle fa rú be sikhómòrò dhi drìna, kitswálé Yésu ni no dhi bvó. Tàko ko, akódhi nda adré tá 'òle lavúlè láti nda 'ásè.

5 Yésu kàtsá àrà nda 'á dre dhi, dré mì tingázó Zàkáyò ni no gò, tàzoá drá dhi: «Zàkáyò, mí así mbèlè. Angyá ko, adré leá dhi, má kàyí àndrò mí bhàna.»

6 Di Zàkáyò dré asízó mbèlè gò, dré Yésu ni ka'izo dòle í bhàna arí sè.

7 Mòndyá tíí tà nda ni nobhá dhi ì adré tá Yésu ni ndrì, adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi lè ìna file ayilé tàkonzì líyí ni dzó na!»

8 Di, Zàkáyò dré ngàzo áyi totó Mírì kandrà tàá drá dhi: «Mírì, mí nò rè ká! Má ni áma ngá tíí lanzílé 'a be rì dhi kì àlo fe lemerèbhá ì dré. Kòdhi íbe dhi, má kòkàrí mómí ni làfa túrúpfú sè dhi, má ni làfa nda ni logó drá, àzya ni ni bhàzo dríá vèsè be na.»

9 Di Yésu tà drá dhi: «Ándrò, tà tidrízó dhi afí dzó kònìdhi lé dre. Tàko ko, dhya kònìdhi kókpà Abàràrà ni ànzi kì àlo 'i.

10 Angyá ko, Mómí ni Mv́a alì kitswálé mómíyá avìbhá dhi kì nda, àyi kì tidrízó dhi bvó.»

*Pídihígo màràbà mudrì dhi kì tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 25:14-30)*

11 Mómíyá zyandre nda ì dré tá adrerà'a Yésu ni yi dhi 'á dhi, dré gòzo pídihígo àlo dhi ni pi àyi dré. Tàko ko, akódhi tá ànyi Yèrúsalmà làga, ìndì ì adré tá àyikya kisúá dhi, Gíká ni Opì ni atsá gbá lókyá nda sè.

12 Di tà àyi dré dhi: «Agó àlo ópí kì sùrú lésè dhi adré tá 'òle lile bvò vwàvwà ro dhi na, à kòbhàró ì adrelé ópí ro gò, í kàgòró adrelé áyi opì nya be dhi bvó.

13 Di dré áyi màràbà mudrì dhi kì azizó, làfa lò'wa mudrì dhi kì lanzízó àlo àlo àyi drígásè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kàdré àzì 'o làfa kònìdhi sè adrézó timbàá, tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á.»*

14 Di, mómíyá akódhi ni bvò nda lé dhi ì adré tá àyikya togó kònzi bha akódhi rú. Gò ì dré mómí m̀zo lile akódhi vèsè tàá dhi: «Mà adré làá dhi, dhya kòdhi kònnyà opì àma dri dhi ko.»

15 Di, tágba kònìni dhi, à dré akódhi ni bhàzo ópí ro gò, dré agòzo. Dré màràbà mudrì í dré tá làfa tayízó àyi drígá nda kì azizó gò, àyi kì lizízó ǹzoá ngalè ì timbà tá àyi làfa ni drì ángopí ya dhi.

16 Dhya drìdrì dhi kàtsá dre dhi, dré tàzoá dhi: «Mírì, má 'o àzì làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa mudrì àruka kì kisúzó bhàle dríá.»

17 Di ópí nda tà drá dhi: «Àma màràbà dóro ni, mí 'o dóro! Mí dré kitswálé má dré ka'ile tà mv́a tsà sè dhi sè dhi, má ni ámi bha adrelé bhàandre mudrì dhi ì drìle.»

18 Gò màràbà ni rì dré atsázó tàá dhi: «Mírì, má 'o àzì làfa lò'wa mína sè gò, làfa lò'wa nzi àruka kì kisúzó bhàle dríá.»

19 Di ópí nda tà drá dhi: «Má ni ámi bha adrelé bhàandre nzi dhi ì drìle.»

20 Gò màràbà ni na dré atsázó tàá dhi: «Mírì, làfa lò'wa mína kònìdhi. Má zù tá làfa nda tayílé kítá na.

21 Má adré tá ámi ro, mí dré adrelé agó tòmá 'i dhi sè. Mí adré mína ngá mí dré bhàle ko dhi kì do, adrézó kpà ngá mí dré kidhílé ko dhi kì akónà.»

22 Di ópí nda tà drá dhi: «Mì, màràbà kònzi ni, má ni ámi tàbvó ta ámi tándì ni kúlì sè. Mí nì tá tàle dhi, ma agó tòmá 'i dhi be. Má adré ngá má dré bhàle ko dhi kì adó, adrézó ngá má dré kidhílé ko dhi kì akónà.

23 Mí bhà di tá làfa mána dzó adrézó làfa 'o lendrelé dhi na ko àdho tà sè? Kònò má ni tá kitswá làfa nda ni adó àmupi ni be.»

24 Gò dré tàzoá mómí í làga dhi ì dré dhi: «Mì do làfa lò'wa kòdhi akódhi drígásè, fèle dhya adrelépi ába mudrì dhi dré.»

25 Di ì tà drá dhi: «Mírì, akódhi nda làfa lò'wa íbe mudrì!»

* **19:13 19:13** A adré tá làfa lò'wa kònìdhi ni rú zi «mínà». Mínà àlo dhi tá làfa adrelé fèle mómí àlo dré àzì 'òle mbá na sè dhi tí dhi 'i.

²⁶ Akódhi logó àyi dré dhi: «Má adré tàá àmi dré dhi: Dhya ángùdhi adrélépi ngá íbe dhi dré dhi, à ni akódhi ni ngá nda ki dri timbà. Di, kàdré ína dhya adrélépi ngá àko dhi ni tà sè dhi, à ni ndìndì ngá mvá tsà dré adrézó ába dhi ni do drígàsà.

²⁷ Di, kàdré áma kàribhá lebhá tá má kònya òpì àyi dri ko nda ki tà sè dhi, mì adrì àyi alizo àyi ki tilí todràle má kandrà.»

Yésu fì Yèrúsalémà na ópí tìni

(A kònò kpà Mátáyò 21:1-11; Mároko 11:1-11; Yòwánì 12:12-19)

²⁸ Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, dré gòzo láti do adrézó mbàle Yèrúsalémà na.

²⁹ Kòtsa ànyi bhà rú zìle Bètèfágè ìndì Bètàníyà dhi ì kandrà, ànyi kòngó Olivè fa kya làga dre dhi, dré àyi lebhébhá rì dhi ki mùzo lile drìdrì,

³⁰ tàzoá àyi dré dhi: «Mì lè bhà àmi kandrà kònàdhi léna. Mì kòfì lána dre dhi, mì ni púndà mvá 'ìle, à dré dhu rè mbàzo dríá ko dhi ni kisú. Mì atrì akódhi, alizo ába má vélé.

³¹ Dhya àlo kòlizí àmi tí dhi: «Mì adré tríá àdho tà sè?» ya dhi, mì kòtà drá dhi: «Mírì adré leá nì.»

³² Di dhya mùle nda ì dré lizo tà nda ni kisú ngóro Yésu dré tá tàle àyi dré dhi tìni.

³³ Ì dré tá adrérà'a púndà mvá nda ni atrì dhi 'á dhi, púndà nda ni líyí ì dré lizízoá àyi tí dhi: «Mì adré púndà mvá kòdhi ni trì àdho tà sè?»

³⁴ Ì logó dhi: «Mírì adré leá nì.»

³⁵ Gò ì dré púndà mvá nda ni asézó atsázó ába Yésu vélé. Ì dré àyi ki kítá bhèzo dríá gò, Yésu ni 'òzo lírìlé dríá.

³⁶ Di akódhi dré tá adrérà'a lile dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì adré tá àyi ki kítá ki lasé láti mìsè, kòlavúro dríàsà be dhi bvó.

³⁷ Ì kòtsa ànyi Yèrúsalémà làga láti adrélépi síle kòngó Olivè fa kya drìlésè dhi 'á dre dhi, akódhi ni lebhébhá zyandre títi dhi ì dré ngàzo adréle lenzélé lúlúgyá be, adrézó Gìká ni rú bha kùle tà títi líndrìga ró ì dré nòle dhi ki tà sè.

³⁸ Ì adré tá tàá dhi:

«Tà tani kàdré ópí adrélépi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!

Tà kìdrìkìdri kàdré bhù na, ìndì rúku kàdré Gìká kurú na bhù na dhi dré!»†

³⁹ Gò Fàrisáyò àruka móndyá zyandre nda ì kòfalé dhi ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, mí kòlawà àmi lebhébhá ni ì dri, ì kòtayíró kúlí!»

⁴⁰ Di Yésu logó dhi: «Má adré tàá àmi dré dhi: Ì kòtayí kúlí dhi, kírà ki lúlúgyá ga nì!»

Yésu ngo Yèrúsalémà ni tà sè

⁴¹ Yésu kòtsa ànyi Yèrúsalémà làga bhàandre nda ni no dre dhi, dré ngàzo ngòle tà ni sè,

⁴² tàzoá dhi: «Á! Yèrúsalémà, kònò mí kònì tá tà kítswálépi tá tà kìdrìkìdri fe mí dré lókyá ándrò kònìdhi sè dhi be dhi! Di, nyànomvá dhi, tà nda zù ì zùzù mí dré.

⁴³ Tàko ko, lókyá ni atsá àmi ki gò, àmi kàribhá ì dré àmi gàrà kìzo kúrú, ngá tobhàzo kítswázó àdzú bhu mí rú gò, ì dré àdzú bhùzo mí be àmi gàrà títi dhi ì 'àsè.

⁴⁴ Ì ni àmi ki bhe kinyílé kìnì mi, àmi ànzì mí lé dhi íbe. Ì kítswá kírà ki àlo tayí àzya ni dri ko. Angyá ko, mí nì tá mína lókyá Gìká dré alizo kítswálé àmi tídrì dhi ko.»

† 19:38 19:38 A kònò Longó ì 118:26.

*Yésu dro mónnyá adrèbhá ngá lagí dhi i topfòle tépelò 'ásè
(A kònò kpà Mátáyò 21:12-17; Márokò 11:15-19; Yòwánì 2:13-22)*

⁴⁵ Amvolásà dhi, Yésu dré fizo tépelò na gò, dré ngàzo mónnyá adrèbhá tá ngá lagí kònàle dhi ki dro topfòle 'ásà.

⁴⁶ Dré tàzoá àyi dré dhi: «Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Áma dzó ni adré dzó adrézó tà ta má be dhi 'i.» Di, mì gò àmíkya dzó nda ni bha adrélé àrà kùgubhá ì dré adrézó àyi ki zu dhi ró!»‡

⁴⁷ Kítú àlo àlo tíí i sè dhi, Yésu adré tá tà tadhá tépelò na. Kòwánà kàdrì i, tátrítrí kúlí tadhábhá i tsàle Yúdà ànzì ki drì kobhá íbe dhi, ì adré tá láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle.

⁴⁸ Di, ì kitswá tá àyíkya láti kisú bwà ko. Angyá ko, mónnyá tíí dhi ì adré tá akódhi ni kúlí yi lovó sè.

20

*A lizí Yésu tí ngalè akódhi ni rìnyí angá ángolésè ya dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:23-27; Márokò 11:27-33)*

¹ Kítú àlo dhi, Yésu adré tá móndí ki tadhá tépelò na, adrézó Rúbí Tani longó àyi dré. Gò kòwánà kàdrì i, tátrítrí kúlí tadhábhá i ìndì bhàgo íbe dhi ì dré alìzo akódhi véle,

² lizíá tíá dhi: «Mí tà rè àma dré ká: Rìnyí mí dré adrézó tà kòdhi ki 'o dhi angá ína ángolésè? Adhi fè rìnyí nda mí dré nì?»

³ Yésu logó àyi dré dhi: «Má ni kókpà tà àlo dhi ni lizí àmi tí. Mì tà rè má dré ká!

⁴ Bàtìsimò Yòwánì dré fèle dhi angá tá ína ángolésè: Gìká vélesè, kó ngalè móndí i vélesè?»

⁵ Gò ì dré dhèzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, adrézó tàá dhi: «Mà kòtà dhi «Bàtìsimò nda angá Gìká vélesè» dhi, akódhi ni go lizíá àma tí dhi: «Mì ka'í dì Yòwánì ko àdho tà sè?»

⁶ Di, mà kòtà kó dhi «Bàtìsimò nda angá móndí i vélesè» dhi, mónnyá tíí dhi ki àma ki lebhé todràle kírà sè. Angyá ko, ì adré ka'íá dhi, Yòwánì tá ína pròfétà 'i.»

⁷ Di ì dré logózóá drá dhi: «Mà nì ngalè bàtìsimò nda angá ángolésè ya dhi ko.»

⁸ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Kàdré kònìni dhi, má kitswá kókpà tàá àmi dré ngalè rìnyí má dré adrézó tà nda ki 'o dhi angá ángolésè ya dhi ko.»

*Pídhígó vìnò líkìbhá kònzi dhi ki tà dri dhi
(A kònò kpà Mátáyò 21:33-46; Márokò 12:1-12)*

⁹ Gò Yésu dré pídhígó kònìdhi ni pìzo móndí i dré, tàzoá dhi: «Agó àlo dhi bhe tá vìnò àyi amvú na. Dré amvú nda ni tayízó vìnò líkìbhá àruka i drígá gò, lizo atsí na lókyá be vwàvwà ro.

¹⁰ Lókyá vìnò lò'wa kizo dhi kòkitswá dre dhi, dré àyi màrábà ki àlo mùzo lile vìnò líkìbhá nda i véna, ì kòfèró í dré lò'wa ína tíni dhi be dhi bvó. Di, vìnò líkìbhá nda ì dré àyíkya màrábà nda ni tswàzo gò, logózóá nzìle drígálé sè.

¹¹ Gò amvú líyí nda dré màrábà àzya mùzo lile àyi véna. Di, ì dré kpà akódhi nda ni tswàzo, kanyò fèzo drá gò, logózóá drígálé sè.

¹² Dré gòzo màrábà ni na mu lile gò, ì dré akódhi nda ni pfùzo bí íbe gò, dòzoá bhèle amvú 'ásè kivi na.

‡ 19:46 19:46 A kònò Esáyà 56:7; Yèrèmíyà 7:11.

¹³ Di amvú líyí nda kòyi tà nda dre dhi, dré kisùzoá í léna dhi: «Má ni 'òá ngíni? Má ni áma mvaagó má dré lèle tò dhi ni mu kòdhya. Aruka ni, ì ni akódhi ni lindrì bha.»

¹⁴ Di, vínò likíbhá nda ì kònò mvaagó nda adrérà'a alìle dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Kònàdhi dhya dra amvú kònìdhi ni kisúlépi tàyilé ro dhi 'i. Mà kòpfu akódhi dràle, amvú dré tá kitswálé kisulé tàyilé ro nda kàdréro àma dré!»

¹⁵ Di ì dré ngàzo akódhi ni ru bhèle amvú nda 'ásè kivì na gò, pfùzoá dràle.»

Yésu gò lizíá dhi: «Mì adré kisùá dhi, amvú líyí nda ni 'òá ngíni àyi kì tà sè dhi?»

¹⁶ Akódhi ni tsa vínò likíbhá nda kì tupfú todràle gò, gòzo amvú vínò àdhya nda ni tayí móndí àruka ì drígá.»

Di móndyá zyandre nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Tà nda kòdhi ì kò'o ru tàdzí ko!»

¹⁷ Di Yésu dré àyi kì nòzo dhi gò, tàzoá dhi: «Tà tisìle Gíká ni Kúlí na kònìdhi adré di lèá tàle ngíni?

«Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhi,

gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó dríá dhi ró.»*

¹⁸ Dhya ángùdhi dra dhèlepi kírà nda dri dhi ni ño. Kòdhi íbe dhi, kírà nda ni dhya ángùdhi í dré dra adhézó dríá dhi ni kinyí.»

¹⁹ Gbã lókyá nda sè dhi, tátrítrí kúlí tadhábhá ì kòwánà kàdrì íbe dhi ì dré látì ndàzo kitswázó Yésu ni ru. Angyá ko, ì nì tá tàle dhi, akódhi pi tá pídhígó nda àyi rú dhi be. Di, ì dré tá adréle móndyá zyandre dhi kì ro dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó.

Kàyisàrà, Rómà kì ópí kàdrì ni mèdáyì gìma

(A kònò kpà Mátáyò 22:15-22; Mároko 12:13-17)

²⁰ Di ì dré ngàzo adréle Yésu ni mǐ ga gò, móndí àyi kì 'obhá adréle móndí gyägya ró dhi kì mùzo lùzu ró lile Yésu véna. Ayi nda ì adré tá akódhi ni le 'òle la'ìle kúlí dré tá adréle tàle dhi ì sílé, ì kòkitswáró akódhi ni fe Rómà kì gùvèrènerè drígá.

²¹ Di ì dré akódhi ni lizízó tàzoá dhi: «Tadhálepì, mà nì tàle dhi, tà mí dré adréle tàle ìndì tadhále dhi ì gyägya dhi be. Mí adré móndí kì no twátwa ko. Mí adré kpà Gíká ni tà tadhá tà bàti sè.

²² Di mí tà rè àma dré ká: Ama kì tátrítrí kúlí ka'í, mà kàdré Kàyisàrà ni mèdáyì gì dhi 'í? Kó ngalè, ka'í ko?»

²³ Di, Yésu dré ína àyi kì túrúpfú tà nìzo kyá gò, logózoá àyi dré dhi:

²⁴ «Mì afè dènarì àlo dhi má dré nòle.» Ì kòfè làfa lò'wa nda drá dre dhi, dré lizízóá dhi: «Móndí líndrì kònìdhi tsàle rú tisìle dríá kònìdhi be dhi, àdhi àdhya 'i?» Ì logó drá dhi: «Kàyisàrà àdhya 'i.»

²⁵ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré di ngá Kàyisàrà àdhya ni fe Kàyisàrà dré, adrézó kpà ngá Gíká àdhya ni fe Gíká dré.»

²⁶ Di ì kitswá tá akódhi ni 'o la'ìle kúlí dré tá tàle móndí ì kandrá dhi ì sílé bwà ko. Be ró dhi, àyi kì líndrì ga tá kúlí dré logólé nda sè gò, ì dré kúlí tayízó adrézó kírì.

Tà lizíle ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 22:23-33; Mároko 12:18-27)

²⁷ Amvolásà dhi, Sàdùkáyò àruka ì dré alizo Yésu véle kitswálé tà lizí tíá. (Ayi nda ì adré tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó.) Di ì tà drá dhi:

* 20:17 20:17 A kònò Longó ì 118:22.

28 «Tadhálépi, Mósè tisì àma dré dhi: <Agó àlo adrélépi mvá àko dhi kòdrà áyi tòkó ni tayí dhi, lè adrúpi ni kòdo tàyítòkó nda mòle, kitswázò ànzi ti áyi adrúpi dràlepi nda dré.>†

29 Di àgo nzi-drì-rì adrúpi ró dhi ì tá be. Ayi ki kàyo dré tòkó àlo dhi ni mòzo gò, dràzo tólò mvá ti àko ró.

30 Adrúpi ni ni rì dré tòkó nda ni dòzo mòle gò, dré kpà dràzo tólò mvá ti àko ró.

31 Tà nda dré kpà ru 'òzo kònini adrúpi ni ni na rú, tsàle byá adrúpi ni ni nzi-drì-rì rú. Ayi títi nda ì todrà mvá ti àko ró.

32 Kùdù ro dhi, tòkó nda dré kpà dràzo.

33 Di kítú móndí ì dré dra ngàzo dràdrà 'ásè dhi tú dhi, adrúpi nzi-drì-rì nda ì kòfalé dhi, tòkó nda ni adré tsítsì dhi àdhi dré? Angyá ko, àyi títi nda ì do tá akódhi mòle àyi dré tòko ró.»

34 Yésu logó àyi dré dhi: «Móndyá ándrò kòni ì adré ru mo, adrézó kpà àyi ki ànzi ki fe mòle.

35 Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, móndyá kitswábhá Gìká mìlèsè ì kòngaró dràdrà 'ásè dhi ì gò adréle ru mo ko, adréle kpà àyi ki ànzi ki fe mòle ko.

36 Ì kitswá kpà gòle dràle ko. Angyá ko, ì ni àyikya adré ngóro ángeló ì tìni. Ayi Gìká ni ànzi 'i, ànzi ngabhá dràdrà 'ásè dhi 'i.

37 Di, kàdré ína ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà sè dhi, ndìndì Mósè tadhá tá ngádra 'á dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi 'í. Tàko ko, dré tá fanzì adrélépi kòle àtsi ró dhi ni tà tisìzo dhi, zi Mírì <Gìká Abàramà àdhya, Gìká Ísákà àdhya, ìndì Gìká Yàkòbhò àdhya.>‡

38 Di Gìká nda Gìká àbvò kya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ína Gìká móndyá lídrì ro dhi kya 'i. Angyá ko, akódhi mìlèsè dhi, àyi títi nda ì lídrì ro.»

39 Di tátrítrí kúlí tadhábhá ki àruka ì logó drá dhi: «Tadhálépi, mí tà tà kòdhi kyá!»

40 Di dhya àlo dré gòzo vélé tà tabhì lizilé akódhi tí ko.

Mèsíyà ì Dàwídi be dhi

(À kònò kpà Mátáyò 22:41-46; Márokò 12:35-37)

41 Gò Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «À adré tàá dhi, Mèsíyà Dàwídi ni mvá 'i dhi ngíni?

42 Tàko ko, Dàwídi ni tàndi tà tá búkù Yúdà ànzi ki Longó kya na dhi: <Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi: Mí alì lírìlé áma dríágó lésè,

43 tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo adréle ámi pá zàle dhi 'á.>§

44 Kòdhi Dàwídi adré Mèsíyà ni zi áyi Mírì ro. Di Mèsíyà nda ni kitswá kpà adréle akódhi ni mvá ro ngínìngíni ró?»

Yésu se áyi lebèbhá ki bì tátrítrí kúlí tadhábhá ki tà sè

(À kònò kpà Mátáyò 23:1-36; Márokò 12:38-40)

45 Móndyá zyandre títi dhi ì dré tá adrerà'a Yésu ni yi dhi 'á dhi, dré tàzoá àyi lebèbhá ì dré dhi:

46 «Mì kàdré àmi ki líkí tátrítrí kúlí tadhábhá ki tà sè. Angyá ko, àyi nda ì adré kánzò kàtswákàtswa dhi ki le asólé àyi rú, adrézó tatsílé ába móndí ì kòfalèsè. Ì adré leá dhi, à kàdré mòdo fe àyi dré lindrì sè ngá lagíra ì 'ásè.

† 20:28 20:28 A kònò Dùtèrònómè 25:5-6. ‡ 20:37 20:37 A kònò Pfòma 3:6. § 20:43 20:43 A kònò Longó ì 110:1.

Ɔ adré leá lírílé àrà lindrì àdhyà lísàmbò dzó i 'ásè dhi i 'ásè, adrézó kpà leá lírílé mísá lindrì àdhyà gwányá i 'ásè dhi i làgásè.

⁴⁷ Ɔ adré tàyítòkó kì ngá kì kàrí títí. Ɔ adré kpà tà zì Gìkà tí vwàvwà ro, à kònòró àyì be dhi bvó. Dì kítú dra tàbvó tàzo dhi tú dhi, à ni tà ño àyì dri tà tàndì ró.»

21

*Ngá tàyítòkó àlo lemerè ro dhi dré fèle Gìkà dré dhi
(A kònò kpà Mároko 12:41-44)*

¹ Yésu dré tá adrérà'a tépelò na dhi 'á dhi, dré mǐ tǐngázó ngábhá kì no adrérà'a àyì kì làfa bhe kpúkúbhú adrézó làfa líkí dhi na.

² Dré kpà tàyítòkó àlo lemerè ro dhi ni nòzo làfa lò'wa nǝ tsàtsà rǝ dhi kì bherà'a lána.

³ Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Má adré tà bàti ta àmì dré: Tàyítòkó lemerè ro kòdhi bhà ína làfa kàdrì, móndíyá àruka títí dhi kya kì lavú.

⁴ Tàko ko, àyì títí nda ì adó àyíkya àyì kì ngá kì drǝ fèle kòdhyà. Dì, tòkó lemerè ro nda adó ína ngá títí í dré tá adrézó ába kitswázó adrílé ásà dhi ì fèle kòdhyà.»

*Yésu longó tépelò ni pfùma ni tà
(A kònò kpà Mátáyò 24:1-2; Mároko 13:1-2)*

⁵ Yésu ni lebèbhá àruka ì adré tá tépelò ni tà ta, kírà aveave tépelò nda ni sizo ásà dhi íbe, ìndì ngá fèle Gìkà dré tépelò nda ni 'òzo avélé ásà tò dhi íbe. Dì, Yésu dré ína tàzoá dhi:

⁶ «Kàdré ngá mǐ dré adrélé nòle kòni kì tà sè dhi, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, à gò véle kírà kòni kì àlo kisú àzya ni dri ko. A ni kírà nda kì lebhé títí kǐni mǐ.»

*Tà dra ru 'obhá lókyá kùdù ni tà tadházó dhi ì
(A kònò kpà Mátáyò 24:3-14; Mároko 13:3-13)*

⁷ Gò ì dré Yésu ni lizízó tàzoá dhi: «Tadhálepì, tà kòdhi kì atsá ángutú? Adho tà ni ru 'o drǝdrǝ tadházóá dhi, tà nda ì adré 'òle ru 'o káyà dhi nǝ?»

⁸ Yésu logó dhi: «Mǐ kàdré àmì kì líkí dóro, à kòlitíró àmì ko. Tàko ko, móndí bǐ dhi kì alì áma rú sè adrélé tàá dhi: <Ma Mèsíyà 'i!> ìndì <Lókyá kitswá dre!> Dì, mǐ kòlì àmikya àyì vésè ko.

⁹ Mǐ ni àdzú kì rúbì yì, móndí kì lìgìma àyì kì ópí íbe dhi kì rúbì be. Dì, mǐ kòtayí àmì kì togó adrélé gàle tirǝ dré ko. Tàko ko, adré leá dhi, tà nda kòdhi ì kò'o rè zyà ru 'íká. Dì, lókyá kùdù kitswá ína atsálé mbèlè ko.»

¹⁰ Gò tàá àyì dré dhi: «Súru kì àdzú bhu súru àruka íbe. Opì kì kpà àdzú bhu opì àruka íbe.

¹¹ Kàdíkàdì ni bvò kosé rǐnyí sè, ìndì kàrábhò ni dhe drà kònzì íbe àrà twátwa ì 'ásè. Tà dra tirǝ febhá dhi kì ru 'o, ìndì tà kàdrì líndrìga ró dhi kì agá bhù mǐbhalé 'á.

¹² Dì, tà títí nda ì kandrà dhi, à ni àmì kì turú adrélé mǐ pfòle. A ni àmì kì lefè tàbvó tàle lísàmbò dzó ì 'ásè, adrézó àmì kì lebhé bǎdzó ì 'ásè. Áma tà sè dhi, à ni àmì kì tidrǝ topfòzo àmì íbe ópí kàdrì ì kandrásè ìndì gùvèrènerè ì kandrásè.

¹³ Tà nda ni látì nzi àmì dré kitswázó áma tà mǐ dré nòle ìndì mǐ dré yǐle dhi kì longó àyì dré.

¹⁴ Dì ásà dhi, mǐ kòbhà àmì kì togó adrélé lanzìle, adrézó mǐ ni tà ta àmì rúsè ngǐni ya dhi ni kisù drǝdrǝ dhi ko.

15 Tàko ko, má ni mána kúlí fe àmi dré kitswálé logólé tògyá sè àmi ki kàribhá i tí, ì kòkitswáró kayiá ko, ìndì ì kòkitswáró tà ta rúásà twá ko dhi ma.

16 Ndìndì àmi ki tibhá i, àmi ki adrúpi i, àmi ki aró i, tsàlè àmi ki arúpi íbe dhi ki àmi ki lefè kàribhá i drígá gò, àmi ki àruka ki tupfúzó todràlè.

17 Mòndyá títi dhi ki togó kònzì bha àmi rú áma tà sè.

18 Di, tágba kònìni dhi, àmi ki drìbhí ki àlo kitswá ína tavìlè ko.

19 Mì kàdré togó tsi, adrézó àmi ki totó tātā dhi, mì ni lídrì kisú.»

Yésu longó Yèrúsalemà ni pfùma ni tà

(A kònò kpà Mátáyò 24:15-21; Márokò 13:14-19)

20 «Mì kònò sòdá zyandre dhi i adrérà'a Yèrúsalemà ni gàrà ki kúrú dre dhi, mì ni nǎà tàlè dhi, bhàandre nda ni pfùma atsá ànyì dre dhi be.

21 Lókyá nda sè dhi, lè mòndyá dra adrèbhá bvò Yùdáyà àdhya na dhi ì kòlapá ràlè kòngó i drìna, àyi adrèbhá Yèrúsalemà na dhi ì kàpfò lásà, ìndì àyi adrèbhá gbàbhú 'àsè dhi ì kòfì bhàandre nda na ko.

22 Tàko ko, kítú nda kòna ki adrè kítú tà òzo mòndí i dri dhi 'i, kitswálé tà títi tsìlè Giká ni Kúlí na dhi ì kò'oró ru be dhi bvò.

23 Kítú nda ì tú dhi, kizà ni adrè kàdrì tòkò adrèbhá 'a íbe dhi ì dré, ìndì tòkò adrèbhá bà fe ànzimvá ì dré dhi ì dré. Kizà ni adrè kàdrì lavúlè bvò nda na, ìndì Giká ni kòmbà ni adrè kàdrì sùrú nda rú.

24 A ni àyi ki àruka ki tupfú todràlè sápi sè, àruka ni ki turúzó lizo àyi íbe bvò títi sùrú twá ro dhi ì 'àsè. Gò mòndyá sùrú twá ro dhi ì dré Yèrúsalemà ni atózó àyi pálé, tsàlè mòndyá sùrú twá ro nda ki lókyá dré akírà'a títi dhi 'á.»

Mòndí ni Mvǎ ni agòma

(A kònò kpà Mátáyò 24:29-31; Márokò 13:24-27)

25 «Tà twátwa líndrìga ró dhi ki agá kítú mi, mbǎ mi, ìndì bhìbhìnyà i mi. Di sùrú títi bvò dri dhi ki togó ki adrè kizà ro lavúlè, àyi ki drì dré adrézó abílè, yìandre dré dra adrélè ru kàgbǎ adrélè kpòrò 'o lavúlè dhi sè.

26 Mòndí ki dra tirì dré, ì dré adrérà'a tà adrèbhá alìlè bvò dri dhi ki letè dhi 'á. Angyá ko, rìnyí bhù na dhi ki ru kizí.

27 Di lókyá nda sè dhi, mòndyá títi dhi ki Mòndí ni Mvǎ ni no adrérà'a alìlè ndùrùku ì 'àsè, rìnyí kàdrì be ìndì mǐlanzìlanzì kàdrì be.

28 Di tà nda kòdhi ì kòkidhó adrélè ru 'o dre dhi, mì kòtotó àmi àmi ki drì tìngá kuru, adrézó gànzi ró. Tàko ko, lókyá Giká dré dra àmi ki apázó dhi atsá ànyì dre.»

Tà tadhálé figì fa ni tà rú dhi

(A kònò kpà Mátáyò 24:32-35; Márokò 13:28-31)

29 Gò Yésu dré tà kònìdhi ni tàzo àyi dré kúlí alaala sè, tàzoá dhi: «Mì nò rè figì fa tùmǎní fa àruka títi dhi íbe dhi ì ká!

30 Mì kàdré àyi ki bí no adrérà'a ròlè dhi, mì nǎà tàlè dhi, yìgú ànyì dhi be.

31 Kókpà kòdhi tìni, lókyá mì dré dra tà nda kòdhi ki nòzo adrérà'a ru 'o dhi tú dhi, lè mì kònì tàlè dhi, Giká ni Opì ànyì káyà dhi.

32 Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mòndyá dra adrèbhá lídrì íbe lókyá nda sè dhi ì kitswá dràlè títi drìdrì tà títi nda ì dré dra ru 'òzo dhi kandrá ko.

33 Bhù ì bvò be dhi ki akí. Di, áma kúlí ì kitswá àyikya tàdzì akílè ko.

34 Mì kònò dóro, mì kòbhàró àmi ki togó adrélè lanzìlè gwányá 'òma ni tà sè, wá tsìma ni tà sè, ìndì tà bvò kòndì àdhya ki kisùma ni tà sè ko, kítú tàbvò tàzo nda kòkìró àmi ngbǒ ró ko.

³⁵ Tàko ko, kítú nda ni atsá mónyá títi bvò dri dhi ì dré.

³⁶ Lè m̀ kàdré di tàmbiga dri, adrélé tà zi Gíká tí lókyá wáyi sè, m̀ kòkítswáro tà títi adrèbhá alìle nda ki lavú, kitswázó àmi ki totó kanyò àko Móndí ni Mv́ kandrá.»

³⁷ Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, Yésu adré tá tà tadhá tépelò na gò, ngátsi sè dhi, dré adrézó p̄fòle mbàle ayilé kóngó Olívè fa kya drina.

³⁸ Di drùbhì kínó, mónyá títi dhi ì adré tá lile akódhi ni yi tépelò na.

22

Yùdàsì ì yi ru kòwánà kàdrì ìbe, kòleferó Yésu àyi drígá

(A kònò kpà Mátáyò 26:14-16; Márokò 14:10-11)

¹ Yúdà ànzi ki gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya, adrélé kpà rú zìle Pásikà dhi adré tá atsálé ànyi.

² Kòwánà kàdrì ì tatrírí kúlí tadhábhá ìbe dhi ì adré tá láti nda kitswázó Yésu ni p̄fu dràle lúzu ró. Tàko ko, ì adré tá àyikya mónyá zyandre dhi ki ro.

³ Di Sàtánà dré fizo Yùdàsì adrélé kpà rú zìle Ìsikàrìyótà dhi na. Akódhi nda tá Yésu ni lebhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo 'ì.

⁴ Gò dré ngázo lile tà ta kòwánà kàdrì ìbe ìndì tépelò likìbhá ki kàdrì ìbe, ì ni Yésu ni lefè àyi drígá ngìni ya dhi ni tà dri.

⁵ Ayi nda ì dré lenzézó tà nda sè gò, ì dré lazízóá dhi, ì ni làfa fe drá.

⁶ Di Yùdàsì dré ka'izoá gò, kidhózó adrélé lókyá dóro Yésu ni lefèzo àyi drígá dhi ni nda, mónyá zyandre dhi ì kònìró ko.

A ledé tà Yésu ì dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo lebhá ni ìbe

(A kònò kpà Mátáyò 26:17-25; Márokò 14:12-21; Yòwánì 13:21-30)

⁷ Gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú dhi, kítú adrézó kábilígyà mv́ Pásikà àdhya ni p̄fu dràle mòbòmà ro dhi dré atsázó.

⁸ Di Yésu dré Péteró ki mùzo Yòwánì be, tàzoá dhi: «M̀ l̀ ngá ladhí àma dré gwányá Pásikà àdhya ni nyàzo.»

⁹ Ì lizí akódhi tàzoá dhi: «M̀ adré leá dhi, mà kòlì ladhíá ángwà?»

¹⁰ Di Yésu logó àyi dré dhi: «M̀ kòfì bhàandre na dre dhi, m̀ ni drì si agó àlo adrélépi yì do l̀drì na dhi be. M̀ dhe akódhi nda bvó, tsàle dzó dré dra fizo lána dhi na.

¹¹ M̀ kòtà dzó nda ni líyí dré dhi: «Dhya tà tadhálépi dhi adré àmi lizí: Dzó 'a k̀le mà dré kitswázó Pásikà nya áma lebhá ìbe dhi ángwà?»

¹² Di akódhi nda ni dzó 'a k̀le kàdrì kurú na dhi ni tadhá àmi dré. A tobhà mísá ì ngá àruka ìbe tayíle lána dre. M̀ kòladhí ngá àma dré kònàle.»

¹³ Di ì kòlì dre dhi, ì dré tà títi nda ki kisúzó ngóro Yésu dré tá tàle àyi dré dhi t́ni. Gò ì dré ngá ladhízó kitswázó gwányá Pásikà àdhya ni nya.

M̀rì ni rúbhá ì kàrí ni be dhi

(A kònò kpà Mátáyò 26:26-30; Márokò 14:22-26; 1 Kòrìtòbhá ì 11:23-25)

¹⁴ Lókyá kòkítswá dre dhi, Yésu ì dré tsàzo liríle mísá làgàsè tùmání akódhi ni àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ìbe.

¹⁵ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Ma tá lovó ìbe tò atsálé nyànomvá dhi, mà kònyaró Pásikà kònìdhi tùmání àmi ìbe áma kizà nyàma kandrá.

¹⁶ Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Má gò véle nyáá ko, tsàle lókyá tà ni ni dré dra ru 'òzo kitswálé títi Gíká ni Opì na dhi 'á.»

¹⁷ Di dré kópò adózó, àwoyà fèzo Gíká dré gò, tàzoá dhi: «M̀ do v́nò kópò kònìdhi lé ni lanzíle àmi kòfalèsè.

18 Tàko ko, má adré tàá àmi dré dhi: Má gò véle vínò mvu ko, tsàle lókyá Gìká ni Opì dré dra atsázó dhi 'á.»

19 Dré mápà adózó, àwoyà fèzo Gìká dré gò, ñòzoá fèle áyi lebebhá i dré gò, tàzoá dhi: «Kònìdhi áma rúbhá má dré adréle fèle àmi ki tà sè dhi 'i. Mì nya, ìndì mì kàdré 'òá kònìni adrézó áma tà kisù.»

20 Ngá nyàma àmvolésè dhi, dré kókpà 'òzoá kònìni kópò sè. Adó kópò nda, tàzoá dhi: «Kópò kònìdhi adré tà tídhí Gìká dré bhàle ru yìzo móndí íbe áma kàrí kutúlépi àmi dré dhi sè dhi ni tà tadhá.

21 Dì, mì yi rè ká! Dhya adrélépi 'òle áma lefè kàribhá i drígá dhi adré lírìlé tùmání má be mísá kònìdhi làga.

22 Tà bàti ró dhi, Móndí ni Mv́a ni li dràle ngóro Gìká dré tá tà ni ni bhàle drìdrì dhi tíni. Dì, kizà ni ína adré kàdrì dhya dra Móndí ni Mv́a nda ni lefèlépi dhi dré!»

23 Dì ì dré kidhózó adréle lizíá àyi kòfalésè, ngalè àdhi àyi kòfalé dhi ni tà nda ni 'o nì ya dhi.

Dhya kàdrì lavulé dhi àdhi 'i?

24 Gò Yésu ni lebebhá nda ì dré dhèzo adréle tà kayí àyi kòfalésè, nìzoá ngalè dhya kàdrì lavulé àyi kòfalé dhi àdhi 'i ya dhi.

25 Dì Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Móndyá bvò kòndi àdhya ki ópí ì adré àyikya òpì nya àyi dri rìnyí sè. Dhya kàdrìkàdrì àyi drìle dhi ì adré kpà àyi ki tàndi ki zi móndí ki ledébhá i ró.

26 Dì, adré leá dhi, àmi ki tà kàdré kònìni ko. Be ró dhi, lè dhya kàdrì lavulé àmi kòfalé dhi kàdré àmi ki tùmáwá tíni. Lè kpà dhya adrélépi àmi ki drì ko dhi kàdré tà 'o àmi ki màràbà tíni.

27 Angyá ko, mì adré kisúá dhi, dhya kàdrì lavulé dhi àdhi 'i: dhya adrélépi ngá nya mísá na dhi, kó ngalè, dhya adrélépi ngá bha nyàle dhi? Zakó tá dhya adrélépi ngá nya mísá na dhi 'i? Dì, ma mána àmi kòfalé dhi ngóro dhya adrélépi tà 'o àmi dré dhi tíni.

28 Àmi ró dhi, àmi tá ngbú dhya adrébhá tùmání má be tà dré adrérà'a áma tabhì dhi 'á dhi 'i.

29 Dì má adré àmi ki bha adréle òpì nya, ngóro áma Atá dré áma bhàle adréle òpì nya dhi tíni,

30 mì kàdréro ngá nya ìndì ngá mvu áma mísá làgásè áma Opì na. Kònàle dhi, mì nì lírì lírìrà adrézó òpì nya dhi i drìsè, adréle Ísèrèlè ànzì ki sùrú mudrí-drì-rì dhi ki tàbvó ta.»

Yésu longó dhi, Pétèro ni áyi ga

(À kònò kpà Mátáyò 26:31-35; Márokò 14:27-31; Yòwání 13:36-38)

31 Yésu gò tàá dhi: «Símónà, Símónà, mí yi rè ká! Sàtánà zi tà Gìká tí, kòfèro láti í dré àmi ki tabhìzo, ngóro à dré adréle ngánò kiyá dhi tíni.

32 Dì, má zi mána tà Gìká tí mí dré, mí kòtayíro ámi tà ka'íka'í ko dhi bvó. Dì mí kògò agòle má véle dre dhi, mí kòtìmbà ámi adrúpi i àyi ki tà ka'íka'í na.»

33 Dì, Pétèro tà drá dhi: «Mírì, ma gànzi ró lile bã nya, ìndì lile dràle tùmání mí be.»

34 Yésu logó drá dhi: «Pétèro, má adré tàá mí dré dhi: Àndrò drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrà dhi, mí nì áma ga vésè be na tàzoá dhi, mí nì ma ko.»

Yésu tà áyi lebebhá i dré dhi, ì kòlotó àyi kitswále àdzú bhu

³⁵ Yésu gò lizíá àyi tí dhi: «Lókyá má dré tá àmi ki mùzo lile làfa àko, kòmvò àko, ìndì kámókà àzya àko dhi sè dhi, ngá àlo dhi pí tá àmi vélé?»* † logó dhi: «Kóko.»

³⁶ Akódhi tà àyi dré dhi: «Di, nyànomvá dhi, dhya adrélépi làfa íbe dhi, kòdo làfa nda be. Dhya adrélépi kòmvò íbe dhi, kòdo kpà be. Dhya adrélépi sápi àko dhi, kòlagí áyi kítá kidhì àdhya kitswázó sápi gí í dré.

³⁷ Tàko ko, má adrè taa àmi dré dhi: Lè tà tisìle áma tà dri Gíká ni Kúlí na kòndhi kàtsá má rú: «A amú akódhi nàle tatrítrí kúlí ñobhá íbe.»† Tà bàti ró dhi, tà tisìle áma tà dri kòdhi adrè 'òle ru 'o.»

³⁸ Akódhi ni lebèbhá ì gò taa dhi: «Mírì, sápi rì dhi ì be kòndhi.» Akódhi logó àyi dré dhi: «Kòdhi kitswá dre.»

Yésu zi tà Gíká tí kòngó Olivè fa kya drina

(A kònò kpà Mátáyò 26:36-46; Mároko 14:32-42)

³⁹ Yésu kàpfò kònalésè dre dhi, dré lizo mbàle kòngó Olivè fa kya drina, ànzya gà dré adrélé 'òle dhi tíni. Akódhi ni lebèbhá ì dré kpà akódhi ni lebèzo.

⁴⁰ † kòtsa àrà nda na dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì kàdré tà zi Gíká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.»

⁴¹ Gò dré lizo vwàle àyi rúsè ànyíànyi ngóró kírà vîle dhi dré adrélé lile adhéle dhi pí. Dré dhèzo áyi kórókó titì, tà zizo Gíká tí kòndhi:

⁴² «Tátá, mí kòlè dhi, mí kòdo kópò kizà àdhya kòdhi má vélése wà. Di, mí kò'o tà má dré adrélé lèle dhi kòdhya ko. Be ró dhi, mí kò'o tà mí dré adrélé lèle dhi kòdhya.» [

⁴³ Gò ángeló àlo bhù lésè dhi dré agázó akódhi kandrà, rinyí fe drá.

⁴⁴ Yésu ni togó dré adrélé kizà ro lavulé dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tà zi Gíká tí togó wáyi sè. Gò kúrì adrélépi apfòle rúásà dhi dré atsázó kàrí tíni, adrélé titìle kìnì mi.]‡

⁴⁵ Akódhi kòzi tà nda akílè dre dhi, dré ngàzo gòle áyi lebèbhá nda ì véna, àyi ki kisú adrèrà'a ayí ko kizà dré.

⁴⁶ Di dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adrè ayí ko àdho tà sè? Mì nga adrélé tà zi Gíká tí, kòtayíró àmi tà dré tabhìle, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.»

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mátáyò 26:47-56; Mároko 14:43-50; Yòwánì 18:3-11)

⁴⁷ Gbã kòdhwa, Yésu dré rè dhu adrèrà'a tà ta dhi 'á dhi, móndí zyandre dhi ì dré atsázó. Di dhya rú zìle Yùdásì, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo dhi adrì tá ína àyi nì. Gò dré áyi kisízó ànyi Yésu làga, kitswálé akódhi ni kamú.

⁴⁸ Di, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Yùdásì, mí adrè tsì Móndí ni Mv́a ni kamú, kitswázó akódhi ni lefè kàribhá ì drígá bàti?»

⁴⁹ Yésu ni lebèbhá ì kònò tà adrélépi 'òle ru 'o nda dre dhi, ì dré akódhi ni lizízó: «Mírì, mà kòtogá àyi sápi sè wà?»

⁵⁰ Gò àyi ki àlo dré kòwánà ki kàdrì ni m̀aràbà ni bí dríagó lésè dhi ni bvwàzo kile.

⁵¹ Di, Yésu dré ína tàzoá dhi: «Mì tayí! Kòdhi kitswá dre!» Dré agó nda ni bí tabèzo, akódhi ni tidrízó.

⁵² Gò Yésu dré tàzoá kòwánà kàdrì ì, tépelò likíbhá ki kàdrì ì ìndì bhàgo atsábhá áyi ru dhi ì dré dhi: «Ma vo kùgú 'ì gò, mì dré adrézó alìle sápi íbe ìndì fa íbe kitswálé áma ru nì?

* 22:35 22:35 A kònò Lúkà 9:3; 10:4. † 22:37 22:37 A kònò Èsáyà 53:12. ‡ 22:44 22:44 Wáràgà àruka Gíká ni Kúlí tisizo àyi dri dhi ì léna dhi, à adrè 22:43-44 ki kisú ko.

⁵³ Kítú àlo àlo tíí ì sè, má adré tá àmi kòfalé tépelò na dhi, mì bhà tá drígá má rú ko. Di, lókyá kònndhi àmikyá 'i, ìndì dhya adrélépi áyi rinyí tadhá tínimvá na dhi àdhya 'i.»

Pètèró gà Yésu rè

(A kònò kpà Mátáyò 26:57-58, 69-75; Márokò 14:53-54, 66-72; Yòwánì 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Gò ì dré Yésu ni rùzo, drizoá lizo ába kòwánà ki kàdrì ni dzó na. Di Pètèró adré tá ìna àyi ki lebe lará ro.

⁵⁵ Àyi ki àruka ì turú tá àtsí bhà'álé nda ni kító 'á gò, ì dré lirízó làgàsà. Di Pètèró dré kpà lirízó àyi kòfalé.

⁵⁶ Gò mvátòkò àlo màràbà ro dhi dré akódhi ni nòzo adrérà'a lirílé àtsí mìle. Dré mì tingbózó driá gò, tazoá dhi: «Dhya kòndì tá kókpà tùmání Yésu be.»

⁵⁷ Di, Pètèró dré ìna tà nda ni gazo rè, tazoá dhi: «Tòkò, má ìni akódhi ko.»

⁵⁸ Gí ko, dhya àzya dré akódhi ni nòzo gò, tazoá dhi: «Mì kókpà àyi ki àlo 'i.» Di Pètèró logó dhi: «Kóko, ma 'i ko!»

⁵⁹ Anyiànyi sáà àlo àmvolésè dhi, dhya àzya dré gòzo tàá rinyí sè dhi: «Bàti, dhya kòndì tá tùmání Yésu be! Angyá ko, akódhi kókpà mómí angálépi Gàliláyà lésè dhi 'i.»

⁶⁰ Di Pètèró logó dhi: «Agó, má ìni ngalè mí adré àdho tà ta ya dhi ko!» Gbã lókyá dré adrérà'a tà ta dhi 'á dhi, àgólòwa dré tsirà bhèzo.

⁶¹ Gò Mírì Yésu dré àyi alázó Pètèró ni no dií. Di kúlí Mírì dré tá tàle Pètèró dré dhi dré agázó lána. Tà tá dhi: «Ándrò, drìdrì àgólòwa dré dra tsirà bhèzo dhi kandrà dhi, mí ni áma ga vésè be na.»

⁶² Di Pètèró dré pfòzo kivi na gò, ngòle ka'ilé ka'ika'i kizà dré.

A gu Yésu, akódhi ni tswàzo

(A kònò kpà Mátáyò 26:67-68; Márokò 14:65)

⁶³ Di dhya adrèbhá Yésu ni líkí dhi ì adré tá akódhi ni gu, adrézó akódhi ni tswa.

⁶⁴ Ì dré akódhi ni mì dròzo gò, adrézó tàá drá dhi: «Mí tà rè àma dré pròfètà ro dhi, ngalè àdhi sa mì ni ya dhi ká!»

⁶⁵ Di ì adré tá akódhi ni lodhá kanyò kúlí àruka bí dhi ì sè.

Yésu pfò kòwánà ki kàdrì i kandrà bhàgo kàdrì íbe

(A kònò kpà Mátáyò 26:59-66; Márokò 14:55-64; Yòwánì 18:19-24)

⁶⁶ Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i, kòwánà kàdrì i ìndì tátírítrí kúlí tadhábhá íbe dhi, ì dré ru kimózó kònàle. Gò Yésu ni drizo pfòle àyi nda i kandrà.

⁶⁷ Di ì dré tazoá drá dhi: «Mí kàdré Mèsíyà 'i bàti dhi, mí tà rè àma dré ká!» Yésu logó àyi dré dhi: «Má kòtà tà nda àmi dré dhi, mì kitswá ka'íá ko.

⁶⁸ Má kòlizi kpà tà àmi tí dhi, mì kitswá tàdzí kúlí logó ko.

⁶⁹ Di, kídhólé nyànómvá dhi, Mómí ni Mvã ni lírí adrélé Gíká rinyí líyí ni driágó lésè.»

⁷⁰ Di àyi tíí nda ì lízì tíá dhi: «Mì di mína Gíká ni Mvãagó 'i?» Yésu logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi mì tà kyá tàle dhi, ma 'i dhi.»

⁷¹ Di ì tà dhi: «Mà ni di go véle mómí àruka kitswábhá tà ta akódhi rú dhi ki nda àdho tà sè? Àma ki tàndi, mà yi kúlí apfòlepi akódhi ni tàndi sílésè dhi dre!»

23

Yésu pfò Pilátò kandrà

(A kònò kpà Mátáyò 27:1-2, 11-14; Márokò 15:1-5; Yòwánì 18:28-38)

¹ Gò àyì tí tí ru kimóbhá nda ì dré ngàzo Yésu ni dri lizo ába Pilátò, Rómà ki gùvèrènerè kandrà.

² Gò ì dré dhèzo adrélé Yésu ni asíkì, adrézó tàá dhi: «Mà kisú dhya kònìdhi adrérà'a àma ki sùrú ni kodzó ligílé. Akódhi adré ína Kàyìsàrà ni mèdáyì gìma logá mómódí ì dré. Adré kpà áyì tàndì ni zi Mèsíyà ro, ìndì ópí ro.»

³ Di Pilátò dré lizízóá Yésu tí dhi: «Mì, mi ópí Yúdà ànzì kya 'ì?» Yésu logó drá dhi: «Ámi tàndì mí tà dre.»

⁴ Gò Pilátò dré tàzoá kòwánà kàdrì ì dré, mómódí zyandre íbe dhi: «Má kisú mána tà àlo tà bhàzo agó kònìdhi dri dhi ko.»

⁵ Di, ì gò àyíkya tàá rìnyí sè dhi: «Akódhi adré mómódí zyandre dhi ki kodzó ligílé tà dré adrélé tadhálé dhi ì sè. Adré 'òá kònìni Yúdà ànzì ki bvò 'àsè tí tí, kidhólé Gàlílàyà lésè atsálé kònwa Yèrúsalémà 'a.»

⁶ Pilátò kòyi tà nda dre dhi, dré lizízóá ngalè Yésu mómódí angálépi Gàlílàyà lésè dhi 'ì yà dhi.

⁷ Kòyi tàle dhi, akódhi tá ópí Èródè ni rìnyí zàle dhi dre dhi, dré akódhi ni mùzo Èródè véna. Angyá ko, akódhi nda tá Yèrúsalémà 'a lókyá nda sè.

Yésu pfò Èródè kandrà

⁸ Èródè kònò Yésu dre dhi, dré lenzézó lavúlé. Tàko ko, yi tá Yésu ni rúbí kínó gò, adrézó akódhi ni le nòle tò. Adré tá mǐ bha kitswálé akódhi ni no tà àlo línдрíga ró dhi ni 'orà'a.

⁹ Di dré akódhi ni lizízó tà bí dhi ì sè. Di, Yésu logó ína drá kúlí àlo ko.

¹⁰ Kòwánà kàdrì ì tátrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ì totó tá àyì kònàle adrélé akódhi ni asíkì rìnyí sè.

¹¹ Di Èródè ì sòdá ni íbe dhi ì dré kpà akódhi ni ayízèzo, adrézó akódhi ni gu. Gò ì dré kánzó aveave asózó rúá, gòzo akódhi ni mu Pilátò véna.

¹² Di kítú nda sè dhi, Èródè ì Pilátò be atú adrébhá tá kàrìbhá ro dhi ì, ì dré atsázó véle arúpi ró.

A nò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mátáyò 27:15-26; Márokò 15:6-15; Yòwánì 18:39-19:16)

¹³ Gò Pilátò dré kòwánà kàdrì ki azizó, Yúdà ànzì ki dri kòbhá íbe, ìndì mómódí zyandre íbe,

¹⁴ tàzoá àyì dré dhi: «Mì adrì àmíkya agó kònìdhi alizo ába má véle tàzoá dhi, adré mómódí ki kodzó ligílé. Di, mǐ yi rè ká! Má lizí tá akódhi àmì kandrà gò, má dré mána tà mǐ dré adrézó akódhi ni asíkì àsà dhi ni kisúzó vélána ko.

¹⁵ Èródè kisú kpà tà àlo vélána ko. Angyá ko, logó akódhi àma véle. Di dhya kònìdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ko.

¹⁶ Àsà dhi, má ni akódhi ni 'o bhwàle gò, trízoá ìle.» [

¹⁷ *]

¹⁸ Di àyì tí tí nda ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá dhi: «Mǐ kò'o dhya kòdhi dràle! Mǐ kàtrì àma dré Bàràbà kòdhyà!»

¹⁹ (A bhe tá Bàràbà nda bǎdzó na, mómódí ki kodzoma ligílé bhàandre nda 'á dhi ni tà sè, ìndì mómódí pfùma ni tà sè.)

* **23:17 23:17** Wàragà àruka Gìká ni Kúlí tísìzo àyì dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Adré tá léá dhi, Pilátò kòtrì mómódí àlo 'ìle bǎdzó na dhi àyì dré gwányá Pásikà àdhyà tú.]

20 Pìlátò dré gòzo tódhyá tàá àyi dré dhi, í lè tá ína Yésu ni trìle.

21 Di ì dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi fa kipakipa dri! Mí tidí akódhi!»

22 Pìlátò dré gòzo tàá àyi dré vèsè ni na sè dhi: «Akódhi 'o àdho tà kònzì 'i? Má kisú mána tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi vélána ko. Àsà dhi, má ni akódhi ni 'o bhwàle gò, trizoá lile.»

23 Di, ì dré àyikya gòzo tetrélé rinyí sè tàzoá dhi, à kòtidí akódhi fa kipakipa dri gò, àyi ki kúlí dré lavúzó.

24 Di Pìlátò dré tà ì dré adrélé zìle nda ni ka'izo 'òle àyi dré.

25 Dré Bàrábà, bhèle tá bãdzó na móndí ki kodzoma ligílé dhi ni tà sè ìndì móndí pfùma ni tà sè nda ni trizo, ngóró ì dré adrélé zìle dhi tìni. Dré Yésu ni fèzo àyi drígá, ì kò'oró ngóró ì dré adrélé lèle dhi tìni.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:32-44; Márokò 15:21-32; Yòwánì 19:17-27)

26 Ì dré tá adrérà'a Yésu ni dri lizo ába dhi 'á dhi, ì dré agó àlo rú be Símónà angálépi Kirénè lésè dhi ni nòzo adrérà'a agòle amvú lésè.† Di ì dré akódhi nda ni ruzo, fa kipakipa bhàzo dríá gò, akódhi ni 'òzo fa nda ni do lizo ába Yésu vèsè.

27 Móndí zyandre lavulé dhi ì adré tá lile Yésu vèsè. Ayi nda ì kòfalé dhi, tòkò àruka ì adré tá àwó ngo, adrézó tongólé Yésu ni tà sè.

28 Di Yésu dré áyi alázó tàá àyi dré dhi: «Àmi ànzitòkó Yèrúsalémà àdhyà ni ì, mì kòngo má sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya ngòle àmi ki tàndì ì sè, ìndì àmi ki ànzì ì sè.

29 Angyá ko, lókyá adrélépi alile dhi sè dhi, à ni tàá dhi: «Kólénzé tòkó kóndó ro tibhá ko, ìndì bà febhá ànzimvá ì dré ko dhi ì dré!»

30 Lókyá nda sè dhi, móndí ki tàá kòngó kàdrìkàdrì ì dré dhi: «Mì kàdhé àma dri wà!» adrézó kpà tàá kòngó tsàtsà ì dré dhi: «Mì kàbvù àma wà!»‡

31 Tàko ko, à kàdré 'òá kònìni fa lídrì ro dhi rú dhi, àdho tà ni dì véle atsá fa à'yo ró dhi rú dhi ni?»

32 A adrì tá kpà àgo rì drìkònzìbhá ro dhi ì pfùle dràle tùmání Yésu be.

33 Ì kòtsa àrà adrélé zìle Drífà ro dhi na dre dhi, ì dré Yésu ni tidízó fa kipakipa dri. Ì dré kpà drìkònzìbhá rì nda ki tidízó fa àruka ì drìsè, àlo ni Yésu ni dríágó lésè, àzya ni lídzí ni lésè.

34 Gò Yésu dré tàzoá dhi: «Tátá, mí kòtrì àyi ki tàkonzì. Angyá ko, ì nì tà ì dré adrélé 'òle dhi ko.» Gò sòdá ì dré akódhi ni kítá ki lanzízó àyi kòfalésè dzègé sè.§

35 Móndyá zyandre nda ì totó tá àyi adrélé tà nda ni no. Yúdà ànzì ki kàdrì ì adré tá àyikya Yésu ni gu, adrézó tàá dhi: «Akódhi tidrí móndí àruka ì 'í. Di kàdré Mèsíyà Gíká dré zìle dhi 'i bàti dhi, kòtidrí àyi tàndì wà!»

36 Sòdá ì adré tá kpà akódhi ni gu. Ì kisí tá àyi ànyì akódhi làga, vìnègàrì fe drá,

37 tàzoá dhi: «Mí kàdré ópí Yúdà ànzì kya 'i bàti dhi, mí tidrí àmi tàndì wà!»

38 A di tá wárágà tà tisìzo dríá dhi akódhi drìle. A tisì tá dhi: «Kònìdhi ópí Yúdà ànzì kya 'i.»

† 23:26 23:26 «Kirénè» kònìdhi tá bhàandre bvò Libíyà àdhyà lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhyà lé dhi 'i.

‡ 23:30 23:30 A kònò Oséyà 10:8. § 23:34 23:34 A kònò Longó ì 22:19.

³⁹ Drìkònzìbhá tidílé Yésu làga nda ki àlo adré tá kpà akódhi ni lodhá, adrézó tàà dhi: «Mí mína Mèsíyà 'i ko? Mí tidrí di àma tùmáńí ámì tándì be wà!»

⁴⁰ Di, drìkònzìbhá àzya dré ína lawàzo dríá, tàzoá dhi: «À nò kó tà kitswálépi dràdrà sè dhi mí dri akódhi àdhya t́nì dhi, mí adré di mína Gíká ni ro ko àdho tà sè?»

⁴¹ Ama ró dhi, à nò tà àma dri gyǎgya. Mà adré àmakya tà kitswálépi tà mà dré 'òle dhi ì sè dhi ni kisú. Di, dhya kòndhi 'o ína tà kònzì àlo dhi ko.»

⁴² Gò dré tàzoá dhi: «Yésu, lókyá mí dré dra f́izo ámì òpì na dhi tú dhi, mí kòtivì ma ko.»

⁴³ Yésu logó drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Àndrò, mà ni adré tùmáńí mí be pàràdísò na.»

Yésu ni dràma

(À kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Yòwánì 19:28-30)

⁴⁴ Anyíànyì kítú rírì sè dhi, t́nìmvá dré bvò ni mì dòzo wǎyi, tsàle sáà na kítú rírì àmvolésè dhi na.

⁴⁵ Tàko ko, kítú tayí tá ína ngá kazama. Gò kítá 'ìle tépelò ni 'a lakízó dhi dré lasízó 'a be rì.

⁴⁶ Gò Yésu dré liyízó kúlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Tátá, má tayí áma lídrì mí drígá.» Kòtà tà nda dre dhi, dré dràzo.

⁴⁷ Rómà ki sòdá ki kàdrì kònò tà títí lavúbhá nda ì dre dhi, dré Gíká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Dhya kòdhi tá ína móndí gyǎgya 'i bàti!»

⁴⁸ Móndyá zyandre títí ru kímóbhá tà nda ni no dhi ì kònò tà lavúbhá nda ì dre dhi, ì dré ngàzo nzìle àyi ki agá dibe kizà dré.

⁴⁹ Di, móndyá títí Yésu ni nibhá dhi ì tùmáńí tòkó akódhi ni lebèbhá Gàlíláyà lésè dhi ìbe dhi ì totó tá àyi adrélé tà nda ki no lárá ro.

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(À kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Yòwánì 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yúdà ànzì ki bhàgo kàdrì ì kòfalé dhi, agó àlo rú be Yòséfà angálépi Àrìmátáyà, bhàandre àlo Yúdáyà le dhi lésè dhi tá be. Di, akódhi nda ka'í tá ína tà bhàgo àruka títí dhi ì dré ru ýizo 'òzoá dhi ko. Akódhi tá móndí dóro ìndì gyǎgya, adrélépi Gíká ni Òpì letè nòle dhi 'i.

⁵² Di dré lizo Pilátò véna Yésu ni rúbhá zi tíá.

⁵³ Pilátò kòka'í dre dhi, Yòséfà dré lizo rúbhá nda ni tirí fa kipakipa drìlésè, lambézóá kítá kemve sè gò, lizo bhàá mógó àlo gàle kírà na, àbvò bhàzo lána rè ko dhi na.

⁵⁴ Kítú nda tá kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrà dhi 'i. Di sàbátù adré tá 'òle kídholé.

⁵⁵ Tòkó alìbhá tá Gàlíláyà lésè tùmáńí Yésu be nda ì lebè tá Yòséfà gò, ì dré mógó nda ni nòzo, ìndì à bhà Yésu ni rúbhá lána ngíni ya dhi ni nòzo.

⁵⁶ Di ì dré gòzo nzìle gò, dò tàdzí be dóro amúlé málási be dhi ni ladhí. Di sàbátù tú dhi, ì dré lovózo ngóro t́atrít́rí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi t́nì.

24

Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi

(À kònò kpà Mátáyò 28:1-10; Márokò 16:1-8; Yòwánì 20:1-10)

¹ Kítú ni àlo pòsò àdhya sè dhi, tòkó nda ì dré ngàzo drùbhì ḱnó dò tàdzí be dóro ì dré tá ladhíle nda ni do lizo ába mógó na.

² Ì kòtsa dre dhi, ì dré kisúzóá dhi, à lí kírà mógó nda t́isè dre.

³ Di, ì dré fizo lána dhi, ì kisú àyikya Mírì Yésu nì rúbhá ko.

⁴ Ayi ki drì dré adrérà'a abilé tà nda sè dhi 'á dhi, àgo rì kítá lagulagu ró dhi kì asóbhá dhi ì dré agázó àyi kandrá.

⁵ Di tirì dré gázo tòkó nda ì léna bí gò, ì dré tandizo mibhalé bha kìnì na ró. Di, àgo nda ì dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adré dhya lídrì ro dhi nì nda àbvò ì kòfalé àdho tà sè?»

⁶ Akódhi kònwa yókódhó. Nga ína dràdrà 'ásè dre! Mì kisù rè tà dré tá tàlè àmi dré, dré rè dhu adrérà'a Gàliláyà na dhi 'á dhi ká.

⁷ Akódhi tà tá dhi: «Adré leá dhi, à kòlefè Mónde nì Mv́à tàkonzìbhá ì drígá, akódhi nì tidízó dràle fa kipakipa dri gò, kítú nì na sè dhi, akódhi dré ngàzo dràdrà 'ásè.»

⁸ Di kúlì dré tá tàlè nda ì dré agázó àyi léna.

⁹ Di ì kàgò mógó lésè dre dhi, ì dré tà títi nda kì titízó àpóstolò mudrí-drì-àlo dhi ì dré, móndyá àruka títi dhi íbe.

¹⁰ Tòkó nda ì tá: Màrìyà Màgàdàlénè, Yòwánà, Màrìyà Yàkóbhò nì andre, tsàlè tòkó àruka ì.

¹¹ Di, tà ì dré titilé nda ì sù tá ngóro kúlì azaaza ì tíni àpóstolò nda ì bina gò, ì dré ka'izoá ko.

¹² Di, Pétèro dré ína ngàzo ràle mógó na. Kòtsa tandile ngá no dre dhi, dré ngbà 'í kítá kàtswákàtswa dhi kì nòzo kòdhya. Di akódhi nì líndrí dré gázo gò, dré gòzo nzìle í bhàna, adréle lizíá í léna ngalè àdho tà 'o tá ru nì ya dhi.

*Yésu nì lebèbhá rì dhi ì Emáwù nì láti na
(A kònò kpà Márokò 16:12-13)*

¹³ Gbá kítú nda sè dhi, Yésu nì lebèbhá kì rì dhi ì adré tá lile bhà àlo rú be Emáwù dhi na. Bhà nda vwà tá Yèrúsalmà rúsè dhi ànyíànyì kílóméterè mudrí-drì-àlo.

¹⁴ Ì adré tá tà títi lavúbhá Yèrúsalmà na dhi kì títi.

¹⁵ Ì dré tá adrérà'a tà ta ìndì tà kayí àyi kòfalésè dhi 'á dhi, Yésu nì tandi dré àyi kisízó ànyi àyi làga gò, ì dré adrézó lile túmánì àyi íbe.

¹⁶ Di, à kíkí tá àyi kì mǐ, ì kòkìswáro nǐa akódhi àdhi 'ì ya dhi ko.

¹⁷ Yésu dré àyi kì lizízó tàzoá dhi: «Mì adré tá àdho tà títi àmi kòfalésè, mì dré adrérà'a atsí to dhi 'á dhi?» Di ì dré àyi kì kíkízó gò, àyi kì mibhalé dré adrézó kizà ro lavúle.

¹⁸ Ayi kì àlo rú be Kèlèyópà dhi dré logózóá drá dhi: «Món dyá títi adrébhá tá Yèrúsalmà na dhi ì kòfalé dhi, mì ngbà 'í món dí àlo tà lavúbhá kònàle kítú kòni ì sè dhi kì nìlepi ko dhi 'i?»

¹⁹ Yésu lizí dhi: «Àdho tà 'i?» Ì logó drá dhi: «Tà atsábhá Yésu, Nàzàrétà lésè dhi rú dhi 'i. Akódhi tá pròfétà rinyi ró kúlì tàma sè ìndì tà 'òma sè Gíká kandrá ìndì món dyá títi ì kandrá dhi 'i.

²⁰ Di, kòwánà kàdrì ì àma kì drì kobhá íbe dhi ì lefè tá àyikya akódhi, à kòbhàro tà akódhi dri kitswálé dràdrà sè. Gò ì dré akódhi nì tidízó fa kipakipa dri.

²¹ Mǎ adré tá àmakya mǐ bha kisúzoá dhi, kònò akódhi nì tá Ìsèrélè ànzi kì apá nì. Kòdhi íbe dhi, ándrò kòndhi, kítú nì na tà títi lavúbhá nda ì àmvolésè dhi 'i.

²² Di tòkó àruka àma kòfalé dhi ì tigá àma kì líndrí tà tandi ró. Ì lǐ tá drùbhǐ kínó mógó na.

²³ Di, ì kisú àyikya akódhi nì rúbhá ko. Gò ì dré agòzo longóá àma dré dhi, ángéló ì agá tá àyi kandrá tàá àyi dré dhi, Yésu be lídrì ro.

24 Di àma ki arúpi àruka ì dré lizo mógó na gò, ì dré tà nda ni kisúzó ngóro tòkó nda ì dré tá tàle dhi tíni. Di, ì nò àyikya akódhi ko.»

25 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Á! Ami móndí azaaza ró ni i, mì adré tà títi pròfétà ì dré longolé dhi ki ka'ì mbèlè ko!

26 Adré tá leá dhi, Mèsíyà kònya kizà làsú be kònini gò, kòfíró áyi mĩlanzilanzì na dhi ko?»

27 Gò Yésu dré tà títi tisìle áyi tà dri Gíkà ni Kúlí na dhi ki àndu ngìzo àyi dré, kidhólé Mósè ni búkù ì lésè pròfétà títi dhi kya íbe.

28 Ì kòtsa ànyi bhà ì dré tá adrézó lile lána dhi làga dre dhi, Yésu dré áyi 'òzo ngóro í adré tá lavúlé na tíni.

29 Di, ì dré akódhi ni ti lizízo tà tàndi ró tàzoá dhi: «Mí kàdré rè tùmání àma íbe. Kítú ndi dre, ìndi ngá adré anilé.» Di dré fizo dzó na adrélé àyi íbe.

30 Ì kòlirí tùmání mísá làgàsè dre dhi, Yésu dré mápà adózó, tà tani zizo driá Gíkà tí gò, ñozoá adrélé fèle àyi dré.

31 Gbã kòdhwa, àyi ki mĩ dré ru nzizo gò, ì dré akódhi ni nizo. Di, dré ína tavizo àyi mĩlésè.

32 Gò ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Àma ki togó adré tá zakó àtsi ró, dré tá adrérà'a tà ta àma dré láti na, adrézó tà Gíkà ni Kúlí na dhi ki àndu ngi àma dré dhi 'á!»

33 Gbã lókyá nda sè dhi, ì dré ngàzo gòle Yèrúsalmà na. Ì kòtsa dre dhi, ì dré Yésu ni lebèbhá mudrí-dri-àlo ru kimóbhá móndí àruka íbe dhi ki kisúzó.

34 Àyi nda ì dré tàzoá dhi: «Bàti, Mírì nga dràdrà 'àsè dre! Agá ína Pètèro kandrà!»

35 Gò àyi rìti nda ì dré tà títi lavúbhá láti na dhi ki titízo àyi dré. Ì tití tá kpà, ì nĩ tá Yésu àdhi 'i ya dhi, dré tá adrérà'a mápà ño dhi 'á.

Yésu agá àyi lebèbhá i kandrà

(A kònò kpà Mátáyò 28:16-20; Mároko 16:14-18; Yòwànì 20:19-23; Tà 'òle dhi i 1:6-8)

36 Ì dré rè dhu adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Yésu ni tàndi dré agázó àyi totó àyi kòfalé gò, tàà àyi dré dhi: «Tà kìdríkìdri kàdré àmi íbe!»

37 Di àyi ki líndrí dré gàzo tirì dré gò, ì dré adrézó kisùá dhi, ì adré móndí líndrí no kòdhya.

38 Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi ki dri adré abilé àdho tà sè? Mì adré kpà tà kayí àmi léna àdho tà sè?

39 Mì nò rè áma drígá i áma pá íbe ni i ká. Kònìdhi áma tàndi 'i! Mì tabè ma atógyàzoá dhi, móndí líndrí zã íbe ìndi fà íbe, ngóro mì dré adrélé nòle má dré adrézó ába kòndi tíni dhi ko.»

40 Kòtà tà nda dre dhi, dré áyi drígá ki tadházó àyi pá íbe àyi dré.

41 Di, ì kitswá tá àyikya tà nda ni ka'ì dhu rè ko togó kìnì dré ìndi líndrìga dré. Di Yésu dré lizízoá dhi: «Àmi ngá nyàle dhi íbe kònwa?»

42 Di ì dré kosyá ì dré libhílé dhi ni àmbí fèzo drá.

43 Gò dré dòzoá nyàle àyi mi.

44 Di dré tàzoá àyi dré dhi: «Mà dré tá adrérà'a tùmání àmi íbe dhi 'á dhi, má tà tá tà kòni i àmi dré: <Adré leá dhi, tà títi tisìle áma tà dri Mósè ni tátírítrí kúlí na, pròfétà ki búkù i 'àsè, ìndi Yúdà ànzi ki Longó i 'àsè dhi ì kò'o ru.»»

45 Gò dré àyi ki tògyá nzizo, ì kònìró tà tisìle Gíkà ni Kúlí na dhi ki àndu be dhi bvó.

⁴⁶ Dré tazoá àyi dré dhi: «À tisi tá tà kòni i: Mèsíyà ni kizà nya dràzo gò, kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'àsè.

⁴⁷ A tisi kpà dhi, à ni kúlí longó akódhi ni rú sè sùrú tíí i dré kidhólé Yèrúsalmà na tazoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó, Gíká kòtríró àyi ki tàkonzì i be dhi bvó.

⁴⁸ Àmi dhya tà nda kòdhi ki nobhá mǐ sè, ìndì yibhá bíbhále sè dhi 'i.

⁴⁹ Mǐ yi rè ká! Má ni mána Tírí Lólo áma Atá dré lazilé dhi ni amù àmi dré. Dì àmi ró dhi, mǐ kàdré adrélé bhàandre 'á, tsàle lókyá rǐnyí apfòlepi bhù lésè nda dré dra àmi ki asózó dhi 'á.»

Yésu mbà bhù na áyi lebhá i misè

(À kònò kpà Márokò 16:19-20; Tà 'òle dhi i 1:9-11)

⁵⁰ Gò Yésu dré àyi ki drizo lizo àyi íbe tsàle ànyi Bètàníyà làga. Dré drígá tǐngázó kurú na, tà tani zǐzo Gíká tí àyi dri.

⁵¹ Dì dré adrérà'a tà tani zi àyi dri dhi 'á dhi, dré àyi ki tayízó gò, Gíká dré akódhi ni dòzo bhù na.

⁵² Dì ì dré àyikya ledhézó àyi ki kórókó titǐ akódhi ni lindrì bhàzo gò, ì dré gòzo Yèrúsalmà na kólénzé be bǐ.

⁵³ Dì kítú àlo àlo tíí i sè dhi, ì adrè tá tépelò na, adrélé Gíká ni rú bha kùle landè àko ró.

Rúbí Tani Yòwánì dré tisìle dhi

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Yòwánì 'i. Akódhi nda tá àpóstolò ki àlo 'i. Vèsè be bí, àyi Péteró íbe ìndì Yàkóbhò be dhi i tá ànyi Yésu làga. Búkù kònìdhi léna dhi, Yòwánì adrè áyi zi «Yésu ni lebèlepi dré lèle tò dhi» ró. Yòwánì ni tàndi tadhá tà í dré búkù kònìdhi ni tisìzo ásà dhi kònìni: «Di, à tisì tà kòdhi i, mì kòka'író dhi, Yésu Mèsíyà 'i, ìndì Gìká ni Mvágó 'i gò, àmi ki tà ka'íka'í nda sè dhi, mì kàdréro lídrì íbe akódhi léna be dhi bvó.» (À kònò 20:31.)

Búkù Yòwánì dré tisìle kònìdhi twá búkù na àruka Rúbí Tani ni tà dri dhi i rúsè. Kidhoma ni léna dhi, Yòwánì adrè Gìká ni tà àndu ngì, adrézó tadhá dhi, Yésu Gìká ni Kúlí adrélèpi tá ngbú tùmání Gìká be, ìndì adrélèpi ína Gìká ro dhi 'i (1:1). Kúlí nda atsá tá mómí ro gò, dré bhà mòzo àma kòfalé adrézó tùmání àma íbe (1:14). Búkù kònìdhi léna dhi, Yòwánì adrè tà twátwa líndrìga ró Yésu dré 'òle dhi ki tití, tadházóá dhi, akódhi Mèsíyà 'i, ìndì Gìká ni Mvágó 'i káyà dhi. Yésu adrè kpà áyi tàndi ni zi «mápà adrélèpi lídrì fe dhi» ró (6:35, 48), «ngádra adrélèpi ngá kazá mómnyá bvò àdhya i dré dhi» ró (8:12; 9:5), «kábílìgyà líkìlèpi dóro dhi» ró (10:11, 14), «dhya adrélèpi mómí ki tingá dràdrà lésè, ìndì adrélèpi lídrì fe àyi dré dhi» ró (11:25), «lāti» ró, «tà bàti» ró, ìndì «lídrì» ro (14:6). Di Yòwánì adrè mómí zyandre dhi i ka'í tá Yésu atsázó akódhi ni lebèbhá i ró ngìni ya dhi ni tití. Di, mómí àruka i gá àyikya akódhi ni ka'íma.

Yòwánì adrè tà bí Yésu dré 'òle ìndì tàle áyi lebèbhá ki kodzózó ìndì àyi ki togó tindrìzo ngátsi áyi dràma kandrà dhi sè dhi ki tití (13-16). Adrè kpà tà Yésu dré zìle Gìká tí áyi tàndi dré ìndì áyi lebèbhá i dré dhi ki tití (17).

Yòwánì adrè tadhá ngádra 'á dhi, Gìká adrè mómnyá títi adrèbhá Yésu ni ka'í dhi ki tídrì, i kàdréro lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Kòdhi adrè tàà dhi, àyi nda i dré dhi, lídrì kóná vèsè kólyá nda kidhó dre.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu Krìsto, Gìká ni Kúlí 'i (1:1-18)
- 2) Yòwánì Bátisimò fèlepi, ìndì Yésu ni lebèbhá drìdrì dhi i (1:19-51)
- 3) Yésu ni àzì mómí i kòfalé dhi (2:1-12:50)
- 4) Yésu ni pòsò kùdù, ìndì akódhi ni dràma (13:1-19:42)
- 5) Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi, ìndì akódhi ni agama akódhi ni lebèbhá i kandrà dhi (20:1-21:25)

Yésu Krìsto, Gìká ni Kúlí 'i

¹ Ngá wáyi dhi ki bhàma kandrà dhi, Kúlí tá be. Kúlí nda tá tùmání Gìká be, ìndì Kúlí nda tá Gìká 'i.

² Akódhi tá tùmání Gìká be drìdrì ngá wáyi dhi ki bhàma kandrà.

³ Gìká 'o tá akódhi ngá wáyi dhi ki bha dhi kòdhya. Di ngá àlo bhàle akódhi àko dhi yókódhó.

⁴ Lídrì tá akódhi léna, ìndì lídrì nda tá ngádra 'i mómí i dré.

⁵ Ngádra nda adrè kòle tínímvá na, ìndì tínímvá kitswá akódhi ni lavú bwà ko.

⁶ Gìká amù tá dhya àlo rú be Yòwánì dhi.

⁷ Akódhi nda alì ngádra nda ni tà longó, mómnyá wáyi dhi i kòka'író ásà be dhi bvó.

⁸ Yòwánì nì tándì tá ngádra nda 'i ko. Dì, akódhi alì ína ngádra nda nì tà longó.

⁹ Tàko ko, ngádra bàti adrélépi ngá kazá móndyá wáyì ì dré dhi, adré tá alìle bvò le.

¹⁰ Dì dhya adrélépi Kúlí 'i nda alì tá adrélé bvò le. Dì, tágba Giká dré akódhi nì 'òzo bvò nda nì bha dhi, móndyá bvò nda àdhya ì nǐ akódhi ko.

¹¹ Akódhi atsá áyì tándì nì móndyá ì véle. Dì, móndyá akódhi àdhya nda ì ka'í àyikya akódhi ko.

¹² Tágba kònìni dhi, móndyá wáyì akódhi nì ka'ibhá, akódhi nì dòzo àyì kì togó na dhi ì dré dhi, akódhi fè rǐnyí ì dré atsázó Giká nì ànzì ì ró.

¹³ A ti ànzì nda ì ngóro móndí ì dré adrélé ànzì ti dhi tǐni ko, ngóro móndí ì dré adrélé tà le 'òle dhi tǐni ko, ìndì agó dré adrélé tà le 'òle dhi tǐni ko. Be ró dhi, Giká ti àyì atsálé áyì ànzì ì ró dhi nì.

¹⁴ Dhya adrélépi Kúlí 'i nda atsá tá móndí ro gò, dré bhà mòzo àma kòfalé adrézó túmání àma íbe. Mà nò akódhi nì mǐlanzilanzì 'í. Mǐlanzilanzì nda, mǐlanzilanzì Giká nì Mvágó àlo kwákwá nda dré kisulé áyì Atá véna dhi 'i. Akódhi ga togó tani sè bǐ, ìndì tà bàti sè bǐ.

¹⁵ Dì Yòwánì longó tá akódhi nda nì tà ngádra 'á móndí ì dré. Akódhi loyó kúlí tàzoá dhi: «Kòndhi dhya má dré tá tà nì nì tàzo dhi 'i. Má tà tá dhi: <Dhya adrélépi adhéle má bvó dhi kàdrì áma lavú. Tàko ko, áma tirá ko dhi 'á dhi, akódhi tá ína be.>»

¹⁶ Akódhi nda nì togó tani kàdrì lavulé dhi sè dhi, àma títì, mà kisú tà tani tà tani àzya dri.

¹⁷ Tàko ko, Giká longó tá áyì tǎtrǐtrǐ kúlí Mósè tí. Dì, fè Yésu Krísto áyì togó tani tadhá áyì tà bàti be dhi kòdhya.

¹⁸ Dhya àlo nò tàdzí Giká ko. Dì, akódhi nì Mvágó àlo kwákwá adrélépi ína Giká ro, ìndì adrélépi áyì Atá làga nda, 'o Giká móndí ì dré nǐle dhi nì.

Yòwánì Bátisimò felepi longó Yésu nì tà

(A kònò kpà Mátáyò 3:1-12; Mároko 1:1-8; Lúkà 3:1-18)

¹⁹ Yúdà ànzì kì kàdrì Yèrúsalmà na dhi ì dré kòwánà kì mùzo Léví íbe lǐle Yòwánì véna dhi, áyì nda ì lizí tá akódhi tí dhi: «Mì àdhi 'i?»

²⁰ Dì akódhi gà kúlí logoma áyì tí dhi ko. Dì, tà ína ngádra 'á dhi: «Ma Mèsíyà 'i ko.»*

²¹ Í gò lizíá tíá dhi: «Mì dì mína àdhi 'i? Mì Elíyà 'i?» Akódhi logó dhi: «Kóko, ma Elíyà 'i ko.» Í gò lizíá dhi: «Mì Pròfétà tá tà nì nì longózó dhi 'i?» Akódhi logó dhi: «Kóko.»†

²² Í gò tàá drá dhi: «Mì dì mína àdhi 'i, mà kòkitswáro kúlí logó dhya àma kì amùbhá dhi ì dré? Mí adré tàá ámì tándì nì tà sè ngíni?»

²³ Dì Yòwánì logó kúlí ngóro pròfétà Èsáyà dré tá tàle kínó dhi tǐni: «Ma dhya adrélépi kúlí loyó duku na dhi 'i.

Má adré tàá dhi: <Mì kòlotó láti atsálé pyà Mírì dré!>‡

²⁴ Dhya mùle nda kì àruka ì tá Fàrisáyò 'i.

²⁵ Dì áyì nda ì gò Yòwánì nì lizí: «Mí kàdré mína Mèsíyà 'i yà, Elíyà 'i yà, kó ngalé Pròfétà 'i yà dhi ko dhi, mí adré dì bátisimò fe àdho tà sè?»

²⁶ Yòwánì logó áyì dré dhi: «Má adré mána bátisimò fe yǐ sè. Dì, dhya àlo mì dré nǐle ko dhi ína kònwa àmì kòfalé.

* **1:20 1:20** Rú «Mèsíyà» Ebèrè ti sè dhi ìndì rú «Krísto» Gíríkì ti sè dhi, ì adré leá tàle dhi «Dhya zìle dhi». † **1:21 1:21** A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18; Málákì 3:23. ‡ **1:23 1:23** A kònò Èsáyà 40:3.

27 Akódhi nda adré adhéle má bvó dhi nì. Má kitswá mána akódhi ni lindrì sè ko. Má kitswá ndindì akódhi ni kámókà bã tri bwà ko.»[§]

28 Tà tíí nda kòdhi ì 'o tá ru Bètáníyà na, Yòròdánè nì ta'á na, àrà Yòwánì dré tá adrézó bàtísimò fe dhi na.

Yésu, Kábilígyà Mv́ Gíká àdhyà 'i

29 Kítú bvóá dhi sè dhi, Yòwánì dré Yésu ni nòzo adrérà'a alìle í vélé gò, dré tàzoá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mv́ Gíká àdhyà adrélépi mónnyá bvó àdhyà ki tàkonzì tingá dhi ká!

30 Kòndhi dhyà má dré tá tà nì ni tàzo dhi 'i. Má tà tá dhi: «Agó adrélépi adhéle má bvó dhi kàdrì áma lavú. Tàko ko, áma tirà ko dhi 'á dhi, akódhi tá ìna be.»*

31 Áma tàndì, má nì tá akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Dì, má alì mána bàtísimò fe yí sè, Gíká kòtadháro akódhi Ìsèrélè ànzì ì dré be dhi bvó.»

32 Yòwánì gò tàá dhi: «Má nò Tirí Lólo asírà'a bhù lésè kòbhòlà tíni adhéle adréle akódhi dri.

33 Áma tàndì, má nì tá akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Dì, Gíká áma amùlepi bàtísimò fe yí sè dhi tà tá má dré dhi: «Dhyà mí dré dra Tirí Lólo nòzo asírà'a adhéle adréle driá dhi, akódhi nda nì bàtísimò fe Tirí Lólo sè nì.»

34 Dì áma tàndì, má nò tà nda áma mì sè gò, má dré adrézó longóá ngádra 'á dhi, akódhi nda Gíká nì Mv́agó 'i.»

Yésu kídho áyi lebhéhá kì azí

35 Kítú bvóá dhi sè dhi, Yòwánì ì lebhéhá nì íbe rì dhi ì dré gòzo tódhyá adréle àrà nda na.

36 Akódhi dré Yésu ni nòzo adrérà'a lavulé dhi, dré tàzoá dhi: «Mì nò rè Kábilígyà Mv́ Gíká àdhyà ká!»

37 Akódhi nì lebhéhá rì nda ì kòyi akódhi nì kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo adréle Yésu nì lebè.

38 Dì Yésu dré áyi alázó àyi ki no adrérà'a áyi lebè gò, dré àyi ki lizízo tàzoá dhi: «Mì adré àdho nda?» Ì tà drá dhi: «Rábbì, mí adré adréle ángolé?» (Rú «Rábbì» nda kòdhi adré leá tàle dhi «Tà tadhálepi».)

39 Akódhi logó àyi dré dhi: «Mì alì, mì nì nòá.» Dì ì dré lizo àrà dré tá adrézó adréle dhi ni no. Gò ì dré adrézó túmánì akódhi be kítú nda ni àmbì sè tíí. Lókyá nda tá ànyíanyì sáa su kítú rirí àmvolésè dhi 'i.

40 Áyi rì Yòwánì nì kúlí yibhá gò ì dré Yésu nì lebèzo nda ki àlo tá Andréyà, Símónà Pétèro nì adrúpi 'i.

41 Dì akódhi nda dré zyà ngàzo lile áyi adrúpi Símónà nì kisú gò, tàzoá drá dhi: «Mà kisú Mèsíyà dre.» (Rú «Mèsíyà» nda kòdhi adré leá tàle dhi «Krísto».)

42 Dré Símónà nda nì drizo lizo ába Yésu véna. Dì Yésu dré akódhi ni nòzo dhi gò, tàzoá dhi: «Mì, Símónà, Yòwánì nì mv́ 'i. A nì ámi rú zi Kéfà.» (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Pétèro».)†

Yésu azí Filípò ì Nàtànàyélè be

43 Kítú bvóá dhi sè dhi, Yésu lè tá lile bvó Gàliláyà àdhyà na gò, dré láti dòzo lizo. Dré Filípò nì kisúzó gò, tàzoá drá dhi: «Mí lebè ma!»

44 Filípò nda angá tá Bètèsáyídà, bhàandre Andréyà kya Pétèro be dhi lésè.

45 Dì Filípò dré ngàzo lile Nàtànàyélè nì kisú gò, tàzoá drá dhi: «Mà kisú dhyà Mósè dré tà nì nì tisizo búkù tatrítrí kúlí àdhyà léna, ìndì pròfétà ì dré

§ 1:27 1:27 Kínó lésè Yúdà ànzì ì véna dhi, ngbà 'í màràbà tàko ró dhi adré tá áyi mirì nì kámókà nì bã tri nì. * 1:30 1:30 A kònò Yòwánì 1:15. † 1:42 1:42 Rú «Kéfà» Aráméyà ti sè dhi ìndì rú «Pétèro» Gíríkì ti sè dhi, ì adré leá tàle dhi «Kirà».

kpà tà ni ni longózó dhi dre.‡ Akódhi nda, Yésu, Yòséfa ni mvá Nàzàréta lésè dhi 'i.»

⁴⁶ Di Nàtànàyélè nda tà drá dhi: «Ngá dóro ni kitswá apfòle Nàzàréta lésè bwà?» Fílípò logó drá dhi: «Mí alì nòá.»

⁴⁷ Yésu kònò Nàtànàyélè adrérà'a alìle í vélé dre dhi, dré tàzoá akódhi ni tà sè dhi: «Mì nò rè Ìsèréle mvá bàti kònìdhi. Túrúpúfú tà akódhi léna yókódhó.»

⁴⁸ Di Nàtànàyélè dré Yésu ni lizizó tàzoá dhi: «Mí nì ma ngíni?» Yésu logó drá dhi: «Drìdrì Fílípò dré ámi azizó, mí dré tá adrérà'a figì kómvo dhi 'á dhi, má nò tá mi 'í.»

⁴⁹ Di Nàtànàyélè tà drá dhi: «Rábbì, mi Gíká ni Mvágó 'i bàti! Mì Ìsèréle ànzì kì Opí 'i!»

⁵⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Mí adrè áma ka'ì, má dré tàle mí dré dhi má nò tá mi figì kómvo dhi sè? Mí ni tà kàdrìkàdrì dra tà kòdhi ni lavúbhá dhi kì no!»

⁵¹ Gò tàá dhi: «Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mì ni bhù no ru lanzìrà'a, adrézó kpà Gíká ni ángéló kì no adrérà'a tombàle ìndì tisíle Mòndí ni Mvá drìsè!»§

2

Yésu ladzá yì atsálé vìnò ro

¹ Kítú rì àmvolésè dhi, à adrè tá gwányá làmó àdhya ni 'o bhàandre Kána àdhya Gàliláyà le dhi na. Yésu ni andre tá kònàle be.

² A zi tá kpà Yésu i lebèbhá ni ìbe lile gwányá nda na.

³ Di vìnò dré akízó gò, Yésu ni andre dré tàzoá drá dhi: «Vìnò àyi dré vélé yó.»

⁴ Di Yésu logó drá dhi: «Áma andre, mí adrè áma so tà kòdhi léna àdho tà sè? Lókyá mána kitswá rè ko.»

⁵ Di, andre ni dré tàzoá màrábà i dré dhi: «Mì kò'o tà ángùdhi akódhi dré dra tàle àmi dré dhi kòdhya.»

⁶ Arà nda 'á dhi, lìdrì nzi-drì-àlo ledélé kírà sè dhi i tá be. Lìdrì làsú be kònìni nda i sè dhi, Yúdà ànzì i adrè tá yì tokó adrézó àyi kì temvé ásà. Lìdrì àlo àlo nda kì 'a adrè tá yì do ànyìanyì líterè nyadhi-nzi.

⁷ Di Yésu dré tàzoá màrábà nda i dré dhi: «Mì tokó yì todàle gàle lìdrì kònì i 'àsè.» Gò i dré tokózóá todàle gàle àyi 'àsè bíbi.

⁸ Yésu dré gòzo tàá àyi dré dhi: «Mì ko nyànomvá lizo ába gwányá líyí dré.» Di i dré 'òzoá kònìni.

⁹ Gwányá líyí nda ni yì tabhì dhi, àkò yì nda ladzá ru atsálé vìnò ro dre. Akódhi nì tá ngalè vìnò nda angá ángolésè ya dhi ko. Di, màrábà yì nda ni kobhá dhi i nì àyikya be. Di gwányá líyí nda dré dhya tòkó mòlepi dhi ni azizó,

¹⁰ tàzoá drá dhi: «Mòndyá wáyi dhi i adrè gà vìnò dóro lavúlè dhi ni fe mvùle 'íká. Di à kòmvo tà tàndì ró dre dhi, i dré gòzo adrélè vìnò dóro wáyi ko dhi ni fe mvùle ndò. Di, mí zù mína vìnò dóro lavúlè dhi gò afèzoá nyànomvá.»

¹¹ Kòrìdhi, tà línđrìga ró Yésu dré 'òle drìdrì dhi 'i. 'O tá tà nda Kána, bvò Gàliláyà àdhya lé dhi na. 'O kònìni kitswázó àyi m̀lanzìlanzì tadhá gò, akódhi ni lebèbhá i dré akódhi ni ka'izo ásà.

‡ 1:45 1:45 A kònò Dùtèrònómè 18:18; Esáyà 9:5-6; Ezèkyélè 34:23. § 1:51 1:51 Vésè be bí, Yésu adrè àyi zi «Mòndí ni Mvá». Rú nda kòdhi, rú àzya fèle Mèsíyà dré dhi 'i. A kònò Dànyélè 7:13.

12 Amvolásà dhi, Yésu ì dré lizo andre ni íbe, adrúpi ni íbe ìndì lebhàhá ni íbe, tsàle bhàandre Kàpàrànwúmà àdhya na. Gò ì dré adrézó kònàle gile lókyá be vwàvwà ro tsà.

*Yésu dro mónnyá adrèbhá ngá lagí dhi ì topfòle tépelò 'ásè
(A kònò kpà Mátáyò 21:12-13; Márokò 11:15-17; Lúkà 19:45-46)*

13 Yúdà ànzi ki gwányá Pásikà àdhya atsá tá ànyi gò, Yésu dré mbàzo Yèrúsalemà na.

14 Kòfì tépelò ni bhà'álé na dre dhi, dré mónní adrèbhá tá tí ki lagí kábilígyà íbe ìndì kòbhòlà íbe dhi ki kisúzó, túmání mónní lírìbhá adrélé làfa topfó mísá ì làgàsè dhi íbe.

15 Dì dré ngàzo fimbò ledé bǎ sè gò, àyi ki ladrózó topfòle títi tépelò nda 'ásè, àyi ki tí íbe ìndì àyi ki kábilígyà íbe. Dré mónnyá adrèbhá tá làfa topfó nda ki làfa arízó, mísá àyikya ki lebhézó kìní mi.

16 Gò dré tàzoá mónnyá adrèbhá tá kòbhòlà lagí nda ì dré dhi: «Mì nga kònwàsè àmi ki ngá kòdhi íbe títi! Mì kòbhà áma Atá ni dzó atsálé àrà adrézó ngá lagí dhi ró ko!»

17 Dì tà tisìle Giká ni Kúlí na kònìdhi dré agázó akódhi ni lebhàhá ì léna: «Áma togó àtsi ró ámi dzó ni tà sè dhi ni áma za vèle.»*

18 Gò Yúdà ànzi ki kàdrì ì dré lizizóá Yésu tí dhi: «Mí ni àdho tà líndrìga ró dhi ni 'o tadházóá áma dré dhi, Giká fè mí dré rìnyí adrézó tà kòdhi ki 'o nì dhi?»

19 Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Mì kòpfu tépelò kònìdhi dhi, má ni go tìngáá kítú na àmvolésè.»

20 Yúdà ànzi nda ì gò tàá dhi: «Tépelò kònìdhi ni sizo dhi do tá kóná nyadhi-rì-drì-nzi-drì-àlo. Mí ni di go síá kítú na sè ngínìngìni ró?»

21 Dì, tépelò Yésu dré tá adrézó tà ni ni ta dhi ína akódhi ni rúbhá 'i.

22 Akódhi ni ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè dhi, kúlí dré tá tàle nda kòdhi dré gòzo agalé akódhi ni lebhàhá ì léna. Dì ì dré tà tisìle Giká ni Kúlí na dhi ki ka'izo, kúlí Yésu dré tá tàle dhi íbe.

Yésu nì tà adrélépi mónní ki togó na dhi be

23 Yésu dré tá adrérà'a Yèrúsalemà na gwányá Pásikà àdhya ni tà sè dhi 'á dhi, mónní zyandre dhi ì dré tà líndrìga ró dré adrélé 'òle dhi ki nòzo gò, ì dré akódhi ni ka'izo.

24 Dì, Yésu ka'í tá ína àyi nda ki tà ko. Tàko ko, nì mónnyá títi dhi ki tà be.

25 Lè tá à kòtà mónní ki tà akódhi dré dhi ko. Angyá ko, nì ína tà adrélépi mónní ki togó na dhi be.

3

Yésu tadhá tà Nìkòdémò dré

1 Fàrisáyò ì kòfalé dhi, agó àlo rú be Nìkòdémò dhi tá be. Akódhi tá kpà Yúdà ànzi ki kàdrì ki àlo 'i.

2 Ngátsi àlo sè dhi, alì tá Yésu vélé gò, tàá drá dhi: «Rábbì, mà nì tàle dhi, Giká amù mí adrélé áyi tà tadhálépi ró nì dhi be. Angyá ko, dhya àlo kítswá tá tà líndrìga ró mí dré adrélé 'òle dhi ki 'o bwà ko, Giká kàdré tá túmání akódhi be ko dhi.»

3 Yésu logó drá dhi: «Má adrè tà bàti ta mí dré: Dhya àlo kítswá Giká ni Opì no bwà ko, kòtayí ì gòle tìle tódhyá ko dhi.»

* 2:17 2:17 A kònò Longó ì 69:10.

⁴ Di Nìkòdémò lízì tíá dhi: «Móndí agàlèpi dre dhi ni áyi tayí gòlè tìlè tódhyá ngíningíni ró? A ni kitswá gòlè fìlè áyi andre lé gò, gòzo akódhi ni ti vèsè be rì bwà?»

⁵ Yésu gò logóá drá dhi: «Má adré tà bàti ta mí dré: Dhya ángùdhi tìlè yí sè ìndì Gìká ni Tírì sè ko dhi kitswá ína fìlè Gìká ni Òpì na bwà ko.

⁶ Dhya móndí dré tìlè nì dhi, akódhi nda lídrì rúbhá àdhyà íbe. Di, dhya Gìká ni Tírì dré tìlè nì dhi, akódhi nda lídrì Tírì àdhyà íbe.

⁷ Lè ámi líndrì kàdré gàlè, má dré tàlè mí dré dhi «Lè mí kòtayí mi gòlè tìlè tódhyá» dhi sè ko.

⁸ Lyá adré vīlè àrà ángùdhi dré adrézó lèlè vīlè dhi 'ásè. Gba mí kàdré kpòrò ni ni yi yà dhi, mí kitswá nīá ngalè lyá nda angá ángolésè ya, kó ngalè adré līlè ángolé ya dhi ko. Di tà nda kòdhi kókpà kònìni dhya ángùdhi Gìká ni Tírì dré tìlè dhi ni tà sè.»

⁹ Nìkòdémò gò lízìá tíá dhi: «Tà kòdhi ni kitswá ru 'o ngíningíni ró?»

¹⁰ Yésu logó drá dhi: «Mì tà tadhálèpi kàdrì Ìsèrèlè ànzì ì kòfalé dhi 'ì. Di, mí nī mīna tà kòdhi ko?

¹¹ Má adré tà bàti ta mí dré: Mà adré tà mà dré nīlè dhi kì ta, adrézó tà mà dré nòlè dhi kì longó kòdhyà. Di, mì lè àmīkya tà mà dré adrélé longolé nda kì ka'īlè ko.

¹² Gba má dré adrézó tà bvò kòndi àdhyà kì ta àmi dré dhi, mì adrè àmīkya tà nda kì ka'ī ko. Di má kògò adrélé tà bhù àdhyà kì ta àmi dré dhi, mì ni di tà nda kì ka'ī ngíningíni ró?

¹³ Dhya àlo mbàlèpi bhù na dhi tàdzì yókódhó, ngbà 'í Móndí ni Mvá asílèpi bhù lésè dhi 'ì.

¹⁴ Ngóró Mósè dré tá nī ledélé aya sè asólé fa sílè dhi ni tìngálé kuru duku na dhi tìni dhi, adré kpà lèá dhi, à kòtìngá Móndí ni Mvá kuru kònìni,

¹⁵ kitswálé móndyá wáyi akódhi ni ka'ībhá dhi ì kàdréró lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe.*

¹⁶ Tàko ko, Gìká dré móndyá wáyi bvò àdhyà kì lèlè tò dhi sè dhi, afè áyi Mvágó àlo kwákwá dhi, kitswálé dhyà ángùdhi adrélèpi akódhi ni ka'ī dhi kòdràró nyo ko, be ró dhi, kàdréró lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe.

¹⁷ Angyá ko, Gìká amù áyi Mvágó bvò kòndhi lé kitswálé tà bha móndyá bvò àdhyà ì dri ko. Be ró dhi, amù akódhi kitswázó móndyá bvò àdhyà kì tìdrì akódhi sè dhi bvò.

¹⁸ Dhya ángùdhi adrélèpi Mvágó nda ni ka'ī dhi, Gìká kitswá tà bhà akódhi dri ko. Di, dhyà ángùdhi adrélèpi Mvágó nda ni ka'ī ko dhi, Gìká bhà tà akódhi dri dre. Tàko ko, akódhi nda ka'ī Gìká ni Mvágó àlo kwákwá dhi ko.

¹⁹ Tà Gìká dré adrézó móndí kì tàbvò ta ásà dhi, tà kòndhi 'ì: Ngádra atsá bvò 'a dre. Di, móndyá bvò àdhyà ì lè àyikya tìnimvá, ngádra nda ni lavú. Angyá ko, tà ì dré adrélé 'òlè dhi ì kònzì.

²⁰ Dhya ángùdhi adrélèpi tà kònzì 'o dhi adrè ngádra nda ni ga. Dhya nda adrè kpà alìlè ngádra nda vélé ko, akódhi ni tà kònzì ì kàpfòró ngádra nda 'á ko.

²¹ Di, dhyà ángùdhi adrélèpi tà bàti ka'ī 'òlè dhi adrè alìlè ngádra nda vélé, à kòkitswáró nòá dhi, akódhi adrè tà 'o ngóró Gìká dré adrélé lèlè dhi tìni.»

Yòwànì Bàtìsimò fèlèpi longó Yésu ni tà ngádra 'á

* 3:15 3:15 A kònò Ngá nàlè dhi ì 21:9.

²² Amvolásà dhi, Yésu i lebèbhá ni íbe dhi ì dré gòzo lile bvò Yùdáyà àdhya na. I adré tá túmání kònàle lókyá be tsà gò, akódhi dré adrézó bàtìsimò fe mómí ì dré.

²³ Yòwánì adré tá kpà bàtìsimò fe Ayìnónà na, ànyi Sàlímà làga, yí dré tá adréle kònàle tò dhi sè. Mómí ì adré tá lile akódhi véna gò, dré adrézó bàtìsimò fe àyi dré.

²⁴ Angyá ko, à ru tá rè Yòwánì bhèle bãdzó na dhi ko.

²⁵ Kítú àlo dhi, Yòwánì ni lebèbhá ì kidhó tá adréle tà kayí àyi kòfalésè Yúdà mvá àlo dhi be, tà adrézó mómí ki temvé dhi ni tà dri.

²⁶ Di ì dré lizo Yòwánì véna tàá drá dhi: «Rábbì, dhya mì dré tá adrézó ába Yòròdánè ni ta'á na gò mí dré tà ni ni longózó dhi adré kpà ína bàtìsimò fe. Di nyànómvá dhi, mómíyá wáyi dhi ì adré lile vélána.»

²⁷ Di Yòwánì logó dhi: «Dhya àlo kitswá tà àlo kisú bwà ko, Gíká kòfè tà nda drá ni ko dhi.

²⁸ Amí ki tàndì, mì yi ma tǎrà'a ngádra 'á dhi: <Ma Mèsíyà 'i ko. Di, Gíká amù ma alile drìdrì akódhi nda kandrá.>

²⁹ Dhya adrélepi tòkó mo dhi, tòkó líyí 'i. Di, tòkó líyí nda ni arúpi adré ína áyi totó ànyi làga, adréle akódhi ni yi. Kòyi akódhi ni kúlí dre dhi, adré lenzélé tò. Di ma ró dhi, má adré lenzélé kònini, ìndì áma kólénzé nda kàdrì lavulé.

³⁰ Adré leá dhi, akódhi ni tà kàdré lile drìdrì, di, mána kàdré agòle bvólé ro.»

Dhya apfòlepi bhù lésè dhi

³¹ «Dhya apfòlepi kurú lésè dhi, mómíyá wáyi dhi ì drìle. Di, dhya apfòlepi bvò kònìdhi lésè dhi ína mómí bvò àdhya 'i. Akódhi nda adré tà bvò àdhya ki ta kòdhya. Dhya apfòlepi bhù lésè nda mómíyá wáyi dhi ì drìle.

³² Akódhi adré tà í dré nòle mǐ sè ìndì í dré yìle bíbhálé sè dhi ki longó kòdhya. Di, dhya àlo adré tà akódhi dré adréle longólé nda ki ka'í ko.

³³ Dhya tà longólé nda ki ka'ilepi dhi adré tadhá dhi, Gíká adré tà bàti ta.

³⁴ Tàko ko, dhya Gíká dré amùle nda adré Gíká ni kúlí ta kòdhya. Angyá ko, Gíká fè akódhi gàle áyi Tirí sè bǐ.

³⁵ Gíká Atá adré áyi Mvágó ni le. Tayí kpà tà títi dhi ì akódhi drígá.

³⁶ Dhya ángùdhi adrélepi Mvágó nda ni ka'í dhi, akódhi nda lídrì kóná vésè kólyá dhi íbe. Di, dhya adrélepi Mvágó nda ni ga dhi kitswá ína lídrì nda ni kisú ko. Be ró dhi, Gíká ni kombà ni adré akódhi dri nyo.»

4

Yésu tà tà Sàmàríyà tòkó àlo dhi be

¹⁻³ Fàrìsáyò ì yi tá tàle dhi, Yésu adré tá mómí bǐ dhi ki 'o atsálé áyi lebèbhá ì ró, adrézó kpà bàtìsimò fe àyi dré, ìndì adré tá 'oá kònini Yòwánì àdhya ni lavú. (Tà bàti ró dhi, Yésu ni tàndì adré tá bàtìsimò fe àyi dré ni ko. Be ró dhi, akódhi ni lebèbhá ì adré tá fèá àyi.) Di Yésu kòyi tà adréle tàle áyi tà dri nda dre dhi, dré angázó bvò Yùdáyà àdhya lésè gò, láti do gòzo bvò Gàliláyà àdhya na.

⁴ Adré tá leá dhi, akódhi kòlavú bvò Sàmàríyà àdhya 'ásè.

⁵ Di dré lizo tsàle bhàandre àlo Sàmàríyà le, rú zìle Sìkàrà dhi na, ànyi amvú Yàkòbhò dré tá fèle áyi mvá Yòséfà dré dhi làga.

⁶ Kóró Yàkòbhò àdhya tá kònàle be. Yésu dré landèle atsí dré dhi sè dhi, dré tsàzo lírìlé ànyi kóró nda làga, ànyiànyi kítú rírì sè.

⁷ Di Sàmàríyà tòkó àlo dhi dré alizo yĩ ko gò, Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí afè má dré yĩ mvùle.»

⁸ (Akódhi ni lebèbhá ì lî tá bhàandre na, kitswálé ngá gi àyi dré nyàle.)

⁹ Di Sàmàríyà tòkó nda gò tàá akódhi dré dhi: «Mí kàdré kó Yúdà mvá 'i dhi, mí adré di yĩ zi mvùle ma, Sàmàríyà tòko ró ni tí ngíningíni ró?» (Akódhi tà tá kònini tàko ko, Yúdà ànzi ì adré gà ru su Sàmàríyà íbe ko.)

¹⁰ Di Yésu logó drá dhi: «Mí kònì tá kó rè tà Giká dré adrélé fèle mí dré dhi be, ìndì dhya adrélépi yĩ zi mí tí dhi be dhi, kònò mí ni tá yĩ zi má tí gò, má dré yĩ adrélépi lídrì fe dhi ni fèzo mí dré.»

¹¹ Tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, mi ngá yĩ akózó dhi àko, ìndì kóró alú lavulé. Mí ni yĩ adrélépi lídrì fe nda ni kisú ángwà?»

¹² Mí adré kisúá dhi, mi mína kàdrì àma ki tábhí Yàkóbhò ni lavú? Akódhi nda tayí kóró kònìdhi àma dré ni. Akódhi ni tàndi mvu tá yĩ kònwa, tímáni ànzi ni íbe, ìndì kà'wá ni íbe.»

¹³ Di Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi yĩ kònìdhi ni mvu dhi, yĩ lovó ni go akódhi ni 'o tódhyá.»

¹⁴ Di, dhya ángùdhi yĩ má dré dra fèle í dré dhi ni mvùlepi dhi, yĩ lovó kitswá gòle véle akódhi ni 'o ko. Bàti, yĩ má dré dra fèle akódhi dré nda ni atsá akódhi léna kidrì adrélépi sèle ko ìndì adrélépi lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe dhi ró.»

¹⁵ Di tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, mí afè má dré yĩ nda kòdhya, yĩ lovó kògòró véle áma 'o ko, ìndì má kògòró véle alìle yĩ ko kònwa ko.»

¹⁶ Yésu tà drá dhi: «Mí lî ámi agó ni azí, mì kàgòró tímáni kònwa.»

¹⁷ Tòkó nda logó drá dhi: «Ma agó àko.» Di Yésu tà drá dhi: «Mí tà kyá tàle dhi, mi agó àko dhi.»

¹⁸ Angyá ko, mi tá àgo íbe nzi, ìndì agó mí dré adrézó ába ándrò ni, mína 'i ko. Tà mí dré tàle nda, tà bàti 'i.»

¹⁹ Di tòkó nda tà drá dhi: «Mírì, má adré nòá dhi, mi pròfétà 'i.»

²⁰ Ama ki tábhí ì adré tá Giká ni lindrì bha kòngó kònìdhi dri. Di, àmi Yúdà ànzi ró dhi i, mì adré tàá dhi, àrà adrézó Giká ni lindrì bha dhi ngbà 'í Yèrúsalmà na.»

²¹ Di Yésu logó drá dhi: «Tòkó, mí ka'ì vo rè áma kúlí ká! Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mì gò véle Giká Atá ni lindrì bha kòngó kònìdhi dri yà, kó ngalè Yèrúsalmà na yà dhi ko.»

²² Ami, Sàmàríyà ro ni i, mì adré àmikya Giká ni lindrì bha akódhi ni nĩ àko ró. Di, àma Yúdà ànzi ró dhi i, mà adré àmakya Giká mà dré nìle be dhi ni lindrì bha kòdhya. Angyá ko, tà adrézó móndí ki tídrì dhi angá Yúdà ànzi ì vélesè.

²³ Lókyá adré alìle, atsá kpà dre, móndyá adrèbhá Giká Atá ni lindrì bha bàti dhi ki lindrì ni ni bha Tírì na, ìndì tà bàti na. Tàko ko, Giká Atá adré móndyá adrèbhá áyi lindrì bha kònini dhi ki nda kòdhya.

²⁴ Giká Tírì 'i. Adré di lèá dhi, móndyá adrèbhá akódhi ni lindrì bha dhi ì kàdré lindrì ni ni bha Tírì na ìndì tà bàti na.»

²⁵ Tòkó nda gò tàá drá dhi: «Má nĩ tàle dhi, Mèsíyà adré alìle dhi be. A adré kpà akódhi ni rú zi Krísto. Akódhi kàtsá dre dhi, a ni tà títi dhi ki àndu ngi àma dré.»

²⁶ Di Yésu dré tàzoá drá dhi: «Ma adrélépi tà ta mí be ni, ma akódhi nda 'i.»

Yésu ni lebèbhá ì agò akódhi véle

²⁷ Gbá lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré agòzo gò, àyi ki líndrì dré gàzo, ì dré akódhi ni kisulé adrèrà'a tà ta tòkó àlo be dhi sè. Di, tágba

kònini dhi, àyi ki àlo lizí tá ko tàle dhi «Mí adré àdho nda?» ya, kó ngalè «Mí adré tà ta akódhi be àdho tà sè?» ya dhi.

²⁸ Di tòkó nda dré àyi lèdrí adrézó yí akó ásà dhi ni tayízó gò, gòzo bhàandre nda na, tàá mónnyá kònàle dhi ì dré dhi:

²⁹ «Mí alì agó tà títi má dré 'òle dhi ki tàlepi má dré dhi ni no! Kònò akódhi nda tsì Mèsíyà 'i ko?»

³⁰ Di àyi nda ì dré apfòzo bhàandre nda lésè adrélé alìle Yésu vélé.

³¹ Lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebhèhá ì dré akódhi ni ti lizízó tàzoá dhi: «Rábbi, mí kònya ngá wà!»

³² Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Ma mána ngá nyàle mì dré nìle ko dhi ìbe.»

³³ Di akódhi ni lebhèhá nda ì dré kidhózó adrélé lizíá àyi kòfalésè dhi: «Kònò móndí atsá ngá adzì akódhi dré nyàle dre?»

³⁴ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Áma mányàngá ína adrema tà dhya áma amùlepi dhi dré adrélé lèle má kò'o dhi ki 'o, adrézó akódhi ni àzì 'o akílè títi dhi 'i.

³⁵ Mí adré zakó tàá dhi: «Tayí rè dhu mbă su kitswázó lànyá akónà amvú ì 'ásè.» Di, má adré tàá àmi dré dhi: Mí kòtingá mî adrélé amvú ki no wà! Lànyá ka àyi 'ásè kitswálé akónàle dhi dre.

³⁶ Ndìndì nyànomvá dhi, dhya adrélépi lànyá akónà dhi adré àyi landè nya. Adré kpà lò'wa lokó lídrì kóná vésè kólyá dhi dré, kitswálé dhya adrélépi kórì rì dhi, ìndì dhya adrélépi lànyá akónà dhi be dhi ì kàdréro lenzélé túmánì be dhi bvó.

³⁷ Tògyakúlì adrélépi tàá dhi «Dhya àlo adré kórì rì gò, àzya ni dré adrézó lokóá» dhi, tà bàti 'i.

³⁸ Má mù àmi adrélé lànyá mì dré àzì 'òzo ásà ko dhi ni akónà. Móndí àruka ì 'o tá àzì nda landèzo àyi gò, mì dré adrézó àyi ki landè nya.»

Móndí zyandre Sàmàríyà ro dhi ì ka'ì Yésu

³⁹ Di móndí zyandre Sàmàríyà ro angábhá bhàandre nda lésè dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tà tòkó nda dré tàle akódhi ni tà dri dhi sè. Angyá ko, tòkó nda tà tá dhi: «Akódhi tà má dré tà títi má dré 'òle dhi ì.»

⁴⁰ Di àyi nda ì kàtsá Yésu vélé dre dhi, ì dré akódhi ni ti lizízó, ì kàdréro rè dhu túmánì àyi ìbe. Di akódhi dré adrézó kònàle kítú rì.

⁴¹ Gò móndí àruka zyandre dhi ì dré kpà akódhi ni ka'izo, kúlì dré tàle àyi dré dhi ì sè.

⁴² Ayi nda ì dré tàzoá tòkó nda dré dhi: «Mà adré vélé akódhi ni ka'ì ngbà 'í tà mí dré tàle akódhi ni tà dri dhi sè ko. Tàko ko, mà yi vélé akódhi ni kúlì áma ki tàndì ki bíbhálé sè. Mà nì tàle dhi, akódhi nda dhya adrélépi mónnyá bvò àdhya ki tídrì dhi 'i bàti dhi be.»

Yésu tídrì dhya kàdrì dhi ni mváagó

⁴³ Kítú rì nda ì àmvolésè dhi, Yésu dré àrà nda ni tayízó gò, lizo bvò Gàliláyà àdhya na.

⁴⁴ Akódhi ni tàndì tà tá dhi: «À bhà gà pròfétà ni lindrì akódhi ni tàndì ni bvò 'a ko na.»

⁴⁵ Di, tágba kònini dhi, akódhi kòtsa Gàliláyà na dre dhi, mónnyá kònàle dhi ì dré akódhi ni ka'izo dòle àyi kòfalé dóro. Angyá ko, ì lè tá kpà Yèrúsalemà na gwányá Pásikà àdhya ni tà sè gò, ì dré tà títi akódhi dré tà 'òle kònàle dhi ki nòzo.

⁴⁶ Di Yésu dré gòzo tódhyá lèle Kánà, Gàliláyà le dhi na, àrà dré tá yí ladzázó atsálé vínò ro lána dhi na. Kònàle dhi, dhya kàdrì àlo adrélépi

Rómà kǐ òpì nì tà 'o dhi tá be. Akódhi nda nì mváagó tá drà ro Kàpàrànwúmà na.

⁴⁷ Dì kòyi tàle dhi, Yésu angá tá Yùdáyà lésè agòle Gàliláyà le dhi dre dhi, dré lizo vélána akódhi nì ti lizí, kòliró Kàpàrànwúmà na áyi mváagó adrélépi dràdrà mìle nda nì tidrí be dhi bvó.

⁴⁸ Yésu tà drá dhi: «Mì kitswá àmikya áma ka'í bwà ko, mì kàdré tà líndrìga ró adrèbhá Gìkà nì rìnyí tadhá dhi kì no ko dhi!»

⁴⁹ Dhya kàdrì nda tà drá dhi: «Mírì, mí alì áma mvá dré dràrà ko dhi 'á wà!»

⁵⁰ Dì Yésu logó drá dhi: «Mí nzi mí bhàna. Àmì mvá adrí dre!»

Dì dhya nda dré kúlí Yésu dré tàle nda nì ka'izo gò, ngàzo nzìle.

⁵¹ Dré tá adrèrà'a láti 'á dhi, akódhi nì màràbà ì dré arázó atsálé vélá tàà drá dhi: «Àmì mvá adrí dre!»

⁵² Dì dré àyi kì lizizó ngalè áyi mvá nda nì rúbhá atsá tá dóro lókyá ángùdhi sè ya dhi. Ì dré logózóá drá dhi: «Rúbhá àtsí nda nga rúásà agyá, sáà àlo kítú rírì àmvolésè dhi sè.»

⁵³ Dì atá nì nda dré nìzoá tàle dhi, lókyá nda tá lókyá Yésu dré tàzo í dré dhi «Àmì mvá adrí dre» dhi 'i dhi be. Dì akódhi ì móndyá wáyi akódhi nì dzó lé dhi ìbe dhi ì dré Yésu nì ka'izo.

⁵⁴ Kòrìdhi, tà líndrìga ró Yésu dré 'òle áyi angama Yùdáyà lésè alìle Gàliláyà le dhi àmvolésè dhi nì rì 'i.*

5

Yésu tidrí mèrèkpè agó àlo dhi

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo lile Yèrúsalémà na, Yúdà ànzi kì gwányá kì àlo nì tà sè.

² Bhàandre nda 'á, ànyi zèrìbàti adrélé zìle Kábilígyà kya ró dhi làga dhi, yí àlo ledélé bómà tíni, adrélé rú zìle Èbèrè ti sè Bètèzàtà dhi be. Yí nda làgàsè kúrú dhi, à ledé tá àrà dzó kògbo tíni dhi ì nzi.

³ Kònàle dhi, dràbhá zyandre lavulé dhi ì adrè tá ayílè. Ayi kòfalé dhi tá mì kùdúkùdu ì, mèrèkpè ì, tsàle mómí pá be àbvò ro dhi ìbe.*

⁵ Ayi nda ì kòfalé dhi, agó àlo ayílèpi drà be kóná nyadhi-alo-drì-mudrì-drì-nzi-drì-na dhi tá be.

⁶ Yésu kònò akódhi nda adrèrà'a ayílè kònàle dre dhi, dré nìzoá tàle dhi, akódhi ayí tá drà be vwàvwà ro dhi be. Dì dré tàzoá drá dhi: «Mí lè adrìlé?»

⁷ Dì dràbhá nda logó drá dhi: «Mírì, dhya àlo kitswálépi áma ledé bwà dhi yókódhó. Angyá ko, lókyá yí dré adrèrà'a ru kàgbá dhi 'á dhi, dhya àlo kitswálépi áma do bhèle yí na má kàdrìró ásà dhi yó. Má kàdré 'òle sile dhi, dhya àzya adrè lavulé sile má kandrána.»

⁸ Dì Yésu tà drá dhi: «Mí nga, mí do àmì kíndri, ìndì mí kídhó atsí to!»

⁹ Gbá kòdhwa, agó nda dré adrìzó. Dré áyi kíndri dòzo gò kídhózó adrélé atsí to.

Kítú tà nda dré ru 'òzo dhi tá sàbátù 'i.

¹⁰ Dì Yúdà ànzi kì kàdrì ì dré agó adrìlépi nda nì nòzo gò, ì dré tàzoá drá dhi: «Ándrò kònìdhi, sàbátù 'i. Ama kì tatrìtrì kúlí adrè àmì kíndri dòma sàbátù tú dhi nì logá.»

* **4:54 4:54** A kònò Yòwánì 2:11. * **5:3 5:3-4** Wàragá Gìkà nì Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni kì kìsú kònwa ko: [Ì adrè tá yí nì ru kàgbàma letè. 4 Angyá ko, lókyá àruka ì sè dhi, Mírì nì ángéló adrè tá asilé yí nda nì kàgbá. Dràbhá sílepi zyà drìdrì yí kàgbálé nda na dhi, adrè tá adrìlé áyi drà lésè, tágba drà nda kàdré ngini ya dhi.]

11 Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Dhya áma tidrǐlépi dhi tà má dré dhi: «Mí do ámi kíndri, ìndì mí to atsí.»»

12 Ī gò liziá tíá dhi: «Àdhi tà mí dré dhi, mí kòdo ámi kíndri, ìndì mí kòto atsí dhi nì?»

13 Di, agó adrǐlépi nda nì ina ngalè dhya áyi tidrǐlépi nda àdhi 'i ya dhi ko. Tàko ko, Yésu lavú tá mǒndí zyandre kònàle dhi i kǒfalésè lyà.

14 Amvolásà dhi, Yésu dré agó nda nì kisúzó tépelò na gò, tàzoá drá dhi: «Mí nò rè ká! Mí adrǐ nyànomvá dre. Adré di lèá dhi, mí kòtayí tàkonzi 'òma, tà kòkóròko lavulé dhi kàtsáro mí rú ko dhi bvó.»

15 Gò agó nda dré ngàzo lile longóá Yúdà ànzi ki kàdrì i dré dhi, Yésu tidrǐ tá i nì.

Yésu tadhá ngádra 'á dhi, i Giká ni Mváagó 'i dhi

16 Di Yúdà ànzi ki kàdrì nda i dré dhèzo adrélé Yésu ni mì pfo, dré tá adrélé tà nda ki 'o sàbátù tú dhi sè.

17 Di, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Áma Atá adré ngbú adrélé àzì 'o atsálé àndrò kònìdhi. Di ma ró dhi, má adré kpà àzì 'o.»

18 Di kúlí nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì nda i dré gòzo véle adrélé láti nda, kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi bvó. Tàko ko, akódhi adré tá ngbà 'í tòlí sàbátù àdhya ni ño kòdhya ko. Adré tá kpà Giká ni zi áyi tàndi ni Atá ro, adrézó áyi bha adrélé díri Giká be.

19 Di Yésu dré logózá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Giká ni Mváagó kitswá tà àlo 'o áyi drì sè bwà ko. Adré ngbà 'í tà áyi Atá dré adrélé 'òle gò i dré adrézó nòá dhi ki 'o kòdhya. Tà ángùdhi Giká Atá dré adrélé 'òle dhi, akódhi ni Mváagó adré kókpà 'òá kònìni.

20 Tàko ko, Giká Atá adré áyi Mváagó ni le gò, adrézó tà títi i dré adrélé 'òle dhi ki tadhá drá. Tà bàti ró dhi, a ni tà kàdrì dra tà kòdhi ki lavúbhá dhi ki tadhá áyi Mváagó nda dré 'òle gò, àmi ki líndrì dré gàzo ásà bhwàbhwa.

21 Angyá ko, ngóro Giká Atá dré adrélé mǒndí dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè adrézó lídrì fe àyi dré dhi tìni dhi, akódhi ni Mváagó adré kókpà lídrì fe dhya ángùdhi i dré adrézó lèá fèle drá dhi dré.

22 Kòdhi íbe dhi, Giká Atá adré dhya àlo ni tàbvó ta ko. Be ró dhi, tayí ina rǐnyí wǎyi adrézó mǒndí ki tàbvó ta dhi áyi Mváagó drígá.

23 'O kònìni kitswálé mǒndyá wǎyi dhi i kàdréró áyi Mváagó nda ni líndrì bha, ngóro i dré adrélé áyi tàndi ni líndrì bha dhi tìni. Dhya ángùdhi adrélépi Giká ni Mváagó ni líndrì bha ko dhi, adré kókpà Giká Atá akódhi ni amùlepi dhi ni líndrì bha ko.

24 Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí yi gò adrézó dhya áma amùlepi dhi ni ka'í dhi, akódhi nda lídrì kóná vésè kólyá dhi íbe. Giká kitswá tà bha akódhi nda dri ko. Be ró dhi, akódhi nda apfò dràdrà lésè afilé lídrì le dre.

25 Má adré tà bàti ta àmi dré: Lókyá adré alìle, atsa kpà dre, mǒndyá dràbhá dre dhi ki Giká ni Mváagó ni kúlí yi. Di àyi dra akódhi nda ni kúlí yibhá dhi ki adrì.

26 Tàko ko, ngóro Giká Atá dré adrélé rǐnyí adrézó lídrì fe dhi íbe áyi tàndi léna dhi tìni dhi, fè kpà rǐnyí adrézó lídrì fe nda áyi Mváagó dré adrézó ába i léna.

27 Fè kókpà rǐnyí adrézó mǒndí ki tàbvó ta dhi áyi Mváagó nda dré, akódhi dré adrélé Mǒndí ni Mvá 'i dhi sè.

28 Lè àmi ki líndrì kàdré gàle tà kòdhi sè ko. Angyá ko, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mǒndyá wǎyi dràbhá dre gò i dré adrézó ayilé mógo i 'àsè dhi ki Giká ni Mváagó ni kúlí yi gò,

²⁹ ì dré topfòzo mógó nda ì lésè. Ayi tà dóro 'obhá dhi ki nga dràdrà 'ásè adrílé. Di, àyi tà kònzi 'obhá dhi ki àyikya nga dràdrà 'ásè, Giká kòbhàrò tà àyi dri be dhi bvó.

³⁰ Má kitswá mána tà àlo 'o áma drī sè ko. Má adré ngbà 'í tàbvó ta ngóro má dré adrélé yìle Giká vélésè dhi t́ni. Di tàbvó má dré adrélé tàle nda gyágya. Tàko ko, má adré tà má dré adrélé lèle dhi ki nda 'òle kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána tà dhya áma amùlepi dhi dré adrélé lèle dhi ki nda 'òle kòdhya.»

Tà adrébhá Yésu ni tà longó dhi ì

³¹ «Kònò má kàdré tá áma tàndi ni tà longó ma dhi, áma kúlí kitswá tá adré lanzìlanzi ko.

³² Di, dhya àzya adré áma tà longó nì. Má nì tàle dhi, tà dré adrélé longólé áma tà dri dhi, tà bàti 'ì dhi be.

³³ Mì mù tá móndí ì lèle Yòwànì véna àmì, di tà dré longólé áma tà dri dhi tá tà bàti 'ì.

³⁴ Má adré mána áma totó tà móndí ì dré adrélé longólé áma tà dri dhi dri ko. Di, má adré tà kòdhi ni ta, mì kòkitswáró adrílé ásà be dhi bvó.

³⁵ Yòwànì nda tá tálà adrélépi kòle, adrélépi ngá kazá móndí ì dré dhi 'ì. Di mì ka'ì tá lenzélé akódhi nì ngádra nda 'á lókyá tsà sè.

³⁶ Di, ma mána tà kàdrì àruka adrébhá áma tà longó dóro lavúlé Yòwànì àdhya rúsè dhi íbe. Tà nda ì, tà áma Atá dré afèle má dré 'òle akílé títi dhi 'ì. Tà má dré adrélé 'òle nda ì adré áma tà longó, adrézó tadhá dhi, Giká Atá amù ma nì.

³⁷ Kòdhi íbe dhi, Giká Atá áma amùlepi nda adré kpà ína áma tà longó. Mì yi tàdzí akódhi nì kúlí ko. Mì nò kpà tàdzí akódhi nì m̀bhalé ko.

³⁸ Mì adré kpà akódhi nì kúlí líkí àmì léna ko. Tàko ko, mì adré àmikya dhya dré amùle dhi nì ka'ì ko.

³⁹ Mì adré tà títi tisìle Giká nì Kúlí na dhi ki àndu nda nìle kòdhya. Angyá ko, mì adré kisúá dhi, mì nì lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú Kúlí nda sè. Di Kúlí nda kòdhi adré áma tà longó nì.

⁴⁰ Tágba kònìni dhi, mì lè àmikya alìle má vélé lídrì kisú ko!

⁴¹ Má adré mána rúku nda kisúlé móndí ì vélésè ko.

⁴² Di, má nì àmì be. Má nì, àmì Giká nì lèle àko àmì ki togó na dhi be.

⁴³ Má alì mána áma Atá nì rú sè gò, mì dré áma ka'izo dòle àmì kòfalé ko. Di, dhya àzya kàdré alìle áyi tàndi ni rú sè dhi, mì adré àmikya akódhi nda nì ka'ì dòle dóro.

⁴⁴ Mì adré rúku nda kisúlé àmì kòfalésè. Di, mì adré àmikya rúku adrélépi angálé Giká àlo kwákwá dhi vélésè dhi nì nda kisúle kòdhya ko. Mì nì di àmikya áma ka'ì ngínìngìni ró?

⁴⁵ Lè mì kòkisù ko tàle dhi, má nì àmì ki asíkì áma Atá tí ma dhi. Dhya dra àmì ki asíkìlepi dhi, Mósè mì dré adrézó mì bha vélána dhi 'ì.

⁴⁶ Kònò mì kàdré tá Mósè nì ka'ì bàti dhi, mì nì tá kpà adré áma ka'ì. Angyá ko, akódhi tisì tá áma tà kòdhya.

⁴⁷ Di mì adré kó tà dré tisìle nda ki ka'ì ko dhi, mì nì di àmikya áma kúlí ka'ì ngínìngìni ró?»

6

Yésu fè ngá nyàle móndí ngùlù-nzi dhi ì dré

(A kònò kpà Mátáyò 14:13-21; Márokò 6:30-44; Lúkà 9:10-17)

1 Amvolásà dhi, Yésu ì dré gòzo lebèbhá ni íbe Gàliláyà na gò, ì dré zyàzo tǎpǎriandre Gàliláyà àdhya ni ta'á na. (À adré kpà tǎpǎriandre nda ni rú zi, tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhya.)*

2 Móndeí zyandre lavúlé dhi ì adré tá Yésu ni lebè, ì dré tá adrélé tà líndrígá ró dré adrélé 'òle adrézó dràbhá ki tidrí dhi ki no dhi sè.

3 Di Yésu ì dré mbàzo lebèbhá ni íbe kòngó àlo drīna gò, ì dré lirízó.

4 Yúdà ànzì ki gwányá Pásikà àdhya tá ànyì.

5 Di Yésu kòtingá mǐ móndeí zyandre lavúlé nda ki no adrérà'a alìle í vélé dre dhi, dré tǎzoá Fìlípò dré dhi: «Mà ni mǎpà kisú gǐle móndeí wǎyi kòni ì dré nyàle dhi ángolé?»

6 Tà tá kònini kitswázó Fìlípò ni tà ka'ika'ì tabhì. Tàko ko, nǐ tá ína tà í dré adrélé 'òle dhi be.

7 Di Fìlípò logó drá dhi: «Tágba mà kàdré tá làfa lò'wa kámá-rǐ dhi íbe yà dhi, mà kitswá tá mǎpà gǐ móndeí àlo àlo títi ni ì dré kitswálé ndìndì mvá tsà ni ni kisú nyàle dhi bwà ko.»†

8 Yésu ni lebèbhá ki àzya, Andréyà, Símónà Péteró ni adrúpi tà drá dhi:

9 «Mvágó àlo kònwánò. Akódhi mǎpà ladhílé órezè sè dhi íbe nzi, ìndì kosyá íbe rǐ.‡ Di, ngá kòni ki àdho 'o móndeí zyandre kònini ni ì dré dhi?»

10 Di Yésu gò tǎá áyi lebèbhá ì dré dhi: «Mǐ 'o móndeí kòni ì lirílé.» Arà nda 'á dhi, mbì tá bǐ. Di móndeí nda ì dré lirízó. Ago ì tá ànyìanyi ngùlù-nzi.§

11 Di Yésu dré mǎpà nda ki adózó, àwoyà tǎzo Giká dré gò, lanzízóá móndeí títi nda ì dré, ngóro ì dré tá lèle nyàle dhi tíni. Dré kpà kosyá nda ki lanzízó áyi dré kònini.

12 Di áyi títi nda ì kònya pǐzo dre dhi, dré tǎzoá áyi lebèbhá ì dré dhi: «Mǐ lokó àmbi ni, kórònyá ni àlo kábíro ko.»

13 Di ì dré mǎpà nzi móndeí ì dré nyàle nda ki àmbi ki lokózó gǎle kánzi mudrí-drǐ-rǐ dhi ì sè bǐbi.

14 Di móndeí nda ì kònò tà líndrígá ró Yésu dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tǎá dhi: «Bàti, dhya kòdhi Pròfétà adrélépi tá alìle bvò le dhi 'i!»

15 Di Yésu kònò, ì adré tá 'òle alìle áyi bha ópí ro rǐnyí sè dhi dre dhi, dré gòzo áyi vu lyà, mbàle kalóma kòngó nda drīna.

Yésu to atsí tǎpǎriandre drīsè

(À kònò kpà Mátáyò 14:22-33; Mároko 6:45-52)

16 Ìndró kàndrì dre dhi, Yésu ni lebèbhá ì dré ngàzo síle tǎpǎriandre làgana.

17 Í kònò, ngá aní dre, ìndì Yésu atsó rè áyi vélé ko dhi dre dhi, ì dré tombàzo bwátù na gò, kidhólé adrélé zyàle tǎpǎriandre ni ta'á na, kitswálé lèle Kàpàrànwúmà na.

18 Lyǎandre adré tá vǐle tǎpǎriandre nda mi gò, yǐ dré adrézó ru kǎgbǎ.

19 Di ì kòlì vwàle ànyìanyi kilóméterè nzi yà, ngalè nzi-drǐ-àlo yà dhi dre dhi, ì dré Yésu ni nòzo adrérà'a atsí to tǎpǎriandre drīsè, adrézó alìle áyi vélé. Gò tirǐ dré áyi ki 'òzo lavúlé.

20 Di, Yésu dré ína tǎzoá áyi dré dhi: «Ma 'i! Mǐ ro ngá ko!»

* **6:1 6:1** Rú «Tìbèriyà» kònìdhi tá kpà rú bhàandre àlo tǎpǎriandre nda mǐle dhi àdhya 'i. A kònò Yòwànì 6:23. † **6:7 6:7** A adré tá làfa lò'wa kònìdhi ni rú zi «dènárǐ». Dènárǐ àlo dhi tá làfa adrélé fèle móndeí àlo dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i. Di làfa lò'wa kámá-rǐ kòni ì tá làfa kàdrǐ 'i. ‡ **6:9 6:9** «Órezè» kònìdhi, mbì pfò ni kárà àlo sùlepi nyá tíni dhi 'i. § **6:10 6:10** A nà tá ngbà 'í àgo adrébhá tá kònàle dhi ì kòdhya. A nà tá tòkó ì ànzimvá íbe ko.

21 Ɔ adré tá akódhi ni le dôle bwátù na. Di gbă lókyá nda sè dhi, ì dré tsàzo tǎpǎriandre nda ni ta'á na, àrà ì dré tá adrézó lile dhi na.

Móndí zyandre dhi ì ndà Yésu

22 Kitú bvóá dhi sè dhi, móndyá zyandre tayílé ta'á lésè nda ì dré nõzoá dhi, Yésu ni lebèbhá ì tombà tá bwátù àlo dhi na lile àyi pátí. Ɔ nǐ tá kpà tàle dhi, Yésu mbà tá ína bwátù nda na ko dhi be.

23 Lókyá nda sè dhi, bwátù àruka angábhá bhàandre Tǐbèríyà àdhya lésè dhi ì dré atsázó ànyì àrà móndyá nda ì dré tá mǎpà nyàzo Mírì ni àwoyà tàma àmvolésè nda làga.

24 Di móndyá zyandre nda ì kònò Yésu ì lebèbhá ni íbe dhi ì tá yó dhi dre dhi, ì dré tombàzo bwátù nda ì 'ásè gò, zyàle Kàpàrànwúmà na kitswálé Yésu ni nda.

Yésu mǎpà adrélépi lídrì fe dhi 'i

25 Di ì kòkisú Yésu tǎpǎriandre nda ni ta'á na dre dhi, ì dré lizizóá tíá dhi: «Rábbì, mí atsá kònwa ángutú?»

26 Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì adré áma nda, mì dré tà líndrìga ró má dré 'òle dhi kì nõle dhi sè ko. Be ró dhi, mì adré àmikya áma nda, mì dré mǎpà nyàle pizo ásà dhi sè.

27 Di, adré leá dhi, mì kàdré àzì 'o mǎnyàngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àzì 'o mǎnyàngá dra adrélépi kóná vésè kólyá dhi sè. Ma, Móndí ni Mv́, má ni mǎnyàngá nda ni fe àmi dré. Tàko ko, Gíká Atá Iwà àyi àngì má rú tadházóá dhi, í ka'í ma káyà dhi.»

28 Di ì lizí tíá dhi: «Lè mà kò'o àdho tà kòdhya kitswázó Gíká ni àzì 'o dhi?»

29 Yésu logó àyi dré dhi: «Àzì Gíká dré adréle lèle mì kò'o dhi, kònìdhi 'i: Mì kàdré dhya dré amùle dhi ni ka'í.»

30 Di ì gò lizíá tíá dhi: «Mí ni àdho tà líndrìga ró dhi ni 'o kòdhya, mà kònòró gò àmi ka'izo? Mí ni àdho tà 'o?»

31 Ama kì tábhí ì nya tá mǎnnà duku na. Ngóro tísìle Gíká ni Kúlí na dhi tǐni: «Akódhi fè mǎpà asilépi bhù lésè dhi àyi dré nyàle.»*

32 Di Yésu tà àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mósè fè mǎpà asilépi bhù lésè dhi àmi dré nì ko. Di, áma Atá adré ína mǎpà tàndì asilépi bhù lésè dhi ni fe àmi dré nì.

33 Tàko ko, mǎpà tàndì Gíká dré adréle fèle nda, dhya asilépi bhù lésè adréle lídrì fe móndyá bvò àdhya ì dré dhi 'i.»

34 Di ì tà drá dhi: «Mírì, mí kàdré ngbú mǎpà kòdhi ni afè àma dré wà!»

35 Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Ma mána mǎpà adrélépi lídrì fe dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi alìle má vélé dhi, tàbirí kitswá tàdzí gòle akódhi ni 'o ko. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, yǐ lovó kitswá tàdzí gòle akódhi ni nde ko.

36 Di, ngóro má dré tàle àmi dré dre dhi tǐni dhi, tágba mì dré áma nõzo 'í dhi, mì ka'í àmikya ma ko.

37 Móndyá wǎyi áma Atá dré adréle afèle má dré dhi kì alì má vélé. Di dhya ángùdhi adrélépi alìle má vélé dhi, má kitswá tàdzí akódhi ni dro ko.

38 Angyá ko, má así bhù lésè kitswálé tà má dré adréle lèle dhi kì 'o kòdhya ko. Be ró dhi, má así mána tà dhya áma amùlepi dhi dré adréle lèle dhi kì 'o kòdhya.

* 6:31 6:31 A kònò Pfòma 16:4, 15; Longó ì 78:24.

³⁹ Di tà dhya áma amùlepi nda dré adrélé lèle dhi, kònìdhi 'i: Adré lèá dhi, má kòtayí dhya dré afèle má dré dhi ki àlo avìle ko. Adré kpà lèá dhi, má kòtingá àyi nda i títi dràdrà lésè kítú kùdù sè.

⁴⁰ Bàti, tà áma Atá dré adrélé lèle dhi, kònìdhi 'i: Adré lèá dhi, dhya ángùdhi adrélépi àyi Mvágó ni no gò adrézó akódhi ni ka'í dhi, dhya nda kàdré lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Di má ni akódhi ni tingá dràdrà lésè kítú kùdù sè.»

⁴¹ Di Yúdà ànzì nda ì dré dhèzo adrélé Yésu ni ndrì, dré tá tàle dhi «Ma mápà asilépi bhù lésè dhi 'i» dhi sè.

⁴² Ì adré tá tàá àyi kòfalésè dhi: «Kòdhi tsì Yésu, Yòséfà ni mvá 'i ko? Mà nì akódhi ni atá, andre ni be dhi be. Di akódhi 'o i ngìni adrélé tàà nyànómvá dhi, í asì bhù lésè dhi?»

⁴³ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì tayí adrema làndrì ndrì àmi kòfalésè dhi.

⁴⁴ Dhya àlo kitswá ína alìle má vélé ko, áma Atá áma amùlepi dhi kàsé akódhi ni togó nì ko dhi. Di má ni akódhi nda ni tingá dràdrà lésè kítú kùdù sè.

⁴⁵ Ngóro pròfètà ì dré tsìle Giká ni Kúlí na dhi tìni: «Giká ni àyi títi dhi ki tadhá.»† Di dhya ángùdhi adrélépi Giká Atá ni yi gò, adrézó tà dré adrélé tadhále dhi ki kisú dhi, akódhi nda adré alìle má vélé.

⁴⁶ Kòdhi adré lèá ko tàle dhi, dhya àlo nò Giká Atá dhi. Ngbà 'í ma angálépi Giká Atá nda vélésè dhi, má nò akódhi ma.

⁴⁷ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, akódhi nda lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe.

⁴⁸ Ma mápà adrélépi lídrì fe dhi 'i.

⁴⁹ Ami ki tábhí ì nya tá mánnà duku na gò, ì dré todràzo.

⁵⁰ Di, kònìdhi ína mápà asilépi bhù lésè dhi 'i. Dhya adrélépi nyaá dhi kitswá dràle ko.

⁵¹ Ma mápà lídrì ro asilépi bhù lésè dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi mápà nda ni nya dhi, ni adré lídrì íbe kóná vèsè kólyá. Mápà nda kòdhi, áma rúbhá má dré dra fèle mónnyá bvò àdhya ì dré adrízó dhi 'i.»

⁵² Di Yúdà ànzì nda ì dré ngàzo adrélé tà kayí àyi kòfalésè, adrézó tàà dhi: «Dhya kòdhi ni kitswá àyi rúbhá afè àma dré nyàle ngìningìni ró?»

⁵³ Di Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Mì kònya Móndí ni Mvá ni rúbhá ko, ìndì mì kòmvu akódhi ni kàrí ko dhi, mì kitswá àmikya adrélé lídrì íbe àmi léna ko.

⁵⁴ Dhya ángùdhi adrélépi áma rúbhá nya, adrézó kpà áma kàrí mvu dhi, akódhi nda lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe. Di má ni akódhi ni tingá dràdrà lésè kítú kùdù sè.

⁵⁵ Tàko ko, áma rúbhá ngá tàndi adrélé nyàle dhi 'i, ìndì áma kàrí ngá tàndi adrélé mvùle dhi 'i.

⁵⁶ Dhya ángùdhi adrélépi áma rúbhá nya, adrézó kpà áma kàrí mvu dhi, akódhi nda adré adrélé má léna, ìndì má adré kpà adrélé akódhi léna.

⁵⁷ Ngóro áma Atá lídrì ro dhi dré áma amùle dhi tìni, ìndì ngóro má dré adrélé lídrì íbe akódhi nda sè dhi tìni dhi, dhya ángùdhi adrélépi áma nya dhi ni adré kókpà lídrì íbe má sè.

⁵⁸ Ma kònìdhi, mápà asilépi bhù lésè dhi 'i. Ami ki tábhí ì nya tá mánnà gò, ì dré todràzo. Di, dhya adrélépi mápà kònìdhi ni nya dhi ni ína adré lídrì íbe kóná vèsè kólyá.»

⁵⁹ Yésu tà tá tà nda ì Kàpàrànwúmà na, dré tá adrérà'a tà tadhá Yúdà ànzì ki lèsámò dzó na dhi 'á.

† 6:45 6:45 A kònò Esáyà 54:13.

Yésu ni lebèbhá bí dhi ì tayí akódhi

⁶⁰ Di Yésu ni lebèbhá ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki àruka bí dhi ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Tà dré adrélé tadhále kòdhi kòkóròko. Adhi ni kitswá yíá ka'ile dhi nì?»

⁶¹ Yésu dré nìzoá tàle dhi, àyi lebèbhá nda ì adré tá lándrí ndrì tà nda sè dhi be gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Tà kòdhi adré tsì àmi ki 'o ledhélé nì bàti?»

⁶² Mì ni di kisùá ngìni, lókyá mì dré dra Mòndí ni Mvá ni nòzo mbàrà'a àrà dré tá adrézó wáláká dhi léna dhi tú dhi?

⁶³ Giká ni Tirí adré lídrì fe nì. Tà rúbhá àdhya adré ína tà àlo 'o ko. Kúlí má dré tàle àmi dré kòdhi ì kúlí Tirí àdhya 'i, ìndì kúlí adrébhá lídrì fe dhi 'i.

⁶⁴ Di, tágba kònìni dhi, mòndí àruka àmi kòfalé dhi ì ka'ì àyikya ma ko.» Yésu tà tá kònìni tàko ko, nì tá kínó lésè ngalè àdhibhá ì kitswá àyi ka'ì ko ya dhi be. Nì tá kpà, àdhi ni àyi lefè kàribhá ì drígá nì ya dhi be.

⁶⁵ Akódhi gò tàá dhi: «Tà kòdhi sè dhi, má tà tá àmi dré dhi, dhya àlo kitswá ína alìle má véle ko, áma Atá kòfè láti akódhi dré alizo nì ko dhi.»

⁶⁶ Kidhólé lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèbhá bí dhi ì dré akódhi ni tayízó gò, ì dré gòzo véle atsilé túmání akódhi be ko.

⁶⁷ Di Yésu dré lizizóá àyi lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ì tí dhi: «Àmi ró dhi, mì lè kókpà lile àyikya tìni?»

⁶⁸ Di, Símónà Pétèró logó drá dhi: «Mírì, mà ni li àdhi véna? Mì mína kúlí adrébhá lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì fe dhi íbe.

⁶⁹ Ama, mà ka'ì bàti, ìndì mà nì tàle dhi, mì Dhya lólo Giká àdhya 'i dhi be.»

⁷⁰ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má kipè zakó tsì àmi mudrí-drì-rì nì ì ma? Di, tágba kònìni dhi, àmi ki àlo ína dzáborò 'i!»

⁷¹ Adré tá Yúdásì, Símónà Ísikàriyótà ni mvá ni tà ta kòdhya. Tàko ko, akódhi nda, àyi mudrí-drì-rì nda ki àlo ró dhi, adré tá ína 'òle Yésu ni lefè kàribhá ì drígá dhi nì.

7

Yésu ni adrúpi ì ka'ì akódhi ko

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo adrélé tatsilé bvò Gàliláyà àdhya 'ásè. Adré tá leá tatsilé bvò Yúdáyà àdhya 'ásè ko, Yúdà ànzi ki kàdrì kònàle dhi ì dré tá adrélé láti nda akódhi nì pfùzo dràle dhi sè.

² Yúdà ànzi ki gwányá tàbèrènákolò kya atsá tá ànyi.*

³ Di Yésu ni adrúpi ì dré tàzoá drá dhi: «Lè mí kònga kònwàsè lile Yúdáyà na, àmi lebèbhá wáyi dhi ì kònòró kpà tà líndrìga ró mí dré adrélé 'òle dhi ì be dhi bvò.

⁴ Dhya àlo kàdré àyi le 'òle mòndí ì dré nìle dhi, adré tà 'o lùzu ró ko. Mí dré adrélé tà nda kòdhi ki 'o dhi sè dhi, mí tadhá di rè mì mòndyá wáyi dhi ì dré nòle!»

⁵ Akódhi ni adrúpi nda ì tà tá kònìni tàko ko, ì adré tá ndìndì akódhi nì ka'ì ko.

⁶ Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá mána kitswá rè ko. Di, àmi dré dhi, lókyá ángùdhi mì dré adrézó lèle lile kònàle dhi ína dóro.

* **7:2 7:2** Gwányá tàbèrènákolò kya kònìdhi nì lókyá 'á dhi, Yúdà ànzi ì adré tá tàbèrènákolò ki ledé wémà ì tìni, adrézó lírìlé àyi zàna, kitswálé àyi ki tábhí ki lavuma duku 'ásè dhi nì tà kisù dhi bvò. A kònò Lèvìtikè 23:34-36; Dùtèrònómè 16:13.

⁷ Mòndyá bvò kòndi àdhya ì kitswá togó kònzì bha àmi rú ko. Di, ì adrè àyikya togó kònzì bha má rú, má dré adrélé tadhá ngádra 'á dhi, tà ì dré adrélé 'òle dhi ì kònzì dhi sè.

⁸ Ami, mì lè gwányá na. Má kitswá rè mána lile kònàle ko. Tàko ko, lókyá mána kitswá rè ko.»

⁹ Kòtá tà nda dre dhi, dré gòzo adrélé Gàliláyà na.

Yésu lè gwányá tàbèrénàkolò kya na

¹⁰ Di, Yésu ni adrúpi ì kòlì gwányá nda na dre dhi, akódhi dré kpà ngàzo lile kònàle. Di, lè tá ngádra 'àsè ko. Be ró dhi, lè ína lùzu ró.

¹¹ Gwányá nda 'á dhi, Yúdà ànzì ki kàdrì ì adrè tá akódhi ni nda, adrézó lizíá dhi: «Dhya kòdhi ángwà?»

¹² Mòndí zyandre kònàle dhi ì kòfalé dhi, à adrè tá ngùrùngùrù ta akódhi ni tà sè. Ayì ki àruka ì adrè tá tàá dhi: «Akódhi mòndí dóro 'i.» Aruka ni ì adrè kó tàá dhi: «Kóko, adrè ína mòndí zyandre dhi ki lití.»

¹³ Di, dhya àlo adrè tá tà ta akódhi ni tà dri ngádra 'á ko, ì dré tá adrélé títi Yúdà ànzì ki kàdrì ki ro dhi sè.

¹⁴ Gwányá nda kòtsa kítógá ni na dre dhi, Yésu dré lèzo tépelò na gò, kidhólé adrélé tà tadhá.

¹⁵ Yúdà ànzì ì adrè tá akódhi ni yi síbhálé be ngbo, adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi nda kó tà nìle ko dhi, kisú di tògyá adrézó Giká ni tà ni kònìni dhi ngíni?»

¹⁶ Di Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Tà má dré adrélé tadhálé kòdhi ì, tà mána 'i ko. Be ró dhi, tà nda ì angá àyikya Giká áma amùlepi dhi vélésè.

¹⁷ Dhya ángùdhi adrélépi tà Giká dré adrélé lèle dhi ki nda 'òle dhi, akódhi nda ni nǎ ngalè tà má dré adrélé tadhálé nda ì angá Giká vélésè yà, kó ngalè áma tàndi vélésè yà dhi.

¹⁸ Dhya adrélépi tà adrèbhá angalé ayì tàndi drìlèsè dhi ki tà ta dhi, adrè rúku nda kisulé ayì tàndi dré. Di, dhya adrélépi dhya ayì amùlepi dhi ni rúku nda bhàle dhi, adrè ína tà bàti ta. Tà àlo kinzò ro akódhi léna dhi yókódhó.

¹⁹ Mósè fè tá tsì tatrítrí kúlí àmi dré ko? Di, dhya àlo àmi kòfalé dhi adrè tà tatrítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki 'o ko. Mì adrè àmikya láti nda kitswázó áma pfu dràle àdho tà sè?»

²⁰ Di mòndyá zyandre nda ì logó drá dhi: «Mì tirí kònzì íbe mí léna! Adhi adrè láti nda kitswázó ámi pfu dràle dhi nì?»

²¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má 'o ngbà 'í tà líndrígá ró àlo dhi sàbátù tú gò, àmi títi dhi ki líndrì dré adrézó gàle ásà.

²² Di, àmi ró dhi, mì adrè kókpà àzì 'o sàbátù tú. Tàko ko, Mósè fè àmi dré tòlì adrézó àmi ki ànzìàgo ki lwa gò, mì dré adrézó àyi ki lwa, gba kàdré sàbátù tú yà dhi. (Tà bàti ró dhi, tòlì nda angá tá Mósè vélésè ko. Be ró dhi, angá ína áma ki tábhí ì vélésè drìdrì Mósè ni lókyá kandrá.)

²³ Di mì kàdré àmi ki ànzìàgo ki lwa sàbátù tú kitswázó Mósè ni tatrítrí kúlí líkí dhi, àmi ki togó adrè di aswálé má rú, má dré agó àlo dhi ni tidrìlé wáyì sàbátù tú dhi sè àdho tà sè?

²⁴ Lè mì kàdré mòndí ki tàbvó ta ngbà 'í tà adrélé nòle mì sè dhi ì sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tàbvó ta gyàgya.»

Yésu Mèsíyà 'i bàti?

²⁵ Lókyá nda sè dhi, mòndyá Yèrúsalémà 'a dhi ki àruka ì adrè tá tàá àyi kòfalésè dhi: «Dhya kòdhi tsì dhya áma ki kàdrì ì dré adrézó láti nda pfùzoá dràle dhi 'i ko?

26 Di, m̀i nò r̀e ká! Akódhi adr̀e tà ta ngádra 'á gò, ì dr̀e adr̀ezó tà àlo ta drá ko! Ì ǹi àyikya tàle dhi, akódhi M̀esíyà 'i bàti dhi be?

27 Di, lókyá M̀esíyà dr̀e dra atsázó dhi s̀e dhi, dhya àlo kitswá àrà dr̀e angázó lásà dhi ǹi ni ko. Mà ǹi àmakya àrà dhya kòdhi dr̀e angázó lásà dhi be.»

28 Di Yésu dr̀e r̀e dhu adr̀erà'a tà tadhá tépelò na dhi 'á dhi, dr̀e ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «M̀i ǹi tsì ma be? M̀i ǹi àrà má dr̀e angázó lásà dhi be? Má alì mána áma dr̀i s̀e ko. Di, dhya áma amùlepi dhi adr̀e ngbú adr̀elé tà bàti ta. M̀i ǹi àmikya akódhi ko.

29 Di, má ǹi mána akódhi be. Tàko ko, má angá akódhi vélèsè, ìndì akódhi amù ma ǹi.»

30 Gò Yúdà ànzì k̀i kàdr̀i ì dr̀e ngàzo adr̀elé láti nda kitswázó akódhi ni ru. Di, àyi k̀i àlo so dr̀igá akódhi rú ko, lókyá ǹi dr̀e tá r̀e kitswálé ko dhi s̀e.

31 Di, móndyá zyandre nda ì kòfalé dhi, móndí b̀i dhi ì dr̀e akódhi ni ka'izo. Ì adr̀e tá tàá dhi: «Lókyá M̀esíyà dr̀e dra atsázó dhi s̀e dhi, akódhi ǹi tsì tà líndr̀iga ró dhi k̀i 'o dhya kòdhi àdhya k̀i lavú?»

Fàrisáyò ì mù móndí ì kitswálé Yésu ni ru

32 Fàrisáyò ì dr̀e móndyá zyandre nda k̀i ỳzo adr̀erà'a ngùr̀ungùr̀u ta Yésu ni tà dri dhi 'i. Di àyi túmánì kòwánà kàdr̀i ìbe dhi, ì dr̀e tépelò líkìbhá k̀i àruka k̀i mùzo kitswálé akódhi ni ru.

33 Gò Yésu dr̀e tàzoá dhi: «Ma dhu r̀e túmánì àmi ìbe lókyá tsà s̀e. Amvolásà dhi, má ni go l̀ile dhya áma amùlepi dhi véna.

34 M̀i ni áma nda gò, m̀i dr̀e àmikya kitswázó áma kisú ko. Angyá ko, m̀i kitswá l̀ile àrà má dr̀e adr̀ezó l̀ile lána dhi na bwà ko.»

35 Di Yúdà ànzì k̀i kàdr̀i nda ì dr̀e lizizóá àyi kòfalèsè dhi: «Dhya kòdhi adr̀e 'òle l̀ile ángolé, mà dr̀e kitswázó akódhi ni kisú bwà ko dhi? A ni lí Gírìk̀i k̀i bvò Yúdà ànzì ì dr̀e ayízó dhi ì 'ásè, kitswálé Gírìk̀i k̀i tadhá?

36 Adr̀e leá tàle ng̀ini dr̀e adr̀erà'a tàá dhi: «M̀i ni áma nda gò, m̀i dr̀e àmikya kitswázó áma kisú ko,» ìndì «M̀i kitswá l̀ile àrà má dr̀e adr̀ezó l̀ile lána dhi na bwà ko» dhi?»

Ỳandre adr̀elépi lídr̀i fe dhi

37 Gwányá nda ni k̀itú kùdù, adr̀elépi kàdr̀i k̀itú àruka títi nda k̀i lavú dhi s̀e dhi, Yésu dr̀e ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Dhya àlo kàdr̀e ỳi lovó ìbe dhi, akódhi kàlì má vélé adr̀elé ỳi mvu wà.

38 Dhya ángùdhi adr̀elépi áma ka'ì dhi, ỳandre adr̀elépi lídr̀i fe dhi ni adí apfòle akódhi ni togó lésè, ngóro Gíká ni Kúlí dr̀e adr̀elé tàle dhi t̀ini.»†

39 Kòdhi Yésu adr̀e tá Tírì Lólo móndyá àyi ka'ìbhá dhi ì dr̀e adr̀elé 'òle kisulé dhi ǹi tà ta kòdhya. Tàko ko, Tírì Lólo nda atsá tá r̀e ko, Yésu dr̀e tá r̀e file àyi mìlanzilanzì na ko dhi s̀e.

Móndí ì lanzí ru Yésu ni tà s̀e

40 Móndyá zyandre nda ì kòyi Yésu ni kúlí nda ì dre dhi, àyi k̀i àruka ì dr̀e adr̀ezó tàá dhi: «Dhya kòdhi Pròfétà 'i bàti!»

41 Aruka ni ì adr̀e tá tàá dhi: «Akódhi M̀esíyà 'i!» Di, àruka ni ì adr̀e kó àyikya tàá dhi: «M̀esíyà ni kitswá tsì angálé Gàliláyà lésè?

42 Gíká ni Kúlí adr̀e zakó tsì tàá dhi, M̀esíyà ni angá ópí Dàwídì ni sùrú lésè, ìndì Bètèlémè, bhàandre Dàwídì dr̀e angázó lásà dhi lésè!»‡

43 Di móndyá zyandre nda ì dr̀e ru lanzizó Yésu ni tà s̀e.

† 7:38 7:38 A kònò Ezèkyélè 47:1; Zàkàriyà 14:8. ‡ 7:42 7:42 A kònò 2 Sàmùwélè 7:12; Miké 5:2.

44 Ayi ki àruka ì adré tá leá dhi, à kòru akódhi. Di, dhya àlo so drígá akódhi rú ko.

Yúdà ànzì kì kàdrì ì 'o àyì kì togó tombálé Yésu rú

45 Gò tépelò likíbhá nda ì dré gòzo kòwánà kàdrì ì véna Fàrisáyò íbe. Di àyì nda ì dré lizízá àyì tí dhi: «Mì adrì dhya kòdhi agòzo ába ko àdho tà sè?»

46 Di tépelò likíbhá nda ì logó dhi: «Dhya àlo adrélépi tà ta dhya kòdhi àdhya tìni dhi tàdzí yókódhó.»

47 Di Fàrisáyò nda ì gò lizíá àyì tí dhi: «Mì tayí kókpà àmi akódhi nda dré litílé dre?»

48 Dhya àlo Yúdà ànzì kì kàdrì ì kòfalé yà, kó ngalè Fàrisáyò ì kòfalé yà akódhi ni ka'ilepi dhi tsì be?

49 Kóko! Di, mónnyá zyandre kòdhi ì nǐ àyikya Mósè ni tátírítrí kúlí ko. Gíká ni tátírítrí àyì dri!»

50 Fàrisáyò nda ì kòfalé dhi, Nìkòdémò atú lìlepi Yésu véna ngátsi sè dhi tá be. Di akódhi dré tàzoá àyì dré dhi:

51 «Àma kì tátírítrí kúlí ka'ì tsì tà bhàle dhya àlo dri akódhi ni yi àko ró, ìndì tà dré 'òle dhi ni ni àko ró dhi 'í?»

52 Di ì logó drá dhi: «Mì kókpà móndí angálépi Gàlíláyà lésè dhi 'í? Mí vwa rè tà Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi ì ká. Mí ni nòá dhi, pròfétà àlo angálépi Gàlíláyà lésè dhi yókódhó.»

[

53 Gò àyì àlo àlo tídí dhi ì dré ngàzo nzìle àyì bhà'ásè. §

8

Tòkó àlo rùle múná tà 'orà'a dhi

1 Di Yésu dré lìzo mbàle kóngó Olivè fa kya drìna.

2 Ngá kòwa dre dhi, dré gòzo lìle tépelò na gò, mónnyá wáyi dhi ì dré alìzo ru kímó akódhi làga. Akódhi dré lírízó gò kidhólé adrélé àyì kì tadhá.

3 Di tátírítrí kúlí tadhábhá ì Fàrisáyò íbe dhi, ì dré tòkó àlo dhi ni adrìzo alìzo bhàá mónnyá wáyi ì kandrá. Ī ru tá akódhi nda adrérà'a múná tà 'o agó àlo dhi be.

4 Di ì dré tàzoá Yésu dré dhi: «Tadhálépi, à kì tòkó kònìdhi adrérà'a múná tà 'o agó àlo be dhi 'á.

5 Mósè fè tá tòlí tátírítrí kúlí na tàzoá àma dré dhi, mà kàdré tòkó tà 'obhá kònìni dhi kì lebhé todràle kírà sè. Di mí adré mína tàá tà kòdhi sè ngíni?»

6 Ī lizí tá akódhi kònìni kítswázó akódhi ni tabhǐ litílé, ì kòkítswáró akódhi ni asíkì be dhi bvó. Di, Yésu dré ína tandìzo gò, kidhólé adrélé ngá tsì drígámbílí sè kìní mi.

7 Ī dré rè dhu adrérà'a akódhi ni lizí dhi 'á dhi, dré ngàzo áyì totó gò, tàá àyì dré dhi: «Dhya tàkonzì 'òlepi tàdzí ko dhi kàdré àmi kòfalé be dhi, akódhi nda kòkidhó rè zyà tòkó kònìdhi ni lebhélé kírà sè dhi nì.»

8 Di dré gòzo tódhyá tandìle adrélé ngá tsì kìní mi.

9 Di ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo topfòle àlo àlo kidhólé màlìga ì rú, Yésu kì tayí tòkó nda adrélépi áyì totó akódhi kandrá dhi be.

10 Di Yésu dré ngàzo áyì totó lizíá tíá dhi: «Tòkó, àyì nda ì ángwà? Dhya àlo tà bhàlepi mí dri dhi yókódhó?»

§ 7:53 7:53 Wárágà àruka Gíká ni Kúlí tsìzo àyì dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré Yòwanì 7:53-8:11 dhi ni kúsú ko.

11 Akódhi logó dhi: «Mírì, dhya àlo yó.» Di Yésu tà drá dhi: «Má bhà kókpà tà mí dri ko. Di mí lì, ìndì kidhólé nyànomvá dhi, mí kògò véle tàkonzì 'o ko.»*

Yésu ngádra bvò àdhya 'i

12 Yésu dré gòzo tàá móndyá zyandre i dré dhi: «Ma ngádra adrélépi ngá kazá móndyá bvò àdhya i dré dhi 'i. Dhya ángùdhi adrélépi áma lebè dhi kitswá tàdzí atsilé tínímvá na ko. Be ró dhi, a ni adré ngádra lídrì àdhya íbe.»

13 Di, Fàrìsáyò ì dré ngázo tàá drá dhi: «Mí adré mína ámi tàndi ni tà longó mi. Tà mí dré adrélé tàle dhi i, tà bàti 'i ko.»

14 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Gba má dré adrézó áma tàndi ni tà longó dhi, tà má dré adrélé tàle dhi i, tà bàti 'i. Tàko ko, má nì, má angá ángolésè ya, ìndì má adré lìle ángolé ya dhi be. Di, mì nì àmikya ngalé má angá ángolésè ya, kó ngalé má adré lìle ángolé ya dhi ko.

15 Mì adré àmikya áma tàbvó ta ngóro móndyá bvò kòndi àdhya ì dré adrélé tàle dhi tìni. Di, má adré mána dhya àlo ni tàbvó ta ko.

16 Kònò má kàdré tá tàbvó ta dhi, tàbvó má dré kitswále tàle nda ni tá adré gyágya. Angyá ko, má adré tà àlo 'o kalóma ko. Be ró dhi, áma Atá áma amùlepi dhi túmání má be.

17 A tisì tá àmi ki tàndi ki tátrítrí kúlí na tàle dhi, móndí rì tà nobhá mǐ sè dhi ì kàdré tà àlo dhi ni longó kòdhya dhi, tà ì dré adrélé longolé nda, tà bàti 'i.†

18 Ma, má adré áma tàndi ni tà longó. Kòdhi íbe dhi, áma Atá áma amùlepi dhi adré kókpà áma tà longó.»

19 Di ì lizí tíá dhi: «Ámi Atá ángwà?» Yésu gò logóá àyi dré dhi: «Mì nì ma àdhi 'i yà dhi ko, ìndì mì nì áma Atá àdhi 'i yà dhi ko. Kònò mì kòní tá ma be dhi, mì ni tá kpà áma Atá ni ni.»

20 Yésu tà tá kúlí nda i, dré tá adrerà'a tà tadhá tépelò na, ànyi àrà adrézó ngá fèle Gíká dré dhi ki líkí dhi làga dhi 'á. Di, dhya àlo ru tá akódhi ko, lókyá ni dré tá rè kitswále ko dhi sè.

Yésu dhya Gíká Atá dré amùle dhi 'i

21 Yésu dré gòzo tàá àyi dré dhi: «Má adré 'òle lìle. Mì ni áma nda gò, mì dré àmikya todràzo àmi ki tàkonzì na. Mì kitswá lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhi na bwà ko.»

22 Di Yúdà ànzì ì lizí àyi kòfalésè dhi: «Akódhi adré 'òle áyi pfu dràle? Kòdhi vo tà dré adrézó tàá dhi: <Mì kitswá lìle àrà má dré adrézó lìle lána dhi na bwà ko> dhi 'i?»

23 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì angá àmikya bvò kòndi lésè. Di, má angá mána kurú lésè. Ámi móndí bvò kòndi àdhya 'i. Di, ma mána móndí bvò kòndi àdhya 'i ko.

24 Àsà dhi, má tà tá àmi dré dhi, mì ni todrà àmi ki tàkonzì na. Tàko ko, mì kòka'ì, ma Dhya adrélépi be dhi 'i ko dhi, mì ni dra todrà àmi ki tàkonzì na.»‡

25 Di ì lizí tíá dhi: «Mì mína àdhi 'i?» Yésu gò logóá àyi dré dhi: «Ma dhya má dré adrézó tàá kínó lésè dhi, ma akódhi 'i nda 'i.

26 Ma dhu rè tà íbe bí tàle àmi ki tà dri. Ma kpà tà íbe bí tàle àmi ki tàbvó tàzo. Di, dhya áma amùlepi dhi adré ngbú adrélé tà bàti ta. Má adré ngbà

* **8:11 8:11** A kònò tà àndu ngìle Yòwànì 7:53 na dhi. † **8:17 8:17** A kònò Dùtèrònómè 17:6; 19:15.

‡ **8:24 8:24** A kònò Pfòma 3:14-15.

'í tà má dré yìle akódhi nda vélésè dhi ki ta mónnyá bvò kòndi àdhyà i dré kòdhyà.»

²⁷ Di, ì nǐ tá ko tàle dhi, Yésu adré tá áyi Atá nǐ tà ta kòdhyà dhi.

²⁸ Di Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Lókyá mì dré dra ma, Móndí nǐ Mvá nǐ tǐngázó kuru dhi sè dhi, mì nǐ nǐá tàle dhi, ma Dhyà adrélépi be nda 'i dhi be. Mì nǐ kpà nǐá tàle dhi, má adré tà àlo 'o áma drǐ sè ko dhi be. Di, má adré ngbà 'í tà áma Atá dré tadhálé má dré dhi ki ta kòdhyà.

²⁹ Dhyà áma amùlepi dhi tùmǎní má be. Tayí ma kalóma ko. Angyá ko, má adré ngbú tà akódhi nǐ togó dré adrézó kinílé ásà dhi ki 'o kòdhyà.»

³⁰ Di Yésu dré tá adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, móndí bí dhi ì dré akódhi nǐ ka'izo.

Mì nǐ adré móndí trǐle bàti dhi i ró

³¹ Di Yésu dré tàzoá Yúdà ànzi áyi ka'ibhá nda i dré dhi: «Mì kàdré tròle tà má dré adrélé tadhálé dhi i rú dhi, mì nǐ adré áma lebhá 'i bàti.

³² Di mì nǐ tà bàti nǐ gò, tà bàti nda dré àmi ki trizo wǎyi.»

³³ Ì logó drá dhi: «Àma, àma Abàràma nǐ sùrú 'i. Mà atsá rè tàdzí dhyà àlo nǐ màràbà ro ko. Di mí adré mána tàá dhi, à nǐ àma ki trǐ dhi ngíni?»

³⁴ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhyà ángùdhi adrélépi tàkonzì 'o dhi, akódhi nda tàkonzì nǐ màràbà 'i.

³⁵ Màràbà adré ína adrélé sùrú 'á nyo ko. Di, mváagó adré ína adrélé sùrú 'á nyo.

³⁶ Di Gǐká nǐ Mváagó kòtrǐ àmi dhi, mì nǐ adré móndí trǐle bàti dhi i ró.

³⁷ Má nǐ tàle dhi, àmi Abàràma nǐ sùrú 'i dhi be. Di, mì adré àmikya láti nda kitswázó áma pfu dràle, mì dré adrélé áma kúlí ka'ì dòle àmi ki togó na ko dhi sè.

³⁸ Má adré mána tà áma Atá dré tadhálé má dré dhi ki ta kòdhyà. Di, mì adré àmikya tà mì dré yìle àmi ki atá vélésè dhi ki 'o kòdhyà.»

³⁹ Ì gò logó drá dhi: «Àma ki atá, Abàràma 'i.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mì kàdré tá Abàràma nǐ ànzi 'i bàti dhi, kònò mì nǐ tá adré tà Abàràma dré 'òle dhi ki 'o kòdhyà.

⁴⁰ Di, nyànomvá dhi, mì adré àmikya láti nda kitswázó áma pfu dràle, má dré tà bàti má dré yìle Gǐká vélésè dhi nǐ tàle àmi dré dhi sè. Abàràma 'o tá ína tà làsú be kònini dhi ko.

⁴¹ Di, mì adré àmikya tà 'o ngóro àmi ki atá dré adrélé 'òle dhi tǐni.» Di ì logó drá dhi: «Àma, àma ànzi tǐle swà ro dhi 'i ko! Ama ki Atá, Gǐká 'i kalóma.»

⁴² Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Gǐká kàdré tá àmi ki Atá 'i bàti dhi, kònò mì nǐ tá adré áma le. Angyá ko, má angá Gǐká vélésè gò, má dré adrézó kònwa akódhi nǐ rú sè. Má alì mána áma drǐ sè ko. Be ró dhi, akódhi amù ma nǐ.

⁴³ Tà má dré adrélé tàle kòdhi ì adré file àmi drina ko àdho tà sè? Ì adré file ko, mì dré kitswálé áma kúlí yi bwà ko dhi sè.

⁴⁴ Àmi àmikya àmi ki atá Dzàborò nǐ ànzi 'i. Mì adré àmi ki atá nda nǐ lovó le 'òle kòdhyà. Kidhólé kidhoma lésè dhi, akódhi nda dhyà adrélépi móndí ki tupfú todràle dhi 'i. Adré kpà tròle tà bàti rú ko, tà bàti dré adrélé akódhi léna àlomvá ko dhi sè. Dré adrérà'a kinzò ta dhi 'á dhi, adré áyi tàndi nǐ ti ta kòdhyà. Tàko ko, akódhi kinzò líyí 'i, ìndi kinzò nǐ atá 'i.

⁴⁵ Di, má dré mána adrélé tà bàti ta dhi sè dhi, mì adré áma ka'ì ko.

⁴⁶ Àmi kòfalé dhi, àdhi nǐ kitswá tsǐ tàkonzì àlo tadhá má rú dhi nǐ? Di má kàdré tà bàti ta kòdhyà dhi, mì adré áma ka'ì ko àdho tà sè?

⁴⁷ Dhyà adrélépi Gǐká àdhyà ró dhi adré ína Gǐká nǐ kúlí yi. Di, mì adré àmikya áma kúlí yi ko, mì dré adrélé Gǐká àdhyà ró ko dhi sè.»

Yésu i Abàramà be dhi

⁴⁸ Di Yúdà ànzì nda ì gò logóá drá dhi: «Mà adré zakó tàá kyá tàle dhi, mì mína Sàmàríyà agó 'i, ìndì mì tirí kònzì íbe mí léna dhi!»

⁴⁹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Tirí kònzì má léna yókódhó. Be ró dhi, má adré mána lindrì fe áma Atá dré. Dì, mì adré àmíkya kanyò fe má dré.

⁵⁰ Má adré mìlanzìlanzì nda kisulé áma tàndi dré ko. Dì, dhya adrélépi mìlanzìlanzì le fèle má dré dhi be. Akódhi nda kpà dhya adrélépi tàbvó ta gyàgya dhi 'i.

⁵¹ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma kúlí ka'ì 'òle dhi kitswá tàdzí dràle ko!»

⁵² Di Yúdà ànzì nda ì gò tàá drá dhi: «Nyànomvá, mà nì tàle dhi, mì tirí kònzì íbe mí léna káyà dhi be! Abàramà drà dre. Pròfètà ì todrà kókpà dre. Dì, mì adré mína tàá dhi, dhya adrélépi ámi kúlí ka'ì 'òle dhi kitswá tàdzí dràle ko.

⁵³ Mí adré kisùá dhi, mì mína kàdrì áma kí atá Abàramà nì lavú? Akódhi drà dre. Pròfètà ì todrà kókpà dre. Mí adré dì kisùá dhi, mì tá mína àdhi 'i?»

⁵⁴ Di Yésu gò logóá dhi: «Má kàdré tá mìlanzìlanzì nda kisulé áma tàndi dré dhi, kònò áma mìlanzìlanzì nda nì tá adré tà tàko ró. Dì, áma Atá adré ína áma mì bha lanzìle dhi nì. Akódhi nda, dhya mì dré adrézó tàá dhi, akódhi àmi kí Gíká 'i dhi 'i.

⁵⁵ Mì nì àmíkya akódhi ko. Dì, má nì mána akódhi be. Kònò má kòtà tá dhi, má nì akódhi ko dhi, má nì tá adré kinzò líyí 'i àmi tìni. Dì má nì akódhi be, ìndì má adré akódhi nì kúlí ka'ì 'òle.

⁵⁶ Ami kí atá Abàramà lenzé tá tò, dré tá kítú má dré alìzo dhi nì nòle dhi sè. Akódhi nò kítú nda 'í gò, dré lenzézó ásà.»

⁵⁷ Di Yúdà ànzì nda ì tà drá dhi: «Ámi kóná kòtsa kó rè nyadhi-rì-drì-mudrí ko dhi, mí 'o mì ngíni tàá dhi, mí nò Abàramà 'í dhi?»

⁵⁸ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Abàramà nì tirà ko dhi 'á dhi, ma tá mána be!»

⁵⁹ Di kúlí nda sè dhi, ì dré ngàzo kírà kudhú, kitswázó akódhi nì lebhé dràle ásà. Dì, Yésu dré ína áyi zùzo gò, pfole lyà tépelò 'ásè.

9*Yésu tidrí agó àlo tìle mì kùdúkùdu ró dhi*

¹ Yésu ì dré tá adrérà'a lile láti 'ásè dhi 'á dhi, akódhi dré mì bhèzo agó àlo tìle mì kùdúkùdu ró dhi nì no.

² Dì akódhi nì lebhéhá ì dré lizízóá dhi: «Rábbì, àdhi 'o tàkonzì agó kònìdhi nì tìzo mì kùdúkùdu ró dhi nì? Akódhi 'o nì, kó ngalè akódhi nì tibhá ì 'o kó àyi?»

³ Yésu logó dhi: «À ti akódhi kònìni akódhi nì tàkonzì sè yà, kó ngalè akódhi nì tibhá kí tàkonzì sè yà dhi ko. Be ró dhi, à ti akódhi kònìni, à kòkìswá ró tà Gíká dré adrélé lèle 'òle akódhi léna dhi nì no be dhi bvó.

⁴ Adré lèá dhi, mà kàdré dhya áma amùlepi dhi nì àzì 'o kítú dré adrérà'a be dhi 'á. Ngátsi adré ína alìle. Lókyá nda sè dhi, dhya àlo kitswá àzì 'o bwà ko.

⁵ Má dré adrérà'a bvò kònìdhi lé dhi 'á dhi, ma ngádra adrélépi ngá kazá mónyá bvò àdhya ì dré dhi 'i.»

⁶ Yésu kòtà tà nda dre dhi, dré tùsú fùzo kíni mì, kùrú anzwázó tùsú nda sè gò, agó mì kùdúkùdu ró nda nì mì ndryàzo ásà.

⁷ Dré tazoá drá dhi: «Mí lì ámi mǐ dzi yǐ ledélé rú zǐle Sílòwámà dhi na.» (Rú Sílòwámà nda kòdhi adrè lèá tàle dhi «Mùle dhi».) Dì agó nda dré lizo áyi mǐ dzi kònàle gò, dré nzizo adrélé ngá nobe.

⁸ Dì akódhi ni bhàzǐ i, tùmání móndyá atú akódhi ni nobhá adrérà'a ngá zi dhi íbe dhi, ì dré ngàzo adrélé lizíá àyi kòfalésè dhi: «Agó kònìdhi tsì dhya adrélépi tá lǐrǐlé adrélé ngá zi dhi 'i ko?»

⁹ Ayi ki àruka ì dré adrézó tàá dhi: «Akódhi 'i.» Aruka ni ì adrè kó tàá dhi: «Kóko. Akódhi 'i ko. Dì, sù akódhi tǐni.» Dì, agó nda dré ína adrézó tàá dhi: «Ma 'i!»

¹⁰ Dì ì lizí tía dhi: «Ámi mǐ nzǐ dì ru adrélé ngá no ngínìngíni ró?»

¹¹ Akódhi logó àyi dré dhi: «Agó rú zǐle Yésu dhi anzwá tá kùrú, áma mǐ ndryàzo ásà gò, tazoá dhi, má kòlì áma mǐ dzi yǐ Sílòwámà àdhya na. Dì má kòlì áma mǐ dzi kònàle dre dhi, má dré ngàzo adrélé ngá no!»

¹² Ì gò lizíá tía dhi: «Agó kòdhi ángwà?» Gò logóá dhi: «Má nǐ ko.»

Fàrìsáyò ì lizí tà agó adrélépi dhi tí

¹³ Gò ì dré agó adrélépi tá mǐ kùdúkùdu ró nda ni drizo, lizo ába Fàrìsáyò ì véna.

¹⁴ Kítú Yésu dré tá kùrú anzwázó gò, agó nda ni mǐ nzizo dhi tá sàbátù 'i.

¹⁵ Dì Fàrìsáyò nda ì dré kpà lizízóá akódhi tí, ngalè akódhi ni mǐ nzǐ tá ru adrélé ngá no ngíni ya dhi. Akódhi dré logózóá àyi dré dhi: «Agó àlo dhi ndryà tá áma mǐ kùrú sè. Dì má kòdzì áma mǐ dre dhi, má dré kǐdhózó adrélé ngá no.»

¹⁶ Fàrìsáyò nda ki àruka ì gò adrélé tàá dhi: «Dhya tà nda ni 'òlepi kòdhi angá ína Gíká vélésè ko. Tàko ko, adrè sàbátù nǐ tòlì líkí ko.» Dì, àruka ni ì adrè kó tàá dhi: «Tàkonzì líyí kǐswá ína tà líndrǐga ró làsú be kònìni dhi kǐ 'o bwà ngínìngíni ró?» Dì ì dré ru lanzízó tà nda sè.

¹⁷ Ì dré gòzo lizíá agó adrélépi tá mǐ kùdúkùdu ró nda tí dhi: «Mǐ ró dhi, mí adrè mína tàá agó ámi mǐ nzǐlepi nda ni tà sè ngíni?» Akódhi logó dhi: «Akódhi nda pròfétà 'i.»

¹⁸ Dì, Yúdà ànzi ki kàdrì nda ì ka'í tá rè ko tàle dhi, agó nda tá mǐ kùdúkùdu 'i gò, dré gòzo adrélé ngá no dhi. Ásà dhi, ì dré akódhi ni tibhá kǐ azízó gò,

¹⁹ lizízóá àyi tí dhi: «Agó kònìdhi àmi ki mvá 'i? Mǐ adrè tàá dhi, mǐ ti tá akódhi mǐ kùdúkùdu ró? Adrè dì ngá no nyànomvá ngínìngíni ró?»

²⁰ Dì akódhi ni tibhá nda ì logó àyi dré dhi: «Mà nǐ tàle dhi, kònìdhi àma ki mvá 'i, ìndì apfò tá mǐ kùdúkùdu ró dhi be.

²¹ Dì, mà nǐ ngalè adrè nyànomvá ngá no ngíni ya dhi ko. Mà nǐ kpà ngalè àdhi nzǐ akódhi ni mǐ nǐ ya dhi ko. Mǐ kòlízì akódhi kòdhya. Atsá kàdrì dre. A ni kǐswá áyi tàndi ni tà ta bwà.»

²² Akódhi ni tibhá nda ì tà tá kònìni, ì dré tá adrélé Yúdà ànzi ki kàdrì kǐ ro dhi sè. Tàko ko, àyi nda ì yi tá ru tazoá dhi, ì ni dhya ángùdhi adrélépi ka'íá tàle dhi, Yésu Mèsíyà 'i dhi ni dro àyi kǐ lǐsámbo dzó lésè.

²³ Tà nda sè dhi, akódhi ni tibhá nda ì tà tá dhi: «Atsá kàdrì dre. Mǐ kòlízì akódhi kòdhya.»

²⁴ Dì Fàrìsáyò nda ì dré gòzo tódhyá agó adrélépi tá mǐ kùdúkùdu ró nda ni azí gò, ì dré tazoá drá dhi: «Mǐ fè líndrì Gíká dré. Mà nǐ tàle dhi, agó kòdhi tàkonzì líyí 'i dhi be.»

²⁵ Gò logóá dhi: «Akódhi nda kàdré ína tàkonzì líyí 'i bàti dhi, má nì ko. Má nì ngbà 'í tà àlo kònìdhi: Ma tá mì kùdúkùdu ró. Di, nyànomvá dhi, má adré ngá no!»

²⁶ Di ì gò lizíá tíá dhi: «Akódhi nda 'o mì ngíni? Nzì ámi mì ngíni?»

²⁷ Gò logóá àyì dré dhi: «Má tà tá àmi dré dre. Di, mì yì ma ko. Mì adré tà nda nì le yìle tódhyá àdho tà sè? Mì adré kpà lèá atsálé akódhi nì lebèbhá ì ró?»

²⁸ Di ì dré akódhi nì dhàzo tàzoá dhi: «Mì mína dhya kòdhi nì lebèlepi 'i! Ama àmakya Mósè nì lebèbhá 'i!

²⁹ Mà nì tàle dhi, Gìká tà tá tà Mósè be dhi be. Di, kàdré ína dhya kòdhi nì tà sè dhi, mà nì ngalè akódhi angá ángolésè ya dhi ko.»

³⁰ Di agó nda logó àyì dré dhi: «Tà kòdhi tà kitswálépi dhya kí líndrí tígá dhi 'i! Mì nì àmikya ngalè akódhi angá ángolésè ya dhi ko, tágba dré áma mì nzizo nì dhi!

³¹ Mà nì tàle dhi, Gìká adré tàkonzìbhá kí yì ko dhi be. Di, adré ína mónyá adrébhá tròle áyì tà rú, adrébhá tà í dré adrélé lèle dhi kí 'o dhi kí yì kòdhyá.

³² A yì rè tàdzí ko tàle dhi, dhya àlo nzì móndí òle mì kùdúkùdu ró dhi nì mì dhi.

³³ Kònò agó kòdhi kàngá tá Gìká vélésè ko dhi, kitswá tá tà àlo 'o bwà ko.»

³⁴ Di ì logó drá dhi: «À ti mì trú tàkonzì na bàti! Mí 'o mì ngíni, adrélé àma kí tadhá dhi?» Di ì dré akódhi nì dròzo àyì kí lèsámò dzó lésè.

³⁵ Yésu kòyì tàle dhi, ì dro tá agó nda dhi dre dhi, dré akódhi nì kisúzó gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adré Móndí nì Mvá nì ka'í?»

³⁶ Agó nda logó dhi: «Mírì, mí tà rè má dré, akódhi nda àdhi 'i ya dhi ká, má kòkitswá ró akódhi nì ka'í be dhi bvó.»

³⁷ Yésu tà drá dhi: «Mí nò akódhi dre. Akódhi dhya adrélépi tà ta mí be nì 'i.»

³⁸ Di agó nda tà drá dhi: «Mírì, má ka'í dre!» Gò dré adhézó àyì kórókó tíí Yésu kandrá, akódhi nì líndrì bhàzo.

Adhibhá ì mì kùdúkùdu 'i bàti?

³⁹ Di Yésu dré gòzo tàá dhi: «Má alì mána bvò kòndi lé kitswálé tàbvò kònìdhi nì ta: Má alì kitswálé dhya mì kùdúkùdu ró dhi ì kòkitswá ró ngá no, ìndì dhya adrébhá ngá no dhi ì kàtsá ró mì kùdúkùdu ì ró.»

⁴⁰ Fàrisáyò àruka adrébhá Yésu làga dhi ì kòyì kúlí nda dre dhi, ì dré lizízóá tíá dhi: «Àma tsì kókpà mì kùdúkùdu 'i?»

⁴¹ Di Yésu logó àyì dré dhi: «Kònò mì kàdré tá mì kùdúkùdu 'i bàti dhi, à kitswá tá tà bha àmi dri àmi kí tàkonzì kí tà sè ko. Di, mì dré adrélé tàle dhi mì adré ngá no dhi sè dhi, àmi kí tàkonzì ì dhu rè àmi dri be.»

10

Kábilíyà líkílépi ì kábilíyà nì íbe dhi

¹ Yésu gò tàá dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya adrélépi file kábilíyà kí gírí na ti nì 'àsè ko, di, adrélépi ína file láti twá 'àsè dhi, akódhi nda kùgú 'i, ìndì ngá kàrílépi 'i.

² Di, dhya adrélépi file gírí nda nì ti 'àsè dhi, kábilíyà líkílépi 'i.

³ Gírí nì ti líkílépi adré ti nda nì nzi akódhi dré gò, kábilíyà ì dré adrézó akódhi nì kúlí yì. Akódhi adré àyì tàndì nì kábilíyà kí azí àyì kí rú sè gò, adrézó àyì kí dri pfòzo àyì íbe kivi na.

4 Kò'o àyi p̄òle tíí dre dhi, adré dhèle àyi kandrà. Gò kábilígyà nda ì dré adrézó l̄ile v̄àsà, ì dré kúlí n̄i n̄i n̄ile be dhi sè.

5 Di, kábilígyà nda ì kitswá t̄ádzí l̄ile m̄óndí twá ì dré n̄ile ko dhi v̄èsè ko. Be ró dhi, ì n̄i lapá ràle akódhi nda kandràsè, ì dré kúlí n̄i n̄i n̄ile ko dhi sè.»

6 Yésu tà tá tà nda àyi dré kúlí alaala sè. Di, tà dré adrélé tàle nda ki àndu fi ìna àyi dr̄ina ko.

7 Di Yésu dré gòzo tàà dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Ma gírítí kábilígyà ì dré dhi 'i.

8 M̄óndyá w̄ayi al̄ibhá dr̄idr̄i má kandrà dhi ì tá kùgubhá 'i, ìndì k̄aribhá 'i. Di, kábilígyà nda ì yi tá àyi ko.

9 Ma gírítí 'i. Dhya ángùdhi adrélépi af̄ilé má 'àsè dhi n̄i adrí. Akódhi nda n̄i adré af̄ilé, adrélé p̄òle, adrélé kpà ngá kisú nyàle.

10 Kùgú adré ngbà 'í al̄ile kitswále ngá kugù, kitswále m̄óndí ki tupfú todràle, ìndì kitswále tà kizá. Di, má al̄i mána m̄óndí ì kàdréró lídr̄i íbe, ìndì lídr̄i nda kògaró àyi léna gagà.

11 Ma kábilígyà lík̄ilépi dóro dhi 'i. Kábilígyà lík̄ilépi dóro nda adré àyi lídr̄i fe àyi kábilígyà ì dré.

12 Di, kàdré dhya adrélépi ngbà 'í àzì 'o làfa sè dhi n̄i tà sè dhi, akódhi nda kábilígyà lík̄ilépi 'i bàti ko. Kábilígyà nda ì kpà akódhi n̄i tàndì àdhya 'i ko. Akódhi kònò kàlagí adrerà'a al̄ile dhi, adré ìna kábilígyà nda ki tayí lapázó. Gò kàlagí nda dré adrézó kábilígyà nda ki turú, adrézó àyi ki lapé.

13 Dhya nda adré lapále, dré adrélé ngbà 'í àzì 'o làfa sè dhi sè, ìndì dré adrélé kábilígyà nda ki tà kisù ko dhi sè.

14 Ma kábilígyà lík̄ilépi dóro dhi 'i. Má n̄i áma kábilígyà ì be, ìndì áma kábilígyà nda ì n̄i kpà ma be,

15 ngóró áma Atá dré áma n̄ile be dhi tíni, ìndì má dré kpà áma Atá n̄i n̄ile be dhi tíni. Má adré áma lídr̄i fe áma kábilígyà nda ì dré.

16 Ma kókpà kábilígyà àruka adrébhá gírí kònìdhi 'á ko dhi íbe. Adré làá dhi, má kàdr̄i àyi nda ì af̄ízó àyi íbe be. Ì n̄i kpà áma kúlí yi gò, kábilígyà tíí nda ì dré adrézó p̄arí àlo ró, àyi ki lík̄ilépi dré kpà adrézó àlo kwákwá.

17 Áma Atá adré áma le tò, má dré adrélé áma lídr̄i fe kitswázó gòle dòá tódhyá dhi sè.

18 Dhya àlo kitswá áma lídr̄i t̄ingá bwà ko. Di, má adré mána f̄eá ngóró má dré adrélé l̄ele 'òle dhi tíni. Ma r̄inyí íbe kitswázó f̄eá, ìndì ma kpà r̄inyí íbe kitswázó gòle dòá. Kòr̄idhi, tòlí má dré kisúle áma Atá vélèsè dhi 'i.»

19 Yésu n̄i kúlí nda ì sè dhi, Yúdà ànzì ì dré gòzo tódhyá ru lanzí.

20 Ayi ki àruka b̄i dhi ì adré tá tàà dhi: «Akódhi tirí kònzi íbe í léna! Ngá kizá akódhi n̄i dr̄i dre! M̄i adré akódhi n̄i yi àdho tà sè?»

21 Di, àruka n̄i ì adré kó tàà dhi: «Dhya adrélépi tirí kònzi íbe í léna dhi adré ìna kúlí ta kònìni ko. Tirí kònzi n̄i kitswá tsì m̄óndí m̄i kùdúkùdu ró dhi ki m̄i nzi bwà?»

Yúdà ànzì ki àruka ì gà Yésu r̄è

22 Lókyá kidhì àdhya sè dhi, Yúdà ànzì ì adré tá gwányá adrézó tépelò n̄i bhàma twá Ḡiká dré dhi n̄i tà kisù dhi n̄i 'o Ȳerúsalm̄a na.

23 Di Yésu dré tá adrerà'a atsílè tépelò n̄i kògbo zile Sòlòmónò àdhya ró dhi 'àsè dhi 'á dhi,

24 Yúdà ànzì ì dré ru k̄imózó akódhi làgàsè kúrú gò, tàà drá dhi: «Mí n̄i tà kòdhi n̄i losó vwàle lókyá be ángopí? Mí kàdré Mèsíyà 'i bàti dhi, mí tà r̄è áma dré ngádra 'á ká.»

25 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Má tà tá tà nda àmi dré dre. Di, mì ka'ì àmikya ma ko. Tà líndrīga ró má dré adrélé 'òle áma Atá ni rú sè dhi ì adrè tadhá ngádra 'á dhi, ma àdhi 'i ya dhi nì.

26 Di, mì ka'ì àmikya ma ko, mì dré adrélé áma kábilígyà 'i ko dhi sè.

27 Áma kábilígyà ì adrè áma kúlí yi. Má nì kpà àyi be gò, ì dré adrézó áma lebhè.

28 Má adrè lídrì kóná vésè kólyá dhi ni fe àyi dré gò, ì dré kitswázó tàdzí dràle ko. Dhya àlo kitswá kpà àyi ki topá má drígásè bwà ko.

29 Áma Atá àyi ki afèlepi má dré dhi kàdrì ngá wáyi dhi ki lavú. Di dhya àlo kitswá àyi ki topá áma Atá nda drígásè bwà ko.

30 Ama áma Atá be dhi ì àlo 'i.»

31 Gò Yúdà ànzì nda ì dré gòzo tódhyá kírà kudhú kitswázó Yésu ni lebhé dràle ásà.

32 Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Má 'o tà líndrīga ró dóro bǐ angábhá áma Atá vélésè dhi ì àmi dré nòle dhi 'í. Di tà nda ì kòfalé dhi, mì adrè 'òle áma lebhé kírà sè tà ángùdhi sè?»

33 Di Yúdà ànzì nda ì logó drá dhi: «Mà adrè ámi lebhé kírà sè tà dóro nda ki àlo sè ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya ámi lebhé kírà sè, mí dré adrélé Gíká ni lodhá dhi sè. Angyá ko, mi móndí ro ni, mí adrè mína ámi 'o adrélé Gíká ro!»

34 Di Yésu logó àyi dré dhi: «À tisì zakó tsǐ àmi ki tátírítrí kúlí na dhi, Gíká tà tá dhi: <Ámi gǐká 'i!>*

35 Mà nì tàle dhi, à kitswá tà àlo tisìle Gíká ni Kúlí na dhi ni bhe gàrà dri bwà ko dhi be. Di Gíká kòzi kó móndyá áyi Kúlí kisúbhá dhi ì gǐká ì ró dhi,

36 mì adrè di àmikya tàá dhi, má adrè Gíká ni lodhá, má dré tàle dhi ma Gíká ni Mvágó 'i dhi sè dhi ngíni? Tà bàti ró dhi, Gíká Atá nda bhà ma twá adrélé ína ró gò, áma amùzo bvò kònìdhi lé dhi nì.

37 Má kàdré tà áma Atá dré adrélé 'òle dhi ki 'o kòdhya ko dhi, mì kòka'ì ma ko.

38 Di, má kàdré tà nda ki 'o 'í dhi, gba mì kàdré áma ka'ì ko yà dhi, mì kàdré tà líndrīga ró má dré adrélé 'òle nda ki ka'ì kòdhya, mì kònìró tàle dhi, áma Atá má léna, ìndì ma áma Atá léna dhi be.»

39 Di ì dré gòzo adrélé látì nda kitswázó akódhi ni ru. Di, akódhi dré ína ngàzo pfòle lyà àyi kòfalésè.

40 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo lèle zyàle Yòròdánè ni ta'á na, àrà Yòwánì dré tá adrézó bátisimò fe drìdrì dhi na. Dré adrézó kònàle gǐle lókyá be vwàvwà ro tsà gò,

41 móndí zyandre dhi ì dré alìzo akódhi vélé. † adrè tá tàá dhi: «Yòwánì 'o tá ína tà àlo líndrīga ró dhi ko. Di, tà títi dré tá tàle agó kòdhi ni tà dri dhi ì tá tà bàti 'i.»

42 Di móndí zyandre dhi ì dré Yésu ni ka'izo kònàle.

11

Làzàro ni dràma

1 Agó àlo rú be Làzàro dhi tá drà ro Bètàníyà na. Bètàníyà nda tá kpà bhà akódhi ni amvúpi ì, Màríyà ì Màrátà be dhi kya 'i.*

2 Màríyà nda kòdhi tá tòkó màlásì dàlepi Mírì Yésu pá gò, pá ni ki atrìzo àyi drìbhí sè dhi 'i.† Di adrúpi ni, Làzàro nda tá drà ro.

* 10:34 10:34 A kònò Longó ì 82:6. * 11:1 11:1 A kònò Lúkà 10:38-42. † 11:2 11:2 A kònò Yòwánì 12:1-8.

³ Gò akódhi ni amvúpi rĩ nda ì dré mǒndí mùzo lile tǎá Yésu dré dhi: «Mírĩ, ámi arúpi mí dré lèle tò dhi drà ro.»

⁴ Yésu kòyi rúbí nda dre dhi, dré tǎzoá dhi: «Làzárò ni drà kòdhi kitswá akódhi ni 'o drǎle nyo ko. Be ró dhi, drà nda atsá ina akódhi rú Gíká kòkisúró mǎlanzilanzì ásà, ìndì kòbhàró kpà áyi Mvágó ni mǐ lanzìle ásà be dhi bvó.»

⁵ Yésu lè tá Mǎrátà ì, amvúpi ni Mǎrìyà be, ìndì Làzárò be tò.

⁶ Dì, kòyi tǎle dhi, Làzárò nda tá drà ro dhi dre dhi, dré gòzo ina adrélé àrà í dré tá adrézó dhi na kítú rĩ.

⁷ Gò dré tǎzoá áyi lebèbhá ì dré dhi: «Mà kògò lile Yùdáyà na.»

⁸ Dì, akódhi ni lebèbhá nda ì tǎ drá dhi: «Rábbì, gí dhu rè ko, Yúdà ànzi ì dré tá adrézó látì nda kitswázó ámi lebhé drǎle kírà sè dhi. Dì, mí adrè mína 'òle gòle kònàle?»

⁹ Yésu logó àyi dré dhi: «Kítú adrè kǎle sǎà mudrí-drì-rì ko? Dhya ángùdhi adrélépi atsilé kítú sè dhi adrè dhèle ko, dré adrélé ngádra bvó kòndì àdhyà ni no dhi sè.

¹⁰ Dì, kàdré ina atsilé ngátsi sè dhi, adrè dhèle, dré adrélé ngádra àko í léna dhi sè.»

¹¹ Kòtǎ tǎ nda dre dhi, dré gòzo tǎá àyi dré dhi: «Àma kí arúpi Làzárò ko áyi dre. Dì, má adrè mána lile akódhi ni toró.»

¹² Dì lebèbhá ni ì tǎ drá dhi: «Mírĩ, akódhi kàdré áyi ko dhi, a ni adrí.»

¹³ Ì adrè tá àyikya kisúá dhi, Yésu adrè tá Làzárò ni áyi kòma ni tǎ ta kòdhyà. Tákò, Yésu adrè tá ina akódhi ni dràma ni tǎ ta kòdhyà.

¹⁴ Dì Yésu dré tǎzoá àyi dré ngádra 'á dhi: «Làzárò drà dre.

¹⁵ Dì ámi kí tǎ sè dhi, má adrè lenzélé má dré tá adrélé kònàle yó dhi sè, mǐ kòkitswáró áma ka'ì bàti be dhi bvó. Mà kòlì dì akódhi véna.»

¹⁶ Dì Tòmá, adrélé kpà rú zìle Làtí dhi dré tǎzoá Yésu ni lebèbhá àruka títi dhi ì dré dhi: «Mà kòlì kókpa be, mà kòdràró túmǎní akódhi be!»

Yésu dhya adrélépi mǒndí kí tingá dràdrà lésè dhi 'ì, ìndì dhya adrélépi lídrì fe dhi 'ì

¹⁷ Yésu kòtsa Bètànìyà na dre dhi, dré yǐzoá tǎle dhi, à bhà tá Làzárò ayilé mógó na kítú su dre.

¹⁸ Bètànìyà nda tá ànyi Yèrúsalmà làga, ànyìànyi kílóméterè na.

¹⁹ Dì Yúdà ànzi bí dhi ì alì tá Mǎrátà ì véle Mǎrìyà be, kitswále àyi kí togó tǐndrì àyi kí adrúpi ni dràdrà ni tǎ sè.

²⁰ Dì Mǎrátà kòyi tǎle dhi, Yésu adrè tá alìle dhi dre dhi, dré ngázo lile ru kisú ába. Dì, Mǎrìyà lírì tá ina adrélé dzó na.

²¹ Mǎrátà dré tǎzoá Yésu dré dhi: «Mírĩ, kònò mí kàdré tá kònwa be dhi, áma adrúpi kitswá tá drǎle ko!

²² Dì, ndìndì nyànomvá dhi, má nǐ tǎle dhi, Gíká ni tǎ ángùdhi mí dré dra zìle í tí dhi ni fe mí dré dhi be.»

²³ Yésu tǎ drá dhi: «Ámi adrúpi ni angá dràdrà lésè.»

²⁴ Dì Mǎrátà logó drá dhi: «Má nǐ tǎle dhi, a ni nga dràdrà 'àsè kítú kùdù mǒndí ì dré dra ngázo dràdrà 'àsè dhi tú dhi be.»

²⁵ Dì Yésu tǎ drá dhi: «Ma dhya adrélépi mǒndí kí tingá dràdrà lésè dhi 'ì, ìndì dhya adrélépi lídrì fe àyi dré dhi 'ì. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'ì dhi, tágba kòdrà yà dhi, a ni adrí.

²⁶ Kòdhi íbe dhi, dhya ángùdhi adrélépi lídrì íbe ìndì adrélépi áma ka'ì dhi, kitswá tǎdzì drǎle kóná vése kólyá ko. Mí ka'ì tǎ kòdhi véle?»

²⁷ Di M̀aràt̀a logó drá dhi: «Àyíya, Mírì, má adré ka'íá dhi, mi Mèsíyà 'i, Giká ni Mv́agó 'i, ìndì dhya adrélépi tá alìle bvò le dhi 'i.»

²⁸ M̀aràt̀a kòt̀a tà nda dre dhi, dré ngàzo l̀ìle áyi amv́upi M̀aríyà ni azí gò, tàzoá drá kòyàyà sè dhi: «Dhya tà tadhálépi dhi kònwánò. Adré ámi zì.»

²⁹ M̀aríyà kòyi rúbí nda dre dhi, dré ngàzo mbèlè l̀ìle Yésu véna.

³⁰ Yésu fì tá r̀è bhà nda na ko. Di, adré tá dhu r̀è àrà ì dré ru kisúzó M̀aràt̀a be dhi na.

³¹ Di Yúdà ànzi adrèbhá tá M̀aríyà làga dzó na adrélé akódhi ni togó tindrì nda, ì kònò akódhi ngarà'a pfòle mbèlè dre dhi, ì dré kpà ngàzo akódhi ni lebè. Ì adré tá àyíkya kisúá dhi, adré l̀ìle ngòle mógó dr̀ina.

³² M̀aríyà kòtsa àrà Yésu dré tá adrézó dhi na akódhi ni no dre dhi, dré dhèzo akódhi pá gò, tàá drá dhi: «Mírì, kònò mí kàdré tá kònwa be dhi, áma adrúpi kitswá tá dr̀ale ko!»

³³ Di Yésu kònò M̀aríyà nda ì adrèrà'a ngòle tùmání Yúdà ànzi alìbhá ába dhi íbe dre dhi, akódhi ni togó dré nòzo, adrélé lanzìle tò.

³⁴ Dré lizízóá dhi: «Mì bhà akódhi ni rúbhá ángwà?» Ì logó drá dhi: «Mírì, mí alì nòá.»

³⁵ Yésu dré ngòzo.

³⁶ Di Yúdà ànzi nda ì dré tàzoá dhi: «Mì nò r̀è dré akódhi ni l̀ìle ngíni ya dhi ká!»

³⁷ Di, móndí àruka àyi kòfalé dhi ì dré tàzoá dhi: «Dhya kòdhi ǹzì tá kó agó m̀ì kùdúkùdu ró dhi ni m̀ì 'í dhi, kitswá tá tsì tà 'o Làzàrò dré dr̀azo ko dhi bwà ko?»

Yésu tìngá Làzàrò dr̀adrà l̀ésè

³⁸ Yésu ni togó dré gòzo tódhyá nòle gò, dré l̀ìzo tsàle mógó na. Mógó nda tá gò 'i. A alí tá kírà kàdrì bhàle tíá.

³⁹ Di Yésu dré tàzoá dhi: «Mì zì kírà tíásà.» Di, M̀aràt̀a, dhya dr̀alepi nda ni amv́upi tà drá dhi: «Mírì, kòndì tàdzì ni véle tò. Angyá ko, akódhi ayí mógó na kítú su dre!»

⁴⁰ Yésu logó drá dhi: «Má tà tá mí dré dhi, mí kòka'í dhi, mí ni Giká ni m̀ìlanzilanzì no dhi ko?»

⁴¹ Di ì dré kírà nda ni z̀ìzo. Gò Yésu dré m̀ì tìngázó kurú na, tàzoá dhi: «Tátá, má adré àwoyà ta mí dré, mí dré áma ỳìle dre dhi sè.

⁴² Má ǹì, mí adré ngbú adrélé áma yi dhi be. Di, má tà mána tà kòdhi móndyá zyandre má làga kòni kì tà sè, ì kòkitswáró ka'íá dhi, mí amù ma mi.»

⁴³ Kòt̀a tà nda dre dhi, dré ngàzo kúlí yo tàzoá dhi: «Làzàrò, mí apfò kònalésè!»

⁴⁴ Di dhya tá dr̀alepi nda dré ngàzo apfòle. A lambé tá dr̀ígá ni ì, pá ni íbe kítá kàtswákàtswa dhi ì sè, drì ni ni lambézó kítá àzya sè. Di Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì trì akódhi, tayízóá l̀ìle.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Yésu ni pfu dr̀ale

(A kònò kpà Mátáyò 26:1-5; Márokò 14:1-2; Lúkà 22:1-2)

⁴⁵ Di Yúdà ànzi alìbhá tá M̀aríyà véle nda ì kònò tà Yésu dré 'òle nda dre dhi, àyi kì àruka bí dhi ì dré akódhi ni ka'izo.

⁴⁶ Di, àruka ni ì dré àyíkya l̀ìzo Fàrìsáyò ì véna, tà Yésu dré 'òle nda ni tití àyi dré.

⁴⁷ Gò kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi ì dré bhàgo kàdrì ki kìmózó títi gò, ì dré tàzoá dhi: «Mà nì 'oà ngíni? Tàko ko, agó kòdhi adré véle tà líndrìga ró dhi ki 'o bí!

⁴⁸ Mà kòtayí akódhi adréle tà 'o kònìni dhi, mónnyá wáyi dhi ki akódhi ni ka'í. Di Rómà ki kàdrì ki àma ki tépelò 'o pfùle, tùmání àma ki sùrú íbe.»

⁴⁹ Di, àyi ki àlo rú be Kàyáfà, adrélepi tá kòwánà ki kàdrì ro kóná kònàdhi sè dhi, dré ngàzo tàà àyi dré dhi: «Àmi, mì nì àmikya tà àlo ko!

⁵⁰ Mì nì ko tàle dhi, dóro nì àmi dré dhi, dhya àlo dré dràle mónnyá wáyi ì dré dhi, àmi ki sùrú wáyi dhi kòdraró nyo ko dhi?»

⁵¹ Akódhi tà tá tà nda àyi drì sè ko. Di, dré tá adréle kòwánà ki kàdrì ro kóná nda sè dhi sè dhi, longó tá ína tà nda pròfétà àdhya tìni tàzoá dhi, Yésu ni dra Yúdà ànzi ki sùrú ni tà sè.

⁵² Di, kitswá tá ngbà 'í dràle sùrú nda ni tà sè ko, a ni kókpà dra kitswále Giká ni ànzi ayíbhá àrà títi i 'àsè dhi ki kímó adréle sùrú àlo ró.

⁵³ Di kidhólé kítú nda sè dhi, Yúdà ànzi ki kàdrì nda ì dré ru yízo kitswázó Yésu ni pfu dràle.

⁵⁴ Di àsà dhi, Yésu dré gòzo véle adréle atsílè Yúdà ànzi i kòfalésè ngádra 'àsè ko. Di, dré ína lìzo àrà ànyi duku làga dhi na, bhàandre rú zìle Èfàràyimà dhi na gò, ì dré adrézó kònàle tùmání lebhá ni íbe.

⁵⁵ Yúdà ànzi ki gwányá Pásikà àdhya kàtsá ànyi dre dhi, mónní zyandre dhi ì dré ngàzo gbàbhú lésè lìle Yèrúsalmà na, kitswále àyi ki temvé drìdrì gwányá nda kandrà.

⁵⁶ Di ì adré tá Yésu ni nda, adrézó tàà àyi kòfalésè tépelò na dhi: «Mì kisù ngíni? Akódhi kitswá tsì alìle gwányá lé ko?»

⁵⁷ Di, kòwánà kàdrì i Fàrìsáyò íbe dhi ì fè tá tòlí tàzoá dhi, dhya àlo kònì àrà Yésu dré tá adrézó lána dhi be dhi, kòtadhá àrà nda àyi dré, ì kòkitswáró akódhi ni ru be dhi bvó.

12

Màríyà dà màlàsì Yésu pá

(A kònò kpà Mátáyò 26:6-13; Mároko 14:3-9)

¹ Tayí tá kítú nzi-drì-àlo gwányá Pásikà àdhya kandrà gò, Yésu dré lìzo Bètànìyà na, bhà Làzàrò àdhya na. Làzàrò nda tá dhya Yésu dré tingálè dràdrà lésè dhi 'i.

² Di kònàle dhi, à dré ngá ladhízó Yésu dré nyàle. Màràtà adré tá ngá bha mónní i kandrà. Làzàrò tá kpà mónnyá lìrìbhá mísá làgàsè tùmání Yésu be dhi i kòfalé.

³ Di Màríyà dré màlàsì làgí kyàkyà ladhílé tsèrèlè nàradà sè dhi ni adózó, alìzo ába líterè àlo ni kítógá 'àsè.* Dré màlàsì nda ni dàzo Yésu pá gò, pá ni ki atrìzo àyi drìbhí sè. Gò màlàsì nda ni tàdzí dré dzó nda ni 'a dòzo wáyi.

⁴ Di Yúdàsì Ìsikàriyótà, Yésu ni lebhá ki àlo tá kpà kònàle. Akódhi nda tá dhya adrélepi 'òle Yésu ni lefè kàrìbhá i drìgá dhi 'i. Di kònò tà Màríyà dré 'òle nda dre dhi, dré ína tàzoá dhi:

⁵ «À kitswá tá màlàsì kòdhi ni làgí, làfa ni ni fèzo lemerèbhá i dré ko àdho tà sè? A ni tá kitswá làfa lò'wa kámá-na dhi ki kisú àsà.»†

* **12:3 12:3** Nàradà kònìdhi, dò àlo tàdzí be dóro ìndì làgí be kàdrì, adrézó màlàsì ladhí àsà dhi 'i.

† **12:5 12:5** A adré tá làfa lò'wa kònì ki rú zi «dènàrì». Dènàrì kámá-na kònì i tá làfa adréle fèle mónní àlo dré àzì 'òle kóná àlo sè dhi tí dhi 'i.

⁶ Tà tá kònini dré tá adréle lemerèbhá kɪ tã kisù dhi sè ko. Be ró dhi, tã ina tã nda dré tá adréle kùgú 'i dhi sè. Tàko ko, akódhi tá dhya adrélepi kòmvo adrézó làfa bha lána dhi ni likí dhi 'i. Di, adré tá ina ngá bhàle lána dhi ni do áyi tãndi dré.

⁷ Gò Yésu dré tãzoá drá dhi: «Mí tayí tòkó kònidhi, kàdréro tã dré 'òle kòdhi ni likí áyi togó na tsàle kítú dra áma rúbhá bhàzo mógó na dhi tú!

⁸ Mì adré ngbú adréle lemerèbhá íbe àmi kòfalé. Di, mì kitswá ngbú adréle tùmání má be ko.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Làzàrò ni pfu dràle

⁹ Yúdà ànzi zyandre dhi ì kòyi tàle dhi, Yésu tá Bètányà na dhi dre dhi, ì dré kpà lizo kònale. † lè tá ngbà 'i Yésu ni tã sè ko. † lè kókpà kitswálé Làzàrò Yésu dré tingalé dràdrà lésè dhi ni no dhi bvó.

¹⁰ Di kòwána kàdrì ì dré kpà ru yizo kitswázó Làzàrò ni pfu dràle.

¹¹ Tàko ko, akódhi nda ni tã sè dhi, Yúdà ànzi zyandre dhi ì adré tá àyi kɪ tayí, adrézó Yésu ni ka'ì.

Yésu fì Yèrúsalemà na ópí tìni

(A kònò kpà Mátáyò 21:1-11; Márokò 11:1-11; Lúkà 19:28-40)

¹² Kítú bvóá dhi sè dhi, móndí zyandre alìbhá gwányá Pásikà àdhya lé nda ì dré yizoá tàle dhi, Yésu adré alìle Yèrúsalemà le.

¹³ Di ì dré mbíra bí kɪ dòzo, topfòzo ába kitswálé ru kisú akódhi be. † adré tá loyóá dhi:

«Òsána! Tã tani kàdré dhya adrélepi alìle Mírì ni rú sè dhi dri!

Tã tani kàdré ópí Ìsèrèlè ànzi kya dri!»‡

¹⁴ Di Yésu dré púnda mvá àlo dhi ni kisúzó gò, mbàzo lirílé driá, ngóro tìsìle Gíkà ni Kúlí na dhi tìni:

¹⁵ «Mì, zapi Siyónà àdhya ni, mí kòro ngá ko.

Mí nò rè ká! Àmi ópí adré alìle, lirí ina púnda mvá dri.»§

¹⁶ Lókyá nda sè dhi, tã nda kòdhi kɪ àndu fì tá dhu rè Yésu ni lebebhá ì drina ko. Di Yésu kònga dràdrà 'àsè file áyi mìlanzilanzì na dre dhi, ì dré nìzoá tàle dhi, à tìsì tá tã nda ì Yésu ni tã dri gò, à dré tã nda kɪ 'òzo akódhi dré dhi be.

¹⁷ Móndyá zyandre tá Yésu ni nobhá Làzàrò ni azirà'a angalé dràdrà lésè, ìndì apfòle mógó lésè nda ì adré tá tã nda ni títí.

¹⁸ Di móndí àruka zyandre dhi ì kòyi tà línrdíga ró Yésu dré tá 'òle nda ni rúbí dre dhi, ì topfò tá kitswálé ru kisú akódhi be.

¹⁹ Di Fàrisáyò ì dré tãzoá àyi kòfalésè dhi: «Mì nò rè ká! Mà kitswá àmakya tã àlo 'o bwà ko. Móndyá wáyi bvò àdhya ì adré lèle akódhi vésè!»

Yésu longó áyi dràma ni tã

²⁰ Móndyá alìbhá Yèrúsalemà le kitswálé Gíkà ni lindrì bha gwányá nda tú dhi ì kòfalé dhi, Gíríkì àruka ì tá be.

²¹ Di àyi nda ì dré alizo Filípò angalépi tá Bètèsáyídà, Gàlílàyà le dhi lésè dhi véle gò, lizíá tíá dhi: «Atálágó, mà adré Yésu ni le nòle.»

²² Di Filípò dré lizo tã nda ni ta Andréyà dré gò, ì dré lizo rìti tàá Yésu dré.

²³ Yésu dré logózóá àyi dré dhi: «Lókyá Móndí ni Mvã dré dra mìlanzilanzì kisúzó dhi kitswá dre.

‡ 12:13 12:13 A kònò Longó ì 118:25-26. § 12:15 12:15 A kònò Zàkàríyà 9:9.

²⁴ Má adré tà bàti ta àmi dré: Ngánò lò'wa kòdhe dràle kīnī na ko dhi, a ni ngbú adré kalóma. Dì, lò'wa nda kòdhe ína dràle dhi, a ni lò'wa àruka kī 'a bī.

²⁵ Dhya ángùdhi adrélépi tròle áyi tàndi ni lídrì rú dhi, a ni áyi lídrì nda ni 'o avìle. Dì, dhya adrélépi áyi lídrì bvò kòndi dri dhi ni ga dhi, a ni áyi lídrì nda ni líkí adrélé kóná vèsè kólyá.

²⁶ Dhya ángùdhi adrélépi áma tà le 'òle áma màràbà tīni dhi, lè akódhi nda kàdré áma lebè. Arà ángùdhi má dré adrézó lána dhi na dhi, áma màràbà nda ni adré kókpà be. Dì áma Atá ni lindrì fe dhya adrélépi áma tà 'o nda dré.

²⁷ Nyànomvá dhi, áma togó adré lanzìle tò. Dì má ni tàá ngīni? Má ni tsī tàá dhi, <Tátá, mí tidrì ma lókyá kizà àdhya kòndhi sè> dhi? Kóko, má atsá mána kitswálé kizà nya lókyá kòndhi sè.

²⁸ Tátá, mí kòbhà ámi rú kùle wà!» Yésu kòtà tà nda dre dhi, kúlí dré apfòzo bhù lèsè tàá dhi: «Má bhà áma rú kùle dre. Má ni kpà go tódhyá rú nda ni bha kùle.»

²⁹ Dì mónnyá zyandre adrèbhá tá kònàle dhi ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré adrézó tàá dhi: «Kòdhi bhù tadí nì!» Aruka ni ì adré kó tàá dhi: «Ángeló àlo dhi tà tà drá nì!»

³⁰ Dì, Yésu dré tàzoá àyi dré dhi: «Kúlí kòdhi apfò áma tà sè ko. Dì, apfò ína àmi kī tà sè.

³¹ Nyànomvá kòndhi, lókyá bvò kòndhi ni tàbvó tàzo dhi 'i. Nyànomvá dhi, à ni ópí bvò kòndi àdhya ni dro pfòle.*

³² Dì ma ró dhi, à kòtingá ma kurú na bvò 'àsè dre dhi, má ni mónnyá wáyi dhi kī asé má vélé.»

³³ Yésu tà tá tà nda tadházóá dhi, í ni dra dràdrà kára ángùdhi sè ya dhi.†

³⁴ Dì mónnyá zyandre nda ì logó drá dhi: «Mà yi tàle dhi, tátírítrí kúlí adré tàá dhi, Mèsíyà ni adré kóná vèsè kólyá dhi 'í. Mí adré dì mína tàá dhi, lè à kòtingá Móndí ni Mvá bvò 'àsè dhi ngīni? Móndí ni Mvá nda àdhi ì?»

³⁵ Dì Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Àmi dhu rè ngádra íbe àmi kòfalé dhi lókyá tsà sè. Lè mì kàdré atsílé mì dré adrérà'a ngádra nda íbe dhi 'á, tínímvá kòkírò àmi ko dhi bvó. Angyá ko, dhya adrélépi atsílé tínímvá na dhi nì ína ngalè í adré lile ángolé ya dhi ko.

³⁶ Mì dré adrérà'a ngádra íbe dhi 'á dhi, mì kàdré ngádra nda ni ka'í, mì kàtsáró ànzì ngádra àdhya ì ró be dhi bvó.» Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, dré ngàzo lile áyi zu àyi rúsè.

Yúdà ànzì ì ka'í Yésu ko

³⁷ Tágba Yésu dré tá tà líndrìga ró bī dhi kī 'òzo àyi mi dhi, ì ka'í tá àyikya akódhi ko.

³⁸ Dì tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé kúlí pròfétà Èsáyà dré tá tisìle kòni ì kò'oró ru be dhi bvó:

«Mírì, àdhi ka'í kúlí mà dré longolé dhi nì?

Adhi nò tà Mírì dré tadhálé áyi drìgá rìnyi ró dhi sè dhi nì?»‡

³⁹ Dì móndí ì kitswá tá Yésu ni tà ka'í bwà ko. Angyá ko, Èsáyà nda tà tà kpà dhi:

⁴⁰ «Gìkà 'o àyi kī mì adùle,

* **12:31 12:31** «Ópí bvò kòndi àdhya» kòndhi Sàtánà 'i. † **12:33 12:33** «Móndí ni Mvá ni tingama kurú na bvò 'àsè» kòndhi adré tà rì dhi kī tadhá. Adré tadhá dhi, à ni Yésu ni tingá tidílé fa kipakipa dri. Adré kókpà tadhá dhi, à ni akódhi ni tà tingá bhàle kuru akódhi ni dràma sè ìndì akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi sè. ‡ **12:38 12:38** A kònò Èsáyà 53:1.

àyi ki togó 'òzo tombálé,
 ì kònòró ngá àyi ki mǐ sè ko,
 ì kònǐró tà àyi ki togó na ko,
 ì kàdzáró àyi ki togó má vélé gò,
 má dré àyi ki tidrízó dhi ko.»[§]

⁴¹ Esáyà tà tá tà nda kònìni tàko ko, nò tá ína Yésu ni mǐlanzìlanzì gò, dré akódhi ni tà tàzo.

⁴² Tágba kònìni dhi, móndí zyandre dhi ì ka'í tá Yésu. Ndìndì Yúdà ànzì ki kàdrì ki àruka ì ka'í 'í. Dì, ì adré tá àyi ki tà ka'íka'í nda ni tà ta ngádra 'á ko. Angyá ko, ì adré tá ngá ro, Fàrísáyò ki dra àyi ki dro lèsámò dzó ì lésè dhi sè.

⁴³ Tàko ko, ì adré tá àyikya rúku le kisúlé móndí ì véna, rúku kisúlé Giká véna dhi ni lavú.

Kúlí Yésu dré tàle dhi ki móndí ki tàbvó ta nì

⁴⁴ Amvolásà dhi, Yésu dré kúlí yòzo tàzoá móndyá zyandre ì dré dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi, adré ngbà 'í áma ka'í kòdhya ko, adré kókpa dhya áma amùlepi dhi ni ka'í.

⁴⁵ Dhya ángùdhi adrélépi áma no dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni no kòdhya.

⁴⁶ Má alì mána bvò kònìdhi lé adrélé ngádra ró, kitswálé dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi kògòró véle adrélé tìnìmvá na ko.

⁴⁷ Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò, adrézó ka'íá 'òle ko dhi, má adré akódhi nda ni tàbvó ta ma ko. Tàko ko, má alì bvò kònìdhi lé kitswálé móndyá bvò àdhya ki tàbvó ta ko. Be ró dhi, má alì mána kitswálé móndyá bvò àdhya ki tidrí.

⁴⁸ Dì, dhya adrélépi áma ga gò adrézó áma kúlí ka'í ko dhi, akódhi nda ni tàbvó tàlepi be. Kúlí má dré tàle dhi ki akódhi ni tàbvó ta kítú kùdù sè dhi nì.

⁴⁹ Tàko ko, má tà tá mána kúlí nda ì áma drì sè ko. Be ró dhi, áma Atá áma amùlepi dhi fè ína tòlí tàzoá má dré dhi, má kòtà àdho tà 'í ya dhi, ìndì má kòtà tà nda ngìni ya dhi nì.

⁵⁰ Dì má nì tàle dhi, akódhi ni tòlí nda adré móndí ki adrì lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú dhi be. Àsà dhi, tà ángùdhi má dré adrélé tàle dhi, má adré tàà ngóró áma Atá dré tàle má kòtà dhi tìni.»

13

Yésu dzi àyi lebèbhá ki pá

¹ Gwányá Pásikà àdhya kandrà dhi, Yésu nì tá tàle dhi, lókyá í dré ngàzo bvò kònìdhi 'ásè lile àyi Atá véna dhi kitswá dre dhi be. Lè tá ngbú àyi lebèbhá bvò dri dhi ì tò. Dì gò adrélé àyi ki le tsàle kùdù na.

² Ìndró sè dhi, Yésu ì lebèbhá ni ìbe dhi ì adré tá ngá nya. Dì Dzáborò bhà tá tà Yúdàsì Isikàriyótà, Simónà ni mvá ni togó na, kòlefèró Yésu kàribhá ì drígá.

³ Yésu nì tá tàle dhi, àyi Atá tayí tá tà títi dhi ì í drígá, í angá tá Giká vélésè, ìndì í adré 'òle gòle Giká véna dhi be.

⁴ Dì dré ngàzo mísá làgàsè, kítá í dré tá asolé kítá àzya dri dhi ni avù gò, kítá àzya adózó dròle àyi kípilé 'á.

⁵ Dré yì adózó dàle kòtà na gò, kidhózó adrélé àyi lebèbhá àlo àlo dhi ki pá dzi, adrézó pá nda ki atrì kítá í dré tá dròle àyi kípilé 'á nda sè.

§ 12:40 12:40 A kònò Esáyà 6:9-10.

⁶ Kòtsa Simónà Péteró rú dre dhi, akódhi nda dré tazoá drá dhi: «Mírì, mí ni tsì áma pá dzi bàti?»

⁷ Yésu logó drá dhi: «Tà má dré adrélé 'òle kònìdhi, mí nì rè nyànomvá ko. Dì, mí ni go tà nda ni àndu ni ndò.»

⁸ Péteró tà drá dhi: «Kóko! Mí kitswá áma pá dzi tàdzí ko!» Yésu logó drá dhi: «Má kòdzì mi ko dhi, mí kitswá vélé adrélé áma lebèlepi ró ko.»

⁹ Dì Simónà Péteró tà drá dhi: «Mírì, kàdré kònìni dhi, mí kòdzì ngbà 'í áma pá kòdhyà ko, mí kòdzì kókpà áma drígá i áma drì be!»

¹⁰ Dì Yésu logó drá dhi: «Adré leá dhi, dhya áyi dzìlepi dre dhi kògò ngbà 'í áyi pá dzi kòdhyà. Dì akódhi ni rúbhá wáyi dhi ni adré ndí àko. Àmi, áma lebèbhá ni i, àmi kemve kpírìkpírì. Dì, àmi títi ko.»

¹¹ Tà tá kònìni, dré tá nìle àdhi adré tá 'òle áyi lefè kàribhá i drígá nì ya dhi be dhi sè. Àsà dhi, tà tá dhi: «Àmi títi nì i kemve ko.»

¹² Dì Yésu kòdzì àyi ki pá i akilé títi dre dhi, dré gòzo áyi kítá asó, gòzo lírìlé mísá làga. Dré tazoá àyi dré dhi: «Mì nì tsì tà má dré 'òle àmi dré kòdhi ni àndu be?»

¹³ Mì adré àmikya áma zi tà tadhálépi ró, ìndì Mírì ro. Mì adré tà nda ni ta kyá, tàko ko, ma kònìni bàti.

¹⁴ Dì ngóro ma, àmi ki Mírì ro ìndì àmi ki tadhálépi ró ni, má dré àmi ki pá dzìle dhi tíni dhi, lè mì kàdré kókpà àmi ki adrúpi ki pá dzi àmi kòfalésè.

¹⁵ Tàko ko, má 'o tà kòdhi àmi dré nòle, mì kàdréro kókpà 'òá ngóro má dré 'òle àmi dré dhi tíni.

¹⁶ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya adrélépi màrábà ro dhi lavú áyi mírì ko. Dhya mùle dhi lavú kpà dhya áyi mùlepi dhi ko.

¹⁷ Nyànomvá dhi, mì nì tà nda kòdhi i be. Dì mì kàdré tà nda ki 'o dhi, Gíká ni tà tani bha àmi dri.

¹⁸ Má adré àmi wáyi dhi ki tà ta kòdhyà ko. Má nì mána dhya má dré kipele dhi i dóro. Dì, adré leá dhi, tà tisìle Gíká ni Kúlì na kònìdhi kò'o ru: «Dhya mà dré áma mápà nyàzo túmání ába dhi alá ína i má rú nì.»*

¹⁹ Má adré tà kòdhi ni ta àmi dré drìdrì tà nda ni atsama kandrà, tà nda kònì dra ru 'o dhi, mì kòka'író dhi, ma Dhya adrélépi be dhi 'i.

²⁰ Má adré tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi móndí má dré mùle dhi ni ka'í dòle dóro dhi, adré áma tàndi ni ka'í kòdhyà. Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dòle dóro dhi, adré dhya áma amùlepi dhi ni ka'í kòdhyà.»

Yésu longó dhi, Yùdàsì ni áyi lefè kàribhá i drígá

(À kònò kpà Màtáyò 26:20-25; Màrokò 14:17-21; Lúkà 22:21-23)

²¹ Yésu kòtá tà nda i dre dhi, akódhi ni togó dré lanzìzo tò gò, dré tazoá ngádra 'á dhi: «Má adré tà bàti ta àmi dré: Àmi ki àlo ni áma lefè kàribhá i drígá.»

²² Dì akódhi ni lebèbhá i dré adrézó ru no, adrélé lizíá àyi kòfalésè ngalè adré tá àdhi ni tà ta ya dhi.

²³ Akódhi ni lebèbhá nda ki àlo dré lèle tò dhi, lírì tá adrélé akódhi làga.

²⁴ Dì Simónà Péteró dré akódhi nda ni agózó drígá sè, kòlizíró Yésu nìzoá ngalè adré tá àdhi ni tà ta ya dhi.

²⁵ Dì akódhi nda dré áyi bhèzo Yésu agá lizíá tíá dhi: «Mírì, dhya nda àdhi 'i?»

* 13:18 13:18 À kònò Longó i 41:10.

²⁶ Yésu logó drá dhi: «Akódhi nda dhya má dré dra mápà kìgá kònìdhi ni sòzo súpù na fèzoá drá dhi 'i.» Di kòso mápà kìgá nda súpù na dre dhi, dré fèzoá Yùdásì Ìsikàriyótà, Sìmonà ni mvá dré.

²⁷ Yùdásì kòdo mápà kìgá nda dre dhi, Sàtánà dré ndiri fizo akódhi léna. Di Yésu dré tàzoá drá dhi: «Tà mí dré adrélé 'òle kòdhi, mí kò'o mbèlè.»

²⁸ Di, dhya àlo àyi adrèbhá tá mísá làgàsè nda i kòfalé dhi nì ngalè Yésu tà tá nda drá àdho tà sè ya dhi ko.

²⁹ Yùdásì dré tá adrélé làfa likí nì dhi sè dhi, àyi ki àruka i adrè tá kisùá dhi, kònò Yésu adrè tá tàá drá dhi, kòlì ngá gí àyi dré gwányá nì tà sè yà, kó ngalè, kòlì ngá fe lemerèbhá i dré yà dhi.

³⁰ Di Yùdásì kòdo mápà kìgá nda dre dhi, dré ngàzo pfòle kivi na. Lókyá nda tá ngátsi 'i.

Yésu fè tòlì tídhí ro dhi

³¹ Di Yùdásì kòpfò dre dhi, Yésu dré tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, Giká ni Mòndí ni Mv́a nì mǐ bha lanzìle. A ni kpà áyi mǐlanzìlanzi tadhá akódhi nda rú.

³² Di Giká kàdré áyi mǐlanzìlanzi tadhá akódhi rú dhi, a ni kókpà áyi Mv́a nda nì mǐ bha lanzìle áyi tàndi léna. Bàti, a ni akódhi nì mǐ bha lanzìle nyànomvá.

³³ Áma ànzi i, ma dhu rè àmi íbe ngbà 'í lókyá tsà sè. Mì ni áma nda. Di, ngóro má dré tá tàle Yúdà ànzi i dré dhi tíni dhi, má adrè kpà tàá nyànomvá àmi dré dhi: Mì kitswá lile àrà má dré adrézó lile lána dhi na bwà ko.

³⁴ Má adrè tòlì tídhí ro kònìdhi nì fe àmi dré kòdhya: Mì kàdré ru le àmi kòfalésè. Ngóro má dré àmi ki lèle tò dhi tíni dhi, àmi, mì kàdré kókpà ru le àmi kòfalésè tò.

³⁵ Mì kàdré ru le àmi kòfalésè kònìni dhi, mòndyá wáyì dhi ki nǐá tàle dhi, àmi áma lebhébhá 'i bàti dhi be.»

Yésu longó dhi, Péteró ni áyi ga

(Á kònò kpà Mátáyò 26:31-35; Márokò 14:27-31; Lúkà 22:31-34)

³⁶ Gò Sìmonà Péteró dré tàzoá drá dhi: «Mírì, mí adrè lile ángolé?» Di Yésu logó drá dhi: «Àrà má dré adrézó lile lána dhi, mí kitswá áma lebhè lizo lána nyànomvá bwà ko. Di, mí ni go mína áma lebhè lizo lána ndò.»

³⁷ Péteró tà drá dhi: «Mírì, má kitswá ámi lebhè nyànomvá bwà ko àdho tà sè? Ma gànzi ró áma lídrì fe dràzo mí dré!»

³⁸ Di Yésu logó drá dhi: «Mí ni tsǐ ámi lídrì fe dràzo má dré bàti? Má adrè tà bàti ta mí dré: Drìdrì àgólòwa dré dra tsírà bhèzo dhi kandrá dhi, mí ni áma ga vésè be na.»

14

Yésu tindrì áyi lebhébhá ki togó

¹ Yésu gò tàá àyi dré dhi: «Mì kòtayí àmi ki togó adrélé lanzìle ko. Mì kàdré Giká ni ka'ì, adrézó kpà áma ka'ì.

² Áma Atá ni dzó na dhi, àrà adrézó lána dhi i be bǐ. Má adrè lile kònàle kitswálé àrà ledé àmi dré. Kàdré tá kònìni ko dhi, kònò má kitswá tá tàá àmi dré ko.

³ Di má kòlì àrà ledé àmi dré dre dhi, má ni agò àmi ki do lizo àmi íbe má bhàna, mì kàdréró túmánì má be àrà má dré adrézó lána dhi na.

⁴ Mì nì láti lizo àrà má dré adrézó lile lána dhi na dhi be.»

Yésu láti lizo áyi Atá véna dhi 'i

5 Tòmá tà drá dhi: «Mírì, mà nì ngalè mí adrè lile ángolé ya dhi ko. Mà nì kitswá láti nda nì nì ngíni?»

6 Dì Yésu logó drá dhi: «Ma láti 'i, tà bàti 'i, ìndì lídrì 'i. Dhya àlo kitswá lile áma Atá véna ko, kàdré lile má 'ásè ko dhi.

7 Mì kònì ma be dhi, mì nì kókpà áma Atá nì ni be. Kidhólé nyànomvá dhi, mì nì akódhi be. Mì nò kókpà akódhi dre.»

8 Filípò tà drá dhi: «Mírì, mí tadhá àma dré Gìká Atá wà! Kòdhi nì kitswá àma dré.»

9 Dì Yésu logó drá dhi: «Filípò, ma àmi íbe kínó lésè gò, mí dré rè áma nìzo ko? Dhya ángùdhi áma nòlepi dhi nò áma Atá dre. Mí adrè dì mína tàá dhi <Mí tadhá àma dré Gìká Atá wà!> dhi ngíni?

10 Mí adrè tsì ka'íá dhi, ma áma Atá léna, ìndì áma Atá má léna dhi ko? Kúlí má dré adrélé tàle àmi dré kònì i, má adrè tàá áma drì sè ko. Be ró dhi, áma Atá adrélépi adrélé má léna dhi adrè áyi àzì 'o nì.

11 Lè mì kàdré tà má dré adrélé tàle kònì ki ka'í: Ma áma Atá léna, ìndì áma Atá má léna. Mì kàdré tà nda nì ka'í áma kúlí sè ko dhi, mì kàdré dì ka'íá tà líndrìga ró má dré adrélé 'òle dhi ki tà sè.

12 Má adrè tà bàti ta àmi dré: Dhya ángùdhi adrélépi áma ka'í dhi nì kpà ína tà má dré adrélé 'òle dhi ki 'o. A nì ndìndì tà kàdrì dra tà nda ki lavúbhá dhi ki 'o, má dré adrélé lile áma Atá véna dhi sè.

13 Má nì tà ángùdhi mì dré dra zìle áma rú sè dhi nì 'o, áma Atá kòkisúró mìlanzilanzì áyi Mvágó sè be dhi bvó.

14 Bàti, tà ángùdhi mì dré dra zìle má tí áma rú sè dhi, má nì 'òá.»

Yésu lazì dhi, áyi Atá nì Tírí Lólo amù

15 Yésu gò tàá dhi: «Mì kàdré áma le dhi, mì nì kókpà áma tòlí ki ka'í 'òle.

16 Má nì tà zi áma Atá tí, kòfèró dhya àzya dra àmi ki drì tàlepi dhi, kàdréro túmání àmi íbe kóná vésè kólyá.

17 Akódhi nda, Tírí Lólo adrélépi tà bàti Gìká àdhya nì tadhá dhi 'i. Móndyá bvò kòndì àdhya ì kitswá akódhi nì kisú bwà ko, ì dré akódhi nì nòle ko dhi se, ìndì ì dré akódhi nì nìle ko dhi sè. Dì, àmi ró dhi, mì nì àmìkya akódhi be, dré adrélé àmi íbe dhi sè, ìndì dré dra adrélé àmi léna dhi sè.

18 Má kitswá àmi ki tayí adrélé kìmvoànzi ì ró ko. Má nì dra agò àmi vélé.

19 Tayí ngbà 'í lókyá tsà, móndyá bvò kòndì àdhya ì dré gòzo véle áma no ko. Dì, àmi ró dhi, mì nì àmìkya áma no. Má dré adrélé lídrì íbe dhi sè dhi, mì nì kókpà adrè lídrì íbe.

20 Kítú nda kònàdhi tú dhi, mì nì nìá tàle dhi, ma áma Atá léna, àmi má léna, ìndì ma àmi léna dhi be.

21 Dhya ángùdhi adrélépi áma tòlí íbe gò, adrézó ka'íá 'òle dhi, akódhi nda adrè áma le nì. Áma Atá nì dhya adrélépi áma le nda nì le. Dì má nì kókpà akódhi nì le, adrézó áma tadhá drá.»

22 Yùdásì, Ísikàrìyótà ro ko dhi, lízì tíá dhi: «Mírì, mí nì ngbà 'í àmi tadhá àma dré gò, àmi tadházó móndyá bvò àdhya ì dré ko àdho tà sè?»

23 Dì Yésu logó drá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi áma le dhi nì tà má dré adrélé tadhále dhi ki ka'í 'òle. Áma Atá nì akódhi nda nì le. Dì mà nì lí áma ki bhà mo akódhi véna, adrézó túmání akódhi be.

24 Dì, dhya adrélépi áma le ko dhi kitswá ína tà má dré adrélé tadhále dhi ki ka'í 'òle ko. Kúlí mì dré adrélé yìle kòdhi ì, kúlí mána 'i ko. Be ró dhi, kúlí nda ì angá áma Atá áma amùlepi dhi vélesè.

25 Má tà tà kòdhi ì àmi dré, má dré rè dhu adrérà'a àmi ìbe dhi 'á.

26 Di, áma Atá ni Dhya dra àmi ki drì tàlepi dhi ni amù áma rú sè. Akódhi nda, Tírí Lólo 'i. Kàtsá dre dhi, a ni tà tíí dhi ki tadhá àmi dré gò, adrézó tà tíí má dré tàle àmi dré dhi ki 'o agalé àmi léna dhi nì.

27 Má adré tà kìdrìkìdri tayí àmi dré. Má adré áma tà kìdrìkìdri fe àmi dré kòdhya. Má adré fèá ngóro bvò kònìdhi dré adrélé fèle dhi tíni ko. Di mì kòtayí àmi ki togó adrélé lanzile ko. Mì kàdré kpà ngá ro àlomvá ko.

28 Mì yi tá ma tǎrà'a àmi dré dhi: <Má adré lile, ìndì má ni dra agò àmi vélé.> Mì kàdré tá áma le bàti dhi, kònò mì ni tá lenzé má dré adrélé lile áma Atá véna dhi sè. Tàko ko, áma Atá nda kàdrì áma lavú.

29 Má tà tà kòdhi ì àmi dré drìdrì tà nda ki atsama kandra, kitswálé tà nda ì kònì dra ru 'o dhi, mì kòka'iró be dhi bvó.

30 Má kitswá gòle tà ta àmi ìbe vwàvwà ro ko. Angyá ko, ópí bvò kòndi àdhya adré alile. Akódhi nda rǐnyí àko má drìle.

31 Di, adré lèá dhi, mónnyá bvò kòndi àdhya ì kònì tàle dhi, má adré áma Atá ni le, ìndì má adré tà tíí dré tàle má kò'o dhi ki 'o káyà dhi. Mì nga, mà kòlìró kònwásè!»

15

Vínò fa ì kólá ni ìbe dhi

1 Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo tàá dhi: «Ma vínò fa bàti dhi 'i. Áma Atá, vínò fa nda ni likílèpi 'i.

2 Adré kólá ángùdhi má rú adrélèpi lò'wa 'a ko dhi ni ga sèle. Di, kàdré ìna kólá adrélèpi lò'wa 'a dhi ni tà sè dhi, adré kólá nzǐ rúá dhi ki si, kólá nda kògòró vélé adrélé lò'wa 'a wáláká ni ni lavú.

3 Ami ró dhi, mì atsa kemve kpírìkpírì, kúlí má dré tàle àmi dré dhi ì sè dre.

4 Lè mì kàdré adrélé má léna, ngóro má dré adrélé àmi léna dhi tíni. Vínò fa ni kólá àlo dhi kitswá ìna lò'wa 'a áyi tàndi sè bwà ko, kàdré adrélé vínò fa rú ko dhi. Kókpà kòdhi tíni, mì kitswá àmikya lò'wa 'a bwà ko, mì kàdré adrélé má léna ko dhi.

5 Ma vínò fa 'i, ìndì àmi kólá ni 'i. Dhya ángùdhi adrélèpi adrélé má léna gò má dré adrézó lána dhi, akódhi nda ni lò'wa 'a bǐ. Tàko ko, mì kàdré má rúsè lará ro dhi, mì kitswá àmikya tà àlo 'o bwà ko.

6 Dhya àlo kàdré adrélé má léna ko dhi, à ni akódhi nda ni bhe gárà dri ngóro adrélé kólá bhe dhi tíni gò, dré adrézó 'yòle. A adré kólá làsú be kònìni nda ki lomvó dàle àtsí na gò, ì dré adrézó vèle.

7 Di, mì kàdré àmikya adrélé má léna gò, áma kúlí ì dré adrézó àmi léna dhi, mì ni kitswá tà ángùdhi mì dré adrélé lèle dhi ni zi gò, mì dré tà nda ni kisúzó.

8 Mì kàdré lò'wa 'a bǐ dhi, kòdhi mì adré tadhá dhi, àmi áma lebèbhá 'i bàti gò, mì dré adrézó áma Atá ni rú bha kùle ásà.

9 Ngóro áma Atá dré adrélé áma le dhi tíni dhi, má adré kókpà àmi ki le. Lè mì kàdré di adrélé áma lèle nda na.

10 Mì kàdré áma tòlí ki ka'ì 'òle dhi, mì ni adré áma lèle na, ngóro má dré adrélé áma Atá ni tòlí ki ka'ì 'òle, adrézó kpà akódhi ni lèle na dhi tíni.

11 Má tà tà kòdhi ì àmi dré, mì kàdré áma kólénzé ìbe àmi léna, ìndì àmi ki kólénzé kògaró kitswálé tíí.

12 Tòlí má dré adrélé fèle àmi dré dhi, tòlí kònìdhi 'i: Lè mì kàdré ru le àmi kòfalésè, ngóro má dré adrélé àmi ki le dhi tíni.

¹³ Lèle kàdrì lèle àruka tíí dhi kì lavúlépi dhi, kònìdhi 'i: A kòfè dhyá kì lídrì dhyá kì arúpi kì tà sè.

¹⁴ Amì áma arúpi 'i, mì kàdré tòlí má dré adrélé fèle dhi kì 'o dhi.

¹⁵ Má adré gòle véle àmì kì zi màràbà i ró ko. Angyá ko, dhya adrélépi màràbà ro dhi ñi ína tà áyi mírì dré adrélé 'òle dhi i ko. Di, má adré mána àmì kì zi arúpi i ró, má dré tà tíí má dré yìle áma Atá vélesè dhi kì tadhále àmì dré dhi sè.

¹⁶ Mì kipè tá ma àmì ko. Be ró dhi, má kipè àmì ma, àmì kì bhàzo adrélé lèle lò'wa 'abe, àmì kì lò'wa nda ì kàdréro nyo. Di ásà dhi, áma Atá ñi tà ángùdhi mì dré dra zìle í tí áma rú sè dhi ñi fe àmì dré.

¹⁷ Tòlí mána, tòlí kònìdhi 'i: Mì kàdré ru le àmì kòfalésè.»

Móndyá bvò àdhyà ì bhà togó kònzì Yésu i rú, lebhá ni ìbe

¹⁸ «Móndyá bvò àdhyà ì kàdré togó kònzì bha àmì rú dhi, mì kòtivì ko tàle dhi, àyi nda ì bhà tá zyà togó kònzì má rú 'íká.

¹⁹ Mì kàdré tá bvò kòndi àdhyà ró dhi, kònò móndyá bvò kòndi àdhyà kì tá adré àmì kì le móndí àyikya i ró. Di, má kipè mána àmì apfòle bvò kòndi lésè gò, mì dré adrézó véle bvò kòndi àdhyà ró ko. Ásà dhi, móndyá bvò kòndi àdhyà ì adré togó kònzì bha àmì rú.

²⁰ Lè mì kàdré kúlí má dré tá tàle àmì dré kònìdhi ñi kisù: <Dhya adrélépi màràbà ro dhi lavú áyi mírì ko.> Móndí ì kòpfo áma mǐ 'í dhi, ì ñi kókpà àmì kì mǐ pfo. Ì kòka'í áma kúlí 'òle 'í dhi, ì ñi kókpà àmì kì kúlí ka'í 'òle.

²¹ Ì ñi tà nda kòdhi kì 'o àmì rú áma tà sè, ì dré dhyà áma amùlepi dhi ñi ñile ko dhi sè.

²² Kònò má kàlì tá tà ta àyi dré ko dhi, à kitswá tá tà bha àyi dri àyi kì tàkonzì sè ko. Di, nyànomvá dhi, àyi àyikya tà àlo ì dré kitswázó àyi kì tàrá ga àyi kì tàkonzì sè dhi àko.

²³ Dhya ángùdhi adrélépi togó kònzì bha má rú dhi, adré kókpà bhàà áma Atá rú.

²⁴ Kònò má kò'o tá tà líndrìga ró dhyà àzya dré 'òle tàdzí ko dhi ì àyi kòfalé ko dhi, à kitswá tá tà bha àyi dri àyi kì tàkonzì sè ko. Di, nyànomvá dhi, ì nò tà líndrìga ró nda ì 'í gò, ì dré àyikya togó kònzì bhàzo má rú, ìndì áma Atá rú.

²⁵ Ì 'o kònìni kitswálé tà tisìle àyi kì tátírí kúlí na kònìdhi kò'oró ru be dhi bvó: <Ì bhà togó kònzì má rú tà àndu àko.>*

²⁶ Má ñi Dhya dra àmì kì drǐ tàlepi dhi ñi amù àmì dré áma Atá vélesè. Akódhi nda, Tirí Lólo adrélépi tà bàti tadhá, ìndì adrélépi angálé Giká vélesè dhi 'i. Di kàtsá dre dhi, a ñi áma tà longó àmì dré ñi.

²⁷ Amì ró dhi, mì ñi kókpà áma tà longó móndí ì dré. Tàko ko, àmì túmǎni má be kidhólé áma àzì ñi kidhoma lésè.»

16

¹ «Má tà tà kòdhi ì àmì dré, mì kòkitswáró àmì kì tà ka'ika'í tayí ko.

² Tàko ko, à ñi àmì kì dro lísàmbò dzó ì lésè. Lókyá adré ñìndì alìle, móndyá dra àmì kì tupfúbhá todràle dhi kì kisùá dhi, ì adré àyikya tà 'o Giká dré.

³ Ì ñi 'óá kònìni, ì dré Giká Atá ñi ñile ko dhi sè, ìndì ì dré áma ñile ko dhi sè.

⁴ Má tà tà kòdhi ì àmì dré, kitswálé lókyá ì dré dra tà nda kì 'òzo dhi kònì atsa dhi, tà má dré tàle àmì dré nda ì kàgáró àmì léna be dhi bvó.»

* 15:25 15:25 A kònò Longó ì 35:19; 69:5.

Tírí Lólo ni àzì

«Má tà tá tà nda i àmi dré drìdrì ko, má dré tá dhu rè adrélé àmi íbe dhi sè.

⁵ Nyànomvá dhi, má adré lile dhya áma amùlepi dhi véna. Di, dhya àlo àmi kòfalé dhi adré liziá má tí ngalè má adré lile ángolé ya dhi ko.

⁶ Be ró dhi, kizà adré ína gàle àmi ki togó na, tà má dré tàle àmi dré nda i sè.

⁷ Di, má adré mána tà bàti tà àmi dré: Dóro ni àmi dré dhi, má dré lile dhi. Angyá ko, má kòlì ko dhi, Dhya dra àmi ki drì tàlepi dhi kitswá alile àmi véle ko. Di, má kòlì dhi, má ni mána akódhi nda ni amù àmi véle.

⁸ Akódhi kàtsá dre dhi, a ni mónnyá bvò kòndi àdhya ki tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó Giká ni tà gyàgya tadhá àyi dré, adrézó kpà tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tadhá àyi dré.

⁹ A ni àyi ki tàkonzì tadhá, ì dré adrélé áma ka'í ko dhi sè.

¹⁰ A ni Giká ni tà gyàgya tadhá, má dré adrélé lile áma Atá véna gò, mì dré gòzo véle áma no ko dhi sè.

¹¹ A ni tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tadhá, Giká dré ópí bvò kòndi àdhya ni tàbvó tàle dre dhi sè.

¹² Ma dhu rè tà íbe bí tàle àmi dré. Di, nyànomvá dhi, mì kitswá rè tà nda ki mvo bwà ko.

¹³ Di, Tírí tà bàti àdhya nda kàtsá dre dhi, a ni àmi ki tidrì tà bàti wáyi dhi léna. Angyá ko, kitswá ína tà ta áyi drì sè ko. Be ró dhi, a ni ngbà 'í tà í dré dra yìle dhi ki ta àmi dré kòdhya. A ni kókpà tà dra atsábhá dhi ki longó àmi dré.

¹⁴ A ni mīlanzīlanzī fe má dré. Tàko ko, a ni tà í dré dra kisúle má véle dhi ki do longolé àmi dré.

¹⁵ Tà títi áma Atá àdhya i kókpà mána 'i. Di ásà dhi, má tà tá dhi, Tírí nda ni tà í dré dra kisúle má véle dhi ki do longolé àmi dré.»

Yésu ni lebèbhá ki kizà ni ru ladzá atsálé kólénzé ro

¹⁶ Yésu gò tàá dhi: «Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.»

¹⁷ Di akódhi ni lebèbhá ki àruka ì dré lizízóá àyi kòfalésè dhi: «Adré lèá tàle ngíni? Tà tá dhi: <Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.> Tà tá kpà dhi: <Má adré lile áma Atá véna.>

¹⁸ Adré lèá tàle ngíni, dré adrérà'a tàá dhi <lókyá tsà> dhi 'á dhi? Mà nì ngalè adrè àdho tà ta ya dhi ko.»

¹⁹ Yésu dré nìzoá tàle dhi, ì adrè tá tà le lizílé í tí tà nda dri dhi be gò, dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì adrè liziá àmi kòfalésè ngalè tà má dré tàle nda ì adrè lèá tàle ngíni ya dhi? Má tà tá dhi: <Tayí lókyá tsà, mì dré gòzo véle áma no ko. Amvolásà dhi, gí ko, mì dré gòzo áma no.>

²⁰ Má adrè tà bàti ta àmi dré: Mì ni àmīkya àwó ngo adrézó tongólé. Di, mónnyá bvò kòndi àdhya ki àyīkya lenzé. Àmi ki togó ni kizà nya. Di, kizà nda ni ína ru ladzá atsálé kólénzé ro.

²¹ Tòkó adrélépi 'òle òlè dhi adrè kizà nya, akódhi ni lókyá tìzo dhi dré atsálé ànyi dre dhi sè. Di, kòti dre dhi, adrè gòle véle áyi kizà nda ni tà kisù ko. Angyá ko, adrè lenzélé dré mvá òlè apfòle bvò dri dre dhi sè.

²² Tà nda kòdhi kókpà kònnìni àmi ki tà sè. Nyànomvá dhi, àmi ki togó adrè gàle kizà sè. Di, má ni go àmi ki no gò, àmi ki togó dré gòzo adrélé lenzélé. Di dhya àlo kitswá kólénzé nda ni tingá àmi ki togó lèsè bwà ko.

²³ Kìdhólé lókyá nda kònàdhi sè dhi, mì kitswá gòle vélé tà àlo lizí má tí ko. Má adré tà bàti ta àmi dré: Áma Atá ni tà ángùdhi mì dré dra zìle í tí áma rú sè dhi ni fe àmi dré.

²⁴ Atsálé nyànomvá kònìdhi dhi, mì zi rè tà àlo áma rú sè dhi ko. Lè mì kàdré tà zi áma rú sè gò, mì kòkisúró tà nda, àmi kì kólénzé kògaró kitswá lé tí tí be dhi bvó.»

Yésu lavú bvò kònìdhi

²⁵ «Má tà tà kòdhi ì àmi dré kúlí alaala sè. Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, má kitswá gòle vélé tà ta àmi dré kònìni ko. Be ró dhi, má ni mána áma Atá ni tà ta àmi dré ngádra 'á.

²⁶ Lókyá nda sè dhi, mì ni adré tà zi áma Atá tí áma rú sè. Má adré tàà ko tàle dhi, má ni tà nda kì zi áma Atá tí àmi dré ma dhi.

²⁷ Tàko ko, áma Atá ni tàndi adré àmi kì le, mì dré adrélé áma le dhi sè, ìndi mì dré ka'ile dhi má angá akódhi vélesè dhi sè.

²⁸ Bàti, má angá áma Atá vélesè alìle bvò kònìdhi lé. Di nyànomvá dhi, má adré bvò kònìdhi ni tayí, gòzo áma Atá véna.»

²⁹ Di akódhi ni lebèbhá ì tà drá dhi: «Nyànomvá dhi, mí adré vélé tà ta ngádra 'á, kúlí alaala sè ko.

³⁰ Nyànomvá dhi, mà nǐ tàle dhi, mí nǐ tà títi dhi ì be. Lè kpà à kògò tà àlo lizí mí tí dhi ko. Di ásà dhi, mà ka'ì tàle dhi, mí angá Gìká vélesè káyà dhi.»

³¹ Di Yésu logó àyi dré dhi: «Mì adré tsì áma ka'ì nyànomvá?

³² Mì yi rè ká! Lókyá adré alìle, atsá kpà dre, à ni àmi kì lapé ràle àmi àlo àlo títi dhi kì dzó ì 'ásè. Mì ni áma tayí adrélé kalóma. Di, má kitswá mána adrélé kalóma ko, áma Atá dré adrélé túmání má be dhi sè.

³³ Má tà tà kòdhi ì àmi dré, mì kàdréro adrélé tà kìdrìkìdrì íbe, mì dré adrélé má léna dhi sè. Bvò kònìdhi lé dhi, mì ni adré kizà nya tò. Di, mì kàdré àmikya togó tsi! Má lavú mána bvò nda dre!»

17

Yésu zi tà àyi Atá tí àyi tàndi dré

¹ Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, dré mì tìngázó kurú na bhù na, tàzoá dhi: «Tátá, lókyá kitswá dre. Mí bhà ámi Mvágó ni mì lanzìle wà, ámi Mvágó kòbhàró kókpà ámi mì lanzìle be dhi bvó.

² Tàko ko, mí afè rìnyí akódhi dré adrézó mónnyá wáyì ì drìle, kòfèró lídrì kóná vèsè kólyá dhi mónnyá wáyì mí dré afèle í dré dhi ì dré.

³ Lídrì kóná vèsè kólyá nda, tà kònì 'i: adrélé mì, Gìká bàti àlo kwákwá dhi ni ni dhi, ìndi adrélé Yésu Krísto mí dré amùle dhi ni ni dhi.

⁴ Má tadhá ámi mìlanzìlanzì mónnyá bvò dri dhi ì dré nòle dre. Angyá ko, má 'o àzì mí dré afèle má dré 'òle dhi akílè dre.

⁵ Di nyànomvá dhi, Tátá, mí bhà áma mì lanzìle mí làga, mìlanzìlanzì má dré tá adrézó ába mí làga drìdrì bvò ni bhàma kandrá dhi sè wà.»

Yésu zi tà àyi Atá tí àyi lebèbhá ì dré

⁶ «Má tadhá mì mónnyá mí dré adólé bvò kòndi lésè afèle má dré dhi ì dré dre. Ayi nda ì tá mína 'i. Di mí afè tá àyi má dré gò, ì dré ámi kúlí ka'izo 'òle.

⁷ Nyànomvá dhi, ì nǐ tàle dhi, tà títi mí dré afèle má dré dhi ì angá mí vélesè dhi be.

⁸ Tàko ko, má fè àyi dré kúlí mí dré afèle má dré dhi ì gò, ì dré kúlí nda kì ka'izo. Di ì nǐ bàti tàle dhi, má apfò mí vélesè dhi. Ì ka'ì kpà tàle dhi, mí amù ma mi.

9 Má adré tà zi mí tí àyi nda i dré. Má adré tà zi móndyá bvò àdhya i dré ko. Be ró dhi, má adré mána tà zi àyi mí dré afèle má dré nda i dré. Angyá ko, àyi mína 'i.

10 Ngá wáyi mána i kókpà mína 'i. Ngá wáyi mína i kókpà mána 'i. Di má kisú mĩlanzĩlanzĩ àyi nda i sè dre.

11 Nyànomvá dhi, má adré mána lile mí véna. Má gò véle adrélé bvò kònìdhi lé ko. Di, àyi nda i dhu rè àyikya bvò kònìdhi lé. Ama Atá lólo ni, mí kàdré àyi kì líkí ámi rú mí dré afèle má dré dhi ni rĩnyí sè, ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro mà dré adrélé mí be ngá àlo ró dhi tĩni.

12 Má dré tá adrérà'a àyi íbe dhi 'á dhi, má adré tá àyi kì líkí ámi rú mí dré afèle má dré nda ni rĩnyí sè. Má su tá àyi rú gò, àyi kì àlo dré avizo ko, kàdré ngbà 'í mvá adrélépi tá lile dràdrà kisú dhi 'i ko dhi.* Tà nda kòdhi atsá kònini, kitswálé tà tisìle ámi Kúlí na dhi ì kò'oró ru be dhi bvó.†

13 Nyànomvá dhi, má adré lile mí véna. Di má adré tà kòdhi kì ta má dré rè dhu adrérà'a bvò kònìdhi lé dhi 'á, ì kàdréro adrélé áma kólénzé íbe, ìndì kólénzé nda kògaró àyi léna kitswálé títí.

14 Má fè àyi dré ámi kúlí gò, móndyá bvò kòndi àdhya ì dré togó kòndi bhàzo àyi rú, ì dré adrélé bvò kòndi àdhya ró ko dhi sè, ngóro má dré kpà adrélé bvò kòndi àdhya ró ko dhi tĩni.

15 Má adré tà zi mí tí, mí kòtingáro àyi bvò kòndi 'àsè dhi ko. Be ró dhi, má adré mána tà zi, mí kàdréro àyi kì líkí Dhya kòndi ni tà sè.

16 Ayi nda i móndí bvò kòndi àdhya 'i ko, ngóro má dré kpà adrélé móndí bvò kòndi àdhya 'i ko dhi tĩni.

17 Mí kòbhà àyi twá adrélé móndyá lólo mína i ró tà bàti sè. Ámi kúlí, tà bàti nda 'i.

18 Ngóro mí dré áma amùle bvò kònìdhi lé dhi tĩni dhi, má adré kókpà àyi kì mu lile bvò nda 'àsè.

19 Ayi nda kì tà sè dhi, má adré áma tàndi ni fe adrélé ámi tà 'o, ì kàtsáro móndyá lólo mína i ró tà bàti sè.»

Yésu zi tà áyi Atá tí móndyá wáyi dra áyi ka'ibhá dhi i dré

20 «Má adré ngbà 'í tà zi mí tí àyi nda i dré ko. Má adré kókpà tà zi móndyá dra áma ka'ibhá àyi nda kì kúlí sè dhi i dré.

21 Tátá, má adré tà zi, àyi títí nda ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro mí dré adrélé má léna dhi tĩni, ìndì má dré adrélé mí léna dhi tĩni. Lè ì kàdré kókpà áma léna, móndyá bvò kòndi àdhya ì kòka'iró dhi, mí amù ma mi.

22 Má fè àyi dré mĩlanzĩlanzĩ mí dré afèle má dré dhi, ì kàdréro ngá àlo ró, ngóro mà dré adrélé mí be ngá àlo ró dhi tĩni:

23 ma àyi léna, ìndì mí má léna. Lè ì kàdré kókpà ngá àlo ró kitswálé títí, móndyá bvò kòndi àdhya ì kònìró tàle dhi, mí amù ma mi, ìndì mí adré àyi kì le ngóro mí dré adrélé áma le dhi tĩni.

24 Tátá, má adré leá dhi, móndyá mí dré afèle má dré nda ì kàdré tùmání má be àrà má dré adréro lána dhi na, ì kàdréro áma mĩlanzĩlanzĩ no be dhi bvó. Mí afè má dré mĩlanzĩlanzĩ nda, mí dré tá áma lèle drìdrì bvò ni bhàma kandrà dhi sè.

25 Áma Atá gyágya ni, tágba móndyá bvò kòndi àdhya ì dré ámi nizo ko dhi, má nì mána mi be. Móndyá áma ka'ibhá nda ì nì kpà tàle dhi, mí amù ma mi dhi be.

* 17:12 17:12 «Mvá adrélépi tá lile dràdrà kisú» kònìdhi tá Yùdásì Ìsikàriyótá 'i. † 17:12 17:12 A kònò Longó i 41:10; Yòwání 13:18.

26 Má 'o mi àyi nda ì dré nĭle. Má ni kpà go adrélé ámi 'o ì dré nĭle, kitswálé lèle mí dré adrézó áma le ásà dhi kàdréro àyi léna, ìndì áma tàndì má kàdréro àyi léna.»

18

Yésu ni rùma

(A kònò kpà Mátáyò 26:47-56; Márokò 14:43-50; Lúkà 22:47-53)

1 Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo lĭle lebèbhá ni ìbe zyàle yábhuru rú zĭle Kèdrónà dhi ni ta'á na. Gò ì dré fĭzo amvú àlo òlívè fa kya na.

2 Di Yùdásì adrélépi tá 'òle akódhi ni lefè kàrĭbhá ì drígá dhi nĭ tá kpà àrà nda be. Angyá ko, Yésu ì lebèbhá ni ìbe dhi ì adré tá ru kimó kònàle rã.

3 Di Yùdásì nda dré Rómà kĭ sòdá zyandre dhi kĭ adrĭzo í vésè, túmání tépelò likĭbhá àruka angábhá kòwánà kàdrĭ ì vélésè ìndì Fàrĭsáyò ì vélésè dhi ìbe, alĭzo àyi ìbe. Ayi nda ì ru tá àtsí ì, tálà ì, ìndì àdzú ngá ìbe àyi drígá.

4 Di Yésu nĭ tá tà títi adrèbhá 'òle atsálé í rú dhi ì be gò, dré àyi kisízó àyi nda ì véna, lizíá àyi tí dhi: «Mì adrè àdhi ni nda?»

5 Ī logó drá dhi: «Yésu Nàzàrétà lésè dhi.» Di Yésu tà àyi dré dhi: «Ma 'i.» Yùdásì adrélépi akódhi ni lefè àyi drígá nda totó tá ì àyi kòfalé.

6 Di Yésu kòtà dhi «Ma 'i» àyi dré dre dhi, ì dré gòzo bvólé ro ledhélé kĭní mi.

7 Gò Yésu dré gòzo tódhyá lizíá àyi tí dhi: «Mì adrè àdhi ni nda?» Ī tà dhi: «Yésu Nàzàrétà lésè dhi.»

8 Di Yésu logó dhi: «Má tà tá àmi dré dhi, ma 'i dhi dre. Mì kàdré áma nda kòdhyá dhi, mì tayí di móndyá kòni ì lĭle.»

9 Tà nda kòdhi atsá tá kònĭni, kitswálé kúlí Yésu dré tá tàle kònĭdhi kò'oró ru: «Má tayí dhya mí dré afèle má dré dhi kĭ àlo avĭle ko.»*

10 Gò Simónà Pétèrò adrélépi tá sápi ìbe dhi, dré ngàzo sápi nda ni asé gò, kòwánà kĭ kàdrĭ ni màràbà ni bí dríagó lésè dhi ni bvwàzo kĭle. Màràbà nda ni rú tá Málókò.

11 Di, Yésu dré tàzoá Pétèrò dré dhi: «Mí logó sápi mína àrà ni na. Adré lèá má kòmvu tsĭ kópò kizà àdhyá áma Atá dré afèle má dré mvùle ni ko?»

Yésu pfò Anà kandrá

12 Gò Rómà kĭ sòdá nda ì, àyi kĭ kàdrĭ, tsàle Yúdà ànzì kĭ tépelò likĭbhá nda ìbe dhi, ì dré Yésu ni rúzo adròle.

13 Ī dré zyà akódhi ni drĭzo lĭzo ába Anà, Kàyáfà ni andrĭ bhàna. Kàyáfà nda tá kòwánà kĭ kàdrĭ 'i kóná nda kònàdhi sè.

14 Akódhi nda tá dhya tàlepi Yúdà ànzì ì dré dhi «Dóro ni, dhya àlo dré dràle móndyá wáyi ì dré dhi» dhi 'i.

Pétèrò gà Yésu rè

(A kònò kpà Mátáyò 26:69-70; Márokò 14:66-68; Lúkà 22:55-57)

15 Simónà Pétèrò ì Yésu ni lebèlepi àzya dhi be dhi, ì adré tá lĭle Yésu vésè. Kòwánà kĭ kàdrĭ nĭ tá Yésu ni lebèlepi nda be go, à dré akódhi ni tayízó file Yésu vésè kòwánà kĭ kàdrĭ nda ni bhà'álé na.

16 Di, Pétèrò totó tá ìna ì adrélé kĭvĭ na dzóti làga. Di Yésu ni lebèlepi, kòwánà kĭ kàdrĭ dré tá nĭle be nda dré pfòzo tà ta mvátòkò adrélépi tá dzóti nda ni likí dhi be gò, dré Pétèrò ni 'òzo file.

* 18:9 18:9 A kònò Yòwànĭ 6:39; 17:12.

17 Gò mvátòkò adrelépi dzóti líkí nda dré lizízóá Pétèró tí dhi: «Mì tsì dhya kòdhi ni lebèbhá kì àlo 'ì ko?» Dì, Pétèró logó dhi: «Kóko, ma 'ì ko.»

18 Arà nda dré tá adrelé kidhì ro dhi sè dhi, màràbà ì tépelò líkíbhá ìbe dhi ì turú tá àtsí gò, ì dré àyi kì totózó làgàsà adrelé yòá. Dì Pétèró dré kpà àyi totózó adrelé àtsí yo àyi kòfalé.

Kòwánà kì kàdrì lizí tà Yésu tí

(À kònò kpà Mátáyò 26:59-66; Márokò 14:55-64; Lúkà 22:66-71)

19 Dzó nda na dhi, kòwánà kì kàdrì dré Yésu ni lizízó akódhi ni lebèbhá kì tà sè, ìndì tà dré adrelé tadhálé dhi kì tà sè.

20 Dì Yésu dré logózóá drá dhi: «Má tà tá mána tà ngádra 'á mómnyá wáyi dhi ì kandrà. Vésè wáyi, má tadhá tá tà lísámò dzó ì 'ásè ìndì tépelò na, àrà Yúdà ànzi wáyi dhi ì dré adrezó ru kímó nda ì 'ásè. Má tà tá tà àlo dhi lùzu ró ko.

21 Mí adré dì tà lizí má tí àdho tà sè? Lè mí kòlizi tà mómnyá áma kúlí yibhá dhi ì tí. Ayi nda ì nì tà má dré tàle dhi ì dóro.»

22 Yésu kòtà tà nda dre dhi, tépelò líkíbhá kì àlo adrelépi tá ànyi làgá dhi dré akódhi ni mǐ sàzo gò, tàzoá drá dhi: «Mí adré kúlí logó kòwánà kì kàdrì tí kònìni?»

23 Dì Yésu logó drá dhi: «Má kòtà tà kònzi dhi, lè mí kòtadhá tà kònzi nda àma dré. Dì, má kòtà tà bàti kòdhya dhi, mí adré dì áma si àdho tà sè?»

24 Gò Anà dré Yésu ni mùzo bã akódhi ni adròzo ásà dhi ìbe í rú lèlè Kàyáfà, kòwánà kì kàdrì véna.

Pétèró gò tódhyá Yésu ni ga rè

(À kònò kpà Mátáyò 26:71-75; Márokò 14:69-72; Lúkà 22:58-62)

25 Dì Símónà Pétèró adré tá ína àtsí yo kivi na. Gò lizízóá tíá dhi: «Mì tsì akódhi ni lebèbhá kì àlo 'ì ko?» Dì Pétèró dré tà nda ni gázo rè, tàzoá dhi: «Kóko, ma 'ì ko.»

26 Gò kòwánà kì kàdrì ni màràbà àlo, adrelépi tá dhya Pétèró dré tá bí bwàle dhi ni aró ro dhi, dré tàzoá dhi: «Má nò tsì mǐ túmání akódhi be amvú òlívè fa kya na ko?»

27 Dì Pétèró dré gòzo tódhyá tà nda ni ga rè. Gbã lókyá nda sè dhi, àgólòwa dré tsírà bhèzo.

Yésu pfò Pilátò kandrà

(À kònò kpà Mátáyò 27:1-2, 11-14; Márokò 15:1-5; Lúkà 23:1-5)

28 Ngá kòwa dre dhi, ì dré Yésu ni drìzo Kàyáfà bhàlésè, lizo ába Rómà kì gùvèrènére ni dzó kàdrì na. Dì, Yúdà ànzi Yésu ni drihá nda ì fì tá àyikya dzó kàdrì nda na ko, ì kàtsáró ndì ró ko, ì kòkítswáro gwányá Pásikà àdhya ni nya be dhi bvó.

29 Gò Pilátò dré apfòzo àyi vélé, lizíá àyi tí dhi: «Mì adré agó kònìdhi ni asíkì àdho tà sè?»

30 Ì logó drá dhi: «Akódhi kàdré tá drìkònzi líyí 'ì ko dhi, kònò mà kítswá tá alìle akódhi ni fe mí drígá dhi ko.»

31 Pilátò tà àyi dré dhi: «Àmi kì tàndi mǐ kòdo akódhi tàbvó tàle, ngóro àmi kì tàtrítrí kúlí dré adrelé lèle dhi tíni.» Dì Yúdà ànzi nda ì logó drá dhi: «À adré mómndí pfùma dràle dhi ni logá àma dré.»

32 Tà nda kòdhi atsá tá kònìni, kítswálé kúlí Yésu dré tá tàle í ni ngalè dra dràdrà kárà ángùdhi sè ya dhi kò'oró ru be dhi bvó.

33 Dì Pilátò dré gòzo file àyi dzó kàdrì na gò, dré Yésu ni azízó, lizízóá tíá dhi: «Mì, mǐ ópí Yúdà ànzi kya 'ì?»

³⁴ Yésu logó dhi: «Tà mí dré lizílé kòdhi angá ámi tàndi drílésè? Kó ngalè, dhya àzya tà áma tà mí dré nì?»

³⁵ Di Pìlátò logó dhi: «Ma dhu Yúdà mvá 'i bàti? Ámi tàndi nì sùrú i kòwánà kàdrì íbe dhi, ì afè mi má drígá àyi. Mí 'o àdho tà 'i?»

³⁶ Yésu logó dhi: «Áma òpì, òpì bvò kòndi àdhya 'i ko. Áma òpì kàdré tá òpì bvò kòndi àdhya 'i dhi, kònò áma màrábà ì pfu tá làpfú, má dré dhèzo Yúdà ànzi i drígá ko dhi dre. Di, áma òpì ína òpì kònwa dhi 'i ko.»

³⁷ Pìlátò lizí tíá dhi: «Mì di mína ópí 'i?» Di Yésu logó dhi: «Mí tà kyá tàle dhi, ma ópí 'i dhi.† A ti ma ìndì má alì bvò kònìdhi lé kitswálé tà bàti longó mómí i dré. Dhya ángùdhi adrélépi tròle tà bàti rú dhi adrè áma kúlí yi.»

³⁸ Di Pìlátò tà drá dhi: «Tà bàti nda àdho 'i?»

A òò tà Yésu dri kitswálé dràdrà sè

(A kònò kpà Mátáyò 27:15-31; Márokò 15:6-20; Lúkà 23:13-25)

Pìlátò kòtà tà nda dre dhi, dré gòzo pfòle kivì na Yúdà ànzi i véna gò, tàá àyi dré dhi: «Má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.

³⁹ Di, gwányá Pásikà àdhya tú dhi, mì adrè àkodrà áma ti lizí, má kòtrìró àmi dré mómí àlo 'ìle bãdzó na dhi. Mì adrè di leá dhi, má kòtrì àmi dré ópí Yúdà ànzi kya kòdhi?»

⁴⁰ Di ì dré ngàzo trèle, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi: «Akódhi ko! Mí kàtrì àma dré Bàrábà kòdhya!» Di Bàrábà nda tá ína mómí ki kodzólépi ligílé àyi ki kàdrì i rú dhi 'i.

19

¹ Di Pìlátò dré Yésu nì tayízó drìle bhwàle.

² Gò sòdá ì dré fanzì kùtsi ró dhi nì pàzo kùla ró asólé akódhi dri gò, kánzò kã asózó rúá.

³ Di ì dré adrézó alìle akódhi véle adrélé tàá dhi: «Mòdo mí dré, ópí Yúdà ànzi kya nì!» † adrè tá kpà akódhi nì mǐ tosá.

⁴ Gò Pìlátò dré gòzo tódhyá pfòle kivì na, tàá Yúdà ànzi i dré dhi: «Mì nò rè ká! Má adrè akódhi nì 'o apfòle àmi kandrà, mì kònìró dhi, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.»

⁵ Di Yésu dré apfòzo kivì le kùlá ledélé kùtsí sè dhi be í dri, ìndì kánzò kã be í rú. Pìlátò dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì nò rè agò kònìdhi ká!»

⁶ Di kòwánà kàdrì i tépelò likíbhá íbe dhi ì kònò akódhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Mí tidí akódhi fa kipakipa dri! Mí tidí akódhi!» Di, Pìlátò logó àyi dré dhi: «Àmi ki tàndi, mì do akódhi tidíle fa kipakipa dri àmi. Ma ró dhi, má kisú mána tà àlo tà bhàzo akódhi dri dhi ko.»

⁷ Yúdà ànzi ì logó drá dhi: «Áma, àma tátírítrí kúlí íbe. Di tátírítrí kúlí nda adrè leá dhi, akódhi kòdràdrà dré àyi zìle Gíkà nì Mvágó ro dhi sè.»*

⁸ Pìlátò kòyi tà nda dre dhi, tirì dré gòzo véle akódhi nì 'o lavúlé.

⁹ Di dré gòzo Yésu nì dri fizo ába àyi dzó kàdrì na gò, lizízóá tíá dhi: «Mí angá ángolésè?» Di, Yésu logó ína kúlí ko.

¹⁰ Pìlátò gò tàá drá dhi: «Mí adrè tsì kòdhi agílé má tí? Mí nì ko tàle dhi, ma rìnyí íbe ngalè àmi trizo yà, kó ngalè ámi 'òzo tidíle fa kipakipa dri yà dhi?»

† 18:37 18:37 A kitswá kpà kúlí tisile Gírìkì ti sè kòni ki ladzá kònìni: «Mí adrè tàá dhi, ma ópí 'i dhi mi.» * 19:7 19:7 A kònò Lèvítikè 24:16.

11 Di Yésu logó drá dhi: «Kònò Giká kòfè tá rinyí nda mí dré ko dhi, mí kitswá tá tà àlo 'o má rú ko. Ásà dhi, dhya áma lefèlepi mí drígá dhi ni tàkonzi kàdrì mína ni lavú.»

12 Kidhólé lókyá nda sè dhi, Pìlátò dré kidhózó adrélé láti nda Yésu ni trizo. Di, Yúdà ànzi ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Mí kòtrì agó kòdhi dhi, mí Kàyisàrà ni arúpi 'i ko. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tàá dhi, ì ópí 'i dhi, adrè ína ligílé Kàyisàrà rú.»

13 Di Pìlátò kòyi kúlí nda dre dhi, dré Yésu ni 'òzo apfòle kivì le. Gò dré lirízó lirírà adrézó móndí ki tàbvó ta dhi dri, àrà rú zìle Bhà'álé kírà sè dhi na. (Àrà nda ni rú Ebèrè ti sè dhi «Gàbàtà».)

14 Lókyá nda tá ànyíànyì kítú rírì, kítú adrézó tà ledé gwányá Pásikà àdhya dré dhi 'i. Pìlátò dré tàzoá Yúdà ànzi ì dré dhi: «Mì nò rè àmi ki ópí kònìdhi ká!»

15 Di ì dré gòzo adrélé tetrélé, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà! Mí tidí akódhi fa kipakipa dri!» Pìlátò lizí àyi tí dhi: «Má kòtidí tsì àmi ki ópí fa kipakipa dri?» Di kòwánà kàdrì ì logó dhi: «Àma ki ópí àzya yókódhó, ngbà 'í Kàyisàrà 'i kalóma.»

16 Gò Pìlátò dré Yésu ni fèzo àyi drígá, ì kòtidíró akódhi fa kipakipa dri be dhi bvó.

Yésu ni tidima fa kipakipa dri dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:32-44; Mároko 15:21-32; Lúkà 23:26-43)

Di ì dré Yésu ni drizo lizo ába.

17 Akódhi dré áyi tàndì ni fa kipakipa dòzo lizo pfòle ába tsàle àrà adrélé zìle Drífà ro dhi na. (A adrè àrà nda ni rú zi Ebèrè ti sè dhi «Gòlògòtà».)

18 Kònàle dhi, ì dré akódhi ni tidízó fa kipakipa nda dri. Ì dré kpà móndí rì àruka ki tidízó fa àruka ì drìsè, àlo ni Yésu ni dríagó lésè, àzya ni lidzi ni lésè, Yésu ni tàndì kítógá 'á.

19 Pìlátò 'o tá wárágà tisìle gò, dizzoá fa kipakipa nda dri. A tisì tá dríá dhi: «Yésu Nàzàrètà lésè dhi, ópí Yúdà ànzi kya.»

20 Yúdà ànzi zyandre dhi ì dré wárágà nda ni nàzo. Tàko ko, àrà Yésu ni tidízó fa dri nda tá ànyi bhàandre làga, ìndì à tisì tá wárágà nda Ebèrè ti sè, Látìnò ti sè, ìndì Gírìkì ti sè.

21 Di ásà dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì ì dré lizo tàá Pìlátò dré dhi: «Mí kòtisì <Ópí Yúdà ànzi kya> dhi ko. Be ró dhi, mí kòtisì mína dhi: <Agó kònìdhi tà tá dhi, ì ópí Yúdà ànzi kya 'i.>»

22 Di, Pìlátò dré logózóá dhi: «Tà má dré tisìle kòdhi, má tisì dre.»

23 Sòdá ì kòtidí Yésu fa kipakipa dri dre dhi, ì dré akódhi ni kítá ki dòzo lanzíle àyi su dhi ì kòfalésè àlo àlo. Di tayí tá ngbà 'í kítá kàtswa adrélé asólé kítá àzya ì zàle dhi kòdhya. A dhi tá kítá nda ngá àlo ró, kidhólé dri lésè tsàle pá na.

24 Di ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Mà kòlasí ko. Be ró dhi, mà kòvù dzègé sè, nòzoá ngalè a ni adrè àdhi dré ya dhi.» Tà nda kòdhi atsá tá kònìni, kitswálé tà tisìle Giká ni Kúlí na kònìdhi kò'oró ru:

«Ì lanzí áma kítá ì àyi kòfalésè,

ì vù kítá mána dzègé sè.»†

Di tà kòdhi tà sòdá nda ì dré 'òle dhi 'i.

25 Anyi Yésu ni fa kipakipa nda làga dhi, akódhi ni andre ì adrè tá àyi ki totó, tùmání andre ni ni amvúpi be, Màríyà Kòlópà ni tòkó be, ìndì Màríyà Màgàdálénè be.

† 19:24 19:24 A kònò Longó ì 22:19.

²⁶ Di Yésu kònò áyi andre tùmání áyi lebèlepi í dré lèle tò dhi be dre dhi, dré tàzoá áyi andre dré dhi: «Tòkó, ámi mvá kònìdhi.»

²⁷ Dré kpà tàzoá áyi lebèlepi nda dré dhi: «Ámi andre kònìdhi.» Di kìdhólé lókyá nda sè dhi, Yésu ni lebèlepi nda dré akódhi ni dòzo líkílé í bhàna.

Yésu ni dràma

(A kònò kpà Mátáyò 27:45-56; Márokò 15:33-41; Lúkà 23:44-49)

²⁸ Amvolásà dhi, Yésu kònì, tà títi dhi ì 'o tá ru akílé dhi dre dhi, dré tàzoá dhi: «Yí lovó adrè áma 'o.» Tà tá kònìni kitswálé tà tisìle Gíkà ni Kúlí na dhi kò'oró ru be dhi bvó.‡

²⁹ Lìdrí àlo gàlepi vìnègàrì sè dhi tá kònàle. Di sòdá nda ì dré ngá vòdhovódho dhi ni adózó sòle vìnègàrì nda léna, dròzoá fanzì rú zìle ìsópè dhi sílé gò, tingázóá kuru bhàle Yésu tí.

³⁰ Di Yésu kòmvu vìnègàrì nda dre dhi, dré tàzoá dhi: «Tà títi dhi ì 'o ru akílé dre.» Dré drì abhézó gò, áyi lídrì tayízó lile.

³¹ Kítú nda tá kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'i. Di Yúdà ànzi kì kàdrì ì lè tá àyikya, sàbátù nda dré àbvò nda kì kìle fa kípakipa ì dri dhi ko. Tàko ko, sàbátù nda tá ína kàdrì, dré dhèle Pásikà tú dhi sè. Àsà dhi, ì dré Pìlátò ni ti lizízó, kò'oró dhya tidílé fa ì dri nda kì pá tonòle, ìndì àyi kì àbvò tìrìlé fa nda ì drìlésè.

³² Di sòdá ì dré lizo dhya àlo tidílé tùmání Yésu be dhi ni pá kì tonò. Gò ì dré kpà dhya àzya tidílé dhi ni pá kì tonòzo.

³³ Di, ì kòtsa Yésu rú dre dhi, ì dré kisúzóá dhi, drà dre. † tonò di pá ni ì ko.

³⁴ Di, sòdá nda kì àlo dré ína Yésu ni sòzo gàrànzì 'á dìlì sè gò, gbǎ kòdhwa, kàrí dré apfòzo yì be.

³⁵ Dhya tà nda kòdhi kì nòlepi mì sè dhi adrè tà nda kì longó nì. Di tà dré adrélé longolé nda ì, tà bàti 'i. Akódhi nda nì tàle dhi, í adrè tà bàti tà dhi be. Adrè tà nda kì longó, mì kòka'iró kpà tà nda ì be dhi bvó.

³⁶ Tà nda kòdhi atsá kònìni, kitswálé tà tisìle Gíkà ni Kúlí na kònìdhi kò'oró ru: «À kitswá akódhi ni fà kì àlo ño ko.»§

³⁷ Tà àzya Kúlí nda na dhi adrè kpà tàà dhi: «† ni dhya ì dré sòle dhi ni no.»*

Yésu ni rúbhá bhàma mógó na dhi

(A kònò kpà Mátáyò 27:57-61; Márokò 15:42-47; Lúkà 23:50-56)

³⁸ Amvolásà dhi, agò àlo rú be Yòséfà angálépi Arimátáyà lésè dhi dré lizo Pìlátò ni ti lizí, kòfèró láti í dré Yésu ni rúbhá dòzo bhàle mógó na. Yòséfà nda tá Yésu ni lebèbhá kì àlo 'i. Di, adrè tá ína akódhi ni lebe luzu ró, dré tá adrélé Yúdà ànzi kì kàdrì kì ro dhi sè. Di Pìlátò dré tà nda ni ka'izo gò, Yòséfà dré lizo rúbhá nda ni do.

³⁹ Nìkòdémò atú lilepi Yésu véna ngátsi sè dhi dré kpà lizo Yòséfà be. Akódhi nda do tá dò tàdzí be dóro ledéle mîrè sè ìndì àlówè sè dhi ànyìanyì kíló nyadhi-àlo-drì-mudrí.†

⁴⁰ Di àyi rìti nda ì dré Yésu ni rúbhá dòzo, lambélé kítá kàtswákàtswa dhi ì sè gò, dò nda ni dàzo rúa, ànzyà gà Yúdà ànzi ì dré adrélé 'òle àbvò sizo dhi tìni.

‡ 19:28 19:28 A kònò Longó ì 22:16; 69:22. § 19:36 19:36 A kònò Pfòma 12:46; Ngá nàma 9:12; Longó ì 34:21. * 19:37 19:37 A kònò Zàkàrìyà 12:10. † 19:39 19:39 «Mîrè» ì «àlówè» be kònì ì, ngá tàdzí be dóro angábhá mbi lésè yà, ngalè fa lésè yà dhi 'i. Yúdà ànzi ì adrè tá ngá nda kì adó dò tàdzí be dóro dhi ni ledézó ásà gò, adrézó dò nda ni da àbvò rú, àbvò nda ni síma kandrá.

⁴¹ Amvú àlo dhi tá ànyì àrà Yésu ni tidízó fa kípákípa dri nda làga. Amvú nda na dhi, à ga tá mógó tídhí dhi kírà na. A bhà tá rè móndí lána ko.

⁴² Di kítú nda dré tá adrélé kítú adrézó tà ledé sàbátù kandrá dhi 'ì sè dhi, ìndì mógó nda dré tá adrélé ànyì dhi sè dhi, ì dré Yésu ni rúbhá bhàzo kònàle.

20

Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

(A kònò kpà Mátáyò 28:1-8; Mároko 16:1-8; Lúka 24:1-12)

¹ Drùbhì kínó ngá pfùñpfùñì, kítú ni àlo pósò àdhya sè dhi, Màríyà Màgàdàlénè dré ngàzo lile mógó na. Dré nòzoá dhi, à tingá kírà mógó nda tísè dre.

² Di dré ràzo Sìmónà Pétèró ki kisú túmání Yésu ni lebèlepi àzya dré lèlè tò dhi be gò, tàzoá àyi dré dhi: «À do Mírì mógó lésè lizo ába dre. Mà ñ ngalè à bhà akódhi ángolé ya dhi ko!»

³ Di Pétèró ì Yésu ni lebèlepi àzya nda be dhi ì dré ngàzo láti do lizo mógó na.

⁴ Ayi rìti nda ì adré tá ràle rarà. Di, Yésu ni lebèlepi àzya nda dré ìna ràzo sírí tsàle mógó na drìdrì Pétèró kandrána.

⁵ Dré tandizo kítá kàtswákàtswa tayílé dhi ki no mógó na. Di, fi tá ìna lána ko.

⁶ Sìmónà Pétèró adrélépi tá aralé akódhi vésè dhi dré kpà atsázó gò, file ndiri mógó na. Dré kítá kàtswákàtswa tayílé nda ki nòzo,

⁷ kítá tá Yésu ni drì ndràzo àsà dhi be. A pa tá kítá nda bhàle gàrà dri, àrà twá kítá kàtswákàtswa nda kya rúsè dhi na.

⁸ Di Yésu ni lebèlepi àzya atsálépi tá drìdrì nda dré kpà fizo mógó na. Dré tà nda ni nòzo gò, ka'izoá.

⁹ (Tàko ko, atsalé kònàdhi dhi, tà tisile Giká ni Kúlí na dhi fi tá dhu rè àyi drìna ko. Di ì ñ tá rè ko tàle dhi, lè tá Yésu kònga dràdrà 'àsè dhi.)

¹⁰ Gò akódhi ni lebèbhá nda ì dré gòzo nzìle àyi bhàna.

Yésu agá Màríyà Màgàdàlénè kandrá

(A kònò kpà Mátáyò 28:9-10; Mároko 16:9-11)

¹¹ Di, Màríyà totó tá ìna ì adrélé ngòle kivi na mógó nda làga. Dré tá adrèrà'a ngòle dhi 'á dhi, dré tandizo ngá no mógó na gò,

¹² ángéló rì kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ki nòzo. Ayi nda ì lírí tá àrà tá Yésu ni rúbhá bhàzo dhi 'á, àlo ni àrà drì ni ñ bhàzo dhi lésè, àzya ni àrà pá ni ñ bhàzo dhi lésè.

¹³ Di ì dré lizizóá tíá dhi: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè?» Akódhi logó àyi dré dhi: «À do áma Mírì dre. Má ñ ngalè à bhà akódhi ángolé ya dhi ko.»

¹⁴ Kòtà tà tà nda dre dhi, dré àyi alázó Yésu ni no adrèrà'a àyi totó kònàle. Di, ñ tá ìna tàle dhi, Yésu 'ì dhi ko.

¹⁵ Yésu dré lizizóá tíá dhi: «Tòkó, mí adré ngòle àdho tà sè? Mí adré àdhi ni nda?» Màríyà adré tá ìna kisúá dhi, akódhi nda tá amvú líkílépi 'ì. Dré di tàzoá drá dhi: «Atalágó, mí kòdo akódhi mi dhi, mí tà má dré mí bhà akódhi ángolé ya dhi, má kòlìró akódhi ni adó.»

¹⁶ Yésu tà drá dhi: «Màríyà!» Di Màríyà dré àyi alázó akódhi véle, tàá drá Ebèrè ti sè dhi: «Ràbbúnì!» (Rú nda kòdhi adré lèá tàle dhi «Tà tadhálépi».)

¹⁷ Di Yésu tà drá dhi: «Mí ru ma ko. Tàko ko, má mbà rè áma Atá véna ko. Di, mí lì mína áma adrúpi ì véna tàá àyi dré dhi, má adré mbàle áma

Atá adrelépi kpà àmi ki Atá ro dhi véna. Má adré mbàle áma Gĩká adrelépi kpà àmi ki Gĩká ro dhi véna.»

¹⁸ Di Màriyà Màngàdàlénè dré lizo longóá akódhi ni lebèbhá i dré dhi: «Má nò mána Mírì dre!» Gò dré tà akódhi dré tá tàle í dré dhi ki longózó àyi dré.

Yésu agá àyi lebèbhá i kandrà

(A kònò kpà Mátáyò 28:16-20; Márokò 16:14-18; Lúkà 24:36-49)

¹⁹ Kítú ni àlo pòsò àdhyà nda ni ìndró sè dhi, Yésu ni lebèbhá i kimó tá ru dzó àlo na, dzóti ki atsúzó gǎgǎ, i dré tá adrelé Yúdà ànzi ki kàdrì ki ro dhi sè. Di Yésu dré alizo àyi totó àyi ki kítógá 'á gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdré àmi íbe!»

²⁰ Kòtà tà nda dre dhi, dré àyi drígá ki tadházó àyi dré àyi gārànzi be. Di akódhi ni lebèbhá nda i dré lenzézó tò, i dré àyi ki Mírì nda ni nòle dhi sè.

²¹ Di Yésu dré gòzo tódhyá tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdré àmi íbe! Ngóró áma Atá dré áma amùle dhi tìni dhi, má adré kókpà àmi ki mu.»

²² Kòtà tà nda dre dhi, dré la'a vòzo àyi dri gò, tàzoá àyi dré dhi: «Mì kòkisú Tirí Lólo wà!»

²³ Dhyà ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trizo dhi, Gĩká ni kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri. Dhyà ángùdhi mì dré dra tàkonzì ni ni trizo ko dhi, Gĩká kitswá kókpà akódhi nda ni tàkonzì tri ko.»

Yésu tadhá i Tòmá dré

²⁴ Di, Tòmá, adrelé kpà rú zìle Làtí, Yésu ni lebèbhá mudrí-drì-rì dhi ki àlo dhi, tá ína àyi kòfalé yókódhó Yésu dré tá alìrà'a.

²⁵ Di Yésu ni lebèbhá àruka nda i dré tàzoá drá dhi: «Mà nò Mírì dre!» Di, akódhi logó àyi dré dhi: «Má kònò nǎrì ki fúdrì akódhi ni drígálé 'á, áma drígámbílí sòzo lána gò, áma drígá sòzo akódhi ni gārànzi na ko dhi, má kitswá mána ka'íá bwà ko!»

²⁶ Di kítú nzi-drì-na àmvolésè dhi, Yésu ni lebèbhá i dré gòzo tódhyá ru kimó dzó nda na. Tòmá tá ína àyi kòfalé be. Tágba à dré tá dzóti nda ki atsúzó dhi, Yésu dré alizo àyi totó àyi ki kítógá 'á gò, tàá àyi dré dhi: «Tà kìdrìkìdrì kàdré àmi íbe!»

²⁷ Gò dré tàzoá Tòmá dré dhi: «Mí so àmi drígámbílí kònwa. Mí nò áma drígá i. Mí so kpà àmi drígá áma gārànzi na. Mí kòtayí tà kayima gò, adrezó áma ka'í!»

²⁸ Di Tòmá tà drá dhi: «Áma Mírì, áma Gĩká!»

²⁹ Gò Yésu dré tàzoá drá dhi: «Mí adré áma ka'í, mí dré áma nòle dre dhi sè. Di, kólénzé ína mónyá adrebhá áma ka'í áma no àko ró dhi i dré!»

Tà búkù kònìdhi ni tìsìzo dhi

³⁰ Yésu 'o tá tà línđrìga ró àruka bí dhi i àyi lebèbhá i mi. A tìsì tà nda i búkù kònìdhi léna ko.

³¹ Di, à tìsì tà kòdhi i, mì kòka'író dhi, Yésu Mèsíyà 'i, ìndì Gĩká ni Mvágó 'i gò, àmi ki tà ka'íka'í nda sè dhi, mì kàdréró lídrì íbe akódhi léna be dhi bvó.

21

Yésu tadhá i àyi lebèbhá nzi-drì-rì dhi i dré

¹ Amvolásà dhi, Yésu dré gòzo tódhyá àyi tadhá àyi lebèbhá i dré tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhyà mìle.* Tà nda 'o ru kònìni:

* **21:1 21:1** «Tǎpǎriandre Tìbèriyà àdhyà» kònìdhi tá rú àzya tǎpǎriandre Gàliláyà àdhyà dré dhi 'i.

² Simónà Pétèró, Tòmá adréle kpà rú zìle Làtí dhi, Nàtànàyélè angálépi Kánà Gàlíláyà le dhi lésè dhi, Zèbèdáyò nì ànziàgo ì, tsàle Yésu nì lebèbhá rĭ àruka íbe dhi ì tá tùmání tǎpǎriandre nda mĭle.

³ Di Simónà Pétèró dré tǎzoá àyi dré dhi: «Má adré lĭle kosyá bhe.» ĩ tà drá dhi: «Mà nì kpà lĭ tùmání mí be.» Di ì dré tombàzo bwátù na gò, lĭle kosyá bhe yĭ nì tǎlĭ na. Di, ngátsi nda sè dhi, ì kisú tá àyikya ngá àlo ko.

⁴ Ngá kòwa dre dhi, Yésu totó tá ì adréle tǎpǎriandre nda mĭle. Di, akódhi nì lebèbhá ì nĭ tá àyikya tàle dhi, dhya nda Yésu 'i dhi ko.

⁵ Di Yésu dré kúlĭ yòzo tǎzoá àyi dré dhi: «Áma ànzi ì, mĭ ru tsĭ kosyá 'í?» ĩ logó drá dhi: «Kóko.»

⁶ Di Yésu tà àyi dré dhi: «Mĭ kòbhe àmi kĭ kimbá bwátù nì drĭágó lésè gò, mĭ kòkisúró kosyá.» ĩ dré di bhèzoá gò, ì dré kitswázó kimbá nda nì asé bwà ko, kosyá dré gǎle lána zyandre ró dhi sè.

⁷ Di Yésu nì lebèlepi dré lèle tò dhi dré tǎzoá Pétèró dré dhi: «Mĭrĭ 'i!» Simónà Pétèró kòyi akódhi tǎrà'a dhi «Mĭrĭ 'i» dre dhi, dré kítá í dré tá ngĭle í rúsè kitswázó kosyá bhe dhi nì adózó asólé í rú gò, àyi bhèzo yĭ na.

⁸ Yésu nì lebèbhá àruka nda ì dré kpà gòzo bwátù be, adréle kimbá gǎlepi kosyá sè bĭ nda nì se àmvòràmvò. Angyá ko, ì vwà tá yĭ mĭlésè ko, ngbà 'í ànyĭanyi méterè nyadhi-nzi.

⁹ ĩ kòtsa sĭle kĭnĭ mi dre dhi, ì dré àtsĭ turulé dhi nì nòzo, tùmání kosyá tobhàle drĭá dhi íbe, ìndĭ mǎpà be.

¹⁰ Di Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mĭ alĭ kosyá àruka mĭ dré rùle dhi íbe.»

¹¹ Di Simónà Pétèró dré mbàzo bwátù na gò, kimbá nda nì asé apfòle kĭnĭ mi. Kimbá nda ga tá kosyá kàdrĭkàdrĭ kámá-àlo-drĭ-nyadhi-ri-drĭ-mudrĭ-drĭ-na dhi ì sè. Di, tǎgba kosyá nda ì dré tá adrézó zyandre ró dhi, kimbá nda tikĭ tá ko.

¹² Yésu dré tǎzoá àyi dré dhi: «Mĭ alĭ ngá nya.» Akódhi nì lebèbhá nda kĭ àlo lizĭ tá ngalè akódhi àdhi 'i ya dhi ko. Tàko ko, ì nĭ tàle dhi, akódhi Mĭrĭ 'i káyà dhi be.

¹³ Di Yésu dré àyi kisízó ànyi àyi làga, mǎpà nda nì adó lanzĭlé àyi dré. Dré kpà 'òzoá kònĭni kosyá nda ì sè.

¹⁴ Di kòrĭdhi, vésè nì na Yésu dré àyi tadházó àyi lebèbhá ì dré, àyi ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè dhi 'i.

Yésu ì Pétèró be dhi

¹⁵ ĩ kònĭya ngá dre dhi, Yésu dré tǎzoá Simónà Pétèró dré dhi: «Simónà, Yòwánĭ nì mvá, mí adré áma le bàti àyi kònĭ kya kĭ lavú?» Akódhi logó drá dhi: «Àyĭya, Mĭrĭ, mí nĭ tàle dhi, má adré ámi le dhi be.» Di Yésu tà drá dhi: «Mĭ kàdré áma kábilígyà ànzi kĭ likĭ.»

¹⁶ Yésu gò akódhi nì lizĭ vésè nì rĭ sè tǎzoá dhi: «Simónà, Yòwánĭ nì mvá, mí adré áma le bàti?» Akódhi logó drá dhi: «Àyĭya, Mĭrĭ, mí nĭ tàle dhi, má adré ámi le dhi be.» Di Yésu tà drá dhi: «Mĭ kàdré áma kábilígyà kĭ likĭ.»

¹⁷ Yésu gò akódhi nì lizĭ vésè nì na sè tǎzoá dhi: «Simónà, Yòwánĭ nì mvá, mí adré áma le?» Kizà dré Pétèró nì 'òzo, Yésu dré tá lizĭlé tíá vésè nì na sè dhi «Mĭ adré áma le?» ya dhi sè. Di Pétèró dré logózóá drá dhi: «Mĭrĭ, mí nĭ mína tà títi dhi ì be. Mĭ nĭ tàle dhi, má adré ámi le dhi be!» Di Yésu tà drá dhi: «Mĭ kàdré áma kábilígyà kĭ likĭ.»

¹⁸ Má adré tà bàti ta mí dré: Mĭ dré tá adrerà'a kàdhúra ro dhi 'á dhi, mí adré tá ámi tàndĭ nì káfà 'i ámi kípilé 'á gò, mí dré adrézó lĭle àrà ángùdhi mí dré adrézó lèle lĭle lána dhi na. Di, mí kònĭ dra atsá màlĭga ró dhi, mí

ni mína ámi drígá ki kidzì gò, dhya àzya dré ámi káfà 'ìzo ámi kípílé 'á, ámi drìzo lèzo mí be àrà mí dré lèzo lèlè lána ko dhi na.»

¹⁹ Yésu tà tá kònìni tadházóá dhi, Péteró ni dra dràdrà kára ángùdhi sè ya dhi, ìndì akódhi ni dràdrà nda ni lindrì fe Gĩká dré ngíni ya dhi. Di Yésu kòtà tà nda dre dhi, dré tàzoá drá dhi: «Mí kàdré áma lebè!»

Yésu i akódhi ni lebèlepi dré lèle tò dhi be dhi

²⁰ Gò Péteró dré áyi alázó, Yésu ni lebèlepi dré lèle tò dhi ni no adrérà'a alìle àyi vèsè. (Akódhi nda tá dhya áyi bhèlepi Yésu agá mísá làga gò, lizíá tíá dhi «Mírì, àdhi ni ámi lefè kàribhá i drígá nì?» ya dhi 'i.)†

²¹ Di Péteró kònò akódhi nda dre dhi, dré lizízóá Yésu tí dhi: «Mírì, kàdré di dhya kònìdhi ni tà sè dhi, tà ni ni adrè ngíni?»

²² Yésu logó drá dhi: «Má kòlè akódhi kàdré lídrì íbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á dhi, kòdhi ámi tà 'i? Mí, mí kàdré mína áma lebè!»

²³ Di tà nda sè dhi, rúbí dré la'úzó Yésu ni ka'ìbhá i kòfalé tàá dhi, akódhi ni lebèlepi nda kitswá ína dràle ko. Tákò, Yésu tà tá dhi, dhya nda kitswá dràle ko dhi ko. Be ró dhi, tà tá ína dhi: «Má kòlè akódhi kàdré lídrì íbe tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á dhi, kòdhi ámi tà 'i?»

²⁴ Yésu ni lebèlepi nda, dhya tà nda kòdhi ki nòlepi mǐ sè gò, dré adrézó tà nda ki longó, adrézó tisíá wárágà kònìdhi léna dhi 'i. Mà nǐ tàle dhi, tà dré adrelé longolé nda i tà bàti 'i dhi be.

²⁵ Yésu 'o tá kpà tà àruka i bí. Má adrè kisùá dhi, kònò à kòtisì tá tà nda i àlo àlo títi búkù i léna dhi, àrà búkù nda ki tobhàzo bvò kònìdhi lé dhi ni tá adrè yókódhó.

† 21:20 21:20 A kònò Yòwánì 13:25.

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Lúkà 'i. Akódhi nda tá Pólò ni atsiàmù ki àlo 'i (16:10, àruka ni ìbe), ìndì akódhi ni àziàmù ki àlo 'i (2 Tìmòtéyò 4:11; Kòlòsáyì 4:14). Kònìdhi búkù Lúkà dré tisìle dhi ni rì 'i. Akódhi ni búkù ni àlo rú zìle «Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi» léna dhi, adrè tà títi Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kidhólé áyi àzì ni kidhoma lésè, tsàle kítú áyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi ki títi (1:1-2). Akódhi ni búkù ni rì kònìdhi léna dhi, adrè tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ki títi kòdhya. Adrè di móndyá Yésu ni ka'ìbhá drìdrì dhi ì kisú tá Tírí Lólo gò, ì dré Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrúsalmà na, bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na ngìni ya dhi ni títi (1:8). Adrè kpà tadhá dhi, Gìkà kidhó rè zyà Rúbí Tani nda ni mu Yùdà ànzi ì véna gò, dré kpà mùzoá móndyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di tà Gìkà dré kisùle 'òle kínó lésè gò kidhózó 'òá Yùdà ànzi ì kòfalé dhi, adrè 'òá kitswálé títi móndyá ka'ìbhá Èkèlézyà le dhi ì kòfalé.

Tà kàdrì àruka Lúkà dré adrèzó tà ni ki tisì dhi ì kòni 'i: (1) Tírí Lólo ni àzì móndyá ka'ìbhá ì léna dhi; (2) móndyá ka'ìbhá dhi ki lídrì ladzama atsálé Krísto àdhya tíni dhi; (3) móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì lizo Rúbí Tani longó sùrú títi ì dré dhi; (4) móndyá ka'ìbhá dhi ki mǐ pfòma ìndì áyi ki togó tsìma àzì tayílé áyi drígá dhi na dhi.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu ni ka'ìbhá ki 'òma adrélé gànzi ró akódhi ni àzì 'o dhi (1:1-2:47)
- 2) Móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrúsalmà na dhi (3:1-8:3)
- 3) Móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì lizo Rúbí Tani longó bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na dhi (8:4-12:25)
- 4) Pólò ni àzì lizo Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi (13:1-28:31)
  - a) Pólò ni atsi andre ni àlo (13:1-14:28)
  - b) Ru kisuma Yèrúsalmà na dhi (15:1-35)
  - c) Pólò ni atsi andre ni rì (15:36-18:22)
  - d) Pólò ni atsi andre ni na (18:23-21:16)
  - e) Pólò ni rùma Yèrúsalmà na dhi, ìndì akódhi ni lèma Rómà na dhi (21:17-28:31)

Yésu lazí áyi ka'ìbhá ì dré dhi, ì ni Tírí Lólo kisú

¹ Atalágó Tèyòfilè, áma búkù drìdrì dhi léna dhi, má tisì tá tà títi Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kidhólé áyi àzì ni kidhoma lésè,

² tsàle kítú áyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi ì.* Drìdrì akódhi ni dòzo dhi kandrà dhi, lazí tá tà àpóstolò ì dré tá kipèle dhi ì dri Tírí Lólo ni rìnyí sè.

³ Tàko ko, akódhi ni dràma àmvolésè dhi, tadhá tá áyi tàndi vésè be bí áyi nda ì kandrà gò, dré tà bí dhi ki 'òzo tadházóá ngádra 'á dhi, ì lídrì ìbe káyà dhi. Agá tá áyi kandrà tà ta áyi dré Gìkà ni Opì ni tà dri kítú nyadhi-rì.

* **1:2 1:2** Búkù drìdrì Lúkà àdhya «Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi» 'i. A kònò Lúkà 1:1-4.

4 Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a ngá nya àyi íbe dhi 'á dhi, lazí tá tà àyi dri kònini: «Lè mì kònga Yèrúsalmà 'ásè ko. Be ró dhi, mì kàdré tà áma Atá dré lazilé gò, má dré tà ni ni tàzo àmi dré dhi ni letè.

5 Tàko ko, Yòwàni fè tá ina bàtísimò mómí i dré dhi yí sè. Di, tayí ngbà 'í lókyá tsà, mì dré àmíkyà bàtísimò kisúzó Tírí Lólo sè.»†

Gìká do Yésu bhù na

6 Apóstolò nda ì kòkimó ru Yésu làga dre dhi, ì dré lizizóá tíá dhi: «Mírì, mí ni go Isèrélè ànzi ki òpì bha áyi totó tódhyá gbă lókyá kònidhi sè?»

7 Di Yésu logó àyi dré dhi: «Lókyá ìndì kítú áma Atá dré bhàle áyi tàndi ni rinyí sè dhi ki nìma, àmi ki tà 'i ko.

8 Di, lókyá Tírí Lólo dré dra asizó àmi ki asó dhi tú dhi, mì ni rinyí kisú. Gò mì dré áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi ki longózo kídholé Yèrúsalmà 'a, bvò Yùdáyà àdhya na, bvò Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na.»

9 Yésu kòtà tà nda i dre dhi, Gìká dré akódhi ni dòzo bhù na àyi misè gò, ndùrùku dré akódhi ni kímózo.

10 Di dré tá adrérà'a mbàle, ìndì ì dré adrérà'a ngá no bhù na dhi 'á dhi, àgo rì kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ì dré agázó ngbò ró àyi m̀le gò,

11 tàá àyi dré dhi: «Àmi mómíyá Gàlíláyà àdhya ni i, mì totó àmi adrélé ngá no bhù na àdho tà sè? Yésu dòle àmi vélésè bhù na kòdhi ni agò làsú be ngóro mì dré akódhi ni nòle mbàrà'a bhù na dhi t́ni.»

A zì Mátáyà àzì do Yùdásì ni àrà 'a

12 Gò àpóstolò nda ì dré sizo kóngó Olívè fa kya drílésè, atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà dhi ni to gòzo Yèrúsalmà na.‡

13 † kòtsa bhàandre nda na dre dhi, ì dré fizo mbàle dzó 'a k̀le kurú na ì dré tá adrézó adrélé lána dhi na. Ayi nda i tá: Pètèró, Yòwàni, Yàkòbhò, Andréyà, Fílípò, Tòmá, Bàràtòlòmáyò, Mátáyò, Yàkòbhò (Aláfáyò ni mvá), Símónà (dhya adrélépi tá àtsi ró áyi sùrú ni tà sè dhi), tsàle Yùdásì (Yàkòbhò ni mvá).

14 Ayi nda ì adrè tá ru kímó títi, adrélé tà ta Gìká be togó àlo sè landè àko ró. † adrè tá 'òá kònini tùmání tòkó àruka íbe, Màríyà Yésu ni andre be, ìndì adrupi ni íbe.

15 Kítú nda kòna ki àlo sè dhi, Yésu ni ka'ibhá ànyíànyí kámá-àlo-drìnyadhi-àlo dhi ì kímó tá ru. Gò Pètèró dré ngàzo áyi totó àyi kòfalé tàá dhi:

16 «Áma adrupi i, adrè tá leá dhi, tà Tírí Lólo dré tá longolé Dàwídi tí Yùdásì ni tà dri gò, tisizoá Gìká ni Kúlí na dhi kò'o ru. Yùdásì nda fè tá ina i dhya Yésu ni lebhá rùle dhi ki adrè dhi ni.

17 Akódhi tá àma ki àlo 'i, ìndì Mírì tayí tá àzì kònidhi àma drígá akódhi be.

18 Làfa akódhi dré kisulé tà kònzi í dré 'òle nda sè dhi sè dhi, gí tá amvú gò, dhèzo amvú nda na tsílísili ró, 'a lafúle gò, fí ni ì dré adàzo títi k̀ni mi.

19 Mómíyá títi Yèrúsalmà 'a dhi ì yi tá tà nda ni rúbí 'í. Ásà dhi, ì dré amvú nda ni rú zizo àyi ki bhàti sè <Akèlédámà>. Rú nda adrè leá tàle dhi <Amvú kàrí àdhya>.§

20 Tàko ko, à tisì tá búkù Yùdà ànzi ki Longó kya na dhi: <Lè akódhi ni bhà kàtsá tándró ro.

† 1:5 1:5 A kònò Mátáyò 3:11; Mároko 1:8; Lúka 3:16; Yòwàni 1:33. ‡ 1:12 1:12 «Atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà» kònidhi tá ànyíànyí kílómèterè àlo dhi 'i. § 1:19 1:19 A kònò Mátáyò 27:3-8.

Lè kpà dhya àlo kòmo bhà àrà nda na ko.>*
A tisi kpà dhi:

<Lè mómndí àzya kòdo akódhi ni àzí akódhi ni àrà 'a.>†

²¹⁻²² Asà dhi, lè mà kòkipè mómndí àzya àzí do Yùdàsì ni àrà 'a, mómndyá adrébhá tá túmání àma íbe lókyá wáyi mà dré tá adrérà'a tatsilé Mírì Yésu be dhi 'á dhi i kòfalé. Ayi nda i tá àma kòfalé kidhólé Yòwánì dré bàtisimò fèzo Yésu dré dhi sè, atsálé kítú akódhi ni dorà'a àma vélésè dhi 'á. Adré lèá dhi, dhya dra kipèle nda kàmú i àma Mírì ni tà nobhá m̀ sè ni íbe, mà kàdréró Mírì ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longó túmání akódhi be mómndí i dré.»

²³ Dì ì dré mómndí rì dhi ki bhàzo àyi kandrá: Yòséfa adréle kpà rú zìle Bàràsábà, rú àzya be Yúsitò dhi, ìndì Mátíyà be.

²⁴ Gò ì dré tà zìzo Giká tí kònìni: «Mírì, mí nì mína mómndyá títi dhi ki togó be. Mí tadhá àma dré dhya mí dré kipèle àyi rì kònì i kòfalé dhi kòdhya,

²⁵ akódhi nda kòdoró àzí àma adrébhá àpòstolò ro ni i kòfalé Yùdàsì ni àrà 'a. Tàko ko, Yùdàsì tayí ína àzí nda lizo àrà kitswálépi í dré dhi na.»

²⁶ Gò ì dré dzègè vùzo àyi rì nda ki rú sè.‡ Mátíyà dré lavúzó, gò ì dré akódhi ni bhàzo àpòstolò mudrí-drì-àlo nda i rú.

2

Tírí Lólo así adhéle Yésu ni ka'ibhá i drìsè

¹ Kítú gwányá Pàtèkòtè àdhya dré atsázó dhi sè dhi, Yésu ni ka'ibhá i kimó tá ru adréle títi àrà àlo dhi na.*

² Gbã kòdhwa, kpòrò dré ndròzo bhù lésè ngóro lyãandre gú dhi dré adréle avilé dhi tíni gò, kpòrò nda dré afízó gàle dzó ì dré tá adrézó lirílè lána dhi léna.

³ Gò ì dré ngá ngóro àtsí làdra tíni dhi ni nòzo ru lanzírà'a asilé lirílè àyi àlo àlo títi dhi i drìsè.

⁴ Dì àyi títi dhi ì dré gàzo Tírí Lólo sè gò, ì dré ngàzo adréle ti twátwa ki ta, ngóro Tírí nda dré adréle bhàle àyi tí dhi tíni.

⁵ Lókyá nda sè dhi, mómndí zyandre Yúdà ànzì ró angábhá sùrú títi bvò drì dhi i lésè, adrébhá kpà tròle Giká ni tà rú dhi ì adré tá adréle Yèrúsalemà 'a.

⁶ Dì ì kòyi kpòrò nda dre dhi, ì dré ru kimózó zyandre ró gò, àyi ki drì dré abízó, àyi àlo àlo títi dhi ì dré adréle àyi nda ki yi adrérà'a àyi ki tàndi ki ti ta dhi sè.

⁷ Dì àyi ki líndrí dré gàzo bhwãbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Mómndyá títi adrébhá tà ta kònì i tsì mómndí Gàliláyà lésè dhi 'i ko?

⁸ Dì àma àlo àlo títi dhi i, mà adré àyi ki yi adrérà'a àma ki tàndi ki ti ta ngínìngìni ró?

⁹ Ama kòfalé dhi, mómndí àruka ì angá bvò Pàrùtíyà àdhya lésè, Mèdíyà àdhya lésè, Elámà àdhya lésè, Mèsòpòtàmíyà àdhya lésè, Yúdáyà àdhya lésè, Kàpàdòkíyà àdhya lésè, Pótó àdhya lésè, Asíyà àdhya lésè,

¹⁰ Fírìgíyà àdhya lésè, Pàfilíyà àdhya lésè, Ezèpétò àdhya lésè, àrà ànyi Kírénè làga bvò Líbíyà àdhya na dhi lésè, bhàandre Rómà àdhya lésè,

* **1:20 1:20** A kònò Longó i 69:26. † **1:20 1:20** A kònò Longó i 109:8. ‡ **1:26 1:26** Lókyá àruka i sè dhi, Yúdà ànzì ì adré tá mómndí ki kipè kitswálé Giká ni àzí 'o dhi dzègè sè. † adré tá tà zi Giká tí gò, adrézó dzègè vu, Giká kòtadháro àyi dré dhya í dré kipèle dhi kòdhya be dhi bvó. * **2:1 2:1** Pàtèkòtè kònìdhi, gwányá Giká dré fèle Yúdà ànzì ì dré adrézó lenzélè lànyá lokoma ni tà sè dhi 'i. A kònò Pfòma 23:16; 34:22; Lèvitikè 23:15-21; Dùtèrònómè 16:9-11. Pàtèkòtè nda Kítú nyadhì-rì-drì-mudrí gwányá Pásikà àdhya àmvolésè.

11 tūrù Kùrètè àdhya lésè, ìndì bvò Aràbíyà àdhya lésè.† Ama ki àruka i Yúdà ànzi 'i. Aruka ni i kó móndí sùrú twá ro Yúdà ànzi ki Gíká ni ka'ibhá dhi 'i. Di àma tíí, mà adrè àyi ki yi adrèrà'a tà kàdrìkàdrì Gíká dré 'òle dhi ki tà ta àma ki tàndì ki ti sè!»

12 Di àyi tíí nda ki líndrì adrè tá gàle bhwābhwa, àyi ki drì dré kpà adrézó abílè gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Tà kòdhi adrè lèá tàle ngíni?»

13 Di, àyi ki àruka ì adrè tá àyikya Yésu ni ka'ibhá nda ki gu, adrézó tàá dhi: «È adrè dràle wá lĩsí dré!»

Pètèró longó Gíká ni kúlì móndí zyandre ì dré

14 Di Pètèró ì àpóstolò mudrì-drì-àlo àruka nda ìbe dhi, ì dré ngàzo àyi ki totó mónnyá zyandre nda ì kandrà gò, akódhi dré kúlì yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró ni ì, ìndì àmi tíí adrèbhá adrélé Yèrúsalmà 'a ni ì, mì ga rè bíbhálé má vélé ká! Lè mì kòñì tà adrélépi lavúlé kòdhi dóro.

15 Wá adrè mónnyá kòni ki tsi ni ngóro mì dré adrélé kisùle dhi tíni ko. Tàko ko, dhu rè tìdzí 'i.

16 Be ró dhi, tà kòdhi ína tà pròfètà Yòwélè dré tá longolé dhi 'i:

17 <Gíká tà dhi: Lókyá kùdù sè dhi,

má ni áma Tirí kutú mónnyá tíí ì dri.

Di àmi ki ànziàgo ì àmi ki ànzitókó ìbe dhi ki tà longó pròfètà kya tíni.

Àmi ki kàdhurà ki ngá dra agábhá àyi mi toróbí tíni dhi ki no,

ìndì àmi ki màlìga ki toróbí twátwa dhi ki abì.

18 Lókyá nda sè dhi, má ni áma Tirí kutú áma màrábà àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dri gò,

ì dré adrézó tà longó pròfètà kya tíni.

19 Má ni tà líndrìga ró dhi ki 'o agalé bhù mǐbhalé 'á, adrézó tà adrèbhá áma rĩnyí tadhá dhi ki 'o agalé bvò dri: kàrí ni kutú, àtsí ni ko, ìndì àtsíkà ni sa tátá.

20 Kítú ni ru ladzá atsálé tĩnĩmvá ro, ìndì mbǎ ni líká kàrí tíni 'íká, gò Mírì ni kítú múrúngú ìndì rúku ró dhi dré atsázó ndò.

21 Di mónnyá tíí dra liyíbhá Mírì rú dhi ki adrì.>‡»

22 Pètèró gò tàá dhi: «Àmi Ìsèrèlè ànzi ni ì, mì yi rè áma kúlì ni ì ká! Gíká tadhá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Nàzàrètà lésè dhi tá dhya í dré amùle ni dhi 'i, tà twátwa líndrìga ró í dré fèle Yésu nda dré 'òle àmi kòfalé dhi ì sè, ngóro àmi ki tàndì mì dré nìle be dhi tíni.

23 A lefè tá akódhi nda àmi drìgá, ngóro Gíká dré tá tà ni ni bhàle nìzoá drìdrì dhi tíni gò, àmi túmǎní móndí kònzì dhi ìbe dhi, mì dré akódhi ni tidízó dràle fa kipakipa dri.

24 Di, Gíká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè, akódhi ni apázó ngáaswa dràdrà àdhya lésè. Angyá ko, dràdrà ni rĩnyí kitswá tá ína akódhi ni ru bwà ko.

25 Dàwídì tà tá akódhi ni tà dri dhi:

<Má adrè tá ngbú Mírì Gíká ni no má kandrà.

Angyá ko, akódhi áma drìagó lésè, má kòlyàró tirì dré àlomvá ko.

26 Di ásà dhi, áma togó adrè gàle arí sè bǐ, ìndì áma làdra adrè lenzélé.

Àma rúbhá ni kpà adrè lídrì ìbe, má dré adrélé mǐ bha Mírì véna dhi sè.

27 Tàko ko, mí kitswá mína áma tayí mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà na ko, ìndì mí kitswá ámi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàle mógó na ko.

† 2:11 2:11 Mónnyá bvò Ezèpètò àdhya lésè ìndì Líbíyà àdhya lésè kòni ì angá tá kpà bvò kàdrì Afríkà àdhya lésè. ‡ 2:21 2:21 A kòno Yòwélè 3:1-5.

28 Mí 'o ma láti lídrì àdhyà ki ni dre.

Di mí ni áma fe gàle arí sè bí mà dré adrélé túmání mí be dhi sè.>§

29 Áma adrúpi i, má kitswá tàá àmi dré ngádra 'á dhi: Ama ki tábhí Dàwídi drà tá ína síle gò, akódhi ni mógó dré adrézó àma kòfalé be atsálé ándrò kòndhi.

30 Di, akódhi nda tá pròfétà 'i. Ní tá kpà tà Gíkà dré tá lazílé í dré mòndrà sè tàle dhi, Gíkà ni áyi toyó ki àlo bha adrélé ópí kàdrì ro í tìni dhi be.

31 Di kònò tà adrélépi tá alìle dhi drìdrì dre dhi, dré Mèsíyà ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longózó tàzoá dhi, Gíkà kitswá akódhi ni tayí móndyá dràbhá dre dhi ki àrà na ko, ìndì kitswá akódhi ni rúbhá tayí ñwàle mógó na ko.

32 Di Gíkà tingá Yésu nda dràdrà lésè dre. Ama títi kòni i, dhya tà nda ni nobhá mì sè dhi 'i.

33 Di Gíkà kòtingá akódhi nda kurú na bhàle áyi dríagó lésè dre dhi, akódhi dré Tírí Lólo áyi Atá dré tá lazílé dhi ni kisúzó gò, dré Tírí nda ni kutúzó àma dri, ngóro mì dré adrélé nòle ìndì yìle ándrò kòndhi tìni.

34 Tàko ko, Dàwídi mbà tá ína bhù na nì ko. Di, tà tá ína dhi:

<Mírì Gíkà tà áma Mírì dré dhi:

Mí alì lírìlé áma dríagó lésè,

35 tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo

adrélé ámi pá zàle dhi 'á.>*

36 Adré di leá dhi, sùrú wáyi Ìsèrélè ànzi kya ì kònì tà kòndhi dóro: Gíkà bhà Yésu mì dré tá tidílé fa kipakipa dri nda kòdhi adrélé Mírì ro, ìndì Mèsíyà ro!>

37 Móndyá nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré ñòzo kizà dré gò, ì dré lizízóá Pétèró ì tí àpóstolò àruka íbe dhi: «Àma ki adrúpi i, adré di leá dhi, mà kò'o ngíni?»

38 Pétèró logó àyi dré dhi: «Àmi àlo àlo títi ni i, mì kòladzá àmi ki togó gò, bàtisimò dòzo Yésu Krísto ni rú sè, Gíkà kòtrìró àmi ki tàkonzì i be dhi bvó. Di mì ni Tírí Lólo Gíkà dré dra fèle àmi dré àngyá dhi ni kisú.

39 Tàko ko, tà Gíkà dré lazílé kòdhi àmi dré, àmi ki ànzi i dré, ìndì móndyá títi adrèbhá làwú làvo 'ásè dhi i dré. Tà bàti ró dhi, lazikúlí nda móndyá títi Mírì àma ki Gíkà dré dra azílé dhi i dré.»

40 Di Pétèró dré kúlí àruka bí dhi ki tàzo àyi dré, àyi ki kodzózó tàzoá dhi: «Mì kòtidrí àmi lapázó móndyá ándrò gòdhógòdho ni i kòfalésè wà.»

41 Di àyi Pétèró ni kúlí ka'ìbhá dhi ì dré bàtisimò dòzo. Gò móndí ànyìanyi ngulù-na dhi ì dré ru amúzó Yésu ni ka'ìbhá nda íbe kítú nda sè.

Yésu ni ka'ìbhá ki adrema ngá àlo ró dhi

42 Di Yésu ni ka'ìbhá nda ì adré tá àyi ki fe adrélé tà àpóstolò ì dré tá adrélé tadhálé dhi ki yi, adrézó ngá àlo ró àyi kòfalésè. Í adré tá ngá nya túmání, adrézó tà ta Gíkà be landè àko ró.

43 Ayi títi dhi ki líndrí adré tá gàle bhwäbhwa, Gíkà dré tá adrélé àpóstolò nda ki 'o adrélé tà twátwa líndríga ró dhi ki 'o bí dhi sè.

44 Móndyá ka'ìbhá títi nda ì adré tá ru amú adrélé ngá àlo ró, adrélé àyi ki ngá ki lanzí àyi kòfalésè.

45 Í adré tá àyi ki amvú ki lagí àyi ki ngá íbe, adrézó làfa ni ni lanzí àyi kòfalésè, ngóro àyi ki àruka ki lemerè dré adrélé dhi tìni.

§ 2:28 2:28 A kònò Longó i 16:8-11. * 2:35 2:35 A kònò Longó i 110:1.

⁴⁶ Kítú àlo àlo títi i sè dhi, ì adré tá ru kímó togó àlo sè tépelò na. Ì adré tá kpà mányàngá do nyàle àyi ki dzó i 'ásè, adrézó nyàá arí sè togó ànzimvá kya tíni dhi be.†

⁴⁷ Ì adré tá kpà Gìká ni rú bha kùle. Ayi ki tà tá dóro mónnyá títi i mìlèsè. Dì kítú àlo àlo títi i sè dhi, Mírì adré tá móndí àruka í dré tá adrélé tídrílé dhi ki amú tùmání àyi íbe.

3

Pètèró tídrí agó àlo òlè mètèkpe ro dhi

¹ Kítú àlo dhi, Pètèró i Yòwánì be dhi ì adré tá mbàle tépelò na sáà na kítú rírì àmvolésè dhi sè, lókyá ànzyà gà adrézó tà zi Gìká tí dhi sè.

² Lókyá nda sè dhi, à adré tá agó àlo òlè mètèkpe ro dhi ni adó bhàle tépelò nda ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga, ànzyà ì dré adrélé 'òle kítú àlo àlo títi i sè dhi tíni, kàdréro ngá zi móndí adrèbhá file tépelò na dhi i tí.

³ Dì akódhi nda kònò Pètèró i Yòwánì be adrèrà'a 'òle file dre dhi, dré kidhózó adrélé làfa zi àyi tí.

⁴ Pètèró i Yòwánì be dhi ì dré akódhi ni nòzo dhi gò, Pètèró dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè àma ká!»

⁵ Dì agó nda dré adrézó àyi ki no adrézó kisùá dhi, í ni ngá kisú àyi drígásè.

⁶ Dì, Pètèró dré tàzoá drá dhi: «Ma làfa ledélé àrezá sè yà, kó ngalè órò sè yà dhi àko. Dì, ngá má dré adrézó ába dhi, má adré mána feá mí dré: Yésu Krísto Nàzàrètà lésè dhi ni rú sè, mí nga, mí kidhó atsí to!»

⁷ Gò Pètèró dré akódhi ni dríagó rùzo, akódhi ni 'òzo ngàle dhi bvó. Gbá kòdhwa, akódhi ni pá i kùlikpo ni íbe dhi ì dré tombázó gò,

⁸ dré ngàzo àyi totó trà pá dri gò, kidhólé atsí to. Dì dré adrézó lile lowábe, adrélé Gìká ni rú bhabe kùle. Gò ì dré fizo akódhi be tépelò na.

⁹ Mónnyá títi dhi ì kònò akódhi adrèrà'a atsí to, adrézó kpà Gìká ni rú bha kùle dre dhi,

¹⁰ ì dré nizoá tàle dhi, akódhi tá mètèkpe agó adrélépi tá lírìlé adrélé ngá zi tépelò ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga dhi 'i dhi be. Dì àyi ki líndrí dré gàzo bhwàbhwa gò, ì dré adrézó síbhálé be ngbo tà atsálépi akódhi nda rú dhi sè.

Pètèró longó Gìká ni kùlì tépelò na

¹¹ Agó nda dré rè dhu adrèrà'a tròle Pètèró i rú Yòwánì be dhi 'á dhi, mónnyá zyandre títi nda ì dré arázó líndríga be afilé àyi véle tépelò ni kògbo zìle Sòlómónò àdhya ró dhi lé.

¹² Pètèró kònò tà nda dre dhi, dré tàzoá mónnyá nda ì dré dhi: «Ìsèrèlè ànzi ni ì, àmi ki líndrí adré gàle tà kòdhi sè àdho tà sè? Mì adré kpà àma ki no, ngóro mà 'o tá àmakya agó kònìdhi atsí to àma ki tàndi ki rìnyí sè yà, kó ngalè mà dré adrélé tròle Gìká ni tà rú dhi sè yà dhi na tíni àdho tà sè?»

¹³ Gìká Abàramà àdhya, Ísàkà àdhya, ìndì Yàkòbhò àdhya, Gìká àma ki tábhí kya nda bhà àyi adhemakandra Yésu ni mì lanzìle tà kòdhi sè dhi ni. Mì lefè tá àmikya Yésu nda kitswálé dràle gò, akódhi ni tà gàzo rè Pílátò kandrà, tágba Pílátò nda dré tá ína akódhi ni lèzo trile dhi.

† 2:46 2:46 Gìká ni Kùlì tìsìle Gírìkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «...ì adré tá mápà tonò». Kùlì kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi, ì adré tá mányàngá Mírì àdhya ni nya.

14 Di mì gà tá àmíkya Dhya lólo ìndì gyăgya nda gò, móndí pfùlepi àlo dhi nì zìzo trìle àmi dré kòdhya.

15 Di mì pfu tá dhya láti nzìlepi móndí i dré adrízó nda dràle gò, Gìká dré ína akódhi nì tingázó dràdrà lésè. Ama dhya tà nda ki nobhá mì sè dhi 'i.

16 Agó mì dré adrélé nòle ìndì nìle kònìdhi bhà ína áyi tà ka'íka'í Yésu nì rú na gò, rú nda dré akódhi nì 'òzo tombálé. Tàko ko, Yésu nì rú nda i tùmání tà ka'íka'í bhàle rú nda léna dhi be dhi, i 'o agó kònìdhi adríle wăyi, ngóro àmi títi mì dré adrélé nòle dhi tìni.

17 Ama adrúpi i, má nì tàle dhi, tà mì dré 'òle àmi ki kàdrì íbe Yésu rú nda i, mì 'o tá tà nìma ko na dhi be.

18 Di, láti nda sè dhi, Gìká 'o tà í dré tá longólé drìdrì áyi pròfétà títi dhi i tí dhi kitswálé títi. Longó tá dhi, áyi Mèsíyà nì kizà nya.*

19 Adré di leá dhi, mì kòladzá àmi ki togó agòzo Gìká vélé, kòtrìró àmi ki tàkonzì i be dhi bvó.

20 Mì kò'o kònìni dhi, mì nì lókyá adrézó àmi ki togó tindrì dhi nì kisú Mírì véna. Akódhi nì kpà Mèsíyà í dré zìle àmi dré drìdrì dhi nì amù. Akódhi nda Yésu 'i.

21 Di, adré leá dhi, akódhi nda kàdré dhu rè bhù na, tsàle lókyá Gìká dré dra tà títi dhi ki 'òzo atsálé tídhí ro dhi 'á, ngóro dré longólé kínó lésè áyi pròfétà lólo dhi i tí dhi tìni.

22 Tàko ko, Mósè tà tá dhi: <Mírì àmi ki Gìká nì pròfétà àlo má tìni dhi nì 'o apfòle àmi ki tàndi ki sùrú lésè amùle àmi dré. Adré leá dhi, mì kàdré tà títi dré dra tàle àmi dré dhi ki yi.

23 Di, dhya ángùdhi dra pròfétà nda nì yìlepi ko dhi, Gìká nì akódhi nda nì tingá móndyá ína i kòfalésè gò, akódhi nì tà 'òzo akílé.†

24 Tà bàti ró dhi, kidhólé Sàmùwélè rú dhi, pròfétà àlo àlo títi kúlí longóbhá dhi i longó tá tà adrèbhá ru 'o ándrò kòni i kòdhya.

25 Àmi ró dhi, àmi ànzi adrèbhá tà pròfétà i dré longólé nda ki kisú tàyiilé ro dhi 'i. Mì adré kókpà tà Gìká dré bhàle ru yìzo àmi ki tábhí íbe dhi nì kisú tàyiilé ro. Tàko ko, Gìká lazí tá Abàràrà dré dhi: <Má nì tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri ámi ànzi i sè.>‡

26 Di Gìká kò'o áyi adhemakandra Yésu nda apfòle dre dhi, dré rè zyà akódhi nì amùzo àmi, Isèrélè ànzi i vélé 'íká, kàdrìró àmi àlo àlo títi dhi i àmi ki tà kònzì lésè, tà tani bhàzo àmi dri be dhi bvó.»

4

Pétèro i Yòwànì be dhi i pfò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrà

1 Pétèro i Yòwànì be dhi i dré rè dhu adrèrà'a tà ta móndyá zyandre nda i dré dhi 'á dhi, kòwànà i, tèpelò likíbhá ki kàdrì, ìndì Sàdùkáyò íbe dhi i dré atsázó àrà nda 'á.

2 Ayì ki togó adrè tá aswálé àpòstolò nda i rú, i dré tá adrélé tà tadhá móndí i dré dhi sè. Angyá ko, i adrè tá Yésu nì ngàma dràdrà 'ásè dhi nì tà longó, adrézó kpà longóá dhi, móndyá Yésu nì ka'íbhá dhi ki kókpà nga dràdrà 'ásè.*

3 Di i dré Pétèro ki rùzo Yòwànì be bhèle bãdzó na ngá wàle tà. Tàko ko, kítú ndì dre.

* **3:18 3:18** A kònò Lúka 24:25-27. † **3:23 3:23** A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18, 19. ‡ **3:25 3:25** Gìká nì Kúlí tìsìle Gírìkì ti sè dhi adrè tàà kònwa dhi: «Má nì tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri ámi kòrì sè.» Kòrì nda Yésu, Mèsíyà 'i. A kònò Kidhoma 22:18; 26:4. * **4:2 4:2** Sàdùkáyò kòni i tá Yúdà ànzi ki drì kòbhá, adrèbhá ngangà dràdrà 'ásè dhi nì tà ka'í ko dhi 'i.

4 Di, móndí àruka bí àyì kì kúlí yibhá dhi ì ka'í tá Yésu gò, mónnyá tíí Yésu ni ka'ibhá dhi ì dré lizózó tsàle ànyíànyì ngùlù-nzi.

5 Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi kì drì kobhá ì, àyì kì bhàgo ì ìndì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi, ì dré ru kímózó Yèrusalémà 'a.

6 Ayì kòfalé dhi tá: kòwánà kì kàdrì rú zìle Ànà dhi, Kàyáfà, Yòwánì, Alìgizándrè, tsàle móndí àruka kòwánà kì kàdrì ni sùrú lésè dhi íbe.

7 Di ì dré Péteró kì 'òzo apfòle Yòwánì be àyì kandrà gò, ì dré lizízóá àyì tí dhi: «Mì 'o àmìkya tà kòdhi àdhi ni rìnyí sè ya, kó ngalè àdhi ni rú sè ya dhi?»

8 Di Péteró gàlepi Tirí Lólo ni rìnyí sè dhi dré logózóá àyì dré dhi: «Àmì, Yúdà ànzi kì kàdrì ì bhàgo íbe ni ì,

9 ándrò kònìdhi, à adré àma kì lizí tà dóro 'òle mèrèkpe agó àlo dhi dré dhi ni tà sè, ìndì akódhi nda adrì ngíni ya dhi ni tà sè.

10 Adré di leá dhi, àmì tùmání Isèrelè ànzi íbe tíí dhi ì, mì kònì tà kònìdhi dóro: Agó kònìdhi adré àyì totó rúbhá be dóro àmì kandrà, Yésu Krísto Nàzàrétà lésè dhi ni rú ni rìnyí sè. Mì tidí tá Yésu nda dràle fa kipakipa dri gò, Gìká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè.

11 Akódhi nda ni tà sè dhi, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi:

<Kírà àmì dzó sibhá ì mì dré gàle gàgà dhi, gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó àyì totó dríá dhi ró.>†

12 A adré tà tìdrízó dhi ni kisé móndí twá Yésu nda rúsè dhi na ko, Tàko ko, rú àzya Gìká dré afele mónnyá bvò dri dhi ì dré kitswázó adrìlé ásá dhi yókódhó.»

13 Di Yúdà ànzi kì bhàgo kàdrì nda ì kònò Péteró ì Yòwánì be adrérà'a tà ta tirí àko dre dhi, àyì kì líndrì dré gàzo bhwábhwa. Angyá ko, ì nò tá dhi, àyì nda ì tá móndí tàko tà ndabhá nìle ko dhi 'ì. Di, ì nì kpà tàle dhi, àyì móndí adrébhá tá tùmání Yésu be dhi 'ì dhi be.

14 Di, ì dré tá adrélé mèrèkpe agó adrìlépi nda ni no adrérà'a àyì totó àyì làga dhi sè dhi, ì kitswá tá àyìkya kúlí logó àyì tí bwà ko.

15 Di ì dré Péteró kì 'òzo pfòle Yòwánì be àyì kandrásè kivi na gò, ì dré tà nda ni 'a nyàzo àyì kòfalé

16 tàzóá dhi: «Mà ni 'òá àgo kòdhi kì tà sè ngíni? Tàko ko, mónnyá tíí adrébhá Yèrusalémà 'a dhi ì nì tàle dhi, àyì nda ì 'o àyìkya tà líndrìga ró dhi 'í dhi be. Mà kitswá àmakya kayíá bwà ko.

17 Di, adré leá dhi, mà kòlogá àyì tàzóá dhi, ì kògò véle tà ta dhya àlo dré agó kòdhi ni rú sè ko, tà kòdhi ni rúbí kògòró la'ulé móndí ì kòfalésè lile drìdrì ko dhi bvò.»

18 Di ì dré gòzo àyì nda kì azí gò, tà tàma ìndì tà tadhama Yésu ni rú sè dhi ni logázó àyì dré tà tàndì ró.

19 Di, Péteró ì Yòwánì be dhi ì dré logózóá àyì tí dhi: «Mì lanzí rè tà kònìdhi ni bvò ká: Adréle Gìká ni kúlí ga 'òle, kitswázó àmì kì kúlí ka'í 'òle dhi, tsì dóro Gìká m̀lèsè?»

20 Tàko ko, mà kitswá àmakya tà mà dré nòle mì sè ìndì mà dré yìle bíbhálé sè dhi kì longoma tayí bwà ko.»

21 Di bhàgo kàdrì nda ì dré gòzo kúlí aswaaswa kì ta àyì dri gò, ì dré àyì kì tayízó lile. Ì kisé tá àyìkya tà àlo tà ñozo àyì dri dhi ko. Tàko ko, mónnyá tíí dhi ì adré tá Gìká ni rú bha kùle tà ru 'òlepi nda ni tà sè.

22 Angyá ko, mèrèkpe agó adrìlépi líndrìga ró nda ni kóná lavú tá ína nyadhì-rì.

† 4:11 4:11 A kònò Longó ì 118:22.

Yésu ni ka'ibhá ì zi tà Gìká tí

²³ A kòtayí Pétèró ì Yòwánì be dre dhi, ì dré gòzo àyi ki arúpi Yésu ni ka'ibhá dhi ì véna, tà tíí kòwánà kàdrì ì bhàgo íbe dhi ì dré tàle àyi dré dhi ki tíí.

²⁴ Ayi nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo kúlí yo togó àlo sè tàzoá Gìká dré dhi: «Mírì rúku ró bhù ki bhàlepi bvò be, yíandre be, ìndì ngá tíí àyi lé dhi íbe ni,

²⁵ mí longó tá kúlí ámi màrábà, àma ki tábhí Dàwídì tí Tirí Lólo ni rinyí sè mi, tàzoá dhi:

<Súru tíí dhi ki togó aswá àdho tà sè?

Móndyá bvò àdhya ì yi ru kitswázó tà àngyá 'o àdho tà sè?

²⁶ Opí kàdrì bvò àdhya ì lotó àyi, ìndì móndí ki kàdrì ì kimó ru, kitswázó ru pfu Mírì Gìká rú, ìndì akódhi ni Mèsíyà rú.»[‡]

²⁷ Tà bàti ró dhi, bhàandre kònìdhi 'á dhi, Èródè ì Pòtiyò Pilátò be dhi ì amú tá ru túmání móndí súru twá ro dhi íbe ìndì Ìsèrelè ànzi íbe, kitswázó tà 'o ámi adhemakandra lólo, Yésu mí dré zìle dhi rú. §

²⁸ Ì 'o kònìni, kitswálé tà mí dré kisùle 'òle kínó lésè ámi rinyí sè dhi ì kò'oró ru be dhi bvò.

²⁹ Di nyànomvá dhi, Mírì, mí kòyi kúlí aswaaswa ì dré adrélé tàle àma rú dhi ì. Mí kòfè rinyí àma ámi màrábà ì dré, adrézó ámi kúlí longó tirì àko.

³⁰ Mí kòkidzì kpà ámi drígá rinyi ró dhi, adrézó móndí ki tídrí àyi ki drà ì lésè, adrézó kpà tà líndrígá ró adrèbhá ámi rinyí tadhá dhi ki 'o, ámi adhemakandra lólo, Yésu ni rú sè.»

³¹ Ì kòzi tà nda ì Gìká tí akílè dre dhi, àrà ì dré ru kimózó lána nda dré ru kizízó. Di ì dré gàzo tíí Tirí Lólo ni rinyí sè gò, ì dré ngàzo adrélé Gìká ni kúlí longó móndí ì dré tirì àko.

Yésu ni ka'ibhá ì lanzí àyi ki ngá ì àyi kòfalésè

³² Móndyá tíí Yésu ni ka'ibhá dhi ì amú tá ru adrélé ngá àlo ró àyi ki togó na ìndì àyi ki tà kisùkisù na. Dhya àlo àyi kòfalé adrélépi tàá dhi, ngá ína ngbà 'í ì dré kalóma dhi tá yókódhó. Be ró dhi, ì adrè tá àyi ki ngá tíí dhi ki lanzí àyi kòfalésè.

³³ Apóstolò ì adrè tá Mírì Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longó rinyí kàdrì sè. Di àyi tá Gìká ni togó tani íbe àyi rú.

³⁴ Dhya àlo lemerè ro àyi kòfalé dhi tá yókódhó. Angyá ko, àyi tíí adrèbhá amvú íbe yà, kó ngalè dzó íbe yà dhi ì adrè tá ngá nda ki lagí, adrézó làfa ni ni adó alìzo

³⁵ bhàá àpóstolò ì kandrá. Di à adrè tá làfa nda ni lanzí móndí àlo àlo ì dré ngóro àyi ki lemerè dré adrélé dhi tíni.

³⁶ Agó àlo rú be Yòséfà angalépi Lévi ni súru lésè, tìle tùrù Kìpìrò àdhya na dhi tá àyi kòfalé. Apóstolò ì fè tá drá rú Bàrànába. (Rú nda kòdhi adrè là tàle dhi «Mvá adrélépi móndí ki togó timbà dhi».)

³⁷ Akódhi nda tá amvú àlo dhi íbe gò, dré lagízóá, làfa ni ni adózó alìzo bhàá àpóstolò ì kandrá.

5*Anànyà ì Sàfirà be dhi*

¹ Agó àlo rú be Anànyà dhi ì tòkó ni Sàfirà be dhi ì tá kpà amvú àlo dhi íbe gò, ì dré lagízóá.

[‡] 4:26 4:26 A kònò Longó ì 2:1-2. § 4:27 4:27 A kònò Mátáyò 27:1-2; Lúkà 23:7-11.

² Di, Anànyà nda dré ína làfa ni àruka tingázó zùle áyi tándi dré gò, àmbí ni ni dòzo lizo bhàà àpóstolò i kandrà. Di akódhi ni tòkó nǐ tá kpà tà nda dóro.

³ Gò Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Anànyà, mí tayí mína Sàtánà file ámi togó na àdho tà sè? Mí tà kinzò Tírí Lólo dré gò, amvú kòdhi ni làfa àruka tingázó zùle ámi tándi dré.

⁴ Drìdrì mí dré amvú nda ni lagizó dhi kandrà dhi, amvú nda tá mína 'i ko? Mí dré lagizóá dhi àmvolésè dhi, làfa nda tá mí drígá gò, mí dré tá kitswázó tà ángùdhi mí dré lèle 'òle dhi ni 'o ásà dhi ko? Mí 'o di mi ngíni tà kòdhi ni kisù 'òle kònni dhi? Mí tà kinzò móndí i dré ko. Be ró dhi, mí tà mína kinzò Giká dré.»

⁵ Anànyà kòyi kúlí nda i dre dhi, dré dhèzo dràle. Di tirì dré móndyá títi tà nda ni yibhá dhi ki 'òzo lavúlé.

⁶ Gò kàdhúra àruka i dré alizo akódhi ni àbvò do lambélé gò, i dré pfòzo sǎá.

⁷ Anyiànyi sàà na àmvolésè dhi, Anànyà ni tòkó dré afizó Pétèró i vélé, tà lavúlépi nda ni nǐ àko ró.

⁸ Pétèró dré lizizóá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mí lagí amvú kòdhi làgí be kòdhòpi bàti?» Tòkó nda logó dhi: «Áyíya, kòdhi làgí nda 'i.»

⁹ Di Pétèró tà drá dhi: «Mí 'o àmi ngíni ru yi ámi agó be kitswázó Mírì ni Tírí tabhì litílé dhi? Mí nò rè ká! Dhya ámi agó ni sibhá dhi i dzó tí. I ni kókpà ámi do pfòzo mí be.»

¹⁰ Gbǎ kòdhwa, tòkó nda dré dhèzo dràle Pétèró kandrà. Gò kàdhúra nda i dré afizó akódhi ni àbvò kisú. I dré dòzoá, pfòzo sǎá agó ni làga.

¹¹ Di tirì dré móndyá títi Èkèlézyà le dhi ki 'òzo lavúlé, tùmání móndyá títi tà nda ni yibhá dhi íbe.

Apóstolò i 'o tà línríga ró dhi i bǐ

¹² Apóstolò i adrè tá tà línríga ró adrèbhá Giká ni rinyí tadhá dhi ki 'o bǐ móndí i kòfalé. Móndyá ka'ibhá títi dhi i adrè tá ru kimó togó àlo sè tépelò ni kògbo zìle Sòlòmónò àdhya ró dhi na.

¹³ Di, móndí àruka i adrè tá tabhìle ru amú áyi íbe ko, tágba móndyá títi dhi i dré tá adrézó àyi ki rú ta dóro dhi.

¹⁴ Tágba kònni dhi, móndí zyandre àgo ró ìndi tòko ró dhi i adrè tá Mírì Yésu ni ka'ì, adrézó ru amú móndyá ka'ibhá nda íbe adrélé lile drìdrì.

¹⁵ Ásà dhi, à adrè tá dràbhá ki do tobhàle lánzá i dri ìndi kíndri i dri láti i bhálésè, kitswálé Pétèró kònni dra lavú dhi, ndàndi akódhi ni línrí kòlavúró àyi nda ki àruka i drìsè gò, i kàdríró be dhi bvó.

¹⁶ Móndí zyandre angábhá bhàandre ànyi Yèrúsalémà làgàsè dhi i lésè dhi i adrè tá kpà dràbhá ki adó, móndí tirì kònni i dré adrélé mì pfòle dhi íbe, alizo àyi íbe. Gò àyi títi nda i dré adrézó adrílé.

A pfo àpóstolò ki mì

¹⁷ Di kòwánà ki kàdrì tùmání móndyá títi akódhi làga adrèbhá Sàdùkáyò i ró dhi íbe dhi, i adrè tá lovó kònni bha àpóstolò nda i rú.

¹⁸ Gò i dré àyi ki ruzo bhèle bǎdzó móndyá títi i dré dhi na.

¹⁹ Di, ngátsi sè dhi, ángéló Mírì àdhya dré ína bǎdzó nda ni ti ki tinzìzo, àyi ki adrìzo apfòzo àyi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi:

²⁰ «Mí lè àmi ki totó tépelò na, adrélé lídrì tídhí ro kòdhi ni rúbí longó móndí i dré.»

²¹ Di drùbhì kíno, i dré lizo tépelò na gò, kídhólé adrélé móndí ki tadhá, ngóro ángéló nda dré tá tàle àyi dré dhi tíni.

Kòwánà ki kàdrì nda i mónnyá akódhi làga dhi íbe dhi ì kòtsa dre dhi, ì dré Ìsèrélè ànzì ki bhàgo kàdrì ki kimózó tíí. Gò ì dré móndí ki mùzo kitswálé àpóstolò nda ki adrì bǎdzó lésè.

²² Di, dhya mùle nda ì kòtsa dre dhi, ì kisú tá àyi nda i bǎdzó na ko. Di ì dré gòzo gòle tà nda ni longó bhàgo kàdrì nda i dré, tàzoá dhi:

²³ «Mà dré tsàzo kònàle dhi, mà kisú tá dhi, à atsú tá bǎdzó ni ti i gǎgǎ. Mà kisú kpà bǎdzó likíbhá i adrérà'a àyi ki totó dzóti nda i kandrà. Di, mà kònzì dzóti nda i dre dhi, mà dré àmakya dhya àlo kisúzó ko.»

²⁴ Di tépelò likíbhá ki kàdrì, kòwánà kàdrì íbe dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki drì dré abízó gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá àpóstolò nda i nì ya dhi.

²⁵ Di dhya àlo dré atsázó longóá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Ago mì dré tá bhèle bǎdzó na dhi ì totó àyi tépelò na, adrélé móndí ki tadhá.»

²⁶ Gò tépelò likíbhá ki kàdrì nda ì dré ngàzo lile móndí ni íbe, àpóstolò nda ki adrì alizo àyi íbe. Di, ì adrì tá àyi rinyí sè ko, ì dré tá adrélé ngá ro, móndí zyandre dhi ki dra àyi ki lebhé todràle kírà sè dhi sè.

²⁷ Ì kàdrì àyi dre dhi, ì dré àyi ki 'òzo apfòle bhàgo kàdrì nda i kandrà gò, kòwánà ki kàdrì dré àyi ki lizízó tàzoá dhi:

²⁸ «Mà logá tá àmì dré tà tadhama agó kòdhi ni rú sè dhi ko? Di, mì nò rè ká! Mì 'o àmikya tà mì dré adrélé tadhálé kòdhi ayílé Yèrúsalmà 'ásé tíí dre. Mì adrè kpà agó kòdhi ni kàrí le bhàle àma dri.»

²⁹ Gò Pétèró i àpóstolò àruka nda íbe dhi ì dré logózóá dhi: «Adrè làá dhi, mà kàdré Giká ni kúlí ka'í 'òle dhi kòdhya, móndí kya ko.

³⁰ Giká àma ki tábhí kya tingá Yésu mì dré tá àmikya tidílé dràle fa kipakipa dri dhi dràdrà lésè.

³¹ Di Giká dré akódhi nda ni tingázó kurú na bhàle àyi dríagó lésè adrélé ópí kàdrì ro ìndì móndí ki tidrílépi ró, kòfèró láti Ìsèrélè ànzì i dré àyi ki togó ladzázó, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzì i be dhi bvó.

³² Ama dhya tà nda ki nobhá mì sè dhi 'i, ngóro Tirí Lólo Giká dré afèle mónnyá adrèbhá àyi kúlí ka'í 'òle dhi ì dré dhi dré kpà adrélé dhi tíni.»

³³ Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndi ró gò, ì dré adrézó àyi ki le 'òle todràle.

³⁴ Fàrisáyò àlo rú be Gàmàliyélè dhi tá àyi nda i kòfalé. Akódhi nda tá táttrí kúlí tadhálépi lindrì ro mónnyá tíí i mìlésè dhi 'i. Di dré ngàzo àyi totó bhàgo kàdrì nda i kòfalé tàá dhi, à kò'o rè àgo nda i pfòle kivì na lókyá tsà sè.

³⁵ Gò dré tàzoá bhàgo nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzì ni i, mì kàdré àmì ki likí, tà mì dré adrélé lèle 'òle àgo kòdhi i rú dhi sè.

³⁶ Gí rè lavúlé ko, Tèwúdà apfò tá ína tàá dhi, i móndí kàdrì 'i. Gò móndí ànyíànyì kámá-su dhi ì dré ru amúzó akódhi be. Di, akódhi ni pfùzo dràle gò, akódhi ni lebhèbhá nda ki lapézó tíí gò, àyi ki tà dré akízó nyinyi.

³⁷ Amvolásà dhi, Yúdàsì angalépi Gáliláyà lésè dhi dré kpà apfòzo lókyá à dré tá adrérà'a móndí ki na dhi 'á gò, dré móndí zyandre dhi ki sèzo í vèsè. Di, akódhi ni pfùzo kpà dràle gò, akódhi ni lebhèbhá nda ki lapézó tíí.

³⁸ Di nyànomvá, má adrè tàá àmì dré dhi: Mì kòtro àgo kòdhi ki tà rú ko. Mì tayí àyi lile. Tàko ko, tà ì dré adrélé lèle 'òle dhi kàngá móndí i vélésè dhi, a ni dra akílé.

³⁹ Di, tà nda kàngá ína Giká vélésè dhi, mì kitswá àmikya àyi ki kikí bwà ko. Mì kàdré di àmì ki likí, mì kòkisúró àmì adrérà'a ru pfu Giká be ko!» Di bhàgo kàdrì nda ì dré Gàmàliyélè ni kúlí ka'izo.

⁴⁰ Gò ì dré àpóstolò nda ki azízó, àyi ki 'òzo bhwàle gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kògò vélé tà ta Yésu ni rú sè ko. Gò ì dré àyi ki tayízó lile.

⁴¹ Di àpóstolò nda ì dré apfòzo bhàgo kàdrì nda ì vélésè lenzébe lavúlé, Gìká dré tá ka'ile ì kònya kanyò Yésu ni rú ni tà sè dhi sè.

⁴² Di kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá tà tadhá tépelò na ìndì móndí ki dzó ì 'àsè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó tadhá dhi, Yésu Mèsiyà 'ì káyà dhi.

6

A kípè àgo nzi-drì-rì dhi ì kitswálé àpóstolò ki ledé

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá ì adré tá lizólé lile drìdrì. Di, àyi nda ì kòfalé dhi, Yúdà ànzi adrèbhá Gíríkì ti ta dhi ì dré ngàzo adrélé kúlí ti Yúdà ànzi adrèbhá Èbére ti ta dhi ì rú. Ì adré tá tàà dhi, à adré tá àyi ki tàytòkó ki tà tivì, à dré tá adrèrà'a mányàngá lanzí móndí ì dré kítú àlo àlo ì sè dhi 'á.

² Di àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ì dré móndyá ka'ìbhá títi dhi ki kimózó gò, tàzoá àyi dré dhi: «Kitswá mà dré Gìká ni kúlí tadhama tayízó, kitswázó mányàngá ni tà 'o dhi ko.

³ Di àma ki adrúpi ì, lè mì kòkipè àmi kòfalé àgo nzi-drì-rì gabhá Tírí Lólo sè ìndì tògyá sè, àyi ki tà dré adrézó dóro móndí ì m̀lèsè dhi ì, mà kòtayíró àzì nda àyi drígá.

⁴ Di àma ró dhi, mà ni àma ki fe títi adrélé tà ta Gìká be, adrézó kpà akódhi ni kúlí tadhá.»

⁵ Di móndyá zyandre títi nda ì dré tà nda ni ka'izo. Gò ì dré Sètèfànò, adrélépi tà ka'ika'ì ìbe kàdrì ìndì gàlepi Tírí Lólo sè dhi ki kipèzo, túmání Fílípò ìbe, Pòròkórò be, Nìkànórà be, Tímónà be, Pàrùménà be, tsàle Nìkòlá angálépi Atiyòkiyà lésè, Yúdà ànzi ki Gìká ni ka'ilepi dhi be.

⁶ Gò ì dré àyi nda ki bhàzo àpóstolò ì kandrà. Di àyi nda ì dré tà zizo Gìká tí àyi dré, drígá bhàzo àyi àlo àlo títi ì dri, Gìká kòbhàró tà tani àyi dri be dhi bvó.

⁷ Di Gìká ni kúlí adré tá ayílé lile drìdrì. Móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi ì adré tá lizólé lavúlé. Àyi nda ì kòfalé dhi, kòwánà zyandre dhi ì ka'ì tá Yésu gò, adrézó tròle akódhi ni tà rú.

A ru Sètèfànò

⁸ Sètèfànò nda tá Gìká ni togó tani ìbe ì rú, ìndì r̀nyí ni ìbe bí gò, dré adrézó tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá Gìká ni r̀nyí tadhá dhi ki 'o móndí ì kòfalé.

⁹ Di, móndí àruka angábhá l̀sám̀bò dzó zìle «Màràbà tr̀ile dhi kya» ró dhi lésè dhi, ì dré ngàzo ligílé Sètèfànò rú, adrézó tà kayí tíá. Àyi nda ì tá Yúdà ànzi angábhá Kìrénè lésè, Alìgizàndrìyà lésè, bvò Kìlìkiyà àdhya lésè, ìndì bvò Asíyà àdhya lésè dhi 'ì.

¹⁰ Di, ì kitswá tá àyikya Sètèfànò ni lavú bwà ko. Angyá ko, adré tá tà ta tògyá sè ìndì Tírí Lólo ni r̀nyí sè.

¹¹ Gò ì dré làfa fèzo l̀uzu ró móndí àruka ì dré, ì kòtàró kinzò sè dhi: «Mà yi Sètèfànò adrèrà'a làdhá dha Mósè rú, ìndì Gìká rú.»

¹² Di ì dré móndí zyandre dhi ì, bhàgo ì, ìndì tátrítrí kúlí tadhábhá ìbe dhi ki 'a tifízó ligílé Sètèfànò rú. Gò àyi nda ì dré akódhi ni r̀uzo, drìzoá l̀zo ába Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrà.

¹³ Di ì dré mǒndí àruka ki 'òzo pǒle tàá kǐnzò sè dhi: «Agó kòdhi adrè ngbú adrélé tà ta kònzì àma ki tépelò lólo dhi rú, ìndì Mósè ni tátrítrí kúlí rú.

¹⁴ Tàko ko, mà yi akódhi adrérà'a tàá dhi, Yésu Nàzàrétà lésè kòdhi ni tépelò nda ni pfu gò, labhi Mósè dré tayílé àma dré dhi ki ladzázó.»

¹⁵ Di bhàgo kàdrì títì ru kimóbhá nda ki mǐ tá Sètèfànò dri gò, ì dré nòzoá dhi, akódhi ni mǐbhalé tá ángéló àdhya tǐni.

7

Sètèfànò logó kúlí Yúdà ànzì ki bhàgo kàdrì ì dré

¹ Gò kòwànà ki kàdrì dré lizízóá Sètèfànò tí dhi: «Tà tàle mí rú kòdhi ì tà bàti 'ì?»

² Di Sètèfànò dré logózóá dhi: «Áma adrúpi ì áma atá íbe ni ì, mì yi rè áma kúlí ká! Gíká mǐlanzìlanzì ro dhi agá tá àma ki tábhí Abàràrà kandrà, akódhi dré tá adrérà'a bvò Mèsòpòtàmíyà àdhya na dhi 'á, drìdrì dré bhà mòzo bvò Kàránà àdhya na dhi kandrà.

³ Gíká dré tàzoá drá dhi: «Mí tayí ámi bvò ì ámi sùrú be, lizo bvò má dré dra tadhálé mí dré dhi na.»*

⁴ Di Abàràrà dré bvò Kàlàdáyò kya ni tayízó gò, lizo bhà mo Kàránà na. Akódhi ni atá ni dràma àmvolésè dhi, Gíká dré akódhi ni amùzo alìle bvò mì dré adrézó adrélé àndrò kòndhi lé.

⁵ Di, Gíká fè tá akódhi dré bvò tayílé ro dhi kònwàrè ko. Fè tá ndìndì àrà dré kitswázó pá bha lána dhi ko. Di, lazí tá ína dhi, í ni dra bvò nda ni fe akódhi dré, ìndì bvò nda ni adrè akódhi ni toyó ì dré tayílé ro, tágba dré rè dhu adrézó mvá àko dhi.

⁶ Gíká tà drá dhi: «Ámi toyó ki adrè mǒndí twá ì ró mǒndí àruka ki bvò na. Á ni àyi ki bha adrélé màràbà ì ró, adrézó àyi ki mǐ pfo kóná kámá-su.

⁷ Di, má ni mána tà bha sùrú dra àyi ki bhàlepi adrélé màràbà ì ró dhi dri. Amvolásà dhi, ì ni angá bvò nda lésè, agòle adrélé áma lindrì bha àrà kòndhi 'á.»†

⁸ Gò Gíká dré tà bhàzo ru yìzo Abàràrà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànzìàgo ì títì, tà ru yìzo nda ni tadházó.‡ Gò Abàràrà dré Ísákà ni tìzo gò, akódhi ni lwàzo kítú ni nzi-drì-na sè. Ísákà dré Yàkóbhò ni tìzo gò, Yàkóbhò nda dré àma ki tábhí mudrì-drì-rì dhi ki tìzo.

⁹ Amvolásà dhi, àma ki tábhí ì dré lovó kònzì bhàzo àyi ki tùgumvá Yòséfà rú gò, ì dré akódhi ni lagízó adrélé màràbà ro bvò Èzèpétò àdhya na. Di, Gíká tá ína tùmání akódhi be gò,

¹⁰ dré akódhi ni apázó akódhi ni kizà títì ì lésè. Tàko ko, fè tá tògyá akódhi dré, akódhi ni tà 'òzo adrélé dóro Fàráwò, ópí kàdrì Èzèpétò drìle dhi mǐlèsè. Di Fàráwò nda dré Yòséfà ni bhàzo adrélé ópí ro ì bvò Èzèpétò drìle, ìndì tà títì àyi dzó kàdrì na dhi ì drìle.

¹¹ Gò kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi Èzèpétò àdhya 'ásè, ìndì Kàránà àdhya 'ásè. Kizà tá kàdrì lavulé gò, àma ki tábhí ì dré kitswázó mánýàngá kisé bwà ko.

¹² Di Yàkóbhò kòyi ngánò tá Èzèpétò na be dhi dre dhi, dré àma ki tábhí ki mùzo lile kònale vésè ni àlo sè.

¹³ Di vésè ni rì sè dhi, Yòséfà dré àyi 'òzo àyi adrúpi nda ì dré nìle gò, Yòséfà ni sùrú tadházó Fàráwò dré.

* 7:3 7:3 A kòndò Kidhoma 12:1. † 7:7 7:7 A kòndò Kidhoma 15:13-14. ‡ 7:8 7:8 Tà Gíká dré tá bhàle ru yìzo Abàràrà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi ki ànzìàgo ì títì kòndhi adrè tá tadhá dhi, àyi tá Gíká ni sùrú 'ì káyà dhi.

14 Gò Yòséfà dré mómndí mùzo lile áyi atá Yàkóbhò ki adrì áyi sùrú íbe títi. Ayi nda i tá mómndí nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi.

15 Di Yàkóbhò ì dré lizo àma ki tábhí íbe Èzèpétò na gò, ì dré todrazò kònàle.

16 Bvóá dhi, àyi ki àbvò ki dòzo lizo bhàá mógó àlo Sìkémè le dhi na. Abàramà gi tá mógó nda làfa sè Èmórà ni ànzi i drígá.

17 Lókyá Gìká dré tá adrérà'a 'òle tà í dré tá lazilé Abàramà dré dhi ni 'o dhi 'á dhi, mómndyá àmakya ì lizó tá zyandre ró Èzèpétò na.

18 Gò ópí kàdrì àzya Yòséfà ni tà nìlepi ko dhi dré ngàzo adrélé òpì nya Èzèpétò dri.

19 Akódhi nda dré àma ki sùrú ki litízó, àma ki tábhí ki mǐ pfòzo, àyi ki 'òzo àyi ki ànzi kùrí ki labhé tayílé, ì kòtodraró be dhi bvó.

20 Di lókyá nda sè dhi, Mósè ni tìzo. Akódhi ni tà avé tá Gìká mǐlèsè tò. A dré akódhi ni likízó atá ni ni dzó na mbǎ na.

21 Di à kòlabhé akódhi tayílé dre dhi, Fàráwò ni zapi dré akódhi ni kisúzó gò, dòzoá likílé áyi tàndi ni mvá ro.

22 Gò Mósè nda ni tadházó tògyá wáyi Èzèpétò kya sè gò, dré mbàzo atsálé rinyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè.

23 Mósè ni kóná kòtsa nyadhi-rì dre dhi, dré kisúzoá dhi, í ni li áyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki no.

24 Gò dré Èzèpétò agó àlo dhi ni nòzo adrérà'a Ìsèrélè mvá àlo dhi ni mǐ pfo. Di dré fizo dhya adrélé mǐ pfòle nda ni tàrá ga gò, Èzèpétò agó nda ni pfùzo dràle.

25 Mósè adré tá ína kisùá dhi, áyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki tá nǐá tàle dhi, Gìká amù i kitswálé àyi ki apá dhi be. Di, ì nǐ tá àyikya tà nda ko.

26 Kítú bvóá dhi sè dhi, Mósè dré tsàzo Ìsèrélè ànzi rì dhi ki kisú adrérà'a ru pfu. Lè tá àyi ki 'òle ru amú tódhyá àyi kòfalésè gò, dré tàzoá àyi dré dhi: <Àma arúpi i, àmi kó adrúpi i ró dhi, mǐ adré di àmikya ru 'o kònzì àdho tà sè?>

27 Di, dhya adrélépi tá áyi adrúpi ni mǐ pfo dhi dré ína Mósè ni gbòzo, tàzoá dhi: <Adhi bhà mǐ adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drìle dhi nì?>

28 Mí adré mína áma le pfùle dràle, ngóro mí dré Èzèpétò agó kònàdhi ni pfùle dràle agyá dhi tǐni?>§

29 Mósè kòyi kúlí nda dre dhi, dré lapázó bvò nda lésè, lile atsálé mómndí twá ro bvò Màdìyànà àdhya na. Gò dré ànziàgo rì dhi ki tìzo kònàle.

30 Kóná nyadhi-rì àmvolésè dhi, ángéló àlo dhi dré agázó Mósè kandrá fanzì adrélépi tá kòle àtsi ró dhi na, duku ànyi kòngó Sínáyì àdhya làga dhi na.

31 Di Mósè kònò tà nda dre dhi, akódhi ni líndrí dré gàzo bhwǎbhwa ngá dré adrélé nòle nda ni tà sè. Dré tá adrérà'a áyi kisí ànyi ngá nda ni no dhi 'á dhi, dré Mírì ni kúlí yìzo tàá dhi:

32 <Ma Gìká àmi tábhí kya 'i, Gìká Abàramà àdhya, Ìsákà àdhya ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.> Mósè dré ngàzo adrélé lyàle gò, dré gòzo ngá nda ni tabhì nòle ko tirì dré.

33 Di Mírì dré tàzoá drá dhi: <Mí tuvù àmi kámókà i mí pásè. Tàko ko, àrà mí dré adrezó àmi totó 'á kònìdhi, àrà lólo dhi 'i.>

34 Má nò kizà áma mómndyá ì dré adrélé nyàle Èzèpétò na dhi, àyi ki tongotongo ki yìzo dre. Di má así kitswálé àyi ki apá dhi bvó. Mí alì di nyànómvá, má kòmùró mǐ lile Èzèpétò na.>*

³⁵ Mósè kòdhi, dhya Ìsèrélè ànzì ì dré tá gàle tàzoá drá dhi, <Adhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drìle dhi nì?> nda 'i. Dì, Gìká mù tá ìna akódhi nda adrélé àyi kì ópí ro ìndì àyi kì apálépi ró dhi kòdhya. Mù tá akódhi ángéló agálépi akódhi kandrà fanzì adrélépi tá kòle dhi na dhi sè.

³⁶ Dì Mósè nda adrì tá Ìsèrélè ànzì ì apfòzo àyi ìbe Ezèpétò lésè dhi nì. 'O tá tà líndrìga ró adrèbhá tá Gìká nì rìnyí tadhá dhi ì Ezèpétò na, yìandre Kìka mìle, ìndì duku na kóná nyadhi-rì.†

³⁷ Mósè kòdhi, dhya tá tàlepi Ìsèrélè ànzì ì dré dhi, <Gìká nì pròfétà àlo má tíni dhi nì 'o apfòle àmi kì tàndì kì sùrú lésè amùle àmi dré> nda 'i.‡

³⁸ Akódhi nda tá túmánì àma kì mónnyá ru kímóbhá duku na dhi ìbe. Totó tá ì àma kì tábhí kì kòfalé 'á, ángéló adrélépi tà ta í be kòngó Sínáyì àdhya drìna dhi be. Kisú tá kúlí lídrì àdhya ì gò, kúlí nda kì longózó tayílé àma dré.

³⁹ Dì, àma kì tábhí nda ì lè tá àyikya akódhi nì kúlí ka'ìle 'òle ko. Be ró dhi, ì gà tá àyikya akódhi. Ayi kì togó na dhi, ì lè tá gòle Ezèpétò na.

⁴⁰ Gò ì dré tàzoá Arónà dré dhi: <Mí ledé àma dré gìká kitswábhá àma kì drì ko dhi ì wà. Angyá ko, kàdré ìna Mósè àma kì adrìlepi apfòle Ezèpétò lésè kòdhi nì tà sè dhi, mà nì ngalè àdho tà 'o akódhi nì ya dhi ko.>

⁴¹ Dì ì dré tí ngbòlò líndrì ledézó, ngá fèzo drá mòbòmà ro gò, gwányá 'òzo lenzézó ngá líndrì ì dré tá ledéle àyi kì drìgá sè nda nì tà sè.

⁴² Dì, Gìká dré ìna àmvò alázó àyi rú gò, àyi kì tayízó adrélé líndrì fe bhìbhínyà bhù na dhi ì dré, ngóro tìsìle búkù pròfétà kya na dhi tíni:

<Ìsèrélè ànzì nì ì, mì alì tá tsì kà'wá pfùle dhi kì afè má dré mòbòmà àruka ìbe,

mì dré tá adrèrà'a duku na kóná nyadhi-rì dhi 'á dhi 'í?

⁴³ Kóko! Mì todó tá àmìkya ngá líndrì mì dré tá ledéle kitswázó líndrì fe drá dhi ì kòdhya:

wémà Mòlókò àdhya ì bhìbhínyà líndrì àmi kì gìká Ràyifánà àdhya be. §

Dì ásà dhi, má nì àmi kì mu adrélé móndí twá ì ró

bvò Bàbìlónà àmvona dhi na.>*

⁴⁴ Ama kì tábhí nda ì todó tá kpà tàbèrènákolò adrélépi Gìká nì adrema nì tà tadhá dhi duku 'ásè. A ledé tá tàbèrènákolò nda làsú be ngóro Gìká dré tá tàle Mósè dré dhi tíni, ìndì ngá líndrì dré tá tadhále drá dhi tíni.

⁴⁵ A kòtayí tàbèrènákolò nda àma kì tábhí ì dré Yòsúwà be dre dhi, àyi nda ì dré dòzoá lizo ába bvò sùrú twá Gìká dré dròle àyi kandrásè dhi kya na. Gò tàbèrènákolò nda dré adrézó bvò nda lé tsàle ópí Dàwídi nì lókyá 'á.

⁴⁶ Dàwídi nda nì tà tá dóro Gìká mìlésè gò, dré Gìká nì ti lizízo, kòtayíró ì dzó kàdrì si Gìká Yàkóbhò àdhya dré.†

⁴⁷ Dì, Dàwídi nì mvá Sòlòmónò dré ìna dzó kàdrì nda nì sizo drá nì.

⁴⁸ Dì, Gìká kurú na bhù na dhi adrè ìna adrélé dzó móndí ì dré adrélé sile dhi ì 'ásè ko. Ngóro pròfétà dré adrélé tàle dhi tíni:

⁴⁹ <Mírì tà dhi: Bhù àrà má dré adrézó lírìlé adrélé òpì nya 'á dhi 'i,

ìndì bvò àrà má dré adrézó àma pá bha drìá dhi 'i.

Mì nì dì dzó kárà be ngìni dhi nì si má dré kòdhya?

† 7:36 7:36 A kònò Pfòma 7:3; 14:21; Ngá nàma 14:33. ‡ 7:37 7:37 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18.

§ 7:43 7:43 Mòlókò ìndì Ràyifánà kòni ì tá gìká tàko móndí sùrú twá ro dhi ì dré adrélé líndrì bhàle dhi 'i. * 7:43 7:43 A kònò Amósà 5:25-27. † 7:46 7:46 Wárágà àruka Gìká nì kúlí tìsìzo àyi dri dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni kì kisú kònwa: «kòtayíró ì dzó kàdrì si Yàkóbhò nì ànzì ì dré».

Arà má dré dra lovózó lána dhi ni adré ángolé?

⁵⁰ Ama dríga ledé ngá kòdhi i títi nì ko?‡

⁵¹ Ami àmi ki togó 'obhá tombálé, ìndì àmi ki bíbhálé tabhóbhá adrézó ligílé Giká rú ni i, àmi ngóro àmi ki tábhí nda i tíni: Mì adré ngbú adrélé Tírí Lólo ni kúlí kayikayi!

⁵² Pròfétà àlo àmi ki tábhí i dré mǐ pǎòle ko dhi tsǐ be? I tufú tá ndìndì pròfétà adrébhá tá Dhya gyägya dhi ni alìma ni tà longó dhi i todràle. Di nyànomvá dhi, mì lefè àmikya akódhi nda kàribhá i dríga gò, mì dré akódhi ni pǎuzo dràle.

⁵³ Mì kisú tá Giká ni tátírí kúlí dré longolé ángéoló i tí dhi gò, mì dré àmikya tà tátírí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki ka'izo 'òle ko!»

A lebhé Sètèfànò dràle kírà sè

⁵⁴ Bhàgo kàdrì nda i kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Sètèfànò rú gò, i dré adrézó síkálándrà tsi bvóá.

⁵⁵ Di, Sètèfànò gàlepi Tírí Lólo sè nda dré ína mǐ tingázó kurú na bhù na Giká ni mìlanzilanzì no, ìndì Yésu ni no adrérà'a àyi totó Giká ni dríagó lésè.

⁵⁶ Dré tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Má adré nòá dhi, bhù lanzí ru dre. Di má adré Mòndí ni Mvá ni no adrérà'a àyi totó Giká ni dríagó lésè!»

⁵⁷ I kòyi tà nda sè dhi, i dré àyi ki bíbhálé tabhózó gò, tetrézó kúlí 'u'ù sè. Di i dré dhèzo Sètèfànò dri,

⁵⁸ akódhi ni se pǎozo ába bhàandre 'ásè kivì na gò, i dré kidhózó adrélé akódhi ni lebhé kírà sè. Di akódhi ni asíkìbhá nda i tuvù tá àyi ki kítá kidhì àdhya i lebhélé kàdhúra àlo rú zile Sàwúlò dhi pá. §

⁵⁹ I dré tá adrérà'a Sètèfànò ni lebhé dhi 'á dhi, adré tá liyilé Mírì rú adrézó tàà dhi: «Mírì Yésu, mí do áma lídrì wà!»

⁶⁰ Di dré dhèzo àyi kórókó títi gò, yòzoá dhi: «Mírì, mí bhà tàkonzì kònìdhi àyi dri ko.» Kòtà tà nda dre dhi, dré dràzo.

8

¹ Di Sàwúlò nda ka'ì tá kpà dhi, à kǎpfu Sètèfànò dràle wà dhi 'í.

A pfo móndyá Ekèlézyà le dhi ki mǐ lavúlé

Kidhólé kítú nda sè dhi, à dré kidhózó adrélé móndyá Ekèlézyà Yèrúsalemà àdhya lé dhi ki mǐ pfo lavúlé. Di àyi títi nda i dré lapázó ayíbe bvò Yúdáyà àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè. Tayí tá ngbà 'í àpóstolò i Yèrúsalemà 'a kòdhya.

² Ago àruka adrébhá tá tròle Giká ni tà rú dhi i dré Sètèfànò ni àbvò dòzo, lizo síá. Gò i dré akódhi ni ngòzo tà tàndì ró.

³ Di, Sàwúlò ro dhi, dré ína àyi fèzo kítswálé Ekèlézyà ni tà pfu. Adré tá tatsilé Yésu ni ka'ìbhá ki ndabe dzó àlo àlo i 'ásè, adrézó àgo ki turú tòkò íbe, adrézó àyi ki 'o lebhélé bǎdzó na.

Filípò longó Rúbí Tani Sàmàríyà na

⁴ Móndyá ka'ìbhá ayíbhá nda i adré tá Rúbí Tani longó àrà títi i dré adrézó lavúlé dhi i 'ásè.

⁵ Di Filípò lǐ tá ína bhàandre àlo bvò Sàmàríyà àdhya lé dhi na gò, kidhólé adrélé Mèsíyà ni tà longó móndí i dré kònàle.

‡ 7:50 7:50 A kònò Esáyà 66:1-2. § 7:58 7:58 Sàwúlò kònìdhi, dhya dra rú zile amvútú Pólò dhi 'í.

⁶ Mòndyá zyandre nda ì kòyi tà Filípò dré adrélé tàle dhi ì, ìndì ì kònò tà línđrìga ró dré adrélé 'òle dhi ì dre dhi, ì dré adrézó bíbhále ga akódhi ni kúlí yi lovó sè.

⁷ Tírí kònzi bí dhi ì adré tá topfòle mómđí ì lésè tetrébe. Mómđí bí mèrèkpè ro, ìndì pá be àbvò ro dhi ì adré tá kpà adrélé.

⁸ Tà nda sè dhi, arí adré tá gàle bhàandre nda léna bí.

Simónà kódzógó ro dhi ka'ì Yésu

⁹ Bhàandre nda 'á dhi, agó àlo rú be Simónà dhi adré tá lánđrì ndri lókyá be vwàvwà ro, adrézó mómđyá títi Sàmàríyà le dhi ki lánđrì tìgá. Adré tá tàá dhi, ì ìna mómđí kàdrì 'i.

¹⁰ Mómđyá títi kídholé àyi tàko ì rú tsàle àyi kàdrìkàdrì ì rú dhi ì adré tá akódhi ni yi lovó sè, adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi, rìnyí angálèpi Gíká vélésè rú zìle <Rìnyí kàdrì> dhi 'i.»

¹¹ Ì adré tá tròle akódhi rú, dré tá adrélé àyi ki lánđrì tìgá àyi lánđrì tà sè lókyá be vwàvwà ro dhi sè.

¹² Dì, ì kòyi Rúbí Tani Filípò dré adrélé longólé Gíká ni Opì ni tà dri ìndì Yésu Krísto ni tà dri dhi dre dhi, àyi àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dré Rúbí nda ni ka'izo gò, ì dré bàtìsimò dòzo.

¹³ Simónà ni tàndì dré kpà ka'izoá gò, bàtìsimò dòzo. Dré ngàzo adrélé tròle Filípò rú, adrézó tà kàdrì línđrìga ró dré adrélé 'òle dhi ki no gò, akódhi ni lánđrì dré adrézó gàle ásà.

¹⁴ Apóstolò Yèrúsalemà na dhi ì kòyi tàle dhi, mómđyá Sàmàríyà le dhi ì ka'ì tá Gíká ni kúlí dhi dre dhi, ì dré Pétèró ki amùzo Yòwànì be àyi vélé.

¹⁵ Àyi nda ì kàtsá dre dhi, ì dré tà zìzo Gíká tí mómđyá ka'ìbhá nda ì dré, ì kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó.

¹⁶ Tàko ko, Tírí Lólo nda asó tá rè dhu àyi ko. Ì kisú tá ngbà 'í bàtìsimò Mírì Yésu ni rú sè dhi kòdhya.

¹⁷ Dì Pétèró ì Yòwànì be dhi ì dré drìgá bhàzo àyi àlo àlo títi nda ì dri gò, ì dré Tírí Lólo kisúzó.

¹⁸ Dì Simónà nda kònò, mómđí ì adré tá Tírí Lólo kisú àpóstolò ki drìgá bhàma àyi dri dhi sè dhi dre dhi, dré làfa lèzo fèle Pétèró ì dré Yòwànì be,

¹⁹ tàzoá dhi: «Mì afè kókpà rìnyí kòdhi má dré wà, kítswálé dhya ángùdhi má dré dra drìgá bhàzo drìá dhi kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó.»

²⁰ Dì, Pétèró logó drá dhi: «Mì kòdrà túmánì ámi làfa be! Tàko ko, mí kisú tá mína dhi, mí ni tá tà Gíká dré adrélé afèle àngyá dhi ni gí làfa sè.

²¹ Mì tà àko Gíká ni àzì kòdhi léna, ámi togó dré adrélé gyágya Gíká kandrà ko dhi sè.

²² Lè mí kòladzá dì ámi togó tà kònzi mí dré kisùle 'òle kòdhi ni tà sè. Mì zi kpà tà Mírì tí, kòtrìró ámi tà kònzi nda be dhi bvó.

²³ Tàko ko, má nò dhi, ámi togó ga tà kùdzì sè bí, ìndì mí mómđí 'ìle tàkonzì sè dhi 'i.»

²⁴ Dì Simónà logó dhi: «Àmi ki tàndì, mì kòzi tà Mírì tí má dré àmi, tà mì dré tàle kòdhi ki àlo kàtsáró má rú ko dhi bvó.»

²⁵ Amvolásà dhi, Pétèró ì Yòwànì be dhi ì dré Mírì Yésu ni tà ì dré nòle ìndì ì dré yìle dhi ki longózó, akódhi ni kúlí tadházó mómđyá kònale dhi ì dré. Gò ì dré gòzo gòle Yèrúsalemà na, Rúbí Tani longóbe bhà bí Sàmàríyà kya ì 'ásè.

Filípò longó Rúbí Tani Ètìyòpìyà agó àlo dhi dré

²⁶ Amvolásà dhi, ángélò Mírì àdhya dré tàzoá Filípò dré dhi: «Mì nga lèle tàbhu na láti sìlepi Yèrúsalemà lésè lèle Gázà na duku 'ásè dhi 'ásè.»

27 Di Fílípò dré ngàzo lile. Láti 'á dhi, ì dré drì sizo Ètìyòpíyà agó àlo dhi be. Akódhi nda tá ùníkì 'i, ìndì móndí kàdrì Kàndákè, Ètìyòpíyà kì ópí kàdrì tòko ró dhi zàle, adrélépi làfa ni ni líkí tíí dhi 'i.* Akódhi lè tá Yèrúsalmà na kítswálé Gíká ni lindrì bha.

28 Dré tá adrérà'a nzìle dhi 'á dhi, lírì tá áyì tàmàmbírì dònjí dré adrélé sèle nì dhi na, adrélé búkù pròfétà Èsáyà àdhya ni na kúlí be drádra.

29 Gò Tírì Lólo dré tàzoá Fílípò dré dhi: «Mí kisé mi ànyì tàmàmbírì kòdhi làga, mì kòlìró tùmání agó kòdhi be.»

30 Di Fílípò dré ràzo tsàle ànyì tàmàmbírì nda làga gò, agó nda ni yi adrérà'a búkù pròfétà Èsáyà àdhya ni na. Dré lizizóá tíá dhi: «Mí nì tà mí dré adrélé nàle kòdhi ni àndu be?»

31 Di agó nda logó dhi: «Má ni kítswá nǎá ngíni dhya àlo kòngi àndu ni má dré ko dhi?» Di dré Fílípò ni zizo mbàle lírìlé í làga tàmàmbírì na.

32 Tà Gíká ni Kúlí na dré tá adrélé nàle dhi tá tà kòndhi 'i: «À drì tá akódhi ànzyà gá à dré adrélé kábilígyà se lizo ába àrà adrézó líá dhi na dhi tǎni.

Ngóro kábilígyà mvá dré adrélé kíri dhya adrélépi áyì bhí re dhi kandrá dhi tǎni dhi, akódhi nzi ti ko.

33 A nò tá akódhi móndí tàko ró gò, akódhi ni tàbvó tàzo gyágya ko. Adhi ni kítswá akódhi ni ànzimvá kì tà tíí dhi nì? Tàko ko, à tǎngá akódhi ni lídrì bvò drìsè dre.»†

34 Gò Ètìyòpíyà agó nda dré lizizóá Fílípò tí dhi: «Mí tà rè má dré ká: Pròfétà kòdhi adrè àdhi ni tà ta kòdhya? Adré áyì tǎndi ni tà ta, kó ngalé móndí àzya ni tà ta kòdhya?»

35 Di kídhólé tà dré tá adrélé nàle nda rú dhi, Fílípò dré Rúbí Tani Yésu ni tà dri dhi ni longózó drá.

36 Ì dré tá adrérà'a lile láti 'àsè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyì àrà àlo yǐ be dhi làga. Di Ètìyòpíyà agó nda dré tàzoá dhi: «Mí nò rè ká! Yǐ kó be kòdhi dhi, tà má dré kítswázó bàtísimò do bwà ko dhi àdho tà 'i?» [

37 ‡]

38 Di dré tàzoá dhi, à kòkíkí tàmàmbírì. Gò Fílípò ì agó nda be dhi ì dré sizo fíle yǐ na gò, Fílípò dré bàtísimò fèzo drá.

39 Di ì kàpfò yǐ nda lésè dre dhi, Mírì ni Tírì dré ndiri Fílípò ni dòzo. Ètìyòpíyà agó nda gò véle akódhi ni no ko. Di dré gòzo adrélé lile lenzébe.

40 Di Fílípò ro dhi, dré gòzo áyì kisé bhàandre rú zìle Azótò dhi na. Di dré ngàzo láti do lizo Kàyìsàríyà na, Rúbí Tani longóbe bhàandre àlo àlo tíí dhi ì 'àsè.

9

Sàwúlò ladzá áyì togó Yésu ni ka'ì

(A kònò kpà Tà 'òle dhi ì 22:6-16; 26:12-18)

1 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Sàwúlò gò ína adrélé lalíle Mírì Yésu ni ka'ìbhá ì bvó, adrézó drádrà kúlí ta àyì kì tà sè. Di dré ngàzo lile kòwána kì kàdrì véna

2 akódhi ni lizí, kòtìsìró wárágà ì Yúdà ànzì kì lèsámbò dzó kì kàdrì Dàmàsékè na dhi ì dré, í kònì tsa móndí àgo ró ìndì tòko ró adrèbhá Yésu

* **8:27 8:27** «Ùníkì» kòndhi, agó anglé kítswálé ópí kàdrì ni àzì 'o dhi 'i. † **8:33 8:33** A kònò Èsáyà 53:7-8. ‡ **8:37 8:37** Wárágà Gíká ni Kúlí tísizo áyì dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni kì kisé kònwa ko: [Fílípò tà drá dhi: «Mí kòka'ì àmi togó wáyi sè dhi, mí ni kítswá bàtísimò do.» Di agó nda logó dhi: «Má adrè ka'íá dhi, Yésu Krísto Gíká ni Mvágó 'i.»]

ni láti lebe dhi ki kisú dhi, í kòturúró àyi agòzo àyi íbe Yèrúsalmà le be dhi bvó.

³ Di dré tá adrérà'a láti 'á, adrélé tsàle ànyi Dàmàsékè làga dhi 'á dhi, ngádra bhù lésè dhi dré kòzo ngbõ ró ngá kazá akódhi làgásè kúrú.

⁴ Di dré dhèzo kìní mi gò, kúlí yi tǎrà'a í dré dhi: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mǐ pfo àdho tà sè?»

⁵ Sàwúlò lizí dhi: «Mírì, mi àdhi 'i?» Di kúlí nda logó drá dhi: «Ma Yésu mí dré mína adrélé mǐ pfòle dhi 'i.

⁶ Di mí nga file bhàandre na. Kònàle dhi, à ni tà kitswálépi mí dré dra 'òle dhi ni ta mí dré.»

⁷ Mòndyá adrèbhá tá atsí to túmání Sàwúlò be dhi ì kíkí tá àyi, adrélé tà nda ni no síbhálé be ngbo. I yi tá kúlí nda 'í, di, ì nò àyikya dhya àlo ko.

⁸ Gò Sàwúlò dré ngàzo kìní misè. Di, dré mǐ nzizo dhi, kitswá tá ína ngá no bwà ko. Di à dré akódhi ni drígá rùzo, akódhi ni sèzo fizo ába Dàmàsékè na.

⁹ Gò dré adrézó kònàle kítú na ngá no àko ró, ngá nya àko ró ìndì ngá mvu àko ró.

¹⁰ Dàmàsékè na dhi, Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Anànyà dhi tá be. Di ngá dré agázó akódhi mi toróbí tǐni gò, Mírì dré tàzoá drá dhi: «Anànyà!» Akódhi logó dhi: «Mírì, ma kònìdhi.»

¹¹ Di Mírì tà drá dhi: «Mí nga lile láti andre rú zìle Pyà dhi na, agó àlo rú be Yúdásì dhi bhàna. Kònàle dhi, mí lizí agó rú zìle Sàwúlò angálépi Tàrusò lésè dhi ni tà. Akódhi nda adrè tà zi má tí lókyá kònìdhi sè.

¹² Ngá agá akódhi mi toróbí tǐni gò, dré agó àlo rú be Anànyà dhi ni nòzo firà'a drígá bha í dri, í kògòró ngá no be dhi bvó.»

¹³ Di, Anànyà logó dhi: «Mírì, má yi móndí bí dhi ì tí tà kònzi títi agó kòdhi dré 'òle ámi móndyá lólo Yèrúsalmà na dhi ì rú dhi ì 'í.

¹⁴ Atsá kpà kònwa rǐnyí í dré kisulé kòwánà kàdrì ì véna dhi be, kitswálé móndyá títi adrèbhá ámi zi àyi ki Mírì ro dhi ki turú dhi bvó.»

¹⁵ Di, Mírì tà Anànyà dré dhi: «Mí lè! Tàko ko, agó kòdhi dhya má dré zìle adrélé áma àzì 'o dhi 'i. A ni lí áma tà longó móndyá sùrú twá ro dhi ì dré, àyi ki ópí ì dré, ìndì Isèrèlè ànzi ì dré.

¹⁶ Má ni kizà kàdrì kitswálépi dré dra nyàle áma tà sè dhi ni tadhá drá.»

¹⁷ Gò Anànyà dré lizo file Sàwúlò ni kisú dzó nda na. Dré drígá bhàzo akódhi dri, tàzoá dhi: «Áma adrúpi Sàwúlò, Mírì Yésu agálépi mí kandrà láti bhálé dhi amù ma nì, mí kògòró ngá no, ìndì mí kògaró Tírì Lólo sè be dhi bvó.»

¹⁸ Gbǎ kòdhwa, ngá ngóró kosyá kòbhó tǐni dhi dré adhézó Sàwúlò mǐlèsè gò, dré gòzo adrélé ngá no. Di dré ngàzo bàtìsimò do.

¹⁹ Bvóá dhi, dré ngá nyàzo gò, gòzo rǐnyí kisú.

Sàwúlò longó Rúbí Tanì Dàmàsékè na

Gò Sàwúlò dré adrézó Yésu ni ka'ibhá Dàmàsékè le dhi ì véna lókyá be vwàvwà ro tsà.

²⁰ Gbǎ lókyá nda sè dhi, dré ngàzo adrélé Yésu ni tà longó Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó ì 'àsè, adrézó tadhá dhi, Yésu nda Giká ni Mvágó 'i káyà dhi.

²¹ Mòndyá títi adrèbhá akódhi ni yi dhi ki líndrí adrè tá gale bhwábhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalèsè dhi: «Agó kòdhi tsi dhya adrélépi tá móndyá adrèbhá Yésu kòdhi ni ka'ì Yèrúsalmà na dhi ki mǐ pfo lavulé dhi 'i ko? Atsá kònwa kitswálé àyi nda ki turú lizo àyi íbe kòwánà kàdrì ì véna ko?»

²² Di, Sàwúlò adré tá ína atsálé r̄inyi ró adréle l̄ile dr̄idri. Adré tá tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi gò, Yúdà ànzi Dàmàsékè le dhi ì dré kitswázó kúlí logó tíá bwà ko.

²³ Lókyá kòlavú vwàle dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo ru yi kitswázó Sàwúlò ni pfu dràle dhi bvó.

²⁴ Di, Sàwúlò dré ína tà nda ni yìzo. K̄itú vèsè ìndì ngátsi vèsè dhi, ì adré tá r̄ile akódhi bvó bhàandre nda ni zèribàti i 'ásè, kitswálé akódhi ni pfu dràle.

²⁵ Di ngátsi àlo sè dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré akódhi ni bhàzo kánzì na gò, akódhi ni tirízó zèribà dr̄isè kivì na gò, dré lapázó.

Sàwúlò tsa Yèrúsalmà na

²⁶ Gò Sàwúlò dré l̄izo Yèrúsalmà na. Kòtsa dre dhi, dré áyi tabh̄izo amulé Yésu ni ka'ibhá íbe. Di, àyi títi nda ì adré tá àyikya akódhi ni ro. Tàko ko, ì ka'í tá ko tàle dhi, akódhi atsá Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi.

²⁷ Di, Bàrànábà dré ína akódhi ni dr̄izo l̄izo ába àpòstolò i véna. Gò dré Sàwúlò nò tá Mírì Yésu látì 'á, ìndì Mírì tà tá tà akódhi dré ngíni ya dhi k̄i titízó àyi dré. Dré kpà Sàwúlò longó tá Yésu ni tà tirì àko Dàmàsékè na ngíni ya dhi ni titízó.

²⁸ Di ì dré Sàwúlò ni ka'izo dòle adréle túmánì àyi íbe. Akódhi adré tá tatsíle Yèrúsalmà 'ásè, Mírì ni tà longóbe tirì àko.

²⁹ Adré tá kpà tà ta ìndì tà kayí Yúdà ànzi adrèbhá Gíríkì ti ta dhi íbe. Di, àyi nda ì dré ngàzo adréle látì nda kitswázó akódhi ni pfu dràle.

³⁰ Di Sàwúlò ni adrúpi Yésu ni ka'ibhá dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré akódhi ni dr̄izo l̄izo ába Kàyisàriyà na gò, mùzoá l̄ile Tàrúsò na.

³¹ Di Yésu ni ka'ibhá títi bvò Yúdáyà àdhya na, Gāliláyà àdhya na, ìndì Sàmàriyà àdhya na dhi i tá tà k̄idrik̄idri íbe àyi kòfalé móm̄dí àruka íbe. Giká adré tá àyi k̄i timbà àyi k̄i tà ka'ika'í na. Í adré tá lizólé, adréle tà 'o Mírì ni ròma na, ìndì Tirí Lólo ni r̄inyí sè, adrézó l̄ile ába dr̄idri.

Pétèró 'o tà líndr̄iga ró dhi i Lídà na ìndì Yópè na

³² Pétèró dré tá adrèrà'a tatsíle àrà twátwa i 'ásè dhi 'á dhi, tsa tá Yésu ni ka'ibhá bhàandre Lídà àdhya na dhi k̄i no.

³³ Kònàle dhi, dré agó àlo rú be Ayìnéyà, adrèlépi pá be àbvò ro dhi ni kisúzó. Akódhi nda ayí tá lánká na kóná nzi-dr̄i-na.

³⁴ Di Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Ayìnéyà, Yésu Kristo tídrí mi dre! Mí nga ámi kíndri pa!» Gbã kòdhwa, akódhi nda dré ngàzo trà kuru.

³⁵ Di móm̄dyá títi adrèbhá tá Lídà le ìndì Sàrónà le dhi ì dré akódhi ni nòzo gò, ì dré àyi k̄i togó adzázó Mírì vélé.

³⁶ Anyi àrà nda làgana, bhàandre Yópè àdhya na dhi, tòkó àlo Yésu ni ka'ilepi, rú be Tàbità dhi tá be. (Rú nda kòdhi adré leá tàle Gíríkì ti sè dhi «Dòrúkà».) Akódhi nda adré tá ngbú adrèle tà dóro 'o, adrézó kpà ngá fe lemerèbhá ì dré.

³⁷ Di lókyá nda sè dhi, dré dhèzo drà be gò, dré dràzo. Di akódhi ni rúbhá dz̄izo gò, dòzoá bhàle dzó àlo dhi ni 'a k̄ile kurú na dhi na.

³⁸ Yópè nda ànyi Lídà làga. Di Yésu ni ka'ibhá Yópè le dhi ì kòyi Pétèró tá Lídà na dhi dre dhi, ì dré àgo r̄i dhi k̄i mùzo akódhi ni ti lizí, tàzoá dhi: «Mí k̄alì mbèlè àma vélé wà!»

³⁹ Di Pétèró dré ngàzo l̄ile túmánì àyi íbe. Kòtsa dre dhi, ì dré akódhi ni dr̄izo mbàzo ába dzó 'a k̄ile kurú na nda na. Tàyítókó títi dhi ì dré ngàzo

* 9:36 9:36 Rú «Tàbità» Ebèrè ti sè kònìdhi, ìndì rú «Dòrúkà» Gíríkì ti sè kònìdhi, adré leá tàle dhi «lóbha».

àyi ki totó ànyi akódhi làgàsè adrélé àwó ngo, adrézó kítá twátwa Tàbítà nda dré tá dhìle dré rè dhu adrérà'a tùmání àyi íbe dhi 'á dhi ki tadhá drá.

⁴⁰ Gò Pétèró dré móndyá títi nda ki 'òzo pfòle kivì na. Dré áyi kórókó títizò, tà zìzo Gìká tí gò, áyi alázó àbvò nda vélé tàá dhi: «Tàbítà, mí nga!» Dì akódhi nda dré mì nzìzo Pétèró ni no gò, ngàzo lirílé.

⁴¹ Pétèró dré akódhi ni drígá rùzo gò, akódhi ni tingázó kuru. Dré Yésu ni ka'ibhá ki azízó tàytòkó íbe, Tàbítà nda ni tadházó àyi dré lídrì ro.

⁴² Dì tà nda ni rúbì dré la'úzò bhàandre wáyi Yópè àdhya 'àsè gò, móndí zyandre dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo.

⁴³ Gò Pétèró dré adrézó Yópè na lókyá be vwàvwà ro, agó àlo rú be Símónà, kíní nyìlepi dhi bhàna.

10

Kòrùnèlìyò zi Pétèró í bhàna

¹ Agó àlo rú be Kòrùnèlìyò dhi tá bhàandre Kàyìsàriyà àdhya na. Akódhi nda tá Rómà ki sòdá adrélé zìle Itàliyà àdhya ró dhi ki kàdrì 'i.*

² Akódhi ì móndyá títi akódhi ni dzó lé dhi íbe dhi, ì adrè tá tròle Gìká ni tà rú, adrézó kpà akódhi ni ro. Adré tá ngá fe rä móndí lemerè ro dhi ì dré, adrézó kpà tà ta Gìká be landè àko ró.

³ Kítú àlo, ànyíanyi sàà na kítú rírì àmvolésè dhi sè dhi, ngá agá tá akódhi mi toróbí tìni. Akódhi nò ángéló àlo Gìká àdhya ngádra 'á afirà'a í vélé, tàá í dré dhi: «Kòrùnèlìyò!»

⁴ Dì dré ángéló nda ni nòzo dèi tirì dré gò, lizízóá tíá dhi: «Mírì, àdho tà 'i?» Ángéló nda logó drá dhi: «Tà mí dré zìle Gìká tí dhi ì tùmání ngá mí dré fèle lemerèbhá ì dré dhi íbe dhi ì mbà tsàle Gìká kandrá gò, akódhi dré ámi tà kisùzo.

⁵ Dì nyànomvá dhi, mí mù móndí lìle Yópè na, agó rú be Símónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi ni azi.

⁶ Akódhi nda adrè ayílé kíní nyìlepi àlo rú be Símónà dhi bhàna, yìandre mìle.»

⁷ Dì ángéló tà tàlepi akódhi dré nda kòlì dre dhi, Kòrùnèlìyò dré áyi màràbà rì dhi ki azízó tùmání sòdá àlo adrélépi tá tà 'o í dré, adrélépi kpà tròle Gìká ni tà rú dhi be.

⁸ Dré tà títi lavúbhá nda ki titízó àyi dré gò, àyi ki mùzo lìle Yópè na.

Ngá agá Pétèró mi toróbí tìni

⁹ Kítú bvóá dhi sè, ànyíanyi kítú rírì sè, dhya mùle nda ì dré tá adrérà'a láti 'á ànyi Yópè làga dhi 'á dhi, Pétèró dré mbàzo dzó drì be kpàkpà dhi drìna, adrélé tà ta Gìká be.†

¹⁰ Tàbirì dré akódhi ni 'òzo gò, dré adrézó ngá le nyàle. A dré tá adrérà'a ngá ladhí drá dhi 'á dhi, ngá dré afízó akódhi dri toróbí tìni.

¹¹ Akódhi dré nòzoá dhi, bhù lanzí ru dre gò, dré ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi ì 'àsè dhi tìni dhi ni nòzo adrérà'a asilé bvò dri.

¹² Kítá nda na dhi tá kà'wá pá be su dhi ki kára twátwa dhi ì, tùmání kà'wá adrèbhá àyi ki se agáti sè dhi ki kára twátwa dhi íbe, ìndì àrì ki kára twátwa dhi íbe.

¹³ Gò kúlì àlo dhi dré tàzoá drá dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!»

* **10:1 10:1** Rómà ki sòdá ki kàdrì kòndhi tá sòdá ànyíanyi nyadhi-nzi dhi ì drìle. † **10:9 10:9** Kínó lésè Isèrèlè ànzì ki bvò na dhi, à adrè tá dzó ki drì ledé kpàkpà, à kòkìswáró mbàle lirílé lovólé kònàle be dhi bvó.

14 Di, Pétèró logó dhi: «Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, má nya ngá ndĩ ró tatrítrí kúlí dré adréle logalé dhi ki àlo tàdzí ko.»‡

15 Di kúlí nda dré gòzo tàá drá dhi: «Mí zi mína ngá Gíká dré temvéle dre dhi ndĩ ró ko.»

16 Tà nda dré ru 'òzo kònini vésè be na gò, kítá nda ni dòzo bhù na.

17 Di Pétèró ni drì dré abízó tà nda sè gò, dré adrézó lizíá í léna ngalè ngá í dré nòle nda adré tá leá tàle ngíni ya dhi. Gbã lókyá nda sè dhi, dhya Kòrùnèliyò dré tá mùle nda ì dré Símónà ni bhà lizízó, atsázó dzó nda tí.

18 Gò ì dré kúlí yòzo, lizízóá ngalè Símónà adréle kpà rú zìle Pétèró dhi adré ayíle dzó nda na yà dhi.

19 Di Pétèró dré rè dhu adrérà'a ngá í dré nòle nda ni tà kisù dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré tàzoá drá dhi: «Mí yi rè ká! Ago na dhi ì adré ámi nda.

20 Di mí nga síle àyi véna, mì kòlìró túmání àyi íbe tà kayí àko ró. Angyá ko, má mù àyi ma.»

21 Di Pétèró kòsi dzó nda drìlèsè dre dhi, dré tàzoá àgo nda ì dré dhi: «Ma kònidhi dhya mì dré adréle ndàle dhi 'i. Mì alì kònwa àdho tà sè?»

22 Di ì logó drá dhi: «Sòdá ki kàdrì rú be Kòrùnèliyò dhi amù àma ni. Akódhi nda mómí gyägya, adrélepi Gíká ni ro dhi 'i. Yúdà ànzi títi dhi ì adré akódhi ni rú ta dóro. Angéló lólo Gíká àdhya tà drá dhi, kòzi mì í bhàna ámi kúlí ki yìzo dhi bvó.»

23 Di Pétèró dré àyi ki azízó ayíle dzó nda lé.

Pétèró lè Kòrùnèliyò bhàna

Drùbhì sè dhi, Pétèró ì dré ngàzo lile àyi íbe túmání Yésu ni ka'ìbhá àruka Yópè lésè dhi íbe.

24 Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré tsàzo Kàyìsàriyà na. Kòrùnèliyò kimó tá áyi aró ì áyi arúpi kákà dhi íbe gò, ì dré adrézó àyi ki letè.

25 Di Pétèró dré tá adrérà'a file bhà'álé nda na dhi 'á dhi, Kòrùnèliyò dré alìzo adhéle akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha.

26 Di, Pétèró dré ína akódhi ni tingázó, tàzoá drá dhi: «Mí nga. Àma tàndi, ma kókpà mómí 'i mí tíni.»

27 Di Pétèró ì dré tà titízó akódhi be gò, dré fizo mómíyá zyandre ru kimóbhá nda ki kisú dzó na.

28 Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títi, mì nì tàle dhi, Yúdà ànzi ki tatrítrí kúlí adré ru sùma mómí sùrú twá ro dhi íbe dhi ni logá àyi dré dhi be. Tatrítrí kúlí nda adré kpà fíma àyi bhàna dhi ni logá. Di, Gíká tadhá ína má dré dhi, má kòzi dhya àlo ndĩ ró yà, kó ngalè mómí temvéle ko dhi ró yà dhi ko.

29 Àsà dhi, mì dré áma azízó dhi, má alì ndiri tà kayí àko ró. Má adré di àmi ki lizí, mì azí ma àdho tà sè?»

30 Di Kòrùnèliyò logó dhi: «Lavú dre kítú na, sàà na kítú rírì àmvolèsè dhi sè dhi, má adré tá tà ta Gíká be áma dzó kònidhi 'á. Gbã kòdhwa, agò àlo kítá íbe lagulagu ró dhi dré agázó má kandrà,

31 tàá má dré dhi: «Kòrùnèliyò, Gíká yi tà mí dré zìle í tí dhi ì 'í. Tìvì kpà ngá mí dré fèle lemerèbhá ì dré dhi ì ko.

32 Di mí mù mómí lile Yópè na, Símónà adréle kpà rú zìle Pétèró dhi ni azí. Akódhi nda adré ayíle Símónà kìní nyìlepi dhi bhàna, yìandre mìle.»

33 Di gbã lókyá nda sè dhi, má dré mómí mùzo lile ámi azí. Mí 'o dóro alìzo. Di nyànomvá dhi, àma títi ni ì Gíká kandrà, kitswálé tà títi Mírì dré tàle mí kòtà àma dré dhi ki yi.»

‡ 10:14 10:14 A kònò Lèvitikè 11:1-47; Ezèkyèlè 4:14.

Pètèró longó Rúbí Tani móndí sùrú twá ro dhi i dré

³⁴ Gò Pètèró dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Nyànomvá dhi, má nǐ tàle dhi, Gìká adré móndí kǐ no twátwa ko dhi be.

³⁵ Be ró dhi, adré ína móndí sùrú tíí ì lésè adrébhá áyi ro, adrébhá kpà tà gyägya 'o dhi kǐ ka'ì kòdhya.

³⁶ Gìká nda amù Rúbí Tani àma, Ìsèrèlè ànzi ì vélé longózóá àma dré dhi, mà nǐ kitswá adrélé tà kǐdríkǐdri íbe àma kòfalé í be Yésu Krísto sè. Yésu Krísto nda móndyá tíí dhi kǐ Mírì 'í.

³⁷ Ami kǐ tàndì, mà nǐ tà tíí ru 'obhá Yùdáyà na kǐdhólé Gàlíláyà lésè, bàtísimò Yòwànì dré tá longólé dhi àmvolésè dhi ì be.

³⁸ Mǐ nǐ tàle dhi, Gìká zǐ tá Yésu Nàzàrètà lésè nda gò, Tírì Lólo fèzo drá rǐnyí be dhi be. Dì Yésu nda dré tatsízó tà dóro 'obe ìndì móndyá tíí Dzàborò dré tá atólé í pálé dhi kǐ tǐdrǐbe. Tàko ko, Gìká tá tùmáńí akódhi be.

³⁹ Ama dhya tà tíí akódhi dré 'òle Yúdà ànzi kǐ bvò na ìndì Yèrúsalémà na nda kǐ nobhá mǐ sè dhi 'í. A tidí tá akódhi dràle fa kǐpakǐpa dri.

⁴⁰ Dì, kǐtú nǐ na sè dhi, Gìká dré ína akódhi nǐ tǐngázó dràdrà lésè gò, akódhi nǐ 'òzo móndí ì dré nòle.

⁴¹ Móndyá tíí dhi ì nò tá akódhi ko. Ngbà 'í àma Gìká dré tá zǐle drǐdrǐ kitswále tà nda kǐ no dhi ì, mà nò akódhi àma. Akódhi nǐ ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, mà nya ngá ìndì mà mvu ngá tùmáńí akódhi be dhi àma.

⁴² Dì akódhi lazí tà àma dri tàzoá dhi, mà kàdré áyi tà longó móndí ì dré adrézó tadhá dhi, ì dhya Gìká dré bhàle adrélé móndyá tíí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi kǐ tàbvó tàlepi ró dhi 'í.

⁴³ Pròfètà tíí dhi ì longó tá akódhi nǐ tà tàzoá dhi, Gìká nǐ móndyá tíí dra akódhi nǐ ka'ìbhá dhi kǐ tàkonzì tri akódhi nǐ rú sè.»§

Móndí sùrú twá ro dhi ì kǐsú Tírì Lólo

⁴⁴ Pètèró dré rè dhu adrérà'a tà nda kǐ ta dhi 'á dhi, Tírì Lólo dré asízó móndyá tíí adrébhá akódhi nǐ yi nda kǐ asó.

⁴⁵ Dì móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzi ró alìbhá tá tùmáńí Pètèró be dhi ì kònò, Gìká kutú tá kókpà Tírì Lólo móndí sùrú twá ro dhi ì dri dhi dre dhi, àyi kǐ líndrì dré gàzo bhwàbhwa.

⁴⁶ Tàko ko, ì yi tá àyi nda ì adrérà'a ti twátwa kǐ ta, adrézó Gìká nǐ rú bha kùle dhi 'í. Gò Pètèró dré tàzoá dhi:

⁴⁷ «Adhi nǐ kitswá bàtísimò dòma yǐ sè dhi nǐ logá móndyá kònì ì dré dhi nǐ? Angyá ko, ì kǐsú àyikya Tírì Lólo àmakya tíni.»

⁴⁸ Dì dré tàzoá dhi, à kòfè bàtísimò àyi dré Yésu Krísto nǐ rú sè. Gò ì dré Pètèró nǐ ti lizízó, kàdréro dhu rè àyi véna lókyá tsà sè.

11*Pètèró ngǐ tà í dré 'òle dhi kǐ àndu*

¹ Gò àpóstolò ì móndyá ka'ìbhá Yùdáyà na dhi íbe dhi ì dré yǐzoá tàle dhi, móndí sùrú twá ro dhi ì kǐsú kókpà Gìká nǐ kúlì dre.

² Dì Pètèró kòlì tsàle Yèrúsalémà na dre dhi, móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzi ró dhi ì dré dhèzo adrélé akódhi nǐ ndrì,

³ adrézó tàá dhi: «Mí fǐ mína móndí lwàle ko dhi ì bhàna gò, mí dré ngá nyàzo tùmáńí àyi íbe!»

⁴ Dì Pètèró dré ngàzo tà tíí lavúbhá nda kǐ tíí àyi dré mǐbhalé tí, tàzoá dhi:

§ 10:43 10:43 A kònò Esáyà 53:5-6; Yèrémáyà 31:34.

⁵ «Má tá mána bhàandre Yópè àdhya na. Kítú àlo, má dré tá adrérà'a tà ta Gíkà be dhi 'á dhi, ngá dré afízó má dri toróbí t́ni. Má nò tá ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi i 'àsè dhi t́ni dhi adrérà'a asilé bhù lésè atsálé má véle.

⁶ Má kòbhe mì ngá kítá nda léna dhi ki no dre dhi, má dré kà'wá pá be su dhi ki kára twátwa dhi ki nòzo, t́mání kà'wá mbì lésè dhi íbe, kà'wá adrèbhá àyi ki se agáti sè dhi íbe, tsàle àrí íbe.

⁷ Gò má dré kúlí yízo tàá má dré dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!»

⁸ Dì má dré logózóá dhi: «Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, ngá ndí ró àma ki tátírí kúlí dré adrélé logalé dhi ki àlo afí rè má sílé tàdzí ko.»

⁹ Dì kúlí nda dré gòzo tàá bhù lésè dhi: «Mí zi mína ngá Gíkà dré temvéle dre dhi ndí ró ko.»

¹⁰ Tà nda dré ru 'òzo kònni vésè be na gò, ngá títi nda ki dòzo bhù na.

¹¹ Gbã lókyá nda sè dhi, àgo na tá amùle má véle Kàyìsàríyà lésè dhi i dré àyi ki kikízó dzó mà dré tá adrézó lána dhi tí.

¹² Gò Tírí Lólo dré tàzoá má dré dhi, mà kòlì t́mání àyi íbe tà kayí àko ró. Dhya ka'íbhá nzi-drì-àlo kòni i dré kpà lizo t́mání má be gò, mà dré fizo agó àlo rú be Kòrùnèliyò dhi ni dzó na.

¹³ Gò akódhi nda dré í nò tá ángeló agárà'a í kandrà àyi dzó lé ngíni ya dhi ni titízó àma dré. Tà dhi, ángeló nda tà tá í dré dhi: «Mí mù móndí lile Yópè na Simónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi ni azí.

¹⁴ A ni kúlí longó àmi dré móndyá títi àmi dzó lé dhi íbe gò, mì dré lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzó kúlí nda sè.»

¹⁵ Dì má dré kidhórà'a tà ta Kòrùnèliyò nda i dré dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré asízó àyi ki asó ngóro dré tá asilé àma ki asó kítú Pàtèkótè àdhya tú dhi t́ni.

¹⁶ Gò kúlí Mírì dré tá tàle dhi dré agázó má léna. Akódhi tà tá dhi: «Yòwànì fè tá ína bàtísimò yí sè. Dì, mì ni àmíkyà bàtísimò kisú Tírí Lólo sè.»*

¹⁷ Dì Gíkà fè kó àyi dré Tírí Lólo àlo nda í dré afèle àma Mírì Yésu Krísto ni ka'íbhá i dré dhi kòdhya dhi, ma dì tá mána àdhi 'i, kitswálé tà Gíkà dré tá lèle 'òle dhi ni kikí dhi?»

¹⁸ Dì i kòyi tà nda i dre dhi, i dré kúlí tayízó gò, i dré Gíkà ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Kàdré kònni dhi, Gíkà nzi dì kókpà láti móndyá sùrú twá ro dhi i dré, i kòladzáró àyi ki togó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú.»

Ekèlézyà Atiyókíyà na dhi

¹⁹ Móndyá ka'íbhá ayíbhá àyi ki mì p̄foma Sètèfànò ni dràma àmvolésè dhi ni tà sè dhi, i lli tá byá bvò Fòwíníkè àdhya na, t̀r̀r̀ Kìpìrò àdhya na, ìndì bhàandre Atiyókíyà àdhya na.† Ayi nda i adrè tá ngbà 'í Gíkà ni kúlí longó Yúdà ànzi i dré.

²⁰ Dì, àyi ki àruka angábhá Kìpìrò lésè ìndì Kìrénè lésè dhi i dré àyikya lizo Atiyókíyà na gò, kidhólé adrélé tà ta móndí sùrú twá ro dhi i dré, adrézó Rúbí Tani Mírì Yésu ni tà dri dhi ni longó àyi dré.‡

²¹ Gíkà ni rinyí tá t́mání àyi íbe gò, móndí zyandre dhi i dré àyi ki togó adzázó Mírì véle, akódhi ni ka'í.

²² Móndyá Ekèlézyà Yèrúsalemà àdhya lé dhi i kòyi rúbí nda dre dhi, i dré Bàrànába ni mùzo lile Atiyókíyà na.

* **11:16 11:16** A kòndò Tà 'òle dhi i 1:5. † **11:19 11:19** «Atiyókíyà» kòndhi tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Siriyà àdhya drìle dhi 'i. ‡ **11:20 11:20** Móndyá Rúbí Tani longóbhá kòni ki àruka i angá tá bhàandre Kìrénè àdhya bvò Libiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afríkà àdhya lé dhi lésè.

23-24 Akódhi nda tá mómí dóro gàlepi Tirí Lólo sè, adrélépi kpà tà ka'ika'í íbe kàdrì dhi 'i. Di kòtsa Atiyòkiyà na dre dhi, dré nòzoá dhi, Giká bhà tá àyi togó tani mómíyá ka'ibhá nda i rú dre gò, dré lenzézó ásà. Gò dré àyi ki kodzózó títi tàzoá dhi, ì kàdré tròle Mírì ni tà rú togó wáyi sè. Di mómí zyandre lavulé dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó mómíyá ka'ibhá kònàle nda íbe.

25 Amvolásà dhi, Bàránábà dré lizo Sàwúlò ni nda Tàrúsò na.

26 Kòkisú akódhi dre dhi, dré akódhi ni adrìzo agòzo ába Atiyòkiyà le. Di àyi nda ì dré adrézó ru kimó mómíyá zyandre Ekèlézyà le dhi íbe, adrézó àyi ki tadhá kóná àlo. Atiyòkiyà nda 'á dhi, à kidhó tá adrélé Yésu ni lebebhá ki zi Kristo ni ka'ibhá i ró.

27 Lókyá nda sè dhi, pròfètà àruka ì dré angázó Yèrúsalemà lésè atsálé Atiyòkiyà 'a.

28 Ayi ki àlo rú be Agábò dhi dré ngàzo longóá Tirí Lólo ni rinyí sè dhi, kàrábhò kàdrì dhi ni dhe bvò wáyi Rómà ki òpì zàle dhi 'ásè. (Di Kàrábhò nda dhe tá Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò ni lókyá 'á bàti.)

29 Di mómíyá ka'ibhá Atiyòkiyà le dhi ì dré ru yizo tàzoá dhi, ì ni àyi ki ngá lokó ngóro àyi àlo àlo títi dhi ì dré kitswálé 'òle dhi tíni gò, mùzoá àyi ki adrúpi Yésu ni ka'ibhá Yùdáyà na dhi ki ledé.

30 Gò ì dré 'òzoá kònìni. I dré Bàránábà ki mùzo Pólò be ngá nda ki adzí Ekèlézyà Yèrúsalemà na dhi ni bhàgo i véna.

12

A pfu Yàkòbhò dràle, ìndì à ru Pétèrò bhèle bãdzó na

1 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, ópí Eródè Agurípà dré kidhózó adrélé Yésu ni ka'ibhá àruka ki mǐ pfo.*

2 Dré Yàkòbhò, Yòwànì ni adrúpi ni 'òzo pfùle dràle sápi sè.

3 Kònò tà nda 'o tá Yúdà ànzì ki togó adrélé kinílé dhi dre dhi, dré kpà Pétèrò ni 'òzo rùle. 'O tá tà nda gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú.

4 Di kò'o akódhi rùle dre dhi, dré akódhi ni bhèzo bãdzó na gò, sòdá mudrì-drì-nzì-drì-àlo tukùle su su dhi ki bhàzo adrélé akódhi ni líkí. Adré tá kisúá dhi, ì ni akódhi ni 'o apfòle tàbvó tàle mómíyá títi ì kandrà gwányá Pásikà àdhya àmvolésè.

5 Di, à dré tá adrérà'a Pétèrò ni líkí bãdzó na dhi 'á dhi, mómíyá ka'ibhá dhi ì adré tá àyikya tà zi Giká tí togó wáyi sè akódhi dré.

Mírì 'o Pétèrò apfòle bãdzó lésè líndrìga ró

6 Kítú Eródè dré tá adrézó 'òle Pétèrò ni tàbvó ta dhi ni ngátsi sè dhi, Pétèrò adré tá ayí ko sòdá rì dhi ì kòfalé bãdzó na. A adrò tá akódhi nyìrì rì dhi ì sè. Sòdá àruka ì adré tá àyi ki totó bãdzó nda tí, adrélé bãdzó líkí.

7 Gbã kòdhwa, ángeló Mírì àdhya dré agázó Pétèrò kandrà gò, ngádra dré kòzo ngá kazá dzó 'a kile nda na. Ángeló nda dré akódhi ni gbúlú sàzo akódhi ni torózó ayí lésè gò, tàzoá drá dhi: «Mí nga mbèlè!» Gò nyìrì dré adàzo akódhi drígàsè.

8 Di ángeló nda dré tàzoá drá dhi: «Mí 'ì ámi káfà ámi kípilé 'á, ámi kámókà ki tosózó.» Di Pétèrò dré 'òzoá ngóro tàle ì dré dhi tíni. Gò ángeló dré tàzoá drá dhi: «Mí asó ámi kítá kidhì àdhya, mí kàlìró má vèsè.»

* 12:1 12:1 «Eródè Agurípà» kònìdhi tá Eródè Kàdrì dhi ni toyó 'i. (A kònò Lúka 1:5.) Akódhi tá ópí ro bvò Yùdáyà àdhya, Sàmàríyà àdhya, Gàlílàyà àdhya, Pèráyà àdhya, Ituráyà àdhya, Tràkònítì àdhya ìndì Abilénè àdhya ì drìle.

9 Di Péteró dré dhèzo akódhi bvó adréle akódhi ni lebé. Ní tá ko tàle dhi, tà ángéló nda dré adréle 'òle dhi tá tà tándi 'i dhi. Adré tá ina kisúá dhi, ngá agá tá í mi toróbí tìni.

10 Ì dré àrà ni àlo ìndì rì ni sòdá ì dré tá adrézó bǎdzó líkí dhi kí lavúzó gò, ì dré tsàzo dzóti kǎdrì aya ró adrézó pfòle 'ásà bhàandre na dhi kandrà. Dì dzóti nda dré ru nzìzo áyi tà sè àyi dré, gò ì dré pfòzo. Ì kòlì láti 'ásè vwàle tsà dre dhi, ángéló nda dré ndiri Péteró ni tayízó.

11 Kùdù ro dhi, Péteró dré ina tà nda ni atógyàzo, tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, má nì bàti tàle dhi, Mírì amù áyi ángéló áma apá Eródè drígásè, ìndì tà títi Yúdà ànzì ì dré tá lèle 'òle má rú dhi ì lésè dhi dre dhi.»

12 Dì tà nda kòfi Péteró drina dre dhi, dré lizo Mǎriyà, Yòwànì Mǎrokò ni andre ni dzó na. Kònàle dhi, mǎndí zyandre dhi ì kímó tá ru adréle tà zi Gíká tí.

13 Akódhi kòga dzóti adrézó file kivi lésè dhi dre dhi, mvátòkó àlo mǎrábà ro rú be Ródà dhi dré áyi kisízó ànyi dzóti nda làga.

14 Kòyi Péteró ni kúlì nìle kyá dre dhi, dré áyi tapízó ràle dzó na dzóti nzi àko ró togó kìnì dré gò, dré longózóá mǎndyá títi dzó lé dhi ì dré dhi: «Péteró kivi na dzó tí.»

15 Ì logó drá dhi: «Ngá kizá mi nì!» Dì, gò tàá rìnyí sè dhi: «Tà bàti 'i!» Ì gò tàá dhi: «Kòdhi akódhi ni líndrì 'i.»

16 Dì, Péteró dré ina gòzo adréle dzóti ga. Ì kònzì akódhi ni no dre dhi, àyi kí líndrì dré gàzo bhwǎbhwa.

17 Dì Péteró dré drígá bhàzo kuru àyi kí kúlì kíkízó gò, dré Mírì 'o tá ì apfòle bǎdzó lésè ngíni ya dhi ni titízó àyi dré. Gò tàzoá dhi: «Mì longó tà kòdhi Yàkòbhò ì dré àma kí adrúpi àruka títi dhi íbe be.»† Gò dré pfòzo lile àrà àzya na.

18 Ngá kòwa dre dhi, sòdá adrébhá tá bǎdzó líkí nda kí drì dré abízó nyinyi gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá Péteró nì ya dhi.

19 Dì Eródè dré mǎndí kí mùzo lile akódhi ni nda gò, ì dré àyikya kisúzóá ko. Dì dré sòdá adrébhá bǎdzó líkí nda kí lizízó tà tándi ró gò, àyi kí 'òzo tufulé todràle.

Eródè Agurípà ni dràma

Amvolásà dhi, ópí Eródè dré ngàzo bvò Yúdáyà àdhya lésè lile adréle Kàyisàriyà na lókyá be vwàvwà ro.

20 Akódhi ni togó adré tá aswálé mǎndyá bhàandre Tírè kya Sídónà be dhi ì 'ásè dhi ì rú. Dì àyi nda ì dré ru yìzo, mǎndí kí mùzo lile Eródè ni ti lizí, tà kǎdrìkǎdrì kǎdréró àyi kòfalé akódhi be be dhi bvó. Angyá ko, àyi kí mǎnyàngá wǎyi dhi adré tá apfòle ópí nda ni bvò lésè. Dì dhya mùle nda ì dré ru yìzo Eródè ni dzó líkíbhá kí kǎdrì rú be Bálástò dhi be gò, kítú tà tàzo Eródè be dhi ni bhàzo.

21 Kítú bhàle nda sè dhi, Eródè dré áyi kítá ópí àdhya kí tosózó í rú, lírízó àyi lírìrà òpi àdhya dri gò, kúlì dò tàle mǎndyá títi ì kandrà.

22 Dì ì dré ngàzo adréle loyóá dhi: «Kúlì kònìdhi mǎndí kya 'i ko! Be ró dhi, gíká àlo dhi àdhya 'i!»‡

23 Gbǎ kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré Eródè ni tswàzo, dré tá líndrì fèle Gíká dré ko dhi sè. Gò píróló ì dré akódhi ni nyàzo gò, dré dràzo.

24 Dì, Gíká ni kúlì adré tá ina ayílé lile drìdrì.

† 12:17 12:17 A adré kisúá dhi, Yàkòbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi, atsálépi Ekèlézyà ni bhàgo kí àlo ró dhi 'i. A kònò Tà 'òle dhi ì 15:13; 21:18. ‡ 12:22 12:22 A kònò Ezèkyèlè 28:2.

²⁵ Bàrànábà i Sàwúlò be dhi ì kò'o àyi kì àzì akílé Yèrúsalmà na dre dhi, ì dré Yòwànì adrélé kpà rú zìle Márokò dhi nì drìzo, gòzo akódhi be Atiyòkiyà na.

13

A mù Bàrànábà i Sàwúlò be lile Giká ni àzì 'o

¹ Ekèlézyà Atiyòkiyà àdhya lé dhi, pròfétà i tà tadhábhá íbe dhi i tá be. Ayi nda i tá: Bàrànábà, Símeyónà (adréle kpà rú zìle Mòndí nì dhi), Lùkiyò (angálépi Kìrénè lésè dhi), Mánàyénè (ì dré mbàzo ópí Èródè Atípà be dhi), tsàle Sàwúlò.*

² Kìtú àlo, ì dré tá adrérà'a tàbirí mvo, adrézó lèsámbo 'o Mírì nì rú sè dhi 'á dhi, Tírì Lólo dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì bhà Bàrànábà i Sàwúlò be twá má dré, ì kàdréro àzì má dré àyi kì azizó 'òá dhi nì 'o.»

³ Dì ì kòmvò tàbirí tà zìzo Giká tí dre dhi, ì dré drígá bhàzo àyi rì nda i dri gò, àyi kì mùzo lile Giká ni àzì 'o.

Bàrànábà i Sàwúlò be dhi ì lè tùrù Kipìrò àdhya na

⁴ A kòmù Bàrànábà i Sàwúlò be Tírì Lólo nì rinyí sè dre dhi, ì dré sizo tsàle bhàandre rú zìle Sèlèwùkiyà dhi na, yìandre mìle. Kònàle dhi, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kipìrò àdhya na.

⁵ Ì kòtsa bhàandre rú zìle Sàlámì dhi na dre dhi, ì dré kidhózó adréle Giká ni kúlí longó Yúdà ànzi kì lèsámbo dzó i 'ásè. Yòwànì Márokò tá àyi íbe gò, dré adrézó àyi kì ledé àzì sè.

⁶ Ì dré lavúzó tùrù nda 'ásè tsàle bhàandre rú zìle Páfò dhi na. Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Bàràyèsù dhi be. Akódhi nda tá kódzógó 'i, ìndì pròfétà kinzò ro dhi 'i.

⁷ Adré tá tròle gùvèrènerè tùrù nda àdhya, rú be Sèrùgíyò Pólò dhi rú. Gùvèrènerè nda tá mòndí tà nìlepi bí dhi 'i. Dì dré Bàrànábà kì azizó Sàwúlò be, kitswázó Giká ni kúlí yì àyi tí.

⁸ Dì, kódzógó Èlúmà (adréle kódzógó nì rú zi Gírìkì ti sè dhi tìni) nda dré ína ngàzo adréle ligílé àyi íbe, adrézó láti nda gùvèrènerè nda nì litízó, kòka ìrò Yésu ko dhi bvó.

⁹ Dì Sàwúlò adréle kpà rú zìle Pólò, gàlepi Tírì Lólo sè dhi, dré mì tingbózó Èlúmà dri gò,

¹⁰ tàzoá drá dhi: «Mì, Dzáborò nì mvá adrélepi mòndí kì lití túrúpfú sè dhi 'i, ìndì tà gyàgya títi dhi kì kàribhá 'i! Mí kitswá mína Mírì nì tà gyàgya kì ladzama atsálé kinzò ro dhi nì tayí ko.

¹¹ Dì mí yì rè ká! Nyànomvá dhi, Mírì bhà áyi drígá mí rú dre. Mí nì atsá mì kùdúkùdu ró gò, mí dré kitswázó ngádra kítú àdhya nì no bwà ko lókyá be vwàvwà ro.» Gbà kòdhwa, Èlúmà nì mì dré sàzo gò, tìnímvá dré gòzo mǎá. Dré kidhózó adréle áyi lidzyá, adréle mòndí nda kitswálé áyi tesé drígá sè.

¹² Dì gùvèrènerè nda kònò tà ru 'òlepi nda dre dhi, dré Yésu nì ka'izo. Tàko ko, akódhi nì línдрí ga tá bhwäbhwa tà tadhále Mírì nì tà dri dhi nì tà sè.

Pólò i Bàrànábà be dhi ì lè Atiyòkiyà bvò Pìsidíyà àdhya lé dhi na

¹³ Gò Pólò i atsiàmù nì íbe dhi ì dré bwátù dòzo ngàzo Páfò lésè, lile tsàle bhàandre rú zìle Pèrúgè bvò Pàfilíyà àdhya lé dhi na. Kònàle dhi, Yòwànì Márokò dré ína àyi kì tayízó gòzo Yèrúsalmà na.

* **13:1 13:1** «Lùkiyò» kònìdhi angá tá bhàandre Kìrénè àdhya bvò Libíyà àdhya lé, bvò kàdrì Afiríkà àdhya lé dhi lésè. «Èródè Atípà» kònìdhi, Èródè Kàdrì nì mvá 'i.

14 Gò ì dré ngàzo Pèrúgè lésè lèle tsàle Atiyòkíyà bvò Pìsidíyà àdhyà lé dhi na.† Sàbátù tú dhi, ì dré fizo liríle Yúdà ànzi ki lísámbo dzó na.

15 A kònà tà àruka tísìle Mósè ni tatrírí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù ì 'ásè dhi ì dre dhi, lísámbo dzó nda ni kàdrì ì dré móndí mùzo tàá Pólò ì dré Bàránábà be dhi: «Àma ki adrúpi ì, mì kàdré kúlí ìbe tàle mónnyá kòni ki ìmbàzo àyi ki tà ka'ika'i na dhi, mì kòtà wà.»

16 Di Pólò dré ngàzo àyi drígá bha kuru gò, tàzoá dhi: «Àmi Ìsèrélè ànzi ró ni ì, ìndì àmi sùrú twá ro adrèbhá Gíká ni ro ni ì, mì yi rè ma ká!

17 Gíká Ìsèrélè ànzi kya zì tá àma ki tábhí ì ì dré. Di ì dré tá adrérà'a bvò Èzèpétò àdhyà na dhi 'á dhi, dré àyi ki 'òzo lizólé atsálé kpà kàdrì gò, dré àyi ki adrìzo apfòle bvò nda lésè àyi rinyí kàdrì sè.

18 Gò dré àyi ki tà kònzì mvòzo duku na ànyíanyì kóná nyadhi-rì.

19 Bvóá dhi, dré sùrú nzi-drì-rì bvò Kánánà àdhyà na dhi ki tà 'òzo akílé gò, àyi ki bvò fèzo àyi mónnyá nda ì dré tàyilé ro.

20 Tà nda kòdhi ì lavú tá tíí kóná be ànyíanyì kámá-su-drì-nyadhi-rì-drì-mudrí.

Amvolásà dhi, Gíká dré tàbvó tabhá ki fèzo àyi dré, tsàle pròfétà Sàmùwélé ni lókyá 'á.

21 Gò mónnyá nda ì dré ópí zizo gò, Gíká dré Sàwúlà, Kísà ni mvá angalépi Bènyámínà ni sùrú lésè dhi ni fèzo adrélé ópí ro àyi drìle kóná nyadhi-rì.

22 Di kòtingá Sàwúlà dre dhi, dré Dàwídì ni bhàzo adrélé ópí ro àyi drìle. Tà tá akódhi nda ni tà sè dhi: <Má kisú Dàwídì, Yèsè ni mvá, dhya adrélépi àma togó nda 'òle kinílé dhi ró dre. A ni tà tíí má dré adrélé lèle ì kò'o dhi ki 'o.>‡

23 Dàwídì nda ni sùrú lésè dhi, Gíká 'o Yésu apfòle adrélé Ìsèrélè ànzi ki tídrìlépi ró, ngóro dré tá lazíle àyi dré dhi tíni.

24 Akódhi nda ni atsama kandrà dhi, Yòwánì longó tá Gíká ni kúlí Ìsèrélè ànzi tíí ì dré, tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtisimò dòzo.

25 Yòwánì nda dré tá adrérà'a 'òle àyi àzì 'o akílé dhi 'á dhi, adrè tá tàá dhi: <Mì adrè kisúá dhi, ma àdhi 'i? Ma mána dhya mì dré adrélé letèle dhi 'i ko. Di, mì yi rè ká! Akódhi nda adrè àlìle má bvó. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà bã trì bwà ko.>§

26 Àma adrúpi ì, àmi Abàramà ni ànzi ró ni ì, ìndì àmi sùrú twá ro adrèbhá Gíká ni ro ni ì, Gíká amù kúlí adrézó móndí ki tídrì kòdhi àma ki tàndì ì dré.

27 Mónnyá Yèrúsalmà na dhi ì àyi ki kàdrì ìbe dhi ì nì tá àyikya Yésu nda àdhi 'i ya dhi ko. Ì nì tá kpà pròfétà ki kúlí ì dré adrélé nàle sàbátù àlo àlo tíí dhi ì sè dhi ki àndu ko. Di, ì dré tà bhàzo Yésu dri dhi, ì 'o tá àyikya kúlí nda ì kitswálé tíí.

28 Tágba ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó akódhi véna ko dhi, ì lizí tá Pilátò, kò'oró akódhi pfùle dràle.

29 Ì kò'o tà tíí tísìle akódhi ni tà dri dhi ì dre dhi, ì dré akódhi ni rúbhá tírízó fa kípakipa drìlèsè, bhàle mógó na.

30 Di, Gíká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè.

31 Gò akódhi dré agázó vèsè be bí ìndì kítú bí mónnyá libhá túmánì ì be Gàliláyà lésè tsàle Yèrúsalmà na dhi ì kandrà. Nyànomvá dhi, àyi nda ì dhya adrèbhá akódhi ni tà ì dré nòle mì sè ìndì ì dré yìle bíbhálé sè dhi ki longó Ìsèrélè ànzi ì dré dhi 'i.

† 13:14 13:14 «Atiyòkíyà bvò Pìsidíyà àdhyà lé» kòndhi, bhàandre twá Atiyòkíyà bvò Síríyà àdhyà lé, Pólò ì dré angázó lásà dhi rúsè dhi 'i. ‡ 13:22 13:22 A kònò 1 Sàmùwélé 16:12; Longó ì 89:21.

§ 13:25 13:25 A kònò Mátáyò 3:11; Márokò 1:7; Lúka 3:16; Yòwánì 1:27.

³² Di àma, mà adré Rúbí Tani kònìdhi ni longó àmi dré: Tà Gĩká dré tá lazilé àma ki tábhí i dré dhi,

³³ akódhi 'o ándrò àma, àyi ki ànzi i dré, dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi sè. Ngóro tisìle Yúdà ànzi ki Longó ni rĩ na dhi tĩni:

<Mi áma Mvágó 'i.

Ándrò dhi, má ti mi ma.>^{*}

³⁴ Gĩká lazí tá dhi, í ni dra akódhi ni tingá dràdrà lésè gò, rúbhá ni dré kitswázó ñwàle tàdzí ko. Tà tá dhi:

<Má ni tà lólo má dré lazilé Dàwídĩ dré ìndì mì dré kitswálé ka'ile dhi ki fe àmi dré.>[†]

³⁵ Gĩká ni Kúlí adré kpà tàà àrà àzya na dhi:

<Mí kitswá ámi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàle mógó na ko.>[‡]

³⁶ Dàwídĩ ro dhi, kò'o tà títi Gĩká dré tá lèle í kò'o dhi i áyi lókyá 'á dre dhi, dré dràzo gò, akódhi ni rúbhá sizo atá ni kya i kòfalé gò, dré ína ñwàzo ñwanwà.

³⁷ Di, kàdré dhya Gĩká dré tingálé dràdrà lésè nda ni tà sè dhi, ñwa ína àlomvá ko.

³⁸⁻³⁹ Di áma adrúpi i, lè mì kònì tà mà dré adrélé longolé àmi dré kònìdhi dóro: Gĩká adré mómí ki tàkonzì tri Yésu nda sè. Akódhi léna dhi, Gĩká adré mómíyá títi adrèbhá akódhi ni ka'ĩ dhi ki apá àyi ki tàkonzì títi Mósè ni tátírítrí kúlí dré tá kitswázó àyi ki apá lásà bwà ko dhi i lésè gò, adrézó àyi ki bha gyägya í kandrá.

⁴⁰ Di ásà dhi, mì kònò dóro, tà pròfètà ì dré tá tàle kòni ì kàtsáro àmi rú ko:

⁴¹ <Ami adrèbhá tà má dré tàle dhi ni no tà tàko ró ni i, mì yi rè ká!

Ami ki líndrí kòga bhwābhwa gò, mì kòtodròró!

Tàko ko, má ni dra tà kàdrì 'o àmi ki lókyá 'á.

Tágba à kòtítí tá tà nda àmi dré yà dhi, mì kitswá tá ka'íá tàdzí ko.>[§]

⁴² Di Pólò i Bàrànába be dhi ì dré tá adrèrà'a apfòle lèsámbo dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré àyi ki ti lizízo, ì kàgòro tà ì dré tàle nda ki ta tódhyá sàbátù adrélépi alile dhi sè.

⁴³ Mómíyá ru kimóbhá nda ì kàpfò dre dhi, Yúdà ànzi bí dhi ì ìndì mómí bí súrú twá ro Yúdà ànzi ki Gĩká ni ka'ibhá dhi íbe dhi, ì dré dhèzo Pólò i bvó Bàrànába be. Di Pólò ì dré tà tàzo àyi íbe àyi ki kodzózó, ì kògòro adrélé tròle Gĩká ni togó tani rú.

Pólò i Bàrànába be dhi ì lè mómíyá súrú twá ro dhi i véna

⁴⁴ Sàbátù bvóá dhi tú dhi, ànyíanyi mómíyá títi bhàandre nda 'á dhi ì dré ru kimózó kitswázó Mírì ni kúlí yi.

⁴⁵ Di, Yúdà ànzi ì kònò mómíyá zyandre nda i dre dhi, ì dré lovó kònzì bhàzo Pólò i rú gò, ì dré adrézó tà kayí akódhi be, adrézó akódhi ni lodhá.

⁴⁶ Di Pólò i Bàrànába be dhi ì dré kúlí logózó àyi tí tirì àko, tàzoá dhi: «Adré tá leá dhi, mà kòlongó rè zyà Gĩká ni kúlí àmi, Yúdà ànzi ì dré 'íká. Di, mì gà àmikya kúlí nda rè, adrézó àmi ki no ngóro mómí kitswábhá lídrì kóná vèsè kólyá dhi sè ko dhi i ró. Di mì yi rè ká! Mà adré àmi ki tayí lèzo mómíyá súrú twá ro dhi i véna.

⁴⁷ Tàko ko, tà Mírì dré tàle mà kò'o dhi, kònìdhi 'i:

<Má bhà mì adrélé ngádra ró mómíyá súrú twá ro dhi ì dré,

* **13:33 13:33** A kònò Longó i 2:7. † **13:34 13:34** A kònò Esáyà 55:3. ‡ **13:35 13:35** A kònò Longó i 16:10. § **13:41 13:41** A kònò Abàkúka 1:5.

mí kàdrìró móndí angábhá bvò wáyi lésè dhi i lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó.> * »

48 Di móndyá sùrú twá ro nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo adrélé lenzélé, adrézó Mírì ni kúlí ni tà bha kuru. Gò àyi tíí Gíká dré tá zìle kítswálé lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú dhi, ì dré Yésu ni ka'izo.

49 Di Mírì ni kúlí adré tá ayílé bvò nda 'ásè wáyi.

50 Di, Yúdà ànzi nda ì dré àyikya dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda 'á dhi ki 'a tifízó, tòkó rúku ró adrébhá Gíká ni ro dhi íbe. Ì dré móndí zyandre dhi ki kodzózó ligílé Pólò i rú Bàrànábà be, ì kòpforó àyi ki mì be dhi bvó. Gò ì dré àyi ki dròzo pfòle àyi ki bvò 'ásè.

51 Di Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré àyi ki bhàandre ni tàpfulíndrì tròlepi àyi pá dhi ni towázó, tadházóá dhi, ì tayí àyi ki tà tíí dre. Gò ì dré lizo bhàandre rú zìle Ikòníyò dhi na.

52 Di, kàdré móndyá ka'ibhá Atiyòkiyà na nda ki tà sè dhi, ì ga àyikya arí sè bí, ìndì Tirí Lólo sè bí.

14

Pólò i Bàrànábà be dhi i Ikòníyò na

1 Ikòníyò na dhi, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré kpà fizo Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó na gò, ì dré Gíká ni kúlí longózó rinyí sè. Di móndí lizólizo Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo.

2 Di, Yúdà ànzi kúlí nda ni gabhá rè dhi ì dré àyikya móndí àruka sùrú twá ro dhi ki 'a tifízó, àyi ki togó 'òzo abílé Yésu ni ka'ibhá i rú.

3 Tágba kònini dhi, Pólò i Bàrànábà be dhi ì dré gòzo adrélé kònale lókyá be vwàvwà ro. Ì adré tá Mírì ni tà longó tirí àko, adrézó akódhi ni togó tani ni tà ta. Mírì adré tá tadhá dhi, tà ì dré adrélé longolé nda tá tà bàti 'i. Tàko ko, adré tá rinyí fe àyi dré adrézó tà líndrìga ró adrébhá àyi rinyí tadhá dhi ki 'o.

4 Di móndyá zyandre bhàandre nda 'á dhi ì dré ru lanzízó: Ayi ki àruka ì dhe tá Yúdà ànzi i vésè, àruka ni ì dhe tá kó àyikya àpóstolò nda i vésè.

5 Gò móndí àruka Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi i túmání àyi ki kàdrì íbe dhi, ì dré ru yizo kítswázó Pólò ki 'o kònzì Bàrànábà be, àyi ki lebhézó todràle kírà sè dhi bvó.

6 Di, àyi nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré lapázó lile bvò Lìkàwòníyà àdhya na. Ì dré tatsízó bhàandre Lìsitrà àdhya 'ásè, Dèrúbè àdhya 'ásè, ìndì àrà bhàandre nda i làgàsè dhi i 'ásè,

7 adrélé Rúbí Tani longóbe móndí i dré.

Pólò i Bàrànábà be dhi i Lìsitrà na

8 Lìsitrà na dhi, agó àlo pá be àbvò ro dhi tá be. A ti tá akódhi mèrèkpe ro gò, dré kítswázó atsí to tàdzí ko.

9 Akódhi nda lírì tá adrélé Pólò ni yi adrérà'a Gíká ni kúlí ta móndí i dré. Pólò kònò akódhi dhi dre dhi, dré nòzoá dhi, akódhi tá tà ka'ika'í íbe kítswázó adrélé.

10 Di dré tàzoá drá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mí nga ámi totó pá dri!» Di agó nda dré wàzo àyi totó gò, kidhólé atsí to.

11 Móndí zyandre dhi ì kònò tà Pólò dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá Lìkàwòníyàbhá ki ti sè dhi: «Gíká ì ladzá àyi atsálé móndí i ró gò, ì dré asízó àma vélé!»

* 13:47 13:47 A kònò Esáyà 49:6.

12 Gò ì dré kídhozó adrélé Bàrànába ni zi gíká Zèwúsi ro, adrézó Pólò ni zi gíká Erúmè ro, dré tá adrélé kúlí longólépi 'i dhi sè.*

13 Zèwúsi ni tépelò tá ànyi firà bhàandre nda na. Di Zèwúsi ni kòwána dré ngàzo tiàgo ki tesé alizo àyi íbe tùmání ngá pfò aveave ti'ile dhi íbe atsálé bhàandre ni zèribà tí. Tàko ko, akódhi ì mónnyá zyandre nda íbe dhi ì adré tá ngá nda ki le fèle mòbòmà ro Bàrànába ì dré Pólò be, kitswázó àyi ki lindrì bha.

14 Di, àpóstolò nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré àyi ki kítá ki lasízó kizà dré gò, ì dré ràzo loyóaba mónnyá zyandre nda ì kòfalésè dhi:

15 «Àma ki arúpi ì, mì adré kònini ni àdho tà 'o? Àma, àma kókpà móndí 'i àmi tíni. Mà alì Rúbí Tani longó àmi dré, mì kòtayíró tà tàkotàko kòni ì, àmi ki togó adzázó Gíká lídrì ro dhi vélé. Akódhi nda bhà tá bhù ì, bvò be, yìandre be ìndì ngá títi àyi lé dhi íbe nì.

16 Atú dhi, tayí tá mónnyá sùrú títi ì lésè dhi ì adrélé àyi ki tàndi ki láti lebè.

17 Di, tágba kònini dhi, tayí ína àyi tàndi ni tadhama tà dóro dré adrélé 'òle dhi ì sè dhi ko: Adré kozya afè àmi dré bhù lésè, adrézó lànyá 'o kàle àmi dré lókyá ni 'á. Adré mányàngá afè kitswálé àmi dré. Adré kpà arí fe gàle àmi ki togó na bǐ.»

18 Di ì kòtà kúlí nda ì togó wáyi sè dre dhi, ì dré mónnyá zyandre nda ki kikízó, ì kòfèró mòbòmà àyi dré ko sè.

19 Amvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré alizo Atiyòkiyà lésè ìndì Ikòniyò lésè gò, ì dré mónnyá zyandre nda ki 'a tifízó ligílé Pólò ì rú. Di àyi nda ì dré Pólò ni lebhézó kírà sè gò, akódhi ni rúbhá sèzo pfòzo ába bhàandre nda 'àsè kivì na. Ì adré tá àyikya kisúà dhi, akódhi drà dre.

20 Di, mónnyá ka'ìbhá dhi ì kòkimó ru akódhi làgàsè kùrú dre dhi, dré ína ngàzo gò, gòle file bhàandre na.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì gò Atiyòkiyà bvò Siríyà àdhya lé dhi na

Kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò ì dré ngàzo lile Bàrànába be Dèrúbè na.

21 Kònàle dhi, ì dré Rúbí Tani longózó, móndí zyandre dhi ki 'òzo atsálé Yésu ni ka'ìbhá ì ró. Gò ì dré gòzo tatsílé Lísítrà 'àsè, Ikòniyò 'àsè, ìndì Atiyòkiyà Pìsidíyà le dhi 'àsè,

22 adrélé mónnyá ka'ìbhá dhi ki timbàbe, adrézó àyi ki kodzó adrélé àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ìka'ì na. Ì adré tá tàá dhi: «Adré làá dhi, mà kàdré kizà ka'ì nyàle bǐ kitswázó file Gíká ni Opì na.»

23 Ekèlézyà àlo àlo títi dhi ì 'àsè dhi, ì tobhà tá bhàgo ì adrélé mónnyá ka'ìbhá nda ki drì ko. Di ì kòmvo tàbirì tà zìzo Mírì tí bhàgo nda ì dré dre dhi, ì dré àyi ki tayízó Mírì ì dré tá ka'ìle dhi drígá.

24 Ì kòlavú bvò Pìsidíyà àdhya 'àsè dre dhi, ì dré tsàzo bvò Pàfilíyà àdhya na.

25 Ì dré Gíká ni kúlí longózó Pèrúgè na gò, ì dré sizo tsàle bhàandre rú zìle Atàlíyà dhi na, yìandre mìle.

26 Kònàle dhi, ì dré bwátù dòzo gòzo Atiyòkiyà bvò Siríyà àdhya lé dhi na. Atiyòkiyà nda tá bhàandre àyi ki tayízó Gíká drígá, ì kòlìró àzì 'o akódhi ni togó tani sè dhi 'i. Nyànomvá dhi, ì 'o àzì nda akílé dre.

27 Di ì kòtsa Atiyòkiyà na dre dhi, ì dré mónnyá títi Ekèlézyà le dhi ki kimózó gò, tà títi Gíká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré. Ì títi tá kpà Gíká nzì tá láti mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo ngíni ya dhi.

* 14:12 14:12 Atú dhi, Gírìki ì véna dhi, Zèwúsi tá àyi ki gíká ki kàdrì 'i. Erúmè tá ína gíká ki kúlí longólépi dhi 'i.

28 Di ì dré adrézó túmání mónnyá ka'ibhá nda íbe lókyá be vwàvwà ro.

15

Ekèlézyà ni drì kobhá ki ru kimoma Yèrúsalémà na dhi

¹ Amvolàsà dhi, Yúdà ànzì àruka ì dré angázó Yùdáyà lésè atsálé Atiyòkiyà 'a gò, ì dré adrézó tadhá mónnyá ka'ibhá ì dré dhi: «Mì kò'o àmì lwàle ngóro Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tìni ko dhi, mì kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú bwà ko.»

² Di, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré àyikya tà nda ni gazo gò, ì dré tà kayízó àyi íbe rinyí sè. Gò Pólò ki kipèzo Bàrànába be, ìndì móndí ka'ibhá àruka íbe, ì kòlìró Yèrúsalémà na kitswále tà ta tà nda dri àpóstolò íbe, ìndì bhàgo Ekèlézyà àdhya íbe.

³ Ekèlézyà Atiyòkiyà le dhi dré àyi ki ledézó lile àyi ki atsí na. Di ì dré ngazo lavulé bvò Fòwínikè àdhya 'àsè ìndì Sàmàriyà àdhya 'àsè, adrélé mónnyá sùrú twá ro dhi ì ka'í tá Yésu ngìni ya dhi ni tà titíbe gò, rúbí nda dré adrézó arí fe bí mónnyá ka'ibhá ì dré.

⁴ Ì kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àpóstolò ì, bhàgo ì ìndì mónnyá títi Ekèlézyà le dhi íbe dhi, ì dré àyi ki ka'izo dòle togó dóro sè. Gò Pólò ì dré tà títi Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré.

⁵ Di, Yésu ni ka'ibhá àruka Fàrisáyò ro dhi ì dré ngazo tàá dhi: «Adrè lèá dhi, à kòlwà mónnyá ka'ibhá sùrú twá ro dhi ì gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kàdré Mósè ni tátrítrí kúlí líkí.»

⁶ Di àpóstolò nda ì bhàgo nda íbe dhi ì dré ru kimózó kitswázó tà nda ni 'a nya dhi bvó.

⁷ Ì kòtà tà tà nda dri vwàvwà ro dre dhi, Péteró dré ngazo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, mì nǐ tàle dhi, Giká kipè tá ma àmì kòfalé kíno, mónnyá sùrú twá ro dhi ì kòyiró Rúbí Tani má tí, Yésu ni ka'izo dhi be.

⁸ Di Giká mónnyá títi dhi ki togó nìlepi dhi, dré Tirí Lólo fèzo àyi dré ngóro dré tá afèle àma dré dhi tìni, tadházóá dhi, ì ka'í àyi dre dhi.*

⁹ Di nò tá ína àyi twá àma rúsè ko. Tàko ko, temvé tá àyi ki togó àyi ki tà ka'ika'í sè.

¹⁰ Di nyànomvá dhi, mì adrè àmikya Giká ni tabhǐ àdho tà sè? Tàko ko, mì adrè ngá lanzi àma ki tábhí ì àma ki tàndi íbe dhi mà dré kitswále dòle bwà ko dhi ni bha mónnyá ka'ibhá nda ì dri.

¹¹ Tà nda kitswá ko! Be ró dhi, mà adrè àmakya ka'íá dhi, Giká adrè àma ki tidrí Mírì Yésu ni togó tani sè, ngóro dré adrélé àyi ki tidrí dhi tìni.»

¹² Di mónnyá títi ru kimóbhá nda ì kòfalé dhi, ngá dré bhùzo ndiii gò, ì dré Bàrànába ki yízo Pólò be adrèrà'a tà twátwa líndrìga ró Giká dré tá 'òle àyi sè mónnyá sùrú twá ro dhi ì kòfalé dhi ki tití.

¹³ Ì kòtití tà nda ì akíle dre dhi, Yàkóbhò dré ngazo tàá dhi: «Áma adrúpi ì, mì yi rè ma ká!

¹⁴ Símónà Péteró títi àma dré, Giká bhe tá rè zyà mì mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna, móndí ki kipèzo àyi kòfalé adrélé mónnyá ína ì ró ngìni ya dhi dre.

¹⁵ Di kúlí pròfétà ì dré tisile dhi ì adrè ru kisú tà nda be. Ì tisì tá dhi:

¹⁶ <Mírì Giká tà dhi: Amvolàsà dhi, má ni go Dàwídi ni dzó arílepi dre dhi ni 'o àyi totó tódhyá. Má ni go tà ni abíbhá dhi ki ledé, dzó nda ni bhàzo tódhyá àrà ni 'á,

* 15:8 15:8 A kòndò Tà 'òle dhi ì 10:44; 11:15.

17 kitswálé móndeí ki àmbí ì kòndàró ma, Mírì,
túmání móndeýá tíí sùrú twá ro má dré azilé adrélé mána ró dhi íbe.
Ma, Mírì adrélépi tà kòdhi ki 'o dhi, má adré tà nda ki ta ma.

18 Má 'o tá tà nda ì nìle kínó lésè.†»

19 Yàkòbhò gò tàá dhi: «Àsà dhi, má mìlèsè dhi, dóro ni mà dré tà kòkòróko
bhàle móndeýá sùrú twá ro àyi ki togó adzábhá Gíká véle dhi ì dri ko dhi.

20 Be ró dhi, mà kòtisì wárágà tàzoá àyi dré dhi, ì kònya mányàngá fèle
gíká tàko ì dré dhi ko, ì kò'o ndòtò tà ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi
ki zǎ ko, ìndì ì kònya kà'wá kàrí ko.‡

21 Tàko ko, kídholé kínó lésè dhi, à adré Mósè ni tátrítrí kúlí longó bhàandre
àlo àlo tíí dhi ì 'ásè, adrézó nàá Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó ì 'ásè sàbátù àlo
àlo tíí ì sè.»

Wárágà tisìle Yésu ni ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ì dré dhi

22 Gò àpòstolò nda ì, bhàgo nda ì ìndì móndeýá tíí Ekèlézyà le dhi íbe
dhi, ì dré ru yizo móndeí ki kipèzo àyi kòfalé mùle tímání Pólò íbe ìndì
Bàránábà be, lile móndeýá ka'ìbhá Atiyòkiyà na dhi ì véna. † kipè tá Yúdàsì
adrélé kpà rú zile Bàràsábà dhi ì Sílà be kòdhiya. Ayi nda ì tá móndeýá
ka'ìbhá dhi ki drì kòbhá ì kòfalé.

23 Di ì dré wárágà tisìzo kònìni, ì kòfèró àyi drígá:

«Àma, àpòstolò ì bhàgo íbe, àmi ki adrúpi ró dhi ì, mà adré wárágà
kòndhi ni tisì àma ki adrúpi sùrú twá ro Atiyòkiyà na, bvò Siríyà àdhya
na, ìndì bvò Kilikíyà àdhya na dhi ì dré. Mòdo àmi dré!

24 Mà yi tàle dhi, móndeí àruka ì pfò tá àma kòfalésè lile tà ta àmi dré
gò, ì dré àmi ki drì kizázó, àmi ki togó 'òzo lanzile. Di, mà mù tá àyi nda
ì àma ko.

25 Di tà nda sè dhi, àma tíí, mà yi ru móndeí àruka ki kipèzo mùle àmi
véna, tímání àma ki arúpi Bàránábà ì Pólò be, mà dré lèle tò dhi íbe.

26 Ayi nda ì móndeí àyi ki lídrì febhá adrélé dràdrà mìle àma ki Mírì
Yésu Krísto ni tà sè dhi 'i.

27 Di mà adré Yúdàsì ki mu Sílà be, ì kòtáro kúlí sè tà mà dré adrélé
tisìle àmi dré kònì ì.

28 Àma tímání Tírì Lólo be dhi, mà nò dóro ni, mà dré tà àzya lanzì
dhi ni bhàle àmi dri ko dhi. Tà kitswábhá mì kò'o dhi ì ngbà 'í tà kònì 'i:

29 Mì kònya mányàngá fèle gíká tàko ì dré dhi ko, mì kònya kà'wá kàrí
ko, mì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì mì kò'o ndòtò tà ko.
Mì kàdré 'òá kònìni dhi, kòdhi mì adré 'òá dóro. Mì kàdré dóro.»

30 Gò ì dré dhya kipèle nda ki mùzo lile Atiyòkiyà na. † kòtsa dre dhi, ì
dré móndeýá zyandre ka'ìbhá dhi ki kimózó gò, wárágà nda ni fèzo àyi dré.

31 Ayi nda ì kònà wárágà nda dre dhi, ì dré lenzézó kúlí tisìle àyi ki togó
tindrìzo nda ki tà sè.

32 Gò Yúdàsì ì Sílà be, adrèbhá tá àyikya pròfètà ro dhi ì, ì dré tà bí dhi
ki tàzo kitswázó móndeýá ka'ìbhá nda ki timbà àyi ki tà ka'ìka'ì na.

33 Di ì kògò adrélé kònàle lókyá tsà dre dhi, móndeýá ka'ìbhá nda ì dré
tà kídrikídri zizo Gíká tí àyi dré, ì kògòró móndeýá àyi ki mubhá dhi ì véna
dóro. [

34 §]

† 15:18 15:18 A kònò Amósà 9:11-12. ‡ 15:20 15:20 A kònò Pfòma 34:15-16; Lèvitikè 17:10-16;
18:6-23. § 15:34 15:34 Wárágà Gíká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kònì ki
kisú kònwa ko: [Di, Sílà ro dhi, ka'ì tá ína adrélé kònàle.]

³⁵ Di, Pólò ì Bàrànáà be dhi ì dré gòzo àyíkya adrélé Atiyókíyà na. Ayi túmání mómndí àruka bí dhi íbe dhi, ì adré tá Mírì ní kúlí longó, adrézó tà ní kì tadhá mómndí ì dré.

Pólò ì lanzí ru Bàrànáà be

³⁶ Lókyá kòlavú tsà dre dhi, Pólò dré tàzoá Bàrànáà dré dhi: «Mà kògò àma kì adrúpi bhàandre àlo àlo títi mà dré Mírì ní kúlí longózó dhi ì 'àsè dhi kì nobe, nòzoá ngalè àyi ngíni ya dhi.»

³⁷ Bàrànáà dré ka'izoá. Di adré tá leá dhi, ì kòdrì Yòwánì Márokò àyi vésè be.

³⁸ Di, Pólò adré tá ína nòá dhi, kitswá ko. Tàko ko, Yòwánì Márokò nda tayí tá àyi bvò Pàfilíyà àdhya na gò, dré gòzo lile àyi íbe àzì na ko.

³⁹ Di ì dré tà nda ní kayízó àyi kòfalésè tà tàndì ró gò, ì dré ru lanzízó ásà. Bàrànáà dré ína Yòwánì Márokò ní drizo gò, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kípíró àdhya na.

⁴⁰ Di, Pólò dré ína Sílà ní kipèzo kòdhya. Di mómndyá ka'ibhá dhi ì kòtayí àyi Mírì drígá, kòlikíró àyi àyi togó tani sè dre dhi, ì dré ngàzo lile.

⁴¹ Gò ì dré lavúzó bvò Síríyà àdhya 'àsè ìndì Kílíkíyà àdhya 'àsè, mómndyá ka'ibhá Ekèlézyà ì 'àsè dhi kì timbàbe àyi kì tà ka'ika'ì na.

16

Pólò ì Sílà be dhi ì drì Timòtéyò lizo Gíká ní àzì 'o

¹ Di Pólò ì dré tsàzo Dèrúbè na gò, lile tsàle Lìsitrà na. Kònàle dhi, Yésu ní ka'ilepi àlo rú be Timòtéyò dhi tá be. Akódhi nda ní andre tá Yúdà mvá Yésu ní ka'ilepi dhi 'i. Di, akódhi ní atá tá ína Gíríkì 'i.

² Mómndyá ka'ibhá Lìsitrà le ìndì Ikòníyò le dhi ì adré tá akódhi ní rú ta dóro.

³ Di Pólò adré tá akódhi ní le drìle àyi vésè atsí na. Ásà dhi, dré akódhi ní 'òzo lwàle, Yúdà ànzì bvò nda lé dhi ì kòka'iró akódhi be dhi bvó. Tàko ko, ì ní títi tàle dhi, akódhi ní atá tá Gíríkì 'i dhi be.

⁴ Di Pólò ì adré tá tatsilé bhàandre àlo àlo ì 'àsè, adrélé tà àpóstolò ì bhàgo íbe Yèrúsalmà na dhi ì dré ru yizo dríá dhi kì longóbe mómndyá ka'ibhá dhi ì dré adrélé 'òle.*

⁵ Di mómndyá ka'ibhá Ekèlézyà ì 'àsè dhi ì adré tá ru timbà àyi kì tà ka'ika'ì na. Ì adré tá kpá lizólé lile drìdrì kítú àlo àlo títi ì sè.

Màkèdóníyà agó àlo dhi zi Pólò lile àyi bvò na

⁶ Gò Pólò ì atsiàmú ní íbe dhi ì dré lavúzó bvò Fírígíyà àdhya 'àsè ìndì Galátíyà àdhya 'àsè. Tàko ko, Tírì Lólo logá tá àyi dré Gíká ní kúlí longoma bvò Asíyà àdhya na dhi.

⁷ Ì dré tsàzo ànyì bvò Mísíyà àdhya làga dhi, ì tabhì tá lile bvò Bítíníyà àdhya na ká. Di, Yésu ní Tírì dré ína tà nda ní logázó àyi dré.

⁸ Di ì dré lavúzó bvò Mísíyà àdhya 'àsè, síle bhàandre rú zìle Trówà dhi na, yíandre míle.

⁹ Ngátsi sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tìni. Nò tá Màkèdóníyà agó àlo dhi adrérà'a àyi totó adrélé Pólò ní ti lizí: «Mí azyá Màkèdóníyà le kitswálé àma kì ledé wà!»

¹⁰ Di Pólò kònò ngá nda dre dhi, mà dré ndiri láti ndàzo lizo Màkèdóníyà na. Angyá ko, mà ní tá tàle dhi, Gíká zi tá àma lile Rúbí Tani longó mómndyá kònàle dhi ì dré dhi be.

Lìdíyà ka'ì Yésu Filipóyì na

* 16:4 16:4 A kònò Tà 'òle dhi ì 15:23-29.

11 Di mà dré bwátù dòzo Trówà na, lavúzó pyà tùrù Sàmòtrákè àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Nèyàpólì dhi na.

12 Gò mà dré ngàzo kònalésè lile bhàandre Fìlipóyì àdhya na. Fìlipóyì nda bhàandre kàdrì bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi kí àlo 'i, ìndì bhàandre móndí bí Rómà ro dhi ì dré bhà mòzo lána dhi 'i. Gò mà dré adrézó kònàle lókyá be vwàvwà ro tsà.

13 Sàbátù tú dhi, mà dré pfòzo bhàandre nda lésè tsàle yìandre àlo adrélépi òle dhi mìle. Mà adré tá kisúá dhi, mà nì àrà adrézó tà ta Gìká be dhi nì kisú kònàle. Di mà dré lírízó adrélé tà ta tòkó ru kìmóbhá kònàle dhi ìbe.

14 Ayì nda ì kòfalé dhi, tòkó àlo rú be Lìdíyà angalépi bhàandre Tìyàtìrà àdhya lésè dhi tá be. Akódhi nda tá kítá làgí kyàkyà dhi kí lagílépi 'i, ìndì móndí adrélépi Gìká nì ro dhi 'i. Di dré tá adrérà'a Pólò nì yì dhi 'á dhi, Mírì dré akódhi nì togó 'òzo atsálé àtsi ró tà Pólò dré tàle dhi kí ka'ì.

15 Di akódhi ì mónyá títi akódhi nì dzó lésè dhi ìbe dhi ì dré bàtisimò dòzo. Dré àma kí ti lizízó tàzoá dhi: «Mì kàdré àma no Mírì Yésu nì ka'ilepi ró bàti dhi, mì kàlì adrélé àma dzó lé wà.» Di kàsè àma kí togó tà tàndì ró dre dhi, mà dré ka'izoá.

A bhe Pólò ì Sílà be bǎdzó na

16 Kítú àlo, mà dré tá adrérà'a lile àrà adrézó tà ta Gìká be dhi na dhi 'á dhi, mà kisú tá ru mvátòkó àlo màràbà ro dhi be. Akódhi nda tá tírì kònzi ìbe ì léna gò, adrézó tà adrèbhá alìle dhi kí longó móndí ì dré rìnyí nì sè. Akódhi nì líyí ì adré tá làfa kisú bí akódhi sè.

17 Di akódhi dré ngàzo adrélé àma kí lebè Pólò be, loyóába dhi: «Àgo kònì ì màràbà Gìká kurú na bhù na dhi àdhya 'i! Ì adré látì adrézó adrélé ásà dhi nì tadhá àmì dré!»

18 Adré tá 'òá kònìni kítú be bí. Di, kùdù nì na dhi, Pólò nì togó dré aswázó gò, dré àyì alázó tàà tírì kònzi nda dré dhi: «Yésu Krìsto nì rú sè dhi, mà adré tàà mí dri dhi, mí pfò mvátòkó kònìdhi lésè!» Gbǎ lókyá nda sè dhi, tírì nda dré pfòzo lásà.

19 Di mvátòkó nda nì líyí ì kònò tà ì dré tá adrézó mì bha làfa kisúzó ásà dhi abí dre dhi dre dhi, ì dré Pólò kí rùzo sèle Sílà be, lizo àyì ìbe bhàandre nda nì kàdrì ì kandrà ngá lagírà na.

20 Ì kòtsa àyì nda ì kandrà dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Dhya Yúdà ànzi ró kònì ì adré àma kí bhàandre nì 'a tífì!»

21 Tàko ko, ì adré àyìkya labhi logalé àma Rómà ro dhi ì dré dhi kí tadhá. Kìtswá mà dré labhi nda kí ka'izo, adrézó kpà 'òá ko.»

22 Gò móndí zyandre dhi ì dré kpà ru amúzó àyì ìbe Pólò ì rú Sílà be. Di bhàandre nì kàdrì nda ì dré àyì kí kítá 'òzo tuvùle àyì rúsè, gò àyì kí 'òzo bhwàle fa sè.

23 À kòbhwa àyì tà tàndì ró dre dhi, àyì kí bhèzo bǎdzó na. Gò lazízóá bǎdzó nda nì líkílépi dri dhi, kàdré àyì kí líkí dóro.

24 Akódhi kòyì kúlì nda dre dhi, dré àyì kí bhàzo bǎdzó nda nì 'a kile twá dhi na, àyì kí pá 'òzo kitsilé fa kólóngbò sè.

25 Anyìanyì ngátsi kítógá sè dhi, Pólò ì Sílà be dhi ì adré tá tà ta Gìká be, adrézó longó ngo akódhi nì rú bhàzo kùle. Dhya àruka títi 'ile bǎdzó nda lé dhi ì adré tá àyì kí yì.

26 Gbǎ kòdhwa, kàdikàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó, bǎdzó nda nì pá kizízó rìnyí sè. Di bǎdzó nì ti ì dré títi ru tìnzìzo gò, dhya títi 'ile nda kí nyìrì dré tikízó adàle àyì rúsè.

²⁷ Di bǎdzó likílépi nda kòlaró bǎdzó ti ki no ngbo dre dhi, dré áyi sápi asézó kitswázó áyi pfu dràle. Angyá ko, adré tá ina kisùá dhi, dhya 'ile nda ì lapá títi dre.

²⁸ Di, Pólò dré kúlí yòzo rinyí sè, tàzoá dhi: «Mí 'o mi kònze ko! Ama títi be kònìdhi!»

²⁹ Di bǎdzó likílépi nda dré àtsí zizo gò, dré arázó afflé bǎdzó 'a kile twá nda lé, adhéle lyabe tirì dré Pólò ì kandrà Sílà be.

³⁰ Dré àyi ki drizo pfòzo àyi íbe kivì na gò, lizizóá àyi tí dhi: «Atalágó ì, lè má kò'o àdho tà kòdha kitswázó adríle dhi?»

³¹ † logó drá dhi: «Àmi mónyá títi ámi dzó lésè dhi íbe dhi ì, mì kòka'ì Mírì Yésu gò, mì kàdríró.»

³² Gò ì dré Mírì ni kúlí longózó àyi dré, mónyá títi akódhi ni dzó lésè dhi íbe.

³³ Di ngátsi nda sè dhi, bǎdzó likílépi nda dré àyi ki drizo lizo àyi ki làzì dzi gò, gbǎ lókyá nda sè dhi, ì dré bàtisimò dòzo mónyá títi ni íbe.

³⁴ Dré Pólò ki drizo fizo àyi íbe áyi dzó na, mányàngá fèzo àyi dré nyàle. Di akódhi ì mónyá títi ni íbe dhi, ì dré gàzo arí sè bí, ì dré Gíkà ni ka'ile dhi sè.

³⁵ Ngá kòwa dre dhi, bhàandre ni kàdrì nda ì dré pòlisì ki mùzo tàá bǎdzó likílépi nda dré dhi: «Mí trì àgo kòdhi ì lile.»

³⁶ Di bǎdzó likílépi nda dré tàzoá Pólò dré dhi: «Bhàandre ni kàdrì ì amù kúlí tàá dhi, à kòtrì àmi lile. Mì ni di kitswá pfòle lile togó be kàdríkàdrì.»

³⁷ Di, Pólò dré ina tàzoá pòlisì nda ì dré dhi: «'ì 'o tá àma bhwàle mónyá títi ì kandrà àma ki tàbvó ta àko ró gò, àma ki 'òzo bhèle bǎdzó na, tágba má dré adrézó móndí Rómà ro dhi 'ì dhi.† Di nyànomvá dhi, ì adré àyikya àma ki le tayíle lùzu ró? Tàdzí ko! Ayi ki tàndi ì kàlì àma ki tri dhi àyi!»

³⁸ Gò pòlisì nda ì dré gòzo kúlí nda ki longó bhàandre ni kàdrì nda ì dré. Ayi nda ì kòyi, Pólò ì Sílà be dhi ì tá móndí Rómà ro dhi 'ì dhi dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo.

³⁹ Di ì dré alizo Pólò ki togó tindrì, àyi ki drizo pfòzo àyi íbe kivì na gò, àyi ki ti lizizó ì kòtayíró àyi ki bhàandre lizo.

⁴⁰ Di Pólò ì Sílà be dhi ì kàpfò bǎdzó lésè dre dhi, ì dré gòzo lile Lídíyà bhàna. Kònàle dhi, ì dré ru kímózó mónyá ka'ìbhá dhi íbe, àyi ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'ì na gò, ì dré àyi ki tayízó lizo.

17

Pólò ì Sílà be dhi ì Tèsalòníkè na

¹ Amvolásà dhi, ì dré lavúzó bhàandre Afipóli àdhya 'ásè ìndì Apòlòníyà àdhya 'ásè gò, tsàle bhàandre Tèsalòníkè àdhya na. Yúdà ànze ki lisámbò dzó tá kònàle be.

² Di Pólò dré lizo lisámbò dzó nda na, ànyà gà dré tá adrélé 'òle dhi tìni. Sàbátù na dhi ì sè dhi, dré tà tisìle Gíkà ni Kúlí na dhi ki tàzo mónyá kònàle dhi íbe.

³ Adré tá tà nda ki àndu ngi àyi dré, adrézó tadhá dhi, lè tá Mèsíyà kònya kizà dràzo gò, kòngaró dràdrà 'ásè. Tà tá àyi dré dhi: «Yésu má dré adrézó tà ni ni longó àmi dré kòdhi, Mèsíyà 'ì.»

† 16:37 16:37 Rómà ki tòlì adré tá móndí Rómà ro dhi ki bhwàma logá. Kàdré Pólò ni tà adrézó móndí Rómà ro dhi sè dhi, à kònò Tà 'òle dhi ì 22:25-29; 23:27.

⁴ Di Yúdà ànzì àruka ì dré kúlí nda ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó Pólò íbe Sílà be. Gíríkí zyandre adrèbhá tá Gíká ni ro dhi ì dré kpà ka'izoá, tùmáńi tòkò bǐ rúku ró dhi íbe.

⁵ Di, Yúdà ànzì àruka ì dré àyíkya lovó kònzì bhàzo Pólò i rú. Di ì dré àgo kònzì àruka ki kimózó ngá lagírà na gò, ì dré móndí zyandre dhi ki 'a tífízó adrélé tà 'o wáyá ro bhàandre na. Gò ì dré ru wùzo tsàle Yàsónà bhàna kitswálé Pólò ki nda Sílà be, ì kàdrìró àyi móndyá zyandre ì kandrà be dhi bvó.

⁶ Di, ì kòndà àyi tí dre dhi, ì dré Yàsónà ki sèzo móndí ka'ibhá àruka íbe, lizo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrà. Gò ì dré yòzoá dhi: «Àgo adrèbhá móndí ki drì kizá bvò wáyì 'ásè kòdhi ì atsá kpà kònwà dre.

⁷ Yàsónà kòndhi ka'í àyi dòle í bhàna. Ayi títi nda ì adrè ligílé Kàyìsàrà ni tòlí i rú, adrézó tàá dhi, ópí kàdrì àzya rú be Yésu dhi be.»

⁸ Di kúlí ì dré tàle nda ì dré gòzo móndyá zyandre nda ki 'a tífí, bhàandre ni kàdrì nda íbe.

⁹ Di ì dré Yàsónà ki 'òzo làfa fe arúpi ni íbe gò, ì dré àyi ki tayízó lile.

Pólò i Sílà be dhi i Bèróyà na

¹⁰ Ngá kàní dre dhi, móndyá ka'ibhá dhi ì dré Pólò ki 'òzo lile Sílà be bhàandre Bèróyà àdhya na. Ayi nda ì kòtsa dre dhi, ì dré lizo Yúdà ànzì ki lèsámbo dzó na.

¹¹ Móndyá Bèróyà le dhi ki togó tá dóro Tèsàlòníkèbhá kya ki lavú. Di ì dré Gíká ni kúlí ka'izo yìle lovó sè. Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adrè tá tà tísìle Gíká ni Kúlí na dhi ki àndu nda, nìzoá ngalè tà Pólò dré tá adrélé tàle dhi ì tà bàti 'i yà dhi.

¹² Di móndí bǐ Yúdà ànzì ì kòfalé dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tùmáńi Gíríkí tòkò rúku ró bǐ dhi íbe, ìndì Gíríkí àgo bǐ dhi íbe.

¹³ Di, Yúdà ànzì Tèsàlòníkè na dhi ì kòyi, Pólò adrè tá kpà Gíká ni kúlí longó Bèróyà le dhi dre dhi, ì dré àyíkya alizo kitswálé móndyá zyandre nda ki 'a tífí ligílé Pólò i rú.

¹⁴ Gbǎ lókyá nda sè dhi, móndyá ka'ibhá dhi ì dré Pólò ni 'òzo lile àtsí dri yìandre na ro. Di, Sílà ì Tímòtéyò be dhi ì dré àyíkya adrézó Bèróyà na.

¹⁵ Dhya adrèbhá Pólò ni dri dhi ì dré lizo ába tsàle bhàandre Atènyì àdhya na. Di akódhi dré lazízóá àyi dri dhi, Sílà ì Tímòtéyò be dhi ì kàlì í vélé mbèlè. Gò ì dré gòzo gòle Bèróyà na.

Pólò longó Gíká ni kúlí Atènyì na

¹⁶ Pólò dré tá adrèrà'a àyi nda ki letè Atènyì na dhi 'á dhi, akódhi ni togó adrè tá lanzìle lavúlé, dré tá adrélé nòá dhi, bhàandre nda ga gíká tàko ki línдрí ì sè bǐ dhi sè.

¹⁷ Àsà dhi, adrè tá Gíká ni kúlí ta Yúdà ànzì íbe, ìndì móndyá sùrú twá ro adrèbhá tá Gíká ni ro dhi íbe Yúdà ànzì ki lèsámbo dzó na. Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, adrè tá kpà Gíká ni kúlí ta móndyá adrèbhá tá ru kimó ngá lagírà na dhi íbe.

¹⁸ Di tògyabhá àruka adrélé zìle Èpìkùréyò ì ró ìndì Sòtòyíkò ì ró dhi ì dré dhèzo adrélé tà kayí akódhi be.* Ayi ki àruka ì adrè tá lizíá dhi: «Dhya kúlí kyàkyà kòdhi adrè ína àdho tà le tàle?» Aruka ni ì adrè tá tàá dhi: «Sù ngóro adrè gíká twá ki tà longó na tìni.» I adrè tá tàá kònni, Pólò dré tá

* **17:18 17:18** Dhya adrélé zìle «Èpìkùréyò» ì ró kòni ì adrè tá tadhá dhi, tà kàdrì lavúlé dhi kólénzé tà 'i. Dhya adrélé zìle «Sòtòyíkò» ì ró kòni ì adrè tá àyíkya tadhá dhi, lè à kòka'í tà títi adrèbhá atsálé dhi ì, adrézó kpà togó íbe kàdrìkàdrì.

adrélé Yésu ni Rúbí Tani longó akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà be dhi sè.

¹⁹ Gò ì dré akódhi ni drizo lizo ába àrà rú zìle Arèyòpágò, tògyabhá ì dré tá adrézó ru kimó lána dhi na.† Ayi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà ni kitswá tà tídhí mí dré adrélé tadhálé kòdhi kì ni bwà?»

²⁰ Tà mí dré adrélé tàle nda ì adhé àma bilé twá. Di mà lè nìle ngalè tà nda ì adré lèá tàle ngíni ya dhi.»

²¹ († tà tá kònìni tàko ko, Atènyàìbhá títi dhi ì mómí alìalì dhi íbe dhi ì adré tá àyi kì lókyá wáyi dhi ni fe adrézó tà tídhí dhi kì yi, adrézó kpà tà nda kì títi àyi kòfalésè.)

²² Di Pólò dré ngàzo áyi totó àyi ru kimóbhá nda ì kòfalé gò, tàá dhi: «Àmi Atènyàìbhá ni ì, má adré nòá dhi, tà títi ì sè dhi, àmi mómí adrébhá gíká ni tà nda nìle dhi 'i.

²³ Tàko ko, má dré tá adrerà'a tatsilé àmi kì bhàandre 'àsè dhi 'á dhi, má nò tá àrà mì dré adrézó àmi kì gíká kì lindrì bha 'àsà dhi ì. Má kisú kpà àlètàrì mì dré adrézó ngá fe àmi kì gíká dré dhi. A tìsì tá rúá dhi: <Gíká nìle ko dhi dré.> Di má adré mána Gíká mì dré adrézó lindrì ni ni bha nìá àko ró dhi ni tà longó àmi dré.

²⁴ Gíká bvò bhàlepi ngá títi lá dhi íbe dhi, Mírì bhù kya bvò be dhi 'i. Di adré ína adrélé tēpelò mómí ì dré adrélé síle dhi ì 'àsè ko.

²⁵ Mómí ì kitswá kpà tà 'o akódhi dré ngóro akódhi tá lovó ni íbe na tìni bwà ko. Tàko ko, akódhi adré lídrì fe, la'a íbe ìndì ngá àruka títi dhi íbe mómíyá títi ì dré dhi nì.

²⁶ Akódhi 'o tá sùrú títi dhi ì apfòle mómí àlo lésè, ì kàyíró adrélé bhà mo bvò wáyi dhi drìsè. Bhà àyi kì lókyá ì ngóro dré tá lèle 'òle dhi tìni. Lanzí kpà bvò ì dré adrézó bhà mo 'àsà dhi ì.

²⁷ Gíká 'o tá kònìni, mómí ì kàdréro áyi nda gò, kòkitswá dhi, ì kòkisúró ì be dhi bvó. Tàkò, akódhi ína vwàvwà ro àma àlo àlo títi dhi ì rúsè ko.

²⁸ Angyá ko, akódhi léna dhi, àma lídrì íbe, adrézó tà 'o, adrézó kpà adrélé be. Ngóro àmi kì tògyabhá àruka ì dré tàle dhi tìni: <Àma akódhi ni ànzi 'i.>

²⁹ Di mà dré adrélé Gíká ni ànzi 'i dhi sè dhi, adré lèá mà kòkisù ko tàle dhi, Gíká ni làsú sù ngóro ngá lídrì mómí ì dré adrélé ledélé óro sè yà, àrezá sè yà, kó ngalè kírà sè yà, àyi kì tògyá sè ìndì àyi kì tà kisùle dhi sè dhi tìni dhi.

³⁰ Atú dhi, Gíká tayí tá mómí ì adrélé tà 'o tà nìma ko na. Di, nyànomvá dhi, adré ína mómíyá títi àrà títi ì 'àsè dhi kì kodzó, ì kòladzárò àyi kì togó.

³¹ Tàko ko, bhà kítú í dré dra mómíyá títi bvò àdhya kì tàbvó tàzo gyägya, agó í dré zìle tà nda sè dhi sè dhi dre. Tadhá kpà mómíyá títi ì dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi, dré akódhi nda ni tingalé dràdrà lésè dhi sè.»

³² † kòyi tà Pólò dré tàle mómí ni tingama dràdrà lésè dhi ni tà dri nda dre dhi, àyi kì àruka ì dré ngàzo akódhi ni gu. Di àruka ni ì dré kó tàzoá dhi: «Mà ni go tà mí dré adrélé tàle kòdhi kì yi tódhyá kítú àzya sè.»

³³ Di Pólò dré pfòzo àyi kòfalésè.

³⁴ Ayi kì àruka ì dré ru amúzó akódhi be gò, ì dré Yésu ni ka'izo. Ayi nda ì kòfalé dhi tá tògyabhá nda kì àlo, Diyònúsiyò, tòkó àlo rú be Dàmàrì dhi, tsàle mómí àruka íbe.

† 17:19 17:19 «Arèyòpágò» kòndhi tá rú kóngó àlo Atènyàì le dhi àdhya 'i, ìndì rú tògyabhá adrébhá tá ru kimó àrà nda lé dhi kya 'i.

18

Pólò lè Kòrítò na

¹ Amvolásà dhi, Pólò dré ngàzo Aténáyì lésè lile bhàandre Kòrítò àdhyana.

² Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Akilà angálépi Pótò lésè dhi be. Lavú dre lókyá tsà, ì angá tá bvò Itàliyà àdhyana lésè tòkó ni rú be Pìrìsikà dhi be, alile Kòrítò le. Tàko ko, Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò fè tá tòlí tàzoá dhi, Yúdà ànzi títi dhi ì kòpfò bhàandre Rómà àdhyana 'àsè. Di Pólò dré tsàzo

³ adrelé àyi bhàna, adrelé àzi 'o tùmání àyi íbe. Angyá ko, ì adré tá títi àzi àlo adrezó wémà ledé dhi ni 'o kòdhyana.

⁴ Sàbátù àlo àlo títi ì sè dhi, Pólò adré tá Giká ni kúlí ta Yúdà ànzi ki lèsámò dzó na, adrezó Yúdà ànzi ki togó asé Gíríkí íbe, ì kòka'iró Yésu be dhi bvó.

⁵ Silà ì Timòtéyò be dhi ì kàtsá Màkèdóniyà lésè dre dhi, Pólò dré kidhózó adrelé àyi lókyá wáyi dhi ni fe adrezó Giká ni kúlí longó, adrezó tadhá Yúdà ànzi ì dré dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

⁶ Di, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo adrelé ligilé Pólò be, adrezó akódhi ni lodhá. Di Pólò dré àyi kítá kayázó, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi ki kàrí kàdré ngòle àmi ki tàndi ì dri. Ma tà àko má rú àmi ki tà sè. Kidhólé nyànomvá dhi, má adré mána lile Giká ni kúlí longó mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna.»

⁷ Di akódhi dré apfòzo lèsámò dzó nda lésè lile agó àlo rú be Títíyò Yúsitò dhi ni dzó na, ànyi lèsámò dzó nda làgana. Akódhi nda tá mónnyá adrelépi Giká ni ro dhi 'i.

⁸ Kònàle dhi, lèsámò dzó ni kàdrì rú be Kùrìsipò dhi ì mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi, ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. Di Kòrítòbhá àruka bí adrebhá Pólò ni kúlí yi dhi ì adré tá kpà Yésu ni ka'ì gò, ì dré adrezó bàtìsimò do.

⁹ Ngàtsi àlo sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tìni gò, Mírì dré tàzoá drá dhi: «Mí ro ngá ko! Mí gò adrelé áma tà longó. Mí tayí kúlí ko.

¹⁰ Angyá ko, ma tùmání mí be. Dhyana àlo kitswá drígá bha mí rú ámi 'òzo kònzì dhi ko. Tàko ko, ma mónnyá íbe zyandre ró bhàandre kòndhi 'á.»

¹¹ Di Pólò dré gòzo adrelé kònàle, adrelé Giká ni kúlí tadhá àyi dré kóná àlo tàlí sè.

¹² Lókyá Gálíyò dré tá adrerà'a gùvèrènerè ro bvò Akáyà àdhyana drile dhi 'á dhi, Yúdà ànzi ì dré ngàzo ru amú Pólò rú gò, ì dré akódhi ni drìzo lèzo ába tàbvò tǎrà na.

¹³ Ì dré tàzoá dhi: «Dhyana kòndhi adré ína mónnyá ki kodzó, ì kàdrépi Giká ni lindrì bha láti twá àma ki tátírítrí kúlí dré adrelé tadhálé dhi rúsè dhi sè.»

¹⁴ Di Pólò dré tá adrerà'a 'òle kúlí ta dhi 'á dhi, Gálíyò dré logózó Yúdà ànzi nda ì dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró ni ì, mì kàdré tá mónnyá asíkí tà kònzì tsà dhi sè yà, kó ngalè tà kònzì kàdrì dhi sè yà dhi, má ni tá àmi ki yi togó vwàvwà sè.

¹⁵ Di, mì dré adrelé tà kayí kúlí ki tà dri, rú ki tà dri, ìndi àmi ki tàndi ki tátírítrí kúlí ni tà dri dhi sè dhi, mì nò àmíkya tà nda ì àmi. Má lè mána tà nda ki bvó tàle ko!»

¹⁶ Di dré àyi ki dròzo pfòle tàbvò tǎrà nda 'àsè.

¹⁷ Gò àyi títi nda ì dré àyi ki lèsámò dzó ni kàdrì rú be Sòsèténè dhi ni rùzo tswàle tàbvò tǎrà nda kandrá. Di, Gálíyò dré ína tà nda ni nòzo tà tàko ró.

Pólò gò Atìyòkíyà na

18 Pólò dré adrézó Kòrítò na lókyá be vwàvwà ro. Di dré lazízó móndyá ka'ibhá i tí gò, ì dré mbàzo bwátù na Pìrìsíká ìbe ìndì Akílà be kitswálé lile bvò Sírìyà àdhya na. Drìdrì dré mbàzo bwátù na dhi kandrà dhi, Pólò 'o tá àyi drìbhí rèle bhàandre rú zìle Kèkùréyà dhi na, mòndrà dré tá sile dhi ni tà sè.*

19 † dré tsàzo bhàandre Efésò àdhya na gò, Pólò dré Pìrìsíká ki tayízó Akílà be. Dré ìna lizo Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó na Gìká ni kúlí ta àyi ìbe.

20 Gò ì dré akódhi ni ti lizízo, kàdréro dhu rè àyi véna vwàvwà ro tsà. Di, dré ìna ka'izoá ko.

21 Di, dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tayí dhi 'á dhi, dré tàzoá dhi: «Gìká kòlè dhi, má ni go atsálé àmi ta.» Dré bwátù dòzo ngàzo Efésò lésè,

22 lile Kàyìsàriyà na. Kòtsa dre dhi, dré rè zyà mbàzo Yèrúsalmà na mòdo fe móndyá ka'ibhá i dré 'íká, gò lizo Atiyòkiyà na ndò.

23 Dré adrézó Atiyòkiyà na lókyá be vwàvwà ro tsà. Gò dré ngàzo tatsilé bvò Gálàtiyà àdhya 'ásè ìndì Fìrìgíyà àdhya 'ásè, móndyá ka'ibhá títi dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'ika'í na.

Apólò tadhá Gìká ni kúlí Efésò na ìndì Kòrítò na

24 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yúdà mvá àlo rú be Apólò angalépi Alìgizàndriyà lésè dhi, dré tsàzo Efésò na. Akódhi nda tá móndí tà nìlepi bí, ìndì Gìká ni Kúlí nìlepi dóro dhi 'i.

25 A tadhá tá kpà drá Mírì ni tà dóro. Di akódhi ni togó tá àtsi ró adrézó Yésu ni tà longó, adrézó akódhi ni tà tadhá kyákyá. Di, nì tá ìna ngbà 'í bàtisimò Yòwànì àdhya ni tà kòdhya.†

26 Di dré kìdhózó adrélé Gìká ni kúlí ta tirì àko Yúdà ànzi ki lèsámbo dzó na. Pìrìsíká i Akílà be dhi ì kòyi akódhi dre dhi, ì dré akódhi ni drìzo lizo ába àyi véna gò, ì dré Gìká ni tà àndu ngìzo drá dóro kitswálé títi.

27 Amvolásà dhi, Apólò dré lèzoá lile bvò Akáyà àdhya na. Di móndyá ka'ibhá Efésò le dhi ì dré akódhi ni kodzózó lile gò, ì dré wáràgà tisìzo àyi ki adrúpi Akáyà na dhi ì dré, ì kòka'író akódhi dòle àyi véna dóro. Di akódhi kòtsa kònàle dre dhi, dré móndyá Yésu ni ka'ibhá Gìká ni togó tani sè dhi ki ledézó tò.

28 Tàko ko, adré tá tà kayí Yúdà ànzi ìbe rìnyí sè móndyá títi i kandrà, adrézó tadhá tà tisìle Gìká ni Kúlí na dhi ì sè dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

19

Pólò tsa Efésò na

1 Apólò dré tá adrérà'a Kòrítò na dhi 'á dhi, Pólò dré láti dòzo lavúzó bvò kòngo ró Asíyà àdhya 'ásè, lile tsàle Efésò na. Kònàle dhi, dré Yésu ni ka'ibhá àruka ki kisúzó gò,

2 lizízoá àyi tí dhi: «Mì dré Yésu ni ka'izo dhi, mì kisú Tirí Lólo 'í?» Di ì logó drá dhi: «Kóko, mà yi tá ko tàle dhi, Tirí Lólo be dhi.»

3 Pólò gò lizíá dhi: «Kàdré kònìni dhi, mì do di bàtisimò àngùdhi kòdhya?» † logó dhi: «Bàtisimò Yòwànì àdhya 'i.»

4 Di Pólò tà àyi dré dhi: «Yòwànì fè tá bàtisimò móndí i dré, tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó dre. Di adré tá tàá àyi dré dhi, ì kòka'í dhyà adrélépi tá adhéle í bvó dhi kòdhya. Dhyà nda Yésu 'i.»

5 † kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo bàtisimò do Mírì Yésu ni rú sè.

* **18:18 18:18** Kínò lésè Yúdà ànzi ì véna dhi, móndí mòndrà silepi dhi kò'o mòndrà nda akilé dre dhi, adré tá àyi drìbhí 'o rèle tà nda ni tadházó. † **18:25 18:25** A kònò Tà 'òle dhi ì 19:3-4.

⁶ Di Pólò dré dríga bhàzo àyi dri gò, Tirí Lólo dré asízó àyi ki asó gò, ì dré kidhózó adréle ti twátwa ki ta, adrézó tà longó pròfètà kya tíni.

⁷ Ago nda ì tá ànyíànyì mudrí-drì-rì.

⁸ Amvolásà dhi, Pólò dré lizo Yúdà ànzi ki lisámbò dzó na gò, kidhólé adréle Giká ni kúlí ta tirí àko. Dré Giká ni Opì ni tà tadházó mónnyá kònàle dhi ì dré mbà na, adrézó àyi ki togó asé, ì kòka'iró be dhi bvó.

⁹ Di, àyi ki àruka ì dré àyi ki togó 'òzo tombálé, kúlí nda ki gazo gò, ì dré kidhózó adréle tà ta kònzi Mírì ni láti ni tà rú mónnyá títi ì kandrá. Di Pólò dré àyi ki tayízó. Dré mónnyá ka'ibhá dhi ki drizo lizo àyi ìbe Tíránò ni dzó adrézó móndí ki tadhá dhi na gò, dré adrézó Giká ni tà ta àyi dré kítú àlo àlo títi ì sè.

¹⁰ Dré 'òzoá kònini kóná rì gò, mónnyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro bvò Asíyà àdhya lé dhi ì dré Mírì ni kúlí yizo.

¹¹ Giká adré tá rinyí fe Pólò dré adrézó tà kàdrì língríga ró nòle rè ko dhi ki 'o.

¹² A adré tá ndìndì kítá twátwa dré tá tabèle dhi ki do lizo bhàa dràbhá ì rú gò, ì dré adrézó adréle àyi ki drá ì lésè. Tirí kònzi ì adré tá kpà topfòle àyi ki àruka ì lésè.

Sèkéva ni ànziàgo ì tabhì tirí kònzi dròle

¹³ Yúdà ànzi àruka ì adré tá tatsilé àrà twátwa ì 'ásè, adréle tirí kònzi ki drobe topfòle móndí ì lésè. Gò ì dré kidhózó adréle tà nda ni tabhì 'òle Mírì Yésu ni rú sè, adrézó tàá tirí kònzi ì dré dhi: «Má adré tàá àmi dri Yésu Pólò dré adrézó tà ni ni longó dhi ni rú sè dhi, mì pfò!»

¹⁴ Di Yúdà ànzi ki kòwàna kàdrì àlo rú be Sèkéva dhi ni ànziàgo nzi-drì-rì dhi ì adré tá kpà 'òá kònini.

¹⁵ Kítú àlo dhi, ì tà tá kònini gò, tirí kònzi nda dré logózó àyi dré dhi: «Má nì Yésu be. Má nì kpà Pólò àdhi 'i ya dhi be. Di, àmi àmìkya àdhibhá 'i?»

¹⁶ Di agó tirí kònzi nda dré tá adrézó lána dhi dré dhèzo àyi dri, àyi títi dhi ki rinyí lavú gò, àyi ki tswàzo tà tàndi ró. Gò ì dré lapázó dzó nda lésè bvólíli ro ìndì làzì be bñ àyi rúsè.

¹⁷ Mónnyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro Efésò le dhi ì kòyi tà nda dre dhi, tirí dré àyi ki 'òzo gò, ì dré adrézó Mírì Yésu ni rú ni lindrì bha.

¹⁸ Di móndí bñ Yésu ni ka'ibhá dhi ì adré tá alìle tà kònzi ì dré 'òle dhi ki ta ngádra 'á mónnyá títi ì kandrá.

¹⁹ Ayi ki àruka adrébhá tá làndrì ndrìbhá ro dhi ì adré tá àyi ki búkù làndrì àdhya ki adó alizo zàá mónnyá títi ì kandrá. Búkù ì dré zàle nda ki làgí tá ànyíànyì làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí.*

²⁰ Di ásà dhi, Mírì ni kúlí adré tá la'ulé akódhi ni rinyí sè, adréle lile drìdrì.

²¹ Tà nda ì kò'o ru títi dre dhi, Pólò dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré lavúle bvò Màkèdóníyà àdhya 'ásè ìndì Akáyà àdhya 'ásè, lile Yèrúsalmà na dhi. Tà tá dhi: «Má kòlì tsàle kònàle dre dhi, adré kpà leá dhi, má kòlì Rómà na.»

²² Di dré àyi àziàmù rì, Tímòtéyò ì Èràstò be dhi ki mùzo lile ì kandrána Màkèdóníyà na gò, dré ìna adrézó Asíyà na lókyá tsà sè.

Efésòbhá ki ligìma Pólò ì rú dhi

²³ Lókyá nda sè dhi, tà dré abízó nyñnyì Efésò na Mírì ni láti ni tà sè.

* **19:19 19:19** «Làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí» (50.000) kòni ì tá làfa adréle fèle móndí ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí dhi ì dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i.

24 Agó àlo rú be Dèmètríyò adrélépi tá ngá di àrezá sè dhi tá kònàle be. Akódhi nda i àzízí ni íbe dhi i adré tá gǐká tòko ró rú be Arètémí dhi ni dzó nzi tsàtsà dhi ki ledé àrezá sè, adrézó làfa kisú ásà bǐ.†

25 Di akódhi dré ngàzo áyi àzízí nda ki kimó tùmání móndí àruka adrèbhá tá ngá ledé àyi tíni dhi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àma arúpi i, mì nǐ tàle dhi, mà adré làfa kisú bǐ àzǐ kòdhi sè dhi be.

26 Di mì nò ìndì mì yi tàle dhi, Pólò kòdhi se móndí zyandre kònwa Èfésò 'a ìndì bvò wáyi Asíyà àdhya lé dhi ki togó litlé dre. Adré ína tàá dhi, gǐká líndrǐ móndí i dré adrélé ledélé àyi ki drígá sè dhi i, gǐká tàndi 'i ko.

27 Di tà nda kitswá ngbà 'í àma ki àzǐ nǐ rú kizá kòdhya ko. A ni kókpà kitswá àma ki gǐká tòkó gú, Arètémí nǐ tépelò nǐ rú kizá gò, akódhi nǐ líndrǐ móndyá títi Asíyà 'ásè ìndì bvò wáyi 'ásè dhi i dré adrélé bhàle dhi nǐ tingázó!»

28 Di i kòyi tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndi ró gò, i dré ngàzo adrélé tetrélé adrézó loyóá dhi: «Àrètémí Èfésòbhá kya kàdrǐ lavulé!»

29 Gí ko, tà dré abízó nyǐnyi bhàandre nda 'á. Di móndí zyandre dhi i dré Pólò nǐ atsiámu, Gáyò i Arístàrúkò be angábhá Màkèdòníyà lésè dhi ki rùzo gò, i dré ru wùzo lìle àyi íbe àrà kàdrǐ adrézó ru kimó dhi na.

30 Pólò adré tá ína leá pfòle móndyá zyandre nda i kandrá. Di, móndyá ka'ibhá dhi i dré àyikya ka'izoá ko.

31 Ndìndì dhya kàdrǐkàdrǐ Asíyà drǐle dhi ki àruka adrèbhá tá Pólò nǐ arúpi ró dhi, i dré kúlí mùzo akódhi nǐ ti lizǐ, kòpfòró móndyá zyandre nda i kandrá ko.

32 Móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki drǐ abí dre nyǐnyi. Ayi ki àruka i adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka nǐ i adré tá kó tà àzya ta. Ayi bǐ dhi i nǐ tá ngalè i kimó tá ru àdho tà sè ya dhi ko.

33 Yúdà ànzi i dré agó àlo rú be Alìgizándrè dhi nǐ 'òzo pfòle móndyá zyandre i kandrá, kòngiró tà nda nǐ àndu be dhi bvó. Di akódhi dré drígá bhàzo kuru àyi ki kúlí kikízó, í kòkitswáró áyi tàrá ga àyi kandrá.

34 Di, i kònǐ akódhi Yúdà mvá 'i dhi dre dhi, i dré ngàzo adrélé tetrélé kúlí àlo sè ànyǐànyǐ sáà rǐ, adrézó loyóá dhi: «Àrètémí Èfésòbhá kya kàdrǐ lavulé!»

35 Kùdù ro dhi, dhya bhàle adrélé bhàandre nda nǐ tà tisì dhi dré ngàzo móndyá zyandre nda ki kúlí kíkí gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Èfésòbhá nǐ i, móndyá títi dhi i nǐ tàle dhi, à bhà bhàandre Èfésò àdhya adrélé gǐká gú, Arètémí nǐ tépelò líkí, akódhi nǐ líndrǐ adhélepi bhù lésè dhi íbe dhi be.

36 Dhya àlo kitswá tà kòdhi nǐ kayí bwà ko. Àsà dhi, adré leá dhi, mì kàdré kíri, ìndì mì kò'o tà wàya ro ko.

37 Mì adrǐ àgo kònǐ i kònwa, tàkò i lodhá àyikya àma ki gǐká tòkó ko, i topá kpà ngá akódhi nǐ tépelò i lésè ko.

38 Di Dèmètríyò i àzízí ni íbe dhi i kàdré tà íbe tàle móndí i rú dhi, àrà adrézó tàbvò ta dhi i be, ìndì tàbvò tabhá i be. Adré di leá dhi, i kòlì tà ta móndí i rú kònàle.

39 Mì kàdré tà àzya íbe lizilé dhi, à nǐ kpà tà nda ki yi àrà adrézó tà ki bvò lanzi àma ki tòlǐ sè dhi na.

40 Tàko ko, tayí ngbà 'í tsà, à dré àma ki asíkizo móndí ki ligima ándrò kònìdhi nǐ tà sè. A kòlizǐ àma dhi, mà kitswá tà àlo ta tà wàya 'òle ándrò

† 19:24 19:24 «Àrètémí» kònìdhi, Gíríkí ki gǐká ki àlo tòko ró, i dré adrézó mì bha vélána, kòfèró àyi dré ànzi dhi 'i. I adré tá akódhi nǐ líndrǐ bha dzó nzi tsàtsà ledélé àrezá sè dhi i sè.

kònìdhi ni àndu ngìzo dhi bwà ko.» Dì kòtá tà nda i dre dhi, dré móndyá zyandre ru kimóbhá nda ki 'òzo ayílé.

20

Pólò lavú Màkèdóniyà 'ásè ìndì Gíríkì ki bvò 'ásè

¹ Tà wàyá nda kàkí dre dhi, Pólò dré móndyá ka'ìbhá dhi ki azízó gò, àyi ki kodzózó adrélé àyi ki totó tātá àyi ki tà ka'ìka'ì na. Kòlází àyi tí dre dhi, dré ngàzo lile bvò Màkèdóniyà àdhya na.

² Dré lavúzó bvò nda 'ásè, tà bí dhi ki tabe móndyá ka'ìbhá dhi ki timbàzo àyi ki tà ka'ìka'ì na. Dré tsàzo Gíríkì ki bvò na gò,

³ dré adrézó kònàle mbă na. Dré tá adrerà'a 'òle bwátù do lizo bvò Síríyà àdhya na dhi 'á dhi, dré yìzoá tàle dhi, Yúdà ànzì ì yi tá ru kitswázó áyi 'o kònzì. Dì dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré gòle bvò Màkèdóniyà àdhya 'ásè dhi.

⁴ Akódhi ni atsiàmu i tá: Sòpátrò, Pírò ni mvá angálépi Bèróyà lésè dhi, Arìstàrúkò i Sèkúndò be angábhá Tèsalòníkè lésè dhi i, Gáyò Dèrúbè lésè dhi, Tímòtéyò, tsàle Tíkíkò i Tròfímò be angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi i.

⁵ Ayi nda ì dré lizo drìdrì àma kandrána, kitswálé àma ki letè Trówà na.

⁶ Ama ró dhi, gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya àmvolésè dhi, mà dré bwátù dòzo ngàzo Fìlipóyì lésè gò, kítú nzi àmvolésè dhi, mà dré tsàzo ru kisú àma ki atsiàmu nda íbe Trówà na. Gò mà dré adrézó kònàle kítú nzi-drì-rì.

Yùtíkò ni tingama dràdrà lésè dhi

⁷ Kítú ni àlo pósò àdhya sè dhi, mà kimó tá ru móndyá ka'ìbhá dhi íbe, kitswázó mányàngá do nyàle.* Pólò adré tá tà ta móndyá nda i dré. Dì dré tá adrélé 'òle lile drùbhì sè dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tà ta tsàle ngátsi kítógá na.

⁸ A tobhà tá tálà bí dhi i dzó 'a kile kurú na mà dré ru kimózó lána dhi na.

⁹ Kàdhúra àlo rú be Yùtíkò dhi lírì tá mòlísà na gò, ayí dré adrézó akódhi ni 'o, Pólò dré tá adrerà'a tà ta vwàvwà ro dhi 'á. Dì ayí kòlavú akódhi dre dhi, dré dhèzo byá kìnì na, dzó nda ni ètázì ni na 'ásè. A ni akódhi ni tingá dhi, àkò drà ína dre.

¹⁰ Dì Pólò dré sizo, tandìle kàdhúra nda drìle, akódhi ni lomvó í drígá gò, tàzoá móndyá títi i dré dhi: «Mì bhà àmi ki togó kuru ko! Akódhi lídrì íbe!»

¹¹ Ì kògò mbàle dzó 'a kile kurú na nda na dre dhi, ì dré mápà tonòzo nyàle. Dì Pólò dré gòzo tà ta tsàle drùbhì na gò, ngàzo lile.

¹² Gò ì dré kàdhúra nda ni drìzo nzìzo ába rúbhá be líná. Dì tà nda tindrì tá móndyá títi dhi ki togó lavulé.

Pólò nga Trówà lésè lile Mìlétò na

¹³ Gò mà dré bwátù dòzo lizo drìdrì Pólò kandrána, kitswálé akódhi ni letè bhàandre rú zìle Ásò dhi na. Tàko ko, akódhi lè tá ína atsí tòle pá sè tsàzo àma ki kisú kònàle.

¹⁴ Akódhi kàtsá àma ki kisú Ásò 'a dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lile tsàle bhàandre rú zìle Mìlétò dhi na.

* **20:7 20:7** Giká ni Kúlí tisìle Gíríkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «...kitswázó mápà tonò». Kúlí kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi: «kitswázó mányàngá Mírì àdhya ni nya».

15 Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré gòzo lìle bwátù sè, tsàle tùrù Kíyò àdhya kandrá. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Sámò àdhya na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Mìlétò dhi na.

16 Pólò lè tá áyi kíkílé Èfèsò na ko, kòtigíró tà bvò Asíyà àdhya na ko dhi sè. Tàko ko, adré tá ína lèá lìle mbèlè, kòkítswá dhi, kòtsaró Yèrúsalmà na drìdrì gwányá Pàtèkótè àdhya kandrá.

Pólò tà tà bhàgo Èfèsò lésè dhi i dré

17 Di Mìlétò na dhi, Pólò dré kúlí mùzo Èfèsò na bhàgo Èkèlézyà àdhya kì azí.

18 Ì kàtsá akódhi véle dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi íbe dhi 'á dhi, mì nǐ ngalè má 'o tá tà ngíni ya dhi be, kídholé kítú má dré atsázó bvò Asíyà àdhya 'á dhi sè.

19 Má 'o tá Mírì nǐ tà akódhi nǐ mǎràbà tíni, togó ànzimvá kya tíni dhi be ìndì mǐndra be bǐ, tágba Yúdà ànzi ì dré tá áma tabhǐzo tà ì dré tá ru yǐzo 'òá má rú dhi ì sè dhi.

20 Mǐ nǐ tàle dhi, má longó tá àmi dré Gǐká nǐ kúlí, tà nǐ kǐ tadházó mǐndyá títi ì kandrá, ìndì àmi kǐ dzó ì 'ásè dhi be. Mà zù àmi dré tà àlo kitswálépi àmi kǐ ledé bwà dhi ko.

21 Má kodzó tá Yúdà ànzi ì mǐndyá sùrú twá ro dhi íbe, ì kòladzáró àyi kǐ togó agòzo Gǐká véle, ìndì ì kòka'író àma kǐ Mírì Yésu.

22 Di mì yi rè ká! Nyànomvá dhi, má adré mána lìle Yèrúsalmà na, ngóro Tírì Lólo dré adrélé áma dri dhi tíni. Má nǐ àdho tà nǐ atsá má rú kònàle nǐ ya dhi ko.

23 Má nǐ ngbà 'í tà Tírì Lólo dré adrélé longolé má dré bhàandre àlo àlo títi ì 'ásè kònìdhi be: Bǎ ì kizà íbe dhi ì adré áma letè kònàle.

24 Di, má adré mána áma lídrì no tà tàko ró. Má adré ngbà 'í angú kòdhi nǐ le ràle tsàle kùdù nǐ na, má kò'oró àzì Mírì Yésu dré tayílé má drígá dhi akílé títi, kòdhi adré tàá dhi, má kòlongóro Rúbí Tani Gǐká nǐ togó tani nǐ tà dri dhi mǐndí ì dré.

25 Di nyànomvá dhi, má nǐ tàle dhi, àmi má dré tatsízó Gǐká nǐ Opì nǐ tà longóbe àmi kòfalésè dhi kǐ àlo kitswá gòle véle áma mǐbhalé no ko dhi be.

26 Asà dhi, má adré tàá àmi dré ándrò kònìdhi dhi, àmi títi dhi ì kòfalé dhi, dhya àlo nǐ kàrí kitswá ngòle má dri ko.

27 Tàko ko, má longó àmi dré tà títi Gǐká dré tá lèle má kòlongó dhi ì, àlo nǐ nǐ zu àko ró.

28 Di mì kàdré àmi kǐ tàndi kǐ líkí, túmǎní kábilígyà kǐ pǎrí wǎyi Tírì Lólo dré bhàle àmi drígá, mì kàdréro àyi kǐ drǐ ko dhi íbe. Mǐ kàdré Gǐká nǐ Èkèlézyà dré gǐle áyi tàndi nǐ kàrí sè dhi kǐ líkí ngóro kábilígyà líkíbhá dóro dhi ì tíni.

29 Má nǐ tàle dhi, áma lǐma àmvolésè dhi, kàlagí àtrá kǐ tífi àmi kòfalé kitswálé àmi kǐ 'o kònzi dhi be. Ì kitswá àyikya kábilígyà kǐ àlo tayí líná ko.

30 Ndìndì àmi kǐ tàndi ì kòfalé dhi, mǐndí àruka kǐ apfò adrélé tà bàti ladzá atsálé kǐnzò ro, kitswázó mǐndyá ka'ìbhá dhi kǐ se àyi vésè dhi bvò.

31 Asà dhi, mì kàdré tàmgá dri! Mǐ kòtivì ko tàle dhi, gǐle kóná na dhi, má tayí tá àmi àlo àlo títi dhi kǐ kodzoma mǐndra be bǐ kítú be ìndì ngátsi be dhi ko dhi.

32 Nyànomvá dhi, má adré àmi kǐ tayí Gǐká drígá, akódhi kàdréro àmi kǐ timbà kúlí dré afèle áyi togó tani sè dhi sè, mì kòkisúro tà dré lazílé mǐndyá títi ì dré bhàle twá adrélé ína ró dhi ì dré tàyílé ro dhi be dhi bvò.

33 Má bhà tá dhya àlo nǐ ngá lovó ko, kàdré akódhi nǐ àrezá 'í yà, akódhi nǐ óro 'í yà, kó ngalè akódhi nǐ kítá 'í yà dhi.

³⁴ Ami ki tàndi, mì nǐ tàle dhi, má 'o tá àzí áma tàndi ni dríga sè, kitswázó ngá kisú àma dré, áma bhápi íbe dhi be.

³⁵ Tà títi má dré 'òle dhi ì sè dhi, má tadhá àmi dré dhi, lè mì kàdré àzi 'o landè àko ró kònini, kitswázó mǎndí yàya dhi ki ledé. Mì kisù rè kúlí Mírì Yésu ni tàndi dré tàle kòni ì ká: <Dhya adrélépi ngá fe dhi ni kólénzé adré dhya adrélépi ngá kisú dhi àdhya ni lavú.>>

³⁶ Pólò kòtà tà nda ì dre dhi, ì dré àyi ki kórókó titizo tà zizo Gíká tí.

³⁷ Di àyi títi dhi ì dré adrézó Pólò ni kamú, adrézó ngòle rúá, ì dré tá adrérà'a lazilé tíá dhi 'á.

³⁸ Ayi ki togó tá kizà ro lavulé, akódhi dré tá tàle dhi, ì kitswá gòle véle àyi no ko dhi sè. Gò ì dré akódhi ni adzízó yǎandre mǐle, kòmbàró bwátù na.

21

Pólò lè Yèrusalémà na

¹ Mà kòlanzi ru bhàgo nda íbe dre dhi, mà dré bwátù dòzo lizo pyà tǔrù Kósà àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tǔrù Ródò àdhya na. Gò mà dré lizo tsàle bhàandre Pátàrà àdhya na.

² Kònàle dhi, mà dré bwátù àzuya adrélépi 'òle zyàle bvò Fòwǐnikè àdhya na dhi ni kisúzó gò, mà dré tombàzo lána lǐle.

³ Mà kòtsa àrà adrézó tǔrù Kípíró àdhya ni drǐ no dhi na dre dhi, mà dré lavúzó tàbhu ni lésè gò, lǐle bvò Siríyà àdhya na. Di mà dré tsàzo bhàandre Tírè àdhya na, à kòtiríró ngá bwátù nda dré adólé dhi ì be dhi bvó.

⁴ Kònàle dhi, mà dré mǎndí ka'ìbhá àruka ki kisúzó gò, mà dré adrézó àyi íbe kítú nzi-drǐ-rǐ. Ayi nda ì dré tàzoá Pólò dré Tírí Lólo ni rǐnyí sè dhi, kòlì Yèrusalémà na ko.

⁵ Di, áma ki lókyá kòkitswá dre dhi, mà dré àmakya ngàzo kitswálé lǐle. Mǎndyá ka'ìbhá títi nda ì, àyi ki tòkó ì ìndì àyi ki ànzimvá íbe dhi, ì dré àma ki adzízó apfòle bhàandre nda lésè gò, mà dré àma ki kórókó titizo tà zizo Gíká tí yǎandre mǐle.

⁶ Mà kòlazí àyi tí dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lǐle gò, ì dré àyikya nzizo àyi bhàna.

⁷ Mà kònga Tírè lésè dre dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre rú zǐle Pòtòlémáyì dhi na. Kònàle dhi, mà dré mòdo fèzo àma ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré gò, mà dré adrézó àyi íbe kítú àlo.

⁸ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre Kàyisàriyà àdhya na. Kònàle dhi, mà dré adrézó Filípò, Rúbí Tani longólépi dhi ni dzó na. Akódhi nda tá dhya nzi-drǐ-rǐ kipèle Yèrusalémà na dhi ki àlo 'i.*

⁹ Akódhi tá ànzitòkó su mobhá rè ko, adrèbhá tá Gíká ni kúlí longó pròfètà kya tǐni dhi íbe.

¹⁰ Mà kàdré kònàle gǐle kítú àruka ì dre dhi, pròfètà àlo rú be Agábò dhi dré atsázó bvò Yùdáyà àdhya lésè.

¹¹ Akódhi nda dré àyi kisízó ànyi àma làga, Pólò ni káfà adó, àyi pá ki adròzo àyi dríga íbe gò, tàzoá dhi: «Tírí Lólo adré tàá dhi: Yùdà ànzi Yèrusalémà na dhi ki káfà kònìdhi ni líyí ni adrò kònini gò, ì dré akódhi ni fèzo mǎndí sùrú twá ro dhi ì dríga.»

¹² Mà kòyi tà nda dre dhi, àma mǎndyá ka'ìbhá kònàle dhi íbe dhi ì, mà dré Pólò ni ti lizízó, kòlìró Yèrusalémà na ko dhi bvó.

* 21:8 21:8 A kònò Tà 'òle dhi ì 6:5; 8:5.

13 Di, Pólò dré ína logózóá dhi: «Mì adré ngòle, adrézó áma togó 'o nòle àdho tà sè? Ma gànzi ró ngbà 'í bã nya kòdhya ko. Ma kókpà gànzi ró lile dràle Yèrúsalémà na Mírì Yésu ni rú ni tà sè.»

14 Di mà dré kitswálé akódhi ni logá bwà ko dhi sè dhi, mà dré kúlí tayízó, tàzoá dhi: «Tà Mírì dré adréle lèle 'òle dhi kò'o ru wà.»

15 Amvolásà, mà dré tà títi dhi ki ledézó gò, mà dré mbàzo Yèrúsalémà na.

16 Mà mbà tá túmání móndí ka'ìbhá àruka Kàyìsàríyà lésè dhi íbe. Di ì dré àma ki drìzo lizo àma íbe agó àlo rú be Mìnàsonà dhi ni dzó na, mà kàyíró kònàle be dhi bvó. Akódhi nda angá tá Kìpíró lésè, ìndì akódhi tá móndí Yésu ni ka'ìlepi kíno lésè dhi 'i.

Pólò ì kimó ru bhàgo Ekèlézyà àdhya íbe

17 Mà kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àma ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré àma ki ka'izo dòle togó dóro sè.

18 Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo Pólò be Yàkóbhò bhàna.† Kònàle dhi, bhàgo títi Ekèlézyà àdhya ì kimó tá kpà ru.

19 Di Pólò dré mòdo fèzo àyi dré gò, tà títi Gíká dré 'òle àyi àzì sè móndyá sùrú twá ro dhi ì kòfalé dhi ki titízó àyi dré mibhalé tí.

20 Ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo adréle Gíká ni rú bha kùle. Gò ì dré tàzoá Pólò dré dhi: «Àma ki adrúpi, mí nò rè ngalè Yúdà ànzi lizólizo dhi ì ka'ì Yésu ngíni ya dhi ká. Ayi títi nda ki togó kókpà àtsi ró Mósè ni tátrítrí kúlí ni tà sè.

21 Di, ì yi tàle dhi, mí adré mína Yúdà ànzi títi ayíbhá móndyá sùrú twá ro dhi ì kòfalésè dhi ki tadhá, ì kòtayíró Mósè ni tátrítrí kúlí, ìndì ì kògòró véle adréle àyi ki ànzi ki lwa ko, adrézó kpà àma ki labhi lebè ko.

22 Mà ni 'óá ngíni? Tàko ko, ì ni dra ámi atsama ni rúbí yi 'í.

23 Di mí kò'o tà mà dré adréle tàle mí dré kònìdhi kòdhya. Ago su mònndrà sibhá dhi ì kònwa àma kòfalé be.

24 Mí kòdrì àyi nda ì lizo àyi íbe, mì kòtemvéró àmi túmání àyi íbe Gíká kandrá. Mí kòfè kpà làfa ì dré kitswázó àyi ki drìbhí 'o rèle dhi mi.‡ Mí kò'o kònìni dhi, móndyá títi dhi ki nìá tàle dhi, tà adréle tàle mí rú kòdhi ì kíndò 'i dhi be. Ì ni kpà nìá dhi, mí adré mína tà tátrítrí kúlí dré adréle tàle dhi ki ka'ì 'òle dhi be.

25 Kàdré móndyá ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ki tà sè dhi, mà tisì tá wárágà, tà mà dré tá ru yìzo ì kò'o dhi ki longózó àyi dré. Má tisì tá dhi, ì kònnya mányàngá fèle gíká tàko ì dré dhi ko, ì kònnya kà'wá kàri ko, ì kònnya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zã ko, ìndì ì kò'o ndòtò tà ko.§»

26 Di kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò dré àgo nda ki drìzo lizo àyi ki temvé túmání í be. Gò dré fizo tépelò na, kitswálé lókyá àyi ki temvema nda dré kitswázó akilé gò, ngá fèzo Gíká dré àyi àlo àlo títi dhi ki rú sè dhi ni longó.*

A ru Pólò tépelò na

27 Kítú nzi-drì-rì àyi ki temvema nda àdhya ì dré tá adrerà'a 'òle akilé dhi 'á dhi, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi ì dré Pólò ni nòzo tépelò na. Di ì dré ngàzo móndyá zyandre títi dhi ki 'a tífi, akódhi ni rùzo gò,

† 21:18 21:18 Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi ki àlo 'i. A kònò Tà 'òle dhi ì 12:17; 15:13. ‡ 21:24 21:24 A kònò tà àndu ngìle mònndrà sìma ni tà sè Tà 'òle dhi ì 18:18 na dhi. § 21:25 21:25 A kònò Tà 'òle dhi ì 15:20. * 21:26 21:26 A kònò 1 Kòritòbhá ì 9:20.

²⁸ Ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Ìsèrèlè ànzì ì, mì àlì àma kí ledé wà! Kònìdhi agó adrélépi mónnyá tíí àrà tíí ì 'ásè dhi kí kodzó ligílé àma kí sùrú rú, àma kí tátrítrí kúlí rú, ìndì tépelò kònìdhi rú dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, akódhi adrì ndìndì móndí sùrú twá ro dhi ì afízó àyi íbe tépelò le, àrà lólo kònìdhi nì 'òzo atsálé ndí ró!»

²⁹ († tà tá kònìni tàko ko, ì nò tá Tròfimò angalépi Èfèsò lésè dhi ì Pólò be bhàandre 'á. Dì ì adré tá àyíkya kisúá dhi, Pólò adrì tá akódhi afízó ába tépelò le.)

³⁰ Dì tà nda dré mónnyá tíí bhàandre nda 'á dhi kí 'a tifízó gò, ì dré angázó aralé àrà tíí ì lésè Pólò nì ru, akódhi nì sèzo pfòzo ába tépelò 'ásè gò, tépelò nì dzóti kí tesézó.

³¹ Dì ì dré tá adrérà'a 'òle Pólò nì pfu dràle dhi 'á dhi, Rómà kí sòdá kí kàdrì dré yìzoá tàle dhi, tà abí dre nyínyì Yèrúsalmà 'a.

³² Gbã kòdhwa, akódhi dré sòdá kí drìzo àyi kí drì kobhá íbe ràzo àyi íbe mónnyá zyandre nda ì véna. Ayi nda ì kònò sòdá kí kàdrì nda ì sòdá nì íbe dre dhi, ì dré Pólò nì pfùma tayízó.

³³ Dì sòdá kí kàdrì nda dré áyi kisízó ànyi akódhi làga gò, akódhi nì 'o rùle, adròle nyèrì rì dhi ì sè. Gò dré lizízóá ngalè akódhi àdhi 'i ya dhi, ìndì 'o tá àdho tà 'i ya dhi.

³⁴ Mónnyá zyandre nda ì kòfalé dhi, móndí àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka nì ì adré tá kó tà àzya ta. Tà wàyá nda sè dhi, sòdá kí kàdrì nda kítswá tá tà nda nì àndu nì bwà ko. Dì dré Pólò nì 'òzo drìle lizo ába dzó kàdrì adrézó sòdá kí líkí dhi na.

³⁵ Sòdá nda ì kòtsa Pólò be àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na dre dhi, ì dré akódhi nì dòzo dodò mónnyá zyandre nda kí ligima nì tà sè.

³⁶ Tàko ko, àyi tíí dhi ì adré tá lile tetrébe àyi vésè, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà!»

Pólò ga áyi tàrà mónnyá zyandre ì kandra

³⁷ A dré tá adrérà'a 'òle Pólò nì 'o file dzó kàdrì nda na dhi 'á dhi, dré lizízóá sòdá kí kàdrì tíí dhi: «Má nì kítswá tà ta mí dré bwà?» Dì sòdá kí kàdrì nda logó drá dhi: «Mí nì tákò Gíríkì tíí tàle be?»

³⁸ Mì kònìdhi tsì Ezèpétò agó atú móndí kí kodzólépi ligílé gò drìkònzibhá ngùlù-su dhi kí drìzo lapázó àyi íbe duku na dhi 'i ko?»

³⁹ Dì, Pólò logó drá dhi: «Ma, ma Yúdà mvá angalépi Tàrúsò bvò Kìlìkíyà àdhya lé dhi lésè dhi 'i. Dì ma móndí bhàandre rúku kyàkyà dhi lésè dhi 'i. Má adré ámi tíí lizí, mí kòfèró má dré láti tà tàzo mónnyá zyandre kòni ì dré.»

⁴⁰ Dì sòdá kí kàdrì nda kòka'í dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na gò, drígá bha kuru mónnyá zyandre nda kí kúlí kíkízó. Dì ngá kòbhù ndiii dre dhi, dré tàzoá àyi dré Èbèrè tíí sè dhi:†

22

¹ «Áma adrúpi ì, áma atá íbe nì ì, mì yi rè tà má dré adrélé tàle àmi dré áma tàrà gàzo nì ì ká!»

² † kòyi akódhi adrérà'a tà ta àyi dré Èbèrè tíí sè dre dhi, ì dré gòzo véle adrélé kíri wáláká nì nì lavú. Gò Pólò dré tàzoá dhi:

³ «Ma Yúdà mvá file Tàrúsò bvò Kìlìkíyà àdhya lé dhi na dhi 'i. Dì, à líkí tá ma mbàle kònwa Yèrúsalmà 'a. Gàmàliyélè tadhá tá àma kí tábhí kí

† 21:40 21:40 A kítswá kpà kúlí «Èbèrè tíí» kòni kí ladzá: «Àràméyà tíí».

tátrítrí kúlí má dré ñile kyá dhi ñi. Áma togó tá àtsi ró Giká ni tà sè, àmi títi ándrò ni kya tñi.

⁴ Kàdré mónnyá adrèbhá Yésu kòdhi ni láti lebe dhi ki tà sè dhi, má pfo tá àyi ki mì tsàle byá àyi ki dràdrà na. Má turú tá àyi àgo ró ìndì tòko ró nda ì lebhélé bãdzó na.

⁵ Kòwánà ki kàdrì ì bhàgo kàdrì títi dhi ìbe dhi ki kitswá tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kòdhi ì tà bàti 'i dhi. Má kisú tá ndìndì wárágà àyi nda ì dré tisìle àyi ki adrúpi Dàmàsékè na dhi ì dré dhi ì gò, má dré lizo ába kitswálé mónnyá ka'ìbhá kònàle dhi ki turú adrìle Yèrusalémà le, à kònòrò tà àyi dri be dhi bvó.»

Pólò títi, í ka'ì Yésu ngíni ya dhi

(À kònò kpà Tà 'òle dhi ì 9:1-19; 26:12-18)

⁶ «Lókyá má dré tá adrérà'a tsàle ànyi Dàmàsékè làga ànyìanyi kítú rírí sè dhi 'á dhi, ngádra kàdrì bhù lésè dhi dré kòzo ngbõ ró ngá kazá má làgàsè kúrú.

⁷ Dì má dré dhèzo kìnì mi gò, má dré kúlí yìzo tàá má dré dhi: <Sàwúlò, Sàwúlò, mí adrè áma mì pfo àdho tà sè?>

⁸ Má dré lizízóá dhi: <Mírì, mi àdhi 'i?> Dì kúlí nda logó má dré dhi: <Ma, Yésu Nàzàrètà lésè, mí dré mína adrélé mì pfòle dhi 'i.>

⁹ Áma atsiàmù ì nò tá kpà ngádra nda 'í. Dì, ì ñi tá àyikya tà kúlí nda dré tá adrélé tàle má dré dhi ki àndu ko.

¹⁰ Gò má dré lizízóá dhi: <Mírì, lè má kò'o ngíni?> Mírì logó má dré dhi: <Mí nga lile Dàmàsékè na. Kònàle dhi, à ni tà títi Giká dré bhàle mí kò'o dhi ki ta mí dré.>

¹¹ Dì má dré kitswálé ngá no ngádra nda ni lagulagu dré bwà ko dhi sè dhi, áma atsiàmù ì dré áma drìgá rùzo, áma sèzo lizo má be Dàmàsékè na.

¹² Kònàle dhi, agó àlo rú be Anànyà dhi dré alizo áma no. Akódhi nda tá móndí adrélèpi tròle Mósè ni tátrítrí kúlí rú dhi 'i. Yúdà ànzi títi Dàmàsékè na dhi ì adrè tá kpà akódhi ni rú ta dóro.

¹³ Akódhi kàtsá áyi totó ànyi má làga dre dhi, dré tàzoá má dré dhi: <Áma adrúpi Sàwúlò, ámi mì kògò ngá no!> Gbã lókyá nda sè dhi, má dré gòzo adrélé ngá no gò, má dré akódhi ni nòzo.

¹⁴ Akódhi dré tàzoá má dré dhi: <Giká áma ki tábhí kya zì mi kitswálé tà í dré adrélé lèle 'òle dhi ki ni, kitswálé Dhya gyägya dhi ni no, ìndì kitswálé akódhi nda ni kúlí yi tíá dhi bvó.>

¹⁵ Tàko ko, mí ni akódhi ni tà mí dré nòle ìndì mí dré yìle dhi ki longó mónnyá títi ì dré.

¹⁶ Dì nyànomvá dhi, mí adrè àdho tà letè? Mí nga akódhi ni zi adrélé ámi Mírì ro, ìndì mí do bàtìsimò, Giká kòdzìró mi ámi tàkonzì ì lésè be dhi bvó.»

Pólò títi, Mírì zi ì lile mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna ngíni ya dhi

¹⁷ «Má kàgò Yèrusalémà le dre dhi, má dré adrézó tà zi Giká tí tépelò na gò, ngá dré afízó má dri toróbí tñi.

¹⁸ Má nò tá Mírì adrérà'a tàá má dré dhi: <Mí nga mbèlè pfòle Yèrusalémà 'àsè. Tàko ko, mónnyá Yèrusalémà 'a dhi ì kitswá àyikya áma tà mí dré adrélé longolé dhi ki ka'ì bwà ko.>

¹⁹ Má logó dhi: <Mírì, àyi nda ì ñi dóro tàle dhi, má adrè tá mána tatsìlé lèsámò dzó ì 'àsè mónnyá adrèbhá ámi ka'ì dhi ki turúbe lebhélé bãdzó na, adrézó kpà àyi ki bhwa.>

²⁰ Kòdhi ìbe dhi, lókyá à dré tá adrérà'a Sètèfánò, ámi tà longólépi dhi ni kàrí kutú dhi 'á dhi, ma tá mána kònàle, adrélé tà nda ni ka'ì, adrézó kpà dhya adrèbhá tá akódhi ni pfu dràle dhi ki kítá líkí.»

²¹ Di Mírì dré tàzoá má dré dhi: «Mí lí, tàko ko, má ni ámi mu lìle làwú làvo na, mónyá sùrú twá ro dhi i véna.»»

Pólò tadhá dhi, i Rómà agó 'i

²² Mónyá zyandre nda ì yi tá Pólò tsàle lókyá dré kúlí nda ni tǎrà'a. Gò ì dré ngàzo kúlí loyó, adrézó tàá dhi: «À kòtingá akódhi móndí i kòfalésè! Kìtswá ìna lídrì sè ko!»

²³ I dré adrézó tetrélé, adrézó àyi ki kítá ki lebhé kìnì mi, adrézó tàpfulíndrì lomvó todàle kurú na.

²⁴ Di sòdá ki kàdrì nda dré Pólò ni 'òzo drìle fizo ába àyi ki dzó kàdrì na. Dré tàzoá dhi, à kòbhwa akódhi adrézó akódhi ni lizí, kòtárò tà mónyá zyandre nda ì dré tá adrézó tetrélé í rú dhi ni àndu.

²⁵ Di, à kàdrò akódhi kìtswálé bhwalé dre dhi, Pólò dré lizízoá sòdá ki drì kòbhá ki àlo tí dhi: «Rómà ki tátátrí kúlí ka'ì, mì kàdré móndí Rómà ro dhi ni bhwa, akódhi ni tàbvó ta àko ró dhi 'í?»

²⁶ Di sòdá ki drì kòlepi nda kòyi kúlí nda dre dhi, dré lizo longóá sòdá ki kàdrì nda dré, tàzoá dhi: «Mí adrè tá 'òle àdho tà 'o? Tàko ko, agó kòdhi ìna móndí Rómà ro dhi 'ì!»

²⁷ Di sòdá ki kàdrì nda dré áyi kìsízó ànyi Pólò làga, lizíá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì móndí Rómà ro dhi 'i bàti?» Pólò logó dhi: «Áyíya, kònìni.»

²⁸ Sòdá ki kàdrì tà dhi: «Má fè mána làfa kàdrì, atsázó móndí Rómà ro dhi ró.» Di Pólò logó dhi: «Mána, à ti ma móndí Rómà ro dhi ró dhi titì.»

²⁹ Gbǎ kòdhwa, sòdá adrèbhá tá 'òle Pólò ni lizí dhi ì dré akódhi ni tayízó. Di tirì dré sòdá ki kàdrì nda ni 'òzo, dré nìle í 'o tá Pólò adrélépi Rómà ro ni adròle nyìrì sè dhi sè.

Pólò pfò Yúdà ànzì ki bhàgo kàdrì i kandrá

³⁰ Kìtú bvóá dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda dré kòwánà kàdrì ki 'òzo ru kímó bhàgo kàdrì títi dhi ìbe. Di dré Pólò ni trizo gò, 'òzoá apfòle àyi nda ì kandrá, kìtswázó tà Yúdà ànzì ì dré adrézó akódhi ni asíkì dhi ni àndu ni dhi bvó.

23

¹ Di Pólò dré ngàzo bhàgo kàdrì nda ki no dèí gò, tàzoá dhi: «Áma adrúpi i, áma togó arókì ma ko tà títi má dré 'òle Gíkà kandrá atsálé àndrò kònìdhi dhi ì sè dhi.»

² Gbǎ kòdhwa, kòwánà ki kàdrì rú be Anànyà dhi dré mónyá adrèbhá Pólò làga dhi ki 'òzo akódhi ni ti sa.

³ Di Pólò dré tàzoá drá dhi: «Mí, àbè rúbhá tswàle mvèle kemve dhi ró ni, Gíkà ni ámi tswa ni! Mí lírì mína kònàle kìtswálé áma tàbvó ta àma ki tátátrí kúlí sè. Di, mí 'o mína ma tswàle, adrézó tátátrí kúlí nda ni ño.»

⁴ Gò àyi adrèbhá Pólò làga nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mí 'o mi ngìni adrélé Gíkà ni kòwánà ki kàdrì ni lodhá kònìni dhi?»

⁵ Di Pólò logó dhi: «Adrúpi i, má nì tá ko tàle dhi, akódhi kòwánà ki kàdrì 'i dhi. Angyá ko, Gíkà ni Kúlí adrè tàá dhi: «Mí kòtà tà kònzi ámi mónyá ki kàdrì rú ko.»*»

* 23:5 23:5 A kònò Pfòma 22:27.

⁶ Di Pólò nǐ tá tàle dhi, bhàgo kàdrì ru kímóbhá nda i kòfalé dhi, móndí àruka i tá Sàdùkáyò 'i, ìndì àruka nǐ i tá Fàrìsáyò 'i dhi be. Di dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, ma mána Fàrìsáyò 'i, ìndì Fàrìsáyò mvá 'i. A adré áma tàbvó ta ándrò kònìni, má dré adrélé mì bha Gǐká véna adrézó ka'íá dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!»

⁷ Kòtà tà nda dre dhi, lawà dré kizo Fàrìsáyò i kòfalésè Sàdùkáyò íbe gò, móndyá zyandre nda ì dré ru lanzízó.

⁸ (Tàko ko, Sàdùkáyò ì adré àyikya tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó, ìndì ángéló i tirí íbe dhi i yókódhó. Di, Fàrìsáyò ì adré àyikya tà nda ki ka'í títí.)

⁹ Di lawà nda dré véle kizo lavulé gò, tátrítrí kúlí tadhábhá àruka Fàrìsáyò ró dhi ì dré ngàzo adrélé tà kayí rǐnyí sè, adrézó tàá dhi: «Mà kisú àmakya tà kònzi àlo dhi agó kònìdhi véna ko. Aruka nǐ, tirí 'i yà, kó ngalè ángéló 'i yà dhi tà tà drá nǐ!»

¹⁰ Di lawà nda dré tá adrélé ìle drǐdrǐ dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda adré tá ngá ro, ì nǐ dra Pólò nǐ ru pfùle dràle dhi sè. Di dré lazízóá àyi sòdá i dri dhi, ì kòsi akódhi nǐ apá àyi drígàsè, drǐle ìzo ába àyi ki dzó kàdrì na.

¹¹ Kítú nda nǐ ngátsi sè dhi, Mírǐ dré agázó Pólò kandrá tàá drá dhi: «Mí tsi togó! Ngóró mí dré áma tà longolé kònwa Yèrúsalemà 'a dhi tǐni dhi, adré kpà leá dhi, mí kòlongó áma tà Rómà na.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Pólò nǐ pfu dràle

¹² Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré ru yǐzo gò, mònndrà sizo àyi kòfalésè tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle ì dré Pólò nǐ pfurà 'a dràle dhi 'á.

¹³ Dhya ru yibhá tà nda dri dhi ì lavú tá nyadhi-rǐ.

¹⁴ Di ì dré ìzo kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe, tàá àyi dré dhi: «Mà sǐ mònndrà àma kòfalésè tàzoá dhi, mà kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle lókyá mà dré dra Pólò nǐ pfuzo dràle dhi 'á.

¹⁵ Di nyànomvá dhi, àmi túmání bhàgo kàdrì íbe dhi i, mì kòlizí sòdá ki kàdrì, kògòró Pólò nǐ 'o apfòle àmi kandrá, ngóró mì le tá akódhi nǐ tà ndàle nǐle kyá na tǐni. Di àma ró dhi, mà nǐ adré rǐle kitswálé akódhi nǐ pfu dràle drǐdrǐ dré dra atsázó kònwa dhi kandrá.»

¹⁶ Di, tà ì dré ru yǐzo 'òá Pólò rú nda nǐ rúbí dré dhèzo akódhi nǐ kòdromvá bína gò, akódhi nda dré ìzo longóá Pólò dré sòdá ki dzó kàdrì na.

¹⁷ Gò Pólò dré sòdá ki drǐ kòbhá ki àlo azízó, tàzoá drá dhi: «Mí drǐ kàdhúra kònìdhi ìzo ába sòdá ki kàdrì véna. Tàko ko, akódhi tà íbe longolé drá.»

¹⁸ Di sòdá ki drǐ kòlepi nda dré akódhi nǐ drǐzo ìzo ába sòdá ki kàdrì véna, tàzoá dhi: «Pólò 'ìle bǎdzó na kòdhi zi tá ma lizílé, má kàdzíró kàdhúra kònìdhi mí véle. Angyá ko, akódhi tà íbe longolé mí dré.»

¹⁹ Di sòdá ki kàdrì nda dré kàdhúra nda nǐ drígá ruzo, akódhi nǐ drǐzo gàrà dri gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adré àdho tà le longolé má dré?»

²⁰ Di kàdhúra nda logó dhi: «Yúdà ànzi ì yi ru àmi lizízó, mí kò'oró Pólò pfòle kǐdru bhàgo kàdrì i kandrá, ngóró ì le tá akódhi nǐ tà ndàle nǐle kyá na tǐni.

²¹ Adré di leá dhi, mí kòka'í mína ko. Tàko ko, àyi ki àruka ànyíànyi nyadhi-rǐ dhi ì adré àyikya rǐle akódhi bvó látí 'á. Àyi nda ì sǐ mònndrà tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko tsàle lókyá ì dré dra akódhi nǐ pfuzo dràle dhi 'á. Nyànomvá kònìdhi, àyi gànzi ró, adrélé ngbà 'í àmi kúlí letè kòdhya.»

22 Di sòdá kǐ kàdrì nda dré lazizóá kàdhúra nda dri dhi: «Mí kòtà tà mí dré longolé má dré kòdhi dhya àlo dré ko.» Gò dré akódhi ni tayízó lile.

A mù Pólò gùvèrènére Fèlikisì véna Kàyisàríyà na

23 Di sòdá kǐ kàdrì nda dré áyi sòdá kǐ drì kobhá rǐ dhi kǐ azizó, tàzoá àyi dré dhi: «Mì ledé tà títi dhi ì kitswázó sòdá kámá-rǐ dhi kǐ dri, túmání sòdá nyadhi-na-drì-mudrí dòngí ì dri dhi íbe, ìndì sòdá kámá-rǐ dǐlì íbe àyi drígá dhi íbe, lizo àyi íbe sàà nzi-drì-su ngátsi àdhya sè Kàyisàríyà na.

24 Mì bhà kpà dòngí ì kitswálé Pólò ni do tsàle byá gùvèrènére Fèlikisì véna líná dhi bvó.»

25 Di dré wárágà tisìzo gùvèrènére nda dré kònini:

26 «Ma, Kàlàwùdíyò Lìsiyà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì mì, atálágó, gùvèrènére Fèlikisì dré. Mòdo mí dré!

27 Yúdà ànzi ì ru tá agó má dré adréle mùle mí véna kònìdhi gò, ì dré tá adrézó 'òle akódhi ni pfu dràle. Di má dré yizoá tàle dhi, akódhi móndí Rómà ro dhi 'ì gò, mà dré lizo sòdá mána íbe akódhi ni apá àyi drígásè.

28 Má lè tá tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi ni àndu nìle gò, má dré akódhi ni 'òzo pfòle àyi kǐ bhàgo kàdrì ì kandrà.

29 Má dré kisúzóá dhi, ì adré akódhi ni asíkì àyi kǐ tatrítrí kúlí ni tà sè. Di, tà tà bhàzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè yà, kó ngalè bã sè yà dhi tà yókódhó.

30 Má dré yizoá tàle dhi, ì yi tá ru kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi, má dré akódhi ni mùzo lile gbǎ lókyá nda sè mí véna. Má dré kpà lazizóá akódhi ni asíkìbhá ì dri dhi, ì kòlì tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi kǐ ta mí kandrà.»

31 Di sòdá nda ì dré Pólò ni drìzo lizo ába ngátsi sè ngóro tá tàle àyi dré dhi tíni gò, ì dré tsàzo bhàandre rú zile Atípátrì dhi na.

32 Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó sòdá dòngí ì dri nda ì drígá, ì kògòro lile ába be dhi bvó. Gò àyi lèbhá pá sè dhi ì dré àyikya nzìzo àyi kǐ dzó kàdrì na.

33 Di sòdá dòngí ì dri nda ì kòtsa Kàyisàríyà na dre dhi, ì dré wárágà nda ni fèzo gùvèrènére Fèlikisì dré gò, Pólò ni tayízó akódhi drígá.

34 Di gùvèrènére nda dré wárágà nda ni nàzo gò, lizizóá Pólò tí ngalè akódhi angá tá bvò ángùdhi lésè ya dhi. Kòyi tàle dhi, akódhi angá tá Kìlìkíyà lésè dhi dre dhi,

35 dré tàzoá drá dhi: «Má ni ámi yi lókyá ámi asíkìbhá ì dré dra atsázó dhi tú.» Gò dré Pólò ni 'òzo líkìlé Èródè ni dzó kàdrì na.

24

Yúdà ànzi ì asíkì Pólò Fèlikisì kandrà

1 Kítú nzi àmvolésè dhi, kòwánà kǐ kàdrì Anàníyà ì dré tsàzo bhàgo àruka íbe ìndì dhya adrélepi tá kúlí ta àyi dré, rú be Tèrùtúlò dhi be Kàyisàríyà na. Gò ì dré tà ì dré tá adrézó Pólò ni asíkì ásà dhi kǐ tàzo gùvèrènére Fèlikisì kandrà.

2 A kàzì Pólò dre dhi, Tèrùtúlò nda dré ngàzo tà ta akódhi rú kònini: «Atálágó Fèlikisì, mà adré lenzélé tà kìdrìkìdrì mà dré adrézó ába lókyá be vwàvwà ro mí zàle dhi ni tà sè, ìndì tà mí dré kisùle ladzálé atsálé dóro àma kǐ bvò kònìdhi lé dhi kǐ tà sè.

3 Mà adré tà nda kǐ no lókyá wáyi sè ìndì àrà títi ì 'àsè gò, mà dré adrézó àwoyà ta mí dré togó wáyi sè.

4 Di, má lè mána ámi lókyá kizálé ko. Má adré di ámi ti lizí, mí kòyiró àma lókyá tsà sè ámi togó dóro sè.

⁵ Mà kisú dhi, agó kònìdhi ìna drìkònzi líyí 'i. Adré móndí ki kodzó ligílé Yúdà ànzi bvò wáyí 'ásè dhi i kòfalésè. Akódhi mónnyá adrébhá dhya Nàzàrétà lésè dhi ni láti kinzò ro dhi ni lebè dhi ki kàdrì ki àlo 'i.

⁶ Tabhì tá ndìndì àma ki tépelò 'òle atsálé ndí ró gò, mà dré akódhi ni rùzo.*

⁸ Àmi tàndi, mí ni kitswá akódhi ni lizí, kitswázó tà tíí mà dré adrézó akódhi ni asíkí ásà kòdhi ki àndu ni kyá.»

⁹ Gò Yúdà ànzi ì dré kpà tàzoá dhi, tà tíí Tèrùtúlò dré tàle Pólò rú nda i tà bàti 'i.

Pólò ga áyi tàrá Fèlìkisi kandrà

¹⁰ Dì gùvèrènerè nda dré drígá bhèzo Pólò véna kòtáro tà gò, Pólò dré ngàzo tàá dhi: «Má nì tàle dhi, mi dhya adrélépi tàbvó ta bvò kònìdhi drìle dhi 'i kóná be bí dhi be. Ásà dhi, ma arí íbe adrézó áma tàrá ga mí kandrà.

¹¹ Ngóro mí dré kitswá lé nìle be dhi tìni dhi, lavú rè kítú mudrí-drì-rì ko, má mbà tá Yèrúsalmà na kitswá lé Gíká ni lindrì bha.

¹² Dhya adrébhá áma asíkí kònì ì kisú tá ma tépelò na adrérà'a tà kayí móndí íbe yà, kó ngalè adrérà'a móndí ki kodzó ligílé yà dhi ko. Ì kisú tá kpà ma adrérà'a 'òá kònìni Yúdà ànzi ki lísámbò dzó i 'ásè yà, kó ngalè àrà àzya bhàandre nda lé dhi na yà dhi ko.

¹³ Ì kitswá kpà tadhá dhi, tà ì dré adrézó áma asíkí ásà dhi i tà bàti 'i dhi bwà ko.

¹⁴ Dì, má adré mána tà kònìdhi ni ka'í kòdhya: Má adré láti ì dré adrélé zìle kinzò ro nda ni lebè, adrézó Gíká àma ki tábhí kya ni lindrì bha ásà. Má adré kpà tà tíí tisìle Mósè ni tátírítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù i 'ásè dhi ki ka'í.

¹⁵ Má adré kpà mì bha Gíká véna, adrézó ka'íá àyi kònì kya tìni dhi, mónnyá tíí gyágya ró ìndì kònzi ró dhi ki nga dràdrà 'ásè.

¹⁶ Dì ásà dhi, má adré ngbú adrélé áma togó líkí, má kàdréro tà àko má rú Gíká kandrà, ìndì móndí i kandrà.

¹⁷ Má dré tá tsàle Yèrúsalmà na ko kóná bí dhi sè dhi, má gò tsàle kònàle kitswá lé ngá fe lemerèbhá áma sùrú na dhi i dré, ìndì kitswá lé ngá fe Gíká dré.

¹⁸ Ì kisú tá ma adrérà'a tà kòdhi ki 'o tépelò na, àkò má temvé tá ma dre dhi 'á. Ama tá túmání móndí zyandre dhi íbe ko. Má 'o tá kpà tà àlo wáyá ro ko.

¹⁹ Dì, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi i tá àyikya kònàle. Adré tá leá dhi, àyi nda ì kàdré áma asíkí kònwa mí kandrà dhi àyi, ì kàdré tà íbe tàle má rú dhi.

²⁰ Adré kó leá dhi, dhya kònì ì kòtá tà kònzi ì dré tá kisulé má véle, má dré tá pföra'a Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrà dhi 'á dhi.

²¹ Aruka nì, tà nda tà má dré tá yòle àyi kandrà kònìdhi 'i: «A adré áma tàbvó ta àmi kandrà ándrò kònìni, má dré adrélé ka'íá tàle dhi, mónnyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!»

²² Dì Fèlìkisi, Mírì ni láti ni tà nìlepi dóro nda, dré ru kimoma nda ni 'òzo akílé gò, tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá sòdá ki kàdrì Lìsíyà dré dra atsázó dhi tú dhi, má ni àmi ki tà kòdhi ni bvó lanzí.»

* **24:6 24:6** Wárágá Gíká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kònì ki kisú kònwa ko: [Má lè tá akódhi ni tàbvó tàle ngóro áma ki tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tìni. 7 Dì, sòdá ki kàdrì Lìsíyà dré ìna akódhi ni pàzo áma drígásè rìnyí sè. 8 Gò dré tàzoá dhi, akódhi ni asíkìbhá ì kàpfò akódhi ni tà ta mí kandrà.]

²³ Gò dré lazizóá sòdá ki drì kòlepi dri dhi, kòbhà sòdá àruka i adrélé Pólò ni líkí. Di, à kòtayí akódhi adrélé tà àruka dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o, ìndì à kòtayí akódhi ni arúpi i adrélé akódhi ni lomí.

Pólò pfò Fèlíkiṣì i kandrà Drùsílà be

²⁴ Kítú àruka i kòlavú dre dhi, Fèlíkiṣì i dré gòzo tsàle tòkó ni rú be Drùsílà adrélépi Yúdà mvá ro dhi be. Dré Pólò ni azizó gò, akódhi ni yìzo adrérà'a tà adrézó Yésu Krísto ni ka'í dhi ni tà ta.

²⁵ Di Pólò dré tá adrérà'a tà ta tà gyǎgya 'òma ni tà dri, lovó mvòma ni tà dri, ìndì tàbvó tàma adrélépi alìle dhi ni tà dri dhi 'á dhi, tirì dré Fèlíkiṣì ni 'òzo gò, dré tàzoá dhi: «Tà kòdhi kitswá kítú ándrò dhi sè dre. Mí lè. Má kòkísú lókyá àzya dre dhi, má ni go ámi azí.»

²⁶ Kòdhi íbe dhi, Fèlíkiṣì adré tá ína mì bha, Pólò kòfèró làfa í dré. Asà dhi, adré tá akódhi ni azí rà, ì kàdré rò tà tí tùmá ní.

²⁷ Kóná rì dhi i kòlavú kònìni dre dhi, Pòrùkíyò Féstò dré atsázó gùvèrènerè ro Fèlíkiṣì ni àrà 'a. Di Fèlíkiṣì dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kínlé dhi sè dhi, dré Pólò ni tayizó adrélé bǎdzó na.

25

Pólò pfò Féstò kandrà

¹ Kítú na Féstò ni tsàma bvò Yùdáya àdhya na dhi àmvolésè dhi i kòlavú dre dhi, akódhi dré ngàzo Kàyisàriyà lésè lèle Yèrúsalémà na.

² Kònàle dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì i àyi ki kàdrì àruka íbe dhi, i dré tsàzo tà i dré tá adrézó Pólò ni asíkì ásà dhi ki ta akódhi kandrà. Gò i dré Féstò ni ti lizizó,

³ kò'oró Pólò lèle tàbvó tàle Yèrúsalémà na, àyi ki togó 'òzo kínlé dhi bvó. I lízì tá kònìni tàko ko, i adré tá 'òle móndí ki bha rìle akódhi bvó, i kòpfuró akódhi dràle láti 'á be dhi bvó.

⁴ Di, Féstò dré logózóá àyi dré dhi: «À adré Pólò ni líkí bǎdzó na Kàyisàriyà na. Ama tàndì, má adré 'òle lèle kònàle.

⁵ Di akódhi nda kò'o tà kònzi dhi, lè mà kòlì tùmá ní àmi ki kàdrì àruka íbe, i kòtárò tà i dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi i kònàle.»

⁶ Féstò kàdré kònàle kítú nzi-drì-na yà, kó ngalè mudrì yà dhi dre dhi, dré gòzo lèle Kàyisàriyà na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, dré lírízó tàbvó tǎrà na gò, Pólò ni 'òzo apfòle í kandrà.

⁷ Pólò kàpfò dre dhi, Yúdà ànzi alìbhá Yèrúsalémà lésè dhi i dré ngàzo akódhi ni gàrà ki kúrú gò, i dré asíkìzoá tà kàdrìkàdrì i sè bí. Di, i kitswá tá àyikya tadhá dhi, tà nda i tà bàti 'i dhi bwà ko.

⁸ Gò Pólò dré ngàzo àyi tàrà ga, tàzoá dhi: «Má 'o tà kònzi àlo Yúdà ànzi ki tǎtrírì kúlì rú yà, àyi ki tépelò rú yà, kó ngalè Rómà ki ópí kàdrì rú yà dhi ko.»

⁹ Di Féstò dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kínlé dhi sè dhi, dré lízizóá Pólò tí dhi: «Mí ka'í lèle Yèrúsalémà na, má dré kitswázó àmi tàbvó ta kònàle dhi 'í?»

¹⁰ Di Pólò logó dhi: «Má adré áma totó kònwa tàbvó tǎrà Kàyisàrà àdhya 'á. Adré leá dhi, à kòtà áma tàbvó kònwa. Má 'o tà kònzi àlo dhi Yúdà ànzi i rú ko, ngóro mí dré nìle be dhi tìni.

¹¹ Di, má kò'o mána tà kònzi àlo kitswálépi dràdrà sè dhi 'i dhi, má kitswá dràma ga ko. Di, tà i dré adrézó áma asíkì ásà dhi i kàdré àyikya kínzò 'i dhi, dhya àlo kitswá áma fe àyi drígá bwà ko. Má adré mána àmi lízì, mí kòmùró ma Kàyisàrà dré tàbvó tàle nì!»

12 Di Féstò dré tà tazo áyi drì tabhá íbe gò, logózóá dhi: «Mí lizí Kàyìsàrà àmi tàbvó ta ni, mí ni di tsa Kàyìsàrà nda kandrá!»

Pólò pfò ópí Agùrípà i kandrá Bèrùnikè be

13 Kítú àruka i àmvolésè dhi, ópí Agùrípà i amvúpi ni Bèrùnikè be dhi i dré tsazo mòdo fe Féstò dré Kàyìsàríyà na.

14 Di i dré tá adrelé gile kònàle dhi sè dhi, Féstò dré Pólò ni tà titízó ópí nda dré. Tà tá dhi: «Agó àlo Fèlikisi dré tayílé bãdzó na dhi rè dhu kònwàrè.

15 Má dré tá lìzo Yèrúsalémà na dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì i àyi ki bhàgo íbe dhi i alì tá akódhi nda ni asíkì má kandrá gò, i dré áma lizízó, má kònòró tà akódhi dri.

16 Má dré logózóá àyi dré dhi, àma Rómà ro dhi i, mà adré gà mómí fe à kònòró tà dríá dhi, tàbvó ni ni ta àko ró ko. Be ró dhi, lè akódhi kòyi rè zyà tà áyi asíkìbhá i dré adrelé tàle í rú dhi i gò, lókyá fèzo akódhi dré áyi tàrá gazo tà nda i sè 'íká.

17 Di àyi nda i dré tá atsázó kònwa dhi, má tigí tá tà nda ko. Be ró dhi, kítú bvóá dhi sè dhi, má dré lirízó tàbvó tǎrà na gò, agó nda ni 'o apfòle má kandrá.

18 Di, akódhi ni asíkìbhá nda i kònnga tà ta dre dhi, tà i dré tàle akódhi rú dhi i tá kònzi ngóro má dré tá adrelé kisùle dhi tìni ko.

19 Be ró dhi, i adré tá àyikya tà kayí akódhi be àyi ki tándi ki Gíkà ni tà dri, ìndì agó àlo dràlepi, rú be Yésu dhi ni tà dri. Di, Pólò adré tá ína tàá dhi, akódhi nda lídrì íbe.

20 Ma ró dhi, má nǐ tá ngalè má ni tà làsú be kònìni dhi ni bvó ta ngíni ya dhi ko. Àsà dhi, má dré lizízóá ngalè Pólò ni kitswá ka'íá lile tàbvó tàle Yèrúsalémà na yà dhi.

21 Di, Pólò dré ína áma lizízó, má kòmùró i àma ki ópí kàdrì Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì. Di má dré akódhi ni 'òzo adrelé líkílé bãdzó na, tsàle lókyá má dré kitswázó akódhi ni mu Kàyìsàrà véna dhi 'á.»

22 Gò Agùrípà dré tazoá Féstò dré dhi: «Má adré mána agó kòdhi ni le yìle.» Féstò logó dhi: «Mí ni akódhi ni yi kǐdru.»

23 Kítú bvóá dhi sè dhi, Agùrípà i Bèrùnikè be dhi i dré atsázó mìlanzilanzì be bǐ. I dré afízó tàbvó tǎrà le sòdá ki kàdrì íbe ìndì dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda àdhya íbe. Gò Féstò dré Pólò ni 'òzo apfòle àyi kandrá,

24 tazoá dhi: «Ópí Agùrípà, ìndì àmi títi àma íbe ni i, mì nò rè agó kònìdhi ká! Yúdà ànzi títi Yèrúsalémà na ìndì kònwa Kàyìsàríyà 'a dhi i atsá tà ta akódhi rú má kandrá, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi, akódhi kitswá dràdrà sè.

25 Di ma ró dhi, má kisú mána tà àlo dré 'òle kitswálépi dràdrà sè dhi ko. Di, akódhi dré áma lizílé áyi mu Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì dhi sè dhi, má nò dóro ni, akódhi ni mùle vélána dhi.

26 Di, ma mána tà pyà má dré kitswálé tisìle àma ki ópí kàdrì nda dré akódhi ni tà dri dhi àko. Àsà dhi, má 'o akódhi apfòle àmi kandrá, lavúlé dhi, mì, ópí Agùrípà kandrá, mà kònì akódhi ni lizí dhi, má kòkisúró tà má dré kitswálé tisìle akódhi ni tà dri dhi be dhi bvó.

27 Tàko ko, kitswá má dré mómí 'ìle dhi ni mùzo Kàyìsàrà véna, tà akódhi ni asíkìzo àsà dhi ki tadhá àko ró dhi ko.»

26

Pólò ga áyi tàrá Agùrípà kandrá

1 Gò Agùrípà dré tazoá Pólò dré dhi: «Mí ni kitswá kúlí ta mí rúsè, ámi tàrá gazo.» Di Pólò dré drígá bhàzo kuru gò, tà tazo áyi tàrá gazo kònini:

2 «Opí Agùrípà, ma mána arí íbe, má dré adrélé áma tàrá ga ándrò mí kandrà tà títi Yúdà ànzi ì dré adrézó áma asíkí ásà dhi ì sè dhi sè.

3 Tàko ko, mí nì mína Yúdà ànzi kí labhi ì, tà ì dré adrézó ru kayí àyi kòfalésè ásà dhi íbe títi dhi ì dóro lavulé. Má adré di ámi ti lizí, mí kòyiró ma togó be vwàvwà.

4 Yúdà ànzi títi dhi ì nì áma tà dóro, kídhólé áma anzì áma tàndi ni bvò na dhi lésè, tsàle lókyá má dré tá adrérà'a Yèrúsalmà na dhi 'á.

5 Ì nì ma kíno lésè, ìndi ì kòlè dhi, ì ni kitswá tadhá, má 'o tá àma kí Gíká ni tà ngóro Fàrisáyò adrèbhá 'oà togó be àtsi ró dhi kí àlo ró ngíni ya dhi.

6 Di à adré áma tàbvó ta ándrò kònini, má dré adrélé mí bha tà Gíká dré tá lazilé áma kí tábhí ì dré dhi ni tà sè dhi sè.

7 Tà lazilé nda, tà áma kí sùrú mudri-dri-rì dhi ì dré adrézó mí bha kitswázó kisúá, ì dré adrérà'a Gíká ni tà 'o togó be àtsi ró kitú be ìndi ngátsi be dhi 'á dhi 'i. Opí Agùrípà, má dré kpà adrélé mí bha tà nda sè dhi sè dhi, Yúdà ànzi ì adré áma asíkí ándrò.

8 Ámi adrèbhá kònwa ni ì, mí kitswá àmikya ka'íá ko tàle dhi, Gíká adré mónyá drèbhá dre dhi kí tingá dràdrà lésè dhi àdho tà sè?

9 Wáláká dhi, áma tàndi má ka'í tá kpà dhi, lè tá má kò'o tà títi dhi ì kitswázó ligilé Yésu Nàzàrètá lésè dhi ni rú be.

10 Di kòrdhi tá tà má dré 'òle Yèrúsalmà na dhi 'i. Kòwánà kàdrì ì fè tá rinyí má dré Yésu ni ka'íbhá bí dhi kí turúzó lebhélé bádzó na. Á dré tá adrérà'a 'òle àyi kí tupfú todràle dhi 'á dhi, má adré tá mána ka'íá dhi, tà nda kàdré kònini.

11 Má adré tá tatsilé lisámbò dzó ì 'ásè adrélé tà ñobe àyi dri, adrézó àyi kí 'o rinyí sè, ì kògàró àyi kí tà ka'íka'í be dhi bvó. Áma togó dré tá adrélé aswálé àyi rú tà tàndi ró dhi sè dhi, má adré tá lile àyi kí mí pfobe, tsàle byá mónyá sùrú twá ro dhi kí bhàandre ì 'ásè.»

Pólò títi, í ka'í Yésu ngíni ya dhi

(Á kònò kpà Tà 'òle dhi ì 9:1-19; 22:6-16)

12 «Di tà nda kòdhi sè dhi, má adré tá lile Dàmásékè na, kitswálé àzi kòwánà kàdrì ì dré tá bhàle má drígá dhi ni 'o rinyí ì dré fèle má dré dhi sè.

13 Opí, má dré tá adrérà'a láti 'á kitú rírì sè dhi 'á dhi, má dré ngádra bhù lésè dhi ni nòzo adrérà'a kòle kitú ni lagulagu lavú, adrérà'a ngá kazá àma làgàsè kúru áma atsiámu íbe.

14 Di mà dré ledhézó títi kíni mí gò, má dré kúlí yizo tàá má dré Ebére ti sè dhi: <Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mí pfo àdho tà sè? Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré.>*

15 Di má dré lizízóá dhi: <Mírì, mí àdhi 'i?> Mírì dré logózóá má dré dhi: <Ma Yésu mí dré mína adrélé mí pfole dhi 'i.

16 Di mí nga ámi totó pá dri! Má agá mí kandrà ámi bha adrélé áma àzi 'òlepi ró ìndi áma tà longólépi ró. Mí ni áma tà mí dré nòle dhi ì, ìndi tà má dré dra tadhále mí dré dhi íbe dhi kí longó móndí ì dré.

17 Má ni ámi apá ámi tàndi ni sùrú ì drígàsè ìndi mónyá sùrú twá ro dhi ì drígàsè. Tàko ko, má adré mána ámi mu àyi nda ì véna

* 26:14 26:14 Kúlí «Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré» kòni ì adré léá tàle dhi: «Mí dré adrélé ligilé tà má dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi kòkóròko mí dré.»

18 kitswálé àyi ki mǐ nzi, ì kàpfòró tìnímvá lésè atsálé ngádra 'á, ìndì ì kàpfòró Sàtánà ni rǐnyí zàlésè atsálé Gǐká vélé, akódhi kòtrìró àyi ki tàkonzì ì gò, àrà fèzo àyi dré mónnyá í dré bhàle twá adrélé ina ró àyi ki tà ka'ika'ì sè dhi ì kòfalé.»

19 Dì, ópí Agùrípà, má ka'ì tá tà Gǐká dré tadhálé má dré nda ni 'òle togó wáyi sè.

20 Dì má dré rè zyà lizo Gǐká ni kúlí longó mónnyá Dàmàsékè na dhi ì dré. Gò má dré lizo longóá mónnyá Yèrúsalmà na dhi ì dré, túmání mónnyá bvò wáyi Yúdáyà àdhya 'àsè dhi íbe, ìndì mónnyá sùrú twá ro dhi íbe. Má tà tá àyi títi nda ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Gǐká vélé, ìndì ì kàdré tà adrèbhá tadhá dhi ì ladzá àyi ki togó káyà dhi ki 'o kòdhya.

21 Tà nda kòdhi sè dhi, Yúdà ànzi ì ru tá ma tépelò na gò, ì dré láti ndàzo kitswázó áma pfu dràle.

22 Dì, Gǐká su ina má rú atsálé ándrò kònìdhi gò, má dré adrézó tà má dré nòle ìndì má dré yǐle dhi ki longó mónnyá títi tàko ìndì kàdrì ro dhi ì dré. Má adrè ngbà 'í tà pròfétà ì Mósè be dhi ì dré tá longólé dhi ki longó kòdhya.

23 † longó tá dhi: «Mèsíyà ni kizà nya, dré ngàzo drìdrì dràdrà 'àsè mónnyá àruka títi dhi ì kandrána gò, dré ngádra lídrì àdhya ni tà longózó àyi tàndi ni sùrú ì dré, túmání mónnyá sùrú twá ro dhi íbe.»†»

Pólò azí Agùrípà Yésu ni ka'ì

24 Pólò dré tá adrérà'a àyi tàrà ga kònìni dhi 'á dhi, Féstò dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Pólò, ámi drì abí dre! Tà kàdrì mí dré ndàle nǐle dhi ì adrè ámi drì kizá nǐ!»

25 Dì Pólò dré logózóá dhi: «Atálágó Féstò, ngá kizá áma drì ko! Tà má dré adrélé tàle kòdhi ì, tà bàti 'ì ìndì tògyakúlí 'ì.

26 Ópí Agùrípà yi ina tà kòdhi ì dre. Má adrè dì tà nda ki ta akódhi kandrá tirì àko. Má nǐ tàle dhi, tà nda ki àlo zù ì akódhi dré ko dhi be. Tàko ko, tà nda ì 'o ru lùzu ró ko.

27 Ópí Agùrípà, mí ka'ì tà pròfétà ì dré longólé dhi ì? Má nǐ, mí ka'ì 'í dhi be!»

28 Dì Agùrípà tà Pólò dré dhi: «Mí adrè tsǐ kisùá dhi, lókyá tsà kònìdhi sè, mí ni áma 'o atsálé Krísto ni ka'ilepi ró dhi bàti?»

29 Dì Pólò logó dhi: «Kàdré lókyá tsà sè yà, kó ngalè lókyá vwàvwà sè yà dhi, má adrè Gǐká ni ti lizí, mì kàtsáró má tǐni túmání mónnyá títi adrèbhá áma kúlí yi ándrò ni íbe, mì kàdré ngbà 'í nyìrì kòni íbe àmi rú ko dhi kòdhya.»

30 Gò ópí Agùrípà ì dré ngàzo túmání gùvèrènerè Féstò be, Bèrùnìkè be, ìndì mónnyá adrèbhá tá àyi íbe dhi íbe.

31 Dì ì kàpfò àrà nda lésè dre dhi, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè yà, kó ngalè bǎ sè yà dhi ko.»

32 Gò Agùrípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Agó kòdhi kòlizí tá mì àyi mu Kàyìsàrà dré tàbvó tàle dhi ko dhi, kònò à ni tá kitswá akódhi ni tri bwà.»

27

Pólò ni atsí andre lizo Rómà na dhi

1 A kòka'ì lókyá mà dré kitswázó bwátù do lizo bvò Itàliyà àdhya na dhi dre dhi, à dré Pólò ki fèzo móndí àruka 'ìle dhi íbe Rómà ki ópí kàdrì ni sòdá ki drì kòlepi, rú be Yùliyò dhi drígá.

† 26:23 26:23 A kònò Esáyà 42:6; 49:6.

² Di mà dré tombàzo bwátù àlo angálépi Adràmmìténò lésè dhi na gò, mà dré ngàzo lìle. Bwátù nda adrè tá lìle bhàandre àruka yïandre mìlésè bvò Asíyà àdhya lé dhi i 'ásè. Mà lì tá túmání Arìstàrukò angálépi Tèsàlònìkè bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi lésè dhi be.

³ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre Sídónà àdhya na. Yùlíyò ni togó dóro tadhálé Pólò véna dhi sè dhi, dré akódhi ni tayízó lìle áyi arúpi bhàandre nda lé dhi ki no, ì kòkitswárokò akódhi ni ledé.

⁴ Mà kònga Sídónà lésè dre dhi, lyă dré adrézó avilé sínyà dri àma rú gò, mà dré lavúzó tùrù Kìpìrò àdhya làgàsè, tùrù nda kòkikìró lyă nda tsà be dhi bvó.

⁵ Gò mà dré pfòzo yïandre ni táli drìsè, lavúlé bvò Kìlìkíyà àdhya làgàsè ìndì Pàfilíyà àdhya làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Mìrà bvò Lìkíyà àdhya lé dhi na.

⁶ Kònàle dhi, sòdá ki drì kòlepi nda dré bwátù àzya angálépi Alìgìzàndríyà lésè, adrélépi lìle Itàlíyà na dhi ni kisúzó, àma ki bhàzo lána gò, mà dré lizo.

⁷ Kítú bí dhi, mà dré lizo yàyà gò, mà dré tsàzo ànyi bhàandre rú zìle Kìnídò dhi làga kizà be bí. Di lyă dré tá adrélé avilé sínyà dri àma rú dhi sè dhi, mà dré ngá kizo lavúzó tùrù Kùrètè àdhya làgàsè, tásóká Sàlòmónè àdhya kandràsè, tùrù nda kòkikìró lyă nda tsà be dhi bvó.

⁸ Mà dré lavúzó vwàle tsà tùrù nda làgàsè gò, mà dré tsàzo kizà be bí bhàandre rú zìle «Àrà avélépi bwátù zùzo dhi» na, ànyi bhàandre rú zìle Làsáyà dhi làgana.

⁹ Mà dré lókyá kizálé bí dre dhi sè dhi, lyă adrè tá vïle kònzi lavúlé. Tàko ko, kítú adrézó móndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi lavú dre.* Di Pólò dré ngàzo bwátù nda ni dobhá ki kodzó, tàzoá dhi:

¹⁰ «Àma arúpi ì, má adrè nòá dhi, atsí kònìdhi adrè 'òle atsálé kòkòróko. Bwátù kònìdhi túmání ngá lána dhi ìbe dhi ki kitswá abílé títi. Ndìndì àma ki tàndi, mà ni kpà kitswá todràle.»

¹¹ Di, sòdá ki drì kòlepi nda lè tá Pólò ni kúlí nda ki yïle ko. Be ró dhi, yi ìna bwátù dobhá ki kàdrì ki kúlí bwátù líyí be dhi kòdhya.

¹² Àrà mà dré àma ki kíkízó lána nda kitswá tá ìna adrézó lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé dhi ko. Di móndí bí àma adrèbhá tá bwátù nda lé dhi ì kòfalé dhi ì dré ru yizo, mà kòngaró àrà nda 'ásè lìle. Ì adrè tá lèá tsàle bhàandre rú zìle Fòwñíkìsì tùrù nda lé dhi na, kitswálé lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé kònàle. Fòwñíkìsì nda tá àrà adrézó bwátù zu, lyă dré adrézó avilé kítú dré ndìrà lésè dhi 'i.

Kàgùmá vi yïandre mi

¹³ Lyă dré kidhózó adrélé avilé tàbhu lésè yàyà gò, bwátù dobhá nda ì dré kisùzoá dhi, ì ni kitswá lìle tsàle Fòwñíkìsì na. Di ì dré aya tá tírìlé yï na adrézó bwátù kíkí dhi ni asézó gò, mà dré ngàzo adrélé lavúlé tùrù Kùrètè àdhya nda làgàsè.

¹⁴ Di, gí ko, lyăandre gú dhi dré ngàzo adrélé avilé tùrù nda drìlésè, adrélé bwátù nda ni vi lìle yïandre kítógá na ró. (A adrè lyăandre làsú be kònìni nda ni rú zi «lyăandre angálépi kurú lésè ìndì kítú dré apfòrà lésè dhi».)

* **27:9 27:9** Gíká ni Kúlí tisìle Gíríkí ti sè dhi adrè tàá kònwa dhi: «kítú adrézó tàbirí mvo dhi lavú dre». Kítú nda tá kítú adrézó móndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi 'i. A kònò Lèvítíkè 16:29-34. Kítú nda tá mbá ni nzi-drì-su na, kó ngalè mbá ni mudrí na. Di lókyá dóro adrézó lìle bwátù sè yïandre mìsè dhi lavú dre.

15 Mà dré tá kitswálé lile sínyà dri lyă rúsè bwà ko dhi sè dhi, mà dré àma ki tayízó lyăandre nda dré adréle tikpólé lizo àma íbe.

16 Mà dré tá adrérà'a lavulé tùrù mvá àlo rú be Kàwúdà dhi làgàsè dhi 'á dhi, mà dré lagùzo kitswálé kòlóngbò 'ìle bwátù àndu dhi ni asé bhàle bwátù nda drìna.

17 Bwátù dobhá ì kòlikí kòlóngbò nda dre dhi, ì dré bã ki lebhézó lavulé bwátù zàlésè, kitswálé rúá tātā. Di ì adré tá ngá ro, lyăandre nda ni dra bwátù nda ni vi lile áyi lasí àrà sínyí ro ànyi bvò Lìbíyà àdhya làga dhi rú dhi sè. Àsà dhi, ì dré fa adrézó bwátù kíkí tsà dhi ni tirízó yí na gò, bwátù nda ni tayízó lyăandre nda dré adréle tikpólé.

18 Kítú bvóá dhi sè, kàgùmá nda dré tá adréle àma ki liví tesélé rìnyí sè dhi sè dhi, bwátù dobhá ì dré kidhózó adréle ngá dòle bwátù nda lé dhi ki lebhé yí na.

19 Kítú ni na sè dhi, ì dré ngá adrézó bwátù do àsà dhi ki lebhézó yí na àyi ki tándi ki drígá sè.

20 Kàgùmá nda dré gòzo adréle vïle rìnyí sè kítú bï gò, mà dré gòzo kítú 'i yà, kó ngalè bhìbhìnyà 'i yà dhi ki no ko. Kùdù ro dhi, mà dré àma ki mï bhàma kitswázó adrìlé dhi ni tayízó.

21 Lókyá kòlavú vwàvwà ro mà dré ngá nya àko ró dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àyi títi dhi ì kandrà tàá dhi: «Áma arúpi ì, adré tá làá dhi, mï kòyi tá áma kúlí gò, ngàzo Kùrètè lésè ko dhi. Kònò mï kitswá tá kizà kòndi ni nya ko, ìndi ngá kòdhi ì kitswá tá abílè ko.

22 Di, nyànomvá dhi, má adré àmi ki kodzó, mï kàdréró togó tsi! Dhya àlo àmi kòfalé dhi kitswá ína dràle ko. Bwátù kòndi ni ngbà 'í abí dhi nì.

23 Tàko ko, ngátsi àndrò kòndi sè dhi, Gíká, áma líyí, má dré adrézó tà ni ni 'o dhi ni ángéló agá tá má kandrà

24 tàá dhi: <Pólò, mí ro ngá ko! Adré làá dhi, mí kòtsa pfòle Kàyìsàrà kandrà. Gíká ni togó tani sè dhi, a ni mónnyá títi mï dré adrézó lile àyi íbe bwátù kòndi sè dhi ki tidrí ámi tà sè.>

25 Di áma arúpi ì, mï kàdré togó tsi! Tàko ko, má adré Gíká ni ka'í, adrézó kpà ka'íá dhi, tà nda ki ru 'o ngóro dré tàle má dré dhi tíni.

26 Di, adré làá dhi, àma ki bwátù kòndi kòlì áyi lasí tùrù àlo dhi rú.»

Bwátù lasí ì tùrù rú

27 Kítú ni mudrí-dri-su sè dhi, kàgùmá nda adré tá ngbú àma ki vi lile yïandre Adríyà àdhya mïse.† Anyíànyi ngátsi kítógá sè dhi, bwátù dobhá nda ì dré atógyàzoá dhi, mà adré tá tsàle ànyi kìní làgana ró.

28 Di ì dré aya adrézó yí tálí tabhì dhi ni bhèzo yí na, kisúzóá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-dri-mudrí-dri-nzi-dri-rì. Mà kòlì vwàle tsà dre dhi, ì dré gòzo tódhyá tabhíá kisúzóá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-dri-nzi-dri-na.

29 Di ì adré tá ngá ro, àma ki bwátù nda ni dra áyi lasí kírà kàdrìkàdrì yí gàrà na dhi ì rú dhi sè. Di ì dré aya su dhi ki tirízó yí na bwátù nda àmvolésè kitswálé kíkíá gò, ì dré adrézó ngá letè wàle.

30 Di, bwátù dobhá nda ì dré àyikya kòlóngbò tirízó yí na, ngóro ì adré tá 'òle aya àruka ki tirí bwátù kòmvolésè na tíni, ì kòkitswáro lapalé àma ki bwátù nda lésè.

31 Di Pólò dré tàzoá sòdá ki dri kòlepi nda ì dré sòdá ni íbe dhi: «Dhya kòni ì kòpfò bwátù kòndi 'àsè dhi, mï kitswá àmìkya adrìlé bwà ko!»

32 Di sòdá nda ì dré kòlóngbò nda ni bã ki bvwàzo, tayízóá dhèle yí na.

† 27:27 27:27 «Yïandre Adríyà àdhya» kòndi tá yïandre Mèdìtèránè àdhya ni kítógá na.

³³ Ngá dré tá adrérà'a 'òle wàle dhi 'á dhi, Pólò dré móndyá títi dhi ki kodzóó ngá nya, tàzoá dhi: «Ándrò kòndi, kítú ni mudrí-drì-su mì dré adrézó tàmiḡa dri ngá nya àko ró dhi 'i.

³⁴ Má adré di àmi ki kodzó ngá nya. Angyá ko, mì adré nyàá adrízó. Dhya àlo àmi kòfalé dhi ni drìbhí àlo dhi kitswá avìle ko!»

³⁵ Kòtá tà nda i dre dhi, dré mápà adózó, àwoyà tàzo Gìká dré àyi títi nda i kandrà gò, ṅòzoá nyàle.

³⁶ Di ì dré togó tsizo títi gò, ì dré kókpà ngá dòzo nyàle.

³⁷ Ama títi bwátù nda lé dhi i tá kámá-rì-drì-nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi-drì-àlo.

³⁸ Mà kònya ngá pìzo dre dhi, bwátù dobhá nda ì dré ngánò àmbí bhèzo yí na, bwátù nda kàngaró yí dri be dhi bvó.

³⁹ Ngá kòwa dre dhi, ì dré kìní nòzo làwú làvo na. Di, ì nǐ tá àyikya kìní nda bvò ángùdhi 'i ya dhi ko. Ì dré àrà yí dré tá adrézó ru lomví dhi ni nòzo sínyí yí mìle dhi be gò, ì dré ru yìzo tàzoá dhi, kòkitswá dhi, ì ni bwátù nda ni di lile àyi lasí sínyí nda dri.

⁴⁰ Di ì dré aya adrézó bwátù kíkí dhi ki bã bwàzo tayízóá yí na gò, kápí kàdrì adrézó bwátù tidì ásà dhi ki bã tìtrìzo. Di ì dré kítá kàdrì lyá dré adrézó bwátù vi ásà dhi ni tingázó kuru 'ìle bwátù kandrálésè ro gò, ì dré bwátù nda ni tayízó lile sínyí nda drìna ro.

⁴¹ Di, bwátù nda ni kòmvo dré ína lizo àyi lasí anzulé sínyí ru lokólépi yí kítógá na dhi dri ngbí. Di yí adrélépi tá longalé dhi adré tá ru tswa bwátù nda rú gò, bwátù nda ni àndu dré kídhózó tonḡole.

⁴² Sòdá nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya 'ìle dhi ki tupfú todràle, àyi ki àlo kòkitswáro yí wa lapázó ko dhi bvó.

⁴³ Di, sòdá ki drì kòlepi nda dré ína Pólò ni lèle tidrìlé dhi sè dhi, dré àyi ki logázó. Dré lazízóá móndyá yí nibhá wàle dhi i dri dhi, ì kòlebhé rè zyà àyi yí na lile pfòle kìní drìna.

⁴⁴ Gò dré tàzoá móndyá àruka títi dhi i dré dhi, ì kòtombà pálàngì i drìsè ìndì bwátù kígá i drìsè, kitswálé lile pfòle àyi vèsè. Di ásà dhi, móndyá títi nda ì dré topfòzo kìní drìna adrìlé.

28

Pólò tùrù Mèlìtè àdhya na

¹ Mà kàpfò yìandre lésè líná dre dhi, mà dré yìzoá tàle dhi, tùrù nda ni rú tá Mèlìtè.

² Móndyá bhà mobhá tùrù nda drìle dhi ì dré àma ki ka'izo dòle àyi véna togó dóro lavulé dhi sè. Ì dré àtsí turúzó àma dré yòle, kozya dré tá adrélé dhìle dhi sè, ìndì kídhì dré tá adrélé àma ki 'o dhi sè.

³ Di, Pólò dré àtsípá amvózó kitswálé dàle àtsí na dhi, nǐ àtrá dré ína apfòzo lásà àtsí ni rǐnyí dré, akódhi ni drígá tsi ngbí.

⁴ Móndyá nda ì kònò nǐ nda adrérà'a livilé akódhi drígá dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Kònìdhi agó mómí pfùlepi dràle dhi 'i bàti! Tágba dré adrízó yìandre lésè dhi, gìká gyágya dhi kitswá akódhi ni tayí adrìlé ko.»

⁵ Di, Pólò dré ína nǐ nda ni kivízó dhèle àtsí na gò, kàtrá ni dré akódhi ni 'òzo kònzì àlomvá ko.

⁶ Móndyá nda ì adré tá letéá, nòzoá ngalè akódhi ni drígá ni tipì yà, kó ngalè a ni dhe dràle ngbǒ ró yà dhi. Di, ì kòletè vwàvwà ro dre dhi, ì dré nòzoá dhi, tà twá 'o ína akódhi ko. Di ì dré gòzo tà ladzá, tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi gìká ki àlo 'i!»

⁷ Mòndyá tùrù nda drìle dhi ki kàdrì rú be Pòpìlìyò dhi ni bhà tá ànyì àrà nda làga. Di akódhi nda dré àma ki ka'izo dòle í véna togó dóro sè, adrézó àma ki 'o dóro kítú na.

⁸ Di, akódhi ni atá adré tá ína drà ro lángá na, rúbhá ni dré tá adréle àtsi ró dhi sè, ìndì dré adréle áyi 'a bhu kàrì ró dhi sè. Di Pólò dré fizo akódhi ni no gò, dré tà zizo Giká tí, drígá bhàzo akódhi dri gò, akódhi ni tídrízó.

⁹ Tà nda ni rúbì kòla'ú dre dhi, dràbhá àruka títi tùrù nda drìle dhi ì dré alizo Pólò véle gò, dré kpà àyi ki tídrízó títi.

¹⁰ Gò ì dré àma ki lindrì bhàzo láti twátwa bí dhi ì sè. Di mà dré tá adrerà'a 'òle lile dhi 'á dhi, ì dré ngá mà dré tá adrézó lovó ni íbe atsí sè dhi ki afèzo àma dré.

Pólò tsa Rómà na

¹¹ Mà kàdré kònàle mbă na dre dhi, mà dré tombàzo bwátù àlo lókyá kidhì àdhyà ni letèlepi lavulé tùrù nda làga dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda angá tá Alìgìzàndrìyà lésè, ìndì rú ni tá «Giká làti ì».*

¹² Di mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Siràkúsà dhi na gò, mà dré adrézó kònàle kítú na.

¹³ Gò mà dré ngàzo lavulé bvò nda làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Règìyò dhi na. Kítú bvóá dhi sè dhi, lyă dré kidhózó adréle avilé tàbhu lésè gò, kítú ni na sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Pòtìyólì dhi na.

¹⁴ Kònàle dhi, mà dré mómí ka'ìbhá àruka ki kisúzó gò, ì dré àma ki zizo adréle àyi véna pòsò àlo. Di àmvolásà dhi, mà dré ngàzo lile Rómà na.

¹⁵ Mòndyá ka'ìbhá Rómà na dhi ì yi tá tàle dhi, àma tá láti 'á. Di àyi ki àruka ì dré alizo àma ki drì letè ngá lagíra kàdrì Apíyò àdhyà na. Aruka ni ì dré alizo àma ki kisú bhàandre rú zìle «Kùmú ki dzó na dhi ì» dhi na. Pólò kònò àyi nda ì títi dre dhi, dré àwoyà tàzo Giká dré gò, togó tsizo.

¹⁶ Mà kòtsa Rómà na dre dhi, à dré dzó fèzo Pólò dré adrézó lána kalóma. A bhà tá ngbà 'í sòdá àlo adréle akódhi ni líkí dhi kòdhyà.

Pólò longó Giká ni kúlì Rómà na

¹⁷ Kítú na àmvolésè dhi, Pólò dré Yúdà ànzi Rómà le dhi ki drì kobhá ki azizó alìle í véle. Ayì nda ì kòkimó ru dre dhi, akódhi dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, à ru tá ma Yèrúsalémà na áma fèzo Rómà ì drígá, tágba má dré tá tà àlo 'òzo kònzi àma ki sùrú rú yà, kó ngalè àma ki tábhí ki labhì rú yà dhi ko dhi.

¹⁸ Rómà ki kàdrì ì kòlìzì ma dre dhi, ì dré tà àlo kitswálèpi dràdrà sè dhi ni kisúzó má véle ko gò, ì dré adrézó áma le tayílè.

¹⁹ Di, Yúdà ànzi kònàle dhi ì dré tá tà nda ni gàzo dhi, lè tá má kòlìzì à kòmùró ma Kàyìsàrà dré tàbvó tàle be dhi bvó. Tágba dré adrézó kònìni dhi, ma mána tà àlo adrézó áma tándì ni sùrú asíkì ásà dhi àko.

²⁰ Di ásà dhi, má azí tá àmi nòle, mà kòtàró tà àmi íbe. A 'ì ma nyìrì sè kònìni, tà Ìsèrèlè ànzi ì dré adrézó mǐ bha ásà dhi ni tà sè.»

²¹ Di Yúdà ànzi nda ì dré logózóá drá dhi: «Mà kisú wárágà àlo ámi tà dri Yúdáyà lésè dhi ko. Kòdhi íbe dhi, àma ki adrúpi angábhá kònalésè dhi ki àlo tà tà kònzi àlo mí rú yà, kó ngalè tà kònzi àlo dhya àzya dré tàle mí rú yà dhi ko.

²² Di, mà adré àmakya tà mí dré adréle kisùle dhi ki le yìle mí tí. Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, mómíyá àrà títi ì 'ásè dhi ì adré tà ta kònzi Giká ni láti mí dré adréle longólè kòdhi rú dhi be.»

* **28:11 28:11** «Giká làti» kònì ì tá Gírìkì ki gíká rǐ ì dré tá adrézó mǐ bha àyi véna adrézó lile bwátù sè yǎandre mìsè dhi 'ì.

²³ Di ì dré kítú bhàzo kitswázó gòle ru kisú Pólò be. Kítú nda kàtsá dre dhi, ì dré atsázó vélé zyandre ró wáláká ni ni lavú, àrà Pólò dré tá adrézó adrélé dhi 'á. Di kidhólé drùbhĩ sè tsàle ìndró na dhi, Pólò dré Gìká ni Òpì ni tà longózó, àndu ni ni ngìzo àyi dré, adrézó àyi ki togó asé Yésu ni ka'ĩ tà tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù i 'ásè dhi i sè.

²⁴ Gò àyi ki àruka ì dré tà dré tàle nda ki ka'izo. Di, àruka ni ì ka'ĩ tá àyikya ko.

²⁵ Ì dré tá adrérà'a tà kayí àyi kòfalésè, adrézó 'òle ayílé dhi 'á dhi, Pólò dré kúlí kòni ki tàzo àyi dré: «Tirí Lólo longó tá tà kyá àmi ki tábhí i dré pròfétà Esáyà tí,

²⁶ tàzoá dhi:
<Mí lè tàá móndyá kòdhi i dré dhi:

Mì ni adrè tà yi 'í,
dì, mì kitswá tà mì dré adrélé yìle nda ki àndu ni tàdzí ko.

Mì ni adrè ngá no 'í,
dì, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda ki atógyà tàdzí ko.

²⁷ Tàko ko, móndyá kòdhi ki togó andírĩ dre.

Ì tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki mì dròzo dròdrò.

Ì kò'o tá kònìni ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki mì sè,
adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki togó na,
ì dré àyi ki togó adzázó má vélé gò,

má dré àyi ki tidrízó.>†»

²⁸ Pólò gò tàá dhi: «Adrè di lèá dhi, mì kònì dóro tàle dhi, Gìká mù kúlí adrézó mómí ki tidrí dhi mómí sùrú twá ro dhi i véna. Ì ni àyikya kúlí nda ni yi!» [

²⁹ ‡]

³⁰ Di Pólò adrè tá adrélé dzó í dré làfa fèzo adrézó lána dhi na kóná rĩ. Adrè tá mómí títi adrèbhá tá alìle í vélé dhi ki ka'ĩ dòle togó dóro sè.

³¹ Adrè tá Gìká ni Òpì ni tà longó, adrézó Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá mómí i dré tirí àko. Di dhya àlo logá tá akódhi ko.

† 28:27 28:27 A kònò Esáyà 6:9-10. ‡ 28:29 28:29 Wárágà Gìká ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adrè kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Pólò kòtà kúlí nda i dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo lìle tà kayìbe àyi kòfalésè tà tàndì ró.]

Wárágà Pólò dré tisìle Rómàbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Rómà na dhi i dré dhi 'i. Rómà nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì drìle dhi 'i. A adré kisùá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, akódhi ni ka'ìbhá àruka Yúdà ànzi ró, ngóro Akílà i Pìrìsikà be dhi i tíni dhi, ì lè tá Rúbí Tani longó Rómà na gò, Ekèlézyà bhàzo kònàle (Tà 'òle dhi i 18:2). Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà ledézó kitswázó lile móndyá ka'ìbhá kònàle nda ki no dhi bvó. Adré àyi ki le nòle drìdrì dré dra lizo Èsèpányà na dhi kandrà.

Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré Rúbí Tani ni tà àndu ngi m̀bhalé tí. Adré kpà àzì bhàle í drígá adrézó lile Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi i véna dhi ni tà ta. Adré tàá dhi, Rúbí Tani nda adré láti Giká dré adrézó móndí ki bha gyägya í kandrà dhi ni tà tadhá. Akódhi adré ngbà 'í àyi ki bha gyägya àyi ki tà ka'ìka'ì sè (Rómàbhá i 1:16-17).

Pólò adré tadhá dhi, móndyá títi dhi i tàkonzì ni r̀nyí zàle (1:18-3:20). Di Giká adré àyi ki bha gyägya í kandrà, ì dré Yésu Krísto ni ka'ìle dhi sè (3:21-4:25). I kò'o kònìni dhi, Giká adré àyi ki atrì tàkonzì ni r̀nyí lésè, ìndì dràdrà ni r̀nyí lésè (5:1-21). Adré di leá dhi, ì kàdré àyi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Krísto na dhi i ró (6:1-7:25). I kàdré kpà atsílè Tirí Lólo ni r̀nyí sè, adréle trobe Giká ni lèle kàdrì dré tadhále àyi dré Krísto na dhi rú (8:1-39).

Amvolásà dhi, Pólò adré tà twátwa dhi ki tadhá: móndyá Giká dré z̀le adréle ína i ró dhi ki tà, móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzi íbe dhi, àma ki fèma Giká dré dhi, lèle ni tà, àma ki bhàma móndyá àma drìle dhi ki r̀nyí zàle dhi, àma ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì àma ki adrúpi ki 'òma ledhélè tàkonzì na ko dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì dhi (1:1-17)
- 2) Móndyá títi dhi i tàkonzì ni r̀nyí zàle (1:18-3:20)
- 3) Tà Giká dré adrézó móndí ki tidrì dhi (3:21-4:25)
- 4) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (5:1-8:39)
- 5) Móndyá sùrú twá ro dhi ki tidrìma Yúdà ànzi íbe dhi (9:1-11:36)
- 6) Móndyá ka'ìbhá dhi ki atsìma (12:1-15:13)
- 7) Tà tàle kùdù ro dhi i, ìndì mòdo fèma (15:14-16:27)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni màrábà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Giká azì ma adréle àpóstolò ro gò, àma bhàzo twá adréle àyi Rúbí Tani longó dhi bvó.

² Lazì tá Rúbí Tani nda ni tà drìdrì àyi pròfètà i tí gò, ì dré tà nda ki tisìzo akódhi ni Kúli lólo dhi na.*

³ Rúbí Tani nda adré akódhi ni Mv́, àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá kòdhya. A ti tá akódhi nda móndí ro ópí Dàwídì ni sùrú na.

⁴ Di, Giká tadhá ína ngádra 'á dhi, akódhi àyi Mv́agó 'i káyà dhi, dré akódhi ni tingálè dràdrà lésè Tirí Lólo ni r̀nyí sè dhi sè.

* 1:2 1:2 A kònò Èsáyà 52:7; 61:1.

⁵ Krísto nda sè dhi, Giká bhà áyi togó tani àma rú, àma ki bhàzo adrélé àpóstolò i ró, mà kàdréro mómí sùrú títi i lésè dhi ki azí Krísto ni ka'í, ìndì akódhi ni kúlí ka'í 'òle, à kàdréro akódhi ni rú bha kùle be dhi bvó.

⁶ Ami kókpà mómíyá azilé adrélé Yésu Krísto àdhya ró nda i kòfalé be.

⁷ Má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, mómíyá títi Rómà na, Giká dré lèlè tò ìndì dré azilé adrélé mómíyá lólo ína i ró dhi i dré. Giká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kìdríkìdri àmi dré!

Pólò lè lèle mómíyá ka'ìbhá Rómà na dhi ki no

⁸ Drìdrì dhi, má adré àwoyà fe áma Giká dré àmi ki tà sè, Yésu Krísto ni rú sè. Tàko ko, à adré àmi ki tà ka'íka'í ni tà títi bvò wáyi 'àsè.

⁹ Giká, má dré adrézó tà ni ni 'o togó wáyi sè, adrézó Mv́a ni ni Rúbí Tani longó dhi ni dóro tàle dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi, tà bàti 'i káyà dhi. Má adré àmi ki tà kisù landè àko ró,

¹⁰ vésè wáyi má dré adrérà'a tà zi akódhi tí dhi 'á. Má adré akódhi ni ti lizí, lókyá bí àmvolésè dhi, kàdré tà dré lèlè 'òle dhi 'i dhi, kònzìró láti má dré tsàzo àmi véna.

¹¹ Tàko ko, ma lovó íbe tò àmi ki nòzo, má kòkìtswáro tà tani àzya Tírì Lólo àdhya ni fe àmi dré, kìtswálé àmi ki tím̀bà àmi ki tà ka'íka'í na.

¹² Má adré kpà leá dhi, àma tùmání àmi íbe dhi i, mà kòkìtswá ru tím̀bà àma ki tà ka'íka'í sè.

¹³ Áma adrúpi i, má adré leá mì kònì dhi, vésè be bí, má ndà tá láti lizo àmi véna, áma àzì kòkìtswáro lò'wa dóro 'a àmi kòfalé, ngóro dré adrélé 'òle mómíyá àruka títi sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi tíni. Dì, atsálé ándro kònìdhi dhi, tà àruka i kíkí láti má dré nì.

¹⁴ Tàko ko, adré leá dhi, má kòlì mómíyá twátwa títi dhi i véna: mómíyá tà ndabhá nìle dhi i véna, ìndì mómíyá tà nìbhá ko dhi i véna, mómíyá tògya ró dhi i véna, ìndì mómíyá tògya ró ko dhi i véna.

¹⁵ Ásà dhi, áma togó kókpà àtsi ró lizo Rúbí Tani longó àmi adrèbhá Rómà na dhi i dré.

Rúbí Tani ni rìnyí adrézó mómíyá ki tídrí dhi

¹⁶ Ma kanyò ro Rúbí Tani ni tà sè ko. Tàko ko, Rúbí Tani nda, rìnyí Giká dré adrézó mómíyá títi adrèbhá Rúbí nda ni ka'í dhi ki tídrí ásà dhi 'i. Akódhi fè rè zyà Rúbí nda Yúdà ànzì i dré gò, adrézó kpà fèá mómíyá sùrú twá ro dhi i dré.

¹⁷ Rúbí Tani nda adré tadhá dhi, Giká adré mómíyá ki bha gyägya í kandrá ngíni ya dhi. Adré ngbà 'í àyi ki bha gyägya àyi ki tà ka'íka'í sè. Láti àzya tà ka'íka'í rúsè dhi yókódhó. Ngóro tisìle Giká ni Kúlí na dhi tíni: «Dhya atsálépi gyägya àyi tà ka'íka'í sè dhi ni adrí.»†

Giká ni kombà tadhálé mómíyá tàkonzì 'obhá dhi i rú dhi

¹⁸ Giká adré áyi kombà tadhá bhù lésè mómíyá títi adrèbhá áyi tà ga rè, adrèbhá tà kònzì 'o, ìndì adrèbhá láti tà bàti àdhya ni kíkí àyi ki tà kònzì sè dhi i rú.

¹⁹ Tàko ko, àyi nda i nì àyikya Giká ni tà kìtswálé nìle dhi i be, akódhi ni tàndì dré tà nda ki tadhálé àyi dré ngádra 'á nì dhi sè.

²⁰ Angyá ko, kìdhólé bvò ni bhàma lésè dhi, à adré Giká ni tà kìtswálé nòle mì sè bwà ko dhi ki atógyà dóro. Kòdhi adré tàá dhi, à adré akódhi ni rìnyí adrélépi kóná vésè kólyá dhi ni atógyà, akódhi ni lídrì Giká àdhya

† 1:17 1:17 A kònò Abàkúkà 2:4.

ró dhi be, ngá tíí dré bhàle dhi i sè. Ásà dhi, mónnyá nda i tà àlo i dré kitswázó àyi ki tàrá ga ásà dhi àko.

²¹ Tàko ko, tágba i dré Giká ni nizo be dhi, i adrè akódhi ni lindri bha ngóro dré kitswálé akódhi dré dhi tíni ko. I adrè kpà àwoyà ta drá ko. Be ró dhi, àyi ki tà kisùkisù atsá ina tà tàko ró, ìndi àyi ki tògyá azá atsálé tínimvá ro.

²² Tágba i dré adrézó tàá dhi, àyi tògya ró dhi, i atsá àyikya móndí azaaza ró.

²³ I tayí Giká kitswálépi dràle bwà ko dhi ni m̀lanzìlanzì, adrézó lindri fe ngá líndrí làsú be móndí adrèbhá dràle dràdrà dhi i tíni, àrí i tíni, kà'wá i tíni, ìndi kà'wá adrèbhá àyi ki se agáti sè dhi i tíni dhi i dré.

²⁴ Di ásà dhi, Giká tayí mónnyá nda i adrélé tatsilé swà ro, lovó kònzì àyi ki togó na dhi ki 'obe gò, i dré adrézó kanyò fe àyi ki tàndi ki rúbhá i dré àyi kòfalésè.

²⁵ I tayí tà bàti Giká àdhya, adrézó tà kinzò ro dhi ni ka'í kòdhya. I adrè lindri fe ngá Giká dré bhàle dhi i dré, adrézó l̀sám̀bò 'o ngá nda ki rú sè. Di, i adrè àyikya lindri fe Dhya ngá tíí nda ki bhàlepi dhi dré ko. Akódhi nda kitswá rúku sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònni.

²⁶ Tà nda sè dhi, Giká tayí àyi adrélé tatsilé rúbhá lovó kanyò ro dhi ki bhabe. Di àyi ki tòkó i tayí àyikya tà tòkó i dré ànzyà adrélé 'òle àgo íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó tà swà 'o àyi ki rúbhá sè àyi kòfalésè.

²⁷ Kókpà kòdhi tíni, àgo i tayí àyikya tà àgo i dré ànzyà adrélé 'òle tòkó íbe àyi ki rúbhá sè dhi, adrézó rúbhá lovó àtsi ró dhi ki bha àyi kòfalésè àgo ró. Di àgo nda i adrè tà kanyò ro dhi ki 'o àyi kòfalésè gò, i dré adrézó làgí kitswálépi àyi ki tà swà nda sè dhi ni kisú àyi ki tàndi i rú.

²⁸ I dré Giká ni nìma gàle rè dhi sè dhi, akódhi tayí àyi adrélé tà kisù wàyá ro, adrézó tà kitswábhá 'òle ko dhi ki 'o.

²⁹ Di i ga àyikya tà kònzì ki kára tíí dhi i sè bí. I ga togó kònzì sè, ngá lovó sè, tà swà sè, lovó kònzì sè, móndí ki tufuma sè, lawà sè, móndí ki lítima sè, ìndi dr̀kònzì sè bí. Ayi móndí ki asíkìbhá 'i,

³⁰ móndí ki rú tabhá kònzì dhi 'i, Giká ni kàribhá 'i, móndí ki lindri bhabhá ko dhi 'i, dr̀kàdr̀bhá 'i, ìndi afàbhá 'i. I adrè ngbú adrélé tà kònzì twátwa i dré kitswálé 'òle dhi ki kisù. I adrè ligilé àyi ki tibhá i rú.

³¹ Ayi tògyá àko. I kitswá adrélé ka'ile ko. Ayi móndí ki lovó àko àyi rú. I adrè kpà móndí ki kizà bha ko.

³² I nì tàbvó Giká dré tàle gyàgya kòndhi dóro: Mónnyá adrèbhá tà làsú be kònni nda ki 'o dhi i kitswá àyikya dràdrà sè. Di, tágba kònni dhi, i adrè ngbà 'í tà nda ki 'o kòdhya ko, i adrè kókpà mónnyá adrèbhá tà nda ki 'o dhi ki ka'í.

2

Móndí ki tàbvó Giká dré adrélé tàle gyàgya dhi

¹ Di ásà dhi, mí adrélépi móndí ki tàbvó ta ni, mí tà àlo mí dré kitswázó ámi tàrá ga ásà dhi àko, gba mí kàdré àdhi 'i ya dhi. Tàko ko, mí kàdré móndí àruka ki tàbvó ta dhi, mí adrè tà bha ámi tàndi dri. Angyá ko, mí adrè kókpà tà mí dré adrézó àyi ki tàbvó ta ásà nda ki 'o.

² Mà nì tàle dhi, Giká adrè mónnyá adrèbhá tà 'o làsú be kònni dhi ki tàbvó ta gyàgya dhi be.

³ Di, mí kàdré mína àyi ki tàbvó ta gò, mí dré adrézó tà nda ki 'o dhi, mí adrè tsì kisúá dhi, mí nì lapá Giká ni tàbvó tàma sílésè bwà?

⁴ Kòdhi mí adré tsì Gìká ni togó dóro ìndì vwàvwà ro dré adrélé tadhále mí dré, dré adrérà'a ámi tà mvo dhi 'á dhi ni ayízè? Mí nì ko tàle dhi, Gìká ni togó dóro nda adré ámi adri ámi togó ladzá dhi nì dhi?

⁵ Di, mí dré ámi togó 'òle tombále dhi sè, ìndì mí dré ámi togó ladzama gàle rè dhi sè dhi, mí adré Gìká ni kombà asé ámi tàndi dri, tsàle kítú dré dra áyi kombà tadházó gò, mómí ki tàbvó tàzo gyăgya dhi tú.

⁶ Tàko ko, Gìká ni tà logó mómí àlo àlo títi dhi i dré, tà i dré 'òle dhi i tí.*

⁷ Mómíyá títi adrèbhá tà dóro 'o landè àko ró, adrézó m̀lanzilanzì nda kisulé lindrì ìbe ìndì lídrì kóná vèsè kólyá dhi be dhi i dré dhi, a ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe kòdhyà.

⁸ Di, mómíyá títi adrèbhá àyi ki tàndi ki tà bha drìdrì, adrèbhá tà bàti ga, adrézó tà kònzì ka'ì dhi i dré dhi, a ni áyi kombà tadhá áyi togóaswa be kòdhyà.

⁹ Kizà i tà kòkòròko be dhi ki adré mómíyá títi adrèbhá tà kònzì 'o dhi i dré. Tà nda ki adré rè zyà Yúdà ànzì i dré gò, adrélé kókpà mómíyá sùrú twá ro dhi i dré.

¹⁰ Di, m̀lanzilanzì, lindrì, tà k̀drìk̀drì be dhi ki adré mómíyá títi adrèbhá tà dóro 'o dhi i dré. Tà nda ki adré rè zyà Yúdà ànzì i dré gò, adrélé kókpà mómíyá sùrú twá ro dhi i dré.

¹¹ Tàko ko, Gìká adré ína mómí ki no twátwa ko.

¹² Mómíyá títi tátírítrí kúlí Mósè àdhyà àko gò i dré adrézó tàkonzì 'o dhi ki kókpà todrà tátírítrí kúlí nda àko. Mómíyá títi tátírítrí kúlí nda zàle gò i dré adrézó tàkonzì 'o dhi i, Gìká ni àyi ki tàbvó ta tátírítrí kúlí nda sè.

¹³ Tàko ko, mómíyá adrèbhá ngbà 'í tátírítrí kúlí nda ni yi dhi i kitswá atsálé gyăgya Gìká m̀lèsè ko. Be ró dhi, mómíyá adrèbhá tátírítrí kúlí nda ni ka'ì 'òle dhi ki atsá gyăgya akódhi m̀lèsè àyi.

¹⁴ Angyá ko, mómíyá sùrú twá ro tátírítrí kúlí nda àko dhi i kàdré tà tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki 'o àyi ki tàndi i sè dhi, sù ngóro àyi tátírítrí kúlí nda ìbe àyi léna dhi tíni, tágba i dré adrézó tátírítrí kúlí nda àko dhi.

¹⁵ Ì adré tadhá dhi, Gìká tsì tà tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi i àyi ki togó na dre. Ayi ki togó adré kpà tadhá dhi, tà nda kònzì. Ayi ki tà kisùkisù adré ngalè àyi ki asíkì 'í yà, kó ngalè àyi ki tàrá ga 'í yà dhi.

¹⁶ Tà nda kòdhi ki ru 'o kítú Gìká dré dra mómíyá títi dhi ki tà lùzu ró dhi ki bvó tàzo Yésu Krísto sè dhi tú, ngóro Rúbí Tani má dré adrélé longolé dhi dré adrélé tàle dhi tíni.

Yúdà ànzì i tátírítrí kúlí be dhi

¹⁷ Mì adrélépi ámi zi Yúdà mvá ro ni, mí adré zakó ámi totó tátírítrí kúlí Mósè àdhyà dri, adrélé ámi afà Gìká ni tà sè.

¹⁸ Mí adré kisùá dhi, mí nì tà Gìká dré adrélé lèle à kò'o dhi i be, ìndì mí nì tà ki kòfalé lanzílé tà dóro ka'izo dhi be, mí dré tátírítrí kúlí nda ni tà àndu ndàle nìle be dhi sè.

¹⁹ Mí adré kpà kisùá dhi, mì mína mì kùdúkùdu ki dri kòlepi 'i, ngádra mómíyá t́nìmvá na dhi i dré dhi 'i,

²⁰ mómíyá tà nibhá ko dhi ki tadhálepi 'i, ìndì ànzìmvá ki tadhálepi 'i, mí dré tà bàti kisulé tà nìni be kitswálé títi tátírítrí kúlí nda na dhi sè.

²¹ Di mì adrélépi mómíyá áruka ki tadhá ni, mì adré mína ámi tàndi ni tadhá ko àdho tà sè? Mì adrélépi tadhá dhi, à kòkugù ngá ko dhi, mí adré mína ngá kugù àdho tà sè?

* 2:6 2:6 A kònò Longó i 62:13; Tògyakúlí 24:12.

22 Mi adrélépi tàá dhi, à kò'o múná tà ko dhi, mí adré mína múná tà 'o àdho tà sè? Mi adrélépi gíká tàko ki líndrí ga ni, mí adré mína ngá gíká tàko ki tépelò na dhi ki topá àdho tà sè?

23 Di mi adrélépi ámi afà tátrítrí kúlí ni tà sè ni, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ño, adrézó kanyò fe Gíká dré ásà àdho tà sè?

24 Ngóro tisìle Gíká ni Kúlí na dhi t́ni: «Ámi ki tà sè dhi, mónnyá súrú twá ro dhi ì adré Gíká ni lodhá.»†

25 Mí dré ámi 'òle lwàle dhi dóro, mí kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi. Di, mí kàdré mína tátrítrí kúlí nda ni ño dhi, mí atsá ngóro mí 'o tá mi lwàle ko na t́ni.

26 Dhya àlo Yúdà mvá ro ko áyi 'òlepi lwàle ko dhi kàdré tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi, Gíká ni zakó tsì akódhi nda ni no ngóro akódhi 'o tá ì lwàle dre na t́ni.

27 Tà bàti ró dhi, dhya áyi 'òlepi lwàle ko gò, dré adrézó tátrítrí kúlí 'o dhi ni ína tà bha mi dri. Angyá ko, tágba mí dré adrézó tátrítrí kúlí tisìle nda íbe gò, mí dré ámi 'òzo lwàle dhi, mí adré mína tátrítrí kúlí nda ni ño.

28 Tàko ko, dhya adrélépi ngbà 'í áyi 'o sùle ngóro Yúdà mvá t́ni tà dré adrélé 'òle rúbhá sè dhi ì sè dhi, dhya nda Yúdà mvá 'i bàti ko. Kókpà kòdhi t́ni, dhyá ki 'òma lwàle ngbà 'í rúbhá na dhi, dhyá ki lwàma 'i bàti ko.

29 Be ró dhi, dhya adrélépi Yúdà mvá ro áyi togó na dhi ína Yúdà mvá 'i bàti. Dhyá ki 'òma lwàle togó na dhi ína dhyá ki lwàma 'i bàti. Dhya àlo kitswá ngbà 'í áyi 'o lwàle kònini Tírí Lólo ni rinyí sè, tátrítrí kúlí tisìle dhi sè ko. Akódhi nda adré rúku kisú móndí ì véna ko. Be ró dhi, adré ína rúku kisú Gíká véna.

3

1 Di adrema Yúdà mvá ro dhi ni dóro àdho 'i? Di kó, dhyá ki 'òma lwàle dhi ni dóro àdho 'i?

2 Tà nda kòdhi ì dóro lavúlé láti títí ì sè. Drìdrì dhi, Gíká bhà áyi tàndi ni kúlí ì Yúdà ànzi nda ì drígá.

3 Di, áyi ki àruka ì likí àyikya kúlí nda ì ko, ì dré adrélé tà ka'íka'í àko dhi sè. Di ì dré adrélé tà ka'íka'í àko dhi sè dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Gíká kitswá ína adrélé ka'íle togó wáyi sè ko?

4 Tàdzí ko! Gíká adré ngbú ína adrélé tà bàti ta, tágba mónnyá títí dhi ì dré adrézó kinzòbhá 'i dhi. Ngóro tisìle Gíká ni Kúlí na dhi t́ni:

«Adré leà dhi, mónnyá títí dhi ì kònì dhi, tà títí mí dré adrélé tàle dhi ì gyägya,

ìndì tàbvó títí mí dré adrélé tàle dhi ì gyägya.»*

5 Di, àma ki tà kònzi kàdré Gíká ni tà gyägya tadhá ngádra 'á dhi, mà ni go tàá ngíni? Mà ni tsì tàá dhi, Gíká gyägya ko, dré adrélé áyi kombà tadhá móndí ì dré dhi sè? (Kòdhi má adré tà ta móndí kya t́ni.)

6 Tàdzí ko! Tàko ko, kàdré tá kònini dhi, Gíká ni tá kitswá mónnyá títí bvò àdhyà ki tàbvó ta ngíni?

7 Aruka ni, à ni kitswá lizíá dhi: «Áma tà kinzò ro dhi kàdré Gíká ni tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó kpà akódhi ni m̀lanzìlanzì tadhá lavúlé dhi, akódhi adré di tà bha má dri tàkonzì 'òlepi t́ni àdho tà sè?»

8 Di, à kàdré tà kisú kònini dhi, à ni tá kitswá kpà tàá dhi: «Lè mà kàdré tà kònzi 'o, tà dóro kàtsáro ásà be dhi bvó!» Móndí àruka ì adré àma ki

† 2:24 2:24 A kònò Esáyà 52:5. * 3:4 3:4 A kònò Longó ì 51:6.

lodhá adrézó tàá dhi, mà adré tà ta kònini. Tà bàti ró dhi, tà Giká dré dra bhàle àyi nda i dri dhi kitswá àyi dré.

Móndí gyăgya dhi yókódhó

⁹ Di mà ni go tàá ngíni? Ama Yúdà ànzi ró dhi i, àma tsì dóro móndyá àruka títi dhi ki lavú? Alomvá ko! Tàko ko, má tadhá ngádra 'á dhi, móndyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi i tàkonzì ni rinyí zàle.

¹⁰ Ngóro Giká ni Kúlí dré adréle tàle dhi tîni:

«Móndí gyăgya dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹¹ Dhya tà nilepi bàti dhi yókódhó.

Dhya adrélepi Giká ni nda dhi yókódhó.

¹² Móndyá títi dhi ì alá àyi Giká rú dre.

Ayi títi dhi ì tayí àyi ki togó abíle dre.†

Dhya adrélepi tà dóro 'o dhi yókódhó, ndìndì àlo ni yó.

¹³ Ayi ki àwobhále ngóro mógó ti be ngbo dhi tîni.

† adré móndí ki lití àyi ki làdra sè.‡

Ni ki kàtrá adré titile àyi tísè.§

¹⁴ Tátrítríkúlí i kúlí aswaaswa íbe dhi ì adré apfòle àyi sílèsè.*

¹⁵ Ayi ki pá adré ràle móndí ki kàrí kutúbe.

¹⁶ † adré tà kizá tayíle kizà be àyi ki láti 'ásè.

¹⁷ † ni láti tà kìdríkìdri àdhya ko.†

¹⁸ Tirí àyi mi Giká ni tà sè dhi yókódhó.»‡

¹⁹ Mà ni be tàle dhi, tà títi tátrítrí kúlí dré adréle tàle dhi i, adré tàà móndyá adrébhá tátrítrí kúlí nda zàle dhi i dré, kitswázó móndyá títi bvó àdhya ki kúlí kíkí, àyi ki tadházó tàkonzìbhá i ró Giká kandrà dhi bvó.

²⁰ Di ásà dhi, dhya àlo kitswá atsálé gyăgya Giká kandrà, tátrítrí kúlí 'òma sè ko. Angyá ko, tátrítrí kúlí nda adré tadhá àma dré dhi, àma tàkonzìbhá 'i káyà dhi.

Móndí ki bhàma gyăgya Giká kandrà àyi ki tà ka'ika'i sè dhi

²¹ Di, nyànomvá dhi, Giká tadhá láti twá tátrítrí kúlí rúsè í dré adrézó móndí ki bha gyăgya í kandrà dhi dre. Tà tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù i 'ásè dhi ì adré láti nda ni tà longó kòdhya.

²² Láti nda, kònìdhi: Giká adré móndyá títi adrébhá Yésu Krísto ni ka'í dhi ki bha gyăgya í kandrà, àyi ki tà ka'ika'í nda sè. Tàko ko, Giká mìlèsè dhi, móndí i twátwa ko:

²³ àyi títi dhi ì 'o tàkonzì gò, ì dré kitswázó akódhi ni mìlanzìlanzì sè ko.

²⁴ Di, Giká ni togó tani sè dhi, adré àyi ki bha gyăgya í kandrà àngyá, Yésu Krísto dré àyi ki apálé tàkonzì lésè dhi sè.

²⁵ Giká afè Krísto nda dràle mòbòmà ro, kitswázó móndyá títi adrébhá akódhi ni ka'í dhi ki tàkonzì tri akódhi ni kàrí sè dhi bvó. Giká 'o kònini tadházóá dhi, i gyăgya káyà dhi. Tàko ko, akódhi ni togó vwàvwà sè dhi, mvò tá móndí ki tàkonzì ì dré tá 'òle wáláká dhi i gò, tà òzo àyi dri ko.

²⁶ 'O tá kònini àyi tà gyăgya tadházó nyànomvá, adrézó kpà tadhá dhi, i gyăgya, ìndì i dhya adrélepi móndyá títi adrébhá Yésu ni ka'í dhi ki bha gyăgya dhi 'i.

²⁷ Kàdré di kònini dhi, tà mà dré kitswázó àma ki afà ásà dhi be? Tà àlomvá yókódhó! Tà nda kònini àdho tà sè? Mà dré tátrítrí kúlí 'òle dhi sè? Kóko, be ró dhi, mà dré tà ka'ile dhi sè.

† 3:12 3:12 A kònò Longó i 14:1-3; 53:2-4. ‡ 3:13 3:13 A kònò Longó i 5:10. § 3:13 3:13 A kònò Longó i 140:4. * 3:14 3:14 A kònò Longó i 10:7. † 3:17 3:17 A kònò Esáyà 59:7-8. ‡ 3:18 3:18 A kònò Longó i 36:2.

28 Tàko ko, mà adré tadhá dhi, Gìká adré móndí ki bha gyägya ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, tátrítrí kúlí 'òle dhi sè ko.

29 Di Gìká ngbà 'í Gìká Yúdà ànzi kya 'i? Akódhi kókpà Gìká móndyá súrú twá ro dhi kya 'i ko? Ayíya, akódhi kókpà Gìká móndyá súrú twá ro dhi kya 'i.

30 Tàko ko, Gìká ngbà 'í àlo kwákwá. Adré móndí ki bha gyägya í m̀lèsè ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè, ì kàdré Yúdà ànzi 'i yà, kó ngalè móndí súrú twá ro dhi 'i yà dhi.

31 Kòdhi adré tsì tàá dhi, tà ka'ika'í sè dhi, mà adré tátrítrí kúlí no tà tàko ró? Tàdzi ko! Be ró dhi, mà adré tátrítrí kúlí nda ni 'o àyi totó tātā.

4

Abàràrà, dhya bhàle gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè dhi

1 Di àsà dhi, mà ni tàá àma ki tábhí Abàràrà ni tà sè ngíni? Akódhi nda kisú tá ína àdho tà dóro àyi tà ka'ika'í sè?

2 Kònò Abàràrà kàtsá tá gyägya Gìká m̀lèsè tà dóro í dré 'òle dhi ì sè dhi, a ni tá kitswá àyi afà tà nda sè. Di, Gìká kandrà ko.

3 Di, Gìká ni Kúlí adré ína tàá dhi: «Abàràrà ka'í tá Gìká gò, Gìká dré akódhi ni nòzo gyägya akódhi ni tà ka'ika'í nda sè.»*

4 Ngóro mà dré nìle be dhi t́ni dhi, dhya adrélépi àzì 'o dhi adré làgí kisú ngá fèle àngyá dhi ró ko. Be ró dhi, adré ína làgí kisú ngá kitswálépi àzì nda tí dhi ró.

5 Di, dhya adrélépi ína àzì 'o ko gò, adrézó Gìká adrélépi tàkonzìbhá ki bha gyägya dhi ni ka'í dhi, Gìká adré akódhi nda ni no gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè.

6 Dàwídi adré kpà tà ta kònìni móndyá Gìká dré adrélé nòle gyägya dhi ki kólénzé ni tà sè. Di, Gìká adré àyi nda ki no gyägya àzì ì dré 'òle dhi ì sè ko.

7 «Kólénzé móndyá Gìká dré àyi ki tà kònzi ki trizo, ìndì àyi ki tàkonzì ki zùzo dhi ì dré!

8 Kólénzé dhya Mírì dré kitswázó tàdzi tà bha dríá tàkonzì ni ni tà sè ko dhi dré!»†

9 Di kólénzé nda ngbà 'í móndyá àyi ki 'obhá lwàle dhi ì dré? Kólénzé nda kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ì dré ko? Ngóro mà dré tàle dre dhi t́ni: Gìká nò tá Abàràrà gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè.

10 Di, Gìká nò tá akódhi kònìni ángutú? Akódhi ni lwàma àmvolésè, kó ngalè akódhi ni lwàma kandrà? Gìká nò tá akódhi gyägya akódhi ni lwàma kandrà, àmvolásà ko.

11 Di Abàràrà dré gòzo tà àyi 'òzo lwàle dhi ni kisú ndò. Tà akódhi ni 'òzo lwàle nda tá ngóro àngì adrélépi tadhá dhi, Gìká nò tá akódhi gyägya akódhi ni tà ka'ika'í sè, akódhi ni lwàrà ko dhi 'á dhi t́ni. Di àsà dhi, Abàràrà atsá móndyá títi adrèbhá Gìká ni ka'í, di, àyi ki 'obhá lwàle ko dhi ki atá ro, Gìká kònòró kpà àyi nda ì gyägya àyi ki tà ka'ika'í sè.

12 Abàràrà kókpà móndyá àyi ki 'obhá lwàle gò, ì dré adrézó atsílè àyi ki tà ka'ika'í na ngóro àma ki atá Abàràrà dré tá 'òle àyi lwàma kandrà dhi t́ni dhi ki atá 'i.

Tà Gìká dré lazilé dhi ni kisuma tà ka'ika'í sè dhi

13 Gìká lazí tá Abàràrà ì dré toyó ni íbe dhi, ì ni dra bvò wáyi dhi ni kisú tàyilé ro. Di Abàràrà kisú tá tà lazilé nda, dré tá tátrítrí kúlí 'òle dhi sè

* 4:3 4:3 A kònò Kidhoma 15:6. † 4:8 4:8 A kònò Longó ì 32:1-2.

ko. Be ró dhi, kisú tà nda dré tá Giká ni ka'ile gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyägya ásà dhi sè.

¹⁴ Tàko ko, mónnyá adrèbhá tatrítrí kúlí lebè dhi ì kàdré tá tà lazilé nda ni kisú àyi dhi, kònò tà ka'ika'ì ni tá adrè tà tàko 'i, ìndì tà Giká dré lazilé nda ni tá kpà adrè tà tàko 'i.

¹⁵ Angyá ko, tatrítrí kúlí adrè Giká ni kombà asé mónnyá adrèbhá tatrítrí kúlí nda ni tabhì lebèle dhi i dri. Di, àrà tatrítrí kúlí dré adrézó yó dhi 'á dhi, tatrítrí kúlí nda ni ñòma kókpà yókódhó.

¹⁶ Di ásà dhi, à adrè tà Giká dré lazilé nda ni kisú tà ka'ika'ì sè, ngóro tà Giká dré afèle àngyá áyi togó tani sè dhi ró, tà lazilé nda kàdréro Abàràrà ni toyó títi dhi i dré, ngbà 'í àyi adrèbhá tatrítrí kúlí lebè dhi i dré ko, di kókpà àyi adrèbhá Giká ni ka'ì Abàràrà àdhyà tìni dhi i dré. Akódhi nda àma títi dhi ki atá 'i.

¹⁷ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Má bhà mi adrélé sùrú zyandre dhi ki atá ro.»‡ Di Abàràrà nda àma ki atá 'i, Giká akódhi dré ka'ile dhi mìlèsè. Tàko ko, Giká nda adrè mónnyá drèbhá dre dhi ki 'o adrélé, adrézó kpà ngà adrèbhá yó dhi ki 'o adrélé be dhi nì.

¹⁸ Abàràrà ka'ì tá tà Giká dré lazilé nda gò, adrézó mǐ bha akódhi véna ásà, tágba tà adrézó mǐ bha ásà dhi dré tá adrézó yó dhi. Di ásà dhi, atá sùrú zyandre dhi ki atá ro, ngóro tá tàle drá dhi tìni: «Ámi toyó ki adrè zyandre ró.»§

¹⁹ Tayí tá áyi tà ka'ika'ì nda atsálé yàyà ko, tágba dré nòzoá dhi, áyi kóná tá ànyíànyí nyadhi-nzi, áyi rúbhá tá ànyi dràdrà mǐle, ìndì áyi tòkó, Sàrà tá kóndó 'i dhi.

²⁰ Tágba kònni dhi, tayí tá áyi tà ka'ika'ì nda, adrézó tà kayí í léna tà Giká dré tá lazilé nda ni tà sè dhi ko. Be ró dhi, atá tá ína vélé rǐnyi ró áyi tà ka'ika'ì na gò, dré Giká ni rú bhàzo kùle.

²¹ Tàko ko, ka'ì tá bàti tàle dhi, Giká tá rǐnyí íbe kitswázó tà í dré tá lazilé nda ni 'o.

²² Di akódhi ni tà ka'ika'ì nda sè dhi, «Giká nò akódhi gyägya.»

²³ A tisi kúlí «Giká nò akódhi gyägya» kòni i ngbà 'í Abàràrà ni tà sè ko.

²⁴ A tisi kókpà kúlí nda i àma adrèbhá Giká àma ki Mírì Yésu ni tingálépi dràdrà lésè dhi ni ka'ì gò, Giká dré adrézó àma ki no gyägya dhi ki tà sè.

²⁵ Akódhi fè Yésu nda dràle àma ki tàkonzì ki tà sè gò, akódhi ni tingázó dràdrà lésè àma ki bhàzo gyägya í kandrá dhi bvó.

5

Ama tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé Giká be

¹ Di Giká dré àma ki bhàle gyägya í mìlèsè àma ki tà ka'ika'ì sè dhi sè dhi, àma tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé akódhi be, àma ki Mírì Yésu Krísto sè.

² Ama ki tà ka'ika'ì nda sè dhi, Krísto nda nǐ láti àma dré Giká ni togó tani kisúzó gò, mà dré adrézó àma ki totó tātā lána. Di mà adrè lenzélé, adrézó mǐ bha Giká véna akódhi ni mǐlanzilanzì mà dré dra kisulé dhi ni tà sè.

³ Ngbà 'í kòdhi ko, mà adrè kpà lenzélé kizà mà dré adrélé nyàle dhi ki tà sè. Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, àma ki kizà nyàma nda adrè àma ki 'o adrélé togó tsi dhi be.

‡ 4:17 4:17 A kònò Kìdhoma 17:5. § 4:18 4:18 A kònò Kìdhoma 15:5.

⁴ Di àma ki togó tsìma nda adré tà àma léna dhi ki tabhì atsálé dóro. Ama ki tà tabhìma nda adré àma ki 'o adrélé mǐ bha Gǐká véna.

⁵ Di àma ki mǐ bhàma Gǐká véna nda kitswá kanyò fe àma dré ko. Angyá ko, Gǐká kutú áyi lèle gàle àma ki togó na bǐ, Tírí Lólo dré afèle àma dré dhi sè.

⁶ Tàko ko, mà dré tá dhu rè adrérà'a rǐnyí àko dhi 'á dhi, lókyá kòkitswá dre dhi, Krísto drà àma, tàkonzìbhá ki tà sè.

⁷ Dhyá ki fèle dràle móndí àlo gyägya dhi ni tà sè dhi, tà kòkóròko 'i. Aruka ni, à ni kitswá dhyá ki fe dràle móndí àlo dóro dhi ni tà sè.

⁸ Di, Gǐká tadhá ína áyi lèle kàdrì àma véle dhi tà kònìdhi sè: Mà dré tá dhu rè adrérà'a tàkonzìbhá 'i dhi 'á dhi, Krísto drà àma ki tà sè.

⁹ Di nyànomvá dhi, Gǐká bhà àma gyägya í mǐlésè Krísto ni kàrí sè. Di dré 'òle kònìni dhi sè dhi, a ni àma ki apá áyi kombà lésè Krísto nda sè bàti!

¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrérà'a Gǐká ni kàribhá 'i dhi 'á dhi, akódhi amú tá àma tódhyá í be áyi Mvá ni dràma sè. Di dré àma ki amulé í be kònìni dhi sè dhi, a ni àma ki tidrí áyi Mvá nda ni lídrì sè bàti!

¹¹ Di tà nda sè dhi, mà adré lenzélé Gǐká kandrà àma ki Mírì Yésu Krísto sè, Gǐká dré àma ki amulé tódhyá í be Krísto nda sè dhi sè.

Dràdrà kisuma Adámà ni tà sè dhi, ìndì lídrì kisuma Krísto ni tà sè dhi

¹² Tàkonzì affí tá bvò kònìdhi lé móndí àlo, Adámà sè gò, dràdrà dré kpà affzó tàkonzì nda sè. Asà dhi, dràdrà nda atsá tá móndyá títi bvò àdhya í rú, ì dré títi tàkonzì 'òle dhi sè.

¹³ Tàko ko, drìdrì Gǐká dré tátírítrí kúlí fèzo dhi kandrà dhi, tàkonzì tá bvò kònìdhi lé be. Di, tátírítrí kúlí dré tá adrérà'a yó dhi 'á dhi, Gǐká adré tá tà bha móndí í dri ngóro dré kitswá lé áyi ki tàkonzì sè dhi tǐni ko.

¹⁴ Tágba kònìni dhi, kidhólé Adámà ni lókyá 'á atsálé Mósè ni lókyá 'á dhi, móndyá títi bvò àdhya í tá dràdrà ni rǐnyí zàle, ndìndì áyi tàkonzì 'obhá Gǐká ni tátírítrí kúlí ñòzo Adámà àdhya tǐni ko dhi í. Adámà nda ni tà adré tá Krísto adrélépi tá alìle dhi ni tà tadhá kòdhya.

¹⁵ Di, tàkonzì Adámà dré tá 'òle nda ína ngóro tà tani Gǐká dré afèle áyi togó tani sè dhi tǐni ko. Tàko ko, móndí àlo nda ni tàkonzì sè dhi, móndí lizólizo dhi ì todrà dre. Di, Gǐká tadhá véle áyi togó tani lavulé, tà tani afèzo gàle móndí lizólizo í léna lavulé, móndí àlo, Yésu Krísto sè.

¹⁶ Kòdhi íbe dhi, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda ni kùdù ngóro tà tani Gǐká dré afèle nda ni kùdù tǐni ko. Tàko ko, tàbvó tàma angálépi tàkonzì àlo nda lésè dhi ni tà sè dhi, Gǐká adré tá tà bha móndí í dri. Di, tà tani angálépi tàkonzì zyandre dhi í lésè nda ni tà sè dhi, Gǐká adré móndí ki bha gyägya í kandrà.

¹⁷ Angyá ko, tàkonzì móndí àlo dré 'òle nda sè dhi, dràdrà adré tá òpì nya móndyá títi í dri, móndí àlo nda sè. Di, móndyá títi Gǐká ni togó tani kisúbhá gò, dré áyi ki bhàzo gyägya dhi ki adrí gò, ì dré véle adrézó òpì nya lavulé móndí àlo, Yésu Krísto nda sè.

¹⁸ Di tàkonzì àlo Adámà dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gǐká adré tá tà bha móndyá títi í dri. Kókpà kòdhi tǐni, tà àlo gyägya Krísto dré 'òle nda ni tà sè dhi, Gǐká adré móndyá títi dhi ki bha gyägya í mǐlésè, ì kòkisúro lídrì ásà be dhi bvó.

¹⁹ Tàko ko, móndí àlo nda ni ligìma ni tà sè dhi, móndí lizólizo dhi ì atsá tá tàkonzìbhá ro. Kókpà kòdhi tǐni, tà móndí àlo, Krísto dré ka'ìle 'òle dhi ni tà sè dhi, móndí lizólizo dhi ki atsá gyägya Gǐká mǐlésè.

20 Kàdré di tátrítrí kúlí ni tà sè dhi, Giká fè tá tátrítrí kúlí nda móndí i dré, àyi ki tàkonzì ì kòlizóro lile drìdrì. Di, àrà tàkonzì ì dré lizózó dhi 'á dhi, Giká tadhá véle áyi togó tani lavúlé.

21 Di ásà dhi, ngóro tàkonzì dré tá adréle òpì nya móndyá títi i dri, ì kòtodraró ásà dhi tíni dhi, nyànomvá dhi, Giká ni togó tani adré òpì nya àyi dri kònini, Giká kòbhàro àyi gyăgya í mìlésè gò, ì kòkisúro lídrì kóná vèsè kólyá dhi àma ki Mírì Yésu Krísto sè be dhi bvó.

6

Dràma tàkonzì lésè dhi, ìndì adrema lídrì íbe Krísto na dhi

1 Di mà ni go tàà ngíni? Mà ni tsì go adréle tàkonzì 'o, Giká kàdréro áyi togó tani bha àma rú lavúlé?

2 Tàdzí ko! Mà drà àmakya tàkonzì lésè dre. Di mà ni go atsílè tàkonzì na ngínìngíni ró?

3 Mì nì ko tàle dhi, àma títi bàtìsimò dobhá ru amúzó Yésu Krísto be dhi i, mà do bàtìsimò nda ru amúzó ába akódhi ni dràma na káyà dhi?

4 Di bàtìsimò dòma nda sè dhi, mà drà túmání akódhi be gò àma ki sizo ába, mà kàdríro adréle lídrì tídhí ro dhi íbe, ngóro Giká Atá dré Krísto ni tìngalé dràdrà lésè áyi mìlanzilanzì sè dhi tíni.

5 Di mà dré ru amulé Krísto be akódhi ni dràma na dhi sè dhi, mà ni kókpà ru amú akódhi be akódhi ni ngangà dràdrà 'ásè dhi na.

6 Tàko ko, mà nì tàle dhi, à tidí tá àma ki lídrì àku túmání Krísto be fa kípákípa dri dhi be, àma ki rúbhá tàkonzì àdhya kòdraró gò, mà kògòro véle adréle màràbà tàkonzì àdhya i ró ko dhi bvó.

7 Angyá ko, dhya ángùdhi dràlepi dre dhi, à atrì akódhi nda tàkonzì ni rìnyí lésè dre.

8 Di mà dré dràle túmání Krísto be kònini dhi sè dhi, mà adré ka'íá dhi, mà ni kókpà adré lídrì íbe túmání akódhi be.

9 Tàko ko, mà nì tàle dhi, Krísto nga dràdrà 'ásè, ìndì kitswá gòle véle dràle ko dhi be, dré adréle véle dràdrà ni rìnyí zàle ko dhi sè.

10 Akódhi dré dràzo dhi, drà ngbà 'í vèsè àlo kitswále tàkonzì ni rìnyí lavú dhi bvó. Di lídrì dré adrézó ába dhi, adré ába Giká dré.

11 Kókpà kòdhi tíni, mì kàdré àmi ki no ngóro móndí dràbhá tàkonzì lésè dre gò, ì dré adrézó lídrì íbe Giká dré Yésu Krísto na dhi i ró.

12 Di ásà dhi, mì kòtayí tàkonzì adréle òpì nya àmi ki rúbhá na dhi ko, mì kàdréro lovó kònzì àmi ki rúbhá kya ki ka'í 'òle ko dhi bvó.

13 Mì kòfè àmi ki rúbhá ki kígá i ngóro ngá adrézó tàkonzì 'o ásà dhi i ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki fe Giká dré, ngóro móndyá adríbhá dràdrà lésè dhi i ró. Mì kàdré kpà àmi ki rúbhá ki kígá ki fe Giká dré, ngóro ngá adrézó tà gyăgya 'o ásà dhi i ró.

14 Tàko ko, tàkonzì kitswá gòle òpì nya àmi dri ko. Angyá ko, àmi tátrítrí kúlí ni rìnyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Giká ni togó tani zàle.

Màràbà tà gyăgya àdhya i

15 Kàdré di kònini dhi, mà ni tsì go adréle tàkonzì 'o, mà dré adréle véle tátrítrí kúlí zàle ko dhi sè, ìndì mà dré adréle Giká ni togó tani zàle dhi sè? Tàdzí ko!

16 Mì nì ko tàle dhi, mì kàdré àmi ki fe móndí àlo dré ngóro akódhi ni màràbà ro dhi, àmi màràbà móndí mì dré adrézó kúlí ni nì ka'í 'òle nda àdhya 'i dhi? Di mì kàdré tàkonzì ka'í 'òle dhi, mì nì adré màràbà tàkonzì àdhya 'i gò, tàkonzì nda dré àmi ki drizo lile dràdrà kisú. Di, mì kàdré

àmikya Gíká ni kúlí ka'í 'òle dhi, mì ni adré akódhi ni màrábà 'i gò, dré àmi ki bhàzo gyägya í mìlèsè.

¹⁷ Di, mà kàdré àwoyà fe Gíká dré! Tàko ko, tágba mì dré tá adrézó màrábà tàkonzì àdhya 'i dhi, mì ka'í àmikya Gíká ni tà tadhálé àmi dré dhi 'òle àmi ki togó wáyì sè dre.

¹⁸ Di Gíká atrì àmi tàkonzì ni rìnyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà tà gyägya àdhya i ró.

¹⁹ Má adré tà ta móndí kya tíni kònìni, àmi móndí ro dhi ki tà yàyà sè. Wáláká dhi, mì fè tá àmi ki rúbhá adrélé màrábà tàkonzì àdhya i ró gò, mì dré adrézó tatsílé swà ro, adrélé tàkonzì 'o lizo ába drìdrì. Di, nyànomvá dhi, mì kòfè àmi ki rúbhá adrélé màrábà tà gyägya àdhya i ró, mì kàdréro atsílé togó lólo be Gíká kandrà be dhi bvó.

²⁰ Lókyá mì dré tá adrerà'a màrábà tàkonzì àdhya 'i dhi 'á dhi, àmi tá tà gyägya ni rìnyí zàle ko.

²¹ Di, mì kisú tá àmikya àdho tà dóro 'i, tàkonzì mì dré tá 'òle, adrébhá kanyò fe àmi dré ándrò dhi i sè dhi? Angyá ko, tàkonzì nda ì adré móndí ki dri lile dràdrà kisú.

²² Di, nyànomvá dhi, Gíká atrì àmi tàkonzì ni rìnyí lésè gò, mì dré atsázó màrábà Gíká àdhya i ró. Di tà dóro mì dré adrélé kisúlé ásà dhi, kònìdhi 'i: Àmi móndí àyi ki febhá adrélé lólo Gíká dré dhi 'i, ìndì mì ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.

²³ Tàko ko, làgí tàkonzì àdhya dràdrà 'i. Di, tà tani Gíká dré adrélé afèle àyi togó tani sè dhi, lídrì kóná vèsè kólyá àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi 'i.

7

Ama móndí atrìle tátírítrí kúlí ni rìnyí lésè dhi 'i

¹ Ama adrúpi i, mì nǐ àmikya tátírítrí kúlí ni tà dóro. Di mì nǐ tàle dhi, tátírítrí kúlí nda rìnyí íbe móndí dri, akódhi nda dré adrerà'a lídrì íbe dhi 'á dhi be.

² Tà nda kòdhi ni tadházó dhi, mì kisú rè tòkó mòle dhi ni tà ká. Tátírítrí kúlí adré tàá dhi, tòkó mòle nda akódhi ni agó ni rìnyí zàle, agó nda dré adrerà'a lídrì íbe dhi 'á. Di, agó nda kòdrà dhi, à adré tòkó nda ni atrì tátírítrí kúlí làmó àdhya lésè.

³ Ásà dhi, akódhi ni agó kàdré dhu rè lídrì íbe gò, dré gòzo agó àzya mo dhi, à adré akódhi ni zì tòkó zàràbhù ro dhi ró. Di, akódhi ni agó kòdrà dhi, à adré akódhi ni atrì tátírítrí kúlí nda lésè gò, dré kitswázó atsálé agó àzya ni tòko ró. Akódhi kò'o kònìni dhi, akódhi tòkó zàràbhù ro dhi 'i ko.

⁴ Di àma adrúpi i, tà nda kókpà kònìni àmi ki tà sè. Mì drà kókpà tátírítrí kúlí lésè Krísto ni dràma sè dre, mì kàtsáro móndí àzya àdhya ró, Krísto ngàlepi dràdrà 'ásè nda àdhya ró, mì kàdréro lò'wa dóro 'a Gíká dré be dhi bvó.

⁵ Tàko ko, mà dré tá adrerà'a lovó kònzì rúbhá àdhya ni rìnyí zàle dhi 'á dhi, tátírítrí kúlí nda nzi tá láti lovó kònzì i dré adrézó tà 'o àma ki rúbhá na gò, mà dré adrézó lò'wa kònzì 'a kitswálé dràdrà sè.

⁶ Di, nyànomvá dhi, mà drà àmakya tátírítrí kúlí adrélépi tá àma ki 'i nda lésè gò, àma ki atrìzo tátírítrí kúlí nda ni rìnyí lésè, mà kàdréro tà 'o Gíká dré láti tídhí Tírì Lólo àdhya sè, láti àku tátírítrí kúlí tisìle dhi àdhya sè ko.

Tátírítrí kúlí i tàkonzì be dhi

⁷ Di mà ni go tàá ngíni? Tátírítrí kúlí tàkonzì 'i? Tàdzí ko! Tà bàti ró dhi, tátírítrí kúlí nda 'o tá ma nǐa ngalè tàkonzì àdho 'i ya dhi nǐ. Tàko ko,

tátrítrí kúlí nda kòtá tá dhi «Mí kòbhà mómndí kì ngá lovó ko» dhi ko dhi, kònò má kitswá tá nǎ ngalè lovó kònzi bhàma àdho 'i ya dhi ko.

⁸ Dì, tátrítrí kúlí nda kònzi láti dre dhi, tàkonzì 'o tá ína lovó kònzi kì kárá títi dhi i gàle má léna bí. Angyá ko, tátrítrí kúlí nda kàdré tá yó dhi, kònò tàkonzì nì tá adré rǐnyí àko.

⁹ Wáláká dhi, má adré tá lídrì íbe tátrítrí kúlí àko. Dì, tátrítrí kúlí kàtsá má véle dre dhi, tàkonzì atsá tá lídrì ro má léna gò,

¹⁰ má dré mána dràzo. Dì má dré nòzoá dhi, tátrítrí kúlí fèle mómndí kì drìzo lile lídrì kisé nda drì ína ma lile dràdrà kisé kòdhyà.

¹¹ Tàko ko, tátrítrí kúlí nda sè dhi, tàkonzì kisé tá láti áma litízó gò, dré áma 'òzo dràle.

¹² Tágba kònini dhi, tátrítrí kúlí nda ína lólo, ìndì tà tátrítrí kúlí nda dré adréle tàle à kò'o dhi i lólo, gyàgya, ìndì dóro.

¹³ Dì tátrítrí kúlí adrélepi dóro nda 'o tsì ma dràle dhi nì? Tàdzí ko! Be ró dhi, tàkonzì 'o ma dràle tà adrélepi dóro nda sè dhi nì, à kòniró ngalè tàkonzì nì tàndì àdho 'i ya dhi, ìndì tàkonzì nda kàtsáro kònzi lavúlé tátrítrí kúlí sè be dhi bvó.

Ru pfuma tàkonzì be dhi

¹⁴ Mà nǎ tàle dhi, tátrítrí kúlí tà Tírí Lólo àdhyà 'i dhi be. Dì, ma mána mómndí bvó àdhyà 'i, ìndì à lagí ma adréle màràbà ro tàkonzì dré.

¹⁵ Tàko ko, tà má dré adréle 'òle dhi i, má nǎ má adré 'òá àdho tà sè ya dhi ko. Angyá ko, má adré tà má dré adréle lèle 'òle dhi kì 'o kòdhyà ko. Be ró dhi, má adré mána tà má dré gàle gàgà dhi kì 'o kòdhyà.

¹⁶ Dì má kàdré tà má dré adréle lèle 'òle ko dhi kì 'o dhi, má adré ka'íá tàle dhi, tátrítrí kúlí dóro káyà dhi.

¹⁷ Dì má adré kisé dhi, má adré tà nda kì 'o ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélepi má léna dhi adré 'òá nì.

¹⁸ Má nǎ tàle dhi, tà dóro má léna yókódhó dhi be. Kòdhi adré tàá dhi, tà dóro áma rúbhá tàkonzì àdhyà na dhi yókódhó. Tàko ko, ma lovó íbe tò adrézó tà dóro 'o. Dì, má kitswá mána tà nda kì 'o bwà ko.

¹⁹ Angyá ko, má adré tà dóro má dré adréle lèle 'òle dhi kì 'o kòdhyà ko. Be ró dhi, má adré mána tà kònzi má dré adréle lèle 'òle ko dhi kì 'o kòdhyà.

²⁰ Dì má kàdré tà má dré adréle lèle 'òle ko dhi kì 'o dhi, má adré 'òá ma ko. Be ró dhi, tàkonzì adrélepi má léna dhi adré 'òá nì.

²¹ Dì má adré tátrítrí kúlí kònìdhi nì kisé adrérà'a tà 'o má léna: Tágba má kàdré tà dóro le 'òle yà dhi, má adré ngbà 'í tà kònzi 'o kòdhyà.

²² Tàko ko, áma togó na dhi, má adré lenzélé tátrítrí kúlí Gíká àdhyà nì tà sè.

²³ Dì, má adré mána tátrítrí kúlí àzya kisé adrérà'a tà 'o áma rúbhá na, adrézó ru pfu tátrítrí kúlí má dré ka'íle áma tà kisékisé na dhi be. Tátrítrí kúlí àzya nda adré áma 'i bhàle tátrítrí kúlí tàkonzì àdhyà adrélepi tà 'o áma rúbhá na dhi nì rǐnyí zàle.

²⁴ Adho kizà 'i má dré kònini nì! Adhi nì kitswá áma apá rúbhá adrélepi áma dri lile dràdrà kisé kònìdhi lésè dhi nì?

²⁵ Má adré àwoyà fe Gíká dré àma kì Mírì Yésu Krísto sè!

Dì àsà dhi, áma tà kisékisé na dhi, ma màràbà Gíká nì tátrítrí kúlí àdhyà 'i. Dì, áma rúbhá tàkonzì àdhyà na dhi, ma mána màràbà tàkonzì nì tátrítrí kúlí àdhyà 'i.

8

Atsima Tírí Lólo ni rinyí sè dhi

¹ Di nyànomvá dhi, tà adrézó tà bha móndyá adrébhá Yésu Krísto na dhi ì dri dhi véle yókódhó.

² Tàko ko, tátrítrí kúlí Tírí Lólo adrélépi lídrì fe Yésu Krísto na dhi àdhya atrì àma tátrítrí kúlí tàkonzì àdhya ìndì dràdrà àdhya lésè dre.

³ Angyá ko, tátrítrí kúlí Mósè àdhya kitswá tá àma ki tidrí bwà ko, lovó kònzì rúbhá àdhya dré tá tátrítrí kúlí nda ni 'òle atsálé rinyí àko dhi sè. Di, Gíká 'o tá ína tà àma ki tidrízó dhi nì. Amù áyì tàndì ni Mvá alìle rúbhá tàkonzì àdhya ni do àmakya tíni, kòfèró ì dràle tàkonzì ni tà sè. Di ásà dhi, Gíká bhà tà tàkonzì adrélépi tá tà 'o móndí ki rúbhá na nda dri, rinyí ni ni 'òzo akílé.

⁴ 'O tà nda kònìni kitswálé tà gyägya tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì kò'oró ru kitswálé títi àma adrébhá atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na ko, di, adrébhá atsílé Tírí Lólo ni rinyí sè dhi ì léna.

⁵ Tàko ko, móndyá adrébhá atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi ì adrè ngbà 'í tà lovó kònzì nda dré adrélé lèle dhi ki kisù 'òle kòdhya. Di, móndyá adrébhá atsílé Tírí Lólo ni rinyí sè dhi ì adrè àyikya tà Tírí nda dré adrélé lèle dhi ki kisù 'òle kòdhya.

⁶ Angyá ko, adrélé lovó kònzì rúbhá àdhya ni tà kisù dhi adrè dhyá ki dri lèle dràdrà kisú. Di, adrélé Tírí ni tà kisù dhi adrè ína dhyá ki dri lèle lídrì kisú, tà kèdrìkèdrì be kòdhya.

⁷ Móndyá adrébhá lovó kònzì rúbhá àdhya ni tà kisù dhi ì, kàribhá Gíká àdhya 'i. Ayì nda ì adrè àyì ki bha Gíká ni tátrítrí kúlí ni rinyí zàle ko. Ì kitswá kpà 'òá kònìni bwà ko.

⁸ Ayì adrébhá lovó kònzì rúbhá àdhya ni rinyí zàle nda ì kitswá kpà Gíká ni togó 'o kinilé bwà ko.

⁹ Di, àmi ró dhi, àmi lovó kònzì rúbhá àdhya ni rinyí zàle ko. Be ró dhi, àmi àmikya Tírí Lólo ni rinyí zàle, Tírí Gíká àdhya nda kàdré adrélé àmi léna bàti dhi. Dhya àlo kàdré Tírí Krísto àdhya íbe í léna ko dhi, akódhi nda móndí Krísto àdhya 'i ko.

¹⁰ Di Krísto kàdré àmi léna dhi, tágba àmi ki rúbhá dré adrézó lèle dràdrà kisú tàkonzì ni tà sè dhi, àmi lídrì íbe Krísto ni Tírí na, Gíká dré àmi ki bhàle gyägya í mìlèsè dhi sè.

¹¹ Di Gíká Yésu ni tingálépi dràdrà lésè dhi ni Tírí kàdré adrélé àmi léna dhi, Gíká Krísto ni tingálépi dràdrà lésè nda ni kókpà lídrì fe àmi ki rúbhá adrébhá dràle dràdrà dhi ì dré, áyì Tírí adrélépi àmi léna nda ni rinyí sè.

¹² Di àma adrúpi ì, àma màri íbe bàti. Di, màri nda, tà adrézó atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi 'i ko.

¹³ Tàko ko, mì kàdré atsílé lovó kònzì rúbhá àdhya na dhi, mì ni dràdrà. Di, mì kàdré àmikya àmi ki tàkonzì ki 'o dràle Tírí ni rinyí sè dhi, mì ni adrè lídrì íbe.

¹⁴ Móndyá títi Gíká ni Tírí dré adrélé tidrìle dhi ì, Gíká ni ànzì 'i.

¹⁵ Tàko ko, Tírí mì dré kisúlé nda bhà àmi gòle adrélé màrábà ro ko, ìndì adrélé tìri ró ko. Be ró dhi, Tírí mì dré kisúlé nda bhà ína àmi adrélé Gíká ni ànzì ì ró. Tírí nda sè dhi, mà adrè liyílé Gíká rú adrézó tàá dhi: «Ábbà! Tátá!»

¹⁶ Tírí nda ni tàndì adrè tadhá àma léna dhi, àma Gíká ni ànzì 'i káyá dhi nì.

17 Di mà kàdré Giká ni ànzì 'i dhi, mà ni tà dré lazilé áyi ànzì i dré dhi ni kisú tàylilé ro. Mà ni tà nda ni kisú túmání Krísto be, mà kàdré kizà ka'ì nyàle túmání akódhi be dhi. Tàko ko, mà kàdré kizà ka'ì nyàle túmání Krísto be dhi, mà ni kókpà mĩlanzĩlanzĩ kisú túmání ába.

Mĩlanzĩlanzĩ adrélépi alìle dhi

18 Di má adré kisúá dhi, kizà mà dré adrélé nyàle nyànomvá dhi ì kitswá àyikya mĩlanzĩlanzĩ Giká dré dra tadhálé àma dré dhi sè ko.

19 Tàko ko, ngá tíí Giká dré bhàle dhi ì adré lókyá dré dra áyi ànzì ki 'òzo apfòle dhi ni letè lovó sè.

20 Angyá ko, Giká bhà ngá tíí í dré tá bhàle nda i adrélé tà tàko ni rĩnyí zàle, tágba ngá nda ì dré tá lèzoá kàdré kònìni ko dhi. Di, Giká lè tá ína tà nda kàdré kònìni. Tágba kònìni dhi, à adré mĩ bha Giká véna,

21 akódhi kàtrĩró ngá nda i àyi ki ñwanwà ni rĩnyí lésè, ì kàdré ró ngá trĩle mĩlanzĩlanzĩ ro Giká ni ànzì kya tĩni dhi i ró.

22 Di mà nĩ tàle dhi, ngá tíí Giká dré bhàle nda ì adré tongólé, adrézó kizà nya ngóró tòkó adrélépi 'òle tĩle dhi àdhya tĩni, atsálé nyànomvá kònìdhi dhi be.

23 Di, ngbà 'í ngá nda 'i ko, àma adrèbhá Tĩrí Lólo íbe ngóró ngádrĩ Giká dré afèle dhi ró dhi i, mà adré kókpà tongólé àma léna, adrézó kítú Giká dré dra àma ki tadházó áyi ànzì i ró dhi ni letè lovó sè. Kítú nda tú dhi, Giká ni àma ki apá àma ki rúbhá íbe tíí.

24 Mà dré adrélé mĩ bha Giká véna kònìni dhi sè dhi, akódhi tidrí àma dre. Di, à kàdré mĩ bha ngá adrélé nòle mĩ sè dhi ni tà sè dhi, kòdhi mĩ bhàma 'i bàti ko. Adhi adré mĩ bha ngá í dré kisúlé dre dhi ni tà sè dhi nĩ?

25 Di, mà kàdré mĩ bha tà mà dré rè kisúlé ko dhi sè dhi, mà adré letèá togó vwàvwà sè.

26 Kókpà kòdhi tĩni, Tĩrí Lólo adré àma ki ledé àma ki tà yàya sè. Tàko ko, mà nĩ tà zĩle Giká tí ngóró dré kitswále dhi tĩni ko. Di, Tĩrí nda ni tàndi adrè ína tà zi Giká tí àma dré, adrézó tongólé tongotongo kitswázó tà ni ni ta kúlí sè bwà ko dhi i sè.

27 Di Giká adrélépi àma ki togó ki tabhĩ dhi, nĩ tà Tĩrí nda dré adrélé lèle zĩle í tí dhi i be. Tàko ko, Tĩrí nda adrè tà zi Giká tí akódhi ni móndyá lólo i dré, ngóró Giká dré adrélé lèle dhi tĩni.

28 Mà nĩ kpà tàle dhi, Giká adrè tà tíí dhi ki 'o ru amú adrélé dóro móndyá tíí adrèbhá áyi le, dré azilé ngóró í dré kisúle 'òle drĩdrĩ dhi tĩni dhi i dré dhi be.

29 Tàko ko, móndyá Giká dré tá nĩle drĩdrĩ móndyá ína ró dhi i, akódhi zì tá kpà àyi kitswále atsálé ngóró áyi Mvágó tĩni, akódhi nda kàdré ró Mvágó kàyo ró áyi adrúpi zyandre dhi i kòfalé be dhi bvó.

30 Di àyi Giká dré tá zĩle drĩdrĩ nda i, azí kókpà àyi. Ayi akódhi dré tá azilé nda i, bhà kókpà àyi gyágya í mĩlèsè. Ayi akódhi dré tá bhàle gyágya í mĩlèsè nda i, 'o kókpà áyi mĩlanzĩlanzĩ kisú.

Giká ni lèle kàdrè àma véle Yésu Krísto na dhi

31 Di tà nda kòdhi i sè dhi, mà ni go tàà ngíni? Giká kàdré àma dré dhi, àdhi ni kitswá ru pfu àma íbe dhi nĩ?

32 Tàko ko, akódhi apá áyi tàndi ni Mvágó dràdrà lésè ko. Be ró dhi, fè ína akódhi nda dràle àma tíí dhi ki tà sè. Kò'o kònìni 'í dhi, a ni kókpà tà tíí dhi ki afè àma dré áyi togó tani sè, ngóró dré áyi Mvágó ni afèle àma dré dhi tĩni.

³³ Adhi ni kitswá móndyá Giká dré zìle dhi ki asíkì dhi nì? Giká adré àyi nda ki bha gyägya í mìlèsè dhi nì!

³⁴ Adhi ni dì kitswá tà bha àyi nda i dri dhi nì? Yésu Krísto drà àma ki tà sè nì! Lavúlé dhi, akódhi nga dràdrà 'ásè gò, dré adrézó Giká ni dríágó lésè, adrélé tà zi tíá àma dré!

³⁵ Adhi ni dì kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Krísto àdhya be dhi nì? Kizà 'i yà, tà kòkòròko 'i yà, mì pfpòfò 'i yà, tàbirí 'i yà, adrélé bvólílí ro dhi 'i yà, adrélé ànyi dràdrà mìle dhi 'i yà, kó ngalè dràdrà 'i yà dhi nì kitswá tsì 'òá dhi nì?

³⁶ Ngóró Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Ámi tà sè dhi, àma ànyi dràdrà mìle lókyá títi i sè.

A adré àma ki no ngóró kábilígyà adrélé 'òle tilíle dhi i tìni.»*

³⁷ Dì, tà nda kòdhi títi dhi i sè dhi, àma àmakya mómí tà lavúbhá lavúlavú Krísto àma ki lèlèpi dhi sè dhi 'i.

³⁸ Tàko ko, má adré ka'íá bàti tàle dhi, tà àlo kitswá àma ki kòfalé lanzí lèle Giká àdhya be bwà ko, kàdré gba dràdrà 'i yà, lídrì 'i yà, ángéló 'i 'i yà, tírí kònzì ópí kàdrì ro ìndì rìnyi ró dhi i 'i yà, lókyá ándrò kòndhi 'i yà, lókyá adrélèpi alile dhi 'i yà,

³⁹ rìnyí kurú na dhi 'i yà, kó ngalè rìnyí bvò àndúna dhi 'i yà dhi. Bàti, ngá títi Giká dré bhàle dhi ki àlo kitswá ina àma ki kòfalé lanzí lèle Giká dré tadhále àma dré àma ki Mírì Yésu Krísto na dhi be bwà ko.

9

Giká i móndyá dré zìle dhi íbe dhi

¹ Má adré tà bàti ta Krísto na. Má adré kinzò ta ko. Tíri Lólo adrélèpi àma togó na dhi adré tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kòndhi, tà bàti 'i:

²⁻³ Àma togó adré kizà nya, adrézó kpà lanzíle àma sùrú, Yúdà ànzì ki tà sè landè àko ró. Má mìlèsè dhi, dóro ni tá àma tàndi ni tatríle gò, àma ki kòfalé lanzízó Krísto be dhi, àma sùrú nda ì kòkitswá tá adríle ásà dhi.

⁴ Angyá ko, àyi nda i Ìsèrélè ànzì 'i. Giká bhà tá àyi adrélé àyi ànzì i ró gò, àyi mìlanzilanzì tadházó àyi dré. Bhà tá tà twátwa ru yìzo àyi íbe dhi i. Fè tá kpà àyi dré àyi tatrítrí kúlí, túmání tà adrézó àyi lindrì bha dhi íbe, ìndì àyi lazikúlí íbe.

⁵ Àyi ki tábhí i Abàramà 'i, Ìsákà 'i, ìndì Yàkòbhò 'i. Kòdhi íbe dhi, Krísto ni tàndi apfò tá mómí ro àyi ki sùrú lésè. Krísto nda, Giká adrélèpi tà títi dhi i dríle, ìndì kitswálèpi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi 'i! Kàdré kònnì!

⁶ Kòdhi adré leá ko tàle dhi, Giká 'o tà í dré tá lazíle àyi ki tà sè dhi ko dhi. Tàko ko, móndyá títi angábhá Ìsèrélè ni sùrú lésè dhi i, Ìsèrélè ànzì 'i bàti ko.

⁷ Kòkpà kòdhi tìni, móndyá títi angábhá Abàramà ni sùrú lésè dhi i, akódhi ni ànzì 'i bàti ko. Be ró dhi, Giká tà tá Abàramà dré dhi: «À ni ngbà 'í Ìsákà ni ànzì ki zi ámi ànzì i ró dhi kòdhya.»*

⁸ Kòdhi adré tàá dhi, ànzì tilè rúbhá sè dhi i Giká ni ànzì 'i ko. Be ró dhi, Giká adré ngbà 'í ànzì tilè àyi lazikúlí sè dhi ki no àyi ànzì i ró dhi kòdhya.

⁹ Tàko ko, Giká lazí tá tà nda kúlí kòni i sè: «Lókyá kòkitswá dre dhi, má ni agò gò, Sàrà dré mváagó tìzo.»†

¹⁰ Ngbà 'í kòdhi ko, ànzìago rì Rèbékà dré tilè dhi ki atá tá agó àlo, àma ki tábhí Ìsákà 'i.

* **8:36 8:36** A kònò Longó i 44:23. * **9:7 9:7** A kònò Kìdhoma 21:12. † **9:9 9:9** A kònò Kìdhoma 18:10.

11-12 Di, ànzimvá nda ki tirà ko, ìndì ì dré rè tà dóro 'i yà, kó ngalè tà kònzì 'i yà dhi ki 'orà ko dhi 'á dhi, Giká tà tá ina Rèbékà dré dhi: «Mvá kàyo ni tà 'o mvá tugu dré akódhi ni màràbà tìni.»‡ Kòdhi adrè tadhá dhi, Giká adrè mómí ki zi ngóro dré kisùle 'òle drìdrì dhi tìni. Akódhi ni tàndi dhya adrélèpi mómí ki azí dhi 'i. Di, adrè àyi ki azí tà dóro ì dré adrélè 'òle dhi ki tà sè ko.

13 Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélè tàle dhi tìni: «Má lè Yàkóbhò kòdhya. Di, má gà mána Èsáwù rè.»§

14 Di mà ni gò tàá ngíni? Giká tsì gyägya ko? Tàdzí ko!

15 Tàko ko, akódhi tà Mósè dré dhi:

«Má ni dhya ángùdhi má dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Má ni kpà áma togó dóro tadhá dhya ángùdhi má dré adrézó leá tadhálé drá dhi dré.»*

16 Di ásà dhi, tà kàdrì dhi, tà mómí ì dré adrélè lèle 'òle dhi 'i ko, ìndì tà ì dré adrélè 'òle àyi ki rìnyí sè dhi 'i ko. Tà kàdrì lavúlé dhi, ngbà 'í Giká ni togó dóro dré adrélè tadhálé dhya ángùdhi dré adrézó leá tadhálé drá dhi dré dhi 'i.

17 Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè tàá Fàráwò, ópí kàdrì Ezèpétò àdhya ni tà sè dhi: «Má bhà mi ópí kàdrì ro tà kòdhi sè, má kòtadháro áma rìnyí mí rú, à kòbhàro áma rú kùle bvò wáyi 'àsè be dhi bvò.»†

18 Di ásà dhi, Giká adrè dhya ángùdhi dré adrézó kizà ni ni le bhàle dhi ni kizà bha. Adrè kpà dhya ángùdhi dré adrézó togó ni ni le 'òle tombálé dhi ni togó 'o tombálé.

Giká ni kombà i akódhi ni togó tani be dhi

19 Di àruka ni, àmi ki àlo ni kitswá lizíá má tí dhi: «Kàdré di kònìni dhi, Giká adrè tà bha mómí i dri àdho tà sè? Tàko ko, àdhi ni kitswá ligilé tà dré adrélè lèle 'òle dhi íbe dhi nì?»

20 Di, mi mómí ro ni, mi tá àdhi 'i, adrélè tà kayí Giká tí ni? Ngá ledélé dhi adrè tsì lizíá dhya áyi ledélèpi dhi tí dhi: «Mí ledé ma làsú be kònìni àdho tà sè» ya dhi?‡

21 Dhya adrélèpi lèdrì ru dhi tsì rìnyí íbe adrézó lèdrì nda ki ru ngóro dré adrélè lèle dhi tìni ko? Akódhi kitswá tsì kìnì àlo sè lèdrì àlo ru tà kàdrì 'òzo ásà, gòzo lèdrì àzya ru tà tàko 'òzo ásà dhi ko?

22 Kókpà kòdhi tìni, Giká lè tá áyi kombà tadhálé, áyi rìnyí 'òzo mómíyá títi dhi i dré nòle. Di, mvò tá ina mómíyá í dré tá bhàle kitswálé lèle dràdrà kisú dhi ki tà áyi togó vwàvwà sè,

23 kitswázó áyi m̀lanzìlanzì kàdrì dhi ni tadhá mómíyá í dré tá bhàle kitswálé áyi m̀lanzìlanzì kisú áyi togó dóro sè dhi i dré.

24 Ama kókpà mómíyá dré azilé nda i kòfalé be. Di, akódhi azí àma ngbà 'í Yúdà ànzi i kòfalésè ko. Azí kókpà àma mómíyá sùrú twá ro dhi i kòfalésè.

25 Ngóro dré adrélè tàle búkù Oséyà àdhya na dhi tìni:

«Má ni mómíyá adrèbhá tá mána ró ko dhi ki zi mómíyá mána i ró.

Má ni sùrú má dré tá lèle ko dhi ni zi sùrú má dré lèle tò dhi ró.»§

26 Arà tá tàzoá àyi dré dhi <Àmi mómíyá mána 'i ko> dhi 'á dhi, à ni àyi ki zi Giká lídrì ro dhi ni ànzi i ró.»*

27 Di, Ìsèrèlè ànzi ki tà sè dhi, pròfètà Èsáyà yo tá kúlí tàzoá dhi:

‡ 9:11-12 9:11-12 A kònò Kidhoma 25:23. § 9:13 9:13 A kònò Màlákì 1:2-3. * 9:15 9:15 A kònò Pfòma 33:19. † 9:17 9:17 A kònò Pfòma 9:16. ‡ 9:20 9:20 A kònò Èsáyà 29:16; 45:9. § 9:25 9:25 A kònò Oséyà 2:25. * 9:26 9:26 A kònò Oséyà 2:1.

«Tágba Ìsèrélè ànzì ì dré lizózó ngóró sínyí yǎndre mǐle dhi tǐni dhi, ngbà 'í àyi kǐ àmbí kǐ adrí nì.

28 Tàko ko, Mírì nì kúlí í dré lazíle bvò kònìdhi nì tà dri dhi nì 'o mbèlè kitswálé títí.»†

29 Ngóró Esáyà dré tá longóle drèdrè dhi tǐni:

«Mírì rǐnyí líyí ro dhi kòtayí tá ànzì kǐ àmbí àma dré ko dhi, kònò àma kǐ tà atsó tá ngóró mónnyá Sòdómà ì lésè Gòmórà be dhi kya tǐni dre.»‡

Ìsèrélè ànzì ì ka'ì ko

30 Dì mà nì go tàá ngíni? Mónnyá sùrú twá ro adrébhá tá àyi kǐ nda bhàle gyǎgya Gíkà mǐlèsè ko dhi, ì atsó àyikya gyǎgya akódhi mǐlèsè àyi kǐ tà ka'ìka'ì sè.

31 Dì, Ìsèrélè ànzì adrébhá tá àyi kǐ nda bhàle gyǎgya Gíkà mǐlèsè tǎtrírí kúlí sè dhi, ì atsó àyikya gyǎgya akódhi mǐlèsè ko.

32 Adho tà sè? Tàko ko, ì ndà láti atszó gyǎgya akódhi mǐlèsè àyi kǐ tà ka'ìka'ì sè ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya láti atszó gyǎgya tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè. Dì ásà dhi, ì tísì àyi kǐ pá kírà adrélépi móndí kǐ tokpó ledhélé dhi rú.

33 Ngóró Gíkà nì Kúlí dré adréle tàle dhi tǐni:

«Mì nò rè ká! Má bhà Sìyónà na kírà adrélépi móndí kǐ tokpó dhi, kírà adrélépi móndí kǐ 'o ledhélé dhi.

Dì dhya ángùdhi adrélépi kírà nda nì ka'ì dhi, kitswá tàdzí adréle kanyò ro ko.»§

10

1 Ama adrúpi ì, má adré Gíkà nì tǐ lizí togó wǎyi sè, adrézó ngòle akódhi rú Ìsèrélè ànzì kǐ tà sè, akódhi kòtidríró àyi be dhi bvó.

2 Tàko ko, má kitswá tàá àyi nda kǐ tà sè dhi, àyi kǐ togó àtsì ró Gíkà nì tà sè bàti. Dì, àyi kǐ togó àtsì ró nda adré ína àyi totó tà bàti nǐma dri ko.

3 Angyá ko, ì nǐ láti Gíkà dré adrézó móndí kǐ bha gyǎgya í kandrá dhi ko. Ì ka'ì kpà Gíkà nì láti nda nì lebèle ko. Be ró dhi, ì ndà àyikya àyi kǐ tàndì kǐ láti atszó gyǎgya Gíkà kandrá dhi kòdhya.

4 Dì, Krísto 'o ína tà Gíkà dré tǎtrírí kúlí fèzo ásà dhi kitswálé títí, kitswálé mónnyá títí adrébhá àyi ka'ì dhi ì kàtsáro gyǎgya Gíkà kandrá be dhi bvó.

Tà adrézó móndí kǐ tidrí àyi kǐ tà ka'ìka'ì sè dhi

5 Kàdré atsama gyǎgya tǎtrírí kúlí 'òma sè dhi nì tà sè dhi, Mósè tísì tá kònìni: «Dhya adrélépi tà títí tǎtrírí kúlí dré adréle tàle dhi kǐ 'o dhi nì adrí tà nda ì sè.»*

6 Dì, kàdré ína atsama gyǎgya Gíkà kandrá tà ka'ìka'ì sè dhi nì tà sè dhi, Gíkà nì Kúlí adré tàá kònìni: «Mí kòtà ámi togó na dhi, àdhi nì mba bhù na nì ya dhi ko.»† (Kòdhi adré tàá dhi, àdhi nì mba Krísto nì 'o asilé bvò dri dhi nì.)

7 «Mí kòtà kpà dhi, àdhi nì si bvò àndúna nì ya dhi ko.»‡ (Kòdhi adré tàá dhi, àdhi nì si Krísto nì tingá dràdrà lésè dhi nì.)

8 Dì, Gíkà nì Kúlí adré ína tàá dhi: «Kúlí ànyi mí làga. Kúlí nda mí tǐ ìndì ámi togó na.»§ Kúlí nda kúlí tà ka'ìka'ì àdhya mà dré adréle longóle

† 9:28 9:28 A kònò Esáyà 10:22-23. ‡ 9:29 9:29 A kònò Esáyà 1:9. § 9:33 9:33 A kònò Esáyà 8:14-15; 28:16. * 10:5 10:5 A kònò Lèvítíkè 18:5. † 10:6 10:6 A kònò Dùtèrònómè 30:13. ‡ 10:7 10:7 A kònò Dùtèrònómè 30:13. § 10:8 10:8 A kònò Dùtèrònómè 30:14.

kònìdhi 'i:

⁹ Mí kòtá ámi ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, mí dré ka'izoá ámi togó na tàle dhi, Gìká tingá akódhi dràdrà lésè dhi, mí ni adrí.

¹⁰ Tàko ko, à adré Yésu ni ka'ì togó sè gò, Gìká dré adrézó dhyá ki bha gyägya í kandrà. A adré kpà tàá ti sè dhi, Yésu Mírì 'i gò, Gìká dré adrézó dhyá ki tidrí.

¹¹ Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Dhya ángùdhi adrélépi akódhi ni ka'ì dhi kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»*

¹² Angyá ko, Yúdà ànzi ì móndyá sùrú twá ro dhi íbe dhi ì twátwa ko. Mírì àlo kwákwá dhi àyi títí nda ki Mírì 'i. Akódhi nda adré tà tani fe gàle móndyá títí adrèbhá liyílé í rú dhi ì léna.

¹³ Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi liyílé Mírì rú dhi ni adrí.»†

¹⁴ Di, ì ni kitswá liyílé Mírì rú ngíni, ì kòka'ì rè akódhi ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni ka'ì ngíni, ì kòyi rè akódhi ni tà ko dhi? † ni kitswá kpà akódhi ni tà yi ngíni, móndí àruka ì kòlongó rè akódhi ni rúbí àyi dré ko dhi?

¹⁵ Ayi nda ki kitswá kpà akódhi ni rúbí longó ngíni, à kòmù rè àyi rúbí nda ni longó ko dhi? Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Mí nò rè ngalè dhya adrèbhá alìle rúbí tani longó dhi ki pá avé tò ngíni ya dhi ká!»‡

¹⁶ Di, Ìsèrèlè ànzi Rúbí Tani yibhá dhi ì kòfalé dhi, àyi títí dhi ì ka'ì àyikya Rúbí nda ko. Tàko ko, pròfétà Èsáyà tà dhi: «Mírì, àdhi ka'ì rúbí mà dré longólé dhi nì?»§

¹⁷ Di àsà dhi, à adré rúbí nda ni ka'ì, rúbí nda ni yìma sè. A adré kpà rúbí nda ni yi, Krísto ni kúlí longoma sè.

¹⁸ Má adré di lizíá dhi: Ìsèrèlè ànzi ì yi tsì rúbí nda ko? Kònìni ko, ì yi 'í. Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Móndí ki kúlí la'ú bvò wáyì 'ásè.

Ayi ki kúlí tsa byá bvò ni kùdù na.»*

¹⁹ Di, má adré gòle lizíá dhi: Ìsèrèlè ànzi nda ì nì tsì rúbí nda ni àndu ko? † nì 'í. Drìdrì dhi, Mósè longó tá Gìká ni kúlí kònìni:

«Má ni àmi ki 'o lovó kònzi bha sùrú adrèbhá bàti ró ko dhi ì rú. Má ni àmi ki togó 'o aswálé sùrú twá adrèbhá tà nìni àko dhi ì rú.»†

²⁰ Kòdhi íbe dhi, Èsáyà longó tá Gìká ni kúlí tirì àko kònìni:

«Má tayí ma móndyá adrèbhá tá áma nda ko dhi ì dré kisúlé.

Má tadhá ma móndyá adrèbhá tá tà zi má tí ko dhi ì dré.»‡

²¹ Di, kàdré ína Ìsèrèlè ànzi ki tà sè dhi, Èsáyà tà kpà dhi:

«Kidhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, má kidzì áma drígá

móndyá adrèbhá ligílé má rú, adrézó áma kúlí ga rè dhi ì véna.»§

11

Gìká gà rè Ìsèrèlè ànzi ì ko

¹ Má adré di lizíá dhi: Gìká gà ína áyi móndyá ì dre? Tàdzí ko! Tàko ko, áma tàndì, ma Ìsèrèlè mvá 'i. Má angá mána Abàràma ni sùrú lésè, ìndì Bènyámínà ni sùrú lésè.

* **10:11 10:11** A kònò Èsáyà 28:16. † **10:13 10:13** A kònò Yòwélé 3:5. ‡ **10:15 10:15** A kònò Èsáyà 52:7. § **10:16 10:16** A kònò Èsáyà 53:1. * **10:18 10:18** A kònò Longó ì 19:5. † **10:19 10:19** A kònò Dùtèrònómè 32:21. ‡ **10:20 10:20** A kònò Èsáyà 65:1. § **10:21 10:21** A kònò Èsáyà 65:2.

² Giká gà áyi mónnyá í dré tá zìle drìdrì dhi í rè ko. Mì nǐ tà Giká nì Kúlí dré adrélé tàle pròfétà Èlǐyà nì tà sè dhi ko? Èlǐyà nda ngo tá Giká rú Ìsèrélè ànzi kǐ tà sè kònìnì:

³ «Mírì, ì tupfú ámi pròfétà ì todràle dre. Ì awú kpà ámi àlètárì ì dre. Dì tayí ngbà 'í ma kalóma. Ì adrè kpà láti nda áma pfùzo dràle.»*

⁴ Dì, Giká logó tá kúlí akódhi dré ngíni? Logó tá kònìnì: «Mì kalóma ko. Tàko ko, má líkí má dré àgo ngulù-nzi-drì-rì àyi kǐ kórókó titìbhá Bálá kandrà ko dhi ì kòdhya.»†

⁵ Dì ándrò kònìdhi, tà nda kókpà kònìnì. Tayí rè Ìsèrélè ànzi kǐ àmbí Giká dré zìle áyi togó tani sè dhi ì.

⁶ Dì Giká kòzì àyi nda ì áyi togó tani sè 'í dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, zì àyi tà dóro ì dré 'òle dhi ì sè ko. Kàdré tá kònìnì ko dhi, kònò Giká nì togó tani nì tá adrè tà dré adrélé fèle àngyá dhi 'í ko.

⁷ Tà nda kòdhi ì adrè tàá dhi, tà Ìsèrélè ànzi ì dré adrélé ndàle àyi kǐ togó wáyi sè dhi, ì kisú ko. Ngbà 'í àyi Giká dré zìle dhi ì kisú tà nda àyi. Dì, àyi kǐ àruka títi dhi kǐ togó atsá ìna tòmbatòmba.

⁸ Ngóro tísìle Giká nì Kúlí na dhi tíni:
«Giká 'o àyi kǐ tà kisúkisù atsálé tìnìmvá ro,
àyi kǐ mì dròzo, ì kàdréro ngá no ko gò,
àyi kǐ bíbhálé tabhózó, ì kàdréro tà yi ko atsálé ándrò kònìdhi.»‡

⁹ Dàwídì tà kpà dhi:
«Lè àyi kǐ gwányá ì kàtsá tà adrélépi àyi kǐ 'o la'ìle bǎ sílé dhi ró,
tà adrélépi àyi kǐ 'o ledhélé dhi ró,
ìndì tà adrézó tà ño àyi dri àyi kǐ tàkonzì sè dhi ró.

¹⁰ Lè àyi kǐ mì kàní, ì kàdréro ngá no ko,
ìndì àyi kǐ àmvò kàdré atrulé nyo.»§

¹¹ Má adrè dì liziá dhi: Ìsèrélè ànzi ì kòdhe kònìnì dhi, ì dhe kònìnì nyo? Tàdzí ko! Be ró dhi, àyi kǐ tàkonzì kǐ tà sè dhi, Giká nǐ ìna láti mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré adrízó, kitswázó Ìsèrélè ànzi nda kǐ 'o lovó kònzì bha mónnyá sùrú twá ro nda ì rú.

¹² Dì Ìsèrélè ànzi kǐ tàkonzì sè dhi, Giká fè tà tani gàle mónnyá títi bvò àdhya ì dré. Ìsèrélè ànzi nda kǐ dhèma sè dhi, Giká fè tà tani gàle mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré. Kàdré dì kònìnì dhi, Ìsèrélè ànzi nda kǐ kònì dra agò Giká vélé dhi, akódhi nì tà tani fe gàle àyi dré lavúlé!

Mónnyá sùrú twá ro dhi kǐ tidrìma

¹³ Àmi sùrú twá ro nì ì, má adrè nyànomvá tà ta àmi dré. Giká bhà ma adrélé àpòstolò ro àmi, mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Má adrè dì áma àzì nda nì tà bha kuru.

¹⁴ Àruka nì, àzì nda sè dhi, má nì kitswá áma tàndì nì sùrú kǐ 'o lovó kònzì bha àmi, mónnyá sùrú twá ro dhi ì rú, kitswázó àyi kǐ àruka kǐ tidrì ásà dhi bvò.

¹⁵ Tàko ko, Ìsèrélè ànzi nda kǐ gàma sè dhi, Giká 'o mónnyá àruka títi bvò àdhya ì ru amú tódhyá í be. Dì kònì dra go Ìsèrélè ànzi nda kǐ ka'ì dhi, a nì lídrì fe àyi adrèbhá ngóro mómí dràbhá dre dhi ì tíni nda ì dré!

¹⁶ Ngóro mì dré nìle be dhi tíni dhi, mápà nì kàgá adrélé fèle drìdrì Giká dré dhi kàdré lólo dhi, mápà wáyi nda kókpà lólo. Fa kómvo kàdré lólo dhi, fa nda nì kólá ì kókpà lólo.

* **11:3 11:3** A kònò 1 Ópí ì 19:10, 14. † **11:4 11:4** A kònò 1 Ópí ì 19:18. ‡ **11:8 11:8** A kònò Dùtèrònómè 29:3; Esáyà 6:10; 29:10. § **11:10 11:10** A kònò Longó ì 69:23-24.

¹⁷ Ìsèrélè ànzì ì ngóró òlívè fa, Gìkà dré kólá nì kì àruka kì togázó dhi tíni. Àmì sùrú twá ro nì ì, àmì ngóró òlívè fa twá apfòlèpi mbì na, Gìkà dré kólá nì kì adózó 'òlè tìlè òlívè fa tàndì nda rú dhi tíni. Dì nyànomvá dhi, mì adré kpà òlívè fa nda nì sù adrélèpi apfòlè kómvo nì lésè dhi nì kisú.

¹⁸ Dì, lè mì kàdré àmì kì afà, Gìkà dré àmì kì 'òlè tìlè kólá togalé nda kì àrà 'a dhi sè ko. Dì, mì kàdré àmì kì afà dhi, lè mì kònì tàlè dhi, mì adré fa kómvo 'o ru totó dhi àmì ko. Be ró dhi, fa kómvo nda adré ína àmì kì 'o ru totó dhi nì.

¹⁹ Aruka nì, mì nì tàá dhi: «Gìkà togá kólá nda ì, àma kì 'òzo tìlè àyi kì àrà 'a dhi bvó.»

²⁰ Kòdhi bàti. Dì, Gìkà togá àyi nda ì, ì dré tá adrélè tà ka'ika'ì àko dhi sè. Àmì ró dhi, mì adré àmikya àmì kì totó àmì kì tà ka'ika'ì sè. Mì kàdré dì drìkàdrì ro tà nda sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tìri ró.

²¹ Tàko ko, Gìkà kòtogá Ìsèrélè ànzì adrébhá tá kólá tàndì ró nda ì kònìni dhi, mì kònò dóro, kòtogá kókpa àmì àyi tíni ko dhi bvó.

²² Dì mì kisù rè Gìkà nì togó dóro nì tà, akódhi nì kombà be dhi ká. Akódhi adré àyi kombà tadhá mónyá ledhébhá dhi ì dré. Dì, adré ína àyi togó dóro tadhá àmì dré, mì kògò adrélè tròlè akódhi nì togó dóro nda rú dhi. Dì, mì kò'o kònìni ko dhi, akódhi nì kókpa àmì kì togá ngóró kólá àruka nda ì tíni.

²³ Dì Ìsèrélè ànzì nda ì kàgò Gìkà véle akódhi nì ka'ì dhi, a nì go àyi kì 'o tìlè tódhyá òlívè fa nda rú. Angyá ko, akódhi rìnyí íbe kitswázó tà nda nì 'o.

²⁴ Tàko ko, tágba mì dré angázó òlívè fa gà adrélèpi apfòlè mbì na dhi lésè dhi, Gìkà ga àmì gò, àmì kì 'òzo tìlè òlívè fa í dré kidhílé nda rú. Dì a nì kókpa kitswá kólá angábhá òlívè fa nda lésè dhi kì 'o tìlè tódhyá àyi kì tàndì kì fa nda rú.

Ìsèrélè ànzì kì tidrìma

²⁵ Àma adrúpi ì, má lè mì kònì Gìkà nì tà lùzu ró kònìdhi, mì kàdré drìkàdrì ro ko dhi bvó: Ìsèrélè ànzì kì togó atsa tòmbatòmba, tsàlè lókyá mónyá títi Gìkà dré zìlè sùrú twá ì kòfalèsè dhi ì dré dra alìzo akódhi véle dhi 'á.

²⁶ Dì àyi nda ì kàlì dre dhi, Gìkà nì Ìsèrélè ànzì kì tidrì títi, ngóró tìsìlè akódhi nì Kúlì na dhi tíni:

«Dhya dra móndí kì apalèpi dhi nì apfò Sìyónà lésè gò, dré Yàkòbhò nì ànzì kì togó adzázó àyi kì ligìma nì tà lésè.

²⁷ Dì tà má dré dra bhàlè ru yìzo àyi íbe dhi, kònìdhi 'i:

Má nì àyi kì tàkonzì kì tingá títi.»*

²⁸ Kàdré dì Rúbí Tani nì tà sè dhi, Ìsèrélè ànzì nda ì atsa nyànomvá Gìkà nì kàribhá ro, àmì sùrú twá ro dhi kì tà sè. Dì, kàdré ína àyi kì zìma nì tà sè dhi, àyi ngbú mónyá Gìkà dré lèlè tò dhi 'i, tà dré tá lazílé àyi kì tábhí ì dré dhi kì tà sè.

²⁹ Tàko ko, kàdré tà tani Gìkà dré afèlè dhi kì tà sè, ìndì mónyá dré azílé dhi kì tà sè dhi, akódhi kitswá tàdzí tà í dré 'òlè nda kì ladzá ko.

³⁰ Àmì atú ligìbhá Gìkà rú dhi ì, mì kisú nyànomvá akódhi nì togó dóro Ìsèrélè ànzì kì ligìma nì tà sè dre.

³¹ Kókpa kòdhi tíni, àyi nda ì atsa nyànomvá móndí adrébhá ligílé akódhi rú dhi ì ró, ì kòkisúró kókpa Gìkà nì togó dóro, mì dré akódhi nì togó dóro nda nì kisúlé dre dhi sè.

* 11:27 11:27 A kònò Esáyà 59:20-21; 27:9.

³² Tàko ko, Giká tayí mónnyá títi dhi i adrélé 'ìle àyi ki ligima ni tà sè, í kòkítswá ró áyi togó dóro tadhá àyi títi nda i dré be dhi bvó.

Giká ni rú bhàma kùle dhi

³³ Bàti, Giká ni tà làgí kyàkyà dhi kàdrì lavúlé!

Akódhi ni tògyá i tà nìni ni be dhi i kàdrì lavúlé!

Adhi ni kitswá tàbvó dré adrélé tàle dhi ki àndu ngi dhi nì?

Adhi ni kitswá láti dré adrézó tà 'o ásà dhi ki àndu ni dhi nì?

³⁴ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Adhi nì tà Mírì dré adrélé kisùle dhi nì?

Adhi tà akódhi ni drì nì?»†

³⁵ Adhi fè ngá Giká dré,

kògòró vúdrì ni ni logó dhi nì?»‡

³⁶ Tàko ko, tà títi dhi i angá akódhi vélésè, i adrè kpà adrélé akódhi sè, ìndì akódhi dré.

Mìlanzilanzì kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

12

Ama ki fema mòbòmà ro Giká dré dhi

¹ Di ásà dhi, àma adrúpi i, má adrè àmi ki kodzó kònìni: Giká dré áyi togó dóro tadhá àmi dré dhi sè dhi, mì kàdré àmi ki rúbhá ki fe akódhi dré ngóro mòbòmà lólo lídrì ro kitswábhá akódhi mìlèsè dhi i ró. Kòdhi lèsámò bàti mì dré adrélé 'òle akódhi ni rú sè dhi 'i.

² Mì kòfè àmi adrélé ru su tà mónnyá bvó kòndi àdhya i dré adrélé 'òle dhi íbe ko. Be ró dhi, mì kòtayí àmi Giká dré adrélé ladzálé, dré adrélé àmi ki tà kisùkisù 'o atsálé tídhí ro dhi sè. Mì kò'o kònìni dhi, mì ni di kitswá tà ki kòfalé ni lanzílé, adrézó tà Giká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki ka'í 'òle. Tà dré adrélé lèle mì kò'o nda kòdhi i, tà dóro kitswábhá títi akódhi mìlèsè dhi 'i.

³ Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má adrè tàà àmi àlo àlo títi dhi i dré dhi: Mì kàdré àmi ki tà kisù tà kàdrì ro ngóro dré kitswá àmi sè ko dhi tìni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki tà kisù tògyá sè, ngóro Giká dré tà ka'íka'í fèle àmi àlo àlo títi dhi i dré dhi tìni.

⁴ Ama àlo àlo títi dhi i rúbhá íbe àlo. Di, rúbhá nda ína kàgá íbe bí, ìndì kàgá nda i adrè àzì twátwa dhi ki 'o.

⁵ Kókpà kòdhi tìni, àma zyandre dhi i, mà amú ru atsálé rúbhá àlo ró Krísto na, ìndì àma títi dhi i rúbhá àlo nda ni kàgá 'i.

⁶ Ama àlo àlo títi dhi i, mà kisú rìnyí twátwa dhi i, ngóro Giká dré áyi togó tani bhàle àma rú dhi tìni. Di dhya àlo kòkisú rìnyí adrézó Giká ni kúlí longó pròfétà àdhya tìni dhi, kàdré kúlí nda ni longó ngóro Giká dré tà ka'íka'í fèle drá dhi tìni.

⁷ Dhya àzya kòkisú ína rìnyí adrézó tà 'o móndí i dré dhi, kàdré áyi fe adrélé tà nda ki 'o. Dhya àzya kòkisú ína rìnyí adrézó móndí ki tadhá dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki tadhá.

⁸ Dhya àzya kàdré ína móndí ki kodzó dhi, kàdré áyi fe adrélé àyi nda ki kodzó. Dhya àzya kàdré ína ngá fe móndí i dré dhi, kàdré ngá nda ki fe togó dóro sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki drì ko dhi, kàdré àyi nda ki drì ko togó wáyi sè. Dhya àzya kàdré ína móndí ki kizà bha dhi, kàdré àyi nda ki kizà bha togó kìní sè.

Lèle ni tà

† 11:34 11:34 A kònò Esáyà 40:13. ‡ 11:35 11:35 A kònò Yóbò 41:3.

9 Lè mì kàdré mómódí kǐ le togó wǎyi sè, túrúpú áko. Mì kàdré tà kónzi ga, adrézó tròle tà dóro rú.

10 Mì kàdré ru le àmi kòfalésè ngóro adrúpi i tǐni. Mì kàdré láti nda adrézó àmi kǐ adrúpi kǐ lindrì bha àmi kòfalésè.

11 Mì kàdré tà 'o togó wǎyi sè, adrézó tòbvo ró ko. Be ró dhi, àmi kǐ togó kàdré ína àtsi ró adrézó tà 'o Mírì dré akódhi nì màràbà tǐni.

12 Mì kàdré lenzélé, adrézó mì bha Gíká véna. Mì kàdré togó tsi, mì dré adrérà'a kizà nya dhi 'á. Mì kàdré àmi kǐ fe adrélé tà zi Gíká tí landè áko ró.

13 Mì kàdré àmi kǐ ngá lanzí mómódí Gíká àdhya adrèbhá lemerè ro dhi i dré. Mì kàdré mómódí kǐ ka'ì dòle àmi véna togó dóro sè.

14 Mì kàdré tà tani zi Gíká tí mómódí adrèbhá àmi kǐ mì pfo dhi i dri. Ayíya, mì kàdré tà tani zi àyi nda i dri, mì kòtatrí àyi ko.

15 Mì kàdré lenzélé túmání mómódí adrèbhá lenzélé dhi íbe. Mì kàdré kpà àwó ngo túmání mómódí adrèbhá àwó ngo dhi íbe.

16 Mì kàdré àmi kǐ adrúpi kǐ tà kisù, adrézó ngá àlo ró àmi kòfalésè. Mì kàdré drìkàdrì ro ko. Be ró dhi, mì kàdré àmíkya ru su mómódí tàko íbe. Mì kàdré kpà àmi kǐ no tògyabhá ro ko.

17 Mì kàdré tà kónzi logó tà kónzi 'òle àmi rú dhi tí ko. Mì kàdré tà adrèbhá dóro mómódí títi i mìlésè dhi kǐ nda 'òle.

18 Kòkìtswá dhi, tà títi mì dré adrélé 'òle dhi i sè dhi, mì kàdré tà kìdrìkìdri líkí àmi kòfalé mómódí títi dhi íbe.

19 Áma arúpi má dré lèle tò ni i, dhya àlo kò'o tà kónzi àmi rú dhi, mì kòlogó tà kónzi nda nì vúdri drá ko. Be ró dhi, mì kòtayí láti Gíká dré adrézó àyi kombà tadhá. Tàko ko, Mírì adrè tàá àyi Kúlí na dhi: «Má nì mómódí kǐ tà kónzi kǐ vúdri logó àyi dré dhi ma. Má nì tà logó àyi dré tà i dré 'òle dhi i tí dhi ma.»*

20 Dì, ngóro Gíká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tǐni:

«Àmi kàribhá kàdré tàbirí íbe dhi, mí kàdré ngá fe akódhi dré nyàle.

Akódhi kàdré yǐ lovó íbe dhi, mí kàdré yǐ fe akódhi dré mvùle.

Tàko ko, mí kàdré 'òá kònìni dhi, mí nì kanyò fe akódhi dré ngóro àtsíkèle dále akódhi dri dhi tǐni.»†

21 Dì mí kòtayí mì tà kónzi dré adrélé lavúlé dhi ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà kónzi lavú tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi i sè.

13

Ama kǐ bhàma mómódí àma drìle dhi kǐ rǐnyí zàle dhi

1 Adré lèá dhi, mómódí àlo àlo títi dhi i kàdré àyi kǐ bha mómódí àyi drìle dhi kǐ rǐnyí zàle. Tàko ko, rǐnyí adrézó òpì nya dhi angá ína Gíká vélésè. Akódhi bhà kpà mómódí adrèbhá òpì nya nda i adrélé ópí ro dhi nì.

2 Àsà dhi, dhya ángùdhi adrélépi ligilé ópí í drìle dhi rú dhi, adrè ína ligilé tà Gíká dré bhàle nì dhi rú. Dì dhya adrélépi 'òá kònìni dhi adrè Gíká nì tàbvó tàma asé àyi tàndi dri.

3 Tà bàti ró dhi, mómódí adrèbhá tà dóro 'o dhi i adrè ópí àyi drìle dhi kǐ ro dhi àyi ko. Be ró dhi, mómódí adrèbhá tà kónzi 'o dhi i adrè àyikya ópí àyi drìle dhi kǐ ro dhi àyi. Dì mí kàdré ópí mí drìle dhi nì le ròle ko dhi, mí kàdré tà dóro 'o, akódhi kòbhàró àmi tà kuru be dhi bvó.

4 Tàko ko, akódhi nda Gíká nì àzì 'òlepi 'i, kàdréro àmi 'o dóro be dhi bvó. Dì, mí kàdré mína tà kónzi 'o dhi, lè mí kàdré ngá ro. Angyá ko, ópí

* 12:19 12:19 A kònò Dùtèrònómè 32:35. † 12:20 12:20 A kònò Tògyakúlí 25:21-22.

nda rinyí íbe adrézó tà ño móndí i dri. Akódhi Giká ni àzí 'òlepi 'i, kàdréro tà ño dhya adrélépi tà kònzì 'o dhi dri, adrézó Giká ni kombà tadhá drá be dhi bvó.

⁵ Adré di leá dhi, mì kàdré àmi ki bha mónnyá àmi drìle dhi ki rinyí zále. Di, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònìni, à kònòró tà àmi dri ko dhi sè ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònìni, àmi ki togó kàrókiró àmi ko dhi sè.

⁶ Tà nda sè dhi, lè mì kàdré kpà mèdáyì gí be. Tàko ko, mónnyá àmi drìle dhi i Giká ni àzí 'obhá, adrèbhá àyi ki fe adrélé àzí nda ni 'o dhi 'i.

⁷ Mì kàdré di dhya ángùdhi ni màri mì dré adrézó ába dhi ni logó akódhi dré. Màri nda kàdré mèdáyì gìma ni tà sè dhi, mì kàdré mèdáyì nda ni gí. Kàdré tákisì àzya gìma ni tà sè dhi, mì kàdré tákisì nda ni gí. Kàdré móndí ki ròma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki ro. Kàdré móndí ki lindrì bhàma ni tà sè dhi, mì kàdré àyi nda ki lindrì bha.

Tà àzya tadhále lèle ni tà dri dhi

⁸ Lè mì kàdré dhya àlo ni màri íbe àmi rú ko, kàdré ngbà 'í màri adrézó ru le àmi kòfalésè dhi 'i ko dhi. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi àyi àzya ni le dhi 'o tà títi tátrítrí kúlí dré adrélé tàle à kò'o dhi i dre.

⁹ Tòlí tátrítrí kúlí na dhi i adré tàá dhi: «Mí kò'o múná tà ko, mí kòpfu móndí drále ko, mí kòkugù ngá ko, ìndì mí kòbhà móndí ki ngá lovó ko.»* Di tòlí nda i tòlí àruka títi dhi íbe dhi i adré ru kisú tà tòlí àlo kònìdhi dré adrélé tàle dhi ni ta kòdhya: «Mí kàdré àmi àzya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tìni.»†

¹⁰ Dhya adrélépi àyi àzya ni le dhi kitswá ína tà kònzì 'o akódhi rú bwà ko. Di ásà dhi, dhya adrélépi àyi àzya ni le dhi adré tà títi tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o kitswále títi.

Adrema gànzi ró Krísto ni agòma ni tà sè dhi

¹¹ Lè mì kàdré tà nda kòdhi ki 'o togó wáyi sè, mì dré lókyá ándrò kònìdhi ni nìle be dhi sè. Lókyá mì dré ngàzo ayí 'ásè dhi kitswá dre. Tàko ko, lókyá mà dré dra lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzó dhi atsá ànyì lavúle lókyá mà dré kídhózó Yésu ni ka'í dhi rúsè dre.

¹² Ngá adré 'òle wàle, ìndì kítú adré 'òle apfòle. Adré di leá dhi, mà kòtìngá àma rúsè tà adrélé 'òle tìnimvá na dhi i, àdzú ngá ngádra àdhya ki tosózó àma rú kòdhya.

¹³ Mà kàdré atsíle ngádra 'ásè ngóro dré kitswále dhi tìni. Di, mà kògò adrélé tatsíle gwányá wáyá ki tà 'obe, wá tsibe, ndòtò tà 'obe, tà swà 'obe, lawàbe, ìndì lovó kònzì bhabe móndí i rú dhi ko.

¹⁴ Be ró dhi, mì kàsó àmikya Mírì Yésu Krísto àmi rú. Mì kòtayí kpà àmi adrélé kisùá ngalè mì ni lovó kònzì àmi ki rúbhá kya ki 'o ngíni ya dhi ko.

14

Ama ki adrúpi ki tàbvó tàma ko dhi

¹ Mì kàdré mónnyá adrèbhá tà ka'íka'í íbe yàyà dhi ki ka'í. Di, mì kàdré àmikya àyi nda ki ndrì tà ì dré adrélé nòle dóro yà, kó ngalè kònzì yà dhi i sè ko.

² Tàko ko, dhya àlo ni tà ka'íka'í sè dhi, adré ngá títi dhi ki ka'í nyàle. Di, dhya àzya tà ka'íka'í íbe yàyà dhi adré ína ngbà 'í ngábí ki ka'í nyàle dhi kòdhya.

³ Adré di leá dhi, dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda kàdré dhya adrélépi ngá àruka ki nya ko nda ni ayízè ko. Kókpà kòdhi tìni, dhya

* 13:9 13:9 A kònò Pfòma 20:13-17; Dùtèrònómè 5:17-21. † 13:9 13:9 A kònò Lèvitikè 19:18.

adrélépi ngá àruka ki nya ko nda kàdré tà bha dhya adrélépi ngá títi dhi ki nya nda dri ko. Angyá ko, Giká ka'í akódhi nda dre.

⁴ Di, mi tá mína àdhi 'i, adrélé mómí àzya ni mārábà ni tàbvó ta ni? Mārábà nda kàdré áyi totó áyi tà ka'íka'í na yà, kó ngalè kàdré dhèle yà dhi, tà nda adrè akódhi ni tàndi ni míri ni no kòdhya. Tà bàti ró dhi, akódhi nda ni áyi totó tātā. Tàko ko, Mírì rìnyí íbe kitswázó akódhi ni 'o adrélé áyi totó tātā.

⁵ Aruka ni, dhya àlo adrè kítú àlo dhi ni no kàdrì kítú àruka ki lavú. Di, dhya àzya adrè ína kítú títi dhi ki no díri. Adrè di lèá dhi, mómí àlo àlo títi dhi ì kàdré tà ì dré adrélé nòle tà bàti ró dhi ki ka'í togó wáyi sè.

⁶ Dhya adrélépi kítú àlo dhi ni no kítú kàdrì ro dhi, adrè 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Dhya adrélépi ngá títi dhi ki ka'í nyàle dhi, adrè 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Angyá ko, adrè àwoyà ta Giká dré ngá nda ki tà sè. Dhya adrélépi ngá àruka ki ka'í nyàle ko dhi, adrè kpà 'òá kònìni kitswázó lindrì fe Mírì dré. Adrè kpà àwoyà ta Giká dré ngá í dré adrélé nyàle dhi ki tà sè.

⁷ Tàko ko, àma àmakya lídrì íbe àma ki tàndi ì dré ko. Mà adrè kpà dràle àma ki tàndi ì dré ko.

⁸ Mà kàdré lídrì íbe dhi, mà adrè ába kitswázó lindrì fe Mírì dré. Mà kàdré kó dràle dhi, mà adrè dràle kitswálé lindrì fe Mírì dré. Di mà kàdré lídrì íbe yà, kó ngalè mà kàdré dràle yà dhi, àma títi dhi ì Mírì àdhya 'i.

⁹ Tà nda kòdhi sè dhi, Krísto drà gò dré adrízó, í kàdréro mómíyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki Mírì ro be dhi bvó.

¹⁰ Di mi ró dhi, mí adrè mína ámi adrúpi ni tàbvó ta àdho tà sè? Kó ngalè, mí adrè ámi adrúpi ni ayízè àdho tà sè? Tàko ko, àma títi mà ni pfo àma ki totó Giká kandrá, kòtáro àma ki tàbvó be dhi bvó.

¹¹ Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi:
«Ma, Mírì lídrì ro ni, má adrè tàá tà bàti ró dhi:
Mómíyá títi dhi ki áyi ki kórókó títi má kandrá.

Mómíyá títi dhi ki tàá áyi ki tàndi ki ti sè dhi, ma Giká 'i.»*

¹² Di ásà dhi, àma àlo àlo títi dhi ì, mà ni àma ki tàndi ki tà ta Giká kandrá.

Ama ki adrúpi ki 'òma ledhélé ko dhi

¹³ Di ásà dhi, lè mà kògò véle àma ki adrúpi ki tàbvó ta àma kòfalésè ko. Be ró dhi, mì kònò dóro, mì kò'oró tà àlo kitswálépi àmi ki adrúpi ni 'o dhèle tàkonzì na dhi ko.

¹⁴ Ma adrélépi Mírì Yésu na ni, má adrè ka'íá tàle dhi, ngá àlo kitswá adrélé ndí ró áyi tàndi ni tà sè ko. Di, dhya àlo kàdré ngá àlo dhi ni no ndí ró dhi, ngá nda ína ndí ró akódhi dré bàti.

¹⁵ Mí kàdré kizà fe ámi adrúpi dré ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè dhi, kòdhi mí adrè véle tà 'o lèle sè ko. Lè mí kòkizá ámi adrúpi Krísto dré dràzo ásà nda ni tà ka'íka'í, ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè ko.

¹⁶ Mí kòfè kpà láti mómí ì dré kitswázó ngá mí dré adrélé nòle dóro dhi ni tà ta kònzi dhi ko.

¹⁷ Tàko ko, Giká ni Opì, tà adrézó ngá nya ìndì ngá mvu dhi 'i ko. Be ró dhi, Giká ni Opì nda ína tà adrézó tà gyágya 'o, adrézó tà kìdrìkìdri íbe, adrézó kpà arí Tirí Lólo dré adrélé fèle dhi íbe dhi 'i.

¹⁸ Dhya ángudhi adrélépi Krísto ni tà 'o kònìni dhi ni tà ni adrè dóro Giká mìlésè, ìndì mómí ì mìlésè.

¹⁹ Di ásà dhi, lè mà kàdré láti nda adrézó tà kìdrìkìdri íbe àma kòfalé, adrézó kpà ru timbà àma ki tà ka'íka'í na.

* 14:11 14:11 A kònò Esáyà 45:23.

²⁰ Mí kòpfu Gìká ni àzì mányàngá ni tà sè ko. Bàti, mányàngá títi dhi i dóro lavulé. Di, mí kàdré àmi adrúpi ni 'o dhèle ngá mí dré adrélé nyàle dhi sè dhi, ngá nda ni nyàma atsa ina tà kònzi ró mí dré.

²¹ Dóro ni, mí dré zǎ nyàle yà, vìnò mvùle yà, kó ngalè tà àzya 'òle yà dhi ko dhi, tà nda kàdré àmi adrúpi ni 'o dhèle dhi.

²² Di tà ángùdhi mí dré adrélé ka'ile dhi, mí kàdré tà nda ni likí àmi kòfalé Gìká be. Kólénzé dhya adrélépi tà bha áyi tàndi dri tà í dré ka'ile dhi ni tà sè ko dhi dré!

²³ Di, dhya àlo kàdré ina tà kayí í léna ngá í dré adrélé 'òle nyàle dhi ni tà sè gò, adrézó ngá nda ni nya dhi, Gìká ni tà bha akódhi nda dri. Tàko ko, akódhi adré tà 'o tà ka'ika'í sè ko. Tà bàti ró dhi, tà ángùdhi adrélé 'òle tà ka'ika'í sè ko dhi, tàkònzì 'i.

15

Tà adrèbhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinílé dhi ki 'òma

¹ Lè àma adrèbhá rinyi ró àma ki tà ka'ika'í na dhi i, mà kàdré móndyá tà ka'ika'í íbe yàyà dhi ki tà yàyà do àma ki togó na. Mà kàdré tà adrèbhá àma ki togó 'o kinílé dhi ki 'o kòdhya ko.

² Be ró dhi, àma àlo àlo títi dhi i, mà kàdré tà adrèbhá àma ki adrúpi ki togó 'o kinílé dhi ki 'o kòdhya, mà kàdréro àyi ki 'o dóro, adrézó àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na be dhi bvó.

³ Angyá ko, Krísto ni tàndi 'o tá ina tà adrèbhá tá áyi togó 'o kinílé dhi i ko. Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Làdhá móndí ì dré adrélé dhàle mí rú dhi ì adhé má dri dre.»*

⁴ Tàko ko, tà títi atú tisìle Gìká ni Kúlí na dhi i, à tisì kitswázó àma ki tadhá, ìndì àma ki timbà àma ki tà ka'ika'í na, mà kàdréro togó tsi, adrézó mǐ bha Gìká véna be dhi bvó.

⁵ Gìká nda adré àma ki 'o togó tsi, adrézó àma ki timbà àma ki tà ka'ika'í na dhi ni. Di akódhi kòfè kpà àmi adrélé ngá àlo ró àmi kòfalésè, ngóro Yésu Krísto dré tadhále àmi dré dhi tìni,

⁶ mǐ kòkitswáro Gìká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá ni rú bha kùle togó àlo sè ìndì kúlí àlo sè be dhi bvó.

Yésu Krísto atsa màràbà ro móndyá títi dhi i dré

⁷ Di àsà dhi, mǐ kàdré ru ka'í àmi kòfalésè, ngóro Krísto ni tàndi dré àmi ki ka'ile dhi tìni, kitswázó mǐlanzìlanzì fe Gìká dré dhi bvó.

⁸ Tàko ko, má adré tàà àmi dré dhi: Krísto atsa Yúdà ànzì ki màràbà ro Gìká ni tà bàti ni tà sè, kitswálé tà Gìká dré tá lazilé àyi ki tábhí i dré dhi ki 'o títi,

⁹ móndyá sùrú twá ro dhi ì kòkitswáro kpà Gìká ni rú bha kùle akódhi ni togó dóro sè be dhi bvó. Ngóro Gìká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Àsà dhi, má ni àmi rú bha kùle móndyá sùrú twá ro dhi i kòfalé, adrézó longó ngo àmi rú sè.»†

¹⁰ Kúlí nda adré kpà tàà dhi:

«Àmi sùrú twá ro ni i, mǐ kàdré lenzélé túmánì móndyá Gìká àdhya íbe wà!»‡

¹¹ Adré kpà tàà dhi:

«Àmi títi sùrú twá ro ni i, mǐ kàdré Mírì ni rú bha kùle wà!
Àmi móndyá títi ni i, mǐ kàdré akódhi ni tà bha kuru!»§

* 15:3 15:3 A kònò Longó i 69:10. † 15:9 15:9 A kònò Longó i 18:50; 2 Sàmùwélé 22:50. ‡ 15:10 15:10 A kònò Dùtèrònómè 32:43. § 15:11 15:11 A kònò Longó i 117:1.

12 Esáyà adré kpà tàá dhi:

«Dhya àlo Yésè ni kómvo lésè dhi ni apfò kitswálé òpè nya sùrú tíí dhi ĩ dri.

Móndyá sùrú twá ro dhi ki mĩ bha akódhi véna.»*

13 Giká adrézó mĩ bha ásà dhi kòfè kólénzé ĩ gàle tà kìdríkìdri be àmi léna bĩ, mĩ dré adrélé akódhi ni ka'ĩ dhi sè, mĩ kàdréro véle mĩ bha akódhi véna lavulé Tirí Lólo ni rĩnyí sè be dhi bvó!

Pólò ni àzì móndyá sùrú twá ro dhi ĩ véna dhi

14 Ama adrúpi ĩ, áma tàndi má adré ka'íá tàle dhi, mĩ ga àmikya tà dóro sè bĩ, tà nĩnĩ sè bĩ, ìndi mĩ kitswá ru kodzó àmi kòfalésè bwá.

15 Di, tágba kònni dhi, má tisì tà àruka kòdhi ĩ àmi dré tirí àko, kitswázó tà nda ki 'o agalé àmi léna dhi bvó. Tàko ko, Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi,

16 bhà ma adrélé Yésu Krísto ni àzì 'òlepi ró móndyá sùrú twá ro dhi ĩ véna. Má adré di tà 'o kòwánà àdhya tíni, adrézó Giká ni Rúbí Tani longó, móndyá sùrú twá ro nda ĩ kàdréro ngá fèle mòbòmà ro kitswálépi Giká mĩlésè, Tirí Lólo dré bhàle adrélé lólo akódhi dré dhi ĩ tíni.

17 Di ásà dhi, má adré áma drĩ bha kuru Yésu Krísto na, àzì má dré adrélé 'òle Giká dré nda ni tà sè.

18 Di, má kitswá mána tà àzya ta ko, kàdré ngbà 'í tà Krísto dré 'òle má sè móndyá sùrú twá ro dhi ki adrizo Giká ni kúlí ka'ĩ 'òle dhi 'ĩ ko dhi. 'O tà nda kònni kúlí ĩ dré afèle má dré tàle dhi ĩ sè, tà ĩ dré afèle má dré 'òle dhi ĩ sè,

19 tà twátwa líndrìga ró dhi ki rĩnyí sè, ìndi Tirí Lólo ni rĩnyí sè. Di má longó Krísto ni Rúbí Tani nda kidhólé Yèrúsalmà na tsàle byá bvò Ìlirikò àdhya na.

20 Angyá ko, ma tá ngbú lovó íbe tò lizo Rúbí Tani nda ni longó àrà Krísto ni tà yizo rè ko dhi ĩ 'ásè, má kòtobhàró ngá dzópá dhya àzya dré bhàle dhi dri ko.

21 Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Móndyá akódhi ni tà longózó àyi dré rè ko dhi ki akódhi ni no.

Móndyá akódhi ni tà yibhá rè ko dhi ki akódhi ni tà àndu ni.»†

Pólò lè tsàle Rómà na

22 Vésè be bĩ, àzì nda kikí tá látì má dré lizo àmi ki no ko dhi ni.

23 Di, nyànomvá dhi, má 'o àzì mána bvò kòni ĩ 'ásè dhi akilé tíí dre. Kóná bĩ, ma tá lovó íbe tò lizo àmi ki no.

24 Di má adré mĩ bha àmi ki nòzo má dré lavúra'a lile bvò Èsèpányà àdhya na dhi 'á, mà kòkitswáró lenzélé túmánì àmi íbe lókyá tsà sè. Amvolásà dhi, mĩ ni kitswá áma ledé má dré lizo Èsèpányà na.

25 Di, nyànomvá dhi, má adré mána lile Yèrúsalmà na, kitswálé ngá adzì móndyá lólo Giká àdhya ĩ dré.

26 Tàko ko, móndyá ka'ibhá Màkèdóniyà na ìndi Akáyà na dhi ĩ nò tá dóro ni, ĩ dré ngá lokólé fèle lemerèbhá móndyá ka'ibhá Yèrúsalmà na dhi ĩ kòfalé dhi ĩ dré dhi.

27 Ayi nda ĩ kisù tá tà nda 'òle dhi àyi. Di, tà bàti ró dhi, àyi tá móndyá nda ki màri íbe. Tàko ko, móndyá sùrú twá ro dhi ĩ kòkisú tà tani Tirí Lólo dré fèle Yúdà ànzi ĩ dré dhi túmánì àyi íbe dhi, àyi màri Yúdà ànzi nda kya íbe. Adré di lèá dhi, móndyá sùrú twá ro nda ĩ kàdré àyi ki ngá lanzí Yúdà ànzi nda ĩ dré.

* 15:12 15:12 A kònò Esáyà 11:10. † 15:21 15:21 A kònò Esáyà 52:15.

²⁸ Di má kàdzí ngá fèle nda i àyi dré gò, àzì nda ni 'òzo akílé tíí dre dhi, má ni láti do lavúzó àmi tasè gò, lèle Èsèpányà na.

²⁹ Má nì tàle dhi, lókyá má dré dra tsàzo àmi véna dhi sè dhi, má ni tsa Krísto ni tà tani íbe bí dhi be.

³⁰ Ama adrúpi i, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndì lèle Tírì Lólo àdhya sè, mì kàdréro tà zi Giká tí má dré, adrézó àdzú bhú tùmání má be.

³¹ Mì kàdré tà zi tíá, kàpáro ma mónnyá ka'ibhá ko Yùdáyà na dhi i drígásè be dhi bvó. Mì kàdré kpà tà zi, mónnyá ka'ibhá Yèrúsalmà na dhi i kòka'író tà má dré adrélé 'òle àyi dré dhi be dhi bvó.

³² Di Giká kòlè dhi, má ni tsa àmi véna arí be bí gò, mà dré kitswázó lovólé tsà tùmání àmi íbe.

³³ Giká adrélépi tà kídrikídri fe dhi kàdré tùmání àmi íbe tíí! Kàdré kònini.

16

Pólò ni mòdo fèma móndí twátwa i dré dhi

¹ Má lè àma ki amvúpi Fòwíbè ni tà tadhálé àmi dré. Akódhi nda màrábà Ekèlézyà Kèkùréyà na dhi àdhya 'i.

² Má adré lèá dhi, mì kòka'í akódhi dòle dóro Mírì Yésu ni rú sè, ngóro dré kitswálé mónnyá lólo Giká àdhya i sè dhi tíni. Mì kòledé kpà akódhi tà ángùdhi dré adrézó lovó ni íbe dhi sè be. Angyá ko, akódhi ni tàndi ledé móndí bí dhi i dre. Ledé kókpà ma 'í.

³ Mì kòfè mòdo Pírìsíkà i dré Akílà be. Ayi nda i áma àzìàmú Yésu Krísto na dhi 'i.

⁴ Ì ka'í tá àyi ki tàndi ki lídrì fèle adrélé ànyi dràdrà mìle, kitswázó áma tídrì dhi bvó. Di má adré ngbà 'í àwoyà fe àyi dré ma kalóma ko. Ekèlézyà tíí mónnyá sùrú twá ro dhi kya i adré kókpà àwoyà fe àyi dré.

⁵ Mì kòfè kpà mòdo mónnyá Ekèlézyà àdhya adrébhá ru kimó àyi ki dzó na dhi i dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Èpènéto, má dré lèle tò dhi dré be. Akódhi nda tá dhya Krísto ni ka'ilepi drìdrì bvò Asíyà àdhya na dhi 'i.

⁶ Mì kòfè mòdo Màrìyà, àzì 'òlepi landèzo àmi dré dhi dré be.

⁷ Mì kòfè mòdo Andrònìkò i dré Yùnìyà be be. Ayi nda i áma aró, mà dré tá adrézó tùmání àyi íbe bàdzó na dhi 'i. Ayi kpà móndí kàdrì àpóstolò i kòfalé dhi 'i. Ì ka'í tá kpà Krísto drìdrì má kandrá.

⁸ Mì kòfè mòdo áma arúpi Apìllyátò, má dré lèle Mírì na dhi dré be.

⁹ Mì kòfè mòdo Urùbánò, àma ki àzìàmú Krísto na dhi dré be. Mì kòfè mòdo áma arúpi Sàtàkìsà, má dré lèle tò dhi dré be.

¹⁰ Mì kòfè mòdo Apélè, áyi tà ka'ika'í Krísto na dhi ni tadhálépi ngádra 'á dhi dré be. Mì kòfè mòdo mónnyá Arìstòbúlò ni dzó na dhi i dré be.

¹¹ Mì kòfè mòdo áma aró Èròdíyò dré be. Mì kòfè mòdo mónnyá Mírì Yésu ni ka'ibhá Nàrùkìsò ni dzó na dhi i dré be.

¹² Mì kòfè mòdo Trífayìnà i dré Trífósà be be. Ayi nda i tòkó adrébhá Mírì ni àzì 'o landèzo dhi 'i. Mì kòfè mòdo áma arúpi Pèrúsì, má dré lèle tò dhi dré. Akódhi nda tòkó àzya adrélépi Mírì ni àzì 'o togó wáyi sè dhi 'i.

¹³ Mì kòfè mòdo Rúfù, Mírì dré zìle dhi dré, ìndì andre ni adrélépi kókpà áma andre ró dhi dré be.

¹⁴ Mì kòfè mòdo Asìkùrìtò dré, Fèlègónà dré, Èrúmè dré, Pàtróbà dré, Èrúmà dré, ìndì áma ki adrúpi adrébhá àyi íbe dhi i dré be.

¹⁵ Mì kòfè mòdo Filòlógò dré, Yùlìyà dré, Nèrèwù dré amvúpi ni be, Olípà dré, tùmání mónnyá tíí Giká àdhya adrébhá àyi íbe dhi íbe.

¹⁶ Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèle sè. Èkèlézyà tíí Krísto àdhya ì fè kókpa mòdo àmi dré.

Tà tàle kùdù ro mónyá ka'ibhá ki kodzóó dhi ĩ

¹⁷ Ama adrúpi ĩ, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro àmi ki líkí mónyá adrèbhá àmi ki 'o ru lanzí àmi kòfalésè dhi ki tà sè. Ayi nda ì adré tà twá tadhá tà mì dré kiséle dhi ĩ rúsè, adrézó móndí àruka ki 'o ledhélé tàkonzi na. Mì kàdré adrélé twá àyi rúsè.

¹⁸ Tàko ko, mónyá làsú be kònini nda ì adré àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà 'o akódhi ni màràbà ĩ tìni ko. Be ró dhi, àyi àyikya màràbà àyi ki tàndi ki lovó kya 'i. ĩ adré kúlí kìnìkìnì ki ta túrúpú kúlí íbe, adrézó móndí tà nibhá ko dhi ki líí.

¹⁹ Di, kàdré ina àmi ki tà sè dhi, mónyá tíí dhi ĩ yi tàle dhi, mì adré Mírì ni kúlí ka'ì 'òle ngíni ya dhi 'í. Má adré di lenzélé àmi ki tà sè. Di, má adré leá dhi, mì kàdré tògya ró tà dóro ki tà sè, adrélé kpa tà àko àmi rú tà kònzi ki tà sè.

²⁰ Tayí ngbà 'í lókyá tsà, Gíká adrélépi tà kìdrìkìdrì fe dhi dré àmi ki fèzo Sàtánà ni ató àmi ki pá zàle.

Ama ki Mírì Yésu kòbhà àyi togó tani àmi rú!

²¹ Ama àzìamu Tìmòtéyò fè mòdo àmi dré. Lùkíyò, Yàsonà, ìndì Sòsìpàtrò adrèbhá áma aró ro dhi, ì fè kpa mòdo àmi dré.

²² Ma, Tèrùtíyò wárágà kònìdhi ni tìsìlepi ni, má adré mòdo fe àmi dré Mírì ni rú sè.

²³ Gáyò, àma ki ka'ilepi dòle àyi dzó na mónyá tíí Èkèlézyà àdhya íbe dhi, fè mòdo àmi dré. Èràstò bhàandre kònìdhi ni làfa líkìlépi dhi, túmání àma ki adrúpi Kùwàrútò be dhi ì fè kpa mòdo àmi dré. [

²⁴ *]

Gíká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi

²⁵ Rúku kàdré Gíká dré! Akódhi rinyí íbe kítswázó àmi ki tímà àmi ki tà ka'ika'ì na, Yésu Krísto ni Rúbí Tani má dré adrélé longolé dhi sè, ngóro Gíká dré tà ni zùle kínó lésè dhi ni tadhálé dhi tìni.

²⁶ Nyànomvá dhi, Gíká adrélépi kóná vésè kólyá nda 'o tà nda apfòle ngádra 'á tà pròfétà ì dré tìsìle àyi Kúlí na dhi ĩ sè, kítswalé móndí sùrú tíí ĩ lésè dhi ì kòka'ìró akódhi, adrézó kpa akódhi ni kúlí ka'ì 'òle be dhi bvó.

²⁷ Mìlanzilanzì kàdré Gíká àlo kwákwá tògya ró nda dré Yésu Krísto sè kóná vésè kólyá! Kàdré kònini.

* **16:24 16:24** Wárágà Gíká ni Kúlí tìsìzo àyi dri drìdrì dhi ĩ léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisé kònwa ko: [Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe. Kàdré kònini.]

Wárágà Pólò dré tisìle Kòrítòbhá i dré dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Kòrítò na dhi i dré dhi ni àlo 'i. Kòrítò nda tá bhàandre kàdrì Gírìkì kya ki àlo 'i, ìndì bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Akáyà àdhya drìle dhi 'i. Móndí bí bhàandre nda na dhi i adrè tá ngá gí ìndì ngá lagí, adrézó g'íká tàko ki lindrì bha, adrézó tògyá nda nìle. Ayi bí dhi i adrè tá kpà atsilé swà ro ndòtò tà 'obe. Pólò tsa tá Rúbí Tani longó gò Èkèlézyà bházo kònàle, dré tá adrérà'a áyi atsi andre ni rì to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 18:1-17).

Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá ka'ìbhá dhi ki drì ta tà twátwa apfòbhá àyi kòfalé dhi i sè. Adrè àyi ki kodzó tà i dré tá adrézó ru lanzí àyi kòfalésè dhi ki tà sè, ndòtò tà àyi ki àruka i dré tá adrélé 'òle dhi ni tà sè, ìndì tà i dré tá adrézó tàbvó ta àyi kòfalésè dhi ki tà sè. Adrè kpà tà tadhá àyi dré tà twátwa i dré tá lizílé dhi i dri: làmó ni tà, mányàngá fèle g'íká tàko i dré dhi ni nyàma ni tà, àgo ki tà tòkó íbe lèsámò na dhi, mányàngá Mírì àdhya ni tà, tà tani Tírì Lólo dré adrélé fèle dhi ki tà, lèle ni tà, Krísto ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà, ìndì móndyá dràbhá dre dhi ki ngàma dràdrà 'ásè dhi ki tà.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì àwoyà fèma Kòrítòbhá ki tà sè dhi (1:1-9)
- 2) Tà móndyá ka'ìbhá dhi i dré adrézó ru lanzí ásà dhi i (1:10-4:21)
- 3) Ndòtò tà móndyá ka'ìbhá i kòfalé dhi (5:1-13)
- 4) Tà i dré adrézó tàbvó ta àyi kòfalésè dhi i (6:1-20)
- 5) Làmó ni tà (7:1-40)
- 6) G'íká tàko ki tà (8:1-11:1)
- 7) Àgo ki tà tòkó íbe lèsámò na dhi, ìndì mányàngá Mírì àdhya ni tà (11:2-34)
- 8) Tà tani Tírì Lólo dré adrélé fèle dhi i (12:1-14:40)
- 9) Krísto ni ngàma dràdrà 'ásè, móndyá dràbhá dre dhi kya íbe dhi ki tà (15:1-58)
- 10) Làfa lokólé Èkèlézyà Yèrúsalémà na dhi dré dhi, ìndì kúlí kùdù (16:1-24)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, G'íká dré azilé adrélé Yésu Krísto ni àpóstolò ro ngóro í dré lèle dhi tìni dhi, túmání àma ki adrúpi Sòsèténè be dhi,

² mà adrè wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà G'íká àdhya Kòrítò na dhi dré, àmi G'íká dré bhàle twá adrélé móndyá lólo ína i ró Yésu Krísto na dhi i dré. G'íká azí àmi adrélé lólo túmání móndyá títí àrà títí i 'ásè adrébhá àma ki Mírì Yésu Krísto ni zi àyi ki Mírì ro dhi íbe. Bàti, akódhi nda Mírì àyikya 'i, ìndì àmakya 'i.

³ G'íká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Tà tani móndyá ka'ìbhá dhi i dré kisúlé Krísto na dhi i

⁴ Má adrè ngbú adrélé àwoyà ta áma G'íká dré àmi ki tà sè, dré àyi togó tani bhàle àmi rú Yésu Krísto na dhi sè.

⁵ Tàko ko, mì dré adrélé Yésu Krísto na dhi sè dhi, Gĩká 'o àmi gàle tà tani títi dhi i sè, àmi ki kúlí tàma na ìndì àmi ki tà nìma na.

⁶ 'O tà nda àmi léna kònìni tadházóá dhi, Krísto ni tà mà dré longólé gò mì dré ka'izoá dhi tà bàti 'i dhi.

⁷ Asà dhi, tà tani Gĩká dré adrélé fèle dhi ki àlo pi àmi ko, mì dré adrérà'a àma ki Mírì Yésu Krísto ni agòma letè lovó sè dhi 'á.

⁸ Akódhi ni àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'ì na tsàle lókyá kùdù sè nì, mì kàdréro tà àko àmi rú kítú àma ki Mírì Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú.

⁹ Gĩká àmi ki azilépi ru amú áyi Mvá, àma ki Mírì Yésu Krísto be nda, kitswá adrélé ka'ile togó wáyi sè.

Tà móndyá ka'ibhá dhi ì dré adrézó ru lanzí ásà dhi i

¹⁰ Ama adrúpi i, má adré àmi ki kodzó àma ki Mírì Yésu Krísto ni rú sè: Àmi títi, mì kàdré ru yi àmi kòfalésè, mì kàdréro ru lanzí àmi kòfalésè ko, be ró dhi, mì kàdréro ngá àlo ró kitswálé títi, tà mì dré adrélé kisùle dhi i sè, ìndì tà mì dré adrélé lèle 'òle dhi i sè.

¹¹ Ama adrúpi i, má yi móndí àruka Kòlówè ni dzó lésè dhi i tí dhi, lawà àmi kòfalé be dhi 'í.

¹² Kòdhi ìbe dhi, má adré yíá tàle dhi, àmi kòfalé dhi, dhya àlo adré tàá dhi: «Ma Pólò ni lebèlepi 'i.» Dhya àzya adré kó tàá dhi: «Ma mána Apólò ni lebèlepi 'i.» Azya ni: «Ma mána Pétèro ni lebèlepi 'i.»* Azya ni: «Ma mána Krísto ni lebèlepi 'i.»

¹³ Mì adré kisúá dhi, à ni kitswá tsì Krísto ni lanzí bwà? A tidí tá Pólò dràle fa kipakipa dri àmi ki tà sè dhi kòdhya? A fè tá bàtìsimò àmi dré Pólò ni rú sè?

¹⁴ Má adré mána àwoyà ta Gĩká dré, má dré bàtìsimò fèle dhya àlo àmi kòfalé dhi dré ko dhi sè. Má fè ngbà 'í Kùrìsipò i dré Gáyò be.

¹⁵ Di dhya àlo kitswá tàá dhi, à fè bàtìsimò àmi dré áma rú sè dhi ko.

¹⁶ (Bàti, má fè kpà bàtìsimò móndyá Sètèfàna ni dzó lésè dhi i dré. Di, má nì má fè tá bàtìsimò dhya àzya dré 'í káyà dhi ko.)

¹⁷ Tàko ko, Krísto mù ma kitswálé bàtìsimò fe móndí i dré ko. Be ró dhi, mù ma kitswálé Rúbí Tani longó móndí i dré dhi bvó. Di, má adré mána Rúbí Tani nda ni longó kúlí angábhá móndí ki tògyá lésè dhi i sè ko, Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi kàtsáro tà rìnyí àko dhi ró ko.

Yésu Krísto, rìnyí ìndì tògyá Gĩká àdhya 'i

¹⁸ Tàko ko, Krísto ni fa kipakipa nda ni tà adrélé longólé dhi sù ngóro tà azaaza tíni móndyá adrèbhá lile dràdrà kisú dhi i dré. Di, àma adrèbhá lile lídrì kisú dhi i dré dhi, tà nda ína rìnyí Gĩká àdhya 'i.

¹⁹ Tàko ko, Gĩká ni Kúlí adré tàá dhi: «Má ni tògyabhá ki tògyá kizá.

Má ni móndyá tà nibhá dhi ki tà nìni 'o atsálé tà tàko ró.»†

²⁰ Di tògyabhá i ángwà? Móndyá tà ndabhá nìle dhi i ángwà? Tògyabhá adrèbhá tà kayí àyi kòfalésè lókyá ándrò kòndi sè dhi i ángwà? Gĩká tadhá ngàdra 'á dhi, tògyá bvò kòndi àdhya tà azaaza 'i dhi!

²¹ Tàko ko, akódhi ni tògyá sè dhi, tayí tá i móndyá bvò kòndi àdhya ì dré kitswálé nìle àyi ki tàndi ki tògyá sè bwà dhi ko. Be ró dhi, nò ína dóro ni, í dré adrélé móndyá adrèbhá àyi ka'ì dhi ki tidrí, tà sùlepi tà azaaza tíni adrélé longólé dhi sè dhi.

* **1:12 1:12** Gĩká ni Kúlí tìsìle Gírìkì ti sè dhi léna dhi, à adré «Kéfà» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Pétèro àdhya 'i. † **1:19 1:19** A kònò Esáyà 29:14.

22 Tàko ko, Yúdà ànzì ì adré tà líndrígá ró dhi kì zì nòlè dhi kòdhya. Gíríkì ì adré àyíkya tògyá nda nìlè dhi kòdhya.

23 Di, àma ró dhi, mà adré àmakya Krísto tidílé fa kípákípa dri dhi nì tà longó kòdhya. Tà nda kòdhi tà adrélépi Yúdà ànzì kì 'ò ledhélé dhi 'i, ìndì tà azaaza mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi 'i.

24 Di, mónnyá Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro Gíká dré azílé dhi ì dré dhi, Krísto nda rìnyí Gíká àdhya 'i, ìndì tògyá Gíká àdhya 'i.

25 Tàko ko, Gíká nì tà sùlepi tà azaaza tìni dhi ìna tògya ró móndí kì tògyá lavú. Kòdhi ìbe dhi, Gíká nì tà sùlepi tà yàya tìni dhi ìna rìnyi ró móndí kì rìnyí lavú.

26 Ama adrúpi ì, mì kisù rè ngalè àmi tá móndí ngíni ya dhi ká, lókyá Gíká dré tá àmi kì azirà'a dhi. Àmi kòfalé dhi, móndí bí dhi ì tá tògyabhá 'i ko móndí ì m̀lèsè dhi. Àmi kì àruka bí dhi ì tá móndí kàdrìkàdrì 'i ko. Àmi kì àruka bí dhi ì tá móndí angábhá ópí kì sùrú lésè dhi 'i ko.

27 Di, Gíká kípè ìna mónnyá mónnyá bvò àdhya ì dré adrélé nòlè azaaza ró dhi ì kòdhya, kitswázó kanyò fe tògyabhá ì dré dhi bvó. Kípè mónnyá mónnyá bvò àdhya ì dré adrélé nòlè yàya dhi ì kòdhya, kitswázó kanyò fe mónnyá rìnyi ró dhi ì dré dhi bvó.

28 Kípè mónnyá mónnyá bvò àdhya ì dré adrélé nòlè tà tàko ró, adrélé kpà zèlè zèzè dhi ì kòdhya, kitswázó tà kàdrì bvò àdhya kì kizá,

29 dhya àlo kòkitswáró áyi afà Gíká kandrà ko dhi bvó.

30 Di Gíká 'ò àmi ru amú Yésu Krísto be dhi nì. 'O kpà Krísto nda adrélé àma dré tògyá angalépi ì vélèsè dhi 'i. Tàko ko, akòdhi nda dhya àma kì bhàlepi gyàgya ìndì lólo Gíká kandrà dhi 'i, ìndì dhya àma kì apalépi tàkonzì lésè dhi 'i.

31 Àsà dhi, ngóro Gíká nì Kúlí dré adrélé tàlè dhi tìni: «Lè dhya adrélépi áyi afà dhi kàdré áyi afà tà Mírì dré 'òlè dhi kì tà sè.»‡

2

Krísto tidílé fa kípákípa dri dhi nì tà longoma

1 Àma adrúpi ì, lókyá má dré tsàzo Gíká nì tà lùzu ró dhi nì longó àmi dré dhi sè dhi, má longó tá tà nda kúlí k̀nìk̀nì ì sè ko, ìndì tògyakúlí ì sè ko.

2 Tàko ko, má lè tá tà àzya 'òlè nìlè àmi kòfalé ko, kàdré ngbà 'í Yésu Krísto, dhya tidílé fa kípákípa dri dhi nì tà 'i ko dhi.

3 Àsà dhi, má dré tá adrerà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, ma tá móndí tà ìbe yàya, adrélépi tìri ró adrélé lyàlè lyàlyà dhi 'i.

4 Tà má dré longolé àmi dré nda, má longó tá tògyakúlí kitswázó àmi kì togó asé dhi ì sè ko. Be ró dhi, má longó mána tà nda rìnyí Tirí Lólo dré tadhálé dhi sè,

5 àmi kì tà ka'ika'i kàdréro áyi totó tògyá móndí kya dri ko, be ró dhi, kàdréro áyi totó rìnyí Gíká àdhya dri.

Tògyá Gíká àdhya

6 Di, tágba dré adrézó kòǹnì dhi, mà adré àmakya tògyá àlo dhi nì tadhá mónnyá li'wábhá àyi kì tà ka'ika'i na dhi ì kòfalé. Di, tògyá nda ìna tògyá bvò kòndì àdhya 'i ko, ìndì tògyá ópí bvò kòndì àdhya àyi kì tà dré adrézó akílé dhi kya 'i ko.

‡ 1:31 1:31 A kònò Yèrèmiyà 9:23.

⁷ Be ró dhi, mà adré àmakya Giká ni tògyá dré zùle zùzù kínó lésè dhi ni tadhá kòdhya. Giká bhà tá tògyá nda drìdrì bvò ni bhàma kandrá, mà kòkisúró mìlanzilanzì ásà.

⁸ Ópí bvò kòndì àdhya ì nǐ àyikya tògyá nda ko. Kònò ì kònì tá be dhi, ì kitswá tá àma ki Mírì mìlanzilanzì ro dhi ni tidí dràle fa kipakipa dri dhi ko.

⁹ Di, ngóro tísìle Giká ni Kúlí na dhi tǐni:
«Tà móndí ki mǐ dré nòle rè ko, àyi ki bíbhálé dré yìle rè ko, ì dré kpà kisùle rè ko dhi,

Giká bhà drìdrì zùle móndyá adrébhá àyi le dhi ì dré.»*

¹⁰ Di, Giká tadhá ína tà lùzu ró nda àma dré Tírí Lólo ni rǐnyí sè dre. Tàko ko, Tírí nda adré tà títi dhi ki tabhì, adrézó ndìndì tà Giká dré zùle zùzù dhi ki ni.

¹¹ Angyá ko, móndí ì kòfalé dhi, àdhi nǐ tà dhya àlo dré adrélé kisùle í léna dhi nǐ, kàdré ngbà 'í dhya nda ni togó 'i ko dhi? Kókpà kòdhi tǐni, dhya àlo nǐ tà Giká dré adrélé kisùle dhi ì ko. Ngbà 'í Giká ni Tírí nǐ nǐ.

¹² Ama ró dhi, mà kisú tirí bvò kòndì àdhya kòdhya ko. Be ró dhi, mà kisú àmakya Tírí angálépi Giká vélésè dhi kòdhya, mà kòkitswá ró tà tani Giká dré afèle àma dré àyi togó tani sè dhi ki ni be dhi bvó.

¹³ Mà adré tà nda kòdhi ki ta kòdhya. Di, mà adré tàá kúlí móndí ki tògyá dré adrélé tadhálé dhi ì sè ko. Be ró dhi, mà adré àmakya tàá kúlí Tírí dré adrélé tadhálé dhi ì sè. Mà adré di tà Tírí àdhya ki ta kúlí Tírí àdhya ì sè.

¹⁴ Dhya Giká ni Tírí àko dhi kitswá ína tà adrébhá angálé Tírí nda vélésè dhi ki ka'í bwà ko. Tàko ko, akódhi mìlèsè dhi, tà nda ì tà azaaza 'i. Kitswá kpà tà nda ki àndu ni bwà ko. Angyá ko, à kitswá ngbà 'í tà nda ki àndu ni lanzílé Tírí sè bwà.

¹⁵ Dhya Giká ni Tírí íbe dhi adré tà títi dhi ki bvó ni lanzílé. Di, dhya àzya kitswá ína akódhi nda ni tàbvó ni tàle bwà ko.

¹⁶ Tàko ko,
«Àdhi nǐ tà Mírì dré adrélé kisùle dhi nǐ?
Adhi ni kitswá akódhi ni drì ta nǐ?»†
Di, àma ró dhi, àma àmakya Kristo ni tà kisùkisù íbe àma léna.

3

Màràbà Giká àdhya ì

¹ Ama adrúpi ì, má dré tá adrérà'a àmi íbe dhi 'á dhi, má kitswá tá tà ta àmi dré ngóro móndí lí'wábhá àyi ki tà ka'íka'í na dhi ì dré dhi tǐni ko. Má tà tá di tà àmi dré ngóro móndí bvò àdhya ì dré dhi tǐni, ìndì móndí adrébhá ànzimvá ro Krísto ni ka'íma na dhi ì dré dhi tǐni.

² Má fè tá àmi dré bàsú kòdhya, mányàngá tòmbatòmba dhi 'i ko. Tàko ko, mì kitswá tá àmikya ngá nda ni mvo bwà ko. Tà bàti ró dhi, mì kitswá dhu rè mvòá bwà ko.

³ Àmi dhu rè móndí bvò àdhya ì tǐni. Tàko ko, mì adré àmikya lovó kònzì bha, adrézó kpà lawàle àmi kòfalésè. Di àmi tsì móndí bvò àdhya 'i ko? Mì adré tsì tà 'o móndí kya tǐni ko?

⁴ Angyá ko, àmi ki àlo kàdré tàá dhi «Ma Pólò ni lebèlepi 'i,» ìndì àzya ni kó «Ma Apólò ni lebèlepi 'i» dhi, kòdhi mì adré tsì tà 'o móndí kya tǐni ko?

* 2:9 2:9 A kònò Esáyà 52:15; 64:3. † 2:16 2:16 A kònò Esáyà 40:13.

⁵ Apólò ína àdhi 'i? Pólò di kó ína àdhi 'i? Ama ngbà 'í Giká ni màràbà mì dré Yésu ni ka'izo àyi ki kúlí sè dhi 'i. Ama àlo àlo títi dhi i, mà 'o àzì Mírì dré bhàle àma drígá dhi kòdhyà.

⁶ Má rì tá kórì gò, Apólò dré yí dàzo dríá. Di, Giká 'o ína kórì nda mbàle dhi nì.

⁷ Àsà dhi, dhya adrélépi kórì rì dhi, ìndì dhya adrélépi yí da dhi, móndí kàdrì 'i ko. Dhya kàdrì ngbà 'í Giká adrélépi kórì 'o mbàle dhi 'i.

⁸ Dhya adrélépi kórì rì dhi i dhya adrélépi yí da dhi be dhi ki àzì àlo. Di àyi àlo àlo títi dhi ki làgí kisú àyi ki tàndì ki àzì i dré 'òle dhi tí.

⁹ Tàko ko, àma Giká ni àziàmú 'i. Àmi àmikya Giká ni amvú 'i. Àmi kókpà Giká ni dzó adrélé síle dhi 'i.

¹⁰ Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, má bhà dzó ni pá ngóro dzó sílepi tògyá sè dhi tíni gò, móndí àruka i dré adrézó ngá tobhà dríá. Di, adrè leá dhi, àyi àlo àlo títi dhi i kònò dóro ngalè i adrè tobhàá ngíni ya dhi.

¹¹ Tàko ko, dhya àlo kitswá dzópá àzya bha dzópá bhàle dre dhi rúsè bwà ko. Dzópá bhàle nda, Yésu Krísto 'i.

¹² Dzópá nda dri dhi, móndí àruka ki ngá tobhà órò sè yà, àrezá sè yà, kírà làgí kyàkyà dhi i sè yà, fa sè yà, kòzó sè yà, kó ngalè kayísá sè yà dhi.

¹³ Di à ni àyi àlo àlo títi nda ki àzì i ngíni ya dhi ni no ngádra 'á kítú tàbvó tàzo dhi tú. Tàko ko, Giká ni àyi àlo àlo títi dhi ki àzì ki tabhì àtsí sè, tadházóá dhi, àzì nda i ngalè ngíni ya dhi.

¹⁴ Dhya àlo ni àzì kàdré àyi totó tàtá dhi, akódhi nda ni làgí kisú àzì nda sè.

¹⁵ Di, dhya àzya ni àzì kòve àtsí sè vevè dhi, akódhi nda kitswá ína làgí kisú ko. Akódhi ni tàndì ni adrí, di kàdrí gba yà dhi, a ni su ngóro móndí akpólépi àtsí misè dhi tíni.

¹⁶ Mì nì ko tàle dhi, àmi Giká ni tépelò 'i, ìndì Giká ni Tírì adrè adrélé àmi léna dhi?

¹⁷ Dhya àlo kòpfu Giká ni tépelò dhi, Giká ni kókpà akódhi nda ni pfu dràle. Tàko ko, Giká ni tépelò ína lólo, ìndì àmi akódhi ni tépelò nda 'i.

¹⁸ Mì kàdré àmi ki tàndì ki lití ko. Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kisúá dhi, i tògyá líyí 'i tògyá bvò kòndì àdhya sè dhi, lè akódhi nda kàtsá móndí azaaza ró, kàtsá ró tògyá líyí ro bàti.

¹⁹ Tàko ko, tògyá bvò kòndì àdhya tà azaaza 'i Giká mìlésè. Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Akódhi adrè tògyabhá ki 'o la'ile àyi ki tàndì ki túrúpfú tà sílé.»*

²⁰ Adré kpà tàá dhi: «Mírì nì tàle dhi, tà tògyabhá i dré adrélé kisùle dhi i tà tàko 'i dhi be.»†

²¹ Adré di leá dhi, mì kògò adrélé àmi ki afà móndí ki tà sè ko! Tàko ko, tà títi dhi i àmikya 'i.

²² Kàdré Pólò 'i yà, Apólò 'i yà, Péterò 'i yà, bvò kònìdhi 'i yà, lídrì 'i yà, dràdrà 'i yà, lókyá àndrò kònìdhi 'i yà, kó ngalè lókyá adrélépi alìle dhi 'i yà dhi, tà títi dhi i àmikya 'i.

²³ Di àmi àmikya Krísto àdhya 'i, ìndì Krísto Giká àdhya 'i.

4

Krístò ni àpóstolò i

* 3:19 3:19 A kònò Yóbb 5:13. † 3:20 3:20 A kònò Longó i 94:11.

¹ Asà dhi, mì kàdré àma ki no ngóro Krísto ni àzì 'obhá i ró, ìndì dhya Gìkà ni tà lùzu ró dhi ki bhàzo àyi drígá dhi i ró.

² Dì adré làá dhi, dhya àzì bhàzo drígá dhi kàdré móndí àyi mírì dré kitswálé ka'ìle togó wáyì sè dhi 'i.

³ Dì, mì kàdré àmikya áma tàbvó ta yà, kó ngalè tàbvó tàlepi bvò kòndi àdhya kàdré taa ni yà dhi, tà nda tà tàko 'i má mìlésè. Ama tàndi má adré ndìndì áma tàbvó ta ma ko.

⁴ Ama togó adré áma arókì tà àlo sè ko. Dì, kòdhi adré tadhá dhi, ma gyàgya Gìkà kandrà dhi ko. Dhya adrélepi áma tàbvó ta dhi ngbà 'í Mírì 'i kalóma.

⁵ Asà dhi, lè mì kàdré dhya àlo ni tàbvó ta drìdrì lókyá Gìkà dré bhàle dhi kandrà ko. Mì kàdré Mírì Yésu ni agòma letè. Akódhi nda ni tà zùle tìnìmvá na dhi ki 'o apfòle ngádra 'á gò, tà móndí ì dré lèle 'òle àyi ki togó na dhi ki tadházó. Dì móndí àlo àlo títi dhi ki rúku kitswálépi àyi sè dhi ni kisú Gìkà véna.

⁶ Áma adrúpi i, má tadhá tà nda kòdhi i àmi dré àma ki tàndi i rú Apólò be, mì kònrò lèle vwàvwà ro tà tisìle dhi i rúsè ko, mì kàdréro kpà drìkàdrì ro adrézó móndí ki no twátwa dhi ko.

⁷ Mì tá mína àdhi 'i, adréle àmi tàndi ni no twá móndí àruka i rúsè ni? Tà dóro títi mí dré adrézó ába dhi i kòfalé dhi, tà àlo mí dré kisulé ko dhi be? Dì mí kòkisú tà nda i 'í dhi, mí adré di àmi afà ngóro mí kisú tá tà nda i ko na tìni àdho tà sè?

⁸ Mì adré àmikya kisúá dhi, mì kisú tà títi mì dré tá adrézó lovó ni ìbe dhi i dre? Mì adré kisúá dhi, mì atsá ngábhá i ró dre? Mì atsá ópí i ró, adréle òpì nya àma àko dhi dre? Má mìlésè dhi, dóro ni tá mì dré atsálé ópí i ró bàti dhi, mà kòkitswáro tá òpì nya tùmání àmi ìbe ká.

⁹ Tàko ko, má mìlésè dhi, sù ngóro Gìkà bhà tá àma adrébhá àpòstolò ro dhi i kùdù ro, ngóro móndí rùle àdzú na, tà bhàzo àyi dri kitswálé dràdrà sè gò, adrézó àyi ki dri lizo àyi ki tupfú todràle móndyá títi i mi dhi i tìni. Ama ngóro móndí wáyá bhàle móndyá títi bvò àdhya i kandrà ángéló ìbe, ì dré adréle nòle dhi i tìni.

¹⁰ A adré àma ki no móndí azaaza i ró Krísto ni tà sè gò, adrézó àmi ki no tògyabhá i ró Krísto na. Ama móndí tà ìbe yàya dhi 'i, di, àmi àmikya móndí rìnyi ró dhi 'i. A adré àma ki ayízè gò, adrézó àmi ki lindrì bha.

¹¹ Atsálé àndrò kòndhi dhi, àma tàbirì ìbe, yì lovó ìbe, ìndì kítá àko. A adré àma ki mǐ pfo gò, mà dré adrézó tatsílé àrà ndabe.

¹² Mà adré àzì 'o landèzo àma ki tàndi ki drígá sè. A kàdré àma ki lodhá dhi, mà adré àmakya tà tani zi Gìkà tí móndí i dri. A kàdré àma ki mǐ pfo dhi, mà adré àmakya tà nda ni mvo.

¹³ A kàdré àma ki rú ta kònzì dhi, mà adré àmakya kúlì yàya logó kòdhya. Atsálé nyànomvá kòndhi dhi, à adré àma ki no kòròsò tìni, ngá ànjwá adréle bhèle mbì na dhi tìni.

¹⁴ Má adré tà nda kòdhi ki tisì kitswázó kanyò fe àmi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tisíá kitswázó àmi ki kodzó, ngóro áma ànzì má dré lèle tò dhi i tìni.

¹⁵ Tágba mì kàdré àmi ki drì kobhá ìbe ngùlù-mudrì Krísto na yà dhi, àmi ngbà 'í atá ìbe àlo. Tàko ko, má dré Rúbí Tani longólé àmi dré gò mì dré ka'izoá dhi sè dhi, má atsá mána àmi ki atá ro Yésu Krísto na.

¹⁶ Má adré di àmi ki kodzó, mì kàdréro áma lebè, adrézó tà 'o mána tìni.

¹⁷ Tà kòdhi sè dhi, má adré áma mvá Tímòtéyò, má dré lèle tò dhi ni mu àmi véna. Akódhi nda móndí kitswálé ka'ìle togó wáyì sè Mírì ni tà sè dhi 'i. Kòtsa dre dhi, a ni láti má dré adréle lebèle Yésu Krísto na dhi ni tà 'o

agálé àmi léna, ngóro má dré adrélé tadhále àrà tíí i 'ásè ìndì Ekèlézyà tíí i 'ásè dhi tìni.

¹⁸ Mòndí àruka àmi kòfalé dhi i atsá àyikya drìkadrì ro, adrézó kisúá dhi, má kitswá lile àmi véna ko.

¹⁹ Dì, Mírì kòlè dhi, má ni tsa àmi véna mbèlè. Dì má kònì tsa dhi, má ni ngbà 'í drìkadrìbhá nda ki kúlí yi kòdhya ko, má ni kókpà nòá ngalè àyi Gìká ni rìnyí íbe bàti yà dhi.

²⁰ Tàko ko, à adré Gìká ni Opì ni tà tadhá ngbà 'í kúlí sè ko. Be ró dhi, à adré tà ni ni tadhá rìnyí sè.

²¹ Mì adré leá dhi, má kòtsa àmi véna ngíni? Má kòtsa fìmbò be má drígá, kó ngalè togó yàyà gàlepi lèlè sè dhi be?

5

Ndòtò tà mòndyá ka'ìbhá i kòfalé dhi

¹ Àrà tíí i 'ásè dhi, à adré yíà tàle dhi, ndòtò tà àmi kòfalé be. A adré ndìndì ndòtò tà kàrá be kònìni nda ni yi pàgànò i kòfalé ko. Tàko ko, à adré tàá dhi, agó àlo àmi kòfalé dhi adré ayílé àyi atá ni tòkó be.

² Dì mì adré àmìkya avólé drìkadrì sè! Adré tá be leá dhi, mì kòtongó tá tà nda sè gò, dhya tà nda ni 'òlepi dhi ni tìngázó àmi kòfalésè.

³ Ma ró dhi, tágba má dré adrézó àmi kòfalé yó dhi, áma togó ína ngbú àmi véna. Dì má tà tá mána dhya tà nda ni 'òlepi dhi ni tàbvó dre, ngóro ma tá àmi kòfalé be na tìni.

⁴ Dì mì kònì dra ru kímó áma ki Mírì Yésu ni rú sè dhi, áma togó ni adré tùmání àmi íbe, ìndì áma ki Mírì Yésu ni rìnyí ni adré àmi íbe.

⁵ Dì mì kòfè dhya nda Sàtánà drígá, lovó kònzi akódhi ni rúbhá àdhya kòdraró gò, akódhi ni lídrì kàdríró kitú Mírì dré dra agòzo dhi tú.

⁶ Tà mì dré kitswázó àmi ki afà ásà dhi yókódhó. Mì nì ko tàle dhi, tàkú mvá tsà dhi adré mápà fòndro tíí dhi ni 'o avólé nì dhi?

⁷ Dì mì kòtìngá tàkú àku kòdhi, àmi ki temvézó, mì kàtsaró mápà tídhí ro tàkú àko. Tà bàti ró dhi, mì atsá àmìkya mápà tídhí ro dre, à dré Krísto áma ki kábilígyà mvá Pásikà àdhya ni pfùle dràle mòbòmà ro dhi sè.

⁸ Ásà dhi, mà kàdré áma ki gwányá Pásikà àdhya ni 'o. Dì, mà kàdré 'òá mápà ladhílé tàkú àku tàkònzì àdhya ìndì togó kònzi àdhya sè dhi sè ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya 'òá mápà tàkú àko togó wáyì àdhya ìndì tà bàti àdhya sè.

⁹ Áma wárágà tisìle drìdrì dhi léna dhi, má tisì tá àmi dré dhi, mì kàdré ru su mòndyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe ko.

¹⁰ Kòdhi má adré tá mòndyá bvò kòndì àdhya adrèbhá ndòtò tà 'o yà, adrèbhá ngá lovó bha yà, adrèbhá ngá kisú túrúpfú sè yà, kó ngalè adrèbhá gìká tàko ki líndrì bha yà dhi ki tà ta kòdhya ko. Kònò kàdré tá kònìni ko dhi, a ni tá leá dhi, mì kònga bvò kòndì 'ásè.

¹¹ Dì, má adré tá mána leá tàle dhi: Mì kàdré ru su mòndyá adrèbhá àyi ki zi Yésu ni ka'ìbhá i ró gò, ì dré adrézó ndòtò tà 'o yà, adrézó ngá lovó bha yà, adrézó gìká tàko ki líndrì bha yà, adrézó mòndí ki rú ta kònzi yà, adrézó wá tsi yà, kó ngalè adrézó ngá kisú túrúpfú sè yà dhi íbe ko. Mì kàdré ndìndì ngá nya mòndyá làsú be kònìni nda íbe ko.

¹²⁻¹³ Tàko ko, mòndyá Yésu ni ka'ìbhá ko dhi ki tàbvó tàma nò ma ko. Gìká ni àyi nda ki tàbvó ta nì. Dì, adré zakó tsì leá dhi, mì kàdré mòndyá

Ekèlézyà le dhi ki tàbvó ta àmi? Àsà dhi, ngóró Gíká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni: «Mì kòdro tàkonzì líyí àmi kòfalésè.»*

6

Tà adrézó tàbvó ta àsà móndyá ka'ìbhá i kòfalé dhi i

¹ Mì kàdré tà íbe àmi kòfalé àmi ki adrúpi be dhi, mì adré àmíkya lile tà nda ni bvó 'o pàgánò ì dré tàle dhi ngíníngíni ró? Mì adré àmíkya lile tà nda ni bvó 'o móndyá Gíká àdhya ì dré tàle dhi ko àdho tà sè?

² Mì nǐ ko tàle dhi, móndyá Gíká àdhya ki móndyá bvò kòndi àdhya ki tàbvó ta àyi dhi? Di mì kòni dra móndyá bvò kòndi àdhya ki tàbvó ta àmi dhi, mì kitswá tsǐ tà mvá tsà àmi kòfalé dhi ki bvó ta bwà ko?

³ Mì nǐ ko tàle dhi, mà ni dra ángéló ki tàbvó ta dhi? Di mà kitswá tà lídrì kòndi àdhya ki bvó ta bwà ko àdho tà sè?

⁴ Mì kàdré tà làsú be kòni dhi íbe àmi kòfalé dhi, mì adré di lile tà nda ki bvó 'o tàle móndí Ekèlézyà dré adrélé nòle móndí tàko ró dhi i véna ngíni?

⁵ Má adré tà kòdhi ki ta kanyò fèzo àmi dré. Àmi kòfalé dhi, dhya àlo adrélépi tògyá íbe kitswázó tà àyi adrúpi i kòfalé dhi ni bvó ta bwà dhi tsǐ yókódhó?

⁶ Di, móndí ka'ìlepi àlo dhi adré ína àyi adrúpi ni dri lizo ába tà àyi kòfalé dhi ni bvó 'o tàle, ìndì adré 'òá kòni móndyá ka'ìbhá ko dhi i kandrà!

⁷ Tà bàti ró dhi, mì dré adrélé tà adrézó tàbvó ta àsà dhi íbe àmi kòfalé dhi sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, mì adhé dre. Mì kitswá tá tà kòzi 'òle àmi rú dhi ki mvo bwà ko àdho tà sè? Mì kitswá tá àmi ki ngá tayí topalé dhi bwà ko àdho tà sè?

⁸ Di, mì adré àmíkya móndí ki 'o kòzi, adrézó àyi ki ngá topá dhi àmi. Mì adré kpà 'òá kòni àmi ki adrúpi i rú!

⁹ Mì nǐ ko tàle dhi, móndyá adrèbhá tà kòzi 'o dhi ì kitswá file Gíká ni Opì na ko dhi? Mì kòtayí àmi adrélé litilé ko: Móndyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi i, móndyá adrèbhá gíká tàko ki lindrì bha dhi i, móndyá adrèbhá múná tà 'o dhi i, àgo adrèbhá ayilé àgo íbe dhi i,

¹⁰ móndyá adrèbhá ngá kugù dhi i, móndyá adrèbhá ngá lovó bha dhi i, móndyá adrèbhá wá tsi dhi i, móndyá adrèbhá móndí ki rú ta kòzi dhi i, ìndì móndyá adrèbhá ngá kisú túrúpfú sè dhi íbe dhi ì kitswá file Gíká ni Opì na ko.

¹¹ Wáláká dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi i tá àyi nda kòdhi i tíni. Di, Gíká dzì àmi àmi ki tàkonzì lésè, àmi ki bhàzo twá adrélé ína ró, àmi ki bhàzo gyägya í kandrà Mírì Yésu Krísto ni rú sè, ìndì àma ki Gíká ni Tírì ni rinyí sè.

Lindrì fema Gíká dré àma ki rúbhá sè dhi

¹² Mì adré tàá dhi: «Mà kitswá àmakya tà títi dhi ki 'o bwà.» Bàti, kòni. Di, tà títi nda ì kitswá àyikya àmi ki ledé ko. Má adré tàá dhi: «Má kitswá tà títi dhi ki 'o bwà.» Di, má kitswá mána áma tayí tà dré atólé í pálé dhi ko.

¹³ Mì adré kpà tàá dhi: «Gíká bhà mányàngá 'a dré. Bhà kpà 'a mányàngá dré.» Kòdhi bàti. Di, Gíká ni ngá nda ki tà 'o akilé ríti. Kàdré rúbhá ni tà sè dhi, Mírì Gíká bhà rúbhá à kàdréro ndòtò tà 'o àsà dhi bvó ko. Be ró dhi, bhà ína rúbhá nda à kàdréro àyi tà 'o àsà be dhi bvó. Mírì adré kpà rúbhá nda ni líkí nǐ.

* 5:12-13 5:12-13 A kònò Dùtèrònómè 17:7.

14 Giká tingá tá Mírì Yésu ni rúbhá dràdrà lésè áyi rinyí sè. A ni kókpà àma ki rúbhá ki tingá dràdrà lésè kònìni.

15 Mì nì ko tàle dhi, àmi ki rúbhá i Krísto ni rúbhá ni kìgá 'i dhi? Di má ni tsì áma rúbhá adrélépi Krísto àdhya ró dhi ni amú tòkó zàràbhù ni rúbhá be bwà? Tàdzi ko!

16 Mì nì ko tàle dhi, dhya adrélépi ru amú tòkó zàràbhù be dhi, ì atsa rúbhá àlo ró akódhi be dre dhi? Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Àyi rìti dhi ki atsa rúbhá àlo ró.»*

17 Di, dhya adrélépi ru amú Mírì be dhi, ì atsa ngá àlo ró akódhi be Tírì na dre.

18 Lè mì kàdré lapalé ndòtò tà sílèsè! Tàkonzì àruka títi móndí dré adrélé 'òle dhi i, adré 'òá áyi rúbhá rú ko. Di, dhya ángùdhi adrélépi ndòtò tà 'o dhi, adré tàkonzì nda ni 'o áyi tàndi ni rúbhá rú.

19 Mì nì ko tàle dhi, àmi ki rúbhá Tírì Lólo ni tépelò 'i dhi? Tàko ko, Giká fè àmi dré Tírì Lólo nda adrélé àmi léna. Àmi ki rúbhá àmi ki tàndi kya 'i ko.

20 Tàko ko, Giká gi àmi làgì kàdrì sè dre. Di ásà dhi, mì kàdré lindrì fe Giká dré àmi ki rúbhá sè.

7

Lámó ni tà

1 Kàdré ína tà mì dré lizilé má tí àmi ki wárágà le dhi ki tà sè dhi, dóro ni agó dré tòkó mòle ko dhi.

2 Di, kitswázó ndòtò tà 'o ko dhi, lè àgo àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki tòkó íbe, ìndì tòkó àlo àlo títi dhi ì kàdré àyi ki tàndi ki àgo íbe.

3 Lè agó kàdré áyi rúbhá logá áyi tòkó dré ko. Kókpà kòdhi tíni, lè tòkó kàdré áyi rúbhá logá áyi agó dré ko.

4 Tòkó ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà agó ni àdhya 'i. Kókpà kòdhi tíni, agó ni rúbhá ngbà 'í akódhi ni tàndi àdhya 'i ko. Be ró dhi, akódhi ni rúbhá nda kókpà tòkó ni àdhya 'i.

5 Mì kàdré di ru ga àmi kòfalésè rúbhá ni tà sè ko, kàdré ngbà 'í lókyá mì dré ru yízo àmi ki fèzo adrélé tà ta Giká be dhi 'á ko dhi. Di lókyá nda kòlavú dre dhi, mì kògò adrélé ru amú, Sàtánà kòkitswáro àmi ki tabhì litilé àmi ki lovó rúbhá àdhya sè ko dhi bvó.

6 Má adré tà kòdhi ni ta ngóro tòlí bhàle àmi dri dhi tíni ko. Be ró dhi, má fè mána láti àmi dré adrézó tà 'o.

7 Má mìlèsè dhi, dóro ni tá mónDYÁ títi dhi ì dré lámó mòle ko má tíni dhi. Di, Giká lanzí tà tani twátwa dhi ì móndí àlo àlo títi dhi ì dré. Dhya àlo tà tani àlo dhi íbe. Dhya àzya tà tani àzya dhi íbe.

8 Kàdré mónDYÁ mobhá ko dhi ì tàyítókó íbe dhi ki tà sè dhi, má adré tàá dhi, dóro ni ì dré ngbú adrélé kònìni má tíni dhi.

9 Di, ì kòkitswá rúbhá lovó mvo bwà ko dhi, lè ì kòmo àyikya lámó. Tàko ko, lámó mòle dhi dóro lavúlé, rúbhá lovó tayílé adrélé àtsi ró dhi rúsè.

10 Kàdré mónDYÁ mobhá dhi ki tà sè dhi, má adré tàá kònìni (má adré di tàá ma ko, Mírì adré tàá nì): Lè tòkó kònga áyi agó kandrásè ko.

11 Di, kò'o kònìni dhi, kògò agó àzya mo ko, be swá dhi, kògò ru amú áyi agó be. Adré kpà leá dhi, agó kòtingá áyi tòkó ko.

12 Àmi àruka títi dhi ì dré dhi, má adré tàá kònìni (má adré tàá ma, Mírì adré tàá nì ko): Agó àlo Yésu ni ka'ilepi dhi kàdré tòkó ka'ilepi ko dhi íbe

* 6:16 6:16 A kònò Kidhoma 2:24.

gò, tòkó nda dré adrézó leá adrélé agó nda be dhi, lè agó nda kòtingá tòkó nda ko.

¹³ Kókpà kòdhi t́ni, tòkó àlo Yésu ni ka'ilepi dhi kàdré agó ka'ilepi ko dhi íbe gò, agó nda dré adrézó leá adrélé tòkó nda be dhi, lè tòkó nda kòtayí agó nda ko.

¹⁴ Tàko ko, Gíkà bhà agó ka'ilepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni tòkó Yésu ni ka'ilepi nda ni tà sè. Kókpà kòdhi t́ni, Gíkà bhà tòkó ka'ilepi ko nda twá adrélé ína ró, akódhi ni agó Yésu ni ka'ilepi nda ni tà sè. Kònò kàdré tá kònini ko dhi, àyi ki ànzi ki tá adré móndí bhàle twá Gíkà dré dhi i ró ko. Di, tà bàti ró dhi, ànzi nda i àyikya móndí lólo Gíkà àdhya 'i.

¹⁵ Di, dhya ka'ilepi ko dhi kàdré ína leá ru lanzíle áyi àzya Yésu ni ka'ilepi dhi be dhi, à kòtayí akódhi lile. Akódhi nda kòlì làsú be kònini dhi, à atrì àzya ni Yésu ni ka'ilepi dhi tòlì làmó àdhya lésè, kàdré agó 'i yà, kó ngalè tòkó 'i yà dhi. Angyá ko, Gíkà azí àmi adrélé tà kìdrìkìdrì íbe.

¹⁶ Kòdhi íbe dhi, mi, tòkó Yésu ni ka'ilepi ni, mí nì ngalè mí ni ámi agó ni tidrí yà dhi ko. Kókpà kòdhi t́ni, mi, agó Yésu ni ka'ilepi ni, mí nì ngalè mí ni ámi tòkó ni tidrí yà dhi ko.

Adrema ngóro mì dré tá adrélé Gíkà dré àmi ki azirà'a dhi t́ni dhi

¹⁷ Kàdré ngbà 'i tà kòdhi 'i ko dhi, lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré adrélé ngóro Mírì dré fèle àmi dré dhi t́ni, ìndì ngóro mì dré tá adrélé Gíkà dré àmi ki azirà'a dhi t́ni. Má adré tòlì kòdhi ni fe Ekèlézyà títi i dré kòdhya.

¹⁸ Di dhya àlo kàdré móndí lwàle dhi 'i Gíkà dré tá akódhi ni azirà'a dhi, akódhi nda kàdré ngbú adrélé kònini. Dhya àlo kàdré móndí lwàle ko dhi 'i Gíkà dré tá akódhi ni azirà'a dhi, akódhi nda kò'o i lwàle ko.

¹⁹ Dhyá ki lwàma ìndì dhyá ki lwàma ko dhi, tà tàko 'i. Tà kàdrì dhi ngbà 'i Gíkà ni tòlì ki ka'ima 'òle dhi 'i.

²⁰ Lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré adrélé ngóro mì dré tá adrélé Gíkà dré àmi ki azirà'a dhi t́ni.

²¹ Di mí kàdré màrábà 'i Gíkà dré tá ámi azirà'a dhi, mí kòtayí ámi togó adrélé lanzíle tà nda sè ko. Di, mí kòkìtswá atsálé móndí trìle dhi ró bwà dhi, mí kò'o mína kònini.

²² Tàko ko, dhya adrélépi tá màrábà ro Mírì dré akódhi ni azirà'a dhi, atsá ína móndí trìle Mírì àdhya ró. Kókpà kòdhi t́ni, dhya adrélépi tá màrábà ro ko Mírì dré akódhi ni azirà'a dhi, atsá ína màrábà Krísto àdhya ró.

²³ Gíkà gí àmi làgí kàdrì sè. Mì kòtayí di àmi atsálé màrábà móndí kya ró dhi ko.

²⁴ Di áma adrúpi i, lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré adrélé Gíkà kandrà ngóro mì dré tá adrélé dré àmi ki azirà'a dhi t́ni.

Móndyá mobhá ko dhi ki tà, tàytòkó kya íbe dhi i

²⁵ Kàdré móndyá mobhá ko dhi ki tà sè dhi, má kisú tòlì Mírì vélésè ko. Di, má adré mána tà kisùle kònidhi ni fe ngóro móndí kitswálepí adrélé ka'ile, Mírì dré áyi togó dóro tadhálé drá dhi sè dhi t́ni.

²⁶ Kizà mà dré adrélé nyàle lókyá ándrò kòndi sè dhi sè dhi, má adré kisúá dhi, dóro ni mì dré adrélé dhu rè ngóro mì dré adrélé dhi t́ni dhi.

²⁷ Mí kàdré tòkó íbe dhi, mí kòndà látì tòkó nda ni t́ngázó dhi ko. Mí kàdré tòkó àko dhi, mí kòndà tòkó mòle dhi ko.

²⁸ Di, mí kòmo tòkó dhi, mí 'o mína tàkonzì 'i ko. Kókpà kòdhi t́ni, kyánzi mòlepi rè ko dhi kòmo dhi, akódhi 'o tàkonzì 'i ko. Di, móndyá adrébhá ru mo dhi i, tà ni adré àyi ki drì nya rä. Má adré mána àmi ki le apalé tà nda i sílésè.

²⁹ Áma adrúpi i, má adré leá tàle dhi, tayí ngbà 'í lókyá tsà. Kìdhólé nyànómvá dhi, lè àgo adrébhá tòkó íbe dhi ì kàdré Gìká nì tà 'o ngóró àyi tá tòkó àko na tìni.

³⁰ Mòndyá adrébhá ngòle dhi ì kàdré tà 'o ngóró ì adré tá ngòle ko na tìni. Mòndyá adrébhá lenzélé dhi ì kàdré tà 'o ngóró ì adré tá lenzélé ko na tìni. Mòndyá adrébhá ngá gí dhi ì kàdré tà 'o ngóró ngá nda ì tá àyikya 'i ko na tìni.

³¹ Mòndyá adrébhá tà 'o ngá bvò kòndi àdhya ì sè dhi ì kàdré tà 'o ngóró àyi tá ngá nda kì lovó íbe ko na tìni. Tàko ko, bvò mà dré nìle kònìdhi adré akílé akíakí.

³² Má adré leá dhi, mì kàdré tà adrézó togó bha lanzìle dhi íbe ko. Agó mòlepi ko dhi adré àyi togó bha Mírì nì tà dri, adrézó kisùá ngalè í nì kitswá Mírì nì togó 'o kinílé ngíni ya dhi.

³³ Dì, agó mòlepi dhi adré ína àyi togó bha tà bvò kòndi àdhya ì dri, adrézó kisùá ngalè í nì kitswá àyi tòkó nì togó 'o kinílé ngíni ya dhi.

³⁴ Dì tà dré adrélé lèle 'òle dhi ì lanzì ru 'a be rì. Kókpà kòdhi tìni, tòkó mòlepi ko dhi ìndì kyánzi mòlepi rè ko dhi, ì adré àyi kì togó bha Mírì nì tà dri, ì kàdré ró lólo rúbhá nì tà sè ìndì togó nì tà sè akódhi kandrá be dhi bvó. Dì, tòkó mòlepi dhi adré ína àyi togó bha tà bvò kòndi àdhya ì dri, adrézó kisùá ngalè í nì kitswá àyi agó nì togó 'o kinílé ngíni ya dhi.

³⁵ Má adré tà kòdhi kì ta kitswázó tà lanzì bha àmi dri ko, be ró dhi, kitswázó àmi kì ledé, mì kàdré ró tà kitswábhá Mírì m̀lèsè dhi kì 'o, adrézó tròle akódhi nì tà rú togó wáyi sè.

³⁶ A kòzì tòkó agó àlo dhi dré gò, agó nda dré adrézó kisùá dhi, í adré tà 'o tòkó nda rú dóro ko àyi lovó rúbhá àdhya sè gò, dré adrézó tòkó nda nì le mòle dhi, lè ì kòmo ru ngóró dré adrélé lèle dhi tìni. Akódhi kò'o kònìni dhi, 'o tàkonzì 'i ko.

³⁷ Dì, agó nda kònì dóro tàle dhi, í lè tòkó nda nì mòle ko, ngóró tà bhàle í dri dhi tìni ko, be ró dhi, ngóró tà í dré lèle 'òle dhi tìni gò, dré kitswázó àyi lovó rúbhá àdhya nì mvo bwà dhi, akódhi 'o dóro lámó mòzo ko.

³⁸ Dì ásà dhi, agó tòkó zìle drá dhi nì mòlepi dhi, 'o dóro. Dì, agó tòkó zìle drá dhi nì mòlepi ko dhi 'o ína dóro lavulé.

³⁹ Tòkó àlo dhi nì agó kàdré dhu rè lídrì íbe dhi, lè ì kàdré ngbú adrélé agó nda be. Dì, akódhi nì agó kòdrà dhi, akódhi nì kitswá ína agó ángùdhi dré lèle dhi nì mo, kàdré móndí Mírì àdhya 'i dhi.

⁴⁰ Dì, má adré mána kisùá dhi, akódhi nì adré arí íbe lavulé, kàdré dhu rè ngóró dré adrélé dhi tìni dhi. Má adré kpà kisùá dhi, má adré àmi kì dri ta tògyá Gìká nì Tirí àdhya sè.

8

Mányàngá fèle gìká tàko ì dré dhi nì tà

¹ Kàdré mányàngá fèle gìká tàko ì dré dhi nì tà sè dhi, má adré tàá kònìni: Mà nì tàle dhi, àma títi dhi ì tà nìni íbe dhi be. Tà nìni adré móndí kì 'o avóle drìkàdrì sè. Dì, lèle adré ína móndí kì tìmbà àyi kì tà ka'ika'ì na.

² Dhya ángùdhi adrélépi kisùá dhi, í nì tà be dhi, nì ína tà ngóró dré kitswále í kònì dhi tìni rè ko.

³ Dì, dhya adrélépi Gìká nì le dhi, Gìká nì akódhi nda kòdhya.

⁴ Kàdré dì mányàngá fèle gìká tàko ì dré dhi nì nyàma nì tà sè dhi, mà nì tàle dhi, gìká tàko bvò àdhya ì tà tàko 'i dhi be. Mà nì kpà, Gìká ngbà 'í àlo kwákwá dhi be.

⁵ Bàti, móndí àruka ì adré àyíkya gǐká tàko bhù na ìndì bvò dri dhi ki zi gǐká ro. Tàko ko, gǐká ì bǐ, ìndì mírǐ ì bǐ.

⁶ Dì, tágba dré adrézó kònìni dhi, àma dré dhi, Gǐká ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi nda àma ki Atá ngá títi dhi ki bhàlepi, ìndì mà dré adrézó lídrì íbe drá dhi 'i. Mírǐ kókpà 'í àlo kwákwá. Akódhi nda Yésu Krísto ngá títi dhi ki bhàzo ásà, ìndì mà dré adrézó lídrì íbe ásà dhi 'i.

⁷ Dì, móndyá títi dhi ì nǐ àyíkya tà nda kòdhi ì ko. Móndí àruka ì adré rè dhu ru su gǐká tàko ki tà íbe. Ayi nda ì kàdré manyàngá fèle gǐká tàko ì dré dhi ni nya dhi, ì adré nòá ngóro manyàngá gǐká tàko kya ró. Dì àyi ki tà ka'íka'í yàyà dhi sè dhi, àyi ki togó adré àyi ki arókì gò, ì dré adrézó kisúá dhi, ì 'o àyi atsálé ndǐ ró Gǐká kandrà dre.

⁸ Tà bàti ró dhi, manyàngá adré ína àma ki 'o atsálé ànyi Gǐká làga dhi nǐ ko. Gba mà kònya yà dhi, kó ngalè mà kònya ko yà dhi, tà nda adré tà dóro 'o àma dré ko.

⁹ Dì, mì dré nǐle mì kitswá àmíkya ngá títi dhi ki nya bwà dhi sè dhi, mì kònò dóro, tà nda kàtsáro tà mì dré adrézó móndí tà ka'íka'í íbe yàyà dhi ki 'o ledhéle tàkonzì na dhi ró ko.

¹⁰ Tàko ko, dhya àlo tà íbe yàyà dhi kònò mi adrélépi tà nǐnǐ íbe dhi adrerà'a ngá nya gǐká tàko ni tépelò na dhi, tà nda ni zakó tsǐ akódhi nda ni togó se adréle manyàngá fèle gǐká tàko ì dré dhi ni nya?

¹¹ Àsà dhi, mí adré ámi adrúpi tà íbe yàyà ìndì Krísto dré dràzo ásà dhi ni tà ka'íka'í kizá ámi tà nǐnǐ nda sè.

¹² Mì kàdré tàkonzì 'o àmi ki adrúpi ì rú, adrézó àyi ki tà ka'íka'í yàyà dhi ki kizá làsú be kònìni dhi, mì adré àmíkya tàkonzì 'o Krísto ni tàndi rú.

¹³ Àsà dhi, ngá má dré adréle nyàle dhi kàdré áma adrúpi ni 'o dhèle tàkonzì na dhi, má kitswá gòle véle zǎ nya ko, má kògòro akódhi ni 'o dhèle ko.

9

Pólò gà ngá kisúlé Rúbí Tani ni longoma ni tà sè

¹ Má kitswá mána tà adrébhá dóro má mìlésè dhi ki 'o bwà ko? Ma mána àpóstolò 'i ko? Má nò àma ki Mírǐ Yésu áma mì sè ko? Ami àzì má dré 'òle Mírǐ ni tà sè dhi ni lò'wa 'i ko?

² Tágba móndí àruka ì kàdré áma no ngóro àpóstolò ro ko yà dhi, ma àpóstolò 'i àmi dré. Tàko ko, mì dré adréle Mírǐ Yésu na dhi sè dhi, mì adré àzì má dré 'òle àpóstolò ro dhi ni tadhá ngádra 'á dhi àmi.

³ Tà má dré adrézó áma tàrá ga ásà móndí adrébhá áma ndrì dhi ì tí dhi ì, tà kòni 'i:

⁴ Mà kitswá tsǐ adréle ngá kisú nyàle ìndì mvùle àzì mà dré adréle 'òle dhi sè bwà ko?

⁵ Mà kitswá tsǐ tòkó Yésu ni ka'íbhá dhi ki do mòle, adrézó tatsílè àyi íbe ngóro àpóstolò àruka kya tǐni, Mírǐ ni adrúpi kya tǐni, ìndì Pétèro àdhya tǐni dhi ko?

⁶ Adré tsǐ leá dhi, àma Bàrànába be dhi ì, mà kàdré ngbà 'í àzì 'o àma ki tàndi ki drígá sè làfa kisúzó dhi àma?

⁷ Adhi adré sòdá àzì 'o àyi tàndi ni làfa sè dhi nǐ? Adhi adré ngá kidhí gò, adrézó lò'wa ni ni nya ko dhi nǐ? Adhi adré kà'wá líkí gò, adrézó bàsú ni ni mvu ko dhi nǐ?

⁸ Mì adré kisúá dhi, má adré tà kòdhi ki ta ngóro móndí ì dré adréle kisúle dhi tǐni? Mósè ni tàtrírí kúlí adré kókpà tàá kònìni ko?

9 Tàko ko, Mósè ni tatrítrí kúlí nda adrè tàá dhi: «Tí dré adrèrà'a lò'wa ató zìle dhi 'á dhi, à kòdrò ti ni ngá nyàle dhi ni logázó drá ko.»* Kòdhi Giká adrè ngbà 'í tí kì tà kìsù kòdhyà?

10 Adrè zakó tsì tà nda ni ta àma kì tà sè? Tà bàti ró dhi, à tsì tà nda àma kì tà sè. Tàko ko, adrè làá dhi, dhya adrélépi amvú 'a dhi ĩ dhya adrélépi ngánò tswa dhi be dhi, ĩ kàdré 'òá adrézó m̀i bha lànyá kìsúzó àyikya ró.

11 Mà kòrì kòrì Tirí Lólo àdhyà àmi kòfalé 'í dhi, mà kitswá tsì ngá bvò àdhyà kì kìsú àmi drígàsè ko?

12 Mòndí àruka ĩ kàdré r̀inyí ĩbe kitswázó ngá kìsú àmi drígàsè 'í dhi, àma àmakya r̀inyí ĩbe àyikya kì lavú ko? Dì, tágba dré adrézó kònni dhi, mà 'o tà àmi kòfalé r̀inyí nda sè ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya tà títi dhi kì mvo, mà kòkikíró Rúbí Tani Krísto àdhyà ni longoma ko.

13 M̀i ǹi ko tàle dhi, dhya adrèbhá àzì 'o tépelò na dhi ĩ adrè ngá fèle tépelò nda na dhi kì àmbi kìsú nyàle dhi? Dhya adrèbhá tà 'o àlètári kandrà dhi ĩ adrè kpà ngá fèle àlètári nda dri dhi kì àmbi kìsú.†

14 Kòkpà kòdhi t̀ini, M̀iri Yésu fè tòlì tàzoá dhi, m̀ondyá adrèbhá Rúbí Tani longó dhi ĩ kàdré ngá kìsú àyi kì lídrì dré Rúbí Tani ni longoma nda sè.‡

15 Dì, má 'o mána tà r̀inyí nda sè àlomvá ko. Má adrè kpà tà kòdhi kì tsì, àmi kì togó asézó ngá fe má dré dhi bvó ko. Má m̀lèsè dhi, dóro ni tá má dré dràle kitswále ngá zì àmi tí ko dhi! Dhya àlo kitswá tà má dré adrézó áma afà ásà kòdhi ni tingá má vélèsè ko!

16 Tà bàti ró dhi, má kàdré Rúbí Tani longó dhi, má kitswá mána áma afà tà nda sè bwà ko. Tàko ko, Giká bhà àzì nda má drígá ǹi, má kàdréró 'òá be dhi bvó. Kònò kizà ni tá adrè áma ngá 'i, má kàdré tá Rúbí Tani nda ni longó ko dhi!

17 Kònò má kòkipè tá àzì nda 'òle ma dhi, má ni tá làgì kìsú ásà. Dì, Giká dré àzì nda ni bhàle má drígá ǹi dhi sè dhi, má adrè ngbà 'í àzì bhàle má drígá nda ni 'o kòdhyà.

18 Má ni dì àdho làgì kìsú àzì nda sè kòdhyà? Áma làgì, adrema Rúbí Tani má dré adrélé longolé àngyá dhi ni longó dhi 'i. Ásà dhi, má adrè longóá ngá zì àko ró, tágba má dré adrézó r̀inyí ĩbe kitswázó ngá kìsú àzì nda sè dhi.

19 Gba má dré adrézó dhya àlo ni màràbà 'i ko dhi, má 'o ma adrélé m̀ondyá títi dhi kì màràbà ro, kitswázó m̀ondí bí dhi kì adrì Krísto ni ka'ì dhi bvó.

20 Dì Yúdà ànzi ĩ kòfalé dhi, má 'o ma adrélé Yúdà ànzi nda ĩ t̀ini, kitswázó àyi kì adrì Krísto vélé dhi bvó. M̀ondyá adrèbhá Mósè ni tatrítrí kúlí zàle dhi ĩ kòfalé dhi, má 'o ma adrélé àyi tatrítrí kúlí zàle nda ĩ t̀ini, tágba má dré adrézó tatrítrí kúlí zàle ko dhi, má kòkitswáro àyi kì adrì Krísto vélé be dhi bvó.

21 M̀ondyá adrèbhá tatrítrí kúlí àko dhi ĩ kòfalé dhi, má 'o ma adrélé àyi tatrítrí kúlí àko nda ĩ t̀ini, kitswázó àyi kì adrì Krísto vélé dhi bvó. Kòdhi adrè tàá dhi, ma Giká ni tatrítrí kúlí zàle ko dhi ko. Be ró dhi, ma mána Krísto ni tatrítrí kúlí zàle.

22 M̀ondyá tà ka'ika'ì ĩbe yàya dhi ĩ kòfalé dhi, má 'o ma adrélé yàya àyi nda ĩ t̀ini, kitswázó àyi kì adrì Krísto vélé dhi bvó. Dì m̀ondyá títi dhi ĩ kòfalé dhi, má 'o ma adrélé àyi àlo àlo títi dhi ĩ t̀ini, adrélé láti títi dhi kì nda kitswázó àyi kì àruka kì tidrí dhi bvó.

* 9:9 9:9 A kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Tímòtèyò 5:18. † 9:13 9:13 A kònò Lèvitikè 6:9, 19; Dùtèrònómè 18:1-3. ‡ 9:14 9:14 A kònò Màtáyò 10:10; Lúka 10:7.

²³ Má adré tà títi nda ki 'o Rúbí Tani ni tà sè, mà kòkisúró tà tani ásà túmání mómí àruka bí dhi íbe be dhi bvó.

²⁴ Mì nì ko tàle dhi, mómí ì kàdré angú ra dhi, àyi títi dhi ì adré ràle, di, ngbà 'í àyi ki àlo adré làgí kisú nì dhi? Di mì kàdré àmíkya angú ra kitswázó làgí kisú dhi bvó.

²⁵ Mómíyá títi adrébhá ru pfu lavi na dhi ì adré tà bí dhi ki mvo, àyi ki rúbhá ki 'òzo atsálé tòmbatòmba. † adré 'òá kitswázó kùlá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi ni kisúzó kòdhya. Di, mà adré àmakya 'òá kitswázó kùlá kitswálépi ñwàle bwà ko dhi ni kisúzó kòdhya.

²⁶ Di ásà dhi, má adré mána angú ra wáyá ro ko. Mà kàdré ru pfu mómí ázya be dhi, má adré akódhi ni tisi wáyá ro ko.

²⁷ Di, má adré mána áma rúbhá 'o atsálé tòmbatòmba, adrézó bhàá áma rinyí zàle, má kònì dra Rúbí Tani longó mómí àruka ĩ dré dhi, à kòkitswáró làgí logá má dré ko.

10

Tà 'òma Ìsèrèlè ànzi kya tìni ko dhi

¹ Ama adrúpi ĩ, má lè mì kòtivì ko tàle dhi, Mósè ni lókyá 'á dhi, áma ki tabhí títi dhi ì atsí tá ndùrùku zàlésè gò, ì dré lavúzó yïandre 'ásè dhi.*

² Di ndùrùku nda na ìndì yïandre nda na dhi, ì kisú tá bàtìsimò, ru amúzó Mósè be.

³ Ayi títi dhi ì nya tá mányàngá àlo angálépi Gíká vélèsè dhi kòdhya.

⁴ † mvu tá kpà yí àlo angálépi Gíká vélèsè dhi kòdhya. Tàko ko, ì adré tá yí adrélépi apfòle kírà angálépi Gíká vélèsè gò adréle àyi ki lebè dhi lésè dhi nì mvu.† Kírà nda tá Krísto 'i.

⁵ Tágba dré tá adrézó kònìni dhi, mómí bí àyi kòfalé dhi ki tà tá dóro Gíká mìlèsè ko gò, ì dré todràzo duku na.

⁶ Di tà nda kòdhi ì atsá tá àyi rú kònìni kitswálé tà tadhá àma dré, mà kàdréró tà kònzi ki lovó bha àyíkya tìni ko.

⁷ Mì kàdré di gíká tàko ki lindrì bha àyi ki àruka kya tìni ko. Ngóro tisìle Gíká ni Kúlí na dhi tìni: «Mómí ì lirí tá adréle ngá nya ìndì ngá mvu gò, ì dré ngàzo adréle lãrí to gíká tàko ĩ kandrá.»‡

⁸ Mà kàdré ndòtò tà 'o àyi ki àruka kya tìni ko. Tàko ko, àyi ngùlù-nyadhi-àlo-drì-na nda ì todrà tá kítú àlo sè.§

⁹ Mà kàdré Krísto ni tabhì áma ki tàkonzì sè àyi ki àruka kya tìni ko. Tàko ko, nì titsí tá àyi nda ĩ todràle dhi kòdhya.*

¹⁰ Mì kàdré kpà ngùrùngùrù ta àyi ki àruka kya tìni ko. Tàko ko, ángéló adrélépi dràdrà fe dhi tufú tá àyi nda ĩ todràle dhi kòdhya.†

¹¹ Tà nda kòdhi ì atsá tá àyi rú kitswázó tà tadhá àma dré. A tisì kpà tà nda ĩ kitswázó àma adrébhá lídrì íbe lókyá kùdù kònìdhi 'á dhi ki kodzó dhi bvó.

¹² Asà dhi, mì kàdré kisùá dhi mì adré àmi ki totó tātā dhi, mì kònò dóro, mì kòdheró ko!

¹³ Tà twá adré àmi ki tabhì tà adrébhá mómíyá títi dhi ki tabhì dhi ĩ rúsè ko. Gíká kitswá kpà adréle ka'ile togó wáyì sè. Kitswá àmi ki tayí tà dré tabhìle àmi ki rinyí lavúzó dhi ko. Di, tà dré adrérà'a àmi ki tabhì dhi 'á

* **10:1 10:1** A kònò Pfòma 13:21-22; 14:19-29 † **10:4 10:4** A kònò Ngá nàma 20:8-11. ‡ **10:7 10:7** A kònò Pfòma 32:6. § **10:8 10:8** «Ngùlù-nyadhi-àlo-drì-na» kònìdhi: 23.000. A kònò Ngá nàma 25:1-18 * **10:9 10:9** A kònò Ngá nàma 21:5-6 † **10:10 10:10** A kònò Ngá nàma 17:6-14

dhi, a ni láti nzi àmi dré kitswázó lapálé tíásà, mì kòkitswáró togó tsi be dhi bvó.

Gìká tàko kĭ lĭndrĭ bhàma ko dhi

¹⁴ Dì áma arúpi má dré lèlè tò ni ĩ, mì kàdré lapálé gĭká tàko kĭ lĭndrĭ bhàma ni tà sílèsè.

¹⁵ Má adré tà kòdhi kĭ ta àmi, móndí tògya ró dhi ĩ dré. Dì àmi kĭ tàndi, mì kòtabhĭ tà má dré adrélé tàle nda ĩ, nĭzoá ngalè tà nda ĩ tà bàti 'i yà dhi.

¹⁶ Mà dré adrérà'a mányàngá Mírĭ àdhya ni nya dhi 'á dhi, mà kàdré kópò adó, adrézó tà tani zi Gìká tí drĭá gò, adrézó mvùá dhi, mà adré zakó tsi áma kĭ amú Krĭsto ni kàrĭ be? Mà kàdré kpà mápà tonò nyàle dhi, mà adré zakó tsi áma kĭ amú Krĭsto ni rúbhá be?

¹⁷ Mápà nda dré adrélé ngbà 'í àlo dhi sè dhi, àma zyandre dhi ĩ, mà atsa rúbhá àlo ró. Angyá ko, mà adré títi mápà àlo nda ni nya kòdhya.

¹⁸ Mì kisù rè Ìsèrélè ànzi kĭ tà ká. Ĩ kàdré ngá fèlè mòbòmà ro àlètáři dhi kĭ nya dhi, ĩ adré zakó tsi àyi kĭ amú Gìká àlètáři nda ni bhàzo drá dhi be?

¹⁹ Má adré leá tàle dhi, ngá fèlè gĭká tàko ĩ dré dhi, tà kàdrĭ 'i dhi ko. Gìká tàko ĩ kpà tà kàdrĭ 'i ko.

²⁰ Dì, à kàdré ngá fe mòbòmà ro gĭká tàko ĩ dré dhi, à adré fèá tirĭ kònzĭ ĩ dré, Gìká dré ko. Má adré dì leá dhi, mì kàmú ru tirĭ kònzĭ ĩbe àlomvá ko.

²¹ Mì kitswá adrélé kópò Mírĭ àdhya ni mvu, adrézó kókpà kópò tirĭ kònzĭ kya ni mvu dhi bwà ko. Mì kitswá adrélé mányàngá Mírĭ àdhya ni nya, adrézó kókpà mányàngá tirĭ kònzĭ kya ni nya dhi bwà ko.

²² Kòdhi mà adré tsi Mírĭ ni togó le 'òle aswálé? Ama tsi rĭnyí ĩbe akódhi àdhya ni lavú?

Tà títi dhi kĭ 'òma lĭndrĭ fèzo Gìká dré dhi

²³ Mì adré tàá dhi: «Mà kitswá tà títi dhi kĭ 'o bwà.» Bàti, kònzĭni. Dì, tà títi nda ĩ kitswá àyikya àmi kĭ ledé ko. «Mà kitswá tà títi dhi kĭ 'o bwà.» Dì, tà títi nda ĩ kitswá àyikya móndí kĭ timbà àyi kĭ tà ka'ika'ĭ na ko.

²⁴ Lè mì kàdré tà dóro nda kisúlé àmi kĭ tàndi ĩ dré ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà dóro nda àmi kĭ àzya ĩ dré.

²⁵ Mì kàdré ngá títi adrélé lagĭlé ngá lagĭrà na dhi kĭ ka'ĭ nyàle. Dì, mì kàdré àmikya ngá nda kĭ tà lizĭ ko, tà nda kàròkĭró àmi kĭ togó ko dhi bvó.

²⁶ Tàko ko, Gìká ni Kúlĭ adré tàá dhi: «Bvò ĩ ngá títi lá dhi ĩbe dhi ĩ, Mírĭ àdhya 'i.»‡

²⁷ Dhya àlo Yésu ni ka'ilepi ko dhi kòzi àmi ngá nya gò, mì dré ka'izoá lĭle dhi, mì kònya ngá títi bhàle àmi kandrà dhi ĩ. Dì, mì kòlizĭ àmikya ngá nda kĭ tà ko, tà nda kàròkĭró àmi kĭ togó ko.

²⁸ Dì, dhya àlo kòtà ĩna àmi dré dhi, «Kòndhi ngá fèlè gĭká tàko dré dhi 'i» dhi, mì kònya ko, dhya tà nda ni tàlepi àmi dré dhi ni tà sè, ìndĭ tà nda kàròkĭró móndí ni togó ko sè.

²⁹ Má adré àmi kĭ togó ni tà ta kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána dhya àzya nda ni togó ni tà ta kòdhya. Dì à ni kitswá lizĭá dhi: «À adré tà má dré adrélé nòle dóro dhi kĭ logá má dré dhya àzya ni togó ni tà sè àdho tà sè?»

³⁰ Má kàdré mána àwoyà ta Gìká dré gò adrézó ngá nya dhi, à adré tà ta kònzĭ má rú ngá má dré àwoyà fèzo ásà nda sè àdho tà sè?»

‡ 10:26 10:26 A kònò Longó ĩ 24:1.

³¹ Di mì kàdré ngá nya yà, ngá mvu yà, kó ngalè tà ángùdhi ni 'o yà dhi, mì kàdré tà nda ki 'o títi kitswázó lindrì fe Gĩká dré dhi bvó.

³² Mì kò'o tà àlo kitswálépi móndí ki 'o ledhéle tàkonzì na dhi ko, àyi nda ì kàdré Yúdà ànzì 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, kó ngalè móndí Èkèlézyà Gĩká àdhya lé dhi 'i yà dhi.

³³ Mì kàdré tà 'o mána tíni. Má adré tà títi dhi ki 'o, áma tà kàdréro dóro móndyá títi dhi ì mlésè. Má adré tà dóro nda kisulé áma tàndi dré ko. Be ró dhi, má adré mána tà dóro nda móndí zyandre dhi ì dré, ì kòkitswáro lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú be dhi bvó.

11

¹ Mì kàdré tà 'o mána tíni, ngóro áma tàndi má dré adréle tà 'o Krísto àdhya tíni dhi tíni.

Ago ki tà tòkó íbe lísámbò na dhi

² Má adré àmi ki tà bha kuru, mì dré adréle ngbú áma tà kisù dhi sè, ìndì mì dré adréle tròle tà má dré tadhále àmi dré dhi ì rú dhi sè.

³ Di, má adré mána leá mì kònzì dhi, àgo títi dhi ki drì Krísto 'i, tòkó ni drì agó 'i, ìndì Krísto ni drì Gĩká 'i.

⁴ Di lísámbò na dhi, agó àlo dhi kòndrà ngá í dri gò, adrézó tà zi Gĩká tí yà, kó ngalè adrézó Gĩká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni yà dhi, agó nda adré ína kanyò fe Krísto dré.*

⁵ Di tòkó àlo dhi kòndrà ngá í dri ko gò, adrézó tà zi Gĩká tí yà, kó ngalè adrézó Gĩká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni yà dhi, tòkó nda adré ína kanyò fe áyi agó dré. Tàko ko, sù ngóro tòkó nda rè tá áyi drìbhí rèrè na tíni.

⁶ Tòkó kòndrà ngá í dri ko dhi, dóro ni tá dré áyi drìbhí rèle rèrè dhi. Di, tòkó ni drìbhí rèma yà, kó ngalè akódhi ni drìbhí fàma yà dhi kàdré kanyò fe drá dhi, lè akódhi kàdré áyi drì ndràndrà.

⁷ Di, adré leá dhi, agó kòndrà ína áyi drì ko. Tàko ko, Gĩká bhà agó làsú be í tíni, ìndì agó adré Gĩká ni mlanzìlanzì tadhá. Di, tòkó adré ína agó ni mlanzìlanzì tadhá.

⁸ Angyá ko, Gĩká 'o tá agó apfòle tòkó lésè ko. Be ró dhi, 'o ína tòkó apfòle agó lésè.

⁹ Kòdhi íbe dhi, Gĩká bhà tá agó tòkó dré ko. Be ró dhi, bhà ína tòkó agó dré.

¹⁰ Tà nda sè dhi, ìndì ángéló ki tà sè dhi, lè tòkó kàdré áyi drì ndra tadházóá dhi, ì agó zàle dhi.

¹¹ Di, tágba kònzì dhi, Mírì na dhi, tòkó ni tà kitswá adréle be dhi agó ni tà àko ko. Agó ni tà kitswá kpà adréle be dhi tòkó ni tà àko ko.

¹² Tàko ko, ngóro tòkó dré apfòle agó lésè dhi tíni dhi, à ti kpà agó apfòle tòkó lésè. Di, tà bàti ró dhi, ngá títi dhi ì apfò Gĩká vélésè.

¹³ Mì kòlanzì tà kòni ki bvó àmi ki tàndi ì kòfalé: Tòkó àlo dhi kòndrà áyi drì ko gò adrézó tà zi Gĩká tí dhi, kòdhi tsì dóro?

¹⁴ Ngá wáyì Gĩká dré bhàle dhi ki làsú adré zakó tsì tadhá àmi dré dhi, agó ni drìbhí kàdré kàtswa dhi, tà nda adré kanyò fe akódhi dré?

¹⁵ Di, tòkó ni drìbhí kàdré kàtswa dhi, tà nda adré ína lindrì fe akódhi dré. Tàko ko, Gĩká fè drìbhí kàtswa nda akódhi dré ngóro ngá dré adrézó áyi drì ndra ásà dhi tíni.

* **11:4 11:4** Gĩká ni Kúlí tísìle Gírìkì ti sè dhi adré tàá kònwà dhi, «agó nda adré ína kanyò fe áyi drì dré.» Kòdhi adré leá tàle dhi, agó nda adré kanyò fe Krísto dré.

¹⁶ Dhya àlo kàdré tà le kayílé tà nda kòdhi ĩ dri dhi, àma labhi àzya mà dré adrélé lebèle dhi àko. Èkèlézyà Gĩká àdhya ĩ kókpà labhi àzya àko.

Mányàngá Mírĩ àdhya

(A kònò kpà Mátáyò 26:26-29; Márokò 14:22-25; Lúkà 22:15-20)

¹⁷ Kàdré tà mì dré adrézó ru kimó adrélé 'òá dhi ki tà sè dhi, má kitswá àmi ki tà bha kuru ásà ko. Tàko ko, mì adré àmikya tà kònzi ki 'o, tà dóro ki lavú.

¹⁸ Drĩdrĩ dhi, má adré yĩá tàle dhi, mì dré adrérà'a ru kimó móndí Èkèlézyà àdhya ĩ ró dhi 'á dhi, mì adré àmikya ru lanzí àmi kòfalésè. Dì má ni kitswá tà nda ni ka'ĩ tsà.

¹⁹ Tà bàti ró dhi, lè tà adrézó ru lanzí dhi ĩ kàdré àmi kòfalé be, à kòkitswáró móndyá Gĩká dré ka'ile àmi kòfalé dhi ki ni be dhi bvó.

²⁰ Mì dré adrérà'a ru kimó dhi 'á dhi, mì adré àmikya mányàngá Mírĩ àdhya ni nya kòdhya ko.

²¹ Tàko ko, mì dré adrérà'a ngá nya dhi 'á dhi, àmi àlo àlo títi dhi ĩ mì adré ngá do àmi ki tàndi ĩ dré nyàle drĩdrĩ móndí àruka ĩ kandrá. Dì móndí àruka ĩ tàbirí ìbe, àruka ni ĩ adré kó wá tsi.

²² Àmi tsĩ dzó àko kitswázó ngá nya ìndì ngá mvu lána dhi? Kó ngalè, mì adré Èkèlézyà Gĩká àdhya ni ayízè, adrézó kanyò fe móndí mányàngá àko dhi ĩ dré? Má ni àdho tà ta àmi dré kòdhya? Má ni tsĩ àmi ki tà bha kuru? Kóko! Má kitswá àmi ki tà bha kuru tà nda sè ko!

²³ Tàko ko, má tadhá mána àmi dré tà má dré kisulé Mírĩ vélésè kòni ĩ kòdhya: Ngátsi Mírĩ Yésu ni lefèzo kàrìbhá ĩ drígá dhi sè dhi, akódhi adó tá mápà,

²⁴ àwoyà fèzo Gĩká dré gò, ñòzoá tàzoá dhi: «Kònìdhi áma rúbhá má dré adrélé fèle àmi ki tà sè dhi 'i. Mì nya, ìndì mì kàdré 'òá kònìni adrézó áma tà kisù.»

²⁵ Ngá nyàma àmvolésè dhi, dré kókpà 'òzoá kònìni kópò sè. Adó kópò nda, tàzoá dhi: «Kópò kònìdhi adré tà tídhí Gĩká dré bhàle ru yìzo móndí ìbe áma kàrí sè dhi ni tà tadhá. Mì mvu, ìndì vésè wáyì mì dré adrérà'a mvuá dhi 'á dhi, mì kàdré 'òá kònìni adrézó áma tà kisù.»

²⁶ Tàko ko, vésè wáyì mì dré adrérà'a mápà kòdhi ni nya, adrézó kpà kópò kòdhi ni mvu dhi 'á dhi, mì adré Mírĩ ni dràdrà ni tà longó, tsàle lókyá dré dra agòzo dhi 'á.

²⁷ Àsà dhi, dhya ángùdhi adrélèpi Mírĩ ni mápà nya yà, adrélèpi kó akódhi ni kópò mvu yà ngóro dré kitswálé Gĩká mĩlésè dhi tíni ko dhi, akódhi nda adré ìna tàkonzì 'o Mírĩ ni rúbhá rú ìndì akódhi ni kàrí rú gò, tàkonzì nda dré adrézó akódhi dri.

²⁸ Adré dì leá dhi, móndí àlo àlo títi dhi ĩ kàdré àyì ki tàndi ki togó tabhì 'íkà gò, ĩ kògòro adrélé mápà nda ni nya, adrézó kópò nda ni mvu ndò.

²⁹ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélèpi mápà nda ni nya, adrézó kópò nda ni mvu Mírĩ ni rúbhá ni tà kisù àko ró dhi, adré ìna Gĩká ni tàbvó tàma asé àyì tàndi dri.

³⁰ Tà nda sè dhi, móndí bí àmi kòfalé dhi ĩ rúbhá ìbe yàyà ìndì drà ro, ìndì àmi ki àruka bí dhi ĩ todrà dre.

³¹ Mà kàdré áma ki tàndi ki tàbvó ta dhi, Gĩká kitswá áma ki tàbvó ta ko.

³² Dì, Mírĩ Gĩká adré ìna áma ki tàbvó ta, adrézó áma ki lotó, í kòbhàro tà áma dri móndyá bvò àdhya kya tíni ko dhi bvó.

³³ Àsà dhi, áma adrúpi ĩ, mì dré adrérà'a ru kimó mányàngá Mírĩ àdhya ni nya dhi 'á dhi, mì kàdré ru letè àmi kòfalésè.

³⁴ Ami ki àruka ì kàdré tàbirí íbe dhi, ì kònnya ngá àyi bhàna 'íká, mì kònì dra ru kimó dhi, mì kò'oró tàkonzì gò àmì ki tàbvó tàzo dhi ko.

Kàdré tà àruka mì dré lizílé dhi ki tà sè dhi, má nì tà nda ki lotó lókyá má dré adrérà'a àmì véna dhi 'á.

12

Tà tani Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi ĩ

¹ Ama adrúpi ĩ, kàdré tà tani Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi ki tà sè dhi, má adré leá mì kònì tà bàti tà nda ĩ dri be.

² Mì nì tàle dhi, mì dré tá adrérà'a págánò ĩ ró dhi 'á dhi, mì tayí tá àmì adrélé tatsílé gǐká tàko kitswábhá kúlí ta bwà ko dhi ĩ vésè dhi be.

³ Asà dhi, má adré tà bàti ta àmì dré: Dhya àlo adrélépi tà ta Gǐká nì Tírí nì rinyí sè dhi kitswá tàá dhi «Tátrítrí kàdré Yésu dri!» dhi bwà ko. Kòdhi íbe dhi, dhya àlo kitswá tàá dhi «Yésu Mírì 'i!» dhi bwà ko, kàdré ngbà 'í Tírí Lólo nì rinyí sè ko dhi.

⁴ Tà tani Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi ĩ twátwa. Di, Tírí àlo nda adré ína fèá nì.

⁵ Látí adrézó Mírì nì àzì 'o dhi ĩ twátwa. Di, à adré àzì nda ki 'o Mírì àlo nda dré.

⁶ Tà Gǐká dré adrélé 'òle móndí ĩ 'àsè dhi ĩ twátwa. Di, Gǐká àlo nda adré tà títi nda ki 'o móndyá títi dhi ĩ 'àsè dhi nì.

⁷ Gǐká adré àyi Tírí nì rinyí tadhá móndyá ka'ìbhá àlo àlo títi dhi ĩ rú, adrézó tà dóro 'o àyi títi nda ĩ dré.

⁸ Dhya àlo dré dhi, Tírí nda adré rinyí adrézó kúlí ta tògyá sè dhi nì fe kòdhya. Dhya àzya dré dhi, Tírí àlo nda adré rinyí adrézó kúlí ta tà nìni sè dhi nì fe kòdhya.

⁹ Azya nì dré dhi, Tírí àlo nda adré rinyí adrézó Gǐká nì ka'ì togó wáyi sè dhi nì fe kòdhya. Azya nì dré dhi, Tírí àlo nda adré rinyí adrézó móndí ki drà tidrí dhi nì fe kòdhya.

¹⁰ Azya nì dré dhi, adré rinyí adrézó tà línдрíga ró dhi ki 'o dhi nì fe kòdhya. Azya nì dré dhi, adré rinyí adrézó Gǐká nì kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi nì fe kòdhya. Azya nì dré dhi, adré rinyí adrézó títi twátwa dhi ki nì lanzílé dhi nì fe kòdhya. Azya nì dré dhi, adré rinyí adrézó títi twátwa ki ta dhi nì fe kòdhya. Azya nì dré dhi, adré rinyí adrézó títi twátwa nda ki kúlí àndu ngi dhi nì fe kòdhya.

¹¹ Tírí àlo kwákwá nda adré tà títi nda ki 'o nì. Adré rinyí twátwa nda ki lanzí móndí àlo àlo títi ĩ dré, ngóro í dré adrélé lèle 'òle dhi tíni.

Rúbhá àlo kǐgá nì íbe bí dhi

¹² Dhyá ki rúbhá ngá àlo dhi 'i, gba dré adrézó kǐgá íbe bí dhi. Krísto nì tà kókpà kòdhi tíni. Gba rúbhá nì nì kǐgá ĩ dré adrézó bí dhi, rúbhá nda ngbà 'í àlo.

¹³ Tàko ko, à fè bátisimò àma títi dhi ĩ dré Tírí Lólo àlo dhi nì rinyí sè, mà kàdréro rúbhá àlo ró, gba mà kàdré Yúdà ànzì 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi. Gǐká bhà Tírí àlo nda adrélé àma títi dhi ĩ léna.

¹⁴ Rúbhá nda nì kǐgá ngbà 'í àlo ko. Be ró dhi, rúbhá nda kǐgá íbe bí.

¹⁵ Tágba rúbhá nda nì pá kòtà tá dhi «Má dré adrélé drígá 'i ko dhi sè dhi, ma rúbhá nì kǐgá 'i ko» dhi, pá nda nì tá adré ngbú rè rúbhá nda nì kǐga ró.

¹⁶ Kó ngalè, bí nì kòtà tá dhi «Má dré adrélé mì 'i ko dhi sè dhi, ma rúbhá nì kǐgá 'i ko» dhi, bí nda nì tá adré ngbú rè rúbhá nda nì kǐga ró.

17 Kònò rúbhá wáyi dhi kàdré tá mǐ 'i yà dhi, a ni tá kitswá tà yi ngíni? Kó ngalè, rúbhá wáyi dhi kàdré tá bí 'i yà dhi, a ni tá kitswá ngá tàdzí ngu ngíni?

18 Tà bàti ró dhi, Gìká tobhà kìgá àlo àlo títi dhi i rúbhá léna ngóro í dré tá lèlè 'òle dhi tǐni.

19 Kìgá nda ì kàdré tá ngbà 'í àlo dhi, kònò rúbhá nda kitswá tá adrélé ko.

20 Tà bàti ró dhi, rúbhá ni kìgá i bǐ. Dì, rúbhá nda ína ngbà 'í àlo.

21 Rúbhá nda ni mǐ kitswá ína tàá drígá dré dhi «Ámi lovó má rú yó!» dhi bwà ko. Kó ngalè, drǐ ni kitswá ína tàá pá dré dhi «Ámi lovó má rú yó!» dhi bwà ko.

22 Tàko ko, rúbhá ni kìgá adrélé nòle yàya dhi ì kàdré tá yó dhi, kònò rúbhá nda kitswá tá tà 'o bwà ko.

23 Rúbhá ni kìgá mà dré adrélé nòle lindrì àko ró dhi i, mà adré àyi nda ki lindrì bha kìgá àruka títi dhi kya ki lavú. Rúbhá ni kìgá kitswábhá adrélé nòle ko dhi i, mà adré àyi nda ki likí kìgá àruka títi dhi ki lavú.

24 Dì, mà adré 'òá kònìni rúbhá ni kìgá kitswábhá adrélé nòle dhi ki tà sè ko. Dì, Gìká amú ína rúbhá ni kìgá i títi, lindrì fèzo kìgá adrèbhá tá lindrì àko dhi i dré,

25 tà adrézó ru lanzí dhi kàdré ró rúbhá nda na yó, be ró dhi, kìgá nda ì kàdré ró àyi ki àzya ki tà kisù.

26 Àsà dhi, kìgá àlo dhi kàdré kizà nya dhi, kìgá àruka títi dhi ì adré kókpa kizà nya túmání akódhi be. Kìgá àlo dhi kàdré rúku kisú dhi, kìgá àruka títi dhi ì adré lenzélé túmání akódhi be.

27 Ámi ró dhi, àmi Krísto ni rúbhá 'i. Ámi àlo àlo títi dhi i rúbhá nda ni kìgá 'i.

28 Gìká bhà tá rè zyà àpóstolò i adrélé drǐdrǐ Èkèlézyà na gò, pròfétà ki bhàzo àyi àmvolésè gò, dhya adrèbhá tà tadhá dhi ki bhàzo àyi àmvolésè. Àmvolásà dhi, bhà tá dhya adrèbhá tà líndrìgá ró dhi ki 'o dhi i, dhya adrèbhá mómí ki drà tídrí dhi íbe, dhya adrèbhá mómí ki ledé dhi íbe, dhya adrèbhá mómí ki drǐ ko dhi íbe, tsàle dhya adrèbhá ti twátwa ki ta dhi íbe.

29 Dì mómíyá títi dhi i àpóstolò 'i ko. Àyi títi dhi i pròfétà 'i ko. Àyi títi dhi i tà tadhábhá 'i ko. Àyi títi dhi i rǐnyí íbe adrézó tà líndrìgá ró dhi ki 'o ko,

30 adrézó mómí ki drà tídrí ko, adrézó ti twátwa ki ta ko, adrézó ti twátwa nda ki kúlí àndu ngi ko.

31 Dì, àmi ki togó kàdré ína àtsi ró, kitswázó tà tani lavúlé Tirí Lólo dré adrélé fèle dhi ki kisú.

Nyànómvá dhi, má ni láti dóro láti àruka títi dhi ki lavúlépi dhi ni tadhá àmi dré kòdhya.

13

Lèlè ni tà

1 Kònò má kàdré tá ti twátwa mómí kya ki ta ángéló kya íbe gò, má dré mána adrézó lèlè àko dhi, má ni tá adré ngóro ngílingíli adrélé tswàle wáyá ro dhi tǐni, kó ngalè gòká adrélé vòle wáyá ro dhi tǐni.

2 Kònò má kàdré tá Gìká ni kúlí longó pròfétà àdhya tǐni, adrézó tà títi lùzu ró dhi ki ni lanzíle tà nǐnǐ be wáyi, adrézó tà ka'íka'í íbe kàdrì kitswázó kòngó ki 'o àyi ki kisí gò, má dré mána adrézó lèlè àko dhi, má ni tá adré ngá tàko 'i.

³ Kònò má kòlanzí tá áma ngá tíí dhi i lemerèbhá i dré, áma rúbhá fèzo vèle àtsí na gò, má dré mána adrézó lèle àko dhi, má kitswá tá tà dóro àlo kisú ásà ko.

⁴ Lèle adré tà letè togó vwàvwà sè, adrézó áyi togó dóro tadhá móndí i dré. Adré lovó kònzí bha móndí i rú ko. Adré áyi afà ko, adrézó drìkàdrì ro ko.

⁵ Adré kanyò fe móndí i dré ko, adrézó tà dóro nda kisulé áyi tándi dré ko, adrézó áyi togó tayí adrélé aswálé ko. Adré tà kònzí 'òle í rú dhi ki tà kisú vwàvwà ro ko.

⁶ Adré lenzélé tà kònzí sè ko. Be ró dhi, adré ína lenzélé tà bàti sè.

⁷ Lèle adré tà tíí dhi ki mvo, adrézó Gíká ni ka'í tà tíí i sè, adrézó mǐ bha akódhi véna tà tíí i sè, adrézó togó tsi tà tíí i sè.

⁸ Lèle kitswá tàdzí akilé ko. Di, à ni Gíká ni kúlí longoma pròfétà kya tíni dhi ni tayí. A ni ti twátwa ki tàma kíkí. A ni kúlí tàma tà nǐnǐ sè dhi ni tayí.

⁹ Tàko ko, mà adré àmakya tà ni tsà, adrézó Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni tsà.

¹⁰ Di, lókyá tà tíí dhi i dré dra kitswábhá tíí dhi tú dhi, tà kitswábhá tsà dhi ki àyikya tavì.

¹¹ Má dré tá adrérà'a mvámvá ro dhi 'á dhi, má adré tá tà ta mvámvá àdhya tíni, adrézó tà kisú mvámvá àdhya tíni, adrézó tà ni lanzilé mvámvá àdhya tíni. Di, lókyá má dré atsázó móndí kàdrì ro dhi sè dhi, má tayí tà ànzimvá kya i tíí.

¹² Nyànomvá dhi, mà adré ngá no tsà, ngóro ngá líndrí adrélé nòle tálátálà na dhi tíni. Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, mà ni ru no Gíká be mǐ sè. Nyànomvá dhi, má adré tà ni tsà. Di, lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, má ni tà tíí dhi ki ni, ngóro Gíká dré áma nìle bàti dhi tíni.

¹³ Nyànomvá dhi, tà na kòni i be: tà ka'íka'í, mǐ bhàbhà Gíká véna dhi, ìndì lèle. Di, tà kàdrì lavulé tà nda i kòfalé dhi ína lèle 'i.

14

Ti twátwa ki tàma, ìndì tà longoma pròfétà kya tíni dhi

¹ Mǐ kàdré di láti lèle àdhya ni lebè. Ami ki togó kàdré kpà àtsi ró, kitswázó tà tani Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi ki kisú. Lavulé dhi, mǐ kàdré rǐnyí adrézó Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni dhi ni le kisulé dhi kòdhya.

² Tàko ko, dhya adrélépi ti twá ta dhi adré tà ta móndí i dré ko. Be ró dhi, adré ína tà ta Gíká dré. Angyá ko, dhya àlo nǐ tà akódhi dré adrélé tàle dhi ko, dré adrélé tà lùzu ró dhi ki ta Tírí Lólo ni rǐnyí sè dhi sè.

³ Di, dhya adrélépi Gíká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi adré ína tà ta móndí i dré, kitswázó àyi ki timbà àyi ki tà ka'íka'í na, kitswázó àyi ki kodzó, ìndì kitswázó àyi ki togó ki tindrì.

⁴ Dhya adrélépi ti twá ta dhi adré áyi tándi ni timbà áyi tà ka'íka'í na. Di, dhya adrélépi Gíká ni kúlí longó pròfétà àdhya tíni dhi adré ína móndyá tíí Èkèlézyà le dhi ki timbà àyi ki tà ka'íka'í na.

⁵ Má adré leá dhi, mǐ kàdré tíí ti twátwa ki ta. Di, lavulé dhi, má adré leá mǐ kàdré Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni. Tàko ko, dhya adrélépi tà longó pròfétà àdhya tíni dhi lavú dhya adrélépi ti twátwa ki ta dhi, akódhi nda kàdré ngbà 'í ti twátwa nda ki kúlí àndu ngi Èkèlézyà ni timbàzo dhi ko dhi.

⁶ Áma adrúpi i, kònò má kòtsa tá àmi véna adrélé ti twátwa ki ta dhi, tà nda ni tá kitswá àmi ki ledé ngíni? Di, má kòtsa mána tà lùzu ró tadhále

dhi íbe yà, tà nìni tàle dhi íbe yà, tà longólé pròfétà àdhyà tìni dhi íbe yà, kó ngalè tà tadhálé dhi íbe yà dhi, tà nda ni àmi ki ledé bàti.

⁷ Kàdré ndìndì ngá ledélé làrí ro ngóro fírílí tìni, ìndì kùdhí tìni dhi ki tà sè dhi, à kàdré ngá nda ki tswa wàyá ro dhi, à ni longó adrélé tswàle nda ni ni ngíni?

⁸ Kó ngalè, à kàdré gòká vo dóro ko dhi, àdhi ni áyi lotó lile àdzú bhu dhi nì?

⁹ Tà nda kòdhi kókpà kònìni àmi ki tà sè. Mì kàdré kúlí nìle ko dhi ki ta kòdhyà dhi, à ni kúlí mì dré adrélé tàle nda ki àndu ni ngíni? Mì ni adrè àmìkya kúlí nda ki ta àngyá.

¹⁰ Tà bàti ró dhi, ti twátwa adrélé tàle bvò dri dhi i bǐ. Dì, ti adrélépi àndu àko dhi yókódhó.

¹¹ Dì má kònǐ kúlí adrélé tàle dhi ki àndu ko dhi, má ni adrè mǒndí twá ro dhyà adrélépi kúlí nda ki ta dhi dré, ìndì akódhi nda ni kpà adrè mǒndí twá ro má dré.

¹² Tà nda kókpà kònìni àmi ki tà sè. Àmi ki togó dré adrélé àtsi ró tà tani Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi ki kisú dhi sè dhi, mì kàdré tà tani adrézó Èkèlézyà ni timbà dhi ki nda kòdhyà.

¹³ Àsà dhi, lè dhyà adrélépi ti twá ta dhi kàdré tà zi Gìká tí, kitswázó kúlí í dré adrélé tàle nda ki àndu ngí dhi bvò.

¹⁴ Tàko ko, má kàdré tà ta Gìká be ti twá dhi sè dhi, áma togó adrè tà nda ki ta nì. Dì, áma tà kisùkisù adrè ína tà 'o ko.

¹⁵ Dì má ni 'òá ngíni? Má ni tà ta Gìká be áma togó sè, adrézó kpà tàá áma tà kisùkisù sè. Má ni longó ngo áma togó sè, adrézó kpà longóá áma tà kisùkisù sè.

¹⁶ Tàko ko, mí kàdré Gìká ni rú bha kùle ngbà 'í kúlí angábhá àmi togó lésè dhi i sè dhi, dhyà adrélépi kúlí mí dré adrélé tàle àwoyà fèzo Gìká dré nda ki yi dhi ni kitswá tàá «Kònìni!» dhi ngíni? Àngyá ko, akódhi nda nǐ kúlí mí dré adrélé tàle nda ki àndu ko.

¹⁷ Dì tágba mí dré adrézó àwoyà ta Gìká dré dhi, mí adrè mína dhyà nda ni timbà akódhi ni tà ka'íka'í na ko.

¹⁸ Má adrè àwoyà ta Gìká dré, má dré adrélé ti twátwa ki ta àmi títi dhi kya ki lavú dhi sè.

¹⁹ Dì, lèsámbo na dhi, má dré kúlí nzi mǒndí ì dré nìle dhi ki tàle àyi ki tadházó dhi dóro lavulé, má dré kúlí ngulù-mudrí dhi ki tàle ti twá sè dhi rúsè.

²⁰ Áma adrúpi i, mì kàdré tà kisù ngóro ànzimvá kya tìni ko. Mì kàdré tà 'o ànzimvá kya tìni ngbà 'í tà kònzi 'òma ni tà sè. Dì, tà kisùma ni tà sè dhi, mì kàdré tà 'o ngóro mǒndí lí'wábhá dre dhi kya tìni.

²¹ Gìká ni Kúlí adrè tàá dhi:
«Mírì tà dhi: Má ni tà ta mǒndyá kòdhi i dré mǒndí adrèbhá ti twátwa ki ta dhi i sè, ìndì mǒndí twá ki kúlí i sè.

Dì, tágba dré adrézó kònìni dhi, ì kitswá àyikya áma yi ko.»*

²² Àsà dhi, Gìká bhà ti twátwa ki tàma, kitswázó áyi rǐnyí tadhá mǒndyá ka'íbhá dhi i dré ko, be ró dhi, mǒndyá ka'íbhá ko dhi i dré. Dì, bhà ína tà longoma pròfétà kya tìni dhi, kitswázó áyi rǐnyí tadhá mǒndyá ka'íbhá dhi i dré, mǒndyá ka'íbhá ko dhi i dré ko.

²³ Dì àmi mǒndyá Èkèlézyà le ni i, mì kòkimó ru títi adrélé ti twátwa ki ta gò, mǒndí ka'ílepi ko dhi 'i yà, kó ngalè mǒndí tà nda ni nìlepi ko dhi 'i yà dhi dré fizo àmi ki yi dhi, a ni tàá dhi, ngá kizá àmi ki dri dre.

* 14:21 14:21 A kònò Esáyà 28:11-12.

²⁴ Di, mì kàdré àmíkya tíí Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni gò, móndí ka'ilepi ko dhi 'i yà, kó ngalè móndí tà nda ni ñlepi ko dhi 'i yà dhi dré fizo àmi ki yi dhi, a ni áyi tàkonzì ni àmi ki kúlí i sè, adrézó ka'íá i tàkonzì líyí 'i káyà dhi.

²⁵ Di tà tíí dré zùle áyi togó na dhi ki apfò ngádra 'á gò, dré dhèzo áyi mì bha kìnì na, Gíká ni lindrì bhàzo, tàzoá dhi: «Gíká àmi kòfalé be bàti!»

Tà 'òma mibhalé tí lisámbo na dhi

²⁶ Ama adrúpi i, à kàdré di 'òá ngíni? Mì kàdré ru kimó dhi, àmi ki àlo ni kitswá longó ngo, àzya ni ni kitswá tà tadhá, àzya ni ni kitswá tà lùzu ró dhi ni tadhá, àzya ni ni kitswá ti twá ta, àzya ni ni kitswá ti twá nda ni kúlí àndu ngi. Di mì kàdré tà tíí nda ki 'o kitswázó móndyá Èkèlézyà le dhi ki timbà àyi ki tà ka'íka'í na.

²⁷ A kàdré ti twátwa ki ta dhi, adré leá dhi, ngbà 'í móndí rì yà, kó ngalè na yà dhi i kàdré ti twátwa nda ki ta dhi àyi. Di i kàdré ti nda ki ta bvóá bvóá. Adré kpà leá dhi, dhya àzya kàdré kúlí i dré adrélé tàle nda ki àndu ngi.

²⁸ Di, dhya kitswálépi kúlí nda ki àndu ngi bwà dhi kàdré yó dhi, le móndyá nda i kàdré àyikya kírì lisámbo na. Ī kàdré ti twátwa nda ki ta àyi ki tàndi i dré, ìndì Gíká dré.

²⁹ Kàdré móndyá adrèbhá Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni dhi ki tà sè dhi, le àyi rì yà, kó ngalè na yà dhi i kàdré kúlí nda ki longó, móndyá àruka tíí dhi i kàdréro tà i dré adrélé tàle nda ki tabhì lanzíle.

³⁰ Dhya àzya adrélépi lírìlé dhi kòkísú tà lùzu ró tadhále dhi dhi, le dhya adrélépi tá tà ta drìdrì nda kòtayí kúlí tàma.

³¹ Di àmi àlo àlo tíí dhi i, mì ni kitswá Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni, dhya àlo àzya ni bvó, kitswázó móndyá tíí dhi ki tadhá, ìndì àyi ki kodzó dhi bvó.

³² Adré leá dhi, móndyá adrèbhá tà longó pròfétà kya tíni dhi i kàdré àyi ki togó bha àyi ki rìnyí zàle.

³³ Tàko ko, Gíká adré tà 'o wàyá ro ko. Be ró dhi, adré ína tà 'o tà kìdrìkìdri na.

Ngóro dré adrélé Èkèlézyà tíí i 'àsè dhi tíni dhi,

³⁴ le tòkò i kàdré kírì lisámbo na. Ī kòtà kúlí ko. Be ró dhi, i kàdré àyi ki bha àyi ki drì kobhá i zàle, ngóro Mósè ni tátrìtrì kúlí dré adrélé tàle dhi tíni.

³⁵ Ī kàdré tà i dré lèle ñile dhi íbe dhi, i kàdré tà nda ki lízì àyi ki àgo i tí bhàna. Tàko ko, tòkò dré adrélé tà ta lisámbo na dhi kanyò ro akódhi dré.

³⁶ Ami Kòrìtòbhá ni i, mì adré vo tsì kisúá dhi, Gíká ni kúlí apfò àmi ki tàndi i vélèsè? Kó ngalè, Gíká ni kúlí nda tsa ngbà 'í àmi véna?

³⁷ Móndí àruka àmi kòfalé dhi i kàdré àyi ki no pròfétà i ró yà, kó ngalè móndí Tírì Lólo ni rìnyí íbe dhi i ró yà dhi, le àyi nda i kòka'í dhi, tà má dré adrélé tisìle àmi dré kòdhi i, tòlí Mírì àdhya 'i.

³⁸ Di, i kòka'í kònìni ko dhi, à kitswá kpà àyi ki tàndi ki ka'í ko.

³⁹ Di áma adrúpi i, àmi ki togó kàdré àtsi ró, adrézó Gíká ni kúlí longó pròfétà kya tíni. Mì kòlogá kpà ti twátwa ki tàma móndí i dré ko.

⁴⁰ Di, adré leá dhi, mì kàdré àmíkya tà tíí dhi ki 'o mibhalé tí, ngóro dré kitswálé Gíká mìlèsè dhi tíni.

15

Krìsto ni ngàma dràdrà 'àsè dhi

¹ Ama adrúpi ĩ, má lè Rúbí Tani má dré longólé àmi dré dhi ni tà 'òle agalé àmi léna. Mì ka'í Rúbí Tani nda gò, mì dré adrézó àmi kì totó tātā drīá.

² Rúbí Tani nda sè dhi, Giká adré àmi kì tidrí, mì kàdré tròle gígí ro tà má dré longólé àmi dré nda rú dhi. Di, mì kàdré 'òá kònìni ko dhi, mì ka'í àmìkya àngyá.

³ Má tadhá àmi dré tà kàdrìkàdrì má dré kisúlé kòni ĩ kòdhya: Krísto drà àma kì tàkonzì kì tà sè, ngóro tisìle Giká ni Kúlí na dhi tìni.

⁴ Di akódhi ni rúbhá bhàzo mógó na gò, kítú ni na sè dhi, dré ngàzo dràdrà 'ásè, ngóro tisìle Giká ni Kúlí na dhi tìni.

⁵ Di dré agázó Péteró kandrá gò, dré agázó àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ĩ kandrá.

⁶ Amvolásà dhi, dré agázó lókyá àlo sè móndí ka'ìbhá kámá-nzi lavú dhi ĩ kandrá. Ayi nda ĩ kòfalé dhi, móndí bí dhi ĩ dhu rè lídrì íbe. Di, àyi kì àruka ĩ todrà dre.

⁷ Di akódhi dré agázó Yàkóbhò kandrá gò, dré gòzo agalé àpóstolò títi dhi ĩ kandrá.

⁸ Ayi títi nda ĩ àmvolésè dhi, dré kpà agázó áma tàndi kandrá, tágba má dré tá adrézó ngóro mvámvá tìle lókyá dóro sè ko dhi tìni dhi.

⁹ Tàko ko, ma móndí tàko lavúlé àpóstolò títi dhi ĩ kòfalé dhi 'i. Má kitswá ndìndì adréle zìle àpóstolò ro dhi ko, má dré tá móndyá Giká ni Ekèlézyà le dhi kì mì pfole dhi sè.

¹⁰ Di, Giká ni togó tani bhàle má rú dhi sè dhi, ma ngóro má dré adréle ándrò kòndhi tìni. Akódhi bhà áyi togó tani nda má rú àngyá ko. Tàko ko, má 'o mána àzì àpóstolò àruka títi dhi kya kì lavú. Tà bàti ró dhi, má 'o àzì nda ma ko. Be ró dhi, Giká ni togó tani adrélepi tà 'o má léna dhi 'o ína àzì nda ni.

¹¹ Asà dhi, kàdré ma 'i yà, kó ngalè àyi nda 'i yà dhi, tà nda kòdhi ĩ tà mà dré adréle longólé ìndì mì dré ka'ìle dhi 'i.

Móndyá dràbhá dre dhi kì ngàma dràdrà 'ásè dhi

¹² Di, mà kàdré kó longóá dhi Krísto nga dràdrà 'ásè 'í dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi ĩ adré di àyikya tàá dhi, móndyá dràbhá dre dhi ĩ kitswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhi ngìngìni ró?

¹³ Kònò ngangà dràdrà 'ásè dhi kàdré tá yó dhi, Krísto nga tá kpà dràdrà 'ásè ko.

¹⁴ Di Krísto kònga tá dràdrà 'ásè ko dhi, tà mà dré adréle longólé dhi ni tá adré tà tàko 'i, ìndì àmi kì tà ka'ìka'ì ni tá adré tà tàko 'i.

¹⁵ Kòdhi íbe dhi, mà ni tá adré Giká ni tà longóbhá kìnzò sè dhi 'i. Tàko ko, mà longó àmakya Giká ni tà tàzoá dhi, akódhi tingá Krísto dràdrà lésè dre dhi 'í. Di, móndyá dràbhá dre dhi ĩ kòkitswá tá ngàle dràdrà 'ásè ko dhi, Giká tingá tá kpà Krísto dràdrà lésè ko.

¹⁶ Tàko ko, móndí ĩ kòkitswá tá ngàle dràdrà 'ásè ko dhi, Krísto nga tá kpà dràdrà 'ásè ko.

¹⁷ Di Krísto kònga tá dràdrà 'ásè ko dhi, àmi kì tà ka'ìka'ì ni tá adré àngyá, ìndì mì ni tá adré dhu rè àmi kì tàkonzì na.

¹⁸ Kòdhi íbe dhi, móndyá Krísto ni ka'ìbhá gò ĩ dré todràzo dhi kì tà akí tá dre.

¹⁹ Kònò mà kàdré tá ngbà 'í mì bha Krísto véna lídrì kòndhi ni tà sè dhi, mà ni tá adré kizàbhá 'i móndyá àruka títi dhi kì lavú.

²⁰ Di, tà bàti ró dhi, Krísto nga dràdrà 'ásè, ngóro dhya ngàlepi drìdrì móndyá dràbhá àruka títi dhi ĩ kandrána dhi ró.

²¹ Tàko ko, ngóro dràdrà dré atsálé móndí ĩ kòfalé móndí àlo dhi sè dhi tíni dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi atsá kókpa móndí àlo dhi sè.

²² Ngóro mónnyá títi angábhá Adámà lésè dhi ĩ dré adréle dràle dhi tíni dhi, mónnyá títi ru amúbhá Krísto be dhi ki adrí.

²³ Di, móndí àlo àlo títi dhi ki adrí àyi ki tàndi ki lókyá sè. Krísto adrí ina drìdrì mónnyá àruka títi dhi ĩ kandrà nì. Di lókyá dré dra agòzo dhi tú dhi, mónnyá akódhi àdhyà ki adrí.

²⁴ Amvolásà dhi, lókyá kùdù ni atsá. Lókyá nda sè dhi, Krísto ni tirí kònzì títi ópí kàdrì ro ìndì rinyi ró dhi ki tà 'o akilé, rinyi títi adrézó òpì nya dhi íbe gò, Opì logózó Gìká Atá drígá.

²⁵ Tàko ko, lè Krísto kàdré òpì nya tsàle lókyá Gìká dré dra akódhi ni kàribhá títi dhi ki bhàzo adréle akódhi ni pá zàle dhi 'á.*

²⁶ Kàribhá ni kùdù dré dra tà ni ni 'òzo akilé dhi, dràdrà 'i.

²⁷ Angyá ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Gìká bhà tà títi dhi ĩ akódhi ni pá zàle.»† Di tà tisìle kòdhi kàdré tàá «tà títi dhi ĩ» kònzìni dhi, adré Gìká ni tàndi ni bha lána ko. Tàko ko, Gìká nda dhyà adrélepi tà títi nda ki bha Krísto ni pá zàle dhi 'i.

²⁸ Di akódhi kònzì dra 'òá kònzìni dhi, Krísto, Gìká ni Mvágó nda ni áyi tàndi ni bha Gìká tà títi dhi ki bhàlepi áyi pá zàle nda zàle, Gìká kàdréro tà títi dhi ĩ drìle.

²⁹ Di, ngangà dràdrà 'ásè dhi kàdré ina yó dhi, mónnyá adrébhá bàtisimò do mónnyá dràbhá ki rú sè dhi ĩ adré 'òá kònzìni àdho tà sè? Mónnyá dràbhá dre dhi ĩ kòkitswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhi, à adré bàtisimò do àyi ki rú sè àdho 'òzo?

³⁰ Ama ró dhi, mà adré kpà àma ki lídrì fe adréle dràdrà mìle lókyá títi ĩ sè àdho tà sè?

³¹ Tàko ko, ma mána dràdrà mìle kítú àlo àlo títi dhi ĩ sè. Tà nda tà bàti 'i, ngóro má dré adréle áma drì bha kuru àmi ki tà sè Yésu Krísto àma ki Mírì na dhi tíni.

³² Kònzò má kòpfu tá ru kà'wá àtrá íbe Efésò na ngbà 'í móndí ki tà sè dhi, má ni tá àdho tà dóro kisú ásà kòdhya? Mónnyá dràbhá dre dhi ĩ kòkitswá ngàle dràdrà 'ásè ko dhi,

«Mà kàdré ngá nya, adrézó ngá mvu!

Tàko ko, kídru, mà ni dra dràdrà.»‡

³³ Mì kòtayí àmi adréle litílé ko: «Ru sùma móndí kònzì íbe dhi adré dhyá ki tà dóro ki kizá.»

³⁴ Mì kògò di adréle tà kisú dóro. Mì kòtayí kpà tàkonzì 'òma. Tàko ko, móndí àruka àmi kòfalé dhi ĩ nǐ àyikya Gìká ko. Má adré tà kòdhi ni ta kanyò fèzo àmi dré.

Rúbhá mónnyá dra ngabhá dràdrà 'ásè dhi kya

³⁵ Di, à ni kitswá lizíá dhi: «Mónnyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè ngíni? ĩ ni nga rúbhá ngíni dhi sè?»

³⁶ Tà lizíle nda tà azaaza 'i! Lò'wa mí dré adréle kidhíle dhi kòdrà ko dhi, kitswá ina apfòle lídrì ro ko.

³⁷ Mí dré adrérà'a lò'wa kidhí dhi 'á dhi, mí adré ngá dra apfòlepi dhi ni kidhí kòdhya ko. Be ró dhi, mí adré ngbà 'í lò'wa kidhí kòdhya, kàdré ngánò lò'wa 'i yà, kó ngalè ngá àzya ni lò'wa 'i yà dhi.

* 15:25 15:25 A kònzò Longó ĩ 110:1. † 15:27 15:27 A kònzò Longó ĩ 8:7. ‡ 15:32 15:32 A kònzò Esáyà 22:13.

³⁸ Di Giká adré rúbhá tídhí dhi ni fe lò'wa nda dré, ngóro í dré adrélé léle 'òle dhi tíni. Lò'wa àlo àlo títi dhi i dré dhi, adré rúbhá fe adrélé àyi ki tàndi kya ró.

³⁹ Ngá títi dhi ki ză kandra àlo ko. Móndí ki ză ni kára twá, kà'wá ki ză ni kára twá, àrí kya ni kára twá, ìndì kosyá kya ni kára twá.

⁴⁰ Kòdhi íbe dhi, rúbhá bhù àdhya i be, ìndì rúbhá bvò àdhya i be. Di rúbhá bhù àdhya ki lagulagu twá rúbhá bvò àdhya kya rúsè.

⁴¹ Kítú ni lagulagu twá, mbă ni lagulagu twá, ìndì bhìbhínyà ki lagulagu twá. Ndìndì bhìbhínyà àlo àlo títi dhi ki lagulagu twá àyi ki àzya kya rúsè.

⁴² Tà nda ni adré kókpà kònìni móndyá dra ngabhá dràdrà 'ásè dhi ki tà sè. Rúbhá adrélé síle kìní na ngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi ró dhi, ni nga rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró.

⁴³ Rúbhá adrélé síle lindrì àko dhi, ni nga rúbhá mìlanzìlanzì ro dhi ró. Rúbhá adrélé síle rúbhá yàya ro dhi, ni nga rúbhá rìnyi ró dhi ró.

⁴⁴ Rúbhá adrélé síle rúbhá bvò àdhya ró dhi, ni nga rúbhá adrélépi Tírí Lólo ni lídrì íbe dhi ró.

Ngóro rúbhá bvò àdhya dré adrélé be dhi tíni dhi, rúbhá adrélépi Tírí ni lídrì íbe dhi kókpà be.

⁴⁵ Asà dhi, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Móndí drìdrì, Adámà atsá móndí lídrì íbe dhi ró.»[§] Di, Adámà kùdù ro dhi atsá ína Tírí adrélépi lídrì fe dhi ró.

⁴⁶ Di, rúbhá Tírí àdhya atsá drìdrì nì ko. Be ró dhi, rúbhá bvò àdhya atsá ína 'íká, gò rúbhá Tírí àdhya dré atsázó ndò.

⁴⁷ Móndí drìdrì nda apfò tàpfulíndrì bvò àdhya lésè. Di, móndí kùdù ro nda apfò ína bhù lésè.

⁴⁸ Móndyá bvò àdhya i ngóro móndí apfòlepí bvò lésè nda tíni. Di, móndyá bhù àdhya i àyikya ngóro móndí apfòlepí bhù lésè nda tíni.

⁴⁹ Ngóro mà dré adrélé làsú íbe móndí apfòlepí bvò lésè nda àdhya tíni dhi tíni dhi, mà ni adré kókpà làsú íbe móndí apfòlepí bhù lésè nda àdhya tíni.

⁵⁰ Ama adrúpi i, tà má dré adrélé tàle dhi i, kònì i: Dhyá ki rúbhá i kàrí ni be dhi i kitswá file Giká ni Opì na bwà ko. Ngá adrélépi ñwàle ñwanwà dhi kitswá file ngá kitswábhá ñwàle bwà ko dhi i kòfalé bwà ko.

⁵¹ Mì yi rè ká! Má adré tà lùzu ró dhi ni ta àmì dré kòdhya: Ama títi dhi i kòfalé dhi, móndí àruka i kitswá dràle ko. Di, àma títi dhi ki rúbhá ki ru ladzá

⁵² lókyá mvá tsà mǐ atswàma àdhya tíni dhi sè, gòká kùdù dré ngorà'a. Tàko ko, à ni gòká vo gò, móndyá dràbhá dre dhi i dré ngàzo dràdrà 'ásè rúbhá kitswábhá ñwàle bwà ko dhi íbe. Di àma ki rúbhá ki ru ladzá.

⁵³ Tàko ko, lè rúbhá adrélépi ñwàle ñwanwà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró. Lè rúbhá adrélépi dràle dràdrà kònìdhi kòladzá ru atsálé rúbhá kitswálepí dràle bwà ko dhi ró.

⁵⁴ Di rúbhá adrélépi ñwàle ñwanwà nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálepí ñwàle bwà ko dhi ró dhi, ìndì rúbhá adrélépi dràle dràdrà nda kònì ru ladzá atsálé rúbhá kitswálepí dràle bwà ko dhi ró dhi, tà tisìle Giká ni Kúlí na kònìdhi ni ru 'o:

«À lavú dràdrà ni rìnyí, tà ni ni 'òzo akílé dhi dre!*

⁵⁵ Dràdrà, àmì rìnyí móndí ki lavúzó dhi ángwà?

Dràdrà, àmì rìnyí móndí ki tupfúzó todràle dhi ángwà?»[†]

[§] 15:45 15:45 A kònò Kìdhoma 2:7. * 15:54 15:54 A kònò Esáyà 25:8. † 15:55 15:55 A kònò Oséyà 13:14.

⁵⁶ Dràdrà ni rĩnyĩ adrézó mǒndĩ ki tupfú todràle nda, tàkonzì 'i. Dì tàkonzì nda ni rĩnyĩ angá tǎtrĩtrĩ kúlí lésè.

⁵⁷ Dì, mà kàdré àmakya àwoyà fe Gĩká dré, dré adrélé àma ki 'o tàkonzì lavú dràdrà be àma ki Mírĩ Yésu Krísto ni rĩnyĩ sè dhi sè!

⁵⁸ Asà dhi, àma adrúpi má dré lèle tò ni ì, mà kàdré àmi ki totó tǎtǎ. Mì kòtayĩ àmi tà dré kizílé àlomvá ko. Mì kàdré ngbú àmi ki fe adrélé Mírĩ ni àzĩ 'o adrézó lile ába drĩdrĩ. Tàko ko, mà nĩ tàle dhi, àzĩ mà dré adrélé 'òle Mírĩ na dhi kitswá dràle àngyá ko dhi be.

16

Làfa lokólé mǒndyá ka'ibhá Yèrúsalémà na dhi ĩ dré dhi

¹ Kàdré làfa mà dré adrélé lokólé mǒndyá Gĩká àdhya Yèrúsalémà na dhi ĩ dré dhi ni tà sè dhi, mà kàdré 'òá ngóro má dré tàle Èkèlézyà Gàlàtíyà na dhi ĩ dré dhi tĩni.*

² Kítú ni àlo pòsò àlo àlo títí dhi kya sè dhi, àmi àlo àlo títí dhi ĩ mà kàdré làfa mà dré kisúlé dhi ni àruka bha gàrà dri. Mì kàdré 'òá kònini kitswále má kònì dra tsa dhi, mà kòlokóro làfa lókyá nda sè ko.

³ Dì má kòtsa dre dhi, má ni wárágà ki fe mǒndyá mà dré dra kipèle dhi ĩ dré gò, àyi ki mùzo ngá mà dré adrélé fèle nda ki adzĩ Yèrúsalémà na.

⁴ Kòkitswá má dré kpà lizo dhi, mà ni li túmánì àyi íbe.

Atsì Pólò dré lèle tòle dhi

⁵ Má kònì dra lavú bvò Mǎkèdòníyà àdhya 'àsè dhi, má ni tsa àmi véna. Tàko ko, má ni lavú Mǎkèdòníyà 'àsè.

⁶ Aruka ni, má ni adré àmi véna lókyá be vwàvwà ro tsà. Aruka ni, má ni ndìndì lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé àmi véna, mà kògòro áma ledé má dré lizo àrà má dré dra lizo lána dhi na.

⁷ Tàko ko, má lè àmi ki nòle ngbà 'í lókyá tsà sè má dré adrérà'a lavúlé dhi 'á ko. Be ró dhi, Mírĩ kòlè dhi, má adré lèá gile àmi ta.

⁸ Nyànómvá dhi, má ni adré kònwa Èfésò 'a tsàle gwányá Pàtèkótè àdhya na.

⁹ Tàko ko, Gĩká nzi láti má dré adrézó àzĩ kàdrì dhi ni 'o kònwa, gba mǒndĩ bí dhi ĩ kàdré ligílé má rú yà dhi.

¹⁰ Tímòtéyò kòtsa àmi véna dhi, mà kò'o akódhi dóro, kàdréro àmi kòfalé tiri àko. Tàko ko, akódhi adré Mírĩ ni àzĩ 'o mána tĩni.

¹¹ Adré dì lèá dhi, dhya àlo kàyízè akódhi ko. Akódhi dré adrérà'a 'òle agòle dhi 'á dhi, mà kòledé akódhi, kàgòro má véle togó be kìdrìkìdrì. Angyá ko, má adré akódhi ni letè adrúpi àruka íbe.

¹² Kàdré àma ki adrúpi Apólò ni tà sè dhi, má kodzó tá akódhi togó wáyi sè, kòlìró àmi véna àma ki adrúpi àruka íbe. Dì, akódhi lè tá ína lile nyànómvá ko. Dì a ni dra lókyá dóro nda lizo ndò.

¹³ Lè mà kàdré tàmìga dri, adrélé àmi ki totó tǎtǎ àmi ki tà ka'ìka'ì na. Mì kàdré togó tsi, adrézó kpà rĩnyì ró.

¹⁴ Mì kàdré kpà tà títí dhi ki 'o lèle sè.

¹⁵ Mì nĩ tàle dhi, Sètèfànà ĩ mǒndyá akódhi ni dzó lé dhi íbe dhi ĩ tá mǒndĩ Yésu ni ka'ibhá drĩdrì bvò Akáyà àdhya na dhi 'i dhi be. Dì ĩ fè àyi adrélé tà 'o mǒndyá lólo Gĩká àdhya ĩ dré. Àma adrúpi ĩ, má adré àmi ki kodzó,

¹⁶ mà kàdréro àmi ki bha mǒndyá adrèbhá tà 'o àyi nda kya tĩni dhi ĩ zàle, ìndì mǒndyá títí adrèbhá àzĩ 'o landèzo túmánì àyi íbe dhi ĩ zàle.

* 16:1 16:1 A kònò Rómàbhá ĩ 15:25-26.

¹⁷ Má adré lenzélé Sètèfánà kī atsama Fòrùtùnátò íbe Akàyíkò be dhi nì tà sè. Ayi nda ì 'o má dré tà tíí mī dré kitswálé 'òle bwà ko dhi ì dre.

¹⁸ Ī tindrì áma togó ngóró ì dré kpà 'òle àmī dré dhi tíni. Mī kàdré dī mómídí làsú be kònìni dhi kī tà bha kuru.

Mòdo kùdù

¹⁹ Ekèlézyà bvò Asíyà àdhya lé dhi ì fè mòdo àmī dré. Akílà ì Pīrīsíkà be dhi ì fè kpà mòdo àmī dré togó wáyì sè Mírì Yésu na, tùmání mómíyá Ekèlézyà àdhya adrèbhá ru kimó àyi kī dzó lé dhi íbe.

²⁰ Ama kī adrúpi tíí kònwa dhi ì fè kpà mòdo àmī dré. Amī ró dhi, mī kòfè mòdo adrézó ru kamú àmī kòfalésè lèle sè.

²¹ Ma, Pólò, má adré kúlí kònì kī tìsì áma tàndì nì drígá sè, mòdo fèzo àmī dré.

²² Dhya àlo kàdré Mírì Yésu nì le ko dhi, tátírítrí kàdré akódhì dri! Mírì, mí kàlì wà!

²³ Mírì Yésu nì togó tani kàdré àmī íbe!

²⁴ Má adré àmī kī le tíí Yésu Krísto na.

Wárágà Pólò dré tisìle Kòrítòbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Kòrítò na dhi i dré dhi ni rì 'i. Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó tà ledé àyi kòfalésè Kòrítòbhá nda ìbe dhi bvó. Tàko ko, akódhi ni wárágà ni àlo léna dhi, lotó tá àyi àyi ki ru lanzima ni tà sè, ìndì àyi ki tàkonzì àruka ki tà sè. Dì mómí àruka àyi kòfalé dhi ì gò adréle ligìlé akódhi rú, adrézó lizíá ngalé akódhi tá àpóstolò 'i bàti yà dhi. Dì wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré tà ta rìnyì sè, adrézó àyi tàrá ga àzì àpóstolò àdhya Gìká dré bhàle í drígá dhi ni tà sè. Tágba kònìni dhi, Pólò adré làá dhi, àyi Kòrítòbhá nda ìbe dhi ì kògò ru amú tódhyá. Adré kpà lenzélé, dré yìle Títò tí tàle dhi, ì ladzá àyi ki togó, ìndì ì lè gòle àyi no tò dhi sè (7:5-16).

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adré kpà àzì Gìká dré fèle móndyá ka'ìbhá títi dhi ì dré adrézó Rúbí Tani longó dhi ni tà ta (2:14-17; 3:1-3, 4-18; 4:1-18; 5:16-21). Amvolásà dhi, adré Kòrítòbhá ki kodzó ngá lokó kitswálé títi, ì kòfèro lemerèbhá móndyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi ì kòfalé dhi ì dré.

Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò kàdré àyi tàrá ga àpóstolò kìnzò ro adrébhá ligìlé í rú dhi ki tà sè dhi, adré 'òá kònìni àyi tàndi ni tà sè ko. Be ró dhi, adré ína 'òá kònìni tadházóá ngádra 'á dhi, Rúbí Tani dré adréle longólé dhi tà bàti 'i káyà dhi.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì móndyá ka'ìbhá dhi ki togó tindrìma (1:1-11)
- 2) Tà Pólò ì kòfalé Kòrítòbhá ìbe dhi (1:12-7:16)
- 3) Kòrítòbhá ki kodzoma ngá lokó fèle móndyá ka'ìbhá Yèrúsalemà na dhi ì dré dhi (8:1-9:15)
- 4) Pólò ni tàrá gàma àzì Gìká dré bhàle akódhi drígá dhi ni tà sè dhi (10:1-13:10)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (13:11-13)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, bhàle adréle Yésu Krísto ni àpóstolò ro ngóro Gìká dré lèle dhi tíni dhi, túmání àma ki adrúpi Tímótéyò be dhi, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, Èkèlézyà Gìká àdhya Kòrítò na dhi dré, túmání móndyá lólo títi Gìká àdhya bvò Akáyà àdhya na dhi ìbe.

² Gìká àma ki Atá ì Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Gìká adré mómí ki togó tindrì

³ Rúku kàdré Gìká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Akódhi nda, àma ki Atá adrélepi àyi togó dóro tadhá àma dré dhi 'i, ìndì Gìká adrélepi àma ki togó tindrì lavúlé dhi 'i.

⁴ Adré àma ki togó tindrì àma ki kizà títi dhi ì na, mà kòkitswáro kpà mómí àruka ki togó tindrì àyi ki kizà títi dhi ì na, ngóro Gìká dré àma ki tàndi ki togó tindrìle dhi tíni.

⁵ Tàko ko, ngóro kizà Krísto dré nyàle dhi ì dré adréle gàle àma léna bí dhi tíni dhi, Gìká adré kókpà àma ki togó tindrì lavúlé Krísto sè.

⁶ Mǎ kǎdré kizà nya dhi, mà adré nyaá mì kòkisúró togó tindrìma túmǎní lídrì kóná vèsè kólyá dhi be be dhi bvó. Gǐká kǎdré àma kǐ togó tindrì dhi, adré tindrìá kitswázó kókpà àmi kǐ togó tindrì, mì kǎdréro togó tsi kizà tíí mì dré adrélé nyàlè àmakya tíni dhi ĩ sè.

⁷ Dǐ mà adré mì bha Gǐká véna àmi kǐ tà sè. Tàko ko, mà nǐ tàlè dhi, ngóró mà dré adrélé kizà nya túmǎní àmi ìbe dhi tíni dhi, mà nǐ kókpà togó tindrìma kisú túmǎní àmi ìbe dhi be.

⁸ Ama kǐ adrúpi ĩ, mà adré leá mì kònǐ ngalè mà nya tá kizà bvó Asíyà àdhya na ngíni ya dhi. Kizà nda ñò tá àma tà tǎndi ró, àma kǐ rǐnyí lavúzó gò, mà dré àma kǐ mǐ bhàma kitswázó adrélé dhi nǐ tayízó.

⁹ Ama léna dhi, sù ngóró à ñò tá tà àma dri kitswálé dràdrà sè na tíni. Dǐ, tà nda 'o tá ru kònǐni, mà kǎdréro mǐ bha àma kǐ tǎndi ĩ dri ko, be ró dhi, Gǐká adrélépi móndí kǐ tingá dràdrà lésè dhi dri.

¹⁰ Akódhi nda apá àma dràdrà làsú be kònǐni nda lésè nǐ. A nǐ go kpà àma kǐ apá nǐ. Mà adré dǐ àma kǐ mǐ bha akódhi véna, kògòró adrélé àma kǐ apá.

¹¹ Ami ró dhi, mì adré kpà àma kǐ ledé, mì dré adrélé tà zi Gǐká tí àma dré dhi sè. Dǐ ásà dhi, móndí zyandre dhi kǐ tà tani Gǐká dré dra 'òlè àma dré dhi kǐ no, ì dré tà zǐlè akódhi tí àma dré dhi sè gò, ì dré àwoyà fèzo akódhi dré àma kǐ tà sè.

Pólò ladzá tà í dré tá kisùlè 'òlè dhi

¹² Tà mà dré adrézó drǐ bha kuru ásà dhi, tà kònǐdhi 'i: Ama kǐ togó adré tadhá àma léna dhi, mà 'o tà bvó kònǐdhi lé, lavúlé dhi, àmi kòfalé, togó lólo wǎyi angalépi Gǐká vélésè dhi sè dre. Mà 'o kònǐni àma móndí ro dhi kǐ tògyá sè ko. Be ró dhi, mà 'o àmakya kònǐni Gǐká nǐ togó tani bhàlè àma rú dhi sè.

¹³ Ama kǐ wáràgà ĩ léna dhi, mà adré ngbà 'í tà mì dré kitswálé nàlè ìndǐ nǐlè bwà dhi kǐ tisi àmi dré kòdhya. Dǐ má adré mǐ bha, mì kòkitswáró tà kònǐdhi nǐ ni dóro,

¹⁴ ngóró mì dré kǐdhólé nǐlè tsà dhi tíni: Kítú àma kǐ Mírǐ Yésu dré dra agòzo dhi tú dhi, mì nǐ kitswá drǐ bha kuru àma kǐ tà sè, ngóró mà dré dra drǐ bhàlè kuru àmi kǐ tà sè dhi tíni.

¹⁵ Má dré tá àmi kǐ tà ka'ìlè bàti dhi sè dhi, má kisù tá drǐdrǐ dhi, má nǐ tá tsa àmi véna vèsè be rǐ, mì kòkitswáró tá tà tani kisú vèsè be rǐ ká.

¹⁶ Angyá ko, má lè tá tsàlè àmi véna, má dré tá adrérà'a lǐlè Màkèdòníyà na dhi 'á, má kònǐ agò Màkèdòníyà lésè dhi, má kògòró tódhyá àmi kǐ no gò, mì kòkitswáró áma ledé lǐlè Yúdáyà na.

¹⁷ Dǐ mì adré kisúá dhi, má dré tá adrérà'a tà kisù 'òlè kònǐni dhi 'á dhi, má kisù tá mána tà nda 'òlè togó wǎyi sè ko? Kó ngalè, mì adré kisúá dhi, má adré mána tà kisù 'òlè ngóró móndyá bvó àdhya kya tíni, adrézó tàà «Àyíya» ìndǐ «Kóko» lókyá àlò sè dhi 'í?

¹⁸ Dǐ, Gǐká nǐ tàlè dhi, mà dré adrérà'a áyi kúlí longó àmi dré dhi 'á dhi, mà adré tàà «Àyíya» ìndǐ «Kóko» lókyá àlò sè ko dhi be.

¹⁹ Tàko ko, Yésu Krísto, Gǐká nǐ Mvágó, mà dré tà nǐ nǐ longózó túmǎní Sílà ìbe ìndǐ Tímótéyò be àmi dré dhi, adré ína tàà «Àyíya» ìndǐ «Kóko» lókyá àlò sè ko.* Be ró dhi, Krísto nda léna dhi, tà tíí dhi ĩ «Àyíya» 'i.

²⁰ Angyá ko, Gǐká adré tà tíí í dré lazilé dhi kǐ 'o kitswálé tíí Krísto na. Dǐ Krísto nda sè dhi, mà adré tàà «Kǎdré kònǐni», adrézó Gǐká nǐ rú bha kùlè.

* **1:19 1:19** Gǐká nǐ Kúlí tisilè Gíríkǐ ti sè dhi léna dhi, à adré rú «Silùwánò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhi 'i.

²¹ Giká nda adré àma ki 'o adrélé àma ki totó tātā tǔmǎní àmi íbe Krísto na dhi nì. Tàko ko, akódhi zì tá àma,

²² àngì lwàzo àma rú tadházóá dhi, àma mónnyá ína 'i káyà dhi. Dré Tírí Lólo bhàzo àma ki togó na, ngóro ngádrì adrélépi tadhá dhi, í ni tà tíí í dré lazilé dhi ki afè àma dré dhi tǐni.

²³ Giká nì dóro tàle dhi, tà má dré adrélé tàle kònìdhi tà bàti 'i káyà dhi. Má kàdré kinzò ta dhi, akódhi kòbhà tà má dri. Má gò tá tsàle tódhyá àmi véna Kòrítò na ko, má kàpáro àmi kúlí má dré tá adrélé 'òle tàle àmi dri dhi í lésè.

²⁴ Mǎ adré òpì le nyàle àmi dri àmi ki tà ka'íka'í nì tà sè ko. Be ró dhi, mà adré àmakya àzì 'o tǔmǎní àmi íbe, mì kàdré ró gǎle arí sè bí. Tàko ko, mì adré àmi ki totó tātā àmi ki tǎndi ki tà ka'íka'í sè.

2

¹ Dì má nò tá dóro nì, má dré gòle tsàle àmi véna ko dhi, má kògòró kizà fe àmi dré ko.

² Tàko ko, má kàdré kizà fe àmi dré dhi, àdhi nì go arí fe má dré dhi nì, kàdré àmi má dré kizà fèzo àmi dré dhi 'i ko dhi?

³ Dì má tǐsì tá wárágà àmi dré ngóro má dré tá tǐsìle dhi tǐni, má kònì dra tsa àmi véna dhi, má kòkisúro kizà mónnyá tá kitswábhá arí fe má dré dhi í véna ko. Má ka'í tá dhi, má kàdré arí íbe dhi, àmi tíí mì nì kókpà adré arí íbe.

⁴ Dì má tǐsì tá wárágà nda àmi dré togó lanzì gǎlepi kizà sè bí dhi be, ìndì mǐndra íbe bí. Má tǐsì tá kònìni kitswázó kizà fe àmi dré dhi bvó ko, be ró dhi, mì kònìró áma lèle kàdrì àmi véna dhi be dhi bvó.

Dhya tàkonzì 'òlepi dhi nì tàkonzì trǐma

⁵ Dhya àlo kòfè kizà dhi, akódhi nda fè kizà ngbà 'í má dré ko. Be ró dhi, fè kizà nda àmi tíí dhi í dré, kó ngalè móndí bí àmi kòfalé dhi í dré. (Mǎ lè tà nda nì kitélé ko.)

⁶ Tà móndí bí àmi kòfalé dhi í dré ñòle dhya nda dri dhi kitswá akódhi dré dre.

⁷ Dì nyànómvá dhi, adré leá dhi, mì kòtrì akódhi nì tàkonzì, akódhi nì togó tǐndrìzo, akódhi nì togó nda kònòró kizà dré ñònò ko.

⁸ Má adré dì àmi ki kodzó, mì kògòró tódhyá àmi ki lèle tadhá akódhi dré.

⁹ Má tǐsì tá wárágà nda àmi ki tabhìzo, nǐzoá ngalè mì adré áma kúlí ka'í 'òle tà tíí í sè 'í yà dhi.

¹⁰ Mì kàdré dhya àlo nì tàkonzì trǐ dhi, má adré kókpà akódhi nda nì tàkonzì trǐ. Má kàdré tàkonzì trǐ dhi, tàkonzì kitswálé trǐle dhi kàdré be dhi, má adré trǐá Krísto kandrǎ àmi ki tà sè,

¹¹ Sàtánà kòkisúro láti àma ki litízó dhi ko dhi bvó. Tàko ko, mà nǐ tà akódhi nda dré adrélé 'òle àma ki tabhìzo litílé dhi í be.

Pólò nì togó lanzì Trówà na

¹² Má dré tá lǐzo Krísto nì Rúbí Tani longó Trówà na dhi, Mírì nǐ tá láti dra má dré àzì nda nì 'òzo.

¹³ Dì, tǎgba kònìni dhi, áma togó lanzì tá ína, má dré áma adrúpi Títò nì kisúlé kònàle ko dhi sè. Asà dhi, má dré lazizó mónnyá kònàle dhi í tí gò, lǐzo bvò Mǎkèdòníyà àdhyà na.

Ama ngóro tàdzì dóro Krísto àdhyà tǐni

¹⁴ Dì, mà kàdré àwoyà fe Giká dré! Tàko ko, akódhi adré ngbú adrélé àma ki tidrì, ngóro móndí í dré 'òle lavúlé Krísto na dhi í tǐni. Ama sè

dhi, adré kpà Krísto ni 'o mómódí ì dré nìle àrà tíí i 'àsè, ngóro tàdzí dóro adrélépi ngùle mómódí i kòfalé dhi t́ni.

¹⁵ Angyá ko, àma ngóro tàdzí dóro Krísto dré fèle Gíká dré, adrélépi ngùle mómódí adrébhá lile lídrì kisú dhi i kòfalé, tùmání mómódí adrébhá lile dràdrà kisú dhi íbe dhi t́ni.

¹⁶ Ayi adrébhá lile dràdrà kisú nda i dré dhi, àma tàdzí dràdrà àdhya t́ni. Di, àyi adrébhá lile lídrì kisú nda i dré dhi, àma àmakya tàdzí lídrì àdhya t́ni. Di àdhi ni kitswá tà nda sè nì?

¹⁷ Ama ró dhi, mà adré Gíká ni kúlí lagí làfa sè ngóro mómódí àruka bí dhi kya t́ni ko. Be ró dhi, Krísto na dhi, mà adré àmakya kúlí nda ni longó togó wáyi sè Gíká kandrà, Gíká dré àma ki mùle tà nda ni 'o nì dhi sè.

3

Ama ngóro wárágà Krísto dré tisìle mómódí ki togó na dhi t́ni

¹ Mà adré gòle véle àma ki tàndi ki tà dóro ta kòdhya? Adré tsì làá dhi, mà kàdré àma ki tà dóro ki tisì wárágà na fèle àmi dré yà, kó ngalè mà kàdré àmi ki lizí àma ki tà dóro ki tisì wárágà na yà dhi, ngóro mómódí àruka ì dré adréle 'òle dhi t́ni?

² Ami ki tàndi i wárágà àmakya tisìle àma ki togó na, mómódí tíí dhi ì dré adréle nàle ìndi nìle dhi 'i.

³ Bàti, m̀ adré tadhá ngádra 'á dhi, àmi wárágà Krísto dré tisìle àma ki àzì sè dhi 'i. Akódhi tisì wárágà nda wárágà sú sè ko. Be ró dhi, tisì Tírí Gíká lídrì ro dhi àdhya sè. Tisì kpà wárágà nda kírà dri ko. Be ró dhi, tisì mómódí ki togó na.

Ama Gíká ni àzì 'obhá tà tídhí dré bhàle ru yìzo mómódí íbe dhi ni tà sè dhi 'i

⁴ Mà adré tà nda kòdhi ki ka'ì bàti Krísto sè Gíká kandrà.

⁵ Di, mà adré àma ki no ngóro mómódí kitswábhá tà 'o àyi ki tàndi ki r̀nyì sè bwà dhi i ró ko. Be ró dhi, Gíká adré ína àma ki 'o kitswálé tíí dhi nì.

⁶ Akódhi 'o àma kitswálé tíí, adréle áyi àzì 'obhá tà tídhí í dré bhàle ru yìzo mómódí íbe dhi ni tà sè dhi i ró. Tà tídhí dré bhàle nda angá tátírítrí kúlí tisìle dhi lésè ko. Be ró dhi, angá ína Tírí Lólo vélésè. Tàko ko, tátírítrí kúlí tisìle nda adré mómódí ki 'o todràle. Di, Tírí nda adré ína mómódí ki 'o adréle.

⁷ Tágba tátírítrí kúlí tisìle wárágà pá sè kírà i dri dhi dré tá adrézó dràdrà fe dhi, Gíká 'o tá tátírítrí kúlí nda adréle m̀lanzìlanzì ro, Isèrèlè ànzì ì kòkitswáro Mósè ni m̀bhalé no bwà ko lagulagu ni ni tà sè, tágba lagulagu nda dré tá adrézó akílé akíakí dhi.

⁸ Kàdré kònini dhi, tà tídhí angálépi Tírí Lólo vélésè nda ni adré di véle m̀lanzìlanzì ro lavúlé!

⁹ Tà àku adrélépi tá tà bha mómódí i dri nda kàdré tá m̀lanzìlanzì ro dhi, tà tídhí adrélépi mómódí ki bha gyàgya Gíká kandrà nda véle m̀lanzìlanzì ro lavúlé!

¹⁰ Tàko ko, tà àku adrélépi tá m̀lanzìlanzì ro nda gò véle adréle m̀lanzìlanzì ro ko, tà tídhí nda ni m̀lanzìlanzì dré àku ni ni lavúlé dhi sè.

¹¹ Tà àku adrélépi tá akílé nda kàdré tá m̀lanzìlanzì ro dhi, tà tídhí adrélépi kóná vésè kólyá nda véle m̀lanzìlanzì ro lavúlé!

¹² Di mà dré adréle m̀ bha tà nda kòdhi dri dhi sè dhi, mà adré tà tíí dhi ki 'o tawà sè.

¹³ Ama ngóro Mósè adrélépi tá áyi m̀bhalé zu kítá sè, Isèrèlè ànzì ì kònòro lagulagu ni adrélépi tá akílé dhi ko dhi t́ni ko.

14 Di, Isèrèlè ànzì nda kì tà kisùkisù tá ína tìnímvá na. Tàko ko, atsálé ándrò kònìdhi dhi, ì dré adrérà'a tà àku Gìká dré tá bhàle ru yìzo móndí íbe dhi nì kúlí na dhi 'á dhi, kítá àlo nda adrè rè dhu àyi kì tà kisùkisù zu. A kitswá ngbà 'í kítá nda nì tìngá Krísto nì ka'íma sè.

15 Bàti, atsálé ándrò kònìdhi dhi, ì kàdré Mósè nì tátrítrí kúlí na dhi, kítá nda adrè rè dhu àyi kì tà kisùkisù zu.

16 Di, dhya àlo kàdré áyi togó adzá Mírì vélé dhi, à adrè kítá nda nì tìngá.

17 Mírì nda Tírì 'i. Arà Mírì nì Tírì dré adrézó dhi 'á dhi, tà adrézó móndí kì trì dhi be.

18 Ama tíí kítá nda nì tìngázó àma kì m̀bhalé 'àsè dhi i, mà adrè Mírì nì m̀lanzìlanzì tadhá, ngóro tàlàtálà dré adrélé ngá líndrí tadhá dhi t́ni. Di Mírì adrè àma kì ladzá atsálé áyi tàndi t́ni gò, mà dré adrézó akódhi nì m̀lanzìlanzì tadhá adrézó lile ába dr̀dr̀. Kòdhi tà Mírì adrélépi Tírì 'i nda dré adrélé 'òle nì dhi 'i.

4

Ngá làgí kyàkyà l̀dr̀ r̀ule k̀nì sè dhi i léna dhi

1 Di àsà dhi, Gìká dré àzì nda nì bhàle àma dr̀gá áyi togó dóro sè dhi sè dhi, mà adrè àma kì togó tayí adrélé lanzìle ko.

2 Be ró dhi, mà gà àmakya tà l̀zu ró ìndì kanyò ro dhi kì 'òma rè. Mà adrè tà 'o túrúpú sè ko, adrézó kpà Gìká nì kúlí ladzá atsálé kinzò ro ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya tà bàti tadhá ngádra 'á, adrézó àma kì tàndi kì tà tadhá mónnyá tíí dhi i dré kitswá lé tabhìle àyi kì togó na Gìká kandrá.

3 Di, Rúbí Tani mà dré adrélé longólé dhi kàdré ína l̀zu ró dhi, adrè ngbà 'í l̀zu ró mónnyá adrèbhá lile dr̀dr̀à kisú dhi i dré.

4 Angyá ko, g̀ká bvò kòndi àdhya 'o mónnyá ka'ìbhá ko dhi kì tà kisùkisù atsálé tìnímvá ro, ì kòkitswá ró ngádra Rúbí Tani àdhya nì no bwà ko.* Rúbí Tani nda adrè Krísto, adrélépi Gìká nì líndrí 'i dhi nì m̀lanzìlanzì tadhá kòdhya.

5 Tàko ko, mà adrè àma kì tàndi kì tà longó kòdhya ko. Be ró dhi, mà adrè Yésu Krísto nì tà longó kòdhya, adrézó tadhá dhi, akódhi Mírì 'i, ìndì àma, àmi kì màràbà Yésu nì tà sè dhi 'i.

6 Tàko ko, Gìká tà tá dhi: «Ngádra kàdré kòle tìnímvá na!»† Di Gìká nda 'o áyi ngádra kòle ngá kazá àma kì togó na dhi nì, mà kònìró áyi m̀lanzìlanzì adrélépi lagúlé Krísto nì m̀bhalé 'á dhi be dhi bvó.

7 Di, àma àmakya ngá làgí kyàkyà nda íbe àma léna, tágba mà kàdré ngóro l̀dr̀ r̀ule k̀nì sè dhi i t́ni yà dhi, tadházóá dhi, r̀nyí kàdr̀ lavúlé nda angá ína Gìká vélésè, àma vélésè ko.

8 Mà adrè kizà nya láti tíí i sè, di, kizà nda lavú ína àma ko. Ama kì dr̀i adrè abílé, di, tà nda kizá ína àma kì tà ka'íka'í ko.

9 A adrè àma kì m̀ pfo, di, Gìká tayí ína àma ko. A adrè àma kì abhé k̀nì mi, di, mà drà àmakya ko.

10 Mà adrè ngbú adrélé Yésu nì dr̀dr̀à todó àma rú, à kàdré ró kókpà Yésu nì lídr̀ no àma rú be dhi bvó.

11 Tàko ko, à adrè ngbú àma adrèbhá lídr̀ ro dhi kì lefè adrélé dr̀dr̀à m̀le Yésu nì tà sè, à kàdré ró kókpà Yésu nì lídr̀ no àma kì rúbhá adrélépi dr̀le dr̀dr̀à dhi rú.

12 Di àsà dhi, àma ngbú ànyi dr̀dr̀à m̀le, mà kàdré ró lídr̀ íbe be dhi bvó.

* 4:4 4:4 «Gìká bvò kòndi àdhya» kònìdhi Sàtánà 'i. † 4:6 4:6 A kònò Kìdhoma 1:3.

¹³ Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Má ka'í dre. Ásà dhi, má dré tà tàzo.»‡ Tà ka'íka'í làsú be kònìni nda sè dhi, mà adré kpà Giká ni ka'í gò, adrézó tà ta.

¹⁴ Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, Giká Mírì Yésu ni tingálépi dràdrà lésè dhi ni kókpà àma ki tingá dràdrà lésè tùmǎni Yésu be gò, àma ki 'òzo p̄fòle àmi íbe í kandrà dhi be.

¹⁵ Tà títi mà dré adrélé mvòle dhi i, mà adré mvòá àmi ki tà sè, Giká ni togó tani kòtsaró móndí zyandre lavúlé dhi i véna gò, àyi ki 'o adrélé àwoyà ta akódhi dré, adrézó akódhi ni rú bha kùle.

¹⁶ Ásà dhi, mà adré àma ki togó tayí adrélé lanzile ko. Tágba àma ki rúbhá dré adrézó ñwàle ñwanwà dhi, Giká adré àma ki togó 'o atsálé tídhí ro kítú àlo àlo títi i sè.

¹⁷ Tàko ko, kizà tsàtsà mà dré adrélé nyàle lókyá tsà sè kòdhi ì adré àma ki 'o kitswálé m̄lanzilanzì kàdrì kizà nda ki lavúlépi ìndì adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.

¹⁸ Dì mà adré m̄ bha ngá kitswálé nòle m̄ sè dhi i dri ko. Be ró dhi, mà adré àmakya m̄ bha tà kitswálé nòle m̄ sè bwà ko dhi i dri. Angyá ko, ngá kitswálé nòle m̄ sè dhi ì adré ngbà 'í ḡile lókyá tsà sè. Dì, tà kitswálé nòle m̄ sè bwà ko dhi ì adré àyikya ḡile kóná vèsè kólyá.

5

Ama ki rúbhá bhù àdhya ni asoma

¹ Mà nǐ tàle dhi, àma ki rúbhá bvò àdhya adrélépi ngóro wémà tíni kònìdhi kòdrà dhi, mà ni dzó àzya dra adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni kisú Giká véna bhù na dhi be. Dzó nda dzó móndí ì dré s̄ile nì dhi 'i ko. Be ró dhi, dzó nda dzó Giká dré s̄ile nì dhi 'i.

² Nyànomvá dhi, mà adré tongólé lovó sè, adrézó àma ki rúbhá bhù àdhya nda ni le asólé àma rú.

³ Angyá ko, mà kònì dra rúbhá nda ni asó dhi, mà kitswá adrélé bvólíí ro ko.

⁴ Bàti, mà dré adrérà'a rúbhá bvò àdhya kònìdhi na dhi, mà adré tongólé, adrézó ngá lanzì todó. Kòdhi adré leá ko tàle dhi, mà adré rúbhá bvò àdhya kònìdhi ni le tayílé dhi. Dì, mà adré àmakya rúbhá bhù àdhya nda ni le asólé kòdhya, kitswálé rúbhá dràdrà àdhya kònìdhi kòladzáró ru atsálé rúbhá lídrì àdhya ró be dhi bvó.

⁵ Giká zì àma tà nda kòdhi ni kisú dhi nì gò, dré Tírì Lólo afèzo àma dré, ngóro ngádrì adrélépi tadhá dhi, í nì tà títi í dré lazilé dhi ki afè àma dré dhi tíni.

⁶ Dì ásà dhi, àma ki togó adré ngbú ḡale àma ki tà ka'íle dhi sè b̄í. Mà nǐ kpà tàle dhi, mà dré adrérà'a rúbhá kònìdhi na dhi 'á dhi, àma vwàvwà ro Mírì nì bhà rúsè dhi be.

⁷ Tàko ko, mà adré atsílé àma ki tà ka'íka'í sè. Mà adré atsílé ngá mà dré kitswálé nòle m̄ sè dhi i sè ko.

⁸ Bàti, mà adré ḡale àma ki tà ka'íle dhi sè b̄í. Dì àma m̄lèsè dhi, dóro nì tá mà dré rúbhá kònìdhi nì tayílé gò, lizo adrélé Mírì bhàna dhi.

⁹ Dì, mà adré tà títi dhi ki 'o adrézó Giká ni togó 'o kinílé, gba mà kàdré rúbhá kònìdhi na yà, kó ngalè mà kòtayí rúbhá nda yà dhi.

¹⁰ Tàko ko, adré leá dhi, àma títi mà kòpfò Krísto kandrà, kòtáró àma ki tàbvó, mà kòkisúró tà kitswálépi tà mà dré 'òle rúbhá na dhi i sè dhi, gba tà nda ì kàdré tà dóro 'i yà, kó ngalè tà kònzi 'i yà dhi.

‡ 4:13 4:13 A kònò Longó i 116:10.

Gìká amú àma tódhyá ĩ be Krísto sè

¹¹ Di mà dré Mírì nì ròma nìle be dhi sè dhi, mà adré mómndí kì togó asé akódhi nì ka'ì. Gìká nì ìna àma kì tà dóro. Má adré kisùá dhi, mì nì kókpà àma kì tà dóro.

¹² Mà lè gòle àma kì tàndi kì tà dóro ta àmi dré ko. Be ró dhi, mà adré àmakya láti fe àmi dré adrézó drì bha kuru àma kì tà sè, mì kòkìswáró kúlí logó mómndyá adrèbhá drì bha kuru ngá adrélé nòle mì sè dhi kì tà sè dhi ĩ tí. Bàti, àyi nda ĩ adré drì bha kuru tà mómndí kì togó na dhi kì tà sè ko.

¹³ Mà kàdré tà 'o ngóro mómndí azaaza kya tìni dhi, mà adré 'òá Gìká dré. Mà kàdré kó tà 'o tà kisùkisù be dóro dhi, mà adré 'òá àmi dré.

¹⁴ Tàko ko, Krísto nì lèle adré àma kì fe adrélé tà 'o dhi nì. Angyá ko, mà dré ka'ile Krísto drà mómndyá títí dhi kì tà sè dre dhi sè dhi, mà ka'ì kókpà tàle dhi, mómndyá títí dhi ĩ todrà túmání akódhi be dre.

¹⁵ Di akódhi drà mómndyá títí dhi kì tà sè, kìswálé mómndyá adrèbhá lídrì ro dhi ĩ kògòro adrélé tà 'o àyi kì tàndi ĩ dré ko, be ró dhi, ĩ kàdréro tà 'o akódhi dràlepi gò ngàle dràdrà 'àsè àyi dré nda dré.

¹⁶ Di kidhólé nyànomvá dhi, mà adré dhya àlo no, ngóro mómndyá bvò àdhya ĩ dré adrélé nòle dhi tìni ko. Tágba atú dhi, mà dré tá Krísto nì nòzo kònini dhi, mà adré gòle véle akódhi nì no kònini ko.

¹⁷ Di dhya àlo kàdré Krísto na dhi, akódhi nda mómndí Gìká dré bhàle tódhyá adrélé mómndí tídhí ro dhi 'i. Tà àku ĩ akí dre. Mì nò rè ká! Tà títí dhi ĩ atsá tà tídhí ro dre!

¹⁸ Tà títí nda kòdhi ĩ angá Gìká vélesè. Akódhi nda amú àma tódhyá ĩ be Krísto sè gò, àzi adréro mómndí kì adrì ru amú tódhyá ĩ be dhi nì bhàzo àma drígá.

¹⁹ Tàko ko, Gìká adré mómndyá títí bvò àdhya kì amú tódhyá ĩ be Krísto na gò, adréro véle àyi kì tàkonzì kì tà bha àyi dri ko. Di fè rúbí ru amuma tódhyá nda àdhya àma dré, mà kàdréro longóá mómndí ĩ dré be dhi bvò.

²⁰ Di àsà dhi, àma dhya adrèbhá Krísto nì tà longó akódhi nì rú sè dhi 'i. Gìká nì tàndi adré mómndí kì azí àma tí dhi nì. Mà adré di àmi kì ti lizí Krísto nì rú sè: Mì kòtayí àmi Gìká dré amulé tódhyá ĩ be dhi wà!

²¹ Tàko ko, Gìká bhà Krísto adrélèpi tá tàkonzì àko nda atsálé tàkonzì ro àma kì tà sè, mà kàtsáro mómndyá ĩ dré bhàle gyägya Krísto na dhi ĩ ró be dhi bvò.

6

¹ Ama Gìká nì àziàmú ró dhi ĩ, mà adré àmi kì kodzó, mì kònòro Gìká nì togó tani mì dré kisulé dhi tà tàko ró ko.

² Tàko ko, Gìká adré tàá dhi:

«Lókyá àma togó tani tadházó dhi sè dhi, má yi tá mì.

Kítú mómndí kì tidrízó dhi sè dhi, má ledé tá mì.»*

Di mì yi rè ká! Nyànomvá kònìdhi, lókyá Gìká dré adréro àyi togó tani tadhá dhi 'i. Àndrò kònìdhi, kítú Gìká dré adréro mómndí kì tidrí dhi 'i.

Kìzà Pólò dré nyàle, ìndì tà dré 'òle Gìká nì azí sè dhi ĩ

³ Mà adré tà kìswábhá mómndí kì 'o ledhéle tàkonzì na dhi kì 'o ko, à kòkìswáro tà ta kònzi àzi Gìká dré bhàle àma drígá dhi rú ko.

* 6:2 6:2 A kònò Èsáyà 49:8.

⁴ Be ró dhi, mà adré àma ki tadhá Gíká ni màràbà i ró tà tíí i sè: Mà adré àma ki togó tsi kizà tíí mà dré adréle nyàle dhi i na, ìndì tà kòkòròko adrébhá atsálé àma rú dhi i na.

⁵ Lókyá àruka i sè dhi, à tswà àma, àma ki lebhézó bǎdzó na. A kodzó móndí i ligílé àma rú. Mà 'o àzì kòkòròko landèzo. Mà ko ayí ko, kó ngalè mà ayí tàbirí sè.

⁶ Mà adré àmakya tà 'o togó lólo sè, tà nǐnǐ sè, togó vwàvwà sè, togó dóro sè, Tírí Lólo ni rǐnyí sè, ìndì lèle túrúpfú àko dhi sè.

⁷ Mà adré tà bàti ta, adrézó tà 'o Gíká ni rǐnyí sè. Mà adré àdzú ngá ki ru àma ki dríágo lésè ìndì àma ki lídzí lésè, adrézó tà gyǎgya 'o ásà.†

⁸ Mà adré Gíká ni tà 'o, gba à kàdré àma ki lindrì bha yà, kó ngalè à kàdré kanyò fe àma dré yà dhi, gba à kàdré àma ki rú ta dóro yà, kó ngalè à kàdré àma ki rú ta kònzì yà dhi. A adré àma ki zì móndí ki litíbhá i ró, tákò mà adré àmakya tà bàti ta.

⁹ A adré àma ki no ngóro móndí nǐle ko dhi i ró, tákò móndí bí dhi i nǐ àma be. A adré àma ki no ngóro móndí dràdrà mǐle dhi i ró, tákò àma rè dhu lídrì íbe. A adré tà ño àma dri, di, à pfu ína àma dràle ko.

¹⁰ A adré kizà fe àma dré, di, mà adré àmakya lenzélé. A adré àma ki no lemerèbhá ro, di, mà adré àmakya móndí bí dhi ki 'o atsálé ngábhá ro. A adré àma ki no ngá àko na tíni, di, àma àmakya ngá tíí dhi íbe.

¹¹ Ami Kòrítòbhá ni i, mà tà tà àmi dré ngádra 'á. Mà tadhá àma ki togó dóro àmi dré dre.

¹² Mà gà àma ki lèle tadhama àmi dré ko. Di, mǐ gà àmikya àmi ki lèle tadhama àma dré dre.

¹³ Má adré tà kòndhi ni ta àmi dré ngóro áma ànzì i dré dhi tíni: Mǐ kàdré àmi ki togó dóro tadhá àma dré wà, ngóro mà dré adréle àmakya ni tadhá àmi dré dhi tíni!

Ru amuma móndyá ka'ìbhá ko dhi íbe ko dhi

¹⁴ Lè mǐ kàdré ru amú móndyá ka'ìbhá ko dhi íbe ko. Tàko ko, tà gyǎgya ni kitswá tsǐ ru su tà kònzì be bwà? Ngádra ni kitswá tsǐ ru amú tǐnǐmvá be bwà?

¹⁵ Krísto ni kitswá tsǐ ru yi Dzáborò be bwà? Di móndí Yésu ni ka'ìlepi dhi ni kitswá ru su móndí ka'ìlepi ko dhi be ngíningíni ró?

¹⁶ Gíká ni tépelò ni kitswá tsǐ ru yi gíká tàko íbe bwà? Tàko ko, àma Gíká lídrì ro dhi ni tépelò 'i. Ngóro Gíká ni tàndì dré tàle dhi tíni:

«Má ni adré àyi kòfalé,
adréle atsilé túmǎní àyi íbe.

Má ni adré àyi ki Gíká ro,
ì ni àyikya adré áma móndyá i ró.‡

¹⁷ Di Mírì adré tàá dhi:
Mǐ kǎpfò àyi kòfalésè,
àmi ki bha adréle twá àyi rúsè.

Mǐ kòtabè ngá àlo ndǐ ró dhi ko gò,
má kòka'író àmi.§

¹⁸ Mírì rǐnyí líyí ro dhi adré tàá dhi:

Má ni adré àmi ki Atá ro,
mǐ ni àmikya adré áma ànzìago i ró, ìndì áma ànzitòkó i ró.»*

† 6:7 6:7 «Àdzú ngá rúle dríágo lésè» kòni i, àdzú ngá adrézó kàribhá ki lavú ásà dhi 'i. «Àdzú ngá rúle lídzí lésè» kòni i, àdzú ngá adrézó sùle dhyá rú dhi 'i. ‡ 6:16 6:16 A kònò Lèvitíkè 26:12; Yèrèmíyà 32:38; Ezèkyélè 37:27. § 6:17 6:17 A kònò Èsáyà 52:11; Ezèkyélè 20:34, 41. * 6:18 6:18 A kònò 2 Sàmùwélé 7:14; Èsáyà 43:6.

7

¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, mà dré adrélé tà Gìká dré lazilé nda íbe dhi sè dhi, lè mà kòtemvé àma tà títi kitswábhá àma ki 'o atsálé ndí ró rúbhá na, ìndì togó na dhi i sè. Mà kàdré kpà àma ki fe adrélé lólo kitswálé títi Gìká mìlèsè, akódhi ni ròma na.

Pólò ni arí Kòrítòbhá ki tà sè dhi

² Mì kòka'í àma dòle àmi ki togó na wà! Mà 'o àmakya dhya àlo kònzi ko. Mà kizá dhya àlo ni tà ka'ika'í ko. Mà lití dhya àlo ngá kisúzó drígàsà dhi ko.

³ Má adré tà kòdhi ki ta kitswázó tà bha àmi dri ko. Tàko ko, ngóro má dré tàlè àmi dré dre dhi tíni dhi, àmi ki tà àma ki togó na. Mà ka'í kpà adrélé túmání àmi íbe, kàdré lídrì na yà, kó ngalè dràdrà na yà dhi.

⁴ Má adré àmi ki tà ka'í tà bàti ró, adrézó dri bha kuru àmi ki tà sè. Di áma togó andrì gò, má dré adrézó gàlè arí sè bí, tágba mà dré adrézó kizà nya lavúlè dhi.

⁵ Tàko ko, mà dré tá atsázó Màkèdóniyà 'a dhi, mà kisú tá lókyá lovózó dhi àlomvá ko. A fè tá kizà àma dré látì títi i sè. Ama tá lawà íbe àma rú, adrézó kpà tirì íbe àma léna.

⁶ Di, Gìká adrélèpi mómú kizà ro dhi ki togó tindrì dhi, tindrì ína àma ki togó Títò ni atsama sè.

⁷ Di, ngbà 'í akódhi ni atsama sè ko, tindrì kpà àma ki togó, àmi ki tàndi mì dré tá kpà akódhi ni togó tindrìle dhi sè. Tàko ko, akódhi títi tá àma dré, àmi ki lovó áma nòzo dhi ni tà, àmi ki kizà tà ru 'òlepi dhi sè dhi ni tà, ìndì àmi ki togó àtsi ró áma tà sè dhi ni tà. Di áma togó dré gòzo véle gàlè arí sè wáláká ni ni lavú.

⁸ Tágba má dré tá kizà fèzo àmi dré áma wárágà sè dhi, áma togó ína kizà ro tà nda sè ko. Tà bàti ró dhi, áma togó tá kizà ro, lókyá má dré yízoá tàlè dhi, wárágà nda fè tá kizà àmi dré, tágba dré tá adrézó ngbà 'í lókyá tsà sè dhi.

⁹ Di, nyànomvá dhi, má adré mána lenzélé. Má adré lenzélé àmi ki kizà nda sè ko, be ró dhi, àmi ki kizà nda dré àmi ki 'òle togó ladzá dhi sè. Tàko ko, mì atsá tá àmikya kizà ro ngóro Gìká dré tá lèlè dhi tíni. Asà dhi, mà 'o àmi kònzi àlomvá ko.

¹⁰ Angyá ko, à kàdré kizà ro ngóro Gìká dré adrélé lèlè dhi tíni dhi, kizà nda adré dhya ki 'o togó ladzá, à kàdríró be dhi bvó. Di kizà làsú be kònini nda kitswá gíle dhya léna bwà ko. Di, kizà bvò kòndi àdhya adré ína dhya ki dri lèlè dràdrà na.

¹¹ Mì nò rè ngalè kizà mì dré nyàlè ngóro Gìká dré tá lèlè dhi tíni nda 'o tà dóro àmi léna ngíni ya dhi ká! Kizà nda 'o àmi ki togó atsálé àtsi ró adrélé tà 'o lovó sè, adrélé àmi ki tàrà ga, adrélé tàkonzì ga, adrélé ngá ro, adrélé lovó íbe áma nòzo, ìndì adrélé gànzi ró tà ño gyǎgya dhya tàkonzì 'òlepi dhi dri. Di látì títi nda i sè dhi, mì tadhá ngádra 'á dhi, àmi tà àko àmi rú tà nda sè dhi dre.

¹² Má tisì tá wárágà nda àmi dré, dhya tà kònzi 'òlepi nda ni tà sè ko, ìndì dhya tà kònzi nda ni 'òzo rúá dhi ni tà sè ko. Be ró dhi, má tisì mána wárágà nda, mì kònòró ngádra 'á Gìká kandrà dhi, àmi àtsi ró àma ki tà sè ngíni ya dhi.

¹³ Tà nda kòdhi i sè dhi, Gìká tindrì àma ki togó dre.

Túmání àma ki togó tindrìma nda be dhi, mà lenzé tá lavúlè, mà dré nòlè ngalè mì fè tá arí Títò dré ngíni ya dhi sè. Tàko ko, mì 'o akódhi ni togó atsálé kìdrìkìdri dre.

¹⁴ Atú dhi, má tà tá akódhi dré àmi ki tà, áma drĩ bhàzo kuru ásà gò, mì dré kanyò fèzo má dré ko. Ngóro tà títi má dré tàle àmi dré dhi ì dré adrélé tà bàti 'i dhi tĩni dhi, àmi ki tà títi má dré tàle drĩ be kuru Títò kandrà dhi ì tá kókpà tà bàti 'i.

¹⁵ Nyànomvá dhi, akódhi ni lèle àmi véna dhi atsá véle kàdrĩ wáláká ni ni lavú, dré adrérà'a kisúá dhi, mì ka'ĩ tá àma ki kúlí 'òle, ìndì mì ka'ĩ tá ì dòle àmi véna ngá ròma sè ìndì togó yàya sè ngĩni ya dhi 'á.

¹⁶ Má adré di lenzélé, má dré kitswálé àmi ki ka'ĩ tà títi ì sè dhi sè.

8

Pólò kodzó Kòrìtòbhá ì ngá lokó fèle móndí ka'ìbhá àruka ì dré

¹ Áma adrúpi ì, má adré lèá dhi, mì kònĩ tà Gĩká dré 'òle áyi togó tani sè Ekèlézyà Màkèdóniyà le dhi ì 'ásè dhi be.

² Tágba kizà kàdrĩ dré tá adrézó móndyá ka'ìbhá nda ki tabhĩ lavúlé dhi, àyi ki arí kàdrĩ tùmání àyi ki lemerè be dhi ì 'o tá àyi ki togó atsálé àtsi ró ngá fe móndí àruka ì dré.

³ Má adré tà bàti ta àmi dré: Ì fè ngá ì dré kitswálé fèle bwà dhi ì títi. Bàti, ì fè ngá nda ì àyi ki rĩnyí lavú byá. Ayi ki tàndi ì kisù tá tà nda 'òle drĩdrĩ gò,

⁴ ì dré àma ki ti lizízo tà tàndi ró, mà kòfèró láti àyi dré drígá bhàzo tùmání móndí àruka ìbe, ngá fe móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi ì dré.*

⁵ Di tà ì dré 'òle nda lavú tà mà dré tá kisùle dhi byá. Tàko ko, ì fè tá rè zyà àyi ki tàndi ì Mírĩ dré 'íká gò, ì dré àyi ki fèzo àma dré ndò, ngóro Gĩká dré tá lèle dhi tĩni.

⁶ Di ásà dhi, mà lizí Títò ni ti, kògòro àmi véna àmi ki kodzó tà dóro mì dré tá kídholé 'òle dhi ni 'o kitswálé títi be dhi bvó. Tàko ko, akódhi nda kídho tá àmi ki kodzólé drĩdrĩ, mì kòlokóro ngá fèle móndí àruka ì dré dhi ni.

⁷ Ngóro mì dré adrélé tà dóro 'o lavúlé àmi ki tà ka'ìka'ĩ sè, àmi ki kúlí ì sè, àmi ki tà nĩni sè, àmi ki togó àtsi ró dhi sè, ìndì àmi ki lèle àma véle dhi sè dhi tĩni dhi, mì kò'o kókpà tà dóro nda kòdhi, ngá fèzo móndí àruka ì dré àmi ki togó wáyi sè.

⁸ Kòdhi má adré tòlí bha àmi dri ko. Be ró dhi, má adré mána àmi ki lèle tabhĩ móndí àruka togó ìbe àtsi ró dhi kya rú, nìzoá ngalé àmi ki lèle nda lèle bàti 'i yà dhi.

⁹ Tàko ko, mì nĩ tà àma ki Mírĩ Yésu Krísto dré 'òle áyi togó tani sè dhi be. Tágba dré tá adrézó ngá líyí ro dhi, 'o ì atsálé lemerè ro àmi ki tà sè, mì kàtsáro ngábhá ì ró akódhi ni lemerè sè.

¹⁰ Di má adré àmi ki drĩ ta àmi ki ledézó kònini: Kóná lavúlépi dhi sè dhi, àmi tá móndyá tà nda ni lebhá 'òle drĩdrĩ dhi 'i. Àmi tá kókpà móndyá kídho bhá ngá lokó kitswálé fèle móndí àruka ì dré drĩdrĩ dhi 'i.

¹¹ Di nyànomvá dhi, mì kò'o tà nda kitswálé títi, ngóro mì dré tá tà nda ni lèle 'òle togó wáyi sè dhi tĩni. Mì kòfè ngá nda ì ngóro mì dré kitswálé fèle bwà dhi tĩni.

¹² Tàko ko, dhya àlo kàdré ngá le fèle togó wáyi sè gò, dré adrézó fèá ngóro dré kitswálé fèle bwà dhi tĩni dhi, Gĩká adré ngá nda ni ka'ì. Angyá ko, Gĩká adré ngá dhya nda dré adrézó ába dhi ni no kòdhya. Adré ngá akódhi dré adrézó ába ko dhi ni no kòdhya ko.

* 8:4 8:4 A kònò Rómà 15:26.

¹³ Má adré leá ko, mì kàdré ngá fe móndí àruka i dré atsázó ngábhá ro gò, mì dré àmikya atsázó lemerèbhá ro dhi. Be ró dhi, má adré leá dhi, àmi tíí mì kàdré tà 'o àmi kòfalésè adrézó díri.

¹⁴ Dì àmi adrèbhá ngá íbe bí nyànomvá dhi i, mì ni kitswá móndyá adrèbhá lemerè ro dhi ki ledé. Dì lókyá mì dré dra adrézó lemerè ro gò ì dré adrézó ngá íbe bí dhi sè dhi, ì ni kitswá àyikya àmi ki ledé. Kònini dhi, mì ni adrè díri.

¹⁵ Ngóro tísìle Giká ni Kúlí na dhi tìni: «Dhya ngá lokólépi bí dhi tá ngá íbe bí lavulé ko, ìndì dhya ngá lokólépi tsà dhi, ngá pí akódhi ko na.»†

Pólò mù Tító i àziàmu ni íbe Kòrìtò na

¹⁶ Mà adré àwoyà fe Giká dré, dré Tító ni togó 'òle atsálé àtsi ró àmi ki tà sè àmakya tìni dhi sè.

¹⁷ Angyá ko, Tító ka'í tà mà dré zìle í tí nda 'òle gò, adrézó lile àmi véna lovó sè, ngóro dré lèle 'òle ni dhi tìni.

¹⁸ Mà adré kpà àma ki adrúpi àlo dhi ni mu lile túmání Tító be. A adrè akódhi nda ni tà bha kuru Ekèlézyà tíí i 'ásè, àzì dré adrélé 'òle Rúbí Tani ni tà sè dhi sè.

¹⁹ Ngbà 'í kòdhi ko, Ekèlézyà ì kipè tá akódhi lile túmání àma íbe, mà kàdzíró ngá fèle nda i móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi i dré, kitswázó Mírì ni tàndì ni lindrì bha, ìndì àma ki togó àtsi ró móndí ki ledézó dhi ni tadhá.

²⁰ Mà adré leá dhi, tà kitswázó àma ki asìkì ngá bí bhàle àma drígá nda ki tà sè dhi kàdré yókódhó.

²¹ Tàko ko, mà adré tà tíí dhi ki nda 'òle dóro Mírì mìlésè, ìndì móndí i mìlésè.

²² Kòdhi íbe dhi, mà adré kpà àma ki adrúpi àzya mu lile àyi nda íbe àmi véna. Mà tabhì akódhi nda vèsè be bí ìndì láti twátwa i sè bí gò, dré àyi togó tadházó àtsi ró. Nyànomvá dhi, akódhi ni togó véle àtsi ró lavulé, dré àmi ki tà ka'ìle bàti dhi sè.

²³ Kàdré Tító ni tà sè dhi, akódhi àma arúpi 'i, ìndì àma àziàmu àmi kòfalé dhi 'i. Kàdré àma ki adrúpi àruka nda ki tà sè dhi, àyi dhya Ekèlézyà ì dré mùle kitswálé lindrì fe Krísto dré dhi 'i.

²⁴ Dì ásà dhi, mì kòtadhá àyi dré àmi ki lèle bàti, Ekèlézyà tíí dhi ì kònìró tà mà dré adrézó dri bha kuru àmi ki tà sè dhi be dhi bvó.

9

Ngá lokólé móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi i dré dhi ki tà

¹ Kàdré dì ngá mì dré adrélé lokólé fèle móndyá ka'ìbhá Yèrúsalmà na dhi i dré nda ki tà sè dhi, lè tá má kòtìsì tà tà nda dri àmi dré ko.

² Tàko ko, má nì tàle dhi, àmi ki togó àtsi ró àyi nda ki ledézó dhi be. Má adrè drì bha kuru tà nda sè, adrézó tàá móndyá Màkèdóniyà le dhi i dré dhi, kidhólé kóná lavulépi dhi sè dhi, àmi adrèbhá Akáyà na dhi i gànzi ró adrélé ngá fe. Dì àmi ki togó àtsi ró nda 'o móndí bí àyi kòfalé dhi ki togó atsálé kókpà àtsi ró ngá fe dhi nì.

³ Dì, tágba kònini dhi, má adré àma ki adrúpi kòdhi ki mu lile àmi véna, kitswálé àmi ki tà mà dré adrézó drì bha kuru ásà nda kàtsáró tà tàko ró ko. Be ró dhi, má adré leá dhi, mì kàdré àmikya gànzi ró ngá fe, ngóro má dré tàle àmi ki tà sè dhi tìni.

⁴ Tàko ko, mà kòtsa tá àmi véna túmání móndí àruka Màkèdóniyà lésè dhi íbe gò, mà dré àmi ki kisúzó gànzi ró ko dhi, kònò mà ni tá adrè kanyò ro túmání àmi íbe, mà dré tá àmi ki tà ka'ìle tò dhi sè.

† 8:15 8:15 A kònò Pfòma 16:18.

⁵ Di ásà dhi, má nò tá dóro ni, má dré adrúpi nda ki mule lile drìdrì má kandrána, àmi ki kodzó ngá mì dré lazilé togó dóro sè nda ki lokó adrélé gànzi ró dhi. Mì kò'o kònini dhi, mì ni kitswá ngá nda ki fe togó dóro sè. Mì kitswá fèá ngóro à ru tá àmi rinyí sè fèá na tìni ko.

⁶ Ngóro mì dré nìle be dhi tìni dhi, dhya ángùdhi adrélépi kórì ri tsà dhi, adré kókpà ngá akónà tsà. Di, dhya ángùdhi adrélépi kórì ri bí dhi, adré kókpà ngá akónà bí.

⁷ Lè àmi àlo àlo títí dhi i mì kàdré ngá fe ngóro mì dré kisùle drìdrì àmi léna dhi tìni. Di, mì kàdré àmikya ngá fe togó kizà ro dhi sè ko, ìndì ngóro tòlí bhàle àmi dri dhi tìni ko. Tàko ko, Gìká adré dhya adrélépi ngá fe arí sè dhi ni ka'í kòdhya.

⁸ Di Gìká rinyí íbe kitswázó ngá fe gàle àmi drígá bí áyi togó tani sè, kitswálé tà títí i sè dhi, mì kàdréro ngbú adrélé ngá títí mì dré adrézó lovó ni íbe dhi íbe, adrézó kpà tà dóro títí mì dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o be dhi bvó.

⁹ Ngóro tisìle Gìká ni Kúlí na dhi tìni:
«Akódhi lanzí áyi ngá i lemerèbhá i dré.

Akódhi ni tà gyágya ni adré kóná vèsè kólyá.»*

¹⁰ Di Gìká adrélépi kórì fe mómí i dré rìle, ìndì adrélépi mápà fe àyi dré nyàle dhi ni kórì títí mì dré adrézó lovó ni íbe dhi ki fe àmi dré, adrézó 'òá mbàle, mì kòkitswáro tà dóro 'o togó dóro sè, adrézó lò'wa dóro 'a lavulé.

¹¹ A ni ngá fe gàle àmi drígá bí láti títí i sè, mì kòkitswáro ngbú adrélé ngá fe mómí i dré gò, i kàdréro àwoyà fe Gìká dré ngá mì dré adrélé fèle àyi dré àma drígá dhi ki tà sè.

¹² Tàko ko, ngá mì dré adrélé fèle kòdhi ki ngbà 'í mómíyá ka'ìbhá Yèrusalémà na dhi ki ledé kòdhya ko. Ngá nda ki kókpà mómí bí dhi ki 'o àwoyà fe Gìká dré.

¹³ Tà dóro mì dré adrélé 'òle, adrélépi àmi ki tà dóro tadhá nda sè dhi, mómí bí dhi ki Gìká ni rú bha kùle, mì dré tà Krísto ni Rúbí Tani dré adrélé tàle dhi ki ka'ile 'òle dhi sè, ìndì mì dré adrélé ngá fe àyi dré ìndì mómí àruka i dré togó dóro sè dhi sè.

¹⁴ I ni kpà tà zi Gìká tí àmi dré togó wáyi sè, dré áyi togó tani bhàle àmi rú lavulé dhi sè.

¹⁵ Mà kàdré àwoyà fe Gìká dré, tà tani dré afèle, kitswázó àndu ni ni ngi bwà ko nda ni tà sè!

10

Pólò ga áyi tàrà àzì Gìká dré bhàle í drígá dhi ni tà sè

¹ Ma, Pólò, má adré àmi ki kodzó togó dóro ìndì yàya angalépi Krísto vélésè dhi sè. Má nì dóro tàle dhi, mómí àruka i adré tàá dhi, má kàdré àmi kòfalé dhi, ma mómí yàya 'i dhi. Di, áma wárágà i 'ásè dhi, má adré mána tà ta rinyí sè.

² Di má adré àmi ki ti lizí, má kònì dra tsa àmi véna dhi, mì kò'oró ma àmi ki àruka ki lotó rinyí sè ko. Tàko ko, kòkitswá dhi, má ni tà ta rinyí sè mómí àruka adrébhá kisùá dhi, mà adré tà 'o mómíyá bvò àdhya kya tìni dhi i dré.

³ Angyá ko, tágba mà dré adrézó bvò kònìdhi lé dhi, mà adré àmakya àdzú bhu mómíyá bvò àdhya kya tìni ko.

⁴ Adzú ngá mà dré adrézó àdzú bhu ásà dhi i, àdzú ngá bvò kòndì àdhya 'i ko. Be ró dhi, àyi àyikya àdzú ngá rinyi ró Gìká àdhya, mà dré adrézó

* 9:9 9:9 A kònò Longó i 112:9.

àma ki kàribhá ki rinyí adrézó àdzú bhu 'àsà dhi ni pfu dhi 'i. Mà adré di tà kayikayi títi kinzò ro dhi ki pfu,

⁵ tùmání tà títi drìkàdrì ro adrèbhá ru pfu Giká ni tà nini rú dhi íbe. Mà adré kpà tà kisùle títi dhi ki turú tobhàle Krísto ni rinyí zàle.

⁶ Di mì kòbhà àmi ki tàndi i Krísto ni rinyí zàle kitswálé títi dre dhi, mà ni adré gànzi ró tà ño mónyá àruka títi adrèbhá dhu rè ligilé dhi i dri.

⁷ Mì adré àmikya ngbà 'í ngá no àyi ki làsú sè. Lè dhya ángùdhi adrélépi ka'íá dhi, i móndí Krísto àdhya 'i dhi, kòni tàle dhi, àma kókpà móndí Krísto àdhya 'i í tìni dhi.

⁸ Tágba má kàdré àma afà rinyí Mírì dré afèle àma dré dhi ni tà sè lavúlé yà dhi, ma kanyò ro rinyí nda sè ko. Tàko ko, Mírì afè rinyí nda àma dré kitswázó àmi ki tà ka'ika'í kizá ko, be ró dhi, kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'í na dhi bvó.

⁹ Di má lè mì kàdré kisùá ko tàle dhi, má adré àmi ki líndrì le tigalé àma wárágà i sè dhi.

¹⁰ Angyá ko, móndí àruka i adrè tàá dhi: «Akódhi ni wárágà i 'àsè dhi, adrè tà ta kúlì lanzìlanzi i sè ìndi rinyí sè. Di, kàdré àma kòfalé dhi, akódhi ína móndí yàyà 'i, ìndi akódhi ni kúlì i kúlì tàko 'i.»

¹¹ Lè mónyá adrèbhá tà ta làsú be kòni nda i kòni dhi, mà ni tà 'o rinyí sè àmi kòfalé, ngóro mà dré adrélé tà ta rinyí sè àma ki wárágà i 'àsè dhi tìni.

¹² Mà kitswá àma ki amú móndí àruka adrèbhá àyi ki tàndi ki tà dóro tadhá dhi íbe bwà ko. Mà kitswá kpà àma ki tabhì àyi nda i rú ko. Ayi nda i kàdré àyi ki tabhì àyi ki tàndi i kòfalésè, ìndi àyi ki tàndi i rú dhi, àyi tògyá àko.

¹³ Di, àma ró dhi, mà kitswá àmakya àma ki afà àma ki tàndi ki bvó lavú dhi ko. Be ró dhi, mà ni ngbà 'í àma ki afà tsàle byá àzi Giká dré bhàle àma drígá dhi ni bvó na. Àzi nda ni bvó tsa byá àmi véna.

¹⁴ Mà adré di àma ki afà lavúlé ko, ngóro mà tsa tá àmi véna ko na tìni. Tàko ko, mà tsa byá àmi véna Krísto ni Rúbí Tani be dhi 'í.

¹⁵ Mà kitswá kpà àma ki afà àma ki bvó lavú, àzi móndí àruka i dré 'òle dhi ki tà sè ko. Di, mà adré àmakya m̀ bha, mì kàdréro lile àmi ki tà ka'ika'í be drìdrì, àma ki àzi àmi kòfalé dhi kàdréro kpà lile drìdrì,

¹⁶ mà kòkitswáro lile Rúbí Tani longóbe bvò vwàvwà ro àmikya rúsè dhi i 'àsè. Tàko ko, mà lè àma ki afàle àzi móndí àruka i dré 'òle àyi ki àrà i 'àsè dhi ki tà sè ko.

¹⁷ Di, ngóro Giká ni Kúlì dré adrélé tàle dhi tìni: «Lè dhya adrélépi áyi afà dhi kàdré áyi afà tà Mírì dré 'òle dhi ki tà sè.»*

¹⁸ Tàko ko, Mírì adrè dhya adrélépi áyi tàndi ni tà dóro tadhá dhi ni ka'í kòdhya ko. Be ró dhi, adrè ína dhya í dré adrézó tà dóro ni ni ka'í dhi ni ka'í kòdhya.

11

Pólò kodzó Kòrìtòbhá i àpóstolò kinzò ro dhi ki tà sè

¹ Má adrè leá dhi, mì kòtayí ma tà ta tsà ngóro móndí azaaza àdhya tìni, ngóro mì dré adrélé 'òle dhi tìni.

² Ma lovó íbe àmi ki tà sè tò, ngóro Giká ni tàndi dré kpà adrélé lovó íbe àmi ki tà sè tò dhi tìni. Tàko ko, má zì àmi adrélé agó àlo kwákwá, Krísto dré, má kòfèro àmi akódhi dré ngóro tòkó lólo àgo tà ñilepi rè ko dhi tìni.

* **10:17 10:17** A kònò Yèrèmyà 9:23; 1 Kòrìtòbhá i 1:31.

³ Di, má adré mána ngá ro àmi ki tà sè. Ngóro nĩ dré tá Èvà ni litílé áyi túrúpfú tà sè dhi tĩni dhi, à ni kitswá kpà àmi ki tà kisùkisù lití, mì kòtayíró tròma Krísto rú togó lólo sè dhi be dhi bvó.

⁴ Tàko ko, à kòtsa adrélé Yésu twá dhi ni tà longó Yésu mà dré tà ni ni longózó dhi rúsè dhi, mì adré àmikya tà nda ni ka'ĩ mbèlè. A kàdré kó àmi ki kodzó tirí twá kisú Tirí Lólo mì dré kisulé dhi rúsè dhi, mì adré kpà ka'íá mbèlè. A kàdré kó àmi ki kodzó rúbí tani twá ka'ĩ Rúbí Tani mì dré ka'ile dhi rúsè dhi, mì adré kókpà ka'íá mbèlè.

⁵ Má mìlésè dhi, dhya àmi kòfalé adrèbhá àyi ki no àpóstolò kàdrì ĩ ró dhi ĩ lavú ma àlomvá ko.

⁶ Tàgba má kòkisú tògyá adrézó kúlí ta dóro dhi ko yà dhi, ma mána tà nĩnĩ ìbe. Má tadhá tà nda àmi dré ngádra 'á tà títi ĩ sè ìndì láti títi ĩ sè dre.

⁷ Lókyá má dré Rúbí Tani Gĩká àdhya ni longózó àmi dré làfa sè ko dhi sè dhi, má 'o tá tsì tàkonzì, má dré tá áma tà tirílé kitswázó àmi ki tà tingá kuru dhi sè dhi 'í?

⁸ Má ka'ĩ tá làfa kisulé Ekèlézyà àruka ĩ drígàsè, kitswázó àzì 'o àmi kòfalé dhi bvó.

⁹ Di má dré tá adrèrà'a àmi véna, adrélé ngá lovó ìbe dhi 'á dhi, má zi tá ngá àlo àmi ki àlo tí ko. Tàko ko, áma ki adrúpi atsábhá Màkèdòniyà lésè dhi ĩ afè tá ngá má dré tá adrézó lovó ni ìbe dhi ĩ àyi. Tà títi ĩ sè dhi, má tayí tá áma tà lanzìle àmi dri dhi ko. Di má ni go adrélé 'oà kònini.

¹⁰ Má adré tàá tà bàti Krísto àdhya adrélépi má léna dhi sè dhi: Dhya àlo bvò wáyi Akáyà àdhya na dhi kitswá áma afàma tà nda sè dhi ni kíkí bwá ko.

¹¹ Má adré tàá kònini àdho tà sè? Má dré àmi ki lèle ko dhi sè? Gĩká ni tàndi nĩ dóro, má lè àmi 'í káyà dhi!

¹² Di, má ni go adrélé tà 'o ngóro má dré adrélé 'òle dhi tĩni, kitswázó láti kíkí dhya adrèbhá àyi ki 'o nòle ngóro áma tĩni gò, ĩ dré adrézó àyi ki afà tà nda sè dhi ĩ dré.

¹³ Dhya nda ĩ àpóstolò kinzò ro dhi 'i, ìndì àzì 'obhá túrúpfú sè dhi 'i. ĩ adré àyi ki ladzá atsálé ngóro Krísto ni àpóstolò ĩ tĩni.

¹⁴ Di, áma líndrí adré ína gàle tà nda sè ko. Tàko ko, Sàtánà ni tàndi adré áyi ladzá atsálé ngóro ángéló ngádra àdhya tĩni.

¹⁵ Di akódhi ni màràbà ĩ kàdré àyi ki ladzá atsálé ngóro mómndí adrèbhá tà gyägya 'o dhi ĩ tĩni dhi, tà nda adré áma líndrí tigá ko. Di, lókyá kùdù sè dhi, ĩ ni àyikya tà kitswálepì tà ĩ dré 'òle dhi ĩ sè dhi ni kisú kòdhya.

Kizà Pólò dré nyàle Gĩká ni àzì sè dhi ĩ

¹⁶ Má adré gòle tàá dhi: Lè mì kònò ma ngóro mómndí azaaza tĩni, má dré adrélé tà ta kònini dhi sè ko. Di, mì kàdré àmikya áma no kònini dhi, mì kòka'ĩ ma ngóro mómndí azaaza tĩni, má kòkitswáró áma afà tsà be dhi bvó.

¹⁷ Bàti, má kàdré áma afà kònini dhi, má adré tà ta ngóro Mírì dré adrélé lèle dhi tĩni ko, be ró dhi, ngóro mómndí azaaza dré adrélé tàle dhi tĩni.

¹⁸ Di, mómndí bí dhi ĩ dré adrélé àyi ki afà mómndyá bvò àdhya kya tĩni dhi sè dhi, má ni kókpà áma afà kònini.

¹⁹ Ami adrèbhá àmi ki no tògyabhá ro ni ĩ, àmi gànzi ró adrélé mómndí azaaza ki ka'ĩ togó wáyi sè!

²⁰ Tà bàti ró dhi, mì adré mómndí ki ka'ĩ, gba ĩ kàdré àmi ki bha àyi ki màràbà ĩ ró yà, ĩ kàdré àmi ki lití yà, ĩ kàdré àmi ki ngá topá yà, ĩ kàdré àmi ki no mómndí tàko ĩ ró yà, kó ngalè ĩ kàdré àmi ki mì sa yà dhi.

²¹ Má adré tàá kanyò sè dhi, mà 'o tá tà àmi kòfalé rĩnyí sè mómndyá nda kya tĩni ko!

Di, tà ángùdhi mómí àruka ì dré kitswázó àyi ki afà ásà dhi, má ni kókpà kitswá 'òà kònìni. (Kòdhi má adrè tà ta mómí azaaza àdhya tíni.)

²² Ayi nda i Èbèrè 'i? Ma kókpà kònìni. Ayi Ìsèrélè ànzi 'i? Ma kókpà kònìni. Ayi Abàràrà ni toyó 'i? Ma kókpà kònìni.

²³ Ayi Krísto ni màràbà 'i? (Kòdhi má adrè tà ta tírì kiza líyí àdhya tíni.) Ma kókpà kònìni àyi ki lavú. Má 'o mána àzì kòkóròko àyíkya ki lavú. A lebhé ma bàdzó na vèsè be bí àyi ki lavú. A tswà ma vèsè be bí àyi ki lavú. Ma tá ànyi dràdrà mìle vèsè be bí.

²⁴ Vèsè be nzi, Yúdà ànzi ì bhwa ma fímbò sè vèsè be nyadhi-àlo-drì-mudrí-drì-nzi-drì-su.

²⁵ Vèsè be na, à tswà ma fa sè. Vèsè be àlo, à lebhé ma kírà sè. Vèsè be na, bwátù arí áma tayí yí mi. Ma tá yíandre mi ngátsi àlo ìndì kítú àlo.

²⁶ Vèsè be bí, má to atsí lizo vwàvwa ro. Má nya kizà yí líti i sè, kùgú i drígá, áma sùrú i drígá, mómí sùrú twá ro dhi i drígá, ìndì adrúpi kinzò ro dhi i drígá. Má nya kpà kizà bhàandre i 'ásè, duku i 'ásè, ìndì yíandre i mìsè.

²⁷ Má 'o àzì kòkóròko landèzo lavúlé. Vèsè be bí, má ko ayí ko. Tàbirí ndè ma, yí lovó be. Vèsè be bí, ngá nyàle dhi pi ma. Kidhì ndè ma, ìndì ma tá kítá àko.

²⁸ Má kitswá tà àruka títi dhi ki ta ko. Di, kítú àlo àlo títi i sè dhi, má adrè mána áma togó bha lanzìle Èkèlézyà títi dhi ki tà sè.

²⁹ Dhya àlo kàdré yàyà dhi, ma kókpà yàyà. A kò'o dhya àlo dhèle tàkonzì na dhi, áma togó adrè aswálé tà nda sè.

³⁰ Di kòkitswá má dré adrèzó áma afà dhi, má ni áma afà tà adrèbhá áma tà yàyà ki tadhá dhi i sè.

³¹ Giká áma ki Mírì Yésu ni Atá, kitswálépi rúku sè kóná vèsè kólyá dhi, nì dóro tàle dhi, má adrè kinzò ta ko dhi.

³² Lókyá má dré tá adrèrà'a Dàmàsèkè na dhi 'á dhi, gùvèrènére adrélépi tá ópí Arètà zàle dhi bhà tá sòdá i adrélé bhàandre nda ni zèribàti ki líkì, ì kòkitswáró áma ru be dhi bvó.

³³ Di, à bhà ma kánzì na, áma 'òzo pfole mòlìsà àlo zèribà na dhi 'ásè, áma tírìzó gò, má dré lapázó gùvèrènére nda drígàsè.

12

Tà lùzu ró Giká dré tadhále Pólò dré dhi i

¹ Adrè làá dhi, má kògò adrélé áma afà, tágba kàdré tà dóro 'i ko yà dhi. Di má ni ngá agábhá má mi toróbí tíni dhi ki tà ta, túmánì tà lùzu ró Mírì dré tadhále má dré dhi íbe.

² Má nì agó àlo Yésu Krísto ni ka'ilepi dhi be. Lavú dre kóná mudrí-drì-su, Giká do tá akódhi kurú na, bhù kurú na àzya ni ki lavúlépi dhi na. Di má nì ko ngalè Giká do tá akódhi rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhi. Giká nì ngbà 'í nì.

³⁻⁴ Di má nì, Giká do tá akódhi nda pàràdisò na dhi be. Kàdré tá rúbhá na yà, kó ngalè rúbhá na ko yà dhi, má nì ko. Giká nì nì. Di kònàle dhi, akódhi yi tá tà kitswázó tà ni ni ta kúlì sè bwà ko, à dré logálé mómí dré tàle dhi i kòdhya.

⁵ Má ni áma afà dhya làsú be kònìni nda ni tà sè. Di, má kitswá mána áma afà áma tàndi ni tà sè ko, kàdré ngbà 'í áma tà yàyà ki tà sè ko dhi.

⁶ Kònò má kàdré tá áma le afàle áma tàndi ni tà sè dhi, má ni tá adrè mómí azaaza 'i ko. Tàko ko, má ni tá adrè tà bàti ta kòdhya. Di, má adrè

mána tà nda ni le 'òle ko, dhya àlo kònòró ma kàdrì ngóró dré kitswálé tà má dré adrélé 'òle ìndì tàle dhi i sè ko dhi tìni ko.

⁷ Di, kitswázó áma kíkí, má kàtsáro drìkàdrì ro tà kàdrì lùzu ró tadhále má dré nda ki tà sè ko dhi, à bhà ngá kùtsí tìni dhi áma rúbhá na. Ngá nda ngá Sàtánà dré amùle kitswálé kizà fe má dré dhi 'i, má kàdréro drìkàdrì ro ko dhi bvó.

⁸ Vèsè be na, má lizí tá Mírì ti, kòtingáro tá ngá nda má rúsè ká.

⁹ Di, akódhi logó má dré dhi: «Áma togó tani kitswá mí dré dre. Tàko ko, má adré áma rìnyí 'o kitswálé títi ámi tà yàya na.» Di ásà dhi, má ni mána áma afà áma tà yàya ki tà sè, Krísto ni rìnyí kàdréro tà 'o má léna be dhi bvó.

¹⁰ Má adré di lenzélé áma tà yàya ki tà sè, làdhá adrélé dhàle má rú dhi ki tà sè, tà kòkòróko ki tà sè, áma mì pfòma ni tà sè, ìndì kizà má dré adrélé nyàle Krísto ni tà sè dhi ki tà sè. Tàko ko, má dré adrérà'a yàya dhi 'á dhi, ma rìnyi ró.

Pólò ni togó lanzì Kòrìtòbhá ki tà sè

¹¹ Má kòtà tà ngóró móndí azaaza àdhya tìni dhi, mì 'o ma adrélé tà ta kònìni dhi àmi. Adré tá be leá dhi, mì kàdré áma tà dóro ki tadhá dhi àmi. Tàko ko, dhya àmi kòfalé adrèbhá àyi ki no àpóstolò kàdrì i ró dhi ì lavú ma àlomvá ko, tágba má kàdré mána móndí tàko 'i yà dhi.

¹² Lókyá má dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, má 'o tá tà líndrìga ró adrèbhá tá Gìká ni rìnyí tadhá dhi i landè àko ró, tadházóá dhi, ma àpóstolò 'i káyà dhi.

¹³ Tà dóro títi má dré tá 'òle Èkèlézyà àruka i 'ásè dhi i, má 'o kókpà àmi kòfalé 'í. Di, má tayí mána áma tà lanzìle àmi dri dhi ko. Mì kòtrì di tà kònzi má dré 'òle àmi rú nda kòdhi!

¹⁴ Kòdhi vèsè ni na má dré adrézó 'òle lile àmi véna dhi 'i. Di má kitswá áma tà tayí lanzìle àmi dri dhi ko. Tàko ko, má adré àmi ki ngá nda kisúlé kòdhya ko. Be ró dhi, má adré mána àmi ki tàndi ki nda kisúlé kòdhya. Adré leá dhi, ànzimvá ì kàdré ngá lokó fèle àyi ki tibhá i dré dhi àyi ko. Adré di be leá dhi, ànzi ki tibhá ì kàdré ngá lokó fèle àyi ki ànzi i dré dhi àyi.

¹⁵ Ma ró dhi, ma gànzi ró áma ngá fe akílè títi àmi dré, ìndì áma tàndi ni fe wáyì àmi dré. Di, má kàdré àmi ki le lavúlé dhi, mì ni go adrélé áma le tsà?

¹⁶ Di mì ni ka'íá tàle dhi, má tayí áma tà lanzìle àmi dri dhi ko dhi. Di, tágba kònìni dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi ki tàá dhi, ma túrúpfú líyí ro ni, má lití àyi túrúpfú sè.

¹⁷ Má lití tsì àmi, àmi ki ngá kisúzó dhya má dré mùle àmi véna dhi i sè?

¹⁸ Bàti, má kodzó tá Títò lile àmi véna gò, má dré áma ki adrúpi àlo dhi ni mùzo lile túmání akódhi be. Di Títò nda lití tsì àmi, ngá kisúzó àmi drígásè dhi 'í? Ama rìti dhi i, mà 'o tà àmi kòfalé togó àlo sè, látì àlo dhi ni lebezo.

¹⁹ Mì adré àmìkya kisúá dhi, mà tà tà nda kòdhi i títi kitswázó áma ki tàrá ga àmi kandrà? Kóko! Be ró dhi, mà adré àmakya tà ta Gìká kandrà ngóró móndí adrèbhá Krísto na dhi i tìni. Áma arúpi mà dré lèle tò ni i, tà títi mà dré adrélé 'òle dhi i, mà adré 'oá kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'íka'í na.

²⁰ Má adré mána ngá ro, má ni dra tsa àmi véna àmi ki kisú ngóró má dré lèle ko dhi tìni dhi sè, ìndì mì ni dra áma kisú ngóró mì dré lèle ko dhi tìni dhi sè. Má adré kpà ngá ro, má ni dra lawà kisú àmi kòfalé, lovó kònzi

íbe, togóaswa be, dhyá ki tà bhàma drĩdrĩ dhi be, làdhá be, móndí ki rú tàmà kònzi dhi be, drĩkàdrĩ be, ìndì tà wàyá be dhi sè.

²¹ Má adrè kpà ngá ro, má kònì dra tsa dhi, áma Gíká ni dra áma tà tírì àmi kandrà dhi sè, ìndì má ni dra ngo móndí bí tàkonzì 'obhá drĩdrĩ gò, ì dré àyi ki togó ladzázó ko dhi ki tà sè dhi sè. Tàko ko, ì ladzá àyi ki togó àyi ki tà ndĩ ró dhi ki tà sè, àyi ki ndòtò tà sè, ìndì àyi ki tà swà ì dré 'òle dhi ki tà sè ko.

13

Tà tàle kùdù ro Kòrìtòbhá ki kodzózó dhi i

¹ Kòdhi vésè ni na má dré adrézó lèlè àmi véna dhi 'i. Ngóro tìsìlè Gíká ni Kúlí na dhi tìni: «À kàdré tà títi dhi ki bvó lanzí, móndí rĩ yà kó ngalè na yà tà nda ki nobhá mì sè dhi ki kúlí sè.»*

² Má longó tá tà àmi dri má dré tá adrérà'a àmi véna vésè ni rĩ sè dhi 'á, di má adrè gòlè longóá má dré adrérà'a vwàvwà ro dhi 'á: Má kònì dra tsa àmi véna dhi, má kitswá mónnyá tàkonzì 'obhá drĩdrĩ dhi ki tayí móndí àruka íbe tà ñòma àyi dri dhi sè ko.

³ Mì adrè tá lèá nìlè dhi, Krísto adrè tà ta má tí nì káyà dhi, di mì ni nìá. Tàko ko, Krísto dré adrérà'a tà 'o àmi kòfalé dhi 'á dhi, akódhi yàyà ko. Be ró dhi, adrè ína tà 'o rĩnyí sè.

⁴ Tà bàti ró dhi, akódhi tá yàyà akódhi ni tidírà'a fa kipakipa dri dhi 'á. Di, nyànomvá dhi, akódhi ína lídrì íbe Gíká ni rĩnyí sè. Ama ró dhi, àma kókpà yàyà Krísto na. Di, àma àmakya lídrì íbe túmánì akódhi be Gíká ni rĩnyí sè, ìndì mà ni rĩnyí nda ni tadhá àmi dré.

⁵ Lè mì kàdré àmi ki togó ki tabhì, nìzoá ngalè mì ka'í Krísto bàti gò, mì dré adrézó tà 'o àmi ki tà ka'ika'í nda sè yà dhi. Mì kàdré àmi ki tàndi ki tabhì. Mì nì, Yésu Krísto àmi léna be dhi ko? Aruka ni, mì ni àmi ki tabhì kisúzóá dhi, àmi ki tà kitswá ko.

⁶ Di má adrè mì bha, mì kònìró tàlè dhi, Gíká ka'í àma adrélé àpóstolò i ró nì káyà dhi.

⁷ Má adrè tà zi Gíká tí, mì kò'oró tà kònzi àlomvá ko. Má adrè zìá kònìni, à kònòró àma ngóro móndí Gíká dré ka'ile dhi i tìni ko. Be ró dhi, má adrè mána zìá kònìni, mì kàdréró tà dóro 'o, tágba mà kàdré sùlè ngóro móndí Gíká dré ka'ile ko dhi i tìni yà dhi.

⁸ Tàko ko, mà kitswá tà àlo 'o kònzi tà bàti rú bwà ko. Be ró dhi, mà kitswá ngbà 'í tà 'o tà bàti nda dré.

⁹ Mà kàdré yàyà gò, mì dré àmìkya adrézó rĩnyì ró dhi, mà adrè lenzélé tà nda sè. Mà adrè kpà tà zi Gíká tí, kò'oró àmi kitswálé títi be dhi bvó.

¹⁰ Asà dhi, má adrè tà kòdhi ki tìsì àmi dré, má dré adrérà'a vwàvwà ro dhi 'á, má kònì dra tsa àmi véna dhi, má kòlotóro àmi rĩnyí Mírì dré afèlè má dré dhi sè ko. Tàko ko, akódhi afè rĩnyí nda má dré kitswázó àmi ki tà ka'ika'í kizá ko, be ró dhi, kitswázó àmi ki timbà àmi ki tà ka'ika'í na dhi bvó.

¹¹ Kùdù ro dhi, áma adrúpi i, mì kàdré lenzélé. Mì kàdré àmi ki fe Gíká dré adrélé 'òlè kitswálé títi. Mì kàdré ru timbà, adrézó kpà ru yi àmi kòfalésè. Mì kàdré tà kídrikídri íbe àmi kòfalé be. Di Gíká adrélépi lèlè fe tà kídrikídri be dhi, ni adrè túmánì àmi íbe.

¹² Mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèlè sè. Mónnyá títi Gíká àdhya kònwa dhi ì fè mòdo àmi dré.

* 13:1 13:1 A kònò Dùtèrònómè 19:15.

¹³ Mírì Yésu Krísto nì togó tani, Gǐkǎ nì lèlè, ìndì ru amuma Tírí Lólo be dhi ì kàdré àmi íbe tíí!

Wárágà Pólò dré tisìle Gálàtíyàbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá bvò Gálàtíyà àdhya na dhi i dré dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani gò, Èkèlézyà ki tobhàzo bvò nda na, dré tá adrerà'a àyi atsí andre ni rì to, adréle kpà na ni ni to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 16:6; 18:23). Amvolásà dhi, móndí àruka i dré tsàzo adréle tadhá dhi, lè móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzi ró ko dhi i kàdré Mósè ni tátrítrí kúlí líkí, lavúlé dhi, i kàdré àyi ki 'o lwàle. I adré di tá móndyá ka'ìbhá nda ki drì kizá tà nda sè.

Di Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá ka'ìbhá nda ki lotó tà tadhále kinzò sè nda ni tà sè. Drìdrì dhi, adré tadhá dhi, Gíkà azí i adréle àpóstolò ro móndyá sùrú twá ro dhi i véna ngíni ya dhi. Adré kpà tadhá dhi, àpóstolò àruka títi dhi i ka'ì i àyi àzì be ngíni ya dhi. Bvóá dhi, adré tadhá dhi, Gíkà adré móndí ki bha gyágya í kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè ko, di ngbà 'í Yésu Krísto ni ka'ìma sè. Kùdù ro dhi, Pólò adré àyi ki kodzó, i kàdréro atsilé Tírí Lólo ni rìnyí sè. Tàko ko, Tírí nda ni lò'wa dóro 'a bí àyi léna. Lò'wa kàdrì lavúlé dhi, lèle 'i.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì Rúbí Tani ni tà (1:1-10)
- 2) Pólò ni azima adréle àpóstolò ro dhi (1:11-2:21)
- 3) Móndí ki tídrìma tátrítrí kúlí 'òma sè ko, di, Yésu Krísto ni ka'ìma sè dhi (3:1-4:31)
- 4) Atsima Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi (5:1-6:10)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (6:11-18)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. A mù ma móndí i vélèsè ko. Móndí i mù kpà ma ni ko. Be ró dhi, Yésu Krísto i Gíkà Atá akódhi ni tingálèpi dràdrà lésè dhi be dhi, i mù ma adréle àpóstolò ro dhi àyi.

² Ama túmání àma adrúpi títi mà dré adrezó àyi íbe dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà bvò Gálàtíyà àdhya na dhi i dré.

³ Gíkà àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdrì àmi dré!

⁴ Krísto nda fè i dràle àma ki tàkonzì ki tà sè, kitswálé àma ki apá bvò kònzì ándrò kònìdhi lésè, ngóro Gíkà àma ki Atá dré tá lèle dhi tìni.

⁵ Mìlanzìlanzì kàdré Gíkà dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Rúbí Tani ngbà 'í àlo kwákwá

⁶ Àma líndrì adré gàle àmi ki tà sè. Tàko ko, mì adré àmìkya Gíkà àmi ki azílèpi Krísto ni togó tani sè dhi ni tayí mbèlè gò, adrezó àmi ki adzá rúbí tani twá dhi véna.

⁷ Tà bàti ró dhi, rúbí tani twá Rúbí Tani bàti dhi rúsè dhi yókódhó. Di, móndí àruka i adré àyìkya àmi ki drì kizá, adrezó Rúbí Tani Krísto àdhya ni le ladzálé atsálé tà gòdhógòdho ró.

⁸ Di, dhya àlo kàdré rúbí tani twá dhi ni longó Rúbí Tani mà dré longólé àmi dré dhi rúsè dhi, Gíkà ni tátrítrí kàdré akódhi nda dri, gba kàdré àma 'i yà, kó ngalè ángéló apfòlepi bhù lésè dhi 'i yà dhi!

⁹ Ngóro mà dré tàle dre dhi tíni dhi, má adré gòle tàá dhi: Dhya àlo kàdré rúbí tani twá dhi ni longó àmi dré Rúbí Tani mì dré ka'ile dhi rúsè dhi, Giká ni tátrítrí kàdré akódhi dri!

¹⁰ Kòdhi má adré tsì mómí ki togó tabhì asélé, ì kòka'iró áma tà be dhi bvó? Kóko! Má adré mána lèá dhi, Giká kòka'í áma tà nì. Kó ngalè, má adré tà 'o kitswázó mómí ki togó 'o kinilé dhi bvó? Kóko! Kònò má kàdré tá 'òá kònìni dhi, má ni tá adré Krísto ni màràbà 'i ko.

Pólò ni azima adrélé àpóstolò ro dhi

¹¹ Ama adrúpi ì, má lè mì kònì tàle dhi, Rúbí Tani má dré adrélé longolé dhi angá mómí ì drìlèsè ko.

¹² Má kisú Rúbí Tani nda mómí ì vélèsè ko. Mómí ì tadhá kpà Rúbí nda má dré nì ko. Be ró dhi, Yésu Krísto ni tàndi tadhá Rúbí nda má dré nì.

¹³ Tàko ko, mì yi tàle dhi, wáláká dhi, má adré tá Yúdà ànzi ki Giká ni tà lebe ngíni ya dhi 'í. Mì yi kpà má adré tá mómíyá Ekèlézyà Giká àdhya lé dhi ki mì pfo lavulé, adrézó àyi ki tà tabhì pfùle ngíni ya dhi 'í.

¹⁴ Má adré tá mána Yúdà ànzi ki Giká ni tà 'o, adrézó lile ába drìdrì áma mbàamu bí Yúdà ànzi ró dhi kya ki lavú. Ama togó tá àtsi ró lavulé áma ki tábhí ki labhi ki tà sè.

¹⁵⁻¹⁶ Di, Giká zì tá ina ma áma tirà ko dhi 'á gò, áma azízó áyi togó tani sè. Di kisú tá dóro ni, í dré áyi Mvá ni tadhá lé má dré dhi, má kàdré akódhi ni Rúbí Tani longó mómíyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di dré áyi Mvá nda ni tadházó má dré dhi, má zi tá mómí àlo kitswálé áma drì ta dhi ko.

¹⁷ Má lè tá kpà Yèrusalémà na dhya bhàle adrélé àpóstolò ì ró drìdrì má kandrà dhi ki no ko. Di, gbá lókyá nda sè dhi, má lè tá mána bvò Aràbíyà àdhya na gò, má dré gòzo lile Dàmàsékè na.

¹⁸ Kóná na àmvolèsè dhi, má dré lizo Yèrusalémà na, mà kòkitswáro ru ni Péteró be be dhi bvó.* Gò mà dré adrézó akódhi be kitú mudrí-drì-nzi.

¹⁹ Má nò tá àpóstolò ki àruka ì ko, ngbà 'í Yàkòbhò, Mírì ni adrúpi 'i kalóma.

²⁰ Má adré tàá Giká kandrà dhi, tà má dré adrélé tisìle kòdhi ì tà bàti 'i, kinzò 'i ko.

²¹ Amvolásà dhi, má dré lizo bvò Síríyà àdhya na ìndì Kìlìkíyà àdhya na.

²² Lókyá nda sè dhi, mómíyá Krísto ni ka'ibhá Ekèlézyà Yùdáyà na dhi ì 'ásè dhi ì nì tá rè dhu ma ko.

²³ Ì yi tá ngbà 'í tà adrélé tàle áma tà sè dhi kòdhya: «Dhya atú adrélépi áma ki mì pfo dhi, adré nyànomvá tà adrézó Krísto ni ka'í dhi ni longó, tágba dré tá adrézó tà nda ni tabhì pfùle dhi.»

²⁴ Di ì adré tá Giká ni rú bha kùle áma tà sè.

2

Àpóstolò ì ka'í Pólò

¹ Kóná mudrí-drì-su àmvolèsè dhi, má dré gòzo lile tódhyá Yèrusalémà na. Mà lè tá túmánì Bàrànába be. Má drì tá kpà Títò má vèsè be.

² Má lè tá kònàle, Giká dré tá tadhá lé má dré dhi má kòlì dhi sè. Di mà kòkisú ru àma pátí dhya adrélé nòle mómí kàdrì Ekèlézyà àdhya ró dhi íbe dre dhi, má dré Rúbí Tani má dré adrélé longolé mómíyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi ni àndu ngìzo àyi dré. Tàko ko, má lè tá àzì má dré tá 'òle ìndì má dré tá adrélé 'òle dhi kàtsá tà tàko ró ko.

* **1:18 1:18** Giká ni Kúlì tisìle Gírìkì ti sè dhi léna dhi, à adré «Kéfà» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Péteró àdhya 'i.

³ Di ì dré áma kúlí yìzo dhi, ì lè tá ndìndì áma atsiàmú Títò nì 'òle lwàle dhi ko, tágba akódhi dré tá adrézó Gíríkí mvá 'i dhi.

⁴ Tà nda kòdhi apfò tá àma kandrá tàko ko, adrúpi àruka kinzò ro dhi ì afí tá lùzu ró àma kòfalé, tà àma kí trizo Yésu Krísto na dhi nì nda nìle túrúpfú sè, ì kòbhàró àma gòle adrélé tódhyá màràbà tátírítrí kúlí àdhyà ì ró be dhi bvó.

⁵ Di, mà ka'ì tá àmakya tà ì dré lèle 'òle nda àlomvá ko, mà kòsuró tà bàti Rúbí Tani àdhyà mà dré adrélé longólé àmi dré dhi rú.

⁶ Kàdré di dhyà adrélé nòle móndí kàdrì ì ró nda kí tà sè dhi, ì lè tá àyíkya tà àzya bhàle tà má dré adrélé longólé dhi dri ko. (Ayì nda ì kàdré tá móndí kàdrì 'i bàti dhi, tà nda tà kàdrì 'i má m̀lèsè ko. Tàko ko, Gíká adré móndí kí làsú no kòdhyà ko.)

⁷ Be ró dhi, ì nò àyíkya ngádra 'á dhi, Gíká bhà tá má drígá àzì adrézó Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi, ngóró í dré tá àzì adrézó Rúbí nda nì longó Yúdà ànzi ì véna dhi nì bhàle Pétèró drígá dhi tíni.

⁸ Tàko ko, Gíká tá Pétèró nì bhàlepi adrélé àpòstolò ro Yúdà ànzi ì véna dhi, bhà tá kpà ma adrélé àpòstolò ro móndyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi nì.

⁹ Di Yàkòbhò, Pétèró, tsàle Yòwànì, adrélé nòle móndí kàdrì Ekèlézyà àdhyà ró dhi, ì nò dhi, Gíká afè tá àzì nda má dré ayì togó tani sè nì. Di ì dré àma kí drígá rùzo túmání Bàrànába be, tadházóá dhi, mà amú ru ayì íbe dre. Di mà dré ru yìzo ayì íbe, mà kòlìró àmakya móndyá sùrú twá ro dhi ì véna, ìndì ì kòlìró àyíkya Yúdà ànzi ì véna.

¹⁰ Ì zi tá ngbà 'í tà àlo àma tí kòdhyà, mà kògòró adrélé móndí lemerè ro dhi kí tà kisù. Di tà nda kòdhi tá tà áma togó dré adrézó àtsi ró 'òá dhi 'i.

Pólò ligí Pétèró be Atìyòkíyà na

¹¹ Di, àmvolásà, lókyá Pétèró dré atsázó Atìyòkíyà 'a dhi sè dhi, má ligí tá akódhi be móndyá títi ì kandrá, tà kònze dré tá adrélé 'òle dhi sè.

¹² Tàko ko, akódhi dré atsázó dhi, kidhó tá adrélé ngá nya túmání móndí ka'ìbhá sùrú twá ro dhi íbe. Di, móndí àruka Yàkòbhò dré amùle dhi ì dré atsázó dhi, Pétèró dré ìna apfòzo móndyá sùrú twá ro nda ì kòfalèsè gò, adrélé ayì rúsè gàrà dri. 'O tá kònnìni dré tá adrélé Yúdà ànzi amùle nda kí ro dhi sè. Tàko ko, ayì nda ì adrè tá leá dhi, móndyá ka'ìbhá títi dhi ì kàdré ayì kí 'o lwàle.

¹³ Di móndyá ka'ìbhá àruka títi Yúdà ànzi ró dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré kpà kidhózó adrélé túrúpfú tà nda nì 'o túmání Pétèró be. Ì se tá ndìndì Bàrànába nì togó adrélé túrúpfú tà nda nì 'o àyíkya tíni.

¹⁴ Di má kònò, ì adrè tá tà bàti Rúbí Tani àdhyà nì lebè ko dhi dre dhi, má dré tàzoá Pétèró dré móndyá títi ì kandrá dhi: «Mì, Yúdà mvá ro nì, mí adrè mína tà 'o ngóró móndyá sùrú twá ro dhi kya tíni, Yúdà ànzi kya tíni ko? Di mí 'o mì ngíni adrélé móndyá sùrú twá ro nda kí kodzó adrélé tà 'o Yúdà ànzi kya tíni dhi?»

Móndyá Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi kí bhàma gyàgya àyi kí tà ka'ìka'ì sè dhi

¹⁵ Ama ró dhi, àma móndí tile Yúdà ànzi ró dhi 'i. Ama móndí sùrú twá ro Gíká nì tátírítrí kúlí nibhá ko dhi 'i ko.*

* **2:15 2:15** Gíká nì Kúlí tisile Gíríkí ti sè dhi adrè tàá kònwa dhi: «móndí sùrú twá ro adrèbhá tàkònzè 'o dhi ì». Kòdhi tá rú Yúdà ànzi ì dré fèle móndyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi 'i. Rú nda nì àndu adrè leá tàle dhi: «móndí sùrú twá ro Gíká nì tátírítrí kúlí nibhá ko dhi ì»

¹⁶ Di, mà nǐ tàle dhi, Gǐká adré mǒndí kǐ bha gyǎgya í kandrǎ tátrírí kúlí 'òma sè ko dhi be. Be ró dhi, adré ngbà 'í àyi kǐ bha gyǎgya ì dré Yésu Krísto nǐ ka'ile dhi sè. Di àma, mà ka'í kókpa Yésu Krísto nda, Gǐká kòbhàró àma gyǎgya í kandrǎ Krísto nǐ ka'ima sè, tátrírí kúlí 'òma sè ko. Tàko ko, dhya àlo kitswá atsálé gyǎgya Gǐká kandrǎ tátrírí kúlí 'òma sè bwà ko.

¹⁷ Di, mà kàdré ndàá atsálé gyǎgya Gǐká kandrǎ mà dré Krísto nǐ ka'ile dhi sè gò, àma kǐ kisúzó tàkonzìbhá ro dhi, kòdhi adré tsǐ tàá dhi, Krísto adré àma kǐ 'o file tàkonzì na dhi nǐ? Tàdzí ko!

¹⁸ Má kògò àma bha tátrírí kúlí má dré tayílé dhi nǐ rǐnyí zàle dhi, má adré tadhá dhi, ma tátrírí kúlí nda nǐ òlepi 'i bàti.

¹⁹ Tàko ko, tátrírí kúlí nda sè dhi, má drà mána tátrírí kúlí nda lésè dre, má kàdréro lídrì íbe Gǐká dré be dhi bvó. Bàti, à tidí ma dràle túmǎní Krísto be fa kipakipa dri dre.

²⁰ Di má kàdré lídrì íbe dhi, kòdhi véle ma 'i ko, be ró dhi, Krísto ína lídrì íbe má léna nǐ. Di lídrì má dré adrézó ába rúbhá na kòndhi, má adré ába, má dré adréle Krísto, Gǐká nǐ Mvágó nǐ ka'í dhi sè. Akódhi nda lè tá ma tò gò, áyi tàndi nǐ lídrì fèzo àma tà sè dhi nǐ.

²¹ Di má adré mána Gǐká nǐ togó tani ga ko. Angyá ko, mǒndí ì kòkitswá tá atsálé gyǎgya Gǐká kandrǎ tátrírí kúlí 'òma sè dhi, kònò Krísto drà tá ína àngyá.

3

Tátrírí kúlí 'òma, kó ngalè Krísto nǐ ka'ima

¹ Ami Galatíyabhá nǐ i, àmi mǒndí azaaza 'i! Adhi lifí àmi kólé sè dhi nǐ? Tàko ko, à tadhá tá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto drà fa kipakipa dri àmi kǐ tà sè ngíni ya dhi 'í.

² Di má lè ngbà 'í tà àlo kòndhi nǐ lizílé àmi tí kòdhya: Mǐ kisú Tírí Gǐká àdhya mǐ dré tátrírí kúlí 'òle dhi sè? Kó ngalè, mǐ dré Krísto nǐ rúbí mǐ dré yíle dhi nǐ ka'ile dhi sè?

³ Mǐ tayí àmi azalé kònni ngíningíni ró? Mǐ kidhó kó Gǐká nǐ ka'í akódhi nǐ Tírí nǐ rǐnyí sè dre dhi, mǐ nǐ go tsǐ tà mǐ dré kidhólé nda nǐ 'o akílé àmi kǐ tàndi kǐ rǐnyí sè bwà?

⁴ Mǐ nya tsǐ kizà bí dhi i àngyá? Kóko, kàdré kònni ko!

⁵ Mǐ tà rè má dré ká: Gǐká adré áyi Tírí fe àmi dré, adrézó kpà tà líndrìga ró dhi kǐ 'o àmi kòfalé, mǐ dré adréle tátrírí kúlí 'o dhi sè? Kó ngalè, mǐ dré adréle Krísto nǐ rúbí mǐ dré yíle dhi nǐ ka'í dhi sè?

⁶ Mǐ kisú rè Abàramà nǐ tà ká. Gǐká nǐ Kúlí adré tàá dhi: «Akódhi ka'í tá Gǐká gò, Gǐká dré akódhi nǐ nòzo gyǎgya akódhi nǐ tà ka'ika'í nda sè.»*

⁷ Asà dhi, lè mǐ kònni dhi, mǒndyá adrébhá Gǐká nǐ ka'í dhi i Abàramà nǐ ànzi 'i bàti.

⁸ Gǐká nǐ Kúlí tadhá tá drìdrì dhi, Gǐká nǐ mǒndyá sùrú twá ro dhi kǐ bha gyǎgya í kandrǎ àyi kǐ tà ka'ika'í sè gò, Kúlí nda dré Rúbí Tani longózo Abàramà dré, tàzoá dhi: «Má nǐ tà tani bha sùrú títi bvó àdhya i dri mí sè.»†

⁹ Di àsà dhi, mǒndyá títi adrébhá Gǐká nǐ ka'í dhi ì adré tà tani kisú, ngóro Abàramà dré tá kisulé áyi tà ka'ika'í sè dhi tǐni.

¹⁰ Di, mǒndyá títi adrébhá láti nda atsázó gyǎgya Gǐká kandrǎ tátrírí kúlí 'òma sè dhi i àyikya tátrírí íbe àyi dri. Tàko ko, Gǐká nǐ Kúlí adré tàá

* **3:6 3:6** A kònò Kidhoma 15:6. † **3:8 3:8** A kònò Kidhoma 12:3; 18:18; 22:18.

dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi ngbú tà títi tisile búkù tatrítrí kúlí àdhya na dhi ki 'o ko dhi, Gíká ni tatrítrí akódhi nda dri.»‡

¹¹ Di mà adré nòá ngádra 'á dhi, dhya àlo kitswá atsálé gyägya Gíká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Tàko ko, Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya atsálépi gyägya áyi tà ka'íka'í sè dhi ni adrí.»§

¹² Di, tatrítrí kúlí adré ína áyi totó tà ka'íka'í dri ko. Be ró dhi, ngóro tisile dhi tíni: «Dhya adrélépi tà títi tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o dhi ni adrí tà nda i sè.»*

¹³ Krísto apá àma tatrítrí angálépi tatrítrí kúlí lésè dhi lésè, dré atsálé dhya tatrílé dhi ró àma ki tà sè dhi sè. Tàko ko, Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi tidílé fa kipakipa dri dhi tatrítrí íbe í dri.»†

¹⁴ Krísto 'o tà nda kònini, kitswále tà tani Gíká dré lazílé Abàramà dré dhi kòtsaró kpà móndyá sùrú twá ro dhi i véna Yésu Krísto sè, mà kòkisúro Tírí Lólo Gíká dré lazílé dhi àma ki tà ka'íka'í sè be dhi bvó.

Tatrítrí kúlí i lazikúlí be dhi

¹⁵ Àma adrúpi i, má ni tà nda kòdhi ni tadhá tà móndí i dré adrélé 'òle àyi kòfalésè dhi rú: Móndí i kòbhà tà ru yizo àyi kòfalésè dhi, à kitswá gòle tà nda ni bhe bwà ko. A kitswá kpà tà àzya bha tà nda dri bwà ko.

¹⁶ Di tà Gíká dré tá lazílé Abàramà dré dhi i kókpà kònini. Gíká ni Kúlí adré tàá dhi, Gíká lazí tá tà nda i Abàramà dré, toyó ni be. Kúlí nda adré tàá «toyó ni i dré» ngóro móndí bí dhi i dré dhi tíni ko. Be ró dhi, adré tàá «toyó ni dré» ngóro móndí àlo dré dhi tíni.‡ Móndí àlo nda Krísto 'i.

¹⁷ Tà má dré adrélé lèle tàle dhi, tà kònidhi 'i: Gíká bhà tá tà ru yizo Abàramà be dhi gò, áyi lazikúlí fèzo drá. Di tatrítrí kúlí atsálépi kóná kámá-su-drì-nyadhi-àlo-drì-mudrí àmvolésè dhi kitswá ína tà bhàle ru yizo nda ni bhe bwà ko. Tatrítrí kúlí nda kitswá kpà lazikúlí nda ni pfu ko.

¹⁸ Tàko ko, tà Gíká dré lazílé áyi móndyá i dré tàyilé ro dhi kàdré tá áyi totó tatrítrí kúlí dri dhi, kònò tàyilé nda kitswá tá áyi totó lazikúlí dri ko. Di, tà bàti ró dhi, Gíká fè tàyilé nda Abàramà dré áyi lazikúlí sè.

Tà Gíká dré tatrítrí kúlí fèzo àsà dhi

¹⁹ Kàdré di kònini dhi, tà Gíká dré tatrítrí kúlí fèzo àsà dhi àdho tà 'i? Gíká fè tá tatrítrí kúlí nda kitswále móndí ki tàkonzì tadhá àyi dré, tsàle lókyá Abàramà ni toyó tà ni ni lazízo nda dré atsàrà'a. Gíká fè tá tatrítrí kúlí nda ángéló i sè, ìndì móndí àlo adrélépi tá áyi totó móndí ki kòfalé 'á Gíká be dhi sè.§

²⁰ Di Gíká dré tá áyi lazikúlí nda ni fèzo Abàramà dré dhi, dhya àzya adrélépi tá áyi totó àyi ki kòfalé 'á dhi tá yókódhó. Tàko ko, Gíká ngbà 'í àlo kwákwá.

²¹ Kòdhi adré tsì tàá dhi, tatrítrí kúlí adré ru pfu lazikúlí Gíká àdhya íbe? Tàdzí ko! Tàko ko, tatrítrí kúlí kòkitswá tá lídrì fe móndí i dré bwà dhi, kònò móndí ki tá atsá gyägya tatrítrí kúlí nda sè.

²² Di, Gíká ni Kúlí adré ína tàá dhi, móndyá títi bvò àdhya i tàkonzì ni rìnyí zàle, Gíká kòfèró áyi lazikúlí nda móndyá adrébhá Yésu Krísto ni ka'í dhi i dré àyi ki tà ka'íka'í sè.

²³ Drìdrì lókyá adrézó Krísto ni ka'í nda dré atsázó dhi kandrà dhi, àma tá móndí 'ìle tatrítrí kúlí ni rìnyí zàle, tsàle lókyá nda ni tadhàrà'a.

‡ 3:10 3:10 A kònò Dùtèrònómè 27:26. § 3:11 3:11 A kònò Abàkúka 2:4. * 3:12 3:12 A kònò Lèvitikè 18:5. † 3:13 3:13 A kònò Dùtèrònómè 21:23. ‡ 3:16 3:16 A kònò Kidhoma 12:7; 13:15; 24:7. § 3:19 3:19 «Móndí adrélépi tá áyi totó móndí ki kòfalé 'á Gíká be» kònidhi tá Mósè 'i.

²⁴ Di ásà dhi, Gìká bhà tá tatrítrí kúlí nda adrélé àma kí drì kòlèpi ró, tsàlè lókyá Krísto dré atsàrà'a, Gìká kòbhàró àma gyăgya í kandrà àma kí tà ka'ika'ì sè.

²⁵ Di lókyá adrézó Krísto ní ka'ì nda dré atsálé dre dhi sè dhi, àma véle tatrítrí kúlí adrélèpi tá àma kí drì ko nda ní rinyí zàle ko.

Ama Gìká ní ànzì 'ì bàti

²⁶ Di àmì títi dhi í Gìká ní ànzì 'ì, mì dré Yésu Krísto ní ka'ìle dhi sè.

²⁷ Tàko ko, àmì títi bàtìsimò dobhá ru amúzó Krísto be dhi í, mì asó Krísto àmì rú dre.

²⁸ Di àmì véle twátwa ko, gba mì kàdré Yúdà ànzì 'ì yà, kó ngalè mómí Yúdà ànzì ró ko dhi 'ì yà, màrábà 'ì yà, kó ngalè mómí màrábà ro ko dhi 'ì yà, àgo 'ì yà, kó ngalè tòkó 'ì yà dhi. Tàko ko, àmì títi mì atsá ngá àlo ró Yésu Krísto na.

²⁹ Di mì kàdré mómíyá Krísto àdhya 'ì dhi, àmì Abàràrà ní ànzì 'ì bàti. Mì ní kpà tà Gìká dré lazíle áyi ànzì í dré tàyíle ro dhi ní kisé.

4

¹ Tà má dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'ì: Dhya dra áyi atá ní ngá kisélepi tàyíle ro dhi kàdré dhu rè mvámvá ro dhi, akódhi ngóro màrábà tíni, gba áyi atá ní ngá títi dhi dré adrézó ína ró dhi.

² A adré akódhi ní bha akódhi ní líkíbhá í drígá ìndì akódhi ní ngá líkíbhá í drígá, tsàlè lókyá atá ní dré bhàle dhi dré atsàrà'a.

³ Di àma, àma tá kókpà ànzimvá í tíni, adrélé kpà màrábà í ró tà bvò kòndì àdhya kí rinyí zàle.

⁴ Di lókyá kòkìtswá dre dhi, Gìká dré áyi Mvágó ní amúzo, tòkó dré tìle tatrítrí kúlí zàle,

⁵ kàpáro mómíyá adrèbhá tá tatrítrí kúlí nda zàle dhi í, mà kàtsáro Gìká ní ànzì í ró be dhi bvò.

⁶ Di mà dré adrélé akódhi ní ànzì 'ì bàti dhi sè dhi, Gìká amù áyi Mvá ní Tírì adrélé àma kí togó na. Tírì nda adré loyóá àma léna dhi: «Ábbà! Tátá!»

⁷ Di ásà dhi, mì véle màrábà 'ì ko. Be ró dhi, mì mína Gìká ní mvá 'ì bàti. Di mí dré adrélé akódhi ní mvá 'ì dhi sè dhi, mì ní kpà tà dré lazíle áyi ànzì í dré tàyíle ro dhi ní kisé.

Pólò ní togó lanzi Gàlàtíyabhá kí tà sè

⁸ Wáláká dhi, mì dré tá Gìká ní nìrà ko dhi 'á dhi, àmì tá màrábà gìká tàko kya 'ì, tágba gìká nda ì dré adrézó gìká bàti 'ì ko dhi.

⁹ Di, nyànomvá dhi, mì ní véle Gìká dre. Tà bàti ró dhi, Gìká ní àmì nì. Di mì 'o àmì ngíni gòle àmì kí adzá tà rinyí àko ìndì kizà ro bvò kòndì àdhya nda í véna dhi? Mì adré tsì leá gòle adrélé tà nda kí màrábà í ró?

¹⁰ Tàko ko, mì adré àmíkya kítú àruka kí tà lebè, mbá àruka kya íbe, lókyá àruka kya íbe, ìndì kóná àruka kya íbe.

¹¹ Má adré ngá ro àmì kí tà sè, àzì má dré 'òle àmì kòfalé dhi ní dra atsá tà tàko ró dhi sè.

¹² Ama adrúpi í, má adré àmì kí tí lizí, mì kàtsáro má tíni, ngóro má dré tá atsálé àmì tíni dhi tíni. Wáláká dhi, mì 'o tá ma kònzì ko.

¹³ Ngóro mì dré nìle be dhi tíni dhi, lókyá má dré Rúbí Tani longózó àmì dré vèsè ní àlo sè dhi sè dhi, má longó tá, àma rúbhá dré tá adrélé drà ro dhi sè.

¹⁴ Di tágba áma rúbhá yàya nda dré tá adrézó tà lanzì ro àmi dri dhi, mì ayízè tá ma ko, mì gà tá kpà ma ko. Be ró dhi, mì ka'í àmikya ma dòle ngóro ángéló Gíká àdhya t́nì, kó ngalè Yésu Krísto ni tàndi t́nì.

¹⁵ Di àmi ki arí mì dré tá adrézó ába dhi véle ángwà? Má kitswá tàá àmi ki tà sè dhi, kòkitswá tá dhi, mì ni tá àmi ki mì angí afèle má dré.*

¹⁶ Di, nyànomvá dhi, má atsa vo véle àmi ki kàribhá ro, má dré adréle tà bàti ta àmi dré dhi sè?

¹⁷ Mòndí àruka àmi kòfalé dhi ki togó àtsi ró kitswázó àmi ki se àyi vésè. Di, tà ì dré adréle lèle 'òle nda dóro ko. Ì adré àyikya àma ki kòfalé le lanzíle àmi ìbe, àmi ki togó kàtsáro àtsi ró àyi ki tà sè be dhi bvó.

¹⁸ Adréle togó ìbe àtsi ró dhi dóro, tà adrézó togó ìbe kònini dhi kàdré dóro dhi. Adré kpà leá dhi, mì kàdré togó ìbe àtsi ró lókyá wáyi sè, ngbà 'í lókyá mà dré adrérà'a àmi ìbe dhi 'á ko.

¹⁹ Áma ànzi i, má adré gòle kizà nya àmi ki tà sè, ngóro tòkó adrélepi 'òle òle dhi dré adréle kizà nya dhi t́nì, tsàle lókyá mì dré dra àmi ki tayízó Krísto dré ladzálé atsálé ì t́nì dhi 'á.

²⁰ Má lè tá adréle tùmání àmi ìbe nyànomvá, má kòkitswáro tà ta àmi dré làsú be twá. Angyá ko, áma drì adré abíle àmi ki tà sè!

Tà tadhále Agàrà ni tà rú, ìndì Sàrà ni tà rú dhi

²¹ Ámi adrébhá leá adréle t́trítrí kúlí zàle ni i, mì tà rè má dré ká: Mì nì tà t́trítrí kúlí nda dré adréle tàle dhi i ko?

²² Tàko ko, à tisi tá dhi, Abàramà tá ànziàgo ìbe rì. Alo ni tá mvámvá tòkó màràbà ro, rú be Agàrà dhi dré òle dhi 'i. Azya ni tá mvámvá tòkó màràbà ro ko, rú be Sàrà dhi dré òle dhi 'i.

²³ A ti mvámvá tòkó màràbà ro dhi àdhya nda rinyí rúbhá àdhya sè. Di, à ti mvámvá tòkó màràbà ro ko dhi àdhya nda lazikúlí Gíká àdhya sè.

²⁴ A ni kitswá tà nda kòdhi ki àndu ngi kònini: Tòkó rì nda ì adré tà rì Gíká dré bhàle ru yizo mòndí ìbe dhi ki tà tadhá kòdhya. Agàrà nda adré tà Gíká dré bhàle ru yizo mòndí ìbe kòngó Sínáyì drina dhi ni tà tadhá. Akòdhi adré ànzi ki ti adréle màràbà i ró.

²⁵ Agàrà adré kòngó Sínáyì bvò Aràbíyà àdhya na dhi ni tà tadhá, adrézó kpà Yèrusalémà àndrò kòndi ni tà tadhá. Angyá ko, Yèrusalémà nda ànzi ni ìbe dhi i màràbà 'i.

²⁶ Di, Yèrusalémà bhù na dhi ìna màràbà 'i ko. Yèrusalémà nda àma ki andre 'i.

²⁷ Tàko ko, Gíká ni Kúlí adré tàá dhi:
«Mì, tòkó kòndó ro òlepi ko ni, mí kòlenzé wà!
Mì mváaswa yìlepi ko ni, mí kòga lúlúgyá wà!
Tàko ko, tòkó tayíle dhi ni ànzi ki lizó bí,
tòkó adrélepi agó be dhi àdhya ki lavú.»†

²⁸ Áma adrúpi i, àmi àmikya ànzi òle Gíká ni lazikúlí sè dhi 'i, ngóro Ìsákà t́nì.

²⁹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, mvámvá òle rinyí rúbhá àdhya sè nda adré tá mvámvá òle Tírí Lólo ni rinyí sè nda ni mì pfo. Nyànomvá dhi, tà nda kòdhi kókpà kònini.

³⁰ Di, Gíká ni Kúlí adré tàá ngini? «Mí dro tòkó màràbà ro nda i mvá ni be mí kandrásè. Tàko ko, tòkó màràbà ro nda ni mvá kitswá ìna tà lazíle tàyíle ro dhi ni kisú tùmání tòkó màràbà ro ko dhi ni mvá be tàdzí ko.»‡

* **4:15 4:15** Kúlí «mì ni tá àmi ki mì angí afèle má dré» kòni ì adré leá tàle dhi, àyi nda ì tá gànzi ró àyi ki fe wáyi Pólò ni tà sè. † **4:27 4:27** A kònò Esáyà 54:1. ‡ **4:30 4:30** A kònò Kidhoma 21:10.

³¹ Di ása dhi, áma adrúpi i, áma tòkó màrábà ro dhi ni ànzi 'i ko. Be ró dhi, áma àmakya tòkó màrábà ro ko dhi ni ànzi 'i.

5

Ama mónnyá Krísto dré trìle dhi 'i

¹ Krísto trì áma, mà kàdréro mónní trìle bàti dhi i ró. Adré di lèá dhi, mì kàdré àmi ki totó tātā tà nda sè. Mì kòtayí kpà àmi gòle adrélé tódhyá màrábà tátrítrí kúlí àdhya i ró ko.

² Mì yi rè ká! Ma, Pólò, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kò'o àmi lwàle kitswále atsále gyägya Giká kandrà dhi, tà Krísto dré 'òle àmi dré dhi kitswá véle àmi ki ledé ko.

³ Má adré gòle tàá dhi: Lè dhya ángùdhi áyi 'òlepi lwàle dhi kàdré tà títi tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki 'o.

⁴ Àmi adrèbhá láti nda atsázó gyägya Giká kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè ni i, mì lanzí ru Krísto be dre. Mì vwà kpà Giká ni togó tani rúsè vwàvwà.

⁵ Di, áma ró dhi, áma ki tà ka'ika'í sè dhi, mà adré mì bha Giká véna àma ki bhàma gyägya akódhi kandrà dhi ni tà sè, adrézó tà nda ni letè lovó sè Tirí Lólo ni rinyí sè.

⁶ Tàko ko, áma adrèbhá Yésu Krísto na dhi i dré dhi, dhya ki lwàma ìndì dhya ki lwàma ko dhi, tà tàko 'i. Tà kàdrè lavulé dhi ngbà 'í Krísto ni ka'ima gò adrézó tà ka'ika'í nda ni tadhá lèle sè dhi 'i.

⁷ Mì adré kó tá angú ra dóro dhi, àdhi kíkí di àmi tà bàti ka'ima 'òle dhi ni tayí dhi nì?

⁸ Tà adrézó àmi ki togó se kònèni nda angá ína Giká adrélèpi àmi ki azi dhi vélesè ko.

⁹ Mì nì ko tàle dhi, tàkú mvá tsà dhi adré mápà fónδρο títi dhi ni 'o avólé nì dhi?*

¹⁰ Di, má adré mána ka'ía Mírì na tàle dhi, mì kitswá tà twá kisù tà má dré adrélé tàle kòdhi rúsè ko. Kàdré ína dhya adrélèpi àmi ki drì kizá dhi ni tà sè dhi, Giká ni tà bha akódhi nda dri, kàdré gba àdhi 'i ya dhi.

¹¹ Ama adrúpi i, kònò má kàdré tá tadhá dhi, lè mónní ì kàdré àyi ki 'o lwàle dhi 'i dhi, à ni tá go adrélé áma mì pfo àdho tà sè? Tàko ko, tà má dré adrélé longólé Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi ni tà dri dhi kitswá tà véle mónní ki 'o ledhélé dhi ko.

¹² Kàdré dhya adrèbhá àmi ki drì kizá nda ki tà sè dhi, má mìlésè dhi, dóro ni tá ì dré àyi ki rúbhá ki tolwàle títi dhi!

¹³ Àmi, áma adrúpi ró ni i, Giká azi àmi adrélé mónní trìle bàti dhi i ró. Di, mì kàdré àmi ki trìma nda ni no ngóro tà adrélèpi láti fe àmi dré adrézó lovó kònzi àmi ki rúbhá kya ki 'o dhi ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o àmi ki adrúpi i dré àyi ki màrábà ì tíni lèle sè.

¹⁴ Tàko ko, tà títi tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì adré àyi ki totó tòlí àlo kònèdhi dri: «Mì kàdré àmi àzya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tíni.»†

¹⁵ Di, mì kàdré àmikya ru titsí, adrézó ru nya àmi kòfalésè kà'wá àtrá kya tíni dhi, mì kònò di dóro, mì kòpfuró ru todràle ko.

Atsima Tirí Lólo ni rinyí sè dhi

¹⁶ Má adré di tàá dhi: Mì kàdré atsilé Tirí Lólo ni rinyí sè gò, mì kòkitswáro lovó kònzi àmi ki rúbhá kya ki 'o ko.

* 5:9 5:9 A kònò 1 Kòrìtòbhá ì 5:6. † 5:14 5:14 A kònò Lèvitikè 19:18.

¹⁷ Tàko ko, tà lovó kònzi rúbhá àdhya dré adrélé lèlè 'òlè dhi i twá Tírí Lólo àdhya i rúsè. Tà Tírí Lólo dré adrélé lèlè 'òlè dhi i kókpà twá tà lovó kònzi rúbhá àdhya dré adrélé lèlè 'òlè dhi i rúsè. Di tà rì nda kòdhi i adrè ru pfu àyi kòfalésè gò, mì dré kitswázó tà mì dré adrélé lèlè 'òlè dhi ki 'o bwà ko.

¹⁸ Di, mì kàdré àmi ki tayí Tírí Lólo dré adrélé tidrìlè dhi, àmi vélé tátírítrí kúlí ni rìnyí zàlè ko.

¹⁹ A ni kitswá tà lovó kònzi rúbhá àdhya dré adrélé lèlè 'òlè dhi ki no ngádra 'á: ndòtò tà, tà ndí ró dhi, tà swà,

²⁰ gǐká tàko ki lindrì bhàma, kólé tà, togó kònzi bhàma, lawà, lovó kònzi bhàma móndí i rú dhi, togóaswa, dhyá ki tà bhàma drìdrì dhi, ru lanzima, ru kayima,

²¹ dirèma, wá tsìma, gwányá wàyá ki tà, tsàlè tà àruka làsú be kònini dhi i. Má adrè tà longó àmi dri ngóro má dré tá longolé àmi dri drìdrì dhi tìni: Mòndyá adrèbhá tà 'o làsú be kònini dhi i kitswá àyikya file Gìká ni Opì na ko.

²² Di, lò'wa dóro Tírí Lólo dré adrélé 'òlè 'àlè móndí i léna dhi i, kòni 'i: lèlè, arí, tà kìdrìkìdrì, togó vwàvwà, togó dóro, tà dóro 'òma, tà ka'ika'í,

²³ togó yàyà, ìndì dhyá ki lovó mvòma. Tátírítrí kúlí adrè tà ta kònzi tà nda kòdhi i rú àlomvá ko.

²⁴ Mòndyá Yésu Krísto àdhya i tidí fa kipakipa dri lovó kònzi rúbhá àdhya, tùmání tà títi lovó kònzi nda dré adrélé lèlè 'òlè dhi íbe todràlè dre.

²⁵ Mà dré adrélé lídrì íbe Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi sè dhi, lè mà kàdré kpà atsílè Tírí nda ni rìnyí sè.

²⁶ Lè mà kàdré drìkàdrì ro ko. Mà kàdré àma ki adrúpi ki togó 'o aswálè ko, adrézó lovó kònzi bha àma ki adrúpi i rú ko.

6

Ama ki adrúpi ki tà lanzì dòma

¹ Ama adrúpi i, mì kòkisú àmi ki adrúpi àlo dhi adrérà'a tàkonzì 'o dhi, àmi li'wábhá àmi ki tà ka'ika'í na dre ni i, mì kòlotó akódhi nda togó yàyà sè. Di, mì kòsu àmi ki tàndi i rú, tà nda kòtabhìró kókpà àmi gò, àmi ki 'òzo dhèlè tàkonzì na dhi ko.

² Mì kàdré ru ledé àmi kòfalésè, adrézó àmi ki adrúpi ki tà lanzì do. Mì kàdré 'òá kònini dhi, mì ni tòlí Krísto dré fèlè dhi ni 'o kitswálè títi.

³ Dhya àlo kàdré áyi no móndí kàdrì ro dhi, tágba dré adrézó móndí tàko 'i dhi, akódhi nda adrè áyi tàndi ni lití.

⁴ Lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré tà mì dré adrélé 'òlè dhi ki tabhì, mì kòkitswáro àmi ki drì bha kuru àmi ki tàndi ki tà sè be dhi bvó. Di, mì kòtabhì àmi ki tà móndí àruka kya rú ko.

⁵ Tàko ko, lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré tà bhàlè àmi ki tàndi i drígá dhi ki 'o kòdhya.

⁶ Lè dhya ángùdhi adrézó Gìká ni kúlí tadhá drá dhi kàdré áyi ngá dóro títi dhi ki lanzì dhya adrélèpi áyi tadhá dhi dré.

⁷ Mì kòtayí àmi adrélè litílé ko: A kitswá Gìká ni gu bwà ko. Mì ni ngá mì dré adrélè kidhílé dhi ni akónà kòdhya.

⁸ Mì kàdré ngá kidhí lovó kònzi rúbhá àdhya dré dhi, mì ni dràdrà akónà lovó kònzi nda lésè kòdhya. Di, mì kàdré ngá kidhí Tírí Lólo dré dhi, mì ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni akónà Tírí nda vélésè kòdhya.

⁹ Mà kòtayí àma adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko. Tàko ko, lókyá kòkítswá dre dhi, mà ni lànyá dóro akónà, mà kòtayí àma landèle ko dhi.

¹⁰ Di àsà dhi, mà kàdré látì nda adrézó tà dóro 'o mónnyá tíí ì dré. Lavúlé dhi, mà kàdré 'òá kònìni àma kì adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré.

Pólò ni kúlí kùdù

¹¹ Mì nò rè wárágà pá kàdrì má dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì àmi dré áma tàndì ni drígá sè dhi ì ká.

¹² Dhya adrébhá àmi kì le 'òle lwàle nda ì adré àyikya tà 'o rúbhá sè, à kàdréró àyi kì no dóro be dhi bvó. Di, ì adré ngbà 'í tà nda kì 'o, à kàdréró àyi kì mǐ pfo Krísto ni fa kipakipa ni tà sè ko dhi sè.

¹³ Tà bàti ró dhi, ndìndì àyi àyi kì 'obhá lwàle nda ì adré àyikya tátítrí kúlí líkí ko. Tágba kònìni dhi, ì adré àmi kì le 'òle lwàle, ì kòkítswáró àyi kì afà tà ì dré àmi kì 'òzo 'òá àmi kì rúbhá sè dhi ni tà sè.

¹⁴ Di, ma ró dhi, má kítswá mána áma afà tà àzya sè ko, kàdré ngbà 'í fa kipakipa àma kì Mírì Yésu Krísto àdhya ni tà sè ko dhi. Tàko ko, fa kipakipa nda sè dhi, à tidí tà bvò kòndì àdhya má dré tá adrézó mǐ bha dríá dhi ì todràle dre. A tidí kpà ma dràle tà bvò kòndì àdhya ì lésè dre.

¹⁵ Tà bàti ró dhi, dhyá kì lwàma ìndì dhyá kì lwàma ko dhi, tà kàdrì 'ì ko. Tà kàdrì lavúlé dhi ngbà 'í dhyá kì tayìma Gǐká dré bhàle tódhyá adrélé móndí tídhí ro dhi 'ì.

¹⁶ Tà kàdrìkàdrì ì Gǐká ni togó dóro be dhi ì kàdré mónnyá tíí adrébhá 'òá kònìni dhi ì dré. Ayì nda ì Ìsèrèlè ànzi bàti Gǐká àdhya 'ì.

¹⁷ Kùdù ro dhi, lè dhya àlo kògò adrélé áma lagù ko. Àngyá ko, ma àngì Yésu àdhya íbe má rú.

¹⁸ Áma adrúpi ì, àma kì Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe! Kàdré kònìni.

Wárágà Pólò dré tisìle Èfésòbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Efésò na dhi i dré dhi 'i. Efésò nda tá bhàandre kàdrì bvò Asíyà àdhya na dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani kònàle gò, Gìká ni tà tadházó Èfésòbhá i dré kóná rì tàlì sè, dré tá adrèrà'a áyi atsí andre ni na to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 19:1-20:1).

Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisì tà kàdrìkàdrì rì dhi i sè. Alo ni, adrè Rúbí Tani ni tà àndu ngi mibhalé tí, adrézó Gìká zì móndí i adrélé ina ró gò, àyi ki apázó tàkonzì lésè Yésu Krísto sè ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adré tà lùzu ró Gìká dré kisùle 'òle kíno lésè dhi ni tadhá kònìni: «A ni tà títi bhù na ìndì bvò dri dhi ki amú bhàle adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zàle» (1:10). Pólò adrè kpà Gìká amú móndyá sùrú twá ro dhi i Yúdà ànzì íbe adrélé sùrú àlo ró Krísto na ngìni ya dhi ni tà tadhá (2:11-22).

Rì ni, Pólò adrè Yésu ni ka'ìbhá i kàdré atsilé ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adré tàá dhi, mà kòtingá àma ki lídrì àku àma rúsè, lídrì tídhí Gìká dré bhàle adrélé ina tíni dhi ni asózó àma rú (4:20-24). Adré kpà tà tadhá àgo ki tà àyi ki tòkó íbe dhi dri, ànzimvá ki tà àyi ki tibhá íbe dhi dri, ìndì màràbà ki tà àyi ki mírì íbe dhi dri. Kùdù ro dhi, adrè móndyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, i kàdréro àdzú ngá Gìká àdhya ki tosó àyi rú àdzú tírì kònzi íbe dhi ni tà sè (6:10-20).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Krísto ni Rúbí Tani ni tà àndu ngìma (1:3-3:21)
- 3) Lídrì tídhí ro Krísto na dhi (4:1-6:20)
- 4) Pólò ni kúlí kùdù (6:21-24)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto ni àpóstolò ro ngóro Gìká dré lèle dhi tíni dhi, mà adrè wárágà kònìdhi ni tisì àmi, móndyá lólo Gìká àdhya Èfésò na dhi i dré, àmi adrèbhá Yésu Krísto ni ka'ì tà títi i sè dhi i dré.

² Gìká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Tà tani Gìká dré afele àma dré Krísto na dhi i

³ Rúku kàdré Gìká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Tàko ko, akódhi afè àma dré tà tani títi angábhá í vélésè bhù lésè dhi i, mà dré adrélé Krísto na dhi sè.

⁴ Drìdrì bvò ni bhàma kandrà dhi, zì tá àma adrélé Krísto na, mà kàdréro lólo ìndì tà kònzi àko àma rú í mìlèsè be dhi bvò. Akódhi ni lèle sè dhi,

⁵ bhà tá àma twá drìdrì, mà kàtsáro áyi ànzì i ró Yésu Krísto sè, ngóro dré tá lèle 'òle dhi tíni, ìndì ngóro tà nda dré tá adrélé dóro akódhi mìlèsè dhi tíni.

⁶ 'O tá kònìni, mà kàdréro áyi rú bha kùle, áyi togó tani mìlanzìlanzì ro í dré bhàle àma rú áyi Mvá í dré lèle tò dhi na dhi ni tà sè.

⁷ Tàko ko, akódhi ni togó tani kàdrì lavulé nda sè dhi, amù áyi Mvá nda dràle àma ki tàkonzì trizo ìndì àma ki apázó tàkonzì lésè akódhi ni kàrì sè.

⁸ Tà bàti ró dhi, fè áyi togó tani gàle àma léna bí, túmání tògyá wáyi tà títi dhi ki àndu nizo dhi be.

⁹ Tadhá kpà àma dré tà lùzu ró í dré kisùle 'òle ìndì í dré lèlè 'òle kínó lésè Krísto na dhi, ngóro dré tá adrélé dóro akódhi m̀l̀ésè dhi t́nì.

¹⁰ Tà dré lèlè 'òle nda, tà kòndhi 'i: Lókyá kòkítswá títí dre dhi, a ni tà títí bhù na ìndì bvò dri dhi ki amú bhàle adrélé ópí kàdrì àlo, Krísto zàle.

¹¹ Di Giká bhà àma twá, àma ki zìzo adrélé mónnyá ína i ró Krísto na, ngóro í dré kisùle 'òle kínó lésè dhi t́nì. Tàko ko, akódhi adrè tà títí dhi ki 'o ngóro í dré kisùle 'òle, ìndì í dré lèlè 'òle dhi t́nì.

¹² Di Giká 'o tà nda kòndhi, kítswálé àma àma ki m̀ bhabhá Krísto véna dr̀dr̀ dhi i, mà kàdréró Giká ni rú bha kùle akódhi ni m̀lanzìlanzì sè be dhi bvò.

¹³ Ami ró dhi, m̀ yi kókpà tà bàti Rúbí Tani àdhya Giká dré adrézó àmi ki tidrí ásà dhi gò, m̀ dré Krísto ni ka'izo. Di Giká dré áyi àngì lwàzo àmi rú, tadházóá dhi, àmi mónnyá ína 'i káyà dhi. Angì nda, Tírì Lólo Giká dré lazilé dhi 'i.

¹⁴ Tírì Lólo nda ngàdrì Giká dré afèle àma dré dr̀dr̀, tadházóá dhi, í ni dra tà í dré lazilé tàyilé ro dhi ni afè àma dré dhi 'i, tsàle lókyá í dré dra àma, mónnyá ína ró dhi ki apázó kítswálé títí dhi 'á. Di ásà dhi, mà kàdré akódhi ni rú bha kùle akódhi ni m̀lanzìlanzì sè wà!

Pólò zi tà Giká tí Efèsòbhá i dré

¹⁵ Di ásà dhi, kidhólé lókyá má dré ỳzoá tàle dhi, m̀ adrè Mírì Yésu ni ka'ì, adrézó mónnyá lólo Giká àdhya ki le ngìni ya dhi sè dhi,

¹⁶ má adrè àwoyà ta Giká dré àmi ki tà sè landè àko ró. Má adrè kpà àmi ki tà kisù, má dré adrèrà'a tà zi Giká tí dhi 'á.

¹⁷ Má adrè Giká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá m̀lanzìlanzì ro dhi ni ti lizì, kòfèrò tògyá Tírì Lólo àdhya àmi dré kítswázó áyi tà lùzu ró dhi ki ni, m̀ kòkítswáró kpà áyi tàndi ni ni dóro lavúlé be dhi bvò.

¹⁸ Má adrè kpà tà zi akódhi tí, kò'oró áyi ngàdra ngá kazá àmi ki togó na, m̀ kònró tà dré àmi ki azizó adrélé m̀ bha í véna ásà dhi i, túmání tà kàdrì m̀lanzìlanzì ro dré lazilé áyi mónnyá i dré tàyilé ro dhi be.

¹⁹ Kò'o kpà àmi áyi r̀nyí kàdrì lavúlé adrélèpi tà 'o àma adrèbhá áyi ka'ì dhi i léna dhi ni ni. Akódhi ni r̀nyí kàdrì lavúlé nda,

²⁰ r̀nyí dré tadhálé Krísto rú, dré akódhi ni t̀ngàrà'a dràdrà lésè, ìndì akódhi ni 'orà'a l̀r̀lé áyi dr̀ágó lésè bhù na dhi 'á dhi 'i.

²¹ Giká bhà Krísto nda adrélé ópí kàdrì títí dhi i dr̀le, r̀nyí títí adrézó òpì nya dhi i dr̀le, r̀nyí àruka títí dhi i dr̀le, òpì títí dhi i dr̀le, ìndì rú títí kítswálé fèle lókyá kòndhi sè ìndì lókyá adrélèpi al̀le dhi sè dhi i dr̀le.

²² Bhà kpà tà títí dhi i adrélé Krísto ni pá zàle gò, akódhi ni bhàzo adrélé Ekèlézyà ni dr̀ kòlepi ró tà títí i sè.

²³ Ekèlézyà nda Krísto ni rúbhá 'i. Akódhi adrè Ekèlézyà nda ni 'o gàle áyi tàndi ni lídrì sè bí, ngóro í dré adrélé tà títí dhi ki 'o gàle áyi tàndi sè bí dhi t́nì.

2

Giká 'o àma adrélé túmání Krísto be

¹ Wáláká dhi, àmi tá àmikya móndí dràbhá dre dhi 'i, àmi ki ligima ni tà sè ìndì àmi ki tàkonzì ki tà sè.

² Lókyá nda sè dhi, m̀ adrè tá tatsilé tàkonzì 'obe, ìndì tà bvò kòndi àdhya ki lebèbe. M̀ adrè tá kpà tírì kònzì ki kàdrì adrélèpi òpì kítswálé nòle bwà ko dhi dr̀le dhi ni lebè. Tírì nda tírì adrélèpi tà 'o nyànomvá mónnyá adrèbhá ligilé Giká rú dhi i léna dhi 'i.

³ Ama tíí, àma tá kókpà àyi nda i kòfalé, adrélé tà 'o àyikya tíni. Mà adré tá tatsilé lovó kònzì àma ki rúbhá kya ki 'obe, ìndì tà mà dré tá adrélé kisùle lovó kònzì nda sè dhi ki 'obe. Ama ki tà làsú kònzì sè dhi, mà adré tá lile Giká ni kombà kisú àyi nda kya tíni.

⁴ Di, Giká ni togó dóro lavúlé dhi sè, ìndì akódhi ni lèle kàdrì àma véle dhi sè dhi,

⁵ 'o àma adrélé túmání Krísto be, tágba mà dré tá adrézó móndí dràbhá dre dhi 'i àma ki tàkonzì ki tà sè dhi. Tà bàti ró dhi, Giká tidrí àmi áyi togó tani sè.

⁶ Di mà dré ru amulé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Giká tingá àma kurú na túmání akódhi be, àma ki 'òzo lírìlé bhù na túmání akódhi be.

⁷ Giká 'o tà nda kònnìni, kitswálé lókyá tíí adrèbhá alìle dhi i sè dhi, í kòtadháró áyi togó tani kàdrì lavúlé, í dré bhàle àma rú Yésu Krísto na dhi be dhi bvó.

⁸ Tàko ko, Giká tidrí àmi áyi togó tani sè, àmi ki tà ka'ika'i sè. Tà nda kòdhi angá àmi ki tàndi i vélesè ko. Be ró dhi, tà nda ína tà Giká dré fèle àmi dré àngyá dhi 'i.

⁹ Di akódhi tidrí àmi tà dóro mì dré 'òle dhi i sè ko, dhya àlo kòkitswáró áyi afà áyi tàndi ni tà sè bwà ko.

¹⁰ Angyá ko, àma ngá Giká dré ledélé áyi tàndi ni drígá sè dhi 'i. Akódhi bhà àma tódhyá Yésu Krísto na, mà kàdré ró tà dóro í dré bhàle drìdrì àma dré 'òle dhi ki 'o be dhi bvó.

Ama sùrú àlo Yésu Krísto na dhi 'i

¹¹ Di ásà dhi, mì kisù rè ngalé wáláká dhi, àmi tá móndí ngíni ró dhi 'i ya dhi ká. Tàko ko, àmi tá móndí tìle sùrú twá ro dhi 'i. Yúdà ànzì adrèbhá àyi ki zi móndí lwàle dhi i ró dhi, ì adré tá àmi ki zi móndí lwàle ko dhi i ró. (Tákò, àyi ki lwàma nda ngbà 'í tà ì dré 'òle àyi ki rúbhá na dhi 'i.)

¹² Wáláká dhi, àmi tá vwàvwà ro Krísto rúsè. Àmi tá twá Giká ni sùrú, Ìsèrelé ànzì i rúsè. Àmi tá kpà twá tà Giká dré bhàle ru yìzo móndyá ína íbe dhi rúsè, ìndì áyi lazikulí rúsè. Bvò kòndhi lé dhi, àmi tá Giká àko, ìndì tà mì dré tá kitswázó mì bha ásà dhi tá kpà yókódhó.

¹³ Di, nyànomvá dhi, mì dré ru amulé Yésu Krísto be dhi sè dhi, Giká 'o àmi adrèbhá tá vwàvwà ro dhi i atsálé ànyi í làga Krísto ni kàrí sè dre.

¹⁴ Tàko ko, Krísto ni tàndi bhà tà kìdrìkìdrì àma kòfalé nì. Angyá ko, 'o Yúdà ànzì i móndyá sùrú twá ro dhi íbe dhi i atsálé sùrú àlo ró, dré áyi rúbhá fèle dhi sè. 'O kpà zèribà adrélèpi tá àma ki kòfalé lanzí, adrézó àma ki 'o adrélé kàribhá i ró dhi arìlé.

¹⁵ 'O kpà tátrítrí kúlí i tà tíí tátrítrí kúlí nda dré adrélé tàle à kò'o dhi íbe dhi ki tà akìlé. 'O tà nda kòdhi i kitswázó sùrú rì nda ki bha adrélé sùrú àlo tídhí ro dhi ró í léna, adrélé kpà tà kìdrìkìdrì íbe.

¹⁶ 'O kpà kònnìni, kitswálé áyi drama fa kipakipa dri dhi sè dhi, í kàmúró áyi rì nda i tódhyá Giká be, ì kàtsáró rúbhá àlo ró. Di pfu tà adrélèpi tá àyi ki 'o adrélé kàribhá i ró nda dràle kònnìni.

¹⁷ Di Krísto nda alì Rúbí Tani tà kìdrìkìdrì àdhyà ni longó àmi sùrú twá ro adrèbhá tá vwàvwà ro Giká rúsè dhi i dré, ìndì àma Yúdà ànzì adrèbhá tá ànyi akódhi làga dhi i dré.

¹⁸ Tàko ko, nzì láti àma dré adrézó àma ki kisí àmi íbe ànyi Giká Atá làga Tírí Lólo àlo sè dhi nì.

¹⁹ Di ásà dhi, àmi sùrú twá ro ni i, àmi véle móndí twá 'i ko, ìndì móndí angábhá sùrú twá i lésè dhi 'i ko. Be ró dhi, àmi àmikya bhàànzì 'i túmání móndyá lólo Giká àdhyà íbe. Àmi kpà Giká ni sùrú akódhi ni dzó lé dhi 'i.

²⁰ Akódhi adó kpà àmi dzó nda ni sizo, àmi ki tobhàzo dzópá í dré bhàle àpòstolò i sè ìndì pròfètà i sè dhi dri. Yésu Krísto ni tàndi, kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó driá dhi 'i.

²¹ Akódhi adré dzó wáyi nda ni 'o adrélé kitsílé, adrélé mbàle atsálé tépelò lólo Mírì dré dhi ró dhi nì.

²² Di mì dré adrélé Krísto na dhi sè dhi, Gìká adré kpà àmi ki tobhà dzó nda ni sizo, dzó nda kàtsáró àrà í dré adrézó lána áyi Tírì sè dhi ró be dhi bvó.

3

Azi Gìká dré bhàle Pólò drígá mónnyá sùrú twá ro dhi i dré dhi

¹ Di ásà dhi, ma, Pólò, ma Yésu Krísto ni móndí 'ìle bãdzó lé àmi sùrú twá ro dhi ki tà sè dhi 'i.

² Mì yi tàle dhi, Gìká bhà àzi má drígá áyi togó tani sè, má kàdréro 'òà àmi dré dhi 'í.

³ Tàko ko, akódhi tadhá má dré tà lùzu ró í dré kisùle 'òle kínó lésè dhi, ngóro má dré adrélé tà ni ni tisì tsà dhi tìni.

⁴ Mì kònà tà má dré adrélé tisìle kòdhi i dhi, mì ni kitswá tògyá Gìká dré afèle má dré Krísto ni tà lùzu ró nda ni àndu nìzo dhi ni atógyà.

⁵ Wáláká dhi, Gìká 'o tá tà lùzu ró nda móndí lókyá àruka i sè dhi i dré nìle ko. Di, nyànomvá dhi, tadhá tà nda áyi Tírì ni rìnyí sè áyi àpòstolò lólo i dré, ìndì áyi pròfètà lólo i dré dre.

⁶ Di tà lùzu ró nda, tà kònìdhi 'i: Rúbí Tani ni ka'ima sè dhi, mónnyá sùrú twá ro dhi i kisú tà Gìká dré lazíle áyi ànzi i dré tàyíle ro dhi tímáni Yúdà ànzi íbe dre. I atsá kpà rúbhá àlo ró tímáni Yúdà ànzi nda íbe dre. I kisú kpà tà Gìká dré lazíle dhi tímáni Yúdà ànzi nda íbe Yésu Krísto na dre.

⁷ Gìká fè ma adrélé Rúbí Tani nda ni màrábà ro áyi togó tani í dré bhàle má rú dhi sè, ìndì áyi rìnyí adrélépi tà 'o má léna dhi sè.

⁸ Tágba má dré tá adrézó móndí tàko ró lavúle mónnyá títi Gìká àdhya i kòfalé dhi, akódhi bhà àzi nda má drígá áyi togó tani sè, má kàdréro Krísto ni tà kàdrì, kitswázó àndu ni ni ni bwà ko dhi ni longó mónnyá sùrú twá ro nda i dré.

⁹ Lè kpà má kàdré tadhá mónnyá títi i dré ngádra 'á dhi, Gìká adré tà lùzu ró nda ni 'o ngíni ya dhi. Gìká ngá títi dhi ki bhàlepi dhi zù tá tà lùzu ró nda kínó lésè.

¹⁰ 'O tá kònìni, kitswále nyànomvá dhi, í kòtadháro Èkèlézyà rú áyi tògyá kàdrì í dré adrézó tà títi dhi ki 'o ásà dhi, tírì ópí kàdrì ro ìndì rìnyí ró kurú na bhù i 'ásè dhi i dré be dhi bvó.

¹¹ Di Gìká 'o tà í dré kisùle 'òle kínó lésè nda kitswále títi àma ki Mírì Yésu Krísto sè, kàdréro kóná vèsè kólyá.

¹² Di mà dré adrélé Krísto na dhi sè dhi, ìndì mà dré adrélé akódhi ni ka'í dhi sè dhi, mà kitswá àma ki kisí ànyì Gìká làga tírì àko, ìndì tà ka'íka'í be bí.

¹³ Di ásà dhi, má adré àmi ki ti lizí, mì kòtayíró àmi ki togó adrélé lanzile, má dré adrélé kizà nya àmi ki tà sè dhi sè ko. Tàko ko, má adré kizà nya kònìni, mì kòkitswáro Gìká ni m̀lanzilanzì kisú be dhi bvó.

Krísto ni lèle ni tà nìma

¹⁴ Di ásà dhi, má adré àma kóroko títi Gìká, àma ki Atá kandrà.

¹⁵ Sùrú títi bhù na ìndì bvó dri dhi i adré adrélé be akódhi sè.

¹⁶ Má adré tà zi akódhi tí, kitswále akódhi ni m̀lanzilanzì kàdrì lavúle dhi sè dhi, kòtimbàro àmi ki togó áyi Tírì ni rìnyí sè.

17 Má adré zǎá kònìni, Krísto kàdréro adréle àmi ki togó na àmi ki tà ka'ika'í sè. Má adré kpà tà zi Gǐká tí, mì kàdréro tròle lèle rú, adrézó àmi ki totó tātā lána,

18 kitswálé àmi tùmání mónnyá lólo títi Gǐká àdhya íbe dhi i, mì kòkitswáró Krísto ni lèle ni tàli ángopí ya, kàtswa ni ángopí ya, mvumvù ni ángopí ya, ìndì tǎlí ni ángopí ya dhi ni ni.

19 Ayíya, mì kàdré akódhi ni lèle tà nǎnǎ wǎyi dhi ni lavúlèpi nda ni ni, mì kàdréro gǎle Gǐká ni tàndi ni lídrì sè kitswálé títi be dhi bvó.

20 Gǐká rǐnyí íbe kitswázó tà 'o, tà mà dré adréle zǐle akódhi tí dhi ki lavú, ìndì tà mà dré adréle kisùle dhi ki lavú byá, akódhi ni rǐnyí adrélepi tà 'o àma léna dhi sè.

21 Mǐlanzìlanzì kàdré akódhi dré Èkèlézyà na ìndì Yésu Krísto na, lókyá títi i sè ìndì kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

4

Adrema ngá àlo ró Krísto ni rúbhá na dhi

1 Di ásà dhi, ma 'ìle bǎdzó kòndi 'á Mírì ni tà sè ni, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro atsilé ngóro dré kitswálé tà Gǐká dré àmi ki azizó ásà dhi sè dhi tǐni.

2 Mì kàdré àmi ki tà bha kǐnì mi tà títi i sè, adrézó tà 'o togó yàya sè, adrézó tà letè togó vwàvwa sè. Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà yàya mvo àmi kòfalésè lèle sè.

3 Mì kàdré tà títi dhi ki 'o, adrézó àmi ki líkí adréle ngá àlo ró àmi kòfalésè Tírì Lólo na, tà kǐdríkǐdrì adrélepi àmi ki fe ru amú dhi sè.

4 Krísto ni rúbhá ngbà 'í àlo kwákwá. Tírì Lólo kpà ngbà 'í àlo kwákwá, ngóro tà Gǐká dré àmi ki azizó adréle mǐ bha í véna ásà dhi dré adréle àlo kwákwá dhi tǐni.

5 Mírì ngbà 'í àlo kwákwá, tà ka'ika'í ngbà 'í àlo kwákwá, ìndì bàtìsimò ngbà 'í àlo kwákwá.

6 Gǐká kókpà ngbà 'í àlo kwákwá. Akódhi nda mónnyá títi dhi ki Atá 'i. Adré òpì nya àyi títi dhi i dri, adrézó tà 'o àyi títi dhi i sè, adrézó adréle àyi títi dhi i léna dhi nì.

7 Di, àma àlo àlo títi dhi i, mà kisú tà tani twátwa dhi i, ngóro Krísto dré tà nda ki lanzilé àma dré àyi togó tani sè dhi tǐni.

8 Ásà dhi, Gǐká ni Kúlì adré tàá dhi:
«Akódhi dré tá mbàrà'a kurú na dhi 'á dhi,
drì tá dhya í dré rùle dhi i í vèsè gò,

tà tani lanzizó móndí i dré.»*

9 Kúlì «akódhi mbà kurú na» kòdhi ì adré lèá tàle dhi, akódhi si tá kpà bvò àndúna.

10 Di akódhi sǐlepi nda tá dhya àlo mbàlepi kurú na bhù ki lavú nda 'i, kò'oró bvò wǎyi dhi gǎle àyi tàndi ni lídrì sè bí be dhi bvó.

11 Di Krísto nda bhà móndí àruka Èkèlézyà le dhi i adréle àpóstolò i ró dhi nì. Bhà àruka ni i adréle pròfétà i ró, àruka ni ki bhàzo adréle Rúbí Tani longóbhá i ró, àruka ni ki bhàzo adréle Èkèlézyà ni líkíbhá i ró, àruka ni ki bhàzo adréle tà tadhábhá i ró.

12 Bhà àyi nda i adréle kònìni, ì kàdréro mónnyá Gǐká àdhya ki ledé kitswálé títi, ì kàdréro àzì bhàle àyi drígá dhi ki 'o, adrézó Krísto ni rúbhá tímà be dhi bvó.

* 4:8 4:8 A kònò Longó i 68:19.

¹³ A ni adré kònini, tsàle lókyá àma títi mà dré dra atsázó ngá àlo ró àma ki tà ka'ika'í na, ìndì Gìká ni Mvágó ni nìma na gò, mà dré li'wázó atsálé Krísto ni tàndì tíni, kitswálé akódhi ni tà sè títi dhi 'á.

¹⁴ Lókyá nda sè dhi, mà kitswá gòle véle adrélé ànzimvá i tíni ko. A kitswá gòle adrélé àma ki tesé tà tadhále twátwa dhi i sè, ngóro lyãandre dré adrélé bwátu liví, ìndì yí dré adrélé bwátu kãgbá dhi tíni ko. A kitswá kpà gòle adrélé àma ki tesé mómí adrèbhá láti nda àma ki litizó àyi ki túrúpú tà sè dhi i sè ko.

¹⁵ Be ró dhi, mà ni àmakya adré tà bàti ta lèle sè, adrézó mbàle tà títi i sè, atsálé ngóro Krísto adrélépi rúbhá ni drí 'i dhi tíni.

¹⁶ Akódhi nda adré rúbhá ni kígá títi dhi ki 'o ru amú ìndì ru kisú kídrì títi adrèbhá àyi ki tí'í dhi i sè, atsálé rúbhá àlo ró dhi nì. Dì rúbhá ni kígá àlo àlo títi dhi i kàdré àyi ki àzì 'o dhi, rúbhá wáyi nda adré mbàle atsálé rínyi ró lèle na.

Lídrì tídhí ro Krísto na dhi

¹⁷ Dì ásà dhi, má adré àmi ki kodzó tà tàndì ró Mírì ni rú sè, mì kògòro véle adrélé atsílé ngóro págànò i dré adrélé atsílé àyi ki tà kisùkisù àngyá na dhi tíni ko.

¹⁸ Àyi ki tà kisùkisù nda atsá tímíwá ro gò, i dré adrézó vwàvwà ro lídrì Gìká àdhyà rúsè, i dré àyi ki togó 'òle tombálé gò adrézó tà nìni àko dhi sè.

¹⁹ Àyi ki togó andírì gò, i dré àyi ki fèzo adrélé tà swà 'o, adrézó kpà tà ndí ró dhi ki kára títi dhi ki 'o lovó sè.

²⁰ Dì, àmi ró dhi, mì kisú àmikya Krísto ni tà nìle dhi kònini ko.

²¹ Tàko ko, mì yi tá akódhi ni tà gò, à dré tà bàti adrélépi akódhi léna dhi ni tadházó àmi dré dhi 'í.

²² Kàdré dì àmi ki atsima wáláká dhi ni tà sè dhi, lè mì kòtingá àmi ki lídrì àku àmi rúsè. Àngyá ko, lídrì àku nda adré dràle dràdrà lovó kònzì adrèbhá akódhi ni lití dhi i sè.

²³ Kòdhi íbe dhi, mì kòtayí àmi ki tà kisùkisù Tírì Lólo dré adrélé ladzálé atsálé tídhí ro.

²⁴ Mì kàsó kpà àmi rú lídrì tídhí Gìká dré bhàle adrélé ína tíni dhi, mì kòkitswáro atsílé tà gyágya na, tà bàti na, ìndì tà lólo na be dhi bvó.

²⁵ Dì àmi àlo àlo títi dhi i, mì kòtayí kìnzò tàma, adrézó tà bàti ta àmi ki adrúpi i dré. Àngyá ko, àma títi dhi i rúbhá àlo ni kígá 'i.

²⁶ Àmi ki togó kàdré aswálé dhi, mì kòtayí àmi adrélé tàkonzì 'o ásà ko. Mì kòtayí kpà kítú ndìle àmi ki togóaswa nda dri ko.

²⁷ Mì kòfè láti Dzáborò dré kitswázó tà 'o àmi ki togó na dhi ko.

²⁸ Lè dhya ángùdhi adrélépi ngá kugù dhi, kògò adrélé ngá kugù ko. Be ró dhi, akódhi nda kàdré àzì 'o àyi tàndì ni drígá sè adrézó adrílé ásà, kòkitswáro kpà ngá lanzí lemerèbhá i dré be dhi bvó.

²⁹ Mì kòtayí kúlì kònzì àlo dhi apfòle àmi sílèsè ko. Be ró dhi, mì kàdré ngbà 'í kúlì dóro kitswábhá àmi ki adrúpi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na dhi ki ta kòdhya, kitswázó àyi adrèbhá àmi ki yi dhi ki ledé ásà.

³⁰ Mì kòfè kizà Tírì Lólo Gìká àdhyà dré ko. Tàko ko, Gìká afè Tírì nda àmi dré ngóro àngì lwàle àmi rú dhi tíni, tadházóá dhi, í ni àmi ki apá kitswálé títi kítú i dré bhàle dhi tú.

³¹ Mì kòtingá àmi rúsè togó kùdzì, togóaswa, kombà, kótrétré, làdhá i, ìndì tà kònzì ki kára títi dhi íbe.

³² Dì, mì kàdré àmikya dóro, adrélé àmi ki togó dóro tadhá àmi kòfalésè. Mì kàdré kpà àmi ki adrúpi ki tàkonzì tri àmi kòfalésè, ngóro Gìká dré àmi ki tàkonzì trìle Krísto na dhi tíni.

5

Atsima ngádra 'ásè dhi

¹ Di àmi, Giká ni ànzi dré lèle tò ni i, mì kàdré tà 'o akódhi àdhya tíni.

² Mì kàdré kpà atsilé lèle na Krísto àdhya tíni. Tàko ko, akódhi nda lè àma tò gò, áyi lídrì fèzo àma ki tà sè, ngóro mòbòmà tàdzí be dóro fèle Giká dré dhi tíni.

³ Adré lèá dhi, ndòtò tà, tà ndí ró dhi i, ngá lovó be dhi ì kàdré àmi kòfalé àlomvá ko. Angyá ko, tà nda kòdhi ì kitswá mónnyá lólo Giká àdhya i sè ko.

⁴ Adré kpà lèá dhi, ndòtò kúlí i, kúlí azaaza i, ìndì kúlí wáyá adrézó lenzélé ásà dhi íbe dhi ì kàdré àmi kòfalé yókódhó. Kúlí làsú be kònini nda ì kitswá kpà àmi sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya kúlí adrézó àwoyà fe Giká dré dhi ki ta kòdhya.

⁵ Tàko ko, mì nì dóro tàle dhi, mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi i, mónnyá adrèbhá tà ndí ró dhi ki 'o dhi i, ìndì mónnyá adrèbhá ngá lovó bha dhi íbe dhi ki àlo kitswá file Opì Krísto kya Giká be dhi na ko dhi. (Dhya ángùdhi adrélépi ngá lovó bha dhi ína giká tàko ki lindrì bhàlepi 'i.)

⁶ Mì kòtayí àmi dhya àlo dré litílé kúlí tàko i sè ko. Tàko ko, tà kònzi làsú be kònini dhi ì adré Giká ni kombà asé mónnyá adrèbhá ligilé akódhi rú dhi ì dri.

⁷ Àsà dhi, lè mì kòsù ru àyi nda íbe ko, adrézó kpà tà 'o àyi íbe ko.

⁸ Tàko ko, wáláká dhi, àmi tá tínimvá 'i. Di, nyànomvá dhi, àmi àmikya ngádra 'i Mírì Yésu na. Mì kàdré di atsilé ngóro ànzi ngádra àdhya i tíni.

⁹ Angyá ko, lò'wa dóro mónnyá ngádra 'á dhi ì dré adrélé 'àle dhi i, kòni 'i: tà dóro títi dhi ki 'òma, tà gyägya 'òma, ìndì tà bàti tàma.

¹⁰ Mì kàdré tà Mírì ni togó dré adrézó kinílé ásà dhi ki nda nìle kòdhya.

¹¹ Mì kòsù ru tà tàkotàko mónnyá tínimvá na dhi ì dré adrélé 'òle dhi íbe ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà nda ki tadhá ngádra 'á.

¹² Tàko ko, ndìndì tà mónnyá nda ì dré adrélé 'òle lùzu ró dhi ki tàma adrè kanyò fe.

¹³ A adrè ngá títi adrélé tadhále ngádra 'á dhi ki no dóro.

¹⁴ Kòdhi íbe dhi, ngá títi ngádra dré adrélé tadhále dhi ì adrè kpà atsilé ngádra ró. Àsà dhi, à adrè tàá dhi:

«Mì adrélépi ayí ko ni, mí kòlaró ayí lésè,

ìndì mí kàngá dràdrà lésè gò,

Krísto kò'oró áyi ngádra kòle àmi kazá.»

¹⁵ Di ásà dhi, mì kònò dóro ngalè mì adrè atsilé ngíni ya dhi. Mì kàdré atsilé ngóro mónní azaaza i tíni ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya atsilé ngóro tògyabhá i tíni.

¹⁶ Mì kàdré lókyá wáyì mì dré adrézó ába dhi ki likí, adrézó tà dóro 'o ásà. Angyá ko, kítú kòni i kònzi lavulé.

¹⁷ Mì kàdré di mónní azaaza i ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà Mírì dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki nda nìle kòdhya.

¹⁸ Mì kòtayí àmi wá dré adrélé tsìle ko. Tàko ko, wá nda adrè mónní ki tidrì adrélé tà swà 'o dhi nì. Be ró dhi, mì kàdré àmi ki tayí adrélé gàle Tírì Lólo sè.

¹⁹ Mì kàdré longó Giká ni Kúlí na dhi ki ngo, túmánì longó adrézó Giká ni rú bha kùle dhi íbe, ìndì longó adrèbhá angalé Tírì Lólo vélésè dhi íbe, adrézó ru timbà àmi kòfalésè. Ayíya, mì kàdré longó ngo Mírì dré, adrézó lenzélé akódhi ni rú sè togó wáyì sè.

20 Kòdhi íbe dhi, mì kàdré ngbú àwoyà ta Giká àma kì Atá dré tà títi i sè, àma kì Mírì Yésu Krísto ni rú sè.

Ago kì tà àyi kì tòkó íbe dhi

21 Lè mì kàdré àmi kì bha àmi kì àzya i zàle àmi kòfalésè, Krísto ni lindrì bhàma sè.

22 Àmi tòkó i, mì kàdré àmi kì drì asó àmi kì àgo i kandrà, ngóro mì dré adrélé 'òle Mírì kandrà dhi tìni.

23 Tàko ko, agó ína tòkó drìle, ngóro Krísto dré adrélé Èkèlézyà drìle dhi tìni. Krísto nda, Èkèlézyà adrélépi akódhi ni rúbhá ro dhi ni tìdrìlépi 'i.

24 Di ngóro Èkèlézyà dré adrélé àyi bha Krísto zàle dhi tìni dhi, lè tòkó i kàdré kókpa àyi kì bha àyi kì àgo i zàle tà títi i sè.

25 Àmi àgo i, lè mì kàdré àmi kì tòkó kì le, ngóro Krísto dré Èkèlézyà ni lèle tò gò, àyi lídrì fèzo akódhi ni tà sè dhi tìni.

26 Akódhi 'o kònini, Èkèlézyà nda ni temvézó yí akódhi ni dzìzo ásà dhi sè ìndì Giká ni Kúlí sè, akódhi ni 'òzo atsálé lólo Giká dré,

27 í kò'oró akódhi apfòle í kandrà Èkèlézyà mìlanzilanzì ro dhi ró, ndí àko, rúbhá àdé àko, ìndì tà àzya kitswálépi ko dhi àko, akódhi kàdré ró lólo ìndì tà kònzi àko í rú be dhi bvó.

28 Kókpa kòdhi tìni, lè àgo i kàdré àyi kì tòkó kì le, ngóro ì dré adrélé àyi kì tàndi kì rúbhá kì le dhi tìni. Agó adrélépi àyi tòkó ni le dhi adré àyi tàndi ni le kòdhya.

29 Angyá ko, dhya àlo gá àyi tàndi ni rúbhá tàdzí rè ko. Be ró dhi, adré ína ngá fe àyi rúbhá dré nyàle, adrézó rúbhá nda ni líkí dóro, ngóro Krísto dré adrélé 'òle Èkèlézyà dré dhi tìni.

30 Tàko ko, àma akódhi ni rúbhá ni kígá 'i.

31 Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni: «Ásà dhi, agó ni àyi atá ni tayí àyi andre be, ru amúzó àyi tòkó be gò, àyi rìti nda ì dré atsázó rúbhá àlo ró.»*

32 Tà nda kòdhi, tà kàdrì lùzu ró dhi 'i. Di, má adré mána tà nda ni ta Krísto ni tà dri, ìndì Èkèlézyà ni tà dri.

33 Tágba kònini dhi, lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré àmi kì tòkó kì le, ngóro mì dré adrélé àmi kì tàndi kì le dhi tìni. Adré kpà leá dhi, tòkó i kàdré àyi kì àgo kì lindrì bha.

6

Anzìmvá kì tà àyi kì tìbhá íbe dhi

1 Àmi ànzìmvá i, lè mì kàdré àmi kì tìbhá kì kúlí ka'í 'òle, mì dré adrélé Mírì na dhi sè. Tàko ko, tà nda kòdhi tà gyágya 'i.

2 «Mí kàdré àmi atá ni lindrì bha àmi andre be.» Tòlí nda kòdhi tòlí Giká dré fèle drìdrì tùmání lazikúlí be dhi 'i.

3 Lazikúlí nda, kònidhi 'i: «Mí kàdré àmi atá ni lindrì bha àmi andre be, mí kàdré ró arí íbe, adrézó kpà lídrì íbe bvó kònidhi dri lókyá be vwàvwà ro be dhi bvó.»*

4 Àmi, ànzi kì atá i, mì kàdré àmi kì ànzìmvá kì togó 'o aswálé àngyá ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya àyi kì líkí, adrézó àyi kì tadhá ìndì àyi kì lotó Mírì ni tà sè.

Màràbà kì tà àyi kì mírì íbe dhi

* 5:31 5:31 A kònò Kìdhoma 2:24. * 6:3 6:3 A kònò Pfòma 20:12; Dùtèrònómè 5:16.

⁵ Ami màràbà ró ni i, mì kàdré àmi ki mírì bvò kòndi àdhya ki kúlí ka'ì 'òle togó dóro sè, àyi ki lindrì bhàma sè, ìndì àyi ki ròma sè, ngóro mì dré adrélé 'òle Krísto dré dhi tìni.

⁶ Dì, mì kàdré ngbà 'í àyi ki kúlí ka'ì 'òle àyi mi, àmi ki tà kàdréro dóro àyi mìlèsè dhi bvó ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya àyi ki kúlí ka'ì 'òle togó wáyì sè ngóro màràbà Krísto àdhya i tìni, adrézó tà Gìká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki 'o tà nda sè.

⁷ Mì kàdré àmi ki àzì 'o màràbà i ró togó wáyì sè, adrézó 'òá ngóro móndí i dré dhi tìni ko, be ró dhi, ngóro Mírì ni tàndì dré dhi tìni.

⁸ Tàko ko, mì nǎ tàle dhi, Mírì ni làgí fe móndí àlo àlo títí i dré tà dóro ì dré 'òle dhi i tí, ì kàdré gba màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi be.

⁹ Ami mírì ro ni i, mì kàdré kókpà 'òá kònìni àmi ki màràbà i véna. Mì kògò véle adrélé kúlí aswaaswa ta àyi dri ko. Tàko ko, mì nǎ tàle dhi, àmi ki Mírì bhù na dhi kókpà àyi ki Mírì 'i dhi be. Akódhi nda adré kpà móndí ki no twátwa ko.

Adzú ngá Gìká àdhya ki tosoma

¹⁰ Kùdù ro dhi, mì kàdré rǐnyi ró Mírì na, ìndì akódhi ni rǐnyí kàdrì lavulé dhi na.

¹¹ Mì kàdré àdzú ngá títí Gìká dré adrélé afèle dhi ki tosó àmi rú, mì kòkìtswáro àmi ki totó tātā tà Dzáborò dré adrézó àmi ki tabhì litílé ásà dhi i kandrá be dhi bvó.

¹² Tàko ko, mà adré ru pfu móndí rúbhá be ìndì kàrí be dhi íbe ko. Be ró dhi, mà adré àmakya ru pfu tirí kònzì ki kàdrì adrébhá kurú na bhù i 'àsè dhi íbe, àyi adrébhá ópí kàdrì i ró ìndì rǐnyi ró, adrébhá òpì nya bvó tìnìmvá ro kòndi drìle dhi íbe.

¹³ Dì ásà dhi, mì kàdré àdzú ngá títí Gìká àdhya ki tosó àmi rú, kítú kònzì kònì dra atsá dhi, mì kòkìtswáro pá si àmi ki kàribhá i kandrá gò, àdzú nda àmvolèsè dhi, mì kàdréro dhu rè àmi ki totó tātā be dhi bvó.

¹⁴ Mì kàdré dì àmi ki totó adrélé gànzi ró. Mì kò'ì àmi ki kípilé 'á káfà tà bàti àdhya kòdhya. Mì kàsó àmi agá aya tà gyägya àdhya kìtswázó àmi ki líkí dhi kòdhya.

¹⁵ Mì kòtosó àmi pá kámókà adrézó gànzi ró lèle Rúbí Tani tà kìdrìkìdrì àdhya ni longó ásà dhi i kòdhya.

¹⁶ Tà títí dhi i sè dhi, mì kòru àmi drígá àgbáwù àmi ki tà ka'ìka'ì àdhya kòdhya, mì kòkìtswáro kíyá títí àtsi ró Dhya kònzì dré adrézó àmi ki bhu ásà dhi ki àtsí kìdrá be dhi bvó.

¹⁷ Mì kàsó àmi dri kàtabhùlà aya ró tà àmi ki tidrízó dhi àdhya kòdhya. Mì kòru àmi drígá sápi Tirí Lólo àdhya kòdhya. Sápi nda Gìká ni Kúlí 'i.

¹⁸ Kòdhi íbe títí dhi, mì kàdré ngbú tà zi Gìká tí, adrézó tongolé akódhi rú Tirí Lólo ni rǐnyí sè. Mì kàdré 'òá kònìni adrézó kpà tàmgà dri. Mì kàdré kpà tà zi Gìká tí móndyá lólo títí akódhi àdhya i dré landè àko ró.

¹⁹ Mì kàdré kpà tà zi Gìká tí má dré, má kònì dra tà ta dhi, kàfèro kúlí má dré kìtswázó tà lùzu ró Rúbí Tani àdhya ni longó tirí àko be dhi bvó.

²⁰ Rúbí Tani nda ni tà sè dhi, ma móndí 'ìle bǎdzó lé adrélépi Krísto ni tà longó akódhi ni rú sè dhi 'i. Mì kàdré dì tà zi Gìká tí, má kàdréro Rúbí Tani nda ni longó tirí àko, ngóro dré kìtswálé má kòlongó dhi tìni.

Pólò ni kúlí kùdù

²¹ Ama ki adrúpi Tikíkò mà dré lèle tò dhi, ni tà títí dhi ki longó àmi dré, mì kòyiró áma rúbí, túmǎní tà má dré adrélé 'òle dhi íbe. Akódhi nda Mírì ni àzì 'òlepi, kìtswálé ka'ìle togó wáyì sè dhi 'i.

²² Má adré di akódhi ni mu àmi véna tà nda sè, mì kòniró ngalè àma ngíni ya dhi, ìndì akódhi kòtimbàró àmi àmi ki tà ka'ika'í na.

²³ Giká àma ki Atá tùmání Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòfè tà kìdríkàdri, lèle, ìndì tà ka'ika'í ìbe àmi, àma ki adrúpi ì dré!

²⁴ Giká ni togó tani kàdré móndyá tíí adrébhá àma ki Mírì Yésu Krísto ni le lèle kítswálépi akílé bwà ko dhi sè dhi ì dré!

Wárágà Pólò dré tisìle Fìlipóyìbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Fìlipóyì na dhi i dré dhi 'i. Fìlipóyì nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Màkèdóniyà àdhya drìle dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani gò Èkèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a àyi atsí andre ni rì to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 16:12-40).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì, dré adrérà'a bǎdzó na dhi 'á. Adré tisíà àwoyà tàzo Fìlipóyìbhá i dré, ngá ì dré adzìlé àyi ledézó dhi ki tà sè. Adré kpà àyi ki togó timbà, adrézó tǎá dhi, kizà í dré adrélé nyàle dhi adré véle Rúbí Tani 'o lile drìdrì lavúlé. Adré tǎá dhi, Gìká fè àma adrélé ngbà 'í Krísto ni ka'ì ko, fè kókpà àma adrélé kizà nya akódhi ni tà sè (1:12-30). Adré kpà Fìlipóyìbhá nda ki kodzó, ì kàdréró tà kisù Krísto àdhya tìni, adrézó àyi ki tà bha kìnì mi, adrézó kizà ka'ì nyàle Krísto àdhya tìni (2:1-30). Adré kpà àyi ki kodzó, ì kàdréró mǐ bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhi i dri ko. Be ró dhi, ì kònì di tàle dhi, Gìká bhà àyi gyǎgya í kandrá ì dré Krísto ni ka'ìle dhi sè (3:1-11). Kùdù ro dhi, Pólò adré àyi ki kodzó, ì kàdréró tà 'o ína tìni, adrézó lile ába drìdrì, adrézó lenzélé, adrézó kpà tà zi Gìká tí tà títí i sè (3:12-4:9).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré zìle Gìká tí Fìlipóyìbhá i dré dhi (1:1-11)
- 2) Pólò ni kizà nyàma Rúbí Tani ni tà sè dhi (1:12-30)
- 3) Ama ki tà bhàma kìnì mi Yésu Krísto àdhya tìni dhi (2:1-18)
- 4) Azí Tímòtéyò kya Epàfùròdító be dhi (2:19-30)
- 5) Ama ki atsama gyǎgya Gìká kandrá Krísto ni ka'ìma sè dhi, ìndì tà 'òma Pólò àdhya tìni dhi (3:1-4:9)
- 6) Pólò ni àwoyà tàma ngá fèle drá dhi sè dhi, ìndì mòdo kùdù (4:10-23)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, tùmǎní Tímòtéyò be, adrèbhá Yésu Krísto ni màrábà ro dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, móndyá lólo títí Yésu Krísto ni ka'ìbhá Fìlipóyì na dhi i dré, tùmǎní Èkèlézyà ni drì kobhá íbe, ìndì Èkèlézyà ni tà líkíbhá íbe.

² Gìká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Pólò zi tà Gìká tí Fìlipóyìbhá i dré

³ Má adré àwoyà ta áma Gìká dré, vèsè wǎyi má dré adrérà'a àmi ki tà kisù dhi 'á.

⁴ Má dré adrérà'a tà zi Gìká tí àmi títí dhi ki tà sè dhi 'á dhi, má adré 'òá arí sè bǐ,

⁵ mǐ dré ru amúlé tùmǎní má be Rúbí Tani ni longoma ni tà sè dhi sè. Mǐ 'o kònìni kidhólé kítú mǐ dré tá Rúbí nda ni ka'izo dhi sè, atsálé ándró kònìdhi.

⁶ Má adré di ka'íá tàle dhi, Gìká àzì dóro nda ni kidhólépi 'òle àmi léna dhi ni go lile ába drìdrì gò, 'òá akílé títí kítú Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú.

⁷ Má kàdré àmi títí dhi ki tà kisù kònìni dhi, kòdhi gyǎgya, má dré adrélé àmi ki tà íbe áma togó na dhi sè. Gba má kàdré bá nya yà, kó ngalè má

kàdré Rúbí Tani longó adrézó tàrá ni ni ga yà dhi, àma tùmání àmi íbe títi dhi i Giká ni togó tani íbe àma rú.

⁸ Giká nǐ dóro tàle dhi, má adré àmi ki le togó wǎyi sè, Yésu Krísto ni tàndi ni lèle sè káyà dhi.

⁹ Má adré di tà zi Giká tí, mì kàdréro ru le àmi kòfalésè, adrézó tà nǐnǐ kisú tògyá be adrézó lile ába drǐdrǐ,

¹⁰ mì kòkítswáro tà ki kòfalé ni lanzílé, tà dóro lavulé dhi ki ka'izo, mì kàdréro togó íbe lólo ìndi tà àko àmi rú, tsàle kítú Krísto dré dra agòzo dhi tú.

¹¹ Mì ni kpà ga lò'wa tà gyǎgya àdhya Yésu Krísto dré adrélé 'òle 'àle àmi lèna dhi i sè bí, Giká kòkisúro mìlanzilanzǐ i rúku be ásà be dhi bvó.

Rúbí Tani ni ìma drǐdrǐ Pólò ni bã nyàma sè dhi

¹² Ama adrúpi i, má adré leá mì kòni dhi, tà atsálépi má rú kòdhi nǐ véle láti Rúbí Tani dré adrézó lile drǐdrǐ lavulé.

¹³ Ásà dhi, sòdá títi adrèbhá Rómà ki ópí nǐ dzó kàdrǐ líki kònwa dhi i tùmání mónnyá àruka títi dhi íbe dhi, i nǐ dóro tàle dhi, má adré bã nya Yésu Krísto ni tà sè káyà dhi.

¹⁴ Di àma bã nyàma nda ni tà sè dhi, Giká fè àma ki adrúpi bí dhi i gàle tawà sè bí Mírǐ Yésu na gò, i dré adrézó véle Giká ni kúlí longó tirǐ àko wáláká ni ni lavú.

¹⁵ Tà bàti ró dhi, àyi ki àruka i adré Krísto ni tà longó àyi ki lovó kònzǐ sè, ìndi dirèma sè. Di, àruka ni i adré kó àyikya longóá togó dóro sè.

¹⁶ Ayi nda kòni i adré 'òá kòni ni lèle sè. Tàko ko, i nǐ tàle dhi, Giká bhà ma kònwa adrélé Rúbí Tani ni tàrá ga dhi be.

¹⁷ Di, mónnyá àruka kòna i adré àyikya Krísto ni tà longó togó kònzǐ sè, adrézó àyi ki tàndi ki tà bha drǐdrǐ. I adré kisúá dhi, i ni go véle àma kizà tím̀bà kònwa bãdzó 'á.

¹⁸ Tà yókódhó! A kàdré Krísto ni tà longó láti twátwa i sè, gba kàdré togó kònzǐ sè yà, kó ngalè togó dóro sè yà dhi, má adré lenzélé tà nda sè.

Ayiya, má ni kpà go adrélé lenzélé.

¹⁹ Tàko ko, má nǐ tàle dhi, Giká ni dra tà atsálépi má rú kòdhi ni ladzá atsálé tà àma apázó dhi ró dhi be, tà mì dré adrélé zǐle akódhi tí dhi i sè, ìndi tà Yésu Krísto ni Tirǐ dré adrélé 'òle àma ledézó dhi sè.

²⁰ Má adré mǐ bha Giká véna lovó sè, má kòkítswáro adrélé kanyò ro tà àlo sè ko, be ró dhi, má kàdréro gàle tawà sè bí nyànomvá ngóro lókyá wǎyi sè dhi tíni, adrézó Krísto ni tà bha kuru àma rúbhá sè, gba kàdré àma lídrǐ sè yà, kó ngalè àma dràdrà sè yà dhi.

²¹ Tàko ko, má kàdré lídrǐ íbe dhi, má adré ába Krísto ni tà sè. Má kàdré kó dràle dràdrà dhi, kòdhi dóro lavulé má mìlésè.

²² Di, má kàdré dhu rè lídrǐ íbe dhi, má ni go adrélé Krísto ni àzǐ 'o, adrézó lò'wa dóro 'a bí. Di má nǐ má ni àdho kípè kòdhya ya dhi ko.

²³ Tà rǐ nda kòdhi i adré àma togó tesé. Ma lovó íbe tò lǐzo adrélé tùmání Krísto be. Tà nda tà dóro lavulé dhi 'i.

²⁴ Di, àmi ki tà sè dhi, lè má kògò mána adrélé lídrǐ íbe.

²⁵ Má adré di tà nda ni ka'ǐ, adrézó nǐá tàle dhi, má ni go adrélé lídrǐ íbe, adrézó tùmání àmi íbe títi, mì kòkítswáro lile drǐdrǐ àmi ki tà ka'íka'ǐ na kólénzé be bí.

²⁶ Di má kòni dra go tsàle àmi véna dhi, mì ni véle àmi ki drǐ bha kuru Yésu Krísto na lavulé, tà dré 'òle má dré dhi sè.

Atsima ngóro dré kitswálé Rúbí Tani sè dhi tíni dhi

27 Tà kàdrì lavúlé dhi, lè mì kàdré atsilé ngóro dré kitswálé Rúbí Tani Krísto àdhya sè dhi t́ni. Dì gba má kòtsa àmì ki no yà, kó ngalè má kòyi ngbà 'í àmì ki tà yiyí yà dhi, má ni nǎ́a tàle dhi, mì adrè àmì ki totó tātà, adrélé àdzú bhu togó àlo sè, Rúbí Tani mì dré ka'ile dhi ni tà sè dhi be.

28 Asà dhi, mì kitswá ngá ro àmì ki kàribhá adrèbhá ru pfu àmì íbe dhi ki tà sè àlomvá ko. Kòdhi ni tadhá àyi dré dhi, ì adrè lile dràdrà kisú, di mì adrè àmikya lile lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú, ngóro Giká dré adrélé tà nda ni 'o nì dhi t́ni.

29 Tàko ko, Krísto ni tà sè dhi, Giká fè àmì adrélé ngbà 'í akódhi ni ka'ì ko, fè kókpà àmì adrélé kizà nya akódhi ni tà sè.

30 Nyànomvá dhi, mì adrè àdzú àlo mì dré tá nòle má rú dhi ni bhu kòdhya. Ngóro mì dré yile dhi t́ni dhi, má adrè kpà dhu rè àdzú nda ni bhu.

2

Ama ki tà bhàma kǐnì mi Yésu Krísto àdhya t́ni dhi

1 Má nì tàle dhi, Giká adrè àmì ki timbà Krísto na, adrézó àmì ki togó tindrì àyi lèle sè dhi be. Mì amú ru Tirí Lólo be, adrélé ngá àlo ró akódhi léna. Mì adrè àmì ki togó dóro tadhá, adrézó àmì ki adrúpi ki kizà bha àmì kòfalésè.

2 Asà dhi, má adrè àmì ki kodzó, mì kàdréro ru yi àmì kòfalésè, adrézó ru le lèle àlo sè, adrézó kpà tà 'o togó àlo sè, ìndì tà kisùle àlo dhi sè. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni áma togó 'o gàle arí sè bǐ.

3 Ami kòfalé dhi, mì kò'o tà àlo kitswázó àmì ki tà bha drìdrì dhi bvó yà, kó ngalè kitswázó àmì ki afà dhi bvó yà dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya àmì ki tà bha kǐnì mi, adrézó àmì ki adrúpi ki tà no kàdrì àmikya ki lavú.

4 Mì kàdré ngbà 'í àmì ki tàndì ki tà kisù kòdhya ko. Be ró dhi, àmì àlo àlo títi dhi i, mì kàdré àmì ki adrúpi ki tà kisù kòdhya.

5 Mì kàdré tà kisù ngóro Yésu Krísto àdhya t́ni:

6 Tágba akódhi dré tá adrézó Giká ni tàndì ni làsú íbe dhi, lè tá tròle adrema díri Giká be dhi rú ko.

7 Be ró dhi, tayí tá ína i atsálé ngá tàko ró, làsú màràbà àdhya ni ka'izo dòle gò, ka'izoá atsálé móndí ro.

Dì kàtsá làsú be móndí t́ni dre dhi,

8 dré àyi tà bhàzo kǐnì mi gò,

tà Giká dré tá lèle í kò'o dhi ki ka'izo 'òle tsàle byá dràdrà na, ndìndì dràdrà fa kípakipa dri dhi na.

9 Dì ásà dhi, Giká dré akódhi ni tingázó bhàle kuru lavúlé, rú kàdrì rú àruka títi dhi ki lavulépi dhi ni fèzo akódhi dré.

10 Dì Yésu ni rú nda sè dhi, móndyá títi ìndì tirí títi bhù na, bvò dri, ìndì bvò àndúna dhi ki àyi ki kórókó títi akódhi kandrà,

akódhi ni lindrì bhàzo.

11 I ni kpà tàá àyi ki tàndì ki ti sè dhi, Yésu Krísto Mírì 'i,

Giká Atá ni rú bhàzo kùle ásà.

Ama ki laguma bhìbhìnyà i t́ni móndí i kòfalé dhi

12 Ama arúpi má dré lèle tò ni i, ngóro mì dré adrélé ngbú áma kúlí ka'ì 'òle má mi dhi t́ni dhi, mì kàdré kókpà 'òá kònìni má dré adrérà'a àmì kòfalé yó dhi 'á. Mì kàdré tà 'o Giká ni ròma sè ìndì akódhi ni lindrì bhàma sè, kitswázó tà àmì ki tidrízó ásà dhi ni 'o kitswálé títi dhi bvó.

13 Tàko ko, Gĩká adré ína tà 'o àmi léna nì, mì kàdréro tá í dré adréle lèle mì kò'o dhi ki le 'òle, adrézó kpà tà nda ki 'o be dhi bvó.

14 Mì kàdré tà títi dhi ki 'o ngùrùngùrù sè ko ìndì káyì sè ko,

15 mì kàdréro Gĩká nì ànzì lólo í ró tà àlo àko àmi rú, ìndì tà kònzì àko àmi rú, mónnyá ándrò gòdhógòdho àyì ki tayíbhá litílé dhi í kòfalé be dhi bvó. Mì kàdré lagulé àyì nda í kòfalé ngóro bhìbhínyà bhù mibhalé 'á dhi í tíni,

16 mì dré adrerà'a kúlí lídrì àdhya nì tadhá àyì dré dhi 'á. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, má nì áma drì bha kuru àmi ki tà sè kítú Krísto dré dra agòzo dhi tú. Tàko ko, à nì nòá ngádra 'á dhi, má ra angú, ìndì má 'o àzì landèzo àngyá ko.

17 Di tágba kòkitswá má dré áma lídrì fèzo wáyì àmi ki tà sè yà dhi, má adré mána lenzélé ásà. Tàko ko, áma lídrì nda sù ngóro vínò dàle tà mì dré adréle 'òle ìndì fèle Gĩká dré mòbòmà ro àmi ki tà ka'ika'í sè dhi dri dhi tíni.* Má adré di lenzélé ásà túmání àmi íbe títi.

18 Adré kpà leá dhi, mì kàdré lenzélé túmání má be.

Azì Tímòtéyò kya Epàfùròdító be dhi

19 Má adré mì bha Mírì Yésu véna kitswázó Tímòtéyò nì mu lile àmi véna mbèlè, má kòkitswáro àmi ki rúbí yi gò, áma togó kàndrìró be dhi bvó.

20 Dhya àzya Tímòtéyò rúsè adrélepi tà kisù mána tíni dhi yókódhó. Akódhi adré áyì togó bha wáyì àmi ki tà dri.

21 Mónnyá àruka títi dhi í adré ngbà 'í àyì ki tàndì ki tà kisù kòdhya. Í adré Yésu Krísto nì tà kisù kòdhya ko.

22 Di, mì nì tàle dhi, Tímòtéyò 'o tà títi dhi í áyì tà ka'ika'í tadházó dhi be. 'O Rúbí Tani nì àzì màràbà tíni túmání má be, ngóro mvámvá dré adréle àzì 'o áyì atá be dhi tíni.

23 Má adré di mì bha akódhi nì mùzo lile àmi véna mbèlè, lókyá má dré dra nìzoá ngalè áma tà nì adré ngíni ya dhi sè.

24 Má adré kpà ka'íá Mírì na tàle dhi, áma tàndì má nì kókpà tsa àmi ki no mbèlè.

25 Má nò dóro nì, áma adrúpi Epàfùròdító nì mùle nzìle àmi véna dhi. Akódhi mì dré tá amùle ngá adzì áma lemerè nì tà sè nda atsá ína áma àzìàmú ró, ìndì áma àdzú bhuàmú ró.

26 Di, nyànomvá dhi, akódhi ína lovó íbe tò àmi ki nòzo. Akódhi nì togó adré kpà lanzìle, mì dré tá yìle tàle dhi, akódhi tá drà ro dhi sè.

27 Tà bàti ró dhi, akódhi tá ína drà ro ànyìànyì dràdrà mìle. Di, Gĩká bhà akódhi nì kizà dre. Ngbà 'í akódhi 'í ko, bhà kókpà áma kizà, má kònyaró vélé kizà lavulé akódhi nì tà sè ko dhi bvó.

28 Di ásà dhi, áma togó àtsi ró akódhi nì mùzo nzìle àmi véna, mì kògòro lenzélé akódhi nì nòma sè gò, áma togó kàndrìró ásà.

29 Di akódhi kònì dra tsa dhi, mì kòka'í akódhi dòle àmi véna Mírì nì lèle sè, ìndì kólénzé wáyì sè. Mì kàdré kpà móndí làsú be kònìni dhi ki líndrì bha be.

30 Tàko ko, akódhi tá ína ànyìànyì dràdrà mìle Krísto nì àzì nì tà sè. Ka'í tá kpà áyì lídrì fèle, kitswázó tà mì dré kitswálé 'òle bwà ko dhi ki 'o má dré.

3

Ama ki atsama gyăgya Gĩká kandrà Krísto nì ka'ima sè dhi

* 2:17 2:17 Kàdré ngá dàle mòbòmà dri dhi nì tà sè dhi, à kònò Kidhoma 35:14; Pfòma 24:6-8; Ngá nàma 15:1-16; 28:7; 29:6; Ebéré í 9:19.

¹ Kùdù ro dhi, áma adrúpi i, mì kàdré lenzélé Mírì Yésu na! Má kògò tà má dré tá tisile àmi dré dhi ki tisì tódhyá dhi, kòdhi kitswá áma lagù ko. Tà tisile nda ki kpà kitswá àmi ki likí.

² Lè mì kàdré sùle àmi rú kòkí ki tà sè. Ayi nda i Yúdà ànzi adrèbhá tà kònzì 'o, adrèbhá mómí ki le 'òle lwàle dhi 'i.

³ Giká m̀lèsè dhi, áma ki tàndi i mómnyá lwàle bàti dhi 'i. Tàko ko, mà adrè Giká ni lindrì bha akódhi ni Tírì ni r̀nyí sè dhi áma. Mà adrè áma ki drì bha kuru mà dré ru amulé Yésu Krísto be dhi sè. Mà adrè kpà m̀ bha tà adrélé 'òle rúbhá sè dhi i dri ko.

⁴ Kòno áma tàndi má ni tá adrè tà íbe bí kitswázó áma m̀ bha dríá dhi ma.

Mómí àruka ì kàdré kisúá dhi, ì 'o tà bí rúbhá sè kitswázó m̀ bha dríá dhi, má 'o mána tà bí àyikya ki lavú dhi ma.

⁵ Tàko ko, à ti tá ma Ìsèrèlè mvá ro, Bènyámínà ni sùrú na. Ma Èbèrè tàndi angálèpi Èbèrè ki sùrú lésè dhi 'i. A lwà tá ma kítú ni nzi-drì-na áma tizo dhi àmvolésè. Kàdré Yúdà ànzi ki tátrítrí kúlí ni tà sè dhi, má lebe tá tátrítrí kúlí nda Fàrìsáyò ro.

⁶ Kàdré adrema togó íbe àtsi ró dhi ni tà sè dhi, má pfo tá mómnyá ka'ìbhá Èkèlézyà na dhi ki m̀ tà tàndi ró. Kàdré adrema gyàgya tátrítrí kúlí 'òma sè dhi ni tà sè dhi, à kitswá tá tà àlo bha má rú bwà ko.

⁷ Di, tà ángùdhi má dré tá kitswálé kisúlé tà nda kòdhi i sè bwà dhi, má adrè nyànomvá nòá tà tàko ró Yésu Krísto ni tà sè.

⁸ Ngbà 'í kòdhi ko, má adrè tà títi dhi ki no tà tàko ró, má dré adrélé áma Mírì Yésu Krísto ni nìma ni tà no kàdrì lavulé dhi sè. Akódhi ni tà sè dhi, má gà tà títi dhi i gágà, adrézó tà nda ki no kànyànyà ro, má kòkisúró Krísto,

⁹ ru amúzó akódhi be be dhi bvó. Má kitswá tá áma tàndi ni 'o atsálé gyàgya Giká kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Di, Giká bhà ina ma adrélé gyàgya í kandrà, má dré Krísto ni ka'ìle dhi sè dhi ni. Tàko ko, à kitswá ngbà 'í atsálé gyàgya akódhi kandrà tà ka'ìka'ì sè.

¹⁰ Nyànomvá dhi, má adrè ngbà 'í Krísto ni le nìle, tùmání r̀nyí dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi be kòdhya. Má adrè kpà kizà dré nyàle dhi ki le nyàle, má kòdràró ngóro dré dràle dhi tíni,

¹¹ má kòkitswáro kpà ngàle dràdrà 'àsè be dhi bvó.

Angú r̀ama kitswázó làgí kisú dhi

¹² Má adrè kisúá ko tàle dhi, má kisú tà nda kòdhi i títi dre dhi. Má atsá kpà dhu rè dóro kitswálé títi ko. Di, má adrè mána lile drìdrì kitswálé tà nda ki ru, ngóro Yésu Krísto dré kpà áma rúle í dré dhi tíni.

¹³ Áma adrúpi i, má adrè kisúá ko tàle dhi, má ru tà nda i dre dhi. Di, tà má dré adrélé 'òle dhi, kòndhi 'i: Má adrè tà má àmvolé dhi ki tivì, adrézó áma fe adrélé lile drìdrì.

¹⁴ Má adrè angú ra tsàle byá kùdù ni na, kitswázó làgí Giká dré áma zizo kisúá bhù na Yésu Krísto na dhi ni kisú dhi bvó.

¹⁵ Lè áma títi li'wábhá áma ki tà ka'ìka'ì na dre dhi i, mà kàdré tà kisú kòndhi. Di, mómí àruka àmi kòfalé dhi ì kàdré tà kisú twá dhi, Giká ni tà nda ni tadhá àmi dré.

¹⁶ Tà kàdrì lavulé dhi, lè mà kàdré lile drìdrì, adrélé tròle tà mà dré kisúlé dre dhi i rú.

¹⁷ Áma adrúpi i, mì kàdré áma lebe adrézó tà 'o mána tíni. M̀ kàdré kpà mómnyá adrèbhá tà mà dré tadhálé àmi dré dhi ki lebe dhi ki no be.

¹⁸ Tàko ko, má adré gòle tà má dré tá tàle àmi dré vèsè be bǐ kònìdhi ni ta mǐndra sè: Mòndí bǐ dhi ì adré tà 'o ngóro kàribhá Krísto ni fa kipakipa àdhya i tǐni.

¹⁹ Ayi nda ì adré lǐle dràdrà kisú. Ayi ki gǐká, àyi ki rúbhá ki lovó 'i. Ì adré àyi ki drǐ bha kuru tà adrèbhá kanyò fe àyi dré dhi ki tà sè. Ì adré ngbà 'í tà bvò kòndi àdhya ki kisù kòdhya.

²⁰ Di, àma ró dhi, àma ki bhà ína bhù na. Mà adré àma ki tidrǐlèpi, Mírǐ Yésu Krísto ni agòma kònalésè dhi ni letè lovó sè.

²¹ Akódhi ni àma ki rúbhá yàya dhi ki ladzá atsálé ayi rúbhá mǐlanzǐlanzǐ ro dhi tǐni, ayi rǐnyí í dré adrézó tà títí dhi ki bha ayi pá zàle dhi sè.

4

¹ Di áma adrúpi má dré lèle tò ni ì, mì kàdré àmi ki totó tātā Mírǐ Yésu na! Ama arúpi ì, ma lovó ìbe tò àmi ki nòzo. Má adré kpà lenzélé àmi ki tà sè tò. Ami áma kùlá má dré adrézó drǐ bha kuru ásà dhi 'i.

Tà tàle kùdù ro Filipóyìbhá ki kodzózó dhi i

² Má adré Yùwòdíyà ki ti lizí Sǐtíkè be, ì kàdréro ru yi togó àlo sè Mírǐ Yésu na.

³ Mǐ, áma àziàmú má dré kitswálé ka'ìle ni, má adré kpà ámi ti lizí tòkó nda ki ledé. Tàko ko, ì bhú tá àdzú tùmání má be Rúbí Taní ni tà sè, tùmání Kèlémè be, ìndì áma àziàmú àruka àyi ki rú dré adrézó búkù lídrǐ àdhya léna dhi ìbe.

⁴ Mǐ kàdré ngbú adrélé lenzélé Mírǐ Yésu na. Má adré gòle tàá dhi, mì kàdré lenzélé!

⁵ Mǐ kàdré àmi ki togó yàya tadhá mǐndyá títí ì véna. Mírǐ Yésu adré alǐle mbèlè.

⁶ Mǐ kòbhà àmi ki togó adrélé lanzǐle tà àlo sè ko. Be ró dhi, tà títí ì sè dhi, mì kàdré tà mì dré adrélé lèle kisúlé dhi ki zi Gǐká tí, adrézó tongolé akódhi rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhi dré.

⁷ Di Gǐká ni tà kǐdrǐkǐdrǐ adrélèpi mǐndyá títí dhi ki tà nǐnǐ lavú dhi ni àmi ki togó líkí, àmi ki tà kisùkisù be Yésu Krísto na.

⁸ Kùdù ro dhi, áma adrúpi ì, mì kàdré tà títí adrèbhá bàti dhi ki kisù, tùmání tà títí kitswábhá lǐndrǐ sè dhi ìbe, tà títí adrèbhá gyǎgya dhi ìbe, tà títí adrèbhá lólo dhi ìbe, tà títí adrèbhá aveave ró dhi ìbe, tà títí kitswábhá adrélé ka'ìle dhi ìbe, tà títí adrèbhá dóro kitswálé títí dhi ìbe, ìndì tà títí kitswábhá rúku sè dhi ìbe kòdhya.

⁹ Mǐ kàdré tà títí mì dré ndàle kisúlé má véle dhi ki 'o, tùmání tà títí mì dré yǐle má tí dhi ìbe, ìndì tà títí mì dré nòle má rú dhi ìbe. Di Gǐká adrélèpi tà kǐdrǐkǐdrǐ fe dhi ni adré tùmání àmi ìbe.

Pólò tà àwoyà ngá fèlè í dré dhi sè

¹⁰ Má adré lenzélé Mírǐ Yésu na, mì dré gòle áma tà kisù lókyá vwàvwà àmvolésè dhi sè. Má nǐ, mì adré tá áma tà kisù drǐdrǐ dhi be. Di, látí mì dré tá kitswázó àmi ki togó dóro tadhá má véle dhi tá yó.

¹¹ Má adré tàá kònìni, má dré adrélé ngá lovó ìbe dhi sè ko. Tàko ko, má nǐ mána adrélé togó kǐdrǐkǐdrǐ ìbe ngá má dré adrézó ába dhi ki tà sè dhi be.

¹² Má sù ru adrema lemerè ro dhi be, ìndì adrema ngá ìbe bǐ dhi be. Tà títí ì sè dhi, má nǐ adrélé togó kǐdrǐkǐdrǐ ìbe dhi be, gba má kàdré ngá nyàle dhi ìbe yà, kó ngalè tàbirí ìbe yà, má kàdré ngá ìbe bǐ yà, kó ngalè ngá àko yà dhi.

¹³ Má kitswá tà tíí dhi ki 'o Krísto adrélépi rĩnyí afè má dré dhi sè.

¹⁴ Di, mì 'o àmíkya dóro áma kizà dòzo túmání má be.

¹⁵ Ami Filipóyibhá ni i, mì nĩ dóro tàle dhi, lókyá má dré tá Rúbí Tani longózó àmi kòfalé gòzo adrélé 'òle ngàle Màkèdóníyà 'ásè dhi sè dhi, àmi tá Èkèlézyà àlo ru amúlépi má be adrélé ngá fe má dré dhi 'i kalóma dhi. Èkèlézyà àzya adrélépi 'òá kònìni dhi tá yókódhó.

¹⁶ Tàko ko, má dré tá adrérà'a Tèsalòníkè na dhi 'á dhi, mì adzí tá ngá má dré tá adrézó lovó ni íbe dhi i vèsè be bĩ.

¹⁷ Má adrè tàá kònìni, má dré adrélé ngá le kisúlé àmi drígàsè dhi sè ko. Be ró dhi, má adrè mána làá dhi, Gìká kòfè tà tani àmi dré ngá mì dré afèle má dré dhi i sè.

¹⁸ Má kisú ngá tíí mì dré adzilé Èpàfùròdíto drígá dhi i dre. Nyànomvá dhi, ma ngá íbe bĩ kitswálé má sè. Ngá àlo áma pèlepi dhi véle yókódhó. Ngá mì dré afèle nda i ngóro ngá tàdzí be dóro fèle mòbòmà ro Gìká dré dhi i tíni. Ngá nda i kitswá akódhi mìlésè gò, dré ka'izoá.

¹⁹ Di áma Gìká ni ngá tíí mì dré adrézó lovó ni íbe dhi ki fe gàle àmi drígá bĩ, ngóro dré adrélé tà làgí kyàkyà mìlanzìlanzì ro dhi ki fe Yésu Krísto na dhi tíni.

²⁰ Mìlanzìlanzì kàdré Gìká àma ki Atá dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Mòdo kùdù

²¹ Mì kòfè mòdo mónyá lólo tíí Yésu Krísto ni ka'ibhá dhi i dré. Adrúpi mà dré adrézó àyi íbe kònwa dhi i fè mòdo àmi dré.

²² Mónyá lólo tíí Gìká àdhya i fè kpà mòdo àmi dré, lavúlé dhi, àyi adrèbhá Kàyisàrà ni dzó na dhi 'i.

²³ Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisile Kòlòsáyìbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile mónnyá ka'ìbhá Kòlòsáyì na dhi i dré dhi 'i. Kòlòsáyì nda tá bhàandre àlo bvò Asíyà àdhya na, vwàlepi Efèsò rúsè ko dhi 'i. Sù ngóro Pólò ni tàndi tsa tá rè kònàle ko na tìni. Akódhi ni àziàmú, Epàfúrà tsa tá Rúbí Tani longó gò, Ekèlèzyà bhàzo kònàle dhi nì (1:7; 4:12). Amvolásà dhi, Pólò dré tá adrérà'a bádzó na dhi 'á dhi, yi tá tàle dhi, à adré tá Gìká ni tà tadhá Kòlòsáyìbhá i dré kinzò sè, adrézó tàá dhi, lè ì kàdré tirí àruka ópí kàdrì ro dhi ki lindrì bha, ì kàdré àyi ki 'o lwàle, ìndì ì kàdré tà àruka ki 'o kitswázó adrìlé, ìndì kitswázó Gìká ni ni dhi bvó.

Dì àsà dhi, Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó tà nda ki lotó, ìndì kitswázó Rúbí Tani ni tà àndu ngì. Adré tàá dhi, lè à kàdré ngbà 'í Yésu Krísto ni ka'ì kòdhya, kitswázó adrìlé ìndì kitswázó Gìká ni ni dhi bvó. Gìká 'o tá akódhi nda ngá títi dhi ki bha gò, akódhi ni 'òzo kpà mónnyá títi dhi ki amú tódhyá í be dhi kòdhya. Krísto nda ngá títi dhi i drìle, ìndì Ekèlèzyà drìle (1:15-23). Dì ngóro mà dré akódhi ni ka'ìle adrélé àma ki Mírì ro dre dhi tìni dhi, lè mà kàdré atsilé akódhi léna, adrélé tròle akódhi rú, adrézó àma ki timbà akódhi léna, mà kàtsáro rìnyi ró àma ki tà ka'ìka'ì na (2:6-7).

Kùdù ro dhi, Pólò adré mónnyá ka'ìbhá ì kàdré atsilé ngìni ya dhi ni tà tadhá. Adré tà tadhá àgo ki tà àyi ki tòkó íbe dhi dri, ànzimvá ki tà àyi ki tibhá íbe dhi dri, ìndì màràbà ki tà àyi ki mírì íbe dhi dri.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì tà dré zìle Gìká tí Kòlòsáyìbhá i dré dhi (1:1-14)
- 2) Krísto ngá títi i drìle, ìndì Ekèlèzyà drìle (1:15-2:5)
- 3) Àma ki lídrì Krísto na dhi (2:6-4:6)
- 4) Mòdo kùdù (4:7-18)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, bhàle adrélé Yésu Krísto ni àpòstolò ro ngóro Gìká dré lèle dhi tìni dhi, túmání àma ki adrúpi Tìmòtéyò be dhi, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì,

² àmi, àma ki adrúpi lólo adrèbhá Yésu Krísto ni ka'ì tà títi i sè Kòlòsáyì na dhi i dré. Gìká àma ki Atá kòbhà áyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Rúbí Tani tsa Kòlòsáyìbhá i véna

³ Mà adré ngbú adrélé àwoyà fe Gìká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré àmi ki tà sè, adrézó kpà tà zi akódhi tí àmi dré.

⁴ Tàko ko, mà yi tàle dhi, mì adré Yésu Krísto ni ka'ì, adrézó mónnyá lólo Gìká àdhya ki le ngìni ya dhi 'í.

⁵ Angyá ko, mì yi tá tà bàti Rúbí Tani àdhya tsàlepi àmi véna dhi gò, mì dré adrézó mǐ bha tà Gìká dré zùle àmi dré bhù na dhi ni tà sè.

⁶ Rúbí Tani nda adré ayílé lò'wa dóro 'abe bvò wáyì 'àsè, adrézó lèle drìdrì. Adré kókpà 'òà kònìni àmi kòfalé, kidhólé kítú mì dré tá Rúbí nda ni yìzo gò, Gìká ni togó tani ni tà nìzo bàti dhi sè, atsálé àndrò kònìdhi.

⁷ Mì yi tá Rúbí nda àma ki àziàmú, Epàfúrà mà dré lèle tò dhi tí. Akódhi nda Krísto ni àzi 'òlepi àmi ki tà sè, kitswálé ka'ìle togó wáyì sè dhi 'i.

⁸ Dì akódhi tà àma dré àmi ki lèle angálépi Tirí Lólo vélésè dhi ni tà nì.

Pólò zi tà Gìká tí Kòlòsáyìbhá i dré

⁹ Tà nda sè dhi, kidhólé kítú mà dré àmi ki tà yìzo dhi sè dhi, mà adré tà zi Gìká tí àmi dré landè àko ró. Mà adré akódhi ni ti lizi, kò'oró àmi gàle tògyá wáyi ìndì tà nìni Tírí Lólo dré adrélé fèle dhi i sè bǐ, mì kòkìtswáró tà Gìká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki ni dóro lavúlé be dhi bvó.

¹⁰ Mà adré zǐá kònìni, mì kàdréro atsilé ngóro dré kitswále Mírì mǐlèsè dhi tǐni, adrélé tà akódhi ni togó dré adrézó kiníle ásà dhi ki 'o kòdhya. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni adré lò'wa dóro 'a bǐ, adrézó kpà Gìká ni ni dóro adrézó lǐle ába drǐdrǐ.

¹¹ Mà adré kpà tà zi akódhi tí, kàdréro àmi ki timbà áyi rǐnyí kàdrì mǐlanzilanzì ro dhi sè, mì kàdréro togó tsi tà títì i sè, adrézó kpà tà letè togó vwàvwà sè.

¹² Mì kàdré kpà àwoyà fe Gìká Atá dré kólénzè sè be. Angyá ko, akódhi 'o àmi kitswále títì, mì kòkísúró tà dré lazíle áyi mónnyá lólo i dré tàyíle ro dhi áyi Opì ngádra àdhya na be dhi bvó.

¹³ Tàko ko, akódhi apá àma òpì tǐnǐmvá àdhya lésè gò, àma ki 'òzo afflé Opì áyi Mvá í dré lèle tò dhi àdhya lé.

¹⁴ Akódhi ni Mvá nda sè dhi, trǐ àma ki tàkonzì, àma ki apázó tàkonzì ni rǐnyí lésè.

Krìsto dhya adrélépi ngá títì i drǐle dhi 'i, ìndì Ekèlézyà ni drǐ 'i

¹⁵ Krìsto nda, Gìká kitswále nòle mì sè bwà ko dhi ni líndrǐ 'i. Akódhi Gìká ni Mvágó kàyo adrélépi ngá títì bhàle dhi i drǐle dhi 'i.

¹⁶ Tàko ko, Gìká 'o tá akódhi ngá títì dhi ki bha dhi kòdhya, gba kàdré ngá bhù na dhi 'i yà, ngá bvò dri dhi 'i yà, ngá kitswále nòle mì sè dhi 'i yà, ngá kitswále nòle mì sè ko dhi 'i yà, òpì 'i yà, rǐnyí 'i yà, ópì kàdrì 'i yà, kó ngalè rǐnyí adrézó òpì nya dhi 'i yà dhi. Bàti, Gìká bhà tá ngá títì nda i akódhi sè, ìndì akódhi dré.

¹⁷ Akódhi tá kǐnó ngá títì dhi i kandrà. Adré kpà ngá títì dhi ki 'o adrélé ru totó àyi ki àrà i 'ásè dhi nì.

¹⁸ Akódhi rúbhá ni drǐ 'i, kòdhi adré tàá dhi, Ekèlézyà ni drǐ 'i. Akódhi ngá títì dhi ki kidhoma 'i, ìndì Mvá kàyo ngàlepi drǐdrǐ dràdrà 'ásè dhi 'i, kàdréro ngá títì dhi i drǐle be dhi bvó.

¹⁹ Tàko ko, Gìká nò tá dóro ni, í dré áyi tǎndi ni lídrǐ 'òle gàle áyi Mvá nda léna bǐ gò,

²⁰ akódhi ni 'òzo ngá títì dhi ki amú tódhyá í be dhi, gba kàdré ngá bvò dri dhi 'i yà, kó ngalè ngá bhù na dhi 'i yà dhi. Di Gìká bhà tà kǐdrǐkǐdrǐ àyi kòfalé ngá títì nda íbe, áyi Mvá nda ni kàrí kutúlèpi fa kipakipa dri dhi sè.

²¹ Àmi ró dhi, àmi tá wáláká dhi vwàvwà ro Gìká rúsè, adrélé akódhi ni kàrìbhá i ró, tà kònzi títì mì dré tá adrélé kisùle adrézó kpà 'òá dhi ki tà sè.

²² Di, nyànomvá dhi, Gìká amú àmi tódhyá í be Krìsto ni rúbhá fèle dràle àmi ki tà sè dhi sè dre, í kò'oró àmi apfòle í kandrà mónnyá lólo i ró, tà kònzi àko ìndì tà àko àmi rú.

²³ Di, adré leá dhi, mì kàdré tròle àmi ki tà ka'ika'í rú, adrézó àmi ki totó tǎtá Rúbì Tani mì dré ka'ile gò adrézó mì bha ásà dhi dri. Rúbì Tani nda, Rúbì adrélé longólé mónnyá títì bvò dri dhi i dré dhi 'i. Gìká bhà ma, Pólò, adrélé Rúbì nda ni àzì 'òlepi ró.

Azì Gìká dré bhàle Pólò drǐgá Ekèlézyà ni tà sè dhi

²⁴ Nyànomvá dhi, má adré lenzélé kizà má dré adréle nyàle àmi ki tà sè dhi i sè. Tàko ko, áma rúbhá na dhi, má adré kizà Krísto dré kidhólé nyàle dhi ki ka'í nyàle kitswálé títi akódhi ni rúbhá ni tà sè, kòdhi adré tàá dhi, Ekèlézyà ni tà sè.

²⁵ Má atsá Èkèlézyà nda ni àzì 'òlepi ró, ngóro Giká dré àzì nda ni bhàle má drígá dhi tíni, má kòlongóro àmi dré Giká ni kúlí kitswálé títi be dhi bvó.

²⁶ Giká zù tá tà lùzu ró nda zùzù kínó lésè mónnyá lókyá títi i sè dhi i dré. Di, nyànomvá dhi, tadhá tà lùzu ró nda áyi mónnyá lólo i dré dre.

²⁷ Tàko ko, Giká nò dóro ni, í dré tà kàdrì lùzu ró ìndì mĩlanzĩlanzĩ ro í dré lèle 'òle mónnyá sùrú twá ro dhi i kòfalé nda ni 'òle áyi dré nìle dhi. Tà kàdrì nda, Krísto adrélepi àmi léna, mì dré adrézó mì bha vélána kitswázó mĩlanzĩlanzĩ kisú dhi 'i.

²⁸ Di mà adré Krísto nda ni tà longó mónnyá títi i dré. Mà adré áyi ki kodzó adrézó áyi ki tadhá tògyá wáyi sè, mà kòkitswáro áyi àlo àlo títi dhi ki 'o apfòle Giká kandrá, móndí li'wábhá Krísto na kitswálé títi dhi i ró.

²⁹ Tà nda sè dhi, má adré àzì 'o, adrézó kpà àdzú bhu akódhi ni rĩnyí kàdrì adrélepi tà 'o má léna dhi sè.

2

¹ Má adré lèá mì kònì ngalè má adré àdzú bhu àmi ki tà sè, mónnyá ka'ibhá Làwòdikíyà na dhi ki tà sè, ìndì mónnyá àruka títi áma nobhá rè ko dhi ki tà sè ngíni ya dhi.

² Má adré 'òá kònìni kitswázó áyi ki togó timbà, ì kàmúro ru atsálé ngá àlo ró lèle na be dhi bvó. Má adré kpà lèá dhi, ì kòkisú tògyá gàle áyi léna bĩ, ì kòkitswáro Giká ni tà lùzu ró dhi ni ni dóro lavúlé, adrézó tà nda ni ka'í kitswálé títi. Tà lùzu ró nda, Krísto ni tàndi 'i.

³ Dhya ángùdhi ru amúlèpi akódhi nda be dhi adré tògyá làgí kyàkyà zùle akódhi léna dhi ni kisú, tà nìni be.

⁴ Má adré tà kòdhi ni ta àmi dré, dhya àlo kòkitswáro àmi ki lití kúlí kìní i sè ko.

⁵ Gba má dré adrézó àmi kòfalé yó dhi, áma togó ína ngbú àmi véna. Má adré lenzélé mì dré adréle tà títi dhi ki 'o mĩbhalé tí dhi sè, ìndì mì dré adréle àmi ki totó tātā àmi ki tà ka'ika'í Krísto na dhi léna dhi sè.

Ama ki lídrì Krísto na dhi

⁶ Di ásà dhi, ngóro mì dré Yésu Krísto ni ka'ile adréle àmi ki Mírì ro dre dhi tíni dhi, mì kàdré atsílè akódhi léna,

⁷ adréle tròle akódhi rú, adrézó àmi ki timbà akódhi léna, mì kàtsáro rĩnyí ró àmi ki tà ka'ika'í na, ngóro tadhálé àmi dré dhi tíni. Mì kàdré kpà àwoyà fe Giká dré tà títi i sè.

⁸ Mì kònò dóro, dhya àlo kòlitíro àmi tògyá tàko adrélepi angalé móndí i drìlèsè dhi sè ko. Angyá ko, tògyá nda adré áyi totó labhi móndí kya i dri, ìndì tà bvò kòndi àdhya i dri. Adré áyi totó Krísto ni tà dri ko.

⁹ Tàko ko, Krísto nda ni rúbhá na dhi, Giká 'o tá áyi tàndi ni lídrì gàle gagà.

¹⁰ 'O kpà lídrì nda gàle àmi léna gagà Krísto na. Akódhi tirí títi ópí kàdrì ro ìndì rĩnyí ró dhi i drìle.

¹¹ Akódhi léna dhi, Giká 'o kpà àmi lwàle dre. Di, àmi ki lwàma nda, lwàma 'òle móndí ki drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, Krísto 'o àmi lwàle, lovó kònzì rúbhá àdhya ni tingázó dhi nì.

¹² Tàko ko, à sǐ tá àmi túmǎní akódhi be bàtísimò na gò, àmi ki tingázó túmǎní akódhi be, mì dré Gǐká ni rǐnyí akódhi ni tingázó dràdrà lésè dhi ni ka'ile dhi sè.

¹³ Wáláká dhi, àmi tá móndí dràbhá dre dhi 'i àmi ki tàkonzì ki tà sè. A lwà tá kpà àmi, lovó kònzì rúbhá àdhya ni tingázó dhi ko. Di, nyànomvá dhi, Gǐká 'o àmi adrélé túmǎní Krísto be dre. Tàko ko, trǐ àma ki tàkonzì i títi gò,

¹⁴ tà tisìle tátírítrí kúlí na adrèbhá tá tà bha àma dri dhi ki pfùzo. Bàti, tingá tà nda i àma rúsè, tidílé fa kipakipa dri.

¹⁵ Lavú kpà tirí kònzì ópí kàdrì ro ìndì rǐnyí ró dhi i, àyi ki rǐnyí tingázó àyi drígàsè, àyi ki tà yàyà tadházó móndyá títi dhi i dré nòle.

¹⁶ Di ásà dhi, mì kòtayí àmi dhya àlo dré tàbvó tàle, ngá mì dré adrélé nyàle dhi ki tà sè yà, kó ngalè ngá mì dré adrélé mvùle dhi ki tà sè yà dhi ko. Mì kòtayí kpà àmi tàbvó tàle gwányá adrézó Gǐká ni lindrì bha dhi ni tà sè yà, gwányá mbǎ sí àdhya ni tà sè yà, kó ngalè kítú sàbátù àdhya ni tà sè yà dhi ko.

¹⁷ Tà nda kòdhi i ngbà 'í tà adrèbhá alìle dhi ki líndrì 'i. Di, tà tàndi ína Krísto 'i.

¹⁸ Mì kòtayí kpà móndyá adrèbhá àyi ki tà bha kǐní mi túrúpfú sè ìndì adrèbhá ángéló ki lindrì bha dhi i adrélé tà bha àmi dri ko. Móndyá làsú be kònnìni nda i adrè ngá i dré nòle toróbí tǐni dhi ki tà títi, adrézó àyi ki afà àyi ki tà kisùle àngyá dhi i sè.

¹⁹ Di, i lanzí ru Krísto, adrélépi rúbhá ni drì 'i dhi be dre. Tàkò akódhi nda adrè rúbhá ni kǐgá títi dhi ki 'o ru amú kídri títi ìndì bǎ títi adrèbhá àyi ki títi dhi i sè gò, rúbhá nda dré adrézó mbàle ngóro Gǐká dré adrélé lèle dhi tǐni.

²⁰ Mì drà kó túmǎní Krísto be tà bvò kòndi àdhya i lésè dre dhi, mì adrè di àmikya tà 'o ngóro móndyá bvò kòndi àdhya kya tǐni àdho tà sè? Angyá ko, mì adrè tòlí làsú be kònnìni dhi ki lebè kòdhya:

²¹ «Mí kòdo ngá kòndi mí drígá ko! Mí kòtabhì ngá kòndi ni tàdzí ko! Mí kòtabè ngá kòndi ko!»

²² Ngá títi adrézó tà 'o ásà nda kòdhi i adrè ñwàle ñwanwà. Kòdhi íbe dhi, tòlí nda i tà tadhálé nda íbe dhi i adrè ngbà 'í angalé móndyá bvò kòndi àdhya i drìlèsè.

²³ Tà bàti ró dhi, tòlí làsú be kònnìni nda i sù ngóro tòlí tògya ró dhi i tǐni. Tàko ko, à adrè tàá dhi, lè à kàdré tròle Gǐká ni tà rú, à kàdré dhya ki tà bha kǐní mi, ìndì à kàdré dhya ki rúbhá 'o adrélé kizà nya. Di, tòlí nda i kítswá àyikya àma ki ledé lovó kònzì àma ki rúbhá kya ki ató àma pálé dhi bwà ko.

3

¹ Di ásà dhi, Gǐká dré àmi ki tingalé dràdrà lésè túmǎní Krísto be dhi sè dhi, mì kàdré àmi ki togó bha tà kurú na bhù na dhi i dri. Kònalé dhi, Krísto adrè lirílé Gǐká ni dríagó lésè.

² Mì kàdré tà bvò kòndi àdhya ki kisù kòdhya ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà kurú na bhù na dhi ki kisù kòdhya.

³ Tàko ko, mì drà dre, ìndì Gǐká zù àmi ki lídrì tídhí ro dhi Krísto be í léna dre.

⁴ Bàti, àmi ki lídrì nda Krísto 'i. Di lókyá akódhi nda dré dra apfòzo dhi tú dhi, mì ni kókpà apfò túmǎní akódhi be akódhi ni mìlanzìlanzì na.

Lídrì àku, ìndì lídrì tídhí

⁵ Di ásà dhi, lè mì kò'o àmi ki lídrì àku bvò kòndi àdhyà ni tà i todràle. Tà nda i tà kòni 'i: ndòtò tà, tà ndí ró dhi, rúbhá lovó bhàma, lovó kònzì ki bhàma, ìndì ngá lovó bhàma. Tàko ko, ngá lovó bhàma, gìká tàko ki lindrì bhàma 'i.

⁶ Tà nda kòdhi i sè dhi, Gìká ni kombà adré alìle mónnyá adrébhá ligilé akódhi rú dhi i dri.

⁷ Wáláká dhi, mì fè tá àmi adréle tatsíle tà nda ki 'obe.

⁸ Di, nyànomvá dhi, lè mì kòtingá àmi rúsè tà làsú be kònni dhi i títi: togóaswa, kombà, tà kònzì, móndí ki rú tàma kònzì dhi, ìndì kúlí swá adrébhá apfòle àmi silésè dhi i.

⁹ Mì kòtà kpà kinzò àmi kòfalésè ko. Tàko ko, mì tingá àmi rúsè àmi ki lídrì àku tùmání tà kònzì títi mì dré tá adréle 'òle dhi íbe dre gò,

¹⁰ mì dré lídrì tídhí ro dhi ni asózó àmi rú. Gìká àmi ki bhàlepi dhi adré àmi ki lídrì nda ni ladzá atsálé tídhí ro làsú be ína tíni, mì kòkìtswáró akódhi ni ni dóro lavúle be dhi bvó.

¹¹ Di ásà dhi, móndí i véle twátwa ko, gba ì kàdré Yúdà ànzì 'i yà, kó ngalè móndí Yúdà ànzì ró ko dhi 'i yà, móndí lwàle dhi 'i yà, kó ngalè móndí lwàle ko dhi 'i yà, móndí sùrú twá ro dhi 'i yà, móndí tà nibhá ko dhi 'i yà, mārábà 'i yà, kó ngalè móndí mārábà ro ko dhi 'i yà dhi. Tà kàdrì lavúle dhi ngbà 'í Krísto adrélépi àyi títi nda i léna, ìndì adrélépi tà títi dhi 'i dhi 'i.

¹² Di àmi Gìká dré lèle tò ìndì dré zìle adréle mónnyá lólo ína i ró ni i, mì kòtosó àmi tà dóro mì dré adréle 'òle àmi ki togó dóro sè dhi i sè, àmi ki tà mì dré adréle bhàle kìnì mi dhi sè, àmi ki togó yàyà sè, ìndì àmi ki togó vwàvwà sè.

¹³ Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tà yàyà mvo, adrézó àmi ki tàkonzì tri àmi kòfalésè, gba tàkonzì 'òle àmi rú nda kàdré àdho tà 'i ya dhi. Mì kàdré àmi ki adrúpi ki tàkonzì tri, ngóro Mírì dré àmi ki tàkonzì trìle dhi tíni.

¹⁴ Tà kàdrì tà títi nda ki lavúlepi dhi, tà kòndhi 'i: Mì kòtosó àmi lèle sè. Tàko ko, lèle nda adré àmi ki amú adréle ngá àlo ró kìtswalé títi dhi nì.

¹⁵ Mì kàdré Krísto ni tà kàdrìkàdrì tayí adréle òpì nya àmi ki togó na. Angyá ko, Gìká azí àmi adréle rúbhá àlo ró tà kàdrìkàdrì na. Mì kàdré kpà àwoyà fe Gìká dré.

¹⁶ Mì kàdré Krísto ni kúlí tayí adréle gàle àmi léna bí, mì kàdré ró tà tadhá ìndì ru kodzó àmi kòfalésè tògyá wáyì sè. Mì kàdré longó Gìká ni Kúlí na dhi ki ngo, tùmání longó adrézó Gìká ni rú bha kùle dhi íbe, ìndì longó adrébhá angalé Tirí Lólo vélésè dhi íbe, adrézó àwoyà ta Gìká dré.

¹⁷ Kúlí títi mì dré adréle tàle ìndì tà títi mì dré adréle 'òle dhi i, mì kàdré 'òá Mírì Yésu ni rú sè, adrézó àwoyà fe Gìká Atá dré akódhi sè.

Ago ki tà àyi ki tòkó íbe dhi, ìndì ànzimvá ki tà àyi ki tibhá íbe dhi

¹⁸ Àmi tòkó i, mì kàdré àmi ki drì asó àmi ki ago i kandrá, ngóro dré kìtswalé mónnyá adrébhá Mírì na dhi i sè dhi tíni.

¹⁹ Àmi ago i, mì kàdré àmi ki tòkó ki le. Mì kòbhà kpà togó kùdzì àyi rú ko.

²⁰ Àmi ànzimvá i, mì kàdré àmi ki tibhá ki kúlí ka'í 'òle tà títi i sè. Tàko ko, Mírì ni togó adré kìnìlé tà nda sè.

²¹ Àmi, ànzì ki atá i, mì kàdré àmi ki ànzimvá ki togó 'o aswálé àngyá ko, àyi ki togó kòlanzìró ko.

Màrabà ki tà àyi ki mîrì íbe dhi

²² Ami màràbà ro ni i, mì kàdré àmi ki mìrĩ bvò kòndi àdhya ki kúlí ka'ì 'òle tà títi i sè. Di, mì kàdré ngbà 'í 'òá kònìni àyi nda i mi, àmi ki tà kàdréro dóro àyi mìlésè dhi bvó ko. Be ró dhi, mì kàdré 'òá kònìni àmi ki togó wáyi sè, ìndì mì dré adrélé Mírĩ ni ro dhi sè.

²³ Tà títi àngùdhi mì dré adrélé 'òle dhi i, mì kàdré 'òá àmi ki togó wáyi sè, ngóro mì dré adrélé 'òá Mírĩ dré dhi tíni, móndí i dré dhi tíni ko.

²⁴ Tàko ko, mì nĩ tàle dhi, mì ni làgí múrúngú Mírĩ dré lazilé àyi ànzi i dré tàyilé ro dhi ni kisú dhi be. Mírĩ mì dré adrézó tà ni ni 'o màràbà ni tíni dhi, Mírĩ Yésu Krísto 'i.

²⁵ Di, dhya adrélépi tà kònzi 'o dhi ni tà kònzi kisú tà kònzi í dré 'òle dhi i tí. Tàko ko, Giká adré móndí ki no twátwa ko.

4

¹ Ami mìrĩ ro ni i, mì kàdré àmi ki màràbà ki 'o dóro ìndì gyägya. Mì kòtivì ko tàle dhi, àmi kókpà Mírĩ íbe bhù na dhi.

Tà àruka tàle Kòlòsáyìbhá ki kodzózó dhi i

² Mì kàdré àmi ki fe adrélé tà zi Giká tí landè àko ró, adrézó tàmiğa dri, adrélé kpà àwoyà fe akódhi dré.

³ Mì kàdré kpà tà zi Giká tí àma dré, kònziró láti àma dré kitswázó Krísto ni tà lùzu ró dhi ni longó be dhi bvó. Tàko ko, tà nda tà má dré adrézó bã nya ásà dhi 'i.

⁴ Di mì kàdré tà zi akódhi tí, má kòkitswáro tà nda ni longó ngádra 'á, ngóro dré kitswále má dré 'òle dhi tíni.

⁵ Mì kàdré tà 'o tògyá sè móndyá Yésu ni ka'ìbhá ko dhi i kòfalé. Mì kàdré lókyá wáyi mì dré adrézó ába dhi ki líkí, adrézó tà dóro 'o ásà.

⁶ Mì kàdré ngbú kúlí ta àmi ki togó dóro sè, kúlí nda i kàdréro kìníkìni ngóro tà'í dàle mányàngá na dhi tíni, mì kòniró kpà adrélé tà logó móndí àlo àlo títi adrèbhá tà lízì àmi tí dhi i dré dhi be.

Mòdo kùdù

⁷ Ama ki adrúpi Tíkíkò mà dré lèle tò dhi ni àma rúbí títi dhi ki longó àmi dré. Akódhi nda àma ki àziàmú 'i, ìndì Mírĩ ni àzì 'òlepi, kitswále ka'ìle togó wáyi sè dhi 'i.

⁸ Di má adré akódhi ni dzo àmi véna, mì kòniró àma ki tà títi dhi i, ìndì kòtimbaró àmi àmi ki tà ka'ìka'ì na.

⁹ I adré lile àmi véna, túmánì àma ki adrúpi Onèsímò mà dré lèle tò dhi be. Akódhi nda angá àmi ki tàndi i kòfalésè, ìndì kitswá adrélé ka'ìle togó wáyi sè. Ayi nda i kònì dra tsa dhi, i ni tà títi adrèbhá lavúlé kònwa dhi ki títi àmi dré.

¹⁰ Arístàrukò mà dré adrézó bãdzó 'á akódhi be dhi, fè mòdo àmi dré. Márokò, Bàrànába ni kòdromvá fè kpà mòdo àmi dré. Mì yi tá akódhi nda ni tà drìdrì dre. Kòtsa àmi véna dhi, mì kòka'ì akódhi dòle àmi véna togó dóro sè.

¹¹ Yésu, adrélé kpà rú zìle Yúsitò dhi, fè kpà mòdo àmi dré. Ayi nda kòdhi i Yúdà ànzi adrèbhá àma ki àziàmú Giká ni Opì ni tà sè dhi i kòfalé dhi 'i àyi pátí. I adré kpà àma togó tindrì tò.

¹² Epáfúrà angálépi àmi kòfalésè, adrélépi kpà Yésu Krísto ni màràbà ro dhi, fè mòdo àmi dré. Akódhi nda adré ngbú tà zi Giká tí àmi dré togó be àtsi ró, mì kàdréro àmi ki totó tātā, adrélé lí'wále àmi ki tà ka'ìka'ì na, adrélé tà Giká dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki ka'ì 'òle títi.

¹³ Má ni kitswá tàá akódhi nda ni tà sè dhi, adré áyi fe adrélé àzí 'o àmi ki tà sè, ìndì m'ondyá ka'ìbhá Làwòdìkíyà na ìndì Yèràpólì na dhi ki tà sè.

¹⁴ Ama ki adrúpi Lúkà mà dré lèle tò, adrélépi kódzó ro dhi, ì fè mòdo àmi dré tùmǎní Démà be.

¹⁵ Mì kòfè mòdo àma ki adrúpi adrèbhá Làwòdìkíyà na dhi i dré, Nífà dré, ìndì m'ondyá Èkèlézyà àdhya adrèbhá ru kimó akódhi ni dzó na dhi i dré.

¹⁶ A kònà wárágà kònìdhi àmi kòfalé dre dhi, mì kòmù wárágà nda Èkèlézyà Làwòdìkíyà na dhi dré kpà nàle be. Má adré kpà lèá dhi, mì kòdo wárágà má dré tá mùle àyi nda i dré dhi nàle àmi kòfalé be.

¹⁷ Mì kòtà Arùkípò dré dhi: «Mì kònò dóro, mì kò'oró àzí Mírì dré bhàle mì drígá dhi akílé tíí.»

¹⁸ Ma, Pólò, má adré kúlí kònì ki tisì áma tàndì ni drígá sè, mòdo fèzo àmi dré. Mì kòtivì áma nyìrì ki tà ko. Gǐká ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisile Tèsàlòníkèbhá i dré dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisile móndyá ka'ìbhá Tèsàlòníkè na dhi i dré dhi ni àlo 'i. Tèsàlòníkè nda tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpè ni bvò Màkèdóniyà àdhya drìle dhi 'i. Pólò tsa tá Rúbí Tani longó gò Èkèlézyà bhàzo kònàle, dré tá adrérà'a áyi atsí andre ni rì to dhi 'á, akódhi ni pfòma Fìlipóyi lésè dhi àmvolésè. Di, gí tá rè ko, Yúdà ànzi ì dré togó kònzi bhàzo Pólò rú, adrézó ligílé ába. Di adrè tá làà dhi, Pólò kòpfò Tèsàlòníkè lésè lile Bèróyà na (Tà 'òle dhi i 17:1-10). Amvolásà, akódhi kòtsa Kòritò na dre dhi, dré móndyá ka'ìbhá Tèsàlòníkè na dhi ki rúbí yìzo áyi àziàmú Tímòtéyò tí gò, dré wárágà kònìdhi ni tisìzo àyi dré.

Pólò adrè wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá nda ki timbà àyi ki tà ka'ìka'ì na dhi bvò. Adré àwoyà ta Gìká dré àyi ki tà ka'ìka'ì ni tà sè, ìndì àyi ki lèle sè. Adré í 'o tá tà àyi kòfalé ngìni ya dhi ni tà 'o agalé àyi léna, adrézó àyi ki kodzó, ì kàdréró atsilé ngóro dré kitswálé Gìká mìlésè dhi tìni. Adré kpà kúlí logó tà Tèsàlòníkèbhá ì dré tá lizilé Mírì Yésu ni agòma ni tà dri, ìndì móndyá ka'ìbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà dri dhi i sè. Kùdù ro dhi, adrè Èkèlézyà ni drì ta, adrézó tà kitswábhá ì kàdré 'òá àyi kòfalésè dhi ki tadhá àyi dré.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1)
- 2) Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì (1:2-3:13)
- 3) Atsima ngóro dré kitswálé Gìká mìlésè dhi tìni dhi (4:1-12)
- 4) Yésu ni agòma, ìndì móndyá ka'ìbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi (4:13-5:11)
- 5) Móndyá ka'ìbhá dhi ki drì tàma (5:12-28)

Mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, túmání Sílà ìbe ìndì Tímòtéyò be dhi i, mà adrè wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà Tèsàlòníkè na dhi dré, àmi adrèbhá Gìká Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krìsto àdhya ró dhi i dré.* Gìká kòbhà áyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kìdrìkìdrì àmi dré!

Pólò fè àwoyà Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè

² Lókyá mà dré adrérà'a tà zi Gìká tí dhi 'á dhi, mà adrè ngbú adrélé àwoyà ta akódhi dré àmi títi dhi ki tà sè, adrézó tà zi akódhi tí àmi dré.

³ Vésè wáyi, mà adrè àmi ki tà kòni ki kisù Gìká àma ki Atá kandrà kòdhya: Mì adrè àzì 'o àmi ki tà ka'ìka'ì sè, adrézó tà 'o àmi ki lèle sè, adrézó mì bha àma ki Mírì Yésu Krìsto véna landè àko ró.

⁴ Ama ki adrùpi Gìká dré lèle tò ni i, mà nì tàle dhi, akódhi zì àmi adrélé móndyá ína i ró dhi be.

⁵ Tàko ko, lókyá mà dré Rúbí Tani longózó àmi dré dhi sè dhi, mà longó tá Rúbí Tani nda ngbà 'í kúlí sè ko. Be ró dhi, mà longó àmakya Rúbí nda rìnyí sè, Tírì Lólo sè, ìndì mà dré tá nìle, tà mà dré tá adrélé longolé nda i

* **1:1 1:1** Gìká ni Kúlí tisile Gírìki ti sè dhi léna dhi, à adrè rú «Silùwánò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhi 'i.

tà bàti 'i dhi be dhi sè. Mà dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, m̀ n̄ m̀ 'o tá tà àmi k̀i tà sè ng̀ini ya dhi be.

⁶ Àmi ró dhi, m̀ lebè tá àma, adrézó tà 'o àmakya t̀ini ìndì M̀r̀i Yésu àdhya t̀ini. Tágba m̀ dré tá adrézó kizà nya lavulé dhi, m̀ ka'ì tá kúlí mà dré longólé nda arí Tirí Lólo dré fèle gàle àmi léna dhi sè.

⁷ Àsà dhi, mónnyá ka'ibhá títí bvò M̀kèdònyà àdhya na ìndì Akáyà àdhya na dhi ì nò M̀r̀i ni tà àmi rú gò, ì dré kpà adrézó tà 'o àmikya t̀ini.

⁸ Tàko ko, àmi k̀i tà sè dhi, M̀r̀i 'o àyi kúlí la'ulé ngbà 'í M̀kèdònyà 'ásè, ìndì Akáyà 'ásè ko. Mónnyá àrà títí i 'ásè dhi ì yi tàle dhi, m̀ ka'ì G̀iká ng̀ini ya dhi 'í. Àsà dhi, lè mà kògò adrélé àmi k̀i tà títí àyi dré ko.

⁹ Angyá ko, àyi k̀i tàndi ì adrè m̀ ka'ì tá àma dòle àmi véna togó dóro sè ng̀ini ya dhi ni tà títí àyi. I adrè kpà m̀ tayí g̀iká tàko i, àmi k̀i togó adzázó G̀iká bàti lídrì ro dhi véle, adrézó akódhi ni tà 'o màr̀abà ni ì t̀ini ng̀ini ya dhi ni tà títí.

¹⁰ Nyànomvá dhi, m̀ adrè akódhi ni Mv̀agó Yésu, dré tingálé dràdrà lésè dhi ni agòma bhù lésè dhi ni letè. Yésu nda apá àma G̀iká ni kombà adrélépi alile dhi lésè n̄.

2

Azi Pólò dré 'òle Tèsalòníkèbhá i kòfalé dhi

¹ Ama k̀i adrúpi i, àmi k̀i tàndi m̀ n̄ tàle dhi, àma k̀i tsàma àmi véna dhi tá tà tàko 'i ko dhi be.

² Ngóro m̀ dré n̄le be dhi t̀ini dhi, dr̀dr̀i mà dré tsàzo àmi véna dhi kandrá dhi, à pfo tá àma k̀i m̀, àma k̀i 'òzo kònzì lavulé Filìpóyì na. Dì, G̀iká dré tawà afèzo àma dré l̀zo àyi Rúbì Tani longó àmi dré tirì àko, tágba à dré tá adrézó ligílé àma íbe tà tàndi ró dhi.

³ Tàko ko, mà dré adrérà'a móndí k̀i kodzó Rúbì Tani nda ni ka'ì dhi 'á dhi, mà adrè àyi k̀i kodzó kinzò sè yà, tà kònzì mà dré lèle 'òle dhi sè yà, kó ngalè túrúpfú sè yà dhi ko.

⁴ Be ró dhi, mà adrè àmakya Rúbì Tani nda ni longó ngóro móndí G̀iká dré ka'ile gò, Rúbì nda ni bhàzo àyi drígá dhi i ró. Dì mà adrè longóá kitswázó móndí k̀i togó 'o kinílé dhi bvó ko. Be ró dhi, mà adrè àmakya longóá kitswázó G̀iká adrélépi àma k̀i togó tabhì dhi ni togó 'òzo kinílé dhi bvó.

⁵ Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, mà tà tá tà àlo kúlí k̀ini ì sè kitswázó àmi k̀i tà bha kuru àngyá dhi ko. Mà 'o tá kpà tà àlo àmi k̀i ngá kisúzó túrúpfú sè dhi ko, ngóro G̀iká ni tàndi dré n̄le be dhi t̀ini.

⁶ Mà ndà tá kpà rúku kisúlé móndí i m̀lèsè ko, kàdré tá àmi m̀lèsè yà, kó ngalè móndí àruka i m̀lèsè yà dhi.

⁷ Ama Yésu Krísto ni àpóstolò ro dhi i, mà ni tá kitswá àma k̀i 'o adrélé móndí kàdrì ro àmi dr̀ile dhi bwà. Dì, àma tá àmakya àmi kòfalé dhi togó íbe ànzimvá kya t̀ini, ngóro ànzì k̀i andre dré adrélé àyi tàndi ni ànzimvá k̀i líkí dhi t̀ini.

⁸ Mà dré àmi k̀i lèle tò dhi sè dhi, àma k̀i lovó tá ngbà 'í G̀iká ni Rúbì Tani longózo àmi dré dhi kòdhya ko. Ama k̀i lovó tá kpà àma k̀i tàndi k̀i lídrì fèzo àmi dré, àma k̀i lèle àmi véna nda sè.

⁹ Ama k̀i adrúpi i, m̀ kisù rè ngalè mà 'o tá àzì kòkòròko landèzo àmi kòfalé ng̀ini ya dhi ká. Mà dré tá adrérà'a G̀iká ni Rúbì Tani longó àmi dré dhi 'á dhi, mà 'o tá àzì kítú be ìndì ngátsi be, àma k̀i tà kòlanzìró àmi k̀i àlo dri ko.

¹⁰ Ami tà nda ki nobhá mì sè tùmání Gíká be dhi i, mì ni kitswá tàá àma ki tà sè, ngalè mà 'o tá tà àmi Yésu ni ka'ìbhá i kòfalé gyägya, togó lólo se, ìndì tà àko àma rú ngíni ya dhi.

¹¹ Mì nǐ kpà tàle dhi, mà 'o tá tà àmi àlo àlo títi dhi i véna dóro, ngóro ànzi ki atá dré adrélé 'òle áyi ànzi i dré dhi tíni dhi be.

¹² Mà timbà tá àmi àmi ki tà ka'ìka'ì na, àmi ki togó tindrìzo, àmi ki kodzózó, mì kàdréro atsilé ngóro dré kitswálé Gíká mìlésè dhi tíni. Tàko ko, akódhi nda adrélé àmi ki zi file áyi Opì na, ìndì áyi mìlanzìlanzì na dhi nǐ.

¹³ Àsà dhi, mà adrélé kpà àwoyà ta Gíká dré tà kònìdhi sè: Lókyá mì dré Gíká ni kúlí yìzo àma tí dhi sè dhi, mì ka'ì tá kúlí nda ngóro kúlí móndí kya ró ko. Be ró dhi, mì ka'ì àmìkya kúlí nda ngóro kúlí Gíká àdhya ró, ngóro dré adrélé bàti dhi tíni. Di nyànomvá dhi, kúlí nda adrélé tà 'o àmi adrèbhá ka'ìá dhi i léna dhi nǐ.

¹⁴ Ama ki adrúpi i, àmi ki tà atsa ngóro Gíká ni Èkèlézyà Yùdáyà na adrèbhá Yésu Krísto na dhi kya tíni. Tàko ko, mì nya kizà àmi ki tàndi ki móndí i drígá, ngóro ì dré kizà nyàle Yúdà ànzi i drígá dhi tíni.

¹⁵ Yúdà ànzi nda ì pfu tá Mírì Yésu dràle ngóro ì dré tá pròfètà ki tupfúlé todràle dhi tíni gò, ì dré àma ki mì pfòzo tà tàndi ró dhi àyi. Ayi ki tà kitswá Gíká mìlésè àlomvá ko. Ì adrélé ru pfu móndyá títi dhi íbe.

¹⁶ Ì adrélé kpà àma ki le kikilé, mà kòlongóro Gíká ni kúlí móndyá sùrú twá ro dhi i dré ko, ì kàdríro ko dhi bvó. Àsà dhi, ì adrélé àyi ki tàkonzì ki 'o gàle àyi léna gagà. Di, kùdù ro dhi, Gíká tadhá áyi kombà àyi dré dre.

Pólò lè gòle Tèsalònìkèbhá ki no

¹⁷ Ama ki adrúpi i, lókyá mà dré ru lanzízo àmi íbe lókyá tsà sè dhi sè dhi, àma ki ru lanzìma nda tá ngbà 'í rúbhá na, togó na ko. Di àma ki togó tá àtsi ró àmi ki tà sè gò, mà dré láti ndàzo kitswázó gòle àmi ki no.

¹⁸ Vèsè be bǐ, mà lè tá gòle àmi véna. Lavúlé dhi, ma, Pólò, má lè tá tò, di, Sàtánà kíkí tá ína láti àma dré.

¹⁹ Tàko ko, àmi ki tàndi i tà mà dré adrézó mì bha ásà, adrézó kpà lenzélé ásà dhi 'i. Àmi kpà àma ki kúlá mà dré dra àma ki drì bhàzo ásà kuru àma ki Mírì Yésu kandrá, akódhi dré agòrà'a dhi 'i.

²⁰ Ayíya! Àmi móndí mà dré adrézó àma ki drì bha kuru, adrézó kpà lenzélé àyi sè dhi 'i.

3

¹ Di mà dré tá kitswálé gòle àmi ki nòma ko dhi ni mvo bwà ko dhi sè dhi, mà nò tá dóro ni, mà dré adrélé àma pátí Atènyà na dhi.

² Di mà dré àma ki adrúpi Tìmòtéyo ni mùzo àmi véna kitswálé àmi ki kodzó, ìndì àmi ki timbà àmi ki tà ka'ìka'ì na. Akódhi nda Gíká ni àzìamu mà dré adrézó Krísto ni Rúbí Tani 'o ayílé tùmání akódhi be dhi 'i.

³ Mà adrélé leá dhi, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayí i kizà mà dré adrélé nyàle dhi dré kizilé ko. Àmi ki tàndi mì nǐ tàle dhi, Gíká tayí àma adrélé kizà làsú be kònìni dhi ki nya dhi be.

⁴ Tàko ko, mà dré tá adrérà'a àmi íbe dhi 'á dhi, mà adrélé tá ngbú tàá dhi, à adrélé tá 'òle àma ki mì pfo. Di tà nda atsa kònìni bàti, ngóro mì dré nǐle be dhi tíni.

⁵ Àsà dhi, lókyá má dré kitswázó gòle àmi ki nòma ko dhi ni mvo bwà ko dhi sè dhi, má mù tá Tìmòtéyo àmi véna, nǐzoá ngalè mì adrélé tròle àmi ki tà ka'ìka'ì rú ngíni ya dhi. Má adrélé tá ngá ro, dhya adrélépi móndí ki

tabhì litílé dhi ni dra àmi ki lití gò, àzì mà dré tá 'òle àmi kòfalé dhi dré atsázó tà tàko ró dhi sè.

Rúbí Tìmòtéyò dré longólé dhi tindrì Pólò ni togó

⁶ Di, nyànomvá dhi, Tìmòtéyò agò àmi vélésè, àmi ki tà ka'ìka'ì ni rúbí dóro longó àma dré àmi ki lèle nì tà be dre. Akódhi tà àma dré dhi, mì adré ngbú adrélé àma ki tà kisù, adrézó lovó íbe àma ki nòzo, ngóro mà dré kpà adrélé lovó íbe àmi ki nòzo dhi tìni.

⁷ Di àma ki adrúpi i, àma ki togó andrì àmi ki tà ka'ìka'ì ni tà sè dre, tágba mà dré adrézó kizà nya lavúlé dhi.

⁸ Nyànomvá dhi, àma ki lídrì agò dre, mà dré yìle tàle dhi, mì adré àmi ki totó tātā Mírì Yésu na dhi sè.

⁹ Di mà nì, mà ni àwoyà ta Gìká dré tà dré 'òle àmi dré dhi sè ngìni ya dhi ko. Tàko ko, àmi ki tà sè dhi, mà adré lenzélé àma ki Gìká kandrà lavúlé.

¹⁰ Kítú be ìndì ngátsi be dhi, mà adré akódhi ni ti lizí togó wáyi sè, kòtayíró àma gòle àmi ki no, mà kòkìswáró tà àmi ki pìbhá àmi ki tà ka'ìka'ì na dhi ki tìmbà be dhi bvó.

¹¹ Di Gìká àma ki Atá ni tàndì, àma ki Mírì Yésu be dhi ì kònzì láti àma dré kìswázó lèle àmi véna.

¹² Mírì kò'o kpà àmi ki lèle gàle àmi léna gagà, mì kàdréru ru le àmi kòfalésè, adrézó kpà móndyá àruka títi dhi ki le, ngóro mà dré adrélé àmi ki le dhi tìni.

¹³ Kòtìmbà kpà àmi ki togó, mì kàdréru lólo, ìndì tà àko àmi rú Gìká àma ki Atá kandrà, lókyá àma ki Mírì Yésu dré dra agòzo áyi móndyá lólo títi dhi íbe dhi tú. Kàdré kònìni!

4

Atsima ngóro dré kìswalé Gìká mìlèsè dhi tìni dhi

¹ Kùdù ro dhi, àma ki adrúpi i, mà adré àmi ki ti lizí, adrézó àmi ki kodzó Mírì Yésu ni rú sè: Ngóro mà dré tadhálé àmi dré dre dhi tìni dhi, mì kàdré atsílé ngóro dré kìswalé Gìká mìlèsè dhi tìni. Tà bàti ró dhi, mì adré atsílé làsú be kònìni. Di nyànomvá dhi, mì kògò adrélé 'òá lizo ába drìdrì.

² Tàko ko, mì nì tà mà dré lazílé àmi dri Mírì Yésu ni rú sè dhi ì be.

³ Gìká adré leá dhi, mì kàdré àmi ki fe adrélé lólo í dré. Mì kàdré di àmi ki líkí ndòtò tà sè.

⁴ Lè àmi àlo àlo títi dhi i, mì kònì adrélé àmi ki tàndì ki rúbhá líkí dhi be, ngóro dré adrélé lólo Gìká mìlèsè dhi tìni, ìndì dré kìswalé lindrì sè dhi tìni.*

⁵ Mì kòtayí àmi adrélé rúbhá lovó bha àmi kòfalésè ngóro pàgàno Gìká ni nibhá ko dhi kya tìni ko.

⁶ Tà kòdhi sè dhi, lè dhya àlo àmi kòfalé dhi kò'o áyi adrúpi kònzì ko, ìndì kòlití akódhi àlomvá ko. Angyá ko, Mírì ni tà ño móndyá títi adrébhá tàkonzì làsú be kònìni dhi ki 'o dhi ì dri, ngóro mà dré longólé àmi dri drìdrì dhi tìni.

⁷ Tàko ko, Gìká azí àma adrélé ndòtò tà 'o dhi ko. Be ró dhi, azí ína àma adrélé lólo í dré.

⁸ Di ásà dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà lazílé í dri kòdhi ni ga rè dhi, adré móndí ki kúlí ga kòdhya ko. Be ró dhi, adré ína Gìká adrélépi áyi Tírì Lólo fe àmi dré dhi ni kúlí ga kòdhya.

* **4:4 4:4** A kìswá kpà kúlí tìsìle Gírìkì ti sè kònì ki ladzá kònìni: «Lè àmi àlo àlo títi dhi i, mì kònì tòkò mòle dhi be, ngóro...»

⁹ Kàdré ru lèma ngóro adrúpi i t́ni dhi ni tà sè dhi, lè mà kòtisì tà nda àmi dré wáràgà sè ko. Tàko ko, Gíká ni tàndi tadhá àmi adrélé ru le àmi kòfalésè dhi ni.

¹⁰ Tà bàti ró dhi, m̀i adré ru le àmi kòfalésè àmi ki adrúpi títi Màkèdòníyà na dhi íbe. Di, àma ki adrúpi i, mà adré àmi ki kodzó, m̀i kògòro adrélé 'òá lizo ába dr̀dr̀i.

¹¹ M̀i kàdré àmi ki fe adrélé tà k̀dr̀k̀dr̀i íbe àmi kòfalé, adrézó àmi ki tàndi ki tà no, adrézó kpà àzì 'o àmi ki tàndi ki dr̀gá sè, ngóro mà dré lazilé àmi dri dhi t́ni.

¹² M̀i kàdré 'òá k̀ǹni dhi, àmi ki tà ni adré dóro mónyá ka'ìbhá ko dhi i m̀lèsè, ìndi m̀i kitswá adrélé ngá zi móndí i tí ko.

Yésu ni agòma, ìndi mónyá ka'ìbhá dhi ki ngàma dràdrà 'àsè dhi

¹³ Ama ki adrúpi i, kàdré mónyá dràbhá dre dhi ki tà sè dhi, mà lè m̀i kàdré tà nìma ko na ko, adrélé kpà kizà ro ngóro mónyá tà m̀i bhàzo dhi àko dhi i t́ni ko.

¹⁴ Tàko ko, mà ka'ì tàle dhi, Yésu drà gò, dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi 'í. Di mà adré kpà ka'íá tàle dhi, Gíká ni mónyá títi Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré todràzo dhi ki tingá dràdrà lésè, ngóro dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi t́ni.

¹⁵ Mà adré tà M̀r̀i dré tadhálé àma dré dhi ki ta àmi dré kòdhya: Ama dra adrèbhá dhu rè lídr̀i íbe kítú M̀r̀i dré dra agòzo dhi tú dhi i, mà kitswá lèle dr̀dr̀i mónyá dràbhá dre dhi i kandrána ko.

¹⁶ Tàko ko, à ni lúlúgyá ga, ángéló ki kàdr̀i dré kúlí yòzo gò, Gíká ni gòkà vòzo gò, M̀r̀i ni tàndi dré asizó bhù lésè. Di mónyá Krísto ni ka'ìbhá gò ì dré todràzo dhi ì dré ngàzo dràdrà 'àsè 'íká.

¹⁷ Amvolásà dhi, Gíká dré àma dra adrèbhá dhu rè lídr̀i íbe dhi ki tingázó kimólé àyi íbe ndùr̀uku na, àma títi mà kòkisúró ru M̀r̀i be kurú na. Di mà ni adré túmání M̀r̀i be kóná vèsè kólyá.

¹⁸ Di àsà dhi, m̀i kàdré ru kodzó àmi kòfalésè kúlí kòdhi i sè.

5

Kitú M̀r̀i Yésu dré dra agòzo dhi

¹ Ama ki adrúpi i, kàdré lókyá ki tà sè kítú íbe dhi, lè mà kòtisì tà nda àmi dré wáràgà sè ko.

² Tàko ko, àmi ki tàndi m̀i ǹi dóro tàle dhi, kítú M̀r̀i dré dra agòzo dhi ni atsá ngóro kùgú dré adrélé atsálé ngátsi sè dhi t́ni dhi.

³ Lókyá móndí ì dré adrèrà'a tàà dhi «Tà títi dhi ì k̀dr̀k̀dr̀i, ìndi k̀r̀i!» dhi 'á dhi, tà dra àyi ki tà pfùlepi dhi ni atsá àyi rú ngbõ ró, ngóro mváaswa dré adrélé atsálé tòkó 'a be dhi rú ngbõ ró dhi t́ni. Di àyi ki àlo kitswá ína lapalé tà nda sílèsè ko.

⁴ Di, àmi, àma ki adrúpi i, àmi àmikya t́nìmvá na ko, kítú nda kòkiró àmi kùgú àdhya t́ni ko.

⁵ Tàko ko, àmi títi dhi ì ànzi ngádra àdhya 'i, ìndi ànzi kítú àdhya 'i. Ama ànzi t́nìmvá àdhya 'i ko, ìndi ngátsi àdhya 'i ko.

⁶ Àsà dhi, mà kàdré adrélé ayí na móndí àruka ì t́ni ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya tàmgá dri, adrélé àma ki tà kisùle dhi ki líkí.

⁷ Angyá ko, mónyá adrèbhá ayí ko dhi ì adré ayí ko ngátsi sè. Mónyá adrèbhá wá tsi dhi ì adré kpà wá tsi ngátsi sè.

⁸ Di, mà dré adrélé mónyá kítú àdhya 'i dhi sè dhi, lè mà kàdré àma ki tà kisùle dhi ki líkí. Lè mà kàsó àma rú àma ki tà ka'ika'ì lèle be, ngóro

aya asólé àma agá kitswázó àma ki líkí dhi t́ni. Mà kàsó kpà àma dri tà mà dré adrézó m̀i bha adrízó ásà dhi, ngóro kátabhúlà aya ró asólé àma dri dhi t́ni.

⁹ Tàko ko, Gíkà z̀i àma kitswálé àyi kombà kisú kòdhyà ko. Be ró dhi, z̀i àma kitswálé lídr̀i kóná vésè kólyá dhi ni kisú àma ki Mír̀i Yésu Krísto sè kòdhyà.

¹⁰ Krísto nda drà àma ki tà sè, kitswálé mà kàdré gba lídr̀i ro yà, kó ngalè mà kòdrà yà dhi, mà kàdré ró lídr̀i íbe t́mání akódhi be be dhi bvó.

¹¹ Dì ásà dhi, m̀i kàdré ru kodzó, adrélé kpà ru timbà àmi kòfalésè àmi ki tà ka'íkà'í na, ngóro m̀i dré adrélé 'òle dhi t́ni.

Tà tàle kùdù ro Tèsalònìkèbhà ki kodzó dhi i

¹² Ama ki adrúpi i, mà adré àmi ki tí lízì, m̀i kàdré ró àmi ki dr̀i kobhá Mír̀i ni àzì na dhi ki líndr̀i bha. Tàko ko, àyi nda ì adré àzì 'o landèzo àmi kòfalé, adrézó kpà àmi ki kodzó.

¹³ M̀i kàdré àyi ki tà bha kuru lèle na, àzì ì dré adrélé 'òle nda ni tà sè. M̀i kàdré kpà tà k̀idrík̀idri íbe àmi kòfalé.

¹⁴ Ama ki adrúpi i, mà adré àmi ki kodzó, m̀i kàdré ró móndí tòbvo ró dhi ki bí se, adrézó móndí t̀iri ró dhi ki kodzó, adrézó kpà móndí tà íbe yà yà dhi ki ledé. M̀i kàdré àmi ki togó vwàvwà tadhá móndyá tí tí dhi i véna.

¹⁵ M̀i kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòlogóro tà kònzi tà kònzi 'òle í rú dhi tí ko. Be ró dhi, m̀i kàdré ngbú tà dóro nda 'òle àmi kòfalésè, ìndì móndyá àruka tí tí dhi i véna.

¹⁶ M̀i kàdré ngbú adrélé lenzélé,

¹⁷ adrézó tà zì Gíkà tí landè àko ró,

¹⁸ adrézó àwoyà ta akódhi dré tà tí tí i sè. Tàko ko, tà nda kòdhi i tà Gíkà dré adrélé lèle m̀i kò'o Yésu Krísto na dhi 'i.

¹⁹ M̀i kòkìdrá àtsì Tírì Lólo àdhyà ko.

²⁰ M̀i kàyízè kpà tà móndí ì dré adrélé longolé pròfétà kya t́ni dhi i ko.

²¹ M̀i kàdré tà tí tí dhi ki tabh̀i, adrézó tròle tà dóro i rú.

²² M̀i kàdré àmi ki líkí tà kònzi ki kára tí tí dhi ki tà sè.

²³ Nyànomvá dhi, Gíkà adrélépi tà k̀idrík̀idri fe dhi ni tàndi kò'o àmi atsálé lólo kitswálé tí tí í m̀ilésè. Kàdré kpà àmi ki lídr̀i líkí wáyi, àmi ki togó íbe ìndì àmi ki rúbhá íbe, m̀i kàdré ró tà àko àmi rú kítú àma ki Mír̀i Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú.

²⁴ Gíkà adrélépi àmi ki azì dhi kitswá adrélé ka'íle togó wáyi sè, ìndì a ni tà nda ki 'o ǹi.

²⁵ Ama ki adrúpi i, m̀i kàdré kpà tà zì Gíkà tí àma dré be.

²⁶ M̀i kòfè mòdo àma ki adrúpi tí tí dhi i dré, adrézó ru kamú àmi kòfalésè àyi íbe lèle sè.

²⁷ Má adré àmi ki kodzó Mír̀i ni rú sè, m̀i kònàro wáràgà kònìdhi àma ki adrúpi tí tí dhi i dré.

²⁸ Ama ki Mír̀i Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tèsàlòníkèbhá i dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá Tèsàlòníkè na dhi i dré dhi ni rì 'i. Wárágà kònìdhi léna dhi, akódhi adré àwoyà ta Gìká dré Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè ìndì àyi ki lèle sè, tágba à dré adrézó àyi ki mǐ pfo lavulé gò, ì dré adrézó kizà nya dhi. Adré kpà gòle Yésu ni agòma ni tà tadhá àyi dré, ngóro dré tá tadhále àyi dré àyi wárágà ni àlo léna dhi tìni. Tàko, móndí àruka ì adré tá taa àyi dré kinzò sè dhi, kítú Yésu dré dra agòzo dhi atsá dre. Di Pólò adré àyi ki lotó, adrézó taa àyi dré dhi, lè móndí zyandre dhi ì kòligí rè zyà Gìká rú gò, agó drìkònzì líyí ro dhi dré apfòzo 'íká gò, Yésu kàgòró ndò. Adré di àyi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki totó tātā, adrélé tròle tà dré tadhále àyi dré dhi i rú.

Adré kpà àyi ki kodzó, ì kòtayíró àyi adrélé tòbvo ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àzì 'o ngóro dré tá 'òle àyi kòfalé dhi tìni, ìndì ì kòtayí àyi adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Awoyà fèma Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì ni tà sè dhi (1:3-12)
- 3) Tà tadhále Yésu ni agòma ni tà dri dhi (2:1-17)
- 4) Tà zìma Gìká tí dhi, ìndì àzì 'òma (3:1-15)
- 5) Mòdo kùdù (3:16-18)

Mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, túmání Sílà ìbe ìndì Tímòtéyò be dhi i, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà Tèsàlòníkè na dhi dré, àmi adrébhá Gìká àma ki Atá àdhya ró ìndì Mírì Yésu Krísto àdhya ró dhi i dré.

² Gìká àma ki Atá i Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Tèsàlòníkèbhá ki tà ka'ìka'ì, ìndì tàbvó Gìká dré dra tàle gyǎgya lókyá kùdù sè dhi

³ Ama ki adrúpi i, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Gìká dré àmi ki tà sè. Tà nda kòdhi gyǎgya, tàko ko, mǐ adré Gìká ni ka'ì togó wǎyi sè adrézó lèle ába drìdrì. Àmi títí, mǐ adré kpà ru le àmi kòfalésè adrézó lèle ába drìdrì.

⁴ Tà nda sè dhi, mà adré àmi ki tà ta drì be kuru Èkèlézyà Gìká àdhya i kòfalésè. Mà adré taa àyi dré dhi, mǐ adré Gìká ni ka'ì, adrézó togó tsi, tágba à dré adrézó àmi ki mǐ pfo lavulé gò, mǐ dré adrézó kizà nya dhi.

⁵ Tà nda kòdhi ì adré tadhá dhi, Gìká adré tàbvó ta gyǎgya. Tàko ko, kizà mǐ dré adrélé nyàle kòdhi i sè dhi, Gìká ni àmi ki 'o kítswalé àyi Opì mǐ dré adrézó kizà nya ásà dhi sè.

⁶ Tà bàti ró dhi, Gìká gyǎgya. A ni kizà logó móndyá adrébhá kizà fe àmi dré dhi i dré gò,

⁷ tà kàdrìkàdrì afèzo àma adrébhá kizà nya túmání àmi ìbe dhi i dré. A ni 'óà kònìni lókyá Mírì Yésu dré dra agázó bhù lésè àyi ángéló rǐnyi ró dhi ìbe dhi tú.

⁸ Akódhi nda ni alí àtsí adrélépi kòle dhi na, kitswálé tà ño móndyá Giká ni nibhá ko dhi i dri, ìndì móndyá àma ki Mírì Yésu ni Rúbí Tani gabhá 'òle dhi i dri.

⁹ A ni tà ño àyi nda i dri gyägya, àyi ki tupfúzó todràle kóná vésè kólyá, ì kàdréro vwàvwà ro Mírì rúsè, ìndì akódhi ni rinyí mīlanzīlanzī ro dhi rúsè.

¹⁰ Tà nda ni ru 'o kītú Mírì dré dra agòzo kitswálé mīlanzīlanzī kisú lindrì be móndyá lólo títí àyi ka'ìbhá dhi i vélésè dhi tú. Ami ró dhi, mī ni adrè kókpà àyi nda i kòfalé, mī dré kúlí mà dré longolé àmi dré dhi ki ka'ìle dhi sè.

¹¹ Tà nda sè dhi, mà adrè tà zi àma ki Giká tí àmi dré landè àko ró, kò'oró àmi kitswálé tà í dré àmi ki azízó ásà dhi sè, ìndì kò'oró tà dóro títí mī dré adrélé lèle 'òle àmi ki tà ka'ìka'ì sè dhi i kitswálé títí àyi rinyí sè.

¹² Mà adrè zǎ kònini, àma ki Mírì Yésu kòkisúró mīlanzīlanzī àmi ki tà sè, ìndì mī kòkisúró kpà mīlanzīlanzī akódhi léna, àma ki Giká i Mírì Yésu Krísto be dhi ki togó tani bhàle àmi rú dhi sè.

2

Tà dra ru 'obhá drìdrì Mírì ni agòma kandrà dhi i

¹ Ama ki adrúpi i, kàdré àma ki Mírì Yésu Krísto ni agòma, ìndì àma ki ru kimoma akódhi be dhi ki tà sè dhi, mà adrè àmi ki kodzó kònini:

² A kàdré tàá dhi, Mírì Yésu ni kītú atsá dre dhi, mī kòtayí tà nda àmi ki drì kizá yà, kó ngalè àmi ki línđrì tigá yà dhi mbèlè ko. Gba à kàdré tàá dhi, tà nda apfò Tírì Lólo vélésè yà, mónđí ki kúlí lésè yà, kó ngalè àma ki tàndi ki wáràgà lésè yà dhi, mī kòka'ì ko.

³ Mī kòtayí àmi dhya àlo dré litilé ndìndì tà àlo sè ko. Tàko ko, kītú nda kitswá atsálé drìdrì mónđí zyandre dhi ki ligima Giká rú dhi kandrà ko, ìndì dhya drìkònzì líyí ro dhi ni apfòma kandrà ko. Drìkònzì líyí nda, dhya adrélépi lile dràdrà kisú dhi 'i.

⁴ Akódhi nda ni ligí giká títí mónđí ì dré adrézó àyi ki lindrì bha dhi íbe, ìndì ngá títí ì dré adrézó giká nda ki lindrì bha ásà dhi íbe gò, dré àyi bhàzo giká nda i drìle títí. A ni ndìndì fì lirlé Giká ni tépelò na gò, adrélé tàá ngádra 'á dhi, àyi tàndi ína Giká 'i.

⁵ Lókyá má dré tá adrérà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, má tà zakó tsì tà nda àmi dré dhi 'í?

⁶ Dì nyànomvá dhi, mī nǐ tà adrélépi drìkònzì líyí nda ni apfòma kíkí dhi àdho 'i ya dhi be. Akódhi kitswá apfòle ko, tsàle lókyá ni dré dra kitswázó dhi 'á.

⁷ Tàko ko, rinyí lùzu ró tàkònzì àdhya kidhó adrélé tà 'o dre. Dì, dhya adrélépi rinyí nda ni kíkí dhi ni go adrélé kíkíá, tsàle lókyá dra akódhi ni tingázó dhi 'á.

⁸ Lókyá nda sè dhi, drìkònzì líyí nda ni apfò. Dì, Mírì Yésu ni akódhi ni pfu dràle àyi la'a sè, akódhi ni tà 'òzo akílé àyi atsama lagulagu ró dhi sè.

⁹ Drìkònzì líyí nda ni atsá Sàtánà ni rinyí be, adrélé tà twátwa línđrìga ró ìndì kinzò ro dhi ki 'obe.

¹⁰ A ni móndyá adrèbhá lile dràdrà kisú dhi ki lití tà kònzì ki kárà títí dhi i sè. Àyi nda ki todrà akílé títí, ì dré tà bàti lèle ka'ìle adrízó ásà ko dhi sè.

¹¹ Àsà dhi, Giká ni tà rinyi ró dhi ni amù àyi ki lití, ì kòka'ìró tà kinzò ro dhi,

¹² Í kòbhàró tà móndyá títí tà bàti gabhá gò, ì dré lenzézó tàkònzì sè dhi i dri.

Mì kàdré àmi kì totó tātā!

¹³ Di, àma kì adrúpi Mírì dré lèlè nì i, lè mà kàdré ngbú àwoyà ta Gìkà dré àmi kì tà sè. Tàko ko, Gìkà kípè tá àmi kítswálé adrélé drìdrì móndí àruka i kandrá, Tírì Lólo dré àmi kì bhàlè lólo Gìkà kandrá dhi sè, ìndì m̀ dré tà bàti ka'ìlè dhi sè.

¹⁴ Akódhi azí àmi lídrì tídhí ro nda nì kisé Rúbí Tani mà dré longólé àmi dré dhi sè, m̀ kòkisúró àma kì Mírì Yésu Krísto nì m̀lanzìlanzì be dhi bvó.

¹⁵ Di ásà dhi, àma kì adrúpi i, m̀ kàdré àmi kì totó tātā, adrélé tròlè tà mà dré tadhálé àmi dré dhi i rú, kàdré kúlí sè yà, kó ngalè wáràgà sè yà dhi.

¹⁶⁻¹⁷ Ama kì Mírì Yésu Krísto nì t̀ndi i Gìkà àma kì Atá be dhi i kòtìmbà àmi kì togó, r̀nyí fèzo àmi dré, m̀ kòkítswáró ngbú adrélé tà dóro 'o, adrézó kpà kúlí dóro ta. Tàko ko, Gìkà nda lè àma tò gò, tà adrézó àma kì tìmbà nyo dhi nì afèzo àma dré tùmáni tà mà dré adrézó m̀ bha ásà dhi be áyi togó tani sè dhi nì.

3

Pólò lizì Tèsàlònìkèbhà kì ti, i kàdré ró tà zi Gìkà tí i dré

¹ Kùdù ro dhi, àma kì adrúpi i, m̀ kàdré tà zi Gìkà tí àma dré, Mírì nì kúlí kàdré ró la'úlè lèlè drìdrì, ìndì móndí i kàdré ró kúlí nda nì no líndrì ro, ngóro tà nda dré adrélé àmi véna dhi t̀ni.

² M̀ kàdré kpà tà zi Gìkà tí, kàpáro àma móndí kònzì adrèbhà lígílè í rú dhi i drìgàsè. Àngyá ko, móndyá títi dhi i kítswá Gìkà nì ka'ì ko.

³ Di, Mírì kítswá ína adrélé ka'ìlè togó wáyi sè. A nì àmi kì tìmbà àmi kì tà ka'ika'ì na, adrézó àmi kì líkí Dhya kònzì nì tà sè.

⁴ Mà adrè ka'íá Mírì na tàlè dhi, m̀ adrè tà mà dré adrélé tàlè m̀ kò'o dhi kì 'o, ìndì m̀ nì go adrélé 'oá.

⁵ Mírì kàsè àmi kì togó í vélé, m̀ kònró Gìkà nì lèlè bàti, adrézó kpà togó tsi, ngóro Krísto dré adrélé àmi kì fe 'oá dhi t̀ni.

Azì 'òma Pólò àdhya t̀ni dhi

⁶ Ama kì adrúpi i, mà adrè àmi kì kodzó Mírì Yésu Krísto nì rú sè: M̀ kàdré ru su àmi kì adrúpi adrèbhà tòbvo ró, adrèbhà kpà tà mà dré tadhálé àmi dré dhi kì lebè ko dhi íbe ko.

⁷ Ami kì t̀ndi m̀ nì tàlè dhi, lè m̀ kàdré tà 'o àmakya t̀ni dhi be. Àngyá ko, àma tá àmakya tòbvo ró àmi kòfalé ko.

⁸ Mà nya tá kpà dhya àlo nì ngá àngyá ko. Be ró dhi, mà 'o àmakya àzì kòkòróko landèzo kítú be ìndì ngátsi be, àma kì tà kòlanzìró àmi kì àlo dri ko.

⁹ Tágba mà dré tá adrézó r̀nyí íbe kítswázó ngá zi àmi tí bwà dhi, mà zi tá ngá àlo àmi tí ko, m̀ kàdré ró tà no àma rú gò, adrézó 'oá àmakya t̀ni.

¹⁰ Tàko ko, mà dré tá adrèrà'a àmi kòfalé dhi 'á dhi, mà lazì tá tà àmi dri kònzì: «Lè dhya adrélèpi àzì le 'òlè ko dhi kònya ngá ko.»*

¹¹ Mà adrè tàá kònzì t̀ko ko, mà adrè yíá tàlè dhi, móndí àruka àmi kòfalé dhi i tayí àyi adrélé tòbvo ró. Ayi nda i adrè àzì 'o ko. Be ró dhi, i adrè àyikya tífìlè móndí kì tà i 'àsè.

¹² Mà adrè di tà lazì móndyá làsú be kònzì dhi i dri, adrézó àyi kì kodzó Mírì Yésu Krísto nì rú sè: I kàdré àzì 'o togó be l̀rì, adrézó àyi kì t̀ndi kì ngá nya kòdhya.

¹³ Di, àmi, àma kì adrúpi i, m̀ kòtayí àmi adrélé landèlè tà dóro 'òma sè ko.

* 3:10 3:10 A kòno 1 Tèsàlònìkèbhà i 4:11.

¹⁴ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kúlí mà dré tisìle wárágà kònìdhi léna dhi ki ka'í 'òle ko dhi, mì kònò akódhi nda dóro, adrézó ru su akódhi be ko, kanyò kò'oró akódhi be dhi bvó.

¹⁵ Di tágba kàdré kònìni yà dhi, mì kònò akódhi àmi ki kàribhá ro ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya akódhi ni kodzó àmi ki adrúpi tíni.

Mòdo kùdù

¹⁶ Nyànomvá dhi, Mírì tà kìdríkìdri líyí ro dhi ni tàndi kòfè tà kìdríkìdri àmi dré lókyá wǎyi i sè, ìndì látì wǎyi i sè. Mírì kàdré túmǎní àmi ìbe títi.

¹⁷ Ma, Pólò, má adré kúlí kònì ki tisì áma tàndi ni drígá sè, mòdo fèzo àmi dré. Má adré kúlí tisì kònìni áma wárágà títi i 'ásè, tadházóá dhi, má tisì ma.

¹⁸ Ama ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi ìbe títi!

Wárágà Pólò dré tisìle Tìmòtéyò dré dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle Tìmòtéyò dré dhi ni àlo 'i. Tìmòtéyò nda tá kàdhúra àlo Yésu ni ka'ìlepi, angálépi bvò Asíyà àdhya lésè dhi 'i. Akódhi ni andre tá Yúdà mvá Yésu ni ka'ìlepi dhi 'i. Atá ni tá Gíríkì 'i. Pólò kipè tá akódhi adrélé áyi atsiàmú ró, kàtsáró kpà áyi àziàmú ki àlo ró (Tà 'òle dhi i 16:1-3). Amvolásà dhi, Pólò bhà tá akódhi adrélé Èkèlézyà ni drì kobhá ki àlo ró í bvò (2 Tìmòtéyò 1:6).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà kàdrìkàdrì na dhi i sè. Alo ni, adré Tìmòtéyò ni kodzó adrélé tàmbàgà dri mónyá adrèbhá tá Gìká ni tà tadhá kinzò sè Èkèlézyà na dhi ki tà sè. Tàko ko, àyi nda i adré tá tròle títí tàko i rú, ìndì tábhí ki rú ki atìma rú, adrézó mónyá ka'ìbhá dhi ki 'o ru lanzí àyi kòfalésè (1:4; 4:7). I adré tá kpà làmó mòmà logá, mányàngá àruka ki nyàma be móndí i dré (4:3). Rì ni, Pólò adré tà lazí Tìmòtéyò dri Èkèlézyà ni drì kòma ni tà sè, ìndì tà adrézó Èkèlézyà ni drì kobhá ki kipè dhi ki tà sè. Na ni, Pólò adré Tìmòtéyò ni drì ta, akódhi kàdréró Yésu Krìsto ni màràbà dóro dhi ró, ìndì kàdréró mónyá Èkèlézyà le dhi ki drì ko dóro.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Èkèlézyà ni tà, ìndì Èkèlézyà ni drì kobhá ki tà (1:3-3:16)
- 3) Tìmòtéyò ni drì tàma Gìká ni àzì 'òma ni tà sè dhi (4:1-6:21)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krìsto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gìká àma ki tidrìlépi dhi túmání Yésu Krìsto mà dré adrézó mì bha vélána dhi be dhi, i bhà ma adrélé àzì nda ni 'o dhi àyi.

² Má adré tisíá mì, Tìmòtéyò, àma mvá bàti tà ka'ìka'ì na dhi dré. Gìká àma ki Atá i àma ki Mírì Yésu Krìsto be dhi i kòbhà àyi ki togó tani mí rú, i kòbhà ámi kizà, ìndì i kòfè tà kàdrìkàdrì mí dré!

Pólò kodzó Tìmòtéyò Gìká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki tà sè

³ Ngóro má dré tá ámi kodzólé má dré tá adrérà 'a lile Màkèdóniyà na dhi 'á dhi tìni dhi, mí kògò adrélé Èfésò na, mí kòtáro móndí àruka adrèbhá Gìká ni tà tadhá kinzò sè dhi i dri dhi, i kòtayí tà nda ki tadhama.

⁴ Mí kòtà kpà àyi dré dhi, i kòtayí adrema tròle títí tàko i rú, ìndì tábhí ki rú ki atìma rú dhi. Angyá ko, tà nda kòdhi i adré káyì 'o apfòle móndí i kòfalé. I adré àyikya móndí ki ledé Gìká ni àzì bhàle àyi dríagá dhi ki 'o tà ka'ìka'ì sè dhi ko.

⁵ Má adré tòlí kòdhi ni fe, móndí i kàdréró ru le àyi kòfalésè be dhi bvò. Lèle nda adré angálé togó lólo ìndì dóro, adrélépi tà ka'ì túrúpfú sè ko dhi lésè.

⁶ Móndí àruka i ku látì dóro nda 'ásè gò, i dré àyi ki fèzo adrélé tà tàko ki títí àyi kòfalésè.

⁷ Àyi nda i lè adrélé tátírítrí kulí tadhábhá i ró. Dì, i nì àyikya tà i dré adrélé tadhálé dhi ki àndu ko, tágba i dré adrézó tà nda ki tadhá rìnyí sè dhi.

⁸ Mà nǐ tàle dhi, tǎtrírí kúlí dóro dhi be, à kàdré tà 'o ngóro tǎtrírí kúlí nda dré adrélé tàle dhi tǐni dhi.

⁹ Mà nǐ kpà tàle dhi, Gíká bhà tǎtrírí kúlí mónnyá gyǎgya dhi i dré ko dhi be. Be ró dhi, bhà ína tǎtrírí kúlí nda mónnyá adrébhá tǎtrírí kúlí nda nǐ ño dhi i dré, tǔmǎní mónnyá adrébhá ligílé í rú dhi íbe, mónnyá adrébhá áyi tà ga dhi íbe, mónnyá adrébhá tàkonzì 'o dhi íbe, mónnyá adrébhá tà lólo ató àyi pǎlé dhi íbe, mónnyá adrébhá áyi lindrì bha ko dhi íbe, mónnyá adrébhá àyi ki tibhá ki tupfú dhi íbe, mónnyá adrébhá móndí ki tupfú todràle dhi íbe,

¹⁰ mónnyá adrébhá ndòtò tà 'o dhi íbe, àgo adrébhá ayílé àgo íbe dhi íbe, mónnyá adrébhá móndí ki lagí màràbà ro dhi íbe, mónnyá adrébhá kinzò ta dhi íbe, mónnyá adrébhá tà ta móndí i rú kinzò sè dhi íbe, ìndì mónnyá adrébhá tà twá tadhále tà gyǎgya rúsè dhi ki 'o dhi íbe.

¹¹ Tà tadhále gyǎgya nda adré angalé Rúbí Tani mìlanzìlanzì ro Gíká rúku ró dhi dré bhàle má drígá dhi lésè.

Gíká ni togó tani bhàle Pólò rú dhi

¹² Má adré àwoyà ta àma ki Mírì Yésu Krísto dré, dré rǐnyí afèle má dré adrézó áyi àzì 'o dhi sè. Akódhi nò tá ma ngóro móndí í dré kitswálé ka'ìle dhi ró gò, àma bhàzo adrélé áyi àzì 'o,

¹³ tǎgba atú dhi, má dré tá adrézó akódhi ni lodhá, adrézó akódhi ni mónnyá ki mǐ pfo, adrézó àyi ki 'o kònzì lavulé dhi. Di, Gíká gò ína áyi togó dóro tadhá má dré, má dré tá adrélé tà nda ki 'o tà nǐma ko ìndì tà ka'ìma ko na dhi sè.

¹⁴ Di àma ki Mírì bhà áyi togó tani kàdrì má rú gò, àma 'òzo gǎle tà ka'ìka'ì sè bí, ìndì lèle sè bí Yésu Krísto na.

¹⁵ Kúlí kòni i, kúlí bàti kitswálé ka'ìle togó wǎyi sè dhi 'i: Yésu Krísto alì bvò kòndhi lé kitswálé tàkonzìbhá ki tidrì dhi bvó. Áyi nda i kòfalé dhi, ma tàkonzì líyí àyi títí dhi ki lavulépi dhi 'i.

¹⁶ Di, tà nda sè dhi, Gíká bhà àma kizà, Yésu Krísto kòtadháro áyi togó vwàvwà ma tàkonzì 'òlepi lavulé nda rú, móndí tà nda nǐ nobhá dhi i kòka'ìró akódhi gò, lídrì kóná vèsè kólyá dhi nǐ kisúzó.

¹⁷ Lindrì i mìlanzìlanzì be dhi i kàdré Gíká dré kóná vèsè kólyá! Akódhi nda Opí kàdrì adrélépi kóná vèsè kólyá, kitswálépi dràle bwà ko, ìndì kitswálé nòle bwà ko dhi 'i. Akódhi Gíká 'i kalóma. Kàdré kònnì!

¹⁸ Àma mvá Tímòtéyò, má adré ámi kodzó ngóro atú pròfètà i dré tà longolé ámi tà dri dhi tǐni, mí kàdréro tròle tà longolé nda i rú, adrézó àdzú tà ka'ìka'ì àdhya ni bhu dóro.

¹⁹ Mí kàdré kpà tròle ámi tà ka'ìka'ì rú, adrézó ámi togó líkí adrélé dóro. Móndí àruka i bhe àyikya tà nda i rǐti gò, i dré àyi ki tà ka'ìka'ì tayízó arílé, ngóro bwátù àruka i dré adrélé arílé yǎandre na dhi tǐni.

²⁰ Áyi nda i kòfalé dhi, Ìmènyò i Alìgizándrè be. Má tayí àyi nda i Sàtánà drígá, i kònnìró àyi ki tàkonzì gò, Gíká ni lodhama tayízó be dhi bvó.

2

Tà zìma Gíká tǐ mónnyá títí i dré dhi

¹ Drǐdrì dhi, má adré àma ki adrúpi ki kodzó, i kàdréro tà zi Gíká tǐ mónnyá títí i dré, adrézó tongolé akódhi rú, adrézó kpà àwoyà ta akódhi dré àyi ki tà sè.

² Ɔ kàdré kpà tà zi Gĩká tí ópí i dré, ìndì mónnyá bhàle àyi drìle dhi i dré, mà kàdréro tà 'o togó be ìrì ìndì kàdríkàdri, adrézó tròle Gĩká ni tà rú, àma ki tà kàdréro lindrì be móndí i m̀lèsè.

³ Tà nda kòdhi, tà dóro kitswálépi Gĩká àma ki tìdrìlépi dhi m̀lèsè dhi 'i.

⁴ Akódhi adrè lèá dhi, mónnyá títi dhi i kòkisúró lídrì kóná vèsè kólyá dhi, adrézó kpà tà bàti ni.

⁵ Tàko ko, Gĩká ngbà 'í àlo kwákwá. Dhya adrélépi áyi totó tà 'o móndí ki kòfalé 'á Gĩká be dhi kókpà àlo kwákwá. Akódhi nda Yésu Krísto atsálépi móndí ro dhi 'i.

⁶ Akódhi fè tá áyi tàndi ngóro làgí kàdrì fèle mónnyá títi dhi ki apázó tàkonzì lésè dhi t́ni. 'O tá tà nda lókyá kitswálépi dhi sè, tadházóá dhi, Gĩká adrè lèá dhi, mónnyá títi dhi i kàdrì.

⁷ Tà nda sè dhi, Gĩká bhà ma adrélé áyi tà longólépi ró ìndì àpóstolò ro, má kàdréro tà bàti adrézó Krísto ni ka'í dhi ni tadhá mónnyá sùrú twá ro dhi i dré. Kòdhi má adrè tà bàti ta kòdhya, má tà kinzò ko.

Ago ki tà tòkó íbe Èkèlézyà na dhi

⁸ Má adrè dhi lèá dhi, àgo títi àrà títi i 'àsè dhi i kàdré tà zi Gĩká tí, adrézó drígá da kurú na akódhi véna togó lólo sè, togóaswa àko, ìndì káyi àko.

⁹ Má adrè kpà lèá dhi, tòkó i kàdré kítá asó àyi rú tògyá sè, àyi ki làsú kàdréro dóro móndí i m̀lèsè, ngóro dré kitswálé àyi ki lindrì sè dhi t́ni. Ɔ kàdré àyi ki 'o avélé drìbhí títì sè yà, órò sè yà, màyìkà i sè yà, kó ngalè kítá làgí ró dhi i sè yà dhi ko.

¹⁰ Be ró dhi, i kàdré àyi ki 'o avélé tà dóro i dré adrélé 'òle dhi i sè, ngóro dré kitswálé tòkó adrèbhá tàá dhi i adrè tròle Gĩká ni tà rú dhi i sè dhi t́ni.

¹¹ Lè tòkó i kàdré tà nda nìle togó be ìrì ìndì ànzimvá kya t́ni.

¹² Má ka'í tòkó i kàdré tà tadhá dhi ko, ìndì i kàdré àgo i drìle dhi ko. Di i kàdré tà yi kírì.

¹³ Tàko ko, Gĩká bhà tá Adámà 'íká, gò dré gòzo Èvà ni bha ndò.

¹⁴ Sàtánà lití tá kpà Adámà kòdhya ko. Be ró dhi, tòkó tayí ína i Sàtánà dré litilé dhi ni gò, dré Gĩká ni tòlí ñozo.

¹⁵ Di, tágba dré adrézó kònìni dhi, tòkó ki adrí ànzi ki t́ma sè, i kàdré tròle àyi ki tà ka'ika'í rú, lèle rú, tà lólo rú, ìndì tà 'òma tògyá sè dhi rú dhi.

3

Èkèlézyà ni drì kòbhá ki tà

¹ Kúlí kònì i, kúlí kitswálé ka'ile dhi 'i: Dhya ángùdhi adrélépi lovó íbe adrézó Èkèlézyà ni drì kòlepi ró dhi, adrè àzì dóro le 'òle dhi kòdhya.

² Di adrè lèá dhi, Èkèlézyà ni drì kòlepi kàdré móndí adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Akódhi kàdré agó tòkó íbe àlo kwákwá dhi 'i. Kàdré móndí adrélépi áyi tà kisùle dhi ki líkí, adrélépi tà 'o tògyá sè, ìndì kitswálépi lindrì sè dhi 'i. Kàdré móndí adrélépi móndí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè dhi 'i, ìndì móndí tà nìlepi tadhálé dóro dhi 'i.

³ Kàdré wá tsìlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ìndì lawàbhá ro ko. Be ró dhi, kàdré ína móndí adrélépi togó íbe yàyà dhi 'i. Kàdré kpà làfa lovó bhàlepi ró ko.

⁴ Kònì adrélé mónnyá áyi tàndi ni dzó lé dhi ki drì ko dóro dhi be. Kònì kpà adrélé áyi ànzimvá ki líkí dóro, i kàdréro áyi kúlí yi lindrì sè.

⁵ Angyá ko, dhya àlo kònì mónnyá áyi tàndi ni dzó lé dhi ki drì kòle dóro ko dhi, a ni kitswá Èkèlézyà Gĩká àdhya ni líkí ngíni?

⁶ Lè akódhi kàdré móndeí Yésu ni ka'ilepi tídhí ro dhi 'i ko, kàtsáró drìkàdrì ro gò, akódhi ni tàbvò tàzo Dzáborò àdhya tíni ko.

⁷ Lè akódhi ni tà kàdré dóro móndeí ka'ibhá ko dhi i m̀lèsè, à kòkìtswáró tà kanyò ro dhi ni bha akódhi rú ko, kòla'iró kpà bǎ Dzáborò dré tapélé dhi sílé ko.

Ekèlézyà ni tà líkíbhá kí tà

⁸ Kàdré Ekèlézyà ni tà líkíbhá kí tà sè dhi, adré kpà lèá dhi, àyi nda i kàdré móndeí kìtswábhá líndrì sè dhi 'i. I kàdré túrúpfúbhá i ró ko, wá tsíbhá i ró ko, ìndì làfa ndabhá túrúpfú sè dhi i ró ko.

⁹ Be ró dhi, i kàdré àyikya tròle tà bàti lùzu ró i dré ka'ile dhi rú togó lólo sè.

¹⁰ Lè à kàdré rè zyà àyi kí tabhì 'íká, di à kòkìsú tà àlo àyi rú ko dhi, à kògòró àyi kí bha adréle àzì 'o Ekèlézyà ni tà líkíbhá i ró ndò.

¹¹ Kàdré àyi kí tòkó kí tà sè dhi, adré kpà lèá dhi, àyi nda i kàdré móndeí kìtswábhá líndrì sè dhi 'i. I kàdré móndeí kí rú tabhá kònzì dhi i ró ko. Be ró dhi, i kàdré àyikya móndeí adrébhá àyi kí tà kìsùle dhi kí líkí dhi 'i, ìndì móndeí kìtswále ka'ile tà tíí i sè dhi 'i.

¹² Lè Ekèlézyà ni tà líkílépi kàdré agó tòkó íbe àlo kwákwá dhi 'i. Kòní adréle àyi ànzimvá kí drì ko dóro, móndeí tíí àyi tàndì ni dzó lé dhi íbe dhi be.

¹³ Ekèlézyà ni tà líkíbhá i kàdré àyi kí àzì 'o dóro dhi, i ni líndrì kìsú móndeí i m̀lèsè ìndì Gíká m̀lèsè. I ni kpà adré àyi kí totó tàtà àyi kí tà ka'ika'ì dri Yésu Krísto na.

Tà lùzu ró mà dré ka'ile dhi

¹⁴ Má adré tà kòdhi kí tìsì mí dré, gba má dré adrézó m̀i bha tsàzo mí véna mbèlè dhi.

¹⁵ Di, má kòtigí tà dhi, mí ni nǎá dhi, móndeí Gíká ni sùrú ro dhi i kàdré tà 'o àyi kòfalèsè ngíni ya dhi be. Sùrú nda, Ekèlézyà Gíká lídrì ro dhi àdhya 'i, ìndì dzópá tà bàti dré adrézó àyi totó dríá dhi 'i.

¹⁶ Lè móndeí tíí dhi i kòní tàle dhi, tà lùzu ró mà dré ka'ile dhi tà kàdrì lavúle dhi 'i dhi be:

Krísto apfò tá móndeí ro gò,

Tírì Lólo dré akódhi ni tadházó móndeí gyǎgya ró.

Dré agázó ángéló i mí gò,

à dré akódhi ni tà longózó sùrú tíí i 'ásè.

Móndeí bvò dri dhi i dré akódhi ni ka'izo gò,

Gíká dré akódhi ni dòzo mbàle m̀lanzìlanzì na.

4

Tà tadhále kinzò sè dhi i

¹ Tírì Lólo adré tàà ngádra 'á dhi, lókyá kùdù sè dhi, móndeí àruka kí àyi kí tà ka'ika'ì tayí, adrézó tatsíle tírì adrébhá móndeí kí líí dhi i vèsè, adréle tròle tà tírì kònzì i dré adréle tadhále dhi i rú.

² Tà adréle tadhále làsú be kòníni dhi i adré apfòle kinzòbhá adrébhá tà 'o túrúpfú sè dhi i vélèsè. Àyi nda i tayí àyi kí togó abíle ngóro aya bhàle kàle àtsí na dhi tíni gò, i dré gòzo véle àyi kí tàndì kí tàkònzì ni ko.

³ I adré làmó logá móndeí i dré, adrézó kpà mányàngá àruka kí nyàma logá àyi dré. Táko Gíká bhà tá mányàngá nda móndeí adrébhá àyi ka'ì, adrébhá kpà tà bàti ni dhi i dré nyàle àwoyà tàma sè.

⁴ Táko ko, ngá tíí Gíká dré bhàle dhi i dóro. Adré di lèá dhi, à kògà ngá nda kí àlo ko. A kàdré di be ngá tíí dhi kí ka'ì nyàle àwoyà sè.

⁵ Angyá ko, à adré ngá nda ki bha lólo Giká kandrà akódhi ni kúlí sè, ìndì tà zìma akódhi tí dhi sè.

Yésu Krísto ni àzì 'òlepi dóro dhi

⁶ Mí kòtadhá tà nda kòdhi i àma ki adrúpi i dré dhi, mí ni adré Yésu Krísto ni àzì 'òlepi dóro dhi ró. Mí ni kpà tadhá dhi, mí li'wá tà bàti mí dré ka'ile dhi na, ìndì tà dóro tadhále mí dré lebèle dhi na dre.

⁷ Mí kàdré títí tàko adrébhá lindrì fe Giká dré ko dhi ki ga rè. Mí kàdré mína ámi fe atsálé rinyi ró adrema tròle Giká ni tà rú dhi sè.

⁸ Dhyá ki rúbhá fèma atsálé rinyi ró dhi dóro tsà. Dì, adrema tròle Giká ni tà rú dhi ína dóro lavulé tà títí dhi i sè. Tàko ko, dhya adrélepi tròle Giká ni tà rú dhi kisú ína tà Giká dré lazilé lídrì ándrò kònìdhi ni tà sè dhi i dre. A ni kókpa tà lazilé lídrì adrélepi alile dhi ni tà sè dhi ki kisú.

⁹ Kúlí kòdhi i, kúlí bàti kitswálé ka'ile togó wáyì sè dhi 'i.

¹⁰ Dì ásà dhi, mà adré àzì kòkóròko 'o adrézó landèle, mà dré adréle mí bha Giká lídrì ro dhi véna dhi sè. Akódhi nda dhya adrélepi mónnyá títí dhi ki tidrí dhi 'i, lavulé dhi, dhya adrélepi mónnyá adrébhá áyi ka'ì dhi ki tidrí dhi 'i.

¹¹ Lè mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá mónní i dré, adrézó àyi ki kodzó adréle tà nda ki 'o.

¹² Mí kòtayí mí dhya àlo dré nòle mónní tàko ró ámi kàdhúra ni tà sè dhi ko. Dì, mí kàdré mína tà dóro 'o, mónnyá ka'ìbhá dhi i kàdréro tà no mí rú, adrézó 'òá mína tìni kúlí tàma na, atsima na, lèle na, tà ka'ìka'ì na, ìndì tà lólo 'òma na.

¹³ Mí kàdré ámi fe adréle Giká ni Kúlí na àyi kandrà, adrézó àyi ki kodzó, adrézó kpà àyi ki tadhá, tsàle lókyá má dré dra tsàzo dhi 'á.

¹⁴ Mí kòbhe tà tani Tírí Lólo dré fèle mí dré pròfètà ki kúlí sè, bhàgo Ekèlézyà àdhya i dré drígá bhàrà'a mí dri dhi 'á dhi ko.

¹⁵ Mí kàdré ámi fe adréle tà nda kòdhi ki 'o togó wáyì sè, mónnyá títí dhi i kàdréro nòá dhi, mí adré lile drìdrì ámi tà ka'ìka'ì na dhi.

¹⁶ Mí kàdré sùle ámi tàndì rú, ìndì tà mí dré adréle tadhále dhi i rú landè àko ró. Tàko ko, mí kàdré 'òá kònìni dhi, mí ni ámi tàndì ni tidrí, adrézó kpà mónnyá adrébhá ámi yi dhi ki tidrí.

5

Tìmòtéyò ni drì tàma mónnyá ka'ìbhá dhi ki tà sè dhi

¹ Mí kòtà tà màlìga i dri kúlí aswaaswa sè ko. Be ró dhi, mí kàdré mína àyi ki kodzó ngóro ámi atá i tìni. Mí kàdré kàdhúra ki 'o ngóro ámi adrúpi i tìni.

² Mí kàdré kpà tòkó màlìga ki 'o ngóro ámi andre i tìni, adrézó kyánzi ki 'o togó be lólo ngóro ámi amvúpi i tìni.

Tàyítòkó ki tà

³ Lè mí kàdré tàytòkó adrébhá mónní àko dhi ki lindrì bha, adrézó àyi ki líkí.

⁴ Dì, tàytòkó àlo dhi kàdré ína ànzi íbe yà, kó ngalè toyó íbe yà dhi, lè àyi nda i kònì rè zyà adréle tà 'o àyi ki tà ka'ìka'ì sè, adrézó àyi ki tàndì ki sùrú ki líkí, adrézó tà logó àyi ki tibhá i dré àyi ki tábhí íbe, ngóro àyi nda i dré tá 'òle àyi dré dhi tìni. Tàko ko, tà nda tà dóro kitswálépi Giká mìlése dhi 'i.

⁵ Tàyítòkó adrélepi kalóma bàti dhi adré àyi mí bha Giká véna, adrézó tà zi akódhi tí, adrézó tongólé rúá kítú be ìndì ngátsi be landè àko ró.

⁶ Di, tàyítòkó adrélépi tatsilé áyi tándi ni lovó 'obe dhi drà ína dre, tágba dré adrézó lídrì íbe dhi.

⁷ Mí kòlazí tà nda kòdhi i mónnyá ka'íbhá i dri, à kòkítswáró tà kònzi ta àmi ki àlo rú ko.

⁸ Dhya àlo kàdré sùle áyi sùrú i rú ko, lavúlé dhi, mónnyá áyi tándi ni dzó lé dhi i rú ko dhi, akódhi nda gà áyi tà ka'íka'í dre. Akódhi kònzi mónnyá ka'íbhá ko dhi ki lavú.

⁹ Kítswázó tàyítòkó àlo dhi ni rú bha tàyítòkó àruka adrélé ledélé dhi kya i kòfalé dhi bvó dhi, lè akódhi nda ni kóná kòlavú nyadhi-na, ìndi kàdré tòkó adrélépi tá agó àlo kwákwá dhi àdhya 'i.*

¹⁰ Adré kpà leá dhi, tà akódhi dré 'òle dhi i kàdré dóro móndí i mìlése. Kòdhi adré tàá dhi, akódhi tòkó adrélépi tá áyi ànzimvá ki líkí dóro, adrélépi móndí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà 'o mónnyá ka'íbhá i dré àyi ki màràbà tíni, adrélépi móndí kizà ro dhi ki ledé, adrélépi kpà áyi fe tà dóro ki kára títi dhi ki 'o dhi 'i.

¹¹ Di, kàdré ína tàyítòkó kyánzi ró dhi ki tà sè dhi, mí kòbhà àyi nda ki rú tàyítòkó àruka kya i kòfalé ko. Tàko ko, àyi ki lovó rúbhá àdhya kòlavú àyi ki lovó adrézó tròle Krísto rú dhi dre dhi, ì ni leá gòle làmó na.

¹² Di ì ni àyi ki tándi ki 'o tàbvó tàle, ì dré mònndrà ì dré tá síle drìdrì dhi ni ñòle dhi sè.

¹³ Kòdhi íbe dhi, ì ni ru su adrélé tòbvo ró, adrélé tatsilé móndí ki dzó i 'ásè. Ngbà 'í kòdhi ko, ì ni kpà atsá tòkó adrèbhá tà tàko ki ta, adrézó tífflé móndí ki tà i 'ásè, adrézó kúlí kítswábhá tàle ko dhi ki ta dhi i ró.

¹⁴ Di ásà dhi, má adré tàyítòkó kyánzi ró dhi ki drì ta, ì kògòró mòle, adrélé ànzi ti, adrézó àyi ki dzó ki tà líkí, ì kòfèró láti àyi ki kàribhá dré àyi ki rú tàzo kònzi dhi ko.

¹⁵ Tàko ko, àyi ki àruka ì ku láti dóro 'ásè gò, ì dré dhèzo Sàtánà bvó.

¹⁶ Di tòkó àlo Yésu ni ka'ílepi dhi kàdré tàyítòkó íbe áyi sùrú lé dhi, kàdré àyi ki ledé. Kòtayí àyi ki tà lanzile Ekèlézyà dri ko, Ekèlézyà kòkítswáró tàyítòkó adrèbhá kalóma bàti dhi ki ledé kòdhya be dhi bvó.

Bhàgo ki tà

¹⁷ Kàdré bhàgo adrèbhá Ekèlézyà ni drì ko dóro dhi ki tà sè dhi, à kàdré àyi nda ki lindrì bha vèsè be rì. Lavúlé dhi, à kàdré 'òá kònini àyi adrèbhá àyi ki fe adrélé Giká ni kúlí longó, adrézó kpà akódhi ni tà tadhá dhi i dré.

¹⁸ Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Tí dré adrèrà'a lò'wa ató zìle dhi 'á dhi, à kòdrò ti ni ngá nyàle dhi ni logázó drá ko,» ìndi «Lè dhya àzì 'òlepi dhi kònnya áyi landè.»†

¹⁹ Mí kòyi tà adrélé tàle bhàgo àlo rú dhi ko, móndí rì yà kó ngalè na yà tà nda ni nobhá m̀ sè dhi ì kàdré tàá àyi ko dhi.‡

²⁰ Dhya àlo kàdré tàkonzì 'o dhi, mí kòtadhá tàkonzì nda drá mónnyá ka'íbhá títi dhi i kandrá, mónnyá àruka títi dhi ì kàdrérogá ngá ro tàkonzì 'òma sè.

²¹ Má adré ámi kodzó Giká i kandrá, Yésu Krísto be, ìndi ángéló Giká dré kípèle dhi íbe: Mí kàdré tà nda kòdhi ki 'o, adrézó móndí ki no twátwa ko. Mí kàdré kpà móndí kípèkípè ko.

* **5:9 5:9** A kítswá kpà kúlí tisile Gíríkì ti sè kòni ki ladzá kònini: «...kòlíkí i ngbà 'í agó dré tá mòle dhi dré.» † **5:18 5:18** A kònò kpà Dùtèrònómè 25:4; 1 Kòrítòbhá i 9:9; Màtáyò 10:10; Lúkà 10:7. ‡ **5:19 5:19** A kònò Dùtèrònómè 19:15.

²² Mí kòbhà drígá mónde dri, akódhi ni bhàzo twá Mírì ni àzí 'o dhi mbèlè ko. Mí kòfi kpà mónde ki tàkonzì na ko. Dì, mí kàdré mína ámi tàndi ni likí adrélé lólo.

²³ Ámi 'a ni tà sè, ìndì ámi rúbhá dré adrélé drà ro rä dhi sè dhi, mí kàdré ngbà 'í yí mvu kòdhya ko. Mí kàdré kpà vínò mvu tsà be.

²⁴ A kitswá mónde àruka ki tàkonzì no ngádra 'á, àkò à tà rè àyi ki tàkonzì nda ki tàbvó ko dhi 'á. Dì, à ni kó mónde àruka ki tàkonzì no àmvolásà.

²⁵ Kókpà kòdhi tíni, à kitswá tà dóro mónde ì dré adrélé 'òle dhi ki no ngádra 'á. Ndìndì tà dóro adrélé nòle ngádra 'á ko dhi ì kitswá àyi ki zu bwà ko.

6

Màrabà kì tà

¹ Kàdré móndeýá ka'ìbhá adrébhá màrabà ro dhi ki tà sè dhi, ì kàdré àyi ki mírì ki no ngóro mónde kitswábhá lindrì wáyi sè dhi i ró, à kòkitswáró tà ta kònzì Gíká rú ko, ìndì tà mà dré adrélé tadhále dhi i rú ko.

² Àyi ki mírì ì kàdré móndeýá ka'ìbhá dhi 'i dhi, ì kòtayí àyi nda ki lindrì bhàma, ì dré adrélé àyi ki adrúpi 'i Krísto na dhi sè ko. Be ró dhi, ì kàdré àyikya àzí 'o àyi dré dóro lavúlé. Tàko ko, mírì ì dré adrézó àzí 'o àyi dré nda ì, móndeýá ka'ìbhá ì dré adrélé lèle tò dhi 'i. Mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá móndeýá ì dré kòdhya, adrézó àyi ki kodzó adrélé tà nda ki 'o.

Gíká ni tà tadhama kinzò sè dhi, ìndì làfa lovó bhàma

³ Dhya àlo kàdré Gíká ni tà tadhá kinzò sè, adrézó tròle àma ki Mírì Yésu Krísto ni kúlí bàti dhi i rú ko, adrézó kpà tròle tà tadhále lindrì fèzo Gíká dré dhi i rú ko dhi,

⁴ dhya nda móndeýá drìkàdrì ro, tà nìlepi àlomvá ko dhi 'i. Akódhi lovó kònzì íbe adrézó tà kayí móndeýá íbe kúlí ki tà dri. Tà nda kòdhi adré móndeýá ki 'o adrélé lovó kònzì bha àyi kòfalésè, adrézó lawàle, adrézó ru lodhá, adrézó ru no mǐ kònzì sè,

⁵ adrézó kpà tà kayí àyi kòfalésè landè àko ró. Móndeýá làsú be kònzì nda ki tà kisùkisù abíabí gò, ì dré tà bàti tayízó. I adré kisùá dhi, adrema tròle Gíká ni tà rú dhi láti adrézó ngá kisú ása dhi 'i.

⁶ Tà bàti ró dhi, mà kàdré tròle Gíká ni tà rú, adrézó lenzélé ngá mà dré adrézó ába dhi ki sè dhi, mà kisú àmakya ngá làgí be kàdrì dhi dre.

⁷ Tàko ko, mà atsá bvò kòndhi 'á drígálé sè. Mà ni kpà go pfòle 'ásà drígálé sè.

⁸ Dì mà kàdré ngá nyàle dhi íbe, adrézó kpà kítá asolé àma rú dhi íbe dhi, mà ni lenzé ása.

⁹ Dì, móndeýá adrébhá láti nda atsázó ngábhá i ró dhi ì adré àyikya dhèle tà adrélépi móndeýá ki tabhì dhi na. I adré kpà àyi ki 'o la'ile àyi ki lovó kònzì azaaza ró dhi i sílé gò, lovó nda ì dré adrézó àyi ki dri lile àyi ki abiabi kisú dràdrà be.

¹⁰ Tàko ko, làfa lovó ina tà kònzì ki kára títi dhi ki kómvo 'i. Móndeýá àruka adrébhá làfa lovó bha dhi ì tayí àyi lile vwàvwà ro àyi ki tà ka'ika'i rúsè gò, ì dré adrézó kizà nya lavúlé.

Timòtéyò ni drì tàma

¹¹ Dì, mí móndeýá Gíká àdhya ró ni, mí kàdré mína lapálé tà nda kòdhi i sílésè títi. Mí kàdré láti nda adrézó tà gyàgya 'o, adrézó tròle Gíká ni tà rú, adrézó Gíká ni ka'ì togó wáyi sè, adrézó ámi lèle tadhá, adrézó ámi togó tsi, adrézó kpà ámi togó yàya tadhá.

¹² Mí kàdré àdzú tà ka'ika'i àdhya ni bhu dóro. Mí kòru lídrì kóná vèsè kólyá Gíká dré ámi azízó kisúá dhi ngbí, ngóro mí dré tà mí dré ka'ile dhi ni longólé mómí bí dhi i kandrà dóro dhi tìni.

¹³ Má adré ámi kodzó Gíká adrélépi lídrì fe ngá títí i dré dhi m̀lèsè, ìndì Yésu Krísto tà í dré ka'ile dhi ni longólépi Pòtiyò Pìlátò kandrà dóro dhi m̀lèsè, tàzoá dhi:

¹⁴ Mí kàdré tòlí fèle mí dré kòdhi ki 'o togó lólo sè ìndì tà àko mí rú, tsàle kítú àma ki Mírì Yésu Krísto dré dra agòzo dhi tú.

¹⁵ Gíká ni Yésu Krísto nda ni 'o agòle lókyá í dré bhàle dhi sè dhi nì. Akódhi nda Gíká rúku ró dhi 'i, Ópí kàdrì àlo kwákwá dhi 'i, ópí títí dhi ki Ópí 'i, ìndì mírì títí dhi ki Mírì 'i.

¹⁶ Akódhi dhya àlo kwákwá kitswálépi dràle ko, ìndì adrélépi adrélé ngádra kitswázó tsàle ànyi làgá bwà ko dhi na dhi 'i. Akódhi dhya mómí àlo dré nòle rè ko, ìndì kitswálé nòle bwà ko dhi 'i. Líndrì i rinyí be dhi i kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Ngábhá ki tà

¹⁷ Kàdré mómíyá ka'ibhá ngábhá ro bvò kònìdhi lé dhi ki tà sè dhi, mí kàdré àyi nda ki kodzó, ì kàdréró drìkàdrì ro ko. Ƴ kàdré kpà àyi ki m̀ bha ngá adrèbhá g̀ile ko dhi i dri ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki m̀ bha Gíká adrélépi ngá títí ki afè àma dré adrézó lenzélé ásà dhi véna.

¹⁸ Mí kàdré tàà àyi dré dhi, ì kàdré tà dóro 'o, adrézó ngábhá i ró tà dóro nda ki 'òma sè. Ƴ kàdré kpà g̀anzi ró adrélé àyi ki ngá lanzí mómí i dré togó dóro sè.

¹⁹ Ƴ kàdré 'òá kònìni dhi, ì ni ngá làgí be kàdrì kitswábhá akílé bwà ko dhi ki lokó àyi dré lókyá adrélépi alile dhi sè, ì kòkisúró lídrì bàti dhi be dhi bvó.

Pólò ni kúlí kùdù

²⁰ Tímòtéyò, mí kàdré tà Gíká dré bhàle mí drígá dhi ki likí dóro. Mí kògà kúlí tàko adrèbhá líndrì fe Gíká dré ko dhi i, tùmáńí tà kinzò ro adrèbhá lígílé tà bàti rú dhi íbe. A adré tà nda ki zi «tà nìní», d̀i, tà nda i àyikya kinzò tà 'i.

²¹ Mómí àruka tàbhá dhi i kisú tà nìní nda dre dhi, ì tayí àyi vwàle àyi ki tà ka'ika'i rúsè vwàvwà.

Gíká ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà Pólò dré tisìle Tìmòtéyò dré dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle Tìmòtéyò dré dhi ni rì 'i. Wárágà kònìdhi léna dhi, Pólò adrè Tìmòtéyò, áyi àziàmú ro dhi ni timbà akódhi ni tà ka'ika'i na. Adré akódhi ni kodzó, kògòró adrélé Rúbí Tani longó, adrézó Gìká ni tà tadhá, adrézó àzì bhàle í drígá dhi ni 'o kitswálé tíí (2:2; 4:2, 5). Adré kpà tàá dhi, Tìmòtéyò kàdré kizà ka'i nyàle ngóro sòdá dóro Yésu Krísto àdhya tìni (1:8; 2:3; 4:5).

Pólò adrè Tìmòtéyò ni bí se, kàdréro áyi líkí kúlí tàko ìndì tìtí tàko kí tà sè, ìndì káyi azaaza adrèbhá móndí kí drì kizá dhi kí tà sè (2:14-18; 2:23; 4:4). Kàdré di be tròle Gìká ni Kúlí rú, ìndì Gìká ni tà tadhále gyágya dhi í rú (1:13; 2:15; 3:14-17; 4:2).

Kùdù ro dhi, Pólò adrè tàá dhi, Tìmòtéyò kàdré tà í dré nòle Pólò rú dhi kí lebè: tà dré tadhále dhi í, akódhi ni atsimá, akódhi ni tà ka'ika'i, akódhi ni togó vwàvwà, akódhi ni lèle, akódhi ni togó tsìma, tsàle kizà dré nyàle dhi í (1:13; 3:10-11).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi kí atìma

- 1) Pólò ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tìmòtéyò ni kodzoma àzì bhàle akódhi drígá dhi ni 'o dhi (1:3-2:13)
- 3) Tìmòtéyò ni drì tàma (2:14-4:5)
- 4) Tà nòle Pólò rú dhi í (4:6-18)
- 5) Mòdo kùdù (4:19-22)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpòstolò, má adrè wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gìká bhà ma adrélé àpòstolò ro ngóro í dré lèle dhi tìni, má kàdréro lídrì dré lazilé Yésu Krísto na dhi ni tà longó móndí í dré be dhi bvó.

² Má adrè tisíá mi, Tìmòtéyò, áma mvá má dré lèle tò dhi dré. Gìká àma kí Atá í àma kí Mírì Yésu Krísto be dhi í kòbhà àyi kí togó tani mí rú, í kòbhà ámi kizà, ìndì í kòfè tà kàdrìkàdrì mí dré!

Pólò kodzó Tìmòtéyò àzì bhàle akódhi drígá dhi ni 'o togó wáyi sè

³ Má adrè àwoyà ta Gìká dré ámi tà sè. Gìká nda Gìká má dré adrézó tà ni ni 'o togó lólo sè ngóro áma tábhí í dré tá 'òle dhi tìni dhi 'i. Má dré adrèrà'a tà zi akódhi tí dhi 'á dhi, má adrè ámi tà kisù kítú be ìndì ngátsi be landè àko ró.

⁴ Má kàdré ámi m̀ndra ni tà kisù dhi, ma lovó íbe tò ámi nòzo, áma togó kògaró arí sè bí be dhi bvó.

⁵ Má nì tàle dhi, mí adrè Gìká ni ka'i togó wáyi sè dhi be, ngóro ámi dèdé Lówisì dré tá ka'ile drìdrì dhi tìni, ìndì ámi andre Yúníkè dré kpà ka'ile dhi tìni. Má adrè ka'íá dhi, mí kpà mína tà ka'ika'i làsú be àyikya tìni dhi íbe mí léna.

⁶ Tà nda sè dhi, má adrè ámi kodzó, mí kògòró tà Gìká dré bhàle mí léna áyi togó tani sè, má dré drígá bhàrà'a mí drì dhi 'á dhi ni 'o atsálé àtsi ró.

⁷ Tàko ko, Tírì Gìká dré bhàle àma léna dhi adrè àma kí togó 'o adrélé tìri ró ko. Be ró dhi, Tírì nda adrè ína àma kí togó 'o gàle rìnyí sè bí ìndì lèle sè bí. Adré kpà àma kí 'o adrélé tà 'o tògyá sè.

⁸ Adré di leà dhi, mí kàdré kanyò ro àma ki Mírì ni tà longoma sè ko. Mí kàdré kpà kanyò ro ma, akódhi ni móndí 'ìle bǎdzó lé dhi ni tà sè ko. Be ró dhi, mí kàdré mína kizà ka'ì nyàle túmǎní má be Rúbí Tani ni tà sè, rǐnyí Gíká dré adrélé fèle dhi sè.

⁹ Gíká nda tidrí àma, àma ki azízó adrélé mónnyá lólo ína i ró dhi nì. 'O tá tà nda kònini tà dóro mà dré 'òle dhi i sè ko. Be ró dhi, 'o tá kònini ngóro í dré kisùle 'òle kínó lésè áyi togó tani sè dhi tǐni. Bvò ni bhàma kandrà dhi, kisù tá áyi togó tani tadhále àma dré Yésu Krísto na.

¹⁰ Di nyànomvá dhi, tadhá áyi togó tani nda àma dré Yésu Krísto àma ki tidrílépi dhi ni atsama sè dre. Akódhi nda 'o dràdrà ni rǐnyí akíle gò, láti adrézó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú ásà dhi ni tadházó ngádra 'á Rúbí Tani sè.

¹¹ Rúbí Tani nda ni tà sè dhi, Gíká bhà ma adrélé áyi tà longólépi ró, àpóstolò ro, ìndì áyi tà tadhálepi ró.

¹² Tà nda sè dhi, má adré kizà nya kòdhi tǐni. Di, ma mána kanyò àko, má dré nìle má ka'ì àdhi 'i ya dhi be dhi sè. Má adré kpà ka'íá dhi, akódhi nda rǐnyí íbe kitswázó tà í dré bhàle má drígá dhi ni líkí tsàle kítú tàbvó tàzo dhi tú.*

¹³ Mí kàdré tà má dré tadhále gyǎgya mí dré yìle dhi ki lebè kòdhya, adrézó tròle ámi tà ka'íka'ì rú, ìndì lèle Yésu Krísto na dhi rú.

¹⁴ Mí kàdré tà dóro bhàle mí drígá dhi ni líkí, Tirí Lólo adrélépi adrélé mí léna dhi ni rǐnyí sè.

¹⁵ Ngóro mí dré nìle be dhi tǐni dhi, mónnyá ka'ìbhá títi angábhá bvò Asiyà àdhya lésè dhi i tayí ma adrélé kalóma. Áyi nda i kòfalé dhi, Fígélò i Èrè mògènè be.

¹⁶ Di, Mírì kòtadhá áyi togó dóro mónnyá títi Onèsifòrò ni dzó na dhi i dré, dré áma togó tindrìle rǎ dhi sè, ìndì dré tá adrélé kanyò ro áma nyìrì ki tà sè ko dhi sè.

¹⁷ Lókyá akódhi nda dré atsázó Rómà 'a dhi sè dhi, ndà tá ma lovó sè gò áma kisúzó.

¹⁸ Di Mírì kòtadhá áyi togó dóro akódhi dré kítú tàbvó tàzo dhi tú. Mí nǐ akódhi ndà tá láti áma ledézó má dré tá adrérà'a Èfésò na dhi 'á ngíni ya dhi be.

2

Sòdá dóro Yésu Krísto àdhya

¹ Di áma mvá, mí kàdré rǐnyí ró Gíká ni togó tani bhàle mí rú Yésu Krísto na dhi sè.

² Tà mí dré yìle má tí móndí bí dhi i kandrà dhi i, mí kàdré tà nda ki tadhá tayíle móndí mí dré kitswálé ka'ìle dhi i dré, áyi nda i kòkitswáro kpà tà nda ki tadhá móndí àruka i dré be dhi bvó.

³ Mí kàdré kizà ka'ì nyàle túmǎní má be, ngóro sòdá dóro Yésu Krísto àdhya tǐni.

⁴ Dhya adrélépi sòdá àzì 'o dhi adré ína mǐ bhe tà bvò kòndi àdhya i dri ko, í kòkitswáro áyi kàdrì áyi bhàlepi àzì nda mi dhi ni togó 'o kǐnìlé be dhi bvó.

⁵ Kòdhi íbe dhi, dhya adrélépi angú ra dhi kitswá ína làgí kisú ko, kàdré angú nda ni ra ngóro angú ni tòlí dré adrélé tàle dhi tǐni ko dhi.

* **1:12 1:12** A kitswá kpà kúli tísìle Gírìkì ti sè kòni ki ladzá kònini: «...akódhi nda rǐnyí íbe kitswázó tà má dré bhàle í drígá dhi ni líkí tsàle kítú tàbvó tàzo dhi tú.»

⁶ Adré kpà lèá dhi, dhya áyi fèlepi amvú 'a dhi kòkisú rè zyà lanya lokólé drìdrì dhi nì.

⁷ Lè mí kàdré tà má dré adrélé tàle kòdhi ki kisù dóro gò, Mírì kòfèró mí dré tògyá tà nda ki àndu nìzo títi.

⁸ Mí kàdré Yésu Krísto angálépi Dàwídi nì sùrú lésè, ngàlepi kpà dràdrà 'àsè dhi nì tà kisù kòdhya, ngóro Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi dré adrélé tàle dhi tìni.

⁹ Rúbí Tani nda nì tà sè dhi, má adré kizà nya, tsàle byá áma 'ìrà'a nyìrì sè drìkònzì líyì tìni dhi 'á. Di, à kitswá Gíká nì kúlí 'i nyìrì sè bwà ko.

¹⁰ Àsà dhi, má adré tà títi dhi ki mvo mónyá Gíká dré zìle dhi ki tà sè, ì kòkisúró kpà lídrì kóná vèsè kólyá dhi mìlanzìlanzì be Yésu Krísto na be dhi bvó.

¹¹ Kúlí kòni i, kúlí kitswálé ka'ìle dhi 'i:

Mà kòdrà túmání Yésu be dhi,
mà nì kókpà adré lídrì ìbe túmání akódhi be.

¹² Mà kàdré togó tsi kizà na dhi,
mà nì kókpà òpì nya túmání akódhi be.

Mà kògà akódhi dhi,
akódhi nì kókpà àma ki ga.

¹³ Mà kàdré móndí kitswábhá adrélé ka'ìle dhi 'i ko dhi,
akódhi ngbú dhya kitswálépi adrélé ka'ìle togó wáyi sè dhi 'i,
tàko ko, akódhi kitswá ína áyi tàndi nì ga ko.

Gíká ni àzì 'òlepi dré kitswálé ka'ìle dhi

¹⁴ Lè mí kàdré tà nda kòdhi ki 'o agálé mónyá ka'ìbhá dhi i léna. Mí kàdré kpà àyi ki kodzó Gíká kandrà, ì kàdréro tà kayí àyi kòfalésè kúlí ki tà dri ko. Tà kayikayi làsú be kònini dhi kitswá tà dóro 'o àlomvá ko. Be ró dhi, adré ína mónyá adrèbhá tà nda ki yi dhi ki drì kizá.

¹⁵ Mí kàdré tà títi dhi ki 'o kitswázó ámi fe Gíká dré ngóro móndí dré kitswálé ka'ìle dhi ró. Mí kàdré kpà akódhi nì àzì 'o kanyò àko, adrézó akódhi nì kúlí tà bàti àdhya nì tadhá gyägya.

¹⁶ Mí kàdré kúlí tàko adrèbhá lindrì fe Gíká dré ko dhi ki ga. Tàko ko, mónyá adrèbhá kúlí ta kònini dhi ì adré àyikya vwàle Gíká nì tà rúsè vwàvwà.

¹⁷ Ayì ki tà tadhálé dhi ì adré móndí ki 'o kònzì, ngóro làzì dré adrélé atsílé rúbhá nya dhi tìni. Ayì nda i kòfalé dhi, Ìmènýò i Fìlétò be.

¹⁸ Ayì nda ì ku láti tà bàti àdhya 'àsè dre. I adré tàá dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi nì tà lavú dre. I adré di móndí àruka ki tà ka'ìka'ì kizá ásà.

¹⁹ Tágba kònini dhi, dzópá Gíká dré bhàle dhi adré ína áyi totó tātā. A tìsì kúlí kòni i dzópá nda rú kòdhya: «Mírì nì mónyá adrèbhá ína ró dhi i be,»* ìndì «Lè mónyá títi adrèbhá tàá dhi, àyi móndí Mírì àdhya 'i dhi, ì kòtayì tà kònzì 'òma.»

²⁰ Dzó kàdrì dhi léna dhi, ngá ledélé órò sè ìndì àrezá sè dhi i be, túmání ngá ledélé fa sè ìndì kìnì sè dhi ìbe. Ngá ledélé órò sè ìndì àrezá sè nda i ngá adrézó tà 'o ásà lindrì sè dhi 'i. Ngá àruka nda i kó ngá adrézó tà 'o ásà lindrì àko dhi 'i.

²¹ Dhya ángùdhi áyi temvélepi tàkonzì títi i lésè dhi nì adré ngá adrézó tà 'o ásà lindrì sè dhi 'i. Akódhi nda fè i adrélé lólo Mírì dré kitswázó tà dóro 'o í sè. Akódhi gánzi ró tà dóro títi dhi ki 'o.

²² Lè mí kàdré lapalé lovó kònzì kàdhúra kya i sílèsè. Mí kàdré láti nda adrézó tà gyägya 'o, adrézó Gíká nì ka'ì togó wáyi sè, adrézó ámi lèle

* 2:19 2:19 A kònò Ngá nàma 16:5.

tadhá, adrézó tà k̀dr̀k̀dr̀ bha m̀ndí i k̀falé. M̀ k̀dré tà nda ki 'o t̀m̀ǹ m̀ndyá títi adrébhá liyílé M̀r̀ rú togó lólo sè dhi íbe.

²³ M̀ k̀dré káyi azaaza ró ìndì tògyá àko dhi ki ga. Tàko ko, mí ǹ t̀le dhi, tà nda ì adré m̀ndí ki 'o lawàle àyi k̀falésè dhi be.

²⁴ Adré leá dhi, màr̀b̀ M̀r̀ àdhya k̀dré lawàle m̀ndí íbe ko. Be ró dhi, k̀dré ìna àyi togó dóro tadhá m̀ndyá títi i véna. K̀ǹ adrélé tà tadhá dóro dhi be. K̀dré kpà tà mvo togó vwàvwà sè.

²⁵ K̀dré m̀ndyá adrébhá ligílé í rú dhi ki lotó togó yàya sè. Adhi ǹ ǹ, G̀ká ǹ látì fe àyi dré àyi ki togó ladzázó gò, tà bàti ǹzo dhi.

²⁶ † k̀'ò k̀ǹǹ dhi, ì ǹ go tà ni kisùle dóro gò, ì dré lapázó b̀ Dzàborò dré tapélé àyi dré dhi silésè. Angyá ko, akódhi nda ru tá àyi, àyi ki 'òzo tà í dré lèle ì k̀'ò dhi ki 'o.

3

Tà lókyá k̀d̀ àdhya i

¹ Lè mí k̀ǹ tà k̀ǹdhi dóro: Lókyá k̀d̀ sè dhi, tà k̀k̀r̀ko lavúlé dhi ki dra atsá.

² Tàko ko, m̀ndí ki adré àyi ki t̀ndi ki le k̀dhya. † ǹ adré làfa lovó bha, adrézó àyi ki afà, adrélé dr̀k̀dr̀ ro. † ǹ adré G̀ká ǹ lodhá, adrézó ligílé àyi ki tibhá i rú, adrézó àwoyà ni t̀le ko, adrézó tà lólo ató àyi pálé.

³ † ǹ adré lèle àko, adrézó m̀ndí ki t̀konzì tri ko, adrézó m̀ndí ki rú ta k̀nzì. † kitswá àyi ki t̀ndi ki lovó mvo ko, adrézó tà 'o k̀'wá àtrá kya t̀ni, adrézó tà dóro ga.

⁴ † ǹ adré m̀ndí ki lefè k̀r̀bhá i dr̀gá, adrézó tà 'o swà ro, adrézó àyi ki tà bha kuru, adrézó àyi ki t̀ndi ki lovó le G̀ká ǹ lavú.

⁵ † ǹ su ngóro m̀ndí adrébhá tròle G̀ká ǹ tà rú dhi i t̀ni. Di, ì ǹ àyikya G̀ká ǹ r̀nyí g̀gà. M̀ k̀dré di ru su m̀ndyá làsú be k̀ǹǹ dhi íbe ko.

⁶ Ayi nda ki àruka ì adré t̀filé dzó i 'ásè túrúpfú sè, adrélé tòkó kitswálé litílé mbèlè dhi ki lití. Tàko ko, tòkó nda ì ga àyikya t̀konzì sè b̀ gò, ì dré adrézó tatsilé lovó k̀nzì twátwa dhi ki 'obe.

⁷ † adré ngbú tà nda ǹle, di, ì kitswá àyikya tà bàti ni ka'ile bwà ko.

⁸ M̀ndyá nda ì adré ligílé tà bàti rú, ngóro Yánè i Yàmbèrè be dhi ì dré tá ligílé M̀sè rú dhi t̀ni.* Ayi ki tà kisùkisù abíabí gò, àyi ki tà ka'ika'í dré atsázó tà t̀ko ró.

⁹ Di, ì kitswá àyikya gòle lèle dr̀dr̀ ko. Tàko ko, à ǹ àyi ki azaaza no ngádra 'á, ngóro Yánè kya Yàmbèrè be dhi t̀ni.

T̀m̀t̀yò ǹ dr̀ t̀ma

¹⁰ Di, mí ró dhi, mí lebè mína ma, tà má dré tadhálé dhi ki ǹzo dóro dre. M̀ ǹ kpà áma atsima, tà má dré lèle 'òle dhi, áma tà ka'ika'í, áma togó vwàvwà, áma lèle, áma togó tsìma,

¹¹ áma m̀ pfòma, ìndì kizà títi má dré nyàle dhi i be. M̀ ǹ kpà tà atsábhá má rú gò áma m̀ pfòzo At̀yòkiya na, Ik̀ǹyò na, ìndì L̀s̀trà na dhi i be. Di, M̀r̀ apá ìna ma tà títi nda ì lésè.†

¹² Tà bàti ró dhi, à ǹ m̀ndyá títi adrébhá leá tròle G̀ká ǹ tà rú Yésu Kr̀sto na dhi ki m̀ pfo.

¹³ Di, m̀ndyá k̀nzì adrébhá m̀ndí ki lití dhi ki adré vélé t̀konzì 'o l̀zo ába dr̀dr̀. † ǹ adré m̀ndí ki lití, adrézó kpà àyi ki tayí adrélé litílé.

* **3:8 3:8** «Yánè i Yàmbèrè be» k̀ǹ i rú Yúda ànzi ì dré tá fèle Ezèpétò ni k̀dzógó i dré dhi 'i. A k̀nò Pfòma 7:11, 22. † **3:11 3:11** A k̀nò Tà 'òle dhi i 13; 14.

¹⁴ Di, mi ró dhi, mí kàdré mína tròle tà mí dré yìle gò ka'izoá bàti dhi i rú. Tàko ko, mí nì, mí yi tá tà nda i àdhibhá i tí ya dhi be.

¹⁵ Kòdhi íbe dhi, kidhóle ámi anzì lésè dhi, mí nì Gíká nì Kúlí lólo dhi dóro. Kúlí nda nì kitswá tògyá fe mí dré adrízó ásà, mí dré Yésu Krísto nì ka'ile dhi sè.

¹⁶ Tàko ko, tà títi tisìle Gíká nì Kúlí na dhi i apfò akódhi ni tàndi sílèsè. Tà tisìle nda i dóro adrézó móndí ki tadhá, adrézó àyi ki tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó, adrézó àyi ki kodzó adrélé atsilé tà gyägya na,

¹⁷ móndyá Gíká àdhya i kòkitswá ró títi, adrélé kpà gànzi ró tà dóro títi dhi ki 'o.

4

¹ Má adré ámi kodzó Gíká mìlèsè ìndì Yésu Krísto mìlèsè. Yésu nda dhya dra móndyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki tàbvó tàlepi, í dré dra agòrà àyi Opì na dhi 'á dhi 'i.

² Mí kàdré Gíká nì kúlí longó móndí i dré, kàdré gba lókyá dóro sè yà, kó ngalè lókyá kònzì sè yà dhi. Mí kàdré móndí ki tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó, adrézó àyi ki kodzó togó vwàvwà sè ìndì tà tadhále gyägya dhi i sè.

³ Tàko ko, lókyá adrélépi alile dhi sè dhi, móndí ki Gíká nì tà tadhále gyägya dhi ki ga. I ni tà tadhábhá bí dhi ki kimó àyi làgàsè, adrélé tà i dré adrélé lèle yìle dhi ki tadhá, i kòkitswá ró àyi ki tàndi ki lovó 'o be dhi bvó.

⁴ I kitswá àyi ki bíbhále ga tà bàti véna ko. Be ró dhi, i ni àyikya àyi ki bíbhále ga títi tàko i véna.

⁵ Di, mi ró dhi, mí kàdré mína ámi tà kisùle dhi ki líkí tà títi i sè. Mí kàdré kizà ka'í nyàle, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó àzì Gíká dré bhàle mí drígá dhi ni 'o kitswále títi.

⁶ Tàko ko, ma ró dhi, má fè áma lídrì wäyi Gíká dré mòbòmà ro dre. Lókyá má dré dra lizo dhi atsá kpà ànyì dre.

⁷ Má bhu mána àdzú dóro, angú ràzo tsàle kùdù ni na dre. Má su áma tà ka'ika'í rú.

⁸ Di nyànomvá dhi, à zù kùlá tà gyägya àdhya adrélé áma letè. Di Mírì dra móndí ki tàbvó tàlepi gyägya dhi nì kùlá nda nì afè má dré, kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi nì. A kitswá feá ngbà 'í má dré kalóma ko. A nì kókpà feá móndyá títi adrèbhá àyi agòma letè lovó sè dhi i dré.

Pólò nì kúlí kùdù

⁹ Mí kò'o tà títi dhi i alizo má véle mbèlè.

¹⁰ Tàko ko, Démà lè tá ina tà bvó kòndi àdhya i tò gò, áma tayízó adrélé kalóma, lizo Tèsalòníkè na. Kùrèsékè lè ina Gàlàtíyà na, ìndì Títò lè ina Dàlàmatíyà na.

¹¹ Tayí ngbà 'í Lúkà kònwa má làga kòdhya. Di mí kàdrì Márokò alizo akódhi be. Tàko ko, akódhi nda nì kitswá drígá bha má véle àzì sè.

¹² Má mù Tíkíkò Èfésò na.

¹³ Mí dré adrérà'a 'òle alile dhi 'á dhi, mí kádó kòtì má dré tayíle Kàrúpò véna Trówà na dhi alizo ába be. Mí kàlì kpà áma búkù íbe, lavúlè dhi, búkù kínì sè dhi i.

¹⁴ Alìgizàndrè adrélépi tóká líyì ro dhi 'o ma kònzì lavulé. Mírì ni tà logó akódhi dré tà dré 'òle dhi i tí dhi nì.

¹⁵ Mí kòlíkí mína mi akódhi sè. Angyá ko, akódhi ligí àma íbe kúlí mà dré adrélé longolé dhi ki tà sè tà tàndi ró.

¹⁶ A dré tá adrérà'a áma tàbvó ta vèsè ni àlo sè dhi 'á dhi, dhya àlo alìlepi áyi totó má làga dhi tá yókódhó. Móndyá tíí dhi ì tayí ma adrélé kalóma. Giká kòbhà tà nda àyi rú ko!

¹⁷ Di, Mírì totó tá ína ì má làga rìnyí afè má dré áyi kúlí longózó ngádra 'á dhi nì, móndyá tíí sùrú twá ro dhi ì kòyiró be dhi bvó. Di Giká apá ma kàmì sílèsè nì.

¹⁸ Bàti, Mírì ni áma apá tà kònzi tíí 'òle má rú dhi ì lèsè gò, áma 'òzo fìle líná áyi Opì bhù àdhya léna. Rúku kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Mòdo kùdù

¹⁹ Mí fè mòdo Pìrìsíka ì dré Akílà be, ìndì móndyá tíí Onèsifórò ni dzó na dhi íbe.

²⁰ Erástò gò adrélé Kòrítò na. Má tayí Tròfìmò drà ro Mílétò na.

²¹ Mí 'o tà tíí dhi ì alìzo kònwa lókyá kídhi àdhya kandrà.

Yùbólò ì fè mòdo mí dré tùmání Púdè, Línò, Kàlàwùdíyà, ìndì àma kì adrúpi tíí dhi íbe.

²² Mírì kàdré tùmání mí be! Akódhi ni togó tani kàdré àmi íbe tíí!

Wárágà Pólò dré tisìle Títò dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle Títò dré dhi 'i. Títò nda tá mómí Yúda mvá ro ko Yésu ni ka'ilepi gò, dré atsázó Pólò ni àzìamu ki àlo ró dhi 'i (Gàlàtíyàbhá i 2:1-3). Pólò tayí tá akódhi tùrù Kùrètè àdhya na, kònòró Èkèlézyà ki tà, bhàgo ki tobhàzo Èkèlézyà bhàandre títi i 'ásè dhi i drìle (1:5).

Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì tà kàdrìkàdrì na dhi i sè. Alo ni, adré tà lazì Títò dri tà adrézó Èkèlézyà ni drì kobhá ki kípè dhi ki tà sè (1:5-16). Tàko ko, mómí bí Èkèlézyà Kùrètè àdhya na dhi ki tà tá dóro ko. Rì ni, Pólò adré Títò ni drì ta, tà kitswábhá dré tadhálé mómí twátwa Èkèlézyà na dhi i dré dhi ki tà sè: àgo màlìga i, tòkó màlìga (kitswábhá kpà kyánzi ki tadhá dhi i), kàdhúra i, ìndì màrábà i (2:1-15). Na ni, Pólò adré mómíyá ka'ìbhá dhi i kàdré atsìlé ngìni ya dhi ni tà tadhá Títò dré (3:1-11). Ayi nda i kàdré tà kìdrìkìdrì bha mómí i kòfalé, adrézó tà kitswábhá mómí ki 'o ru lanzì dhi ki ga.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pólò ni mómí fèma (1:1-4)
- 2) Èkèlézyà ni drì kobhá ki tà (1:5-16)
- 3) Tà kitswábhá tadhálé mómí twátwa Èkèlézyà na dhi i dré dhi i (2:1-15)
- 4) Mómíyá ka'ìbhá dhi ki atsìma (3:1-11)
- 5) Pólò ni kúlì kùdù (3:12-15)

Pólò ni mómí fèma

¹ Ma, Pólò, Gìká ni màrábà, ìndì Yésu Krìsto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. Gìká bhà ma adrélé àzì nda ni 'o, mómíyá í dré zìle dhi i kòka'ìró Yésu Krìsto, tà bàti nìzo gò, adrézó tròle Gìká ni tà rú,

² i kàdré ró mǐ bha lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúzó. Gìká kitswálépi kìnzò ta ko dhi lazì tá lídrì nda ni tà drìdrì bvò ni bhàma kandrá.

³ Dì lókyá dré tá bhàle dhi kòkitswá dre dhi, Gìká àma ki tídrìlépi nda dré áyi kúlì 'òzo apfòle ngádra 'á. Tàko ko, bhà áyi kúlì nda ni longoma ni tà má drìgá, má kòlongóro ngóro dré tá tàle má kò'o dhi tìni.

⁴ Má adré wárágà kònìdhi ni tisì mǐ, Títò, àma mvá bàti àma ki tà ka'ìka'ì na dhi dré. Gìká àma ki Atá i Yésu Krìsto àma ki tídrìlépi dhi be dhi i kòbhà àyi ki togó tani mí rú, ìndì i kòfè tà kìdrìkìdrì mí dré!

Azì fèle Títò dré 'òle tùrù Kùrètè àdhya na dhi

⁵ Má tayí tá mǐ adrélé Kùrètè na, mǐ kòledé ró tà kitswábhá rè ko dhi i títi, bhàgo ki tobhàzo Èkèlézyà bhàandre àlo àlo títi dhi i 'ásè dhi i drìle, ngóro má dré tá lazìlé mí dri dhi tìni.

⁶ Adré leá dhi, bhàgo kàdré mómí adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Kàdré agó tòkó íbe àlo kwákwá dhi 'i. Akódhi ni ànzi i kàdré mómí Yésu ni ka'ìbhá dhi 'i. I kàdré kpà tà kitswázó àyi ki asíkí àsà dhi àko àyi rú, kàdré tà swá 'òma ni tà sè yà, kó ngalè mómí ki kúlì gàma ni tà sè yà dhi.

⁷ Adré leá dhi, Èkèlézyà ni drì kòlepi kàdré mómí adrélépi tà àko í rú dhi 'i. Tàko ko, à adré Gìká ni àzì bha akódhi drìgá kòdhya. Akódhi kàdré drìkàdrì ro ko, kombà ro ko, wá tsìlepi ró ko, làpfubhá ro ko, ìndì làfa ndàlepi túrúpú sè dhi ró ko.

⁸ Be ró dhi, kàdré ína móndí adrélépi móndí ki ka'í dòle í véna togó dóro sè, adrélépi tà dóro le, adrélépi tà 'o tògyá sè, adrélépi gyägya ìndì lólo, ìndì adrélépi áyi tàndì ni lovó mvo dhi 'i.

⁹ Kàdré tròle gígí ro kúlí bàti tadhále í dré dhi i rú, í kòkitswáró móndí ki kodzó tà adrélé tadhále gyägya dhi i sè, kitswázó kpà móndí adrèbhá ligilé tà nda i rú dhi ki tàkonzì tadhá àyi dré.

¹⁰ Tàko ko, móndí adrèbhá ligilé, adrèbhá tà tàko ki ta, adrèbhá kpà móndí ki lití dhi i bí. Lavulé dhi, àyi Yúdà ànzi i kòfalé.

¹¹ Adré leá dhi, à kàtsú àyi ki ti. Angyá ko, ì adré àyikya tà kitswábhá tadhále ko dhi ki tadhá kòdhya, kitswázó làfa kisú túrúpfú sè dhi bvó. Ì adré di móndí dzó àruka i 'ásè dhi ki drì kizá títi.

¹² Àyi ki tàndì ki pròfèta ki àlo tà dhi: «Kùrétebhá i ngbú àyikya kinzòbhá 'i, kà'wá àtrá kònzì dhi 'i, ìndì kòvongbolobhá tòbvo ró dhi 'i.»

¹³ Tà tàle àyi rú nda kòdhi tà bàti 'i. Àsà dhi, mí kàdré àyi ki tàkonzì tadhá àyi dré ngádra 'á, ì kàdréro àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'í na be dhi bvó.

¹⁴ Lè ì kògò adrélé tròle títí tàko Yúdà ànzi kya i rú ko, ìndì tòlí móndyá tà bàti gabhá rè dhi kya i rú ko.

¹⁵ Móndyá adrèbhá togó íbe lólo dhi i dré dhi, ngá títi dhi i lólo. Di, móndyá tà ka'ika'í àko adrèbhá togó íbe ndí ró dhi i dré dhi, ngá títi dhi i ndí ró. Angyá ko, ì tayí àyikya àyi ki togó atsálé ndí ró àyi ki tà kisùkisù be.

¹⁶ Móndyá làsú be kònìni nda ì adré tàá dhi, ì nǐ Gíká be. Di, ì adré àyikya akódhi ni ga tà títi ì dré adrélé 'òle dhi i sè. Àyi nda i móndyá adrélé gàle gàgà dhi 'i. Àyi móndyá adrèbhá ligilé, ìndì kitswábhá tà dóro 'o bwà ko dhi 'i.

2

Tà kitswábhá tadhále móndí twátwa Ekèlézyà na dhi i dré dhi i

¹ Di, mí ró dhi, mí kàdré mína tà tadhá ngóro dré kitswálé Gíká ni tà adrélé tadhále gyägya dhi sè dhi tìni.

² Mí kàdré àgo màlìga ki tadhá, ì kàdréro àyi ki tà kisùle dhi ki likí, adrézó tà 'o tògyá sè, ì kòkitswáró lindrì sè. Ì kàdré àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'í na, àyi ki lèle na, ìndì àyi ki togó tsìma na.

³ Kàdré tòkò màlìga ki tà sè dhi, mí kàdré kpà àyi ki tadhá, ì kàdréro atsílé ngóro móndí àyi ki febhá adrélé lólo Gíká dré dhi i tìni. Ì kàdré móndí ki rú ta kònzì ko. Ì kòtayí kpà àyi atsálé wá ni màrábà i ró ko. Be ró dhi, ì kàdré àyikya tà dóro tadhá kòdhya.

⁴ Àsà dhi, ì nǐ kitswá kyánzi ki tadhá, ì kàdréro àyi ki àgo ki le àyi ki ànzimvá íbe,

⁵ adrézó tà 'o tògyá sè, adrézó togó íbe lólo ìndì dóro, adrézó àyi ki dzó ki tà likí, adrézó drì asó àyi ki àgo i kandrá, à kòkitswáró tà ta kònzì Gíká ni kúlí rú àyi ki tà sè ko.

⁶ Kàdré kàdhúra ki tà sè dhi, mí kàdré kpà àyi ki kodzó, ì kàdréro tà 'o tògyá sè.

⁷ Mí ró dhi, mí kàdré tà dóro 'o tà títi i sè, ì kàdréro tà nda ki no mí rú, adrézó 'òá mína tìni. Mí kàdré tà mí dré adrélé tadhále dhi ki likí, kàdréro tà bàti ró kitswálé lindrì sè.

⁸ Mí kàdré kpà kúlí ta gyägya, à kòkitswáró kúlí nda ki kayí ko, ámi kàribhá ì kàdréro kanyò ro, ì dré adrélé tà kònzì àko tàle àma rú dhi sè.

⁹ Kàdré màrábà ki tà sè dhi, mí kàdré àyi ki kodzó, ì kàdréro drì asó àyi ki mírì ì kandra tà tíí ì sè, àyi ki tà kàdréro dóro àyi ki mírì nda ì mìlèsè. Ì kàdré kúlí tokó àyi tí ko.

¹⁰ Ì kàdré kpà àyi ki ngá kugù àlomvá ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki tàndi ki tadhá ngóro móndí kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi ì ró, ì kàdréro Giká àma ki tidrílépi dhi ni tà adréle tadhále dhi ki 'o adréle lindrì ro tà tíí ì sè.

¹¹ Tàko ko, Giká tadhá àyi togó tani kitswázó móndyá tíí dhi ki tidrí dhi dre.

¹² Akódhi ni togó tani nda sè dhi, adré àma ki tadhá atsima twá àyi tà rúsè dhi ni ga, lovó kònzì bvò kòndi àdhya ki 'òma be, mà kàdréro atsilé tògyá sè, adréle tà gyägya 'o, adrézó tròle Giká ni tà rú lókyá ándrò kòndhi sè.

¹³ Mà adré 'òá kònnì, adrézó mǐ bha arí be, adrézó Yésu Krísto, àma ki Giká kàdrì ìndì àma ki tidrílépi dhi ni agòma mǐlanzìlanzì ro dhi ni letè.

¹⁴ Akódhi nda fè àyi tàndi àma ki tà sè, kitswálé àma ki apá tàkonzì tíí ì lésè, ìndì kitswálé àma ki temvé adréle móndyá lólo ína ì ró, mà kàdréro àtsi ró adréle tà dóro 'o.

¹⁵ Mí kàdré tà nda kòdhi ki tadhá móndí ì dré kòdhya, adrézó àyi ki kodzó, adrézó àyi ki lotó rinyí wáyi fèle mí dré dhi sè. Mí kòtayí mǐ dhya àlo dré àyízèle ko.

3

Móndyá ka'ibhá dhi ki atsima

¹ Lè mí kògò adréle tàá móndyá ka'ibhá ì dré dhi, ì kàdré àyi ki bha àyi ki ópí ì zàle, ìndì dhya bhàle àyi drìle dhi ì zàle. Ì kàdré àyi nda ki kúlí yi, adrézó gànzi ró tà dóro tíí dhi ki 'o.

² Ì kòtà dhya àlo ni rú kònzì ko. Ì kòlawà kpà móndí íbe ko. Be ró dhi, ì kàdré àyi ki togó dóro ìndì yàyà tadhá móndyá tíí ì véna.

³ Tàko ko, wáláká dhi, àma tá kókpà móndí azaaza ligíbhá Giká rú, àyi ki tayíbhá litíle dhi 'i. Ama tá màrábà àma ki lovó kònzì kya, ìndì lovó twátwa bvò àdhya kya 'i. Mà adré tá tatsilé tà kònzì 'obe, lovó kònzì bhabe, ìndì togó kònzì bhabe àma kòfalésè. Móndí àruka ì adré tá kpà togó kònzì bha àma rú.

⁴ Dì, Giká àma ki tidrílépi dhi tadhá tá ína àyi togó dóro àyi lèle be àma dré gò,

⁵ àma ki tidrízó. Tidrí tá àma tà gyägya mà dré 'òle dhi ì sè ko. Be ró dhi, tidrí ína àma í dré àma ki kizà lèle bhàle dhi sè. Tàko ko, dzì tá àma àma ki tàkonzì lésè, àma ki tizo tódhyá, lídrì tídhí ro dhi ni afèzo àma dré Tirí Lólo ni rinyí sè.

⁶ Dré Tirí Lólo nda ni kutúzó gàle àma léna bí Yésu Krísto àma ki tidrílépi dhi sè,

⁷ kitswálé àma í dré bhàle gyägya àyi togó tani sè dhi ì, mà kòkisúró lídrì kóná vésè kólyá dhi tàyilé ro, adrézó àma ki mǐ bha ásà.

⁸ Kúlí kòdhi ì, kúlí kitswálé ka'ile dhi 'i. Má adré dì lèá dhi, mí kàdré tà kòdhi ki tadhá ngádra 'á, móndyá Giká ni ka'ibhá dhi ì kàdréro àyi ki fe adréle tà dóro 'o. Tà nda ì tà dóro lavúlé kitswábhá móndyá tíí dhi ki ledé dhi 'i.

⁹ Dì, mí kàdré mína káyi azaaza dhi ki ga, tábhí ki rú ki atìma íbe, lawà íbe, ìndì tà kayima tátírí kúlí ni tà dri dhi be. Tàko ko, tà nda kòdhi ì tà tàko kitswábhá móndí ki ledé bwà ko dhi 'i.

¹⁰ Dhya àlo kàdré móndí ki 'o ru lanzí dhi, lè mí kòkodzó akódhi nda vésè àlo tsàle vésè rĩ. Kòyi ko dhi, mí kòtayí akódhi.

¹¹ Mí nĩ tàle dhi, dhya làsú be kònìni dhi tayí áyi tà kisùkisù abílé dre dhi be. Tàkonzì dré adrélé 'òle dhi i sè dhi, adré tà bhà áyi tàndi dri.

Pólò ni kúli kùdù

¹² Má ni Àrètémà 'i yà kó ngalè Tíkíkò 'i yà dhi ni mu mí véna. Ayi nda ki àlo kòtsa dre dhi, mí kò'o tà títi dhi i lizo áma kisú Nìkòpòli na. Tàko ko, má nò dóro ni, má dré lókyá kidhì àdhya ni letèle lavulé kònàle dhi.

¹³ Mí kò'o tà títi dhi i Zénà tòlí tà 'òlepi dhi ki ledézó Apólò be lile àyi ki atsí na, ngá àlo kòpiró àyi látì na ko.

¹⁴ Lè àma ki móndyá ì kònì àyi ki fèle adrélé tà dóro 'o, ì kòkìswáró ngá fe móndyá adrèbhá lovó ni íbe dhi i dré, adrézó kpà lò'wa dóro 'a bĩ.

¹⁵ Móndyá títi mà dré adrézó àyi íbe kònwa dhi ì fè mòdo mí dré. Mí kòfè kpà mòdo móndyá ka'ìbhá títi adrèbhá àma ki le dhi i dré.

Gìká ni togó tani kàdré àmi íbe títi!

Wárágà Pólò dré tisìle Fìlèmonà dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle Fìlèmonà dré dhi 'i. Fìlèmonà nda tá móndí kàdrì Yésu ni ka'ilepi, adrélèpi Èkèlézyà Kòlòsáyì àdhya na dhi 'i. Akódhi tá m̀aràbà àlo rú be Onèsímò dhi íbe. Onèsímò nda lapá tá Fìlèmonà drígàsè lile ru kisú Pólò be b̀ádzó na. Di Pólò dré akódhi ni togó asézó Yésu ni ka'ì gò, dré kisùzoá dóro ni, í dré akódhi ni logólé liyí ni véna dhi.

Pólò adrè di wárágà kònìdhi ni tisì Fìlèmonà ni ti lizizó, kòtrìró áyi m̀aràbà nda ni tàkonzì, akódhi ni ka'izo dòle ngóro áyi adrúpi Krísto na dhi ró. Pólò adrè leá dhi, Fìlèmonà kò'o tà nda kònini ngóro tòlí bhàle í dri dhi t́ini ko, be ró dhi, ngóro dré lèle 'òle áyi lèle Krísto na dhi sè dhi t́ini.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki at́ima

Pólò ni mòdo fèma (1:1-3)

Pólò ni àwoyà fèma Fìlèmonà ni tà sè dhi (1:4-7)

Fìlèmonà ni ti lizima Onèsímò ni tà sè dhi (1:8-22)

Pólò ni kúlí kùdù (1:23-25)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò 'ìle b̀ádzó kòndi 'á Yésu Krísto ni tà sè dhi, túmání àma ki adrúpi Tímòtéyo be dhi, mà adrè wárágà kònìdhi ni tisì mi, àma ki àziámu Fìlèmonà mà dré lèle tò dhi dré.

² Mà adrè kpà t́isiá àma ki amvúpi Apíyà dré, àma ki àdzú bhuàmù Arùkipò dré, ìndì móndyá Èkèlézyà àdhya adrèbhá ru kimó àmi dzó na dhi í dré.

³ Giká àma ki Atá í Mírì Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré!

Pólò fè àwoyà Fìlèmonà ni tà sè

⁴ Lókyá má dré adrèrà'a tà zi Giká tí dhi 'á dhi, má adrè ngbú adrélé àwoyà ta akódhi dré àmi tà sè, adrézó kpà tà zi akódhi tí mí dré.

⁵ Tàko ko, má adrè àmi tà ka'ika'ì Mírì Yésu na dhi ni tà yi, túmání àmi lèle mí dré adrélé tadhálé móndyá lólo títì Giká àdhya í véna dhi ni tà be.

⁶ Má adrè di tà zi Giká tí, àmi tà ka'ika'ì nda kàdréró lò'wa 'a b́i, mí kònìró tà tani títì mà dré adrézó ába Yésu Krísto na dhi í be dhi bvó.

⁷ Àma adrúpi, àmi lèle tìmbà àma togó gàle arí sè b́i, mí dré móndyá Giká àdhya ki togó tindrìle dhi sè.

Pólò lizì Fìlèmonà ni ti Onèsímò ni tà sè

⁸ Àsà dhi, tágba má dré tá kitswázó tòlí fe mí dré Krísto na tà kitswálèpi mí dré 'òle dhi sè dhi,

⁹ má adrè mána àmi ti lizì lèle sè. Di, ma, Pólò màlìga ró 'ìle nyànomvá b̀ádzó 'á Yésu Krísto ni tà sè dhi,

¹⁰ má adrè àmi ti lizì àma mvá Onèsímò ni tà sè. Tàko ko, akódhi nda atsá àma mvá ro Krísto na kònwa b̀ádzó 'á.

¹¹ Wáláká dhi, akódhi tá móndí t̀ako 'i mí mìlèsè. Di, nyànomvá dhi, akódhi ína móndí kitswálèpi àma ki ledé túmání mí be dhi 'i.*

* **1:11 1:11** Rú «Onèsímò» kònìdhi adrè leá tàle dhi, «dhya adrélèpi móndí ki ledé dhi».

¹² Má adré akódhi ni logó mí véna, tágba akódhi dré adrézó áma tàndi ni togó 'i dhi.

¹³ Má lè tá tò akódhi ni kikílé ànyi má làga kònwa, kòledéro ma ámi àrà 'a, má dré adrérà'a bã nya Rúbí Tani ni tà sè dhi 'á.

¹⁴ Di, má kitswá tá 'òá kònini mí dré ka'íá àko ró ko. Be ró dhi, má adré lèá dhi, mí kò'o tà dóro ngóro mí dré lèle 'òle dhi t́ini, ngóro tòlí bhàle mí dri dhi t́ini ko.

¹⁵ Aruka ni, mì lanzí tá ru Onèsimò be lókyá tsà sè, mí kògòro akódhi ni kisú adrézó ába nyo be dhi bvó.

¹⁶ Nyànomvá dhi, akódhi véle ngbà 'í màrábà 'i ko. Akódhi lavú véle màrábà byá. Akódhi adrúpi má dré mána lèle tò dhi 'i. Di, lavúlé dhi, akódhi ni adré móndí mí dré dra lèle tò dhi 'i, ìndì adrúpi mí dré dra lèle tò Mírì na dhi 'i.

¹⁷ Di ásà dhi, mí kàdré áma no ámi arúpi ró dhi, mí kòka'í akódhi ngóro mí ni tá áma tàndi ni ka'í kòdhya na t́ini.

¹⁸ Akódhi kò'o mi kònzi yà, kó ngalè kàdré ámi màri íbe í rú yà dhi, mí kòbhà màri nda áma rú tí.

¹⁹ Ma, Pólò, má adré kúlí kòni ki tisì áma tàndi ni dríga sè: Má ni màri nda ni logó mí dré. Kònò má ni tá kitswá tàá dhi, mì mína áma màri íbe mí rú, ìndì màri nda ámi tàndi ni lídrì 'i.

²⁰ Di áma adrúpi, má adré lèá mí kò'o tà nda kòdhi má dré Mírì ni rú sè. Mí kòtindrì áma togó Krísto na.

²¹ Má adré wárágà kònìdhi ni tisì mí dré, adrézó ka'íá dhi, mí ni áma kúlí ka'í 'òle. Má nì, mí ni véle tà 'o tà má dré adrélé zìle kòdhi ni lavú byá dhi be.

²² Kòdhi íbe dhi, mí kòledé àrà má dré kitswázó ayilé mí véna dhi be. Tàko ko, má adré mì bha Gíká véna, kònzìró láti má dré gòzo tsàle àmi véna, ngóro mì dré adrélé zìle akódhi tí dhi t́ini.

Pólò ni kúlí kùdù

²³ Èpáfùrà mà dré adrézó bã nya ába Yésu Krísto ni tà sè dhi, fè mòdo mí dré.

²⁴ Márokò, Arìstàrukò, Démà, tsàle Lúkà be, áma àziàmù ró dhi, ì fè kpà mòdo mí dré.

²⁵ Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe!

Wárágà tisìle Èbèrè i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà tisìle Èbèrè i dré dhi 'i. A nì dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi ngalè àdhi 'i ya dhi ko. Di, à ni kitswá nòá dhi, à adré tisìá mónnyá Yésu ni ka'ìbhá gò, ì dré adrézó kizà nya dhi i dré. A adré di tisìá àyi nda ki kodzózó, ì kàdréró àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'ì na. A adré kpà tadhá àyi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto dhya àyi ki tìdrìlépi kitswálé títí dhi 'i.

A lanzí wárágà kònìdhi 'a be rĩ. Alo ni, à adré Krísto ni tà kàdrì lavúlé dhi ni tadhá (1:1–10:18). A adré tadhá dhi, akódhi Giká ni Mvágó adrélépi Giká ni tàndi ni lídrì tadhá kyá í rú dhi 'i. Akódhi kàdrì pròfètà ki lavú, ángéló ki lavú, Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú. Akódhi kòwánà kàdrì tà tídhí Giká dré bhàle ru yìzo móndí ìbe dhi ni tà sè dhi 'i. Di akódhi kàdrì kòwánà tà àku ru yìzo dhi àdhya ki lavú. Akódhi ni lídrì fèle mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo dhi kókpà kàdrì, mòbòmà atú fèle vèsè be bí dhi ki lavú. Di akódhi ni kàrí kutúlépi dhi sè dhi, temvé àma ki togó tàkonzì lésè kitswálé títí, àma ki tìdrízó.

Rĩ ni, à adré mónnyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréró tròle àyi ki tà ka'ika'ì rú (10:19–13:19). A adré tà ka'ika'ì mónnyá Giká àdhya atú dhi ì dré tadhálé dhi ki tà tadhá. A adré kpà Giká adré àma ki lotó àyi ànzi i tìni dhi ni tà tadhá. A adré kpà tàá dhi, mà kàdré àma ki mĩ bha Yésu dri, adrézó àma ki kisí ànyi Giká làga akódhi sè, ìndì àma ki tà ka'ika'ì sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Krísto, Giká ni Mvágó adrélépi Giká ni tàndi ni lídrì tadhá í rú dhi 'i (1:1-3)
- 2) Krísto kàdrì ángéló ki lavú (1:4-2:18)
- 3) Krísto kàdrì Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú (3:1-4:13)
- 4) Krísto kòwánà kàdrì kòwánà atú dhi ki lavúlépi dhi 'i (4:14-7:28)
- 5) Tà tídhí ru yìzo Krísto sè dhi kàdrì, tà àku ru yìzo dhi ni lavú (8:1-9:22)
- 6) Krísto ni lídrì fèle mòbòmà ro dhi kàdrì, mòbòmà atú fèle dhi ki lavú (9:23-10:18)
- 7) Àma ki kisima ànyi Giká làga dhi (10:19-39)
- 8) Tà ka'ika'ì (11:1-40)
- 9) Giká ni ànzi ki lotoma (12:1-13)
- 10) Tà tàle mónnyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi i (12:14-13:19)
- 11) Kúlí kùdù (13:20-25)

Giká longó àyi kúlí àyi Mvágó tí

¹ Atú dhi, Giká longó tá àyi kúlí àma ki tábhí i dré àyi pròfètà i tí, lókyá twátwa i sè ìndì láti twátwa i sè.

² Di, lókyá kùdù kònìdhi sè dhi, longó àyi kúlí àma dré àyi tàndi ni Mvágó tí. Akódhi nda dhya Giká dré tá 'òle ngá títí dhi ki bha dhi 'i, ìndì dhya dré bhàle kitswálé tà títí í dré lazílé tàyílé ro dhi ki kisú dhi 'i.

³ Akódhi nda adré lagúlé Giká ni tàndi ni mĩlanzilanzì sè. Adré kpà Giká ni tàndi ni lídrì 'o adréle nòle kyá í rú. Adré ngá títí dhi ki 'o adréle ru totó àyi ki àrà i 'àsè àyi kúlí rĩnyi ró dhi sè. Akódhi dré mónnyá bvò dri

dhi ki temvézó àyi ki tàkonzì lésè dhi àmvolésè dhi, dré mbàzo lirílé Giká múrúngú dhi ni driágó lésè bhù na.*

Giká ni Mváagó kàdrì ángéló ki lavú

⁴ Di Giká ni Mváagó nda atsá kàdrì ángéló tíí dhi ki lavú byá, ngóro rú Giká dré fèle drá dhi dré kpà adrélé kàdrì ángéló kya ki lavú byá dhi tíni.

⁵ Tàko ko, Giká tà tá tàdzí tà ángéló dré ngóro dré tàle áyi Mvá dré dhi tíni ko. Tà tá áyi Mvá nda dré dhi:

«Mí áma Mváagó 'i.

Àndrò dhi, má ti mi ma.»†

Tà kpà dhi:

«Má ni mána adré akódhi ni Atá ro.

Akódhi ni ína adré áma Mvá ro.»‡

⁶ Kòdhi íbe dhi, lókyá Giká dré tá adrérà'a áyi Mvá kàyo nda ni amù bvò dri dhi 'á dhi, tà dhi:

«Lè ángéló tíí Giká àdhya ì kòbhà akódhi ni lindrì.»§

⁷ Kàdré ángéló ki tà sè dhi, Giká tà dhi:

«Akódhi adré áyi ángéló ki amù lyá tíni.

Adré áyi màràbà nda ki amù àtsí làdra tíni.»*

⁸ Di, kàdré ína akódhi ni Mvá ni tà sè dhi, tà dhi:

«Á! Giká, ámi lirírà adrézó òpì nya dhi ni adré kóná vésè kólyá.

Mí ni adré òpì nya kùtù fa adrélépi ámi tà gyágya tadhá dhi sè.

⁹ Mí lè mína tà gyágya kòdhya gò, tà kònzì gàzo gàgà.

Di ásà dhi, Giká, ámi Giká zì mí adrélé kàdrì ámi arúpi ki lavú gò,

dò kólénzé àdhya ni dàzo mí dri.»†

¹⁰ Akódhi tà kpà áyi Mvá nda ni tà sè dhi:

«Mírì, ngá tíí dhi ki kidhoma 'á dhi, mí bhà tá bvò ni pá mi.

Mí bhà tá kpà bhù ì ámi tàndì ni drígá sè.

¹¹ Ngá nda ki dra akílé tíí, di, mí ni mína ngbú adré be.

Ì ni akù kítá ì tíni.

¹² Mí ni àyi ki kopá kánzò tíni.

Ì ni ru ladzá kítá àku dhi ì tíni.

Di, mí ni mína ngbú adré ngóro mí dré adrélé dhi tíni.

Ámi kóná kitswá kpà tàdzí akílé ko.»‡

¹³ Giká tà kpà tàdzí tà ángéló àlo dré kònìni ko:

«Mí alì lirílé áma driágó lésè,

tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo adrélé ámi pá zàle dhi 'á.»§

¹⁴ Ángéló tíí dhi ì ngbà 'í tirí adrébhá Giká ni àzì 'o dhi 'i. Akódhi adré àyi ki amù mónnyá dra lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúbhá dhi ki ledé.

2

Tà kàdrì adrézó móndí ki tidrí dhi

¹ Di ásà dhi, lè mà kàdré véle tròle tà mà dré yìle dhi ì rú wáláká ni ni lavú, mà kòkitswáro vwàle tà nda ì rúsè ko dhi bvó.

² Tàko ko, Giká 'o tá kúlí atú í dré tá longolé ángéló ì tí dhi ì adrélé ru totó tātā. Di dhya ángùdhi kúlí nda ki gàlepi 'òle dhi kisú tá ína tà ñòle í dri kitswálepi áyi tàkonzì sè dhi.

* **1:3 1:3** Opí kàdrì ni driágó lésè dhi, àrà adrélé fèle móndí dré akódhi ni lindrì tadházó dhi 'i.

† **1:5 1:5** A kònò Longó ì 2:7. ‡ **1:5 1:5** A kònò 2 Sàmùwélé 7:14. § **1:6 1:6** A kònò Dùtèrònómè 32:43.

* **1:7 1:7** A kònò Longó ì 104:4. † **1:9 1:9** A kònò Longó ì 45:7-8. ‡ **1:12 1:12** A kònò Longó ì 102:26-28. § **1:13 1:13** A kònò Longó ì 110:1.

³ Kàdré kònìni dhi, mà ni di àmakya lapá tàbvó tàma sílèsè ngínìngíni ró, mà kàdré tà kàdrì adrézó mómí kì tidrì ándrò kòdhi ni no tà tàko ró dhi? Mírì Yésu ni tàndi longó tá rè zyà tà nda nì gò, mómíyá akódhi ni yibhá dhi ì dré tadházóá àma dré dhi, tà nda tà bàti 'i káyà dhi.

⁴ Giká tadhá kpà ngádra 'á dhi, tà nda tà bàti 'i, tà twátwa líndrìga ró dré 'òle mómí ì kòfalé dhi ì sè, ìndì rìnyí twátwa Tirí Lólo àdhyà dré lanzíle mómí ì dré ngóro dré lèle 'òle dhi tíni dhi ì sè.

Yésu atsa mómí ro áyi adrúpi kì tidrì

⁵ Di, kàdré ángéló kì tà sè dhi, Giká bhà bvò adrélépi alìle mà dré adrézó tà ni ni ta dhi adrélé àyi kì pá zàle ko.

⁶ Be ró dhi, à tìsì tà Giká ni Kúlì na kònìni:

«Á! Giká, mómí tá ína àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà kisù dhi? Mómí ni mvá tá ína àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà no dhi?»

⁷ Mí bhà akódhi adrélé lókyá tsà sè ángéló ì zàle.

Mì bhà kpà akódhi ni mǐ lanzìle, líndrì fèzo drá.

⁸ Mí bhà kpà tà títi dhi ì adrélé akódhi ni pá zàle.»*

Giká kòbhà tà títi dhi ì mómí ni pá zàle kònìni dhi, tayí tà àlo dré bhàle akódhi ni pá zàle ko dhi ko. Di, nyànomvá dhi, mà nò rè tà títi dhi ì adrérà'a akódhi ni pá zàle dhi ko.

⁹ Di, mà adré Yésu ni no kòdhyà. Tàko ko, Giká bhà tá akódhi nda adrélé lókyá tsà sè ángéló ì zàle, kitswálé Giká ni togó tani sè dhi, kòdràró mómíyá títi dhi kì tà sè be dhi bvó. Di nyànomvá dhi, Giká bhà akódhi ni mǐ lanzìle, líndrì fèzo drá, dré tá kizà ka'ìle nyàle gò dràzo dhi sè.

¹⁰ Tàko ko, adré tá lèá dhi, Giká ngá títi dhi ì dré adrézó ásà adrélé kpà drá dhi, kò'o Yésu ni tà kitswálé títi kizà dré nyàle dhi sè, kitswázó ànzi zyandre dhi kì adrì áyi mǐlanzìlanzi kisú dhi bvó. Angyá ko, Yésu nda dhya láti nzìlepi àyi dré lídrì kisúzó dhi 'i.

¹¹ Di Yésu adrélépi mómí kì 'o atsalé lólo nda, tímání mómíyá dré 'òle atsalé lólo dhi íbe dhi kì Atá àlo kwákwá. Ásà dhi, akódhi adré àyi kì zi áyi adrúpi ì ró kanyò àko.

¹² Tàko ko, tà dhi:

«Á! Giká, má ni ámi tà longó áma adrúpi ì dré.

Má ni ámi rú bha kùle àyi ru kímóbhá nda ì kòfalé.»†

¹³ Tà kpà dhi:

«Má ni áma tà ka'ìka'ì bha Giká léna.»

Tà kókpà dhi:

«Ma kònìdhi, tímání ànzi Giká dré afèle má dré dhi íbe.»‡

¹⁴ Di ànzi nda ì dré adrélé rúbhá íbe ìndì kàrí íbe dhi sè dhi, Yésu ni tàndi atsa tá kpà mómí ro àyi tíni. 'O tá kònìni, kitswálé áyi dràma sè dhi, í kòpfuró Dzàborò adrélépi tá rìnyí dràdrà àdhyà íbe dhi ni tà,

¹⁵ ìndì í kòtrìró mómíyá títi adrébhá tá àyi kì lókyá wáyì sè màràbà ì ró dràdrà ròma sè dhi ì be dhi bvó.

¹⁶ Tà bàti ró dhi, akódhi atsa ángéló kì ledé kòdhyà ko. Be ró dhi, atsa ína Abàramà ni ànzi kì ledé kòdhyà.

¹⁷ Ásà dhi, adré tá lèá dhi, akódhi kàtsá áyi adrúpi ì tíni tà títi ì sè, kàtsáró àyi kì kòwánà kàdrì kitswálépi àyi kì kizà bha ìndì kitswálépi adrélé ka'ìle dhi ró Giká kandrà, kò'oró tà títi dhi ì mómí kì tàkonzì trizo be dhi bvó.

* 2:8 2:8 A kònò Longó ì 8:5-7. † 2:12 2:12 A kònò Longó ì 22:23. ‡ 2:13 2:13 A kònò Esáyà 8:17-18.

¹⁸ Tàko ko, akódhi ni tàndi nya tá kizà, tà dré tá adrérà'a áyi tabhì dhi 'á. Àsà dhi, a ni kitswá mónnyá tà dré adrélé tabhìle dhi ki ledé bwà.

3

Yésu kàdrì Mósè ni lavú

¹ Di áma adrúpi Giká dré azilé adrélé mónnyá lólo ína i ró ni i, mì kisù rè Yésu nda ni tà ká. Akódhi, àpóstolò ìndì kòwánà kàdrì mà dré ka'ìle bàti gò, adrézó tà ni ni longó dhi 'i.

² Akódhi 'o tá tà títi Giká áyi zìlepi dhi dré bhàle í drígá dhi i, ngóro Mósè dré kpà tà títi Giká ni dzó na bhàle í drígá dhi ki 'òle dhi tìni.

³ Di, Yésu kitswá ína lindrì kàdrì sè Mósè ni lavú, ngóro dhya adrélépi dzó si dhi dré adrélé lindrì íbe kàdrì, dzó sìle nda àdhya ni lavú dhi tìni.

⁴ Tàko ko, dzó títi dhi i dré dhi, dhya àyi ki sibhá dhi i be. Di, dhya ngá títi dhi ki sìlepi dhi, Giká 'i.

⁵ Mósè àdhya ró dhi, kitswá tá Giká dré ka'ìle ngóro màràbà í dré bhàle áyi dzó na dhi ró gò, dré tà Giká dré lèle tàle lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi ki longózó.

⁶ Di, Krísto àdhya ró dhi, kitswá ína Giká dré ka'ìle ngóro áyi Mvágó í dré bhàle áyi dzó drìle dhi ró. Ama Giká ni dzó nda 'i, mà kàdré tròle tà mà dré ka'ìle bàti gò, adrézó mǐ bha àsà, ìndì adrézó drǐ bha kuru àsà dhi rú dhi.

Ama ki togó 'òma tombálé ko dhi

⁷ Di àsà dhi, ngóro Tirí Lólo dré adrélé tàle Giká ni Kúlí na dhi tìni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Giká ni kúlí dhi,

⁸ mì kò'o àmi ki togó tombálé ko.

Mì kò'o ngóro àmi ki tábhí kya tìni ko,

lókyá ì dré tá ligírà'a má rú, ìndì ì dré tá áma tabhǐrà'a duku na dhi 'á.

⁹ Kònàle dhi, ì tabhì tá ma, áma togó vwàvwà tabhǐzo,

tágba ì dré tá tà títi má dré 'òle dhi ki nòzo kóná nyadhi-rǐ dhi.

¹⁰ Àsà dhi, áma togó dré aswázó mónnyá lókyá nda 'á dhi i rú.

Di má dré tàzoá dhi: <ǀ adré ngbú àyi ki togó tayí adrélé vwàle má rúsè vwàvwà.

ǀ nǐ kpà áma láti lebèle ko.>

¹¹ Di má dré mòndrà sìzo togóaswa dré, tàzoá dhi:

<Áyi nda ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!>»*

¹² Di áma adrúpi i, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdréro togó kònzi, adrélépi Giká lídrì ro dhi ni ka'ì ko gò, adrézó áyi alá akódhi rú dhi íbe ko.

¹³ Be ró dhi, mì kàdré ru timbà àmi kòfalésè àmi ki tà ka'ìka'ì na kítú àlo àlo títi i sè, àmi ki àlo kòtayíró i tàkonzì dré litílé gò, áyi togó 'òzo tombálé Giká rú dhi ko. Lè mì kàdré 'òá kònìni, à dré rè dhu adrérà'a kítú nda ni zi «Ándrò» dhi 'á.

¹⁴ Tàko ko, àma Krísto ni arúpi 'i bàti, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ìle drǐdrǐ dhi rú, tsàle byá àma ki lókyá ni kùdù na dhi.

¹⁵ Ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Giká ni kúlí dhi,

mì kò'o àmi ki togó tombálé, ngóro àmi ki tábhí ì dré tá 'òle ì dré ligírà'a

Giká rú dhi tìni ko.»†

* 3:11 3:11 A kònò Longó i 95:7-11. † 3:15 3:15 A kònò Longó i 95:7-8.

¹⁶ Di àyi Gĩká ni kúlí yibhá gò, ì dré ligízó akódhi rú nda ì tá àdhibhá 'i? Ayi nda ì tá zakó mónnyá tíí Mósè dré tá adrìle apfòzo àyi ìbe Èzèpétò lésè dhi 'i?

¹⁷ Di Gĩká ni togó aswá tá kóná nyadhi-rĩ dhi àdhibhá ì rú? Ayi nda ì tá zakó mónnyá tàkonzì 'obhá gò, ì dré ledhézó todràle duku na dhi 'i?

¹⁸ Di Gĩká sì tá mònndrà àdhibhá ì dré tàzoá dhi, ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé í be dhi léna ko dhi? Ayi nda ì tá zakó mónnyá akódhi ni kúlí gabhá 'òle dhi 'i?

¹⁹ Di mà adrè nòá dhi, àyi nda ì kitswá tá file àrà adrézó lovólé nda léna ko, ì dré Gĩká ni ka'ile ko dhi sè.

4

Àrà adrézó lovólé Gĩká be dhi

¹ Di Gĩká lazí tà tayílé àma dré, tàzoá dhi, mà ni kitswá file àrà adrézó lovólé í be dhi léna. Àsà dhi, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíró lókyá fizo àrà nda léna dhi lapálé ko.

² Tàko ko, à longó Rúbí Tani àma dré yìle, ngóro Ìsèrélè ànzì nda kya tíni. Di, rúbí ì dré yìle nda ledé tá ína àyi ko. Angyá ko, ì yi tá rúbí nda kisúlé tà ka'ika'ì sè ko.

³ Di, àma rúbí nda ni ka'ibhá dhi ì, mà adrè àmakya file àrà adrézó lovólé nda léna. Kàdré àrà nda ni tà sè dhi, Gĩká tà dhi:

«Di má sì tá mònndrà togóaswa dré, tàzoá dhi:

«Ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!»*

Gĩká tà tá tà nda kònìni, tágba dré tá áyi àzì 'òzo akilé kídholé í dré bvò bhàrà lésè dhi.

⁴ Tàko ko, à tisì tà kítú ni nzi-drĩ-rĩ ni tà dri, Gĩká ni Kúlí na dhi kònìni: «Kítú ni nzi-drĩ-rĩ sè dhi, Gĩká dré lovózó àzì tíí í dré tá 'òle dhi ì sè.»†

⁵ Di akódhi ni Kúlí nda adrè kpà tàá dhi: «Ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko.»

⁶ Di tayí dhu rè lókyá móndí àruka ì dré kitswázó file àrà adrézó lovólé nda léna dhi. Angyá ko, mónnyá atú Rúbí Tani yibhá nda ì fì tá àyikya àrà nda léna ko, ì dré kúlí nda ni ka'ile 'òle ko dhi sè.

⁷ Di kóná bĩ lókyá nda àmvolésè dhi, Gĩká dré gòzo tódhyá kítú àzya bha, kítú nda ni zìzo «Ándrò» gò, dré longózó Dàwídĩ tí ngóro tisìle kònwa dre dhi tíni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Gĩká ni kúlí dhi,

mì kò'o àmi ki togó tombálé ko.»‡

⁸ Tàko ko, Yòsúwà kò'o tá kó rè mónnyá nda ì file àrà adrézó lovólé nda léna 'í dhi, kònò Gĩká gò tá kítú àzya adrézó file lána dhi ni tà ta ko.

⁹ Di ásà dhi, tayí dhu rè àrà mónnyá Gĩká àdhya ì dré kitswázó lovólé lána sàbátù ni tà àdhya tíni dhi.

¹⁰ Angyá ko, dhya ángùdhi filepi àrà adrézó lovólé Gĩká be nda léna dhi, adrè kpà lovólé áyi tàndì ni àzì sè, ngóro Gĩká dré lovólé áyi àzì sè dhi tíni.

¹¹ Adré di lèá dhi, mà kò'o tà tíí dhi ì kitswázó file àrà adrézó lovólé nda léna, dhya àlo àma kòfalé dhi kògàró Gĩká ni kúlí gò dhèzo Ìsèrélè ànzì nda kya tíni ko.

¹² Tàko ko, Gĩká ni kúlí lídrì ro, ìndì adrè tà 'o rĩnyí sè. Kúlí nda tsì, sápi sí lĩtsi be rĩ dhi ni lavú byá. Adré file móndí léna tsàle byá àrà akódhi ni tà kisùkisù lanzízó togó ni be dhi na. Adré file tsàle byá àrà akódhi ni fà kì

* 4:3 4:3 A kònò Longó ì 95:11. † 4:4 4:4 A kònò Kìdhoma 2:2. ‡ 4:7 4:7 A kònò Longó ì 95:7-8.

lanzízó fà ni ni dò be dhi na. Adré tà akódhi dré adrélé kisùle dhi ki bvó lanzí, tà dré adrélé lèle 'òle dhi íbe.

¹³ Ngá àlo ngá tíí Gíká dré bhàle dhi i kòfalé dhi kitswá áyi zu akódhi mìlésè bwà ko. Ngá tíí dhi i ngádra 'á, dhya mà dré dra àma ki tà tíí dhi ki tàzo akódhi kandrà nda mi.

Yésu, àma ki kòwánà kàdrì lavúlé dhi 'i

¹⁴ Di àsà dhi, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ile bàti gò, adrézó longóá dhi rú. Tàko ko, àma kòwánà kàdrì lavúlé, fìlepi bhù na tsàle byá Gíká ni tàndi véna dhi íbe. Akódhi nda, Yésu, Gíká ni Mvágó 'i.

¹⁵ Ama ki kòwánà kàdrì nda, móndí kitswálepí kizà do áyi togó na àma ki tà yàya ki tà sè bwà ko dhi 'i ko. Be ró dhi, àma ki kòwánà kàdrì nda ína dhya tà tíí dhi i dré tabhìle àma tíni gò, dré ína tàkonzì 'òzo ko dhi 'i.

¹⁶ Di tà mà dré ka'ile bàti nda sè dhi, mà kàdré àma ki kisí ànyi Gíká ni lírìrà adrézó òpì nya áyi togó tani sè dhi làga, kàdréro àma ki kizà bha, adrézó áyi togó tani bha àma rú, kitswázó àma ki ledé lókyá kitswálepí àma sè dhi sè be dhi bvó.

5

¹ Kòwánà kàdrì ángùdhi móndí i dré adrélé kipèle dhi, i adré kipéá kitswále áyi totó àyi ki kòfalé 'á Gíká be, adrélé ngá fe ìndi mòbòmà fe akódhi dré àyi ki tàkonzì ki tà sè.

² Kòwánà kàdrì nda ni kitswá tà 'o togó yàya sè mónnyá tà nibhá ko, àyi ki tayíbhá litílé dhi i dré, áyi tàndi ni tà dré kpà adrélé yàya dhi sè.

³ Di akódhi ni tà yàya nda sè dhi, lè kàdré ngá fe mòbòmà ro áyi tàndi ni tàkonzì ki tà sè, adrézó kókpà fèá móndí ki tàkonzì ki tà sè.

⁴ Dhya àlo kitswá áyi tàndi ni bha adrélé kòwánà ro lindrì kisúzó àsà dhi ko. Gíká kitswá ngbà 'í móndí ki zi adrélé àzì nda ni 'o dhi ni, ngóro dré Arónà ni zìle dhi tíni.

⁵ Kókpà kòdhi tíni, Krísto bhà tá áyi tàndi adrélé kòwánà kàdrì ro mìlanzilanzì kisúzó àsà dhi ko. Be ró dhi, Gíká zì tá akódhi nì gò, tàzoá drá dhi:

«Mì áma Mvágó 'i. Àndrò dhi, má ti mì ma.»*

⁶ Tà kpà áyi Kúlí na dhi:

«Mì kòwánà kàdrì 'i kóná vèsè kólyá, ngóro Mèlikìsèdéké tíni.»†

⁷ Lókyá Yésu nda dré tá adrérà'a bvó dri dhi 'á dhi, zi tá tà Gíká tí, adrézó ngòle kúlí 'u'ù sè àwó íbe dhya kitswálepí tá akódhi ni apá dràdrà lésè nda rú. Di Gíká dré akódhi ni yìzo, dré áyi bhàle Gíká ni rìnyí zàle dhi sè.

⁸ Tágba akódhi dré tá adrézó Gíká ni Mvá 'i dhi, lè tá kòni Gíká ni kúlí ka'ile 'òle dhi be, kizà í dré nyàle dhi sè.

⁹ Di Gíká kò'o akódhi ni tà kitswále tíí dre dhi, akódhi dré atsázó dhya adrélépi lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe mónnyá tíí adrèbhá áyi kúlí ka'ì 'òle dhi i dré dhi ró.

¹⁰ Angyá ko, Gíká bhà akódhi adrélé kòwánà kàdrì ro ngóro Mèlikìsèdéké tíni.

Ama ki tà ka'ika'i tayíma ko dhi

¹¹ Ama tà íbe bí tàle tà nda i dri. Di, tà nda ki àndu ngìma àmi dré dhi kòkóròko. Tàko ko, mì adrè tà yi nìle mbèlè ko.

* 5:5 5:5 A kònò Longó i 2:7. † 5:6 5:6 A kònò Longó i 110:4.

¹² Lókyá lavú dre tò kidhólé kítú m̀ dré Yésu ni ka'izo dhi sè, atsálé nyànómvá kònndhi. Lè tá dhi, m̀ kàtsá tà tadhábhá i ró dre. Di, adré làá dhi, à kògò Giká ni kúlí ni tà adrélé tadhálé dr̀dr̀ dhi ki tadhá tódhyá àmi dré. Lè à kàdré bàsú fe àmi dré kòdhyá, mányàngá tòmbátòmba 'i ko.

¹³ Dhya ángùdhi adrélépi ngbà 'í bàsú mvu dhi dhu r̀ è mvámvá 'i. Akódhi ǹ r̀ è tà adrélé tadhálé tà gyǎgya dri dhi i ko.

¹⁴ Di, mányàngá tòmbátòmba dhi ína móndí li'wábhá dre dhi i dré. Ayi nda ì adré ngbú adrélé nyàá atsázó tògyabhá ro, ì kòkítswáró tà dóro ki ni lanzílé tà kònzi íbe.

6

¹ Di ásà dhi, lè mà kòtayí tà adrélé tadhálé dr̀dr̀ Krísto ni tà sè dhi i gò, adrézó tà adrébhá móndí ki 'o li'wálé àyi ki tà ka'ika'í na dhi ki tadhá kòdhyá. Lè mà kògò tódhyá dzó ni pá bha, adrézó tà adrélé tadhálé dr̀dr̀ kòni ki tadhá ko: dhyá ki togó ladzama tà adrébhá dhyá ki dri l̀le dr̀dr̀ kisé dhi ki tà sè dhi, Giká ni ka'íma,

² tà tadhálé bàtísimò twátwa dhi ki tà dri dhi i, dr̀gá bhàma móndí i dri dhi, móndyá dr̀bhá dre dhi ki ngàma dr̀dr̀ 'àsè dhi, ìndì móndí ki tàbvó Giká dré dra tàle kítswá kóná vèsè kólyá dhi.

³ Giká kòlè dhi, mà ni 'òá kònini.

⁴ Kàdré di móndyá dhebhá àyi ki tà ka'ika'í tayí dhi ki tà sè dhi, à ni kítswá àyi ki adr̀ agòle àyi ki togó ladzá tódhyá dhi ngíníngíni ró? Tàko ko, àyi nda ì kisé tá Giká ni ngádra ngá kazá àyi ki togó na dhi 'í. Ì tabh̀ tá tà tani dré afèle àyi dré bhù lésè dhi 'í. Ì kidhó tá adrélé Tirí Lólo ni tà ni 'í.

⁵ Ì tabh̀ tá Giká ni kúlí gò, ì dré ǹzoá tàle dhi, kúlí nda dóro dhi 'í. Ì kidhó tá kpà adrélé r̀nyí lókyá adrélépi al̀le dhi àdhyá ki ni dhi 'í.

⁶ Di tà nda kòdhi i àmvolésè dhi, ì kòdhe àyi ki tà ka'ika'í tayí dhi, à kítswá àyi ki adr̀ agòle àyi ki togó ladzá tódhyá dhi bwà ko. Tàko ko, ì adré àyikya gòle Giká ni Mvágó ni tidí tódhyá fa kipakipa dri, adrézó kanyò fe akódhi dré móndyá títi i mi.

⁷ Bvò adrélépi kozya adrélépi dh̀le í dri rà dhi ni se gò, adrézó ngá 'o kàle bí dhya bvò nda ni 'àzo àyi dré dhi i dré dhi, adré tà tani kisé Giká vélésè.

⁸ Di, bvò adrélépi kùtsí ki 'o apfòle mbì wàyá íbe dhi, atsá ína ngá àngyá ro gò, Giká dré adrézó 'òle bvò nda ni tatrí. Kùdù ro dhi, a ni zàá vèle àtsí sè.

⁹ Di, àma arúpi má dré lèle tò ni i, tágba mà dré adrézó tà ta kònini dhi, mà adré ka'íá dhi, m̀ ni àmikya tà tani lavúlé dhi ki kisé, túmání lídr̀ kóná vèsè kólyá dhi be.

¹⁰ Tàko ko, Giká ngbú gyǎgya. Kítswá àzì dóro m̀ dré 'òle dhi ki tà tivì ko. Kítswá kpà lèle m̀ dré tadhálé í dré, tà m̀ dré 'òle ìndì m̀ dré adrélé 'òle àyi móndyá lólo i dré dhi i sè dhi ni tà tivì ko.

¹¹ Di mà adré làá dhi, àmi àlo àlo títi dhi i m̀ kàdré dhu r̀ è tà 'o togó be àtsi ró kònini tsàle kùdù na, m̀ kòkisúró tà m̀ dré adrézó m̀ bha ásà dhi i kítswá kóná vèsè dhi be.

¹² Mà adré làá dhi, m̀ kàtsá tòbvo ró ko, be ró dhi, m̀ kàdré àmikya tà 'o ngóro móndyá adrébhá tà Giká dré lazílé dhi ki kisé àyi ki tà ka'ika'í sè ìndì àyi ki togó vwàvwà sè dhi t́ni.

Tà Giká dré lazílé dhi kítswá tàdzí ru ladzá ko

¹³ Lókyá Gíká dré tá adrérà'a tà lazí Abàramà dré dhi 'á dhi, sì tá mòndrà tadházóá dhi, í ni tà í dré lazilé nda ni 'o bàti. Dhya kàdrì akódhi ni lavulépi, dré tá kitswázó mòndrà nda ni sì rú ni sè dhi tá yókódhó. Dì Gíká sì tá mòndrà nda áyi tàndi ni rú sè,

¹⁴ tàzoá dhi:

«Tà bàti ró dhi, má ni tà tani bha mí dri.

Má ni kpà ámi sùrú 'o lizólé zyandre ró.»*

¹⁵ Dì Abàramà kòletè tà nda togó vwàvwa sè dre dhi, dré tà Gíká dré lazilé nda ni kisúzó.

¹⁶ Mòndí ì kàdré mòndrà si dhi, ì adré sà mòndí kàdrì àyi ki lavulépi dhi ni rú sè. Dì mòndrà nda adré tà ì dré tàle dhi ni 'o adréle ru totó tātā, adrézó káyi títi dhi ki 'o akílé.

¹⁷ Dì Gíká sì tá kpà mòndrà tà í dré lazilé nda ni 'òzo adréle ru totó tātā, ìndì tadházóá mòndyá adrébhá tá 'òle tà lazilé nda ni kisú dhi ì dré dhi, tà í dré kisùle 'òle nda kitswá tàdzí ru ladzá ko.

¹⁸ Dì Gíká 'o tá tà rì kitswábhá ru ladzá ko dhi ì. Kitswá kpà ína kinzò ta tàdzí ko. 'O tá kòni, kitswázó àma àma ki zubhá í léna dhi ki timbà àma ki tà ka'ika'í na, mà kàdréro tròle gígí ro tà mà dré adrézó mǐ bha ásà dhi rú.

¹⁹ Tà mà dré adrézó mǐ bha ásà nda adré àma ki 'o adréle àma ki totó tātā, tà àlo kòkitswáro àma ki tà ka'ika'í kizí ko dhi bvó. Tà mà dré adrézó mǐ bha ásà nda adré kpà àma ki 'o lavulé kítá 'ìle tépelò bhù àdhya ni 'a lakízó dhi 'àsè, adréle file Arà lólo lavulé dhi na.

²⁰ Yésu ni tàndi fì àrà nda na àma kandràna àma ki tà sè dre. Tàko ko, akódhi atsá kòwánà kàdrì ro kóná vèsè kólyá Mèlikisèdéké tǐni.

7

Mèlikisèdéké kòwánà kàdrì 'i

¹ Mèlikisèdéké nda tá ópí kàdrì bhàandre Sàlémà àdhya drìle dhi 'i, ìndì kòwánà Gíká kurú na bhù na dhi àdhya 'i. Abàramà dré tá adrérà'a agòle àdzú dré tá ópí ki lavúzó dhi lésè dhi 'á dhi, Mèlikisèdéké nda lè tá ru kisú akódhi be gò, dré tà tani bhàzo dríá.

² Dì Abàramà dré ngá títi í dré tá adóle àdzú nda lésè dhi ki dímè fèzo akódhi dré.* Rú Mèlikisèdéké kòdhi adré zyà leá tàle dhi «ópí tà gyàgya àdhya». Kòdhi íbe dhi, akódhi ni rú «ópí Sàlémà àdhya» nda adré leá tàle dhi «ópí tà kìdrìkìdri àdhya».†

³ Akódhi atá àko, andre àko, ìndì sùrú kómvo àko. Akódhi ni kidhoma yókódhó, akódhi ni lídrì ni kùdù kpà yókódhó. Akódhi Gíká ni Mvǎ tǐni, ìndì adré adréle kòwánà kàdrì ro kóná vèsè kólyá.

⁴ Mǐ kisù rè ngalè Mèlikisèdéké nda ni tà tá kàdrì ngíni ya dhi ká! Ndìndì àma ki tábhí Abàramà ni tàndi fè tá ngá títi í dré tá adóle àdzú lésè dhi ki dímè akódhi dré.

⁵ Mósè ni tátítrí kúlí adré leá dhi, Lévi ànzì bhàle adréle kòwánà ì ró dhi ì kàdré àyi ki adrúpi Ìsèrèlè ànzì ró dhi ki ngá títi dhi ki dímè lokó àyi drígàsè, tágba àyi nda ì dré kpà adrézó Abàramà ni ànzì 'i dhi.

⁶ Dì, tágba Mèlikisèdéké nda dré angázó Lévi ni sùrú lésè ko dhi, kisú tá ína Abàramà ni dímè akódhi drígàsè. Gò dré tà tani bhàzo dhya Gíká ni lazikúlí ki kisulépi nda dri.

* **6:14 6:14** A kònò Kidhoma 22:16-17. * **7:2 7:2** «Dímè» kòndhi, dhya ki ngá títi adréle kisulé, lanzilé 'a be mudrì dhi ki àlo adréle fèle Gíká dré dhi 'i. † **7:2 7:2** A kònò Kidhoma 14:17-21.

⁷ Ngóro mà dré nìle be dhi tìni dhi, dhya adrélépi tà tani bha dhi kàdrì, dhya adrézó tà tani bha driá dhi ni lavú.

⁸ Lévi ànzì adrébhá díme kisú nda ì àyikya móndí adrébhá dràle dràdrà dhi 'i. Di, Mèlikìsèdéké díme kisúlépi nda ína dhya Giká ni Kúlí dré adrézó tàá dhi, akódhi lídrì íbe kóná vésè kólyá dhi 'i.

⁹ A ni kitswá ndàndì tàá dhi, Lévi ànzì adrébhá díme kisú nda ì fè tá àyi ki tàndì ki díme Mèlikìsèdéké dré àyi ki tábhí Abàràrà ni láti 'ásè.

¹⁰ Tàko ko, lókyá Mèlikìsèdéké dré tá Abàràrà ni díme kisúzó dhi sè dhi, Lévi tá rè dhu àyi tábhí Abàràrà ni rúbhá na be.

Yésu kòwánà kàdrì 'i Mèlikìsèdéké tìni

¹¹ Tátrítrí kúlí Giká dré tá fèle Ìsèrèlè ànzì ì dré dhi adré àyi totó, tà Lévi ànzì adrébhá kòwánà ì ró dhi ì dré adrélé 'òle dhi ì dri. Di kòwánà nda ì kòkitswá tá tà 'o kitswálé títi Giká mìlésè 'í dhi, lè tá akódhi kògò dhya àzya bha adrélé kòwánà ro ngóro Mèlikìsèdéké tìni, di ngóro kòwánà angábhá Arónà ni sùrú lésè dhi ì tìni ko dhi àdho tà sè?

¹² Tàko ko, à kòladzá kòwánà ki tà dhi, adré kpà leá dhi, à kòladzá tátrítrí kúlí.

¹³ Ama ki Mírì mà dré adrézó tà kòdhi ki ta dhi angá tá ína sùrú twá lésè. Dhya àlo sùrú nda lésè dhi 'o tá àzì àlètàrì làga kòwánà ro tàdzì ko.

¹⁴ Angyá ko, mà nì tàle dhi, àma ki Mírì nda angá tá Yúdà ni sùrú lésè dhi be. Mósè tà tá tà àlo sùrú nda ni tà dri ko, dré tá adrèrà'a kòwánà ki tà ta dhi 'á.

¹⁵ Tà mà dré adrélé tàle kòdhi ì atsá vélé ngádra 'á tà kònìdhi sè: Kòwánà àzya làsú be Mèlikìsèdéké tìni dhi apfò dre.

¹⁶ Akódhi nda atsá kòwánà ro, ngóro tòlí dré adrélé tàle móndí ki sùrú kómvo ki tà sè dhi tìni ko. Be ró dhi, atsá ína kòwánà ro, dré adrélé rìnyí íbe adrézó lídrì ro kóná vésè kólyá dhi sè.

¹⁷ Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:
«Mì kòwánà 'i kóná vésè kólyá, ngóro Mèlikìsèdéké tìni.»‡

¹⁸ Di Giká bhà tá tòlí àku dhi gàrà dri, tòlí nda dré tá adrélé rìnyí àko ìndì tà àko dhi sè.

¹⁹ Angyá ko, Mósè ni tátrítrí kúlí kitswá tá ína tà àlo 'o kitswálé títi bwà ko. Di, nyànomvá dhi, Giká bhà tà dóro tà àku nda ni lavúlépi, mà dré adrézó m̀ bha ásà dhi dre gò, mà dré adrézó àma ki kisí ànyi akódhi làga tà nda sè.

²⁰ Kòdhi íbe dhi, Giká s̀ kpà mònndrà tà nda ni bhàzo. Móndí àruka ì atsá tá kòwánà ì ró mònndrà àko.

²¹ Di, Giká bhà ína Yésu atsá kòwánà ro mònndrà sè, tàzoá drá dhi:
«Mírì s̀ tá mònndrà, ìndì kitswá àyi kúlí ladzá ko:

<Mì, kòwánà 'i kóná vésè kólyá.»§

²² Di ásà dhi, Yésu atsá ína dhya adrélépi tà dóro lavúlé Giká dré bhàle ru ỳzo móndí íbe dhi ni 'o adrélé ru totó tātā dhi ró.

²³ Tátrítrí kúlí zàle dhi, móndí bí dhi ì atsá tá kòwánà ì ró, dràdrà dré tá adrélé àyi ki àzì kíkí dhi sè.

²⁴ Di, Yésu adré ína àzì 'o kòwánà ro kóná vésè kólyá, dré adrélé lídrì íbe kóná vésè kólyá dhi sè.

²⁵ Di ásà dhi, akódhi ni kitswá m̀ndyá adrébhá alìle Giká vélé í sè dhi ki tídrì kitswálé títi, í dré adrélé ngbú lídrì íbe adrézó tà zi Giká tí àyi dré dhi sè.

‡ 7:17 7:17 A kònò Longó ì 110:4. § 7:21 7:21 A kònò Longó ì 110:4.

²⁶ Di Yésu nda, kòwánà kàdrì kitswálépi tíí àma sè dhi 'i. Angyá ko, akódhi lólo, tà àko í rú, ìndì tàkonzì àko. Gíká bhà kpà akódhi twà tàkonzìbhà i rúsè gò, akódhi ni tingázó zá kuru bhù ki lavú.

²⁷ Di, akódhi adrè ína tà 'o ngóro kòwánà kàdrì àruka kya tíni ko. Tàko ko, kítú àlo àlo tíí i sè dhi, àyi nda i adrè mòbòmà fe àyi ki tàndi ki tàkonzì ki tà sè 'íká, gò i dré kpà adrézó fèá móndí ki tàkonzì ki tà sè ndò. Di, akódhi fè ína i mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo móndí ki tàkonzì ki tà sè dre.

²⁸ Tàtrítrí kúlí adrè móndí adrèbhà tà íbe yàya dhi ki bha adrélé kòwánà kàdrì i ró. Di, mòmndrà Gíká dré síle tàtrítrí kúlí nda ni fèma àmvolésè dhi, bhà ína Gíká ni Mvágó adrélé kòwánà kàdrì kitswálépi tíí dhi ró, adrélé kóná vèsè kólyá.

8

Yésu, kòwánà kàdrì tà tídhí Gíká dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi ni tà sè dhi 'i

¹ Tà kàdrì mà dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Ama kòwánà kàdrì làsú be kònìni nda íbe. Akódhi nda lírí adrélé Gíká múrúngú dhi ni lírìrà òpì àdhyà ni dríagó lésè bhù na.

² Kònàle dhi, adrè Gíká ni tà 'o àrà lólo adrézó akódhi ni líndrì bha lána dhi na. Àrà nda, tàbèrènakolò tàndi Mírì dré ledélé nì, móndí i dré ledélé ko dhi 'i.

³ Kòwánà kàdrì tíí adrélé bhàle dhi i, à adrè àyi ki bha adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe Gíká dré. Adrè di leá dhi, àma ki kòwánà kàdrì kàdré kpà ngá íbe fèle Gíká dré.

⁴ Kònò akódhi nda kàdré tá kònwa bvò dri dhi, kitswá tá ndìndì adrélé kòwánà ro ko. Tàko ko, kòwánà adrèbhà ngá fe Gíká dré ngóro tàtrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tíni dhi i be.

⁵ Àyi nda i adrè àyi ki àzì 'o kòwánà i ró ngá líndrì adrèbhà ngá tàndi bhù na dhi ki tadhá dhi i sè. Àsà dhi, lókyá Mósè dré tá adrèrà'a 'òle tàbèrènakolò ledé dhi 'á dhi, Gíká lazì tá tà akódhi dri, tàzoá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòledéro ngá tíí dhi i làsú be ngóro má dré tadhále mí dré kòngò drìna dhi tíni.»*

⁶ Di, nyànomvá dhi, àzì Yésu dré kisúlé kòwánà àdhyà ró dhi ína kàdrì àyíkya ki lavú byá. Tàko ko, akódhi adrè àyi totó tà 'o móndí ki kòfalé 'á Gíká be, tà tídhí Gíká dré bhàle ru yìzo àyi íbe dhi ni tà sè. Tà tídhí ru yìzo nda kpà kàdrì, tà àku ru yìzo dhi ni lavú. Kòdhi íbe dhi, lazikúlí tà tídhí ru yìzo nda dré adrézó àyi totó dríá dhi i kókpà kàdrì, lazikúlí àku dhi ki lavú.

⁷ Kònò tà àku Gíká dré tá bhàle ru yìzo móndí íbe nda kàdré tá dóro kitswálé tíí dhi, tà adrézó àzya ni ni bha àrà ni 'á dhi ni tá adrè yókódhó.

⁸ Di, Gíká kisú tá ína tà kònzì àyi mónnyá i véna gò, tàzoá dhi: «Mírì tà dhi: Mì yi rè ká! Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, má ni tà tídhí ru yìzo tódhyá Ísèrélé ànzì íbe, ìndì Yúdà ànzì íbe dhi ni bha.

⁹ Tà tídhí ru yìzo nda kitswá adrélé ngóro tà àku má dré tá bhàle ru yìzo àyi ki tábhí íbe dhi tíni ko.

Lókyá nda kònàdhi sè dhi, má ru tá àyi ki drígá gò, àyi ki adrìzo apfòle Ezèpétò lésè.

Di, i ka'ì tá àyíkya tà má dré bhàle ru yìzo àyi íbe nda ni lebèle ko.

Gò má dré gòzo véle àyi ki tà kisù ko.

¹⁰ Di, Mírì tà dhi: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi,

* 8:5 8:5 A kònò Pfòma 25:40.

tà tídhí má dré dra bhàle ru yízo tódhyá Ìsèrèlè ànzí íbe nda, tà kònìdhi 'i:
Má ni áma tátrítrí kúlí bha àyi drína,
kúlí nda ki tisìzo àyi ki togó na.

Má ni mána adré àyi ki Gíká ro,
ìndì ì ni àyíkya adré áma mónnyá i ró.

¹¹ Dhya àlo kitswá gòle áyi àzya 'i yà, kó ngalè áyi adrúpi 'i yà dhi ni tadhá,
tàzoá dhi <Mí kònì Mírì> dhi ko.

Tàko ko, àyi nda ki títi áma ni,
kidhólé móndí tàko lavúlé àyi kòfalé dhi rú, tsàle móndí kàdrì lavúlé dhi
rú.

¹² Angyá ko, má ni àyi ki tà kònzi ki tri.

Má kitswá gòle véle àyi ki tàkònzì ki tà kisù ko.»†

¹³ Dì Gíká dré tà ru yízo nda kòdhi ni zìle «tídhí ro» dhi sè dhi, kòdhi adré
tadhá dhi, akódhi bhà tà àku ru yízo nda gàrà dri dre. Tà bhàle gàrà dri
adrélépi kpà agàle dhi, adré 'òle tavìle.

9

Tòlì àku adrézó Gíká ni lindrì bha ásà dhi i

¹ Tà àku Gíká dré tá bhàle ru yízo Ìsèrèlè ànzí íbe nda tá tòlì adrézó Gíká
ni lindrì bha ásà dhi íbe, tùmání àrà lólo bvò dri adrézó akódhi ni lindrì
bha lána dhi be.

² Dì à ledé tá tàbèrènakolò, 'a ni ni lakízó 'a be rì. A zi tá 'a ni ni àlo kìle
nda ni rú «Àrà lólo dhi». Àrà nda léna dhi, à bhà tá ngá adrézó àtsí tosó
sílá dhi, mísá àlo dhi, ìndì mápà fèle Gíká dré dhi íbe.

³ Kítá 'ìle tàbèrènakolò nda ni 'a lakízó dhi àmvolésè dhi, 'a ni ni rì rú
zìle «Àrà lólo lavúlé dhi» tá be.

⁴ Àrà nda léna dhi, à bhà tá àlètàrì ledélé órò sè adrézó béndélé za Gíká
dré dríá dhi, ìndì kpúkúbhú rúbhá ni ni ndryàzo títi órò sè, tà Gíká dré tá
bhàle ru yízo móndí íbe nda àdhyà be. Kpúkúbhú nda léna dhi, à bhà tá
lìdrì ledélé órò sè mánna íbe í léna dhi, kùtù fa Arónà àdhyà bí àlú ì dré
topfòzo dríá dhi, ìndì kírà tátrítrí kúlí tisìzo àyi dri, adrèbhá tà Gíká dré tá
bhàle ru yízo móndí íbe nda ni tà tadhá dhi íbe.

⁵ Kpúkúbhú nda drìle dhi, à bhà tá kèrùbímà adrèbhá Gíká ni adrema
mìlanzilanzì ro dhi ni tadhá dhi i. Kèrùbímà nda ki kupfú i zàle dhi, àrà
adrézó móndí ki tàkònzì tri dhi tá be. Dì, nyànomvá dhi, mà kitswá tà nda
kòdhi ki àndu ngi mibhalé tí bwà ko.

⁶ A kòtobhà ngá títi nda i tàbèrènakolò nda léna kònìni dre dhi, kòwánà
ì adré tá fìle kítú àlo àlo títi i sè 'a ni ni àlo kìle nda léna, adrélé àyi ki àzì
'ò.

⁷ Dì, kàdré ína 'a ni ni rì kìle nda ni tà sè dhi, kòwánà ki kàdrì adré tá
ngbà 'í fìle lána dhi nì. Adré tá ngbà 'í fìle lána vèsè àlo kóná àlo sè. Adré
tà ngbú fìle kàrí be, adrélé fèá Gíká dré áyi tàndi ni tàkònzì ki tà sè, ìndì
móndí ki tàkònzì ì dré tá 'òle tà nìma ko na dhi ki tà sè.

⁸ Kòdhi Tírì Lólo adré tá tadhá dhi, à nzi tá láti adrézó fìle Àrà lólo lavúlé
nda léna dhi rè ko, tàbèrènakolò ni àlo nda dré tá rè dhu adrèrà'a be dhi
'á.

⁹ Kòdhi adré lókyá àndrò kònìdhi ni tà tadhá. Adré tadhá dhi, ngá
kòwánà ì dré adrélé fèle mòbòmà íbe Gíká dré dhi ì kitswá mónnyá
adrèbhá lisámbò nda ki 'ò dhi ki togó temvé kitswálé títi dhi bwà ko.

¹⁰ Angyá ko, ngá ì dré adrélé fèle Gíká dré nda i ngbà 'í mányàngá i ngá
mvùle dhi íbe dhi 'i. Tà ì dré adrélé 'òle nda i ngbà 'í tà twátwa adrézó

† 8:12 8:12 A kònò Yèrémíyà 31:31-34.

móndí kǐ rúbhá kǐ temvé dhi 'i. A adré tòlí nda kǐ 'o kònìni, tsàlè lókyá Gíká dré tà tídhí dhi ni bhàrà'a dhi 'á.

Krístico ni kàrí kitswá móndí kǐ togó kǐ temvé kitswá lé tíí

¹¹ Di, nyànomvá dhi, Krístico apfò kòwánà kàdrì ro tà dóro atsábhá dhi kǐ tà sè dre. Fì kpà tàbèrènákolò kàdrì kitswá lépi tíí àlo ni ni lavú dhi léna dre. Tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bvò kòndi àdhya móndí ì dré ledélé àyi kǐ drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bhù àdhya 'i.

¹² Akódhi fì lána ndrìago kǐ kàrí tiàgo kya be fèle dhi sè ko. Be ró dhi, fì ína ngbà 'í vèsè àlo Arà lólo lavulé dhi léna àyi tàndi ni kàrí sè, kitswá lé àma kǐ apá tàkonzì ni rìnyí lésè kóná vèsè kólyá.

¹³ Tàtrítrí kúlí zàle dhi, à adré ndrìago kǐ kàrí tiàgo kya be dhi ni adó tìkàrá zàle dhi ni tópfó be, ligìle móndyá adrèbhá ndí ró àyi kǐ tàkonzì sè dhi ì drìsè, kitswázó àyi kǐ rúbhá kǐ temvé, àyi kǐ 'òzo atsá lé lólo Gíká dré.

¹⁴ Kàdré kònìni dhi, Krístico ni kàrí adré di véle àma kǐ togó kǐ temvé tà mà dré 'òle adrèbhá tá àma kǐ dri lile dràdrà kisú dhi ì lésè, mà kàdréro Gíká adrélépi lídrì ro dhi ni tà 'o be dhi bvó! Tàko ko, Tirí Lólo adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni rìnyí sè dhi, Krístico fè àyi tàndi mòbòmà kitswá lépi tíí dhi ró Gíká dré àma kǐ tàkonzì kǐ tà sè.

¹⁵ Àsà dhi, Krístico nda dhya adrélépi àyi totó tà 'o móndí kǐ kòfalé 'á Gíká be, tà tídhí Gíká dré bhàle ru yìzo àyi íbe dhi ni tà sè dhi 'i, móndyá Gíká dré azilé dhi ì kòkisúró tà dré lazilé àyi dré tàyilé ro dhi, adrézó ába kóná vèsè kólyá. Tàko ko, Krístico drà àyi kǐ apá àyi kǐ tàkonzì ì dré tá 'òle tà àku ru yìzo dhi zàle dhi ì lésè dre.

¹⁶ Kàdré wárágà tisìle tàyilé ngá kǐ tà sè dhi ni tà sè dhi, adré làá dhi, à kòtadhá rè zyà dhya wárágà nda ni tisìlepi dhi drà dre káyà dhi 'íká.

¹⁷ Tàko ko, à kitswá tà 'o wárágà nda sè bwà ko, dhya nda dré rè dhu adrèrà'a lídrì íbe dhi 'á. A ni ngbà 'í kitswá tà 'o àsà dhya nda ni dràma àmvolésè.

¹⁸ Tà nda sè dhi, Gíká bhà tá ndìndì tà àku ru yìzo móndí íbe dhi kàrí sè.

¹⁹ Angyá ko, Mósè kòlongó tà tíí tatrítrí kúlí dré tá adrélé tàle à kò'o dhi ì móndyá tíí ì dré dre dhi, dré tiàgo kǐ kàrí ndrìago kya be dhi ni adózó amulé yí be gò, ligìzoá búkù tatrítrí kúlí nda àdhya dri, ìndì móndyá tíí nda ì drìsè, fanzí rú zìle ìsópè dhi sè, ìndì kítá kǎ dhi sè.

²⁰ Gò dré tàzoá dhi: «Kòndhi, kàrí tà Gíká dré bhàle ru yìzo àmi íbe dhi àdhya 'i.»*

²¹ Di dré kpà kàrí nda ni adózó ligìle tàbèrènákolò dri, ìndì ngá tíí adrézó Gíká ni líndrì bha àsà dhi ì drìsè.

²² Tà bàti ró dhi, tatrítrí kúlí adré làá dhi, à kàdré ànyíànyí ngá tíí dhi kǐ temvé kàrí sè. Angyá ko, kàrí kòkutú ko dhi, Gíká kitswá móndí kǐ tàkonzì trì ko.

²³ Di adré tá làá dhi, à kàdré ngá líndrì adrèbhá ngá tàndi bhù na dhi kǐ tadhá nda kòdhi kǐ temvé kònìni. Adré di làá dhi, à kàdré ngá tàndi bhù àdhya kǐ temvé mòbòmà dóro mòbòmà nda kǐ lavúbhá dhi ì sè.

²⁴ Tàko ko, Krístico fì tá àrà lólo ledélé móndí kǐ drígá sè, adrélépi tá ngá líndrì ngá tàndi bhù na dhi àdhya ró dhi léna ko. Be ró dhi, fì ína bhù ni tàndi na gò, pfòle adrélé Gíká kandrà àma kǐ tà sè.

²⁵ Fì tá kpà bhù na kitswá lé àyi fe mòbòmà ro vèsè be bí, ngóro kòwánà kǐ kàdrì dré adrélé fìle Arà lólo lavulé dhi léna kóná àlo àlo tíí ì sè kà'wá kǐ kàrí sè dhi tíni ko.

* 9:20 9:20 A kònò Pfòma 24:8.

26 Kònò Krísto kàdré tá 'òá kònìni dhi, a ni tá làá dhi, kàdré kizà nya vèsè be bǐ kidhólé bvò ni bhàma lésè. Di, nyànomvá, lókyá kùdù kònìdhi sè dhi, Krísto apfò ngbà 'í vèsè àlo áyi fe mòbòmà ro, kitswálé tàkonzì ki tà 'o akilé dhi dre.

27 Adré làá dhi, móndí àlo àlo títi dhi ì kòdrà vèsè àlo gò, àmvolásà dhi, Gìká kòtáro àyi ki tàbvó.

28 Kókpa kòdhi tíni, Krísto fè i dràle mòbòmà ro vèsè àlo, kitswálé móndí zyandre dhi ki tàkonzì ki tingá. A ni kpà go apfòle vèsè ni rǐ sè. Di, a ni go apfòle kitswálé tàkonzì tingá dhi bvó ko. Be ró dhi, a ni go apfòle kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe móndyá adrèbhá áyi letè dhi i dré.

10

Krísto fè i dràle mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo

1 Tà Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi i ngbà 'í tà dóro adrèbhá alìle dhi ki líndrí 'i, tà dóro tàndi nda 'i ko. Àsà dhi, tágba à kàdré mòbòmà fe Gìká dré kóná àlo àlo títi i sè landè àko ró yà dhi, tátrítrí kúlí nda kitswá tàdzí móndyá adrèbhá àyi ki kisi Gìká kandrà dhi ki 'o kitswálé títi ko.

2 Kònò kòkitswá tá móndyá adrèbhá lísámbò 'o nda ki togó temvé kitswálé títi 'í dhi, ì kitswá tá gòle véle àyi ki tàkonzì kisù ko gò, à dré mòbòmà fèma àyi ki tà sè dhi ni tayízó.

3 Tà bàti ró dhi, mòbòmà adrélé fèle kóná àlo àlo títi i sè nda ì adrè móndyá nda ki tàkonzì 'o agalé àyi léna dhi ni.

4 Angyá ko, tiàgo ki kàri ndrìàgo kya be dhi kitswá tàdzí tàkonzì tingá ko.

5 Di àsà dhi, Krísto dré tá adrérà'a 'òle alìle bvò kònìdhi lé dhi 'á dhi, tà tá Gìká dré dhi:

«Mí lè tá mòbòmà i ìndì ngá adrélé fèle mòbòmà ro mí dré dhi íbe kòdhya ko.

Di, mí ledé mína rúbhá má dré kitswálé fèle dhi kòdhya.

6 Mí ka'í tá kà'wá adrélé zàle dhi i, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì ki tà sè dhi íbe kòdhya ko.

7 Di má dré tàzoá dhi: «Á! Gìká, ma kònìdhi.

Má alì tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhi ni 'o, ngóro tisìle áma tà sè ámi búkù pàle dhi léna dhi tíni.»*

8 Di Krísto nda tà tá rè zyà dhi: «Mí lè tá mòbòmà i, ngá adrélé fèle dhi i, kà'wá adrélé zàle dhi i, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì ki tà sè dhi íbe kòdhya ko. Mí ka'í tá kpà ngá nda i ko.» Tà tá kònìni, tágba tátrítrí kúlí dré adrézó làá dhi, à kàdré ngá nda ki fe Gìká dré dhi.

9 Gò dré tàzoá dhi: «Ma kònìdhi. Má alì tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhi ni 'o.» Àsà dhi, bhà tá tà àku nda gàrà dri, tà tídhí nda ni bhàzo àrà ni 'á.

10 Di Yésu Krísto dré tà Gìká dré tá lèle í kò'o dhi ni 'òle dhi sè dhi, Gìká 'o àma atsalé lólo í kandrà, Krísto ni rúbhá fèle ngbà 'í vèsè àlo mòbòmà ro àma ki tà sè dhi sè.

11 Tátrítrí kúlí zàle dhi, kòwánà títi dhi ì adrè ngbú adrélé àyi ki àzì 'o kítú àlo àlo títi i sè, adrézó mòbòmà fe landè àko ró, tágba mòbòmà nda ì dré kitswázó tàdzí móndí ki tàkonzì tingá ko dhi.

12 Di, Krísto fè ína i ngóro mòbòmà àlo kwákwá fèle tàkonzì ki tà sè kitswálépi lókyá títi i sè dhi ró gò, dré lírízó Gìká ni dríágó lésè.

13 Kidhólé lókyá nda sè dhi, adrè lókyá Gìká dré dra áyi kàribhá ki bhàzo adrélé áyi pá zàle dhi ni letè.

* 10:7 10:7 A kònò Longó i 40:7-9.

14 Tàko ko, mòbòmà àlo kwákwá nda sè dhi, 'o mónnyá Giká dré bhàle twá adrélé ína ró dhi ì kitswálé títi kóná vésè kólyá.

15 Tirí Lólo adré kpà tà nda ki longó kòdhyá. Angyá ko, tà tá rè zyà dhi:

16 «Mírì tà dhi: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi, tà tídhí má dré dra bhàle ru yìzo tódhyá àyi íbe dhi, tà kònìdhi 'i:

Má ni áma tátírítrí kúlí bha àyi ki togó na, kúlí nda ki tisìzo àyi drìna.»†

17 Gò tàá dhi:

«Má kitswá gòle véle àyi ki tàkonzì ki tà kisù, tà kònzì ì dré 'òle dhi íbe ko.»‡

18 Di Giká kòtrì móndí ki tàkonzì ì kònìni dhi, adré di leá dhi, à kògò véle mòbòmà fe tàkonzì nda ki tà sè ko.

Ama ki kisima ànyi Giká làga dhi

19 Di áma adrúpi ì, mà dré adrélé Yésu ni tà ka'ì bàti dhi sè dhi, mà kitswá adrélé file Arà lólo lavulé dhi léna akódhi ni kàrí sè.

20 Mà adré file lána láti tídhí lídrì ro dré nzìle àma dré kitswázó lavulé kítá 'ìle dhi 'ásè dhi 'ásè. Kítá 'ìle nda, akódhi ni rúbhá 'i.

21 Di ásà dhi, mà dré adrélé kòwánà kàdrì adrélépi Giká ni dzó drìle dhi íbe dhi sè dhi,

22 mà kàdré àma ki kisí ànyi Giká làga togó dóro adrélépi akódhi ni ka'ì bàti dhi sè. Tàko ko, akódhi temvé àma ki togó, àma ki tàkonzì nìni tìngázó dre. Dzì kpà àma ki rúbhá yì tsèrèlè dhi sè dre.

23 Mà kàdré kpà tròle gígí ro tà mà dré adrézó mǐ bha ásà, adrézó kpà longóá dhi rú. Tàko ko, Giká tà nda ni lazílepi dhi kitswá adrélé ka'ìle togó wáyi sè.

24 Mà kàdré kpà àma ki adrúpi ki tà kisù, adrézó ru kodzó àma kòfalésè, mà kàdréró tà dóro 'o lèle sè.

25 Mà kòtayí adrema ru kímó àma ki adrúpi íbe dhi ngóro móndí àruka kya tíni ko. Be ró dhi, mà kàdré ru tìmbà àma kòfalésè àma ki tà ka'ìka'ì na. Mà kàdré véle 'òá adrézó lile ába drìdrì, mà dré adrérà'a kítú Mírì dré dra agòzo dhi ni no atsàrà'a ànyi dhi 'á.

26 Di, mà kògò adrélé tàkonzì 'o ìze sè mà dré tà bàti kisúzó nìle dhi àmvolésè dhi, mòbòmà kitswálépi tàkonzì nda ki tìngá dhi ni adré véle yókódhó.

27 Mà kàdré 'òá kònìni dhi, tayí ngbà 'í tirì àma dré, mà dré adrérà'a Giká ni tàbvó tàma letè, túmání àtsí kàdrì dra akódhi ni kàribhá ki zàlepi véle dhi be dhi 'á.

28 Tàko ko, dhyá àlo kògà Mósè ni tátírítrí kúlí 'òle gò, móndí rǐ yà, kó ngalè na yà tà nda ni nobhá mǐ sè dhi ì dré akódhi ni asíkìzo dhi, à adré akódhi nda ni 'o dràle, kizà ni ni bha àko ró.

29 Kàdré kònìni dhi, mǐ adré kisúá dhi, à ni di véle tà ño dhyá adrélépi Giká ni Mvá ni ayízè, adrélépi kàrí tà Giká dré bhàle ru yìzo dhi àdhyá áyi 'òlepi atsálé lólo dhi ni no ngá tàko ró, ìndì adrélépi Tirí Giká dré fèle áyi togó tani sè dhi ni lodhá dhi dri ngíni?

30 Angyá ko, mà nǐ dhyá tà kòni ki tàlepi dhi be: «Má ni móndí ki tà kònzì ki vùdrì logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà ì dré 'òle dhi ì tí dhi ma.» Akódhi nda tà kpà dhi: «Mírì ni áyi mónnyá ki tàbvó ta.»§

31 Dhèle Giká lídrì ro dhi drígá dhi, tà adrélépi tirì fe gàle dhyá léna dhi 'i!

† 10:16 10:16 A kònò Yèrèmyà 31:33. ‡ 10:17 10:17 A kònò Yèrèmyà 31:34. § 10:30 10:30 A kònò Dùtèrònómè 32:35-36.

³² Mì kisù rẹ lókyá mì dré tá Gíká nì ngádra kisúzó ngá kazá àmi kì togó na dhi ká! Lókyá nda sè dhi, tágba mì dré tá adrézó kizà nya dhi, mì adré tá àmi kì togó tsi àdzú kàdrì dhi na.

³³ Lókyá àruka ì sè dhi, à adré tá àmi kì lodhá, adrézó àmi kì mǐ pfo mónnyá títi ì kandrà. Lókyá àruka ì sè dhi, mì adré tá àmi kì totó tātā móndí adrèbhá kizà nya kònìni dhi làga.

³⁴ Mì adré tá kizà do àmi kì togó na móndí 'ìle bǎdzó na dhi kì tà sè. A kàdré àmi kì ngá topá dhi, mì adré tá tà nda nì ka'ì dóro, adrézó lenzélé ásà. Tàko ko, mì nǐ tá tàle dhi, àmi tá àmíkya tà dóro ngá nda kì lavúbhá dhi ìbe, ìndì tà nda ì kitswá akílé bwà ko dhi be.

³⁵ Dì ásà dhi, mì kòbhe tà mì dré ka'ìle bàti dhi ko. Angyá ko, mì nì làgí múrúngú kisú ásà.

³⁶ Adré dì làá dhi, mì kàdré togó tsi, adrézó tà Gíká dré adrélé lèle mì kò'o dhi kì 'o, mì kòkisúró tà dré lazilé dhi be dhi bvó.

³⁷ Tàko ko, ngóro Gíká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Tayí ngbà 'í lókyá tsà,

dhya adrélépi alìle dhi dré alìzo. Kitswá ìna gǐle ko.

³⁸ Dhya adrélépi gyǎgya má mǐlèsè dhi nì adré lídrì ìbe áyi tà ka'ìka'ì sè.

Dì, kògò ìna bvóle ro dhi, àma togó kitswá kinílé akódhi nì tà sè ko.»*

³⁹ Ama ró dhi, àma móndí adrèbhá gòle bvóle ro kitswále dràdrà kisú dhi 'ì ko. Be ró dhi, àma àmakya móndí adrèbhá Gíká nì ka'ì gò adrézó adrélé dhi 'ì.

11

Tà ka'ìka'ì

¹ Dhya adrélépi tà ka'ìka'ì ìbe bàti dhi adré ka'ìá tàle dhi, ì nì dra tà ì dré adrézó mǐ bha ásà dhi kì kisú káyà dhi. Adré kpà nǐá tàle dhi, tà ì dré kitswále nòle mǐ sè ko dhi kì dra ru 'o káyà dhi be.

² Atú dhi, àma kì tábhí ì ka'ì tá Gíká kònìni gò, akódhi dré àyi kì tà bhàzo kuru ásà.

³ Tà ka'ìka'ì sè dhi, mà nǐ tàle dhi, Gíká bhà bhù ì bvò be áyi kúlí sè dhi be. Dì ngá adrélé nòle mǐ sè dhi ì apfò ngá adrélé nòle mǐ sè ko dhi ì lésè.

⁴ Tà ka'ìka'ì sè dhi, Abélè fè tá Gíká dré mòbòmà dóro dhi Kàyínà àdhya nì lavú. Akódhi nì tà ka'ìka'ì nda sè dhi, Gíká ka'ì ngá dré fèle nda ì gò, akódhi nì tà bhàzo kuru, akódhi nì zìzo móndí gyǎgya dhi ró. Dì tà ka'ìka'ì nda sè dhi, Abélè adré rẹ dhu tà ta àma dré, tágba dré dràzo dhi.

⁵ Tà ka'ìka'ì sè dhi, Gíká do tá Ènókà ì véna, kòdràró ko dhi bvó. Dì à dré gòzo véle akódhi nì kisú ko, Gíká dré tá akódhi nì dòle ì véna dhi sè. Angyá ko, Gíká nì Kúlí adré tàá dhi, drìdrì Ènókà nda nì dòzo dhi kandrà dhi, akódhi nì tà 'o tá Gíká nì togó kinílé.

⁶ Dì, tà ka'ìka'ì àko dhi, dhya àlo kitswá ìna Gíká nì togó 'o kinílé bwà ko. Tàko ko, lè dhya ángùdhi adrélépi áyi kisi ànyi Gíká làga dhi kàdré ka'ìá dhi, akódhi be, ìndì adré làgí múrúngú fe mónnyá títi adrèbhá áyi nda togó wáyì sè dhi ì dré káyà dhi.

⁷ Tà ka'ìka'ì sè dhi, Gíká dré tá tà lazízó Nówè dri tà kitswále nòle rẹ ko dhi kì tà sè dhi, Nówè ka'ì tá Gíká nì kúlí nda 'òle gò, bwátù kàdrì dhi nì ledézó kitswázó áyi sùrú tidrí. Dì ásà dhi, bhà tá tà mónnyá bvò àdhya ì dri gò, dré atsázó gyǎgya Gíká mǐlèsè áyi tà ka'ìka'ì nda sè.

* 10:38 10:38 A kònò Abàkúkà 2:3-4.

8 Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Abàramà ni zìzo lile bvò dré kitswálé kisulé tàylilé ro dhi na dhi, Abàramà ka'i tá Giká ni kúlí nda 'òle gò, dré lizo, tágba dré tá nìzoá ngalè í adré tá lile ángolé ya dhi ko dhi.

9 Akódhi ni tà ka'ika'i nda sè dhi, dré bhà mòzo adrézó móndí twá ro bvò Giká dré tá lazilé í dré nda na. Gò dré adrézó wémà i zàle, ngóro Ísákà i Yàkóbhò be tà lazilé nda ni kisúbhá tàylilé ro dhi i dré kpà 'òle dhi tìni.

10 Tàko ko, adré tá bhàandre Giká dré tá tà ni ni kisùzo drìdrì gò, sizoá pá íbe tātā dhi ni letè.

11 Tà ka'ika'i sè dhi, Abàramà nda kisú tá rinyí mvá tizo, tágba akódhi ni kóná dré tá lavúzó, ìndì Sàrà ni tãndì dré tá adrézó kóndó ro dhi. Angyá ko, nò tá Giká tà nda ni lazilépi í dré dhi ngóro dhya í dré kitswálé ka'ile togó wāyi sè dhi ró.

12 Di ásà dhi, agó àlo adrélépi tá ànyi dràdrà mìle nda lésè dhi, ànzi i dré topfòzo lizólé zyandre ró, ngóro bhìbhínyà bhù mibhalé 'á dhi i tìni, ìndì sinyí yìandre mìle kitswálé nàle bwà ko dhi tìni.

13 Móndyá títí nda kòdhi i adré tá atsilé tà ka'ika'i na, tsàle lókyá i dré todràrà'a. I kisú tá tà Giká dré lazilé dhi i ko. Di, i nò tá àyikya tà lazilé nda i vwàvwà ro, tà nda ki ka'izo dóro. I ka'i tá kpà tàle dhi, àyi tá ngóro móndí twá bvò àyikya ró dhi àko dhi i tìni.

14 Móndyá adrèbhá tà ta làsú be kònini dhi i adré tadhá ngádra 'á dhi, i adré bvò àzya nda adrélé àyikya ró.

15 Kònò i kàdré tá bvò i dré tá tayilé dhi ni tà kisú dhi, i ni tá kitswá láti kisú nzìzo bvò nda na.

16 Di, i adré tá àyikya bvò dóro lavulé dhi ni nda kisulé kòdhya. Kòdhi adré taa dhi, i adré tá bvò bhù na dhi ni nda kòdhya. Di ásà dhi, Giká kanyò àko i dré adrélé áyi zi àyi ki Giká ro dhi sè. Tàko ko, akódhi ledé bhàandre àyi dré dre.

17 Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Abàramà ni tabhizo dhi, Abàramà fè tá Ísákà mòbòmà ro akódhi dré. Di akódhi tà Giká dré tá lazilé dhi ki kisulépi nda adré tá 'òle áyi mváagó àlo kwákwá dhi ni fe dràle,

18 tágba Giká dré tá tazoá drá dhi «À ni ngbà 'í Ísákà ni ànzi ki zi ámi ànzi i ró dhi kòdhya» dhi.*

19 Abàramà adré tá ina kisúá dhi, tágba Ísákà kòdrà yà dhi, Giká rinyí íbe kitswázó akódhi ni tingá dràdrà lésè. Di à ni kitswá taa kúlí alaala sè dhi, Abàramà gò áyi mváagó nda ni kisú ngóro móndí tingalé dràdrà lésè dhi tìni.

20 Tà ka'ika'i sè dhi, Ísákà zi tá tà tani Giká tí Yàkóbhò i dri Èsáwù be tà adrèbhá tá alile dhi ki tà sè.

21 Tà ka'ika'i sè dhi, Yàkóbhò dré tá adrèrà'a 'òle dràle dhi 'á dhi, zi tá tà tani Giká tí Yòséfà ni ànzi àlo àlo títí dhi i dri. Gò dré Giká ni lindrì bhàzo, í dré tá adrèrà'a áyi agò áyi kùtù fa dri dhi 'á.

22 Tà ka'ika'i sè dhi, Yòséfà dré tá adrèrà'a ànyi dràdrà mìle dhi 'á dhi, longó tá Ísèrelè ànzi ki apfòma Èzèpètò lésè dhi ni tà gò, dré tà í dré tá lèle à kò'o áyi fà ni tà sè áyi dràma àmvolésè dhi ni tà lazizó.

23 Tà ka'ika'i sè dhi, Mósè ni tibhá i zù tá akódhi mbà na akódhi ni tìma àmvolésè. Tàko ko, i nò tá dhi, mvámvá nda ni tà avé tò. I ro tá kpà ngá, i dré tá ópí kàdrì ni kúlí gale 'òle dhi sè ko.

24 Tà ka'ika'i sè dhi, Mósè nda dré tá mbàzo atsálé kàdrì dhi, gà tá à kàdré áyi zi ópí kàdrì, Fàráwò ni zapi ni mvá ro dhi rè.

* 11:18 11:18 A kònò Kìdhoma 21:12.

²⁵ Di kipè tá kizà nyàma tùmání mómnyá Giká àdhya íbe dhi kòdhya, lenzema tàkonzì ni tà sè lókyá tsà sè dhi ni àrà 'a.

²⁶ Akódhi mìlèsè dhi, kanyò mvòle Krísto ni tà sè dhi tá dóro lavúlé, ngá làgí be kàdrì Ezèpétò na dhi kì kisúlé dhi rúsè. Angyá ko, adré tá mì bha làgí múrúngú í dré kitswálé kisúlé dhi dri.

²⁷ Akódhi ni tà ka'íka'í nda sè dhi, apfò tá Ezèpétò lésè ópí kàdrì ni togóaswa ni ro àko ró gò, dré àyi togó tsìzo lizo ába drìdrì, dré tá adréle Giká kitswálé nòle mì sè bwà ko dhi ni no dhi sè.

²⁸ Tà ka'íka'í nda sè dhi, tà tá Ìsèrélè ànzì í dré dhi, ì kò'o gwányá Pásiká àdhya, kàrí ligizo dzóti fa ì rúsè, kitswálé ángéló adrélépi dràdrà fe dhi kòtupfúró àyi kì ànzìàgo kàyo ró dhi ì todràle ko dhi bvó.

²⁹ Tà ka'íka'í sè dhi, Ìsèrélè ànzì ì zya tá yìandre Kika, ngóro à dré adréle atsílè àrà fà ro dhi 'ásè dhi tìni. Di, Ezèpétò ì kòtabhì tà nda 'òle dre dhi, yìandre nda dré anzízó àyi drìsè rùkù àyi kì tupfú todràle.

³⁰ Tà ka'íka'í sè dhi, Ìsèrélè ànzì ì tatsí tá Yèríkò làgàsè kúrúkúró kítú nzi-drì-rì gò, bhàandre nda ni zèribà dré adàzo kìnì mi.

³¹ Tà ka'íka'í sè dhi, Rábà, tòkó zàràbhù ro dhi ka'í tá Ìsèrélè ànzì mùle lùzu ró dhi ì dòle í véna gò, à dré akódhi ni pfùzo dràle tùmání mómnyá ligíbhá Giká rú dhi íbe ko.

³² Di má ni go vélé tàà ngíni? Lókyá má dré kitswázó tà ta Gèdèyónà ni tà dri, Bàràkà ni tà dri, Sàmòsónà ni tà dri, Yèfétà ni tà dri, Dàwídì ni tà dri, Sàmùwèlè ni tà dri, ìndì pròfétà kì tà dri dhi yó.

³³ Ayi nda kì tà ka'íka'í sè dhi, ì bhu tá àdzú òpì kì lavúzó, ì 'o tá tà gyágya ì, ì kisú tá tà Giká dré tá lazílè dhi ì, ì tabhó tá kàmì kì síbhálé ì,

³⁴ ì kidrá tá àtsí adrélépi kòle rìnyi ró dhi, ì lapá tá mómndí kì sápi ì sílèsè. Ayi tà íbe yàyà dhi ì atsá tá rìnyi ró. Ì atsá tá àgo tòmbatòmba ì ró àdzú na, àyi kì kàribhá angábhá bvò twá ì lésè dhi kì ladró.

³⁵ Tòkó ì gò tá àyi kì mómndí tá dràbhá dhi kì kisú ngóro mómndí tingalé dràdrà lésè dhi ì tìni.

Mómndí àruka ì tayí tá àyi adréle rúbhá 'òle aswálé gò, ì dré todràzo. Ì gà tá à kápá àyi dhi rè, ì kòngaró dràdrà 'ásè lídrì dóro lavúlé dhi ni kisú be dhi bvó.

³⁶ Arukabhá ni ì tayí tá àyi adréle gùle, adréle tswàle, adréle 'ìle nyìrì sè, adréle bhèle bǎdzó na.

³⁷ A lebhé tá àruka ni ì todràle kírà sè. A tìsì tá àruka ni ì 'a be rì. A tufú tá àruka ni ì todràle sápi sè. Àruka ni ì tatsí tá lemerèbhá ì ró kìnì kábilígyà kya ndrì íbe asólé àyi rú dhi íbe. Ì tayí tá àyi adréle mì pfòle, adréle 'òle kònzì.

³⁸ Ì tatsí tá duku ì 'ásè ìndì kòngó ì drìsè, adréle àyi kì tuzù kírà gò ì 'ásè, ìndì bhú kìnì zàle dhi ì 'ásè. Tágba dré tá adrézó kònzìni dhi, mómnyá bvò kòndi àdhya ì kitswá tá àyi nda kì lindrì sè ko!

³⁹ Mómnyá títì nda kòdhi kì tà ka'íka'í sè dhi, Giká bhà tá àyi kì tà kuru. Di, ì kisú tá àyikya tà dré tá lazílè dhi ko.

⁴⁰ Tàko ko, Giká bhà tá tà dóro lavúlé dhi zùle àma dré, kitswázó àma kì 'o kitswálé títì tùmání àyi íbe dhi bvó.

12

Giká ni ànzì kì lotoma

¹ Di àma ró dhi, àma mómnyá zyandre àyi kì tà ka'íka'í tadhábhá nda íbe kimólé àma làgàsè kúru. Di àsà dhi, lè mà kòbhe àma rúsè ngá lanzi títì

adrébhá àma ki kíkí dhi i, túmání tàkonzì adrébhá àma ki tí'ì dhi íbe, mà kàdréro angú Gíká dré bhàle àma kandrà dhi ni ra landè àko ró.

² Mà kàdré kpà àma ki mǐ bha Yésu dri. Tàko ko, akódhi nda dhya láti nzilepi àma dré adrézó Gíká ni ka'í dhi 'i, ìndì dhya adrélépi àma ki 'o kitswálé títi àma ki tà ka'íka'í na dhi 'i. Akódhi dré tá kólénzé Gíká dré bhàle í kandrà dhi ni nòle dhi sè dhi, ka'í tá kizà nyàle fa kipakipa dri, kanyò ni ni nòzo tà tàko ró gò, dré lírízó Gíká ni lírìrà òpì àdhya ni dríágó lésè.

³ Mǐ kisù rè ngalè akódhi mvò tá tàkonzìbhá ligìbhá í rú kònìni dhi ki tà ngìni ya dhi ká, mǐ kòkitswáro landèle àmi ki togó tayízó lanzìle ko dhi bvó.

⁴ Tàko ko, àdzú mǐ dré adrélé bhùle tàkonzì íbe kòdhi léna dhi, mǐ bhu rè tsàle àmi ki kàrí dré kutùrà dhi na ko.

⁵ Mǐ tivì kúlí Gíká dré tàle àmi ki kodzózó áyi ànzi i ró dhi dre? Akódhi tà dhi:

«Àma mvá, Mírì kàdré àmi lotó dhi, mǐ kònò tà nda tà tàko ró ko.

Kàdré àmi tàkonzì tadhá mǐ dré dhi, mǐ kòtayí àmi togó lanzìle ásà ko.

⁶ Tàko ko, Mírì adré móndyá títi í dré adrélé lèle dhi ki lotó kòdhya.

Adré kpà tà ño móndyá títi í dré adrélé ka'íle áyi ànzi i ró dhi i dri.»*

⁷ Gíká kàdré ò àmi ki lotó dhi, mǐ kàdré togó tsi, adrézó kizà mǐ dré adrélé nyàle nda ki mvo. Gíká adré àmi ki 'o ngóro áyi tàndi ni ànzi i tíni. Tàko ko, mvámvá àlo atá ni dré adrézó lotóá ko dhi tsì be?

⁸ Di, Gíká kàdré àmi ki lotó ngóro dré adrélé 'òle áyi ànzi títi dhi ki tà sè dhi tíni ko dhi, kòdhi adré tadhá dhi, àmi akódhi ni ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, àmi àmìkya bákólyá ànzi 'i.

⁹ Ama títi dhi i tá atá bvò dri adrébhá tá àma ki lotó dhi íbe gò, mà dré adrézó áyi ki lindrì bha. Kàdré kònìni dhi, lè mà kàdré di véle àma ki bha àma ki Atá bhù na dhi ni rìnyí zàle, mà kàdríro be dhi bvó!

¹⁰ Ama ki atá bvò dri nda ì adré tá àma ki lotó lókyá tsà sè, ngóro dré tá adrélé dóro áyi mìlésè dhi tíni. Di, Gíká adré ína àma ki lotó ngóro dré adrélé dóro àma dré dhi tíni, mà kàtsáro lólo ngóro í dré adrélé lólo dhi tíni.

¹¹ Dhya ángùdhi adrélé lotólé dhi adré tà nda ni no lókyá nda sè dhi ngóro tà adrélépi arí fe dhi ró ko. Be ró dhi, adré ína tà nda ni no ngóro tà adrélépi kizà fe dhi ró. Di, àmvolásà, à kòlotó akódhi nda kitswálé títi dre dhi, a ni lò'wa dóro 'a bí, adrézó tà gyàgya 'o tà kàdríkàdri na.

¹² Di ásà dhi, lè mǐ kògò rìnyí fe àmi ki drígá toròbhá dhi i dré, ìndì àmi ki pá landèbhá dhi i dré.

¹³ Mǐ kàdré kpà láti lotó àmi ki pá i dré, móndí pá íbe yàya dhi ì kàtsáro mèrèkpè i ró ko, be ró dhi, ì kàdríro be dhi bvó.†

Gíká ni gàma ko dhi

¹⁴ Lè mǐ kàdré láti nda adrézó tà kàdríkàdri íbe àmi kòfalé móndyá títi dhi íbe. Mǐ kàdré kpà àmi ki fe adrélé lólo Gíká dré be. Tàko ko, dhya áyi fèlepi adrélé lólo Mírì dré ko dhi, kitswá ína akódhi ni no ko.

¹⁵ Mǐ kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíro i vwàle Gíká ni togó tani rúsè ko. Dhya àlo kòtayí kpà áyi togó atsálé kùdzíkùdzi ko, tà kùdzi nda kàtsáro kpà móndí àruka bí dhi i rú, áyi ki 'o atsálé ndí ró ko.

¹⁶ Mǐ kònò kpà dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kò'oró ndòtò tà ko, ìndì kògàro Gíká ni tà Èsáwù àdhya tíni ko. Tàko ko, Èsáwù nda lagí tá ína tà í

* 12:6 12:6 A kònò Tògyakúlí 3:11-12. † 12:13 12:13 A kònò Tògyakúlí 4:26.

dré tá kitswálé kisúlé tàyiilé mvá kàyo àdhyá ró dhi ngbà 'í mányàngá mvá tsà dhi sè.

¹⁷ Ngóró mì dré nìle be dhi tìni dhi, àmvolásà dhi, dré gòzo tódhyá tà tani nda ni le kisúlé gò, à dré gàzoá rè. Ndà tá láti tà nda ni ladzázó, di, kitswá tá ína ko, tágba dré tà nda ni ndàzo m̀ndra sè bí dhi.

¹⁸ Áma adrúpi i, mì kisí tá àmi ànyi kóngó kitswálé tabèle bwà, ìndì adrélépi kòle àtsi ró dhi làga ko. M̀i kisí kpà àmi ànyi àrà adrélépi t́nimvá ro ìndì ngátsi ró, kàgùmá dré adrézó v̀ile lána dhi làga, ngóró Ìsèrélè ànzi ì dré tá 'òle kóngó Sínáyì àdhyá na dhi t́ni ko.

¹⁹ M̀i kisí kpà àmi ànyi àrà gòkà vòzo gò, kúlí tirì f̀elepì dhi ni yòzo lána dhi làga ko. Tàko ko, Ìsèrélè ànzi ì dré tá kúlí nda ni ỳizo dhi, ì lizí tá Giká ni ti, kòkikíró kúlí nda, kògòró tà ta ko dhi bvó.‡

²⁰ Angyá ko, ì kitswá tá tà kúlí nda dré tá adrélé t̀ale ì kò'o dhi ni mvo bwà ko. Kúlí nda tà tá dhi: «Dhya àlo kòtabè kóngó kòndhi dhi, kàdré gba kà'wá 'i yà dhi, lè à kòlebhé akódhi nda dràle kírà sè.»§

²¹ Tà ì dré tá nòle nda dré tirì f̀ele àyi dré tò dhi sè dhi, Mòsè ni tàndi tà tá dhi: «Má adrè lyàle tirì dré.»*

²² Di, mì kisí àmikya àmi ànyi kóngó Siyónà àdhyá làga, ìndì Yèrusalémà, bhàandre Giká lídrì ro dhi àdhyá bhù na dhi làga. M̀i kisí àmi ànyi ángéló l̀izólìzo ru kimóbhá adrélé lenzélé dhi ì làga.

²³ M̀i kisí àmi ànyi Giká ni ànzi kàyo ró ru kimóbhá, àyi kì rú tisìzo bhù na dhi ì làga. M̀i kisí àmi ànyi Giká, mónnyá títí dhi kì tàbvó tàlepì dhi làga, ìndì mónnyá atsábhá gyàgya kitswálé títí dhi kì líndrì ì làga.

²⁴ M̀i kisí kpà àmi ànyi Yésu adrélépi áyi totó tà 'o móndí kì kòfalé 'á Giká be, tà t́dhí Giká dré bhàle ru ỳizo àyi íbe dhi ni tà sè dhi làga, ìndì akódhi ni kàrí kutúlépi, adrélépi tà ta dóro lavúlé Abélè ni kàrí àdhyá rúsè dhi làga.

²⁵ M̀i kònò di dóro, mì kògàró dhyá adrélépi tà ta àmi dré dhi ko. Tàko ko, mónnyá dhyá adrélépi tá tà longó àyi dri bvó dri dhi ni gabhá rè dhi ì kòlapá Giká ni tàbvó tàma sílèsè ko dhi, mà ni di àmakya lapá nǵninǵini ró, mà kàdré àma kì alá dhyá adrélépi tà longó àma dri bhù lèsè dhi rú dhi?

²⁶ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Giká ni kúlí kizí tá bvó tà tàndi ró. Di, nyànómvá dhi, akódhi lazí kúlí tàzoá dhi: «Má kitswá ngbà 'í gòle bvó kizí kòdhyá ko. Be ró dhi, má ni go tódhyá bvó kì kizí bhù íbe vèsè àlo.»

²⁷ Kúlí «tódhyá» ìndì «vèsè àlo» kòdhi ì adrè lèá t̀ale dhi, Giká ni ngá títí í dré tá bhàle dhi kì kizí tingálé, ngá kitswálé kizílé bwà ko dhi ì kàdré rò rè dhu be dhi bvó.

²⁸ Di ásà dhi, mà dré adrélé òpì kitswálé kizílé bwà ko dhi ni kisú dhi sè dhi, mà kàdré àwoyà fe Giká dré, adrézó akódhi ni líndrì bha akódhi ni ròma sè, ngóró dré kitswálé akódhi mìlèsè dhi t́ni.

²⁹ Tàko ko, àma kì Giká ína àtsí adrélépi ngá za vèle dhi 'i.†

13

Tà t̀ale kùdù ro mónnyá kà'ibhá kì kodzózó dhi ì

¹ Lè mì kàdré ru le àmi kòfalèsè ngóró adrúpi ì t́ni.

‡ 12:19 12:19 A kònò P̀fòma 19:16-22. § 12:20 12:20 A kònò P̀fòma 19:12-13. * 12:21 12:21 A kònò Dùtèrònómè 9:19. † 12:29 12:29 A kònò Dùtèrònómè 4:24.

² Mì kòtivì adrema móndí twá kǐ ka'í dòle àmì kǐ dzó na kùmú ì ró dhi ko. Tàko ko, móndí àruka adrèbhá 'òá kònìni dhi ì ka'í tá ángéló ì dòle àyì kǐ dzó na nǐá àko ró.

³ Mì kàdré móndí 'ìle bǎdzó na dhi kǐ tà kisù, ngóro mì adré tá bǎ nya tùmǎní àyì íbe na tǐni. Mì kàdré kpà móndí adrélé mì pfòle dhi kǐ tà kisù, ngóro mì adré tá kizà nya àyikya tǐni na tǐni.

⁴ Lè móndyá títí dhi ì kàdré lámó ni tà bha kuru. Lámó na dhi, mì kàdré àmì kǐ rúbhá líkí adrélé ngbà 'í móndí mì dré mòle dhi ì dré. Tàko ko, Gíká ni móndyá adrèbhá múná tà 'o dhi kǐ tàbvó ta, tùmǎní móndyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe.

⁵ Lè mì kòtayí àmì làfa lovó dré adrélé tidrìle dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya lenzélé ngá mì dré adrézó ába dhi kǐ tà sè. Angyá ko, Gíká tà dhi: «Má kitswá tàdzí àmì tayí ko.

Má kitswá tàdzí àmì tà tivì ko.»*

⁶ Dì ásà dhi, mà adré ka'íá bàti tàle dhi:

«Mírì dhya adrélépi áma ledé dhi 'i.

Má kitswá ngá ro àlomvá ko.

Móndí kǐ kitswá àdho tà 'o má rú kòdhya?»†

⁷ Mì kàdré àmì kǐ drì kobhá Gíká ni kúlí longóbhá àmì dré dhi kǐ tà kisù. Mì kàdré lò'wa dóro ì dré adrélé 'àle àyì kǐ lídrì na dhi kǐ no, adrézó tà 'o tà ka'íka'í sè àyikya tǐni.

⁸ Yésu Krísto ngbú ngóro dré tá adrélé agyá dhi tǐni, dré adrélé ándrò dhi tǐni, ìndì dré dra adrélé kóná vèsè kólyá dhi tǐni.

⁹ Mì kòtayí àmì kǐ togó tà adrélé tadhále twá dhi ì dré adrélé sèle dhi ko. Dóro ni, àma kǐ togó tayíle adrélé timbàle Gíká ni togó tani sè dhi. Dì, tòlí móndí ì dré adrélé lebèle mányàngá ni tà sè dhi ì kitswá àyì kǐ togó timbà ko, kitswá kpà àyì kǐ ledé ko.

¹⁰ Ama àlètárì íbe, ìndì kòwánà adrèbhá tà 'o Yúdà ànzi kǐ tàbèrènakoló na dhi ì kitswá ngá adrélé fèle mòbòmà ro àlètárì nda dri dhi kǐ nya bwà ko.

¹¹ Tàko ko, kòwánà kǐ kàdrì adré kà'wá kǐ kàrí do, adrézó file Arà lólo lavúlè dhi léna feá tàkonzì kǐ tà sè gò, à dré adrézó kà'wá nda kǐ rúbhá za káà ni kǐvì na.

¹² Dì ásà dhi, Yésu nya tá kpà kizà dràzo bhàandre ni kǐvì na, kitswázó móndí kǐ temvé atsálé lólo áyì tàndì ni kàrí sè.‡

¹³ Mà kàdré dì pfòle akódhi véna káà ni kǐvì na, adrélé kanyò dré mvòle dhi ni mvo.

¹⁴ Tàko ko, bvò kònìdhi dri dhi, àma bhàandre adrélépi gile nyo dhi àko. Dì, mà adré àmakya bhàandre adrélépi alìle dhi ni letè kòdhya.

¹⁵ Dì Yésu sè dhi, mà kàdré ngbú lindrì fe Gíká dré, ngóro mòbòmà mà dré adrélé fèle drá dhi tǐni. Mòbòmà nda kúlí adrèbhá apfòle àma tísè, adrélé akódhi ni rú bha kùle dhi 'i.

¹⁶ Dì mì kòtivì adrema tà dóro 'o, adrézó kpà àmì kǐ ngá lanzí móndí ì dré dhi ko. Tàko ko, mòbòmà adrélé fèle làsú be kònìni dhi kǐ tà sè dhi, Gíká ni togó adré kǐnlé tò.

¹⁷ Mì kàdré àmì kǐ drì kobhá kǐ kúlí ka'í 'òle, adrézó àmì kǐ bha àyì kǐ rǐnyí zàle. Angyá ko, ì adré àmì kǐ líkí landè àko ró. † ni kpà àzì ì dré adrélé 'òle àmì kǐ tà sè dhi kǐ ta Gíká kandrà. Mì kàdré dì àyì kǐ kúlí ka'í 'òle, ì kàdréro àyì kǐ àzì nda ni 'o arí sè, kizà sè ko. Tàko ko, ì kàdré 'òá kizà sè dhi, tà nda kitswá àmì kǐ ledé àlomvá ko.

* 13:5 13:5 A kònò Dùtèrònómè 31:6, 8; Yòsúwà 1:5. † 13:6 13:6 A kònò Longó ì 118:6. ‡ 13:12 13:12 A kònò Yòwànì 19:17, 20.

¹⁸ Mì kàdré tà zi Gĩká tí àma dré. Tàko ko, mà nì dóro tàle dhi, àma ki togó adré àma ki arókì àlomvá ko dhi. Má adré kpà leá atsílé dóro tà tíí i sè.

¹⁹ Lavúlé dhi, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro tà zi Gĩká tí, má kòkitswáro gòle mbèlè àmi véna.

Kúlí kùdù

²⁰⁻²¹ Gĩká tingá àma ki Mírì Yésu dràdrà lésè gò, akódhi ni 'òzo atsálé kábilígyà likílépi kàdrì dhi ró akódhi ni kàrí kutúlépi dhi sè. Kàrí nda sè dhi, 'o tà í dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi kitswálé kóná vésè kólyá. Dì Gĩká adrélépi tà kìdrìkìdrì fe nda kò'o àmi kitswálé tíí tà tíí i sè, mì kòkitswáro tà dré adréle lèle mì kò'o dhi ki 'o. Kàdré kpà tà adrélépi dóro í mílèsè dhi ni 'o àma léna Yésu Krísto sè. Mìlanzilanzì kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

²² Ama adrúpi i, má adré àmi ki ti lizí, mì kòka'író kúlí má dré tisìle àmi ki kodzózó kòdhi i dóro. Angyá ko, má tisì àmi dré ngbà 'í wárágà tsà dhi kòdhya.

²³ Má adré leá mì kònì dhi, à atrì àma ki adrúpi Tímòtéyo bǎdzó lésè dre. Akódhi kàtsá má véle mbèlè dhi, mà ni li túmǎní akódhi be àmi ki no.

²⁴ Mì kòfè mòdo àmi ki drì kòbhá tíí dhi i dré, túmǎní mónnyá lólo tíí Gĩká àdhya íbe. Ama ki adrúpi angábhá Itàliyà lésè dhi i fè kpà mòdo àmi dré.

²⁵ Gĩká ni togó tani kàdré àmi íbe tíí!

Wárágà Yàkóbhò dré tisìle dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yàkóbhò dré tisìle dhi 'i. A adré kisúá dhi, Yàkóbhò nda tá Yàkóbhò, Yésu ni adrúpi ró dhi 'i, ìndì Èkèlézyà ni drì kobhá kàdrì dhi ki àlo 'i. Akódhi adré wárágà kònìdhi ni tisì «súrú mudrí-drì-rì ayíbhá bvò wáyi 'ásè dhi i dré» (1:1). Kòdhi adré leá tàle dhi, móndyá títi Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré ayízó bvò wáyi 'ásè dhi i dré. Wárágà kònìdhi léna dhi, Yàkóbhò adré móndyá ka'ìbhá dhi ki drì ta tà twátwa bí dhi i sè, adrézó tadhá àyi dré dhi, ì kàdré tà 'o àyi kòfalésè ìndì móndyá bvò kòndi àdhya i kòfalé ngìni ya dhi. Adré tà kòni ki ta kòdhya: tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi, móndyá ka'ìbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi ki tà, móndyá ka'ìbhá dhi ki tabhìma, Gìká ni kúlí yìma ìndì 'òma, móndí ki nòma twátwa ko dhi, tà ka'ìma ìndì tà dóro 'òma, dhyá ki ti likima, tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi, dhyá ki bhàma Gìká ni rìnyí zàle dhi, móndí ki tàbvó tàma ko dhi, dhyá ki afàma ko dhi, ngábhá ki tà, tà letèma togó vwàvwà sè dhi, ìndì tà zìma Gìká tí dhi. Lavúlé dhi, Yàkóbhò adré tadhá dhi, lè móndyá ka'ìbhá dhi ì kàdré ngbà 'í Gìká ni ka'ì ko, ì kàdré kókpà tà dóro 'o àyi ki tà ka'ìka'ì nda sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Mòdo fèma (1:1)
- 2) Tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi (1:2-8)
- 3) Móndyá ka'ìbhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi ki tà (1:9-11)
- 4) Móndyá ka'ìbhá dhi ki tabhìma (1:12-18)
- 5) Gìká ni kúlí yìma, ìndì kúlí nda ni 'òma (1:19-27)
- 6) Móndí ki nòma twátwa ko dhi (2:1-13)
- 7) Tà ka'ìma ìndì tà dóro 'òma (2:14-26)
- 8) Dhyá ki ti likima (3:1-18)
- 9) Dhyá ki bhàma Gìká ni rìnyí zàle dhi (4:1-10)
- 10) Móndí ki tàbvó tàma ko dhi, ìndì dhyá ki afàma ko dhi (4:11-17)
- 11) Ngábhá ki tà (5:1-6)
- 12) Tà letèma togó vwàvwà sè dhi, ìndì tà zìma Gìká tí dhi (5:7-20)

Yàkóbhò ni mòdo fèma

¹ Ma, Yàkóbhò, màràbà Gìká àdhya ìndì Mírì Yésu Krìsto àdhya ró dhi, má adré wárágà kònìdhi ni tisì súrú mudrí-drì-rì ayíbhá bvò wáyi 'ásè dhi i dré.* Mòdo àmi dré!

Tà ka'ìka'ì i tògyá be dhi

² Àma adrúpi i, tà twátwa dhi ì kàdré àmi ki tabhì dhi, mì kàdré tà nda ki no ngóro tà adrézó lenzélé ásà dhi i ró.

³ Tàko ko, mì nì tàle dhi, tà adrébhá àmi ki tà ka'ìka'ì tabhì dhi ì adré àmi ki 'o adrélé togó tsi nì dhi be.

⁴ Dì adré leá dhi, àmi ki togó tsìma nda kàdré tà 'o àmi léna kitswálé títi, mì kòli'wáro àmi ki tà ka'ìka'ì na kitswálé títi, ìndì tà dóro kòpiró àmi àlomvá ko.

* **1:1 1:1** A adré kisúá dhi, kúlí «súrú mudrí-drì-rì ayíbhá bvò wáyi 'ásè» kòni ì adré leá tàle dhi: «móndyá títi Yésu ni ka'ìbhá gò ì dré ayízó bvò wáyi 'ásè dhi i».

⁵ Di, dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré tògyá le kisulé dhi, lè akódhi nda kàdré tògyá zi Gìká tí gò, Gìká kòfèró drá. Tàko ko, Gìká adrè tà dóro fe mónnyá títí i dré áyi togó dóro sè, tà bha àko ró àyi dri.

⁶ Di, dhya nda dré adrèrà'a tà zi Gìká tí dhi 'á dhi, lè kàdré zǎá tà ka'íka'í sè, tà kayí àko ró í léna. Angyá ko, dhya ángùdhi adrélépi tà kayí í léna dhi, sù ngóro yǎandre ni mǐ lyǎ dré adrélé livilé longalé gò, dré adrézó lile swà ro dhi tǐni.

⁷ Lè dhya làsú be kònini nda kòkisú ko tàle dhi, í ni ngá kisú Mírì vélésè dhi.

⁸ Tàko ko, akódhi nǐ ina tà áyi togó lé dhi ki kípèle bwà ko. Nǐ kpà ngalè í ni 'òá ngini ya dhi ko.

Mónnyá ka'ibhá lemerè ro ìndì ngábhá ro dhi kǐ tà

⁹ Lè mónnyá ka'ibhá lemerè ro dhi ì kàdré àyi ki drǐ bha kuru, Gìká dré àyi kǐ tà tingalé kuru dhi sè.

¹⁰ Di, mónnyá ka'ibhá ngábhá ro dhi ì kàdré àyi ki drǐ bha kuru, Gìká dré àyi kǐ tà tirilé kǐni mi dhi sè. Tàko ko, ngábhá kǐ tà ni akí ngóro mbì pfò àdhya tǐni.

¹¹ Angyá ko, kǐtú adrè apfòle kàle, àtsí ni dré adrézó mbì za 'yòle, pfò ni dré adrézó dhèle gò, aveave ni dré adrézó akílé. Di ngábhá kǐ tà ni kókpà akí kònini, ì dré adrèrà'a àyi kǐ làfa tà 'o dhi 'á.

Mónnyá ka'ibhá dhi kǐ tabhǐma

¹² Kólénzé dhya adrélépi áyi togó tsi tà dré adrèrà'a áyi tabhǐ dhi 'á dhi dré! Tàko ko, Gìká kòka'í akódhi nda ni tà dre dhi, akódhi ni kúlá lídrì àdhya ni kisú, ngóro Gìká dré lazilé mónnyá adrèbhá áyi le dhi i dré dhi tǐni.

¹³ Adré làá dhi, dhya tà dré adrélé tabhǐle dhi kòtà dhi, «Gìká adrè áma tabhǐ nǐ» dhi ko. Angyá ko, tà kònzi kǐswá ina Gìká ni tabhǐ bwà ko. Akódhi ni tàndi adrè kpà dhya àlo ni tabhǐ litilé dhi ko.

¹⁴ Di, tà kàdré dhya àlo ni tabhǐ dhi, tà nda adrè akódhi ni lití, dré áyi tayíle áyi tàndi ni lovó kònzi dré sèle litilé dhi sè.

¹⁵ Di lovó kònzi nda kòkisú 'a dre dhi, adrè tàkonzì ti. Di tàkonzì nda kòli'wá kǐswalé títí dre dhi, adrè dràdrà ti.

¹⁶ Ama adrúpi má dré lèle tò ni i, mǐ kòtayí àmi adrélé litilé ko:

¹⁷ Tà dóro títí kǐswábhá títí dhi ì adrè apfòle bhù lésè, adrélé asilé Gìká Atá ngádra títí dhi ki bhàlepi bhù mǐbhalé 'á dhi vélésè. Akódhi nda kǐswá ru ladzá ko. Tínimvá kpà akódhi mǐle dhi yókódhó.

¹⁸ Akódhi ti àma tódhyá áyi kúlí tà bàti àdhya sè, ngóro í dré tá lèle 'òle dhi tǐni, mà kàdréro ngádrǐ i ró ngá títí dré bhàle dhi i kòfalé be dhi bvó.

Gìká ni kúlí yǐma, ìndì kúlí nda ni 'òma

¹⁹ Ama adrúpi má dré lèle tò ni i, mǐ kònì tà kònìdhi dóro: Lè àmi àlo àlo títí dhi i mǐ kàdré gànzi ró adrélé tà yi mbèlè. Di, mǐ kàdré àmikya kúlí ta mbèlè ko. Mǐ kàdré kpà àmi kǐ togó tayí aswálé mbèlè ko.

²⁰ Tàko ko, dhya adrélépi áyi togó tayí aswálé dhi adrè tà gyǎgya Gìká àdhya ni 'o kòdhya ko.

²¹ Asà dhi, mǐ kòtingá àmi rúsè tà wǎyi adrèbhá àmi kǐ 'o atsalé ndǐ ró dhi i, tà kònzi wǎyi mǐ dré adrélé 'òle dhi íbe. Di togó yàya sè dhi, mǐ kàdré kúlí Gìká dré adrélé kidhíle àmi kǐ togó na dhi ni ka'í. Angyá ko, kúlí nda rǐnyí íbe kǐswázó àmi kǐ tidrí.

²² Mì kàdré ngbà 'í Gíká ni kúlí yiyi ko. Mì kàdré kókpà tà kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki 'o be. Mì kàdré 'òá kònini ko dhi, mì adré àmi ki tàndi ki lití.

²³ Tàko ko, dhya adrélépi Gíká ni kúlí yi gò adrézó ka'íá 'òle ko dhi, sù ngóro mómódí áyi mibhalé nòlepi tàlàtálà na gò,

²⁴ kònò áyi mibhalé nda dre dhi, dré lizo tivíá mbèlè ngalè áyi làsú tá ngíni ya dhi tìni.

²⁵ Di, dhya adrélépi tátírítrí kúlí kitswálépi títí, adrélépi mómódí ki trí dhi ni yi gò, adrézó tròle rúá, adrézó tà í dré yile dhi ki tiví ko, di, adrézó ina tà nda ki 'o dhi, Gíká ni tà tani bha akódhi dri, tà dré adrélé 'òle dhi i sè.

²⁶ Dhya ángùdhi adrélépi áyi no ngóro mómódí adrélépi Gíká ni tà 'o dhi ró gò, adrézó ina áyi kúlí likí ko dhi, adré áyi tàndi ni lití. Tà dré adrélé 'òle Gíká ni lindrì bhàzo nda tà tàko 'i.

²⁷ Di, tà à dré kitswálé 'òle Gíká Atá ni lindrì bhàzo, dré adrélé nòle lólo ìndì tà kònzi àko dhi ró dhi, tà kònìdhi 'i: adrélé kìmvoànzì ki likí tàyítókó íbe àyi ki kizà na dhi, ìndì adrélé dhyá ki tàndi ni likí adrélé lólo tà kònzi bvò àdhya ki tà sè dhi.

2

Mómódí ki nòma twátwa ko dhi

¹ Ama adrúpi i, mì dré adrélé àma ki Mírì Yésu Krísto mìlanzìlanzì ro dhi ni ka'í dhi sè dhi, mì kàdré mómódí ki no twátwa ko.

² Agó àlo kítá aveave asólépi í rú trónjó óró sè dhi be dhi kàtsá àrà mì dré ru kimózó dhi 'á gò, agó àzya lemerè ro kítá lírí asólépi í rú dhi dré kpà atsázó àrà nda 'á dhi, mì adré 'òá ngíni?

³ Mì kàdré agó kítá aveave asólépi nda ni lindrì bha, adrézó tàá akódhi dré dhi «Mí kòlirí kònwa àrà dóro 'á» gò, mì dré adrézó tàá agó lemerè ro nda dré dhi, «Mí totó mì kònàle», kó ngalè «Mí lírí áma pá làga kìnì mi kònwa» dhi,

⁴ kòdhi mì adré tsì mómódí ki no twátwa àmi kòfalésè ko? Mì adré tsì mómódí ki tàbvó ta àmi ki tà kisùle kònzi dhi i sè ko?

⁵ Ama adrúpi má dré lèle tò ni i, mì yi rè ká! Gíká kipè tsì mómódí mómódí bvò àdhya i dré adrélé nòle lemerèbhá ro dhi i atsálé ngábhá i ró àyi ki tà ka'íka'í sè dhi kòdhya ko? Kipè tsì àyi nda i kitswálé file áyi Opì í dré tà ni ni lazízó mómódí adrèbhá áyi le dhi i dré dhi na dhi kòdhya ko?

⁶ Di, àmi, mì adré àmikya lemerèbhá nda ki ayízè! Ngábhá i adré zakó tsì àmi ki ató àyi pàlé, adrézó kpà àmi ki tidrì tàbvó tabhá i kandrá dhi àyi?

⁷ Ayi nda i adré zakó tsì dhya àmi ki azilépi dhi ni rú dóro dhi ni lodhá dhi àyi?

⁸ Mì nì tòlí tsìle Gíká ni Kúlí na kònìdhi dóro: «Mí kàdré àmi àzya ni le ngóro mí dré adrélé àmi tàndi ni le dhi tìni.»* Di mì kàdré tòlí Gíká ni Opì àdhya nda ni ka'í 'òle bàti dhi, kòdhi mì adré tà dóro 'o.

⁹ Di, mì kàdré àmikya mómódí ki no twátwa dhi, mì adré tàkonzì 'o gò, tátírítrí kúlí dré adrézó tadhá dhi, àmi tátírítrí kúlí nda ni ñobhá 'i.

¹⁰ Tàko ko, dhya àlo kàdré tátírítrí kúlí likí wáyì gò, dré ndìndì tà àlo tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ni ñozo dhi, akódhi nda ñò tátírítrí kúlí wáyì nda dre.

* 2:8 2:8 A kònò Lèvitikè 19:18.

11 Angyá ko, Giká tàlepi dhi «Mí kò'o múná tà ko» dhi, tà kókpà dhi: «Mí kòpflu móndí dràle ko.»† Di mí kò'o múná tà ko gò, mí dré mína móndí pfùzo dràle dhi, mí atsa tátrítrí kúlí nòlepi ró dre.

12 Asà dhi, lè mì kàdré kúlí ta adrézó kpà tà 'o, ngóro móndí dra àyi ki tàbvó tàzo tátrítrí kúlí adrelépi móndí ki tri dhi sè dhi kya tíni.

13 Tàko ko, kítú dra móndí ki tàbvó tàzo dhi tú dhi, Giká ni dhya ángùdhi àyi àzya ni kizà bhàlepi ko dhi ni tàbvó ta, akódhi ni kizà bha àko ró. Giká mìlèsè dhi, móndí ki kizà bhàle dhi kàdrì lavulé, móndí ki tàbvó tàle dhi rúsè.

Tà ka'ima ìndì tà dóro 'òma

14 Àma adrúpi i, dhya àlo kàdré tàà dhi, i tà ka'ika'í ìbe gò, dré adrézó tà adrébhá àyi tà ka'ika'í nda ni tadhá dhi ki 'o ko dhi, akódhi nda ni àdho tà dóro kisú ásà? Tà ka'ika'í làsú be kònini nda ni kitswá tsì akódhi ni tídrí?

15 Àmi ki adrúpi àlo 'i yà, kó ngalè àmi ki amvúpi àlo 'i yà dhi kàdré kítá asolé í rú dhi àko, ìndì ngá kitswálé nyàle kítú àlo àlo sè dhi àko gò,

16 àmi ki àlo dré tàzoá akódhi dré dhi: «Mí kòlì togó be kìdrìkìdrì! Mí kòlikí mì kidhì sè dóro, ìndì mí kònya ngá pìzo pìpì!» gò, mì dré àmikya ngá kitswábhá akódhi ni rúbhá ledé dhi ki fèzo drá ko dhi, mì adrè àdho tà dóro 'o kòdhya?

17 Kókpà kòdhi tíni, dhya àlo kàdré ngbà 'í tà ka'ika'í ìbe gò, adrézó tà dóro 'o tà ka'ika'í nda sè ko dhi, tà ka'ika'í nda drà dre.

18 A ni kitswá tàà dhi: «Mí mína tà ka'ika'í ìbe. Ma mána tà dóro má dré adrelé 'òle dhi ìbe. Mí tadhá rè má dré àmi tà ka'ika'í tà dóro 'òle dhi àko nda ká. Di má ni mí dré áma tà ka'ika'í tadhá tà dóro má dré adrelé 'òle dhi i sè.»

19 Mí adrè mína ka'íá dhi, Giká àlo kwákwá. Kòdhi dóro. Tírì kònzì ì adrè kókpà ka'íá kònini gò, ì dré adrézó lyàle tírì dré.

20 Mí móndí azaaza ró ni, mí adrè léà má kòtadhá mí dré dhi, tà ka'ika'í tà dóro 'òle dhi àko dhi, tà tàko 'i káyà dhi?

21 Mí kisú rè àma ki tábhí Àbàràrà ni tà ká. Giká nò tá tsì akódhi nda gyàgya tà dré tá 'òle dhi i sè ko? Tàko ko, akódhi bhà tá àyi mvá Ìsàkà àlètàrì dri, kitswázó fèá mòbòmà ro Giká dré.

22 Mí nò rè ngalè akódhi ni tà ka'ika'í adrè tá tà 'o túmánì tà dóro dré tà adrelé 'òle dhi ìbe ngíni ya dhi ká. Di Giká 'o tá akódhi ni tà ka'ika'í nda kitswálé títi tà dóro dré 'òle nda i sè.

23 Di tà tsìle Giká ni Kúlí na kònìdhi 'o ru kònini: «Àbàràrà ka'í tá Giká gò, Giká dré akódhi ni nòzo gyàgya akódhi ni tà ka'ika'í nda sè.»‡ Kòdhi ìbe dhi, Giká zi tá kpà akódhi àyi arúpi ró.

24 Mí nò rè ká! Giká adrè móndí ki bha gyàgya í kandrá ngbà 'í àyi ki tà ka'ika'í sè ko. Adrè kókpà àyi ki bha gyàgya tà ì dré adrelé 'òle dhi i sè.

25 Kókpà kòdhi tíni, Giká bhà tá Rábà, tòkó zàràbhù ro dhi gyàgya í kandrá tà dré tá 'òle dhi i sè. Tàko ko, akódhi nda ka'í tá Ìsèrèlè ànzì mùle lùzu ró dhi i dòle í véna gò, àyi ki mùzo nzìle láti twá 'àsè.§

26 Di ngóro rúbhá la'a lídrì àdhya àko dhi dré adrelé dràle dràdrà dhi tíni dhi, tà ka'ika'í tà dóro 'òle dhi àko dhi adrè kókpà dràle dràdrà.

3

Ama ki làdra líkima

† 2:11 2:11 A kònò Pfòma 20:13-14; Dùtèrònómè 5:17-18. ‡ 2:23 2:23 A kònò Kìdhoma 15:6.

§ 2:25 2:25 A kònò Yòsúwà 2:1-21.

¹ Ama adrúpi i, lè mǒndí bǐ àmi kòfalé dhi ì kàdré láti nda atsázó tà tadhábhá i ró ko. Tàko ko, mì nǐ tàle dhi, Gíká ni àma adrébhá áyi tà tadhá dhi ki tàbvó ta tà tándi ró, mǒndí àruka kya ki lavú dhi be.

² Ama títi dhi i, mà adré ledhélé tàkonzì na láti twátwa i sè. Di, dhya àlo kàdré ína dhèle tàkonzì na kúlí í dré adréléle tàle dhi i sè ko dhi, akódhi nda mǒndí dóro kitswálépi dhi 'i. Kitswá áyi rúbhá wǎyi dhi ni bha áyi rǐnyí zàle.

³ Mà kàdré aya mvá tsà dhi ni 'i dǒngí i tí kitswázó àyi ki bha àma ki rǐnyí zàle dhi, mà kitswá àyi ki dri lǐle àrà ángùdhi mà dré adrézó lèle lǐle lána dhi na bwà.

⁴ Kàdré kó bwátù kàdrì ki tà sè dhi, tágba ì kàdré kàdrì gú yà, ìndì lyãandre dré adrézó àyi ki liví yà dhi, aya mvá tsà dhi kitswá àyi ki tidì lǐle àrà ángùdhi bwátù dǒlepi dré adrézó lèle lǐle lána dhi na bwà.

⁵ Dhya ki làdra ni tà kókpà kòdhi tǐni. Tágba làdra nda dré adrézó rúbhá ni kǐgá mvá tsà dhi 'i dhi, adré áyi afà tà kàdrìkàdrì í dré 'òle dhi ki tà sè. Mì nò rè ngalè àtsí mvá tsà dhi dré adréléle duku andre za vèle ngǐni ya dhi ká!

⁶ Ama ki làdra kókpà àtsí 'i. Rúbhá ni kǐgá títi dhi i kòfalé dhi, adré tà kònzì 'o lavúlé. Adré àma ki rúbhá wǎyi dhi ni 'o atsálé ndí ró. Adré kpà àma ki lídrì wǎyi dhi ni za vèle àtsí adrélépi angálé líferò lésè dhi sè.

⁷ Mǒndí ì adré kà'wá mbì àdhya ki kára títi dhi ki turú adrézó àyi ki líkí bhà 'a, tùmáni àrì twátwa dhi íbe, kà'wá twátwa adrébhá àyi ki se agátì sè dhi íbe, ìndì kosyá twátwa dhi íbe. Bàti, ì líkí kà'wá nda ì títi atsálé bhà àdhya ró.

⁸ Di, dhya àlo kitswá ína áyi tándi ni làdra líkí kitswálé títi ko. Làdra nda, ngá kònzì kitswálé líkíle bwà ko dhi 'i. Akódhi ga kàtrá adrélépi mǒndí ki tufú todràle dhi sè bǐ.

⁹ Ama ki làdra sè dhi, mà adré Mírì àma ki Atá ni rú bha kùle, adrézó kókpà mǒndí Gíká dré bhàle làsú be í tǐni dhi ki tatrí ásà.

¹⁰ Di kúlí adrézó tà tanì bha mǒndí i dri dhi i tùmáni kúlí adrézó mǒndí ki tatrí dhi íbe dhi, ì adré apfòle ti àlo nda lésè. Àma adrúpi i, lè tá tà nda kàdré kònzì ko.

¹¹ Yí kǐnì ni kitswá tsì apfòle tùmáni yí kùdzí be kidrì àlo lésè bwà?

¹² Àma adrúpi i, figì fa kitswá tsì òlívè lò'wa 'a bwà? Vínò fa kitswá tsì figì lò'wa 'a bwà? Di kidrì tà'i ró dhi kitswá kpà yí kǐnì 'o apfòle bwà ko.

Tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi

¹³ Dhya àmi kòfalé adrélépi tà nǐnǐ íbe ìndì tògyá íbe dhi àdhi 'i? Lè dhya nda kàdré tà nda ki tadhá áyi atsimá dóro dhi sè, ìndì tà dóro í dré adréléle 'òle togó yàyà sè ìndì tògyá sè dhi i sè.

¹⁴ Di, mì kàdré àmíkya lovó kònzì bha àmi kòfalésè, adrézó àmi ki tàndi ki tà bha drìdrì dhi, lè mì kàdré àmi ki afà tà nda sè ko. Mì kàdré kpà tà bàti ga ko.

¹⁵ Tògyá làsú be kònzì nda adré apfòle bhù lésè ko. Be ró dhi, tògyá nda ína tògyá bvò kòndi àdhya 'i. Adré angálé Dzaborò vélésè.

¹⁶ Tàko ko, àrà ángùdhi mǒndí ì dré adrézó lovó kònzì bha àyi kòfalésè, adrézó àyi ki tàndi ki tà bha drìdrì dhi 'á dhi, à adré tà wàyá kisú, tà kònzì ki kára títi dhi íbe.

¹⁷ Di, tògyá adrélépi apfòle bhù lésè dhi ína lólo. Adré tà kàdrìkàdrì bha mǒndí i kòfalé, adrézó togó yàyà tadhá, adrézó mǒndí ki yi dóro, adrézó mǒndí ki kizà bha, adrézó tà dóro 'o, adrézó mǒndí ki no twátwa ko, adrézó kpà tà 'o túrúpfú àko.

¹⁸ Mòndyá adrébhá tà kèdríkèdri bha mómndí i kòfalé dhi ì adré ngá kidhí tà kèdríkèdri na gò, ì dré adrézó lànyá tà gyăgya àdhyà ni akónà bí.

4

Ama ki bhàma Giká ni rinyí zàle dhi

¹ Tà adrézó ru pfu, adrézó lawàle àmi kòfalésè dhi adré angalé ángolésè? Tà nda ì adré zakó tsì angalé àmi ki lovó kònzì adrébhá àdzú bhu àmi léna dhi ì lésè?

² Mì adré ngá lovó bha gò, mì dré adrézó ngá nda ni kisú ko. Di mì adré lovó kònzì bha mómndí i rú, adrézó àyi ki le tupfúlé ngá nda ni kisúzó. Mì adré lawàle, adrézó ru pfu mómndí íbe ngá nda ni tà sè. Di, mì adré àmikya ngá mì dré adrélé lèle nda ni kisú ko, mì dré adrélé zǎá Giká tí ko dhi sè.

³ Di, tágba mì kàdré ngá nda ni zi Giká tí yà dhi, mì adré kisúá ko. Tàko ko, mì adré ngá nda ni zi togó kònzì sè, mì kò'oró àmi ki tàndì ki lovó kònzì ásà be dhi bvó.

⁴ Àmi mómndí zàràbhù ro ni i, mì nǐ ko tàle dhi, ru sùma tà bvò kòndì àdhyà íbe dhi adré dhyá ki 'o atsálé Giká ni kàribhá ro dhi? Di dhyà ángùdhi adrélépi léà adrélé arúpi bvò kòndì àdhyà ró dhi, adré àyi 'o atsálé Giká ni kàribhá ro.

⁵ Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Giká adré togó í dré bhàle àma léna dhi ni lovó bha tò.»* Mì adré kisúá dhi, Giká ni Kúlí adré tà kòdhi ni ta àngyá?

⁶ Di, Giká ni togó tani bhàle àma rú dhi kàdrì lavúlé. Tàko ko, akódhi ni Kúlí adré tàá dhi:

«Giká adré ru pfu mómndyá drìkàdrì ro dhi íbe.

Di, adré ína àyi togó tani bha mómndyá adrébhá àyi ki tà bha kìnì mi dhi i rú.»†

⁷ Di ásà dhi, mì kàdré àmi ki bha Giká ni rinyí zàle. Mì kàdré ligílé Dzaborò be gò, kòlapáro àmi rúsè vwàvwà ro.

⁸ Mì kàdré àmi ki kisí ànyi Giká làga gò, kòkisíró kpà i ànyi àmi làga. Àmi tàkònzìbhá ni i, mì kòdzì àmi ki drígá àmi ki tàkònzì lésè! Àmi túrúpúbhá ni i, mì kòtemvé àmi ki togó!

⁹ Mì kàdré kizà ro, adrélé àwó ngo, adrézó tongólé! Àmi ki arí kòladzá ru atsálé àwo ró. Àmi ki kólénzé kòladzá ru atsálé kizà ro.

¹⁰ Mì kàdré àmi ki tà bha kìnì mi Mírì kandrà gò, kòtingáro àmi ki tà kuru.

Mómndí ki tàbvó tàma ko dhi

¹¹ Àma adrúpi i, lè mì kàdré tà ta kònzì àmi ki adrúpi i rú ko. Dhyà ángùdhi adrélépi tà ta kònzì àyi adrúpi rú yà, kó ngalè adrélépi akódhi ni tàbvó ta yà dhi, adré tà ta kònzì Giká ni tátírítrí kúlí rú, adrézó kpà tátírítrí kúlí nda ni tàbvó ta. Mì kàdré tátírítrí kúlí ni tàbvó ta dhi, kòdhi mí adré tátírítrí kúlí nda ni 'o ko. Be ró dhi, mí atsá mína tátírítrí kúlí nda ni tàbvó tàlepi ró.

¹² Tàkò dhyà tátírítrí kúlí fèlepi ìndì mómndí ki tàbvó tàlepi dhi ngbà 'í àlo kwákwá. Giká 'i kalóma. Akódhi nda rinyí íbe kítswázó mómndí tidrì, kítswázó kpà mómndí pfu dràle. Di, mì tá mína àdhi 'i, adrélé àmi àzya ni tàbvó ta nǐ?

Ama ki afàma ko dhi

* **4:5 4:5** A kítswá kpà kúlí tisìle Gíríkì ti sè kòni ki ladzá kònni: «Giká adré Tírì í dré bhàle àma léna dhi ni lovó bha tò,» kó ngalè «Togó Giká dré bhàle àma léna dhi adré lovó bha tò.» † **4:6 4:6** A kòno Tògyakúlí i 3:34.

¹³ Mì yi rè ma, àmi adrébhá tàá dhi «Ándrò yà, kó ngalè kǐdru yà dhi, mà ni li bhàandre àlo na, àzì 'o kóná àlo làfa kisúzó» ni i.

¹⁴ Ami, mì nǐ ngalè kǐdru dhi, àmi kǐ lídrì ni adré ngíni ya dhi ko. Tàko ko, àmi kǐ lídrì nda sù ngóro sàsàlì adrélépi sàle lókyá tsà sè gò, dré adrézó akílè dhi tǐni.

¹⁵ Adré dǐ be làá dhi, mì kàdré tàá kònini: «Mírì kòlè dhi, mà ni adré lídrì íbe gò, mà dré tà kòni kǐ 'òzo tà kòna íbe.»

¹⁶ Dǐ, nyànomvá dhi, mì adré àmi kǐ afà adrélé drikàdrì 'o. Dhyá kǐ afàma làsú be kònini nda kònzì.

¹⁷ Dǐ ásà dhi, dhya ángùdhi adrélépi tà dóro ni 'òle gò, adrézó tà nda kǐ 'o ko dhi, adré ína tàkonzì 'o.

5

Tà tàle ngábhá kǐ kodzózó dhi

¹ Ami ngábhá ro ni i, mì yi rè ká! Lè mì kàdré àwó ngo adrézó lúlǔ ga, kizà adrébhá alǐle àmi dri dhi kǐ tà sè!

² Ami kǐ ngá nwa dre. Kidzú mbe àmi kǐ kítá i dre.

³ Kǐndrì mbe àmi kǐ óró i, àmi kǐ àrezá be dre. Dǐ kǐndrì nda ni àmi kǐ tàkonzì tadhá ngádra 'á kítú tàbvó tàzo dhi tú dhi nǐ. A ni kpà àmi kǐ zǎ nya, ngóro àtsí dré adrélé zǎ za vèle dhi tǐni. Tàko ko, mì lokó àmikya ngá làgí be kàdrì dhi i àmi dré lókyá kùdù sè dre.

⁴ Mì yi rè ká! Làfa mì dré gǎle fèle dhya àzì 'obhá àmi kǐ amvú na dhi i dré dhi adré ngòle àmi dri. Kótrétre dhya lànyá lokóbhá àmi kǐ amvú na dhi kya dhe Mírì rǐnyí líyí bína dre.

⁵ Bvò kòndhi lé dhi, àmi tá ngbú adrélé trú kólányá na, adrélé àmi kǐ tàndi kǐ lovó 'o. Mì nya àmi sǐle ngbongbo kà'wá tǐni, adrélé kítú dra àmi kǐ tilízó dhi ni letè.

⁶ Mì bhà tà mǐndí adrébhá tá tà àko àyi rú dhi i dri, àyi kǐ tupfúzó todràle, tǎgba ì dré tá adrézó ligílè àmi rú ko dhi.

Tà letèma togó vwàvwà sè dhi

⁷ Dǐ áma adrúpi i, mì kàdré tà letè togó vwàvwà sè, tsàle kítú Mírì dré dra agòzo dhi tú. Mì nò rè ngalè dhya ngá kidhílépi dhi adré ngá nda kǐ letè akónale togó vwàvwà sè ngíni ya dhi ká. Adré letèá kidhólé lókyá kozya dré adrézó anzílè dhi sè, tsàle lókyá kozya nda dré adrérà'a akílè dhi 'á.

⁸ Ami ró dhi, mì kàdré kókpà tà letè togó vwàvwà sè, adrézó togó tsi. Tàko ko, kítú Mírì dré dra agòzo dhi atsá ànyi dre.

⁹ Áma adrúpi i, mì kàdré ru ndrì àmi kòfalésè ko, à kòtáro àmi kǐ tàbvó ko dhi bvó. Mì nò rè ká! Dhya dra mǐndí kǐ tàbvó tàlepi dhi dzó tí!

¹⁰ Áma adrúpi i, mì kisù rè ngalè pròfétà atú tà longóbhá Mírì ni rú sè dhi, ì tsi tá àyi kǐ togó àyi kǐ kizà na ngíni ya dhi ká. Mì kàdré dǐ togó tsi àyikya tǐni.

¹¹ Mà adré zakó tsi àyi nda kǐ zi kólénzèbhá ro, ì dré tá àyi kǐ togó tsǐle dhi sè? Mì yi zakó ngalè Yóbò tsi tá àyi togó ngíni ya dhi 'í. Mì nò kpà tà Mírì dré 'òle akódhi dré kùdù na dhi 'í. Tàko ko, Mírì adré kizà do àyi togó na mǐndí kǐ tà sè, adrézó àyi kǐ kizà bha tà tàndi ró.

¹² Áma adrúpi i, tà kàdrì lavúlè dhi, lè mì kòsì mǐndrà bhù ni rú sè yà, bvò ni rú sè yà, kó ngalè ngá àzya ni rú sè yà dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré ngbà 'í tàá «Áyíya», kó «Kóko», Gíká kòbhàró tà àmi dri ko.

Tà zǐma Gíká tí tà ka'íka'ì sè dhi

¹³ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré kizà nya dhi, kàdré tà zi Gĩká tí. Dhya àlo kàdré arí íbe dhi, kàdré longó ngo Gĩká ni rú bhàzo kùle.

¹⁴ Dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdré drà ro dhi, kàzì bhàgo Èkèlézyà àdhya i, ì kòziró tà Mírì tí akódhi dré, dò dàzo akódhi dri Mírì ni rú sè.

¹⁵ Dì tà zìle Mírì tí tà ka'ika'ì sè dhi ni dhya drà ro nda ni tidrì gò, Mírì dré akódhi ni tingázó kuru. Dhya nda kò'o tàkonzì dhi, Gĩká ni kpà akódhi ni tàkonzì tri.

¹⁶ Dì ásà dhi, lè mì kàdré àmi ki tàkonzì ki ta ngádra 'á àmi kòfalésè, adrézó kpà tà zi Gĩká tí àmi ki adrúpi i dré, mì kàdríró àmi ki drà i lésè be dhi bvó. Tà bàti ró dhi, tà móndí gyàgya dré adrélé zìle Gĩká tí dhi, rĩnyí íbe adrézó tà kàdrì 'o.

¹⁷ Mì kisù rè Èlìyà ni tà ká. Akódhi nda tá móndí 'i àma tĩni. Akódhi zi tá tà Gĩká tí togó wáyi sè, kozya kòdhiró ko dhi bvó. Dì kozya dré dhizo bvò dri ko kóná na, mbă nzi-drì-àlo.

¹⁸ Amvolásà dhi, dré gòzo tódhyá tà zi Gĩká tí gò, kozya dré gòzo adrélé dhìle gò, bvò dré gòzo adrélé ngá 'o kàle.

¹⁹ Ama adrúpi i, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòku láti tà bàti àdhya 'ásè gò, dhya àzya dré akódhi ni adrìzo agòle láti tà bàti àdhya nda 'á dhi,

²⁰ lè mì kònì tà kònìdhi: Dhya ángùdhi adrélépi móndí tàkonzì 'òlepi dhi ni adrì agòle láti kinzò ro dhi lésè dhi, ni akódhi nda ni tidrì dràdrà lésè gò, akódhi ni tàkonzì zyandre dhi ki zùzo.

Wárágà Pétèró dré tisìle dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pétèró dré tisìle dhi ni àlo 'i. Akódhi nda tá àpóstolò ki àlo 'i, ìndì Èkèlézyà ni drì kobhá kàdrì dhi ki àlo 'i. Adré wárágà kònìdhi ni tisì mónnyá Gìká àdhya ayíbhá bvò twátwa i 'ásè dhi i dré (1:1). Adré tisìá kitswázó àyi ki timbà àyi ki tà ka'ika'í na dhi bvó. Tàko ko, à adré tá àyi ki mì pfo, adrézó kizà fe àyi dré Krísto ni tà sè. Di wárágà kònìdhi léna dhi, Pétèró adré Rúbí Tani ni tà 'o agalé àyi léna, adrézó tadhá dhi, Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi adré àyi ki 'o adrélé mì bha Gìká véna (1:3-5). Adré kpà tadhá dhi, kizà ì dré adrélé nyàle nda adré àyi ki tà ka'ika'í tabhì, adrézó àyi ki 'o kitswálé tíí, ì kòkisúró rúku, mìlanzilanzì, lindrì be kítú Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú (1:6-9). Adré kpà tàá dhi, Krísto ni kizà nyàma ni tà sè dhi, lè ì kàdré kókpà tà kisù akódhi àdhya tíni, adrézó gànzi ró adrélé kizà nya akódhi àdhya tíni. Tàko ko, dhya ángùdhi kizà nyàlepi rúbhá na dhi tayí tàkonzì 'òma dre (4:1-6). Pétèró adré kpà tàá dhi, ì kàdré kizà nya Krísto ni tà sè dhi, lè ì kàdré lenzélé adrézó Gìká ni rú bha kùle tà nda sè. Tàko ko, Gìká ni Tírì mìlanzilanzì ro dhi adré adrélé àyi léna (4:12-19).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pétèró ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Móndí ki tidrima (1:3-12)
- 3) Adrema lólo tà tíí dhi ki 'òma sè dhi (1:13-2:10)
- 4) Atsima dóro dhi, ìndì kizà nyàma (2:11-4:19)
- 5) Bhàgo ki tà kàdhúra íbe dhi (5:1-11)
- 6) Mòdo kùdù (5:12-14)

Pétèró ni mòdo fèma

¹ Ma, Pétèró, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, mónnyá Gìká dré zìle, ayíbhá ngóro móndí twá i ró bvò Pótò àdhya 'ásè, Gàlàtíyà àdhya 'ásè, Kàpàdòkíyà àdhya 'ásè, Asíyà àdhya 'ásè, ìndì Bìtìníyà àdhya 'ásè dhi i dré.

² Gìká Atá nda zì àmi ngóro í dré tá kisùle 'òle kínó lésè dhi tíni, àmi ki bhàzo twá adrélé mónnyá lólo ína i ró Tírì Lólo ni rìnyí sè, mì kòka'író Yésu Krísto ni kúlí 'òle, àmi ki tayízó dré temvéle áyi kàrí sè.

Gìká kòbhà áyi togó tani àmi rú, tà kàdrìkàdrì fèzo gàle àmi léna bí!

Ama ki tidrima, ìndì àma ki mì bhàma Gìká véna dhi

³ Rúku kàdré Gìká, àma ki Mírì Yésu Krísto ni Atá dré! Akódhi ni togó dóro lavúle dhi sè dhi, ti àma tódhyá lídrì tídhí ro dhi ni afèzo àma dré, Yésu Krísto ni ngàma dràdrà 'ásè dhi sè. 'O kònìni, mà kàdré ró mì bha í véna lovó sè,

⁴ adrézó tà í dré lazíle àma dré tàyíle ro, í dré zùle bhù na dhi ni letè. Tà lazíle tàyíle ro nda kitswá ñwàle bwà ko, kitswá atsálé ndí ró bwà ko, ìndì lagulagu ni kitswá kpà akíle bwà ko.

⁵ Di àmi ki tà ka'ika'í sè dhi, Gìká adré àmi ki líkí áyi rìnyí sè, tsàle lókyá mì dré dra lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzó dhi 'á. Gìká gànzi ró lídrì nda ni tadhá lókyá kùdù sè.

⁶ Tà nda kòdhi i sè dhi, mì adré lenzélé lavúlé, tágba kòkítswá mì dré adrézó kizà nya tà twátwa adrébhá àmi ki tabhì dhi i sè lókyá tsà sè yà dhi.

⁷ Tà nda i atsá àmi rú kònìni kitswálé àmi ki tà ka'ika'i tabhì, ngóro à dré adrélé óro tabhì àtsí sè dhi tìni. Gíká mìlése dhi, àmi ki tà ka'ika'i nda lavú óro, ngá adrélépi akílé tágba tabhìzoá àtsí sè dhi byá. Dì à kòtabhì àmi ki tà ka'ika'i nda gò ka'izoá dre dhi, mì ni rúku kisú mìlanzilanzì íbe ìndì lindrì be kítú Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú.

⁸ Tágba mì dré akódhi nda ni nòzo rè mì sè ko dhi, mì adré akódhi ni le. Gba mì dré adrézó akódhi ni no nyànomvá ko dhi, mì adré akódhi ni ka'i gò, mì dré adrézó lenzélé lavúlé, kólénzé mìlanzilanzì ro kitswázó tà ni ni ta bwà ko dhi sè.

⁹ Tàko ko, mì adré tà mì dré Yésu Krísto ni ka'izo ásà dhi ni kisú. Tà nda, àmi ki tidrìma 'i.

¹⁰ Kàdré tà adrézó mómí ki tidrì nda ni tà sè dhi, pròfétà atú dhi i nda tá tà nda ni àndu nìle kyá gò, i dré tà tani Gíká dré lèle fèle àmi dré áyi togó tani sè dhi ni tà longózó.

¹¹ Tàko ko, Krísto ni Tírì áyi léna dhi adré tá tadhá àyi dré dhi, Krísto ni kizà nya gò, mìlanzilanzì kisúzó àmvolásà. Ásà dhi, i adré tá lókyá tà nda dré kitswázó ru 'o dhi ni nda nìle, tùmání tà kitswábhá atsálé drìdrì tà nda ni tadhá dhi íbe.

¹² Dì Gíká tadhá tá pròfétà nda i dré dhi, tà i dré tá adrélé longólé nda i kitswá adrélé àyi dré ko. Be ró dhi, i adré tá tà nda ki longó àmi dré. Dì nyànomvá dhi, mì yi tà nda i dhya Rúbí Tani longóbhá àmi dré Tírì Lólo amùle bhù lésè dhi ni rìnyí sè dhi i tí dre. Ndìndì ángéló i lovó íbe tò kitswázó tà nda ki ni.

Adrema lólo tà títì mà dré adrélé 'òle dhi i sè dhi

¹³ Dì ásà dhi, mì kàdré tàmgá dri, adrélé àmi ki tà kisùle dhi ki líkí. Mì kàdré mì bha Gíká véna, tà tani mì dré dra kisúlé akódhi ni togó tani sè lókyá Yésu Krísto dré dra apfòzo dhi tú dhi ni tà sè.

¹⁴ Àmi, Gíká ni ànzi i, mì kàdré akódhi ni kúlí ka'i 'òle. Mì kògò adrélé tatsílé lovó kònzì ki 'obe, ngóro mì dré tá adrélé 'òle mì dré tà nìrà ko dhi 'á dhi tìni ko.

¹⁵ Dì, ngóro Gíká àmi ki azílèpi dhi dré adrélé lólo dhi tìni dhi, mì kàdré kókpà lólo tà títì mì dré adrélé 'òle dhi i sè.

¹⁶ Tàko ko, Gíká ni Kúlí adré tàá dhi: «Mì kàdré lólo. Angyá ko, áma tàndi, ma lólo.»*

¹⁷ Mì nì tàle dhi, Gíká mì dré adrélé zìle àmi ki Atá ro dhi, adré mómí àlo àlo títì dhi ki tàbvó ta ngóro àyi ki tà 'òle dhi i dré adrélé dhi tìni dhi be. Adré àyi ki no twátwa ko. Dì mì dré adrérà'a bvò kònìdhi dri kùmú i tìni dhi 'á dhi, mì kàdré tà 'o akódhi ni ròma sè.

¹⁸ Tàko ko, mì nì làgí Gíká dré àmi ki gìzo láti tàko àmi ki tábhí i dré tá lebèle dhi lésè dhi àngopí ya dhi be. Làgí nda tá ngá adrélépi ñwàle ñwanwà ngóro àrezá tìni yà, kó ngalè óro tìni yà dhi 'i ko.

¹⁹ Be ró dhi, Gíká gi àmi Krísto ni kàrí làgí kyàkyà dhi sè. Akódhi nda tá kábílígyà mvá tà kònzì àko ìndì ndì àko í rú dhi 'i.

²⁰ Gíká zì tá akódhi drìdrì bvò ni bhàma kandrà gò, akódhi ni 'òzo apfòle lókyá kùdù kònìdhi sè àmi ki tà sè.

* 1:16 1:16 A kònò Lèvítikè 19:2.

21 Di akódhi nda sè dhi, mì adrè Giká ni ka'í. Giká tìngá akódhi dràdrà lésè gò, akódhi ni mǐ bhàzo lanzìle, mì kàdréro àmi ki tà ka'ika'í bha Giká léna, adrézó mǐ bha akódhi véna.

22 Nyànomvá dhi, mì temvé àmi mì dré tà bàti ka'ile 'òle dhi sè dre, mì kàdréro àmi ki adrúpi ki le togó wáyì sè. Adré di leá dhi, mì kàdré ru le àmi kòfalésè togó lólo àtsi ró dhi sè.

23 Tàko ko, à gò àmi ki ti tódhyá dre. Di, lídrì tídhí mì dré kisúlé nda angá móndí ki kórì adrélépi ñwàle ñwanwà dhi lésè ko. Be ró dhi, angá ína kórì kitswálepì ñwàle bwà ko dhi lésè. Bàti, à ti àmi Giká ni kúlí lídrì ro, adrélépi kóná vésè kólyá dhi sè.

24 Tàko ko, ngóro Giká ni Kúlí dré adrélé tàle dhi tìni:

«Móndyá títí dhi i ngóro mbì tìni.

Ayi ki rúku kpà ngóro mbì pfò kya tìni.

Mbì adrè 'yòle gò, pfò ni dré adrézó zìle.

25 Di, Mírì ni kúlí adrè ína adrélé kóná vésè kólyá.»†

Kúlí nda kòdhi Rúbí Tani longólé àmi dré dhi 'i.

2

1 Di ásà dhi, mì kòtingá àmi rúsè tà kònzì ki kára títí dhi i, kinzò títí dhi i, túrúpfú tà, lovó kònzì bhàma móndí i rú dhi, ìndì móndí ki rú tàma kònzì dhi.

2 Ngóro ànzì kùrì i tìni dhi, mì kàdré bàsú tàndi Tírì Lólo àdhya ni le mvùle kòdhyà, mì kàdréro mbàle àmi ki lídrì tídhí ro dhi na.

3 Tàko ko, mì tabhì Mírì dre gò, mì dré atógyàzoá dhi, akódhi dóro lavúlé.

Kírà lídrì ro dhi ìndì móndyá Giká dré zìle dhi i

4 Mì kàdré àmi ki kisí ànyì Mírì Yésu làga. Akódhi nda kírà lídrì ro móndí ì dré gàle gàgà, di Giká dré ína kipèle adrélé làgì ró í mǐlèsè dhi 'i.

5 Àmi adrèbhá kókpà ngóro kírà lídrì ro dhi i tìni ni i, mì kòtayí àmi Giká dré tobhàle atsálé dzó Tírì Lólo àdhya ró, mì kàdréro kòwánà lólo i ró, adrélé mòbòmà Tírì àdhya kitswábhá Giká mǐlèsè dhi ki fe akódhi dré Yésu Krísto sè.

6 Tàko ko, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi:

«Mì nò rè ká! Má ni kírà bha Sìyónà na.

Kírà nda kírà làgì kyàkyà má dré kipèle adrélé kírà agógó dzó ni pá bhàzo dríá dhi ró dhi 'i.

Dhya ángùdhi adrélépi kírà nda ni ka'í dhi,

kitswá tàdzí adrélé kanyò ro ko.»*

7 Àmi adrèbhá akódhi ni ka'í dhi i dré dhi, kírà nda kírà làgì kyàkyà dhi 'i. Di, móndyá akódhi ni ka'ibhá ko dhi i dré dhi:

«Kírà dzó sibhá ì dré gàle gàgà dhi,

gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyì totó dríá dhi ró.»†

8 Giká ni Kúlí adrè kpà tàá dhi:

«Kírà nda kírà adrélépi móndí ki tokpó dhi 'i,

ìndì kírà adrélépi móndí ki 'o ledhélé dhi 'i.»‡

Ayi nda ì adrè ledhélé, ì dré adrélé Giká ni kúlí ga 'òle dhi sè. Tàko ko, Giká bhà tá àyì adrélé tà 'o kònzìni.

† 1:25 1:25 A kònò Esáyà 40:6-8. * 2:6 2:6 A kònò Esáyà 28:16. † 2:7 2:7 A kònò Longó i 118:22.

‡ 2:8 2:8 A kònò Esáyà 8:14.

⁹ Di, àmi ró dhi, àmi mónnyá Giká dré zìle adrélé sùrú ína ró dhi 'i. Ami kpà kòwánà Ópí àdhya 'i, sùrú lólo dhi 'i, ìndì mónnyá Giká nì tándì àdhya 'i, mì kàdréro tà kàdrìkàdrì dré 'òle dhi kì longó móndí i dré be dhi bvó. Tàko ko, akódhi azí àmi apfòle tìnìmvá lésè, afilé áyi ngádra líndrìga ró dhi 'á dhi nì.

¹⁰ Wáláká dhi, àmi tá mónnyá Giká àdhya 'i ko. Di, nyànomvá dhi, àmi mónnyá Giká àdhya 'i bàti. Wáláká dhi, à bhà tá àmi kì kizà ko. Di, nyànomvá dhi, Giká bhà àmi kì kizà dre.

¹¹ Ama arúpi má dré lèle tò nì i, àmi ngóro móndí twá adrèbhá bvò àyikya ró dhi àko dhi i tìni. Má adrè di àmi kì kodzó, mì kàdréro àmi kì líkí lovó kònzì àmi kì rúbhá kya adrèbhá ru pfu àmi íbe dhi kì tà sè.

¹² Mì kàdré kpà atsilé dóro pàgánò i kòfalésè. Di tágba ì kàdré àmi kì asíkí tà kònzì 'òma sè yà dhi, ì nì tà dóro mì dré adrélé 'òle dhi kì no gò, ì dré Giká nì rú bhàzo kùle tà nda i sè kítú dré dra atsázó dhi tú.

Ama kì bhàma àma kì kàdrì i zàle, àma kì mìrì íbe dhi

¹³ Mìrì nì tà sè dhi, mì kàdré àmi kì bha mónnyá títi bhàle àmi drìle dhi kì rìnyí zàle, kàdré ópí kàdrì adrélèpi òpì nya àmi dri dhi 'i yà,

¹⁴ kó ngalè gùvèrènerè 'i yà dhi. Angyá ko, gùvèrènerè nda i dhya ópí nda dré bhàle dhi 'i, ì kàdréro tà ño mónnyá adrèbhá tà kònzì 'o dhi i dri, adrézó kpà mónnyá adrèbhá tà dóro 'o dhi kì tà bha kuru.

¹⁵ Tàko ko, Giká adrè lèá dhi, mì kàdré tà dóro 'o, kitswázó móndí azaaza tà nibhá ko dhi kì kúlí kíkí dhi bvó.

¹⁶ Mì kàdré atsilé ngóro móndí Giká dré trìle dhi i tìni. Di, mì kàdré àmi kì trìma nda nì no ngóro tà adrélèpi láti fe àmi dré adrézó tà kònzì 'o dhi ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o ngóro màrábà Giká àdhya i tìni.

¹⁷ Mì kàdré mónnyá títi dhi kì lindrì bha, adrézó àmi kì adrúpi kì le. Mì kàdré Giká nì ro, adrézó ópí kàdrì nì lindrì bha.

¹⁸ Ami màrábà ro nì i, mì kàdré àmi kì bha àmi kì mìrì kì rìnyí zàle lindrì sè wáyi. Mì kàdré 'òá kònnì ngbà 'í àyi adrèbhá togó íbe dóro ìndì yà yà dhi i véna ko. Mì kàdré kókpà 'òá kònnì àyi adrèbhá togó íbe tòmbatòmba dhi i véna.

¹⁹ Tàko ko, mì kàdré kizà nya tà gyágya sè ko gò, adrézó mvòá Giká nì tà sè dhi, kòdhi dóro Giká mìlèsè.

²⁰ Di, à kàdré àmi kì tswa mì dré tà kònzì 'òle dhi sè gò, mì dré adrézó mvòá dhi, mì nì àdho tà dóro kisú ásà? Di, mì kàdré àmikya kizà nya mì dré tà dóro 'òle dhi sè gò, mì dré adrézó mvòá dhi, kòdhi dóro Giká mìlèsè.

²¹ Giká azí àmi adrélé tà 'o kònnì. Tàko ko, Krísto nì tándì nya tá kizà àmi kì tà sè, mì kàdréro akódhi nì lebé, adrézó tà 'o akódhi àdhya tìni.

²² Akódhi 'o tá ína tàkònzì ko. Kúlí móndí kì litízó dhi apfò tá kpà akódhi sílèsè àlomvá ko. §

²³ Móndí ì dré tá adrèrà'a akódhi nì lodhá dhi 'á dhi, akódhi logó tá làdhá àyi tí ko. Ì dré tá adrèrà'a akódhi nì rúbhá 'o aswálé dhi 'á dhi, logó tá kúlí aswaaswa àyi tí ko. Be ró dhi, bhà tá i Giká adrélèpi tàbvó ta gyágya dhi drígá.

²⁴ Akódhi nì tándì do tá àma kì tàkònzì i i rú fa kípakipa dri, mà kòdràro tàkònzì lésè gò, mà kàdréro lídrì íbe adrézó tà gyágya 'o. Làzì akódhi nì tswàzo dhi àdhya sè dhi, mì adrì dre.

²⁵ Tàko ko, àmi tá ngóro kábilígyà avìbhá dhi i tìni. Di, nyànomvá dhi, mì agò kábilígyà líkílèpi, adrélèpi kpà àmi kì lídrì líkí dhi véle dre.

3

Tòkó ki tà àyi ki àgo íbe dhi

¹ Ami tòkó i, mì kàdré kókpà àmi ki bha àmi ki àgo i zàle. Di àmi ki àgo ki àruka ì kàdré Gìká ni kúlí ga rè dhi, mì ni kitswá àyi ki adrì Yésu ni ka'í àmi ki atsima dóro dhi sè, àmi ki kúlí sè ko.

² Tàko ko, ì ni nòá ngalè mì adrè atsilé togó lólo sè, adrélé Gìká ni lindrì bha ngíni ya dhi.

³ Lè àmi ki aveave kàdré tà mì dré adrélé 'òle àmi ki rúbhá sè dhi ì sè ko, kàdré àmi ki drìbhí tìma 'i yà, màyìkà ledélé órò sè dhi ki tosoma àmi rú dhi 'i yà, kó ngalè kítá aveave dhi ki tosoma àmi rú dhi 'i yà dhi.

⁴ Be ró dhi, àmi ki aveave kàdré ína tà dóro mì dré adrélé zùle àmi ki togó na dhi ì sè. Aveave nda aveave àmi ki togó yàyà ìndì lèrì àdhyà, kitswálepì dràle bwà ko, ìndì adrélépì làgi ró Gìká mìlésè dhi 'i.

⁵ Tàko ko, tòkó lólo atú adrèbhá tá mì bha Gìká véna dhi ì adrè tá àyi ki 'o avélé kònìni. † adrè tá kpà drì asó àyi ki àgo i kandrá.

⁶ Sàrà adrè tá 'oá kònìni. Adrè tá Abàràrà ni kúlí yi, adrézó akódhi ni zi àyi mìrì ro. Ami Sàrà nda ni ànzitòkó 'i, mì kàdré tà dóro 'o, adrézó àmi ki tayí adrélé ngá ro tà àlo sè ko dhi.

⁷ Ami àgo i, mì kàdré kókpà 'oá kònìni, adrézó àmi ki tòkó íbe dóro. Mì kàdré àyi ki tà yàyà tòkó kya ró dhi ki kisù, adrézó àyi ki lindrì bha. Tàko ko, mì ni lídrì Gìká dré lazilé àyi togó tani sè dhi ni kisú tàyilé ro tùmání àyi íbe. Mì kàdré 'oá kònìni, tà àlo kòkitswáro tà mì dré adrélé zìle Gìká tí dhi ki kíkí ko.

Kizà nyàma tà dóro 'òma sè dhi

⁸ Kùdù ro dhi, àmi títi mì kàdré ngá àlo ró àmi kòfalésè, adrélé àmi ki adrúpi ki kizà do. Mì kàdré ru le àmi kòfalésè adrúpi i tìni, adrélé àmi ki togó dóro tadhá, adrézó àmi ki tà bha kìní mi.

⁹ Mì kàdré tà kònzi logó tà kònzi 'òle àmi rú dhi tí ko, adrézó kpà làdhá logó làdhá dhàle àmi rú dhi tí ko. Be ró dhi, mì kàdré àmìkya tà tani zi Gìká tí mómí tà kònzi 'obhá àmi rú dhi ì dri. Tàko ko, Gìká azí àmi adrélé tà 'o kònìni, mì kòkisúro tà tani dré lazilé àmi dré tàyilé ro dhi be dhi bvò.

¹⁰ Angyá ko, Gìká ni Kúlí adrè tàá dhi:

«Lè dhyà ángùdhi adrélépì leá lenzélé àyi lídrì sè, adrélépì kpà kítú dóro dhi ki le nòle dhi,

kàdré àyi ti líkí kúlí kònzi ì sè, ìndì kìnzò ì sè.

¹¹ Lè akódhi kàdzá àyi togó tà kònzi lésè adrézó tà dóro 'o.

Kàdré tà kìdrìkìdri nda bhàle mómí ì kòfalé togó wáyi sè.

¹² Tàko ko, Mírì ni mì mómíyá adrèbhá tà gyägya 'o dhi ì dri.

Adrè kpà bíbhálé ga tà ì dré adrélé zìle í tí dhi ki yìzo.

Di, adrè ína àmvò alá mómíyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi ì rú.»*

¹³ Ami ki togó kàdré àtsi ró adrélé tà dóro 'o dhi, àdhi ni àmi ki 'o kònzi dhi nì?

¹⁴ Di, tágba mì kàdré kizà nya mì dré adrélé tà gyägya 'o dhi sè yà dhi, Gìká ni tà tani bha àmi dri. Mì kàdré ngá ro tà mómí ì dré adrézó ngá ro ásà dhi ì sè ko. Mì kòtayí kpà àmi ki togó adrélé lanzìle ko.†

¹⁵ Be ró dhi, àmi ki togó na dhi, mì kòbhà Krìsto twá adrélé àmi ki Mírì ro. Mì kàdré ngbú adrélé gànzi ró tà mì dré adrézó mì bha ásà dhi ni àndu ngi, dhyà ángùdhi adrélépì tà nda ni lízì àmi tí dhi dré.

* 3:12 3:12 A kònò Longó ì 34:13-17. † 3:14 3:14 A kònò Esáyà 8:12.

16 Di, mì kàdré 'òá togó yàya sè, ìndì lindrì sè. Mì kàdré àmi kì togó líkí adrélé lólo, kitswálé mónnyá adrèbhá àmi kì rú ta kònzì tà dóro mì dré adrélé 'òle Krísto ni tà sè dhi ì sè dhi, ì kàdréro kanyò ro kúlí kònzì ì dré adrélé tàle àmi rú dhi ì sè.

17 Angyá ko, mì kàdré kizà nya mì dré adrélé tà dóro 'o dhi sè gò, Giká dré lèzoá kàdré kònzì dhi, kòdhi dóro lavulé mì dré adrélé kizà nya mì dré adrélé tà kònzì 'o dhi sè dhi rúsè.

18 Tàko ko, Krísto ni tàndì nya tá kizà ngbà 'í vèsè àlo móndí kì tàkonzì kì tà sè. Akódhi gyágya ró nda drà mónnyá gyágya ko dhi kì tà sè, kitswálé àmi kì adrì Giká véle dhi bvó. A pfu tá akódhi ni rúbhá dràle gò, dré gòzo adrélé Tirí Lólo ni rinyí sè.

19 Di Tirí Lólo nda sè dhi, akódhi dré kpà lizo Giká ni kúlí longó tirí 'ìle bǎdzó na dhi ì dré.

20 Ayì nda ì tá móndí atú ligíbhá Giká rú lókyá Nówè dré tá adrérà'a bwátù kàdrì dhi ni ledé, ìndì Giká dré adrérà'a tà letè togó vwàvwà sè dhi 'á dhi 'i. Bwátù kàdrì nda na dhi, móndí bí ko, ngbà 'í móndí nzi-drì-na dhi ì adrì tá yí líti sè dhi àyi.

21 Yí nda adrè bàtisimò ni tà tadhá kòdhyà. Di nyànomvá dhi, bàtisimò nda adrè àmi kì tidrí nì. Adrè àmi kì tidrí, àmi kì rúbhá dzìma sè ko, be ró dhi, mì dré adrélé longóá dhi, mì adzá àmi kì togó Giká véle dre dhi sè. Adrè àmi kì tidrí, Yésu Krísto ni ngàma dràdrà 'ásè dhi sè.

22 Akódhi nda mbà bhù na gò, adrélé Giká ni dríagó lésè. Kònàle dhi, ángéló ì, ópí kàdrì ì, tsàle rinyí ìbe dhi ì akódhi ni rinyí zàle.

4

Atsima ngóro Giká dré adrélé lèle dhi tìni dhi

1 Di Krísto dré kizà nyàle rúbhá na dhi sè dhi, mì kàdré kókpà tà kisù akódhi àdhyà tìni, adrézó gànzi ró adrélé kizà nya kònzìni. Tàko ko, dhya ángùdhi kizà nyàlepi rúbhá na dhi tayí tàkonzì 'òma dre.

2 Àsà dhi, dhya nda kitswá gòle áyi lókyá àmbí bvò kòndhi dri dhi ni fe, adrézó lovó kònzì áyi rúbhá àdhyà kì 'o dhi ko. Be ró dhi, adrè áyi fe adrélé tà Giká dré adrélé lèle ì kò'o dhi kì 'o kòdhyà.

3 Tàko ko, wáláká dhi, mì kizá tá àmi kì lókyá bí, adrézó tà pàgánò ì dré adrélé lèle 'òle dhi kì 'o. Mì adrè tá tatsilé tà swà 'obe, lovó kònzì kì bhabe, wá tsibe, gwányá wáyá kì tà 'obe, ìndì giká tàko kì lindrì bhabe, tágba tà nda ì dré tá adrézó kònzì lavulé Giká m̀lèsè dhi.

4 Di nyànomvá dhi, pàgánò nda kì líndrì adrè gàle, mì dré adrélé tatsilé àyi ìbe tà swà nda kì 'obe ko dhi sè gò, ì dré adrézó àmi kì lodhá.

5 Di, ì ni àyikya tà ì dré adrélé 'òle nda kì ta Giká adrélèpi gànzi ró mónnyá títi lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi kì tàbvó ta dhi kandrà.

6 Tà nda sè dhi, à longó tá ndìndì Rúbí Tani mónnyá dràbhá dre dhi ì dré. Di tágba Giká dré àyi nda kì tàbvó tàzo tà ì dré 'òle rúbhá na dhi ì sè mónnyá títi dhi kya tìni dhi, ì ni kitswá lídrì Giká àdhyà ni kisú Tirí Lólo na.

7 Tà títi dhi kì kùdù atsá ànyi dre. Di àsà dhi, mì kàdré tà 'o tògyá sè, adrézó àmi kì tà kisùle dhi kì líkí, mì kàdréro tà zi Giká tí be dhi bvó.

8 Lavulé dhi, mì kàdré ru le àmi kòfalèsè togó wáyì sè. Tàko ko, lèle adrè ìna tàkonzì zyandre dhi kì zu.

9 Mì kàdré àmi kì adrúpi kì ka'í dòle àmi véna togó dóro sè, ngùrùngùrù sè ko.

¹⁰ Ami àlo àlo títi dhi i, mì kàdré tà 'o àmi ki adrúpi i dré, tà tani mì dré kisúlé Gíká ni togó tani sè dhi sè. Mì kàdré 'òá ngóro mómí Gíká dré tà tani twátwa dhi ki bhàzo àyi drígá dhi i tíni.

¹¹ Dhya àlo kàdré kúlí longó dhi, kàdré kúlí adrébhá angalé Gíká vélésè dhi ki longó kòdhya. Dhya àlo kàdré tà 'o mómí i dré dhi, kàdré 'òá rĩnyí Gíká dré adrélé fèle drá dhi sè. Mì kàdré di tà títi dhi ki 'o, mómí i kàdréro Gíká ni rú bha kùle Yésu Krísto sè be dhi bvó. Mìlanzilanzì i rĩnyí be dhi i kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònini.

Kizà nyàma Krísto ni tà sè dhi

¹² Ama arúpi má dré lèle tò ni i, lè àmi ki líndrí kàdré gàle, tà kizà ro adrébhá àmi ki tabhì dhi ki tà sè ko. Mì kàdré kpà tà nda ki no ngóro tà twá atsábhá àmi rú dhi i ró ko.

¹³ Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé mì dré adrélé kizà nya Krísto àdhya tíni dhi sè, akódhi kònì dra apfò àyi mìlanzilanzì na dhi, mì kòkítswá ró véle lenzélé lavulé arí be bǐ be dhi bvó.

¹⁴ A kàdré àmi ki lodhá Krísto ni rú ni tà sè dhi, Gíká ni tà tani bha àmi dri. Tàko ko, Gíká ni Tírí mìlanzilanzì ró dhi adré adrélé àmi léna.

¹⁵ Di, mì kàdré kizà nya dhi, lè mì kàdré nyàá mì dré adrélé mómí tupfúbhá i ró yà, kùgubhá i ró yà, tà kònzi 'obhá i ró yà, kó ngalè mómí tífbhá mómí ki tà i 'àsè dhi i ró yà dhi sè ko.

¹⁶ Di, mì kàdré kizà nya mì dré adrélé Krísto ni ka'ibhá i ró dhi sè dhi, mì kàdré àmikya kanyò ro tà nda sè ko. Be ró dhi, mì kàdré Gíká ni rú bha kùle, mì dré Krísto ni rú nda ni ka'ile dòle dhi sè.

¹⁷ Tàko ko, lókyá tàbvó tàzo dhi kíswá dre. A ni rè zyà mómíyá Gíká àdhya ki tàbvó ta drìdrì. Di tàbvó tàma nda kòkidhó àma rú dhi, mómíyá Gíká ni Rúbí Tani gabhá rè dhi kya ni di véle adré ngíni?

¹⁸ Ngóro tisìle Gíká ni Kúlí na dhi tíni:
«Mómí àlo gyàgya dhi ni adrima kàdré kòkóròko dhi, mómíyá Gíká ni tà gabhá rè dhi ki tà tàkonzìbhá íbe dhi ni di véle adré ngíni?»*

¹⁹ Àsà dhi, lè mómíyá adrébhá kizà nya ngóro Gíká dré adrélé lèle dhi tíni dhi, i kàdré àyi ki bha Gíká àyi ki bhàlepi dhi drígá, adrélé tà dóro 'o. Tàko ko, Gíká nda kíswá adrélé ka'ile togó wáyi sè.

5

Bhàgo ki tà kàdhúra íbe dhi

¹ Bhàgo Ekèlézyà àdhya àmi kòfalé dhi i dré dhi, má adré tà ta kònini. Ma kókpà bhàgo 'i àmi tíni. Ma dhya Krísto ni kizà nyàle dhi ki nobhá mǐ sè dhi ki àlo 'i, ìndì mómíyá dra Gíká ni mìlanzilanzì dré dra tadhálé dhi ni kisúbhá dhi ki àlo 'i. Di má adré àmi ki kodzó,

² mì kàdréro kábilígyà ki pàrí Gíká dré bhàle àmi drígá dhi ki líkí, ngóro kábilígyà líkíbhá dóro dhi i tíni. Mì kàdré àyi ki drì ko dóro. Di, mì kàdré 'òá kònini ngóro tòlí bhàle àmi dri dhi tíni ko. Be ró dhi, mì kàdré 'òá togó dóro sè, ngóro Gíká dré adrélé lèle dhi tíni. Mì kàdré 'òá làfa lovó sè ko, be ró dhi, àmi ki togó dré adrélé àtsi ró tà nda sè dhi sè.

³ Mì kàdré òpì nya kábilígyà bhàle àmi drígá nda i dri rĩnyí sè ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà dóro 'o àyi kòfalé, i kàdréro tà no àmi rú, adrézó 'òá àmikya tíni.

* 4:18 4:18 A kònò Tògyakúlí 11:31.

⁴ Di lókyá kábilígyà líkíbhá ki kàdrì dré dra apfòzo dhi tú dhi, mì ni kùlá mìlanzilanzì ro, lagulagu ni dré kitswázó akílé bwà ko dhi ni kisú.

⁵ Ami kàdhúra i, mì kàdré kpà àmi ki bha màlìga i zàle. Ami títi, mì kàdré àmi ki tà bha kìnì mi. Tàko ko, Gìká ni Kúlí adrè tàá dhi: «Gìká adrè ru pfu mónnyá drìkàdrì ro dhi íbe.

Di, adrè ína áyi togó tani bha mónnyá adrèbhá àyi ki tà bha kìnì mi dhi i rú.»*

⁶ Di ásà dhi, mì kàdré àmi ki bha Gìká ni drígá rìnyi ró dhi zàle, kòtingáro àmi kuru lókyá kitswálépi dhi sè be dhi bvó.

⁷ Mì kàdré tà títi adrèbhá àmi ki togó 'o lanzìle dhi ki bha Gìká drígá. Tàko ko, akódhi adrè àmi ki tà kisù nì.

⁸ Mì kàdré àmi ki tà kisùle dhi ki líkí, adrézó tàmbàga dri. Tàko ko, àmi ki kàribhá, Dzáborò adrè tatsílé kàndrìbe kàmì tíni, adrélé móndí nda nyàle.

⁹ Mì kàdré di pá si akódhi kandrà, adrézó àmi ki totó tātā àmi ki tà ka'ika'i na. Tàko ko, mì nì tàle dhi, àmi ki adrúpi bvò wáyi 'ásè dhi i adrè kpà kizà nya làsú be àmikya tíni dhi be.

¹⁰ Di mì kònya kizà lókyá tsà sè dre dhi, Gìká ni tàndi adrélépi áyi togó tani tadhá tà títi i sè dhi ni àmi ki 'o kitswálé títi, àmi ki timbazo, àmi ki 'òzo àmi ki totó tātā àmi ki tà ka'ika'i na. Tàko ko, akódhi nda azí àmi kitswálé áyi mìlanzilanzì adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni kisú Yésu Krísto na.

¹¹ Rìnyi kàdré akódhi dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Mòdo kùdù

¹² Ama adrúpi Sílà má dré adrélé ka'ile togó wáyi sè dhi, bhà drígá má vélé wárágà kònìdhi ni tisìzo.† Di má tisì wárágà mvá kònìdhi àmi ki kodzózó, ìndì tadházóá àmi dré dhi, mì adrè tròle Gìká ni togó tani rú bàti dhi.

¹³ Èkèlézyà Bàbilónà le Gìká dré zìle àmi tíni dhi fè mòdo àmi dré.‡ Ama mvá, Márokò fè kpà mòdo àmi dré.

¹⁴ Ami ró dhi, mì kòfè mòdo adrézó ru kamú àmi kòfalésè lèle sè. Tà kàdrìkàdrì kàdré àmi títi adrèbhá Krísto na dhi i dré!

* **5:5 5:5** A kònò Tògyakúlí i 3:34. † **5:12 5:12** Gìká ni Kúlí tisìle Gírìkì ti sè dhi léna dhi, à adrè rú «Sílùwànò» kisú kònwa. Rú nda tá rú àzya Sílà dré dhi 'i. ‡ **5:13 5:13** A adrè kisúá dhi, «Bàbilónà» kònìdhi adrè Rómà, bhàandre kàdrì Rómà ki òpì àdhya ni tà ta kòdhya.

Wárágà Pétèró dré tisìle dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pétèró dré tisìle dhi ni rì 'i. Adré tisìá kitswázó móndyá ka'ìbhá tíí dhi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki líkí Gìká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki tà sè. Ì kàdré kpà tatsilé swà ro ngóro tà tadhábhá kinzò sè nda ì dré tá adréle tadhále dhi tíni ko. Pétèró adré tàá dhi, ì kàdré tròle kúlí pròfétà ì dré longolé dhi ì rú, ìndì tà àpóstolò ì dré longolé dhi ì rú (1:19-21; 3:1-2). Adré kpà tà tadhá Mírì Yésu ni agòma ni tà dri, adrézó tàá dhi, Mírì adré tà tígí tà í dré lazíle dhi ki 'òma sè ko. Be ró dhi, akódhi ni togó vwàvwà sè dhi, adré láti fe móndyá tíí dhi ì dré kitswázó adrìle (3:8-16).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Pétèró ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tà Gìká dré móndí ki azizó ásà dhi (1:3-21)
- 3) Gìká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ì (2:1-22)
- 4) Krísto ni agòma (3:1-18)

Pétèró ni mòdo fèma

¹ Ma, Sìmónà Pétèró, māràbà ìndì àpóstolò Yésu Krísto àdhya ró dhi, má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi tà ka'ìka'ì làgí kyàkyà dhi ni kisúbhá àmakya tíni dhi ì dré. Mì kisú tà ka'ìka'ì nda, Yésu Krísto, àma ki Gìká ìndì àma ki tidrìlépi dhi ni tà gyàgya sè.

² Gìká ni togó tani ì tà kàdrìkàdrì be dhi ì kàdré gàle àmi léna bí, mì dré Gìká ni nìle tùmání àma ki Mírì Yésu be dhi sè!

Tà Gìká dré àma ki azizó ásà dhi

³ Mírì ni rìnyí Gìká àdhya ró dhi sè dhi, afè àma dré tà tíí dhi ì, mà kàdréro atsíle ngóro Gìká dré adréle lèle dhi tíni, adréle kpà tròle akódhi ni tà rú. Akódhi 'o àma Gìká àma ki azílépi akódhi ni m̀lanzìlanzì sè ìndì akódhi ni rìnyí sè dhi ni ni dhi nì.

⁴ Tà nda kòdhi ì sè dhi, Gìká nda afè àma dré àyi lazikúlí kàdrì làgí ró dhi ì, kitswále lazikúlí nda ì sè dhi, mì kàdréro àyi tàndì ni lídrì íbe àmi léna, ìndì mì kòkitswáro lapálé lovó kònzì adrèbhá móndyá bvò àdhya ki kizá dhi ì sílèsè.

⁵ Ásà dhi, mì kàdré àmi ki fe wáyi adréle tà dóro bha àmi ki tà ka'ìka'ì dri. Mì kàdré kpà tà nìní bha tà dóro 'o'ò nda dri,

⁶ adrézó lovó mvomvò bha tà nìní nda dri, adrézó togó tsitsì bha lovó mvomvò nda dri, adrézó trotrò Gìká ni tà rú dhi ni bha togó tsitsì nda dri,

⁷ adrézó togó dóro tadhatadha àmi ki adrúpi ì dré dhi ni bha trotrò Gìká ni tà rú nda dri, adrézó lèle bha togó dóro tadhatadha nda dri.

⁸ Tàko ko, mì kàdré tà nda kòdhi íbe àmi léna adrézó lèle ába drìdrì dhi, mì ni tà dóro 'o bí adrézó kpà lò'wa dóro 'a bí, mì dré àma ki Mírì Yésu Krísto ni nìle be dhi sè.

⁹ Dì, dhya àlo kàdré tà nda ì àko dhi, akódhi ína m̀ kùdúkùdu 'i. Akódhi tivì kpà tàle dhi, Gìká temvé ì tàkònzì í dré tá 'òle wáláká dhi ì lèsè dre dhi.

¹⁰ Dì ásà dhi, áma adrúpi ì, àmi ki togó kàdré àtsi ró adrézó tadhá dhi, Gìká zì àmi, àmi ki azizó adréle móndyá ína ì ró káyà dhi. Tàko ko, mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì kitswá tàdzí dhèle ko.

11 Kòdhi íbe dhi, à ni àmi ki ka'í file àma ki Mírì Yésu Krísto àma ki tídrílépi dhi ni Opì na, adrélé kònàle kóná vésè kólyá.

12 Má ni ngbú adré tà nda kòdhi ki 'o agalé àmi léna, tágba m̀ dré tà nda ki nizo dóro, adrézó kpà àmi ki totó tātā tà bàti m̀ dré kisulé dhi dri dhi.

13 Dì má dré rè dhu adrérà'a lídrì íbe dhi 'á dhi, má m̀lèsè dhi, dóro ni adrélé tà nda ki 'o agalé àmi léna dhi.

14 Tàko ko, má nì tàle dhi, má adré 'òle áma rúbhá kònìdhi ni tayí dhi be, ngóro àma ki Mírì Yésu Krísto ni tàndi dré tadhálé má dré dhi t́ni.

15 Dì má ni tà títi dhi ki 'o, kitswálé áma l̀ma àmvolésè dhi, m̀ kòkitswáro ngbú adrélé tà nda ki kisù be dhi bvó.

Móndyá Krísto ni m̀lanzìlanzì nobhá m̀ sè dhi i

16 Tàko ko, mà dré tá adrérà'a àma ki Mírì Yésu Krísto ni atsama r̀nyí be dhi ni tà longó àmi dré dhi 'á dhi, mà totó tá àma títi tàko apfòbhá móndí ki tògyá lésè dhi i dri ko. Dì, mà nò tá àmakya akódhi ni tà kàdrì àma ki tàndi ki m̀ sè.

17 Angyá ko, akódhi kisú tá lindrì i m̀lanzìlanzì be Gíkà Atá vélésè, Gíkà ni kúlí dré apfòrà'a áyi m̀lanzìlanzì kàdrì dhi lésè dhi 'á. Kúlí nda tà drá dhi: «Kònìdhi áma Mvágó má dré lèle tò dhi 'i. Áma togó adré kinílé akódhi ni tà sè tò.»*

18 Ama ki tàndi mà yi kúlí apfòlepi bhù lésè nda àma ki bíbhálé sè, mà dré tá adrérà'a akódhi be kóngó lólo dr̀na dhi 'á.

19 Tà nda sè dhi, mà nì vélé dóro tàle dhi, kúlí pròfétà ì dré longólé dhi i tà bàti 'i káyà dhi. Ami ró dhi, m̀ kàdré tròle kúlí nda i rú dhi, m̀ ni adré 'òá dóro. Tàko ko, kúlí nda i ngóro àtsí adrélépi kòle ngá kazá t́nimvá na dhi t́ni. Dì m̀ kàdré tròle kúlí nda i rú, tsàle lókyá kitú dré dra apfòzo, ìndi nzàgó dré dra ngá kazá àmi ki togó na dhi 'á.

20 Tà kàdrì lavulé dhi, lè m̀ kònì tàle dhi, dhya àlo kitswá tà àlo pròfétà ì dré tisile Gíkà ni Kúlí na dhi ni àndu ngi áyi dr̀ sè bwà ko.

21 Tàko ko, kúlí pròfétà ì dré longólé nda ki àlo angá tàdzí tà móndí ì dré tá lèle tàle dhi lésè ko. Be ró dhi, pròfétà nda ì longó tá kúlí angábhá Gíkà vélésè dhi i kòdhyà, ngóro Tírì Lólo dré tá àyi ki tídrìle dhi t́ni.

2

Gíkà ni tà tadhábhá kinzò sè dhi i (A kònò kpà Yúdà 1:4-13)

1 Atú dhi, pròfétà kinzò ro dhi ì apfò tá Ìsèrèlè ànzi i kòfalé. Dì Gíkà ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ki kókpà apfò àmi kòfalé kònìni. Ì ni Gíkà ni tà ì dré dra tadhálé gòdhógòdho dhi ki tosó àmi kòfalé lùzu ró, adrézó móndí ki tà ka'íka'í kizá. Ì ni nd̀ndi Mírì Yésu áyi ki apalépi tàkonzì lésè dhi ni ga, adrézó dràdrà asé àyi ki tàndi i dri ngbó ró.

2 Móndí zyandre dhi ki dhe àyi vésè, adrélé tà swà 'o àyikya t́ni. Tà nda sè dhi, à ni tà ta kònzi láti tà bàti àdhyà rú.

3 Ngá lovó sè dhi, tà tadhábhá kinzò sè nda ki àmi ki lití kúlí tàko angábhá àyi dr̀lèsè dhi i sè, kitswázó ngá kisú àmi dr̀gásè dhi bvó. Dì, kidhólé kínó lésè dhi, dhya dra àyi ki tàbvó tàlepi dhi ína gànzi ró kitswálé tà bha àyi dri. Akódhi dra àyi ki tà pfùlepi pfupfù nda adré ayí ko ko.

4 Tàko ko, Gíkà tayí tá ángéló tàkonzì 'obhá dhi i tà nòma àyi dri dhi sè ko. Be ró dhi, bhe tá ína àyi líferò na, àyi ki 'ìzo nỳr̀ sè àrà t́nimvá ro dhi na, adrézó àyi ki líkí kònàle adrélé kitú àyi ki tàbvó tàzo dhi ni letè.

* 1:17 1:17 A kònò Mátáyò 17:1-5; Márokò 9:2-7; Lúkà 9:28-35.

⁵ Tayí tá kpà mónnyá adrébhá tá bvò dri Nówè ni lókyá 'á dhi i ko. Be ró dhi, 'o tá ína yí òlè bvò drìsè wáyi, mónnyá áyi tà gabhá rè nda ki tupfúzó todràle. Tidrí tá ngbà 'í Nówè áyi tà gyägya longólépi dhi, túmání móndí àruka nzi-drì-rì dhi íbe kòdhya.

⁶ Giká bhà tá kpà tà bhàandre Sòdómà àdhya dri Gòmórà àdhya be gò, bhàandre nda ki zàzo vèle, tadházóá dhi, í ni mónnyá áyi tà gabhá àyikya tíni dhi ki 'o kònìni.

⁷ Apá tá Lótò, dhya gyägya ro dhi kòdhya. Akódhi nda nya tá kizà lavulé tà swà drìkònzibhá ì dré tá adrélé 'òle dhi ki tà sè.

⁸ Tàko ko, dhya gyägya nda adrè tá adrélé àyi kòfalé gò, akódhi ni togó dré adrézó kizà nya àyi ki tà kònzì dré adrélé nòle, ìndì yìle kítú àlo àlo títi ì sè dhi ki tà sè.

⁹ Dì tà títi nda kòdhi ì adrè tadhá dhi, Mírì Giká nì adrélé mónnyá adrébhá tròle áyi tà rú dhi ki apá tà adrébhá àyi ki tabhì dhi ì lésè dhi be. Nì kpà adrélé mónnyá adrébhá tà kònzì 'o dhi ki líkí tsàle kítú àyi ki tàbvò tazo, gò tà òzo àyi dri dhi tú dhi be.

¹⁰ Lavulé dhi, a ni tà òo mónnyá adrébhá tatsilé lovó kònzì àyi ki rúbhá kya ki 'obe, ìndì adrébhá áyi rìnyí adrézó òpì nya dhi ni ayízè dhi ì dri.

Tà tadhábhá kìnzò sè nda ì móndí drìkàdrì ro, adrébhá tà 'o tirì àko dhi 'i. Ì adrè àyikya tirì m̀ilanzìlanzì ro bhù na dhi ki lodhá tirì àko.

¹¹ Dì, ndìndì ángéló adrébhá rìnyi ró ìndì kòmba ró dhi ì adrè àyikya tirì nda ki lodhá, adrézó àyi ki asíkì Mírì kandrà dhi ko.

¹² Dì, mónnyá nda ì adrè tà ì dré nìle ko dhi ki lodhá kòdhya. Ayi ngóro kà'wá mbì àdhya tà nibhá ko, à dré òlè kítswázó àyi ki turú, tupfúlé todràle dhi ì tíni. Dì ì ni kókpà todrà akílè títi kà'wá nda ì tíni.

¹³ A ni tà kònzì logó àyi dré tà kònzì ì dré 'òle dhi ì tí. Ì adrè tatsilé àyi ki lovó kònzì ki 'obe ngádra 'ásè, adrézó lenzélé ásà. Ami ki gwányá ì 'ásè dhi, àyi ngóro ngá ndì ró adrélépi kanyò fe àmì dré dhi tíni, ì dré adrérà'a lenzélé àyi ki túrúpú tà sè dhi 'á.

¹⁴ Ayi ki m̀i ga múná tà sè bí. Ì kítswá tàdzí tàkònzì 'òma tayí ko. Ì adrè móndí tà kà'ika'ì íbe yàya dhi ki lítí ledhélé tàkònzì na. Ayi ki togó ga làfa lovó sè bí. Giká nì tátírítrí àyi dri!

¹⁵ Ì ku láti tà gyägya àdhya 'ásè, adrézó láti Bálámà, Bòsòrò ni mvá àdhya ni lebè kòdhya. Bálámà nda lè tá ína làfa kisúlé tà kònzì 'òma sè tò.

¹⁶ Dì, pròfétà nda ni púndà, kà'wá kítswálépi kúlí tà bwà ko dhi tà tá kúlí móndí tíni, kítswázó akódhi ni azaaza kíkì.*

¹⁷ Tà tadhábhá kìnzò sè nda ì sù ngóro yí kidrì sèbhá dre dhi ì tíni, ìndì ndùrùku lyàandre dré adrélé livilé dhi ì tíni. Giká zù tínímvá anílépi tsìtsì dhi àyi dré.

¹⁸ Ì adrè àyi ki afà kúlí tàko ì sè, adrélé móndí lapábhá tídhí ro móndí lítílé dhi ì kòfalésè dhi ki togó se, ì kàdréro tatsilé swà ro lovó kònzì àyi ki rúbhá kya ki 'obe be dhi bvó.

¹⁹ Ì adrè lazíá àyi nda ì dré dhi, ì ni àyi ki tri, tágba àyi ki tàndì ì dré adrézó m̀aràbà àyi ki tà swà àdhya 'i dhi. Tàko ko, dhya ángùdhi tà àlo dré adrélé atólé ì pálé dhi ína m̀aràbà tà nda àdhya 'i.

²⁰ Móndí ì kòlapá tà kònzì bvò kòndì àdhya ì sílésè àma ki Mírì Yésu Krísto àma ki tidrìlépi dhi ni nìma sè gò, ì dré gòzo tódhyá àyi ki tayí tà kònzì nda ì dré atólé àyi pálé dhi, àyi ki kùdù ni véle atsá kònzì wáláká ni ni lavú.

* 2:16 2:16 A kònò Ngá nàma 22:4-35.

21 Kònò ì kònì tá láti tà gyǎgya àdhyà ko dhi, kòdhi ni tá adré dóro lavúlé, ì dré láti nda ni nìle be gò, àmvò alázó tòlí lólo fèle àyi dré dhi véle dhi rúsè.

22 † 'o àyikya tà ngóro tògyakúlí ì dré adréle tàle dhi tíni: «Kòkí adré gòle tódhyá ngá í dré adhéle dhi ni nya.»† A adré kpà tàá dhi: «Tìgá dzìle dhi adré gòle file tódhyá kùrú na.»

3

Kitú Mírì dré dra agòzo dhi

1 Ama arúpi má dré lèle tò ni i, kònìdhi wárágà má dré tisìle àmi dré dhi ni rì 'i. Wárágà rì nda i léna dhi, má 'o tà agalé àmi léna, mì kàdréro tà adrébhá bàti dhi ki kisù kòdhyà.

2 Má adré leá dhi, mì kòkisù kúlí pròfètà lólo atú dhi ì dré longólé dhi i, tùmání tòlí àma ki Mírì àma ki tídrìlépi dhi dré tàle àmi ki àpòstolò i tí dhi be kòdhyà.

3 Drìdrì dhi, lè mì kònì tàle dhi, lókyá kùdù sè dhi, móndí dra àmi ki gubhá dhi ki apfò adréle àmi ki gu, adrézó tatsíle àyi ki tàndi ki lovó kònzi ki 'obe.

4 † ni lizíá dhi: «Akódhi lazí tá ko tàle dhi, í ni dra agò dhi? Di akódhi nda ángwà? Tàko ko, kídhólé àma ki tábhí ki dràma lésè atsálé ándrò kònìdhi dhi, tà títi dhi i ngbú ngóro dré tá adréle bvò bhàrà'a dhi tíni.»

5 Di, àyi nda ì adré tà kònì ki tivì ìze sè: Wáláká dhi, Giká tà tá kúlí gò, bhù ki bhàzo bvò be. Lanzí tá bvò ki kòfalé yì be, bvò nda ni 'òzo apfòle yì nda lésè.*

6 Amvolásà dhi, 'o tá yì tile bvò wáláká dhi drìsè, bvò nda ni pfùzo títi.†

7 Di Giká ni kúlí àlo nda sè dhi, adré bhù ándrò kònì ki líkí bvò ándrò kònìdhi be, adréle àyi ki pfùma àtsí sè dhi ni letè, tsàle kitú í dré dra móndyá àyi tà gabhá dhi ki tàbvò tàzo gò, àyi ki tà 'òzo akílé dhi tú.

8 Di, àma arúpi má dré lèle tò ni i, mì kòtivì ko tàle dhi, Mírì mìlésè dhi, kitú àlo dhi ngóro kóná ngulù-àlo dhi tíni, ìndì kóná ngulù-àlo dhi ngóro kitú àlo dhi tíni dhi.‡

9 Mírì adré tà tígí tà í dré lazíle dhi ki 'òma sè ngóro móndí àruka ì dré adréle kisùle dhi tíni ko. Be ró dhi, adré ína àyi togó vwàvwà tadhá àmi véna. Tàko ko, adré leá dhi, dhyà àlo kòdrà nyo ko, be ró dhi, móndyá títi dhi ì kòladzá àyi ki togó agòzo í véle.

10 Di, kitú Mírì dré dra agòzo dhi ni atsá ngóro kùgú dré adréle atsálé ngbò ró dhi tíni. Kitú nda tú dhi, bhù ki akí kpòrò 'u'ù be, ìndì ngá títi bhù mìbhalé 'á dhi ki ve àtsí sè. Di bvò i ngá títi lá dhi íbe dhi ki akí.

11 Di à kàdré ngá títi dhi ki 'o akílé kònìni dhi, lè mì kàdré di véle móndí ngíni dhi i ró? Adré leá dhi, mì kàdré atsíle ngóro móndí lólo i tíni, adréle tròle Giká ni tà rú!

12 Mì kàdré kpà kitú Giká àdhyà nda ni letè lovó sè, adrézó tà títi dhi ki 'o kitú nda ni 'òzo atsálé mbèlè. Kitú nda tú dhi, bhù ki ve akílé àtsí sè, ìndì ngá títi bhù mìbhalé 'á dhi ki agá díle àtsí sè.

13 Di, mà adré àmakya bhù tídhí ro dhi ki letè bvò tídhí ro dhi be, ngóro Giká dré lazíle dhi tíni. Arà nda i 'àsè dhi, tà gyǎgya ni ga bí.

14 Di àma arúpi má dré lèle tò ni i, mì dré adrérà'a kitú nda ni letè dhi 'á dhi, mì kàdré àmi ki fe wáyi adréle ndí àko, tà kònzi àko àmi rú, ìndì tà kìdríkìdri íbe àmi kòfalé Giká be.

† 2:22 2:22 A kònò Tògyakúlí 26:11. * 3:5 3:5 A kònò Kìdhoma 1:6-9. † 3:6 3:6 A kònò Kìdhoma 7:11. ‡ 3:8 3:8 A kònò Longó i 90:4.

¹⁵ Mì kàdré àma kí Mírì nì togó vwàvwà dré adrélé tadhálé àmi véna dhi nì no ngóró láti dré adrélé fèlè àmi dré adrízó ásà dhi ró. Ama kí adrúpi Pólò mà dré lèlè tò dhi, tisì kpà tà nda kòdhi àmi dré tògyá Gìká dré fèlè í dré dhi sè dre.

¹⁶ Adré tà tisì kònìni áyi wárágà títi dhi í léna, dré adrérà'a tà ta tà nda í dri dhi 'á. Tà àruka dré tisìlè wárágà nda í léna dhi kí àndu nìma kòkóròko. Móndí àruka tà nibhá ko, adrèbhá tà ka'ika'í íbe yàyà dhi í adré àyikya tà nda kí ladzá atsálé kinzò ro, ngóró í dré kpà adrélé 'òlè tà àruka tisìlè Gìká nì Kúlí na dhi í sè dhi tíni. Ásà dhi, í adré àyi kí tàndi kí dràdrà asé àyi dri.

Pètèró nì kúlí kùdù

¹⁷ Àma arúpi má dré lèlè tò nì í, nyànomvá dhi, má lazí tà nda kòdhi í àmi dri dre. Mì kàdré dì àmi kí líkí, mì kòtayíró àmi móndí kònzì í dré litílé ko, í dré kpà àmi kí tà ka'ika'í kízázó ko.

¹⁸ Be ró dhi, mì kàdré àmi kí fe adrélé lí'wálé àma kí Mírì Yésu Krísto àma kí tídrílépi dhi nì togó tani na, ìndì akódhi nì nìma na. Mílantzìlanzì kàdré akódhi dré nyànomvá, tsàlè kóná vèsè kólyá! Kàdré kònìni.

Wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni àlo

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

A adrè kisùá dhi, dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Yòwánì, àpóstolò ki àlo 'i, ìndì Ekèlézyà ni drì kobhá kàdrì dhi ki àlo 'i. Tágba à dré adrézó Yòwánì nda ni rú kisú wárágà kònìdhi léna ko dhi, à ni kitswá nòá ngádra 'á dhi, dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi tá dhya Yésu ni tà nobhá mì sè dhi ki àlo 'i (1:1-4).

Yòwánì adrè wárágà kònìdhi ni tisì tà kàdrìkàdrì rì dhi i sè. Alo ni, adrè móndyá ka'ìbhá dhi ki kodzó tàzoá dhi, ngóro ì dré ru amulé Gìká Atá be, ìndì akódhi ni Mv́á, Yésu Krísto be dre dhi t́ini dhi, lè ì kàdré adrélé àyi léna. I kàdré kpà tròle tà ì dré yìle àpóstolò i tí dhi i rú. Adré kpà tàá dhi, dhya ángùdhi Gìká ni nìlepi bàti dhi ni kpà akódhi ni tòlí ki ka'ì 'òle. Kòdhi adrè tàá dhi, ì ni Gìká ni Mv́ágó, Yésu Krísto ni ka'ì, adrézó kpà ru le àyi kòfalésè. Tàko ko, Gìká ni tàndì lèle 'i (3:11-24; 4:7-21).

Rì ni, Yòwánì adrè àyi ki kodzó, ì kàdréro àyi ki líkí tà pròfétà kinzò ro dhi ì dré adrélé tadhálé dhi ki tà sè. Adré tàá dhi, ì kàdré móndyá títi dhi ki tabhì, nìzoá ngalè tirí àyi léna dhi i Tirí Gìká àdhya 'i bàti yà dhi (4:1-6). Adré kpà àyi ki kodzó tàzoá dhi, ì lavú bvò kònìdhi dre, ìndì Tirí adrélépi àyi lé dhi kàdrì, tirí adrélépi bvò kònìdhi lé dhi ni lavú (4:4).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Kúlí adrélépi lídrì fe dhi (1:1-4)
- 2) Ngádra i t́inímvá be dhi (1:5-2:29)
- 3) Gìká ni ànzi i Dzáborò kya íbe dhi i (3:1-24)
- 4) Tà bàti i kinzò be dhi (4:1-6)
- 5) Gìká ni lèle, ìndì ru lèma àma kòfalésè dhi (4:7-21)
- 6) Gìká ni Mv́ágó ni ka'ìma (5:1-21)

Kúlí adrélépi lídrì fe dhi

¹ Mà adrè dhya adrélépi tá be kínó tà títi dhi ki kídhoma lésè, mà dré yìle, mà dré nòle mì sè, mà dré tabèle, ìndì mà dré tà ni ni kisùzo dhi ni tà longó kòdhya. Akódhi nda Kúlí adrélépi lídrì fe dhi 'i.

² Lídrì nda apfò tá àma kòfalé gò, mà dré nòzoá. Dì mà adrè tà mà dré nòle mì sè nda ni tà ta, adrézó lídrì kóná vèsè kólyá adrélépi tá Gìká Atá véna gò, dré apfòzo àma kòfalé nda ni tà longó kòdhya.

³ Mà adrè tà mà dré nòle ìndì mà dré yìle nda ni longó àmi dré, mì kàmúró kpà ru àma íbe adrélé tùmáni be dhi bvó. Ama, mà amú ru Gìká Atá be, ìndì akódhi ni Mv́ágó, Yésu Krísto be dre.

⁴ Mà adrè tà kòdhi ki tisì, mà kàdréro lenzélé tùmáni àmi íbe kitswálé títi.

Atsima ngádra 'ásè dhi

⁵ Tà mà dré yìle Yésu Krísto nda tí gò, mà dré adrézó longóá àmi dré dhi, tà kònìdhi 'i: Gìká ngádra 'i, ìndì akódhi léna dhi, t́inímvá àlomvá yókódhó.

⁶ Mà kàdré tàá dhi, mà amú ru Gìká be dre gò, mà dré adrézó atsílé t́inímvá na dhi, kòdhi mà adrè kinzò ta, ìndì mà adrè atsílé tà bàti na ko.

⁷ Dì, mà kàdré àmakya atsílé ngádra 'ásè ngóro Gìká ni tàndì dré adrélé ngádra 'á dhi t́ini dhi, mà amú ru àma kòfalésè gò, akódhi ni Mv́á, Yésu ni kàrí dré adrézó àma ki temvé tàkonzì wáyi dhi i lésè.

⁸ Mà kàdré tàá dhi, àma tàkonzì àko dhi, kòdhi mà adré àma ki tàndi ki lití, ìndì tà bàti àma léna yókódhó.

⁹ Di, mà kàdré àma ki tàkonzì ki ta ngádra 'á Gíká kandrà dhi, akódhi ni àma ki tàkonzì nda ki tri gò, àma ki temvézó àma ki tà kònzì wáyi dhi i lésè. Tàko ko, akódhi gyágya, ìndì kitswá adrélé ka'ile togó wáyi sè.

¹⁰ Mà kàdré tàá dhi, mà 'o tàkonzì ko dhi, mà adré Gíká ni bha kinzò líyí ro, adrézó kpà tadhá dhi, akódhi ni kúlí àma léna yókódhó.

2

Krístico, dhya adrélépi àma ki tàrá ga dhi 'i

¹ Áma ànzì i, má adré tà kòdhi ki tisì àmi dré, mà kò'oró tàkonzì ko dhi bvó. Di, dhya àlo kò'o tàkonzì dhi, àma dhya adrélépi àma ki tàrá ga Gíká Atá kandrà dhi íbe. Akódhi nda Yésu Krístico, dhya adrélépi gyágya dhi 'i.

² Gíká afè akódhi dràle mòbòmà ro, àma ki tàkonzì ki trizo ásà. Ngbà 'í tàkonzì àmakya 'i ko, afè akódhi dràle mónnyá tíí bvò àdhya ki tàkonzì ki trizo.

³ Mà kàdré Gíká ni tòlí ki ka'í 'òle dhi, mà nì tàle dhi, mà nì akódhi bàti dhi be.

⁴ Dhya adrélépi tàá dhi «Má nì akódhi be» gò, dré adrézó akódhi ni tòlí ki ka'í 'òle ko dhi, dhya nda kinzò líyí 'i, ìndì tà bàti akódhi léna yókódhó.

⁵ Di, dhya adrélépi ína akódhi ni kúlí ka'í 'òle dhi adré tadhá dhi, Gíká ni lèle ga akódhi léna kitswále tíí. Tà kòdhi sè dhi, mà nì tàle dhi, àma akódhi léna dhi be.

⁶ Lè dhya ángùdhi adrélépi tàá dhi, í adré adrélé akódhi léna dhi, kàdré atsílè ngóro Yésu ni tàndi dré atsílè dhi tíni.

Tòlí tídhí ro dhi

⁷ Áma arúpi má dré lèle tò nì i, má adré tòlí tídhí ro dhi ni tisì àmi dré kòdhya ko. Be ró dhi, tòlí má dré adrélé tisìle kòdhi, tòlí àku mì dré kisúle adrézó ába kidhólé kidhoma lésè dhi 'i. Tòlí àku nda kúlí mì dré yìle dre dhi 'i.

⁸ Tágba kònini dhi, má adré kpà tòlí tídhí ro dhi ni tisì àmi dré kòdhya. A ni kitswá tà bàti tòlí nda àdhya ni no Krístico na, ìndì àmi léna. Tàko ko, tínimvá adré akíle, ìndì ngádra bàti dhi kidhó adrélé nga kazá dre.

⁹ Dhya adrélépi tàá dhi, i ngádra 'á gò, dré adrézó togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, dhya nda dhu rè tínimvá na.

¹⁰ Dhya adrélépi áyi adrúpi ni le dhi adré atsílè ngádra 'ásè, ìndì tà àlo kitswálepi akódhi ni 'o dhèle dhi akódhi léna yókódhó.

¹¹ Di, dhya adrélépi ína togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, dhu rè tínimvá na, ìndì adré atsílè tínimvá na. Akódhi nda nì ngalè í adré lèle ángolé ya dhi ko. Tàko ko, tínimvá nda 'o akódhi ni mì adùle dre.

¹² Àmi, áma ànzì i, má adré tà tisì àmi dré, Gíká dré àmi ki tàkonzì trìle Krístico ni rú sè dhi sè.

¹³ Àmi, ànzì ki atá i, má adré tà tisì àmi dré, mì dré dhya adrélépi be tà tíí dhi ki kidhoma lésè dhi ni nìle be dhi sè.

Àmi, tódhíbhá i, má adré tà tisì àmi dré, mì dré Dhya kònzì ni lavúle dre dhi sè.

¹⁴ Àmi, áma ànzì i, má tisì tà àmi dré, mì dré Gíká Atá ni nìle be dhi sè.

Àmi, ànzì ki atá i, má tisì tà àmi dré, mì dré dhya adrélépi be tà tíí dhi ki kidhoma lésè dhi ni nìle be dhi sè.

Àmi tódhíbhá i, má tisì tà àmi dré,

mì dré adrélé rinyi ró dhi sè,
Gìká ni kúlí dré adrélé àmi léna dhi sè,
ìndì mì dré Dhya kònzi ni lavúlé dre dhi sè.

Bvò kònìdhi ni tà lèma ko dhi

¹⁵ Lè mì kàdré bvò kònìdhi 'i yà, kó ngalè tà bvò kòndi àdhya 'i yà dhi ki le ko. Dhya àlo kàdré tà bvò kòndi àdhya ki le dhi, Gìká Atá ni lèle akódhi léna yókódhó.

¹⁶ Tàko ko, tà bvò kòndi àdhya i, tà kòni 'i: lovó kònzi rúbhá àdhya i, lovó kònzi ngá adrélé nòle mǐ sè dhi i sè dhi i, ìndì dhyá ki afàma ngá adrézó ába dhi ki tà sè dhi. Tà nda kòdhi ì adré angálé Gìká Atá vélésè ko. Be ró dhi, ì adré àyikya angálé bvò kònìdhi lésè.

¹⁷ Bvò kònìdhi i lovó kònzi bvò kòndi àdhya íbe dhi ì adré akílé akíakí. Dì, dhya adrélépi tà Gìká dré adrélé lèle í kò'o dhi ki 'o dhi, ni ína adré lídrì íbe kóná vésè kólyá.

Krístico ni kàribhá ni atsama

¹⁸ Ama ànzi i, lókyá ándrò kònìdhi lókyá kùdù 'i. Mǐ yi tàle dhi, Krístico ni kàribhá ni dra atsá dhi 'í. Dì ndìndì nyànomvá dhi, Krístico ni kàribhá bí dhi ì apfò dre. Tà nda sè dhi, mà nǐ tàle dhi, kònìdhi lókyá kùdù 'i dhi be.

¹⁹ Mòndyá nda ì pfò àma ki tàndi ì kòfalésè. Dì, àyi tá àyikya móndyá àmakya 'i ko. Tàko ko, ì kàdré tá móndyá àmakya 'i dhi, kònò ì ni tá adré ngbú tùmání àma íbe. Dì, àyi ki pfòma nda adré ína tadhá dhi, àyi ki àlo tá àmakya 'i ko.

²⁰ Dì, àmi ró dhi, àmi àmikya Tírí Lólo Krístico dré kutúlé àmi dri dhi íbe gò, àmi títi mì dré tà bàti nǐzo.

²¹ Má adré tà tisì àmi dré, mì dré tà bàti nǐle ko dhi sè ko. Be ró dhi, má adré tà tisì àmi dré, mì dré tà bàti nǐle be dhi sè, ìndì tà àlo kinzò ro dhi dré adrélé angálé tà bàti nda lésè ko dhi sè.

²² Dì kinzò líyí ína àdhi 'i? Akódhi dhya adrélépi tàá dhi, Yésu Mèsíyà 'i ko dhi 'i. Dhya nda Krístico ni kàribhá 'i. Adré Gìká Atá ni ga, akódhi ni Mv́a be.

²³ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi Gìká ni Mv́a ni ga dhi, akódhi Gìká Atá íbe í léna ko. Dhya ángùdhi adrélépi Gìká ni Mv́a ni ka'í dhi, akódhi kókpà Gìká Atá íbe í léna.

²⁴ Àmi ró dhi, lè mì kàdré tà mì dré tá yǐle kidhólé kidhoma lésè dhi ki líkí adrélé àmi léna. Tàko ko, tà mì dré yǐle nda ì kàdré àmi léna dhi, àmi ki tàndi mì ni kpà adré Gìká ni Mv́a na, ìndì Gìká Atá na.

²⁵ Tà Krístico dré lazílé àma dré dhi, tà kònìdhi 'i: lídrì kóná vésè kólyá dhi.

²⁶ Má adré tà kòdhi ki tisì àmi dré móndí adrébhá láti nda kitswázó àmi ki líti dhi ki tà sè.

²⁷ Dì, àmi ró dhi, mì kisú Krístico ni Tírí dré kutúlé àmi dri dhi gò, Tírí nda dré adrézó àmi léna. Àsà dhi, lè dhya àlo kògò adrélé tà tadhá àmi dré ko. Tàko ko, Krístico ni Tírí nda adré tà títi dhi ki tadhá àmi dré nǐ. Tà dré adrélé tadhále nda ì tà bàti 'i, kinzò 'i ko. Dì ngóro Tírí nda dré tadhále àmi dré dre dhi tíni dhi, mì kàdré adrélé Krístico na.

Gìká ni ànzi i

²⁸ Dì nyànomvá dhi, àma ànzi i, lè mì kàdré adrélé Krístico na, akódhi kònì dra apfò dhi, mà kògaró tà mà dré ka'íle bàti dhi sè bí, adrélé kanyò àko akódhi kandrà kítú dré dra agòzo dhi tú.

29 Mì nǐ tàlè dhi, akódhi gyǎgya dhi be. Ásà dhi, mì nǐ kpà tàlè dhi, dhya ángùdhi adrélèpi tà gyǎgya 'o dhi, móndí akódhi dré òlè dhi 'i dhi be.

3

1 Mì kisù rè lèlè kàdrì Gìkà Atá dré tadhálé àma vélé, à kàdréro àma kǐ zi akódhi nǐ ànzi ì ró dhi ká! Dì àma akódhi nǐ ànzi 'i bàti. Mónnyá bvò kòndi àdhya ì nǐ àma àdhibhá 'i ya dhi ko, ì dré kpà Gìkà Atá nǐ nǐlè ko dhi sè.

2 Ama arúpi má dré lèlè tò nǐ ì, nyànomvá dhi, àma Gìkà nǐ ànzi 'i. A tadhá dhu rè mà nǐ adrè ngíni ya dhi ko. Dì, mà nǐ àmakya tà kònìdhi kòdhya: Krísto kònì dra apfò dhi, mà nǐ adrè akódhi tǐni. Tàko ko, mà nǐ akódhi nǐ no ngóro dré adrélè dhi tǐni.

3 Dhya ángùdhi adrélèpi mǐ bha Gìkà véna tà nda kòdhi sè dhi, adrè áyi tàndi nǐ temvé, ngóro Krísto nǐ tàndi dré adrélè lólo dhi tǐni.

4 Dhya ángùdhi adrélèpi tàkonzì 'o dhi adrè Gìkà nǐ tǎtrǐtrǐ kúlí ño. Tàko ko, tàkonzì 'òma ína ligima Gìkà nǐ tǎtrǐtrǐ kúlí rú dhi 'i.

5 Dì, mì nǐ tàlè dhi, Krísto apfò kitswálé àma kǐ tàkonzì tingá dhi be. Mì nǐ kpà tàlè dhi, tàkonzì akódhi léna yókódhó dhi be.

6 Dhya ángùdhi adrélèpi adrélè akódhi léna dhi kitswá gòlè adrélè tàkonzì 'o ko. Dhya ángùdhi adrélèpi tàkonzì 'o dhi nò akódhi rè ko, ìndì nǐ kpà akódhi ko.

7 Àma ànzi ì, mì kòtayí àmi dhya àlo dré litílè ko. Dhya ángùdhi adrélèpi tà gyǎgya 'o dhi gyǎgya, ngóro Krísto nǐ tàndi dré adrélè gyǎgya dhi tǐni.

8 Dì, dhya adrélèpi tàkonzì 'o dhi ína móndí Dzáborò àdhya 'i. Angyá ko, Dzáborò nda adrè tàkonzì 'o kidhólè kidhoma lésè. Tà nda sè dhi, Gìkà nǐ Mvágó apfò kitswálé tà Dzáborò dré adrélè 'òlè dhi kǐ pfu akílè dhi bvó.

9 Dhya ángùdhi Gìkà dré òlè atsálè áyi mvá ro dhi kitswá gòlè adrélè tàkonzì 'o ko, Gìkà nǐ tàndi nǐ lídrì dré adrélè akódhi nda léna dhi sè.* Dhya nda kitswá gòlè adrélè tàkonzì 'o bwà ko, Gìkà dré akódhi nǐ òlè nǐ dhi sè.

10 Mà nǐ kitswá Gìkà nǐ ànzi kǐ nǐ lanzílè Dzáborò nǐ ànzi íbe, tà kònìdhi sè: Dhya ángùdhi adrélèpi tà gyǎgya 'o ko dhi, Gìkà nǐ mvá 'i ko. Dhya adrélèpi áyi adrúpi nǐ le ko dhi kókpà Gìkà nǐ mvá 'i ko.

Ru lèma àma kòfalésè dhi

11 Tà mì dré yǐlè kidhólè kidhoma lésè dhi, tà kònìdhi 'i: Lè mà kàdré ru le àma kòfalésè.

12 Lè mà kàdré tà 'o Kàyínà àdhya tǐni ko. Akódhi nda tá móndí Dhya kònzì àdhya 'i gò, dré áyi adrúpi nǐ pfùzo dràlè. Dì, pfu tá áyi adrúpi nda dràlè àdho tà sè? Pfu akódhi dràlè, áyi tà 'òlè dhi ì dré tá adrélè kònzì dhi sè, ìndì áyi adrúpi nǐ tà 'òlè dhi ì dré tá adrélè gyǎgya dhi sè.

13 Ama adrúpi ì, mónnyá bvò kòndi àdhya ì kàdré togó kònzì bha àmi rú dhi, lè àmi kǐ líndrì kàdré gàlè ásà ko.

14 Mà nǐ tàlè dhi, mà apfò dràdrà lésè afílè lídrì le dre dhi be, mà dré adrélè àma kǐ adrúpi kǐ le dhi sè. Dhya adrélèpi móndí kǐ le ko dhi dhu rè rǐnyí dràdrà àdhya zàlè.

15 Dhya ángùdhi adrélèpi togó kònzì bha áyi adrúpi rú dhi, móndí pfùlèpi dràlè dhi 'i. Dì mì nǐ tàlè dhi, mónnyá adrèbhá móndí pfu dràlè dhi kǐ àlo lídrì kóná vésè kólyá dhi íbe í léna ko dhi be.

* 3:9 3:9 Gìkà nǐ Kúlí tisìlè Gírìkì tǐ sè dhi adrè tàá kònwa dhi: «Gìkà nǐ kórì dré adrélè akódhi nda léna dhi sè.»

¹⁶ Mà ni kitswá nǎa ngalè lèlè àdho 'i ya dhi, tà kònìdhi sè: Yésu Krísto fè tá àyi tàndi ni lídrì àma ki tà sè. Adré di lèá dhi, mà kàdré kókpà àma ki lídrì fe àma ki adrúpi ki tà sè.

¹⁷ Dhya àlo adrélépi ngá íbe dhi kàdré àyi adrúpi ni no adrérà'a lemerè ro gò, dré adrézó kizà ni ni bha ko dhi, Gìká ni lèlè ni kitswá adrélé akódhi nda léna ngíníngíni ró?

¹⁸ Ama ànzi i, lè mà kàdré mǎndí ki le ngbà 'í kúlí i sè ko, ìndì ti sè ko. Be ró dhi, mà kàdré àmakya mǎndí ki le tà mà dré adrélé 'òle dhi i sè ìndì tà bàti sè.

¹⁹ Mà kàdré 'òá kònìni dhi, mà ni nǎa dhi, àma mǎndí tà bàti àdhya 'i dhi be. Mà ni kitswá kpà àma ki togó bha adrélé kìdrìkìdrì Gìká kandrà.

²⁰ Di, àma ki togó kàdré àma ki arókì, adrézó tà bha àma dri dhi, mà ni tàle dhi, Gìká kàdrì àma ki togó lavú, ìndì akódhi nǎ tà títi dhi be.

²¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, àma ki togó kàdré tà bha àma dri ko dhi, mà ni adrè gǎle tà mà dré ka'ìle bàti dhi sè bǐ Gìká kandrà.

²² Mà adrè kpà tà ángùdhi mà dré adrélé zǐle akódhi tí dhi ni kisú, mà dré adrélé akódhi ni tòlí ki ka'ì 'òle dhi sè, ìndì mà dré adrélé tà akódhi ni togó dré adrézó kǐnǐlé ásà dhi ki 'o dhi sè.

²³ Di tòlí Gìká dré afèle àma dré dhi, kònìdhi 'i: Mà kòka'ì akódhi ni Mvǎagó Yésu Krísto, adrézó kpà ru le àma kòfalésè, ngóro dré tá tàle mà kò'o dhi tǐni.

²⁴ Dhya ángùdhi adrélépi Gìká ni tòlí ki ka'ì 'òle dhi adrè adrélé akódhi léna. Gìká adrè kpà adrélé dhya nda léna. Mà ni kitswá nǎa dhi, Gìká adrè adrélé àma léna dhi, tà kònìdhi sè: Mà ni nǎa Tírì Lólo Gìká dré afèle àma dré dhi sè.

4

Tírì mǎndí i lé dhi kǐ tabhìma

¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, lè mǐ kàdré mǎndyá títi adrèbhá tàá dhi, àyi Gìká ni Tírì íbe àyi léna dhi ki ka'ì ko. Be ró dhi, mǐ kàdré àyi nda kǐ tabhì, nǐzoá ngalè tǐrì àyi lé dhi ì angá Gìká vélésè bàti yà dhi. Tàko ko, prǒfétà kǐnzò ro bǐ dhi ì apfò ayǐlé bvò wǎyi 'ásè dre.

² Mǐ ni di kitswá nǎa ngalè tǐrì àyi lé nda i Tírì Gìká àdhya 'i yà dhi, tà kònìdhi sè: Dhya ángùdhi adrélépi ka'íá tàle dhi, Yésu Krísto atsá bvò kònìdhi 'á mǎndí ro káyà dhi, dhya nda Tírì Gìká àdhya íbe í léna.

³ Di, dhya ángùdhi adrélépi Yésu ni tà ga rè dhi, dhya nda Tírì Gìká àdhya àko í léna. Tírì akódhi nda léna dhi, tǐrì Krísto ni kàribhá àdhya 'i. Mǐ yi tàle dhi, Krísto ni kàribhá nda adrè alìle. Di akódhi nda atsá adrélé bvò kònìdhi lé dre.

⁴ Di, àma ànzi i, àmǐ àmǐkya mǎndí Gìká àdhya 'i. Mǐ lavú kpà prǒfétà kǐnzò ro nda i dre. Tàko ko, Tírì adrélépi àmǐ lé dhi kàdrì, tǐrì adrélépi bvò kònìdhi lé dhi ni lavú.

⁵ Àyi nda i mǎndyá bvò kòndi àdhya 'i. Àsà dhi, ì adrè tà ta ngóro mǎndyá bvò kòndi àdhya kya tǐni gò, mǎndyá bvò àdhya ì dré adrézó àyi ki kúlí yi.

⁶ Di, àma àmakya mǎndí Gìká àdhya 'i. Dhya ángùdhi Gìká ni nǐlepi be dhi adrè àma ki kúlí yi. Di, dhya ángùdhi adrélépi Gìká àdhya ró ko dhi adrè ína àma ki kúlí yi ko. Tà nda kòdhi sè dhi, mà ni kitswá Tírì tà bàti àdhya ni ni lanzǐlé tǐrì kǐnzò àdhya be.

Gìká lèlè 'i

⁷ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, mà kàdré ru le àma kòfalésè. Tàko ko, lèlè adré angalé Giká vélésè. Dhya ángùdhi adrélépi móndí ki le dhi, akódhi nda Giká ni mvá 'i. Akódhi nǐ kpà Giká be.

⁸ Dhya ángùdhi adrélépi móndí ki le ko dhi nǐ ína Giká ko. Tàko ko, Giká lèlè 'i.

⁹ Giká tadhá áyi lèlè àma vélé dhi tà kònìdhi sè: Amù áyi Mvágó àlo kwákwá dhi alìle bvò kònìdhi lé, mà kòkìtswáró lídrì kisú akódhi sè be dhi bvó.

¹⁰ A adré lèlè nda ni no tà kònìdhi sè: Mà lè tá Giká àma ko. Be ró dhi, akódhi lè ína àma nǐ gò, áyi Mvágó nǐ amùzo kitswálé dràle mòbòmà ro, àma ki tàkonzì ki trizo ásà.

¹¹ Ama arúpi má dré lèlè tò ni i, Giká kòlè àma tò kònìni dhi, lè mà kàdré kókpà ru le àma kòfalésè.

¹² Dhya àlo nò rè tàdzí Giká ko. Di, mà kàdré ru le àma kòfalésè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, Giká adré adrélé àma léna, ìndì akódhi 'o áyi lèlè gàle àma léna kitswálé títi.

¹³ Mà ni kitswá nǐá dhi, mà adré adrélé Giká léna, ìndì akódhi adré adrélé àma léna dhi, tà kònìdhi sè: Dré áyi Tirí afèle àma dré dhi sè.

¹⁴ Mà nò tà kòdhi mǐ sè gò, mà dré adrézó longóá dhi, Giká Atá amù áyi Mvágó adrélé mónnyá bvò àdhya ki tidrílépi ró.

¹⁵ Dhya àlo kàdré ka'íá tàle dhi, Yésu Giká ni Mvágó 'i káyà dhi, Giká adré adrélé dhya nda léna, ìndì akódhi nda adré adrélé Giká léna.

¹⁶ Di àma, mà nǐ lèlè Giká dré tadhálé àma vélé dhi be gò, mà dré adrézó ka'íá.

Giká lèlè 'i. Dhya ángùdhi adrélépi atsílé lèlè na dhi, adré adrélé Giká léna, ìndì Giká adré adrélé akódhi nda léna.

¹⁷ Tà nda sè dhi, lèlè nda adré tà 'o àma kòfalé kitswálé títi, mà kògaró tà mà dré ka'íle bàti dhi sè bǐ Giká kandrá, kítú dré dra tàbvò tàzo dhi tú. Tàko ko, àma ki lídrì bvò kònìdhi lé dhi ngóro Krísto àdhya tíni.

¹⁸ Lèlè na dhi, tirì yókódhó. Be ró dhi, lèlè kitswálépi títi dhi adré ína tirì dro. Dhya ángùdhi adrélépi ngá ro dhi, lèlè ga rè akódhi nda léna kitswálé títi ko. Tàko ko, akódhi adré ngá ro, à ni dra tà ño í dri dhi sè.

¹⁹ Ama ró dhi, mà adré móndí ki le, Giká dré zyà àma ki lèlè drìdrì nǐ dhi sè.

²⁰ Dhya àlo kàdré tàá dhi «Má adré Giká ni le» gò, dré adrézó togó kònzi bha áyi adrúpi rú dhi, akódhi nda kinzò líyí 'i. Tàko ko, dhya adrélépi áyi adrúpi í dré adrélé nòle mǐ sè dhi ni le ko dhi, kitswá ína Giká í dré adrélé nòle mǐ sè ko dhi ni le bwà ko.

²¹ Di tòlí Giká dré afèle àma dré dhi, kònìdhi 'i: Lè dhya adrélépi Giká ni le dhi kàdré kókpà áyi adrúpi ni le.

5

Giká ni Mvágó ni ka'ima

¹ Dhya ángùdhi adrélépi ka'íá dhi Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi, akódhi nda Giká ni mvá 'i. Dhya ángùdhi adrélépi ànzi ki atá ni le dhi, adré kókpà akódhi ni ànzi ki le.

² Mà ni kitswá nǐá dhi, mà adré Giká ni ànzi ki le dhi, tà kònìdhi sè: Mà dré adrélé Giká ni le dhi sè, ìndì mà dré adrélé akódhi ni tòlí ki 'o dhi sè.

³ Tàko ko, mà kàdré Giká ni le bàti dhi, mà ni akódhi ni tòlí ki ka'í 'òle. Akódhi ni tòlí nda ki 'òma kòkóròko àma dré ko.

⁴ Angyá ko, dhya adrélépi Giká ni mvá ro dhi lavú bvò kònìdhi dre. Tà mà dré adrézó bvò kònìdhi ni lavú ásà dhi, àma ki tà ka'íka'í 'i.

⁵ Di àdhi ni kitswá bvò kònìdhi ni lavú dhi nì? Ngbà 'í dhya adrélépi ka'íá tàle dhi, Yésu Gìká ni Mvágó 'í dhi 'i.

Tà longólé Yésu Krísto ni tà dri dhi

⁶ Yésu Krísto, dhya atsálepí bvò kònìdhi 'á kitswálé bàtísimò do, ìndì kitswálé kàrí kutú dhi 'i. Akódhi atsá tá ngbà 'i bàtísimò do ko. Be ró dhi, atsá ína kitswálé bàtísimò do yí sè, ìndì kitswálé áyi kàrí kutú. Di Tírí Lólo adré tadhá àma dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi nì. Tàko ko, Tírí nda tà bàti 'i.

⁷ Tà adrèbhá tadhá dhi, tà nda tà bàti 'i dhi na:

⁸ Tírí Lólo, yí ìndì kàrí. Di tà na nda ì adré ru kisú adrézó tà àlo ta kòdhya.

⁹ Mà adré gà tà móndí ì dré adrélé longólé dhi ki ka'í. Di, tà Gìká dré longólé dhi ína kàdrì tà nda ki lavú. Angyá ko, Gìká longó tà nda áyi tàndì ni Mvágó ni tà dri.

¹⁰ Dhya ángùdhi adrélépi Gìká ni Mvágó ni ka'í dhi, dhya nda tà Gìká dré longólé nda íbe í léna. Di, dhya adrélépi Gìká ni ka'í ko dhi adré ína akódhi ni bha kinzò líyí ro, dré tà Gìká dré longólé áyi Mvágó ni tà dri dhi ni ka'íle ko dhi sè.

¹¹ Di tà longólé nda, tà kònìdhi 'i: Gìká afè àma dré lídrì kóná vèsè kólyá dhi, ìndì mà adré lídrì nda ni kisú akódhi ni Mvágó na.

¹² Dhya ángùdhi adrélépi Gìká ni Mvágó nda íbe dhi kókpà lídrì nda íbe í léna. Di, dhya adrélépi Gìká ni Mvágó nda àko í léna dhi kókpà lídrì nda àko.

Yòwánì nì kùlì kùdù

¹³ Má adré tà kòdhi ki tisì àmi adrèbhá Gìká ni Mvágó ni ka'í dhi ì dré, mì kòkitswáró nǎ́ dhi, àmi lídrì kóná vèsè kólyá dhi íbe dhi be.

¹⁴ Tà mà dré adrélé ka'íle bàti Gìká kandrà dhi, tà kònìdhi 'i: Mà kàdré tà zi akódhi tí ngóro dré adrélé lèle dhi tǎni dhi, akódhi adré àma ki yi.

¹⁵ Di mà dré nǎ́le, akódhi adré àma ki yi dhi sè dhi, mà nǎ́ kpà tàle dhi, mà adré tà ángùdhi mà dré adrélé zǎ́le akódhi tí dhi ni kisú dhi be.

¹⁶ Dhya àlo kàdré áyi adrúpi ni no adrérà'a tàkonzì 'o gò, tàkonzì nda dré adrézó dhyá ki dri lǎ́le dràdrà kisú ko dhi, lè dhya nda kòzi tà Gìká tí akódhi nda dré gò, Gìká kòfèro lídrì akódhi dré. Má adré ngbà 'í móndyá àyi ki tàkonzì dré adrézó àyi ki dri lǎ́le dràdrà kisú ko dhi ki tà ta kòdhya. Tàkonzì adrélépi dhyá ki dri lǎ́le dràdrà kisú dhi be. Má adré tàá dhi, à kàdré tà zi Gìká tí móndyá tàkonzì làsú be kònìni dhi ki 'obhá dhi ì dré dhi ko.

¹⁷ Tà kònzì títi adrélé 'òle dhi ì, tàkonzì 'i. Di, tàkonzì adrélépi dhyá ki dri lǎ́le dràdrà kisú ko dhi be.

¹⁸ Mà nǎ́ tàle dhi, dhya adrélépi Gìká ni mvá ro dhi kitswá gòle adrélé tàkonzì 'o ko dhi be. Tàko ko, Gìká ni Mvágó adré akódhi nda ni líkí gò, Dhya kònzì dré kitswázó akódhi ni 'o kònzì ko.

¹⁹ Mà nǎ́ tàle dhi, àma móndí Gìká àdhya 'i dhi be. Mà nǎ́ kpà, móndyá títi bvò kòndì àdhya ì Dhya kònzì ni rǎnyí zàle dhi be.

²⁰ Mà nǎ́ kpà tàle dhi, Gìká ni Mvágó atsá bvò kònìdhi 'á gò, dré tògyá afèzo àma dré, mà kòkitswáró Gìká adrélépi bàti dhi ni ni be dhi bvó. Di mà adré adrélé Gìká bàti nda léna, adrélé kókpà akódhi ni Mvá, Yésu Krísto léna. Akódhi nda Gìká bàti dhi 'i, ìndì lídrì kóná vèsè kólyá dhi 'i.

²¹ Ama ànzì ì, mì kàdré àmi ki líkí gìká tàko ki tà sè.

Wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni rì

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni rì 'i. Akódhi adré tisìá «Tòkó Giká dré zìle dhi dré akódhi ni ànzì íbe» (1:1). A adré kisùá dhi, kòdhi adré lèá tàle dhi, adré tisìá Èkèlézyà àlo dhi dré mónyá lá dhi íbe. Wárágà tsà kònìdhi léna dhi, Yòwánì adré mónyá ka'ìbhá dhi kì kodzó, ì kàdréro ru le àyi kòfalésè, ìndì ì kàdréro àyi kì líkí tà tadhábhá kinzò sè dhi kì tà sè. Ì kàdré kpà dhya ángùdhi adrélépi tà twá tadhá Krísto àdhya rúsè dhi ni ga.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi kì atìma

- 1) Yòwánì ni mòdo fèma (1:1-3)
- 2) Atsima tà bàti na ìndì lèle na dhi (1:4-6)
- 3) Tà tadhábhá kinzò sè dhi ì (1:7-11)
- 3) Kúlí kùdù (1:12-13)

Yòwánì ni mòdo fèma

¹ Ma, bhàgo, má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, Tòkó Giká dré zìle dhi dré àmi ànzì íbe.* Má adré àmi kì le tà bàti na. Ngbà 'í ma 'í ko, mónyá títi tà bàti nibhá dhi ì adré kókpa àmi kì le tò.

² Tàko ko, tà bàti nda adré adrélé àma léna, ìndì a ni adré àma íbe kóná vèsè kólyá.

³ Giká àma kì Atá ì akódhi ni Mvá Yésu Krísto be dhi ì kòbhà àyi kì togó tani àma rú, ì kòbhà àma kì kizà, ìndì ì kàfè tà kàdrìkàdrì àma dré tà bàti na ìndì lèle na!

Atsima tà bàti na ìndì lèle na dhi

⁴ Má lenzé tá lavulé, má dré àmi ànzì àruka kì kisúle adrérà'a atsilé tà bàti na, ngóro Giká Atá dré tá tàle mà kò'o dhi tíni dhi sè.

⁵ Dì nyànomvá dhi, mi, Tòkó má dré lèle tò ni, má adré tòlì tídhí ro dhi ni tisì mí dré ko. Be ró dhi, má adré tòlì mà dré adrézó ába kidhólé kidhoma lésè dhi ni tisì kòdhya. Má adré àmi ti lizí, mà kàdréro ru le àma kòfalésè.

⁶ A adré lèle nda ni no tà kònìdhi sè: Mà kàdré atsilé ngóro Giká ni tòlì dré adrélé tàle dhi tíni. Ngóro mì dré yìle kidhólé kidhoma lésè dhi tíni dhi, tòlì nda kònìdhi 'i: Mì kàdré atsilé lèle na.

Tà tadhábhá kinzò sè dhi ì

⁷ Móní bí adrèbhá móní kì lití dhi ì apfò ayíle bvò wáyi 'ásè. Ayi nda ì adré ka'íá ko tàle dhi, Yésu Krísto atsá bvò kònìdhi 'á móní ro dhi. Dhya ángùdhi adrélépi tà ta làsú be kònìni dhi, móní kì litílépi 'i, ìndì Krísto ni kà'ìbhá 'i.

⁸ Mì kàdré dì àmi kì líkí, mì kòtayíró tà mà dré àzì 'òzo ásà dhi lapálé ko, be ró dhi, mì kòkisúró làgí múrúngú kitswálépi àmi dré dhi be dhi bvò.

⁹ Dhya ángùdhi adrélépi ràle drìdrì gò adrélé tròle tà Krísto dré tadhále dhi ì rú ko dhi, akódhi nda Giká àko í léna. Dì, dhya ángùdhi adrélépi tròle tà Krísto dré tadhále nda ì rú dhi, akódhi nda Giká Atá íbe, ìndì Giká ni Mváagó íbe í léna.

* **1:1 1:1** A adré kisùá dhi, kúlí «Tòkó Giká dré zìle dhi ànzì ni íbe» kòni ì adré lèá tàle dhi, «Èkèlézyà àlo mónyá lá dhi íbe dhi ì».

¹⁰ Dhya àlo kòtsa àmi véna adrélé tà twá tadhá tà kòdhi ì rúsè dhi, mì kòka'í akódhi nda dòle àmi ki dzó na ko. Mì kòfè ndìndì mòdo akódhi dré ko.

¹¹ Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi mòdo fe drá dhi, ì adré ru amú akódhi be tà kònzi dré adrélé 'òle nda ì na.

Yòwànì nì kúlí kùdù

¹² Ma dhu rè tà íbe bí tàle àmi dré. Dì, má lè mána tà nda ki tisìle wárágà sè ìndì wárágà sú sè ko. Be ró dhi, má adré mì bha tsàzo àmi véna, mà kòkitswáro tà ta ti sè, mà kòlenzéro túmání àmi íbe kitswálé tíí.

¹³ Àmi Amvúpi Gíká dré zìle dhi nì ànzi ì fè mòdo mí dré.†

---

† **1:13 1:13** A adré kisúá dhi, kúlí «àmi Amvúpi Gíká dré zìle dhi nì ànzi ì» kòni ì adré lèá tàle dhi, «móndyá Ekèlézyà Yòwànì véna dhi lé dhi ì».

Wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni na

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yòwánì dré tisìle dhi ni na 'i. Akódhi adré tisíá Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Gáyò, adrélépi tá tròle tà bàti rú dhi dré. Yòwánì adré Gáyò nda ni tà bha kuru, dré tá adrélé mómí ka'ibhá ki ledé lile àyi ki atsi na Krísto ni tà sè dhi sè. Adré kpà akódhi ni kodzó, kàdréro àyi líkí agó àlo rú be Dìyòtréfè dhi ni tà kònzi sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi lèna dhi ki atìma

- 1) Yòwánì ni mòdo fèma (1:1-4)
- 2) Gáyò ni tà dóro dhi (1:5-8)
- 3) Dìyòtréfè ni tà, Dèmètríyò àdhya be dhi (1:9-12)
- 4) Kúlí kùdù (1:13-15)

Yòwánì ni mòdo fèma

¹ Ma, bhàgo, má adré wárágà kònìdhi ni tisì mi, áma arúpi Gáyò, má dré lèle tà bàti na dhi dré.

² Áma arúpi má dré lèle tò ni, má adré tà zi Gìká tí, mí kàdréro dóro tà títi i sè, ìndì ámi rúbhá kàdréro dóro, ngóro ámi tà ka'ika'í dré kpà adrélé dóro dhi tíni.

³ Má lenzé tá lavúlé, àma ki adrúpi àruka i dré atsálé ámi tà ta má dré dhi sè. Tàko ko, i tití tá, mí adré tròle tà bàti rú, adrézó kpà atsílé tà bàti na ngíni ya dhi.

⁴ Má kàdré yíá tàle dhi, áma ànzi i adré atsílé tà bàti na dhi, tà nda adré áma fe lenzélé lavúlé.

Gáyò ni tà dóro dhi

⁵ Áma arúpi má dré lèle tò ni, mí adré ámi tà ka'ika'í tadhá, tà dóro mí dré adrélé 'òle àma ki adrúpi i dré dhi i sè. Mí adré 'òá kònini, tágba i dré adrézó mómí twá mí dré nìle ko dhi 'i dhi.

⁶ Àyi nda i tà ámi lèle ni tà Èkèlézyà kònwa dhi kandrá. Dì mí ni 'òá dóro, mí kògò adrélé mómí làsú be kònini dhi ki ledé lile àyi ki atsi na, ngóro dré kitswálé Gìká mìlésè dhi tíni.

⁷ Tàko ko, àyi nda i adré lile atsi na Krísto ni tà sè, ìndì i adré ngá kisú pàgánò i drígàsè àlomvá ko.

⁸ Adré di lèá dhi, mà kàdré mómíyá làsú be kònini dhi ki ledé, mà kàdréro àzì 'o tùmání àyi íbe tà bàti ni tà sè.

Dìyòtréfè ni tà, Dèmètríyò àdhya be dhi

⁹ Má tisì tá wárágà tsà Èkèlézyà mí véna dhi dré dre. Dì, Dìyòtréfè, adrélépi lèá adrélé drìdrì àmi kòfalé dhi, lè ina àma ki kúlí yìle ko.

¹⁰ Tà nda sè dhi, má kòtsa àmi véna dre dhi, má ni tà kònzi dré adrélé 'òle dhi ki ta mómíyá títi i kandrá, tùmání kúlí kònzi dré adrélé tàle àma rú dhi íbe. Dì, tà dré adrélé 'òle nda i kitswá dhu rè akódhi dré ko. Adré kpà àma ki adrúpi ki ka'í dòle i véna ko. Adré kpà mómíyá adrèbhá àyi nda ki le ka'ile dhi ki logá, adrézó àyi ki dro pfòle Èkèlézyà 'àsè.

¹¹ Áma arúpi má dré lèle tò ni, mí kàdré tà 'o ngóro mómíyá adrèbhá tà kònzi 'o dhi kya tíni ko. Be ró dhi, mí kàdré mína tà 'o ngóro mómíyá adrèbhá tà dóro 'o dhi kya tíni. Tàko ko, dhya ángùdhi adrélépi tà dóro 'o dhi, mómí Gìká àdhya 'i. Dì, dhya adrélépi tà kònzi 'o dhi nì ina Gìká ko.

¹² Di, kàdré ína Dèmètríyò ni tà sè dhi, mónnyá tíí dhi ì adré akódhi ni tà ta dóro. Ndìndì tà bàti ni tàndì adré akódhi ni tà ta dóro. Mà adré kpà akódhi ni tà ta dóro. Mí nǐ tàle dhi, tà mà dré adrélé tàle nda tà bàti 'i dhi be.

Yòwání ni kúlí kùdù

¹³ Ma dhu rè tà íbe bí tàle mí dré. Di, má lè mána tà nda ki tisìle wárágà fa sè ìndì wárágà sú sè ko.

¹⁴ Má adré mì bha tsàzo ámi no mbèlè, mà kòkitswáró tà ta ti sè.

¹⁵ Tà kìdríkìdrì kàdré tùmání mí be. Ama ki arúpi kònwa dhi ì fè mòdo mí dré. Mí kòfè kpà mòdo àma ki arúpi àlo àlo tíí dhi ì dré, adrézó àyi ki zi rú sè.

Wárágà Yúdà dré tisìle dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Yúdà dré tisìle dhi 'i. Akódhi nda adré àyì zi Yésu Krísto ni màràbà ro, ìndì Yàkóbhò ni adrúpi ro (1:1). Adré wárágà tsà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro àyì ki líkí móndyá tífíbhá àyì kòfalé adrélé Gíká ni tà tadhá kinzò sè dhi ki tà sè. Adré tàá dhi, móndyá nda ì adré tá Gíká ni togó tani ni tà ladzá atsálé àyì dré láti adrézó tà swà 'o dhi ró (1:4). A kònò dhi, tà àruka wárágà kònìdhi léna dhi ì sù ngóro tà Péteró dré tisìle àyì wárágà ni rí na dhi ì tìni. Yúdà adré móndyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, ì kàdréro àdzú bhu àyì ki tà ka'ìka'ì ni tà sè (1:3).

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yúdà ni mòdo fèma (1:1-2)
- 2) Tà tadhábhá kinzò sè dhi ì (1:3-16)
- 3) Tà tàle móndyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi ì (1:17-23)
- 4) Gíká ni rú bhàma kùle kùdù ro dhi (1:24-25)

Yúdà ni mòdo fèma

¹ Ma, Yúdà, Yésu Krísto ni màràbà ro, ìndì Yàkóbhò ni adrúpi ró dhi, má adré wárágà kònìdhi ni tisì àmi, móndyá Gíká Atá dré lèle tò, dré azilé, ìndì Yésu Krísto dré adrélé líkílé dhi ì dré.

² Gíká kòbhà àmi ki kizà, ìndì kòfè tà kàdrìkàdrì ì lèle be gàle àmi léna bí!

*Gíká ni tà tadhábhá kinzò sè dhi ì
(A kònò kpà 2 Péteró 2:1-17)*

³ Áma arúpi má dré lèle tò ni ì, áma togó tá àtsi ró wárágà tisìzo àmi dré, lídrì tídhí ro mà dré kisúle tùmání àmi íbe dhi ni tà sè. Dì, má nò mána dóro ni, má dré wárágà kònìdhi ni tisìle àmi ki kodzózó adrélé àdzú bhu àmi ki tà ka'ìka'ì ni tà sè dhi. Gíká bhà tà ka'ìka'ì nda móndyá lólo ína ì léna, ì kàdréro adrélé ába nyo.

⁴ Dì, mómí àruka Gíká ni tà gabhá rè dhi ì luvù tá àyì tífíle lùzu ró àmi kòfalé gò, ì dré adrézó àma ki Gíká ni togó tani ni tà ladzá, atsálé àyì dré láti adrézó tà swà 'o dhi ró. Ì adré kpà àma ki Mírì, àma ki Opí àlo kwákwá, Yésu Krísto ni ga rè. A tisì tá móndyá nda ki tà kínó lésè Gíká ni Kúlí na, tàzoá dhi, Gíká ni tà bha àyì dri.

⁵ Má adré dì lèá dhi, mì kòkisù tà kòni ì, tágba mì dré tà nda ki nìzo dóro dhi: Mírì Gíká apá tá Ìsèrèlè ànzi ì, àyì ki 'òzo apfòle Ezèpétò lésè 'íká, gò dré àyì ki àruka ka'ìbhá ko dhi ki 'òzo todràle ndò.

⁶ Mì kòkisù kpà ángéló tá ligíbhá Gíká rú dhi ki tà. Ayì nda ì lè tá rìnyí bhàle àyì drígá dhi líkílé ko gò, ì dré àyì ki tàndì ki bhà bhù na dhi ni tayízó. Dì Gíká dré àyì ki 'ìzo nyìrì sè kóná vèsè kólyá àrà tìnìmvá ro dhi na, adrézó àyì ki líkí kònàle adrélé kítú kàdrì àyì ki tàbvó tàzo dhi ni letè.

⁷ Kókpà kòdhi tìni, mì kòkisù móndyá Sòdómà àdhya, Gòmórà àdhya, ìndì bhàandre àyì làgàsè dhi kya ki tà. Ayì nda ì fè tá àyì adrélé ndòtò tà 'o, adrézó rúbhá twá dhi ni lovó bha. Dì Gíká dré tà nòzo àyì dri, tadházóá dhi, móndyá tà 'obhá àyíkya tìni dhi ki kizà nya àtsí na kóná vèsè kólyá.

⁸ Dì móndyá àmi kòfalé nda ì adré kókpà tà 'o kònìni. Ì adré toróbí ì dré adrélé abìle dhi ki lebè, adrézó àyì ki tàndì ki rúbhá ki kizá tàkonzì 'òma

sè. Ɔ adré Giká ni rĩnyí adrézó òpì nya dhi ni ayízè, adrézó tírì mĩlanzĩlanzĩ ro bhù na dhi kì lodhá.

⁹ Di, ndìndì ángéló kì kàdrì, Mikàyèlè dha tá ína Dzáborò asíkìlè Giká kandrà ko, ì dré tá adrerà'a tà kayì akódhì nda be Mósè ni rúbhá ni tà sè dhi 'á. Be ró dhi, tà tá ína dhi: «Mírì kòligí mí be!»

¹⁰ Di, móndyá nda ì adré àyikya tà ì dré nĩle ko dhi kì lodhá kòdhya. Di, tà ì dré nĩle àyì kì rúbhá sè kà'wá tà nibhá ko dhi kya tĩni dhi ì adré àyì kì kizá nì.

¹¹ Kizà àyì kì ngá 'ì! Tàko ko, ì lebè àyikya láti kònzì Kàyínà àdhyà tĩni.* Ɔ tayì àyì litílè làfa lovó sè Bálámà tĩni.† Ɔ ligí Giká rú Kórè tĩni gò, dràdrà dré atsázó àyì rú.‡

¹² Ami kì gwányá adrézó lèlè tadhá dhi ì 'ásè dhi, àyì ngóro ngá adrelépi kanyò fe àmi dré dhi tĩni. Tágba ì dré adrézó gwányá 'o túmání àmi íbe dhi, ì adré àyì kì 'a nya gàlè ngá sè kanyò àko. Ayì ngóro ndùrùku yì àko, lyá dré adrelé livílé dhi ì tĩni. Ayì ngóro fa lò'wa 'abhá ko, lókyá lò'wa kizò dhi 'á dhi ì tĩni. A tĩngí fa nda kì kómvo kìnì lésè gò, ì dré dràzo dràdrà.

¹³ Ayì ngóro yĩandre ni mĩ lyá dré adrelé livílé longalé gò, dré adrézó lèlè swà ro dhi tĩni. Yì nda adré àyì kì tà kanyò ro dhi kì 'o topfòlè tósá tĩni. Ayì ngóro bhĩbhĩnyà adrebhá tatsílè wáyá ro dhi ì tĩni. Giká zù tĩnimvá anilépi tsĩtsĩ dhi àyì dré adrézó lána kóná vèsè kólyá.

¹⁴ Ayì nda kì tà sè dhi, Ènókà, móndí ni nzi-drì-rì Adámà àmvolésè dhi, longó tá tà pròfètá àdhyà tĩni, tàzoá dhi: «Mì yì rè ká! Mírì adré alìlè àyì ángéló lólo lizólizo dhi íbe,

¹⁵ móndyá títì dhi kì tàbvó ta. A ni tà bha móndyá kònzì títì àyì tà gabhá dhi ì dri, tà kònzì títì ì dré 'òlè ligízó í rú dhi ì sè, ìndì kúlì kònzì títì ì dré tàlè í rú dhi ì sè.»§

¹⁶ Móndyá nda ì adré ngbú ngùrùngùrù ta, adrézó làndrì ndrì, adrézó tatsílè àyì kì tàndì kì lovó kònzì kì 'obe, adrézó àyì kì afà, adrézó móndí kì tà bha kuru kitswázó ngá kisú ásà dhi bvó.

Tà tàlè kùdù ro móndyá ka'ibhá kì kodzózó dhi ì

¹⁷ Di, àmi, áma arúpi má dré lèlè tò ni ì, mĩ kòkisù tà àma kì Mírì Yésu Krísto ni àpóstolò ì dré longólè drìdrì dhi ì kòdhya.

¹⁸ Ɔ tà tá àmi dré dhi: «Lókyá kùdù sè dhi, móndí kì apfò adrelé àmi kì gu, adrézó tatsílè àyì kì tàndì kì lovó kònzì kì 'obe.»

¹⁹ Móndyá nda ì adré àmi kì 'o ru lanzi àmi kòfalésè dhi àyì. Ɔ adré àyì kì tàndì kì rúbhá lovó kì lebè. Ayì Giká ni Tírì àko àyì léna.

²⁰ Di, àmi, áma arúpi má dré lèlè tò ni ì, lè mĩ kàdré àmi kì timbà àmi kì tà ka'ika'ì lólo dhi na. Mĩ kàdré tà zi Giká tí Tírì Lólo ni rĩnyí sè.

²¹ Mĩ kàdré àmi kì líkì adrelé Giká ni lèlè na, mĩ dré adrerà'a àma kì Mírì Yésu Krísto ni letè lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe àmi dré akódhì ni togó dóro sè dhi 'á.

²² Mĩ kàdré àmi kì togó dóro tadhá móndyá adrebhá tà ka'ika'ì íbe yàya dhi ì véna.

²³ Mĩ kàdré móndí àruka kì apá tidrìlé àtsí sílèsè. Móndí àruka kì tà sè dhi, mĩ kàdré àyì kì kizà bha, adrézó kpà tírì íbe, adrézó ndìndì àyì kì kítá atsábhá ndì ró àyì kì tàkònzì sè dhi kì tabè ko.

Giká ni rú bhàma kùlè kùdù ro dhi

* **1:11 1:11** A kònò Kìdhoma 4:3-8. † **1:11 1:11** A kònò Ngá nàma 22:1-35. ‡ **1:11 1:11** A kònò Ngá nàma 16:1-35. § **1:15 1:15** A kònò Kìdhoma 5:18, 21-24.

²⁴ Giká rinyí íbe kitswázó àmi ki líkí m̀ kòdheró ko, ìndì kitswázó àmi ki 'o pfòle áyi adrérà m̀lanžìlanžì ro dhi kandrà tà kònzì àko àmi rú ìndì arí be b́.

²⁵ Ama ki Mírì Yésu Krísto sè dhi, m̀lanžìlanžì, rúku, rinyí, ìndì rinyí adrézó òpì nya dhi be dhi ì kàdré Giká àlo kwákwá àma ki tídrílépi dhi dré, kídhólé kíno lésè, atsálé nyànomvá kòndhi, tsàle kóná vésè kólyá! Kàdré kònnì.

Tà lùzu ró tadhále Yòwánì dré dhi i

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Yòwánì 'i (1:1, 4, 9; 22:8-9). A adrè kisùá dhi, akódhi nda tá Yòwánì, àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ki àlo 'i, ìndì dhya Yésu ni Rúbí Tani tisìbhá dhi ki àlo 'i. Akódhi tisì tá búkù kònìdhi lókyá adrèrà'a Yésu ni ka'ìbhá ki mǐ pfo lavúlé, ì dré tá adrélé akódhi ni ka'ì àyi ki Mírì ro dhi sè dhi 'á. Adré di àyi ki timbà àyi ki tà ka'ìka'ì na, adrézó àyi ki kodzó, ì kàdréró tròle àyi ki tà ka'ìka'ì rú.

Yòwánì adrè tàá dhi, Yésu Kristo ni tàndi mù ángeló Giká ni tà lùzu ró dhi ki tadhá í dré, í kòlongóro tà dra ru 'obhá nda ì Yésu ni ka'ìbhá ì dré (1:1-2). Adré tà twátwa agábhá í mi dhi ì ìndì tà ángeló ì dré tadhále í dré dhi ki tisì, kúlí alaala móndyá ka'ìbhá dhi ì dré ngbà 'í kitswále àndu nǐle àyi dhi ì sè. Angyá ko, kúlí alaala bí nda ì angá Búkù tà àku ru yìzo dhi àdhya lésè. Móndí ki kitswá tà kayí àyi kòfalésè tà àruka tisile búkù kònìdhi lé dhi ki àndu ndàzo nǐle. Di, Yòwánì adrè tà kàdrì kònìdhi ni tadhá ngádra 'á: Mírì Yésu Kristo sè dhi, Giká ni àdzú bhu àyi kàribhá ìbe lókyá be vwàvwà ro, àyi ki lavúzó títi gò, àyi móndyá ki 'òzo ìle bhù tídhí ro ìndì bvò tídhí ro dhi na, ì kàdréró adrélé tùmáni í be kóná vésè kólyá.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Tà lùzu ró tadhále Yòwánì dré dhi ì (1:1-8)
- 2) Tà agálépi drìdrì akódhi mi dhi, ìndì tà dré tisìle Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi ì dré dhi ì (1:9-3:22)
- 3) Giká ni lindrì bhàma Kábilígyà Mvá be dhi (4:1-5:14)
- 4) Búkù pàle dhi, kídhá ni nzi-drì-rì dhi ìbe dhi ì (6:1-8:1)
- 5) Gòká nzi-drì-rì dhi ì (8:2-11:19)
- 6) Nǐ maláwú gú dhi, ìndì kà'wá àtrá rǐ dhi ì (12:1-13:18)
- 7) Tàbvó Giká dré dra tàle dhi ni tà longoma (14:1-20)
- 8) Kópò nzi-drì-rì gabhá Giká ni kombà sè bíbi dhi ì (15:1-16:21)
- 9) Giká ni kàribhá ki lavuma (17:1-20:10)
- 10) Tàbvó Giká dré dra tàle kùdù ro dhi (20:11-15)
- 11) Bhù tídhí ro dhi, bvò tídhí ro dhi, ìndì Yèrusalémà tídhí ró dhi (21:1-22:6)
- 12) Yésu ni alìma ni tà longoma (22:7-21)

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

¹ Tà búkù kònìdhi léna dhi ì, tà lùzu ró Yésu Kristo dré tadhále dhi 'i. Giká fè tá tà nda ì Yésu dré tadhále àyi màrábà ì dré dhi nǐ, ì kònró tà dra ru 'obhá lókyá tsà àmvolésè dhi ì be dhi bvò. Di Yésu amù tá àyi ángeló tà nda ki tadhá ma, Yòwánì, àyi màrábà ro dhi dré.

² Di má adrè tà títi má dré nòle nda ki longó. Kòdhi adrè tàá dhi, má adrè Giká ni kúlí longó tà bàti Yésu Kristo dré tadhále dhi ìbe.

³ Kólénzé ni adrè dhya dra kúlí pròfètà àdhya kòni ki nàlepi móndí ì dré dhi dré! Kólénzé ni kpà adrè móndyá dra kúlí nda ki yìbhá gò, ì dré adrézó tamìga dri kúlí nda ì sè dhi ì dré! Tàko ko, lókyá atsá ànyi dre.

Mòdo fèma Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi ì dré dhi

⁴ Ma, Yòwánì, má adrè tà kòni ki tisì Èkèlézyà nzi-drì-rì bvò Asíyà àdhya na dhi ì dré. Giká adrélépi be, adrélépi tá be kíno lésè, ìndì adrélépi alìle

dhi kòbhà áyi togó tani àmi rú, ìndì kòfè tà kàdrìkàdrì àmi dré! Kò'o kònìni túmání tirí nzi-drì-rì adrèbhà áyi lirìrà òpì àdhyà kandrá dhi ìbe,

⁵ ìndì Yésu Krísto be. Yésu Krísto nda, dhya adrélépi tà títi í dré yìle Giká vélésè dhi kì longó gyägya dhi 'i. Akódhi kókpà dhya ngàlepi dràdrà 'ásè drìdrì móndyá àruka títi dhi ì kandrána dhi 'i, ìndì ópì kàdrì ópì títi bvò àdhyà ì drìle dhi 'i.

Mìlanzìlanzì kàdré akódhi adrélépi àma kì le tò, àma kì apálépi àma kì tàkonzì lésè áyi kàrí sè nda dré!

⁶ Akódhi bhà àma adrélé òpì ro, ìndì kòwánà ì ró, mà kàdréró tà 'o áyi Atá Giká dré. Mìlanzìlanzì ì rìnyí be dhi ì kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kònìni.

⁷ Mì nò rè ká! Akódhi adrè alìle ndùrùku 'ásè!

Móndyá títi dhi kì akódhi ìni no mǐ sè, ndìndì áyi akódhi ìni sobhá dǐlì sè dhi ì.

Súru títi bvò dri dhi kì tongó akódhi ìni tà sè.

Ayíya, kàdré kònìni!

⁸ Mírì Giká tà dhi: «Ma Álefà 'i, ìndì Omégà 'i.* Ma Giká rìnyí líyí ro adrélépi be, adrélépi tá be kínó lésè, ìndì adrélépi alìle dhi 'i.»

Yòwánì nò Krísto mìlanzìlanzì ro

⁹ Ma, Yòwánì, ma àmi kì adrúpi adrélépi Giká ìni Opì 'a, adrélépi kizà nya, ìndì adrélépi togó tsi túmání àmi ìbe Yésu na dhi 'i. A ru tá ma bhàle tùrù Pátomò àdhyà na Giká ìni kúlì ìni tà sè, ìndì tà bàti Yésu dré tadhále dhi ìni tà sè.

¹⁰ Kítú Mírì àdhyà sè dhi, Tírì Lólo asó tá ma gò, má dré kúlì 'u'ù gòkà ìni 'u'ù tǐni dhi ìni yǐzo má àmvolésè,

¹¹ tàá dhi: «Mí tǐsi tà mí dré dra nòle dhi ì búkù na, mùle Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi ì dré: Èkèlézyà Èfésò àdhyà dré, Símìrúnà àdhyà dré, Pèrùgámò àdhyà dré, Tiyàtìrà àdhyà dré, Sàrúdi àdhyà dré, Fìlàdèlèfiyà àdhyà dré, ìndì Làwòdìkíyà àdhyà dré.»

¹² Dì má dré áma alázó kǐswalé kúlì adrélépi tà ta má dré nda ìni no. Má kàlá ma dre dhi, má dré ngá nzi-drì-rì ledélé óró sè adrézó àtsí tosó sílá dhi kì nòzo.

¹³ Ngá nda kì kító 'á dhi, dhya làsú be móndí ìni mvá tǐni dhi totó tá ì. Asó tá kánzò kàtswa tsàlepi í pána dhi, áyi agá dròzo bã ledélé óró sè dhi sè.†

¹⁴ Akódhi ìni drì drìbhí ìni ìbe dhi ì tá kemve lavulé ngóro kábilígyà bhí mvě tǐni, ìndì pfúrí kemve dhi tǐni. Akódhi ìni mǐ adrè tá kòle rìnyí ró àtsí tǐni.

¹⁵ Akódhi ìni pá adrè tá lagulé ngóro bòronzè kobvolé àtsí sè dhi tǐni. Akódhi ìni kúlì adrè tá ndròle ngóro kòlyá kàdrì dhi ìni ndròma tǐni.

¹⁶ Akódhi ìni dríagó lésè dhi, ru tá bhìbhínyà nzi-drì-rì dhi ì. Akódhi sílèsè dhi, sápi tǐle sí lǐtsi be rǐ dhi adrè tá apfòle. Akódhi ìni mǐbhalé adrè tá lagulé ngóro kítú dré adrélé lagulé áyi rìnyí sè wáyì dhi tǐni.

¹⁷ Má kònò akódhi dre dhi, má dré dhèzo akódhi pá àbvò tǐni. Dì, akódhi dré áyi dríagó bhàzo má dri, tàzoá dhi: «Mí ro ngá ko! Ma dhya drìdrì dhi 'i, ìndì dhya kùdù dhi 'i.

* **1:8 1:8** «Álefà» kònìdhi, wárágà pá drìdrì Gírìkì ti àdhyà 'i. «Omégà» kònìdhi wárágà pá kùdù dhi 'i. Dì Giká adrè tàá kònwa dhi, ì dhya drìdrì dhi 'i, ìndì dhya kùdù dhi 'i. Yésu adrè kpà tà nda ìni ta áyi tàndì ìni tà sè 1:15 na. † **1:13 1:13** Rú «Móndí ìni Mvá» kònìdhi, rú àzya fèle Mèsiyà dré dhi 'i. A kònò Dányèlè 7:13; 10:5.

18 Ma dhya adrélépi lídrì ro dhi 'i. Má drà tá dràdrà. Dì, mí nò rè ká, ma mána lídrì ro kóná vèsè kólyá! Ma lífùngúlà ànzì dràdrà àdhya íbe, ìndì mónnyá dràbhá dre dhi ki àrà àdhya be má drígá.

19 Mí tisì dì tà mí dré nòle dhi i: tà adrèbhá ru 'o nyànomvá dhi i, túmání tà dra ru 'obhá àmvolásà dhi íbe.

20 Tà lùzu ró mí dré nòle dhi ki àndu kòni 'i: Bhìbhínyà nzi-drì-rì mí dré nòle áma dríágó lésè dhi i, Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi ki ángéló 'i. Ngá nzi-drì-rì adrézó àtsí tosó sílá dhi i, Èkèlézyà nzi-drì-rì dhi 'i.»

2

Tà tisìle Èkèlézyà Efésò na dhi dré dhi

1 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Efésò na dhi ni líkí dhi dré kònini: Dhya adrélépi bhìbhínyà nzi-drì-rì dhi ki ru áyi dríágó lésè, ìndì adrélépi tatsìlé ngá nzi-drì-rì ledélé órò sè adrézó àtsí tosó sílá dhi i kòfalésè dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya:

2 Má nì tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nì, mí adrè àzì 'o landèzo, adrézó togó tsi ngíni ya dhi be. Má nì, mí kitswá móndí kònzì ki tà mvo ko dhi be. Mí tabhì dhya adrèbhá tàá kinzò sè dhi, àyi àpòstolò 'i dhi i gò, mí dré àyi ki kinzò 'òzo apfòle ngádra 'á.

3 Mí nya kizà áma rú ni tà sè gò, mí dré ámi togó tsìzo landè àko ró.

4 Dì, ma tà íbe tàle mí dri: Mí tayí mína adrema áma le wáláká ni tíni dhi dre.

5 Mí kisù rè ngalè mí dhe ngíni ya dhi ká! Dì mí kòladzá ámi togó, gòzo adrélé tà mí dré 'òle wáláká dhi ki 'o. Mí kòladzá ámi togó ko dhi, má ni tsa mí véna, ámi ngá adrézó àtsí tosó sílá dhi ni tingá àrà ni 'ásè.

6 Dì, tà dóro mí dré adrélé 'òle dhi, kòndhi 'i: Mí adrè tà Nìkòlá ni lebèbhá ì dré adrélé 'òle dhi ki ga, ngóro má dré kpà adrélé tà nda ki ga dhi tíni.*

7 Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tìrì Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà ì dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi dré dhi, má ni fa lídrì àdhya Gìká ni pàràdisò le dhi ni lò'wa fe dré nyàle.»

Tà tisìle Èkèlézyà Sìmirúnà na dhi dré dhi

8 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Sìmirúnà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi drìdrì, adrélépi kùdù, ìndì dràlepi gò gòle adrélé lídrì íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya:

9 Má nì kizà mí dré adrélé nyàle dhi i, ámi lemerè tà be dhi be. Dì, tágba dré adrézó kònini dhi, mí mína ngá líyí 'i! Má nì làdhá mónnyá adrèbhá tàá kinzò sè dhi, àyi Yúdà ànzì 'i dhi ì dré adrélé dhàle mí rú dhi i be. Àyi nda ì Yúdà ànzì 'i bàti ko. Be ró dhi, àyi lìsàmbò dzó Sàtánà àdhya 'i.

10 Dì mí kòro ngá kizà mí dré adrélé 'òle nyàle dhi ki tà sè àlomvá ko. Mí yi rè ká! Dzàborò ni móndí àruka àmi kòfalé dhi ki bhe bádzó na, àyi ki tabhìzo, àyi ki 'òzo kizà nya kítú mudrì. Mí kàdré dì tròle ámi tà ka'íka'ì rú tsàle byá dràdrà na. Dì má ni kúlá lídrì àdhya ni fe mí dré.

11 Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tìrì Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà ì dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi, dràdrà ni rì kitswá akódhi nda ni 'o kònzì àlomvá ko.»

* 2:6 2:6 A kònò kpà 2:15. Tà àzya tàle «Nìkòlá ni lebèbhá» kòni ki tà dri dhi yókódhó. Dì à kitswá tàá dhi, àyi nda ì adrè tá tròle Gìká ni tà bàti rú ko.

Tà tisile Ekèlézyà Pèrùgámò na dhi dré dhi

12 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Pèrùgámò na dhi ni likí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi sápi tìle sí litsi be rì dhi íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya:

13 Má nǐ àrà mí dré adrézó adrélé lána dhi be. Arà nda Sàtánà ni liríà adrézó òpì nya dhi 'i. Dì, tágba dré adrézó kònini dhi, mí adré mína tròle áma rú rú. Mí gà áma ka'ima ko, tágba à dré tá Atípà, áma tà longólépi gyägya dhi ni pfùzo dràle àmi véna, Sàtánà ni adrérà na dhi.

14 Dì, ma tà àruka íbe tàle mí dri: Mòndí àruka àmi kòfalé dhi ì adré àyikya tròle tà Bálámà dré tá tadhále dhi ì rú. Akódhi nda tadhá tá Bálákà dré dhi, kò'o Ìsèrèlè ànzi ì ledhélé tàkonzì na ngíni ya dhi. Bálákà nda se tá àyi ki togó litílé, ì kàdréro mányàngá fèle gǐká tàko ì dré dhi ni nya, adrézó kpà ndòtò tà 'o be dhi bvó.†

15 Kòdhi íbe dhi, àmi ki àruka ì adré tròle tà Nìkòlá ni lebèbhá ì dré adrélé tadhále dhi ì rú.

16 Mí kòladzá dì ámi togó! Mí kò'o kònini ko dhi, má ni tsa mí véna mbèlè, kitswálé àdzú bhu mòndyá nda íbe sápi adrélépi apfòle má sílèsè dhi sè.

17 Dhya bíbhále íbe tà yǐzo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà ì dré dhi! Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi dré dhi, má ni mánnà zùle zùzù dhi ni fe dré nyàle. Má ni kpà kírà mvá kemve, rú tídhí dhi ni tisìzo dríá dhi ni fe drá. Dhya àlo rú nda ni àndu nìlepi dhi yókódhó. Ngbà 'í dhya dra kírà nda ni kisúlépi dhi ni nǐá nǐ.»

Tà tisile Ekèlézyà Tiyátírà na dhi dré dhi

18 «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Tiyátírà na dhi ni likí dhi dré kònini:

Gǐká ni Mváagó, mǐ ni dré adrézó kòle àtsí tǐni, ìndì pá ni dré adrézó lagulé bòrónzè kobvólé àtsí sè dhi tǐni dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya:

19 Má nǐ tà mí dré adrélé 'òle dhi ì, ámi lèle, ámi tà ka'ika'í, tà mí dré adrélé 'òle má dré dhi ì, ìndì ámi togó tsìma dhi be. Má nǐ kpà tàle dhi, mí adré tà dóro 'o wáláká ni ni lavú dhi be.

20 Dì, ma tà íbe tàle mí dri: Mí adré Yèzabélè, tòkó adrélépi áyi zi pròfétà ro kinzò sè dhi ni tayí adrélé tà tadhá áma màràbà ì dré. Akódhi nda adré áyi ki lití adrélé ndòtò tà 'o, ìndì adrélé mányàngá fèle gǐká tàko ì dré dhi ni nya.

21 Má fè tá lókyá akódhi dré áyi togó ladzázó áyi ndòtò tà sè ká, dì, lè tá ina ko.

22 Dì ásà dhi, má ni akódhi ni bhe lánzá dri kitswálé kizà nya lavulé. Má ni kpà mòndyá adrèbhá múná tà 'o akódhi be dhi ki 'o kizà nya lavulé, ì kòladzá áyi ki togó tà ì dré adrélé 'òle akódhi be nda ki tà sè ko dhi.

23 Kòdhi íbe dhi, má ni akódhi ni ànzi ki tupfú todràle. Dì Ekèlézyà títi dhi ki nǐá tàle dhi, ma dhya mòndyá títi dhi ki togó nìlepi áyi ki tà kisùkisù be dhi 'i dhi be. Má ni tà logó àmi àlo àlo títi dhi ì dré tà mì dré 'òle dhi ì tí.

24 Dì àmi, mòndyá Tiyátírà le dhi ki àmbí adrèbhá tròle tà tòkó nda dré adrélé tadhále dhi ì rú ko, adrézó kpà tà adrélé zìle <Sàtánà ni tà lùzu ró> dhi ki nda nìle ko dhi ì dré dhi, má adré tàá kònini: Má bhà ngá lanzì àzya àmi dri ko.

† 2:14 2:14 A kònò Ngá nàma 22-24; 25:1-2; 31:16.

²⁵ Mì kàdré ngbà 'í tròle gígí ro tà mì dré adrézó ába dhi rú, tsàle lókyá má dré dra agòzo dhi 'á.

²⁶ Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi, ìndì tà má dré lèle dhi ki 'òlepi tsàle kùdù na dhi dré dhi, má ni rĩnyí fe dré adrézó òpì nya sùrú tíí i dri.

²⁷ Akódhi ni òpì nya àyi dri kùtù aya ró adrélépi àyi rĩnyí tadhá dhi sè. A ni àyi ki tonjò ngóro lèdrí rùle kĩní sè dhi i tĩni.‡

²⁸ Má ni rĩnyí nda ni fe drá, ngóro áma Atá dré afèle má dré dhi tĩni. Má ni kpà nzàgó adrélépi kòle drùbhĩ sè dhi ni fe drá.

²⁹ Dhya bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà i dré dhi!»

3

Tà tisìle Ekèlézyà Sàrúđi na dhi dré dhi

¹ «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Sàrúđi na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi tírí nzi-drĩ-rĩ Gĩká àdhya íbe, ìndì bhĩbhĩnyà nzi-drĩ-rĩ dhi íbe dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya: Má ni tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má ni, móndí i adré kisúá dhi, mi lídrì ro, tákò mí drá mína dràdrà dhi be.

² Mí kònga di ayí 'ásè! Mí kòtimbà tà dóro ni àmbí mí dré adrézó ába dhi, tà nda kòdràró dràdrà ko. Tàko ko, má nò dhi, tà mí dré adrélé 'òle dhi i kitswá áma Gĩká mìlésè ko.

³ Asà dhi, lè mí kòkisù tà mí dré tá yìle gò ka'izoá dhi i kòdhya. Mí kòladzá ámi togó, gòzo adrélé tà nda ki 'o. Di, mí kònga ayí 'ásè ko dhi, má ni tsa ámi kitó kùgú tĩni, ìndì mí kitswá lókyá má dré dra tsàzo dhi ni ni bwà ko.

⁴ Di, tágba dré adrézó kònini dhi, móndí àruka àmi kòfalé Sàrúđi le dhi i lopfó àyi ki kítá i tàkonzì 'òma sè ko. Di à ni àyi nda ki tosó kítá kemvekemve dhi i sè, i kàdréro lèle túmání má be, i dré kitswálé má sè dhi sè.

⁵ Dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi, à ni kpà akódhi nda ni tosó kítá kemve sè àyi nda i tĩni. Má kitswá tàdzí akódhi ni rú búkù lídrì àdhya lé dhi ni kizá ko. Be ró dhi, má ni tàá áma Atá kandrá ángéló ni íbe dhi, akódhi nda móndí mána 'i káyà dhi.

⁶ Dhya bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Ekèlézyà i dré dhi!»

Tà tisìle Ekèlézyà Fìlādèlèfyà na dhi dré dhi

⁷ «Mí kòtisì tà ángéló adrélépi Ekèlézyà Fìlādèlèfyà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi lólo ìndì bàti, adrélépi lífùngúlà mvá ópí Dàwíđi àdhya íbe i drígá dhi, adré kúlí kòni ki ta.* Dhya nda kàdré dzóti nzi dhi, móndí àlo kitswá atsúá bwà ko. Kàdré kó dzóti atsú dhi, móndí àlo kitswá nzíá bwà ko.

⁸ Dhya nda adré tàá dhi: Má ni tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má ni, mi rĩnyí íbe tsà dhi be. Di, mí líkí mína áma kúlí 'í. Mí gà kpà áma rú móndí i kandrá ko. Di mí nò rè ká! Má nzì dzóti mí kandrá, ìndì dhya àlo kitswá atsúá bwà ko.

⁹ Má ni móndyá adrèbhá tàá kinzò sè dhi, àyi Yúdà ànzi 'i dhi ki 'o alìle kórókó tiĩ mí kandrá. Ayi nda i Yúdà ànzi 'i bàti ko. Be ró dhi, i angá

‡ 2:27 2:27 A kònò Longó i 2:8-9. * 3:7 3:7 «Lífùngúlà mvá ópí Dàwíđi àdhya» kònidhi, adré rĩnyí Mèsíyà dré adrézó òpì nya ásà dhi ni tà tadhá.

àyikya Sàtánà ni lèsámò dzó lésè. Di má ni àyi ki 'o nǎá dhi, má lè mi tò dhi be.

¹⁰ Mí dré ámi togó tsìle ngóro má dré tá tàle mí kò'o dhi tǐni dhi sè dhi, má ni ámi líkí, kíswálé lókyá kizà ro dra mónnyá títí bvò dri dhi ki tabhizo dhi kàtsáro mí rú ko.

¹¹ Má adré alìle mbèlè! Mí kàdré tròle tà mì dré adrézó ába dhi rú, dhya àlo kòdoró ámi kùlá ko dhi bvó.

¹² Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, má ni akódhi nda ni 'o adrélé dzópá áma Giká ni tépelò na dhi ki àlo ró. Akódhi nda ni adré kònale kóná vésè kólyá. Má ni áma Giká ni rú tsì akódhi dri, túmání bhàandre áma Giká àdhya ni rú be. Bhàandre nda, Yèrúsalmà tídhí dra asílèpi bhù lésè, áma Giká vélésè dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, má ni kpà áma rú tídhí ro dhi ni tsì akódhi dri.

¹³ Dhya bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà i dré dhi!»

Tà tsìle Èkèlézyà Làwòdikíyà na dhi dré dhi

¹⁴ «Mí kòtsì tà ángéló adrélépi Èkèlézyà Làwòdikíyà na dhi ni líkí dhi dré kònini:

Dhya adrélépi tàá dhi <Kàdré kònini!>, adrélépi tà títí í dré yìle dhi ki longó gyàgya, ìndì Giká dré 'òle ngá títí dhi ki bha dhi, adré kúlí kòni ki ta kòdhya:†

¹⁵ Má nǐ tà mí dré adrélé 'òle dhi i be. Má nǐ, mì kìdríkìdri ko, ìndì mì àtsi ró ko dhi be. Dóro ni tá mí dré adrélé tá kìdríkìdri yà, kó ngalè àtsi ró yà dhi.

¹⁶ Di, mí dré adrélé kàlwákàlwa, adrélé àtsi ró ko, adrélé kpà kìdríkìdri ko dhi sè dhi, má adré 'òle ámi adhi má sílésè!

¹⁷ Mí adré tàá dhi: <Ma ngá líyí 'i. Ma ngá títí má dré adrézó lovó ni íbe dhi íbe. Ngá àlo pí ma ko.> Di, mí nǐ ko tàle dhi, mì mína kizà líyí 'i, ìndì móndí adrézó kizà do ásà dhi 'i dhi. Mì mína lemerè ro, mì kùdúkùdu ró, ìndì bvólíí ro.

¹⁸ Má adré di ámi drǐ ta: Mí kògi má drígàsè óro zàle àtsí sè atsálé kpírìkpírì dhi, mí kàdréro ngá líyí ro bàti. Mí kògi má drígàsè kítá kemvekemve dhi i asolé mí rú, à kònòro ámi kanyò ámi bvólíí tà sè dhi ko. Mí kògi kpà má drígàsè àlókò tìle mí mína, mí kàdréro ngá no dràdra.

¹⁹ Má adré mónnyá títí má dré adrélé lèle dhi ki tàkonzì tadhá àyi dré, adrézó àyi ki lotó. Mí kàdré di àtsi ró, ìndì mí kòladzá ámi togó!

²⁰ Mí nò rè ká! Má adré áma totó dzó tí, adrélé dzóti ga. Dhya àlo kàdré áma kúlí yi gò adrézó dzóti nzi dhi, má ni fí akódhi nda véna, adrélé ngá nya túmání akódhi be, kàdréro kpà ngá nya túmání má be.

²¹ Dhya ángùdhi dra tà lavúlèpi dhi, má ni akódhi nda ni bha adrélé lírìlé túmání má be áma lírìrà adrézó òpì nya dhi dri, ngóro áma tàndì má dré tà lavulé gò adrézó lírìlé áma Atá be akódhi ni lírìrà adrézó òpì nya dhi dri dhi tǐni.

²² Dhya bíbhále íbe tà yìzo dhi kòyi tà Tírí Lólo dré adrélé tàle Èkèlézyà i dré dhi!»

4

Giká ni mì bhàma lanzìle bhù na dhi

¹ Amvolàsà dhi, má dré dzóti àlo nzìle nzìnzì dhi ni nòzo bhù na. Gò má dré kúlí 'u'ù má dré tá yìle drǐdrǐ gòkà ni 'u'ù tǐni dhi ni yìzo tàá má dré

† 3:14 3:14 A kònò Tògyakúlí 8:22.

dhi: «Mí ambà kònwa má vélé, má kòtadháró mí dré tà dra ru 'obhá tà kòdhi ì àmvolésè dhi ì.»

² Gbã kòdhwá, Tírí Lólo dré áma asózó gò, má dré lírírà adrézó òpì nya dhi ì nòzo bhù na gò, má dré dhya adrélépi lírílé dríá dhi ì nòzo.

³ Dhya adrélépi lírílé dríá nda ì làsú tá lagulagu ró kírà làgí kyàkyà rú be dzáspè ìndì sàrùdùwánè dhi ì tíni.* Lírírà nda ì gárà 'ásè kúrú dhi, gárí adré tá lagulé kírà rú be èmèródè dhi tíni.†

⁴ Lírírà nda làgàsè kúrú dhi, lírírà àruka nyadhi-àlo-drì-su adrézó òpì nya dhi ì tá be. Dì bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ì adré tá lírílé lírírà nda ì drísè. Ayi àlo àlo títi nda ì asó tá kítá kemve àyi rú, kùlá órò sè dhi ì asózó àyi dri.

⁵ Lírírà nda lésè dhi, bhù lagulagu adré tá topfòle, kpòrò adré tá ndròle, ìndì bhù adré tá tadílé. Lírírà nda kandrá dhi, àtsí nzi-drì-rì adrébhá kòle dhi ì tá be. Atsí nda ì tírì nzi-drì-rì Gíká àdhya 'ì.

⁶ Lírírà nda kandrá dhi, yìandre adrélépi lagulé tàlàtálà tíni ìndì krístalè tíni dhi tá kpà be.‡

Lírírà kító 'á nda làgàsè kúrú dhi, ngá su lídrì ro dhi ì tá be. Ayi nda ì tá mǐ ìbe bǐ àyi rúsè, àyi kandrálésè ìndì àyi àmvolésè.

⁷ Ngá lídrì ro nda ì àlo ì làsú tá kàmì àdhya tíni. Rì ì ì làsú tá tíagó àdhya tíni. Na ì ì mǐbhalé tá móndí àdhya tíni. Su ì ì làsú tá gǐrì adrélépi ngàle kuru sè dhi àdhya tíni.

⁸ Ngá su lídrì ro àlo àlo títi nda ì tá kupfú ìbe nzi-drì-àlo. Ayi rúsè dhi, mǐ ì ga bǐ, ndìndì àyi kǐ kupfú ì zàle. Kítú sè ìndì ngátsi sè dhi, ì adré tá kúlí loyó landè àko ró adrézó tàá dhi:

«Mírì Gíká rǐnyí líyí ro, adrélépi tá be kínó lésè, adrélépi be, ìndì adrélépi alìle dhi, lólo, lólo, lólo!»

⁹ Dì vésè wǎyi ngá lídrì ro nda ì dré adrérà'a mǐlanzìlanzì, líndrì, àwoyà be dhi kǐ fe dhya adrélépi lírílé lírírà òpì àdhya dri, adrélépi lídrì ìbe kóná vésè kólyá dhi dré dhi 'á dhi,

¹⁰ bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ì adré ledhélé àyi kǐ kórókó títi dhya adrélépi lírílé lírírà òpì àdhya dri nda kandrá, adrézó akódhi adrélépi lídrì ìbe kóná vésè kólyá nda ì líndrì bha. † adré àyi kǐ kùlá kǐ lebhé akódhi ì lírírà kandrá, adrézó tàá dhi:

¹¹ «Mírì àma kǐ Gíká, mí kǐtswá adrélé mǐlanzìlanzì kǐsú, líndrì ìbe ìndì rǐnyí be dhi mǐ.

Tàko ko, mí bhà tá ngá títi dhi ì mǐ.

Mí bhà ngá nda ì ngóro mí dré tá lèle 'òle dhi tíni, ì kàdréró adrélé be dhi bvó.»

5

Kábilígyà Mvǎ kǐtswá Gíká mǐlèsè búkù kǐnzí dhi ì

¹ Amvolásà dhi, má dré búkù pàle papà dhi ì nòzo dhya adrélépi lírílé lírírà òpì àdhya dri nda ì dríagó lésè. A tísi tá tà búkù nda léna ìndì àmvò ì dri gò, búkù nda ì pàzo kǐbèle kǐdhá nzi-drì-rì dhi ì sè.

² Gò má dré ángéló àlo rǐnyi ró dhi ì nòzo, adrérà'a lízǐá kúlí 'u'ù sè dhi: «Àdhi kǐtswá Gíká mǐlèsè kǐdhá kòdhi kǐ kúnzì, búkù kòdhi ì kǐnzízó dhi ì?»

* **4:3 4:3** «Dzáspè» kònìdhi kírà làgí kyàkyà làsú be mbìlídri tíni dhi 'ì. «Sàrùdùwánè» kònìdhi kírà kǐka dhi 'ì. † **4:3 4:3** «Èmèródè» kònìdhi kírà làgí kyàkyà làsú be mbìlídri tíni dhi 'ì. ‡ **4:6 4:6** «Krístalè» kònìdhi kírà adrélépi lagulé tàràtára dhi 'ì.

³ Dì, dhya àlo bhù na yà, bvò dri yà, kó ngalè bvò àndúna yà, kitswálépi búkù nda ni kinzi, 'a ni ni nòzo bwà dhi tá yókódhó.

⁴ Gò má dré dhèzo adrélé ngòle tà tándi ró, à dré tá dhya àlo kitswálépi Giká m̀lèsè búkù nda ni kinzi, 'a ni ni nòzo dhi ni kisulé ko dhi sè.

⁵ Dì, bhàgo ki àlo dré tàzoá má dré dhi: «Mí ngo ko! Mí nò rè ká! Kàmì angálépi Yúdà ni sùrú lésè dhi, dhya angálépi ópí Dàwídi ni kómvo lésè dhi lavú tà dre. Akódhi nda kitswá Giká m̀lèsè kídhá nzi-drì-rì nda ki kunzi, búkù nda ni kinzìzó dhi nì!»

⁶ Gò má dré Kábilígyà Mv́a ni nòzo adrérà'a áyi totó lirírà òpì àdhya ni kító 'á, ngá su lídrì ro dhi ki kító 'á, ìndì bhàgo ki kító 'á. Akódhi sù ngóro à pfu tá akódhi dràle dràdrà na t́ni. Akódhi tá ko'yá íbe nzi-drì-rì, ìndì m̀ íbe nzi-drì-rì. Mí nda i t́rì nzi-drì-rì Giká àdhya dré mùle lile bvò wáyi 'ásè dhi 'i.

⁷ Dì Kábilígyà Mv́a nda dré lizo búkù do dhya adrélépi liríle lirírà òpì àdhya dri nda ni dríágo lésè.

⁸ Kòdo búkù nda dre dhi, ngá su lídrì ro dhi i bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi íbe dhi ì dré ledhézo àyi ki kórókó títì Kábilígyà Mv́a nda kandrà. Ayi àlo àlo títì nda i tá kùdhí íbe. Ì ru tá kpà àyi dríga kópò ledélé óro sè gabhá béndélé sè bíbi dhi i. Béndélé nda, tà mónyá lólo títì Giká àdhya ì dré tá zìle akódhi tí dhi 'i.

⁹ Dì ì dré ngàzo adrélé longó tídhí dhi ni ngo, adrézó tàá dhi:

«Mí kitswá Giká m̀lèsè búkù do, kídhá ni ki kunzìzo dhi m̀. Tàko ko, à pfu tá mi dràle, ìndì ámi kàrì sè dhi, mí gi Giká dré móndí angábhá sùrú títì i lésè, ti títì i lésè, mónyá títì i lésè, ìndì bvò títì i lésè dhi i.

¹⁰ Mí bhà àyi adrélé òpì ro, ìndì kòwánà i ró, ì kàdréro tà 'o àma ki Giká dré.

Dì ì ni òpì nya bvò dri.»

¹¹ Má dré m̀ bhèzo gò, ángélo lizólizo dhi ki kúlí yìzo. Ayi nda ì lizó tá tsàle ngùlù vésè be ngùlù, ìndì ngùlù-mudrí vésè be ngùlù-mudrí. Ì kimó tá àyi lirírà òpì àdhya làgàsè kùrú, ngá lídrì ro dhi i làgàsè kùrú, ìndì bhàgo ì làgàsè kùrú.

¹² Dì ì adré tá longó ngo kúlí 'u'ù sè, adrézó tàá dhi:

«Kábilígyà Mv́a tá pfùle dràle dhi kitswá Giká m̀lèsè r̀nyí kisú, ngá làgí kyàkyà dhi íbe, tògyá be, lindrì be, m̀lanzìlanzi be, ìndì r̀ku be!»

¹³ Gò má dré mónyá títì ìndì ngá títì Giká dré bhàle adrélé bhù na, bvò dri, bvò àndúna, ìndì yìandre na dhi ki yìzo, adrérà'a longó ngo adrézó tàá dhi:

«R̀ku, lindrì, m̀lanzìlanzi, r̀nyí be dhi ì kàdré dhya adrélépi liríle lirírà òpì àdhya dri dhi dré,

ìndì Kábilígyà Mv́a dré kóná vésè kólyá!»

¹⁴ Ngá su lídrì ro dhi ì adré tá logóá dhi: «Kàdré kònini!» Dì bhàgo ì dré ledhézo àyi ki kórókó títì Giká kandrà Kábilígyà Mv́a be, àyi ki lindrì bhàzo.

6

Kábilígyà Mv́a kunzi rè zya kídhá nzi-drì-àlo dhi i

¹ Má dré tá adrérà'a nòá dhi 'á dhi, Kábilígyà Mv́a dré kídhá nzi-drì-rì nda ni àlo kunzìzo. Gò má dré ngá su lídrì ro nda ki àlo yìzo tàrà'a kúlí sè bhù ni tadima t́ni dhi: «Mí kàlì!»

² Di má dré nòzoá dhi, dòngí àlo kemve dhi agá má kandrà. Dhya adrélépi lirílé driá dhi ru tá kisu í drígá gò, kùlá fèzo drá. Di akódhi nda dré lìzo àdzú bhu kàribhá lavúlépi ró, kitswázó kàribhá ki lavú dhi bvó.

³ Kábilígyà Mvá kòkunzi kídhá ni rì dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni rì yìzo tǎrà'a dhi: «Mí kàlì!»

⁴ Gò dòngí àzya kika ryarya dhi dré apfòzo má kandrà. Dhya adrélépi lirílé driá dhi dré dhi, à dré rinyí fèzo dré tà kídrikídri tingázó bvò drìsè, móndí ì kòtupfúró ru todràle be dhi bvó. Gò sápi kàdrì fèzo akódhi dré.

⁵ Kábilígyà Mvá kòkunzi kídhá ni na dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni na yìzo tǎrà'a dhi: «Mí kàlì!» Gò má dré nòzoá dhi, dòngí kini dhi agá má kandrà. Dhya adrélépi lirílé driá dhi ru tá ngá adrézó ngá ki lanzìlanzi tabhì ásà dhi í drígá.

⁶ Gò má dré ngá kùlí tìni apfòlepi ngá su lídrì ro dhi ì kòfalésè dhi ni yìzo tàá dhi: «À ni ngbà 'í ngánò fónδρο fe kíló àlo àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí. A ni kó órezè fónδρο fe kíló na àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí. Adré kpà lèá dhi, à kòkizá dò ì vìnò be dhi ko.»*

⁷ Kábilígyà Mvá kòkunzi kídhá ni su dre dhi, má dré ngá lídrì ro ni su yìzo tǎrà'a dhi: «Mí kàlì!»

⁸ Gò má dré nòzoá dhi, dòngí mǎnimǎni dhi agá má kandrà. Dhya adrélépi lirílé driá dhi ni rú tá Dràdrà. Akódhi nda vèsè dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki àrà adré tá lìle. Gò rinyí fèzo àyi nda ì dré adrézó bvò wáyì lanzílé 'a be su dhi ni àlo drìle, ì kòtupfúró móndí ì todràle sápi sè, kàràbhò sè, drà kònzì sè, ìndì kà'wá àtrá ì sè.

⁹ Kábilígyà Mvá kòkunzi kídhá ni nzi dre dhi, má dré móndyá tupfúlé todràle dhi ki líndrí ki nòzo àlètàrì zàle. A tupfú tá àyi nda ì todràle, ì dré tá Gíkà ni kùlí longólé, ìndì akódhi ni tà tadhále landè àko ró dhi sè.

¹⁰ Di ì dré liyízó kùlí 'u'ù sè tàzoá dhi: «Mírì rúku ró adrélépi lólo ìndì bàti ni, mí ni gi tsàle ángutú móndyá bvò àdhya ki tàbvó tàma sè, ìndì àma ki kàrí ni tà zìma àma ki tupfúbhá ì tí dhi sè dhi?»

¹¹ Gò kánzò kemve dhi ni fèzo àyi àlo àlo títi dhi ì dré gò, tàzoá àyi dré dhi, ì kòlovó rè lókyá tsà sè, tsàle lókyá àyi ki adrúpi mǎràbà ro dhi ki tupfúrà'a todràle àyi tìni kitswálé títi dhi 'á.

¹² Má dré tá adrérà'a nòá dhi 'á dhi, Kábilígyà Mvá dré kídhá ni nzi-drì-àlo kunzìzo. Di kàdikàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rinyí sè. Kítú dré anízó atsálé kítá lirí kini dhi tìni. Mbǎ dré likázó títi atsálé kàrí tìni.

¹³ Bhìbhinyà bhù mǐbhalé 'á dhi ì dré ledhézó bvò dri, ngóro figì lò'wa ì dré adrélé azìle lyǎandre sè dhi tìni.

¹⁴ Bhù dré ru kopázó tavìle búkù pàle dhi tìni gò, kòngó títi dhi ki tingázó tùrù íbe àyi ki àrà ì 'ásè.

¹⁵ Di ópi kàdrì bvò àdhya ì, móndyá kàdrì dhi ì, sòdá ki kàdrì ì, ngábhá ì, kòmbá ì, tsàle móndyá àruka títi mǎràbà ro, ìndì mǎràbà ro ko dhi ì dré àyi ki tuzùzo gǎ ì 'ásè, ìndì kírà kòngó drìna dhi ì 'ásè.

¹⁶ Gò ì dré adrézó liyílé kòngó ì rú kírà íbe, adrézó tàá dhi: «Mì kàdhé àma dri, àma ki zu dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri dhi mǐlèsè, ìndì kombà Kábilígyà Mvá àdhya kandrásè wà!

¹⁷ Tàko ko, kítú kàdrì àyi ki kombà tadházó dhi atsá dre. Adhi ni kitswá àyi totó bwà dhi nì?»

* **6:6 6:6** A adrè kisùá dhi, tà tàle kòdhi ì adrè kàràbhò ni tà ta kòdhya.

7

A lwà àngì móndyá Giká àdhya kị kándrágá i 'ásè

¹ Amvolásà dhi, má dré ángéló su dhi kị nòzo, adrérà'a àyi kị totó bvò ni pá su dhi i 'ásè. I adré tá lyãandre su bvò àdhya kị kíkí, i kòviró bvò mi yà, yïandre mi yà, kó ngalè fa àlo rú yà dhi ko.

² Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a angalé kítú dré apfòrà lésè. Akódhi nda tá ngá adrézó Giká lídrì ro dhi ni àngì lwa móndí kị kándrágá i 'ásè dhi íbe í drígá. Di dré yòzoá kúlí 'u'ù sè ángéló su rinyí fèzo àyi dré bvò kị 'òzo kònzi yïandre be dhi i dré dhi:

³ «Mì kò'o bvò 'i yà, yïandre 'i yà, kó ngalè fa 'i yà dhi i kònzi ko, tsàle lókyá mà dré dra àngì lwàzo àma kị Giká ni màrábà kị kándrágá i 'ásè dhi 'á.»

⁴ Gò má dré móndyá àngì nda kị lwàzo àyi kị kándrágá i 'ásè dhi i tá ángopí ya dhi ni yïzo: Ayi nda i tá móndí ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su, angábhá Ìsèrélè ànzi kị sùrú títi i lésè dhi 'i.*

⁵ Móndyá angábhá Yúdà ni sùrú lésè, àngì lwàzo àyi kị kándrágá i 'ásè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,†

móndyá Rùbénà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Gádà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

⁶ móndyá Asérà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Nèfátàlì ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Mànàsè ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

⁷ móndyá Sìmèyónà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Léví ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Ìsàkàrà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

⁸ móndyá Zàbùlónà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Yòséfà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì,

móndyá Bènyàminà ni sùrú lésè dhi i tá ngùlù-mudrí-drì-rì.

Móndí lìzólìzo dhi i bhà Giká ni lindrì

⁹ Amvolásà dhi, má dré móndí lìzólìzo kítswalé nàle bwà ko, angábhá bvò títi i lésè, sùrú títi i lésè, móndyá títi i lésè, ìndì ti títi i lésè dhi kị nòzo, adrérà'a àyi kị totó lírìrà òpì àdhya kandrà, ìndì Kábilígyà Mvá kandrà. A tosó tá àyi kánzò kemvekemve dhi i sè, ìndì i ru tá mbíra bí àyi drígá.

¹⁰ I adré tá loyóá kúlí 'u'ù sè dhi:

Rinyí adrézó móndí kị tidrí dhi adré angalé àma kị Giká adrélépi lírìlé lírìrà òpì àdhya dri dhi vélèsè, ìndì Kábilígyà Mvá vélèsè!

¹¹ Ángéló títi dhi i totó tá àyi adrélé lírìrà òpì àdhya làgàsè kúru, bhàgo i làgàsè kúru, ìndì ngá su lídrì ro dhi i làgàsè kúru. Di i dré ledhézó àyi kị mǐ bha kǐnì mi lírìrà òpì àdhya kandrà, adrézó Giká ni lindrì bha,

¹² adrézó tàá dhi:

«Kàdré kònìni!

Rúku, mìlanzilanzì, tògyá, àwoyà, lindrì, tsàle rinyí be dhi i kàdré àma kị Giká dré kóná vèsè kólyá!

Kònìni!»

¹³ Gò bhàgo kị àlo dré áma lìzìzó tàzoá dhi: «Àyi tosólé kánzò kemvekemve dhi i sè kòni i, àdhibhá 'i? I angá ángolésè?»

¹⁴ Má logó drá dhi: «Atálágó, mí nǐ be mi.» Di akódhi tà dhi:

«Àyi nda i móndyá apfòbhá kizà kàdrì lésè dhi 'i.

* 7:4 7:4 «Ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su» kònìdhi: 144.000. † 7:5 7:5 «Ngùlù-mudrí-drì-rì» kònìdhi: 12.000.

Ï dzì àyi ki kánzò i temvéle Kábilígyà Mvá ni kàrí na dre.

¹⁵ Di ásà dhi, ì totó àyi Giká ni lirírà òpì àdhyà kandrà, adrélé lisámbò 'o akódhi dré kítú be ìndì ngátsi be akódhi ni tépelò na. Di dhyà adrélépi liríle lirírà òpì àdhyà dri nda ni bhà mo adrézó tùmání àyi íbe.

¹⁶ Tàbirí kitswá gòle véle àyi ki 'o ko, yí lovó kitswá kpà gòle àyi ki nde ko. Kítú àtsí 'i yà, kó ngalè àtsí àzya 'i yà dhi kitswá kpà gòle véle àyi rú ko.

¹⁷ Tàko ko, Kábilígyà Mvá adrélépi lirírà òpì àdhyà ni kító 'á dhi ni àyi ki líkí,

ngóro kábilígyà líkílepi dré adrélé 'òle dhi tìni.

A ni àyi ki dri lizo àyi íbe yí kidrì adrèbhá lídrì fe dhi i 'àsè.

Di Giká ni m̀ndra atrì àyi misè títi.»

8

Kábilígyà Mvá kunzì kídhá ni nzi-drì-rì

¹ Kábilígyà Mvá kòkunzì kídhá ni nzi-drì-rì dre dhi, ngá dré bhùzo bhù na ndiii ànyìanyi sàà ni tàlì sè.

² Bvóá dhi, má dré ángéló nzi-drì-rì adrèbhá àyi ki totó Giká kandrà dhi ki nòzo. Gò gòká nzi-drì-rì dhi ki fèzo àyi dré àlo àlo.

³ Gò ángéló àzya dré alizo àyi totó ànyi àlètàrì làga. Ru tá í drígá ngá ledélé órò sè adrézó béndélé za lána dhi. Gò béndélé bí dhi ni fèzo akódhi dré, tùmání tà móndyá lólo títi Giká àdhyà ì dré tá zìle tíá dhi íbe, kòzàro ngá nda i títi Giká dré àlètàrì órò sè dhi dri, Giká ni lirírà òpì àdhyà kandrà.

⁴ Di béndélé ni àtsíkà dré ngàzo ángéló nda drígàsè tùmání tà móndyá lólo dhi ì dré tá zìle Giká tí dhi íbe mbàle Giká véna.

⁵ Gò ángéló nda dré ngá adrézó béndélé za lána nda ni dòzo, àtsí àlètàrì dri dhi ni dàzo gàle lána bí gò, bhèzoá bvò dri. Di bhù dré ngàzo adrélé tadíle, kpòro dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó lagulé gò, bvò dré ru kosézó.

Gòká nzi-drì-rì dhi i

⁶ Gò ángéló nzi-drì-rì adrèbhá tá gòká nzi-drì-rì dhi íbe àlo àlo nda ì dré pá sizo kitswázó gòká vo dhi bvó.

⁷ Di ángéló ni àlo dré ngàzo gòká vo. Di fí i àtsí be amulé kàrí be dhi ki bhèzo bvò dri. Gò bvò wáyi lanzíle 'a be na dhi ni àlo dré vèzo, tùmání fa títi lanzíle 'a be na dhi ki àlo íbe, ìndì mbìlìdrì títi dhi íbe.

⁸ Gò ángéló ni rì dré gòká vòzo. Di ngá ngóro kóngó kàdrì adrélépi kòle àtsi ró dhi tìni dhi ni bhèzo ndìle yìandre na. Gò yìandre wáyi lanzíle 'a be na dhi ni àlo dré ru ladzázó atsále kàrí ró.

⁹ Di ngá títi lídrì ro yìandre na lanzíle 'a be na dhi ki àlo dré dràzo. Kòdhi íbe dhi, bwátù títi lanzíle 'a be na dhi ki àlo dré abízó.

¹⁰ Gò ángéló ni na dré gòká vòzo. Di bhìbhínyà gú adrélépi kòle àtsi ró dhi dré apfòzo bhù lésè, dhèle yìandre títi adrèbhá ðìle lanzíle 'a be na dhi ki àlo dri, ìndì yí kidrì i drìsè.

¹¹ Bhìbhínyà nda ni rú tá «Ngá kùdzì». Di yìandre títi lanzíle 'a be na dhi ki àlo dré atsázó kùdzìkùdzì. Mòndí zyandre yí nda ni mvubhá dhi ì dré todràzo, yí nda dré tá atsále kùdzìkùdzì dhi sè.

¹² Gò ángéló ni su dré gòká vòzo. Di kítú lanzíle 'a be na dhi ni àlo tswàzo, tùmání mbà lanzíle 'a be na dhi ni àlo be, ìndì bhìbhínyà títi lanzíle 'a be na dhi ki àlo be. Gò ngá títi nda ki 'a àlo dhi dré atsázó tìnímvá ro. Di kítú lanzíle 'a be na dhi ni àlo, ngátsi àdhyà be dhi i tá véle ngádra àko.

13 Má dré tá adrérà'a nòá dhi 'á dhi, má dré gĩrĩ adrelépi ngàle kuru sè dhi nĩ yĩzo, adrérà'a loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Kizà! Kizà! Kizà nĩ adré mónnyá tíí adrébhá bvò dri dhi i dré, gòká ángéló na àruka ì dré adrelé 'òle vòle 'ùle dhi i sè!»

9

Gòká nĩ nzi vòma

1 Gò ángéló nĩ nzi dré gòká vòzo. Dì má dré bhĩbhínyà àlo adhelépi bhù lésè bvò dri dhi nĩ nòzo. A fè tá bhĩbhínyà nda dré lífùngulà mvá bhú kùdù àko dhi nĩ tí nzizo.

2 Dì kònzĩ bhú nda nĩ ti dre dhi, àtsíkà dré apfòzo lásà mbàle kurú na, ngóro àtsíkà dré adrelé mbàle àtsí kàdrì lésè dhi tíni. Dì àtsíkà nda dré kítú nĩ mĩ 'òzo anilé bhù mĩbhalé be.

3 Àtsíkà nda lésè dhi, kisa ì dré topfòzo asilé bvò dri. Gò rĩnyí fèzo kisa nda ì dré adrezó móndí kì tozà ngóro dápáyà kya tíni.

4 A lazí tá àyi dri dhi, ì kò'o mbì 'i yà, kó ngalè fa 'i yà dhi kònzĩ ko. Be ró dhi, ì kò'o ngbà 'í mónnyá Giká nĩ àngì lwàzo àyi kì kàndrágá ì 'ásè ko dhi ì kònzĩ kòdhya.

5 A fè tá àyi dré rĩnyí kitswázó móndí kì tupfú todràle dhi ko. Be ró dhi, à fè àyi dré rĩnyí adrezó ngbà 'í móndí kì rúbhá 'o aswálé mbã nzi. Dì àyi kì rúbháaswa nda tá ngóro ngáaswa dápáyà dré adrelé fèle dhi tíni.

6 Kítú nda ì tú dhi, móndí kì dràdrà nda, dì, ì kitswá àyikya kisúá ko. Ì nĩ adré lovó ìbe tò kitswázó dràle, dì, dràdrà nĩ lapá àyi kàndrásè.

7 Kisa nda kì làsú tá ngóro dònjí adrébhá 'òle lile àdzú na dhi kya tíni. Ayi tá ngá ngóro kúlá ledélé órò sè dhi tíni dhi ìbe àyi dri. Ayi kì mĩbhalé tá móndí kya tíni.

8 Ayi kì drĩbhí tá tòkó kya tíni. Ayi kì sí tá kàmĩ kya tíni.

9 Ayi tá ngá aya ró adrelépi àyi kì líkí dhi ìbe àyi agá. Ayi kì kupfú kì kpòrò tá ngóro tàmàmbrĩ bĩ dònjí ì dré adrelé sèle ràzo ába àdzú na dhi kya tíni.

10 Ayi tá tàví adrelépi móndí kì tozà dápáyà kya tíni dhi ìbe. Dì àyi kì tàví nda ì tá rĩnyí ìbe adrezó móndí kì rúbhá 'o aswálé mbã nzi.

11 Ayi kì ópí kàdrì tá ángéló bhú kùdù àko dhi àdhya 'i. Akódhi nda nĩ rú Èbèrè ti sè dhi Abàdónà, ìndì Gĩrĩkĩ ti sè dhi Apòllyónà. (Rú nda kòdhi ì adré leá tàle dhi «Ngá kizálépi».)

12 Kizà nĩ àlo lavú tá kònini. Dì, mì yi rè ká! Kizà rĩ àruka ì adré alìle.

Gòká nĩ nzi-drì-àlo vòma

13 Gò ángéló nĩ nzi-drì-àlo dré gòká vòzo. Dì má dré kúlí apfòlepi ko'yá su àlètárì órò sè Giká kandrà dhi àdhya ì lésè dhi nĩ yĩzo.

14 Kúlí nda dré tàzoá ángéló nĩ nzi-drì-àlo adrelépi tá gòká ìbe nda dré dhi: «Mí lè ángéló su 'ìle yĩandre gú adrelépi dīle rú be Yùfùrátè dhi làga dhi kì trì.»

15 Gò ángéló su tá adrelé líkílé sáà nda sè, kítú nda sè, mbã nda sè ìndì kóná nda sè nda kì trizo, ì kòtupfúró mónnyá tíí bvò dri lanzílé 'a be na dhi kì àlo todràle be dhi bvó.

16 Má yi tá sòdá adrébhá àdzú bhu dònjí sè dhi ì tá ángopí ya dhi 'í. Ayi nda ì tá mĩliyó-kámá-rĩ.*

17 Dì ngá agalépi má mi toróbí tíni nda na dhi, dònjí ì sòdá lírĩbhá àyi drisè dhi ìbe nda kì làsú tá kònini: Ayi tá ngá aya ró adrelépi àyi kì líkí dhi

* 9:16 9:16 «Mĩliyó-kámá-rĩ» kònidhi: 200.000.000.

íbe àyi agá. Ngá nda i tá kika àtsí t́ni, mǎnimǎni ro bhù ni mǐbhalé t́ni, ìndì wàyìwàyì ro kítú t́ni. Dòngí nda ki drì sù tá kàmì kya t́ni. Ayi sílèsè dhi, àtsí adrè tá apfòle, àtsíkà íbe ìndì bàrúti be.

¹⁸ Di móndyá títi bvò dri lanzílé 'a be na dhi ki àlo ì dré todràzo kizà kàdrì na nda i sè: àtsí, àtsíkà, ìndì bàrúti adrèbhá tá apfòle dòngí i sílèsè dhi i.

¹⁹ Dòngí nda ki rinyí tá àyi ki ti na, ìndì àyi ki tàví na. Angyá ko, àyi ki tàví nda tá ngóro nǐ adrélépi drì íbe dhi t́ni. Ayi ki tàví ki drì nda i sè dhi, ì adrè tá móndí ki 'o kònzì.

²⁰ Di, tágba móndí zyandre dhi ì dré todràzo kizà kàdrì nda i sè dhi, móndí ki àmbí ì ladzá tá àyikya àyi ki togó tà ì dré tá adrélé 'òle dhi ki tà sè ko. Ì tayí tá tirí kònzì ki lindrì bhàma ko. Ì tayí tá kpà gíkà tàko ki lindrì bhàma ko, tágba gíkà nda ì dré tá adrézó ngá ledélé óro sè, àrezá sè, bórónzè sè, kírà sè, ìndì fa sè, kitswábhá ngá no bwà ko, tà yi bwà ko, ìndì atsí to bwà ko dhi 'i dhi.

²¹ Ì ladzá tá kpà àyi ki togó, móndí ki tufuma ni tà sè, kólé tà 'òma ni tà sè, ndòtò tà 'òma ni tà sè, ìndì ngá kugùma ni tà sè ko.

10

Angéló búkù tsà dhi be dhi

¹ Gò má dré ángéló àzya rinyi ró dhi ni nòzo adrérà'a asilé bhù lésè. Akódhi nda asó tá ndùrùku í rú. Akódhi drìle dhi, gǎrì tá be. Akódhi ni mǐbhalé adrè tá lagulé kítú t́ni. Akódhi ni pá tá ngóro àtsisí adrélépi kòle dhi t́ni.

² Ru tá búkù tsà nzìle nzìnzì dhi í drígá. Dré àyi pá driágó lésè dhi ni bhàzo yǎandre dri, àyi pá lidzì lésè dhi ni bhàzo bvò dri.

³ Gò dré ngàzo trèle ngóro kàmì dré adrélé kàndrìlé dhi t́ni. Kòtre dre dhi, bhù dré tadízó vèsè be nzi-drì-rì kúlí tàzo.

⁴ Kòtadí kúlí ta dre dhi, má adrè tá 'òle kúlí nda ki tisì ká. Di, má dré kúlí àzya apfòlepi bhù lésè dhi ni yìzo tàá dhi: «Mí kòzù kúlí bhù ni tadima nzi-drì-rì kòdhi ì dré tàle dhi i. Mí kòtisì tà nda i ko.»

⁵ Gò ángéló má dré nòle adrérà'a àyi totó yǎandre dri ìndì bvò dri nda dré àyi driágó bhàzo kuru bhù na ró.

⁶ Dré mòndrà sizo Gíkà adrélépi lídrì ro kóná vèsè kólyá, bhù ki bhàlepi bvò be, yǎandre be, ìndì ngá títi àyi lé dhi íbe dhi ni rú sè, tàzoá dhi: «À kitswá gòle véle tà tigí ko!

⁷ Di, lókyá ángéló ni nzi-drì-rì dré adrérà'a 'òle gòká vo dhi 'á dhi, tà lùzu ró Gíkà dré kisùle 'òle kínó lésè dhi ni ru 'o kitswálé títi, ngóro dré tá longolé àyi mǎràbà, pròfétà i dré dhi t́ni.»

⁸ Gò kúlí má dré tá yìle bhù lésè nda dré gòzo tàá má dré dhi: «Mí lè búkù tsà nzìle nzìnzì dhi ni do ángéló adrélépi àyi totó yǎandre dri ìndì bvò dri dhi drígàsè.»

⁹ Di má dré áma kisizó ànyi ángéló nda làga gò tàá drá dhi, kàfè búkù tsà nda má dré. Di dré tàzoá má dré dhi: «Mí kòdo nyàle. Mí sílé dhi, a ni kadí apé t́ni. Di, a ni go ámi 'a 'o atsálé kùdzíkùdzi.»

¹⁰ Gò má dré búkù tsà nda ni adózó ángéló drígàsè nyàle. Má sílé dhi, búkù nda kadí tá apé t́ni. Di, má kònya dre dhi, dré áma 'a 'òzo atsálé kùdzíkùdzi.

¹¹ Di à gò tàá má dré dhi: «Adrè làá dhi, mí kògò tà longó pròfétà àdhyà t́ni móndí twátwa bí dhi ki tà dri, sùrú twátwa bí dhi ki tà dri, ti twátwa bí dhi ki tà dri, ìndì ópí twátwa bí dhi ki tà dri.»

11

Pròfètà rì Gìkà nì tà longóbhá dhi i

¹ Amvolásà dhi, à dré kòzó adrézó ngá ki kàdrì tabhì àsà dhi nì afèzo má dré gò, tàzoá má dré dhi: «Mì lè tépelò nì kàdrì tabhì, àlètàrì àdhya be. Mì kònà kpà mónnyá adrèbhá Gìkà nì lindrì bha tépelò nda na dhi i be.

² Dì, kàdré ína tépelò nì bhà'álé kivi na dhi nì tà sè dhi, mí kòtabhì àrà nda ko. Tàko ko, à tayí àrà nda pàgànò i dré dre. Ayi nda ki bhàandre lólo dhi nì ató àyi pálé mbă nyadhi-rì-drì-rì.*

³ Dì má nì rinyí fe áma màrábà rì dhi i dré, kitswázó tà ì dré dra yìle má vélèsè dhi ki longó pròfètà kya tìni móndí i dré. Ayi nda ki kítá lirí asó àyi rú, adrézó áma tà longó kítú ngulù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na.»†

⁴ Pròfètà rì nda ì òlívè fa rì, ìndì ngá rì adrézó àtsí tosó sílá, adrèbhá àyi ki totó Mírì adrélèpi bvò wáyi drìle dhi kandrá dhi 'i.

⁵ Dhya àlo kàdré ína àyi ki le 'òle kònzi dhi, àtsí adrè apfòle àyi sílèsè àyi ki kàribhá ki tupfú todràle. Dì dhya ángùdhi adrélèpi àyi ki le 'òle kònzi dhi nì dra làsú be kònini.

⁶ Ayi rì nda ì rinyí íbe kitswázó bhù kíkí, kozya kòdhiró lókyá ì dré adrèrà'a tà longó pròfètà kya tìni dhi 'á ko. Ayi kpà rinyí íbe kitswázó yì ladzá atsálé kàri ró, ìndì kitswázó kizà twátwa dhi ki 'o atsálé bvò dri, vèsè be ángopí ì dré adrézó leá 'òle kònini dhi.

⁷ Ì kòlongó tà ì dré yìle Gìkà vélèsè dhi i akilé títí dre dhi, kà'wá àtrá dra apfòlepi bhù kùdù àko dhi lésè dhi nì apfò àdzú bhu àyi íbe, àyi ki lavúzó gò, àyi ki tupfúzó todràle.

⁸ Dì àyi ki àbvò ki ayí bhàandre kàdrì nì látì andre na. Bhàandre nda, bhàandre àyi ki Mírì nì tidízó fa kípakipa dri lána dhi 'i. A adrè bhàandre nda nì rú zi kúlí alaala sè dhi Sòdómà, ìndì Èzèpétò.‡

⁹ Kítú na tàlì sè dhi, móndí zyandre angábhá mónnyá títí i lésè, sùrú títí i lésè, ti títí i lésè, ìndì bvò títí i lésè dhi ki àyi ki àbvò nda ki no, adrézó àyi ki síma logá.

¹⁰ Dì mónnyá títí bvò dri dhi ki lenzé àyi ki dràma sè. Ì nì gwányá 'o, adrézó ngá tefè àyi kòfalésè. Tàko ko, pròfètà rì nda ì fè tá kizà mónnyá títí bvò dri dhi i dré nyàle.

¹¹ Dì, kítú na tàlì sè nda àmvolésè dhi, la'a lídrì àdhya angálèpi Gìkà vélèsè dhi dré fizo àyi léna gò, ì dré ngàzo àyi ki totó pá dri. Dì tirì dré gàzo mónnyá títí àyi ki nobhá dhi i léna bí.

¹² Gò àyi rì nda ì dré kúlí 'u'ù apfòlepi bhù lésè dhi nì yìzo tàá àyi dré dhi: «Mì ambà kònwa má vélé!» Dì ì dré mbàzo bhù na àyi ki kàribhá i misè gò, ndùrùku dré àyi ki kimózó.

¹³ Gbă lókyá nda sè dhi, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rinyí sè gò, bhàandre nda lanzilé 'a be mudrí dhi nì àlo dré arízó. Móndí ngulù-nzi-drì-rì dhi ì dré todràzo kàdíkàdi nda sè. Dì tirì dré àyi ki àmbí ki 'òzo lavulé gò, ì dré Gìkà bhù na dhi nì rú bhàzo kùle.

¹⁴ Kizà nì rì lavú tá kònini. Dì, mì yi rè ká! Kizà nì na adrè alile mbèlè.

Gòkà nì nzi-drì-rì vòma

* **11:2 11:2** A kònò Lúkà 21:24. † **11:3 11:3** «Kítú ngulù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na» (1.260) kòni i, «mbă nyadhi-rì-drì-rì» ngóró tàle 11:2 na dhi tìni dhi 'i. «Kítá lirí» màrábà rì dhi ì dré asólé àyi rú kòdhi adrè tà kizà ro ì dré adrélé longólé dhi ki tà tadhá. ‡ **11:8 11:8** Bhàandre kòdhi Yèrusalémà 'i. A adrè bhàandre nda nì rú zi «Sòdómà» ìndì «Èzèpétò» tàko ko, Gìkà tadhá tá áyi kòmbà bhàandre nda ì rú, mónnyá 'àsà dhi ki tupfúzó todràle àyi ki tàkònzì sè. A kònò Esáyà 1:9-10; Kìdhoma 18-19.

15 Amvolásà dhi, ángéló ni nzi-drì-rì dré gòká vòzo. Di kúlí 'u'ù dhi ì dré ndròzo bhù na tàá dhi:

«Òpì bvò àdhya atsá òpì àma ki Mírì Gìká àdhya ró, ìndì akódhi ni Mèsíyà àdhya ró.

Di akódhi ni òpì nya kóná vèsè kólyá!»§

16 Gò bhàgo nyadhi-àlo-drì-su adrèbhá lírlé àyi ki lírìrà i drìsè Gìká kandrà dhi, ì dré ledhézó àyi ki mì bha kìnì mi, adrézó Gìká ni lindrì bha,

17 adrézó tàá dhi:

«Mírì Gìká rìnyí líyí ro, adrélépi be ìndì adrélépi tá be kínó lésè ni, mà adré àwoyà ta mí dré.

Tàko ko, mí tadhá ámi rìnyí kàdrì dhi gò, kidhózó adrélé òpì nya móndí i dri.

18 Súrú títi bvò dri dhi ki togó aswá tá mí rú, di, nyànomvá dhi, mí adré mína ámi kombà tadhá.

Lókyá móndyá dràbhá dre dhi ki tàbvó tàzo dhi kitswá dre.

Mí ni làgì múrúngú tefè ámi màràbà, pròfètà i dré,

ìndì ámi móndyá lólo títi adrèbhá ámi ro dhi i dré, gba ì kàdré móndí tàko 'i yà, kó ngalè móndí kàdrì 'i yà dhi.

Di, kàdré móndyá bvò kizábhá dhi ki tà sè dhi, mí ni àyi ki kizá kòdhya.»

19 Di à dré Gìká ni tépelò bhù na dhi ni láti nzìzo gò, kpúkúbhú tà Gìká dré bhàle ru yìzo móndí íbe dhi àdhya ni nòzo tépelò nda léna. Di bhù dré ngàzo adrélé lagulé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó tadíle, bvò dré ru kosézó gò, fí andre dré adàzo tà tàndi ró.

12

Tòkó i nì máláwú gú dhi be dhi

1 Amvolásà dhi, tà kàdrì líndrìga ró dhi dré agázó bhù na. Má dré tòkó àlo kítú asólépi í rú kítá tíni, ìndì pá tobhàlepi mbă dri dhi ni nòzo. Akódhi nda asó tá bhìbhínyà mudrí-drì-rì dhi i í dri kúlá tíni.

2 Akódhi tá kpà 'a be. Di dré tá adrérà'a 'òle òle dhi 'á dhi, adré tá tetrélé mváaswa dré.

3 Gò tà àzya líndrìga ró dhi dré agázó bhù na. Má dré nì máláwú gú kika ryarya adrélépi drì íbe nzi-drì-rì, ìndì ko'yá íbe mudrí dhi ni nòzo. Akódhi nda ni drì àlo àlo títi i dri dhi, kúlá tá be.

4 Di akódhi ni tàví sè dhi, dré bhìbhínyà títi bhù m̀bhalé 'á lanzíle 'a be na dhi ki àlo akúzó bhèle bvò dri. Gò dré àyi totózó tòkó adrélépi tá 'òle òle nda kandrà, kònì dra ti dhi, í kònyaró mvámvá nda be dhi bvó.

5 Di tòkó nda dré mvá tìzo. Mvámva nda tá mváagó 'i, ìndì dhya adrélépi tá 'òle òpì nya súrú títi i dri kùtù aya ró adrélépi àyi rìnyí tadhá dhi sè dhi 'i.* Gò mváagó nda ni dòzo nì máláwú gú nda kandrásè, mbàzo ába Gìká véna, akódhi ni lírìrà òpì àdhya kandrà.

6 Di tòkó nda dré lapázó l̀le duku na, àrà Gìká dré tá ledélé drá dhi na, à kòsuró akódhi rú kònàle kítú ngulù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na be dhi bvó.†

7 Gò àdzú dré ngàzo lapfúlé bhù na. Míkàyèlè i ángéló ni íbe dhi ì dré àdzú bhùzo nì máláwú gú dhi be. Nì máláwú gú nda i ángéló ni íbe dhi ì dré kpà ru pfùzo àyi íbe.

§ 11:15 11:15 A kònò Pfòma 15:18; Dànyélè 2:44; 7:14; 7:27. * 12:5 12:5 A kònò 2:26-27; 19:15; Esáyà 66:7; Longó i 2:9. † 12:6 12:6 «Ngulù-àlo-drì-kámá-rì-drì-nyadhi-na»: 1.260. A kònò 11:3.

⁸ Di, akódhi ni rinyí kitswá tá ína bwà ko. Arà bhù na akódhi dré, ángéló ni íbe dhi tá véle yókódhó.

⁹ Di nǐ máláwú gú nda ni bhèzo bvò dri. Akódhi nda, nǐ àku adrélépi tá be kínó lésè, adrélé zǐle Dzáborò ìndì Sàtánà, adrélépi mónnyá títi bvò dri dhi kǐ lití dhi 'i. A bhe tá akódhi i ángéló ni íbe bvò dri.

¹⁰ Gò má dré kúlí 'u'ù yǐzo bhù na tàá dhi:
«Nyànomvá dhi, lókyá àma kǐ Gíká dré dra áyi mónnyá kǐ tidrízó, áyi rinyí tadházó, ìndì áyi òpǐ nyàzo dhi atsá dre!

Nyànomvá dhi, akódhi ni Mèsíyà ni áyi rinyí tadhá adrézó òpǐ nya!
Tàko ko, à bhe dhya adrélépi àma kǐ adrúpi kǐ asíkǐ àma kǐ Gíká kandrá kítú be ìndì ngátsi be dhi bvò dri dre.

¹¹ Ayi nda ì lavú akódhi Kábilígyà Mvá ni kàrí sè, ìndì kúlí ì dré Gíká ni tà longózó ásà dhi i sè dre.

Tágba ì dré tá adrézó dràdrà mǐle dhi, ì lè tá tròle áyi kǐ lídrì rú ko.

¹² Di ásà dhi, àmi, bhù i dhya adrèbhá adrélé àmi lé dhi íbe ni i, mǐ kàdré lenzélé wà!

Di, àmi, bvò i yǐandre be ni i, kizà àmi kǐ ngá 'i, Dzáborò dré síle àmi véna dhi sè!

Akódhi ga kombà sè bǐ, dré nǐle tàle dhi, áyi lókyá tsà dhi be dhi sè.»

¹³ Nǐ máláwú gú nda kònò, à abhé tá i bvò dri dre dhi, dré ngàzo adrélé tòkó mváagó òlepi nda ni ladró.

¹⁴ Di, kupfú rǐ gǐrì kàdrì àdhyà kǐ fèzo tòkó nda dré, kòngaró kuru sè lǐle duku na, àrà ledélé í dré dhi na, à kòsuró akódhi rú vwàvwà ro nǐ máláwú gú dhi rúsè kóná na tàlì sè.‡

¹⁵ Gò nǐ máláwú gú nda dré yǐ adhízó í sílésè atsálé yǐandre adrélépi òle dhi ró, yǐandre nda kòdoró tòkó nda pfùle dràle be dhi bvò.

¹⁶ Di, bvò dré ína tòkó nda ni ledézó gò, ru lanzizó yǐandre nǐ máláwú gú dhi dré tá adhílé í sílésè nda ni mvu.

¹⁷ Di nǐ máláwú gú nda ni togó dré aswázó lavúlé tòkó nda rú gò, dré lǐzo àdzú bhu tòkó nda ni ànzì àruka títi dhi íbe. Ayi nda i mónnyá adrèbhá Gíká ni tòlì kǐ ka'ǐ 'òle, adrèbhá kpà tròle tà bàti Yésu dré tadhále dhi rú dhi 'i.

¹⁸ Di nǐ máláwú gú nda dré áyi totózó adrélé yǐandre mǐle.

13

Kà'wá àtrá apfòlepi yǐandre lésè dhi

¹ Amvolásà dhi, má dré kà'wá àtrá àlo dhi ni nòzo adrèrà'a apfòle yǐandre lésè. Akódhi nda tá ko'yá íbe mudrì, ìndì drǐ íbe nzi-drǐ-rǐ. Akódhi ni ko'yá àlo àlo títi nda i dri dhi, kúlá tá be. Akódhi ni drǐ àlo àlo títi nda i drísè dhi, à tisì tá rú adrézó Gíká ni lodhá dhi.

² Kà'wá àtrá má dré nòle nda sù tá kàlagí tǐni. Di, akódhi ni pá tá ína ùrúsè àdhyà tǐni, ìndì akódhi ni ti tá kàmǐ àdhyà tǐni.* Di nǐ máláwú gú dhi dré áyi rinyí fèzo akódhi dré, áyi lirírà adrézó òpǐ nya dhi be, ìndì rinyí kàdrì adrézó òpǐ nya dhi be.

³ Sù tá ngóro à abágì tá kà'wá àtrá nda ni drǐ kǐ àlo kitswázó tá akódhi ni pfu dràle dhi tǐni ká. Di, làzì nda dré ína dzàzo. Mónnyá títi bvò dri dhi kǐ líndrì dré gàzo tà nda sè gò, ì dré ngàzo adrélé kà'wá àtrá nda ni lebè.

‡ **12:14 12:14** Gíká ni Kúlí tisǐle Gǐrìkǐ ti sè dhi adrè tàá kònwa dhi «lókyá, lókyá vésè be rǐ, ìndì lókyá ni tàlì sè». Kòdhi adrè leà tàle dhi «kóná na tàlì sè». A kònò 12:6. A kònò kpà Dànyélé 7:25; 12:7. * **13:2 13:2** «Ùrúsè» kònìdhi kà'wá àtrá àgá, adrélépi pá íbe kàmǐ àdhyà tǐni dhi 'i.

⁴ Ɔ adré tá nì máláwú gú dhi nì lindrì bha, dré rìnyí fèle kà'wá àtrá nda dré dhi sè. Ɔ adré tá kpà kà'wá àtrá nda nì lindrì bha, adrézó lizíá dhi: «Àdhi sù ngóró kà'wá àtrá kòdhi tìni nì? Adhi nì kitswá àdzú bhu akódhi be bwà dhi nì?»

⁵ Gò láti fèzo kà'wá àtrá nda dré adrézó áyi afà, adrézó kpà Gìká nì lodhá. Rìnyí fèzo kpà akódhi dré adrézó tà 'o mbă nyadhi-rì-drì-rì.

⁶ Di dré ti n̄zìzo adrézó Gìká nì lodhá, adrézó akódhi nì rú ta kònzì, akódhi nì adrérà íbe, ìndì dhya adrèbhá adrélé bhù na dhi íbe.

⁷ Di rìnyí fèzo akódhi dré àdzú bhùzo mónyá lólo Gìká àdhya íbe gò, àyi ki lavúzó. Rìnyí fèzo kpà akódhi dré adrézó sùrú títí i drìle, mónyá títí i drìle, ti títí i drìle, ìndì bvò títí i drìle.

⁸ Di mónyá títí bvò àdhya ki kà'wá àtrá nda nì lindrì bha. Ayi nda i, mónyá títí àyi ki rú tisìzo búkù lídrì àdhya na ko kídhólé bvò nì bhàma lésè dhi 'i. Búkù nda, Kábilígyà Mv́a pfùle dràle dhi àdhya 'i.

⁹ Dhya bíbhálé íbe tà yìzo dhi kòyi.

¹⁰ Dhya ángùdhi zìle bhèle bǎdzó na dhi, a nì li bǎdzó na.

Dhya ángùdhi zìle pfùle dràle sápi sè dhi, a nì dra sápi sè.

Adré di lèá dhi, mónyá lólo Gìká àdhya ì kàdré togó tsi, adrézó tròle àyi ki tà ka'ika'ì rú.

Kà'wá àtrá apfòlepi bvò lésè dhi

¹¹ Gò má dré kà'wá àtrá àzya nòzo adrérà'a apfòle bvò lésè. Akódhi nda tá ko'yá íbe rì kábilígyà ànzi kya tìni. Di, akódhi nì kúlí tá ngóró nì máláwú gú àdhya tìni.

¹² Akódhi tá rìnyí wáyi kà'wá àtrá nì àlo àdhya íbe, adrézó tà 'o akódhi kandrá. Adré tá mónyá títí bvò dri dhi ki 'o ledhélé kà'wá àtrá nì àlo làzì dzàlepi nda kandrá, adrélé akódhi nì lindrì bha.

¹³ Adré tá kpà tà kàdrì líndrìga ró dhi ki 'o, adrézó ndìndì àtsí 'o adhéle bhù lésè bvò dri mónyá títí dhi i mi.

¹⁴ Tà líndrìga ró fèle dré adrélé 'òle kà'wá àtrá nì àlo kandrá nda i sè dhi, adré tá mónyá títí bvò àdhya ki lití. Dré tàzoá àyi dré dhi, ì kòledé kà'wá àtrá abágìle sápi sè gò gòle adrìlé nda nì líndrì, à kàdréro lindrì fe drá be dhi bvó.

¹⁵ Gò dré rìnyí kisúzó lídrì fèzo kà'wá àtrá nì àlo nì líndrì nda dré, kòkitswá ró kúlí ta, ìndì kò'oró mónyá títí lindrì febhá kà'wá líndrì nda dré ko dhi i todràle.

¹⁶ Kà'wá àtrá nì rì nda dré kpà mónyá títí dhi ki 'òzo àngì lwa àyi ki dríagó i 'ásè, kó ngalè àyi ki kándragá i 'ásè, tágba ì kàdré tá móndí tàko 'i yà, móndí kàdrì 'i yà, móndí lemerè ro dhi 'i yà, móndí ngábhá ro dhi 'i yà, màràbà 'i yà, kó ngalè móndí màràbà ro ko dhi 'i yà dhi.

¹⁷ Di dhya àlo kitswá tá ngá gì ìndì ngá lagí bwà ko, kàdré àngì nda íbe í rú ko dhi. Àngì nda tá kà'wá àtrá nda nì rú 'i, ìndì akódhi nì rú nì nómbisà 'i.

¹⁸ Kòdhi tògyá 'i. Lè dhya adrélépi tògyá íbe dhi kòndà kà'wá àtrá nda nì nómbisà nì àndu nìle. Tàko ko, nómbisà nda móndí kya 'i. Akódhi nì nómbisà nda, kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo.†

14

Kábilígyà Mv́a i mónyá lizólìzo Gìká dré apálé dhi íbe dhi

† 13:18 13:18 «Kámá-nzi-drì-àlo-drì-nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo» kòndhi: 666.

¹ Amvolásà dhi, má dré Kábilígyà Mvá ni nòzo adrérà'a áyi totó kòngó Sïyónà àdhya drìna. Túmání akódhi be dhi, mónnyá ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su, akódhi ni rú tisizo Atá ni àdhya be àyi ki kándrágá i 'ásè dhi i tá be.*

² Gò má dré kpòrò adrélépi apfòle bhù lésè dhi ni yìzo adrérà'a ndròle ngóro kòlyá kàdrì dhi ni ndròma tíni, ìndì bhù ni tadima tíni. Kpòrò má dré yìle nda tá kpà ngóro kùdhí bí adrélé tswàle dhi i tíni.

³ Dì mónnyá lìzòlìzo nda ì adré tá longó tídhí dhi ni ngo Gìká ni lírìrà òpì àdhya kandrá, ngá su lídrì ro dhi i kandrá, ìndì bhàgo i kandrá. Dhya àlo kitswá tá longó nda ni ni ngòle bwà ko, kàdré ngbà 'í mónnyá ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su Gìká dré apalé bvò lésè nda 'i ko dhi.

⁴ Àyi nda i, mónnyá àyi ki kizábhá tòkó íbe ko, di àyi ki líkíbhá adrélé lólo Gìká dré dhi 'i. I adré Kábilígyà Mvá ni lebe àrà títi dré adrézó lile dhi i 'ásè. A apá àyi mónnyá títi dhi i kòfalésè, fèle ngádrì ro Gìká dré ìndì Kábilígyà Mvá dré.

⁵ Àyi kinzò àko àyi tí, ìndì tà kònzì àko àyi rú.

Angéló na dhi i

⁶ Gò má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a ngàle kuru sè. Akódhi nda tá Rúbí Tani adrélépi kóná vésè kólyá dhi íbe, kitswále longólé mónnyá títi bvò dri dhi i dré, àyi angábhá bvò títi i lésè, sùrú títi i lésè, ti títi i lésè, ìndì mónnyá títi i lésè dhi i dré.

⁷ Adré tá loyóá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mì kòro Gìká, akódhi ni rú bhàzo kùle wà! Tàko ko, lókyá dré dra mónnyá títi dhi ki tàbvó tàzo dhi kitswá dre. Mì kòtitì àmi ki kórókó dhya bhù ki bhàlepi, bvò be, yìandre be, ìndì yì kidrì íbe dhi kandrá, akódhi ni líndrì bhàzo!»

⁸ Gò ángéló ni rì dré lìzo àlo ni vésè, adrélé loyóába dhi: «Akódhi dhe dre! Bàbìlónà, bhàandre kàdrì dhe dre! Akódhi fè vìnò áyi ndòtò tà àdhya sùrú títi bvò dri dhi i dré mvùle gò, vìnò nda dré àyi ki tsizo!»

⁹ Gò ángéló ni na dré lìzo àyi rì nda i vésè, adrélé loyóába kúlí 'u'ù sè dhi: «Mónnyá títi adrèbhá líndrì fe kà'wá àtrá dré ìndì líndrì ni dré, ìndì àngì ni ni 'obhá lwàle àyi ki kándrágá i 'ásè yà, kó ngalè àyi drígá yà dhi,

¹⁰ àyi nda ki vìnò Gìká ni kombà àdhya ni mvu! Gìká dà vìnò nda tsèrèlè kópò áyi kombà àdhya na. A ni àyi ki rúbhá ki 'o aswále àtsí na ìndì bàrúti na, ángéló lólo dhi i kandrá ìndì Kábilígyà Mvá kandrá.

¹¹ Dì àtsíkà àyi ki rúbháaswa nda àdhya ni mba kurú na kóná vésè kólyá. I kitswá lovólé kitú sè yà, kó ngalè ngátsi sè yà dhi ko. Tàko ko, ì fè líndrì kà'wá àtrá dré ìndì líndrì ni dré, rú ni ni àngì 'òzo lwàle àyi rú.»

¹² Adré di làá dhi, mónnyá lólo Gìká àdhya ì kàdré togó tsi. Àyi nda i mónnyá adrèbhá Gìká ni tòlí ki ka'í 'òle, adrèbhá kpà tròle Yésu ni ka'íma rú dhi 'i.

¹³ Gò má dré kúlí apfòlepi bhù lésè dhi ni yìzo tàá dhi: «Mí tisì kònìni: Kìdhólé nyànomvá dhi, kólénzé ni adré mónnyá títi Mìrì Yésu ni ka'íbhá gò ì dré todràzo dhi i dré!» Dì Tirí Lólo dré tàzoá dhi: «Àyíya, kònìni! I ni lovó àzì ì dré 'òle landèzo dhi i sè. Tàko ko, tà dóro ì dré 'òle dhi ki lí àyi vésè.»

A akónà lànyá bvò àdhya

* **14:1 14:1** «Ngùlù-kámá-àlo-drì-nyadhi-rì-drì-su» kòndhi: 144.000. A kònò 7:3-4.

¹⁴ Amvolásà dhi, má dré ndùrùku àlo kemve dhi ni nòzo. Di dhya làsú be móndí ni mvá tíni dhi lírí tá ndùrùku nda dri.† Akódhi nda tá kùlá óró sè dhi íbe í dri, ìndì méngerè lĩtsi íbe í drígá.

¹⁵ Gò ángéló àzya dré apfòzo tépelò lésè, yòá kúlí 'u'ù sè dhya adrélépi lírílé ndùrùku dri nda dré dhi: «Mí do méngerè mína ngá lwàzo. Tàko ko, lànyá bvò àdhya ka dre, ìndì lókyá lànyá akónàzo dhi kitswá dre.»

¹⁶ Di dhya adrélépi lírílé ndùrùku dri nda dré ngàzo áyi méngerè do, ngá wáyi bvò àdhya ki lwàzo vésè àlo gò, lànyá nda ni akónàzo.

¹⁷ Gò ángéló àzya dré kpà apfòzo tépelò bhù na dhi lésè. Akódhi nda tá kókpà méngerè lĩtsi íbe í drígá.

¹⁸ Gò ángéló àzya dré apfòzo àlètáři lágásè. Akódhi nda tá rĩnyí íbe adrézó àlètáři ni àtsí líkí.‡ Di dré yòzoá kúlí 'u'ù sè ángéló adrélépi méngerè lĩtsi íbe í drígá nda dré dhi: «Mí do méngerè lĩtsi mína, vínò lò'wa bvò àdhya ki lokózó. Tàko ko, vínò lò'wa nda ì ka dre.»

¹⁹ Di ángéló nda dré ngàzo áyi méngerè do, vínò lò'wa wáyi bvò àdhya ki lwàzo vésè àlo gò, lokózóá dàle àrà kàdrì vínò lò'wa ki zwàzo dhi na, àrà Gíká ni kombà àdhya na.

²⁰ Di à dré vínò lò'wa nda ki atózó zwàle àrà nda na, bhàandre ni kivi na. Gò kàrí dré apfòzo adìle àrà nda lésè lile tsàle ànyíànyí kílóméterè kámá-na gò, tálí ni dré alúzó tsàle byá dònjí ki ti na.§

15

Ángéló nzi-drì-rì kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi íbe dhi i

¹ Amvolásà dhi, má dré tà àzya kàdrì líndrígá ró dhi ni nòzo bhù na. Má nò ángéló nzi-drì-rì adrèbhá kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi íbe dhi i. Kizà nda i tá kizà kàdrì kùdù dhi 'i. Tàko ko, Gíká ni kombà ni akí àyi sè.

² Gò má dré yĩandre amulé àtsí be adrélépi lagulé tàlàtálà tíni dhi ni nòzo. Di yĩandre nda dri dhi, móndyá títi kà'wá àtrá ni lavúbhá, líndrí ni be, ìndì rú ni ni nómbisà be dhi ì totó tá àyi. Ayi nda i tá kùdhí Gíká dré tá fèle àyi dré dhi íbe àyi drígá.

³ † adré tá longó Gíká ni màràbà Mósè àdhya ni ngo, Kábilígyà Mvá àdhya be, adrézó tàá dhi:

«Mírì Gíká rĩnyí líyí ro ni,
tà títi mí dré 'òle dhi i kàdrì ìndì líndrígá ró.

Ópí kàdrì sùrú títi dhi i drìle ni,
ámi láti títi dhi i gyágya ìndì bàti.

⁴ Mírì, àdhi ni kitswá ámi ro ko dhi nì?
Adhi ni kitswá ámi rú bha kùle ko dhi nì?
Tàko ko, mi lólo kalóma.

Sùrú títi dhi ki alì àyi ki kórókó titì mí kandrá, ámi lindrì bhàzo.

Angyá ko, mí tadhá tà gyágya títi mí dré 'òle dhi i àyi dré nòle dre.»*

⁵ Amvolásà dhi, má dré nòzoá dhi, à nzi láti tépelò bhù na dhi àdhya. Tépelò nda na dhi, tàbèrènakólò adrélépi Gíká ni adrema ni tà tadhá dhi tá be.

⁶ Di ángéló nzi-drì-rì kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi íbe nda ì dré apfòzo tépelò nda lésè. † asó tá àyi rú kítá ledélé lénè sè kemve lagulagu ró dhi i. † drò tá àyi ki agá i bã ledélé óró sè dhi i sè.

† 14:14 14:14 A kònò 1:13; Dànyèlè 7:13. ‡ 14:18 14:18 A kònò Tà tadhále dhi i 8:3-5. § 14:20 14:20 A kònò Esáyà 63:1-6; Ngòma 1:15. * 15:4 15:4 A kònò Yèrèmíyà 10:7; Longó i 86:9.

⁷ Gò ngá su lídrì ro dhi ki àlo dré kópò nzi-drì-rì ledélé órò sè dhi ki tefèzo ángéló nda i dré àlo àlo. Kópò nda ì ga tá kombà Gìká adrélépi lídrì íbe kóná vèsè kólyá dhi àdhya sè bíbi.

⁸ Gò àtsíkà Gìká ni mìlanzìlanzì àdhya rìnyí ni àdhya be dhi dré sàzo tépelò nda léna. Di dhya àlo kitswá tá file tépelò nda na bwà ko, tsàle lókyá ángéló nzi-drì-rì nda ì dré kizà kàdrì nzi-drì-rì dhi ki kutúra'a bvò dri akílé títi dhi 'á.

16

Kópò nzi-drì-rì gabhá kombà Gìká àdhya sè bíbi dhi i

¹ Gò má dré kúlí 'u'ù apfòlepi tépelò lésè dhi ni yìzo tàá ángéló nzi-drì-rì nda i dré dhi: «Mì lè kombà Gìká àdhya kópò nzi-drì-rì dhi ì lé dhi ki kutú bvò dri!»

² Di ángéló ni àlo dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú bvò dri. Di làzì kònzì aswá kyàkyà dhi ì dré móndyá títi adrèbhá tá àngì kà'wá àtrá àdhya íbe àyi rú, adrèbhá kpà lindrì fe akódhi ni líndrì dré dhi ki 'òzo lavúlé.

³ Gò ángéló ni rì dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yìandre na. Di yìandre nda dré ru ladzázó atsálé kàrì ró, ngóró móndí dràlepi dhi ni kàrì tìni. Di ngá títi lídrì ro yìandre nda lé dhi ì dré todràzo.

⁴ Gò ángéló ni na dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yìandre adrèbhá ñile dhi ì 'ásè, ìndì yì kidrì ì 'ásè. Di yì títi nda ì dré ru ladzázó atsálé kàrì ró.

⁵ Gò má dré ángéló adrélépi rìnyí íbe yìandre títi ì drìle dhi ni yìzo adrèrà'a tàá dhi:

«Mì, Dhya lólo adrélépi be ìndì adrèlépi tá be kínó lésè ni, tàbvó mí dré tàle kòdhi ì gyàgya.

⁶ Tàko ko, móndyá bvò àdhya ì kutú tá ámi móndyá lólo dhi ki kàrì, pròfètà kya be.

Di nyànomvá dhi, mí fè àyi dré kàrì mvùle dhi kòdhya, ngóró dré kitswále àyi sè dhi tìni.»

⁷ Gò má dré kúlí apfòlepi àlètárì lésè dhi ni yìzo tàá dhi:

«Áyíya, Mírì Gìká rìnyí líyí ro ni, tàbvó mí dré tàle dhi ì bàti ìndì gyàgya!»

⁸ Gò ángéló ni su dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kítú mi. Di kítú nda dré rìnyí kisúzó kitswázó móndí ki ndrì áyi àtsí sè.

⁹ Di àtsí kàdrì kítú àdhya nda dré móndyá títi dhi ki ndrìzo gò, ì dré Gìká adrélépi rìnyí íbe kizà nda ì drìle dhi ni rú lodházó. Di, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó Gìká ni lindrì bhàzo dhi ko.

¹⁰ Gò ángéló ni nzi dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú kà'wá àtrá ni lírìrà òpì àdhya dri. Di akódhi ni òpì dré atsázó tìnìmvá ro. Gò móndyá bvò àdhya ì dré adrèzó àyi ki làdra tìtsí ngáaswa dré.

¹¹ Gò ì dré Gìká bhù na dhi ni lodházó àyi ki ngáaswa dré ìndì làzì àyi rú dhi ì dré. Di, ì ladzá tá àyikya àyi ki togó tà kònzì ì dré tá 'òle dhi ki tà sè ko.

¹² Gò ángéló ni nzi-drì-àlo dré lizo ngá áyi kópò le dhi ni kutú yìandre gú adrélépi ñile rú be Yùfùrátè dhi na. Di yìandre nda dré sèzo akílé títi, láti kàdrèró ngbo ópí kàdrì adrèbhá tá 'òle angálé kítú dré apfòrà lésè dhi ì dré be dhi bvó.

13 Gò má dré tirí kònzì na làsú be kòtrátrá tíni dhi ki nòzo apfòrà'a nì máláwú gú dhi sílésè, kà'wá àtrá sílésè, ìndì pròfétà kinzò ro dhi sílésè.*

14 Ayì nda i, tirí kònzì adrèbhá tà líndrígá ró dhi ki 'o dhi 'i. Ì adrè lìle ópí kàdrì bvò wáyi 'ásè dhi ki kimó kitswálé àdzú bhu kítú kàdrì Gìká rìnyí líyí àdhya tú.

15 «Mì yi rè ká! Má ni atsa ngbõ ró kùgú tíni! Kólénzé ni adrè dhya dra adrélèpi tàmgá dri, adrélèpi áyi kítá ki líkí, kòliró bvólílí ro ko, à kònòrò akódhi ni kanyò ko dhi dré.»

16 Gò tirí kònzì nda ì dré ópí kàdrì bvò àdhya ki kimózó àyi ki sòdá íbe, àrà rú zìle Èbèrè ti sè Aràmàgédò dhi na.

17 Gò ángéló ni nzi-drì-rì dré lìzo ngá áyi kópò le dhi ni kutú lyá na. Di kúlí 'u'ù dhi dré apfòzo tépelò lésè, ìndì lírìrà òpì àdhya lésè, tàá dhi: «Tà títi dhi ì 'o ru kitswálé dre!»

18 Di bhù dré ngázo adrélé lagulé, kpòrò dré adrézó ndròle, bhù dré adrézó tadilé gò, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó rìnyí sè. Kàdíkàdi kàdrì làsú be kònìni dhi atsa tá bvò dri tàdzí rè ko, kidhólé lókyá mómí ki bhàzo dhi sè, atsálé lókyá nda 'á.

19 Di bhàandre kàdrì dhi dré lanòzo ru lanzí 'a be na gò, bhàandre sùrú títi bvò dri dhi kya ì dré arízó nyínyí. Di Gìká tivì tá tàkonzì Bàbìlónà kàdrì àdhya i ko. Fè bhàandre nda dré kópò gàlepi vínò áyi kombà kàdrì àdhya sè dhi mvùle.

20 Kàdíkàdi nda sè dhi, tùrù títi dhi ì dré lapázó gò, à dré gòzo vélé kòngó ki no ko.

21 Gò fí andre dré adàzo bhù lésè mómí ì dri. Lò'wa àlo àlo títi nda ì lanzí tá ànyíanyi kíló nyadhi-rì-drì-nzi. Di mómíyá bvò àdhya ì dré Gìká ni lodházó, kizà ì dré tá adrélé nyàle fí nda sè dhi sè. Tàko ko, kizà nda tá kàdrì lavulé.

17

Tòkó zàràbhù ì kà'wá àtrá be dhi

1 Gò ángéló nzi-drì-rì adrèbhá tá kópò nzi-drì-rì dhi íbe nda ki àlo dré alìzo tàá má dré dhi: «Mí alì, má kòtadháro mí dré ngalè à ni tà ño tòkó zàràbhù kàdrì adrélèpi lílélé yíandre bí dhi ì drìsè dhi dri ngíni ya dhi.

2 Ópí kàdrì bvò àdhya ì fè tá àyi adrélé ndòtò tà 'o tòkó nda be. Mómíyá bvò àdhya ì mvu tá vínò akódhi ni ndòtò tà àdhya gò, vínò nda dré àyi ki tsìzo.»*

3 Gò ángéló nda dré áma dòzo Tirí Lólo ni rìnyí sè lìzo má be duku na. Kònàle dhi, má dré tòkó àlo dhi ni nòzo adrèrà'a lílélé kà'wá àtrá kika dhi dri. Kà'wá àtrá nda tá drì íbe nzi-drì-rì, ìndì ko'yá íbe mudrí. Akódhi rúsè wáyi dhi, à tisì tá rú adrézó Gìká ni lodhá dhi i.

4 Tòkó nda asó tá í rú kítá làgí kyàkyà kika ryarya dhi i, áyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgí kyàkyà dhi ì sè, ìndì màyìkà rú be pérelè dhi ì sè. Ru tá í drígá kópò ledélé órò sè, gàlepi tà wáyá adrélé gale gágà dhi ì sè bí, ìndì áyi ndòtò tà sè bí dhi.

5 Akódhi ni kándrágá 'á dhi, à tisì tá rú àndu ni ni zùzo dhi. Rú nda tá rú kònìdhi 'i: «Bàbìlónà kàdrì, tòkó zàràbhù ki andre, ìndì tà wáyá bvò àdhya adrélé gale gágà dhi ki andre.»

6 Di má dré nòzoá dhi, tòkó nda mvu tá mómíyá lólo Gìká àdhya ki kàrí gò, kàrí nda dré akódhi ni tsìzo. Ayì nda ì tá mómíyá Yésu ni tà longóbhá

* 16:13 16:13 «Pròfétà kinzò ro» kònìdhi, kà'wá àtrá àzya apfòlepi bvò lésè, tà ni ni tàzo 13:11-15 na dhi 'i. A kònò kpà 19:20; 20:10. * 17:2 17:2 A kònò Yèrémíyà 51:7, 13; Èsáyà 23:17.

gò àyì kì tupfúzó todràle dhi 'i. Má kònò tòkó nda dre dhi, áma líndrí dré gàzo bhwǎbhwa.

⁷ Gò ángéló nda dré tàzoá má dré dhi: «Ámì líndrí ga àdho tà sè? Má nì tòkó kòdhi nì tà lùzu ró dhi nì àndu ngì mí dré, túmání kà'wá àtrá adrélépi akódhi nì todó, adrélépi dri íbe nzi-drǐ-rǐ ìndì ko'yá íbe mudrí dhi àdhya be.

⁸ Kà'wá àtrá mí dré nòle nda tá kínó be, ì nyànomvá dhi, akódhi yókódhó. Dì, a nì dra go apfòle bhú kùdù àko dhi lésè gò, lile dràdrà kisé. Mòndyá títi bvò àdhya, àyì kì rú tísìzo búkù lídrì àdhya na ko kídhólé bvò nì bhàma lésè dhi kì líndrí kì ga bhwǎbhwa, lókyá ì dré dra kà'wá àtrá nda nì nòzo dhi 'á. Tàko ko, akódhi nda tá kínó be gò, adrélé nyànomvá yókódhó. Dì a nì dra go apfòle.

⁹ Lè à kàdré tògyá íbe kitswázó tà kòni kì àndu nì. Kà'wá àtrá nì drǐ nzi-drǐ-rǐ nda ì, kòngó nzi-drǐ-rǐ tòkó nda dré adrézó lírìlé drǐásà dhi 'i. Drǐ nda ì kókpa ópí kàdrì nzi-drǐ-rǐ dhi 'i.

¹⁰ Ayì nda ì kòfalé dhi, ópí nzi dhi kì tà akí dre. Ópí nì nzi-drǐ-àlo adrè ína òpì nya nyànomvá. Ópí nì nzi-drǐ-rǐ atsá rè ko. Dì, lókyá dré dra atsázó dhi sè dhi, a nì ngbà 'í òpì nya lókyá tsà sè.

¹¹ Kà'wá àtrá adrélépi tá kínó be gò, adrélé nyànomvá yó nda ína ópí nì nzi-drǐ-na 'i. Akódhi àyì nzi-drǐ-rǐ nda kì àlo 'i. Dì a nì lí dràdrà kisé.

¹² Ko'yá mudrí mí dré nòle nda ì, ópí kàdrì mudrí kídhóbhá rè òpì nya ko dhi 'i. Dì, ì nì àyíkya rǐnyí kisé kitswázó òpì nya kà'wá àtrá nda be ngbà 'í sàà àlo.

¹³ Ì nì ru yì togó àlo sè, àyì kì rǐnyí adrézó òpì nya dhi nì fèzo wǎyì kà'wá àtrá nda drígá.

¹⁴ Dì ì nì àdzú bhu Kábilígyà Mvá be gò, Kábilígyà Mvá nda dré àyì kì lavúzó. Tàko ko, akódhi mírì kì Mírì 'i, ìndì ópí kì Opí 'i. Akódhi nda túmání akódhi nì lebèbhá dré zìle, dré azilé, ìndì dré kitswálé ka'ìle dhi íbe dhi kì àyì nda kì lavú.»

¹⁵ Ángéló nda gò tàá má dré dhi: «Yǐandre bí mí dré tòkó zàràbhù nì nòzo adrérà'a lírìlé drǐásà nda ì, mómí lízólìzo angábhá mómí títi ì lésè, súrú títi ì lésè, ìndì tí títi ì lésè dhi 'i.

¹⁶ Kà'wá àtrá ì ko'yá mudrí nì íbe mí dré nòle dhi kì togó kònzì bha tòkó zàràbhù nda rú. Ì nì akódhi nì ngá topá drígásà títi, akódhi nì tayízó bvólíí ro. Ì nì akódhi nì zǎ nya gò, akódhi nì zàzo vèle àtsí sè.

¹⁷ Tàko ko, Gǐká nì lovó bha àyì kì togó na, ì kò'oró tà dré kiséle 'òle kínó lésè dhi be dhi bvó. Ì nì ru yì togó àlo sè, àyì kì rǐnyí adrézó òpì nya dhi nì fèzo kà'wá àtrá nda drígá, tsàle lókyá tà Gǐká dré tàle dhi ì dré dra ru 'òzo kitswálé títi dhi 'á.

¹⁸ Tòkó zàràbhù mí dré nòle nda, bhàandre kàdrì adrélépi òpì nya ópí kàdrì bvò àdhya ì dri dhi 'i.»

18

Bhàandre Babilónà àdhya nì dhèma

¹ Amvolásà dhi, má dré ángéló àzya nòzo adrérà'a asilé bhù lésè. Akódhi nda tá rǐnyí íbe kàdrì. Lagulagu nì adrè tá ngá kazá bvò drísè títi.

² Gò dré yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi:

«Dhe dre! Babilónà kàdrì dhe dre!

Bhàandre nda atsá véle bhà tírì kònzì kya ró.

Atsá kpà àrà tírì kònzì ì dré adrézó àyì kì zu lána dhi ró,

ìndì àrà àrí tíí ìndì kà'wá tíí ndĩ ró adrélé gàle gàgà dhi ì dré adrézó àyi
ki zu lána dhi ró.

³ Tàko ko, sùrú tíí bvò dri dhi ì mvu tá vínò akódhi ni ndòtò tà àdhya gò,
vínò nda dré àyi ki tsizo.

Opí kàdrì bvò àdhya ì fè tá àyi ndòtò tà 'o tùmání akódhi be.

Ngá lagíbhá bvò àdhya ì atsá tá ngábhá kàdrì ì ró akódhi ni ngá làgí kyàkyà
zyandre ró dhi ì sè.»

⁴ Gò má dré kúlí àzya apfòlepi bhù lésè dhi ni yizo tàá dhi:

«Áma mónnyá i, mì kàpfò bhàandre nda lésè,

mì kò'oró tàkonzì tùmání akódhi be ko,

mì kònyaró kpà kizà kàdrì dré dra nyàle dhi ì ko.*

⁵ Tàko ko, akódhi ni tàkonzì ì ga bvò na bĩ atsá lé byá bhù 'a gò,

tà kònzì dré 'òle dhi ì dré agázó Gìká léna.†

⁶ Dì mì kòlogó tà akódhi dré tà dré 'òle dhi ì tí.

Mì kòlogó drá tà dré 'òle dhi ki vúdri vésè be rì.

Mì kòdà akódhi ni kópò na ngá kònzì dré dàle móndí àruka ì dré dhi vésè
be rì.‡

⁷ Mì kòfè akódhi dré ngáaswa ì kizà be,

ngóro dré rúku fèle ngá làgí kyàkyà dhi be àyi tàndi dré dhi tíni.

Akódhi adré kisúá àyi togó na dhi: «Má adré lírílè kònwá opí kàdrì tòko
ró.

Ma tàyítòkó 'i ko. Má kitswá mána àwó ngo tàdzí ko.»§

⁸ Dì ásà dhi, kizà kàdrì kòni ki atsá akódhi dri kítú àlo sè: dràdrà,
tongotongo ìndì kàrábhò.

A ni akódhi ni za vèle àtsí sè,

àngyá ko, Mírì Gìká adrélépi akódhi ni tàbvó ta rinyi ró.»

⁹ Opí kàdrì bvò àdhya àyi ki febhá ndòtò tà 'o akódhi be ìndì ngá làgí
kyàkyà ki kisú akódhi be dhi ì kònò akódhi ni vevè ni àtsíkà dre dhi, ì ni
àwó ngo, adrézó tongolé akódhi ni tà sè.

¹⁰ † ni àyi ki totó lará ro tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré, adrélé tàá
dhi:

«Kizà! Kizà ámi ngá 'i, mì Bàbìlónà, bhàandre kàdrì ìndì rinyi ró ni!

Tàko ko, à òtò tà mí dri, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!»

¹¹ Ngá lagíbhá bvò àdhya ki kpà àwó ngo, adrézó tongolé akódhi ni tà sè.
Tàko ko, dhya kitswálepì gòle àyi ki ngá gí dhi véle yókódhó.

¹² A gí tá àyi nda ì drígásè: órò, àrezá, kírà làgí kyàkyà dhi ì, màyìkà rú
be pérelè dhi ì, kítá ledélé lénè sè ìndì sòwá sè dhi ì, kítá làgí kyàkyà kika
ìndì kika ryarya dhi ì, fa twátwa tàdzí be dóro dhi ì, ngá twátwa ledélé
lèwá sí sè dhi ì, fa làgí kyàkyà dhi ì, ngá ledélé bòrónzè sè, aya sè, ìndì kírà
rú be máreberè dhi sè dhi ì,

¹³ kànelè, màlásì twátwa tàdzí be dóro dhi ì, màlásì ledélé mírè sè dhi,
béndélé, vínò, òlívè dò, ngánò fónδρο, ngánò lò'wa, tí ì, kábilígyà ì, dòngí
ì, tàmbàmbírì dòngí ì dré adrélé sèle dhi ì, tsàle ndìndì màrábà ì, àyi ki lídrì
íbe.

¹⁴ Àyi nda ki tàá dhi: «Ngá tíí mí dré tá lovó ni ki bhàzo dhi ì lapá mí
drígásè dre. Ámi ngá tíí làgí kyàkyà avébhá tò dhi ì akí mí rúsè dre. Mí
kitswá tàdzí gòle àyi ki kisú ko.»

* **18:4 18:4** A kònò Esáyà 48:20; Yèrèmfáyà 50:8; 51:6, 45. † **18:5 18:5** Kìdhoma 18:20-21; Yèrèmfáyà
51:9. ‡ **18:6 18:6** Longó ì 137:8; Yèrèmfáyà 50:29. § **18:7 18:7** Esáyà 47:7-9.

15 Ngá lagíbhá atsábhá ngábhá kàdrì i ró bhàandre nda sè dhi ki àyi ki totó lará ro tirì dré, ìndì akódhi ni ngáaswa dré. I ni àwó ngo, adrézó tongólé akódhi ni tà sè,

16 adrézó tàá dhi:

«Kizà! Kizà bhàandre kàdrì ni ngá 'i!

Akódhi tosó tá í rú kítá lénè sè dhi i kítá làgí kyàkyà kika ìndì kika ryarya dhi íbe, áyi 'òzo avélé órò sè, kírà làgí kyàkyà dhi i sè, ìndì pérelè i sè.

17 Di akódhi ni ngá títi zyandre ró nda ì akí drígàsà, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!»

Bwátù todóbhá i, àyi ki kàdrì títi dhi i, mónyá títi bwátù ì dré adrélé dòle yìandre mǐsè dhi i, ìndì mónyá títi adrèbhá ngá kisú yìandre ni tà sè dhi íbe dhi ki àyi ki totó lará ro bhàandre nda rúsè.

18 I kònò akódhi ni vevè ni àtsíkà dre dhi, ì ni yòá dhi: «Bhàandre àzya kàdrì akódhi tíni dhi tàdzí yókódhó!»

19 I ni tàpfulíndrì lomvó todàle àyi drìna, adrézó àwó ngo, adrézó tongólé, adrézó yòá dhi:

«Kizà! Kizà bhàandre kàdrì ni ngá 'i!

Mónyá títi bwátù todóbhá yìandre mǐsè dhi ì atsá tá ngábhá kàdrì i ró akódhi ni ngá zyandre ró dhi i sè.

Di akódhi ni ngá akí títi, àkò sáà àlo akí rè ko dhi 'á!

20 Ami bhù na ni i, mì kòlénzè tà atsálépi akódhi rú dhi sè wà!

Ami, mónyá lólo Gíkà àdhya i, àpóstolò i pròfétà íbe ni i, mì kòlénzè wà! Tàko ko, Gíkà tà akódhi ni tàbvó, tà kònzi dré 'òle àmi rú dhi ki tà sè dre!»

21 Gò ángéló àlo rǐnyi ró dhi dré kírà gú lanzilepi kírà kàdrì adrézó ngá 'i dhi pí dhi ni dòzo bhèle yìandre na gò, tàzoá dhi:

«Gíkà ni kókpà Bàbìlónà, bhàandre kàdrì ni bhe rǐnyí sè kònìni gò, gòzo véle akódhi ni kisú tàdzí ko.

22 A kitswá gòle véle longó yi mí léna tàdzí ko,

gba kàdré kùdhí sè yà, kúlí sè yà, fírílí sè yà, kó ngalè gòká sè yà dhi.

A kitswá gòle véle àzì 'obhá twátwa dhi ki àlo kisú mí léna tàdzí ko.

A kitswá gòle véle kírà adrézó ngá 'i dhi ni kpòrò yi mí léna tàdzí ko.

23 Tálà ni ngádra kitswá gòle véle ngá kazá mí léna tàdzí ko.

A kitswá gòle véle tòkó líyí ni kúlí yi tòkó àdhya be mí léna tàdzí ko.

Mónyá adrèbhá tá ngá lagí mí léna dhi i tá mónyá kàdrìkàdrì bvò àdhya

Ami kólé tà sè dhi, mí lití tá mína súrú títi bvò dri dhi i.

24 A kisú tá kpà mí léna pròfétà ki kàrí mónyá lólo kya be, ìndì mónyá títi tupfulé todràle bvò dri dhi kya be.»

19

Alèlúyà!

1 Amvolàsà dhi, má dré kúlí 'u'ù móndí lìzólìzo dhi kya tíni dhi ni yìzo bhù na adrérà'a loyóá dhi:

«Alèlúyà!

Tà adrézó móndí ki tídrì dhi, mìlanzìlanzì, rǐnyí be dhi i àma ki Gíkà àdhya

2 Tàko ko, tàbvó dré adrélé tàle dhi i bàti ìndì gyǎgya!

Akódhi tà tòkó zàràbhù kàdrì mónyá bvò àdhya ki kizálépi áyi ndòtò tà sè dhi ni tàbvó dre.

Zi kpà akódhi tí áyi màràbà ki kàrí dré kutulé dhi ni tà dre.»

3 Gò ì dré gòzo yòà dhi:

«Àlèlúyà!

Atsíká adrélépi apfòle akódhi vélésè dhi adré mbàle kurú na kóná vésè kólyá!»

4 Gò bhàgo nyadhi-àlo-drì-su dhi ì ngá su lídrì ro dhi íbe dhi, ì dré ledhézo àyi ki kórókó títi Giká adrélépi lírìlé lírìrà òpì àdhya dri dhi kandrá, akódhi ni líndrì bhàzo, tàzoá dhi:

«Kàdré kònìni! Alèlúyà!»

5 Gò kúlí dré apfòzo lírìrà òpì àdhya lésè tàá dhi:

«Mì kàdré àma ki Giká ni rú bha kùle, àmi, màràbà títi akódhi àdhya ró adrèbhá akódhi ni ro ni ì, gba mì kàdré móndí tàko 'ì yà, kó galè móndí kàdrì 'ì yà dhi!»

6 Gò má dré gòzo kúlí móndí lízòlizo dhi kya tíni dhi ni yi, ngóro kòlyá kàdrì dhi ni kpòrò dré adrélé ndròle dhi tíni, ìndì bhù dré adrélé tadilé dhi tíni. Kúlí nda adré tá tàá dhi:

«Àlèlúyà!

Tàko ko, Mírì àma ki Giká rìnyí líyí ro dhi adré àyi òpì nya!

7 Mà kàdré lenzélé lavulé, adrézó arí íbe wà!

Mà kàdré mìlanzilanzì fe akódhi dré wà!

Angyá ko, lókyá Kábilígyà Mv́á dré dra làmó mòzo dhi kitswá dre.

Akódhi ni tòkó ledé kpà ì adrélé gànzi ró dhi dre.

8 A fè kpà drá kítá ledélé lénè sè kemve kpírìkpírì dhi dré asolé í rú dre.» (Kítá ledélé lénè sè nda kòdhi adré tà gyágya móndyá lólo Giká àdhya ì dré 'òle dhi ki tà tadhá.)

9 Gò ángéló nda dré tàzoá má dré dhi: «Mí kòtisì kònìni: Kólénzé móndyá títi azilé gwányá Kábilígyà Mv́á ni làmó àdhya lé dhi ì dré!» Gò tàá má dré dhi: «Kòdhi ì kúlí bàti Giká àdhya 'ì.»

10 Di má dré dhèzo akódhi pá, kitswále akódhi ni líndrì bha. Di, dré ína tàzoá má dré dhi: «Mí 'o kònìni ko! Ma màràbà 'ì ngóro mí tíni, ìndì àmi adrúpi adrèbhá tròle tà bàti Yésu dré tadhále dhi rú dhi ì tíni. Be ró dhi, mí kòbhà Giká ni líndrì kòdhya! Tàko ko, tà bàti Yésu dré tadhále dhi adrè pròfétà ki kodzó Giká ni kúlí longó dhi nì.»

Dhya adrélépi lírìlé dònjí kemve dhi dri dhi

11 Gò má dré nòzoá dhi, bhù lanzí ru dre gò, dònjí kemve dhi dré apfòzo má kandrá. Dhya adrélépi lírìlé dríá dhi ni rú «Dhya kitswálepi adrélé ka'ile togó wáyi sè dhi» ìndì «Dhya bàti». Adré tàbvó ta, adrézó kpà àdzú bhù tà gyágya sè.

12 Akódhi ni mǐ adré tá kòle rìnyi ró àtsí tíni. Akódhi tá kùlá íbe bí í dri. A tisì tá akódhi rú, rú àndu ni ni nǐzo ko dhi. Ngbà 'í akódhi ni tàndi nǐ nǐ.

13 Akódhi asó tá í rú kánzò kàrí dré kutúzó rúá dhi. Akódhi ni rú «Giká ni Kúlí».

14 Sòdá zyandre bhù àdhya ì lírì tá dònjí kemve dhi ì drísè gò, ì dré adrézó líle akódhi vésè. Ì tosó tá àyi rú kítá ledélé lénè sè kemve kpírìkpírì dhi ì.

15 Akódhi sílésè dhi, sápi lítsi dhi adré tá apfòle, kòkitswáro sùrú títi bvò dri dhi ki togá ásà be dhi bvó. Akódhi ni òpì nya àyi dri kùtù aya ró adrélépi àyi rìnyí tadhá dhi sè.* A ni vínò lò'wa ki ató zwàle, àrà vínò lò'wa zwàzo, Giká rìnyí líyí ro dhi ni kombà tadházó dhi na.

* 19:15 19:15 A kònò 2:26-27; Longó ì 2:9.

¹⁶ Akódhi ni kánzò nda rú, ìndì akódhi ni páandre rú dhi, à tìsì tá akódhi ni rú kòni i: «Ópí ki Ópí, ìndì Mírì ki Mírì.»

¹⁷ Gò má dré ángéló àlo dhi ni nòzo adrérà'a àyi totó kítú mi. Akódhi nda dré yòzoá kúlí 'u'ù sè àrì títi adrèbhá ngàle kuru sè dhi i dré dhi: «Mì alì ru kimó gwányá kàdrì Gìkà àdhya lé,

¹⁸ kitswálé ópí kàdrì ki zǎ te, sòdá ki kàdrì kya íbe, sòdá kòmbá kya íbe, dònǵí kya íbe, mónǵyá lírìbhá àyi drìsè dhi kya íbe, ìndì mónǵyá àruka títi màràbà ro, màràbà ro ko, mónǵí tàko ró, ìndì kàdrì ro dhi íbe.»

¹⁹ Gò má dré kà'wá àtrá nòzo, ópí kàdrì bvò àdhya íbe ìndì àyi ki sòdá zyandre íbe, adrérà'a ru kimó kitswálé àdzú bhu dhya adrélèpi lírìlé dònǵí dri nda be, ìndì akódhi ni sòdá zyandre íbe.

²⁰ Di, à dré kà'wá àtrá nda ni rùzo, túmǎní pròfètà kinzò ro tà líndrìga ró dhi ki 'òlepi kà'wá nda kandrà dhi be. Tà líndrìga ró nda i sè dhi, pròfètà nda lítí tá mónǵyá títi kà'wá àtrá ni àngì 'obhá lwàle àyi rú, adrèbhá kpà líndrì fe akódhi ni líndrì dré dhi nì. Gò kà'wá àtrá nda ni bhèzo lídrì ro pròfètà kinzò ro nda be, àtsí andre adrélèpi kòle bàrúti be dhi na.

²¹ Di dhya adrélèpi lírìlé dònǵí dri nda dré sòdá zyandre títi nda ki togázó todràle sápi adrélèpi tá apfòle í sílèsè dhi sè. Gò àrì títi dhi i dré àyi ki zǎ tèzo pìzo.

20

Kóná ngùlù-àlo dhi i

¹ Gò má dré ángéló àlo dhi ni nòzo adrérà'a asilé bhù lésè. Akódhi ru tá í drìgá lífùngúlà mvá bhú kùdù àko dhi àdhya, nyìrì kàdrì dhi be.

² Gò dré ngàzo nì maláwú gú dhi ni ru 'ìle nyìrì sè, kàdréró bã na kóná ngùlù-àlo be dhi bvò. Akódhi nda, nì àku adrélèpi tá be kínó lésè, adrélé rú zìle Dzàborò ìndì Sàtánà dhi 'i.

³ Di ángéló nda dré akódhi ni bhèzo bhú kùdù àko dhi na, bhú nda ni ti atsúzó gǎgǎ lífùngúlà mvá sè gò, kìkpàzoá, akódhi kòkitswáró gòle sùrú títi bvò dri dhi ki lítí ko, tsàle kóná ngùlù-àlo nda dré akírà'a. Amvolásà dhi, adrè leà dhi, à kògò akódhi ni trì lókyá tsà sè.

⁴ Gò má dré lírìrà adrézó òpì nya dhi ki nòzo. Mónǵyá adrèbhá lírìlé drìàsà dhi i kisú tá rìnyí kitswázó tàbvó ta. Má dré kpà mónǵyá tilìlé sápi sè, i dré tá Yésu ni tà longólé, ìndì Gìkà ni kúlí longólé dhi sè dhi ki líndrì nòzo. Àyi nda i fè tá àyikya líndrì kà'wá àtrá dré ìndì líndrì ni dré ko. I 'o tá kpà akódhi ni àngì lwàle àyi ki kándrágá i 'àsè yà, kó ngalè àyi drìgá yà dhi ko. Di i dré ngàzo dràdrà 'àsè gò, i dré òpì nyàzo túmǎní Krìsto be kóná ngùlù-àlo.

⁵ (Mónǵyá àruka títi dràbhá dre dhi i nga rè dràdrà 'àsè ko, tsàle kóná ngùlù-àlo nda dré akírà'a.) Kòdhi vèsè ni àlo mónǵí i dré ngàzo dràdrà 'àsè dhi 'i.

⁶ Kólénzé ni adrè mónǵyá dra ngabhá dràdrà 'àsè lókyá nda sè dhi i dré! Àyi nda i lólo Gìkà kandrà. Dràdrà ni rì ni rìnyí kitswá tsàle àyi rú ko. Di, i ni adrè kòwánà Gìkà àdhya ìndì Krìsto àdhya i ró, adrélé òpì nya túmǎní akódhi be kóná ngùlù-àlo.

Sàtánà ni tà ni akìma

⁷ Kóná ngùlù-àlo nda kàkí dre dhi, à ni Sàtánà ni atrì akódhi ni bã lésè.

⁸ Akódhi dré apfòzo lile sùrú títi ayìbhá bvò ni pá su dhi i 'àsè dhi ki lítí gò, àyi ki kimózó kitswálé àdzú bhu dhi bvò. A adrè sùrú nda ki rú zi Gógá, ìndì Mǎgógà. I lizó ngóro sínyí yìandre mìle dhi tìni.

⁹ Di àyi nda ì dré ngàzo lavúlé bvò drìsè wǎyi, lile àrà mónnyá Giká àdhya ì dré adrézó lána dhi ni gàrà kì kùrú. Àrà nda bhàandre Giká dré lile tò dhi 'i. Di, àtsí dré ína asízó bhù lésè àyi kì za vèle títi.

¹⁰ Gò Dzaborò àyi kì litílépi nda ni bhèzo àtsí andre adrélépi kòle bàrúti be dhi na, àrà tá kà'wá àtrá kì bhèzo pròfétà kinzò ro dhi be lána dhi na. Kònàle dhi, àyi kì rúbhá ni adré aswálé kítú be ìndì ngátsi be kóná vèsè kólyá.

Mónnyá dràbhá dre dhi kì tàbvó tàma kùdù ro dhi

¹¹ Amvolásà dhi, má dré lirírà kàdrì kemve òpì àdhya ni nòzo, dhya adrélépi lirílé dríá dhi be. Di bvò ì bhù be dhi ì dré lapázó dhya nda mìlèsè gò, gòzo vélé àyi kì no ko.

¹² Gò má dré mónnyá títi kàdrì ìndì tàko ró dràbhá dre dhi kì nòzo, adrérà'a àyi kì totó lirírà òpì àdhya nda kandrá. Di à dré búkù kì tinzìzo gò, búkù àzya lídrì àdhya ni nzìzo. Gò mónnyá dràbhá nda kì tàbvó tàzo, ngóro àyi kì tà 'òle gò tisìzoá búkù nda ì léna dhi ì dré tá adréle dhi tìni.

¹³ Yìandre 'o tá mónnyá tá dràbhá í lé dhi ì topfòle. Dràdrà ì àrà dràbhá kya be dhi ì 'o tá kpà mónnyá tá dràbhá àyi lé dhi ì topfòle gò, àyi àlo àlo títi dhi kì tàbvó tàzo ngóro àyi kì tà 'òle dhi ì dré tá adréle dhi tìni.

¹⁴ Gò dràdrà kì bhèzo àrà dràbhá kya be àtsí andre adrélépi kòle dhi na. Àtsí andre nda dràdrà ni rì 'i.

¹⁵ Di mónnyá títi àyi kì rú tisìzo búkù lídrì àdhya na ko dhi kì bhèzo àtsí andre nda na.

21

Bhù tídhí ro dhi ìndì bvò tídhí ro dhi

¹ Amvolásà dhi, má dré bhù tídhí ro dhi ni nòzo bvò tídhí ro dhi be. Tàko ko, bhù àku ì bvò àku be dhi ì akí dre. Yìandre tá kpà vélé yókódhó.

² Gò má dré bhàandre lólo, Yèrusalémà tídhí ro dhi ni nòzo adrérà'a asilé Giká vélése bhù lésè. A ledé tá bhàandre nda adréle gánzi ró, ngóro tòkó àyi tosólépi aveave ró adréle àyi agó ni letè làmó sè dhi tìni.

³ Gò má dré kúlì 'u'ù apfòlepi lirírà òpì àdhya lésè dhi ni yìzo tàá dhi: «Mì yi rè ká! Nyànomvá dhi, àrà Giká dré adrézó lána dhi mónní ì kòfalé. Akódhi mo bhà adrézó túmání àyi íbe. Ì ni adré akódhi ni mónnyá ì ró. Di Giká ni tàndi adrélépi túmání àyi íbe nda ni adré àyi kì Giká ro.

⁴ A ni mìnra títi dhi kì atrì àyi mìlèsè. Dràdrà ni adré vélé yókódhó. Kizà, tongotongo, rúbháaswa be dhi kì kókpà adré vélé yókódhó. Tàko ko, tà àku akí dre.»

⁵ Di dhya adrélépi lirílé lirírà òpì àdhya dri dhi dré tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Má adré tà títi dhi kì 'o atsálé tídhí ro!» Dré gòzo tàá má dré dhi: «Mì tisì tà kòdhi ì. Tàko ko, kúlì kòdhi ì kúlì bàti kitswálé ka'ile togó wǎyi sè dhi 'i.»

⁶ Gò tàá dhi: «Tà títi dhi ì kitswá dre! Ma Álefà 'i, ìndì Omégà 'i. Ma tà títi dhi kì wáláká 'i, ìndì tà títi dhi kì kùdù 'i. Dhya adrélépi yì lovó íbe dhi dré dhi, má ni yì adrélépi angalé kidrì lídrì àdhya lésè dhi ni fe dré mvùle àngyá.

⁷ Di dhya ángùdhi dra tà lavúlépi dhi ni tà títi kòdhi kì kisú tàyilé ro. Má ni adré akódhi ni Giká ro. Akódhi ni ína adré áma mvá ro.

⁸ Di, kàdré ína mónnyá tìri ró dhi kì tà sè, mónnyá adrèbhá áma ka'ì ko dhi íbe, mónnyá adrèbhá tà gàle gàgà dhi kì 'o dhi íbe, mónnyá adrèbhá mónní pfu dràle dhi íbe, mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe, mónnyá adrèbhá kólé tà 'o dhi íbe, mónnyá adrèbhá giká tàko kì lindrì bha dhi íbe,

ìndì mónnyá tíí adrébhá kinzò ta dhi íbe dhi, àyi nda ki àrà ni adré àtsí andre adrélépi kòle bàrúti be dhi na. Kòdhi dràdrà ni rì 'i.»

Yèrúsalémà tídhí ro dhi

⁹ Gò ángéló nzi-drì-rì adrébhá tá kópò nzi-drì-rì gabhá kizà kùdù nzi-drì-rì dhi i sè bíbi dhi íbe nda ki àlo dré alizo tàá má dré dhi: «Mí alì, má kòtadháro mí dré tòkó Kábilígyà Mvá dré mòle áyi tòkó ro dhi.»

¹⁰ Di dré áma dòzo Tírí Lólo ni rinyí sè bhàle kòngó àlo kàdrì mvumvù ro dhi drìna. Dré má dré Yèrúsalémà, bhàandre lólo dhi ni tadházó adrérà'a asilé Giká vélèsè bhù lèsè.

¹¹ Bhàandre nda ga tá Giká ni mìlanzilanzì sè bí gò, adréle lagulé ngóro kírà làgí kyàkyà dhi dré adréle lagulé dhi tíni. Adré tá lagulé ngóro kírà rú be dzáspè dhi tíni, adréle tàratára ngóro krìstálè tíni.

¹² Bhàandre nda ni zèribà nzi tá nzìnzì ìndì mvu tá mvumvù, adréle ti íbe mudrí-drì-rì. Ángéló mudrí-drì-rì dhi ì adré tá zèribàti nda ki líkí. Zèribàti nda i rúsè dhi, à tisì tá Ísèrelè ànzi ki sùrú mudrí-drì-rì dhi ki rú.

¹³ Zèribàti nda i kòfalé dhi, à tobhà tá na dhi i kítú dré apfòrà lèsè, na dhi i kítú dré ndìrà lèsè, na dhi i kurú lèsè, ìndì na dhi i tàbhu lèsè.

¹⁴ Bhàandre ni zèribà nda totó tá i pá mudrí-drì-rì kírà sè dhi i dri. Kírà nda i rúsè dhi, à tisì tá Kábilígyà Mvá ni àpóstolò mudrí-drì-rì dhi ki rú.

¹⁵ Ángéló adrélépi tá tà ta má be nda ru tá í dríga kòzó órò sè dhi, kitswázó bhàandre nda ni kàdrì tabhì, zèribà ni àdhya be, ìndì zèribàti ni kya be.

¹⁶ Bhàandre nda ni gàrà su dhi ki kàtswa tá tíí kandra àlo, kàtswa ni tàli ni pí. Gò ángéló nda dré bhàandre nda ni tabhìzo kòzó sè, kisúzóá dhi: kàtswa ni tá kílóméterè ngùlù-rì-drì-kámá-su, ìndì kàdrì ni i mvumvù ni be dhi i tá kpà kandra àlo.

¹⁷ Di dré kpà zèribà nda ni tabhìzo: mvumvù ni tá méterè nyadhi-na-drì-nzi-drì-àlo. Kòdhi ángéló adré tá ngá tabhì méterè móndí ì dré adrézó ngá tabhì ásà dhi sè.

¹⁸ A tobhà tá zèribà nda kírà rú be dzáspè dhi sè, bhàandre nda ni tobhàzo órò tsèrelè adrélépi tàratára krìstálè tíni dhi sè.

¹⁹ A ledé tá bhàandre nda ni zèribà ni pá i kírà twátwa làgí kyàkyà dhi i sè. A ledé tá pá ni ni àlo dzáspè sè, rì ni sàfirè sè, na ni àgátè sè, su ni èmèrodè sè,

²⁰ nzi ni sàrùdòníkisì sè, nzi-drì-àlo ni sàrùdùwánè sè, nzi-drì-rì ni krìsòlité sè, nzi-drì-na ni bèrìlè sè, nzi-drì-su ni tòpázè sè, mudrí ni krìsòpùràzè sè, mudrí-drì-àlo ni tùrùkwázè sè, ìndì mudrí-drì-rì ni àmètístè sè.

²¹ A ledé tá zèribàti mudrí-drì-rì nda i pérelè i sè: àyi àlo àlo tíí dhi i pérelè àlo sè. A ledé tá bhàandre ni láti andre órò tsèrelè adrélépi tàratára krìstálè tíni dhi sè.

²² Má nò tá tépelò bhàandre nda na ko. Tàko ko, Mírì Giká rinyí líyí ro dhi túmání Kábilígyà Mvá be dhi i, bhàandre nda ni tépelò 'i.

²³ A kitswá ngádra kítú àdhya yà, kó ngalè mbá àdhya yà dhi ni lovó bha ngá kazá bhàandre nda léna dhi ko. Tàko ko, Giká ni lagulagu adré ína ngá kazá lána dhi ni, ìndì Kábilígyà Mvá akódhi ni tálà 'i.

²⁴ Sùrú tíí dhi ki atsí ngádra bhàandre nda àdhya 'àsè. Ópí kàdrì bvò àdhya ki kpà fì lána àyi ki mìlanzilanzì be.

²⁵ A kitswá tàdzí bhàandre nda ni zèribàti ki asé ìndró sè ko. Angyá ko, ngátsi ni adré kònàle yókódhó.

26 Súrú títi dhi ki fi bhàandre nda léna àyi ki mīlanzīlanzī be, ìndì àyi ki lindrì be.

27 Di, ngá àlo ndí ró dhi kitswá tādzí file lána ko. Dhya adrélépi tà gàlè gàgà dhi ni 'o yà, kó ngalè adrélépi tà 'o kinzò sè yà dhi kitswá kpà tādzí file lána ko. Ngbà 'í móndyá àyi ki rú tisìzo Kábilígyà Mv́a ni búkù lídrì àdhya léna dhi ki fi lána dhi àyi.

22

Yiandre adrélépi lídrì fe dhi

1 Gò ángéló nda dré má dré yiandre tàratára krìstálè tíni adrélépi ñile, adrélépi lídrì fe dhi ni tadházó. Yiandre nda adré tá apfòle Giká ni lirírà adrézó òpì nya Kábilígyà Mv́a be dhi lésè,

2 adrélé ñile bhàandre ni láti andre 'ásè. Yiandre nda ni gárà rì dhi i 'ásè dhi, fa adrélépi lídrì fe dhi totó tá i adrélé lò'wa 'a vésè be mudrí-drí-rì kóná àlo sè, vésè àlo mbá àlo sè. Fa nda ni bí i tá àlókò adrézó súrú títi dhi ki tidrí ásà dhi 'i.

3 Tátrítrí àlo dhi ni adré véle yókódhó. Giká ni lirírà adrézó òpì nya Kábilígyà Mv́a be dhi ni adré bhàandre nda 'á gò, akódhi ni màrábà ì dré adrézó lísámbo 'o akódhi kandrà.

4 I ni akódhi ni mibhalé no mī sè. Akódhi ni rú ni kpà adré àyi ki kándragá i 'ásè.

5 Ngátsi ni adré véle yókódhó. I kitswá kpà ngádra tálà àdhya yà, kó ngalè kítú àdhya yà dhi ni lovó bha ko. Tàko ko, Mírì Giká ni ngádra fe ngá kazá àyi dré dhi nì. Di ì ni adré òpì nya kóná vésè kólyá.

6 Gò ángéló nda dré tàzoá má dré dhi: «Kúlí kòdhi i kúlí bàti kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi 'i. Mírì Giká adrélépi pròfétà ki kodzó áyi kúlí longó dhi mù áyi ángéló, tà dra atsábhá mbèlè dhi ki longó áyi màrábà i dré.»

Yésu adré alìle mbèlè

7 Yésu adré tàá dhi: «Mì yi rè ká! Má adré alìle mbèlè! Kólénzé dhya adrélépi kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhi lé dhi ki líkí dhi dré!»

8 Ma, Yòwánì, ma dhya tà kòdhi ki yìlepi, ìndì tà nda ki nòlepi mī sè dhi 'i. Má kòyi tà nda i nòzoá dre dhi, má dhe tá ángéló tà nda ki tadhálépi má dré dhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha.

9 Di, dré ína tàzoá má dré dhi: «Mí 'o kònìni ko! Ma màrábà 'i ngóro mí tíni, ámi adrúpi pròfétà ro dhi i tíni, ìndì móndyá títi adrèbhá kúlí búkù kònìdhi lé dhi ki líkí dhi i tíni. Be ró dhi, mí kòbhà Giká ni lindrì kòdhyá!»

10 Gò tàá má dré dhi: «Mí kòlosó kúlí pròfétà àdhya tisìle búkù kònìdhi lé dhi i móndí i dré ko. Tàko ko, lókyá atsá ànyi dre.

11 Lè dhya ángùdhi adrélépi tà kònzi 'o dhi, kògò ína adrélé tà kònzi 'o. Dhya adrélépi ndòtò tà 'o dhi, kògò ína adrélé ndòtò tà 'o. Dhya adrélépi tà gyágya 'o dhi, kògò ína adrélé tà gyágya 'o. Dhya adrélépi lólo dhi, kògò ína áyi fe adrélé lólo.»

12 Yésu adré tàá dhi: «Mì yi rè ká! Má adré alìle mbèlè! Má ni alì áma làgí múrúngú be, kitswálé tà logó móndí àlo àlo títi dhi i dré tà ì dré 'òle dhi i tí.

13 Ma Alefà 'i, ìndì Omégà 'i. Ma dhya drìdrì dhi 'i, ìndì dhya kùdù dhi 'i. Ma tà títi dhi ki wáláká 'i, ìndì tà títi dhi ki kùdù 'i.»

14 Kólénzé ni adré móndyá adrèbhá àyi ki kánzò ki dzi dhi i dré! Ayi nda ki kitswá file bhàandre nda na zèribàti i 'ásè, adrélé fa adrélépi lídrì fe dhi ni lò'wa nya dhi àyi.

¹⁵ Di, kàdré ína mónnyá kònzi ki tà sè, mónnyá adrèbhá kólé tà 'o dhi íbe, mónnyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi íbe, mónnyá adrèbhá móndí pfulè dràle dhi íbe, mónnyá adrèbhá gíkà tàko ki lindrì bha dhi íbe, ìndì mónnyá tíí adrèbhá kinzò tà le 'òle dhi íbe dhi, àyi nda ki adrè bhàandre nda ni kivi na.

¹⁶ «Ma, Yésu, má mù áma ángéló kitswálé tà kòdhi ki longó tíí àmi adrèbhá Èkèlézyà i 'ásè dhi i dré. Ma dhya angálépi Dàwídì ni kómvo lésè dhi 'i, ìndì akódhi ni toyó 'i. Ma kpà nzàgó adrélépi kòle drùbhì sè dhi 'i.»

¹⁷ Tirí Lólo i tòkó adrélépi 'òle mòle dhi be dhi, i adrè tàá dhi: «Mí kàlì wà!» Dhya ángùdhi adrélépi tà kòdhi ki yi dhi kòtà kpà dhi: «Mí kàlì wà!» Lè dhya ángùdhi adrélépi yí lovó íbe dhi kàlì. Dhya adrélépi yí le mvùle dhi kòdo yí adrélépi lídrì fe dhi mvùle àngyá.

¹⁸ Ma, Yòwànì, má adrè mónnyá tíí adrèbhá kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhi lé dhi ki yi dhi ki kodzó, adrézó tàá dhi: Dhya àlo kògò tà àzya bha kúlí búkù kònìdhi lé dhi i dri dhi, Gíkà ni kókpà kizà kàdrì tà ni ki tisìzo búkù kònìdhi lé dhi ki bha akódhi nda dri.

¹⁹ Dhya àlo kòtingá tà àlo kúlí pròfétà àdhya búkù kònìdhi lé dhi i drìsè dhi, Gíkà ni kókpà tà tani tà ni ki tisìzo búkù kònìdhi lé dhi ki tingá akódhi nda drìsè. Akódhi kitswá ína file bhàandre lólo dhi na ko. Kitswá kpà fa adrélépi lídrì fe dhi ni lò'wa nya àlomvá ko.

²⁰ Dhya adrélépi tà kòdhi ki longó dhi adrè tàá dhi: «Àyíya, má adrè alìle mbèlè!»

Kàdré kònìni! Mírì Yésu, mí kàlì wà!

²¹ Mírì Yésu ni togó tani kàdré àmi íbe tíí!